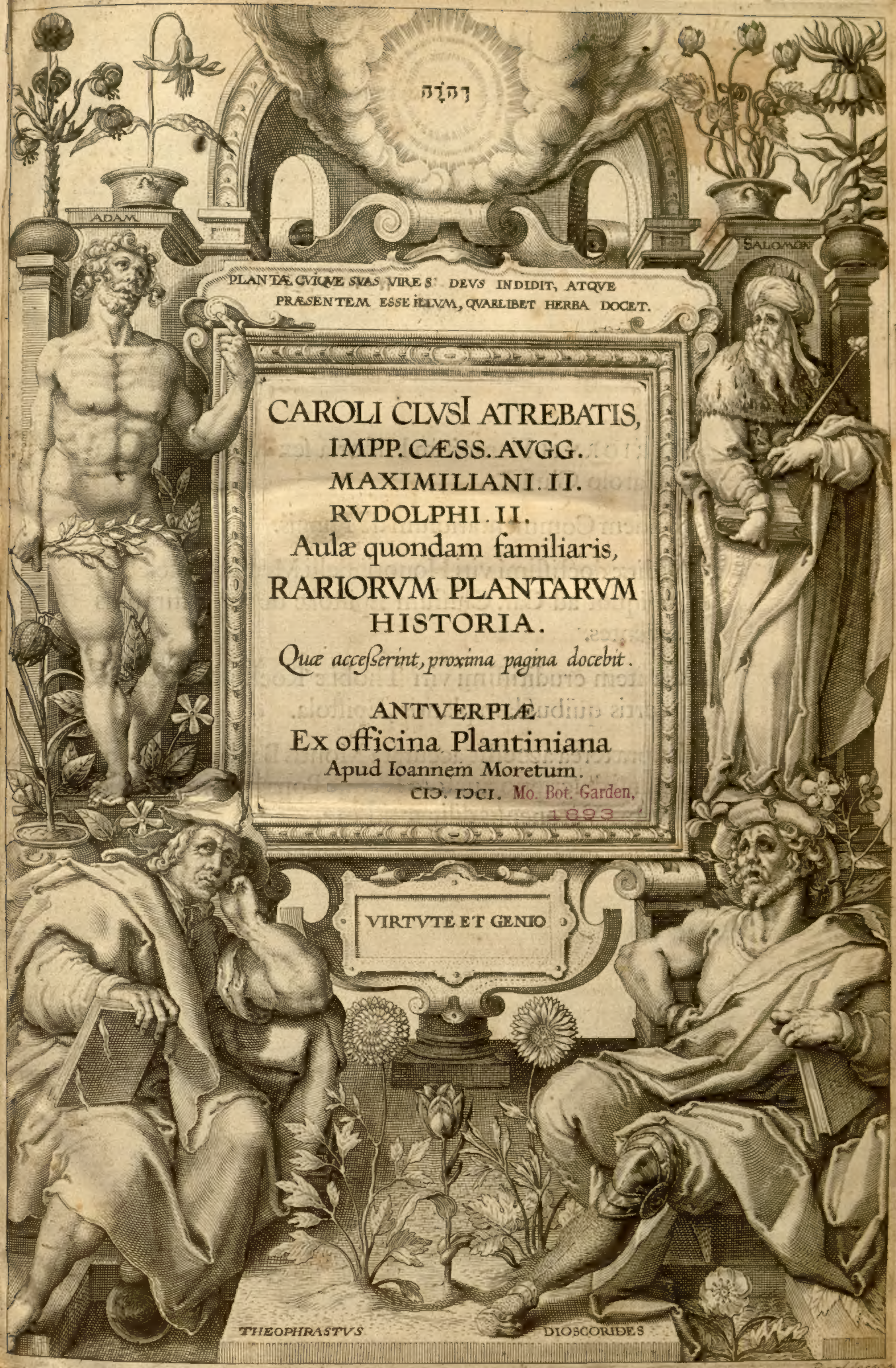

Mo. Bot. Garden,
1893
Pre-Linnean
QK41
.C57
1601

RARIORVM Plantarum Historia sex libris descripta à Carolo Clusio.

Ejusdem Commentariolum de Fungis.

Additæ doctissimi viri Honorij Belli Medici percelebris aliquot ad Car. Clusium Epistolæ de variis stirpibus agentes.

Alia item eruditissimi viri Thobiæ Roelsij Medici, de certis quibusdam plantis, Epistola.

His præterea accessit accurata Montis Baldi agro Veronensi descriptio, auctore Ioanne Pona, pharmacopæo vrbis Veronensis diligentissimo.

PRIVILEGIVM CÆSAREVM.

RVDOLPHVS SECVNDVS *diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & VVirtembergæ &c. Comes Tirolis &c. Agnoscimus, ac vigore præsentium notum facimus vniuersis: Quod cùm Doctus noster & sacri Imperij fidelis dilectus Carolus Clusius humillimè nobis exponendum curauerit, præ manibus se habere scripta quædam, quæ in publicam vtilitatem edere statuerit, vereri autem ne cùm magnos sumptus in Pictores & Sculptores fecerit, lucri causa alij, quod fieri solet, sibi in fraudem eadem imprimant, aut imitentur, sicq; laboris ipse atque industriæ suæ præmio fraudetur ac destituatur; nos considerantes, quàm præclaram iam antè operam in quibusdam lucubrationibus, quæ iam antè fuerunt editæ, posuerit, & quàm nobis exquisita ipsius ac varia eruditio, præcipuè verò etiam in indaganda stirpium & herbarum natura sedulitas atq; industria commendentur, quòd multa peregrinis ac remotis in locis didicerit & obseruauerit, multa secum attulerit, quæ rara & luce digna sint, quòd assiduis adhuc studiis in hoc incumbat, vt quæ in antiquis auctoribus abdita & obscura sunt, eruat atque illustret, vt præclaram nominis sui memoriam posteritati relinquat, benignè ipsi, quod rogat, Priuilegio nostro aduersus omnem fraudem consulere cupientes, præsentium vigore scienter animóq; benè deliberato, pro autoritate nostra Cæsarea serio decreuerimus, edixerimus ac statuerimus, quemadmodum præsentium vigore decernimus, edicimus ac statuimus, ne quisquam Typographorum, Bibliopolarum aut aliorum, qui siue imprimendis siue vendendis libris, aliáve quacunque ratione negotiationem exercent librariam, intra viginti annos, à prima editionis die numerandos, Caroli Clusij opera duobus tomis expressa, quorum prior Stirpium &c. historiam continet, altero plerique libelli, &c. ab ipso Latini facti comprehenduntur, & quæcunque præterea idem Clusius edet opera, ipso inscio aut inuito typis seu quocunque alio modo aut charactere, siue integra, siue aliquam eorum partem imitetur, exprimat vel in publicum edat, néve ab aliis edita vel expressa vel aliunde allata intra Sacri Romani Imperij fines vendat, ac distrahat apertè vel occultè. Si quis autem præsens edictum nostrum transgredi aut violare, & prædicta opera recudere & in fraudem prænominati Caroli Clusij edere aut vendere ausus fuerit, eum non solùm eiusmodi libri exemplaribus, tanquam quæ in commissum ceciderint, memorato Carolo Clusio eiúsq; hæredibus, vel mandatum ab iis habentibus, ope Magistratus eius loci, vbi deprehensa fuerint, vendicandis priuari, verumetiam mulcta decem Marcharum auri puri fisco nostro

Imperiali fraudum vindici, ac parti læsæ ex æquo soluenda at pendenda puniri volumus, ea tamen lege, ne quid ea opera Orthodoxæ Catholicæ Religioni contrarium habeant, & vt tria cuiuscunque operis aut libri exemplaria, vbi excusa fuerint, ad Imperialem nostram Cancellariam transmittãtur. Quod si negligatur, hac nostra gratia ac Priuilegio ipse, ipsiusque hæredes excidisse censeantur. Mandamus proinde vniuersis & singulis nostris & Sacri Romani Imperij subditis & fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis, quàm Secularibus cuiuscunque status, gradus, Ordinis & Conditionis extiterint, præsertim verò iis, qui in Magistratu constituti sunt, ac vel suo vel superiorum suorum loco ac nomine Iuris vel Iustitiæ administrationem exercent, ne quemquam hoc Priuilegium seu interdictum nostrum impunè violare, spernere aut negligere patiantur. Sed si quos contumaces compererint, præscripta pœna plecti, & quibuscunq; rectè fieri potest modis, coërceri curent. Quatenus & ipsi grauissimam indignationem nostrã euitare voluerint. Id quod testamur præsentibus literis manu propria subscriptis & Cæsarei sigilli nostri impressione munitis. Datum in Arce nostra Regia Pragæ, die decima quinta mensis Februarij. Anno Domini millesimo, quingentesimo nonagesimo tertio: Regnorum nostrorum Romani decimo octauo, Hungarici vigesimo primo, & Bohemici itidem decimo octauo.

RVDOLPHVS.

Ad mandatum S. Cæsareæ Mtis proprium.

Iacobus Curtius à Senfftenaw. Io. Baruitius.

TIBI, Ioannes Morete, qui haud exiguos sumptus pingendis & sculpendis Plantis mecum pariter impendisti, tibi inquam permitto, vt hanc meam Rariorum Plantarum Historiam, & adjunctos huic libellos, typis tuis excudas ac evulges: nec alibi alius quispiam intra viginti annos, cupio, sive jubeo, sub pœnis & mulctis, quæ S. Cæsareæ Majestatis litteris mihi concessis continentur.

Carolus Clusius A.

SVMMA PRIVILEGII PRINCIPVM BELGARVM.

ALBERTI, & ISABELLÆ Infantis Hispaniæ, Archiducum Austriæ, Ducum Brabantiæ &c. priuilegio cautum est, nequis *Caroli Clusi, Impp. Cæs. Augg. Maximiliani II. Rudolphi II. Aulæ quondam familiaris, Rariorum Plantarum Historiam*, præter voluntatem Ioannis Moreti, Typographi Antuerpiensis, intra duodecim annos vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impressam, in has inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve habeat. Qui secùs faxit, confiscatione librorum, & alia graui pœna mulctabitur: vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, 111. Martij M. DCI.

Signat. I. de Buschere.

CARO.

CAROLVS CLVSIVS ATREBAS

BENÈVOLO LECTORI.

MAGNAM voluptatem mihi ſemper attulit, in variis quas peragravi regionibus, Plantarum obſervatio. Nam quum nulla ſit Provincia quæ peculiares quaſdam, & quodammodo ſibi proprias non alat, inſignis varietas ubique meis oculis ſeſe ingerebat, quæ non potuit non eſſe delectabilis, viro à primâ propè ætate ad Plantarum obſervationem propenſo, præſertim quum aliquæ occurrerent à veteribus Auctoribus neglectæ, vel ab ipſis quidem deſcriptæ, nondum tamen à quopiam Neotericorum ſatis cognitæ: tum etiam aliæ, quæ ad plantarum à veteribus proditarum claſſem referri poſſe viderentur. Non minus enim gaudio afficiebar, quàm ſi ingentem Theſaurum reperiſſem.

CETERVM quum indecorum, & liberali ingenio minimè dignum arbitrarer, voluptatem quam ex ea obſervatione percepiſſem, mihi dumtaxat ſervare, & apud me quaſi premere velle, quin potius aliis ſimili ſtudio ſeſe oblectãtibus eſſe communicandam cenſerem: facere non potui, quin quâ potuerim fide & ſedulitate, primùm illarum, quas in Hiſpanicâ meâ peregrinatione obſervaveram, Hiſtoriam, publici juris facerem: deinde, earum, quæ partim in Auſtriâ, Stiriâ, & Pannoniâ, partim vicinis Provinciis poſtea ſeſe obtulerunt.

EAS porrò Obſervationes, cùm Hiſpanicas, tum Pannonicas, quum animadverterem pleriſque gratas fuiſſe, imò illarum exempla adeò avidè expetita, ut nulla amplius ſibi ſupereſſe Typographus conquereretur: conſultum fore exiſtimavi, ſi eas recognoſcerem, atque aliarum plantarum, quas ab illis evulgatis obſervavi, hiſtoriam adderem, omnes veluti in unum corpus contrahens, ſingulas tamen in ſua genera & ſpecies, commodâ quadam ſerie (quantum quidem fieri potuit) diſtribuens. Mihi etenim perſuadeo, non minus gratum futurum eum laborem, quàm priores.

PLANTARVM autem Hiſtoriam in ſex Libros diviſi, ut commodius in ſuas claſſes diſtribui poſſent. Quum verò Plantarum hiſtoriam dico, neminem exiſtimare velim, univerſam Plantarum hiſtoriam me intelligere: ſed earum dumtaxat, quæ à me primùm obſervatæ, aut ab aliis nondum fuerant

proditæ, antè quàm eas publicarem: exiguæ enim laudis esse arbitratus sum, earum historiam repetere, quæ ab aliis esset prodita. Non negaverim tamen, quin interdum nonnullas inseram, quarum alij meminerunt, earum autem historiam non satis plenè conscripsisse mihi videntur. Quarundam præterea mentionem facere me profiteor, quæ ab aliis fuerunt descriptæ, atque etiam illarum icones in meum librum interdum intulisse, quia ad seriem earum, quas describo, servandam, commodæ videbantur.

BONI igitur consulatur, quem (studiosæ juventuti gratificandi studio) in hac senectâ multis morbis obnoxiâ sumpsi, labor, & alios juniores ad similia, vel etiam majora tentanda excitet: libenter enim alteri hanc lampadem trado, ut qui annum sextum & septuagesimum jam agam. Si quæ tamen supererit vita mediocri valetudine constans, eam omnem ad publicam utilitatem impendendam profiteor. Kal. Feb. cIↃ.IↃCI.

1660-1

AD

AD CAROLVM CLVSIVM ATREBATEM.

DIGNVM est opellâ, nec pretio caret
Famâ æstimando, quas juvenis vigil
Gnavusque lucubrationes
Extuderis alacri labore
In lucem apertam, fasciculo senex
Iam comprehendas arctius unico,
Vt cuncta repræsentet unum
Dispositâ serie volumen.
Postrema certè cúraque límaque
Sudore tanto, totque molestiis
Vix hercle credo, culte CLVSI,
Constiterit, velut hæc & illa
Prior: tametsi sæpe animis ratum
Nisu voluptas in medio solet
Præbere delectamen ultrò,
Nedum opere ingenij suprema.
Nam gaudet in se mens generosior,
Cum laude si quid magnificum inchoat,
Fructuque finit; extimosque
Haud patitur temerè umbilícos,
Desiderantes fortè manum ultimam,
Vel impolitos vel nimium rudes
Manere: quamvis ceteróqui
Parvulum opus quoque terminatum
Industriorum judicio virûm
Amet probari. Nos malè consita
Spinosa castramus malignè,
Quasdam etiam bene collocatas
Runcamus herbas cum lolio gravi,
Tristique avenâ. Tu tua digeris
Feliciori, prout decorum est,
Ordine seminia herbularum,
Stirpesque raros, quidquid & extera
Et nostra gignit per species humus
Distinctiores. Singulorum
Cernere jam videor redactos
Quincunce justo reticulata per
Dimensa fines alveolátaque,
Id est, ad unguem rectiorem.
En, quid erit, quod oporteat te
Transferre? Planum est omne, sibíque opus
Aptum est favorem scilicet omnium.
Aient nepotes, te fuisse
Mirificè, puto, diligentem.

Paulus Melissus Franc. Comes Pal.
& Eq. ciuis Rom.

IN

IN PLANTARVM HISTORIAM
CAROLI CLVSII.

VOs ô radices, vos ô cum Floribus, Herbæ,
Pulcræque ramis Arbores,
Nunc agite, ambrosij succi exhalate sapores:
Nunc pandite altiùs comas:
Vnguine nunc calices distendite, nectaris auxit
Quod parte quinta Amor sui.
Vestra etenim, prius haud ulli bene cognita, virtus,
Famæ quadrigis astra obit.
Parsque adeò vestrum, cæcâ hactenus obruta nocte,
In veste lucet aureâ.
Assertori igitur tali pro munere quásnam
Grates habebitis pias?
Fallor? an omne genus morbi ilicet, agmine facto,
Trudetis ad Ditis lacus?
Et dabitis, summo vos qui gustaverit orè,
Semelve naribus hauserit:
Sic Clusi nomen virtutesque imbibat imis
Animis potenter; ut nihil,
Quàm Clusi laudes meditetur, & omnibus oris
Dicat bona in eum plurima?
Annuite. una Deum nam si Glaucum facit herbà,
Quid non simul præstabitis
Vos ô Radices, vos ô cum Floribus, Herbæ,
Pulcræque ramis Arbores?

Ianus Gruterus.

CLVSI, delitiæ amorque DIVI
Maximi Æmiliani, Opinitate
Quo nil, nil Sapientiâ, orbe toto
Aut est, aut fuit, aut erit fecundum:
Quàm rectè tua nomina omine imples?
Quàm rectè, puto, Clusius vocaris?
Non quòd sacra oculis tuis Apollo
Aonumque Machaonumque cludat;
Non quòd sint tibi Hygææ operta templa,
In queis & Venus & colit Iuventas;
Non quòd Pallados arcearis aris,
Quas Prudentia mensque recta servat.
Sanè, Sacra oculis tuis Apollo
Aonumque, Machaonumque nudat.
Sanè, sunt tibi Hygææ aperta templa,
In queis & Venus & colit Iuventas.
Sanè, Pallados aggregaris aris,
Quas Prudentia Mensque recta servat.
Sic dictus potius; quòd unus ipse es
Cuius corde animoque continenter
Se Phœbus, Medicina, Athêna cludant.

Idem Gruterius.

Μύρια μὲν βλαστῶν πραμιήτωρ γαῖ' ἀνίησιν
Εἴδεα, τῶν πέλει ἀνθρώποις μέγ' ὄχος τε κῦδος:
Ταῦτα δὲ νυκτὶ τορῇ κεκαλυμμένα, νῦν πολυΐδμων
Κλούσιος ἀτρεκέως χρώταῖς σελίδεσσι φαείνει.

Νικάσιος ὁ Ελλεβόδιος.

In C. Cluſij Clariſſimi & amiciſſimi viri opus Botanicum.

DOnec erunt Herbæ, donec florentia Serta,
Cluſiadis viuet florida fama Libri.

Franciſcus Vertunianus Med. D. Pictavienſis.

QVàm longum ſparſi flores, quàm pulchra vireta
Germine Cluſiacò, & ſtirpe virente virent:
Tam patet & Cluſi nomen, tam fama recluſo
Cælo ſparſa cluens, flore virente nitet.

Paſchalis le Coq. Med. D. Pictavienſis.

In Caroli Cluſij Plantarum Hiſtoriam.

PAſſa graves quondam fuerat Medicina dolores,
Et ferè opus medicis, prô dolor! ipſa habuit:
Quid faceret? poſt erratas vaga, per vaga terras
Cluſij in Atrebatis ducitur hoſpitium.
Cluſius ægrotam, mora nulla, potentibus herbis
Adjuvat, hinc medicas fert Medicina manus.
Hinc etiam extremos ſe Cluſia fama per Indos
Dididerat, volitans docta per ora virùm:
Ille tuas Europa, tuas America plantas,
Africa ſive tuas, ſive tuas Aſia
Novit, & hinc toto latè notiſſimus orbe eſt
Cluſius, Atrebatum Cluſius illè oculus.
Ergo animoſus abi Liber, & ſi fortè, quis auctor,
Quæreris, hoc ſat erit dicere, Cluſius eſt:
Hoc ſat erit, mora nulla, manuque, oculoque, animoque,
Lectoris, felix abripiere Liber.

Petrus Plateau I. F. Tornacenſis.

IN PLANTARVM HISTORIAM CAROLI CLVSII.

TVLERVNT varios priora ſecla
Scriptores, neque defuere noſtro,
Linguis, iudicio, eruditione
Qui clari ſtudium omne in hoc locarunt
(Sui ut quemque animi impetus ferebat
Atque ardens amor ardui laboris)
Spartam quam ſibi ſinguli colendam
Sumſiſſent, numeris modiſque cunctis
Perfectamque darent & abſolutam.
Quod cùm ſit propè diſciplina in omni
Summa non ſine laude factitatum:
Tum vel præcipuè hoc videre in illa eſt
Quæ vires docet & figuram, & ipſos
Natales quoque, differentiaſque
Herbarum (ſtudium utile atque dulce)
Et frugum, fruticum, arborum, omniumque
Vita queis homini ſaluſque conſtat,
Et ſinu locuplete terra fundit
Cælo fertilibus rigata ſtillis.
Summa hanc barbarie obſitam ac tenebris
Plus quàm Cimmeriis (pudet fateri)
Primus reſtituit ſuo nitori
Noſtrûm ætate patrum Leonicenus:
Quem Ruellius, huncque mox ſequuti
Complures alij, haud quidem labore,
Sed quos ingenio, celebritate,
Doctrinaque adeò pares fuiſſe
Conſtat, dum meritò probantur omnes,
Dote quiſque ſua: (negata namque
Cuncta uni, ſua ſinguli tulere)
Vt negem facile eſſe judicare
Cuinam laurea jure debeatur:
Nemo ſi tamen abnegarit vnquam
Plus illum meruiſſe laudis atque
Præmî, qui ſalebroſa & invia inter
Primus compita figere eſt pedem auſus,
Venturiſque nepotibus præivit,
(Tua hæc docte Leonicene laus eſt:)
Quis, Cluſi, precor, alteri ſecundum
Audebit dare te, tuos labores
Qui norit, tua quique ſcripta vidit,
Vidit ſcripta, ſatis probanda nunquam?
Sint verò eximiam referre digni
Qui laudem fuerint (libens fatebor!)
At certè fuit ante qui præiret
Et viam daret explicatiorem,
Scripto, conſilio, aut opinione:

Cui

Cui, quòd non minimum tulit laboris,
Pars laudis quoque magna cedat, æquum eſt.
Verùm, dux tibi quis fuit, coméſve,
Quando quas animoſa gens Iberûm
Terras ſole terit calente toſtas,
Menſium ſpatio octo peruolaſti
Herbas mille manu legens avara;
Laudis qui ſibi vendicare partem
Tuæ vel minimam queat vel auſit?
Diſcendis tibi quis fuit magiſter
Herbis, Pannonicos, iuga alta, montes
Quas novas dare, te legente, ſcimus,
Noſtris te quoque dante habemus hortis?
Ignoraret opes ſuas Iberus,
Ignoraret opes ſuaſque Pannon,
Ignoraret opes & orbis ipſe
Amborum, niſi te docente noſſent.
Noſtri delicias alunt quod horti
Quæ vel viſu oculos juvant foventque,
Pulvinos hilarántve raritate,
Acceptum ferimus tibi illud uni,
Et grato tua ſcita ſcripta, Cluſi,
Cum plauſu modò lectitamus omnes,
Venturique auidè legent nepotes
Dum conſtabit honos decorque Phœbo
Et Floræ ſuus: efferentque Clusî,
Quaqua Sol oritur caditque, nomen,
Æternâ ſuper aſtra clara famâ.

Ioannes ab Hogbelande.

IN CAROLI CLVSII A.
EFFIGIEM.

Os Clusi frontemq́ oculosq́, & cætera vultus
Pictoris expreßit boni manus benè.
Ingenij haud potuit vires: at Clusius ipse
Expreßit illas hoc in opere quàm optimè.
Longa dies ut opus pictoris deleat, ipsum
Et Clusium: opus hoc nulla delebit dies.
Ergo, illum in cineres ubi longa resolverit ætas,
Adhuc opere in hoc sibi supererit Clusius.

Ioannes ab Hoghelande.

CAROLI CLVSI RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBER PRIMVS.

PLANTARVM, *quas in variis peregrinationibus meis rariores obſervavi, hiſtoriam ſcripturus, ab arboribus eam auſpicabor, ſic enim ordo poſtulare videtur: deinde ad frutices, ſuffrutices & virgulta progrediar, quibus aliquot ἐπαυλοκαύλους ſubijciam. Hæc autem omnia priore libro complecti animus eſt: reliquas ſtirpes in ſequentes libros diſtribuam.*

DRACO. CAP. I.

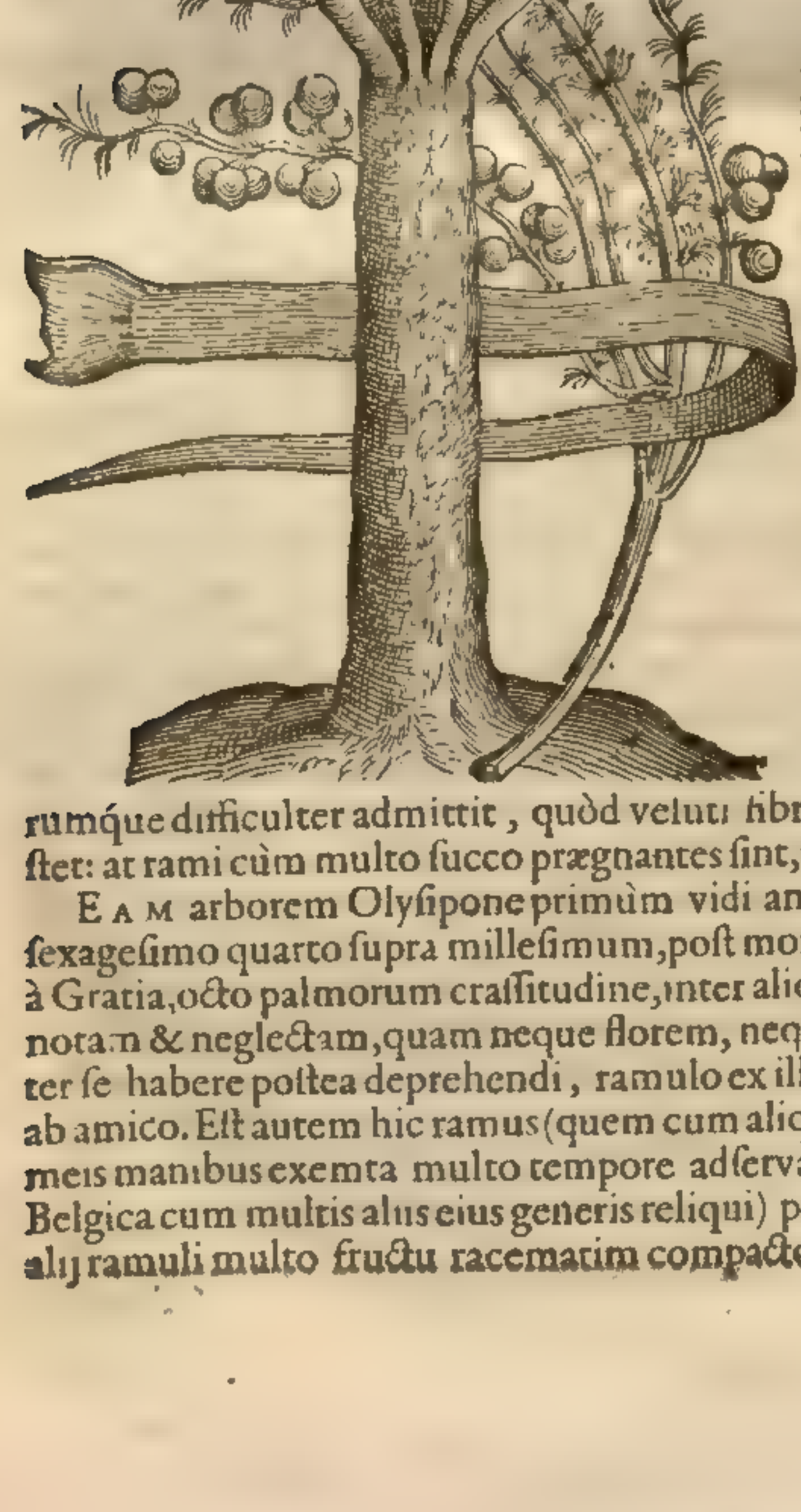

APAVCIS prodita eſt huius Arboris hiſtoria, eaque admodum mutila. Libuit itaque eam hîc ſubiicere, & ab illa noſtras Obſervationes auſpicari, quandoquidem valdè rara eſt, in noſtra præſertim Europa, & Herbariis dum hos Commentarios ſcribebam (ni fallor) incognita.

Draconis arboris hiſtoria.

EST verò Draco (aptiùs enim nomẽ non inuenio) procera arbor, Pinũ procul intuentibus referens, adeò æquales, ſemperque virentes ſunt rami. Huius truncus craſſus, octo aut novem cubitales ramos æqualiter naſcentes & nudos ſuſtinet, qui in ſummo fiſſi, in alios ternos vel quaternos ramos cubitales, aut paulò ampliores, brachialiſque craſſitudinis deſinunt, nudos item & ſine foliis, in ſummo geſtantes capita plena cubitalium foliorum, unciali latitudine, ſenſim in mucronem deſinentium, media coſta denſiore & eminentiore, ut in Iridis foliis, tenuium & rubentium in lateribus: mucronem planè repræſentant ea folia, ſemperque virent, & Aloës vel Iridis modo, invicem amplexando naſcuntur. Truncus perquam ſcaber, multis rimis dehiſcit, humoremque fundit per Caniculæ æſtus, qui in rubrá lacrymam denſatus, ſanguis Draconis appellatur, ob quam ſanè cauſam, hanc arborẽ Draconem nuncupavi. Materia trunci firma eſt, ferrumque difficulter admittit, quòd veluti fibris tranſverſim & obliquè excurrentibus conſtet: at rami cùm multo ſucco prægnantes ſint, ſatis facilè cædi poſſunt.

EAM arborem Olyſipone primùm vidi anno reparatæ ſalutis humanæ, quingenteſimo ſexageſimo quarto ſupra milleſimum, poſt monaſterium Divæ Virgini ſacrum, cui nomen à Gratia, octo palmorum craſſitudine, inter aliquot Oleas in colle naſcentem, monachis ignotam & neglectam, quam neque florem, neque fructum ferre aſſererent: rem tamen aliter ſe habere poſtea deprehendi, ramulo ex illa ipſa arbore anno ſequente revulſo donatus ab amico. Eſt autem hic ramus (quem cum aliquot foliis, corticiſque fragmento, & lacryma meis manibus exemta multo tempore adſervatum, à Cæſare Maximiliano evocatus, in Belgica cum multis alijs eius generis reliqui) pedali amplioréve longitudine, cui inhærent alij ramuli multo fructu racematim compacto onuſti. Fructui color flaveſcens, ſapor ali-

quantulum acidus, magnitudo exigui Cerasi. Eum in summis capitibus nasci verisimile est, ut in palmâ dactyli nascuntur: spatha tamen uti illos includi non intellexi. Huius porrò arboris recentia capita tenella sunt, & humilium Palmarum sive Chamæriphes modo, cuius cerebrum in deliciis est, edi possent, nisi amaritudo prohiberet.

APVD veteres neminem istius arboris mẽtionem facere invenio, nisi fortè ea sit, quam Strabo ex Posidonio Gadibus nasci tradit, libro Geograph. tertio, his verbis.

Gadensis arbor Posidonij.

DE Arbore Gadibus existente scriptis prodidit Posidonius, quæ ramos humum usque incurvatos habeat, frondes sæpissimè mucronis speciem gestantes, quarum longitudo cubitalis est, latitudo digitorum quatuor. Huic & illud innatum esse creditur, ut uno fracto ramo lac effluat, radice abscissa minij humor exsudet.

VERVM neque nostra hæc arbor ramos incurvatos, sed erectos, neque folia tam lata habet, nec illius ramis effractis lac exsudat, at humor aqueus duntaxat. De radice quod adscribit, nostræ satis quadrare videtur, è qua secundùm radices terebrata, lacrymam statis anni temporibus effluere aiunt rubram, ut posteà dicemus.

CETERVM illud hîc etiam obiter indicatum volo, quia in Gadium mentionem incidimus, me, tametsi diligenter totam insulam perlustrarim, nullam arborem conspexisse qualem Posidonius scribit: sed neque ullam aliam, præter aliquot salices, & unam aut alteram siliquam, licet (vt ab incolis viris fide dignis accepi) circa urbem Gades, recenti adhuc memoria, lętissima viridaria fuerint, omni fructiferarum arborum genere excultissima, quorum ne vestigia quidem nunc apparent, saburra arenacea, quam naves eò appellentes exonerarunt, omnia complente & exurente. EX recentioribus binos duntaxat hanc arborem describere memini, sed succinctè admodum.

ALOISIVS Cadamustus libro Navigationum cap 4. eius in hæc verba meminit.

Sãguis Draconis.

IN insula Portus sancti (è Canariis una, est Sanguis Draconis, lacryma arboris ferro sauciatæ: nam statо anni tempore arbores incisæ, emittunt anno sequente gummi, quod aheneis decoctum & defecatum, sanguis efficitur quem Draconis appellant. Eius arbor fructum producit Cerasi instar mense Martio, gustu eximium, coloris veneti.

POST hunc Thevetus Singularium Franciæ antarcticæ cap. VIII. describit his verbis è Gallico redditis.

EST in Canariis insulis arboris genus, certo anni tempore gummi fundens, quod Sanguinem Draconis vocant, perforata arbore prope radicem satis lato & profundo hiatu. Eius fructus luteus est, magnitudine Cerasi nostratis, refrigerando corpori, & levandæ siti in febre aut ardoribus valdè vtilis. Non est dissimile hoc gummi Cinnabari Dioscoridis. Hæc Thevetus.

Cinnabaris Dioscoridis.

ET sanè id gummi quod apud diligentiores quosdam pharmacopolas invenitur, Sanguinis draconis in lacrymis nomine insignitum, magna ex parte ex Madera & Canariis insulis in Europam inuehitur: & forsitan etiam ex Aphrica, quæ Dioscoridis tempore Cinnabarim subministrabat

AN hæc porrò arbor alicuius mométi sit in medico usu, neminem scribere memini: fructus tamen aciditas argumento est, utiliter in febribus (vt censet Thevetus) præberi posse.

Eius lacryma adstringendi vi pollet, illiusque usus non infelix ad muliebres & dysentericas fluxiones, cruentas excreationes, firmandos commotos dentes, & roborandas gingivas. Quæ facultates eis admodum sunt similes, quas Dioscorides Cinnabari tribuit, quamque Hæmatite lapillo efficaciorem facit. Hanc ob causam, non absre existimant celebriores Medici, exquisitum illum sanguinem Draconis, legitimam Dioscoridis Cinnabarim esse, præsertim cùm eius tempore à nonnullis etiam sanguis Draconis appellata sit.

PERSEA. CAP II.

VALDE rara etiam est hæc arbor, cuius ramum expressum damus: nam solo Valentino regno unicam arborem vidi, monasterio D. Virginis cui cognomen de Iesu, primo ab urbe Valentia lapide, ex America, ut ferebatur, eò delatam.

Perseæ historia.

HÆC porrò arbor Pyro similis est, in latum diffusa perpetuoque virente coma, ramulis ex viridi pallescentibus. Folia illi lauri latifoliæ, supernâ parte virentia, infernâ cinerei coloris, firma, nervis aliquot per obliquum discurrentibus, odore & sapore quidem commendata, cum adstrictione tamen linguam mordicantia. Flos Lauri ferè, copiosus, racematim compactus, pallidus, sex foliolis constans. Fructus per initia pruno similis, deinde successu temporis pyri in modum oblongus, nigro colore, iucundoque sapore: nucleum cordis effigie continet, gustu castaneæ aut dulci amygdalæ haud absimili. Vere florentem conspexi, Autumno maturum fructum ferre intellexi à CL. V. D. Ioanne Plaça Medico & Professore Valentino, qui mihi illam quo nunc dixi loco commonstrabat, incoliseque *Mamay* dici asserabat: tametsi qui nobis Americam descripserunt Hispani, aliam ab hac diversam arborem hoc nomine insigniant. Sed multis post annis, ab eruditissimo viro Simone de Tovar Medico Hispalensi, qui similem arborem in cultissimo suo horto, cum aliis exoticis stirpibus alit, non *Mamay*, sed *Aguacate* vocari edoctus sum. An verò hæc arbor Veterum Persea sit, nec ne, dispiciendum est.

THEO-

THEOPHRASTVS libro IIII. Historiæ Plantarum cap. II. Perseam in hunc modum describit. Est etiam in Ægypto alia arbor Persea dicta, aspectu magna & pulchra, sed maximè similis pyro & foliis, & floribus, & ramis, & tota figura, præterquam quod hæc perpetuo est folio, illa deciduo. Fructum autem fert multum, eumque omni tempore maturum edit, novo semper veterem occupante. Maturat autem sub Etesiarum flatum: reliquum crudiorem auferunt & recondunt. Est magnitudine pyri, figura oblongus, amygdalæ modo, colore herbidus, intus nucem continens quemadmodum prunum, sed multo minorem & molliorem: carnem verò valdè dulcem, suavem, concoctuque facilem: nihil enim eos qui multum ederint tentat. Excellit hæc arbor radicum tum longitudine, tum crassitudine, tum etiam multitudine: materiem etiam habet robustam, aspectu pulchram, atram vt lotus, ex qua simulacra, lectulos, mensulas, atque alia huiusmodi conficiũt. *Persea Theophrasti.*

SIMILI modo, iisdemque ferè verbis ipsam Plinius describit lib. XIII. cap. IX. sub Persicæ arboris nomine, voces ipsas cõmiscens, quas tamẽ lib. XV. c. XIII. apertissimè seiungit, & distinguit. Persicæ, inquit, arbores sero & cum difficultate transiêre, ut quæ in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Ægypto earum fuerat hospitium. Falsum est venenata cum cruciatu in Persis gigni, & pœnarum causa à Regibus translata in Ægyptum, & terra mitigata. Id enim de Persea diligentiores tradunt, quę in totum alia est, myxis rubescentibus similis, nec extra Orientem nasci voluit. Eam quoque eruditiores negaverunt ex Perside propter supplicia translatam, sed à Perseo Memphi satam, & ob id Alexandrum illa coronari victores ibi instituisse, in honorem atavi sui. Semper autem folia habet & poma, subnascentibus aliis. *Persea Plinij.*

Qui sanè locus, eorum sententiam apertissimè refellit, qui Perseam arborem cum Persica malo eandem esse, cerebrosiùs asserere volunt: ut taceam utriusque arboris historiam esse diuersissimam.

PERSÆ item meminit Strabo Geograp. vltimo, perpetuam illi comam tribuens, & fructum pyri magnitudine, figura oblonga, amygdalæ modo putamine inclusum, & corio. SED & Galen. lib. II. de Alimẽt. se Perseã Alexandriæ vidisse asserit: meminit & aliis locis. *Persea Strabonis.*

IN eo omnes conveniunt, ut Perseæ perpetuam comam tribuant, oblongum fructum, inclusum amygdalæ putamine & corio. Hæc quam exhibeo arbor perpetua quidem est coma, folio autem & flore laurum magis refert quàm pyrum: fructu etiam oblongo est, sed qui myxis (qualem illi Plinus loco iam adducto tribuit) aut oblongis prunis similior sit, quàm amygdalis, & colore (ut Plaça referebat) nigro, non herbido. *Persea perpetuò virens.*

ITAQVE, vt verum fatear, tametsi nonnullis cum Persea Theophrasto descripta notis, hæc nostra conveniat: mihi tamen aptiùs quadrare videtur ei, quam Plinius libro iam memorato describit: aut quam Plutarchus in Ægypto nasci testatur Isidi gratissimam, quòd fructum ferat figura cordis æmulum, folium verò linguæ. Sed aliorum id relinquo iudicio: nobis sententiam nostram in medium protulisse satis est. Non possum tamen non mirari, quosdam Perseæ historiam negligentius perpendentes, non esse veritos ad hanc nostram fructus Cuci suo pulvino nudati iconem in suis Commentariis pro Perseæ fructu adiicere, fructus certè planè ossei qui nobis aliquando pro Bdellij fructu obtrusus fuit: nisi fortè pyri vel cordis forma quam utcumque exprimit, eos ut id facerent impulerit. Verùm Cuci integer fructus, etiam per multos annos adservatus, & planè resiccatus, pugno maior est, magnúmque persicum malum potiùs æmulatur, quàm prunum aut pyrum. Eius historiam Theophr. lib. IIII. Hist. cap. II. Plinius lib. XIII. cap. IX. tradunt paulo pòst Perseæ descriptionem. Neuter tamen Perseæ fructum pyro similem facit, sed magnitudine illi æqualem. *Plutarchi Persea.* *Cuci.*

HVIVS quam exhibeo arboris neminem hactenus experimentum feciisse, quod sciam, puto.

AT Perseæ fructum cibo idoneum, & stomacho utilem Dioscorides facit: arida verò folia in farinam redacta, illitu sanguinis eruptiones sistere tradit.

CETERVM *Mamay* ab Hispanis Historicis descriptum, arbor est formosa, simili modo virens, vt iuglans, lata coma, sed celsa, & quæ in pyramidem aliquantulum definat instar cupressi: foliis longitudo maior quàm latitudo, materies ligni fungosa, fructus rotundus & magnus, carne malum cotoneum referens, sed sapore persici mali duracini: cui insunt terna vel quaterna ossa, interdum plura, valde amara. *Mamay. Gomara Historia general. India, cap. LXIIII.*

LAVROCERASVS.

Lauroceraſi flos.

CAP. III.

Lauroceraſus cum fructu.

NEc huius arboris hiſtoriam ab ullo proditam, imò ne herbariis quidem noſtræ ætatis cognitam arbitror. Cùm autem ex earum ſit genere, quæ perpetuâ comâ virent, elegantiſſimaque ſit aſpectu, locum inter primas, in noſtris hiſce Commentariis, meritò ſibi vendicare videtur.

Lauroceraſi hiſtoria.

EST verò Lauroceraſus (ſic enim appellare libet, & nominis cauſam poſtea explicabo) iuſtæ magnitudinis arbor, caudice recto, multis ramis donato, qui cortice atrovirente obducti ſunt, novellis tamen omnino virentibus. Folia alternatim ramos ambiunt, non decidua, Lauri latifoliæ, ſive potiùs Citriæ mali foliorum æmula, per ambitum nonnihil dẽtata, nervis aliquot ex media coſta in latera excurrentibus, ſupernè ſplendẽtia, infernè nequaquam: color in vetuſtis ex atro vireſcens, in novellis ex viridi palleſcens: ſapor amarus, nucleorum mali perſicæ, aut amygdalarum amararum æmulus. Flos initio mihi non conſpectus, nam quam alebam arbuſcula, ſine flore, ſine fructu periit: quam verò D. Aicholtzio dederam, anno octogeſimo tertio ſupra milleſimum & quingenteſimum, menſe Maio egregiè floruit. Paucis pòſt annis floruit etiam D. Ioachimo Camerario V.C. quam ipſi donaram, vt ille Noriberga Viennam ad me ſcripſit. Oblongas porrò in ſummis vetuſtis ramis inter ſuperioris anni folia fert haſtulas, digitalis longitudinis, craſſiuſculas, in quibus breui pedículo numeroſi, & racemi in modum conferti, naſcuntur flores, candidi, quinque foliolis conſtantes, multis in umbilici ambitu ſtaminulis prædíti, Ceraſi avium vulgò nuncupati floribus non admodum diſſimiles, odoris tamen expertes, qui nullum fructus rudimentum præbuerunt, ſed caduci admodum fuerunt. Supra hos deinde rami germinant & novella folia protrudunt. Fructus, quem in arbore naſcentem non vidi, ſed qui Conſtantinopoli miſſus fuit anno ſeptuageſimo quarto & octogeſimo ſexto ſupra milleſimum & quingenteſimum, ovali forma fuit, exigui pruni magnitudine, Sebeſten fructui proximus, foris niger, rugoſus,

Brunnenſia pruna.

pulpa præditus dulci & eduli, ceratiorum vel Brunnenſium in Moravia prunorum pulpæ modo, oſſiculum continens ſeſſili parte orbicularem, deinde ſenſim in oblongam tenuemq; cuſpidem deſinentẽ, ut teſtes eſſe poſſunt amici Belgæ, quibus eum fructum tunc cõmunicavi cum Galatenſibus ſive Peranis pruneolis, albis, oblongiuſculis, acidis. Vtrumque fructum licet diligenter terræ commiſerim, etiam in fictilibus, ut commodiùs curarem, neuter tamen germinauit. At qui eodem nomine acceptus eſt Byzantio, anno M. D. LXXXI. licet

Galatenſia pruna.

ſimili forma, colore & ſapore præditus, bina aut terna habuit ſub pulpa nullo putamine incluſa ſemina plana, ſpadicei coloris, plurimum accedẽtia ad Loti aphricanæ, vulgo Guaiacanæ nuncupatæ, ſemina.

CETÈ-

CETERVM sub initium anni M. D. LXXVI. ab Illustri Domino Davide Vngnad, Cæsareo apud Turcarum Imperatorem tunc Legato, nunc verò Bellici cõsilij Viennæ Præside, mihi missa fuit eius arbuscula, brachialis crassitudinis, humanã altitudinem excedens, cum aliquot aliis rarioribus fruticibus. Sed cùm asperrima esset hiems, & negligenter ab eo qui eos aduexit, curati fuissent: omnes in itinere radicitus perierunt, præter hanc & Castaneam equinam, de qua postea: imò parum abfuit quin & hæc periret. In formicem autem cum eodem doliolo, in quo aduecta fuerat, eademq; terra, illata, & sequente Aprili educta ramos omnino siccos cùm deprehendissem, ad vivum resecui, & vasculum loco umbroso reposui, ne à solis radiis exsiccata difficiliùs repullularet. Cœpit tandem Autumno secundum radicem aliquot germina proferre, quæ cum ea trunci parte cui inhærebant (resecto inutili & sicco) in aliud vas translata, magna cura deinde alui, vt elegantẽ arbusculam postea habuerim: reliqua etiam germina, ubi paulo altiùs excrevissent, in terram inflexa radices egerunt, aliasq; arbusculas dederunt, quas & Principibus viris, & amicis communicavi.

Longior paulò in his referendis, & Lectori molestus fortasse fui: non potui tamen ea silentio præterire, ut intelligant studiosi quibus difficultatibus ad huius rarissimæ stirpis possessionem peruenerim.

MISSA porrò fuit hæc arbuscula *Trabison curmasi* nomine, quod Trapezuntinam dactylum interpretati sunt. Sed cùm nihil cum palma commune habeat, satis impropriè hoc nomen illi inditum arbitror. *Trab son curmasi Dactylus Trapezunt.*

BELLONIVS lib. I. Obseruationum cap. XLIIII. inter arbores perpetuò virentes recenset Trapezuntinam quandam ferentem cerasa: meminit & eo libello, cui De ratione cicurandi siluestres arbores titulum fecit, cap. XX. (utrumque librum Latio donaui, ut rei herbariæ studiosi illius viri lucubrationibus quæ Gallico sermone scriptæ sunt, frui possint) & Lauroceraſum appellat. eius tamen historiam non describit, nisi quòd eodem capite illius ramum mali Citriæ ramo æqualem facit, & eius prægrandem arborem Genuæ in horto Principis d'Oria postea vidisse asserit. Cùm verò huius nostræ folia maximam similitudinem cum mali Citriæ foliis habeant, nec defluant, & Trapezunte Constantinopolim, ut nomẽ indicat, primùm allatam fuisse verisimile sit, eam esse omnino existimo, quam Bellonius obseruavit. Lauroceraſi autem nomen, quantum coniectura assequi possum, illi impositum à foliorum cum laurinis similitudine, & fructu cerasis æquali: tametsi postremo loco ex Pliniana historia id inuenisse affirmet. Verùm nusquam apud Plinium Lauroceraſi vocem legere memini: is quidem lib. XV. cap. XXV. ubi Cerasi genera enumerat, de cerasis lauro insitis agit. Minùs quinquennium est, inquit, quòd prodiere quę vocant laurea, non ingratæ amaritudinis, insita in Lauro. Hanc autem quam proponimus arborem, ipsum intelligere, vix mihi persuadere queo. *Lauroceraſus Bellony.* *Cerasus laurea.*

Sed cùm aptiore appellatione careamus: neque sine iudicio Bellonius ea usus esse videatur, Lauroceraſum cum ipso nuncupabimus, donec ex veterum monumentis commodior aliqua sese offerat. Si cui tamen Palmæ Trapezuntinæ vocabulum, quod Constantinopoli adepta est, aut Cerasi Trapezuntinæ, ut Bellonius etiam Gallico sermone usurpat, magis arridet, eo utatur, per me licet.

Dalechampij porrò opinio mihi non satisfacit, qui hanc stirpem Theoph. Hist. lib. IIII. cap. IIII Loton secundam esse censet: nam huius fructus non nascitur myrti modo alternis, siue ut Græcus Theoph. codex habet καθ' ἑκάστην τὰ μύρτα παράλληλα, sed racematim uvæ modo: ipsius certè flores, uti dixi, in hastula confertim plurimi nascuntur. Neque quòd Dactylum Trapezuntinam esse statuit Lotum aphricanam Matthioli, cui durum nucleum tribuit, qua de causa διόστυρον Theoph. Hist. lib. III. cap. XIII. esse vult, cuius nucleus durus est, in qua opinione etiam est, marginalibus in Athenæum ab ipso Latio donatum scholiis. At Lotus Aphricana non nucleum, sed semina duntaxat habet. Imò quotquot Viennæ Austriæ & apud Pannones cultas obseruavi, fructum quidem ferebant, sed seminis expertem, & sola dulci pulpa constantem, licet semine ex Italia misso natæ essent. Perinde Faba Græca Plin. lib. XVI. cap. XXX. esse potest. *Lotos II. Theoph.* *Διόστυρος Theoph.*

MALVS MEDICA. CAP. IIII.

FOLIORVM similitudo facit, ut pauca quædam de Mali medicæ generibus quæ in Hispanica mea peregrinatione obseruavi, superiori arbori subiungerem.

MEDICORVM malorum varia sunt genera. Alia enim Hispanis *Cidras* dicuntur, alia *Limones*, alia *Limas*, alia *Naranjas*, alia *Toronjas*.

QVÆ Citria siue Cidras fert *Cidrera* dicta, brevi trunco est, longis ramis firmis, crassis & acutis spinis, foliis magnis, latis, & per ambitum serratis aliquantulum. Fructum fert magnum & oblongum, Melopeponis amplitudinem interdum æquantem, cortice per maturitatem flaveſcente, densa carne, candida, firma & eduli, nullo ferè interiore succo. odor mali fragrãtissimus: flores sunt candidi, sępiusculè forinsecus purpuraſcẽtes, odorati. Semper hæc aut floret, vel fructu onusta est. Sunt qui fructũ nascentem figulinis formis varias figuras exprimentibus includunt, atq; ita relinquunt donec fructus maturitatem consequatur, tum demum formas aufcrunt, vt malum nativum colorem adsciscat, iucundo sanè spectaculo. *Cidras.*

Citria malus.

Limones.

Limones 4. generum.

CITRIÆ ferè similis est, quam ipsi Limoneram appellant, cuius fructus minoribus Citriis pares, oblongi, satis densa carne, & multo succo acido præditi, nullis aut perpaucis intus acinis: folia Citriis breviora, flos purpurascens foris, spinæ minores & breviores quàm in Limera: huius generis reperiuntur etiam dulces, minores tamen & oblongis Limis similes. Audio & eius genus prægnans reperiri, alium fructum minorem in se continens, incolæ sua lingua *Limones prẽñados* vocant: verùm id genus non est mihi conspectum. Doctiss. vir. S. de Tovar ex Fortunatis Insulis delatum scribebat in Indice sui horti quem ad me mittebat anno M. D. XCV. & aliud genus se alere totum ferè carneum quod varias figuras repræsentat, eam ob caussam ab Hispanis *Limones de figuras* appellari. Quartũ autem genus omnium maximum conspiciebam Hagæ Comitis apud Batavos anno M. D. XCIIII. Illmæ Heroinæ Principi de Chimay, à Doctissimo viro Bernardo Paludano Medico missum: id enim Citrij mali grandioris magnitudinem æquabat, corticem verò minùs densum, & auri instar fulgentem habebat, grumos etiam interiores minus acidos, quàm reliqua genera.

Limes 2. generum.

QVAM ipsi Limeram nuncupant, magno caudice assurgit, ramosque habet tenuiores, longos, firmis, longis, virentibus spinis armatos, folia per ambitum nonnihil serrata, florem candidum, fructum paulo minorem Limonera, oblongiusculum, ubi maturuit flavescentem, cortice tenui, vt nil nisi succum ferè contineat, eumque acidissimum. Semper flore & fructu onusta conspicitur. Aliud porrò eius est genus per omnia ferè simile, nisi spinis careret, vel eas perquam exiguas haberet, & illius fructus rotundus esset, summa parte quasi corona aut umbilico insignitus. Vtriusque acini seu grana oblonga sunt.

Aurea malus varij generis.

AVREA malus reliquas huius generis magnitudine superat, Malo vulgari non inferior fertili solo, tametsi humilis interdum reperiatur: firmos habet ramos, spinas paucas & breves, folia viridia, minimè per ambitum serrata, flores candidos odoratissimos, fructum, *Naranjas* Hispani vocant, maturitate aurei coloris, succo præditum aut dulci, aut vinoso, aut acido, in quo grana frequentia, rotundiora quàm in Limonibus. Habet etiam hæc arbor sui generis pumilionem*, qui insitione vel inoculatione propagatur: liberalior est hæc ferendis floribus & malis etiam in frigidis regionibus, modò ritè curetur.

Aur. mal. pumilio.

Aur. malus ex dulci cortice.

EX eo genere quod dulci est succo, Hispali apud Chartusianos (Hispani *las Cuevas* nominant) trans Bætim flumen, binas arbores conspexi quæ fructum ferebant carne multo firmiore præditum Armeniacorum ferè modo, licet similiter camerulis distinctum & succulentum vt reliquorum, cuius cortex unà cum carne & succosa substantia mandebatur,

Aur. mal. paradisi species.

corticis color insigniter aureus est. Hispani *Naranja caxel* vocant. Aliud insuper genus cuius succus acidus unicum granum continebat.

QVAE

Malum aureum.

Poma Adami.

QVAE vulgò Poma Adami dicũtur, ea Galli *Poncires* Bætici, *Toronjas*, Lusitani *Zamboas* appellant. Arbor ipsa interdum humilior est, Citriæ perquam similis, magna tamen ex parte celsiorem Malum aureã æquat: breves habet spinas, folia Limoneræ, florem candidum, odoratum, fructum rotundum, triplo maiorem aurea mala, maturitate flauescentem, cortice inæquali, denso, crassa & fungosa carne, quæ à nonnullis cum cortice simul editur, succo brevibus folliculis ut & mali aureæ comprehenso (in reliquis enim generibus folliculi sive vesiculæ succum continentes oblongiusculæ sunt) grahis subrotundis. Nonnulli Assyrium malum vocant. Toronjas Zamboas.

CETERVM, præter Aurantiam malum eduli cortice, decem mali Medici genera apud Hispalenses inveniri, ex altero Indice, quem anno M. D. XCVI. eruditissimus vir D. Simon de Tovar mittebat, intelligebam: accipiebam enim ab illo semina illius quod Hispani *Zamboas* appellãt, deinde *Limones de carne*, *Limones de figuras*, *Limones preñados*, *Limones ponciers*, *Limones ceuties*, *Limones dulces*, *Limas dulces*, *limas agrias*, *Limones de Tulte*, vel *Limas del Emperador*, quoniam, inquit, ab Inperatore Carolo V. ex Vngaria in Hispaniam primò delata hæc plãta fertur, cuius quidem opinionis fidem augere videtur, quòd ultra cetera mali Medici genera, hæc frigoris patientissima existat. Est autem eius fructus edulis multo suaviore gustu præditus quàm Aurãtiæ caxel, succus verò eius maximè ad acidum dulcem accedens, ideoque omnium mali Medici generum acidorum suavissimum.

Omnium porrò folia perpetuò viridia sunt, multisque veluti foraminibus, si Soli obiiciantur, pertusa, instar foliorum Hyperici, iunctura quadam pediculo inhærentia: sola mali aureæ folia secundùm iuncturam tamquam appendices habent.

CASTANEA EQVINA. CAP. V.

EQVINAM Castaneam CL. V. Matthiolus commentariis in 1. lib. Dioscoridis descripsit: quoniam tamen nondum apud nostros, aut certè rarissimè conspecta est, & mihi egregiè adolevit, illius historiam adiicere libuit. *Castanea equina historia.*

VASTAM esse hanc arborẽ intelligo, quam sanè Vienna discedens anno M. D LXXXVIII. istic reliqui, intra duodecimum annum, in humanæ coxæ crassitudinem, duarumq; orgyiarum aut amplius altitudinem adoleverat, latamque comam sparserat. Frigoris patientissimam esse, umbraque & aqua ut Platanum delectari deprehendi. Autumno autem, cùm folia abiecit, protinus gerit amentaceum quiddam extremis ramulis, & turgidum, quasi parturiat, pinguique & lento humore conspersum, in quo culices & huiusmodi insecta hærent, totaque hieme ita perdurat, donec ineunte vere, & præmaturè admodum, gemmæ in folia

Castanea equina.

Castaneæ equinæ fructus echinato
suo calice tectus.

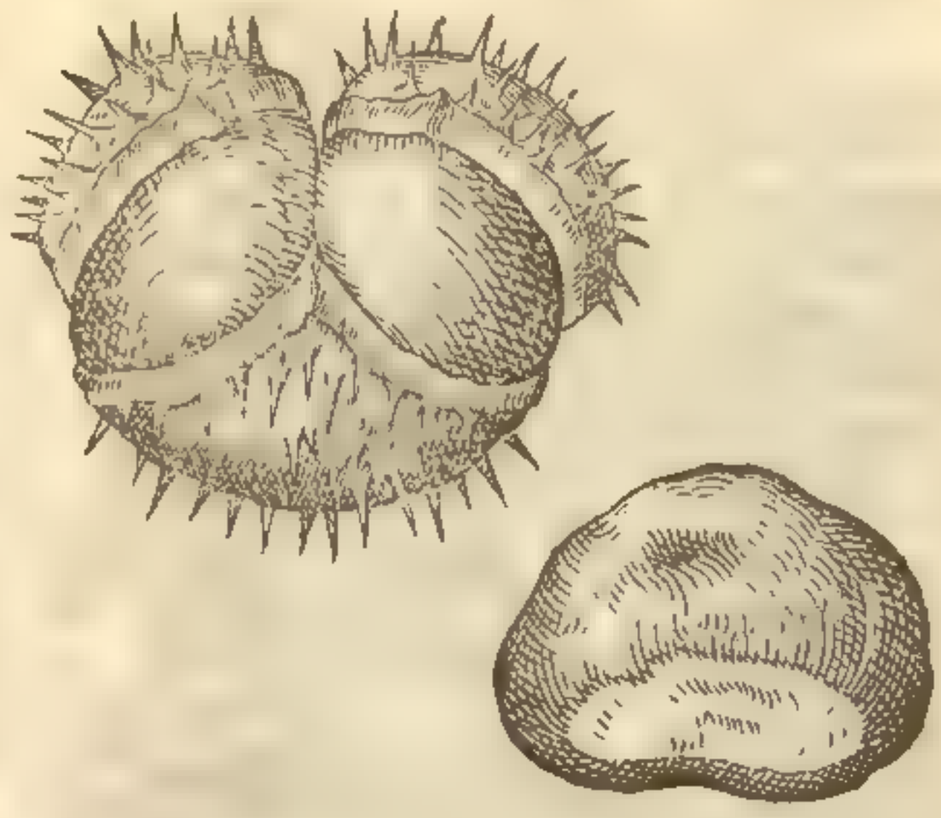

Castaneæ Peruänæ fructus.

sese explicent, quæ palmata sunt, & plerumque septena numero uni eidemque pediculo inhærentia, tenella initio & dilutiore viriditate prædita, deinde venosa, rugosa, longa, ab infima parte sensim in latum excrescentia, & per oras crenata, mucronata cuspide, supernè virentia, infernè candicantia, amariusculo sapore: pediculi quibus inhærent oblongi, bini semper æquali situ, oppositò tamen, alternatim ramos amplectuntur: novelli rami virent, adulti cinereo cortice obducti sunt, sub quo latet alius succulentus, viridis, lignum ambiens, ut in Sambuco, vel Acere latifolio, cui huius arboris (quantum quidem ex ea quam unicam alui deprehendere licuit) materies persimilis est. Eius flos & recens fructus nondum mihi conspecti, tametsi in eam amplitudinem, vt dixi, mea excreverit, ut speraré flores daturam: sed neque sæpiùs petitos ab amicis qui Constantinopoli cum Cæsareis Legatis fuerunt, impetrare potui. Siccus vero fructus inde aliquoties allatus, nudus omnino, & suo calice exemptus: tandem cum suo echino communicatus, à doctissimo viro Christophoro Wexio ex sua peregrinatione Ægyptiaca, Syriaca, Asiatica, & Byzantina reduce anno M. D. LXXXVII. Est verò vulgari castaneæ æqualis, interdum etiam maior, non in mucronem desinens ut illa, sed planior, & orbiculari quodam modo forma, tuberculo quodam superiore parte eminente, quod sensim gracilescens, ad pronam usque partem extenditur, germen (quod istic ortum habet) amplectens: coriaceo cortice integitur ut vulgaris, qui supernè spadicei coloris est, sed infima, qua suo echinato calyci adhæret, exalbidus, similem propemodum notam impressam habet, qualis in vesicariæ repentis seu peregrinæ semine conspicitur, sed longè maiorem, nec ita candidam: singularis est hic cortex, nec aliam tunicam aut lanuginem intra se occulit, quemadmodum nostrates castaneæ: firma & solida constat carne, candida ut vulgares, non adeò grati saporis tamen, sed amaricantis potius, præsertim vetustior & sicca, qualem degustavi: singulæ magna ex parte, nonnumquam binæ, eodem calyce multis breuibus firmisq; spinis horrido includuntur, qui per maturitatem in tres partes dehiscens, nucem ostendit ipsius lateri infima parte inhærentem, non à pediculo, vt reliquæ nuces.

VETERIBVS ignotam fuisse hanc arborem censeo, quandoquidem nullius historiam, quæ ab illis descripta sit, legere memini, quæ huic arbori convenire deprehendatur.

At ceestanesi. Ad castanesi. Chastagne de cheual. Roſs kesten Castagna di cauallo. Castaña de cauallo.

Turcæ *at ceestanesi*, vel *ad castanesi*, id est, equinæ castaneæ nomine insigniunt, quia eius fructum devoratum, anhelis & tussientibus equis plurimum auxilij adferre comperiunt. Gallis dici potest *Chastagne de cheual*, Germanis Roſs keſten/ Italis *Castagna di cauallo*, Hispanis *Castaña de cauallo*.

Hic nõ possum nõ adiicere elegãs Castaneæ genus mihi à doctissimo viro, eodẽq; Cosmographo

graphoclariſſimo Abrahamo Ortelio,vetere amico donatum anno M. D. XCI. quod ille ex Peruãna prouincia delatũ, à celeberrimo V. Benedicto Aria Mõtano paulo antè acceperat.

Sphæricæ porrò pæne figuræ eſt hæc Caſtanea, niſi latera haberet paulo depreſſiora, præ- *Caſtanea Peruana.*
ſertim vbi pediculo inhęſit,cortice ſatis craſſo,fragili tamen, & veluti fungoſo obducta, coloris ex fuſco aliquantulum flaveſcentis: huic ſubſunt innumeræ tenues quidem ſed firmæ ſpinæ, putamini, quod nucleum includit, tenaciter inhærentes: ipſum putamen fuſcum eſt,non denſum, ſed lentum & fractu contumax, interiore parte læve & ſplendidum, quo continetur nucleus amygdalæ (putamine ſuo liberæ) magnitudine & colore, forma autem leporino reni ſimilis,intus albus,ſapore dulcis ferè ut amygdala aut caſtanea vulgaris.

Eius iconem, in ſtudioſorum gratiam,ſub Caſtaneæ equinæ fructu, ſuo echinato calice prædito,eadem tabellâ exprimi curavimus à perito & diligente artifice.

PLATANVS, ACER, SORBVS, &c. CAP. VI.

Platanus.

TAMETSI Platanus in iis regionibus quas adij ſpõte non naſcatur, quia tamen cum Caſtanea equina Conſtantinopoli allata, ad aliquot orgyias mihi Viennæ Auſtriæ adolevit, illius mentionem hîc obiter facere volui. Hiſtoriã apud alios videre licet. *Platanum.*

ACERIS etiam, quod foliorum ſimilitudine proximè ad Platanum accedit. Eius in Viennenſi ſaltu, & aliis vicinis ſyluis obſervantur duo illa genera, à pleriſq; iã deſcripta. *Acer*

Latifolium oblongiore florum uva, candidiore & laxiore materie, quod ab imperitis Platani nomine donatũ eſt: Galli *Plane* vocant, Vngari *Iauor fa.* *Latifolium.*

Alterũ minore folio,firmiore materia, craſſiore cortice, ab imperitis in Gallia Sycomorus nũcupatum, id Gallis *Erable*, Vngaris *Ihar fa* dicitur. Vtrumq; genus Germani Ahorn vnd Maſcholtz/ Itali *acero*,Hiſpani *el azre* appellãt. *minus.*

SORBVS item torminalis Plinio dicta & Herbariorum vulgo,quam Anguilara & doctiſſimi quique Cratægum Theoph. lib.III. Hiſt.plant.cap.xv. deſcriptum eſſe cenſent,Viennenſi ſaltui,& pleriſque aliis Auſtriæ & Pannoniæ ſyluis familiaris eſt. Eius fructus Octobri Viennam in forum venalis adfertur, à tenuioris fortunæ hominibus & pueris admodum expetitus: Galli *Alizier*, Germani Aplaſſber/ Vngari *Barkoczca* vocant. *Sorbus torminalis Cratægus Theophraſt.*

FREQVENS eſt & iiſdem locis, præſertim verò inter ſaxa & rupes, id Sorbi genus,quod nonnulli Ariam Theoph.eſſe cenſent,folio coryli aut alni ferè, ſed prona parte omnino incano, fructum ferens ſuperiori proximum ſed colore differentem,qui ruber eſt, minimè edulem,& à nullo animantium,præterquam ab avibus expetitum.Eius nullum vulgare nomen novi præter Auſtriacum,quod Melperpaum eſt. *Aria cognominata.*

AVCVPARIA etiam cognominata Sorbus à baccarum uſu, quòd iis hieme aucupes turdis & merulis inſidiari ſoleant, foliis legitimæ Sorbi,vel Fraxini.Eam Dalechampius cur torminalem cenſeat, nullam cauſam video, cùm eius rubris baccis nemo veſcatur, ſed à ſolis turdis aliiſq; ſylvicolis avibus,gallinagine præſertim expetatur: deinde,ubi Platani folia, quæ Plinius Sorbo torminali tribuit? Germanis Vogelbeer/Maſbeer vnd Maalbeerpaum: Vngaris *Vörös berkinye* dicitur. *Aucuparia Sorb.*

AT legitima Sorbus pleriſque regionibus quas adij ſatis vulgaris eſt, foliis ſuperiori proxima, mollioribus tamen,& nõnihil pubeſcentibus, fructum fere pleriſque expetitum, præſertim mulierculis & pueris,& interdum ſecundis menſis maturus additur. Vngari *Berkinye*, Auſtriaci *Sorbus legitima.*

Acer latifol.

Sorbus torminalis Plinij.

Sorbus legitima.

Auſtriaci *Aſcheritz* vocant: reliqui Germani arborē Speirbaum/ & Sperwerbaum/ fructū Speirling: Galli arb. *Cormier*, fruct. *Corme*: Itali arb. *Sorbolero*, fruct. *Sorbo*: Hiſpani arb. *Serual*, fruct. *Seruas*.

Iuglandis genus alterum.

HIC autem non poſſum non meminiſſe, generis illius Iuglandis haud vulgaris, mihi certè proximis annis demum obſervati, & nati nuce quæ cum aliis vulgaribus ſecundis menſis adpoſita in convivio quodam ad quod eram evocatus: ipſius porrò nucis teneritudo, & longior quā vulgaris forma, me invitabat, ut binas ſeponerē, ratus diverſam à vulgari eam eſſe arborem, quæ eiuſmodi nuces ferret. Hogelando amico nuces mittebam, quæ ipſi non modò germinarunt, ſed folia etiam protulerūt, vulgaris quidē Iuglandis foliis formâ ſimilia, hoc eſt alata, inſtar foliorum Fraxini, ſed lōgè magis tenella, atque in ambitu ſerrata: quorum odor etiam gravis ut in vulgari.

AVELLANA BIZANTINA.

CAP. VII.

Corylus varij generis.

CORYLVS duorum vulgo eſt generum, ſylveſtris ſponte naſcens paſſim obvia, & domeſtica, quæ in hortis colitur. Ea etiam duorum eſt generum: nam vel oblongiuſculum fructum fert eumque duplicem, unius enim nucleus rubra (qui præſtantior iudicatur) alterius alba pellicula integitur: vel breviorem & craſſiuſculum, qualis in Italia, Hiſpania reperitur, & Londini mihi conſpectus eſt, & Francofurti ad Mœnum ſatis frequens.

VERVM aliud genus peregrinū & rarum admodū hîc propono, quod anno M. D. LXXXII. primùm

Corylus.

Avellanæ Byzantinæ ramus cum fructu minore.

Auellana pumila Byzantina.

primùm, deinde quadriennio pòst iterum allatum est Constantinopoli cùm varij generis bulbaceis stirpibus curante Mag^co ac Generoso D. Dauide Vngnad Barone in Zonneck, Consilij bellici in Austria Præsidi, qui & Turcarum Imperatori, eiusque Proceribus in deliciis esse mihi affirmabat.

Auellana Byzantina historia.

Eius porrò frutex, eo asserente, supra cubitalem altitudinem rarò excrescit, sed pumilus semper permanet: crassos admodum magnosque ferens in tenuibus pediculis calyces callosos durosq; , modò singulares, modò plures simul in eodem pediculo cohærentes, ut vulgaris, extrema parte in multas crassas longasq; laciniás divisos, sede etiam multis fimbriatis appendicibus obsita: sunt verò ij calyces foris valde dura asperaq; lanugine hirsuti, interiore parte læves, continentes fructum Auellanæ sylvestri & sponte nascenti ferè similem, vel aliquantulum brevioré, duroq; putamine, ut illæ, constantem, qui nucleum similem continet; quem initio observare non potui, quòd unicum dumtaxat fructum, qualem tum in Pannonicarum stirpium historia expressi, impetrare potuerim: postea tamen cùm plures nactus esset, & aliquot ab ipso accepissem suis calycibús inclusos & exemptos, non modò degustare volui, sed etiam telluri cómisi in fictilibus, non cum suo calyce, ut antè mihi fuerat significatú, sed nudos: atq; illi quidem altero dũtaxat à satione anno nati sunt, & in singularem virgulá excreverunt pedalem, quam sine

ordine

ordine oblongiora paulo quàm in vulgari ambiebant folia, perinde tamen rugosa: Eius unicum fruticem humanâ altitudinem superantem, adhuc alebam, cùm Francofurto discessi M. D. XCIII. sed qui ullius fructus specimen nondũ dederat: imò neq; etiam anno M. D. XCV. licet in magnam altitudinẽ excrevisset, ut ad me scribebat, cui arborẽ discedens reliqueram.

ALNVS. CAP. VIII.

Alnus vulgaris.

Alnus altera.

Cornus.

ADEÒ vulgaris est notitiæ Alnus, vt cùm ab omnibus rei herbariæ scriptoribus eius historia sit prodita, supervacaneum esse videatur eius hîc meminisse. Quia tamen quotquot illius historiam dederunt, unicum eius genus agnovisse animadverto, operæpretium me facturum existimavi, si quæ circa hanc stirpem observabam, hîc proponerem.

VVLGARIS illa, omnibus provinciis (quas quidem adij) admodum familiaris est, & Gallis *Aulne*, Germanis Erlnbaum/ Italis *Alno*, Hispanis *Aliso*, Vngaris *Egör fa* dicitur, Græcis κλήθρα.

At aliud genus alunt Austriæ & Styriæ montana, circa flumina & udis locis, etiã in Danubij insulis circa Viennã frequens est alteri cõmixtum: quod perinde assurgit ut primum: huius cortex candidior est, folia quidem alteri similia & perinde rugosa, minora tamen aliquantum, supernè non splendentia ut in primo genere, sed infernè candicantia: iuli etiam & strobili minores quàm in vulgari, tenellique rami & novella folia nullo lento humore aspersa ut in priore. Vtriusq; differentia rusticis illarum prouinciarum etiam bene nota: nam primũ genus Schwartz erln/ hoc est Alnum nigram: hoc Weiß erln/ id est, albam Alnum appellant. Huius cortex magis refrigerantem & adstringentem cum siccitate facultatem obtinere videtur quàm vulgaris.

FOLIO-

FOLIORVM quædam affinitas facit ut de Corno aliquid subijciam. Nam præter vulgatam, quæ â ceteris qui Plantarũ Historiam descripserunt, est proposita, aliud genus observabam Octobris initio M. D. XCIII. cùm Francofurto Coloniam descenderem, Andernaci ad Rhenum, in horto ejus diversorij cui symbolum S. Spiritus, monente honesto viro Hieronymo Scholier. *Cerni mariæ aliud genus.*

Non minore porrò altitudine assurgebat illa arbor, quàm vulgaris mas, ejusque caudex simili cortice erat obductus: verùm ramuli, illius ramulis longè fragiliores, folia ex adverso eos amplectentia, brevi pediculo, instar foliorum vulgaris, nitentia, nec illis minùs nervosa, in ambitu non serrata, sed vulgaris foliis latiora, ex quorum alis cutaceæ thecæ emergebant etiam ante brumam, in quibus florum subsequente novo vere explicandorum gemmæ horet enim cum vulgari, ejusque fructus cum illo matureſcit, saturatiùs tamen (ut intelligebam) rubens: crassiora etiam, brevioraque officula habet.

VVLGARIS autem Cornus, sed sylvestrior & magis pumila, frequens nascitur multis Austriæ inferioris sylvis. *Cornus mas pumilio.*

EADEM foliorum affinitas facit, ut quæ circa Vlmum etiam observabam, dum Salmanticæ in Hispania agebam, hîc adijciam: nempe Vlmorum, juxta Thormim amnem nascentium quasdam radices in frequentia tenuissimaque stamina desinere, atque cùm præterlabentibus aquis perluantur, rubescentem colorem contrahere. In his nascuntur & latent exigua quædam animalcula locustulis sive exiguis squillulis perquam similia, quæ Salmãticenses piscatores diligenter colligunt in escam capiendis piscibus idoneam. Quæ verò piscatorum oculos effugiunt, si diutiùs illis radiculis implicata persistant, adolescunt, & ex radiculis emergentia avolant instar terrestrium locustarum: postea certo tẽpore in aquas remeant, ad conservandum suum genus. *Locustæ esca pisciumex Vlmi radicibus.*

SILIQVA SILVESTRIS. CAP. IX.

Arbor Iudæ.

HVIC arbori Siliquæ sylvestris nomen indidi, non quòd siliquæ veteribus descriptæ similis sit, sed quia nonnullis Hispaniæ locis vulgari nomine sic appelletur.

1. CRESCIT interdum in arborem justæ magnitudinis, locis cultis: sed neglecta & sponte nascens, plerumque inter frutices potiùs, quàm arbores censenda est. Rariores fert ramos alternatim ex lateribus nascentes, cortice ex purpura nigricãte tactos, qui primo Vere ante folia, aut ijs primùm germinare incipiẽtibus, inferiore parte ternos aut quaternos flores simul iunctos ferunt, geniſtæ aut pisorum forma, colore purpureo eleganti: folia deinde ex intervallis prodeunt Asari ferè, minùs tamen carnosa, circinatæ propemodum rotonditatis, nervosa admodum uti Aristolochiarum, & dura, superiore parte viridia, inferiore verò nonnihil candicantia: floribus succedunt membranaceæ purpurascentes siliquæ, & quodammodo transparentes, compressæ, digitalis longitudinis & latitudinis, in quibus semen lentis planum, durum. *Siliqua sylvestris.*

2. Aliud genus invenitur per omnia ferè simile, præter florem, qui in hoc candicat, cùm in superiore purpureus sit, & corticem virgultorum qui candicat potiùs quàm purpurascit. *Arbor Iudæ albo flore.*

Sponte nascitur primum genus Granatensi regno, & quibusdam aliis Hispaniæ atque Narbonensis Galliæ locis inter sepes. Alitur etiam in hortis non modo in Germania & Belgica, sed eiam in veteri Hispaniæ Castella ob venustatem. Secundum genus flore candido sponte nascens non vidi, sed semine dumtaxat natum quibusdam Belgicis hortis. *Natales.*

VVLGVS Herbariorum Arborem Iudæ appellat: quidam à siliquarum sive loborum generatione Fabaginem: Granatẽses vulgari sermone *Algarouo loco*, hoc est Siliquam fatuam sive silvestrem: Mauritani illius regionis incolæ *Dit*: Castellani propter elegantiam & venustatem *Arbol d' amor*; Galli *Guainier*, quasi vaginalem, quia, ut opinor, ejus siliquæ cultrorum vaginas æmulantur. *Nomina.*

QVO nomine hæc arbor veteribus sit dicta, non facilè dixerim. Nonnulli ad Cercin Theoph. referunt. Sed ea nihil aliud est quàm populi tertium genus eleganter descriptum, *Cercis Theophrast.*

quod Plinius Lybicam appellat, Gaza verò pro Cerci Alpinam posuit: & Cerci κερκὶς vocabulum usurpavit lib. 1. Theoph. de plant. Hist. cap. XVIII. inter arbores siliquis præditas post κεραωνίαν, ubi quædam Græca exempla non κερκὶς, sed κικὶς legunt. Plinius lib. XXXI. cap. 11. meminit Siliquæ silvestris, quam purpureum florem ferre ait: an verò hæc nostra sit, difficile est ex unica illa nota iudicare.

DVM Mompelij degebam, peritiores rei herbariæ studiosi Arborem Iudæ referebant ad Colyteam Theoph. descriptam lib. Hist. plant. III. cap. XVII. quæ sic habet:

Colytea Theophr.

Quæ verò circa Idam provenit Colytea appellata, alterius generis est, fruticosa, nodosa, multis alis concava, non admodum rara, folio laurino latifoliæ Lauri, sed rotundiore amplioreque, ut vel ulmeo simile appareat, oblongius tamen, colore parte altera herbido, tergo autem subalbido nervosoque, nervulis prætenuibus fibrisque inter eas propagines quæ à medio callo costarum in modum excurrunt: &c. Et cap. XIIII. eiusdem libri, siliquas illi tribuit leguminum modo. Quæ sanè notæ, præsertim si utriusque Colyteæ descriptio in unam contrahatur, Arbori Iudæ plurimum conveniunt.

Colutea Theophr.

PORRÒ Colutea quam sponte nascentem in quibusdam Austriæ montanis inveni, egregiè à Theoph. lib. Hist. III. cap. XVII. describitur ante Colyteam. & est satis vulgaris ubique notitiæ. Eam Galli *Bagnenaudier* appellant.

Κερωνία.

CETERVM Siliqua Græcis Κερωνία dicta, Valentino regno frequentissima est, ubi eius fructus in iumentorum pabulum cedit. Conspicitur & alijs Hispaniæ locis magnæ altitudinis, lateque ramos spargens: caudex illius crassus, longi firmique rami, folia alata ut Terebinthi aut Pistaciæ, majora, Nouembri & Decembri iulum instar Iuglandis ferè, in flores ex rubro purpurascentes sese aperientem: siliquas deinde digitali longitudine, crassas, edules, quæ grana continent Cassiæ siliquosæ quam solutivam cognominant, granis non dissimilia. Galli arborem *Carouger*, fructum *Carouges*: Germani fructum (nam arbor illis incognita Sant Johans bzott: Itali *Carobe & Carobole*: Hispani arb. *Algarouo* & *Garouo*, fruct. *Garouas*: Vngari, Germanos imitati, fructum *Szent Ianos kenyere*, id est. D. Ioannis panem appellant.

LENTISCVS.

CAP. X.

Lentisci historia.

Natalis.

MAGNA solùm ex parte fruticat Lentiscus, multis ab una radice stolonibus & virgultis assurgens, lentis, & vimiuis instar obsequiosis, cinereo cortice obductis: interdum verò quando non cæditur, sed negligitur (ut plerisque locis ad Anam flumen, quod Hispani *Guadiana* appellant, obseruavi) in arboré iustæ magnitudinis excrescit: folia Glycyrrhizæ, firmiora & duriora, atra viriditate splendentia, alata, hoc est in longo pediculo utrimque sita, foliorum inter se semper contrarijs pediculis, ut in Terebintho, Iuglande, Fraxino, Sorbo, & plerisque aliis, nullo tamen extremo imparem numerum (ut in illis) faciente, iucundi cum quadam gravitate odoris, sapore acidiusculo, & adstringente: iis interdum adnascuntur vesiculæ aut folliculi, culicibus exiguis pleni ut in Terebinthinis: flos in alarum cavis circa oblongum pediculum racematim cohærens, muscosus, colore ex herbido pallescente, nonnihil purpurascens: fructus deinde initio viridis, mox ex purpureo rubés, per maturitatem niger & oleaginosus, ervi magnitudine, nucleo duro, nigro, candidam medullam continente.

PROVENIT copiosè per Lusitaniam, Bæticam, regnum Valentinum, & toto illo tractu ad mare mediterraneum obversо, atque in Gallia Narbonensi: floret Aprili, fructus Octobri & Nouembri primùm maturescit.

Bellonius lib. II. Obseruat. cap. VIII. refert in insula Chio copiosissimum esse Lentisci proventum, & primarias Insularium opes & fortunas consistere in Mastichis (quam sola hæc insula subministrat) collectione; nec minore impésa & diligétia Lentiscos istic excoli, quàm in Gallia vites, non differre tamen arborem ab ea, quæ in Narbonensi Gallia & Italia provenit: Idem mihi retulerunt qui Constantinopoli redeuntes, in Chio aliquamdiu hæserunt, nonnihil tamen differre arbusculas ab ijs quæ in Italia nascuntur.

Mastiche in sola Chio.

Nomina.

DICITVR Græcis σχῖνος, Latinis Létiscus, Gallis *Lentisque*, Italis *Lentisco*, Hispanis *Mata*, nonnul-

nonnullis *xarneca*, Lusitanis *arueira*. Ejus resina Græcis ῥητίνη χιώνη, καὶ μαστίχη, Latinis Resina Lentiscina, & Mastiche, Officinis *Mastix*, Gallis *Mastic*, Germanis Mastich, Hispanis *Almastiga*, Italis *Mastice*: oleum ex lentisci baccis expressum Gallis *huile de mastic*, Hispanis *azeite de mata*.

TRIBVIT Dioscorides Lentisco, Acaciæ & Hypocistidis vires: Mastichen sanguinis rejectionibus, & veteri tussi utilem esse dicit: oleum quod è semine fit, cùm quid adstringendum est. *Facultates.*

Cùm in Narbonensi Gallia degerem, oleum ex Lentisci baccis exprimebatur magni ad varia usus, quod in peregrinas regiones asportabatur. Et dentiscalpia expurgandis dentibus idonea, non minùs quàm olim, ex Lentisci ligno conficiebantur: ut etiam in plerisque aliis regionibus, quæ Lentiscum alunt. Hispani tamen majore ex parte festucis e Gingidij sive Bisnagæ umbella detractis, dentes à cibo purgare solent, tametsi apud eos copiosè nascatur Lentiscus: sed unica Bisnagæ umbella plurima dentiscalpia ex tempore subministrat. *Bisnaga.*

TEREBINTHVS. CAP. XI.

TEREBINTHVM in duo genera, hoc est marem & feminam distinguit Theophrast. lib. Hist. Plant. III. cap. XV: Marem sterilem faciens, feminam fructiferam, quæ duplex sit, una fructum protinus ruffum promens lentis magnitudine, qui concoqui nequit: alia, viridem editum, postmodum ruffum tingens, postremò nigrum faciens magnitudine fabæ, &c. *Terebinthus mas & femina.*

Ego illas differentias non observavi, tametsi diligenter inquisiuerim: nisi differentiæ sint appellandæ, cùm frutices inter se omnino similes fructum ferunt, alter inanem & rufum, alter interdum ad maturitatem perductum; nonnumquam etiam frutex non adultus, aut nimis umbroso & iniquo loco proveniens, nullum fert.

MAXIMA porrò ex parte Terebinthus fruticat, ramis longis, raris, cinereo cortice tectis: folia illi Lauri, aut Pistaciæ potiùs (quæ plurimorum consensu Terebinthus indica est, cujus Theophrast. lib. IIII. cap. V. meminit) ejusdem cum illa odoris, circa unum pediculum conjugatim vt in Sorbo nascentia, uno, quod extremo pediculo inhæret, impare, & hieme, quantum videlicet mihi observari licuit, decidua. Verè, cùm novella folia, prorsus ferè rubentia extremis ramis germinare incipiunt, nascitur è ramorum tuberculis, copiosus & muscosus, ut oleæ, flos, purpurascens, vel phœniceus, racematim cohærens, qui temporis successu in fructum transit Lentiscino ferè similem, paulò majorem & longiorem, initiò viridem, circa vindemias, dum maturuit ex cæruleo virescentem, tactu pinguem & resinosum, manuq; dum colligitur inficientem, medullam in se continentem. Pleraque frutices eum rubescere incipientem, ante maturitatem, inanem abijciunt, Carpobalsamo quod in officinis venale proponitur, planè similem. Fert etiam vindemiarum tempore concavos quosdam folliculos seu vesiculas foliis & ramulis inhærentes, quales ferè in Vlmi foliis nascuntur, sed pallido aut purpurascente colore: interdum etiam extremis ramis oblonga & cartilaginea cornicula, varia forma excrescentia, concava, quæ (uti etiam folliculi) aperta, lentorem quendam continere deprehenduntur cui permixta cinerea & fulginosa excrementa, atque exigua animalcula alata. *Terebinthi historia.*

Spontè provenit plurimis Lusitaniæ, Hispaniæ, & Galliæ Narbonensis locis, ubi interdum in arboris formam assurgit: sed maxima ex parte solummodo fruticat. Nusquam, quod sciam, commemoratis locis resina ex Terebintho elicitur: Bellonius in Syria & Cilicia copiosam inveniri, quæ venalis Damascum inferatur, & in Mesopotamia, à Turcis Asamia vocata, quæ in Cairo venditur, refert. *Natales.*

GRÆCI τέρμινθον, Latini Terebinthum, Galli *Terebinthe*, Hispani nonnulli, à cornicu- lis, ut arbitror, *Cornicabra*. Fructum ejus Avicenna Granum viride vocat. Resina Græcis ῥητίνη τερμινθίνη. Latinis Terebinthina resina, Avicennæ gluten Albotin, Officinis ignota, nam quam Terebinthinæ nomine donant, Abiegna est. *Nomina.*

HVIVS cortici & foliis easdem vires tribuit Dioscorides quas Lentisco, similemq; esse illorum & parandi & sumendi rationem. Præterea fructum esui aptum esse, sed stomacho *Facultates.*

adversari,exdalfacere,urinam movere,venerem excitare , cõtra phalangiorum morsus convenienter in vino bibi . Ejus resina reliquas antecellit, teste Dioscoride : Galenus tamen, nonnullarum facultatum ratione, Mastichen præferendam censet.

Terebinthi fructus edulis.

Vesicularum Terebinth. usus.

BELLONIVS lib.II.Observationum cap. XCVI.refert, cùm in Cilicia esset, in Arabem quendam rusticum incidisse, qui Camelum Terebinthi fructu onustum ageret Damascum, ut istic venderet,vulgò enim illic in cibum recipi. Quod verò ab alio nemine observatum puto,scribit idem lib.I.cap. LXV. & lib. III. cap. 49. Thraciæ & Macedoniæ rusticos mense Iunio diligentissimos esse in colligendis nucibus illis aut vesiculis Terebinthi ramulis adnascentibus, cùm primùm efformatæ gallarum magnitudine sunt, ante quam in ampliorem formam aut cornicula excrescant, & istas magno vendere in Prusa Bithyniæ urbe , magnus enim earum usus ad sericea stamina varijs coloribus imbuenda; eumque duntaxat in usum plus quàm sex millia pondo singulis annis insumi.

Bont quibir.
Bont sougier.

C. V. Leonardus Rauwolfius Hodœporici lib.II.cap. VIII. ait Terebinthi, quod Arabes *Bont*,Persæ *Terbaick* vocant,præter vulgarem duo genera observasse,unum majus, alterum minus. Majoris fructum quem Arabes *Bont quibir* appellant pistacijs forma valde similem, breviorem tamen & rotundiorem : minoris , qui illis *Bont sougier* dicitur , cum suo cortice magnitudinem,piso majori æqualem esse,in rotundum nonnihil concavam,veluti milium ejus Indicum sive *Dora* : utriusque fructum non minùs jucundi saporis esse pistacijs, eamq; ob causam inquilinos abundè ijs vesci, perinde ut nos pineis nucleis & avellanis. Nasci magna copia in Persia, Mesopotamia, Armenia, racematim cohærente fructu ut pistaciæ, vel potiùs ut Terebinthi vulgaris,cujus etiam genus æstimantur,cùm arbores illum fructum ferentes oblongiusculis folijs Terebinthum satis æmulentur, qua nota à Pistacia, quæ rotundiora & magis conspicua habet folia,differunt. Possent,præsertim majus genus, ad Theophrasti lib.IIII. cap.v. Indicam Terebinthum referri, & ad *Faël* Serapionis, Avicennæ, & Rhasis, quemadmodum minus ad eorundem *Bel*, quandoquidem illi ipsi Auctores similes facultates his nucibus tribuunt.

Terebinth. Indica Theophrast.
Faël.
Bel.

COGGYGRIA. CAP. XII.

Coggygria historia.

Natales.

BICVBITALIBVS aut tricubitalibus constat virgis, digitalis crassitudinis, nigricantibus,in numerosos subrubentes ramos divisis,hic frutex: folia firma,densa, nervosa, terebinthinis folijs fermè paria, latiora tamen, & orbiculato ferè mucrone, oblongis, subrubentibus pediculis nitétia tenuiores ramulos ambiunt,odore quodammodo lentiscino , gustuque adstringente , non injucundo tamen : ea sub æstatis finem rubescunt,elegantissimoque nitore oculos oblectant : emicat è summis ramulis quidam veluti racemus multorum flosculorum ex herbido pallescentium , exilibus, longis & punicantis coloris pedicellis inhærentium : paulatim deinde sese explicant illi pedicelli in latam longamque plumaceam cæsariem , & semina plana lenticulæ modo , sed longè minora sustinent: radix illi dura,lignosa, raris fibris donata,ut Terebintho.

Crescit sponte in monte Badensibus thermis,quæ à Vienna quatuor miliaribus absunt, imminente, vicinisque quibusdam montanis locis,vbi interdum adeò pumilam erui, ut uix cubitalẽ altitudinem attingeret. Olim etiam legere memini , dum Avenione per Arausiorum agrum & Boulline ad Montelimar proficiscerer,Valentiam Allobrogum & Gratianopolim petiturus.

Floret circa Viennam Austriæ inferioris metropolim Maio , calidioribus locis maturius: fructus maturescit Iulio & Augusto.

Nomina.

Vulgus Herbariorum appellat hunc fruticem Cotinum, & à Plinio ita vocari existimat. Cotini certè breviter meminit Plinius lib.XVI.cap.XVIII.his verbis: Est & in Apẽnino frutex qui vocatur Cotinus,ad lineamenta,conchylij colore insignis. Ex quibus sanè nemo facilè colligat,an ei stirpi quæ apud Herbarios tale nomen obtinuit,Cotini appellatio rectè tributa sit : sed ab illis hoc nomen potiùs inditum suspicor, à foliorum tabescentium rubro colore, quo Cotinum inficere scribit Plinius.

Cotinus Plin.

Idem

Idem Plinius lib. XIII. cap. XXIII. Coggygriam describit in hunc modum: Similis & Coggygria folio [unedoni videlicet] magnitudine minor. Proprietatem habet fructum amittendi lanugine (pappum vocant) quod nulli alij arborum generi evenit. Ea sanè plurimas notas habet nostræ huic stirpi convenientes. *Coggygria. Plin.*

Plinius autem eo loco ad verbum ferè exprimit Theophrasti κοκκυμηλέαν lib. III. Histor. plant. cap. XVI. descriptam post ἀνδράγνην. ὅμοιον δ' ἐστὶ τούτοις τὸ φύλλον καὶ τῆς κοκκυμηλέας τὸ δὲ δένδρον μικρόν. ἴδιον δὲ ἔχει καὶ τὸ ἐκπαπώδεσθαι τὸν καρπόν. τοῦτο γὰρ οὐδ' ἐφ' ἑνὸς ἀκηκόαμεν ἄλλου δένδρου, ut vulgata habent exemplaria: at κοκκυγρίας legisse videtur, non κοκκυμηλέας, quam Gaza prunum interpretatus est, cùm tamen animadvertere potuisset eundem Theophrastum aliam κοκκυμμηλέαν, hoc est, prunum ab hac planè diversam libro IIII. Histor. plant. cap. III. describere. *κοκκυμηλέα Theoph.*

Itaque libenter assentior doctissimo Ruellio, qui κοκκυμηλέας vocem priore loco corruptam esse censet, & κοκκονηλείας legendum esse suspicatur: νηλεία enim apud Theophrastum etiam Vnedonem significat, cujus foliis, fruticis quem describit, folia comparat. Aptiùs igitur meo judicio hanc stirpem Cocconeleian cum Ruellio, aut Coggygriam (si quis fortè Theophrastum sic scripsisse cum Plinio censet) appellabimus, quam Cotinum: cùm κότινος & Theophrasto & Dioscoridi oleaster sit. *κοκκονηλεία*

Hoc frutice ad paranda coria utuntur Coriarij, non minùs quàm rhoë, cùm alibi, tum circa Viennam Austriæ, ubi etiam rhois vulgate nomen *Sumach* indiderunt.

Rhus obsoniorum & Coriariorum.

CETERVM quia in Rhois, quo coria perficiuntur, mentionem incidimus, ab instituto non erit alienum de eo hîc nonnihil agere, prætermissâ ejus historiâ, quæ luculenter admodum à Theophrasto primùm, lib. III. cap. XVIII. Historiæ plantarum, deinde à Plinio lib. XIII. cap. VI. & lib. XXIIII. cap. XI. postremò à neotericis plerisque descripta est, ne actum agere videamur. *Rhus Coriariorum.*

In Hispanica verò mea peregrinatione, magnum ejus proventum Salmanticensi agro esse, isticque quæstus gratia diligenter coli, observabam. Multi enim agri eo conseruntur, nec minore cura coluntur quàm vineta, alioqui nec tam lætè assurgit, aut si cultura absit, degenerat & sylvescit: imò non desunt qui vitibus interserant, culturæ compendium quærentes, ut eadem operâ cum vitibus fodiantur. Cæduntur singulis annis enati surculi cubitales ad radicem usque aut summam tellurem, deinde desiccantur, in pollinem rediguntur, & in usum convertuntur, ad paranda coria.

Officinæ hunc fruticem *Sumach* nominant Arabica appellatione, Hispani *çumaque*, Galli nonnulli *Rhon*.

Plinius eodem libro XXIIII. cap. XI. meminit alterius Rhuis, diversi à superiore. Nec Rhus, inquit, Latinum nomen habet, cùm in usum pluribus modis veniat. Nam & herba est silvestris, foliis myrti, cauliculis brevibus, quæ venena & tineas pellit: & frutex coriarius appellatur, subrutilus, &c. Hæc herba Rhus, quantum conijcere licet, ea esse videtur quam Brabanti & Batavi Gagel appellant, nonnulli Galli *Piment*, magni inter eos usus ad conservandas à tineis vestes, & Belgis etiam ad robur suæ cereviſiæ addendum: illi enim incoquere solent, ut magis caput tentet, & tomulentos potores efficiat. *Rhus herba Plinij.* *Gagel.* *Piment.*

Est & alius frutex foliis Oxymyrsines, flore albo in Hispania & Gallia Narbonensi frequens, quod à nonnullis Rhus Plinij nuncupatur. Verùm cùm is nullius alterius Rhuis meminerit præterquam illius quam herbam cognominat, & Coriarij fruticis, cujus semen medicamentis & culinæ necessarium: arbitrantur peritiores potiùs ad Dryophoni Plinij historiam accedere: talis enim est lib. XXVII. cap. IX. ejus descriptio. Dryophonon similis herba est, cauliculis tenuibus, cubitalibus, circumdatis vtrimque foliis, pollicari amplitudine, qualia oxymyrsines, sed candidioribus mollioribusque, flore candido sambuci, &c. *Dryophonon Plinij.*

ROBVR, QVERCVS. CERRVS.

CAP. XIII.

Robur III.

Robur IIII.

ROBORI quina genera à nonnullis assignari, ab alijs solùm quaterna, Theophrastus lib. III. Hist. plant. cap. IX. & X. scribit: nonnulla tamen nomine discrepare. Vt verò Idæi dividere consueverunt, hæc genera sunt, ἡμερίς, quam nonnulli Robur, Gaza nunc placidam, nunc quercum vertit; αἰγίλωψ, quæ Cerrus: πλατύφυλλος, quæ Gazæ Latifolia, alijs Quercus: φηγὸς, quæ Esculus: ἀλίφλοιος ἢ εὔφλοιος, Gazæ Salsicortex, alijs Cerrus femina: omnia fructifera: dulcissimam autem glandem esse φηγῷ, sive Esculo, deinde ἡμερίδι, tertiam πλατυφύλλῳ, quartam ἀλιφλοίῳ, postremam & amarissimam αἰγίλωπι, sive Cerro. Macedones autem quatuor genera faciunt, ἔτυμόδρυν, quæ Gazæ Veriquercus, πλατύφυλλον quæ dulcem, φηγὸν quæ amaram, ἄσωρον, sive Gazæ Cerrum, quę rotundam glandem fert: hanc nonnulli sterilem omnino, alij vitiosum fructum ferre aiunt, quem nullum animalium gustet præter suem.

Roboris varia genera Theophrasto.

Qui plura de his volet, consulat Theophrastum quo diximus libro, & Plinij Naturalis Historiæ lib. XVI. cap. V. & VI. Nos verò eas arbores hîc describemus quæ per Hispanias, & in Aquitania Cantabris finitima vulgò *Roble*, deducto à Robore nomine nuncupantur, quasque illis similes in Austria & Pannonia observavimus: insuper Cerrum, & nonnulla de Quercu non vulgaria.

Robur I.

PRIOR igitur, Quercui vulgari admodum similis est, sed humilior, robusta materie, caudice magis contorto, frequentioribusque ramorum alis cavo: folia magis sinuosa & incisa quàm quercui, nec ita viridia, sed aversa parte molli canaque lanugine pubescentia.

Frequens est in celsis Castellæ veteris montibus, atque in Aquitania supra Burdegalam, ubi *Roble* dicitur: tametsi idem nomen Hispani etiam tribuant vulgari Quercui, quæ in Hispanijs frequens est, & montibus Calpi fretoq; Herculeo vicinis semper viret. Quercum etiam propriè *Quexigo* Hispanis dici, & *Enzina de bellotas gruessas* à quibusdam vocari, mihi relatum est.

Quercus semper virens.

Robur II.

ALTERA, Quercus ferè magnitudine in Austria, Styria, & Pannonia crescens, strigosior est Quercu, ligno duriore, folio minùs amplo, altera parte nonnihil incano, exiguam glandem fert: incolæ à duritie Stainaichel appellant, Vngari *Kemêni cher fa*, nonnulli *Musral.*

Robur III.

TERTIA, humilior est, & interdum humanam altitudinem non excedens, alioqui priori facie, foliorum forma, canicieque omnino similis, ut illius pumilum genus esse videatur: fert hæc prægrandem gallam, exigui mali magnitudine, adeò copiosam, ut aliquando ramulum, vix palmum superátem, novem aut pluribus gallis onustum colligere meminerim: inhærebant eæ gallæ ipsi ramo contiguæ ferè, sed sine ullo ordine, rotunda quidem & veluti

sphærica

sphærica figura conspicuæ, sed aliquot tuberculis respersæ: rubent eæ dum recentes, præsertim ea parte qua solem spectant. Inveniuntur & in hujus foliis interdum pilulæ ijs similes quæ Quercus nostratis foliis innascuntur.

Multis Castellæ veteris montibus frequens est, & plerumque numerosis ab eadem radice stolonibus fruticat. Omnes etiam montes Viennæ Austriæ vicini hoc roboris genere abundant, quod similem fert gallam: sed non adeò copiosam.

Hujus ramis contortis, deinde fissis & exsiccatis, Thedæ loco rustici utuntur aliquot Castellæ veteris locis, præsertim circa S. Martinum *Del Castañal*.

QVARTA, in arborem excrescit pusillam: ejus item folia minora sunt, duriora, angustiora, non adeò profundè incisa & sinuata, sed veluti aculeatis denticulis tantùm serrata, infernè quidem candicantia, sed nulla molli lanugine aspersa. Frequentem etiam ista alit gallam superiori similem, & acutis tuberculis ornatam, pallidiore tamen colore. *Robur IIII.*

Robur V.

Robur VII.

QVINTA, huic ferè similis est: sed stolonibus brevioribus & magis contortis, rugosioreque cortice: gallæ item extremis ramulis nascuntur, alijs minores, læves & sine tuberculis, colore ex ruffo nigricante, ijs quæ in officinis venales reperiuntur, perquam similes. *Robur V.*

Nascitur utrumque hoc genus in Lusitaniæ solitudinibus itinere Vlyssiponensi non procul Ebora, & ab incolis *Carvalla* nuncupatur.

SEXTA humilis est, nec humanam altitudinem excedit, fruticis potiùs, quàm arboris nomine donanda: tenuibus & lentis ramis, foliis secundæ ferè similibus, sed minoribus, nec adeò sinuosis, minorum gallarum, quæ plerumque binæ, ternæ, aut plures simul nascuntur, admodum ferax: *Robur VI.*

Nascitur in Austria & Pannonia: nullum tamen ejus nomen vulgare intellexi, sed rustici cum secunda confundunt.

INVENITVR & septimum quoddam Roboris genus (nisi quis ad Quercum referre malit) inter Rio frio, & Aldea Galega non procul Vlyssipone, arenoso solo frequentissimum, adeò humile, ut rarò pedem altitudine superet, nusquam alibi mihi observatum. Ejus ramuli tenues & flexibiles, vulgaris Quercus ramulis simillimi: folia ad quintum genus accedunt, aliquantulum tamen majora & molliora. Hoc fert glandem quernæ vulgari haud minorem, interdum etiam crassiorem, calice planiore, admodum amaram. In reliquis generibus, præterquam in secundo, nullam glandem observavi. *Robur VII. sive Quercus pumila.*

OMNES porrò adstringendi vim habent, teste Dioscoride, præsertim interior & subiectus cortici liber, qui ligno membranaceus cohæret: quinetiam tunica putamini glandis subiecta. Decoctum ex ijs datur dysentericis, cæliacis, sanguinem exscreantibus. Trita in pesso, feminis fluxione vulvæ laborantibus, subditur. *Facultates*

CETERVM

CERRVS.

Cerri historia.

αἴγιλωψ.

Lithoxyla.

CETERVM Quercus genus non modò in Viennensi saltu, sed plerisque etiam Pannoniæ sylvis frequens est, eadem altitudine qua vulgaris Quercus, atque etiam celsiore assurgens, caudice erectiore, cortice crassiore & magis scabro: folia frequentioribus incisuris, sed minùs altis divisa habet, quàm Quercus, & longioribus tenuioribusque pediculis inhærentia: ramulos breviores, frequentioribus nodis obsitos, gemmas minores, & aliquot gracilibus foliolis ceu staminibus aut villis septas: flores racematim compactos ut Quercus, è quibus, uti nec in quercu nascuntur caliculi, sed ij brevi crassoque pediculo annotinis ramulis adhærent, non in foliorum alis, omnino hispidi, & molliter echinati, in quibus glans est querna paulò brevior, & obtusiore mucrone prædita, quæ Autumno maturitatem adipiscitur: adhærent interdum inter folia, multis veluti squamis constantia capita.

Rustici & materiæ cæsores optimè eam à Quercu vulgari distinguere norunt, illius materiem candidiorem, laxioremque, & ad opera minùs aptam censentes.

THEOPHRASTO Hist. plantarum libro III. cap. IX. αἴγιλωψ; Plinio Natural. Historiæ libro XVI. cap. V. Cerrus dicitur: Germanis Cerzatchel/ Vngaris *Cher fa.*

HVIVS Cerri crassiorum atque etiam tenuiorum ramorum libralia interdum aut majora fragmenta in lapides commutata, ipsáque adeò matrice in nigrum silicem conversa (superficie tamen candida & friabili remanente) atque naturales ipsius ligni venas, orbes, reliquámque formam etiamnum retinentia, non modò eruta conspexi, & Ill. Heroïs D. Balthasaris de Batthyan (cujus in hac Historia mentio sæpe fit) munere habui: sed ipse etiam

Mons ferreus. legi anno M. D. LXXX. in montis Eysenberg vulgò nuncupati, & Pinkæ fluvio Pannoniæ imminentis acclivi, qua ad vallem *Pinkathal* ab ejusdem fluvij eam perluentis nomine nuncupatam, descensus est, atque ad Austrum & λυβόνοτον spectat.

Obsitus is mons olim fuit (quemadmodum adhuc vicini) Quercus & Cerri arborum

Generosi viniferax. sylvis: nunc verò vinetis generosissimi vini feracibus, quibus varijs locis insperssæ sunt diversi generis præstantissimorum maximorúmque persicorum malorum arbores. Est autem hic mons cum vicinis aliquot pagis jam memorati Ill Dn. de Batthyan. p. m.

Quercus latifolia exotica. AT in eodem Viennensi saltu, Latifoliæ ampliſſimas arbores inveni anno M. D. LXXVIII. cujus omnes glandes è longis pediculis dependentes, maxima ex parte non modò obsitæ, sed quasi inclusæ erant viridi quadam excrescentia multis inæqualibus angulis prædita & scabra, quæ resiccata, gallarum modò dura & firma erat, quarum etiam vicem explere potuisset. An id vitium illi peculiare fuerit, & singulis annis arborem infestet, me latet, ut qui semel dumtaxat per eam saltus partem iter fecerim.

Viscum quercinum. CETERVM latifolia Quercus per multas Pannoniæ sylvas visci feraciſſima est: id Vngari *Fay gyöngy*, id est arboreum unionem vocant: ipsam verò arborem *Töly fa* Ilicem esse existimantes.

BRYI porrò genus plerisque Oceani littoribus observabam, quod, an ad Quercus marinæ historiam referri possit, facilè judicare non possum: licet cum ea quæ Theophrasto lib. Historiæ Plantarum IIII. cap. VII. describitur, nullam affinitatem habeat.

Quercus marina I. Nascitur autem hæc planta in scopulis qui mari alluuntur, aut marina aqua operiuntur, sine ramis, sed oblongis latisque folijs, adeò mollibus, ut cùm æstus recessit, nullo modo sustinere se queant, sed in saxis strata atque diffusa conspiciantur: multifida verò sunt hæc folia, & secundùm alarum exortus atque cavitates, bullas quasdam aqua plenas eminentes habent, eorum verò extrema in quoddam veluti rudimentum exigui cucumeris desinunt, subflavescens, aqua plenum: atra viriditate prædita sunt quamdiu sub aqua latent, aut recente à marinis undis ejecta: siccata autem nigrescunt, & glutinis instar splendent. Nullis radicibus firmantur: sed lepadum modò saxis, aut Ostreorum testis inhærent. ci-

Quercus marina.

MEMINI & aliud genus in Flandriæ & Zelandiæ maritimis colligere, folijs latioribus, tenerioribus, sinuosis, confertim nascentibus, pedali interdum longitudine, & alia folia ex media costa proferẽtibus, ut in Chamægenista, ea dum aquis operta sunt viresc unt, ejecta verò & resiccata, candicant fragiliáque sunt: in hoc genere nullas vesiculas observavi, sed extrema foliorum plerumque in latum expansa: saxis inhærent, aut trabibus in aquam immissis ad infringendum æstus maris vehementiam. *Quercus marina II.*

QVERCVS verò marina Theophrasti loco jam memorato descripta, folium habet carnosum, tenue, & Myricæ simile, colore ad purpuram accedens: forma flexuosa, atque in latitudinem diffusa, ramos breves, contortos, spissos: magnitudo arboris tota, cubitalis, aut paulò altior. Vtilis mulieribus ad lanas inficiendas. *Quercus marina Theoph.*

Istam aliquando colligere memini ad mare mediterraneum, tempestatibus in littus ejectam cum Alga, & alijs maris purgamẽtis, dum Mompelij agerem: postea etiam circa Calpen & Valentiam, dum Hispaniam peragrarem; verùm cubito minorem, durissimo ligno. Ejus rami alba salsugine adeò conspersi erant, ut sacchar o tecti viderentur, in modum foliorum Tamaricis aut Ericæ vulgaris formati, sed crassiores: interdum etiam omnino purpurascentes fuerunt, nonnunquam partim albis partim purpurascentibus ramulis constantes. Nullas radices habebant arbusculæ, sed infima parte planæ erant, & plerumque aut lapidibus aut ostreorum testis adhærebant.

Multas etiam hujusmodi arbusculas cubitales & ampliores, numerosis ramulis prẽditas, tum omnino albas, tum prorsus rubescentes, cum plurimis alijs Naturæ miraculis magnâ diligentiâ conquisitis adservabat Imp. Maximilianus II. felicis. memoriæ, in sua arce Eberstorff/ secundo ab urbe Vienna miliari.

SVBER. CAP. XIIII.

SVBERIS duo genera Clariss. Matthiolus observavit: ego unicum tantùm, nisi fortè quod in extrema Aquitania Pyrenæis proxima nascitur, ab eo quòd per Hispanias frequens est, diversum sit. Nam Aquitanicum (quod quidem conspexi) folia non retinet, sed hieme abijcit: ut, cùm mense Aprili in Hispanias proficiscerer observavi, folijs enim prorsus viduatæ erant quotquot Suberis arbores circa Bayonam conspexi. Quare Theophrastus lib. III. cap. XVI. Plantarum hist. non immeritò tribuit Suberi deciduum folium, cùm dicat arborem esse Pyrrehnæ familiarem. *Suberis Aquitanici folia decidua.*

QVOD verò in Hispanijs nascitur, perpetuò viret ut Ilex, cui adeò simile est, ut primo aspectu plerumque fallat, nisi cortex crassus, & disrumpi solitus errorem detegeret. Majus est Ilice plerumque, & caudice (ubi adolevit) longè crassiore, cortice item denso, carnoso, scabro, & rimoso, qui nisi suo tempore detrahatur, dehiscit, alióque subnascente expellitur: eo detracto, qui subest novellus ita rubet, ut procul aspicientibus arbores rubrica aut minio pictæ videantur. Suberis rami Ilignis firmiores sunt, folia majora, longiora, molliora, & supernè magis virentia, interdum nonnihil dentata, aliquando minimè, ut in Ilice. Glans magna, ubi maturuit nigricans, Iligna longior & obtusiore cuspide, calice etiam majore, magis hispido, & per oras molliter echinato: glans admodum adstringentis & exsiccantis gustus, Iligna multò ingratior: magna ex parte conjunctim nascitur, ut pontica nux, sed crasso brevique petiolo, & firmiore quàm Iligna. Ramulis nonnunquam adnascuntur dura & lignosa quædam cinerei coloris tubercula, adeò firmiter inhærentia, ut nisi fracto ramo eximi non possint. *Suber Hispanicum latifolium perp. virens.*

Nascitur plerisque Castellæ novæ, Bæticæq; locis, præsertim circa *el Puerto de Mirabel*, ubi ingentes ejus sunt sylvæ, & tota adeò Lusitania. *Natales.*

Sed Matthioli Suber alterum oblongis angustisque folijs quod Pisano agro nasci tradit, mihi nunquam conspectum, quemadmodum nec illius *Cerrosugaro* Senensi agro frequens,

quod

Suber latifolium.

Φιλόδρυς.

Φιλὸς.

Liege Belloni.

Suber Quiqueran.

quod Theophrasti Arcadum φελλόδρυν esse censet: Italiam enim numquam vidi, licet ter profectionem tentarim, semel conscensa Massiliæ navi, bis ad alpes usque progressus: sed negotia perpetuo me revocarunt. Ideoque in posterum omnem adeundi Italiam cogitationem deposui.

HÆC porrò arbor Græcis φελλὸς, Latinis Suber dicitur. Hispani arborem *alcornoque*, ipsum corticem *corcha de alcornoque* vocant, glandem communi cum iligna nomine *bellota*, Italis arbor *sugaro*, Germanis Pantoffelholtz dicitur. Galli arborem & corticem (qui illis potissimùm cognitus est) *Liege*. Miror autem plurimùm, Bellonium lib. 11. Observationum suo *Liege* fructum edulem Memæcylo similem tribuere: nisi fortè *Liege* vocabulo diversam à Subere arborem intelligat, præter omnium Gallorum receptum morem. Mihi certè nullum alium fructum in Subere videre contigit, præter glandem modò descriptam.

QVIQVERANVS libello quem de Laudibus Provinciæ inscripsit, triplicem Suberi corticem tribuit, sed præstat ipsum audire: nam quædam in ejus historia tradit, ab alijs minimè observata.

Suberis, inquit, arbor uberrimè in Olbiensi ora provenit, Ilicis specie, glande majore & deteriore, trunco ingenti. Hunc vestiunt cortices terni: primus præcrassus, qui in cadorum & omnium penè vasorum obturamenta adscisitur, piscatorumque retia, contra premente plumbo, elevat, ex eo fiunt etiam alvearia: secundus crepidas munit & hibernum calceatum. Ex tertio subtili atque admodum delicato, fiunt pateræ, è quibus quidquid hecticis propinatur, magna utilitate hauritur. Eò melior hæc arbor quò vetustior. Detrahendis corticibus hæc est ratio. Qua stipes telluri committitur, circumscinditur ad lignosam usque materiem, pariterque in summis humeris, antequam in brachia dividat sese: mox à summo ad imum finditur, detrahiturque triplex cortex. Non explanantur aqua, sed igni, nec demuntur nisi tertio mox anno. Quòd si paucis diebus à tonsura largi imbres intervenerint, arbor interit, quod rarò accidit, nimirum regione calida & sicca, & temporum observatione rarò fallente. Hactenus Quiqueranus.

VERVM in Hispanijs primum illum præcrassum corticem dumtaxat detrahere solent: quo non modo ad cadorum obturamenta, alvearia, & nonnulla etiam vasa rustici utuntur, sed etiam ad tuguriorum, parietum, & murorum prætexta, præsertim in ea Bæticæ parte, quam Estremaduram vocant, ubi interdum totis pagis ædes magnis suberis fragmentis imbricum loco tectas conspicere licet. Idem cortex exteriore illa scabritie derasa muniendis crepidis & hiberno calceatui idoneus: itaque videtur Quiqueranus præter veterum Auctorum sententiam ex præcrasso illo externóque cortice binos fecisse: nam scabritia illa exterior ad nullam rem utilis.

ILEX MAIOR. CAP. XV.

Ilicis 2. genera.

ILICIS duo genera recenset Plinius Hist. naturalis lib. XVI. cap. VI. Vnum folio non multum ab oleis distante, quod σμίλαξ Arcadum esse videtur, Theophrasto descripta lib. III. cap. XVI. Hist. plantarum, quam Ilici similem facit, folio non aculeato, sed molliore profundioréque.

Ilicis majoris historia.

QVÆ autem mihi cognita, arbor est Mali aut Pyri magnitudine, multo frequentioribus brevioribúsque ramis prædita quàm Suber, quos latè spargit: folia perpetua, supernè viridia, infernè candicantia, gustu adstringente, foliis Suberis minora, & magis orbiculata, in adultis arboribus plerumque sine aculeis, præter novella, & nunc primùm enata, quæ aliquantulum incisa, aculeata sunt: certè in tenellis arboribus ante quam glandem ferre incipiant, omnia folia aculeata observabam. Multos in extremis ramulis fert oblongos iulos, qui in flavos & muscosos flosculos polline & tenui pulvere perfusos explicantur. Glandes è floribus non oriuntur (nam sunt inutiles) verùm ex alijs quibusdam separatis pediculis: eæ autem quernis glandibus sunt similes, nunc majores longioréque, modò minores & breviores, quæ nonnunquam ante maturitatem nigrescunt, & gummi quoddam reddunt gustu calidum,

Ilex major.

Ilicis majoris ramus floridus.

calidum, saporis tamen non ingrati. Maturarum cortex sive putamen nigricat, nucleus candidus, firmus & dulcis est, præsertim majorum: utræque tamen à nonnullis maximè expetuntur, illisque non minùs avidè vescuntur ac nos castaneis aut avellanis: hanc ob causam in foro Salmanticensi, alijsque Hispaniæ locis, venales mensibus Octobri & Novembri proponuntur: ut non immeritò dixerit Plinius, per Hispanias glandem secundis mensis inseri.

Hac vix minorem Londini anno M. D. LXXXI. in suburbano quodam horto ad dextram Tamesis ripam, supra pontem qui utramque urbem conjungit, multis & frequentibus ramis præditam admodum fragilibus, in quibus confuso ordine & sparsim nascuntur folia Hispanicæ foliis similia. Florebat sub finem Maij paulò seriùs quàm in Hispanijs, & glandes primùm emergentes habebat, quæ an maturitatem consequantur, me fugit: nam sequente Iulio Britannia excessi. *Ilex Londinensis prior.*

Altera porrò etiam vastæ magnitudinis in arcis regiæ ad Westmonasterium horto alebatur, sed magnitudine cum superiore non conferenda, licet adeò crasso esset caudice, ut nemo amplecti posset. Hæc à superiore nonnihil differre mihi visa est: nam minora & magis orbiculata habebat folia, buxeis interdum non ampliora, nullis aculeis horrentia, alioqui subtus incana & supernè virentia, ut prioris folia: nullos in ista flores observavi, & an glandem ferret nemo indicare potuit. An verò Ilex mas sit, quam, Plinio teste, glandem ferre negant, nihil statuere possum. *Ilex Londinensis altera.*

Quam doctissimus Matthiolus exhibet, mihi videre non contigit, ad id fortè genus referenda est quod Plinius in Italia nasci tradit folio non multum Oleæ dissimili, nam oblongum & angustum est: & Matthiolus Hetruriam ea scatere asserit. *Ilex Matth.*

VISCVM aut hyphear in nulla Ilice observare memini, sed aliquando granum ex puniceo nigricans in ijs arboribus quæ frequentes nascebantur silva illa ponè cœnobium Sagramont vulgò dictum, Mompelliano agro, & interdum, in Bætica præsertim, tenuem & capillaceum muscum cinerei coloris è ramis dependentem, qualem in Ilicis ramo sua glande onusto adpingere curavi: qui verò florem habet, ex priore Londinensi expressus est, nam quos ex Hispania attuleram ramos, florem omnino corruptum & attritum habebant.

Copiosè nascitur per universam Hispaniam locis præsertim campestribus & collibus, rarò in montibus, Lusitaniæ non admodum familiaris, ubi Suber frequentissimum. Narbonensis Gallia & Provincia Ilice etiam abundant, sed minore glande quàm Hispanica. *Natales.*

Nomen Græcum est πρῖνος, Latinum Ilex, Hispanicum *Enzina*, Italicum *Elce*, Gallicum *Eouse*, & *Chesne verd*. Germanis & Vngaris ignota est. Fructum Theophrastus ex Homero ἔκτλον vocat. Hispani *Bellota*, aut *Abillota*. *Nomina.*

QVIBVS-

QVIBVSDAM Castellæ veteris locis Ilicis rami cęduntur cubitali longitudine, in ſtrues & acervos congeruntur, & luto operiuntur, deinde ſubjecto igne in carbones uſtulantur, qui Salmanticam & alia loca deportantur. Arborum trunci, ad molarum fabricas & alia opera ſervantur: eſt enim materia firma & durabilis.

ILEX COCCIGERA. CAP. XVI.

Ilicis coccigeræ hiſtoria.

Natales.

NVNQVAM altè aſſurgit hæc Ilex, ſed multis ab eadem radice prodeuntibus ramis fruticat, duorum aut trium (quando plurimum) digitorum craſſitudine, ſæpenumero unius tantùm, aut etiam virgultis tenuioribus, ramoſis: folia illi ſuperiore Ilice minora, aliquantulum ſinuoſa, magis virentia, nec averſa parte adeò incana, rigentibus aculeis armata, quæ vetuſtate interdum rubeſcunt: puſillam & valdè amaram fert glandem, calice ſpinoſo & echinato.

CRESCIT multis Hiſpaniæ locis, in Narbonenſi etiam Gallia & Provincia: nõ dubium, quin & plurimis alijs, ſed non ubique coccum gerit. Nam ijs ſolùm regionibus quæ Mediterraneo mari vicinæ ſunt, & magno Solis ardore torrentur, naſci animadvertebam. Sed neque iſtic perpetuò fert: cùm enim frutex adeò adolevit, ut glandem alere incipiat, coccum non gignit: ideoq; ſolent incolæ quadriennes aut adultiores frutices urere, ut proximo anno novelli reſurgant, qui deinde ſingulis annis aliquot ſubſequentibus coccum ramulis inhęrentem inſtar exiguorum piſorum coloris cinerei gignunt. Hunc pueri & mulierculæ colligere ſolent & mercatoribus vendunt, qui magna ejus copia coacta, deinde præparata, in Emporia poſtea mittunt.

Nomina.

IPSE frutex Dioſcoridi κόκκος βαφικὴ, Latinis Coccus infectoria, Plinio aquifolia ilex. Hiſpanis major frutex qui glandem fert, *caraſca* dicitur, qui verò coccum gignit, *coſcoja*. Granum ipſum Dioſcoridi etiam κόκκος βαφικὴ, Plinio coccum & cuſculium, unde Hiſpani ſuum *coſcoja* depravata voce ſumpſiſſe videntur: ait enim lib. IX. cap. XLI Hiſt. natur. Coccum Galatiæ rubẽs granum, aut circa Emeritam Luſitaniæ in maxima laude eſt: & lib. XVI. cap. VIII. Omnes tamen has ejus dotes Ilex ſolo provocat cocco. Granum hoc, primoque ceu ſcapus fruticis parvæ aquifoliæ ilicis, cuſculium vocant, penſionem alteram tributi pauperibus Hiſpaniæ donat. Arabibus *chermes*, Hiſpanis *grana de tintoreros*, Gallis *vermillon & graine*, vel *graine d'eſcarlate*, dicitur.

Facultates.

PORRÒ coccum vim adſtringendi habere, vulneribusque & præciſis nervis convenienter ex aceto illini, teſtis eſt Dioſcorides. Meo tempore in Mompelio mulieribus in difficili partu, & collapſis viribus, ſcobem ejus ex vino, aut confectionem alchermes præberi ſolitam memini.

Coccus Pauſaniæ.

CETERVM Cocci etiam meminit Pauſanias in Phocaicis. Perpetui inter vites ejus fruticis ordines, quem Iones & reliqui Græci coccum, Galatæ qui ſuper Phrygiam ſunt, patria voce *Hys* nominant. Creſcit eadem magnitudine qua Rhamnus, folio nigriore & molliore quàm Lentiſcus, in reliquis Lentiſco ſimilis: ejus fructus Solani fructui ſimilis, ervi magnitudine: gignitur in cocci fructu puſillum animal. id ſi maturo fructu in aërem exierit, ſtatim volucre fit, culici ſimilimum. Verùm priuſquàm concipiatur animalculum, cocci fructum legunt: eſt etiam animalculi ſanguis tingendis lanis utilis. Hæc Pauſanias. Veteres autem codices, ut à nobiliſs. viro Iacobo Sufio, græcę & latinę linguæ peritiſſimo admonitus ſum, non habẽt χῖνος nec χίνῳ, ſed πρῖνος & πρίνῳ, hoc eſt ilex & ilici pro lentiſcus & lentiſco: quæ ſanè lectio legitima eſt nam quæ ſimilitudo cocci infectoriæ cum Lentiſco? facilis autem eſt lapſus à πρῖνος in χῖνος.

Pauſanias emaculatus.

Hys.

Hyſginum.

AB *Hys* autem Galatarum deducta videtur *Hyſgini* vox apud Plinium lib. IX. cap. XLI. Quin & terrena miſcere, coccoq; tinctum, tyrio tingere, ut fieret *Hyſginum* &c. Et lib. XXXV. cap VI ubi de purpuriſſo agit. Quare puteolanum potiùs laudatur quàm tyrium, aut getulicum, vel laconicum, unde precioſiſſimę purpuræ. Cauſa eſt, quod hyſgino maximè inficitur. Vitruuius etiam lib. VII. cap. XIIII. hyſgini meminit.

COCCVM quo modo gignatur, & ejus colligendi rationem Quiqueranus libro ſuprà

ſuprà memorato multis verbis declarat, quæ hic ſubiunximus.

Ilicis duo genera: alterum arboreſcens, alterum frutex exiguus ſeſquipedali proceritate lætiſſimè viret, foliis lævore præfulgidis, ſpinarum vallo ambitis numeroſo, ſtolone aſſurgit in modum Roſarij: à noſtris Fagi appellationem ſortitur, quamvis nullam fagi imaginem repræſentet. Provenit locis planis quidem, ſed in altitudinem evectis, exilibus & ſitientibus collibus, ſed infœcundiùs. Vere medio rorati imbribus frutices, coccum hoc modo ordiuntur. Vbi imus ſcirpus ſe in duo brachia partitur, in horum medio primùm omnium increſcit rotundum quiddam, magnitudine & colore Piſi, hoc Matrem vocant, quod ex eo cetera grana producuntur. Matres porrò habet ut plurimùm quinque quælibet ceſpitum familia, quæ ineunte æſtate, æſtuque, minutiſſimorum vermiculorum catervam profundunt, fatiſcuntque in ſummitate. In animalia prorepit nova ſoboles colore candida, pro ſe quiſque in ſublime. At ubicunque vermiculi vel geminantis ſurculi axellis occurrerint, deſident, & incrementis aucti, milij magnitudine fiunt. Inde liberiùs adoleſcentibus, albus color in cinericium tranſit, jámque non animal, ſed Piſum rurſus apparent. Túncque ea grana maturitatem adepta colliguntur, jam coloratis vermiculis fœta: dúmque aſportantur mercatoribus, ambiens pellicula præ teneritate rumpitur. Vermiculorum quidem qui citra vaginulam habentur pretium in libram quamlibet, aureus ſolatus, in granorum verò quæ adhuc eorum partem retinent, hujus quadrans. Torpent interim vermiculi, ac immobiles jacent: ceterùm, cùm primùm tempeſtivitas adeſt, in lintea præcipitati, ſoli exponuntur. Tum libato calore ſtatim prorepunt, atque effugere nituntur: ſed à cuſtode, qui continuus aſſidet, concuſſu lintei in medium eò vſque reijciuntur, donec émoriantur. Tanta quidem dum hæc fiunt, totóque mox triduo, odoris ſuavitate atque gratia, ut non Cibetæ, non Moſcho, non Ambræ, ſed ne Citriorum quidem floribus facilè conceſſerit. Si quæ verò grana legentis effugerint ſedulitatem, ea mox alatorum animalium numeroſum exercitum in auras effundunt. Obſervatum eſt uno anno ex campo lapideo, Arelatenſi agro, hunc proventum undecim aureorum millibus æſtimatum. Hactenus Quiqueranus.

Cocci baphicæ hiſtoria ex Quiquerano.

SIMILEM Cocci parandi rationem in Gallia Narbonenſi, atque in Hiſpania, dum iſtic degerem, obſervare memini. Areas enim ſub dio habebant ad eam rem deſtinatas, eminente aliquantulum margine, quibus lineo panno inſtratis coccum effundebant, cuſtodibus ſummo feruore Solis perpetuo aſſidentibus. & extrema lintei bacillo concutientibus, vt vermiculos effugere properantes, in interiorem lintei partem repellerent: iſtam tamen ſummam odoris ſuavitatem non ſenſi, licet ſatis acres & ſagaces habeam nares.

Cocci parandi ratio uſitata.

VERVM Petrus Bellonius Obſervationum, quas nuper admodum latio donavi, lib. I. cap. XVII. aliam præparandi cocci rationem tradit: ejus verba referam.

Cocci baphicæ cenſus ingens eſt in Creta: ſed ejus collectioni cùm potentiores operam impendere nolint, paſtoribus & pueris iſtam provinciam relinquunt. Invenitur menſe Junio in exiguo quodam frutice, ex Ilicis genere glandem ferentis, ſine pediculo inhærens illius fruticis ſtipiti, colore ex cinereo albicante. Sed quia iſtius fruticis folia ſpinis horrent, uti Aquifoliæ, paſtores furculam ſiniſtra geſtant, qua ramulos deprimunt & inclinant, dextra autem putatoriam falcem, qua illos demetunt, & rotundas veſiculas exigui piſi magnitudine auferunt, qua parte ligno adhæſerunt apertas & hiantes, puſillis rubris animalculis lendeminoribus plenas, qui per hiatum illum effugiunt, & inanem veſiculam relinquunt. Pueri jam collectam coccum ad Quæſtorem deferunt, qui ex dimenſo ab illis redimit. Is animalcula à veſiculis cribro ſegregat, deinde ſummis digitis leniter ea prehendendo, in pilas efformat gallinacei ovi magnitudine: nam ſi nimium comprimeret, tota in ſuccum reſolverentur, & color periret. Itaque duo infectionis genera: unum pulpæ, alterum veſicularum: quoniam autem pulpa ad inficiendum commodior eſt, ejus precium quadruplo majus, quàm veſicularum.

Cocci colligendi & parandi alia ratio.

OLEA SATIVA. CAP. XVII.

OLEÆ per Hiſpanias varia ſunt genera. Nam nunc magnam & carnoſam fert olivam, modò exiguam & gracilem, interdum etiam albam.

HABET verò Olea folium Saligneo ferè ſimile, denſius, firmius, brevi pediculo ramulis exadverſo ut plurimùm inhærens, ſupernè magis incanum quàm infernè, amari guſtus, florem copioſum, in ramulis racematim compactum, ex herbido candicantem, quaternis foliolis conſtantem, & fructus rudimentum amplectentem: fructus ejus ovali eſt figura, oſſeo intus nucleo, per maturitatem nigreſcens, præter olivam quam albam vocant.

Olea hiſtoria.

Luſitanicæ Oleæ, minores olivas producunt, ſed multum olei ejuſque præſtantiſſimi prębentes: ſic etiam nonnullæ quæ in Narbonenſi Gallia & Bætica naſcuntur oleæ minorem fructum ferunt ex quo plus olei exprimitur, alteri, quod è majoribus olivis elicitur, longè præferendum.

Oleum præſtantiſſimum.

Circa Hiſpalim, & craſſior oliva naſcitur, atque etiam minor, nonnumquam & alba: quam & circa Vlyſſiponem naſci, clariſſimus eques Damianus de Goës, idemque vir doctiſſimus piæ memoriæ, in quodam ſuo prædio, mihi aſſerebat.

Olea Sativa.

Oliva legenda tempus.

Viſcum baccis purpureis.

Nomina.

Immaturas plerumque condiunt per Hiſpanias & Galliam Narbonenſem: interdũ etiam maturas & nigras, præſertim in Luſitania.

Granatenſi regno primum Februario colligitur oliva, pleriſque verò Hiſpanię locis, Decembri, ut & in Gallia Narbonenſi: hi quidem perticis decutiunt, illi autẽ rariſſimè, ſed potiùs admotis ſcalis manulegunt, ne ſequẽtis anni ſpem decuſſis germinibus pręripiãt: vehemẽter enim laborant oleæ percuſſæ, & detrimentũ capiunt.

Non procul Hiſpali, viſcum in oleis copiosè naſcens obſervabam menſe Ianuario, olivetorum dominos magno damno afficiens: integros enim olearum ramos, crebrò etiam maximam earũ partem cædere coguntur, ne latiùs vitium ſerpat, alioqui totas arbores occupaturũ, & ſteriles redditurum. Habet verò id viſcum baccas non albas, quales in alijs arboribus natum, ſed ex rubro purpuraſcentes, cujuſmodi nuſquam alibi videre memini. Has cùm in Belgium redijſſem, & columbis, & alijs avibus devorandas dabam, ut experirer an naſci vellent arboribus impoſito aviũ illarum fimo: verùm operã luſi.

Bellonius lib. 11. Obſervationũ cap. LXXXIII. ſimile viſcum in oleis Hieroſolymitano agro creſcere ſcribit. Oleæ, inquit, iſtic peculiari nota à reliquis diſcernuntur: nam viſcum quod eis innaſcitur, rubris baccis eſt præditum.

Ἐλαία ἥμερος Græcis, Olea ſativa Latinis, *Olivo* Italis & Hiſpanis, *Olivier* Gallis, Oelbaum Germanis. *Olay fa* Vngaris, dicitur: fructus etiã ἐλαία Græcis, oliva Latinis & Italis, *azeytuna* Hiſpanis (oleum enim olivarum *azeyte* vocant) Gallis Latinos ſequutis *oliue*, Germanis oelbeer/ Vngaris *olay magh*.

SATIVÆ oleæ foliorum vis eadem eſt quæ ſylveſtris, inquit Dioſcorides, ſed aliquanto inferior: unde ocularibus medicamentis, ob mitiorem vim convenientior eſt. Sudor ligno virente accenſo manans, illitu ſanat lichenes, furfures, & ſcabiem, &c.

Silveſtris Olea.

Facultates.

Oleaſtri hiſtoria.

Natales.

SILVESTRIS OLEA. CAP. XVIII.

OLEASTER inſtar Oleæ adoleſcit, illiq́ue per omnia ferè ſimilis eſt, cortice tamen lævore, rarioribus ramis, minùs frequentibus & brevioribus anguſtioribusq́ue folijs, licet eodem modo circa ramos diſpoſitis: flos ut in olea ſativa racematim cohærens, fructus exiguis olivis ſimilis, pauca tamen carne prędituſ, mucrone recurvo, è longis petiolis racematim dependens, primùm viridis, deinde purpureus, poſtremò ubi maturuit niger, ſucco prægnans purpureo, qui guſtatus nonnihil linguam vellicat. Tota arbor inſigniter amara eſt.

Naſcitur quibuſdam collibus juxta Tagum, & multis Luſitaniæ deſertis confragoſisq́ue locis, inter ingentia ſaxa, præſertim non procul à çerba, poſtrema Luſitaniç (ut nunc circumſcripta eſt) urbe, duobus ſupra Anam flumen miliaribus, ad radices ferè Caſtulonenſis ſaltus, quem nunc *Sierra morena*, hoc eſt Montem nigrum vocant, cujus pars ſuperanda eſt ijs qui Vlyſſipone Hiſpalim proficiſcũtur, ubi magnæ

ejus

ejus sunt silvæ, in quibus Ianuario mense fructum colligebam anno MDLXV. Maturus fit ejus fructus cum Olea: sed magna ex parte incolis negligitur, & in sturnorum aliarumq; avium escam tantùm cedit.

GRÆCI ἀγριελαίαν καὶ κότινον, Latini Oleastrum & Oleam silvestrem, Hispani *azebuche*, sed frequentius *azuche*: Galli *Olivier sauvage* appellant. *Nomina.*

EADEM cum Olea vires obtinet, sed vehementiores & plures. Quas verò Dioscorides Oleastro tribuit, easdem Plinius Oleæ adscribit. *Facultates.*

Plura verò de Olearũ generibus, cultu, & alijs eò pertinentibus videre licet apud M Catonem, M. Varronem, Columellam, Plinium, Palladium, qui exactè omnia ista descripserũt.

OENOPLIA seu NAPECA Bellonij, CONNARVS Alexandrinorum fortè, apud Athenæum. CAP. XIX.

NON incommodè forsitan Silvestri Oleæ subijciam Oenopliæ, sive Napecæ, cujus Bellonius meminit, historiam: quam Venetijs ad me anno M.D.XCIII. mittebat C. V. Honorius Bellus Vicentinus, Cydoniæ Cretæ Medicinam faciens, unà cum rami suis floribus onusti icone, ipsius manu delineata.

ARBOR autem est, ipso referente, Piri mediocris altitudine, cujus caudicem & ramos tegit cortex exalbidus, ad cineraceum tendens: ejus folia Paliuri Theophrasti, sive Ziziphi rutilæ foliorum sunt æmula, binas uncias longa, unam lata, tribus nervis à petiolo secundùm longitudinem excurrentibus prædita, supernâ parte saturâ viriditate nitentia, infernâ ad cineraceum aliquantulum tendentia, quę ramos alternis inordinata ambiũt: ad quorum exortum multi nascuntur flosculi albi, flosculorum Oleę instar peculiaribus longis petiolis singuli nitentes: fructus succedit parvo malo valdè similis, magnitudine, vt plurimum, cerasi, interdùm tamen, nucem juglandem etiam æquante, suavis gustus, officulum in se continens olivæ instar. Bifera autem est: nam & novo Vere & Autumno singulis annis fructum profert: vernalis tamen plerumque ad frugem non pervenit, ob imbrium copiam, sed à vermibus corrumpitur. *Oenoplia sive Napeca historia.*

DVO ejus genera: spinosum unum, alterum spinis carens. Spinosum, ab Alpino describitur, qui Connarum Athenæi (& rectè) esse censet, licet icon ipsius, arborem non rectè exprimat. Spinis carens, in Ægypto Syriaque provenit: nascitur & in Creta, in urbe Rhetimo, è Syria allatum, quod non noverat Alpinus, quemadmodum neque ego spinosum: quare diu fui in eâ sententiâ, ut non Connarus Athenæi esset hæc arbor, sed potiùs Polybij Lotus Lybica, ab ipso Athenæo eodem libro paulò pòst descripta: præsertim cùm viderem arborem spinis carere, hancque meam sententiam Alpino significavi, à quo Oenopliæ ramum spinosum accepi, qui, demptis spinis, idem erat cum Napecâ à me descripta. *Ejus genera.*

VTriusque arboris historia apud Serapionem sub nomine *Sadar* est: sed more suo cũ Loto Dioscoridis (à qua valdè differt) confundit Bellonius lib. Observationum II. cap LXXIX. Napecam inter arbores perpetua fronde virentes enumerat, quod in Ægypto & Syria nascente, verum esse, at in Cretam translatâ, omnino falsum docet experientia. *Natalem.* *Sadar Serapionis.*

HÆC arbor in Ægypto & Syria, *Nep*, seu *Nap*, vocatur: at in Creta, proprio nomine caret. Hactenus Honorius Bellus. *Nomina.*

QVAM porrò Democritus apud Athenæum lib XIIII. Deipnosoph: ab Alexandrinis Connarum appellari tradit: magnitudine parva est, Pino, aut Vlmo, ut ait, similis, utraq; non humilior, crebris ramis, nonnihil spinosis, prælongis: pallido folio, tenero, natura rotundo. Fructum bis quotannis parit Vere & Autumno, apprimè dulcem, magnitudine oleæ phauliæ, carne & officulo, ei quam diximus oleæ similibus, eximiâ saporis jucunditate. Recens estur: at cùm exsiccatus fuerit, molitur in farinam, quam pedibus calcant, non manibus pinsunt, aut aqua rigant, quoniam respuit ejus natura, sed cogunt in offas negligentiùs, &c. Sed ego non satis assequor Democriti mentem, qui Connarum parvam quum faciat, Pino tamen, aut Vlmo (quæ magnæ arbores) non humiliorem esse scribat. *Connarus Alexandrinorum.*

PROSPER autem Alpinus lib. de Plantis Ægypti cap. v. Arbor, inquit, in Ægypto, quam

Nabca Alpini.

illi *Nabca* dicant, Loti magnitudine ſpectatur, inſtar Acaciæ ſpinoſa, folia ferens Iujubæ proxima, verum tamen latiora: flores Iujubæ floribus quoque planè ſimiles, albos ac parvos, à quibus èxeunt pomula rotunda, odorata, dulcia, guſtuique valdè ſuavia, ceraſorum majorum Maroſticenſium appellatorum æmula, quæ apud primates Ægyptios, ac Turcas ſunt in magno pretio. Arbor bis in anno floret, Vere ſcilicet & Autumno, fœcundiſſimaque eſt, ſed verni fructus non perfectè maturantur, plerique enim ipſorum priùs putreſcunt, quàm matureſcant: Autumno perfectiſſimi ac optimi evadunt, eſuique ſummè jucundi: parum tamen nutriunt, faciléque, ut ceraſa, in ſtomacho corrumpuntur, eumque offendunt, ſi immoderatè ipſorum eſui indulgeatur. Eam ſine dubio eſſe puto, quam Connarum ſive Paliurum olim ab Alexandrinis appellatum, Athenæi ſcriptis conſtat: etſi fructus & oſſa non videantur *Nabca* fructui & oſſi omnino reſpondere, quia hic pomo ſimilis eſt, & os rotundum habet, non oblongum inſtar olivæ. Nuſquam tamen in Ægypto exſiccatis illis fructibus farinam fieri apud eos animadverti. Sed præcipuus uſus ipſorum eſt recentium, ac viridium pro cibo: eis enim veſci, perinde atque noſtris ceraſa mandere, conſuetudo eſt.

Ejus facultates.

Sed & in medicum uſum cedunt: nam cùm eorum facultas frigida ſit & ſicca, immaturorum frequens eſt uſus ad ſtomachi alvique relaxationem firmandam, ſucco ex ipſis expreſſo per os ſumpto, aut clyſteribus injecto: ex ijſdem fructibus ſiccis in aqua maceratis fit infuſio utilis ad inteſtinorum relaxationem & ulcera. Sed maturorum ſiccatorum decoctum aut infuſio, familiariſſima eſt ad omnes peſtiferas febres: aiunt enim hos fructus miram adverſus venenoſas qualitates & putredinem efficaciam habere, corque ſtrenuè roborare. Succus item perfectè maturorum, optimus eſt ad purgandam bilem è ventriculo, & primis venarum ductibus. In omnibus etiam putridis febribus, infuſione ex ipſis parata libenter ad ſedandum calorem utuntur, &c.

Ceterùm Oenopliæ iconem ſpinis carentem, qualem ipſe Honorius ad me mittebat, exprimi curavi, ut huic capiti adderetur. Ipſius quidem ramos, Cydoniâ reverſus, in faſciculum compegerat cum aliquot ſtirpibus ſiccis, & ſeminibus ut ad me, Illuſtris viri Ioan. Vincentij Pinelli operâ, curarentur: verùm navis, quę iſta ferebat, ſævis tempeſtatibus acta, in Siciliam ejecta eſt, & corrupta, ut faſciculus ille cum magno meo dolore perierit. Exemplum tamen Epiſtolæ quam faſciculo addiderat, Ianuario méſe inſequentis anni M D.XCIIII. accipiebam Maij ſub exitum, Lugduni apud Batavos: quæ quoniam earum ſtirpium quas mittebat, amplam mentionem facit, exiſtimavi me operæpretium facturum, ſi illam ad calcem mearum Obſervationum adderem: præſertim cùm pleraſque contineat, de quibus in meis Obſervationibus ago. Eam ob cauſam Lectorem rogatum velim, illam epiſtolam, & reliquas quas poſtea ad me miſit, legere ne pigeat: nam & eruditæ ſunt, & de multis ſtirpibus agunt, quæ à Veteribus quidem ſcriptæ ſunt, ſed pleræque vulgo Herbariorum nondum ſatis cognitæ.

ZIZIPHVS RVTILA. CAP. XX.

Zizyphi rutila hiſtoria.

Natales.

PYRI magnitudine interdum aſſurgit Ziziphus rutila, plerumque minor, contorto caudice, ſcabro cortice: læves ſunt rami ex nigro rufeſcentes, ad ſingula internodia binis ſpinis firmis ejuſdem coloris armati, alterâ rectâ, alterâ hami modo incurvâ, ut in Rhamno tertio. Ab iſtis ramorum internodijs bini, terni, pluréſve tenues ramuli exeunt lenti & flexibiles, coloris palleſcentis, ſpithameæ longitudinis, in quibus alternatim & impari ordine folia naſcuntur Rhamni tertij, ſive Paliuri Theophraſti folijs ſimilia, tribus nervis diſtincta, per ambitum crenata, dilutiore tamen viriditate prædita, & majora quàm in Rhamno, ad quorum exortus aliquot flores exigui pallidi, quinque foliolis conſtantes, quales in Rhamno tertio naſcuntur, deinde fructus ovali figura, olivę magnitudine, primùm viridis, ubi maturuit, rutilus, dulcis ſaporis.

Tuberes.

Alitur in pleriſque Hiſpaniæ & Galliæ Narbonenſis hortis: ſpòtè naſcentem numquã vidi.

MEMINIT Ziziphi Plinius lib XV. cap. XIIII. Hiſt. Naturalis in hæc verba. Æquè peregrina ſunt Zizipha & Tuberes, quæ & ipſa nõ pridem venêre in Italiam: hæc ex Africa, illa è Syria. Sextus Papinius, quem Cõſulem vidimus, primus utraque attulit, Divi Auguſti noviſſimis temporibus, in caſtrorum aggeribus ſata, baccis ſimiliora quàm malis, ſed aggeribus præcipuè decora, quoniam & in tecta jam ſilvæ ſcandunt. Tuberum

berum duo genera, candidum, & à calore ſericum dictum. Et lib. XVII cap x. Et Zizipha inquit, grano ſeruntur menſe Aprili. Tuberes meliùs inſeruntur in pruno ſylveſtri, & malo cotoneo, & in Calabrice: ea eſt ſpina ſylveſtris.

COLVMELLA lib. IX. cap. IIII. ubi de Apum paſtione agit, Ziziphum duorum generum facit. Arbores, ait, probatiſſimæ, rutila atque alba Ziziphus. Tuberum etiam meminit lib. XI. cap. II & inter arbores, quæ primæ florent, recenſet. Poſſunt, ſcribit, his diebus [pridie videlicet KL. Ianuarias] Ceraſi, Tuberes, & Armeniacæ, atque Amygdalæ, ceteræque arbores quę primæ florent, inſeri commodè.

Plinius ex eo ſumpſiſſe videtur quæ lib. XVI. cap. XXV. ſcribit: Floret prima omnium Amygdala, menſe Ianuario: ab ea proximè florent Armeniacæ, dein Tuberes & Præcoces, illæ peregrinæ, hæ coactæ.

PORRÒ non deſunt qui veteribus etiam Græcis hanc arborem cognitam eſſe putent, & ad Lotum quam Theophraſtus lib. IIII. cap. IV. Hiſt. Plantarum in Pharide inſula Lotophagorum naſci tradit, referendam. Optimè ſanè convenire videtur arbori quam Athenæus libro XIIII. Deipnoſoph. ſub finem, Loti nomine deſcribit ex Polybij Megalopolitani libro duodecimo hiſtoriarum, his verbis: *Lotus Pharidis inſula Theophr.*

Eſt autem Lotus, arbor minimè procera, aſpera, non tamen aculeata [alij ſpinoſa legunt] folio Rhamni, paulò latiore, & craſſiore: fructu per initia colore & magnitudine ſimili perfectis baccis Myrti, dum augeſcit, coloris phœnicei, oleæ magnitudine, rotundo, nucleo admodum puſillo. Maturus is colligitur & cum alica tuſus, ad ſervorum famulorumq; cibum in vaſa conculcatur, ac ſtipatur: ingenuorum autem edulijs, detracto nucleo, eodem modo reponitur, ac pro cibo eſt, guſtu caricis & palmulis non diſſimili, odore tamen ſuaviori. Fit & ex eo vinum, in aqua macerato, & trito, ſaporis grati, & jucundi, qualis eſt optimi mulſi: merum id & ſine aqua bibunt, ſed ultra decimum diem non perdurat: quamobrem ad uſum tam brevis temporis conficiunt. Fit etiam acetum ex eo. *Lotus Athenæus.*

Eundem etiam uſum Loto tribuit Plinius ex Cornelio Nepote lib. XIII. cap. XVII. & eo paſtos exercitus ultro citroque commeantes per Africam ſcribit.

GALENO σπρικὰ dici pleriſque placet. Verùm recentioribus Græcis ζίζυφα & ζιζύφια eſſe, Officinis *Iujubas*, certum eſt. Arbor Hiſpanis *açofeifo*, Gallis *Iujubier*, Narbonenſibus *Guidoulier*: fructus iiſdem *açofeifas*, & *açufeifas*, *iujubes*, *guindoules*: Italis *giugiole*, Germanis autem Rot-Bruſt-beerlin. *Nomina.*

SANGVINIS acrimoniam edomare creduntur ejus baccæ, & tuſſim ſpirandiq; difficultatem lenire illarum decoctum; pectori, renibus, veſicæ prodeſſe. Galenus Serica parvi ſucci eſſe ait, nec concoctioni nec ſtomacho facilia, inſolentibus & effrenatis pueris & mulieribus cibi gratia tantùm expeti, exiguumque præbere alimentum. *Facultates.*

ZIZIPHVS ALBA.

Elaeagnus angus[illegible]
Lob. ic 1136
Lam. 1759

CAP. XXI.

Ziziphus alba.

ADſuperioris altitudinem interdum aſſurgit hæc arbor, ſed plerũque in latitudinem ſeſe pandit: caudice eſt ſatis craſſo, cortice levi & candicante: rami qui interdum ſpinoſi ſunt, pleraſque virgulas habent tenues ſpinis carentes, ut ſuperior, foliys alternatim & ſine ordine etiam naſcentibus, ſalignis ſimilibus, mollibus, omnino incanis exornatas, ad quorum exortum oblongi naſcuntur floſculi, coloris ex argenteo palleſcentis, gravem, non tamen injucundum odorem latè ſpargentes & caput feriẽtes, quibus ſuccedunt oblongiuſculæ baccæ, exiguis olivis aut ziziphis ſimiles, albæ, fungoſa ſed dulci carne ſive pulpa præditæ, oſſeo intus nucleo caniculato.

Creſcit ſponte in ſepibus cum Rhamno & Vitice juxta urbem Guadix regno Granatẽſi. & in omnibus ferẽ viridarijs alitur non modò per Hiſpanias, ſed etiam per Galliam & Germaniam. *Natales.*

Floret æſtatis initio, fructus Autumno maturescit: ſed rarò admodum frigidis regionibus fructifera eſt. *Tempus.*

BELLONIVS libro Obſervat. II. cap. CXI. exiſtimat eſſe Ziziphum albam Columellæ, & ſcribit apud Heracleam agrorum ſepes ex hujuſmodi fruticibus conſtare, earumque fructum in urbibus venalem proponi, & à Græcis vernaculo ſermone Ziziphia vocari.

Item alio libello quem de Ratione cicurandi ſylveſtres arbores edidit, quemque etiam nuper *Ziziphus alba Columellæ.*

Ziziphus Cappadocia Plin.

admodum latio donabam, à Plinio Zizipham Cappadociam appellari putat, cujus in hæc verba meminit, de coronis agens lib. XXI. cap. IX Natur. Historiæ. Duo earum genera, quando aliæ flore constant, aliæ folio. Florem dixerim esse genistas, namque & ijs decerpitur luteus, item rhododendron, item zizipha quæ & Cappadocia vocantur: his odoratus, similisque olearum floribus.

Iovis barba Plinj.

NON desunt qui Iovis barbam arborem, opere topiario tõsilem, & in rotunditatem spissam, folio argenteo, cujus Plinius lib. XVI. cap. XVIII. Natural. Hist. meminit, esse existiment. Anguillara tamen libello de stirpibus, quarta opinione, binas alias proponit argenteis omnino folijs, magis ut videtur ad descriptionem accedentes.

Elæagnus Theophr.

ETIAM Elæagnum nuncuparunt nonnulli. Ἐλαίαγνος tamen Theophrasti, quæ lib. IIII. cap. XI. Hist. Plantarum descripta est, videtur Salicis genus esse: & aliquando illud esse existimavi quod secundùm aquas nascens, ampliora, candidioraq; habet folia quàm ceteræ salices, ad mali folium nonnihil accedentia, sed longiora: florem seu iulum mollem, villosum, candicantem ante quàm sese expandat, populi albæ iulo similem, lignum reliquis salicibus lentiùs, & ad multos usus utile. Sed perfecto postea Doctissimi Rauwolfij Hodœporico germanico idiomate cõscripto, animadverti ipsum aliam arborem observasse apud Halepũ, *Saffaf* ab incolis appellatam, quæ ad ἐλαίαγνα historiam magis accedere videtur, odorato flore præditam, ex quo organis elicitur liquor ad roborandum cor perutilis. Eam verò esse censet quæ Arabibus *zarneb* & *zarnabum*, Serapioni *zurumbeth* appellatur.

Salix latifolia.

Elæagnus Rauwolfij.

Nomina.

HANC autem ziziphum scribit idem Rauwolfius circa Halepum & in Libano monte sponte crescere, & ab incolis *Sesefun* vocari. Vulgus autem plerisque locis Oleastrum appellat, & legitimum esse putat: Castellani & Granatenses *Arbol parayso*, hoc est, Arborem paradysi: Galli, teste Bellonio, *Injubier blanc* & *Olivastre*. Matthiolus commentarijs in Dioscoridem Oleam Bohemicam appellat & ἐλαίαγνον Theophrasti esse censet.

AZADARAC Herbariorum. CAP. XXII.

Azadarac historia.

Natales.

SVPERIORI hanc arborem subijciendã putavi, quoniam à nonnullis eodem cum illa nomine nuncupatur, licet maxima sit inter eas differentia.

EST verò vasta & procera, non minùs aliquando quàm Lotus, caudice crasso, cortice in nouellis lævi, ad ficus corticem ferè accedente, in adultioribus scabro & rimoso: illius folia ad fraxini folia aliquantulum accedũt, sed plurima è ramoso & oblongo pediculo dependent, ut Cicutę aut Barbæ Caprinæ integrum folium æmulentur, viridia admodũ, & nigricantia, & sub hiemem cum suis pediculis decidentia. Æstate in minoribus ramis oblongi nascuntur pediculi aut virgulæ è foliorum exortu, multis longiusculis stellatisq; floribus purpurascentibus, odoratis racematimque cohærentibus exornati: quibus succedit fructus initio viridis, maturitate autem candicans, magnitudine Mespili aroniæ, fœtidus, ingrati saporis, osseum & hexagonum continens nucleũ qualis ferè in nõnullis Myrobalanis conspicitur. Tota hieme perdurat is fructus in arbore, nullis degustantibus avibus.

NUSQUAM hanc arborem sponte nascentẽ vidi: sed in multis Bęticę viridarijs, & etiam secundùm regias vias alitur: nullibi autem major mihi conspecta, quàm Hispali in Regio palatio. Italiæ plerisque locis frequentem esse intelligo. Memini & in Mompelio olim videre.

Arbor sancta.

ISTIC meo tempore Arbor sancta dicebatur: Doctissimo & celeberrimo viro Gulielmo Pellicerio Mompeliẽsi Episcopo Lotus alba existimabatur, alijs verò Ziziphus alba, quam opinionem adhuc retinere magni nominis viros miror, cùm nullas notas habeat quæ albæ zizipho conueniant: nam ubi oleæ flos & ceteræ notæ quas Auctores Zizipho albæ sive Cappadociæ tribuunt? Italis Herbarijs Sycomorum vocari audio, non minùs ineptè & imperitè quàm Herbarij Galli secundam Aceris speciem eo nomine donarunt.

Lotus alba.

Ziziphus alba.

Nomina.

BÆTICIS vulgari sermone *Arbol parayso*, quemadmodum Castellanis Ziziphus alba dicitur: Italis *Perlaro*: Tripolitanis *Zenselacht*, teste Rauwolfio, qui eam ibidem nascentem multis Tripolitanæ urbis plateis, ad umbram præbendam, atque alijs locis in sua peregrinatione

natione obſervavit, fructum retinentem, donec ſequente anno nova germina præbeat.

Plerique eam eſſe putant, quam Avicenna lib. II cap. XVIII. Azedaraeth appellat. Arbor inquit, nota habens fructum ſimilem Nabach [id eſt loto] & nominant eam in Rechi arborem Myrobalanorum; & eſt ex magnis arboribus. *Azedaraeth.*

Florem Azadaraeth calidum in tertio, ſiccum in fine primi, Avicenna loco memorato ſcribit, & cerebri obſtructiones aperire aſſerit: ſtillatitium verò ejus liquorem pediculos interficere, & comam alere, ſi eo vino permiſto caput abluatur. Fructum autem pectori noxium, & valdè perniciosum eſſe. Rauwolfius addit canes interimere, ſi cum cibo objiciatur: ex quibus quidem facultatibus, Zizipham eſſe non poſſe, conijcere licet. *Facultates.*

PINASTER ET ALIÆ RESINIFERÆ. CAP. XXIII.

Pinaſter II. Auſtriacus.

Pinaſter III. Auſtriacus.

PINASTRVM appello Pinum ſilueſtrem, ſequutus Plinium, qui Natur. Hiſtor. lib. XVI. cap. X. Pinaſtrum nihil aliud eſſe quàm Pinum ſilveſtrem ſcribit, & quæ Theophraſtus Hiſtor. Plant. lib. III. cap. X. de πεύκης ἀγρίας tradit, ad Pinum ſilveſtrem tranſtulit. Ejus in meis peregrinationibus varia obſervavi genera: terna in Hiſpanijs, quaterna in Auſtriacis Pannonicisque montibus & ſilvis.

MAIOR Hiſpanicus, in Pini altitudinem excreſcit, interdum etiam ſuperat à medio ramoſus: folia habet Pini, oblonga, bina ſemper ſimul juncta, in viriditate nigricantia, acuminata & pungentia: ſtrobilo paulò minore quàm Pini, alato inter ſquamas, quibus compactus eſt, nucleo, molli & nullo putamine incluſo, ſed tenui cortice duntaxat tecto. Caudex rectus, cortex levior & minùs ſcaber quàm Pini. Plurimam Reſinam fundit. *Pinaſter I. Hiſpanic.*

Creſcit id genus in Aquitania, in Pyrenæis frequentiſſimè, & pleriſq; alijs Hiſpaniæ locis.

AVSTRIACVS major, duorum eſt generum, adeò inter ſe ſimilium, ut pauci, niſi materiæ cæſores, diſcernere queant: alterum tamen genus lætiore & erectiore eſt caudice, lævioreq; cortice, majore cono, Auſtriacis Weiſſe ferent dictum: alterum craſſiore plerumque eſt caudice, ſcabriore cortice, folijs paulò craſſioribus, minore cono Schwartze ferent appellatum. *Pinaſter I. Auſtriac. duor. gen.*

Tenuia porrò & oblonga habet utrumque genus folia, pungẽtia, bina ſemper conjunctim ex eodem tubulo prodeuntia, & circa ramos in orbem quaſi naſcentia. Maio menſe in extremis ramis quaſi botros ſive uvas quaſdam fert tenuibus ſquamis obſitas, qui ſpontè aperientibus ſe ſquamis tulos oſtendunt vireſcentes aut palleſcentes, plenos tenui polline luteo, ſive farina, quæ levis auræ afflatu diſpergitur. Ex medijs deinde botris nova germina eodem menſe prodeunt ſuis novellis folijs tenui quadam veluti membrana incluſis onuſta, quæ extrema *Pinaſter II. Auſtriac.*

trema parte, ante quam folia ſuccreſcant & explicentur, fructus rudimentum dant, grandiore jam firmiterq; ad germinum baſim inhærente ſuperioris Autūni immaturo fructu, viridi, ramorum alas ſpectante & reflexo. Vtrumque hoc genus Vngari *vad fenyö*, & *köz fenyö* nominant, & ex eo paſſim in montanis Auſtriacis & Pannonicis conficiuntur aſſeres, rotæ ab aqua verſatæ opera ſecti: ex albo etiam, quod parum ab Hiſpanico majore, & ſolis fortè natalibus differre videtur, ſcandulæ, & vinearum pali.

Pinaſter II. *Auſtriacus alter.*

Nigri verò genus interdum invenitur triſtiore arbore, contorto caudice, & in latum ſparſis ramis, minore adhuc quàm præcedens cono.

Pinaſter III. *Auſtriacus.*

CRESCIT & ad nonnullorum Auſtriæ montium radices in ſcopulis, & ſupra Badenſes thermas quatuor ſupra Viennam milliaribus, in montium crepidine tenui gramine obſita, aliud quoddam genus contorto admodum caudice, divaricatis ramis, quorum ſurculi multò graciliores lentioreſque ſunt quàm in ſuperioribus duobus generibus: folia item habet illis longè tenuiora & breviora, tametſi bina ſemper coniunctim ex eodem tubulo in virgarum ambitu naſcētia: extremis virgis botrus ſive uva exiguorum iulorum veluti nucamento tenuiorum ſquamarum incluſa adnaſcitur, qui non vireſcunt aut flavent ut in ante dictis, ſed purpuraſcunt, deinde in tenuiſſimum pulverem abeunt, ſuccreſcente ex eorum medio novo germine ſuis novellis folijs membrana vel veſicula incluſis onuſto: hujus conus etiam minor eſt, & obtuſo plerumque mucrone.

Pinaſter II. Hiſpanicus.

Pinaſter IIII. Auſtriacus.

Pinaſter II. *Hiſpanicus.*

MINOR Hiſpanicus duorum hominum altitudinem rarò ſuperat, inflexo & contorto caudice, ut plurimùm ab imo ramoſo: folia illi majori ſimilia, ſed breviora, & diutius virentia: coni etiam minores, oblongi tamen, turbinati, & candicantes, multa plerumque reſina infecti, non admodum ijs diſſimiles qui Auſtriaco, albo cognominato, innaſcuntur: nuclei quales in majore, nigra membrana contecti. Murciano & Valentino regno frequens.

Pinaſter IIII. *Auſtriacus.*

PINASTER pumilio Auſtriacus humanam non ſuperat altitudinem: ſed ſtatim à radice in lentos & obſequentes, tametſi craſſos, rugoſoque & denſo cortice tectos, ramos dividitur, atque in latitudinem diffunditur: hos per ſingulas ſquamas bina ſemper ex eodem tubulo ſimul prodeuntia & juncta folia ambiunt, quemadmodum in Pinu & vulgari Pinaſtro, magis tamen carnoſa ſunt, craſſiora, breviora, & obtuſiore mucrone prædita, coloreque ſamagis turbinati, rectique, pediculo retrorſum non inflexo ut in prædictis generibus, nucleus alatus ut reliquorum, & inter compactiles ſquamas latens: radix craſſa, lignoſa, in diverſa tendens.

Naſcitur

Nascitur in summis Austriæ & Styriæ alpium supercilijs, inter saxa & scopulos ut plurimùm, ubi nullæ aliæ arbores proveniunt.

Pinaster III. Hispanicus.

Picea Pumila.

ALTER pumilio ejusdem ferè cum superiore altitudinis, licet in lentos & obsequentes ramos divisus sit, non sunt tamen adeò crasso rugosoque cortice tecti, neque ita in latitudinem diffusi: virgæ etiam graciliores, folia exilia, Laricis folijs non dissimilia, non adeò tamen mollia, neque ut illa decidua, sed immortali viriditate prædita, ut superiorum folia: strobili exigui & graciles, nucleus etiam pusillus & nigricans, alatus ut reliquorum. Solo Murciano regno genus hoc, idque rarissime conspexi. *Pinaster III. Hispanicus.*

PRIOR, Pinus silvestris montana Theophrasti nonnullis esse putatur, quemadmodum minor Hispanicus, marina. Pumilio Hispanicus, alterum fortè Piceæ genus descriptum Belonio lib. III. Observat. cap. XLI. Pinum silvestrem Hispani vocant *Pino carax*. Nucum Pinastri fructus Plinius Pityidas appellat. Dioscorides tamen πιτυίδων vocabulum Piceæ Pinusque fructui indifferenter tribuit: quem vim adstrictoriam habere, & aliquantum excalfacientem, tussi pectorisque vitijs auxiliari, per se, aut ex melle sumptum, scribit. *Nomina.*

E Pinastri majoris Austriaci inferiore parte, radicibus viciniore, fiunt assulæ illæ pingues ad ignem accendendum, & lumen præbendum idoneæ, magni per multas Germaniæ provincias usus: strangulat enim humor ad radices descendens ipsas arbores, sic ut in Tedam vertantur, ex qua assulæ. Est verò Tedæ vocabulum ὁμώνυμον, & interdum arborem significat quam Plinius lib. XVI. cap. x. Natur. Hist. sextum resiniferarum genus facit. Resinam autem ex Pinastro indigenas colligere non observavi, quemadmodū in Aquitania, apud Cantabros, & alijs Hispaniæ locis, ubi arbores vulnerantur, ejus rei causa, singulis annis novum vulnus supra annotinum infligentes, donec ad decimi aut duodecimi pedis altitudinem pervenerint, & humor ab ea parte manare desierit, tum demùm simili modo ex alia parte, ac deinde alia aperitur. *Tæda.*

QUÆ verò Theophr. lib. III. cap. x. Plantarum Histor. πίτυς sit, ex Gazæ versione & vulgatis græcis codicibus, difficulter admodum judicari posse existimo, quandoquidem ejus materiam operibus ineptam esse, & magnitudine pino minorem, minusque erectam assurgere scribit. At ut ex melioris notæ codice colligere licet, omnium doctiorum judicio ea est arbor quam Plinius appellat Piceam, & apud recentiores rei herbariæ Scriptores eodem nomine donatur: arbor procera, & in metę modum crescens, foliis brevibus, rigidis, & pungentibus, undequaque ramos singulatim cingētibus, qui cruciformiter, & decussatim in arbore nascuntur, quam ob causam Vngari *keröztös fenjö*, hoc est cruciatam abietem nuncupant. Fert verò ea Maio mense in extremis ramis singulares iulos palleſcēte farina plenos, deinde strobilos *Theophr. Picea.*

ſtrobilos ſive conos mollibus ſquamis imbricatim compoſitis conſtantes, purpuraſcentes dum novelli ſunt & primùm nati, deinde paulatim in longitudinem excreſcentes, quæ in maturis ſeptem aut octo interdum unciarum eſt, ſub quibus exiguum alatum ſemen, Pinaſtro ſimile fovetur.

ἐλάτη ἄρρην. SED & multas habet notas, ex quibus conijcere liceat, Theophraſti loco jam memorato ἐλάτην ἄῤῥενα eſſe, hoc eſt, abietem maſculam. Eam autem appellant Hiſpani *Pino al-ar*, *Picea ſativa.* Germani *feuchten*/aliqui *rot thannen*. Meminit etiam Plinius lib.xv.cap.x. Piceæ ſativæ quæ ſapiniam nucem ferat.

Picea pumila. Illius autem genus reperitur, quod numquam valdè aſſurgit, ſed pumilum manet, fertque quædam nucamenta nucis ponticę magnitudine, è ſquamulis imbricatim compoſitis, ſed in pungens foliolum deſinentibus compacta, quæ maturitate dehiſcentia, concavas inanitates & veluti cellulas oſtendunt, à ſummis & extremis nucamentis ramuli nonnumquam enaſcuntur, frequentibus, brevibus, & pungentibus foliolis obſiti: ſed & tota arbuſcula brevioribus & pallidioribus folijs quàm ſuperior prædita eſt. In hac neque florem, neque fructum obſervavi: & haud ſcio an ferat. Videtur eam C.V. Dalechampius non ignoraſſe, ſed Pinum Tubulum, ſive Tibulum vocare. Plinio tamen Tibulus Pinaſter eſt gracilis, ſuccinctior, enodis, liburnicarum ad uſus, pænè ſine reſina.

Pinus tibulus.

ABIES CVM SVIS IVLIS.

Abies. *ἐλάτη θήλεια.*

ABIES autem Plinij, ἐλάτη θήλεια, abies femina Theophr. lib. III. cap. x. eſt, arbor celſiſſima & formoſiſſima, cortice lævi, & candidiore quàm in Picea, ramis etiã decuſſatim creſcentibus, & in latera, velut alæ, expanſis, quos ambiunt folia plana in junioribus & bifido mucrone conſpicua, ſupernè viridia, averſa parte cineracea, & utrimque in ramulis veluti pectinatim diſpoſita, ita ut tõtus ramus complanatus, & compreſſus videatur: in vetuſtis autem arboribus folia iſtum ordinem (niſi in tenellis ramis) non ſervant, nam rigidiora magisque obtuſo mucrone, licet pungenti, redduntur. Adultæ arbores circa majorum ramorum extremos quaſi ſurculos, in ſingulorum foliorum alis prona parte exigua quædã nucamenta interdum ferunt, è quibus ſingulares breveſq; iuli emergũt, qui deinde in floſculos explicantur: perdurant ea nucamenta in alterum nõnumquam annum. Craſſiores habet quàm Picea conos, obtuſa cuſpide, latioribusq; ſquamis prædítos, Cedrinorum ferè modo, inter quas prominent veluti membranacea foliola: non propendent ut Picearum coni, ſed firmi & quodammodo cælum ſpectantes, extremis ramis circa arboris cacumen ſolũmodo naſcuntur. Tam verò hujus quàm Piceæ coni virent Autumni initiò, & multam reſinam fundunt. Sub Autumni finem & hiemis initium maturitatem conſequi feruntur.

Stelis. In hac porrò arbore viſcũ, quod Stelin Plinius ex Theophraſto appellat, obſervavi anno redemptionis humanæ M.D.LXXXIII. ſed longè majore deinde copia anno M.D.LXXXV. in vivario Illuſtris Dn. Hyneck à Waldſtain Promarchionis Moraviæ non procul à Piernitz ipſius urbe (cuius arcem incolebat) albis, perinde atque vulgare viſcum, baccis præditum.

Tenuiores hujus arboris ramos ſolent Viennenſes, venali vino ante ſuas ædes ſuſpenſos proponere, ut aliarum regionum incolæ hederam. Itali *Abeto*, Hiſpani *Abeto*, Galli *Sap* & *Sapin*. Germani Weiſſe Thannenbaum/ Auſtriaci ſimpliciter Thannen nominant, Vngari *fenyõ fa buk áleuele eoy feléle all.*

Nomina.

Larix. SED celſiſſima etiam eſt Larix, à Theophraſto minimè deſcripta ut arbitror: nam Gazæ Larix nihil aliud quàm πίτυς eſt, quam prioribus libris perpetuò Piceam interpretatus eſt, interdum autem eõdem πίτυος vocabulo & piceam & laricem ſimul expreſſit.

Plinij larix eſt Theophr. πεύκη. CETERVM Plinius de Larice agens, omnia illi adſcribit quæ Theophraſtus πεύκῃ tribuit, ut ex multis locis inter ſe collatis videre licet, quorum aliquot in medium proferemus.

Theophraſtus Plantarum Hiſtor. lib. III. cap. IIII. ἴδια δὲ τοιάδε τῶν ὀρεινῶν ἃ ἐν τοῖς πεδίοις οὐ φύεται: πεύκη μακεδονίαι, ἐλάτη, πεύκη, πίτυς, ἀγρία, φίλυρα, &c. Plinius Hiſtor. Natural. libro

libro xvi.cap xviii. Montes amant cedrus,larix,teda,& ceteræ è quibus resina,item aquifolia,buxus,ilex,&c Rursus eodem capite Theophr. ἀείφυλλα μὲν οὖν ἐστι τῶν ἀγρίων ἃ καὶ πρότερον ἐλέχθη, πεύκη, πίτυς, ἀγρία, πύξος ἀνδράχνη. Plinius eiusdem lib.cap.xxi. Silvestrium generis folia non decidũt abieti larici,pinastro,junipero,cedro,terebintho,buxo,ilici,aquifolio,&c. Theop.præterea ejusdẽ lib.cap.x. διαφορὰν δὲ ἔχει πίτυς καὶ ἄλλην πρὸς τὴν πεύκην· πεύκην μὲν γὰρ ἐπικαυθείζῶν τῶν ῥιζῶν οὐκ ἀναβλαστάνειν. τὴν πίτυν δὲ φασί τινες ἀναβλαστάνειν ὥσπερ καὶ εἰς λέσβον ἐμπρησθέντος τοῦ πυῤῥαίου ὄρους τοῦ πιτυώδους. Plinius eiusdem lib.cap.x. Larix ustis radicibus non repullulat,picea repullulat,ut in Lesbo accidit,incenso nemore pyrrhæo.

Hinc factum esse arbitror, ut eodem capite perpetuam comam Larici tribuat: nam sic scribit, Omnia ea perpetuò virent, nec facilè discernuntur in fronde, etiam à peritis: tanta natalium mixtura est, sed picea minus alta quam Larix, &c. Ipsa tamen experientia aliud nos docet: folia enim, quæ vicena, & plura nonnumquam simul ab eodem exortu è tuberculis ramos confuso ordine ambientibus exeunt penicilli modo, tenuia, mollia, viridia, ijs ferè similia quæ in Corruda tertiâ Hispanicâ à me descripta nascuntur,perennia nõ sunt, sed ineunte hieme decidunt,& novo vere alia ex ijsdem tuberculis renascuntur:rami longi sunt & graciles, deorsum propendentes, in quibus unciales coni è mollibus squamis imbricatim sibi invicem incumbentibus compositi,ex rubro pulcerrimè purpurascentes,dum novelli & recentes sunt, ex ijsdem tuberculis è quibus folia prodeunt, brevi & crasso firmoq; petiolo, sursum,hoc est,ad brachiorum alas reflexo,nitentes,ut mucrone cælum spectent, qui alata parvula semina continent. *Laricis folia hieme decidua.*

Græcis dicitur λάριξ, Latinis Larix, Italis *Larice*, Hispanis *Alerze*, ut asserunt nonnulli, nam nullam in Hispanijs nascentem videre memini·Gallis *Meleze*, Germanis Lerchenbaum/ Vngaris *vörös fenyö kibol terebintina lęzön.* *Nomina.*

Illud autem animadvertendum, Vngaros omnibus arboribus coniferis jam memoratis *fenyö* nomen,quod proprie apud eos Iuniperum significat,adscribere, quia folium spinæ simile & quasi juniperinum habent.

MAXIMA porrò copiâ, harum arborum pleræque crescunt in Viennensi saltu, tum alijs montibus Alpibus vicinis,atque etiam in ipsis Alpibus, exceptis earum summis jugis & supercilijs,ubi nullę,præter pumilionem pinastrum priore loco descriptum,persistere possunt. Crescunt & plerisque alijs Germaniæ & Bohemiæ locis,rariùs tamen Larix.

Abies marina Belgica.

Vinetorum pedamenta & pali Viennẽsi agro ex abiete fiunt, atque etiam ex Pinastro, quem album ipsi cognominant:circa Neapolim verò, & supra Badenses Thermas, totoque illo tractu ex larice (nam eâ abundant) vt quæ corruptioni minùs sit obnoxia.

Fiunt item istic ex larice longissimi canales, tectis supponendi & aptandi,ad pluviam & imbres ex ijs decidentes excipiendum, sunt enim commodissimi: nam cùm firma & solida materie constent, diutissimè solis ardoribus, & alijs aëris injurijs resistere possunt, nec findũtur, aut vitium contrahunt, eaque de causâ non picis, non alterius rei inductione egent. Horum magna copia Viennam advehitur quinquaginta pedum aut majore longitudine. *Canales è Larice mira longitudinis.*

QVI plura de Coniferis arboribus cognoscere volet,Petri Bellonij libellum cui titulum fecit de Coniferis arboribus & perpetua fronde virentibus, cum ijs quæ Matthiolus in primum librum Dioscoridis cap. de Pinu & Picea commentatus est, atque cum alijs qui postea scripserunt conferat.

ABIETEM verò marinam quam Theophr. Plant.Histor.lib.iiii. cap.vii. describit, videre non memini,& mihi ignotam fateor: Quercus enim & Abietis historiam confudisse videtur, multasq; notas quercui tribuisse existimo, quæ Abieti, aut ejus generis arbori marinæ melius fortasse convenirent. *Abies marina Theophr.*

Memini autem post meum ex Hispanijs reditum observare annis sexagesimo sexto,& sexagesimo septimo supra milesimum & quingentesimum in Flandriæ orâ maritimâ varias arbuscularum formas Ostreorum testis & Mytulorum

Abies marina Belgica.

tulorum conchylijs adnatas, quarum Aliquæ Abietis figuram ita referebant, ut pumilæ Abietes viderentur, ramulis ordine utrinque disposítis, sed fragiles admodum, & pusillæ, rarò palmi altitudinem excedentes, ex tenuibus veluti squamis contextæ, nonnullæ omnino planæ, in orbem prominentibus ramulis aliæ.

Cupressus marina Belgica

Aliæ Cupressos ita æmulabantur, ut satis mirari nequirem Providentiæ divinæ opus & artificium, ramulis frequentibus in orbem, sed nullo ordine nascentibus, & sursum spectantibus cupressinorum foliorum modo efformatis. Harum tametsi aliquot annis inter chartas adservatarum & compressarum rami, si in vitrum aut aliud vas aqua plenum injciantur, statim sese explicare & in orbem diffundi, seque surrigere incipiunt: eaq; adeò de causa piscatorum vulgus satis obscœnum illis nomen indidit.

Plures adhuc collegeram, sed cum plerisque alijs Naturæ miraculis in cistâ repositas à Divo Maximiliano II. Viennam evocatus, in Belgica reliqui, nec ad manum habui cùm hæc describerem, nec etiam ab eo tempore conspexi, ideoque earum historiam dare nequeo.

HARVM autem marinarum plantarum, uti & reliquarum stirpium, atque omniũ Naturæ miraculorum diligentissimus observator erat Illustris vir Carolus à S. Audomaro p. m. Dn. de Dranoutre, Moerkercke, &c. Dynasta.

Myrica marina Batavica.

SED & anno M. D. XCV. inter rejectamenta repertas, maris littore arenosos aggeres non procul Lugduno Batavorum alluentis, quatuor aut quinque plantulas conspiciebam conchis Tollinarum adnatas, graciles valdè, digitalis aut majoris longitudinis, in breves & falsugine obductos ramulos divisas, quæ Myricæ vel Ericæ ramulos mirum in modũ referrent.

ARBOR VITAE. CAP. XXIIII.

Arboris vitæ historia.

ADMODVM elegans est ea arbor, cujus ramum hîc expressum damus, perpetuò viret, caudice est recto, aliquot orgyias alto, nodoso, paulatim succrescente, cortice ex rubro nigricante, ligno duro; frequentes habet ramos in alarum formam expansos, qui in alios ramulos planos alternatim è latere succrescentes divisi, denuo in multa oblonga folia è numerosis foliolis, quaternis simul semper compositis constantia expanduntur: flores Vere extremis folijs prodeunt, quemadmodum in Cupresso, pusilli, flavescentes, quorum nonnulli deinde in exiguum fructum pinei nuclei magnitudine efformantur, coni modo è sex squamulis tenellis compactũ, initiò viridem, deinde pallescentem, postremò ubi planè maturuit, nigricantem, quaterna plerumque semina paleacea, medio (in quo medulla acris & amariusculi saporis) paululum extuberante continentem. Tota arbor graviter odorata est, reliquas congeneres longè superans odore, quem, si quis folium nonnihil duntaxat digitis confricaverit, facilè eluere non possit. Hunc autem non modò viridis ex se exhalat, sed etiam multis jam annis excisa & resiccata retinet.

Natales.

Primùm mihi conspecta est hæc arbor in horto Regio *Fontaine belleau*, non procul Aurelia Gallorum, eò ex Americæ Septentrionali ora, *Canadas* dicta, delata, Gallorum Imperium obtinente Francisco hujus nominis primo, litteratorum omnium summo Mæcenate, nec antè, ut existimo, Europæ cognita. Deinde apud doctissimum virum Nicolaum Rassium Regis cheirurgum celeberrimum, eumdemque omnium Naturæ miraculorum studiosissimum & peritissimum, qui primus mea opera eam Belgio communicavit, ubi nunc adeò frequens est, ut nullus sit rei herbariæ studiosus, qui eam in suo horto non alat: inde porrò in plerosque Germaniæ hortos transijt: facilè enim rami depacti radices agunt, quemadmodum sæpe sum expertus, præsertim loco umbroso & fertili pinguique solo. Nascitur etiam semine: sed tenellæ plantæ ante quàm in ramos dividantur & explicentur, Oxycedrum, Iuniperumq; majorem primùm enatas admodum æmulantur. Frigoris patientissima est: hieme tamen fuscum & fuliginosum colorem contrahentibus folijs, quæ novo Vere pristinum nitorem & viriditatem recipiunt.

AD quam arborem veteribus descriptam referenda sit, non facilè quis conijciat.

Θύα Theophr.

Plurimi Θύαν quam Theophrastus lib. III. Plant Historię cap. I. montium cacuminibus, locisque algentibus proceram nasci tradit, esse existimant, & cujus lib. V. cap. V. meminit in hæc verba: Thyum ab alijs Thya appellatum, nascitur apud Ammonis fanum, & Cyrenensi agro, forma Cupresso similis, ramis, folijs, caudice, & fructu: vel potiùs ceu Cupressus silvestris. Multa etiam ubi nunc urbs est: & tradunt contignationes basilicarum adhuc existere,

nulli

nulli enim putredini obnoxium esse hoc lignum. Crispissima verò ejus radix, ex qua præcipua opera fiunt.

Anguillara porrò Theophrasti Thyam nihil aliud esse censet, quam Sabinam primam, sive vulgarem. Sed licet Sabinæ genus inveniatur bacciferum: ejus tamen fructus, juniperi vulgaris fructu non major, valde absimilis est cupressino, cui Thyæ fructum Theophrastus similem facit, quemadmodum & totam Thyæ plantam cupresso. Et facilè in doctissimi Guilandini sententiam problematis IX. & X. defensione concesserim, plurimùm ad Thyæ historiam à Theophrasto proditam accedere arborem sui generis Cupresso similimam in Syria, Ægypto, & Arabia nascentem, cujus fructus *Abbel* toto Oriente notissimus, pilularum Cupressi magnitudine, colore rufo in nigrum declivi. Talem verò *Habbel* nomine insignitum, sub anni M. D. LXXIX. initium cum alijs plerisque exoticis mihi dabat doctissimus vir Bernardus Paludanus Frisius, nunc Enchusianus poliatros, & omnium rerum naturalium (quibus amplissimum musæum refertum habet) peritissimus, è peregrinatione sua Syriacâ & Ægyptiacâ redux: quâ de causâ illius iconem lectoris oculis hîc subijciendum duxi.

Sabina baccifera.

Abbel.

Habbel.

Habbel fructus.

Plinius etiam Naturalis Historiæ lib. XIII. cap. XVI. Thyæ meminit, & pleraque ex Theophrasti loco jam dicto desumpsit.

Non desunt qui ad arborem Brutam (de qua idem Plinius lib. XII. cap. XVII.) referant. Petunt, inquit, in Halimæos arborem Brutam, Cupresso fusæ similem, exalbidis ramis, jucundi odoris accensam, & cum miraculo historijs Claudij Cæsaris prædicatam. Folia inspergere potionibus Parthos tradit, odorem esse proximum Cedro, fumumque ejus contra alia ligna remedio. Nascitur ultra Pasitigrin in finibus oppidi Sitacæ, monte Zagro.

Bruta Plinij.

Hæc quidem arbor ad Cupressum nonnihil accedit: verùm ramos sursum non attollit quemadmodum illa, sed in planas veluti alas expansos, ut dixi, in latitudinẽ diffundit. Hujus item folia tametsi ex foliolis squamatim compacta, omnino plana sunt, non rotunda uti Cupresso, Iunipero maiori, Sabinæ: nec rotunditatem ante contrahunt, quàm in ramos excrescant.

Galli *arbre de vie*, hoc est, arborem vitæ nuncupant, nescio qua ratione ducti, nisi fortè ob immortalem ejus comam, quam tamen cum multis alijs communem habet, aut odoris ejus vehementiam quam salubrem esse existiment, hoc nomen indiderint. Vulgus Herbariorum & Thuiam & Arborem vitæ appellat. Nonnulli plura Thuiæ genera constituunt, & hanc arborem tertium genus esse volunt.

Nomina.

Non dubium est, quin ad pleraque sit utilis: nemo verò illius facultates nostro ævo prodidit, quod sciam. Cùm tamen magnam habeat partium tenuitatem, & amariuscula sit, verisimile est digerendi & abstergendi facultate præditam.

Hanc porrò describere videtur Ovidius lib. IX. cap. XIIII. his verbis. Sunt præterea nonnullæ aliæ, quas inter arbores recenseo, crassitudine & longitudine prælatæ Pini, cujus folia Hispanicam filicem planè referunt, tametsi longè majora: ejusdem tamen formæ, ut videlicet singula folia è multis foliis simul connexis constent. Habent igitur istæ arbores folia veræ Filici omnino similia, satis viridia: & magna ex parte in torrentium ripis & convallibus humidis sponte nascuntur.

Arbor Filicis similis.

IVNIPERVS. CAP. XXV.

IVNIPERI duo genera veteres constituũt, majus & minus. Dioscorides unius fructum nucis juglandis magnitudine interdũ augeri, alterius nucẽ ponticam æquare ait: cùm tamen reliqui Iunipero fructum non majorem quàm myrto tribuant: sed nec ipse cap. de Cedro.

VERVM de Iunipero cujus descriptio à Dioscoridis interprete tanquam notha rejecta est, primùm agemus, deinde de altera cui spina pro folio est.

Iuniperus, quam majorem appello, frutex est humanam altitudinem rarò superans, caudice contorto, non recto, multis ramis prædito, scabro cortice: folia habet carnosa, & ex continua quaternorum foliorum mutuo connexorum serie composita, quemadmodum Cupressus: flores Iunipero vulgari & Oxycedro similes, flavos, sed extremis foliis insidentes ut in Cupresso & Thuia: quibus succedit fructus baccarum myrti magnitudine, rotundus, primùm viridis, deinde ad phœniceum colorem tendẽs, qui maturitate nonnihil mollescit, sapore & odore Iuniperi baccis simili, qui tria aut quaterna, vel etiam plura grana oblonga & striata habet, medullam albam & resinam olentem continentia. Vere floret, fructumque diu retinet ante quàm mãturescat, uti Iuniperus. Primùm semine natus hic frutex, & adhuc tener, folia habet omnino dissimilia, utpote quæ alterius juniperi folia æmulentur, nisi breviora & paullò molliora essent: cùm verò jam tertium aut quartum annum attigit, rotunda & cupressea folia efformare incipit: ut inferiores rami pungentibus & acutis foliis, summi verò obtusis & rotundis onusti interdum conspiciantur. Quam metamorphosim nisi quis diligenter observaverit, facilè inerrorem induci possit, ut credat adolescentem à jam adultâ diversam plantam esse.

Iuniperi majoris historia.

Iuniperus major Dioſc.

Iuniperus Alpina.

Natales. NASCITVR ad Thyrrhenum mare: nam inter Calpen & Malacam, Bæticæ item & Galliæ Narbonenſis ora maritima obſervabam.

OPTIME convenit hic frutex cum Iunipero majore, quæ tamquam ſpuria è Dioſcoridis codice ab interprete rejecta eſt, ut dixi. Ejus vero hæc eſt deſcriptio.

Iuniperus major Dioſc. IVNIPERVS major, quàm aliqui ſilveſtrem Cupreſſum appellant, alij Mneſitheum, alij Acateram, Romani Iuniperum, vulgò cognita eſt, Cupreſſo ſimilis: aſperis maritimiſq; locis plerumque naſcitur, eaſdem quas ſupradicta [videlicet juniperus vulgaris] vires habens.

Cedrus Phœnicia minor. NISI fortè ad Cedrum minorem alteram, quam Theophraſtus & Plinius phœniciam vocari, folio ab oxycedrò differre, odoratiorem q; eſſe ſcribunt, ut certè hęc eſt, referre malit.

Iuniperi majoris & Sabinæ baccif. differentia. EX Neotericis nonnulli Sabinæ bacciferæ nomine appellarũt, cùm tamen à Sabina, etiam baccifera, plurimùm differat odore & forma: nam Sabinæ gravis odor, hæc Iunipero vulgari etiam odoratior: Sabinæ extremi rami in acuta folia plerumque deſinunt, contra verò hujus obtuſa ſunt, Sabinæ item baccæ maturitate nigreſcunt, minoreſq; ſunt quàm hujus, quæ, ut ſuprà dixi, phœnicei ſunt coloris. Sunt etiam qui Oxycedrum folio Sabinæ appellant, Galli, Bellonio teſte, */erbin*, quâ nonnulli magno, inquit, errore pro Sabina utuntur. Nec deſunt qui Thuiæ primum genus faciant. Ex ejus ſanè odore & ſapore colligere licet ſimilibus virtutibus prædita eſſe cum vulgari Iunipero.

Iuniperus vulg. celſior, & arboreſcēs. EA porrò Iuniperus cui ſpina pro folio eſt, vix totâ Luſitaniâ reperitur, Caſtellâ verò novâ admodum frequens eſt: ſed ea præſertim quæ celſior & arboreſcens ſupra Segoviam, qua inde Madritium itur, ut iſtic trabes & ædium contignationes incolæ ſibi fabricent: nec immeritò Plinius lib. Natur. hiſtor. cap. XVI. cap. XXXIX. dixerit hanc in Hiſpaniâ vaſtam naſci. Sed & in Belgio & pleriſque Germaniæ locis vulgarem juniperum in juſtam ferè arboris magnitudinem excreſcere obſervabam, præſertim in hortis & cultioribus locis natam.

ALIAM autem elegantem Iuniperum pungentibus folijs, in Auſtriacarum Alpium quibuſdam jugis mihi primùm obſervatam hîc adjungam.

Iuniperus alpina. Cubitalem altitudinem ea non excedit, ſed depreſſa eſt, & quaſi humi ſpargitur, multoq; craſſioribus & brevioribus conſtat ramis quàm vulgaris, lentis etiam, fractu contumacibus, & contortis: tenellos ramos ambiunt terna folia, æqualiter ſemper naſcentia, ut in vulgari, verùm latiora, breviora, craſſiora, nec minùs quàm illa pungentia, colore interiùs ex cæruleo candicante, exteriùs viridi: florem non conſpexi: fructum autem in ramulis geſtat vulgari ſimilem, paulò tamen (vt mihi quidem videbatur) longiorem, antè quàm plenam maturitatem conſequatur: deinde, ubi maturuit, nigrum, ejuſdemque cum illo ſaporis.

Natales. Creſcit in ſcopulis Durrenſtein & Etſcheri, quibus duntaxat locis inveniebam Auguſto menſe

menſe pauculas ſtirpes fructu maturo & immaturo onuſtas. Guſtus autem indicabat, facultates à vulgari non abſimiles poſſidere.

VVLGARIS porrò Iuniperus Græcis ἄρκευθος, Germanis Krametbaum oder Wachholterbaum/ Gallis *Geneure*, Italis *Ginepro*, Hiſpanis *Enebro*, Vngaris *Teviſkes fenyö*. Ejus baccæ græcis ἀρκευθίδες, gallis *graine de Geneure*, italis *Granello di Ginepro*, hiſpanis *Neurinas*, germanis Krametbeer. *Nomina.*

OXYCEDRVS. CAP. XXVI.

IVNIPERO ferè ſimilis eſt Oxycedrus, magnaex parte contorto ut illa caudice, interdum etiam in arbuſculam excreſcens, tenui & rufeſcente cortice: folia habet Iuniperi vulgaris modo pungentia, aliquantulum tamẽ longiora & rariora, terna ſemper circa ramulos ſimul naſcentia ut in Iunipero: fructum initiò viridem, deinde flaveſcentem, poſtremò, cùm maturuit, punicei coloris, Iuniperi fructu multò majorem, ut interdum avellanam magnitudine æquet, & tuberculis quibuſdam, veluti ſquamarum rudimentis obſitum, nucleos tres aut quatuor inæquales continentem, majores quàm in ſuperiore, medulla intus alba. Floret Iuniperi modo, & eodem tempore utriuſque fructus maturitatem adipiſcitur. *Oxycedrus.*

PROVENIT pleriſque Hiſpaniæ & Narbonenſis Galliæ aſperis locis: nuſquam autem majorem videre memini, quam ſupra Segobiam & Guadarrama, itinere Madritiano, ubi arborum magnitudinem & altitudinem interdum æquat, trunco humani corporis craſſitudinem æquante, ex quo, veluti ex trunco Iuniperi, quæ ſimul cum iſto eadem altitudine creſcit, ædium trabes & contignationes incolæ faciunt. *Natales.*

Iſtic porrò in ejus ramis menſe Octobri enatam plantulam obſervabam digiti longitudine, inſtar viſci ramoſam, geniculatam, viridem, interdum flaveſcentem, ramulis miricę recenter natis, ſive ejus plantæ quam nonnulli Salicorniam, Mompelliani marinum Semperviuum vocant, ſed paulò minoribus conſtantem, quorum extremis aliquando inhæret veluti fructus Muſci, qui in arboribus aut ſaxis naſcitur, fructui perſimilis. Acido & valdè adſtringente guſtu eſt tota hæc plantula, Oxycedro, veluti viſcum in alijs arboribus, innaſcens. *Viſcum in Oxycedro.*

THEOPHRASTVS hunc fruticem ὀξύκεδρον καὶ κέδρον λυκίαν appellat Hiſtor. Plant. lib. III. cap. XII. Plinius, eum ſequutus, Natural. Hiſt. lib. XIII. cap. V. Cedrum minorem Lyciam & Oxycedrum. Nam quam alij pro Lycia exhibent, nihil aliud eſt meo judicio, quam novella majoris Iuniperi, ſive Cedri minoris Phœniciæ planta, quæ baccas proferre non ſolet, donec Tamaricis ſive Cupreſſi folia contraxerit, licet non deſint, qui quartum Thuiæ genus ex ea facere non vereantur. Minorem autem Phœniciam voco, ad majoris Coniferæ quæ & Cedrelate Plinio eſt, in Syria, Phœnicia & alijs locis creſcentis, differentiam. Hiſpani autem Oxycedrum à Iunipero non diſcernunt, ſed eodem nomine *Enebro* utramque vocant Narbonenſes Galli *Cade* appellant, & oleum ex eo confectum, *huile de cade*, capitis malæ ſcabiei, quæ illis *Raſcle* dicitur, pecorumque ſcabiei & ulceribus, quibus à tonſurâ nonnumquam infeſtantur, adprimè utile. Idem oleum, quod cedriæ ſimile eſt, Hiſpani *Miera* appellant. *ὀξύκεδρος. Cedrus lycia. Cedrelate.*

MYRICA. CAP. XXVII.

DVO Myricæ genera Veteres nobis prodiderunt, ſilveſtre unum, aliud ſativum ſive domeſticum.

MYRICA ſilveſtris magna ex parte tantummodo fruticat, interdum in vaſtam arborem adoleſcit: ſcabro caudicis cortice, ramorum verò pumicante: folia habet Cupreſſi, aut Ericæ humilis vulgaris, coloris ex viridi ad cinereum tendentis: flores extremis ramis in oblongis pediculis confertos & racematim compactos, exiguos, foris purpuraſcentes, cùm expanſi ſunt, candidos, quinque foliolis conſtantes: qui deinde in exiguum ſemen tomento involutum *Myrica ſilveſtris. 1.*

Myrica silvestris I.

Myrica silvestris II.

lutum efformantur, exiguis veluti valvulis incluſum, quibus maturitate dehiſcentibus effluit ut in Salice Populo & ſimilibus. Ter plerumque in anno floret, vere, æſtate, autumno: recentibus floribus ſemen jam evaneſcens ſemper ſubſequentibus. Hanc Plinius inter eas recenſet quæ nullum fructum, imò ne ſemen quidem proferunt: cùm tamen Dioſcorides illi fructum tribuat compage muſcoſum.

Natales. Naſcitur plerumque juxta flumina, aliquando ſatis etiam procul ab illis: Obſervabam & in Narbonenſi Gallia ſtagno Volcarum vicinam: nuſquam tamen ampliorem videre memini, quàm ſupra Madritium Regum Hiſpaniæ Regiam, planicie multis hujuſmodi arboribus conſita, non procul ab amnium Xarama & Henares confluentibus, ſub Compluto, Hiſpanis *Alcala de Henares* nuncupato, quòd fluvius Henares eam urbem alluat: magnæ tamen iſtæ arbores, quas hominis ulna amplecti vix potuiſſet, diverſum florem non ferunt ab eo qui in fruticantibus dumtaxat tamaricibus provenit. Frequens etiam hęc eſt Belgicis hortis.

Nuſquam eam neque in Hiſpania, neque in Gallia, perpetua coma virentem vidi: ſed novo vere ſingulis annis nova foliorum germina proferentem.

Myrica ſilveſtris II. ALIVD hujus ſilveſtris genus in Pannonia naſcitur ſolum modo fruticans, nec unquam, veluti ſuperiùs, arboreſcens: brumam etiam fert, & riguis ut gallicum & hiſpanicum gaudet: craſſiores huic ſunt virgæ, folia craſſiora & latiora: ſingulis annis novos ſurculos producit cubitales, virides, ut plurimùm deſinentes in quandam ſpicam palmaris aut ſemipedalis longitudinis, è floribus ex albo purpuraſcentibus, majoribus quàm in ſuperiore, quinque etiam foliolis conſtantibus confertam: ijs ſuccedunt oblongi & mucronati caliculi, qui dehiſcentes, ſemen pappo ſalicis modo involutum oſtendunt: ex majuſculorum foliorum, ſurculos ambientium, alis, enaſcuntur alij ramuli exiguis foliolis onuſti.

Natales. Copioſè ad flumen Draſen, ante D. Hippolyti urbem, vulgò Sant Pelten nuncupatum, octo à Vienna Auſtriæ inferioris urbe miliaribus diſtantem, creſcit: ad amnẽ etiam Schwartze oppidum Neuſtrche alluens, binis ſupra Neapolim Auſtriæ miliaribus, præſertim arenoſis illis locis quæ hieme ab ijs amnibus inundantur.

Tempus. Floret Maio & Iunio, ac deinceps tota ferè æſtate flores & ſemen proferre non deſinit.

Huic ſimilem, quibuſdam Germaniæ locis ad Rhenum fluviũ, & in Tyrolenſi comitatu naſci intelligo: frequentem etiam vidi ante paucos annos Londini Trenobantum in aliquot hortis.

Myrica ſativa. SATIVAM, quam Dioſcorides mitiorem vocat, & in Ægypto Syriaque naſci ſcribit, fructu Gallæ proximo, guſtu adſtringente, cujus etiam Plinius meminit, numquam conſpexi.

Bellonius obſervationum lib. II. cap. XXV. & XXVIII. in Ægypto ſe vidiſſe ait magnas arbores My-

res Myricæ gallam ferentes, ab Arabibus hujus temporis *chermasel* appellatam, magni olim in medicina usus: fructum verò arboris esse negat, sed excrementum potiùs arbitratur his verbis. Tamarices in Ægypto locis humidis & arenosis siccisque indifferenter nascuntur, illarum enim silvulæ perinde in aridioribus locis reperiuntur, atque in humidis littoribus. Ex autem excrescentiâ, quam gallam nominavimus, adeo onustæ sunt, ut parum absit quin rami nimio pondere rumpantur. *Myrica Ægyptiaca galla* Chemsel.

VOCATVR autem à Græcis μυρίκη, Plinio Myrice, Tamarix & bryà silvestris, officinis Tamariscus, Hispanis *Taray*, Gallis *Tamarisque*, Italis *Tamarice*, Germanis Tamarischen baum oder holtz. *Nomina.*

FOLIORVM Tamaricis decoctum ex vino & aceto, lieni indurato prodesse, testes sunt veteres medici, & ipsa etiam experientia: atque in eundem usum potorios calices ex ejus ligno tornari, è quibus bibant lienosi: multis alijs insuper morbis utilem esse Tamaricem majoris gallam cruentis excreationibus, & cœliacis in potu dari, & contra profluvia feminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus: illitu tumores inhibet: cortex in eosdem usus adhibetur. Decoctum foliorum cum vino potum lienem absumit; multas præterea alias facultates huic frutici tribuit Dioscorides, & Plinius. *Facultates.*

Memini etiam Francofortum ad Mœnum adferri solita doliola è Tamaricis ad Rhenum nascentis ligno concinnata, ad sextarium dimidium fortè capacia, nonnulla etiam paulò majora, quibus contentus liquor lienosus profit. *Doliola è myrica affabil.*

ERICA Corisfolio I. CAP. XXVIII.

ERICAM Dioscorides lib. I. Myricæ similem facit, longè tamen minorem: libro verò III. Corin folio Ericæ pinguiore ac minore. Plinius Natur Histor. lib. XXIIII. cap. IX. fruticem esse scribit non multùm à Myricæ differentem, colore Rorismarini & pene folio. Ex quorum sententijs colligi posse videtur, plura esse Ericæ genera; ut certè sunt: quemadmodum ex iconibus & earum descriptionibus subjectis videre licet. *Erica plura esse genera.*

PRIMVM itaque genus Ericæ, simile est Myricæ, & Septentrionalibus regionibus maximè familiare, locis incultis, rarò supra cubiti altitudinem assurgens, plerumque minùs, tenuibus ramis, duris, lignosis, fruticosum, colore ex nigro rubescente: frequentia habet folia, è foliolis quaterno ordine dispositis constantia, uti Cupressus, tamarix, & similes, viridia admodum, quæ temporis successu in ramulos efformantur: flores secundùm ramulos à medio ad summum vsque propendent bullati quodammodo, quaternis foliolis constantes, elegantissimo purpuræ dilutioris colore, interdum etiam, sed rarò, albo. Bis quidem floret: sed majore ex parte Autumno tantùm, licet nonnumquam etiam vere. Rariùs provenit in calidioribus regionibus. *Erica Myricæ folio.*

Isti per omnia similem plantam, sed paulò elatiorem, folijs tomentosis & incanis, paulò etiam dilutiore flore inveniebam incultis, supra Windesoram Regum Angliæ Regiam, locis.

ALTERVM Ericæ genus diverso à superiore est folio: etenim Myricæ folio non respondet, sed Corin, foliorum forma & situ admodum æmulatur. Istius autem generis multæ sunt species, magnitudine, foliorum & florum forma, colore que, inter se differentes. *Erica Corin folio.*

PRIMA, omnium quas vnquam conspexi maxima, humanam altitudinem interdum superat, fruticosa admodum, ligno duro, exrubro nigricâte: folijs exilibus & brevibus, quaterno ordine ramos obsidentibus, gustu admodum adstringente, flore copioso, racematim penè totos ramulos occupante, ut interdum majores rami pedali longitudine onusti conspiciantur: est autem is flos concavus, veluti exiguum cymbalum, oblongus, odoratus, pulcher, albus. I.

Nascitur in Lusitaniæ solitudinibus inter Vlyssiponem & Conimbricam celebrem ejus Regni Academiam: inveniebam etiam citra Tagum decimo ab Vlyssipone miliari, inde Hispalim profecturus. Floret Novembri, Decembri, & Ianuario, his enim mensibus & observavi & legi.

Erica Coris folio II.

Erica Coris folio III.

Erica Coris folio IIII.

II.

III.

IIII

ALTERA, ejusdem ferè altitudinis cum prima, etiam fruticosa, tenuioribus ramis tamen, ejusdem cum superiore coloris, exilibus similiter foliis quaternis ramulos simul amplectentibus, quorum extremis oblongiusculi flores insident superioribus similes, colore purpurascentes. Tota etiam adstrictionis particeps.

Provenit ijsdem quibus prima locis, illa etiam frequentior, & eodem tempore florens.

2. Non multùm illi dissimilis, quæ Narbonensi agro frequens, longiore paulò & copiosiore est folio, flore purpureo, minore, & extremis ramulis confertim stipato, cujus iconem exhibere videtur Clariss. Matthiolus:

TERTIA illis persimilis, paulò tamen humilior, aliquantulum majora & latiuscula, nigrioraq; habet folia, quaternis ordinibus circum ramulos nascentia: plurimos flores per intervalla secundùm ramulorum longitudinem nascentes, superioribus forma similes, herbacei primùm coloris, deinde ex albo purpurascentes. Tota etiam adstrictoria facultate prædita.

Supra Vlyssiponem frequès inter superiores, pluribus tamen locis occurrit, ut etiam citra Tagum. Floret Decembri & Ianuario.

QVARTA etiam fruticosa est, duorum cubitorum altitudine, nonnumquam amplior, fragili ligno, tenuibus & minutis foliis, ut in Corruda prima ferè, viridibus, quæ in deficcatis nonnihil ramis facilè defluunt: istius flos reliquis minor est, cavus etiam & herbacei coloris. Extremis ramulis capitula è multis foliis compacta nonnumquam gignit, his nõ multùm absimilia, quæ in vulgari & duriore Thymo aliquando cõspiciuntur.

Vulgaris

Erica Coris folio v.

Erica Coris folio VII.

Erica Coris folio VI.

Vulgaris admodum hæc eſt toti Hiſpaniæ, Luſitaniæ & Aquitaniæ: nam ſpatioſis illis ſolitudinibus,& incultis inter Burdigalam & Bayonam locis, quæ vulgo *Landes de Bordeaux* nuncupantur, nullum ferè aliud virgultũ conſpicitur. Nota eſt etiam Narbonenſi Galliæ, conficiendis ſcopis maximè idonea. Verno tempore & ſub hiemem floret.

QVINTA minor eſt ſuperioribus, cubitalis videlicet ut plurimùm altitudinis, ramis gracilibus fruticoſa, quos terni per intervalla ramuli ambiũt, ternis folijs admodum exilibus circa illos diſpoſito quodam ordine & ſerie naſcentibus: flores plurimos habet ſuperioribus paulo majores coloris purpurei obſoletioris, confertim circa ramulos longis pediculis inhærentes. V.

Incultis Luſitaniæ locis ſupra Vlyſſiponem frequens. Florebat iſtic Decembri.

SEXTA admodum ſimilis eſt quintæ, paulò tamẽ humilior, neque fruticoſa, ſed omnes ferè virgas ſeu tenues ramos à radice proferens ſingulares, cinericeo cortice obductos, quos ſerie quadam ambiunt ramulorum rudimenta, ſeu germina è multis folijs confertim naſcentibus conſtantia, nigrioris quàm alterius coloris: flores concavi, quintæ floribus forma ſimiles, elegãtiſſimi ſaturatioris purpuræ coloris, è longiuſculis pedicellis verticillato ambitu, per intervalla, & è ſummis ramis depẽdent. VI.

Naſcentem hanc vidi in Caſtella veteri Hiſpaniæ, ſupra Lutetiam Galliæ, & in Anglia ſupra Windeſoram menſe Septembri florentem.

SEPTIMA

VII. SEPTIMA multos teretes humiq́ue procumbentes ramos habet, pedales, interdum etiam cubitales, ex atro purpurascentes. Hos plurima gracilia ambiunt foliola, Tertiæ foliis penè similia, paulò tamen longiora. quaternis plerumque, interdum quinis versibus ordine disposita, adstringente gustu: flosculi in summis ramulis oblongi, concavi, purpurei dilutioris coloris, ex quatuor foliolis ejusdem ferè coloris prodeuntes, qui maturi & resiccati, nigricans & minutum semen continent: radix dura, lignosa, in diversa tendens: ipsi tamen procumbentes rami, humiq́ue diffusi, tenues capillaresq́ue fibras nonnumquam agunt.

Copiosè admodum crescit supra Seehof in ascensu Herren alben magno miliari germanico supra Gamingam: inveniebam etiam inter saxa & scopulos in ipsis Durzestein Steinalben atque aliarum Styriacarum & Austriacarum alpium præaltis jugis, ubi Iunio & etiam serius floret. Inter Pragam & Noribergam etiam Iunio florentem colligebam anno M. D. LXXIX.

Erica Coris folio VIII.

Erica Coris folio IX.

VIII. MINOR est octava, & pedalem altitudinem rarò superat, magna ex parte humi procumbens, quaternis foliis, ramulos, contrario exortu, semper ambientibus: flores secundùm ramulorum summam longitudinem inter folia dependent, cavi, pusilli, in quatuor angulos desinentes, herbaceo colore præditi, in quibus deinde semen: radix dura & lignosa.

Maximâ copiâ nascitur in ascensu montis illius qui superandus est ijs qui Gaminga ad Seehof vicinaq́ue loca proficisci cupiunt, quo loco & florentem & foliacea capitula proferentem Augusto mense collegi, nusquam alibi mihi conspectam. Quartæ genus esse videtur pumilum.

IX. NONA, æquali cum illa excrescit altitudine, tenuibusq́ue virgulis prædita est humi diffusis, ex purpura nigricantibus, quæ summa parte in multos plerumque ramulos dividi solent: folia in ordines & versus digesta, ut in reliquis, tenuia admodum, Ericæ sextæ in Hispania & Gallia nascentis foliis similia, terna semper, quemadmodum in illa, æquali inter se situ virgulas ambiunt: summi ramuli onusti sunt concavis & oblongis flosculis extrema parte in quatuor angulos sectis, coloris cum quatuor illis foliolis, unde enascuntur, carnei, octonis staminulis nigricantibus, stiloq́ue purpurascente è medio flosculo emergentibus: semen maturitate nigricans, exiguum habet: radicem alijs similem lignosam. Adnascuntur interdum hujus etiam ramulis viridia capitula, è latioribus foliolis compacta, capitulorum Thymi modo.

Invenitur hæc apud arcem Stichstain in silva illi imminenti qua ad Sneberg ex arce iter est, alia item ad sinistram oppidi Neukirche silva, & nonnullis montanis Pannoniæ silvis. Floret ut plurimùm Aprili & Maio, quo tempore aspectu venustissima est.

DECIMA

Erica Coris folio x.

Erica Coris fol o xi.

DECIMA fruticosa est, cubitalibus assurgens ramulis, fragilibus, nigriore quàm reliquæ cortice: folia superioribus similia habet, sed nigriora & crassiora, trino ordine circum ramulos disposita, calidiusculi cum quadam adstrictione gustus. Septembri & Octobri fructum à reliquis differentem summis ramulis inhærentem gerit, pulcherrimum, candidum, transparentem, obscuriores & inæquales uniones formâ & colore referentem, succulētum, acidi saporis, tria granula dura plerumque continentem, qui Novembri exsiccatur, & sponte decidit. An floreat ignoro, incolæ negabant, & fructum paulatim intumescere grandiusculumque fieri donec matureſcat affirmabant. x.

In unâ Lusitaniâ hoc genus observabam non procul Vlyssipone inter Riofrio & Aldea galega, ubi qui Tagum traijcere volunt, naves conscendunt, & etiam supra Vlyssiponem solo admodum arenoso, copioso suo fructu albo onustum: ut initio mânæ grana illi frutici inhærentia existimarem, adeò procul aspicienti imposuerunt: jam enim primùm exoriebatur Sol, & frigidiuscula erat aura, utpote Novembris initio.

HVMI diffusa est Vndecima, & latas occupat areas, multis ramis lignosis, flexilibus tamen constans, ex atro rufescente cortice tectis, qui interdum fibras agunt, ut latiùs serpere, & sufficiens alimentum meliùs attrahere queant: assurgentes ramulos numerosa ambiunt foliola, ternis, interdum quaternis versibus dispositа, crassa & carnosa, superiori ferè similia, sapore primùm linguam exsiccante, deindi acri & linguam vellicante: pusilli ad foliorum exortus flosculi, tribus foliolis constantes, coloris ex herbaceo subalbicantis, purpurascentibus staminulis internè præditi: his succedunt rotundæ baccæ, juniperinis haud minores, initio virides, maturitate nigræ, & purpureo succo, uti mora, plenæ, in quibus multa inæqualia & veluti triangula grana: radix lignosa & dura est. xi.

Hanc florentem, & viridibus baccis onustam, multasque adhuc superioris anni maturas retinentem, inveniebam in præcelsi montis, vulgò Wechſel appellati, scopulis, quinto supra Neapolim Austriæ urbem milliari, mense Iunio. postea etiam Augusto, immaturo & maturo fructu plenam in Sneberg & Sneealben celsissimarum Austriæ & Styriæ alpium jugis. Illius etiam arenosis Hollandiæ tumulis erutæ ramum suis baccis maturis & immaturis onustum ad me misit N. V. Ioannes ab Hoghelande anno M. D. XC.

Certum est eam ipsam esse, quam Matthiolus in montibus qui Boëmiam à Silesia disjungunt inventam, bacciferam cognominat, ac describit, tametsi subvirescentem pulpam suæ fructui tribuat, quæ in mea nigricat, & purpureo succo manus inficit: sed immaturis fortè baccis præditam observavit. Multum autem differt ab Oxycocco Cordi, sive Vaccinijs

paluſtribus Dodonæi. Hujus enim folia craſſa carnoſa, & acriuſcula ſunt, illius autem latiuſcula, prõna parte cana, refrigerantisque & adſtrictoriæ facultatis.

Erica XII.

XII.

XIII.

DVODECIMA cubitali pænè eſt altitudine, fruticoſa, tenuibus virgulis prædita, quæ ternæ ſemper circum majores ex intervallis naſcuntur: folia ſimiliter terna ramulis innaſcuntur, exigua quidem, ſed latiora quàm in ſuperioribus, inferiore & terram ſpectante parte nonnihil cãdicantia, hirſuta, guſtus adſtringentis: ſummi ramuli ad foliorum exortus verticillatim exornantur per intervalla ternis perpetuò floribus æquali inter ſe ſpatio naſcentibus, & in unam partem converſis, majoribus quàm in reliquis generibus, concavis, ventre magis turgido, coloris ex rubro purpuraſcẽtis, numero ſex, novem, duodecim, quindecim, aut pluribus.

Iiſdem cum Decima, & alijs Luſitaniæ arenoſis locis creſcit ut plurimùm. Floret Octobri menſe, & ſubinde ſemen exiguum, nigricans, quale reliquæ (præter bacciferas) profert.

DECIMATERTIA, foliorum forma non multùm ab hac differens, pleriſque Brabantiæ & Geldriæ locis creſcit: nonnullis item Caſtellæ veteris, pręſertim circa collem *la peña de francia* vulgò appellatum, in quo monaſteriũ D. Virgini ſacrum, pedalibus ſolummodo fruticans virgis, tenuibus, ex rubro nigricantibus, frequentibus eas cingentibus folijs, quaterno ordine diſpoſitis, ſuperiore ordine anguſtioribus, & Thymi vulgaris minoribus, hirſutis tamen & piloſis: ſummis ramulis plerumque dependent quini aut ſeni flores ſimul juncti, Lilij convallium floribus ſimiles, paulò tamen oblongiores neque adeò vẽtrioſi ſicut prioris flores, coloris ut plurimùm ex rubro dilutiùs purpuraſcentis: interdum etiam albi. Floret Vere & Autumno.

Epeixη. Tetralix. *Epeixη* Græcis, Erica & Erice Latinis, Athenienſibus *Tetralix*, teſte Plinio (Theophraſtus quidem Tetralicem nominat inter plantas quæ æſtate germinant, ſed qualis ſit non deſcribit) Galli *Bruyere*, Itali *Erica*.

Primum verò genus, quod folio Tamaricis eſt, Hiſpani *Quiribuẽla*, Luſitani *Queiro* appellant, Germani Heyden/ Vngari, apud quos non minùs abundè naſcitur quàm in multarum aliarum Provinciarum ſolitudinibus, *têli zöd*, id eſt hiemale viride.

Alterius generis primam Luſitani *atorga* vocant: quartam *urs* & *urgueira*, Hiſpani *breço:* ſeptimam montani paſtores aliqui ſinuck: decimam Luſitani *camarinhera*, fructum verò *camarinhas*, eam Amatus Luſitanus ſuis in Dioſcoridem commentarijs *Acacalin* eſſe exiſtimat, cujus Dioſcorides ſtatim poſt Ericam meminit: duodecima Luſitanis *Iemerinha*.

Acacalis.

Erica facultates. FOLIORVM Ericæ ſuccus oculorum imbecillitatem ſanat, ſi oculis inſtilletur: flos & coma ſerpentium morſibus illitu medetur. Memini, dum Mompelij agerem, Clariſs. virum D Gulielmum Rondeletium, Regium tum Profeſſorem, felici ſucceſſu uſum eſſe oleo ex Ericæ floribus confecto, ad tollendos herpetes fœdos & jam inveteratos totam faciem occupantes.

Luſitani decimæ fructum, qui Septembri & Octobri venalis Vlyſſipone invenitur, febrientibus exhibent, ad ſitim qua premuntur reſtinguendam: avidè etiam idem fructus à pueris & mulierculis expetitur. Si Acacalis eſt, aquam in qua maduerit ejus fructus, ad collyria quæ ad excitandam oculorum aciem conveniunt, addi, teſtis eſt Dioſcorides.

PRVNVS MYROBALANVS. CAP. XXIX.

Prunus cognominata Myrobalanus. FACILE adoleſcit hæc arbor, & in vaſtam excreſcit amplitudinem, majoreſque ejus rami ſubinde in alios diviſi, opacam admodum præbent umbram: caudex multò lævore gratioreque oculis cortice præditus eſt, quàm reliqua prunorum genera: tenuiores rami graciles admodum, tenerrimo cortice veſtiuntur: folia quodammodo media inter Prunum & Ceraſum, tenella, per ambitum ſerrata ſunt: flos candidus, tenuior quàm in vulgari: fructus,

Prunus Myrobalanus.

fructus, cujus alternis annis feracissimus est, rotundus, oblongo tenuique petiolo inter folia pendens, aspectu jucundus, per initia viret, cùm matureſcere incipit rubet, maturitatem adeptus purpura nigro commixta nitet, carnem succulentam & palato gratam, nucleum non admodum magnum habet.

Floret cum alijs ejus generis novo Vere: sub Julij finem & Augusto fructus maturitatem adipiscitur.

NONDVM vulgaris erat, cùm eam describerem: sed qui habebant, ex Cæsarei Palatij horto nacti erant, ubi omnium primas conspexi ejus arbores tres ingentes, unde primum eò delatas, incertum: nonnulli è Constantinopoli, alij è Gallia genus duxisse arbitrabantur. Certè ea arbor quæ Biturigibus Gallorum Myrobalanorum Chepulorum nomine ostenditur, huic persimilis esse videtur, ut ex ejus folio inde delato mihique donato à Cl. V. D. Joanne Posthio, nunc Palatinalis Elect. Archiatro, æstimare licet.

2. Nunc in eodem Cæsareo horto illius genus alitur ex superioris nucleo natum, quod minore fructu & dulciore pulpa est: in ceteris nihil à superiore differt.

CVR huic generi Pruni, Myrobalani sit appellatio data, me latet: nam nec fructus similis est, neque officula, quæ reliquis Pruni generibus similia habet licet parva, cum legitimorum Myrobalanorum officulis sive nucleis quæ caniculata sunt & striata, quidquam commune habent.

Arbutus.

ARBVTVS. CAP. XXX.

ARBVTVM Theophrasti à Dioscoridea differre peritissimus rei herbariæ Anguillara censet. Cujus sanè sententiæ non possum non subscribere cùm Arbutus mihi hactenus observata, cum Cotonea malo nihil similitudinis habeat.

Arbuti bifloræ.

EST verò pumila arbor, aut potius frutex, frequentibus ramis, quorum summitates rubescunt: alioqui trunco & majoribus ramis satis scabro cortice tectis; folia nullo ordine & temerè nascentia ramulos ambiunt, Laurinis similia, ejusdem interdum amplitudinis, per ambitum serrata, semper virentia, lævia & splendentia: flores extremis ramis singulari appendice racematim cohærent, albi, qua parte Soli obversi sunt, nonnihil purpurascentes, concavi, Lilij convallium floribus persimiles: fructus fragi similis, orbiculatus, multò major, & rotundis prunis interdum magnitudine par, initio viridis, deinde flavescens, postremò, cùm plenè maturus, rubro colore elegantissimo conspicuus, interiore tamen carne pallescente, edulis, & à tenuis fortunæ hominibus valdè expetitus, ideoque Vlyssipone, & alijs quibusdam locis venalis à rusticanis mulierculis in foro proponitur: semen milio non majus, tenui membrana obductum in medullio continet.

Arbutus Vnedo.

Bæticæ

Bæticæ & Lusitanię incultis, inter Myrtum, Cistum, & alios frutices provenit, semperquo ferè aut florens, aut fructu onusta conspicitur, imò interdum utroque abundans: solet enim deciduo flore, novum germen extremis ramis proferre, in sponsionem alterius floris. In Narbonensi Gallia nascentem etiam observabam. Crevit etiam apud meos Belgas semine, & à nonnullis fictilibus exceptus, cum alijs perpetua fronde virentibus diligentissimè adservari solebat.

Bellonius lib. 1. Observationum cap. XLIII. refert in vallibus monti Atho (veteribus adeò celebrato) vicinis, Arbutos nasci vastæ magnitudinis, cùm alibi duntaxat fruticent: ut minus mirum videri debeat, si Iuba (referente Plinio Natur. Histor. lib. XV. cap. XXIIII) quinquagênum cubitorum in Arabia eas esse auctor est.

Κύνος Ὄρ. Μιμαίκυλον. DICITVR porrò Græcis κόμαρος, Latinis Arbutus, Gallis *Arbousier*, Hispanis *madroño*, Lusitanis, addita aspiratione *madronho*: fructus Græcis μιμαίκυλον, Latinis Vnedo, Hispanis *madroños*, Gallis *arbouses*.

PLINIVS Nat. Hist. lib. XXIII. cap. VIII. ait unedonis fructum esse difficilem concoctioni & stomacho inutilem: lib. verò XV. cap. XXIIII. pomum ejus inhonorum, ut cui nomen ex argumento sit, unum tantùm edendi. Athenæus lib. II. Deipnosophistarum scribit, ei qui plures septem Arbuti fructus ederit, caput dolore vexari. Longè tamen plures ab alijs devorari observabam, cùm per Bæticam & Lusitaniam, Vlyssiponem profecturus, iter facerem, & ipse multos edi sine vllâ noxâ: verum quidem est non adeò grati saporis esse ut fraga.

Facultates. Amatus Lusitanus ex Arbuti foliis & floribus aquam vitreis organis elici scribit, eamque servari tamquam sacratissimam adversus pestem & venena antidotum.

ADRACHNE THEOPHRASTI. CAP. XXXI.

Potulaca sive ἀνδράχνη hîsuta.

Nomen vulgare.

ISTIVS etiam iconem brevemque historiam, cum Oenoplia suprà descripta, mittebat idem Honorius Bellus.

POTVLACA, inquit, seu ἀνδράχνη Theophrasti, frequens provenit in Creta, montibus Leucis, & alibi inter saxa, fruticis potiùs, quàm arboris modo: perpetua fronde viret, foliaque habet laurinis adeò similia; ut solo odore dignoscantur: nam Adrachnes folium odore caret: caudicis & ramorum omnium cortex adeò lævis, rubens & splendens est, ut corallij rami esse videantur: æstate rumpitur cortex, & in tenuissimas bracteas decidit, quo tempore neque rubens neque splendens cernitur, sed medium quendam inter pallidum & cineraceum colorem adquirit: florem & fructum bis, ut Arbutus, profert, & hunc quidem adeò similem, ut alterũ ab altero nullo modo dignoscere queas. Differt tamen arbor hæc ab Arbuto: quoniam tantùm provenit in montibus, neque folium serratum habet, neque corticem caudicis scabrum: ligni materies durissima est, fragilis tamen, quia flecti non potest: rusticis igni struendo servit, & ad verticilla conficiẽda mulierum fusis appendenda. Theophrastus recenset hanc arborem, inter eas, quæ detracto cortice non intereunt, & perpetuâ fronde virent, hiemeque in cacumine folia retinent: quód ita se habere, à me observatum est: ideo iconem duplicem ad te mitto.

Vocatur hæc arbor in Creta, & tota ferè Græcia, ἀνδραχλα. Hæc Bellus.

Nos autem ex Theophrasti de Historia Plantarum libris I. III. IIII. V. ἀνδράχνης (sic enim habent exemplaria græca, tametsi potiùs ἀνδράχνης legendum videatur, quia vulgaris notitiæ herba est ἀνδράχνη) historiam quàm paucissimis verbis concinnabimus.

Adrachnes historia ex Theophr. Virent, inquit, perpetuò ex silvestribus [præteralias pleraſque] ἀνδράχνη, Arbutus &c. Andrachne quidem atque unedo, inferiora folia, ut apparet, abijciunt, summi autem rami (assiduè enim ramos gignunt) semper virent. Arbuto etiam similia folia habet Andrachne, magnitudine non valdè præstans, cortice albo & circumrumpi solito prædita, tum fructu Arbuto simili. Andrachne & Apharca primum fructum maturant, cùm uva dulcescit: posteriorem, cùm floret: bis enim istæ fructiferæ hieme ineunte videntur. Cortice autem in orbem detracto, omnes arbores ferè, necari videntur, excepta Andrachne, quæ tamen & ipsa, si quis carnem vehementer presserit, germenque futurum luxaverit, morietur: itaque verùs, fortè,

excepto

excepto ſubere dixerim: hoc enim & juvari potiùs cortice detracto affirmant, videlicet tàm externo, quàm carni proximo, ſicut etiam Andrachnem. Andrachnes verò lignum mulieribus ad telas, ſive opus textorium expetitur.

Plinius autem cap. XXII. lib. XIII. Naturalis Hiſt. Adrachnen appellat. Adrachnen, inquit, omnes ferè Græci portulacę nomine interpretãtur, cùm illa ſit herba, & andrachne vocetur, unius litteræ diverſitate. Ceterùm adrachne eſt ſilveſtris arbor, neque in planis naſcens, ſimilis unedoni, folio tantùm minore & nunquam decidente: cortice non ſcabro quidem, ſed qui circumgelatus videri poſſit: tam triſtis aſpectu eſt. *Adrachnes hiſtoria ex Plin.*

HANC arborem multis etiam locis, in ſua peregrinatione obſervavit Petrus Bellonius, atque lib. II. Obſervationum cap. CIIII. ſcribit, iter facienti Halepo Antiochiam, in tumulis naſcentem ſibi conſpectam, cujus ramos ſuo fructu onuſtos, quilibet eorum qui comitabantur, abſtulerit, ut in itinere ederet: maturus enim erat, elegantiſque ſuo colore, ſingulos ad edendum invitabat. Racematim autem cohærebat, magnitudine & colore fructus Rubus idæi, quem Galli *Framboiſes* appellant, molliſque erat ut Arbuti fructus.

Nos ejus iconem, qualem ab ipſo Honorio Bello accepimus, Lectoris oculis ſubijcere voluimus, tum qualis eſt ſuo fructu onuſta, tum hieme ſuo fructu privata, utramque eadem tabellâ expreſſam.

TINVS, ſeu Laurus ſilveſtris. CAP. XXXII.

INTER Lauri genera Plinius Nat. Hiſt. lib XV. cap XXX. Tini meminit, nulli fortè veterum Latinorum præterea cognitæ, niſi M. Cato lib. de re Ruſtica cap. VIII. eam Lauri ſilvaticæ nomine intelligat. Ejus tria genera nonnihil inter ſe differentia obſervabam. *Laurus ſilvatica.*

PRIOR frutex magnitudine Cornum feminam æquat, virgaſq; habet oblongas, quadrangulas, ramoſas; folia ordine diſtincta, perpetuo gemina ſimul inter ſe adverſa, magna, lata, Cornus feminæ foliis pænè ſimilia, ad laurina tamen accedentia, perpetua, hoc eſt immortalis viriditatis, nigricantia & ſplendentia, nullo odore, & amaro ſapore prædita cum nonnulla adſtrictione: ſummis ramis florum quinis foliis conſtantium umbellas profert candidorum & odoratorum: deinde fructus ſuccedit Myrti baccis paulò longior, planior, anguloſus, cærulei coloris elegantiſſimi. *Tinus I.*

Naſcitur præruptis & lapidoſis locis inter alios frutices, & in ſepibus circa oppida Luſitaniæ *Montemor ho novo*, & *Tomar*, ubi cum ſuo flore & fructu colligebam menſe Novembri, tametſi aliàs Iulio & Auguſto floreat, fructus Octobri maturus ſit.

Tinus II. Tinus III.

ALTER, eadem qua ſuperior altitudine aſſurgit, frequentioribus & firmioribus ramis, cortice ex rubro virescente tectis: circa quos folia ſuperioris, aliquantulum anguſtiora & ob- *Tinus II.*

Mo. Bot. Garden, 1893

longiora,

longiora, pluribus venulis distincta, sibi invicem opposita, ut in priore: flores extremis ramis umbellatim etiam nascuntur, colore nonnihil foris purpurascente, minùs odorati quàm superioris. fructus etiam minor est plenior, nigrior.

Vno dumtaxat loco in Lusitania quodam monasterio *Pera Longa* dicto, locis incultis supra Vlyssiponem recens extructo, observavi secundùm piscinas, & deinde Bæticæ maritimis.

Tinus III. TERTIVS in Belgicis hortis mihi primùm conspectus, semine ex Italia delato natus apud nobilem & clariss. virum Ioannem à Boisot, peritissimum & diligentissimum rei herbariæ cultorem, arbusculæ magnitudine, quę singulis annis florem & fructum ferebat. Alunt nunc & plerique alij rei herbariæ studiosi, nobilesq; viri & matronæ, ramis ex ea quam dixi arbuscula detractis & terræ commissis enatos frutices. Minore verò est folio quàm superiores, Laurino tamen latiore, lævi, nigricante, perpetuo, ramos ordine quodam per intervalla ambiente, ut in superioribus generibus: umbellæ florum nonnihil foris purpurascentium summos ramos coronant, deinde fructus ex cæruleo nigricans, lævis, minor quàm in alijs. Bis plerumque floret Vere & sub hiemem.

δάφνη ἀγρία. Silvestris laurus. THEOPHRASTO lib. 1. cap. XV. inter perpetuo virentes è silvestribus, dicitur δάφνη ἀγρία, à Plinio Tinus & silvestris Laurus. Lusitani priorem *Vua de perro* (est tamen & alia planta dissimilis hoc nomine donata) Alterum *follado*, à foliorum ut arbitror frequentia, Bætici *durillo*. Italicam Anguillara *lauro salvatico* vulgari nomine dici scribit, & à Brutijs *Molesso*: Bellonius *lentagine* nuncupat.

ALATERNVS. CAP. XXXIII.

HVIVS fruticis perpetuo virentis duo genera, in mea peregrinatione Hispanica observare memini.

Alaternus I.

Alaternus II.

Alaternus I. VNVM arborescens interdum, longis ramis, non admodum crassis, neque in multas alas diuisis, flexilibus deinde virgultis, quæ externo cortice è candido virescente integuntur, latente sub eo membrana quadam flavescente quæ lignum ambit: ramos vestiunt incondito ordine disposita folia, media inter Oleæ atque Ilicis folia magnitudine, crassiuscula, leviter per ambitum serrata, ex viridi nigricátia, gustu ingrata, & cum amaritudine paululum mordicantia: ad singulorum foliorum qui in ramulis nascuntur, exortus, flores oleæ similes, coloris ex herbido pallescentis, racematim ex oblongis pedicellis dependent vere, interdum etiam media hieme. Nullum in hoc fructum vidi.

Alaternus II. ALTERVM multò humilius est, ramis brevioribus, cortice qui eos ambit, ex albo, viridi, & purpurascente coloribus simul permixtis infecto: folia illi superiore minora, magis circinatę rotundita-

rotunditatis, in ambitu etiam ſerrata: ex foliorum alis flores è longiuſculis pediculis dependent ut in ſuperiore, illis tamen majores, & coloris magis herbacei: quibus ſuccedit fructus racematim cohærens, Lentiſcini magnitudine, initio viridis, deinde nonnihil rubeſcens, quitribus nucleis conſtare videtur: pleniorem, & nigri coloris, maturitate fieri arbitror, nam immaturo fructu colligebam Aprili, & floribus onuſtum Februario & Martij initio.

Primum genus Vlyſſiponẽſi agro, locisq; vicinis in Luſitaniâ obſervabam. Alterum etiam ijſdem locis, præterea multis Bæticæ, tum Granatenſi regno & Valentino.

PLINIVS lib. XVI. cap. XXVI. Alaterni meminit, cui folia inter Ilicem & Oleam tribuit. Hæc adeò cauſa fuit cur huic frutici Alaterni nomen dederim, non Celaſtri quem Theoph. etiam inter perpetuo virentes recenſet, & tardè fructum maturare ait. Nec refert quod Plinius Alaternum neget fructum ferre, etenim in arbore non valdè ſibi nota hallucinari potuit, quemadmodum in ceteris quas eodem loco commemorat. Fructum, inquit, arborum ſolæ nullum ferunt, hoc eſt, ne ſemen quidem, tamarix ſcopis tantùm naſcens, populus, alnus, ulmus attinia, alaternus, cui folia inter Ilicem & Oleam. Nemo enim rei herbariæ adeò ignarus eſt, qui alnos ex ſemine, quod in globulis adultiores ferunt, naſci non ſciat, cùm & ipſis ruſticis id ſit notum: tamarix ſanè ex ſemine non ſemel mihi nata eſt: populos, ſalices ſeminibus pappoſa lanugine involutis provenire, ulmos item attinias ex ſamaris (ferunt enim ſemen ſed minùs quàm latifolia) plerumque vidi.

Celaſtrus Theophr.

Plinio Alaternus ſterilis.

CETERVM Alaternum eandem cum Theophraſti Philyca eſſe, Bellonius lib 1. Obſervat. cap. XLII cenſet. Nemo eſt in monte Atho, inquit, cui arbor Plinio Alaternus dicta, veteri legitimo nomine, quo ipſe Theophraſtus illam donavit, Philycæ, ignota ſit: Corcyrenſes verò & Cretenſes ἐλαίφρινον appellant, quia ejus folium inter Ilicem & Oleam medium eſt, teſte Plinio. Theophraſtus quidem variis locis in ſua Plantarum Hiſtoria τῆς φιλύκης καὶ τῆς ἐλαίαγρου meminit, ſed formam non deſcribit: utramque tantùm maturè germinare, & ſerò fructum reddere, Philycæ honorem in alendo pecore, ſemper enim fronde abundare, maximè flexibilem eſſe, candoreque Celaſtri.

Philyca Theophr. ἐλαίφρινον.

Luſitanis prior *caſca* appellatur, quibuſdam *filiguero* & *ſanguentio*: Gallis, Bellonio teſte, *Dalader*, & *ſanguin blanc*: Lucenſibus *Iletro*. Anguillara Alaternum vocari tradit vulgari appellatione *Alatrerna* & *Linterna*.

Nullum illius uſum medicum novi. Sed Luſitani aſſerebant ejus cortice in aqua decocto piſcatores ſua retia ſubrutilo colore inficere: & tinctores è fragmentorum ligni, quod pallet, decoctione, nigreſcentem è cæruleo colorem conciliare.

PHILLYREA. CAP. XXXIIII.

PHILYRAM, de qua Theophraſtus, à Phillyrea Dioſcoridi deſcripta diverſam eſſe, nemo, ut opinor, jam ignorat. Nos de Phillyrea hîc agemus, cujus aliquot genera in Hiſpanijs & Narbonenſi Gallia obſervabam, omnia folijs concinnò ordine diſpoſitis, & contrario inter ſe petiolorum exortu naſcentibus, ut in Olea, Myrto, & pleriſque alijs.

Phillyrea 1.

PRIOR altius aſſurgit quàm Ilex coccigera, ramoſque habet pollicaris vel etiam amplioris craſſitudinis, cortice viridi, ſed candicantibus maculis aſperſo, tectos: folia Ilicis coccigeræ, majora, viridiora, craſſiora, in ambitu nonnihil ſpinoſa, adſtringentis quidem guſtus, ſed non ingrati. Hujus flos non eſt mihi conſpectus, ſed fructus Lentiſcino æqualis, è foliorum alis dependens, maturitate niger, oſſiculum continens.

Phillyrea 2.

ALTERA priorem magnitudine ſuperat, multis ramis cândicante cortice obtectis prædita: folijs Alaterno priori pænè ſimilibus, firmioribus tamen, & minùs nigricantibus, ſaporis quidem aliquantulum acris, ſed in quo amaritudo ſentiatur. Neque iſtius florem conſpexi, ipſum autem fructum racematim inter folia propendentem, magnitudine granorum piperis, aut fructus Myrti, rotundum, nigrum, calidi guſtus, oſſeum & durum nucleum candido & fragili cortice obductum continentem, Decembris initiò legebam.

Phillyrea 3.

TERTIA ſuperioribus minor eſt ut plurimùm: illius tamen arbuſculam videre memini duorum hominum altitudinem æquantem, & ab illa ramulum ſuis floribus onuſtum avel-

Phillyrea II.

Phillyrea III.

Phillyrea IIII.

Phillyrea V.

lebam, è quo ſubjecta icon delineata eſt, & cum pleriſque alijs ſtirpibus in meâ peregrinatione collectis adſervatur. Ejus autem rami exalbido cortice teguntur, ut in alterâ, aliquantulum rugoſo: folia habet ſuperioribus anguſtiora, nullis crenis ſerrata, ejuſdem ut in præcedente coloris, adſtringentis guſtus: flores oleæ ſimiles puſillos, ex herbaceo candicantes, confertim inter foliorum exortus naſcentes: fructum deinde rotundum, ſuperiori ſimilem.

QVARTA humanam altitudinem æquat, ramos tamen minores & frequentiores habet quàm ſuperiores, nigriore cortice tectos: folia Oleaſtri, anguſtiora, viridiora, amaritudinis non expertia: flores etiam exiguos, albicantes, oleæ ſimiles, ſimul congeſtos, & inter foliorum alas circa ramulos naſcentes: quibus ſuccedit fructus, maturitate niger, baccarum Myrti magnitudine, oſſiculo duro præditus.

QVINTA, jam deſcriptæ, forma, magnitudine ſimilis, in hoc differens quòd ejus rami tenuiores, rariores minuſque conferti: frequentiores etiam habet virgas à radice germinantes, fructu ſatis contumaces: folia etiam ex adverſo diſpoſita, paulò longiora & anguſtiora quàm Quarta, oleaſtrinorum modo firma, ſaturatiùs vireſcentia, ſubacris ſaporis. Hanc & flore & fructu carere incolæ mihi affirmabant: ſed utrúque ſuperiori ſimilẽ proferre non dubito.

Prior frequens eſt in Luſitaniæ incultis circa Eboram. Altera varijs Luſitaniæ locis, in ſepibus, ſed nuſquam copioſior quàm circa Tomar inſignem pagum, unde plurimum fructum in Belgium detuli. Tertia deſertis Bæticæ locis: ejus etiam unicam arbuſculam in Narbonenſi

nensi Gallia conspiciebam ad ingressum pagi *Peraul*, vicini Volcarum stagno, secundo à Mompelio miliari. Quarta abundè in Castella nova Hispaniæ, locis incultis non procul à Tago flumine dissitis invenitur,& frequenter Mompeliano agro in sepibus. Quintam nusquam alibi vidi quàm in incultis Castellæ veteris & Bæticæ.

Omnes autem, præter secundam, cujus fructus amicis à meo reditu communicatus,& à pleriſque terræ creditus non est natus, non modò in cultissimis hortis Illustrium virorum Dn. Caroli à Divo Audomaro, Domini in Dranoutre, Moerkerke,&c. Dn. Ioannis de Brancion, sed etiam in elegantissimis Nobilium virorum Dn. Ioannis Dilsi, Ioannis Boisot, Generosæ Dn. Mariæ de Brimeur Magnifici viri Conradi Scheti uxoris, Raphaëlis de Coxia pictoris Regij, Georgij van Rye mercatoris Machlinensis, & aliorum quorundam rei herbariæ studio se oblectantium, conspectæ aliquando fuerunt. Et posteriora quidem tria genera alias species peperisse videntur: nam quædam breviore & latiore folio, aliæ longiore & angustiore, quædá etiam serrato aliquantulum folio natæ sunt, à matre nõnihil degenerãtes.

Φιλλυρέα Græcis dicta, Latinum nomen non habet: sed græca voce Phillyrea dicenda. Φιλλυρέα. Prior à quibusdam vernaculo Hispanorum sermone *azebo* dicitur, illius semen Oxyacanthę nomine ad Belgas missum. Altera Lusitanis *adorna*. Tertiæ, quartæ, & quintæ indifferenter nomina dabant incolæ, modò *piadera*, modò *ladierna*, nunc *lentisco*, nonnulli etiam *torvisco* (quod Thymeleæ proprium & peculiare est) nuncupantes. Tertium genus Peraulanis stagni Volcarum accolis, si benè memini, *alader* dicebatur. Quartum verò meo tempore Mompelianæ academiæ studiosi, nunc Oleastrum, interdum etiam Halimum appellabant.

DIOSCORIDES Phillyreæ folia commanducata, ad oris ulcera commendat, vel eorum decocto collui os jubet: pota verò urinam ac menses ciere dicit. *Facultates.*

HALIMVS.

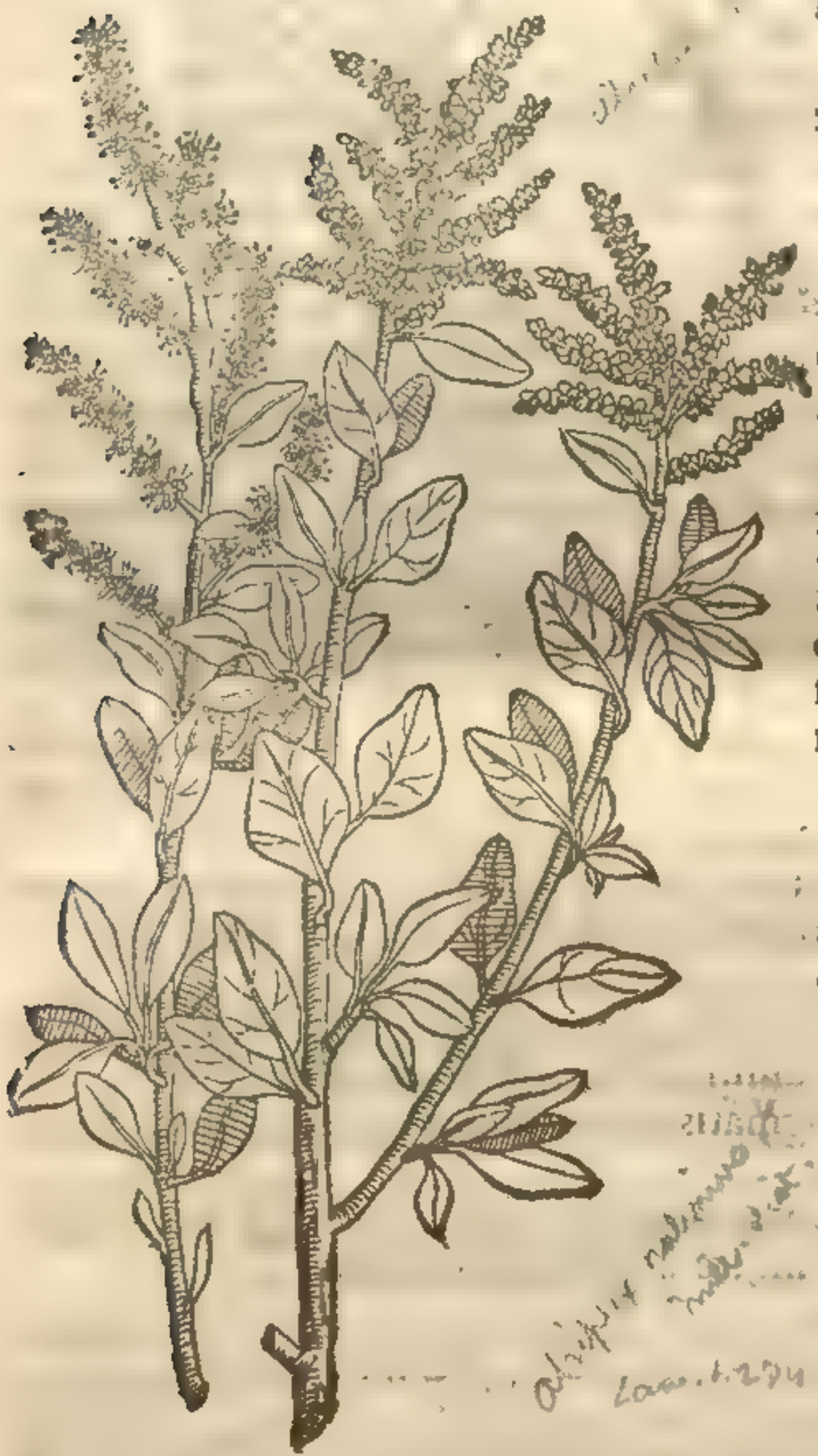

CAP. XXXV.

VNVM Halimi genus Dioscorides tradit. Plinius Naturalis Historiæ lib. XXII. cap. XXII. duo genera recenset, & tertium ex Crateva addit.

HALIMVS ergo Dioscoridis, quem & majorem & latifolium appellare licet, frutex est omnino candidus, Rhamnò similis, ipso etiam cándidior, eademq; altitudine assurgens, multis ramis ex una radice prodeuntibus, crassis, lignosis,& fragilibus, nullis rigens spinis: folia oleæ, seu potius Rhamni, breviora tamen & latiora, interdum rhomboide figura, alba, carnosa, quodammodo splendentia, saporis acidi, circa ramos, nullo servato ordine temerè nascuntur: flos oleæ pænè, muscosus, purpurascẽs, racematim in summis ramis cohæret: deinde semen latum Atriplicis, aut portulacæ quam marinam vulgò appellant, copiosum: radix dura est, lignosa,& in multos ramos sparsa. Floret æstate, semen Autumno matureſcit: inveni etiam Decembri florentem & maturo semine onustum. *Halimus I.*

PLVRIMVS sponte provenit Vlyssipone viciniſque locis ad Tagum, aut ejus ostia, & æstuaria mari proxima in sepibus mixtim cum Rhamno, aut solus: Hispali item in sepibus. Natus etiam nobis semine quod Vlyssipone attuleram, quem etiamnum apud quosdam rei herbariæ studiosos ali existimo: verùm minùs albus erat quàm natali loco, & ampliora nactus folia, Atriplicis silvestris ferè magnitudine & forma, carnosa tamen, & salsedinis nonnihil retinentia. *Natales.*

Frustra hunc, verbis Amati Lusitani inductus, Salmanticæ ad ædem D. Virginis, cui cognomen *de la Veiga*, fluvio Thormi vicinam, sepe requisivi: sed Rhamnum istic frequentem, quemadmodum tota illa suburbiorum parte inveni: nisi Atriplicem silvestrem, illic ut pleriſque alijs locis satis abundè nascentem, pro Halimi frutice fortassis sumpserit.

HALIMI genus aliud, supra cubitalem, aut sesquicubitalem non assurgit altitudinem, flagellis potiùs, quàm ramis, adeò infirmis, ut plerumque procumbant & humi fundantur, candidis quidem illis, sed minus superioris ramis: hujus folia oblonga, angusta, pinguia & carnosa, cinerei & albicantis coloris: flos summis flagellis racematim cohærens innascitur, *Halimus II.*

Halimus II.

Halimus III.

herbacei potiùs quàm purpuraſcentis coloris, deinde ſemen ſuperiori penè ſimile, paulò tamen minus. Floret quo ſuperior tempore.

In maritimis regni Valentini naſcitur: videre & legere etiam memini in aggeribus illius Inſulę, quam duo Rhodani cornua faciunt, inter Fanum D. Ægidij & Arelaten, cum Mompellio Arelaten & inde Maſſiliam proficiſcerer. Alitur etiam à noſtratibus in hortis. Alebat etiam Viennæ in ſuo horto cultiſſimo Cl. Vir Doctor Ioannes Aicholtzius inſignis Medicus, & dùm vixit amicus cariſſimus, adeò prolifico ſemine, ut plurimæ illi plantulæ ſingulis annis ſponte naſcerentur.

AD Halimi etiam genera referri poteſt alia planta non modò in maritimis Mediterranei maris, ſed etiam ad Oceanum ſitis, ut in aggeribus Flandriæ, Zelandiæ, & Hollandiæ naſcens, pedalibus ramis, humi procumbentibus, ex cinereo colore purpuraſcentibus, folijs priori ſimilibus, pinguioribus & magis carnoſis, minùs tamen incanis, & ex viridi potiùs caneſcentibus: flos etiam extremos ramulos ambit racematim, ex herbaceo purpuraſcens, deinde ſemen ſecundo ſimile.

CL. Vir Iacobus Dalechampius (ipſum enim magnæ illius Plantarum Hiſtoriæ, quæ proximis his annis Lugduni apud Rovilium expreſſa eſt auctorem eſſe judico) verùm Dioſcoridis Halimum Tholoſæ in hortis coli ait: ſed cùm fructum Ribes vulgari ſimilem ei adpingat, dubia mihi eſt ejus fides. Dioſcorides enim nullius fructus in ejus Hiſtoria meminit: nec ipſe etiam Plinius. Ego verò primum quem deſcripſi, legitimum Dioſcoridis ἅλιμον eſſe cenſeo, & mitius genus Plinij: Luſitani *Salguedeiras* à ſalſugine, Hiſpalenſes *marizma*, quòd maritimis creſcat, appellant. Alter ſilveſtre genus Plinij videtur, cui tenuiora folia tribuit: illius vulgare nomen mihi ignotum. Tertius vulgò Portulaca marina dicitur.

Halimus.

Omnes autem perpetua ſunt fronde, & aliquid adfine cum Atriplice ſilveſtri (cujus varia inveniuntur genera foliorum amplitudine & exilitate inter ſe differentia) habere videntur, & fortè etiam facultates non diſſimiles.

Halimi facultates.

HALIMI folia Dioſcoridi & Plinio, cibi gratia decoquuntur: radix drachmæ pondere in aqua mulſa pota, tormina diſcutit, ruptaque & convulſa mitigat. Plinius deinde utrumque genus prodeſſe dyſentericis etiam exulceratis cum pane, ſtomacho verò ex aceto. Vlceribus vetuſtis illini crudum, & recentium vulnerum impetus lenire, & luxatorum pedum ac veſicæ dolores: ſed in eiſdem remedijs, effectus majores ſilveſtris eſſe, & in ſananda hominum ac pecorum ſcabie: ſemine linguæ ſubdito ſitim non ſentiri &c.

Luſitani certè tenellas prioris, atque etiam Rhamni cimas in cibos recipiũt. Clariſs. eques Damianus de Goës, idemque vir doctiſſimus Halimi majoris folia cum furfuribus decocta, & podagris quæ à calida cauſa proveniunt, malagmatis modò calida impoſita, dolores lenire mihi affirmabat, cùm Vlyſſipone eſſem.

Tertij generis turiones & folia Flandri, Oceani accolæ, ſale condire ſolent, & in vſum ſervare, non ſecus ac Tyrrheni maris maritimis vicini, fœniculum marinum.

FRVTEX CORONARIVS. CAP. XXXVI.

Syringa vulgaris.

VALDE elegans eſt hic frutex, multis ab radice longis virgis præditus, rectis, cinereo cortice tectis, digitalis aut majoris craſſitudinis (quæ tandem brachialis interdum evadit) nodoſis & quodammodo geniculatis, multam medullam in ſe continentibus: hæ demum in multos tenellos virides ramos ſpargũtur, quos ex intervallis bina ſemper folia contrario pediculorum exortu naſcentia exornant, laurinis majora, oblõga, per extremum mucronata, rugoſa, viridia, in ambitu crenata, amariuſculi, primùm deguſtantibus, ſaporis, deinde acris: flores extremis ramulis inſident, terni, quini, ſepteni, nonnumquam plures, bini ſemper inter ſe oppoſiti, extremo impare: conſtant ij quatuor folijs mucronatis, albis, numeroſis fibris pallidis mediam floris cavitatem & umbilicum occupantibus, odor jucundè gravis, qualis in aureorum malorum & citriorum floribus: his ſuccedunt capitula e multis quaſi valvulis compacta, ſupernè obtuſa, primùm viridia, deinde maturitate nigricantia,

quibus

quibus dehiſcentibus, oblongiuſculum & tenue ſemen excidit, quod plerumque novellas plantas ſequente anno procreat: naſcitur etiam avulſione, & ſtolonibus radices ſpargentibus mirè ſe propagat. Floret Iunio, ſemen Auguſto maturum eſt.

Nuſquam ſponte naſcentem hunc fruticem vidi, ſed in Belgicis hortis mihi primùm conſpectus, neſcio unde delatus: poſtea in Hiſpanijs unus aut alter, è Belgio haud dubie miſſus. Nunc pauci ſunt, in Germania, alijſque vicinis regionibus horti, in quibus ob odoris ſuavitatem & elegantiam non alatur.

Frutex coronarius.

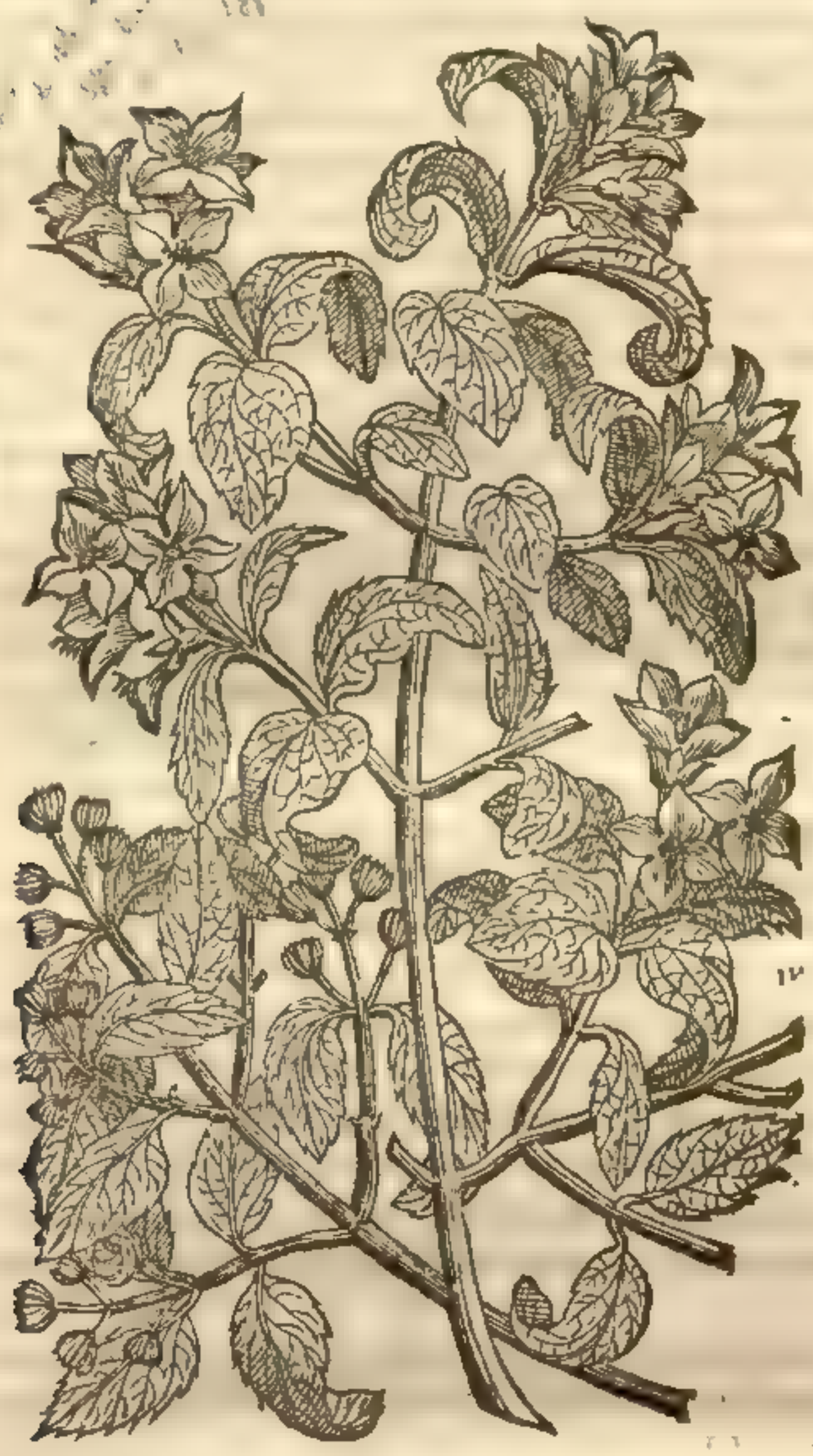

ὄσυς Theophraſti.

AN veteribus fuerit cognitus hic frutex, nondum ſtatuere poſſum: paſſim verò ab Herbarijs Frutex coronarius, quòd ejus flos odoratus in coronas interdum addatur, & Syringa à virgarum rectarum longitudine & fungoſæ interioris medullæ copia, appellatur: Auſtriacæ matronæ, Welſche holder/id eſt, italicam ſive peregrinam ſambucum à florum odore vocant. *Frutex coronarius. Syringa.*

Sunt qui ὄσυν Theophraſti eſſe cenſeant. Sed cùm illius ὄσυς, quam à nonnullis ὀσύην appellari dicit, adeò luculenter ſit ab ipſo deſcripta Hiſt. Plant. lib. III. cap X. non video quibus rationibus ſuam opinionem ſtabilire poſſint. Nemo enim in re herbaria vel mediocriter verſatus eſt, qui non agnoſcat Oſtryn ſive Oſtryam, illam eſſe arborem quæ in omnibus penè Germaniæ, Galliæ, Pannoniæ, & multarum aliarum Europæ Provinciarum ſilvis obvia eſt, τῇ ὀξυᾳ ſive fago, non fraxino, ut vult Plinius, qui lib. XIII. cap. XXI. Natur. Hiſt eam deſcribit, corpore & cortice ſimilis, foliis fagi ſed minoribus, durioribus, per ambitum ſerratis, non ſplendentibus ſupernè ut illa, ante hiemem tamen, priuſquam defluant, ſimiliter flaveſcentibus, extremis ramulis ſpicam alatarum ligularum, in quibus ſemen hordeo ſimile latet, propendentem ferens. Herbarijs quibuſdam Fagulus dicitur, neſcio quo auctore, niſi fortè à fagi ſimilitudine nominis occaſionem ſumpſerint. Germani Hanen buche appellant, Galli *Cherme*, Atrebates mei populares ad græcam vocem alludentes *Heſtre*, è cujus craſſioribus virgis crates texuntur. *ὄσυος ἠὲ ὀσύη Theophr. Plinius emaculatus.*

Coronarius porrò frutex an vllum in medicina uſum obtineat, nondum intellexi: ſed nobiles apud nos matronæ, floribus ſyndone munda exceptis, & in conclavi ab aëre perflato ſupra menſam ſtratis, ſinguliſque diebus marcidorum & pridianorum loco recentibus ſuppoſitis, chirothecas ſuavi odore imbuere ſolebant.

EST alius quidam frutex à noſtris etiã Syringa vocatus, ſuperiori diſſimilis. Nam quamvis ab eadem radice multas proferat virgas rectas & nodoſas, magis tamen fraxini, quàm Syringæ ſuperioris, tenellas virgas referre videntur: multis etiam fruticat ramis, circa quos ad ſingulos nodos bina folia contrario ſitu naſcuntur, latiora quàm in præcedente, & longiore *Syringa cæruleo flore.*

nixa

Syringa cæruleo flore.

Lilac Matthioli.

Cauda vulpina.

Evonymus 1. sive latifol.

nixa petiolo, crassiuscula, dura, nigricantia, & ad populi nigræ sive hederæ foliorum formam accedentia: summis ramis oblongos veluti racemos fert, è quibus multi flores superiore minores, obsoletioris cærulei coloris dependent, odorati quidem, minus tamen quàm prioris Syringæ: ijs succedit longiusculus fructus, duabus veluti membranaceis valvulis constans, quo bina oblonga & compressa semina continentur, coloris ex atro rufescentis. Facilè pangitur.

Hunc etiam alunt nostratium horti, atque plerique Germaniæ, & aliarum Prouinciarum: floret cum superiore, interdum maturius.

LILAC hunc vocat Doctiss. Matthiolus, & ex pictura quę Constãtinopoli fuit illi allata, tum ramulis flore & fructu refertis ab Antonio Cortuso sibi missis, qui ex Aphricâ acceperat; sed in eo fallitur quod fructum pistacijs similem illi tribuat, nucleo intus conferto & admodum pingui, ex quo oleum exprimatur, quod de Ben appellant: nam hujus fructus multum à Pistacijs differt, ut ex ejus historia liquet.

Bellonius hujus meminisse videtur Obseruationum lib. III. cap. L. Nam postquam dixit Turcos nullis parcere sumptibus, & summam adhibere diligentiam, in conquirendis exoticis arboribus, quæ elegantibus floribus sint præditæ, addit: Alunt fruticem hederæ folijs perpetuò virentem, violaceis floribus, oblongum pediculum ambientibus, & vulpinæ caudæ crassitudinem æquantibus, qua de causa ipsi sua lingua vulpinam caudam appellant.

Verùm nostra Syringa cærulea perpetuam non habet comam, ut ille Caudam vulpinam habere asserit: sed deciduo est folio, ut superior.

EVONYMVS. CAP. XXXVII.

NON minùs familiaris est universæ Pannoniæ Evonymus vulgo dictus, quàm reliquis provincijs quas quidem adij: alit tamen etiam quædam alia ejus genera nusquam alibi mihi obseruata.

VIRGAS habuit primum genus, cùm id reperi, cubitales duntaxat, lętas & fractu contumaces, quas ambiebant bina folia ex aduerso semper nascentia, leviter in ambitu serrata, Evonymi vulgaris folijs non absimilia, quod ad formam attinet, sed longè majora, Citriæ mali folijs amplitudinem æquantia, viridia, gustus ingrati & amari: radicem digitalis crassitudinis summa tellure in cubitalem longitudinem excurrentem, multisq; flaveścentibus fibris donatam. Nullos tum flores obseruabam; sed posteaquam in cultissimo horto C.V. Doctoris Ioannis Aicholtzij, Viennensis Medici, vetere amicitia mihi cõjuncti, cui binas stirpes quas erueram, adoleverunt; ad humanã vel ampliorem altitudinẽ post paucos annos excreverunt, ampliora folia nactæ sunt, flores & semen tulerunt. Maio enim mense oblongi tenuesq; inter infima folia pediculi nati sunt, è quibus aliquot dependebãt flosculi, quatuor albicãtibus foliolis & ad carneum quodammodo colorem accedentibus prædíti, forma perfimiles Evonymi vulgaris floribus:

Evonymus 1. latifolius.

floribus: quibus succeſſit fructus, ut in vulgari, quadrangulus, interdum etiam quinque angulis conſtans, major tamen, & quaſi alatus, maturitate dehiſcens, & alba grana aurea pulpa inclusa nonnumquam Auguſto, ſed potiſſimum Septembri menſe continens. Sub Autumni finem, folia abijcit cum reliquis arboribus quibus perpetua non eſt coma, & extrema ramulorum cuſpide oblongam gemmam, ſpem proximæ novo vere germinationis, producit.

Vno dumtaxat loco hunc fruticem obſervabam anno reparatæ ſalutis humanæ M. D. LXXIX. Maio menſe in ſilva illa quæ ex *Grebén* Illᵐᵒ Dn. Balthaſaris de Batthyan arce deſcenſus eſt verſus Waraſdinum, ea Pannoniæ parte, quæ olim Interamnis appellabatur, nunc autem Slavoniæ nomen obtinet, Germani Windiſchland vocant, ultra Dravum flumen: & inde binos illos frutices Viennam adferebam. *Natalis.*

Evonymus II.

Evonymus II.

BICVBITALIBVS ramis aſſurgit alterum, aut etiam majoribus, digitali, interdum pollicari craſſitudine, lentis & obſequioſis, dẽſo cortice obductis, viridi primùm, deinde multis nigricantibus maculis aſpero, qui in ſummo dividuntur in plures ramulos, ordine & ſerie quadam inter ſe oppoſitos, quos exornant folia ſimiliter ex adverſo ſita, latifoliæ Myrti folijs paria, teneriora, leviterque in ambitu crenata, guſtu primùm exſiccante, deinde amariuſculo & calido: è quorum ſinu, in oblongis graciliſque pedunculis, unus, bini, aut ad ſummum terni floſculi ſplendentes & purpuraſcentes dependent, quatuor foliolis conſtantes, umbilico quadrato, & luteis ſtaminulis quatuor angulos occupantibus, Coggygriæ flori non multùm abſimiles, majores tamen: fructus ſuccedit in quadrangulis ſiliquis vulgaris Evonymi ſimilibus, ſpongioſus, aurei coloris, ijs dehiſcentibus tenui filo propendens, in quo grana extima parte nigra & ſplendentia, Fraxinellæ granorum inſtar, bina interdum & terna eodem loculo & pulpa comprehenſa.

Copioſè naſcitur in ſilvoſis utriuſque Pannoniæ montibus: ſed qui Alpes attingunt, id alere deſinunt. Invenitur & in Moravia: nuſquam verò abundantiùs, quàm in ſilva arci Greytzenſtein Ill. Comitis Nicolai de Salmis vicina, ſecundo à Vienna Auſtriæ miliari, ad lęvam Danubij ripam. Floret Maio: fructus Auguſto plerumque matureſcit, maturiùs quàm vulgaris, & primum genus hîc deſcriptum. *Natalis.*

Εὐώνυμον Græcorum, Evonymus Latinorum cenſetur potiori doctorum virorum parti is frutex qui apud Herbariorum vulgus tale nomen obtinuit, tametſi quidam aliter ſentiant, & τετραγωνίαν (Gaza quadratoriam vertit) cujus ſolum nomen apud Theophraſtum lib. III. Hiſt. Plant. cap. VI. inter ſero germinantes invenitur, eſſe volunt: ejus autem ἐυώνυμον, aliam quandam ſtirpem, quam infra ſuo loco deſcribam. *Εὐώνυμον. Τετραγωνία.*

PORRÒ vulgarem Evonymum à capris maximè appeti, & ejus folijs avidè ſine noxa veſci, dum in Pannonia eſſem, didici, eamque ob cauſam, ab Vngaris *kecshke rago fa*, id eſt, à capris roſa arbor dicitur: licet id Theophraſti opinioni repugnet, qui Evonymi folia, capris præcipuè, mortifera eſſe ſcribit. Germanis autem Spindelbaum dicitur, Gallis *Fuſain*, & *bon à faire lardoires*. *Euonymus vulgaris.*

PERICLYMENVM. CAP. XXXVIII.

VVLGARIS Periclymeni, duo genera ſunt cognita, utrumque vicinis fruticibus plerumque ſe circumvolvit: ſed illud quod in Septentrionalibus Regionibus naſcitur, extremis ramis multos flores odoratos admodum, & rubrum fructũ in unum caput coactum profert; alterum in calidioribus regionibus veluti Italia, Hiſpania, Narbonẽſi Gallia creſcit, latioribus folijs & binis aut ternis acetabulis extremos ramulos ambientibus, in quorum ſingulis ſeni plerumque flores exoriuntur præcociores & minùs odorati quàm in priore, quibus ſuccedunt baccæ ferè puniceę. Vtrumque genus Belgicis & Germanicis hortis valdè familiare, pergulas interdum veſtit. Neutrum ſpontè naſcitur, quod ſciam (certè non obſervavi) in Vngaria, Auſtria, Bohemia: Matronæ Auſtriacæ Roſen von Jericho appellant. *Periclymeni duo genera.*

ALIVD porrò genus eſt, quod nullo adminiculo egens, per ſe conſiſtit. Iſtius plura genera obſervabam. Nam præter primum, cujus cùm luculenta deſcriptio extet Pemptade III. lib. III. *Secundi generis. Periclym. 1. lib. III.*

lib.III.cap.XIIII. Historiæ stirpium Clarisſ. Viri Remberti Dodonæi Cæsarei Medici, hîc repetendam esse non duxi: Lectorem tamen admonitum volui, inæquales baccas non ferre, quemadmodum nonnulli existimant, sed geminas semper, easque perpetuò ferè æqualis magnitudinis, cùm in Pannonia, Austria, Moravia, Bohemia, ubi plurimùm, tum in Allobrogum, Helvetiorumque alpibus, & alijs locis in quibus spontè crescit. In Belgicis autem hortis cultum, vix unquam æquales ad maturitatem perducere deprehensum est; at cùm altera excrescat & turgida fiat, una semper exilis, plena tamen remanet, lagenulamque gestatoriam, aut cucurbitulam referre quodammodo videtur.

Periclymenum rectum II.

Periclymenum rectum III.

Secun gen. Periclym. II. ALTERVM humilius est, humanamque altitudinem rarissimè attingit: multò graciliores & rariores habet ramos albicante cortice tectos: folia priore teneriora, longiora, in ambitu nonnihil serrata, supernè virentia, infernè minus incana quàm primi: tenellis germinibus enascuntur inter folia graciles pediculi; unum interdum, sed binos ut plurimùm flores sustinentes, superiore minores & teneriores, non pallescentes ut illi, sed purpurascentes, quibus succedunt gemelli fructus æquè magni ac in priore, etiam æquales, nigri tamen, non rubri, succulenti, gustu ingrato. Radix dura est & lignosa.

Hujus unum fruticem in Pyrenæis montibus, binos aut ternos apud Allobroges, deinde frequentiores varijs montibus Austriæ & Stiriæ, inveniebam.

Secun gen. Periclym. III. TERTIVM ejusdem cum secũdo altitudinis, crassiusculo est stipite, multos in ramos diviso, nigricante cortice obductos, qui scaber est, & plerumque multis locis hiat: interdum statim à radice in multos ramos sese dividit: tenelli ramuli purpurascunt, & incana lanugine pubescunt: folia contrario situ inter se disposita, ut in reliquis Periclymeni generibus, illi quòd rubras baccas fert non dissimilia, exsiccantis & amariusculi gustus: flos non fuerat mihi conspectus cùm hujus historiam primùm evulgarem, quandoquidem sub finem Julij solummodo observatus frutex suo maturo fructu onustus: at aliquot deinde annis elapsis, semine natæ stirpes, tertio à satu anno, flores è tenellorum ramorum alis pediculo inhærentes, protulerunt geminos, rudimento fructus, ut ceterorum, innixos, pusillos, pallescentes, cavos & in quinque lacinias divisos, ut reliquorum Periclymeni surrecti generum flores, è quorum umbilico prodeunt quinque staminula flava appendice insignita, fructus singularibus baccis, utrimque inter folia brevi pediculo dependentibus, constat, Chamæmespilo Gesneri magnitudine æqualibus, sed longioribus paulò, coloris cærulei, quæ vinoso & acidiusculo succo plenæ, manus rubro colore inficiunt, & multa plana grana continent. Radix lignosa latè diffunditur, & multis fibris prædita est.

Crescit spontè ad radices cujusdam montis pago Malitz vocato contigui, ad sinistram, via

quæ

quæ ad Taurum, superioris Stiriæ Saltzpurgensem Ditionem pertingentis præcelsum montem, ducit: nunc autem semine natum in quibusdam hortis alitur. Incolæ fructum diligenter colligunt, & in tinctorium usum reponunt.

Periclymeni III. & IIII. flores.

Periclymen. rectum IIII. cum fructu.

QVARTVM genus humilius est, rarò cubitalem superans amplitudinem, ramis secundo crassioribus, candidioribus, lentis & fractu contumacibus: folia illi omniũ maxima, Laurinis non minora, per extremum mucronata, supernè virentia, infernè candidiora, nulla tamen lanugine pubescentia, neque in ambitu serrata, duriora etiam quàm superiorum: flores in longo crassiusculoq; petiolo gemelli, secundo forma similes, nunc ex purpura candicantes, modò purpurei: fructus plerumque unicus, rarò geminus, tametsi gemino flori succedat, omnium crassissimus, exigui cerasi magnitudine, ruber, succulentus, transparens, duplici in summo, ubi flores inhæserunt, stigmate notatus, sed unicum granum continens. *Periclym. surrect. IIII.*

Frequens est in montibus Pyrenæis & Allobrogicis, sed omnium abundantissimum in Pannonicis, Austriacis, & Stiriacis, præsertim supra monasterium Neuberg, vbi, & in reliquis vicinis Alpibus plurimæ stirpes elegantissimæ proveniunt.

Florent omnia surrecti Periclymeni genera Aprili & Maio, fructus Iulio & Augusto plerumque perficitur.

Primum genus *Hunds Kirschen & Beinholtz* à quibusdam appellatur vulgo, quidam Xylostei nomine, postremam Germanicam vocem exprimentes donarunt. Austriacarum & Stiriacarum Alpium incolæ tria priora genera *Hunds beer* vocant. Quarti nullum vulgare nomen dici. Verùm mihi non probatur eorum sententia, qui hoc genus Plinianam Chamæcerasum esse existimant: cùm ejus fructus nulla saporis gratia commendetur, nullamq́ habeat tota stirps cum Cerasо affinitatem. Sed magis verisimile judico, ipsius Chamæcerasum non esse diversam ab ea quæ plurimis Pannoniæ, & vicinarum quarundam Provinciarum locis sponte provenit, cujus historia paulò pòst sequetur: nec mihi satisfaciunt qui Ficum Idæam, cujus Theophr. lib. III. Plant. Histor. cap. XVII. meminit, esse volunt: nam hæc planta nullam, meâ opinione, notam habet cum ipsius, nec cum Pliniana ficu Idæa convenientem. *Nomina.*

AD Periclymeni etiá genera proculdubio referenda est hęc elegãs planta, cujus iconé cum descriptione liberaliter pro mutua quæ inter nos erat amicitia cómunicabat C. V. Thomas Pennæus Londinensis medicus, cum alijs aliquot elegãtissimis stirpibus, de quibus suo loco. *Chamæpiriclymenum.*

CAVLICVLIS verò dodrantalibus est, quibus quatuor, sex, rariùs octo adhærent folia ex adverso per intervalla sita, Phillyreæ Narbonensis, sive mediæ, foliis similia, sed paulò majora, magisq́ue nervosa, in mucronem desinentia, quinque costis ab ipso pediculo ad mucronem excurrentibus. E supremorum foliorum cavis duo veluti ramuli exeunt binis foliis eo-

dem

Chamæpericlymenum.

Alind. Chamapericlymenum tenuius.

Nomen.

Chamæ-meſpilus Geſneri.

Chamæmeſpili hiſtoria.

dem modo quo in caule diſpoſitis præditi, qui cacumine quaterna alia folia geſtant. Ex iſtorum ramulorum médio, pediculus nudus & ſine folijs exit, in cujus ſummo rubræ baccę (flores non fuere obſervati) racematim cohærentes naſcuntur, Prutenis ruſticis circa Gédanum vulgò Dantiſcum appellatum expetitæ atque etiam in Norwegia & Suecia, ubi in maritimis copiosè naſcitur, tenui radice ſe propagans, & vicina loca occupans, hinc inde fibras ſpargit.

Qui ad me mittebat, Chamæpericlymeni nomen, nec immeritò indidit.

CONSIDERANDVM porrò an eadem non ſit (certè perſimilis) cujus brevem hiſtoriam mihi communicabat, & plantulas aliquot ſiccas relinquebat doctiſſimus vir D. Henricus Hoierus Medicus Anno M. D. XCVI.

TERTIVM, inquit, locum aſſignamus herbulæ [inter bacciferas videlicet ſtirpes ab ipſo in Norwegia obſervatas] quæ folijs Hypericon humile mentitur: florem unicum profert, nigellæ flori quodammodo ſimilem, ex quo baccæ per maturitatem rubentes, nõ ſecus ac vaccinia rubra, ejuſdẽ quoque magnitudinis propendent, intus albæ, ſuccolentæ, ſapore admodum dulci: quę manducatę, ſcabiem pruritumque generare vulgò creduntur, atque hinc illis nomen inditum Schrubbebeeren.

Plantulæ autẽ quas mihi ſiccas relinquebat valdè tenellæ erant, ex quibus obſervabã (quòd Hoierus brevitati ſtudens prætermiſerat) ſingulis ſurculis ſive cauliculis ſena plerũque, interdum octona inhærere folia, ex adverſo, ſive contrario ſitu ſemper naſcentia, in imis cauliculis minora, in extimis ampliora, Aſcyri folijs valdè ſimilia, è quorum ſinu ad latus pediculi florem ſuſtinentis, aliquando unicus, ut plurimùm bini, utrinque ſcilicet unus, exſurgũt ramuli binis aut quaternis folijs ſimili ſerie diſpoſitis præditi: florem porrò ſummis cauliculis nitentem, quatuor folijs candicantibus cõſtantem, in cujus medio multarum baccularum ſuis petiolis inhęrentium rudimenta nigricantia, quæ magnam gratiam flori addere debent.

CHAMÆMESPILVS GESNERI. CAP. XXXIX.

FREQVENS eſt hic frutex in omnibus non modò Alpibus, ſed montibus etiam quibuſdam Viennæ Auſtrię vicinis, bicubitalibus, vel cubitalibus, interdùm etiam longè brevioribus virgultis, pro locorum, in quibus creſcit, naturâ, lentis, nigro cortice tectis, ſic tamen ut tenelli rami caneſcant: folia alterius generis Idęæ vitis folijs haud multùm diſſimilia ſunt, magis tamen ad cotoneæ mali foliorũ ſimilitudinem accedunt, minora tamen, craſſiora, ſupernè virentia, infernè canâ lanugine pubeſcentia, alternatim in virgultis naſcentia. Ineunte Vere è ſingulorum foliorũ alis floſculos profert herbacei coloris, concavos, ternos aut quaternos, in uvam quaſi cõgeſtos, qui deinde in fructum extuberant rotũdum, magnitudine baccarum myrti,

myrti, aut potiùs Spinæ appendicis, sive vulgatæ oxyacanthæ, colore foris initio subflavescente, deinde rubro, carne intus pallida fungosa, oxyacanthæ iam dictæ fere sapore, quina officula sive semina continente. Augusto maturus est.

GESNERO Chamæmespilum appellare placuit: quem alij recentiores sequuti sunt. In Epistolis satis aperte docet à Cotonastro ipsius (ne quis eandem stirpem existimet) differre, cui majora folia, baccas non adeò rubras, nec adeò rotundas tribuit. Sunt qui Dioscoridis ἐπιμηλίδα, & Theophrasti mespilum ἀνθηνοειδὴν esse censent. Epimelis sanè Dioscoridis, quam & σιτάνιον appellari ait, vulgaris nostra mespilus est. Anthenoides verò Theophrasti (quam Gaza Gallicæ appellatione expressit) qualis sit, non facilè judicari posse arbitror. Mihi porrò videtur hîc frutex plurimas notas habere communes cum κομαίρῳ sive arbuto Dioscoridis, quæ à Theophrasti Arbuto differt, ut cap. de Arbuto adnotavi. Anguillaræ autem videtur Dioscoridis κόμαρος esse Andrachne, quam Theophrastus Plant. Histor. lib. III. cap. XVI. Arbuto subjungit, illiq; similem facit folio & fructu.

Ἐπιμηλὶς. Ἀνθηνοειδὴς.

Κόμαρος Dioscor. Andrachne Theophr.

VITIS IDÆA. CAP. XL.

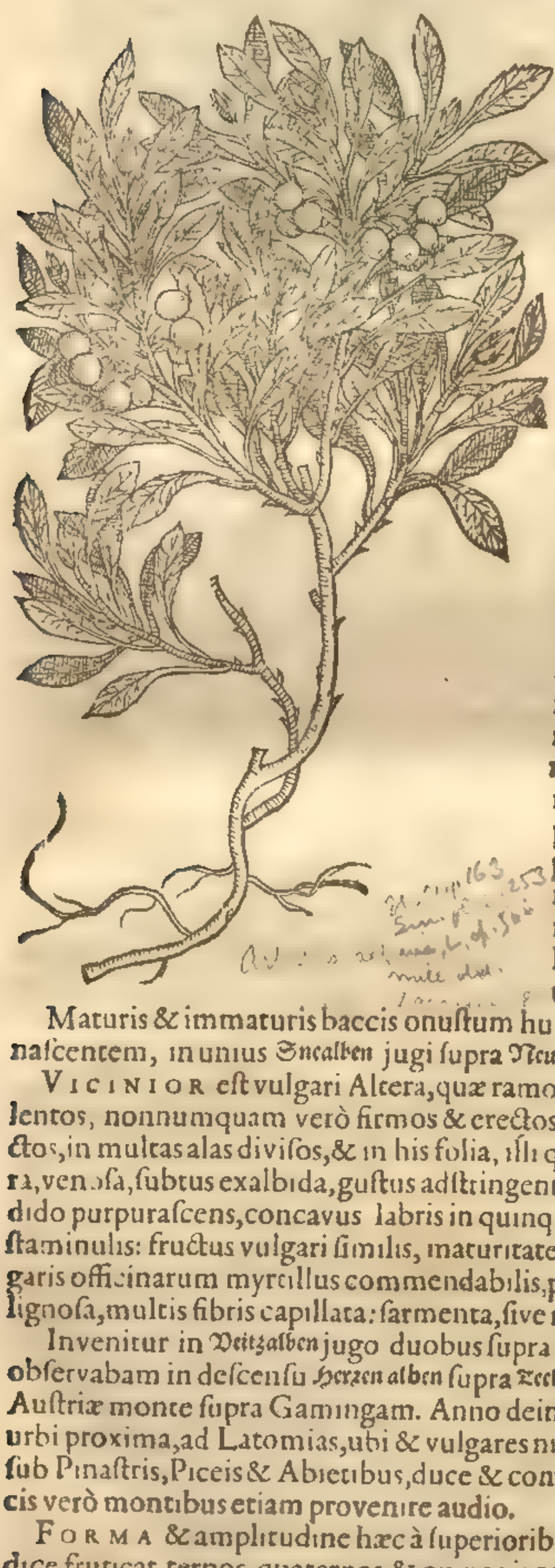

IDÆÆ Vitis nomen diversis stirpibus tribui video à Rei Herbariæ peritis: sed maxima pars Myrtillum germanicarũ officinarum, hac appellatione Theophrastum intelligere, vult. Sunt qui alium fruticem ab eo describi arbitrantur. Nos utriusque generis stirpes hoc capite describemus, à priore initium faciẽtes, quod plurium opinione id nomen sibi vendicare debet: cujusque species (præter vulgarem nigris baccis, aliam buxeis nec deciduis foliis, bacciq; rubris, & tertiam palustribus nascentem) duas ab alijs minimè descriptas observasse puto.

Vitis idæa. πολύπους.

PRIOR flexilibus est ramis & humi diffusis, gracilibusq; multis germinibus vix è musco (quo rami occultantur) prominentibus, in quibus nullo ordine digesta sunt folia, prioris Ledi alpini foliis penè similia, paulò tamen longiora, angustiora, teneriora, minusq; crassa, admodum venosa, supernè virentia, infernè dilutiora, leviter per oras crenata, & mollibus quibusdam villis hirsuta, longo pediculo inhærentia, gustus valdè adstringẽtis: in summis germinibus præcedentis anni, baccas fert (florem non observavi) rotundas, cerasij nonnumquam magnitudine, oblõgis & tenuibus pediculis dependentes, coloris initiò viridis, deinde rubri, postremò nigri, succulẽtas, non ingrati saporis, nulla officula continentes, sed plana duntaxat semina, alba, numero ut plurimùm quina: radix lignosa quibusdam fibris donata est, & rami per terram sparsi similes fibras nonnumquã agunt.

Vitis idæa 2.

Maturis & immaturis baccis onustum hunc fruticem, juxta Ericam bacciferam alteram nascentem, in unius Steinalben jugi supra Neuberg scopulis mense Augusto eruebam.

VICINIOR est vulgari Altera, quæ ramos etiam habet humi interdum diffusos, teretes, lentos, nonnumquam verò firmos & erectos, cortice modò cinereo, modò rubescente tectos, in multas alas divisos, & in his folia, illi quæ rubro est fructu forma similia, sed teneriora, venosa, subtus exalbida, gustus adstringentis & nonnihil acidi: flos vulgari similis, ex candido purpurascens, concavus labris in quinque crenas divisis, & extrorsùs reflexis, suis intus staminulis: fructus vulgari similis, maturitate niger, saporisq; gratia non minùs quàm vulgaris officinarum myrtillus commendabilis, plurima granula in se continens: radix est dura, lignosa, multis fibris capillata: sarmenta, sive rami procumbentes, subinde radices agunt.

Vitis idæa 11.

Invenitur in Veitzalben jugo duobus supra Neuberg germanicis miliaribus: postea etiam observabam in descensu Herzenalben supra Techof multo fructu onustam, atque in Etschero Austriæ monte supra Gamingam. Anno deinde M. D. LXXIX. reperi in silva Noribergensi urbi proxima, ad Latomias, ubi & vulgares nigris & rubris baccis maxima copia nascuntur sub Pinastris, Piceis & Abietibus, duce & comite C. V. Ioachimo I. F. Camerario. In Silesiacis verò montibus etiam provenire audio.

FORMA & amplitudine hæc à superioribus differt: etenim multis stolonibus statim à radice fruticat, ternos, quaternos, & quinos interdum cubitos altis, crassis, valdè ramosis, nigricante cortice obductis magna ex parte: primo vere folia ex gemmis in ramulorum lateribus

Vitis idæa III.

Vitis idæa II.

Vitis idæa III.

nascentibus promit subtus omnino incana, & multo tomento obsita, supernè autem viridia, è quorum medio veluti corymbacea florum quinis foliolis candidis constantium coma emergit, sine odore: folia deinde paulatim sese explicant, tomentosamque illam lanuginem abjiciunt, & in ambitu serrata conspiciuntur: fructus floribus succedit rotundus, niger, umbilico quinque alis aut lacinijs septo, spinæ appendicis fructu major, succulentus, subdulci melleoque sapore, quali ferè Ceratia seu Siliquę, continens dena aut plura grana oblongiuscula, plana, subnigra.

Abundantissimè nascitur montibus Viennæ Austriæ vicinis, veluti ad Brunnam, Medeling, Cumpostkirche, Baden, Fischa, atque etiam ad radices Styriacarum alpium. Floret, ut dixi, ineunte Vere, fructus Augusto maturus est.

Nomina.

AN priorem rectè in hanc classem retulerim, alijs judicandum relinquo: nec enim mihi ipsi in illius nomenclaturâ satisfacio. Ledi alpini generibus adscribi posset, nisi baccę quibus prædita est, & aliæ quædam notæ refragarentur. Vulgare nomen non intellexi. Simlerus verò ad Commentarij de Alpibus calcem ejus meminisse videtur, & Garlotzstuden appellare: nam parum à Rosæ montanæ frutice differre assert. Hujus sanè folia satis ad illam accedunt.

Altera ab Austriacarum & Stiriacarum alpium Venatoribus Jegerber nuncupatur, libenter enim ejus baccis victitant, utipsi mihi retulerunt: unde nomen inditum. In Silesia vocatur Rausch/ quemadmodum & ea quæ rubro fructu prædita est, & palustris: similem etiam apud illos usum obtinent, qualem Ledon alpinum Infectoribus alpinis præstat.

Tertiam Itali Vitem Idæam Theophrasti, cujus meminit lib. III. cap. XVII. Hist. Plantar. esse censent. Austriaci rustici montani Fliegenber vocant, vel quod muscæ ejus fructum ob dulcedinem appetant, aut quia neglecta ab avibus, muscisque in pabulum cedunt. Pena & Lobelius *Amelancher* nomine describere videntur in doctissimis Adversarijs. Iosias verò Simlerus Flubirlin/ hoc est, pyrum petræam, loco supra memorato (ni fallor) appellat. Gesnerus in Epistolis varia (si modo hanc intelligit) tribuit nomina, Myrtomalidis, Petromelidis, Pyri cervinæ, Pyrastri idææ. Dalechampius Epimelidem alteram vocat, & rubrum fructum tribuit, Cotonastrum Gesneri esse censens: deinde alio loco Amalanchier illi ἀμαμηλὶς seu ὁμομηλὶς Athenæi lib. XIIII. est.

Pyrus petræa.
Myrtomalis.
Petromelis.
Pyr⁹ cervina
Pyraster idæa
Epimelis altera.
ἀμαμηλὶς.
ὁμομηλὶς.

COTONASTRVM porrò, quem Gesnerus Cydonaginem, Dyospiron & Wildkutten in Epistolis appellat à superiore omnino distinguere videtur, cùm illius baccas rutilas esse ait, siccas, carne & succo nullas, seminibus intus quaternis triangulis.

Cotonaster.
Cydonago.
Dyospiros.

Eum

Cotonaſter fortè Geſneri.

Vva Vrſi.

Eum fruticem legiſſe arbitror in Snealbeti jugis Iunio florentem & fructus rudimentum efformantem, cubitalibus ramis, lentis, nigro cortice tectis & nudis, quorum ſummitates deſinebant in brevia germina incana, quinis aut ſenis folijs prædita malo ſimilibus, ſupernè virentibus infernè nonnihil candicantibus, in ambitu ſerratis, guſtus amaricantis: inter quæ veluti umbella floſculorum occultabatur quinque folijs conſtantium, coloris purpuraſcentis, quorum deinde ſedes in exigua mala extuberabat. Illum ipſum quem legebamus ramum hîc adpingi curavimus. An verò Agriomelea Bellonij, quam lib. I. cap. XVII. in Cretæ montibus inveniſſe ſcribit, exiguorum malorum pyris forma ſimilium feracem? Ea ſanè Ὀμομηλίδι Athenæi quodammodo convenire videtur: & ipſe Bellonius eodem loco, Allobrogum Amalancier, ſive Cretenſium Codomalo, ab Agrimelea diſtinguit.

Agriomelea. ὁμομηλὶς Athen.

VVA VRSI. CAP. XLI.

Vva Vrſi Galent.

FRVTICAT pedalibus ferè ramulis, flexibilibus & lentis, humi diffuſis, rubeſcente cortice tectis, ut teneriores Arbuti ramuli: folia illi frequentia, nullo ordine ramis adhærentia, Arbuti folijs minora, carnoſa, Chamæleæ Italicæ foliorum planè æmula, minimè tamen hirſuta, cum adſtrictione amaricãtia: extremis ramulis flores profert ex candido purpuraſcentes, ſive candidos, quibus leuiter purpuraſcẽs color admixtus ſit, cavos, Arbuti floribus ſimiles, & uvæ modo ſimul congeſtos: fructum (quem non vidi) incolæ rubentem, rotundum, exigui ceraſi inſtar, acidum referebant: radix parva ſed lignoſa. Perpetua fronde viret.

Vnico loco naſcentem conſpexi arido ſolo & aprico, via regia, in colle imminẽti cuidam viculo *Venta el bahul* vocato, inter Guadix & Baça, regno Granatenſi, iam florentem Martio anni M. D. LXV. ſeriùs tamen plerumque florere, fructum æſtate matureſcere, & in planta ad hiemem uſque perdurare ipſi incolæ affirmabant.

PERITIORES quidam Hiſpani quibus eam oſtendebam, Chamædaphnen eſſe exiſtimabant, craſſitudine foliorum proculdubio decepti. Mihi verò ad amuſſim quadrare videtur ἀρκτοσταφίλῳ quam Galenus lib. VII. cap. IIII. De Compoſit. Medic. κατὰ τόπους his verbis deſcribit.

ἀρκτοσταφίλος.

Vva Vrſi in Ponto naſcitur, planta humilis & fruticoſa, folio Memæcyli, fructum ferens rubrum, rotundum, guſtu auſterum.

Vva urſi differt à Vite idæa.

Nam quod nonnulli Vvam urſi Galeni à Theophraſti Vite idæa differre nõ putant, falluntur illi meo judicio: quandoquidem Vitis idæa nihil aliud eſſe videatur quàm ea planta cujus ſuperiore capite aliquot genera deſcripſi. Et hæc à Vitis Ideæ illo genere pumilo quod buxeis folijs ſemper viret & rubris baccis prẽditum eſt, multis notis differt, licet non-

nulli qui huius iconem à me in Hiſpanicis obſervationibus ante exhibitam ab illius icone diſcernere non noverunt, ita ſenſiſſe videantur. Magis adhuc falluntur qui hanc meam cum Alpigena & Chamærhododendro Lobelij confundunt: nam ſi vtriuſque hiſtoriam & iconem diligenter contuliſſent, plurimùm inter ſe diſcrepare animadvertiſſent.

Alpigena.

Non deſunt qui Vvam urſi faciant ſpinam illam perpetuò virentem Oxyacanthæ vulgari floribus & fructu perſimilem, quæ in Belgicis hortis Pyracanthæ nomine ali ſolebat. Eam Anguilara, & rectè quidem meo judicio, Oxyacantham legitimam eſſe cenſet: nam Theophraſtus lib. 1. Hiſtor. Plant. cap. xv. & lib. 111. cap. 1111. perpetuam comam Oxyacanthæ tribuit. Dioſcorides Pyraſtri folio eſſe ait. cumque inſuper baccas habeat myrti, plenas, rubras, fragiles, &c. aptiſſimè Oxyacantham referre mihi videtur.

Pyracantha. Oxyacantha.

CHAMAECERASVS. CAP. XLII.

Periclym. ſurrect 1111. non eſſe Chamaceraſ.

SVPRA dixi, eorum ſententiam mihi non probari, qui quartum Periclymeni ſurrecti genus Plinianâ Chamæceraſum eſſe exiſtimant, & meas rationes iſtic attuli. Plinius quidem Nat. Hiſt. lib. xv. cap. xxv. enumeratis aliquot Ceraſi generibus, addit: Sunt & Macedonica parvæ arboris, raroque tria cubita excedentis: & minore etiamnum frutice Chamæceraſi. Neutram autem harum, fruticem illum qui inter Periclymeni genera deſcriptus eſt, dici poſſe cenſeo: ſed eos quos nunc deſcribam.

Chamaceraſi hiſtoria.

VARIAE altitudinis invenitur Chamæceraſi frutex: nam interdum in cubitalem, bicubitalem, aut ampliorem magnitudinem attollitur, umbroſis videlicet locis & tenui ſolo: ficcioribus autem locis, & juxta ſemitas plerumque ſupra pedalem altitudinem non aſſurgit. Tenues autem & lentos habet ramulos ſeu virgas nigricante ex cineteo cortice obductas, quæ ex intervallis quædam tubercula, & veluti gemmas proferunt, unde tanquam ex cachrye, aliquot exigua foliola, Myrti Tarentinæ folijs æqualia prodeunt, ſimulque flores bini, terni, quaterni aut plures ſeſe explicant, candidi, quinque foliolis conſtantes, multis in medio ſtaminulis præditi, Ceraſi vulgaris floribus perſimiles, minores tamen: infra hos flores, atque etiam in extremis virgis, ex alijs tuberculis exeunt ſine floribus folia ſuperioribus majora, Ceraſi vulgaris acerbo fructu foliorum formam imitantia, & in ambitu ſimiliter crenata, longè tamen minora, & atra viriditate ſplédentia, ſubamari guſtus: floribus ſuccedit exiguus fructus, rotundus, carnoſus, maturitate ruber, exſiccantis minuſque grati ſaporis, quàm ſint acida ceraſa, oſſeo intus nucleo: radix craſſa, longa, dura, paucis fibris prædita, profundum petens, & quæ difficulter erui poſſit.

Natales.

Creſcit paſſim in Pannonia, Auſtria inferiore & Moravia, editioribus ſicciſque locis, ad vinetorum etiam in collibus ſitorum margines, & juxta publicas vias. In Bohemia videre non memini. Floret Aprili cùm primùm folia germinare incipiunt: fructu Iunio, interdum etiam Iulio duntaxat maturus eſt.

Nomina.

Græcis χαμαικέρασος dicitur, Latinis Chamæceraſus, Germanis Auſtriacis Erdt weixel/ Vngaris *Vad-megy*, id eſt, ſilveſtris meraſus (meraſum enim vocant illam ſeriùs matureſcentem Ceraſum auſtero fructu nigro) Gallis, apud quos ſponte non naſcitur, *Ceriſier nain* nuncupari poterit.

Ceraſus Macedonica.

CETERVM Macedonica Ceraſus per Pannonias & Auſtriam, in agrorum & vinetorum marginibus frequentiſſima eſt, rarò ad trium cubitorum altitudinem accedens, nihil in reliquis à vulgari, quæ acerbum & rubrum fert fructum differens: nam flores, fructum, folia ſimilia habet.

INVENIVNTVR porrò in Auſtriâ & Pannoniâ alij frutices qui cum Ceraſo aliquam affinitatem habent, & à nonnullis inter ejus genera referuntur: quemadmodum qui à pleriſque Mahaleb vocatur, odorato flore, in ſcopulis & ſaxoſis Pannoniæ locis naſcens, & collium urbi Viennenſi vicinorum radicibus, à ruſticis Auſtriacis eam ob cauſam Stein weixel/

Mahaleb.

hoc

hoc eſt petroſa Ceraſus appellatus. Hunc etiam pleriſque Narbonenſis Provinciæ & Allobrogum locis non procul à Rhodano ſitis obſervare memini. Sunt qui Vaccinium Plinij, & Lacatha, cujus nudum nomen apud Theophraſtum Plant. Hiſt. lib. III. cap. IIII. & VII. extat, eſſe cenſent. Plinius tamen Nat. Hiſt. lib. XVI. cap. XVIII. Vaccinia aquoſis ſolummodo naſci tradit, tingendi cauſa ad ſervitiorum veſtes: in quem ſanè uſum neminem hunc fruticem aut ejus baccas uſurpare intellexi; at paluſtris illa Vitis idæa, cum ea quæ nigris & rubris baccis, eſt tinctoræ apta, quemadmodum paulò antè annotabam. *Vaccinium Plinij.* *Lacatha Theophr.*

Ceraſus item avium, aut Ceraſus racemoſa vulgò herbariorum nuncupata, in ſilvis frequens, Germani *Eſern oder Eſeren* dicunt, Vngari *Zelnice fa*. Belgicæ officinæ, ante quàm res herbaria adeò exculta eſſet, pro Vitice habuerunt. Sunt qui Padum Theophraſto lib. Hiſt. Plant. III. cap. I. eſſe cenſent. Sed cùm Theophraſtus eo loco Padum duntaxat retulerit inter arbores umbroſis gaudentes, nulla addita deſcriptione: quâ ratione ſuam opinionem ſtabiliant, non video. *Ceraſus avium.* *Padus Theop.*

MYRTVS. CAP. XLIII.

CATO tria Myrti genera tradit, nigram, albam, & conjugulam. Plinius lib. XV. cap. XXIX. Naturalis Hiſt. ſuo tempore aliter diſtincta fuiſſe Myrti genera refert, videlicet in ſativam atque ſilveſtrem, & in utroque genere latifoliam inveniri. Sativarum genera topiarios deinde facere, Tarentinam folio minuto, Romanam patulo, Exoticam denſiſſimo, ſenis foliorum verſibus: eam verò non eſſe in uſu: ramoſam utramque aliam, Conjugulam ſe exiſtimare, quæ ſuo tempore Romana nuncuparetur. *Myrtitria genera veteribus nota.*

Ego verò in Hiſpanica mea peregrinatione, & alijs quæ adij locis, multo plura genera obſervare memini: nec dubito quin ex ſatione major adhuc varietas oriri poſſit. *Myrti Claſſis I.*

Myrtus Bætica latifolia, domeſtica.

VNVM, ſatis craſſis ramis, folijs duplici ſerie rariùs diſpoſitis, magnis, ut interdum ad Lauri tenuifoliæ aut Arbuti foliorum amplitudinem ferè accedant, dilutiùs paulò virentis coloris, odoratis: rariùs hoc floret aut fructum fert, quia texendis ſepibus, quas tõdere ſolent, eo plerũque utantur. *Myrtus Bætica latifolia domeſtica.*

Nuſquam id genus vidi, niſi in monaſterio quodam Hiſpali, & in lætiſſimis Mauritanorum Granatæ viridarijs, in quibus, piſcinas & lacus claudebant ſepes illo Myrti genere conſtantes, & ex alio quodam non multùm huic diſſimili, minoribus tamen, & paulò denſioribus folijs, cujus nos hîc picturam damus.

SECVNDVM genus altiùs fruticat, & à radice plurimos denſos, craſſos, firmosque ramos promit: folia ſuperioris ſecundę ſpeciei ſimilia habet, ſed adeò confertim naſcentia, ut penè mutuo ſeſe contingant petioli, duplici interdum ſerie, ſæpiùs triplici, valdè odorata: flos ejus candidus quinque folijs conſtat, ceraſiorum floribus ferè ſimilis, albis villis plenus, odoratus: cui ſuccedit paulò oblongior fructus quàm in Tarentina, initiò viridis, deinde cùm matureſcere incipit, purpuraſcens, tandem plenam maturitatem adeptus, niger, vinoſus, grati ſaporis, candida incurvaque grana in ſe continens. *Myrtus Bæt. latifolia exotica.*

Hoc genus in Complutenſis arcis horto primùm mihi conſpectum, multis ejus fruticibus ſerie quadam & ordine diſpoſitis, elegantiſſimo ſpectaculo, cùm ſemper vireat: deinde Cordubæ in quibuſdam hortis.

TERTII generis unicam arborem vidiſſe memini in Hieronymitarum monaſterio, primo ab vrbe Corduba miliari, eadem foliorum denſitate & ſerie quâ ſecundum genus, verùm minore folio & ſaturatiùs virente: fructu etiam majore & magis orbiculato, qui reliquorum Myrti generum fructus inſtar, alba & inflexa grana habet, minora tamen quàm ſuperioris. *Myrt Bæt. anguſtifolia exotica.*

QVARTVM genus non adeò denſè fruticat, neque multum aſſurgit, tenuibus & fragilibus ramis, folijs ejuſdem cum tertio magnitudinis, ſimiliter mucronatis, duplici ſerie rariùs *Myrtus Bætica ſilveſtris.*

Myrtus Bætica angustifolia.

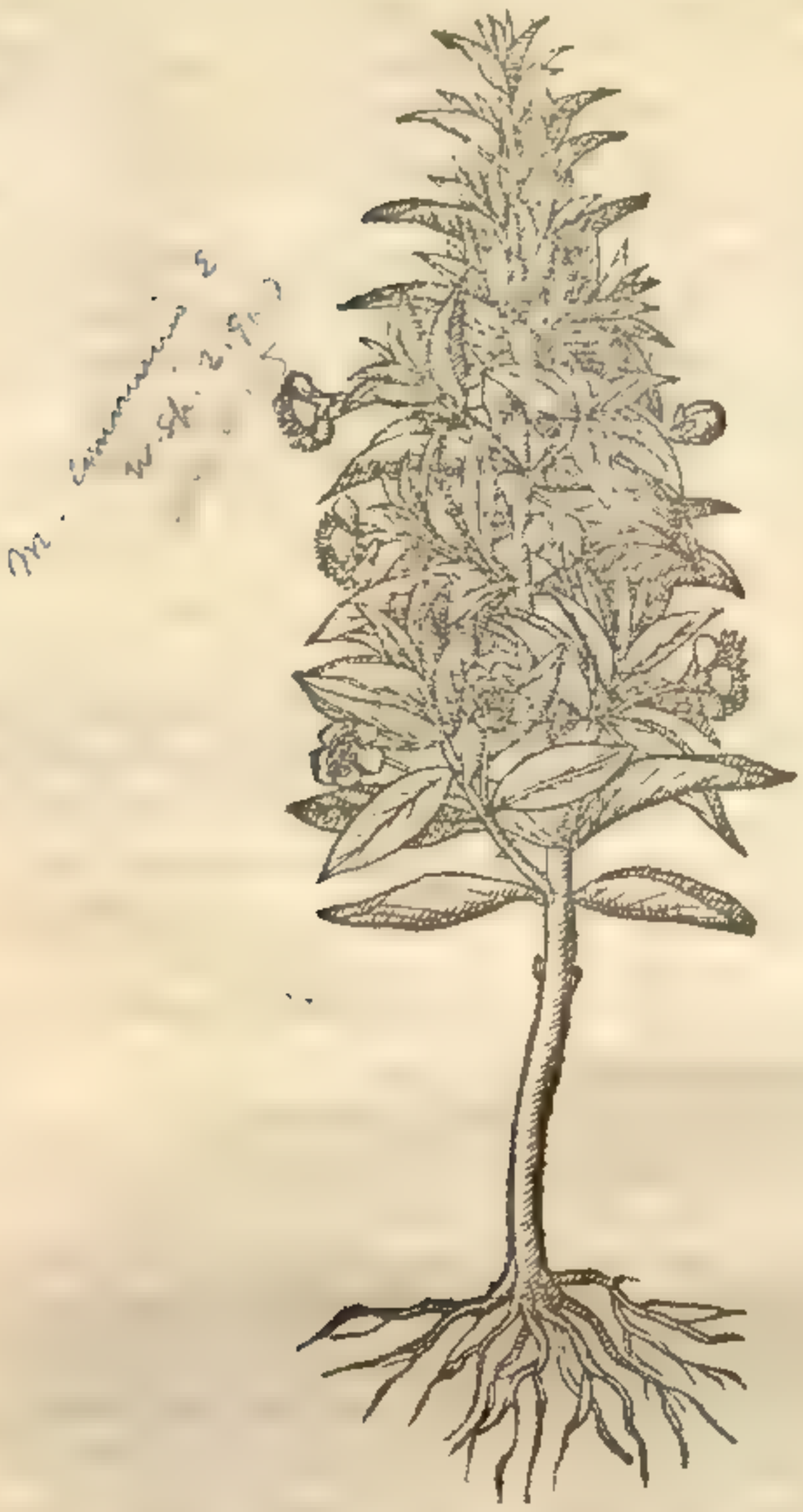

Myrtus Bætica silvestris.

circa ramos nascentibus, nigricantibus, odoratis: flos alijs similis est: fructus rotundus, oblongis pediculis ex foliorum alis prodeuntibus inhærens, copiosus, initiò viridis, deinde candicans, maturitate niger, vinosus, grati admodum cum quadam adstrictione saporis.

Natales. Sponte provenit plerisque agris & collibus Extremaduræ (quæ Bæticæ pars est ad Anam flumen sita) & Lusitaniæ illi conterminæ, adeo copiosè, ut per aliquot miliaria, nulli ferè alij frutices conspiciantur. Octobri interdum florentem, sed maxima ex parte fructu onustam hanc Myrtum colligebam, cùm Madritio Vlyssipponem proficiscerer, locis incultis & procul à mari, procul à fluminibus dissitis, nunc lætioribus, viridioribusq; & amplioribus foliis, nunc planè exsuccis, & ferè rigentibus pallescentibusque, pro locorum natura & situ: nam in convallibus nata, multò lætior & viridior semper erat.

Myrtus domestica fructu albo. 1. QVINTVM genus satis altè fruticat tenellorum & rubentium ramorum frequentia densum, foliis omnium minimis, angustioribus, & magis mucronatis quàm in ulla Myrto, saturatius virentibus, fragrantis odoris: flos par reliquis, tum etiam fructus, qui initio quidem viret, maturitate autem non nigrescit ut reliquorum, sed exalbidus manet.

2. Hujus generis invenitur alia species ejusdem cum superiore formæ, sed per omnia tenerior, exiliore & angustiore folio.

Primùm mihi utraque hæc Myrtus conspecta est in hortulo illustris viri Dn. Ferdinandi Cotinho Lusitani, peregrinarum & exoticarum rerum studiosissimi, & multis longinquis peregrinationibus clari: cujus hortuli sepes ex hoc Myrti genere constabant. Istic Musam nascentem, & aliquot alias peregrinas stirpes vidi. Est verò is hortus in editiore urbis parte extra mœnia, apud quem veteres aliquot inscriptiones marmoribus insculptas videre licet.

Conspiciuntur omnia ista Myrti genera (præter primi speciem priorem) apud C.V. Dn. Ioannem Boisot doctissimum & rei herbariæ studiosissimum, qui omnium primus ex seminibus à me communicatis aluit: deinde apud plerosque alios quibus communicavit: rami enim in terram pacti radices agunt, sed quintum genus omnium facilimè comprehendit.

Myrti class. altera. NVNC verò apud eundem, & apud illustres viros Ioannem de Brancion, & Ioannem Dilfum ipsius agnatum, nobilesque Matronas, Mariam de Brimeur Conradi Scheti, Margaretam de Clermes Præsidis Namurcensis, uxores, aliosque quamplurimos in Belgio rei herbariæ studio sese oblectantes, alebantur & alia Myrti genera ab his quæ descripsi diversa: quorum nonnulla latiore erant folio, quædam mediocri, alia minore.

Myrtus domestica fructu albo.

1. LATIFOLIAE quædam amplo est folio, quod tamen primæ classis Latifoliæ primæ magnitudinem non æquat, viridi, tariore ordine, & eo duplici circa ramos dispositio. *Myrtus latifol.*

2. Alia paulò minor est, interdum vegetiore viridioreque folio, quandoque pallidiore, & tristiore.

3. Tertia densiore est folio, & magis mucronato, eodemque nunc vegetiore & lætiore, nunc etiam pallidiore

QVAE medio est folio, non multum abfimilis est quarto generi à me in superiore classe descripto, sed minus nigricantibus & quodammodo pallescentibus virgultis, longiore etiam fructu. *Myrtus media.*

MINORE quæ est folio, omnium frequentissima in Septentrionalium regionum hortis fuit, ante quàm minor illa prioris Classis nota esset. Ejus cùm ramuli facilius radices agant, si pingui solo pangantur, quàm hujus, etiam satis vulgaris facta est multis Germaniæ hortis. Habet verò minor hæc conferta admodum folia, duobus ut plurimum versibus in ramulis disposita, nonnumquam ternis: quemadmodum in alijs generibus aliquando etiam accidit. *Myrtus Tarentina.*

Florent plerumque istic Autumno, fructus rarissimè ad maturitatẽ pervenit, sed in ipsa planta tota hieme hærens, cùm rursus sub Veris finem aëri exponitur, inanis & immaturus decidit.

DICITVR autem Græcis hic frutex μυρσίνη, Latinis Myrtus, Gallis *Myrte* & *Meurte*, Hispanis *Arayhan*, Italis *Myrto & Mortella*, Germanis Myrtus baum. *Nomina.*

Primum, secundum, & tertium genus in prima classe descriptum Hispani *Arayhan moriſco*, hoc est Myrtum Mauritanicam vocant. Latinis poterit esse Exotica, licet ternis, ad summum, foliorum versibus distinctam viderim, cùm Plinius senos versus suæ exoticæ tribuat. verùm quidem est adeo dense sepata interdum nasci in secundo & tertio genere folia, ut pluribus versibus constare videantur.

Quartum genus Hispani simpliciter *arayhan & myrta* vocant: eam silvestrem judico, quoniam sponte locis incultis provenit. Sed ὀξυμυρσίνη ab hac planè segreganda est, sui generis inter silvestres propria. Plinius tamen lib. XV. cap. VII. in quo de factitijs oleis agit, silvestrem myrtum minore semine à quibusdam oxymyrsinem vocari scribit, ab alijs chamæmyrsinem, ab alijs acaron à similitudine. *Myrtus silvestr.* *ὀξυμυρσίνη.* *Chamæmyrsine sive Acaron.*

Quintum genus Candida myrtus appellari poterit à baccarum exalbidarum colore. Et omnes istæ myrti (præter quartam) hortenses & domesticæ.

Latifoliam quæ in Belgicis hortis alitur, Romanam dici posse existimo, quam Plinius eandem cum Conjugula Catonis esse putat: eam ex Italia & Roma in Belgicam illatam certum est, nam in Hispania videre non memini. Hortensis Belgica minutiore & densiore folio, ad Tarentinam meo judicio referenda est. Nisi quis potiùs ita censeat, candidam minutissimo omnium folio in prima classe repositam, Tarentinam esse vocandam. Nam cum Cato tantùm nigræ, albæ & conjugulæ meminerit: jam verò conjugula Plinio sit Romana, nigra ex fructu satis nota: restat candida, quæ ad nullum Plinio descriptum genus referri possit, quàm Tarentinam. Sic Hortensis illa in Belgicis hortis ab initio culta, minutiore folio, non incommodè Ægyptiam Theophrasto de Causis Plantar. lib. VI. cap. XXVII descriptam referet, quam & angusta fronde, nigroque fructu esse, & alias odore præcellere asserit. *Romana.* *Conjugula.* *Tarentina.* *Ægyptia.*

PORRÒ Myrti folia viridia & sicca, ipsæque baccæ, cùm foris imposita, tum intra corpus sumpta, restringendi vim habent. Multæ præterea Myrti facultates apud Dioscor. lib. I. reperiuntur. *Facultates.*

Bellonius lib. I. Observationum cap. LII. refert Illyricos myrti foliis coria perficere, quemadmodum Macedones Rhoë, Ægyptios Acaciæ siliquis, Asiæ minoris incolas glandium Esculi calicibus, Gallos Quercus libro, Phryges silvestris Pini corticibus.

MYRTO-

MYRTO-CISTVS PENNAEI. CAP. XLIIII.

Myrto cistus balearica.

Cisti summa genera.

ELEGANS est hæc planta, cujus iconem C.V. Thomas Pennæus Londinensis Medicus anno M. D.LXXX ad me mittebat, & subsequente anno Londini in Anglia siccam ostendebat, quam ille ex Balearium insularum majore, vulgò Majorica nuncupata erutam μυρτο-κίσσον appellavit: cujus rei causa illius historiam inter Myrtum & Cistum reponere libuit.

FRVTEX est interdum tricubitalis, scabro admodum cortice, & veluti quibusdam tuberculis obsito, qui in vetustis ramulis facilè abscedit & sponte decidit: folia sunt penè Myrti (quorum dorsum non minùs scabrum est quàm ipsi ramuli) supernè lævia, conjugatim ut in Cisti & Myrti generibus circa ramulos nascentia: flores summis virgis insident lutei, quinque oblongis foliis cõstantes, & multis in meditullio longiusculis staminulis præditi. his succedit oblongum & pentagonum capitulum semine plenum.

Tota stirps odorata est, & lentorem, sive pinguem quendam succum, quali Cisti Ledi genera madent, effundere videntur.

CISTVS MAS. CAP. XLV.

CISTI duo prima (ut Plinianis utar verbis) genera Dioscorides facit, marem & feminam: deinde tertium addit Ledon dictum.

Ego, illius vestigijs insistens, tria etiam summa genera constituam: deinde singula in eas species quas observavi, dividam, initium à Mare facturus.

Cistus mas 1. cum Hypocistide.

Cisti maris quinque species.

Cistus mas 1.

Hypocistis rubra.

MAREM porrò Cistum appello, qui flore quidem, & reliqua Cisti genera silvestrem rosam æmulatur, sed colorem rubrum nunc saturatiorem modò dilutiorem habet: cujus quinque species foliorum forma aut colore inter se differentes observabam.

PRIMVS Cistus mas, cujus hîc iconem cum sua hypocistide exhibeo, humanâ altitudine plerumque fruticat, ligno satis fragili, & candicante cortice tecto: frequentibus ramis alternatim semper ex adverso respondentibus: eandem etiam seriem servantibus foliis, quę omnino sunt incana, molliora & longiora in novellis plantis, in adultis verò, contractiora, duriora, & aspera, foliorum salviæ modo, mucronata, adstringentis gustus: flos ejus Cynorhodi aut silvestris rosæ magnitudine, quinque foliis constans, dilutioris rubri coloris seu, ut vocant, incarnati, multis staminibus croceis medium florem, ut in Rosa simplici, occupantibus: flori succedunt capitula quædam pentagona, dura, hirsuta, incana, mucronata, in quibus exiguum est semen ex rufo nigricans, feminis Hyoscyami aut Papaveris magnitudine.

Ad hujus radices, quæ summis cespitibus diffunduntur & cohærent, copiosè nascitur elegantissima omnium quas umquam viderim, Hypocistis, nouo Vere, cùm Cistus jam ad explicandos flores se parat: nam quando primùm è terra emergit, purpureum sive kermesinum

fericum

fericum esse diceres: deinde paulatim assurgens,& sese explicans,multum de pristini coloris elegantia remittit, & cytinos suos profert candicantes, turgidos & lento succo plenos: qui à peritis pharmacopœis densatur & in usum adservatur.

Frequens est hic Cistus,cùm in Hispania,præsertim ea parte quæ Bætica appellatur, tum in Lusitania & Gallia Narbonensi,maximè Setio monte.

Cistus mas II. Cistus mas V.

SECVNDVS eadem altitudine qua superior assurgit, interdum etiam majore, non minùs fruticoso stipite,neque minore ramorum frequentia: minùs tamen candicat: folia habet eodem ordine disposita,molliora tamen,longiora,angustiora,& magis mucronata: flos ejus superiori similis,carnei coloris: capitulis etiam & semine parum differt. *Cistus mas II.*

Nascitur & in Hispania,& diutiùs reliquis maris generibus floret: illius item ramuli teneriores,rorulentum quidpiam pingue & odorum sub Autumnum contrahunt.

Dubium non est,quin Hypocistis sub hoc genere etiam crescat: nullam tamen, quemadmodum nec sub tribus subsequentibus,observavi.

TERTIVS superioribus brevior est, non minùs tamen fruticosus: tenuiores habet ramos,folia superiore breviora,dilutiore viriditate prædita, magis rugosa, pinguia & odorata; florem alijs similem,dilutius rubentem, & aliquantulum odoratum, quam notam in reliquis Cisti Maris generibus non deprehendi: hujus capitula superioribus paulò minora sunt, & suis involucris (quæ florum calices sunt) diutiùs occultantur,semen in capitulis æquale. *Cistus mas III.*

Hunc duntaxat in Lusitania sponte nascentem, supra Olyssipponem itinere Conimbricensi,atque etiam in maritimis observabam.

QVARTVS humana altitudine plerumque attollitur, ut reliqui fruticosus, & ramulis aliquantulum incanis: ejus folia reliquis majora & quasi orbiculata, nonnihil hirsuta & rugosa: flos superioribus forma similis, paulò major, & colore saturatiùs rubente: hirsuta, dura, pentagona capitula, superioribus majora, in quibus semen rufum, majus quàm aliorum continetur. *Cistus mas IV.*

Invenitur Regno Valentino & Arrogonum, audio etiam in Italia frequentem esse: natus in Belgicis postea hortis, semine ex illis provincijs misso.

QVINTVS humilis est, & supinus ut plurimùm, multis pedalibus aut paulò ampliori- *Cistus mas V.*
bus ramis ex eadem radice prodeuntibus: folia crispa sunt & quodammodo sinuosa, candicantia & hirsuta, gustus acerbi & adstringentis: flores ramulorum summitatibus æquali altitudine & quasi umbellatim nascuntur, superioribus paulò minores, sed elegantis ex rubro purpurascentis coloris & intensioris quàm in quarto: capitula reliquis minora, suis involucris plerumque contecta,semen continent reliquis simile sed magis atrum.

Hunc in sola Lusitania nascentem videbam solo admodum arenoso: nec usquam frequentiorem

quentiorem quàm apud monasterium *Peralonga* dictum, quinto supra Vlysipponem miliario, semine nondum maturo onustum, flore in nonnullis plantis etiam Novembri mihi conspecto. Semen in Belgium reversus, ut ceterorum Cisti generum aliquot amicis communicabam: sed nemini natus est hic frutex, præterquam um Petro Coudebergo Pharmacopæo doctissimo & rei herbariæ studiosissimo, quem tamen diu conservare non potuit, nam subsequens hiems satis rigida abstulit.

Reliqua genera quæ hiemem superarunt, omnibus rei herbariæ studiosis qui in Belgio vivunt, satis nota, cùm ea aut in suis hortis alant, aut aliquando aluerint.

Florent vero omnes isti Cisti Aprili, aliquando etiam maturiùs, nonnumquam seriùs, pro regionum & locorum natura & temperamento: semen Augusto, Septembri & Octobri matuescit.

QVATVOR priora Maris genera communi vocabulo dicuntur Hispanis *esteva*: quintum genus peculiariter Lusitanis *rosella* vocatur.

CISTVS FEMINA.

CAP. XLVI.

Cisti femina varietas.

Cisti femina historia.

CISTVM feminam etiam in suas species distribuam. Nam aut elatior est, & rectis virgis fruticans, sicut Mas: aut supinus & humi sparsus, ut Erica vulgaris Myricæ folio. Deinde utrumque genus colorem in flore variat, qui maxima ex parte candidus est, quandoque luteus, seu Ochræ colore.

EST igitur Cistus femina frutex ramosus, cubitum interdum altus, nonnumquam humi stratus, gracilibus, nigricantibusq; ramis, folio non minore quàm in maris quarto genere, circinatæ ferè rotunditatis, rudi & aspero, viridi tamen, saporis adstringentis & acerbi: florem habet paulò minorem quàm mas, quinti generis flori penè similem, album, nonnumquam etiam flavum, luteis fibris, ut in rosa silvestri, medium florem occupantibus: capitula minora sunt maris capitulis, nigriora, non mucronata, sed nonnihil compressa superiore parte, semen paulò nigriùs & satis magnum continentia.

Recti & supini qui album florem gerit magna est in Hispania, Lusitania, Gallia Narbonensi & Aquitania abundantia. Qui verò luteum profert, nonnullis duntaxat Hispaniæ locis, & extrema Aquitania Cantabris finitima, circa Bayonam vidisse memini.

Hispani Cistum feminam vulgò *xara-estepa* vocant, nomine ex Maris & Ledi appellatione composito. Narbonensis Galliæ incolæ, qui circa Mompelium vicinisque locis habitant, meo tempore *mouges* vernacula lingua dicebant.

Κίσος. Κίθαρος. Κίσαρος.

CISTVS autem uterque, mas & femina, Græcè dicitur κίσος Dioscoridi, quem & κίθαρον & κίσαρον à quibusdam vocari scribit.

Theophrast. emaculatus.

PORRÒ, quàm multis annis habui opinionem, hîc dissimulare nõ possum. Ea est, Theophrasti græcum exemplar multis jam sæculis mendosum fuisse, & Historiæ Plant lib. VI. cap. II. initio, κίσου pro κισσοῦ legendum esse, errore à librarijs facilè admisso, ob vocum affinitatem.

Nam cùm Theophrastus de arboribus agens lib. III. Hist. Plant cap. ultimo, adeò diligenter Hederam in summa genera, humi repentem & in altum se attollentem; hanc denuò in tria genera, candidam, nigram, & quæ Helix appellatur: tertiò, singula genera in multas species distribuerit. Cur lib. VI. ejusdem Hist. cap. II. quasi sui oblitus, inter suffrutices Hederæ denuò meminit, ejusque duo duntaxat genera facit, utrique florem rosæ silvestris tribuens? cujus obsecro quænam est similitudo cum Hederæ flore omnibus notissimo?

Plinius Theophr mendosum exẽplar sequutus.

Certe sic ego existimo, mendosum Theophrasti exemplar in causa fuisse, cur Plinius (qui plerumque ex Theophrasto sua depromit) de Hedera acturus lib. XVI. cap. XXXIII. Nat. Hist. ex Theophr. lib. VI. capitis secundi initium ad verbum mutuatus, reliquam deinde Hederæ historiam ex ejusdem lib. III. persequutus sit.

Sic enim habet Theophrastus, καὶ γὰρ κισσοῦ δύο γένη διαιροῦσι. τὸ μὲν ἄῤῥεν, τὸ δὲ θῆλυ τῷ τὸ μὲν μεῖζον καὶ σκληρότερον, καὶ λιπαρότερον ἔχειν καὶ τὸ ἄνθος ἐπιπορφυρίζον. ἄμφω δὲ ὅμοια τοῖς ἀγρίοις, πλὴν ἔλαττω καὶ ἄοσμα.

Plinius autem, Hederæ duo genera prima, mas & femina. major traditur mas corpore, & folio

folio duriore etiam ac pinguiore,& flore ad purpuram accedente. Vtriusque autem flos similis est rosæ silvestri, nisi quod careat odore

Item lib.xxi cap ix.de coronis agens. Vtuntur è ferulis,& corymbis, & hederæ flore purpureo. Est & in alio genere earum silvestribus rosis similis: Et in ijs quoque color tantùm delectat, odor autem abest.

Similiter cùm de Ladano agit lib.xii.cap.xviii.Hederam pro Cisto ponit. Verum autem Ladanum (inquit) Cypri insulæ, & esse œlipum hircorum barbis genibusque villosis inhærens,sed hederæ flore deroso pastibus matutinis,cùm est rorulenta Cypros,&c. Quod satis indicant subsequentia verba.Sunt qui herbam in Cypro,ex qua id fiat,Ledam appellet, &c. Nam Ledon Cisti genus esse,neminem ignorare arbitror, & paulò pòst demonstrabimus.

Sed lib xxiiii.cap.x.ῥιασὸν à Cisto distinguit. Nam posteà quàm de Hederæ facultatibus egit, subjungit, Græci vicino vocabulo cisson appellant fruticem majorem Thymo,folijs ocymi. Duo ejus genera. Flos masculo rosaceus,feminæ albus. Ambo prosunt dysenteriis, &c. Et paulò pòst,Sub his maxime nascitur Hypocistis,quam inter Hederas diximus.

CETERVM Cisti folia, & parva germina trita,adeò desiccant & adstringunt, ut ulcera glutinare valeant: Flores autem efficaciores sunt, sic ut cum vino poti dysenterias, ventris imbecillitates,fluxusque & humiditates persanent: nomas per se illiti cohibent, vetustis ulceribus, & igni ambustis cum cerato medentur. *Cisti facultates.*

HYPOCISTIS verò,quæ Græcis ὑποκιστὶς dicitur, à nonnullis ῥόδηθρον,ἢ κυτῖνος cognominatur teste Dioscoride.Plinius scribit orobathion à quibusdam dici,arefactam in umbra, sistere alvum ex vino austero nigroque,siccare & spissare, & rufam stomachi rheumatismos emendare:potam tribus obolis,sanguinis excreationes,cum amylo dysenterias potam & infusam,vetera quoque ulcera purgare. *ὑποκιστὶς. ῥόδηθρον. κυτῖνος. Orobathion.*

CISTI FEMINAE CLASSIS ALTERA. CAP. XLVII.

ALIQVOT præterea Cisti genera in Hispania & Lusitania observabam, quæ ad Feminam veluti ad primarium genus,meo judicio, potiùs referenda, quàm ad Marem, aut Ledon: quandoquidem nullo pingui lentoque liquore sunt obsita, nec roseum sive purpureum florem habent. *Cisti fœmina. Classis II.*

Cistus folio Halimi I.

Cistus folio Halimi II.

PRIOR cubitales aut ampliores profert ramos, graciles, satis fruticosos, in quibus folia Portulacæ marinæ similia, sed omnino incana ut Halimi (à quo cognomen indidi) obtusiore mucrone, subacidi & adstringentis gustus: summis ramis multi inhærent flores, quinque folijs constantes,flavi coloris,minores quàm in superioribus, illi Cisti generi quod nonnulli Helianthe- *Cistus folio Halimi I.*

Cistus folio Lavendulæ.

Cistus folio Sampsuci.

Cistus folio Thymi.

Hypocistis lutea.

Cistus folio Halimi II.

Cistus folio Lavendulæ.

Cistus folio Sampsuci.

Helianthemon vocant, similes, suas fibras in medio continentes: his succedunt longiuscula & triangula capitula, exiguum subrufum semen continentia.

Ad hujus radices Hypocistin nascentem omnino luteam, sive ochræ colore, ipsius plantæ florem colore referentem, Ianuario mense anno M.D.LXV. reperiebam. Hanc pueros & pastores manducare intellexi.

ALTER procerior est priore, firmioribus ramis & incanis ut prior: folia etiam habet Halimi, paulò tamen longiora, angustiora, magis mucronata, & dorso elatiore, incana tamen tota & sicca, subacidi etiam & adstringentis saporis. Istius neque florem, neque semen vidi.

Vterque frequens est in Lusitania arenoso solo & aura marina afflato, inter Ericas, non procul Olyssippone, nusquam alibi mihi conspectus.

TERTIVS plerumque cubitali assurgit altitudine, plurimis ramis, ijsque brevibus præditus, circa quos confertim nascuntur folia angusta, incana, Lavendulæ folijs proxima, adstringentis gustus flores superioris floribus non multum absimiles, parvi, candidi: semen non observavi.

Hic frutex adeò Lavendulæ similis est, ut excepto odore & sapore, pro ea sumi possit: & certè quas plantas initiò conspexi negligebam, Lavendulam esse existimans, sed floribus deinde conspectis in aliquot alijs plantis, diligentiùs observatas, Cisti genus esse deprehendi.

Solo Valentino regno hoc Cisti genus inveniebam aridis & petrosis locis quarto à Valentia miliari, Aprilis initio.

QVARTVS frutex est multos graciles ramulos proferens, in quibus folia parva, quasi circinata,

nata,incana,Sampſuco ſimilia,paulò minora,& dorſo eminente, contrarijs inter ſe pediculis,ut in ceteris Ciſti generibus, naſcuntur, & adſtrictionem habent cum quadam aciditate & ſalſedine conjunctam: flos in ſummis ramis copioſus quinis albis folijs conſtat, quorum meditullium macula ex purpura nigricans inficit, villis & ſtaminibus flavis medium florem occupantibus:capitula deinde lini fere exigua,trigona,in quibus ſemen minutum Hyoſcyami,ex nigro candicans ſive cinereum continetur. totus verò oblongus ille ramulus qui florem & capitula ſuſtinuit,ſemine maturo areſcit,ut in ſingulis Ciſti generibus.

Primùm hunc inveni in Hiſpaniç Caſtella veteri,ſupra oppidum cui nomen D Martini *del Caſtañal*: deinde copioſum circa *Caraiçejo*, & toto Bætico agro inter Tagum & Anam flumina.

Hiſpani *Quiruëla* aut *quiriuëla* appellant, communi fermè cum Ericæ minoris vulgatioris vocabulo,quia fortaſſis inter Ericas numerant.

QVINTVS pedali fruticat altitudine,ramulis ex purpura nigricantibus,duris,lignoſis, qui magna ex parte ſine folijs conſpiciuntur, præterquam circa eorum ſummitates, in quibus confertim naſcuntur exilia admodum, viridia, Thymi foliorum æmula, adſtringentis guſtus: florem ſummis ramis fert ſuperiori ſimilem,minorem, & nullis maculis infectum: ſemen non obſervavi. *Ciſtus folio Thymi.*

Hic mihi ſolùm conſpectus eſt extrema Bæticæ parte, qua Caſtellam & Luſitaniam ſpectat: fieri tamen poteſt ut etiam alijs locis naſcatur.

CISTI FEMINAE TERTIA CLASSIS. CAP. XLVIII.

SVPERIORIBVS proculdubio conjungendæ ſunt plantæ,hoc capite ſubijciendæ,cùm & forma reſpondeat,nec diſſimile ſit temperamentum. *Ciſti feminæ Claſſis III.*

Chamæciſtus I. Chamæciſtus II.

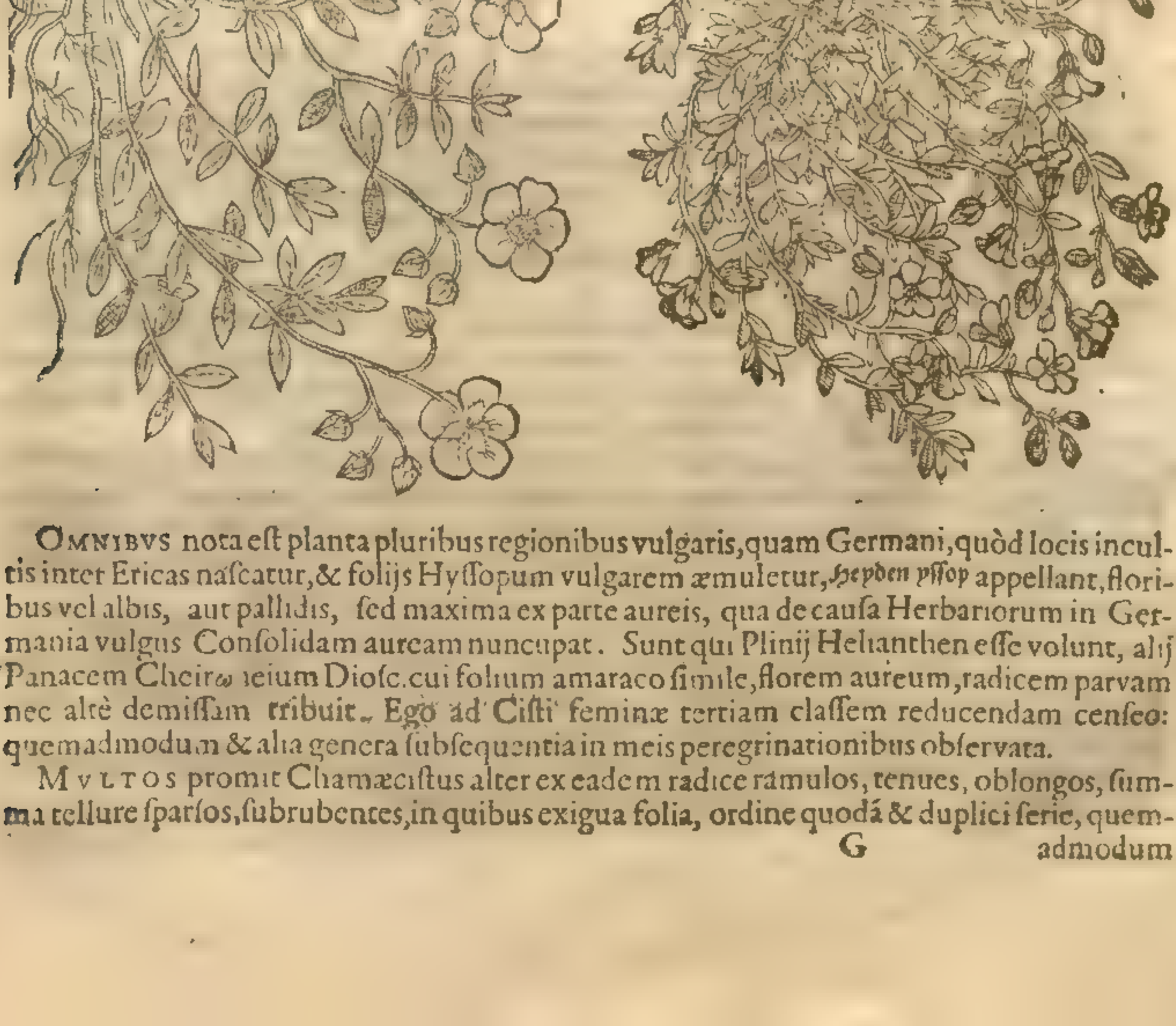

OMNIBVS nota eſt planta pluribus regionibus vulgaris,quam Germani,quòd locis incultis inter Ericas naſcatur,& folijs Hyſſopum vulgarem æmuletur,*Heyden yſſop* appellant,floribus vel albis, aut pallidis, ſed maxima ex parte aureis, qua de cauſa Herbariorum in Germania vulgus Conſolidam auream nuncupat. Sunt qui Plinij Helianthen eſſe volunt, alij Panacem Cheironeium Dioſc.cui folium amaraco ſimile,florem aureum,radicem parvam nec altè demiſſam tribuit. Ego ad Ciſti feminæ tertiam claſſem reducendam cenſeo: quemadmodum & alia genera ſubſequentia in meis peregrinationibus obſervata. *Chamæciſtus I.* *Conſolida aurea.* *Helianthe.* *Panax Cheiron.*

MVLTOS promit Chamæciſtus alter ex eadem radice ramulos, tenues, oblongos, ſumma tellure ſparſos,ſubrubentes,in quibus exigua folia, ordine quodá & duplici ſerie, quem- *Chamæciſtus II.*

admodum in reliquis Cisti generibus, dispositа, Serpillo ferè similia, nigricantia & hirsuta, crassaque: sub florum autem partum, in novellis ramis, longiora & candidiora: flores in extremis ijsdem novellis ramulis terni aut quaterni, oblongis & hirsutis pedicellis inhærentes, quinis foliis, ut superioris flores, constantes, illisque magnitudine pares, sed aurei plane coloris & odorati: semen observare non licuit: radix multifida, aliquot fibris latè sparsis capillata.

Nusquam nisi in summis Austriæ & Styriæ Alpibus inveniebam, idque semel, mense Augusto florentem: in hortum verò translata, ubi illam aliquot annis alui, Maio mihi floruit: sed flores cum suis pedicellis minimum caduci, omnem observandi seminis occasionem planè ademerunt.

Chamæcistus III. Chamæcistus IIII.

Chamæcistus III. DODRANTALIBVS est Tertius ramulis, humi similiter diffusis, quos bina semper contrario inter se situ sepiunt folia, Myrti tarentinæ folijs æqualia aut angustiora, superne cinerea quadam lanugine obducta, infernè verò omnino incana, gustu adstringente & nonnihil amaro prædita: pedicellos postea exerit duas aut tres uncias longos, quibus insident quini aut seni flores superiori ferè forma similes, quos pictor malè expressit, & sculptor corrupit, lutei coloris: his succedunt trigona parva capitula, semine inæquali, minuto, rufo plena: radix lignosa, dura, vivax: in hoc etiam ramuli flores sustinentes, maturo & deciduo semine, exsiccari & confringi plerumque solent.

Maxima abundantia nascitur in omnibus illis montibus qui à Calemberg Danubio imminenti, ad Alpes Austriacas continua quadam serie procurrunt, tum etiam in Hamburgensi Pannoniæ monte, alijsque ejusdem Provinciæ locis sublimioribus præsertim, siccisque, gramine tamen tectis agris. Floret Maio, semen maturum est Iunio.

Chamæcistus IIII. QVARTVS exigua est planta, tenuibus, lignosis, humique sparsis virgulis prædita: folijs primo generi, quod Helianthen putant, similibus, minoribus tamen, omnino cãdicantibus, gustu adstringentibus: flores extremis ramis insident, quinque folijs constantes coloris interdum albi, ut plurimùm pallidi, staminibus medium florem occupantibus: semen triangulis capitulis Lino paribus inest exiguum, rufum. Radix lignosa & fibrosa.

Chamæcistus V. QVINTVS ab hoc non differt magnitudine & ramulorum tenuitate: flores item similes, semina similia: sed folia angusta omnino & tenuia, Cisto folijs Thymi (qui quintus est in secunda Cisti feminæ classe) respondentia, incana etiam & ejusdem temperamenti. Radix perinde dura & fibrosa atque superioris. Flores aperit uterque Maio.

Frequens est utraque plantula Salmanticensi agro, ubi *perdiguera* ab incolis appellatur, quia perdices circa eam frequenter se volutant, & pulverant.

SEXTVS

Chamæciſtus v.

Chamæciſtus vi.

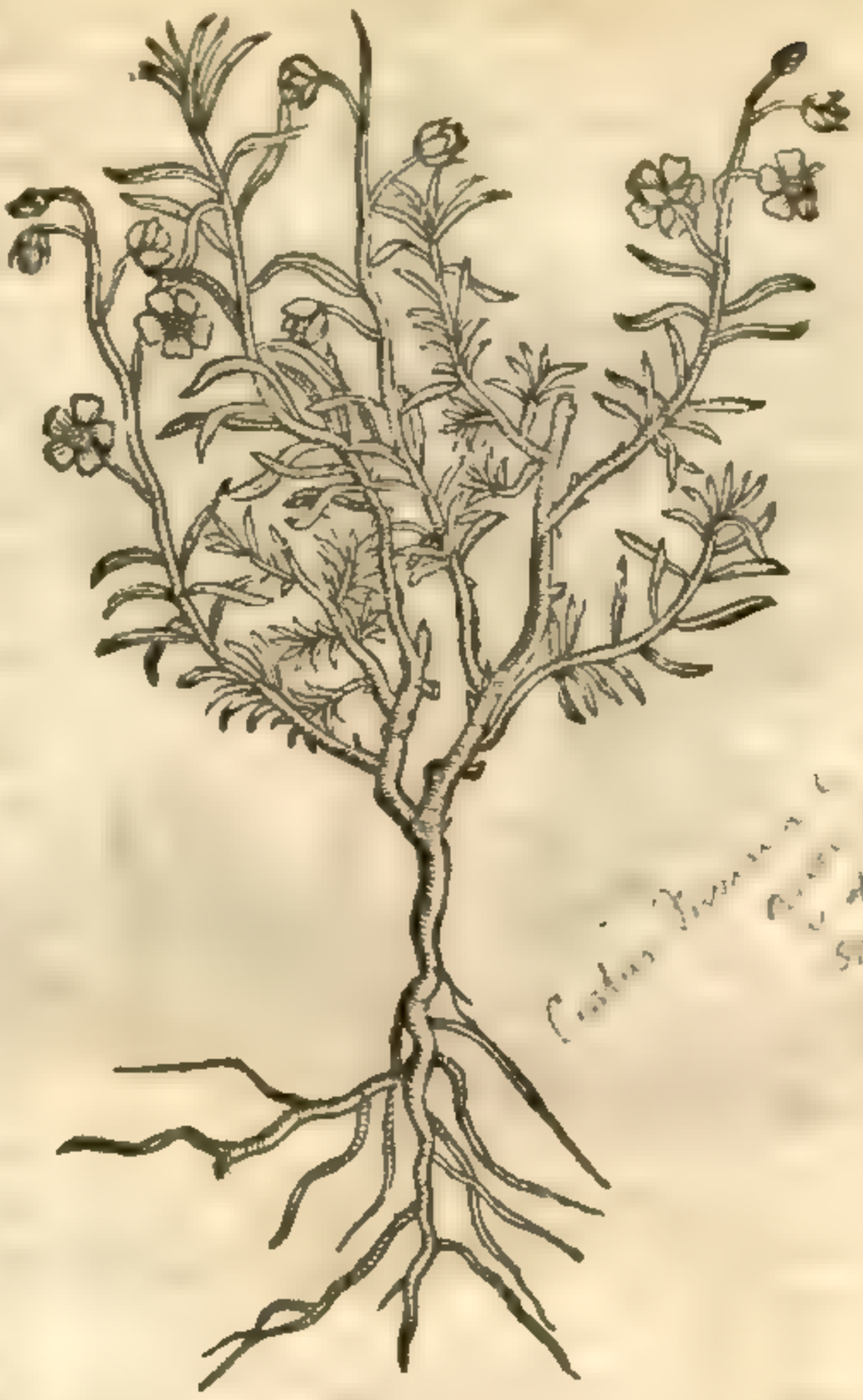

Chamæciſtus vii.

SEXTVS dodrantales aut majores humiq; fuſos ramulos habet, multis oblongis anguſtisque folijs, nullo certo, ſed cõfuſo ut plurimùm ordine diſpoſitis, ſeptos, præter vulgaré in omnibus Ciſti generibus foliorum ſitum, ſaporis initio velut gummoſi, deinde amaricantis: extremos ramulos bini aut terni occupant flores quinque foliolis conſtantes, lutei, cum ſuis in medio ſtaminulis, coloris: quibus ſuccedunt trigona capitula ſatis magna, majuſculum & inæquale ſemen continentia: radix lignoſa, dura, vivax, foris nigro cortice obducta, & in aliquot ramos ſparſa. *Chamæciſtus vi.*

Rarior eſt, nuſquam enim niſi in monte Badenſibus thermis imminenti, quarto à Vienna Auſtriæ miliari, atque in Hamburgenſi duobus à Poſonio Vngariæ urbe miliaribus, pauculas plantas inveniebam florentes méſe Iunio, quo tempore, aut paulò pòſt, ſemen etiam perficit.

OBLONGIS, quandoque dodrantalibus tantùm ſerpit Septimus ramis, humi diffuſis, nigricantibus, in multos alios breves ramulos diviſis: folia frequentia & conferta ſunt, bina ſemper inter ſe oppoſita, exigua, Serpillo minora, Thymi durioris folijs haud majora, craſſa, ſuperiore parte viridia, infernè candicantia, amaricãtis ſaporis: extremis ramulis innaſcuntur bini aut quaterni floſculi ſimul juncti, perpuſilli, è quinque foliolis cõpoſiti, carnei quaſi coloris: his ſuccedunt capitula, maturitate in quinque crenas ſeſe aperientia, & ſemen exile admodum oſtendentia: radix dura, lignoſa aliquot fibris donata eſt: quinetiam rami ſubinde tenues fibras agunt. Exſiccata planta non injucundo ſpirat odore. *Chamæciſtus vii.*

Chamæcistus VIII.

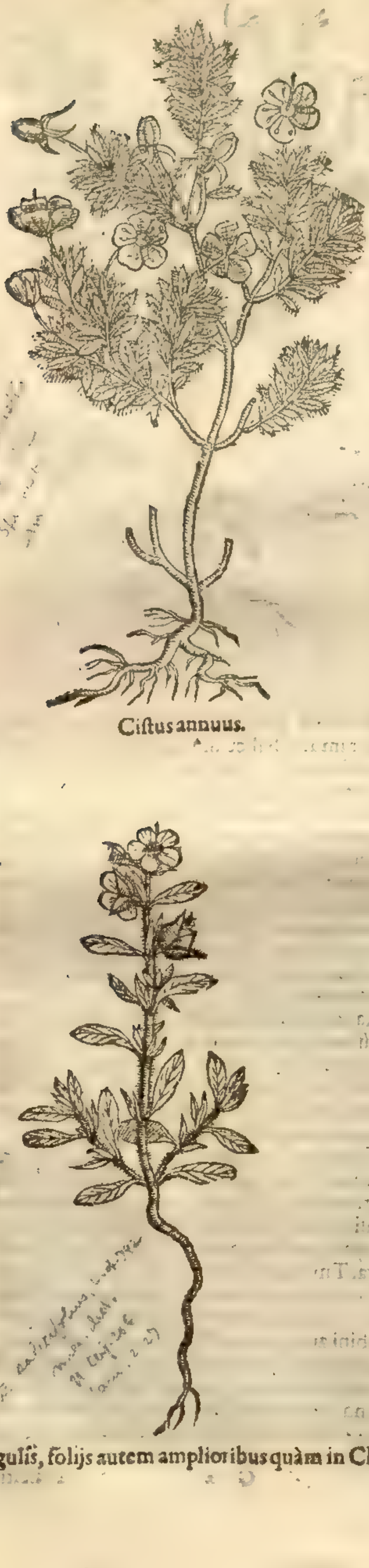

Chamæcistus VIII.

Cistus annuus.

Cistus annuus I.

Naſcitur tenui ſolo inter ſaxa, in ſummis Eneberg/Snealben/ & alijs Auſtriacarum Styriacarumque Alpium ſupercilijs. Floret Iunio, interdum etiam paulò maturius, pro temporis quo nix, quæ juga illa tegit, maturè aut ſerò ſolvitur, ratione.

Cùm Pannonicarum ſtirpium hiſtoriam primùm evulgavi, nondum mihi conſtabat quò iſtam plantulam referre deberem, quòd mediam quandam naturam inter Chamæciſtum & Cneorum Matthioli obtinere videretur: eam ob cauſam inter utriuſque capita locaveram, & ἀνώνυμον reliqueram, liberum cuique faciens quo potiſſimùm nomine appellare haberet. Sed diligentiùs poſtea obſervatam, inter Chamæciſti genera reponere placuit, impellentibus me, ut ita facerem, aliquot cauſis.

OCTAVVS palmaris eſt aut paulò ampliot, ſuperioribusq; firmior, multis lignoſis, rectis & nigricantibus ramulis præditus, quos numeroſa & adeò conferta ambiũt folia, ut quaternis verſibus digeſta videátur, Myrti minoris folijs non diſſimilia, minora tamen & hirſuta, licet atra viriditate ſupernè ſplendeant, quorũ guſtus adſtrictionis particeps eſt: flos unicus interdum & alter extremis ramulis exit, ſatis craſſo pediculo ſubnixus, unico quidem conſtans folio, ſed quinque profundis cronis, ijſdemq; velut circinatis diviſo, ut quinque folia habere videatur, ejuſdem cum primo genere penè magnitudinis, coloris ex albo purpuraſcentis, & quaſi carnei dilutioris, decem ſtaminibus extrema parte nigris, & ſtylo oblongo purpuraſcente medium florem occupantibus: floribus excuſſis apparent pentagona capitula obtusè mucronata, quę maturitate aperta, ſemen continere deprehenduntur exile admodum, flavi coloris.

Nucina.

Rariſſimum hunc fruticem duntaxat in Sneealben jugi ſcopulis naſcentem obſervabam, unde florentem ſub mẽſis Iunij finem erui; ſemine verò prægnantẽ in Peytzalben ſummo ſupercilio, duobus ſupra Neuberg miliaribus. Semel atque iterũ ex ijs jugis cum ſuo ceſpite deſumptum in meũ hortulum tráſtuli cũ alijs elegantibus alpinis ſtirpibus: ſed miteſcere noluerũt.

NVLLVM nomen vulgare has plantas obtinere intellexi præter Primam, quæ, ut dixi, Heydenpfloy à Germanis dicitur: Tertiam quæ ab Auſtriacis Hepl aller Welt kraut vocatur, à præſtanti videlicet curandorum vulnerũ facultate (quo etiam nomine ipſos donare audio Priorem) & Quartam atque quintá ab Hiſpanis *perdiguera* appellatas. Sunt autem omnes perpetuò virentes & ſua folia per hiemẽ retinentes: ſed eorum flores admodũ caduci, & ſtatim ſeneſcẽtes.

CISTVS ANNVVS. CAP. XLIX.

VT Superiores plantæ multos durát annos, ſic quas hoc capite deſcribam, Chamæciſto, meâ opinionẽ, cõgeneres, annuæ ſunt duntaxat, & primo à ſatu anno perire ſolent.

PRIOR in vinetorum apud Salmanticenſes margimbus, & Granatenſi Regno mihi obſervata, longiuſculis hirſutis, rectis, & raris eſt virgulis, foliis autem amplioribus quàm in Chamæciſto primo, magiſque viridibus, adſtringentis

gentis guſtus. flos Chamæciſti primi flori ſimilis, pallidus aut albicans eſt, ſemen minutum rubeſcens in trigonis capitulis, duplo quàm Chamæciſti primi majoribus continetur.

Caſtellani *turmera* vocant, quia forſitan, ubi hæc naſcitur, tubera, quæ illis *turmas* dicuntur, creſcant, Granatenſes *yerva del quadrillo*. An Hydnophyllon herba, quam Pamphilus in gloſſis, teſte Athenæo lib. 11. Deipnoſoph. tradit ſupernaſcentem tuberibus, cujus indicio ſubeſſe tubera cognoſcunt? *Hydnophyllon.*

2. Ejus alia ſpecies invenitur longioribus aliquantulum virgis, non tamen minùs hirſutis, anguſtioribus etiam folijs, cujus flos minor, pallidus, valdè caducus; capitula & ſemẽ ſimilia.

ALTERAM, Madritiana ſilva inveniebam, ſecundo ab urbe Lutetia miliari, pedali altitudine aſſurgentem, exiguis, tenellis, rectis, nec admodum ramoſis cauliculis: oblongis folijs, anguſtis, hirſutis, diluta viriditate præditis, quæ cum ramulis per Caniculę æſtus pingui quodam & lento humore ſunt obſita: flos puſillus eſt, quinque folijs conſtans, punicante macula inſignitis, pallidi alioqui coloris ut ſuperior: tenella admodum & triquetra capitula puſillum & cinereum ſemen continent. *Ciſtus annuus 11.*

Hujus nullum vulgare nomen intellexi. Sed utraque Maio menſe floret.

Prioris ſemen, maximè commendari ad nephriticos dolores, atque ad alios uſus utile eſſe, me monebat Doctiſs. vir Simon de Tovar Hiſpalenſis Medicus.

CISTVS LEDON. CAP. L.

SVPEREST ut tertium Ciſti genus in ſuas ſpecies etiam diſtribuamus, quæ non minùs variæ ſunt quàm in Ciſto femina. Initium autem abs omnium vulgatiſſimo, & pinguiſſimo per Hiſpanias naſcente faciemus. *Ciſtus Ledon.*

Ciſtus Ledon 1. anguſtifolium.

1. PRIMVM igitur Ledon fruticat ad hominis altitudinem, quam etiam interdum ſuperat, ramis frequentibus, lignoſis, duris, nigris: folia, quemadmodum & rami, ex adverſo ſita ſunt, oblonga, tranſverſum digitum quandoque lata, nonnumquam etiam latiora, ſupernè ex viridi nigricantia, infernè candicantia, quæ cum tenellis ramulis pingui quodam odorato, calido, & tranſparente liquore adeò copioſo aſperſa ſunt, ut procul etiam ex ſplendore conſpici & agnoſci poſſit, odor autem octava miliaris germanici parte naribus percipi: flore eſt inter reliqua Ciſti genera & pulcerrimo & ampliſſimo, magnæ Roſæ inſtar, ſimplici quinque foliorum textura, omnino interdum albo, ſed cujus ſingula folia circa unguem ex purpura nigricante macula rhomboide nunc majore, modò minore & anguſtiore, ut plurimum infecta ſunt, floris umbilico multis croceis fibris pleno, ut in alijs Ciſti generibus: capitula in longis pediculis, folijſque ſuis denudatis, omnium maxima, rotunda ferè & plana, non mucronata, & ſæpenumero decagona, dura, interius flaveſcentia, quibus dehiſcentibus, ſemen decidit copioſum, ſubruſum, omnium minutiſſimum. *Ledon 1 anguſtifolium.*

Tota planta, dum reſiccata eſt, quendam candorem contrahit, pinguem tamen illum ſuum lentorem & ſuavem odorem non amittit, ſed eum retinet ad multos etiam annos.

Creſcit hoc genus multis Hiſpaniæ & Luſitaniæ locis frequentiſſimè, piſtoribus ad calfaciendas fornaces, & tenuioris fortunæ hominibus ſtruendo igni ſerviens. Nuſquam tamen abundantiùs quàm in collibus eorumque declivibus inter Tagum & Anam flumina, & toto ferè monte *Sierra morena* nuncupato, ut mihi aliquando contigerit ad viginti ferè miliaria per hujuſmodi frutices iter facere.

2. Superata Calpe, littore marino, quâ Malacam iter eſt, latiore naſcitur folio, quaſi ad Lauri anguſtifoliæ foliorum formam & amplitudinem accedente: non minus tamen pingui lentoque illo humore abundat, quàm jam deſcriptum. *Ledon 1 latifolium.*

Hiſpani utrumque *xara*, Luſitani priorem ſpeciem *eſtepa* appellant.

ALTERVM genus, ubi ſponte naſcitur, brevius eſt, & bicubitalibus duntaxat aſſurgit ſtolonibus, ramoſis: rami ſunt fragiles, folia omnium, inter Ciſti genera quę obſervabam, maxima, ſu- *Ledon 11. latifol majus.*

Ledon latifolium 11. majus.

Ledon 1111.

Ledon 11. latifol. minus.

Ledon 111. Cyprium.

Ledon 11. latifolium minus.

ma, supernè viridia, infernè nonnihil candicantia, Hederæ foliorum formam interdum, & Populi nigræ plerumque æmulantia, satis rudia & carnosa, hieme rubedinem nonnullam contrahentia, subacidi & adstringentis saporis flos candidus, Cisti feminę flori par: capitula pentagona, mucronata, exili & nigricante semine referta sunt.

Tenellæ plantæ neque pingues, neque odoratæ sunt, sed annotinæ duntaxat, & vetustiores, Autumno præsertim, quo tempore omnes Cisti species quæ pingues sunt, abundantiore succo, crassiore saltem & magis tenaci prægnantes esse mihi visæ sunt.

2. Hujus generis alia species etiam invenitur, per omnia ferè similis, sed humilior, neque cubitum excedens: folia etiam minora. flore, semine, gustu conveniunt.

Vtrumque genus nascitur in ea montis Mariani (vulgò Sierra morena dicti) parte, quæ superanda est ijs qui Vlyssippone Hispalim iter faciunt. Invenitur etiam quibusdam collibus Granatæ vicinis.

Primam speciem incolæ *xara-xarguna*, & *xaron* vocabant: Granatenses *xara-estepa*, eodem quo Castellani Cistum feminam nomine. Altera species incolis *xaguarça* dicitur.

TERTIVM in Hispanijs non observavi, sed semine ex Italia misso Cyprij Ledi nomine, nobis & plerisque alijs Belgis rei Herbariæ studio sese oblectantibus natum est, cubitali, interdum majore altitudine, fruticosum, nigricantibus ramis, carnosis folijs, & præ saturata viriditate nigricãtibus, mediæ inter primi & secundi generis

generis folia magitudinis,brevioribus tamen,&rhomboidis quodammodo figuræ,quę cum novellis ramis lento & roſcido humore obſita ſunt,non adeò tamen abundanti & denſo,neque etiã adeò odorato,ut in primo genere:flos albus eſt,ſecundo generi ſimilis, ſemen etiam exile nigricans in rotundis capitulis

QVARTVM genus multis ramis fruticat, cubito longioribus , lentis & flexibilibus, hirſutis,albicantibus: folia reliquis Ledi generibus molliora, ad Ciſti feminæ folia accedunt, verùm paulò longiora,anguſtiora,hirſuta,nigriora,& lenta pinguedine conſperſa , non modò verno tempore, ſed etiam per totam æſtatem conſpiciuntur: flos albus eſt Ciſti feminæ flore non minor,nec ei abſimilis:capitula exigua membranaceis quibuſdam & laxis involucris tecta,ſemen continent omnium inter Ciſti genera maximum,nigrum. *Ledon IIII.*

In ſola Caſtella veteri hoc genus obſervabam , vicinis pago S. Martini *del Caſtañal* locis, ubi ab incolis *Ardivieja* nuncupatur,adeò frequens,ut vulgare ſit iſtic proverbium,

Quien al monte va,y mas no puede, Alomenos ardivieja coge. hoc eſt,

Quicunque montem accedit,potiùs quàm inanis redeat, vel Ardivieja (plantam viliſſimam) colligat. Apud noſtros Belgas ſatum feliciter provenit.

Ledon v.

Ledon vi.

QVINTVM eadem qua proximè deſcriptum aſſurgit altitudine, verùm ramis duris, lignoſis,nigricantibus: oblongis oleæ foliis anguſtioribus,fuſcis,pinguibus, & lento humore conſperſis, quemadmodum & novelli ramuli: flos albus omnium ferè minimus: longa & anguloſa capitula,in quibus ſemen ex rufo nigricans,exiguum. *Ledon V.*

Ad hujus radices genus illud *αἱμοδώρου*,ſive Cynomorij, Hypociſtis nuncupatum, adnatum inveniebam, multis veluti ſquamis, ut quod in aliorum Ciſti generum radicibus creſcit,compactum , palleſcentis coloris, quibuſdam tamen lineis purpuraſcentibus & nonnihil vireſcentibus diſtincti, cytinos ſuos ſumma parte proferens, lentoque & glutinoſo ſucco totum prægnans.

Nihil iſto Ledi genere vulgatius toto Valentino regno, & Narbonenſi Gallia, ubi aliud Ledum non obſervabam: ſed in pleriſque alijs Hiſpaniæ & Luſitaniæ locis etiam invenitur.

SEXTVM penè Quinto ſimile eſt, breviùs paulò, minoribus anguſtioribusque folijs, lento humore aſperſis, quemadmodum illius folia: flos major eſt, albus item, & quinque foli js conſtans,ſemen etiam riſponder. *Ledon VI.*

SEPTIMVM cubitale eſt,multis & frequentibus ramis fruticans, cineraceo colore præditis, quos ſepiunt frequentiſſima folia Roriſmarini coronariæ foliorum æmula, omnino caneſcen- *Ledon VII.*

Ledon VII.

Ledon VIII.

Ledon IX.

Ledon VIII.

Ledon IX.

Ledon X.

canescentia & hispida, nec minùs pinguia, & lento succo perfusa cum suis tenellis ramulis, quàm quintum genus: flos summis ramis copiosus, candidus, superiori similis, nec semen dissimile.

Valentino etiam Regno hæc duo postrema mihi duntaxat observata sunt, circa Xativa, & ab incolis *xaguarço* dicuntur.

OCTAVVM eadem qua superiùs magnitudine crescit, rami tamen magis expansi sunt, folia tenuiora, superna parte ex fusco viridia, inferna verò candicantia, ut Rorismarini coronariæ folia videantur, gustu tamen adstringentia, licet lento quodam & pingui humore sint cum tenellis ramis obsita: numerosi flores secundùm ramorum longitudinem nascuntur quinque folijs constantes, exigui, postremò tamen descriptis pares, lutei coloris: semen in pusillis capitellis ex cinereo nigricans.

Invenitur hoc frequens incultis illis locis citra Tagum, supra Olyssipponem, cum Cisto folijs Halimi, & nonnullis Bæticæ, ubi ab incolis *Romero*, id est, Rosmarinus appellatur.

NONVM minus est superiore, folia paulò majora, neque subtus incana ut in præcedente, sed rariora & magis glutinosa sunt: ramulos, quibus flos inhæsit, tenues, exsuccos, planeque retorridos, aliquot inania capitula & omnino hiantia jam excusso semine, sustinere deprehendebam.

DECIMVM pedali duntaxat est altitudine, ramulis exilibus, lignosis, satis tamen fragilibus, nigricantibus, pinguibus, & quodam lento humore madentibus: folijs longè minoribus quàm in Nono, non multùm à Thymi folijs dissidenti-

Ledon x.

dissidentibus: flores non observavi, quemadmodum nec in superiore: sed in oblongis ramulis quasi umbellatim prodeuntia capitula exigua & superiore parte aperta, inania jam & cum suis ramulis arida.

Nascuntur verò hæc duo postrema, in extrema Bæticæ parte, qua Castellam novã spectat, ab incolis *xaguarço* nuncupata: tametsi posteriùs nonnulli etiam *tomeruela* appellent, quòd sub ea fortè tubera, vel potiùs, ut existimo, Hypocistis, quæ illis tuberis fortasse loco observata est, nascantur: tubera enim Hispani *turmas*, ut antè dixi, vocant.

Non minus perpetuò virente nec decidente sunt folio ista Cisti genera, quàm Mas & Femina.

GRÆCIS porrò hic frutex λῆδον, Latinis Ledon dicitur: Plinius etiam Ladan appellat. Pingue verò illud quod ex eo colligitur λάδανον, Latinis Ladanum, officinis Laudanum. *Λῆδον. Ledon. Lada. Λάδανον.*

EIVS colligendi rationem Dioscorides lib. I. Plinius Naturalis Historiæ lib. XII. cap. XVII. descripsere. Quam verò inter recentiores Bellonius lib. I. cap. VII. Observationum in Creta observasse ait, adscribere hîc libet, cùm ab alio nemine sit adhùc prodita.

Græci colligendo Ladano peculiare instrumentum parant, vernaculo sermone illis Ergastiri dictum. Est verò id instrumentum rastro dentium experti simile: huic affixæ sunt multæ ligulæ sive zonæ è corio rudi nec præparato confectæ. Eas leniter adfricant ladaniferis fruticibus, ut inhæreat liquidus ille humor circa folia concretus, qui deinde à ligulis per summos Solis ardores cultris est abradendus. Itaque Ladanum colligendi summus, imò intolerabilis est labor, cùm totos dies ardentissimo canicularum æstu in montibus hærere necesse sit: neque facilè quisquam alius ad id colligendum operam sumit præter Calohieros, hoc est, monachos Græcos. Nusquam autem majore copia per totam insulam cogitur, quàm ad montis Idæ radices, pago Gigalinus nuncupato, & apud Milopotamo. Hactenus Bellonius. *Ladani colligendi ratio.*

Si quis tamen in Hispanijs huic colligendo operam navare vellet, multò minore, ut mihi videtur, negotio magnam ejus longè purissimi, resinosi, & odorati copiam colligere posset, cùm integræ aliquando, ut dixi, silvæ inveniantur omnium pinguissimi illius Ledi quod primo loco descripsi: neque illo ex Africa invecto, magna ex parte impuro, opus esset.

CETERVM Ladanum primo excessu calidum est, adhæc substantia tenui, proinde emolliens, & moderatè digerens, atque etiam concoquens: itaque mirandum non est, si peculiariter ad uteri vitia conveniat: similiter adstrictionis paululum habet, quocirca etiam defluentes capillos retinet: nam quidquid pravi humoris ad radices eorum reledit, id omne absumit, tum meatus quibus infixi sunt, contrahit.

LEDVM ALPINVM CAP. LI.

I. LEDO non ineptè subjungetur odoratus hic atque elegans frutex, multis cubitalibus, lignosis, duris, humi, ut plurimum, diffusis, cinereoque cortice tectis ramis præditus: quorum extremi ramuli confusè nascentibus foliis sunt obsiti, Chamæleæ Italicæ folorum æmulis, duris, supernè viridibus & splendentibus, infernè dilutiore colore conspicuis, mucrone interdum rotundiore & obtusiore, in ambitu villosis hirsutisque ut sunt & nova germina, adstringentis saporis: germinum extremis insidet coma florum deorsum inflexorum & propendentium, campanulæ modo concavorum, qui summa labra quinque divisuris secta habentes, foris intensiùs rubent, & argenteis veluti guttis (cum ipsis unde dependent petiolis) conspersi sunt, interiore verò parte dilutius rubri, aliquot staminulis intra latentibus, suaviusculi odoris: ijs succedunt exigua capitula quinque cellulis constantia, in quibus semen fulvum, minutissimum scobis instar: viridia capitula trita, suo odore capitis gravedinem quodam modo inducunt: radix dura, lignosa, oblonga: sed & rami per terram sparsi interdum fibras agunt. *Ledi alpini historia.*

Invenitur in summis Gneberg/Sneatben/Wechsel-/Durzenstein aliarumque vicinarum Alpium jugis inter saxa, ad devexa plerumque latera. Observavi etiam supra Gamingum, Chartulianorum

Ledum Alpinum.

Ledi alpini genus alterũ.

Nerion alpinum.

Chamærhododendros alpina.

norum cœnobium, in montis aſcenſu lapidibus ſtrato, qui ſubeundus eſt ijs, qui ad Schof/ & vicinas Alpes proficiſcuntur.

2. Aliud ejus genus invenitur in Gnealben ſupra Neuberg/ rarioribus folijs, nec ita confertis, majoribus, durioribus, admodum venoſis, longiore mucrone prędítis, minimè in ambitu hirſutis, & prona plerumque parte flaueſcentibus, aut ferrea rubigine nigricantibus: flores habet ſuperiori ſimiles, ſed paulò dilutiores, capitula & ſemen ſimilia. Hujus folijs & ramis adnata aliquando reperiuntur tubercula nunc nucis ponticæ, modò piſi magnitudine, inæqualia, foris rutilante aut palleſcente nonnumquàm colore, intus fungoſa, & alba pulpa plena, adſtrictionis participe, quæ gallarum vicem præſtare poſſint.

Floret utrumque genus Iunio & Iulio: ſemen ſub Auguſti finem, aut paulò ſeriùs matureſcit.

NERION alpinum nobilis idemque doctiſſimus Vlyſſes Aldrovandus hunc fruticem appellat, teſte C. V. Conrado Geſnero in deſcriptione Montis fracti. Alpini paſtores Alpzoſen & Bergzoſen nominant, ut ipſe eodem loco & in Epiſtolis, & Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus referunt, quidam Barenbluſt/ nonnulli Hunerlaub vocant. Primum genus omnino intelligi exiſtimarem à Clariſs. Viris Pena & Lobelio in Adverſarijs, ſub Alpinæ Chamærodendri odoræ nomine, niſi bacculas aſparagi vel taxi pares illi tribuerent, quas in noſtro non reperias; ſed pentagona tantùm capitula, ut ex ejus deſcriptione ſatis liquet. Alterum plurimum convenit cum eorum montana Chamæleæfolia, ſive Lentiſcifolia Chamęrododrendro minus odora. In Obſervationibus prioris iconem exhibet Lobelius Balſami alpini nomine: pictor tamen flores fideliter non expreſſit, quos in quinque crenas, non in quatuor, diviſos eſſe comperiſſet, ſi ramos ſuis floribus onuſtos, à me anno M. D. LXXIIII. amicis Machliniam miſſos (è quibus illam iconem expreſſit) diligentiùs conſideraſſet: licet non negem interdum fieri poſſe, ut quatuor tantùm crenis dividantur, ſic nonnunquam ludente in floribus natura: at omnes in eodem ramo tales natos eſſe, credibile non eſt.

Chamærhododendros alpina.

Chamærododendros Chamæleæfolia.

Balſamum alpin.

Evonymus quorundam.

Hic eſt frutex quem à nonnullis Evonymum dici, ante memini, neſcio qua ratione ductis. Nam in hoc ubi fructus ſeſamo proximus in quo acinus in quaternos verſus digeſtus, qualem Theophraſtus, ſive granum quadrangula figura, quod Plinius, illi tribuunt? Ex modò deſcripta ſanè hiſtoria ſatis liquet ne minimam quidem notam ad Evonymum referri poſſe. Itaque cum Geſnero loco ſuprà memorato, & in Epiſtolis, Ledi potiùs eſſe, quàm Nerion aut Evonymum arbitror, multum me impellente, ut ita cenſeam, hujus ſtirpis odore & temperamento. Ruſtici & Paſtores eorum montium in quibus obſervaui, utrumque genus Rauſch appellant, eoque Tinctores qui vicina loca inhabitant, utuntur ad lineas penulas nigro colore inficiendum. Nullum præterea uſum apud eos obtinere intellexi.

LEDVM SILESIACVM. CAP. LII.

CIsti Ledi generibus adnumerandum etiam eſſe hunc non minùs elegantem & rarum fruticem, non eſt dubium: ijs enim odoris fragrantia proximus eſt.

Ledi Sileſiaci hiſtoria

CVBITA LIBVS autem interdum eſt virgis, firmis, lignoſis, cortice cinereo obductis, quarum extrema in plures alias tenuiores & quodammodo purpuraſcentes, eaſque etiam nudas dividuntur: illæ viciſſim in alios dodrantales ramulos, virentes quidem, ſed tomento quodam rubiginei coloris obſitos, quos nulla ſerie digeſta ſed confuſa ambiunt folia, Libanotidis coronariæ folijs ferè ſimilia, ſed longiora, ſupina parte viridia, adeoque in pronam partem reflexa & convoluta, ut ejus nihil conſpici poſſit præter nervum ſecundum folij longitudinem excurrentem, ſimili tomento, cum petiolo cui inhæret, pubeſcentem, grati & ſuavis odoris, acriuſculi tamen ſaporis: ſummis iſtis ramis inſident capita ex multis brevibus quaſi ſquamis ferrugineis compacta, è quibus deinde ſeſe explicat corymbacea quædam multorum florum coma, oblongis, tenellis, atque virentibus, nonnihil tamen lanuginoſis, pedicellis

Ledum Silesiacum.

pedicellis inhærentium, grato odore nares ferientium, quinis foliolis albis constantium, non subluteorum (ut temerè quidam qui siccum cum flore ramum duntaxat conspexit, asserere non est veritus) decem candidis staminulis cum stylo medium florem occupátibus: his demum succedunt oblongiuscula capitula, pentagona, ossiculis fructus corni, aliquando magnitudine non cedentia, quæ dum adhuc viridia sunt, argenteis punctis distincta esse videntur, sed maturitatem adepta, rubiginei sunt coloris, semenque continent oblongum, flavescés, adeoque exile, ut scobis, è ligno à vermibus eroso sponte decidentis, instar sit. Verùm peculiare est in istis capitulis, ut matura deorsum inflectantur, terramque mucrone spectent, magna Naturæ providentia, ne semen temere effluat: nam præter reliquorum consuetudinem, à pediculo, non ab extrema cuspide, aperiri & dehiscere solent: maturo semine, terni aut quaterni alij ramuli rubigineo tomento obducti cum suis foliis in comæ lateribus nascuntur, spem florum in sequentem annum pollicentes: radix lignosa est, & brevibus fibris donata.

Tota planta, præsertim floribus onusta, odorata est, & aromaticum quidpiam spirat: quare mirum non est, si, teste Matthiolo, vestibus injiciatur ad eas à tineis præservandas.

Nascitur plerisque Silesiæ locis, unde non modò aliquot stirpes erutas, quæ in meum hortulum translatæ per biennium duntaxat creverunt, sed etiam recentes ramos elegantissimis floribus & suo fructu onustos, ad nos mittebat anno M. D. LXXVIII. Cl. V. D. Achilles Cromerus Nissenus, tunc R^mo ac Illmo Episcopo Vratislaviensi à secretis, nunc verò Brunnensis in Moravia πολίαρχος: qui nos etiam pro nostra amicitia peramanter admonebat, ad montium radices aliquot se plantas invenisse, quæ flores sex foliis constantes, duodenisque staminibus præditos præferrent. Insuper addebat, qui illi dux viæ fuisset, Venatorem adfirmare, similem plantam in summis montium jugis conspexisse, jam suis floribus ornatam, quæ digitalem longitudinem non excederet: nominatam autem ab eo Hexdunsch buntraut/hoc est, peregrinam apiariam, quia videlicet apes ejus floribus delectantur. *Apiaria peregrina.*

Floret sub finem Junij & Julio, semen Augusto & Septembri maturum est: inhærentque interdum in sequentem usque annum capitula, sic ut recenti flore, & fructu superioris anni vacuo, nonnumquam & tertij anni fructus pedicellis, onusti rami conspici possint.

ROSMARINVM silvestre vocatur hic frutex à Matthiolo: sed, ut dixi, ad Ledi genera potius referendus videtur, in qua sententia est doctissimus noster Lobelius: ideoque Ledum Silesiacum nuncupavi. Si quis Boëmicum (quod in Boëmia teste Matthiolo nascatur) aut foliis Rorismarini cognominare malit, à foliorum cum illo similitudine, per me licet. Cordo haud ignotum fuisse arbitror, & Plantarum Historiæ lib. I. Chamæpeucen ab eo appellari. *Rosmarinum sil. Matthioli.* *Chamæpeuce Cordi.*

NON dubium est, quin, si quis periculum faceret, ad pleraque magni usus futurus sit hic frutex. Atque adeò Silesij, teste Cromero, adversus articulorum contractiones utilem felicissimo experimento compererunt, totius plantæ decocto in solium infuso, cui ægri insideant, eoque remedio subinde repetito. Idem me hujus oleo stillatitio Fabiani Ilges Nissæni tum Pharmacopæi opera & diligentia vitreis organis extracto, mense Octobri anni M. D. LXXXII. donabat: Anno autem subsequente, ipsemet Fabianus Ducis Brigensis nunc Pharmacopœus, oleum quod è summis ejus fruticis ramis florentibus exceperat ad me misit: quod cùm admodum fragrans sit, & stirpis florumque nativum odorem retineat, eadem procul dubio facultates etiam obtinebit. Nondum tamen quempiam periculum fecisse intellexi.

IISDEM porrò locis quibus id Ledum crescit, nonnumquam invenitur frutex quidam pedalis altitudinis, rarò amplior, tenuibus subrubentibus virgis præditus, quæ deinde in tenuiores candicantesque ramulos dividuntur, angustis longisque foliis temerè & confuso ordine eos vestientibus onustos, supernè virentibus, infernè verò canescentibus, & Salicis *Cisti Silesiaci genus.*

humilæ

Rosmarinus silvestris ἄορμος.

Rosmarin sil. ἄορμος.

Speiræa Theophr. fortè.

Speiræa Theophr fortè.

pumilæ angustifoliæ, quæ paulò pòst describetur, valdè similibus foliis, nullius grati odoris, sed peradstringentis saporis: summis etiam ramis insident capitula ex multis brevibus squamis compacta cachryos modo, è quibus sese explicant aliquot flosculi tenuibus oblongisque pedicellis inhærentes, quinque foliolis, ut superioris, prædicti, sed diversi coloris, rubri nimirum dilutioris sive quodammodo carnei, quibus excussis pentagona conspiciuntur capitula brevia, obtuso mucrone, exili, pallescente semine plena.

Eodem quo superior tempore floret, & maturum semen profert.

HVNC sub anni M. D. LXXXII. Autumnum, è Silesia ad me mittebat Cl V. Fridericus Sebizius Ducis Brigensis Medicus, hac inscriptione, *Ros marinus silvestris ἄορμος*. Similem verò ante multos annos Machliniæ aluimus in horto; & florentem, non procul Loon arce, inter Brabantinæ Campaniæ ericeta erutum, accepimus.

SPEIRÆA THEOPHR. fortè. CAP. LIII.

BRIGA Silesiæ etiam mihi Viennam misit elegantem hunc fruticem idem Sibizius, ipso Vere, anno M. D. LXXXVI qui in meo hortulo repositus, egregiè provenit (umbroso enim loco collocaram ut facilius comprehenderet) & sequēte anno flores & semē protulit.

DVORVM autem cubitorum altitudine assurgit, tenuibus ramis seu virgis puniceo cortice obductis, per quos sine ullo ordine sparsa sunt frequentia, longiuscula & angusta folia, salignis proxima, per ambitum serrata, supernè dilutiore viriditate prædita, infernè veluti ærugine aspersa, exsiccātis cum quadam amaritudine conjuncti gustus. Extremi ramuli, digitalis ferè longitudinis, satis crassam spicam ferunt exiguorum florum, uvæ in modum congestorum, quinis foliis cōstantium, è quorum umbilico multa staminula prodeunt, coloris cum suo flore ex albo rubescentis sive carnei, nullo peculiari odore præditorum, nisi qualis ferè in florente olea est: illis evanescentibus succedunt pusilla pentagona capitula, quæ ad plenam maturitatem pervenientia, tenuissimum & pulvereum quodammodo semen flavescens effundunt. Mense Iulio floret, sub Augusti finem semen maturescit.

Qui ad me mittebat Sebizius, percontabatur an ad Syringam referri posset, propter pentagona capitula forsitan quę Syringæ albo flore capitulis haud absimilia, minora tamen, pollinem potiùs, quàm semen effundentia. Sed ego ad *ἀτειρακίαν*, cujus Theophrastus lib. 1. cap. XXIII. Hist. Plant. inter frutices quę spicam pariunt meminit, commodè referri posse judico: Sic enim ait, *πλείω δ' ἀκρόκαρπα τῶν ἄλλων ἢ τῶν δένδρων οἷον τῶν τε σιτηρῶν τὰ καχυώδη, καὶ τῶν θαμνωδῶν, ἐρείκη, καὶ ἀτειρακία, καὶ ἄγνος, καὶ ἄλλ' ἄττα.* Et fortasse commodius quam Vsburnum Matthioli, quod nonnulli *ἀτειρακίαν* esse volunt.

SALIX

SALIX ANGVSTIFOLIA PANNONICA. CAP. LIIII.

PRÆTER vulgaria Salicis genera, quorum ſuperior Pannonia non minùs ferax eſt quàm reliquæ quas adij Provinciæ, peculiares quaſdam ſalices in ea obſervabam, quas alibi videre non memini.

CRESCIT ergo peculiare quoddam genus juxta torrentes & udis locis, craſſo caudice, & ramis in multo tenuiores frequentioresque ramulos diviſis prędituin, quàm vulgaris ea ſalix quæ anguſtis alioqui folijs prona parte incanis eſt: hujus inſuper folia non modò ſubtus caneſcunt, ſed licet ſupernè viridia, quadam tamen alba lanugine pubeſcunt, anguſtiora ſunt, in longiorem mucronem deſinunt, frequentioraque in ramulis naſcuntur: flores alijs generibus ſimiles, pallidi, ſemenque minutiſſimum, nigrum, candida mollique lanugine exceptum, levis auræ arbitrio huc illuc fertur. Solet etiam hæc Salix alia quadam peculiari nota à ceteris diſtingui: nam plerumque ſubrubentibus quibuſdam tuberculis, baphico cocco ferè ſimilibus, onerata habere folia conſpicitur. Vienna torrens, ſub urbe Vienna in Danubium influens, ea maximè abundat. *Salix anguſtifol Pannonica.*

IN inſula porrò Danubij quæ è regione Poſonij eſt, altiſſimas & craſſiſſimas ſalices conſpiciebam maxima prægrandium Viſci fruticum copia onuſtas. Audio etiam circa illam ipſam urbem & in Caſtaneis arboribus, & Coryli, roſarumque fruticibus, viſcum naſci, mihi id affirmante ornatiſſimo viro Andrea Heindl, ejus urbis Pharmacopæo. *Viſcum ſalignum.*

Vngari ſalicem latifoliam aquaticam, quam ego aliquando Eleagnum Theophraſti eſſe ſuſpicatus ſum, Anguillara Siler Plinij eſſe credidit, Dalechampius platyphyllon leucophlæon cognominat, appellant *Reköttye fa*, vulgarem luteam ſive pallidam *Saar fiz*, rubram *Köz fiz fa*, amerinam ex qua corbes fiunt, *kötö fiz*. Germani omnes communi vocabulo, Weidenbaum/Weiden/ & Felber nominant, Galli *Saulzou Saules*. Itali *Salice*, Hiſpani *Sauze*. *Eleagnus Theophr. Siler Plinij. Leucophlaos Dalechāpij.*

SALIX PVMILA. CAP. LV.

MONTIVM herboſa & aperta juga pumilas alunt, quæ tribus generibus (præſertim quas obſervare potui) diſcernuntur.

Salicis pumilæ latifol. genus I. & II.

PRIMVM enim virgas habet minimi digiti craſſitudine, humi tuſas, pedales, interdum etiam majores, frequentibus prędita ramulis, qui ſurſum attolluntur, & inter gramina emergunt uncialibus ferè folijs obſiti, ſupernè viridibus & ſplendentibus, infernè ſubcinereis & quodammodo caneſcentibus, non multum abſimilibus Vitis idææ II. folijs. Fert ea in tenellis ramulis floſculorum molles ſpicas, quibus ſuccedunt capitula ut in majore & latifolia ſalice, quæ matura aperiuntur Auguſto, mollemq; lanuginem fundunt, in qua puſilla nigra grana latent: radix admodum craſſa eſt, pro plantæ tenuitate, craſſisque & obliquè ſparſis fibris firmata. *Salix pumila latifolia I.*

ALTERVM ſimiles fundit virgas, humi etiam jacentes, nonnumquam paulò longiores, magis ſcabro cortice tectas, & in frequentiores ramulos diviſas, quas ſimilia cum ſuperiore folia ambiunt, magis mucronata, ſupernè viridia, infernè ſplendentia, licet tenui lanugine pubeſcant. Hujus florum ſpica, ſive iulus craſſiuſculus eſt, illi pænè ſimilis qui in latifolia ſalice naſcitur: radix cum ſuperiore convenit, imò craſſior quodammodo videtur, non minus quàm illa diſperſa, virgis etiam, ſecundum radicis caput, interdum fibras agentibus. *Salix pumila latifolia II.*

TERTIO generi graciliores ſunt virgæ, ut plurimùm pedales, nonnumquam dodrantales duntaxat, rectæ, lentæ, ſubflavo cortice tectæ: uncialia folia, ſativi lini foliorum modo anguſta, ſupina parte viridia, prona verò cinerea, & cum novella adhuc ſunt, omnino cana: flos ut in vulgari flaveſcens, exigua, brevi, mollique ſpica ante folia naſcitur, at in candi- *Salix pumila anguſtifol. I.*

Salix pumila anguſtifolia I.

Salix pumila anguſtifolia II.

dam deinde lanuginem reſolvitur: radix digitalis craſſitudinis, obliqua, nigra, & tenuibus fibris donata eſt. Creſcit etiam hoc genus in udis cæduis ſilvis infra Francofortum ad Mœnum.

Salix pumila anguſtifol. II. INVENITVR porrò in Pannoniæ & Auſtriæ quibuſdam depreſſis cæduis ſilvis & uliginoſis pratis, Quartum quoddam genus, gracilibus & cubitalibus interdum virgis aſſurgens, non minùs quàm in ſuperiore lentis, quæ à medio ad ſummum ramulorum, multas ferunt exiguas florum ſpicas, molles & incanas, maturitate in pappum & lanuginem abeuntes: folia ſuperiore breviora, anguſtiora, ſuperne viridia, interne cana lanugine pubeſcunt & ſplendent: radix ſuperiore non minùs craſſa eſt, & tenuibus fibris prædita: ſed & virgulta ſecundùm ſummum radicis caput, qua telluri cohærent, ſubinde tenues & capillatas fibras agunt.

Nec huic diſſimilis, paulò tamen latioribus foliis prædita, quę paſſim in fabuloſis Hollandiæ aggeribus Oceano objectis inter gramina & ſpartum, haſmillis nuncupatum, naſcitur.

CHAMELÆA. CAP. LVI.

Chamelæa I. hiſtoria. SVRCVLOSVS frutex eſt Chamelæa, ramis palmaribus, interdum minoribus, præſertim calidis regionibus: foliis perpetuò virentibus, Oleæ ſimilibus, minoribus tamen nec incanis, ſed viridibus, guſtus initio amari, deinde linguam vellicantis: flores habet exiguos, pallidulos aut flavos, tribus foliolis conſtantes, ex foliorum alis prodeuntes, fructum tricoccum tithymali modo, pelliculâ primùm viridi, deinde per maturitatem rubrâ, amari & fervidi guſtus, obductum, durum, & ubi exſiccatus fuerit, fuſcum. Floret Aprili, fructus Auguſto matureſcit.

Natales. Naſcitur Valentino & Aragonum regno totáque Catalonia: verùm multò brevior & candidior quàm in Gallia Narbonenſi. Certè Mompeliano agro circa Miravaux, & vicinum illi collem, viáque ad Frontignanum urbem, Setio monti, quod vulgò *Cap de Sete* dicitur, proximam, frequens eſt, ubi multò vegetior & viridior quàm in Hiſpanijs. Nunc etiam à rei herbariæ ſtudioſis in Germania & Belgio alitur.

Nomina. Χαμέλαια Græcis, quaſi humilis Olea dicitur: Dioſcoridi etiam πυρὸς ἄχνη, ἢ ἄχνης, ἢ χόχος κνίδειος dicitur: apud Latinos Græcum nomen retinet Chamelææ. Quidam Hiſpani *Olivilla* vocant, Narbonenſis Provincia *Garoupe*.

Facultates. DIOSCORIDES auctor eſt pituitam & bilem detrahere, in catapotijs ſumptam, ita ut

duæ

Chamelæa tricoccos.

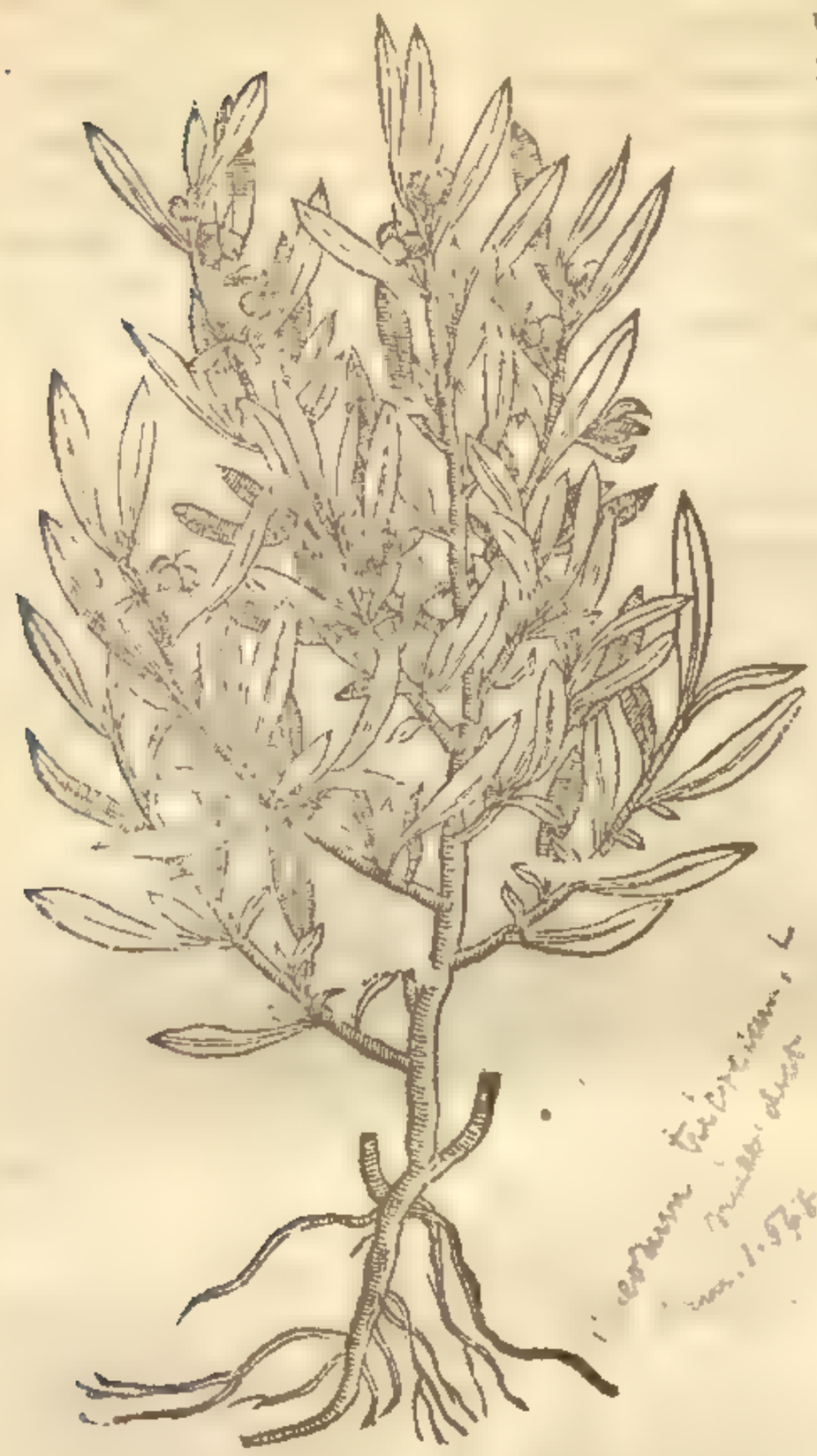

duæ Absinthij partes ad unam Chamelęæ miſceantur, & Hydromelite exceptæ in catapotia cogantur: in ventre tamen non liquefieri, ſed quotquot aſſumpta ſunt regeri. Hujus item folijs cum melle tritis ſordida ulcera & cruſtoſa repurgari. Eaſdem pænè facultates tribuit illi Plinius lib. XXIIII cap. XV. Nat. Hiſtoriæ: ſed lib. XIII. cap. XXI. Chamelęam cum Thymelæa confundit.

ALIVD porrò Chamelææ genus nobis ex Italiâ defertur ab hac planè diverſum. Id recto ſtolone fruticat, ramoſque habet admodum flexibiles, tenaci cortice, & qui difficile diſrumpi poteſt, obductos, folia admodum conferta, carnoſa, Daphnoidis foliorum formam imitantia, multò tamen minora, & incanâ lanugine, infernè præſertim, pubeſcentia: flores ſimul congeſtos, quatuor foliolis conſtantes, dilutiſſimè purpuraſcentes, ex lanuginoſis coloriſque argentei calyculis prodeuntes: fructum non tricoccum, ut ſuperior, ſed unicum, oblongiuſculum, tenui miniata membrana tectum, ſucculenta carne, & fervidum nucleum in ſe continente, præditum. *Chamelæa II.*

Eum fruticem duntaxat apud nos videbam in hortis cultum, biſque interdum eodem anno florentem. Viennæ Auſtriæ aliquoties illius ſemen terræ credidi, & natas plantulas diligenter ſummaque curâ conſervare volui, ſed ſubſequens hiems ſemper corrupit.

THYMELAEA.

CAP. LVII.

FRVTEX eſt Thymelæa pollicaris interdũ craſſitudinis, cubitalis verò altitudinis aut amplior, & in multas virgas diviſus cubitales, pulchras, tenues, rectas: quas ſepiunt perpetuò virentia folia Lini ferè, ſed majora, latiora, non obtuſa cuſpide ut Chamelææ, neque adeò fragilia, ſed mucronata, lenta, & gummoſum quiddam, ſi dentibus atterantur præbentia: flores fert in extremis virgis copioſos, quatuor foliolis conſtantes, Oleæ ferè ſimiles, candidos, racematim fermè propendentes: deinde fructum baccarum myrti interdum magnitudine, paulò longiorem, initio viridem, poſtea corallij modo rubrum, carnè ſucci plena Ceraſorum inſtar, ſub qua latet unicum ſemen, nigrâ fragilique pellicula, albam & fervidi ſaporis medullam obvolvens: radix lignoſa eſt & dura, in tenellis plantis raphani modo efformata, craſſo cortice tecta, ſed, quemadmodum tota planta, lento & admodum tenaci. *Thymelæa hiſtoria.*

Naſcitur per totam Hiſpaniam locis aſperis, & pleriſque Narbonenſis Galliæ. Floret autem Iulio, & toto nonnumquam Autumno, ſemenque ſubinde profert. *Natales.*

GRAECI θυμελαίαν vocant, nonnulli etiam χαμελαίαν, teſte Dioſcoride, καὶ πυρὸς ἄχνην, ἢ κέγχρον, ἢ κνέωρον (tametſi eodem capite folia peculiariter κνέωρον appellari dicat) Eubœenſes κιτρώλιον, alij λῖνον. Latini Thymelęæ appellationem retinent: Hiſpani *torviſco*: cujus bac- *Nomina.*

cis menſe Octobri & Novembri aviculis plerumque inſidiantur. Ejus fructus Græcis κνίδειος κόκκος, Latinis Granum cnidium peculiari voce dicitur. Hallucinantur enim, inquit Dioſcorides, qui coccum cnidium fructum eſſe Chamelææ exiſtimant.

Facultates. FOLIA per meſſes colligi debent, & ſiccata in umbra recondi, auctore Dioſcoride: &, ſi dare libebit, antea tundi & nervi eximi. Purgant autem, & aquoſa ducunt, ſi acetabuli menſura vino diluto macerentur, moderatiùs autem, addita lente cocta, aut contritis oleribus. Seminis medulla, bilem, pituitam, & aquas per inferna detrahit, ſi viginti granorum pais interna bibatur: verùm fauces adurit: itaque cum farina aut polenta, aut in uvæ acino dari debet, aut melle cocto obducta devorari. Plures ejus facultates apud Dioſc. lib. IIII. videre licet.

SANAMVNDA HISPANICA. CAP. LVIII.

SVPERIORIBVS meritò cõjungi poſſe exiſtimo duo ſuffruticum genera, quæ Sanamundæ nomine donata per Hiſpanias obſervabam, quibus addi poteſt & tertium illis ſimile.

Sanamunda I.

Sanamunda II.

Sanamunda I. PRIMVS Suffrutex multis cubitalibus ramis ab eadem radice fruticat, obſequioſis, flexibilibus, cortice exteriore nigreſcente obductis, alium interiorem lentum & in tenuia fila ſe dividentem complectente: foliis Chamelææ æmulis, minoribus tamen, brevioribus, carnoſisque, ad Tithymalum paralium, aut Myrtum proximè accedentibus, ſed aliquãtulum hirſutis, circa ramulos confertim & ſerie quadam diſtributis, gummoſis ſi mordeantur, amaris initio, deinde acribus & adurentibus: flores inter folia naſcuntur Oleæ ſimiles, oblongi, in quatuor foliola per extremum diviſi, lutei: fructus (ut ex relatu accepi) penè Thymelææ eſt, ſed nigricantis coloris: radix craſſa, & lignoſa.

Frequens eſt regnis Granatenſi & Valentino, in apricis & Sole illuſtratis locis: Verno tempore floret, hoc eſt, Martio & Aprili.

ISTIC ab Herbarijs, hoc eſt, ijs qui Stirpium notitiam ſe habere profitentur, Sanamunda vocatur, à ruſticis verò *mierda-cruz*, ob purgandi videlicet facultatem, cujus cauſa ruſticis illius regionis magno in uſu eſt.

Sanamunda II. ALTER cubitalis etiam altitudinis frutex eſt, ramis lentis, flexibilibus, carnoſo & denſo cortice intectis, qui (ſublata exteriore cute) per totam plantam, præſertim circa radicem, Lini aut Cannabis modo in fila diduci poteſt: ſuperiores ramuſculi denſorum, confertorum, lanuginoſorum, & veluti tomento quodam obſitorum foliorum comam pariunt, ſuperiore minorum, & mucronatorum, ſalſi nonnihil guſtus, ſed deinde acris & calidi: exornatur hæc coma flaveſcentium floſculorum Oleæ ſimilium numeroſa ſobole: radix craſſa & lignoſa ſuperiori ſimilis eſt.

Iſtius

Istius fructum obseruare etiam non potui, quandoquidem Februario florentem inueniebam petroso & salebroso loco, maritimis Bæticæ, inter Calpen & Estepona, montibusque Granatæ proximis.

GRANATENSIBVS Mauritanis Sanamunda vocatur, apud quos purgandorum corporum gratiâ frequenter vsurpatur Drachmæ enim pondere cum decocto Ciceris tumpta, mirifice purgat per inferiora. Circa Calpen, ubi vulgò *Burhalaga* appellatur, nullus illius usus, præterquam ad excalfaciendas fornaces.

Sanamunda III.

TERTIVS duos superiores magnitudine excedit, candidioribus & multò lentioribus vitgis, quarum cortex supra modum lentus est & frangi contumax: extremi ramuli frequentes & ferè omnino tomentosi, procumbentem comam habent, & frequentibus foliolis obsiti sunt, carnosis, parvis, Sempervivo minori Dioscoridis, quod nonnulli, Illecebram vocant, valde similibus, urentis etiam facultatis: flores superioribus similes interdum herbacei sunt, aliquando pallentes. Sed neque istius fructum observare licuit; floret autem cum superioribus. *Sanamunda III.*

Invenitur hoc genus toto illo tractu maritimo Meridici objecto, qui ab Herculeo freto, ad Pyrenæos usque excurrit.

QVO porrò nomine vulgari appelletur, ignoro. Similem autem fruticem siccum ad nos aliquando miserunt C. V. Alfonsus Pantius Medicus & Professor Ferrariensis piæ memoriæ, & amplissimus Iacobus Antonius Cortusus Patavinus patricius; hic quidem Ericæ Alexandrinæ nomine, ille verò Cneori.

Verùm Cneori-ne, an alio nomine, Veteribus descriptæ sint hæ stirpes, alijs judicandum relinquo. Certum tamen est, Thymelææ congeneres esse, & ijsdem facultatibus pollere.

CNEORVM MATTHIOLI. CAP. LIX.

ILLIS subijciendum existimavi elegantem hunc suffruticem, cui multi sunt rami graciles, flexibiles, lenti, surculosi, ab ipsa protinus tellure emergentes & humi diffusi: folia nullo ordine disposita ramulos ambiunt, viridia, cutanea, Thymelææ veræ proxima, ingrati primùm, deinde amari saporis, nulla aut perexigua (quantum quidem gustanti deprehendere licuit) acrimonia prædita: flores in summis surculis, sex, septem, aut plures, conferti, quatuor foliolis constantes, ex rubro purpurascentes, Centauri minoris florum penè æmuli, ingrati etiam & amari saporis, aspectu tamen pulcherrimi, atque odorati, caput (si diutiùs naribus admoveantur) tentantes: ijs succedit fructus exiguus, Thymelææ fructui haud dissimilis, non ruber quidem, sed candidus, oblongiusculus, semen continens cinerea membrana tectum, rotundum, Thymelææ grano par: radix longa, minimi digiti ut plurimum crassitudine, interdum nigricans, majore verò ex parte flavescens, lenta, superna parte nonnumquam gracilior, unde rami flexibiles & humi dispersi emergunt, & subinde, secundùm alarum cava, satis crassas fibras flavescentes agunt. *Cneori Matth. historia.*

Provenit in multis montibus Viennæ vicinis tantâ abundantiâ, ut rusticæ mulieres, dum floribus abundat, multos ejus manipulos in forum venales adferant, cum alijs varij generis floribus, exornandorum tricliniorum gratia. Nascitur etiam in Pannoniæ silvis editiore loco sitis ultra flumen Rabum sive Arabonem. Frequens etiam crescit quibusdam siccioribus pratis Francoforto ad Mœnum vicinis, præsertim silva quadam quercubus consita, circiter miliare infra eam urbem ad sinistram fluminis, inter Ericas, ubi illam candidis etiam floribus variantem conspiciebam, cujus etiam manipulos rusticæ mulieres in foro venales proponunt. *Natalis.*

Aprili plerumque florere solet, nonnumquam etiam Maio: fructus maturus est Iunio. Adeò autem fœcundus est hic suffrutex, ut sæpenumerò ter eodem anno floreat, novis floribus semen semper consequentibus, quod probè maturum, bis eodem anno de una eademque planta colligere memini Viennæ Austriæ.

Cneωrum Matthioli.

Cneωrum alb. Theoph.

Gaza mendosum exemplar sequutus.

Hippoglossum Valentinum.

Stein roselin.

Hippoglossi Valentini historia.

MATTHIOLVS Commentarijs in Dioſc. cap. de Cinamomo hunc ſuffruticem pro Cneωro albo Theophraſti proponit. Cùm verò, quale ſit Theophr. Cneωrum, cujus lib. VI. cap. II. Hiſt. Plant. duo genera facit, album & nigrum, difficulter judicari poſſit, cur huic ſtirpi Cneωri nomen accommodare voluerit, multi mirantur. Poſtrema autem editione cap. de Thymelæa lib. IIII. aliud nobis Theophr. Cneωron adfert, nullis, ut ipſius verbis utar, deficientibus notis. Sed cùm nudam tantùm imaginẽ addito Cneωri nomine noſtris oculis ſubijciat, illiuſq; hiſtoriam planè ſubticeat, ſi parum fidei, ipſius aſſertioni adhibuerimus, nemo, ut opinor, vitio vertet. Dioſc. & Gal. Cneωron, ad Thymelæam & Chameleam referendum eſſe cenſent doctiſſimi quique. Peritiſſimus Anguillara opinionum lib. I. cap. de Caſſia, Cneωrum utrumque Theoph. arbitratur eſſe noſtrum Roremmarinum coronarium & Lavendulam, & Gazam mendoſum exemplar ſecutum, ὁ δὲ μέλας ἄοσμος, pro εὔοσμος legiſſe, propterea nigrum odore carere interpretatum eſſe. Cujus rei cauſſa mirificè illum exagitat Matthiolus. Certè meus Theophraſti Græcus codex qui Venetijs anno M. D. LII. Aldinis typis cuſus eſt, diſertè habet ὁ δὲ μέλας εὔοσμος.

Ceterùm niſi in hac planta, acrimonia, quæ quidem ſenſu percipi poſſit, abeſſet, ad Thymelææ genera, aut ipſi cõgeneres ſtirpes (quales multas inveniri paulò antè monuimus) hunc ſuffruticem referendum eſſe cenſerem. Vulgarem autem appellationem cur apud ruſticas mulierculas nullam invenerit, ſatis mirari nequeo, quandoquidem illius flores ipſis adeò familiares ſint, & in delicijs. Nonnulli tamen ruſtici Stein roſelin/ hoc eſt, petræam roſulam vocant.

Quibus verò facultatibus prædita ſit hæc planta, mihi adhuc incompertum.

HIPPOGLOSSVM VALENTINVM. CAP. LX.

SVFFRVTEX hic potius, quàm herba, cubitali aut ampliore altitudine aſſurgit, multis ramis lignoſis, duris, fragilibus tamen, & nigricantibus prẽditus, circa quos, ex tuberculis interdum multa confertim & ſimul juncta folia naſcuntur, in tenerioribus verò ramulis, qui plerumq; rubeſcunt, rariora, Myrti ferè, longiuſcula, ex cæruleo nigricantia, carnoſa, nigricante pediculo, acuto mucrone, extremæ amaritudinis: ſummis ramulis ſingulares inhærent calices ſquamatim compacti, interioris orbis florum Scabioſæ, aut Morſus Diaboli magnitudine, qui florem continent villoſum & lanuginoſum, ex cæruleo candicantem in meditullio, at in ambitu omnino cæruleum: ſemen ignoro, nam florentem duntaxat conſpiciebam: radix dura eſt & lignoſa.

Natales. Februario menſe floribus onuſtum hunc ſuffruticem inveniebam in Bæticæ ſolitudinibus cir-

bus circa Antequeram, Martio autem inter Velez & rubio & Lorca, quæ Eliocrota veteribus dicitur, Murciani regni urbes, totoque Valentino regno.

BAETICI, *Coronilla de frayles*, hoc est, coronulam fratrum sive monachorum, quasi eorum orbicularem tonsuram flore referentem, & *siempre enxuta*, quia semper arida & exsucca videtur, appellant. Murciani verò & Valentini vulgari voce *segullada*. *Nomina.*

Nonnulli Valentinæ academiæ Professores Hippoglossum esse censebant: sed nihil cum Hippoglosso Dioscoridi descripto commune habet, nisi quis fortè ob foliorum ejus cum Ruscifolijs affinitatem ei hoc nomen donandum putet, quæ tamen in hoc frutice circa pediculum oblongiora & angustiora sunt: præterea dissimiles utriusque facultates.

Alij Alypum nominare malunt: sed cùm planè arida sit & succi expers, non video qua ratione suam sententiam stabilire possint. *Alypũ quorundam.*

CETERVM circunforanei Bæticæ medici ejus decoctum propinare dicuntur ijs qui Gallica scabie sive Venerea lue laborant, non sine magno (ut aiunt) successu. *Facultates.*

CASIA QVORVNDAM. CAP. LXI.

CVBITALIS est hæc planta, fruticosa, tenues virgas ferens, virescentes, lentas, interdum etiam nigricantes, præsertim dum novellæ sunt: & in his folia Lini rariùs per ramos sparsa, amari saporis: flores aliquot ex luteo virescentes & palliduli, muscosi, corni florum æmuli, adstrictoriæ facultatis, in eodem pediculo congesti innascuntur: fructus deinde qualis Myrti, initio viridis, ubi maturuit ruber, Corallij aut Asparagi maturo fructui similis, subdulcis, lentusque, tandem nonnihil acrimoniæ exerès, osseo intus nucleo, qui medullam cõtinet albam, dulcem. Radice nititur dura & lignosa. Floret æstate, fructus Octobri, vel etiam ante maturescit. *Ostyris Plinij forsè.*

Varijs Hispaniæ locis crescit secundùm vias: frequentissimè autem Granatensi & Valentino regno. Mompeliano etiam agro olim observare memini, ad ingressum Peraul, pagi ad stagnum Volcarum siti, deinde silvula Egremont cœnobio proxima, in qua multæ elegantes stirpes.

Eo quo istic versabar tempore, à studiosis pro Osiride habebatur: subsequentibus annis Casiam appellare maluerunt, quod nomen etiam nonnullis Hispaniæ locis obtinet. Doctissimus Plaça Medicus & Professor Valentinus Plinij Polygonum esse existimabat: verùm ad quod Polygoni ab ipso descripti genus referri possit, non video. Hispanorum vulgus *Badajoz* & vicina loca Bæticæ, qua Lusitaniæ conjungitur, incolens, *guardalobo* vernacula lingua appellat. *Casiæ.* *Polygonum Plin.*

Si quis cum Osyride Plinio descripta conferet, aliquot notas communes habere deprehendet: nihil tamen statuere volo. Certè *κνέωρος* Theophrasti, quem Casiam ab Hygino vocari Plinius tradit, cujusque ipse lib. XXI. cap. IX. Nat. Hist. ex Theophrasto duo genera constituit, esse non potest. Sed neque etiam Virgilij Casia, planta odorata, cujus in Bucolicis & Georgicis meminit.

VVA MARINA VVLGARIS. CAP. LXII.

HVIVS duo genera per Hispanias mihi sunt observata, sola duntaxat magnitudine inter se differentia.

PRIMVM humana interdum altitudine fruticat, Spartij, quod Hispani *retama* vocant, modo, brachialis crassitudinis aliquando stipite, oblongis ramis, nigricantibus, qui deinde multas virgulas ferunt pedales, tenues, multis internodijs distinctas, ut Equisetum ferè, propendentes, sine folijs, admodum adstringentis saporis: florem secundum internodia confertum, minutum, & muscosum, corni floribus non absimilem, pallidum: deinde fructum exiguis moris similem (ut mihi quidem retulerunt incolæ, nam florentem duntaxat videbam) rubentem succulentum, acidum, in quo pauca grana, milio ferè similia insunt, foris nigra, intus alba: radix dura, lignosaque est. *Polygonum XIII. Plin. majus.*

ALTERVM humile est, gracilibus, sarmentosis & frequentibus ramulis fruticosum, qui internodijs ut in superiore distinguũtur, humi sparsâ & profusâ comâ, sine folijs, ut Primum, nec *Polygonum Plinij minus.*

Polygonum 1111. Plinij majus.

Polygonum 1111. Plinij minus.

nec minùs adſtringens: flores ſunt muſcoſi palliduli corni floribus etiam ſimiles: fructus exiguis moris par, per maturitatem ruber, ſucculentus, acidus, unum aut alterum granum milio pænè æquale, foris nigrum, intus album continens: radix alteri ſimilis ſed minor: longè etiam lateque ſerpens, & ſubinde novas proles ſub terra promens.

Maius. Floret utraque planta Maio menſe: fructus Auguſto vel etiam ſeriùs matureſcit. Primam tamen initio Martij floribus onuſtam deprehendebam circa *Velez el rubio*, regno Murciano, ubi plurima naſcitur, nuſquam alibi mihi conſpectam.

Alteram frequentem inveniebam in quodam colle, ſecundo à Salmantica miliari, totius ferè Hiſpaniæ meditullio, longiſſimè à mari. Quod equidem ſatis mirari non poteram, cùm antea nuſquam obſervaſſem niſi maritimis locis, & toto illo tractu inter ſtagnum Volcarum & ipſum mare Mediterraneum, ſupra Peraul & Magalonam, ad montem uſque Setium.

Nomina. HISPANI primum genus *belcho* vocant. Alterum genus Narbonenſis Galliæ incolæ *raſins de mar*, hoc eſt, uvam marinam appellant. Cùm iſtic vivebam, peritiores pumilum genus ad Dioſcor. *τράγον* quod & *τράγανον* dici ait, lib. 1111. deſcriptum referebant: cujus ſanè aliquot notæ non ineptè huic plantæ quadrant. Poſtea nonnulli ad Androſacen retulerunt, Bellonium ſequuti, qui Obſervation. lib. 111. cap. XLI. de Androſace agens, hanc innuere videtur.

Τράγον. Τραγάγανον. Androſace Bellonij. Croton Anguill. Peritiſſimus Anguillara, Crotonis, cujus Nicandri interpres mentionem facit, nomine, hanc, ni fallor, deſcribit opinione duodecima. Creſcit, inquit, ad flumen Sebenicum in Dalmatia humilis frutex, Pino valdè ſimilis, frequentibus nodis, cujus folia [cirri ſeu ramuli potiùs] Equiſeto minori ſimilia ſunt, ejus flos rufeſcens, tametſi palleſcentem viderim, qui deinde in fructum extuberat rotundum Ceraſo minorem, maturitate colorem rubrum contrahentem, qui etiam edi poſſit. Naſcitur locis aſperis, montoſis & ſaxoſis, &c.

MVLTIS verò notis, hujus primum genus præſertim, cum Polygono quarto Plinij quadrare mihi videtur, quod his verbis deſcribit lib. XXVII. cap. XII. Quartum genus ſilveſtre appellatur, pænè arboris modo frutex, radice lignosâ, ſtirpe Cedri rubicundo, ramis ſparti, binûm palmorum, nigris geniculorum ternis quaterniſve articulis. Huic quoque ſpiſſandi natura, ſapor mali coronei.

Deinde quas Dioſcorides Polygono tribuit facultates, adhuc hodie apud ejus regionis, ubi hic frutex naſcitur, incolas, in uſu ſunt: illius enim decoctum penis & veſicæ ulceribus conferre aſſerunt.

Ephedra. Caucon. Anabaſis. POSSET tamen ad Ephedram forſitan etiam referri, cujus idem Plinius lib. XXVI. cap. VII. in hæc verba meminit: Caucon, quæ & Ephedra, ab alijs Anabaſis vocata, naſcitur ventoſo ferè tractu, ſcandens arborem, & ex ramis propendens, folio nullo, cirris numeroſa, qui ſunt

junci

junci geniculati, radice pallida. Datur ex vino nigro austero trita ad tussim, suspiria, tormina, &c.

Hanc Bellonius lib. I. & III. Observationum arbores conscendere dicit, cujus & fructum Androsaces similem, rubrum edisse refert.

Ego verò hanc plantam solam ferè nascentem, & sese sustinentem, nec ullo adminiculo egentem semper inveniebam.

ANAGYRIS. CAP. LXIII.

TAMETSI nonnulli plura Anagyris genera se vidisse referant: ego unicum legitimum, quale videlicet à Veteribus descriptum est, tantùm observasse ingenuè profiteor.

Anagyris vera.

ARBVSCVLA autem est humanam altitudinem non multum superans, calidioribus præsertim regionibus (nam alibi duorum etiam hominum magnitudinem æquantem conspexi) multis ramis fruticosa, cortice ex viridi nigricante obductis, è quibus ramuli prosiliunt onusti foliis trifolij ferè mænianthis, hoc est, ternis simul junctis, sed supernè dilutius virescentibus, aversâ autem parte incanis, ut viticis folia, odoris, ut spatulæ fœtidæ vulgaris, (quam nonnulli Xyrin esse volunt) adeo gravis & tetri, ut transeuntibus suo fœtore caput offendat. Ex foliorum sedibus & alis, bini, terni, aut quaterni ad summum flores simul prodeũt oblongi, quinque foliis constantes, genistæ ferè aut Cytisi florum modo, sed quorum supremum, quodque reliqua integit, brevius est, & minimè, ut in illis, reflexum, coloris intensius aurei, reliquis pallescentibus: siliquæ deinde succedunt digitalis longitudinis, pollicaris verò latitudinis, cartilagineæ, in quibus terna aut quaterna semina, nonnumquam plura, satis magna, exiguis phasiolis æqualia, remis forma, quæ initio candicant, deinde purpurascentem colorem contrahunt, tandem, cùm plenè matura, ex cæruleo nigricant: ut aptissimè Dioscorides ποικίλον dixerit: nam in eodem fructu non exacte maturo tres differentes colores subinde conspiciuntur.

Natales.

Primùm omnium hunc fruticem nascentem inveniebam primo ab Arelate lapide, saxoso quodam colle, qui dicitur D. Antonij monente C. V. eodemque primario Mompelianæ Academiæ Professore D. Guilelmo Rondeletio. Deinde frequentem circa Hispalim totius Bæticæ Emporium celeberrimum, tum etiam ad Mundam, Malacam & Valentiam.

Floret istic Ianuario & Februario, æstate semen maturescit. Hujus porrò ligni matrix sive cor, non nigricat, sed nonnihil potiùs pallescit.

Nomina.

Ἀνάγυρις καὶ ἀνάγυρος, à nonnullis etiam ἄχοωτος Græcè appellatur, teste Dioscoride & Plinio, Latinis Anagyris, Herbariorum vulgò Faba inversa. Vulgare nomen Hispanicum non intellexi.

Facultates.

TENERA folia trita Dioscorides refert illitu tumores reprimere, &, si partus hæreat, & secundæ mensesque morentur, drachmæ pondere bibi in passo: sic & suspiriosis dari, & contra capitis dolores in vino: difficulter parientibus adalligari, ita ut à partu statim auferantur. Plinius addit, in vino vetere ad phalangiorum morsus dari. Radicis cortex, utrique, concoquendis discutiendisque adhibetur: & semen manducatum, vomitiones vehementer ciet.

CYTISVS. CAP. LXIIII.

Cytisus πολύσπερμος.

IN tanta opinionum varietate de Cytiso, licet judicare difficile sit, quis legitimus Cytisus veteribus descriptus; peritiores existimant eum esse quem C. V. Bartholomæus Maranta proponit. Ceterùm nemo, uti spero, inficias ibit, quin quos hoc capite enumerabo frutices, ad Cytisi genera etiam referri debeant.

Cytisus 2.

PRIOR interdum arbusculæ magnitudine excrescit, duro stipite, cujus materia flavescit, sed cor sive pars interior nigricat: is autem cum majoribus ramis & virgultis candicante cortice obducitur: tenelli ramuli toti villo obsiti: folia numerosa ramos ambiunt, terna uni pediculo inhærentia Medicæ modo, dilutioris viriditatis, saporis viridium leguminum, amari tamen:

Cytisus I.

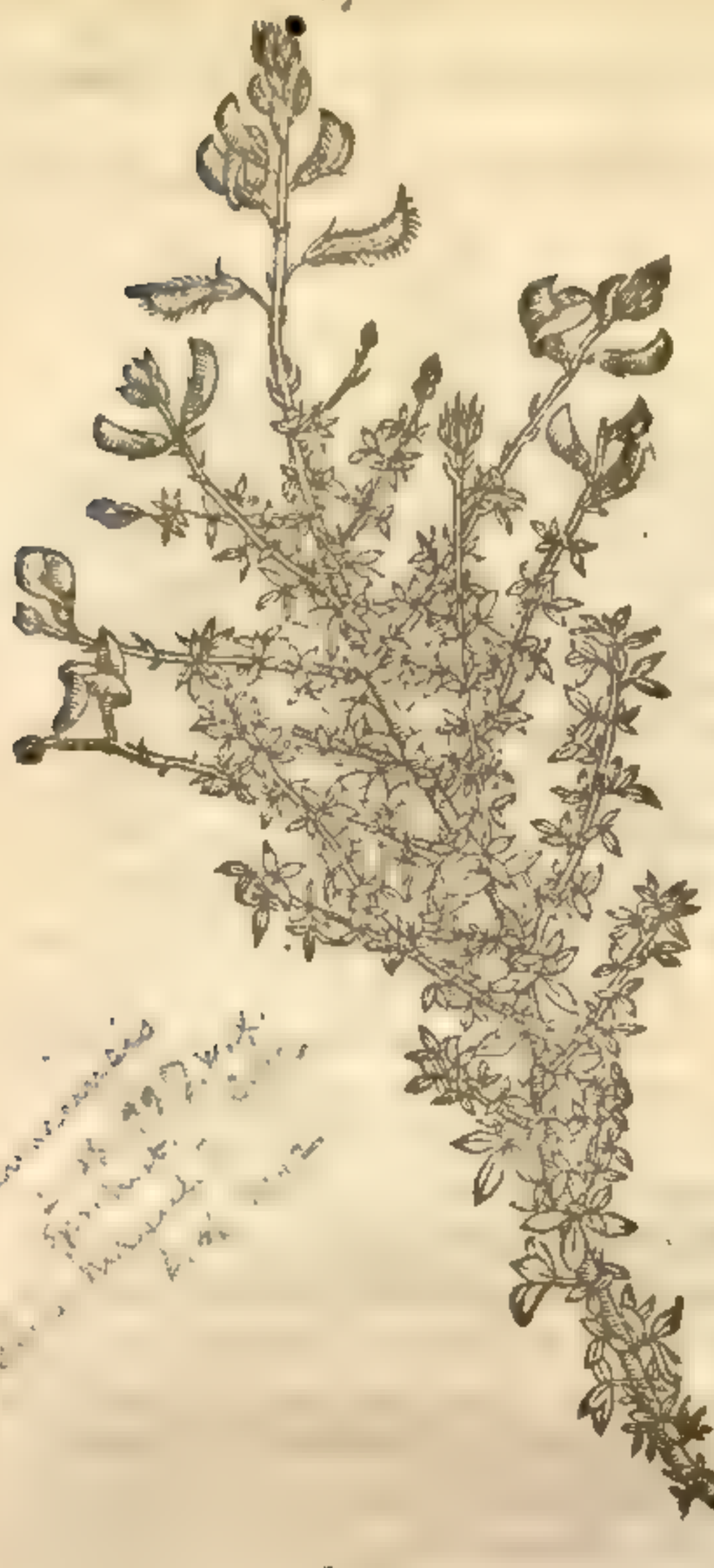

Cytisus II.

Cytisus III.

Cytisus II.

Natalem.

Cytisus III.

ri tamen: aliquot flores extremis ramulis quasi spicæ instar nascuntur, Genistæ similes, minores, lutei, nonnihil odorati: deinde lobi Genistæ pares, oblongi, asperi tamen & hirsuti, in quibus exiguum semen, tumidiusculum, nigricans, Genista minus: radix lignosa, & in diuersa tendens.

ALTER duorum cubitorum duntaxat altitudinis, fruticosus, virgas profert candidas omnino, tenues, ramosas. folia superiori similia, terna semper ex uno pediculo nascentia, minora, prorsus incana, numquam expansa, sed semper quasi complicata, prominente dorso, impensè amara: flores, ut in altero, extremis ramis insident superioribus forma similes, sed intensior & planè aureus color: siliquæ etiam longiusculæ, asperæ, ex purpura nigrescentes, mucrone deorsum inflexo: semen paulò majus est, & subnigrius altero; radix similis.

Vterque crescit Salmanticensi agro, & alijs utriusq; Castellæ locis secundùm publicas vias. Florent Iunio, semen proferunt Iulio & Augusto Seminibus inde ad amicos in Belgium missis nonnulli in suis hortis aluerunt, ubi longè majores adoleverunt: sed subsequutis postea Belgicis motibus, cùm negligeretur, & intermitteretur necessaria cura, præsertim hiemali tempore, utrumque genus perijt.

TERTIVS humanam altitudinem attingit, virgasque habet longas, non admodum fruticosas, neque lentas, nigrescente cortice obductas: folia trifolij aut medicæ, terna simul uni petiolo inhærentia, supina parte viridia, prona verò subrufa lanugine hirsuta, leguminum amariusculi saporis flores ex alarum sinu reliquis majores, cum Genistæ majoribus floribus comparandi,

Cytiſus IIII.

Cytiſus V.

comparandi,aureo colore fulgentes. Hujus ſemen obſervare non licuit, cùm ſolum modo admontium radices circa Calpen & Bæticæ maritimis Februario florentem invenerim.

Duorum ſuperiorum nullum vulgare nomen intellexi, iſte verò ab incolis *Eſcabon* dicebatur.

QVARTVS cubitales & majores habet virgas,lentas,viminеas,in multas alas diviſas, quas ſparſim & ſine ordine ambiunt terna perpetuo folia eidem pediculo inhærétia,viridia, eminentiore dorſo, amariuſculo ſapore prædita: ſummæ virgæ in oblongam ſpicam florum quatuor foliolis conſtantium deſinunt, qui piſi florum formam æmulátur, longè tamen minores ſunt,lutei coloris,ſuavisque odoris & melleum quiddam ſpirantis: ſiliquæ deinde ſuccedunt longæ,planæ,exiguum flaveſcens ſemen continentes: radix dura, lignoſa, longa, rarioribus fibris donata eſt. *Cytiſus IIII.*

Copiosè naſcitur non modò in omnibus ſilvis Viennenſis agri,& ſecundum vias, ſed pleriſque Pannoniæ locis,& in ea Auſtriæ inferioris parte,quæ veteri circumſcriptione Pannoniæ non continetur. Creſcit & in Hercyniæ ſilvæ parte quæ Boëmiam undique cingit, vbi florere incipit ſub finem Iunij,& Auguſto plerumque ceſſare ſolet: at in Auſtria & Pannonia maturiùs. *Natalis.*

CVBITALES nonnumquam ſunt Quinto virgæ,rectæ,tenues,vimineæ & lentæ: quas ab infimo ad ſummum uſque exornant folia terna etiam uni pediculo inhærentia, proximè deſcripto ferè ſimilia,ſed anguſtiora,omnino incana, amari guſtus, quæ trita pinguia eſſe videntur: ex ſingulis interdum foliorum ſinubus ramuli prodeunt, ſimilibus folijs, ſed minoribus obſiti,ferentes in ſummo quinos aut ſenos flores loti pratenſis herbę (quam à prægrandibus ſiliquis nonnulli ſiliquoſam cognominant), floribus perſimiles, aurei coloris, odoris non expertes: deinde ex folliculis ſiliquas oblongiuſculas,planas, hirſutas omnino, atque in his ſubruffum ſemen planum, nonnumquam tumidiuſculum & rotundiuſculum, durum, quod maturitate dehiſcentibus ſiliquis excidit: radix dura eſt & lignoſa, nigricans, ſumma telluresparſa. *Cytiſus V.*

Frequens eſt toto Viennenſi agro,præſertim ſupra Phaſianorum fabricam, & multis alijs cum Auſtriæ ſuperioris & inferioris,tum Moraviæ & Pannoniæ locis aridis propter vias. *Natalis.*

Floret Iulio,& ſubinde in Autumnum uſque: ſemen ſub Auguſti finem,& Septembri matureſcit,ſed vermiculis illud erodentibus eſt valde obnoxium.

Integras ſæpenumero hujus fruticis ſtirpes vulgari cuſcuta, quam plerique legitimam Dioſcorid. Androſacen eſſe exiſtimant,obſitas inveni. *Androſace Dioſcor.*

2. Ejus

Cytiſi v. ſpecies altera.

Cytiſus VII.

Cytiſus VI.

2. Ejus aliud genus eſt multò majus, craſſioribus virgis, admodum hirſutis, rectis, folijs duplo amplioribus, ſiliquis ſeu lobis majoribus: ipſi etiam flores colore magis aureo rutilant.

Iuxta ſepes in Pannonia & Auſtria naſcitur, ſed rariùs eſt, & minùs obvium ſuperiore. Illius etiam ſemen vermiculis obnoxium.

SEXTVS pedalibus, rarò cubitalibus aſſurgit ramulis, tenuibus, omnino incanis: quos exornant terna ſemper folia, brevi pediculo inhærentia, quorum medium duplo longiùs eſt reliquis, cinerei & caneſcentis coloris, adſtringentis verò & linguam exſiccantis ſaporis: ramuſculi ferè ab imo ad ſummum per ſingulorum foliorum exortus, floribus aureo colore fulgentibus, jucundi odoris, onuſti ſunt, binis aut ternis ſimul naſcentibus ex molli quadam, & candida lanugine hirſuta vaginula, ſimilis cum ſuperioribus formæ, ſed minoribus. Semen non obſervavi.

Invenitur varijs Hiſpaniæ locis, præſertim Bætica: ſed nuſquam abundantiorem videbam quàm Valentino regno, ubi plurimus ejus uſus eſt: nam illius tamis nudis & à ſuis folijs liberis ſupra tegetes, ab his qui bombyces alunt, ſparſis, jam ſaturi mori folijs bombices, ſericea ſua ſtamina his ramis advolvunt, quę deinde à mulierculis & pueris explicantur. Valentini *boga*, & *boxa blanca* appellant.

ALIQVOT habet Septimus ramos humi fuſos & ſparſos, tenues, lentos, fractu contumaces, qui nullis aut certè rariſſimis folijs ſunt obſiti, multos autem ex latentibus ramulos proferunt, tenellos, hirſutos, in quibus folia longis pediculis nixa, terno ſemper numero, breviora

viora quàm in Quinto genere, elato dorso, supernè viridia, infernè cana lanugine pubescentia, amariusculi saporis, & herbacei odoris: ex alarum in extremis ramulis, & per totos interdum ramulos sparsarum sinu prodeunt terni aut quaterni simul juncti, nonnumquam singulares flores, Quinti flori forma similes lutei coloris, qui tamen dum marcescere incipiunt, aureum colorem adeò saturum contrahunt, ut purpurascere videantur: folliculi, unde flores emergunt, pallent & lanugine pubescunt: siliquæ planæ & hirsutæ subfuscum exiguum semen continent: radix dura, lignosa, juxta quam rami per terram sparsi subinde fibras agunt.

Spontè provenit silvula quadam ad Lachn pagum primo ab urbe Vienna miliari, & plerisque alijs locis urbi vicinis: crescit etiam in utriusque Pannoniæ silvis, & in Interamni ultra Dravum flumen. Maturiùs floret superioribus Pannonicis, Maio videlicet, nonnumquam etiam Aprili, & novos interdum ex ramulis flores per totam deinde æstatem profert. *Natalem.*

2. SED & hujus generis alia species invenitur pedalibus virgis, tenuibus, viridibus, supinis & humi fusis, quas ambiunt similia folia: flores etiam pares extremis virgis quini, seni, aut plures simul congesti innascuntur, nulli autem per virgas sparsi ut in superiore: siliquæ & semina non differunt: virgarum, foliorumq; pars inferior & siliquæ molli hirsutiâ pubescunt. *Cytisi species altera.*

Hunc in solis Pannoniæ silvis Maio mense florentem inveniebam.

SCIO & alios aliquot frutices Cytisi nomine proponi: quia verò diligenter ab alijs descripti sunt, hîc subijciendos non æstimavi, sed eos tantùm quos à nemine antè observatos, & Cytisi nomine comprehendi posse putavi. Quarti tamen historiam noster Lobelius in adversarijs prodidisse videtur.

PORRÒ Cytisi folia refrigerare, tumores inter initia discutere, si cum pane trita illinantur: decoctum potu urinam ciêre, Dioscorides scribit. Columella lib. v. cap. ultimo, Plinius lib XIII cap. XXIIII. addunt ex Aristomacho Athenienst, nutricibus in defectu lactis aridum & in aquâ decoctum, potui cum vino dari: firmiores, celsioresque infantes fieri: & alia pleraque ad Cytisi culturam, & pecorum ex eo pabulum, pertinentia. *Cytisi Facultates.*

COLVTEA SCORPIOEIDES. CAP. LXV.

CYTISO cognatæ sunt eæ stirpes quas hoc & proximè sequente capite describam, ideoque ponè Cytisi genera collocandas esse existimavi.

Colutea scorpioides 1. elatior

Colutea scorpioides 1. humilior.

MVLTAS Prior ex una radice fert bicubitales, interdum & tricubitales virgas, graciles, satis tamen firmas, in frequentes ramos divisas: folia alata septem aut novem uni costæ inhærentia, bina semper ex adverso sita, uno impare extremam alam occupante, coluteæ foliis similia *Colutea scorpioides 1. elatior.*

Colutea scorpioides altera.

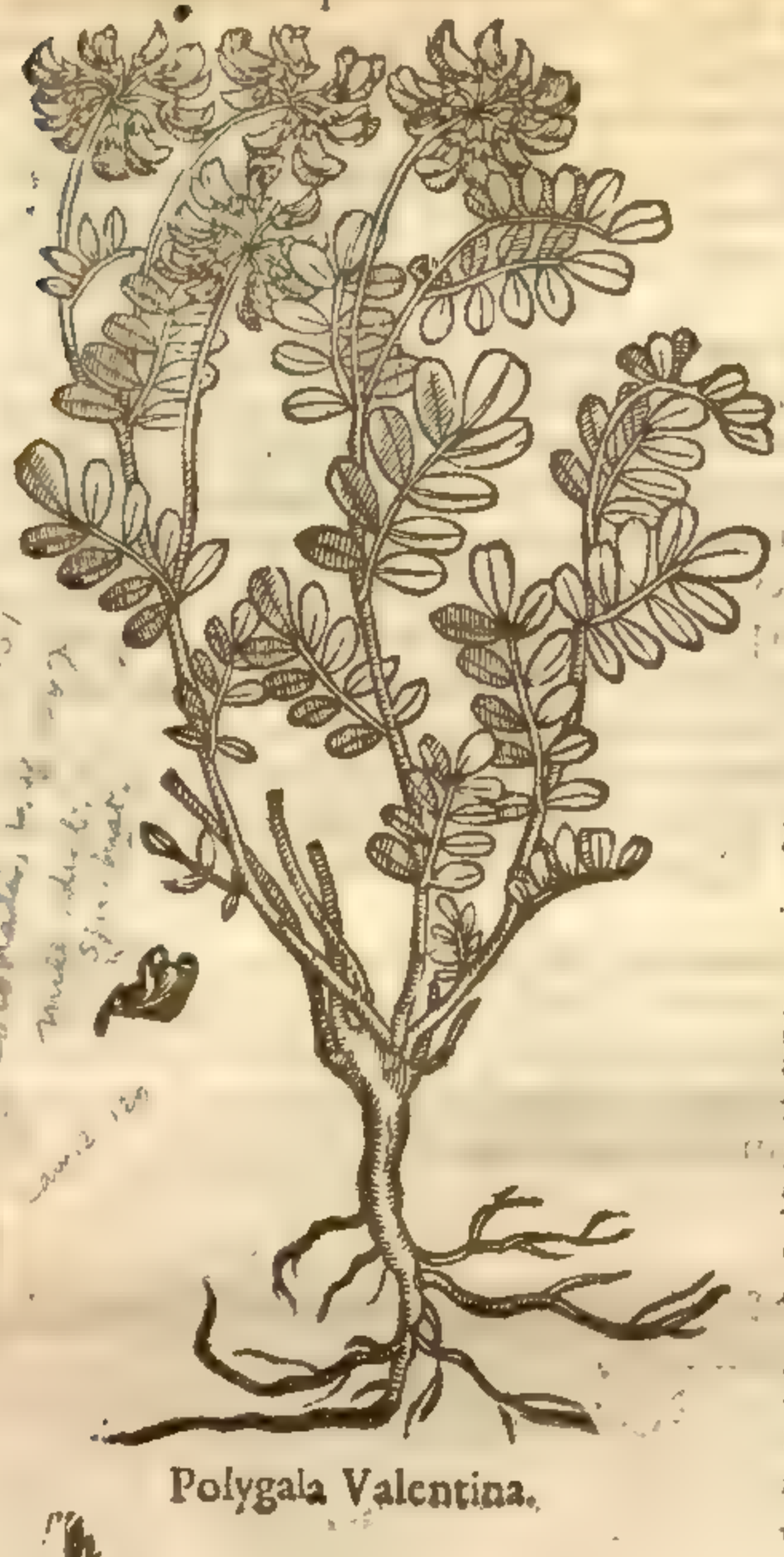

Colutea scorpioides 1. humilior.

Natalis.

Colutea scorpioid. 11.

Polygala Valentina.

Natalis.

Polygala 1.

similia, sed minora, saturatè virentia, ingrati admodum & amari saporis: è singulis ramulorum alis prodeunt tenues pediculi sustinentes plerumque binos, nonnumquam ternos flores Coluteæ similes formâ & colore, sed minores & nõnihil ödoratos: siliquæ teretes, oblongæ, quibusdam veluti articulis distinctæ, oblonga, lævia, subfusci coloris & ingrati saporis semina, singula singulis articulis inclusa habent: radix lignosa est, longe lateque dispersa.

2. EST & altera humilior, humiq; diffusa, neque foliorum numero, aut situ, aut formâ, neque florum formâ & colore, à superiore differens: sed hujus virgę palmares aut pedales duntaxat, hieme interdum marcescere solent, & novo vere denuò è radice novæ germinare: siliquę & semina paria: radix similiter dura & lignosa latè se spargit, & fibris aliquot donata est.

Sponte nascũtur ad Calenberg vicinisq; Viennæ montibus abundè, tum etiam in nonnullis Pannoniæ montanis locis. Prioré etiam in Belgicis hortis jàm diu antè conspexeram: & ejus Pena & Lobelius in Adversarijs meminerunt, in Valena Mompelliani agri silvâ nasci asserentes. In hortis culta longè major evadit. Posteriorem nunquam antea observaveram. Sed & ea in hortis culta paulò major fit, & plerumque virgas hieme retinet. Florent Maio.

ALTERA nititur radice crassâ, & lignosâ, lentâ tamen, & flavescente cortice obductâ, multisque fibris præditâ: ex qua plures singulis annis meunte vere novas producit virgas pedales. nonnumquam etiam cubitales, lentas, vimineas, læves, virides, & in his temerè sparsa alata folia, quina, septena, aut novena uni costæ inhærentia, exsiccantis primùm gustus, deinde nonnihil acrimoniæ in summis labris relinquentis: flores in foliorum oblongis virgulis inhærent copiosi, leguminacei, in orbicularem coronam dispositi, flavi. nullo grato odore commendati: quibus succedũt articulatim distinctę siliquę superioribus breviores, semen in singulis articulis continentes, Polygalæ valentinæ modo.

Crescit in montium, qui à Danubio & Calenberg illi imminenti ad Alpes extenduntur, radicibus, inter vepres & ad vinetorum margines. Floret Iunio, nonnumquam etiam Maio: subsequens hiems virgas corrumpit.

POLYGALA VALENTINA. CAP. LXVI.

FRVTICOSA est hæc planta, binos palmos alta, multas ferens virgulas lentas, sparti aut junci instar: folia singulis costis inhærent impari plerumque numero, quina, septena, aut plura, Lenticulę similia, magis tamen carnosa, & ad rutæ colorem accedentia, adstringentis & ingrati gustus: flores meliloto similes, lutei, coronæ in modum, summis virgulis (quæ magnâ ex parte nudæ sunt, & maturo semine exarescere solent) insident: incurvæ, deinde, longæ & teretes succedunt siliquæ, tribus aut quatuor internodijs distinctæ, quæ semen continent durum, oblongiusculũ, nigrum, ingrati saporis: radix longa, dura, lenta, crassiuscula est.

Perpetuò

Perpetuò virens est: floretque Aprili, Maio & Iunio, semen verò Iulio maturum. Inveniebam etiam Septembri florentem, & calidioribus locis maturè admodũ, videlicet Februario.

Salmanticenti agro frequens est secundum vias Granatensi, Murciano, & Valentino regnis, locis arenosis & collium declivibus observabam. Apes ex ejus flore plurimùm mel colligere creduntur.

VVLGO Salmanticensibus *Coroñilla de Rey* dicitur, quasi sertula regia, & istic officinæ Meliloti vice utuntur. Granatenses & Murciani *Lentejuëla*, id est, Lenticulam, Valentini Polygalam appellant.

IN collibus silvosis Valentiæ Hispaniæ vicinis invenitur & alia huic admodum similis, sed majoribus virgis, firmioribus, & utcumque rubentibus: majoribus etiam, viridioribus, frequentioribus & carnosis foliis: majoribus & dilutioris coloris floribus: siliquis etiam paulò crassioribus: semine verò omnino simili. *Polygala II.*

EIVSDEM urbis item maritimis Tertia, oblongis, lentis, fungosis seu medullosis, & omnino virentibus virgis prædita, quas rara obsepiunt folia, superioribus adhuc crassiora & molliora: flos Secundæ par: semen observare non potui.

Viret etiam perpetuò utraque: sed in collibus nata diutissimè floret, Vere & Autumno. Prima & Secunda, ante meam ad Cæs. Maximilianum II. profectionem, in Belgicis hortis alebantur.

PORRÒ Polygala Dioscoridi & Plinio gustu est adstricto, quæ pota lactis abundantiam facit.

ANONIS NON SPINOSA, sive MITIOR. CAP. LXVII.

ALVNT Silesiaca prata Anonidis quoddam genus à vulgari diversum, quod ab alijs minimè observatum existimo.

Anonis mitior I. Fraxinella.

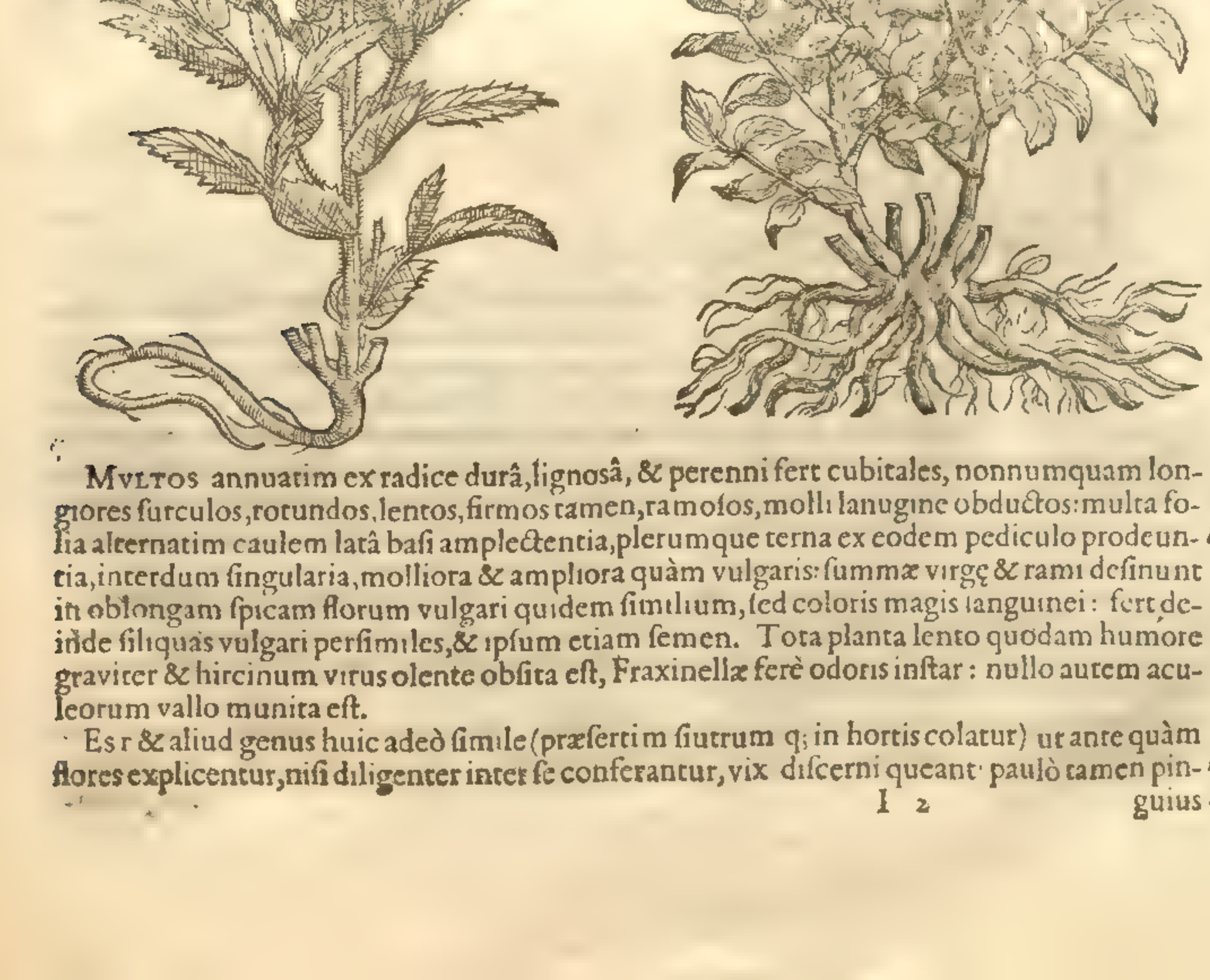

MVLTOS annuatim ex radice durâ, lignosâ, & perenni fert cubitales, nonnumquam longiores surculos, rotundos, lentos, firmos tamen, ramosos, molli lanugine obductos: multa folia alternatim caulem latâ basi amplectentia, plerumque terna ex eodem pediculo prodeuntia, interdum singularia, molliora & ampliora quàm vulgaris: summæ virgę & rami desinunt in oblongam spicam florum vulgari quidem simillium, sed coloris magis sanguinei: fert deinde siliquas vulgari persimiles, & ipsum etiam semen. Tota planta lento quodam humore graviter & hircinum virus olente obsita est, Fraxinellæ ferè odoris instar: nullo autem aculeorum vallo munita est. *Anonis mitior I. purpureo flore.*

EST & aliud genus huic adeò simile (præsertim siutrum q; in hortis colatur) ut ante quàm flores explicentur, nisi diligenter inter se conferantur, vix discerni queant: paulò tamen pinguius *Anonis mitior II. luteo flore.*

genus deprehenditur, nec adeò graviter odoratum: præterea ubi ſponte naſcitur, candidius eſt: ejus item flores, qui lutei ſunt, breviore ſpica naſcuntur.

Trifolium fœtidum. Prioris ſemen e Sileſia nobis miſſum eſt Trifolij majoris & fœtidi nomine, plantæ etiam ex eo natę. Alterum frequens naſcitur cùm in Narbonenſi Gallià, ubi primùm obſeruabam, tum in Hiſpaniâ & Luſitaniâ. Floret utrumque genus Iunio & Iulio.

CVM totâ quaſi facie Anonidem vulgarem, exceptis ſpinis referant hæ plantæ, licebit eas nominare Anonides non ſpinoſas ſive mitiores. Poſteriorem nonnulli Hiſpani Ciceris *Natrix Plinij.* ſilveſtris genus eſſe autumabant: Pena & Lobelius Plinij Natricem eſſe cenſent, cujus lib. XXVII. Nat. Hiſt. cap. XII. meminit: ſed ejus Natricis radix duntaxat hirci virus olet recens eruta, non tota planta. Cumque nullam pleniorem deſcriptionem addat, difficile eſſe exiſtimo, quænam illa Natrix ſit, judicare.

Fraxinella. OLET etiam hircum vulgò Fraxinella appellata, cujus radix Dictami albi nomine in officinis nota eſt, & uſurpatur. Illius paſſim in Pannonicis ſilvis, Viennenſique ſaltu, duo genera inveniuntur: Vnum elatius, oblongiore florum ſpica, ſaturatioribuſque floribus & *Varietas.* nigrioribus folijs: Alterum humilius, breviore ſpica, dilutioribus floribus & folijs: Vngari *Dictamus & zaruas ſiu* vocant. Creſcit & in Francofordiano ſaltu, in quo aliquot plantæ repertæ niveo flore præditæ.

DORYCHNIVM HISPANICVM. CAP. LXVIII.

Dorycnio congener planta.

Dorycnium Hiſpanicum. FRVTICOSA & ramoſa hæc eſt planta, pedem aut ampliùs alta, tenues producens virgas, incanas, flexibiles: folia oleæ albicantia, minora & breviora, terna ſimul, interdum etiam plura ab eodem exortu prodeuntia, in novellis ramis, qui nondum florem protulerunt admodum frequentia & confertim naſcentia, adſtringentis guſtus: flos copioſus, parvus, trifolij pratenſis æmulus, albus, veluti in capitulum congeſtus ſummis virgis inſidet: quo decidente, quaternæ, quinæ, aut plures interdum ſuccedunt ſimul junctæ valvulæ, ervi magnitudine, rufeſcentes, in quarum ſingulis, ut plurimùm ſingula ſemina continentur verſicoloria, qualia penè Tithymali paralij, ejuſdemque formæ, coloris & magnitudinis. radix dura & lignoſa nigricat. Perennis eſt, nec ſua folia abijcit, niſi novis receptis.

Natalis. Exit copioſè Salmanticenſi agro, & alijs Hiſpaniæ locis, ſecundum vias & incultis: memini & Narbonenſi agro videre: frequentiſſimam etiam non modò circa Viennam Auſtriæ, ſed pleriſque Pannoniæ locis, calidiore tamen regione magis incanam. Floret Maio & Iunio: ſemen valvulis hiantibus exilit Iulio.

QVOTQVOT erant Salmanticæ rei herbariæ ſtudioſi, Dorycnium vocabant, eo quo iſtic verſabar tempore, quo etiam nomine apud Mompelianos, ante multos annos donatũ fuit.

Anguillara

Anguillara etiam hanc ſententiam amplecti videtur, Opinionum libro XIIII. Ejus ſemen à C.V. Ulyſſe Aldrovandro aliquando miſſum fuit Trifolij albi appellatione; & ex illo plantæ natæ. Salmanticenſe vulgus *myedieza* vocat. *Trifolium album.*

Ceterùm, licet cum Dorycnio Dioſcoridi deſcripto nonnullas notas communes habeat, ejus tamen hiſtoriæ per omnia reſpondere non videtur.

HVIC ferè ſimilis planta Valentino regno & quibuſdam Bæticæ locis naſcitur, cubitalibus & viminis modo lentis virgis, ſuperiore gracilioribus, brevioribus & latioribus foliis, breviqúe pediculo ternis aut quinis ſimul junctis, ramulos amplectentibus, ſalſi & nonnihil acrimoniæ obtinentis guſtus: oblongi ramuſculi, ternos, quaternos, aut quinos flores ſuſtinent, Medica majores, viridis coloris: alioqui tota planta candidior eſt ſuperiore, imò tota incana: ejus neque ſemen, neque radicem obſervabam: ſed ramulum qualem equitando abrumpere potui, exprimi juſſi, & hîc appoſui. *Dorycnio congener planta.*

VETERES porrò Dorycnium ſomniferum eſſe ſcribunt, & copioſiùs hauſtum mortem adferre. An verò planta, hoc capite deſcripta, ſoporifera ſit, neminem periculum feciſſe arbitror.

GENISTA TINCTORIA. CAP. LXIX.

Geniſta tinctoria Hiſpan. Geniſta tinctoria vulgaris.

AD duorum cubitorum altitudinem creſcit interdum hic frutex, nudo ſtipite, enodi, recto, digitali craſſitudine, candicante cortice tecto, qui in multiplices breveſque ramos, tenellos & fragiles ſumma parte dividitur: hos ornant folia Lini aut Thymelææ, frequentia, ſupernè virentia, infernè verò incana & argentei planè ſplendoris, guſtus initio exſiccantis & nonnihil adſtringentis, deinde ſubamari: flores ſummis ramulis naſcuntur ſpicatim congeſti Geniſtæ tinctoriæ Germanicæ ſimiles, lutei Tota planta elegans eſt aſpectu. *Geniſta tinctoria Hiſpanica.*

Quo tempore floret, ſub ea creſcit Hæmoderi quoddam genus elegans, pedalis altitudinis, brachialis interdum craſſitudinis, multis floribus à medio ſcapo ad ſummum uſque exornatum, magnis, oblongis, luteis, extrema parte hiantibus & in quinque partes diviſis: totum humidum eſt, pingui oleaginoſaque materia turget.

NVSQVAM hunc fruticem conſpiciebam, quàm Murciano regno ſecundùm vias naſcentem, & Martio menſe florentem. Incolæ ſtirpem ipſam *ſcopa* appellabant, Hæmoderum autem ſub eâ naſcens, *yeruatora*, quia forſitan ſi vaccæ eo veſcantur, ad venerem excitatæ taurum appetunt.

CETERVM ſuffruticem illum qui à tingendi uſu, floris Tinctorij, vel Geniſtæ tinctoriæ

nomen inyenit, in Hiſpanijs videre non memini: at in Auſtriæ & Pannoniæ ſilvoſis locis, & ad montanorum pratorum margines frequentiſſimum conſpexi. Vngaris *Feſtörerag* dicitur. Frequentiſſimus etiam in omnibus pratis quibus proximæ ſilvæ, cùm Francofordiano agro, tum pleriſque alijs Germaniæ locis.

SPARTVM GRÆCORVM. CAP. LXX.

Geniſta Plinij.

OMNIBVS notiſſimum, Spartum, ſive Spartium Dioſcoridis, eſſe Plinij Geniſtam, ſive Hiſpanicam & Africanam odorato flore, virgulis planè junceis & fractu contumacibus, quibus rara quædam, dum floret, inhærent folia brevi decidua, ut tota deinde planta ſine foliis conſpiciatur.

Spartium Dioſcoridis Geniſta Plin. Spartium II. Hiſpan.

Illius hiſtoriam, cùm à pleriſque diligenter & accuratè ſit perſcripta, hîc proponendam non duxi: ſed ſi alia quædam ejus genera, quæ in Hiſpanijs obſervabam, tanquam nova, & à nullo adhuc exhibita, oculis ſubijcerem, operæprecium me facturum exiſtimavi.

Spartium II. Hiſpan.

EST verò unum cubitali plerumque ſtipite, pollicem craſſo, ſcabro & ſtriato cortice tecto, qui in plures cubitales vireſcentes & ſtriatos ramos dividitur, & hi deinde in junceas, ſtriatas, virides virgulas, quæ novellæ adhuc & primùm germinantes, aliquot foliis exornantur, ſtatim atque planta florere incipit deciduis, ut tota deinde ἄφυλλος conſpiciatur: è virgularum lateribus prodeunt longi pediculi, è quibus dependent aliquot exigui flores, glycyrrhizæ vulgaris aut trifolij pratenſis floribus pænè ſimiles, lutei, inodori: ſuccedunt cartilaginei, rotundiuſculi lobi, vulgari fabæ quæ in jumentorum pabulum cedit, perſimiles, ex flavo rufeſcentes, in quibus unicum maxima ex parte ſemen (rarò bina) continetur, durum, nigrum, exiguo reni ſimile, quod in lobis agitatis aut concuſſis crepitat, & ſonitum edit: radix dura eſt & lignoſa.

Spartiũ III. Hiſpan.

ALIVD longè majus, & hominis altitudinem ſuperans invenitur virgulis priore tenerioribus, lentioribus, & magis obſequentibus, flore ejuſdem cum ſuperiore formæ, ſed paulò majore, & omnino albô: lobi etiam conveniunt, minores tamen ſunt & minus ſemen continent.

Natales.

Primum varijs Caſtellæ utriuſque locis creſcit arenoſo ſolo, & Maio floret, ſemen maturum eſt Iulio. Alterum Gadibus duntaxat, & locis vicinis aurâ marinâ perflatis, mihi conſpectum

Spartium III. Hiſpan.

Chamægeniſta I.

ſpectum eſt, arenoſo & ſterili ſolo, ſuis floribus onuſtum Februario. Lobos obſervare non potui in ipſa planta: ſed mihi deinde ab amico miſſi ſunt ex Hiſpanijs.

VTRVMQVE genus Hiſpani *retama* vernaculo ſermone appellant: Geniſtam verò odoratam *hiniesta & yniesta*: vulgarem & Septentrionalibus regionibus peculiarem, quæ iſtic etiam pleriſque locis naſcitur, *ſcobas*, quòd illâ, quemadmodum noſtrates, ſcoparum, quibus ædes purgant & everrunt, loco utantur. *Retama.*

CETERVM hanc plantam ad Spartum, quod Dioſcorides σπάρτιον vocat, referendam omninò exiſtimo. An verò ijſdem facultatibus prædita ſit, non intellexi *Σπάρτιον.*

De Sparto autem Hiſpanico junci folio, de cujus uſu Plinius lib. XIX. cap. II. Natur. Hiſtoriæ prolixè agit, poſtea ſcribemus.

CHAMÆGENISTA. CAP. LXXI.

GENISTÆ illius, quæ per univerſam ferè Germaniam, Galliam, Angliam atque Belgicam vulgatiſſima eſt, cuiuſq; flores nondum expanſos Belgæ muriâ condiunt, & capparum loco edunt, ſpontè naſcentis nulla veſtigia obſervare potui in Pannonia & Bohemia, neque totâ Auſtriâ & Moraviâ. Sed duo Chamægeniſtæ genera pleriſque locis ſeſe obtulerunt. *Geniſtæ vulgaris genus.*

PRIMVM multis palmaribus, interdum etiam pedalibus aut majoribus virgulis humi diffunditur, teretibus, lentis, ſtriatis, virentibus, & in aliquot ramulos diviſis per quos confuſo ordine, & quaſi temerè ſparſa ſunt foliola, bina, terna aut quaterna, ab eodem exortu & tuberculo prodeuntia, Geniſtæ vulgaris Germanicæ folijs ſimilia, eminentiore dorſo, & quaſi complicata, ſupernè viridia, infernè nonnihil incana, amariuſculi guſtus: ex illorum alis ſinguli aut bini flores lutei, quatuor foliolis conſtantes, Geniſtæ germanicæ florum æmuli, ſed minores; nullo interdum, aut certè perexiguo odore præditi, nonnullis locis ſatis odorati, naſcuntur: quibus deinde ſuccedunt planæ ſiliquæ, hirſutæ, exiguũ flaveſcens ſemen Cytiſi generibus ſimile continentes: radix eſt dura, lignoſa, aliquot fibris donata: ſed & virgulæ ſecundùm radicem, qua terrâ integuntur, plerumque fibras agunt. *Chamægeniſta I.*

Naſcitur multis Pannoniæ locis ad viarum & ſilvarum margines, editis, ſiccis, atque defertis nonnunquam agris. In cultis & inter vepres aliquando magis luxuriat, & in majorem altitudinem excreſcit. Floret Maio, quandoque etiam Aprili.

ALTERIVS, quæ plano eóque altero ex altero naſcente eſt folio, quod deinde in caulículum convertitur, hiſtoriam, cùm ab alijs ſit prodita, hîc retexendam non æſtimavi. *Chamægeniſta II.*

Hanc plantulam olim apud Helvetios cùm iſtac iter facerem, & quibuſdam Germaniæ locis colligere memini. Deinde in Pannoniâ ſponte & copioſè naſcentem obſervabam in ſilvâ

Chamægeniſta II.

Chamægeniſta peregrina.

ſilvâ Nemethiwywar Ill^mi Dn. Balthaſaris de Batthyan urbi & arci munitiſſimæ proxima, atque ſupra Sopronium urbem vulgo Oedenburg dictam, Auſtriacis: ſed omnium affluentiſſimè inter Sakturnya Ill^mi Comitis de Zrinio minutiſſimam arcem,& Fridaw Magnifici Dn. Michaëlis de Zck arcem in collibus: & nunc proximè in ſilva quadam miliari circiter infra Francofortum, ad ſiniſtram Mœni fluminis, ubi etiam frequens Primum genus, & pleraque aliæ ſtirpes.

TERTIVM porrò elegans quoddam genus,Secundo quodammodo affine, ſolis Valentini regni locis incultis & aſperis obſervabam,quod prætermitti non debuit.

Chamægeniſta peregrina.

VIX palmari magnitudine aſſurgebat hæc Chamægeniſta, admodum tamen fruticoſa, foliis Chamelææ proximis,brevioribus, duris, & carnoſis, aliquantulum in ambitu ſinuoſis & criſpis,rigidiuſculiſque,uno ex altero è medio folij nervo prodeunte, quemadmodum in ſuperiore,interdum etiam binis terniſve ſimul exorientibus: hic verò nervus paulatim intumeſcit,& in ramulum convertitur,ſic cùm tota planta folioſa ſit, & non niſi foliis conſtare videatur,fit tandem admodum fruticoſa: in extremis iſtis foliis quini, ſenive, aut plures flores ſimul juncti,ex villoſis calyculis naſcúntur, minores quàm in Geniſtâ, aurei planè coloris,niſi bina inferiora folia incana lanugine pubeſcerent. Florenté duntaxat colligebam quo dixi loco,menſe Martio. Poſtea tamen reſiccatas plantas nactus ſum pedales aut ampliores.

AVSTRIACI Vngaris vicini Priorem Gelbe Klee/hoc eſt,trifolium luteum appellant: Alteram Germani Erdpfrimmen/ id eſt terreſtrem Geniſtam, nonnulli Geniſtam ſagittalem. Tertiæ nullum vulgare nomen intellexi.

CETERVM in Pannonia etiam vulgatiſſima eſt ea Geniſtæ ſpecies,ſpinis &aculeis horrens,quam nonnulli Geniſtellam ſpinoſam nominant, Vngari *Igliczr*, hoc eſt, Aculeatam, Germani Stichend pfrimmen. Frequens eſt & circa Francofortum & multis alijs Germaniæ atque Belgicæ locis.

ANONYMOS COLVTEAE FLORE. CAP. LXXII.

FLORVM ſimilitudo & aliæ quædam notæ faciunt, ut hanc ἀτάνυτον quidem, ſed elegantem, & à nemine adhuc, ut arbitror (præterquam à me in Pannonicis) deſcriptam plantam ſuperioribus ſubjungam.

ἀτάνυτον Colutea flore.

RADICEM autem habet longè lateque ſumma tellure ſerpentem,lignoſam,lentam tamen, & ſubinde capillares fibras agentem, ex quâ prodeunt multi lenti & obſequentes ramuli,

Anonymos flore coluteæ.

muli, dodrantales, & circa exortum, qua terrâ integuntur, fibras plerumque agentes: folia iri his buxi æmula ferè, carnosa, viridia, paulo tamen magis mucronata, confuso ut plurimum ordine disposita, gustantibus ingrata primùm, deinde amara & acria: in extremis ramulis prodeunt inter folia flores terni aut quaterni, oblongi, majore ex parte odoris expertes, nonnullis autem locis suavem & narcissinam quandam fragrantiam referentes, tribus folijs constátes, quorum duo alba sunt, & alarum modo sursum expansa, exalbida galeola illorum exortum integente, tertium in longiusculum veluti tubulum convolutum, sursum per longitudinem apertum est, extremitate concavâ & incurvâ, lutei coloris, & per vetustatem omnino interdum purpurascentis aut rubescentis: floribus succedunt latæ & compressæ siliquæ, Thlaspi latifolij thecis paulo minores, virides, quę bina plerumque (nonnumquam unicum tantùm) continent grana, exigui ervi magnitudine, nigricantis ex cineraceo coloris, hirsuta, & veluti quoddam animalculum ementita, Polygalæ vulgaris majoris rubræ (de qua postea) semini haud absimilia, minora, quæ, aperientibus sese per latera loculis, sponte decidunt.

2. Interdum etiam pro loci natura floris colorem variare deprehenditur: nam bina illa folia alarum instar sursum expansa, galeolaque eorum exortum tegens, alba non sunt, sed pulcerrimè ex purpura rubent, tertium autem veluti in tubulum convolutum flavescit, ejusque extrema pars aurea est. ἀνώνυμος C. f. varium.

Frequens est Prior non modò in montibus Calenberg, Medeling, & Badensibus thermis imminentibus, sed & in alijs ad Austriacas & Stiriacas Alpes excurrentibus, qui omni Resiniferarum arborum genere integuntur, inter saxa: plurimis etiam Pannoniæ locis est obvia, veluti apud Posonium, Sopronium, & Zolonock. Altera multò rarior inventu. Floret verò utraque Aprili & Maio, semen prioris (nam alterius non observavi) Iunio perficitur.

NVLLVM nomen huic suffrutici imposui, cùm dubitem an à veteribus fuerit observatus: prętera ut studiosis ansam prębeam diligentiùs veteres Auctores excutiendi, & apud illos aptam aliquam appellationem inveniendi, ne perpetuò ἀνώνυμος maneat. A rusticis negligitur, propterea nullo illam nomine dignantur: quidam tamen, à perpetua viriditate, Wintergruen appellari dixerunt.

SPINOSI SVFFRVTICES ET ΕΠΑΛΛΟΚΑΥΛΟΙ.

NVNC *ferè peractâ Arborum, Fruticum & Suffruticum descriptione, operæpretium me facturum existimavi, si spinosos Frutices & suffrutices, casque Stirpes quæ caducæ per se consistere nequeunt, sed aliarum adminiculo egent (Theophrastus* ἐπαλλοκαύλους, *vel* ἐπαλλοκαύλεις *appellat, Gaza amplexicaules vertit) adjungerem. Initium autem faciam ab illis Suffruticibus, qui Genistæ flore sunt præditi.* ἐπαλλοκαύλους.

ASPALATHVS ALTER. CAP. LXXIII.

TAMETSI sciam hunc fruticem non esse legitimum Aspalathum alterum: quia verò tale nomen à plerisque obtinuit, immutandum non putavi, præsertim cùm ad quem fruticem veteribus descriptum referri debeat, adhuc ignorem, nisi fortè Scorpij generibus adscribendum esse quis censeat.

TOTA PLANTA cubitum non excedit, fruticosa admodum & ramosa, multis horrens spinis deorsum inflexis, firmis, acutis, in quibus enascuntur pusilla folia lentis magnitudine, viridia, qualia etiam (sed teneriora) fert in novellis ramulis, quibus subsunt recens nati aculei: flores in firmioribus & rigidioribus spinis, terni, quaterni aut plures simul nascuntur, Genistæ similes, minores, coloris nunc lutei, nunc pallescétis: semen in parvis siliquis exiguum. Aspalathus alter.

ALIVD

Aſpalathus alter III.

Aſpalath. alter II.

Aſpalath. alter III.

Natales.

Nomina.

Facultates.

ALIVD ejus genus robuſtius, & aliquantum firmius, nonnumquam altiùs excreſcens, cujus flos perpetuò pallidior eſt, alioqui non multum priori diſſimile.

TERTIVM genus ad cubiti nonnumquam magnitudinem accedit: plerumque tamen minus eſt, & pedalis tantùm altitudinis, totum etiam tenerius: ramuli in multo plures ſpinas diviſi, iſtæ denuò in alias, ſic ut ſingulę ſpinæ totidem Abrotoni multifida folia videantur, niſi aculei obſiſterent, qui, à negligentiùs conſiderantibus, vix animadvertuntur: Vere ex ramulorum lateribus exigui alij prodeunt ramuſculi cani & hirſuti, quibus adnata ſunt mollia & incana lentis folia, majora quàm in primo genere: in ſummis illis ramuſculis flores priori ſimiles, paulò majores, lutei naſcuntur.

Creſcit Primum, cùm in Cantabris ſuperato Pyrenęo ſaltu, tum varijs alijs Hiſpaniæ locis, & Narbonenſi Gallia. Secundum in Caſtella veteri tantummodo obſervabam. Tertium in Cantabris duntaxat tertio à Victoria urbe miliari, ad radices Pyrenæorum, quâ Hiſpaniam ſpectant.

PRIMVM genus ab Herbariæ rei ſtudioſis Salmanticæ & Mompelij Aſpalathus alter vocabatur, vulgo Salmanticenſium, & aliorum, apud quos naſcitur, Hiſpanorum, *eulalia*: ſecundum Caſtellanis *aulaga*: tertium Cantabris *hallada*.

FLORIBVS prioris cum ſaccharo fermentatis, Salmanticenſes ad firmandas & reſtauradas collapſas vires utuntur.

SCORPIVS. CAP. LXXIIII.

Nepa.

Scorpius I.

Scorpius II.

DVo plantarum genera, quæ plurimùm ad Scorpij, quem Gaza Nepam interpretatus eſt, hiſtoriam accedere videntur, in meis peregrinationibus obſervabam.

PRIMVM cubitali aut ampliore altitudine aſſurgit, multis virgis ex atro virétibus, ſtriatis, denſiſſimo ſpinarum vallo obſitis fruticoſum, quæ deinde ſpinæ alijs minoribus ſunt circumſeptæ: folia nulla niſi primo vere, apparét, brevi decidua. Flores Geniſtæ minores pallidi, interdum verò adeò rufeſcentes, ut rubere videantur, præſertim ſub Autumnum: ſiliquæ deinde ſuccedunt breves, cylindraceæ, magna ex parte inanes, aliquando tamen ferentes exiguum ſemen pallidum aut ſubfuſcum, ut Geniſta vulgaris Septentrionalium: radix ſingularis in alias tenues ſe ſpargens, & interdum latè ſe propagans.

Floret Maio & Iunio, & quandoque totâ æſtate: circa Autumnum verò, denuò floribus onuſta conſpicitur, eóque tempore ſaturatiores & magis rutili ſunt, ut plurimùm, flores.

ALTERVM pedis altitudinem ratò ſuperat, totum denſiſſimis ſpinis horrens, quæ non confuſo ordine ut in ſuperiore naſcuntur, ſed ſeriem quandam ſervant, & ſemper contrario inter ſe exortu binæ naſcuntur, virentes quidem, ſed languidius quàm ſuperioris, neque aliæ ex alijs: ſummis ramulis inhærent bini aut terni

Scorpius II.

terni flores ſuperiori ſimiles, lutei coloris, menſe Martio: quo tempore exiguas brevesque ſiliquas, vel potiùs ſemina ervi magnitudine, incluſa membranâ quadam multa incanaque lanugine hirſuta, deprehendebam denſiſſimis ipſius plátæ ſpinis occultata, ut ex ſuperiore æſtate deciderant: adeò verò caneſcebant, ut initio aranearum telas eſſe exiſtimarem: radix ſingularis, ſed in plures deinde propagines ſparſa, dura, & lignoſa eſt.

Primum varijs Belgicæ, Germaniæ, Galliæ, Hiſpaniæ, Angliæ locis conſpexi, nuſquam tamen frequentiùs, quàm incultis illis locis ſupra Burdegalam, Bayoneſi itinere, & apud Cantabros Pyrenæorum jugorum accolas, ubi tantâ magnitudine aſſurgit, ut duorum hominum altitudinem æquare nonnumquam viderim, craſſitudine verò brachium humanum. Alterum collibus Granatæ vicinis itinere Cordubenſi duntaxat, nec uſquam alibi mihi conſpectum. An porrò Echinopoda, cujus doctiſſimus vir Honorius Bellus in alterâ ad me epiſtolâ meminit? plurimùm certè ad illam mihi accedere videtur. *Natales.*

GALLI primum genus *Tonc marin*, Aquitani *jauge*, Belgæ Gaſpeldoorne appellant: nullum vulgare nomen Hiſpanicum intellexi. Alterum genus Granatenſes *Molino* vocant. *Nomina.*

QVAS facultates Scorpius planta habeat, nemo tradit. Solus Plinius aduerſus ſui nominis animal valere auctor eſt.

ERINACEA. CAP. LXXV.

PLANE nova, & tota elegans eſt hæc planta, dodrantalis, in orbem per ſolum diffuſa, multis ſpinis virentibus, ſive aculeis horrida: flores Geniſtæ, ex cæruleo purpuraſcentes, minores, calyculis incluſi hiſpidis, villoſis, omnino ferè incanis, bini aut terni ſimul ſemper conjuncti: foliola interdum, dum floret, producit, ſed rarò, eaque perpauca. Lenticulæ ſimilia, quæ cùm brevi marceſcant & decidant, tota planta maxima ex parte ſine folijs ſpectatur, & multiplici ſpinarum vallo Erinaceum in ſe convolutum repræſentat: radix lignoſa & magna eſt pro plantæ proportione. *Erinacea hiſtoria.*

Naſcitur regno Valentino, affluenter verò circa Siete aguas oppidulum, ſeptimo ab urbe Valentia miliari, Madritiano itinere, aſperis locis & ſecus vias. Aprili florentem obſervabam & eruebam iter iſtac faciens anno M. D. LXV. ſemen obſervare non potui, menſe ſequente in Belgicam reuerſus. *Natales.*

INCOLAE *erizo* vocant, hoc eſt Erinaceum, quoniam erinaceum animal terreſtre, dum in orbem ſe contrahit, aut marinum, aculeorum & ſpinarum vallo planè æmulatur: quæ adeò cauſa fuit, ut illi Erinaceę nomen inderem, donec cõmodiùs aliquod ex veteribus Scriptoribus dare poſſimus. An verò incolæ ad medicũ aliquem uſum adhibeant, non intellexi. *Nomina.*

TRAGACANTHA ALTERA. CAP. LXXVI

TRAGACANTHAE, quam aliquando Maſſiliæ florentem, & fructu præditam obſervare memini, ſimillima eſt hæc planta, fruticoſa admodum, multos pedales habens ramulos flexibiles, latè circumquaque ſeſe diffundentes, candicantes, &, dum adhuc tenelli ſunt, *Tragacantha altera.*

Tragacantha altera, Poterium fortè.

Χαλκειον Anguil. Poterium Dalechampij.

sunt, lanuginosos, multis longis canescentibus spinis horrentes: foliorum plurimę simul junctæ alæ, Lenticulæ aut Tragacanthæ proximæ, exiguæ, candidæ, lanuginosæque primo vere per intervalla exeunt, dulcis saporis: foliis hieme decidentibus, nervi illi medij quibus folia inhærebant in rigidas & acutas spinas evadunt, ut eo tempore tota planta sine foliis conspiciatur, contra quàm in Tragacantha, quæ hieme etiam folia retinet, nec ea abijcit donec nova sequente anno adquisierit: tum demum deciduis vetustis foliis, nervi illi medij etiam in spinas abeunt.

Istam neque florentem, neque semen ferentem vidi: sed sub ea plurimos folliculos bombycinis similes, aut Alceæ illius, quam Matthiolus Hypecoum appellat, folliculis ferè pares, inanes inveni, quos ab illâ excidisse, & florem ex similibus prodire album, non magnum incolæ referebant: de semine nihil certi intelligere potui: radix lenta, longa, in multos ramos divisa, nigro cortice foris obducta, materie intus candidâ, fungosâ, dulci, interior pars gummosum quidpiam & subdulce refert.

Natales. Nascitur plurima circa Guadix, & *la Venta el peral*, Granatensi regno, in collibus, arido & inutili solo: nec alio loco conspexi.

VVLGARE nomen non intellexi. Sed cùm adeò sit Tragacanthæ similis, facilè mihi persuaderem esse legitimum *ποτήριον*, quod ab Ionibus *νευρὰδα* vocari Dioscorides ait largè fruticare, spinis horrere, spissa lanugine esse ramulis longis mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis, in collibus & aquosis nasci, & radicem recisam proximè terram succum gummi similem reddere tradit: cujusque Plinius lib. XXVII. Nat. Histor. cap. XII. meminit, illam etiam à quibusdam phrynion vocari scribens.

Ποτήριον νευρὰς.

Phrynion.

BELLONIVS lib. 1. Observat. cap. XVI. duo Tragacâthæ genera observasse refert in Cretensium montium verticibus: earum fortè altera huic similis erit. Certè Rauwolfius lib. II. suæ Peregrinationis cap. XII. scribit tria Tragacanthæ genera in Libano monte inveniisse, quorum unum meam hanc referret; alterum humilius, illi ferè simile, sed luteis floribus, quorum singuli in orbicularibus flavescentibus folliculis includuntur, racematim quasi in longiusculis virgulis nascuntur; tertium ejusdem pene altitudinis, pluribus virgis firmioribus purpurascentibus assurgens, incana lanugine Poterij capitula sustinentibus, & purpureis floribus spectabile.

Rauwolfius tria Tragacanthæ genera observavit.

Cla. V. Dalechampius, optimè de litterariâ re meritus, Poterium in Allobrogibus prope Muram oppidulum Gratianopoli vicinum in silvosis convallibus reperiri ait. Sed si eam intelligit quæ ab alijs plerisque Poterij nomine donatur, vereor, ut suam opinionem legitimis rationibus tueri possit; quippe cùm ea plánta penitus à Tragacantha differat, & folia Pimpinellæ vulgaris, quam Germani Sanguisorbam vocant, virentia supernè, paululum candi-

cantia

cantia infernè habeat, minora & teneriora, ſpinas molles hinc inde per ſupremos ſurculos tranſverſim & obliquè ſparſas (cujus rei cauſa a nonnullis Pimpinella ſpinoſa appellatur) & radicem tenuem, duram, exſuccam. Poterium verò teſte Dioſcoride & Plinio frutex eſt longos habens ramos, ſpinis horridos lanugine ſpiſſa tectos, Tragacanthæ proximos, radices longas admodum, nervoſas & firmas, quæ proximè terram reciſæ dant ſuccum gummi ſimilem. Pimpinellam illam ſpinoſam aliquoties ſanè mihi ſemine natam, diligenter in horto & fictilibus conſervare volui, ſed ſemper hiems ſubſequens abſtulit. nonnunquam etiam mihi miſſum ejus ſemen Stœbes Theophraſti nomine: &, vulgo adhuc ipſam plantam in Creta vocari ἀϛέϐιδα, ſcriptum. De illa conſule Honorij alteram epiſtolam, quæ ad calcem harum Obſervationum adjecta.

Anguillara opinionum lib. VIII. videtur Pimpinellam illam ſpinoſam ad Χάλκιον ſive Ærariam Theophraſti referre. Doctiſs. autem Rauwolfius, qui eam in Libano monte etiam invenit, ſcribit libro & cap. jam memoratis, ab incolis *Bellan* vocari. χάλκανθος.

STRABO ſcribit circa novam Carthaginem plantam quandam eſſe, de cujus cortice telæ pulcerrimæ conficiantur: an hæc mea ſit, ignoro, nullam enim qualem ille deſcribit, dum iſtac iter facerem, obſervabam, aut iſtic naſci ab incolis intelligebam.

CETERVM Dioſcorides Poterij radices tuſas, præciſis nervis & vulneribus glutinandis illini, decoctum ejus nervorum affectibus prodeſſe, teſtis eſt. Eaſdem facultates tribuit illi etiam Plinius, & addit, in vino potum, rubetarum veneno auxiliari. *Poterij facultates.*

RHAMNVS. CAP. LXXVII.

DVo Rhamni genera Theophraſtus lib. III. cap. XVII. Hiſtor. Plant. facit, album & nigrum, utrumque aculeigerum, & foliis perpetuis. *Rhamni genera.*

Rhamnus I.

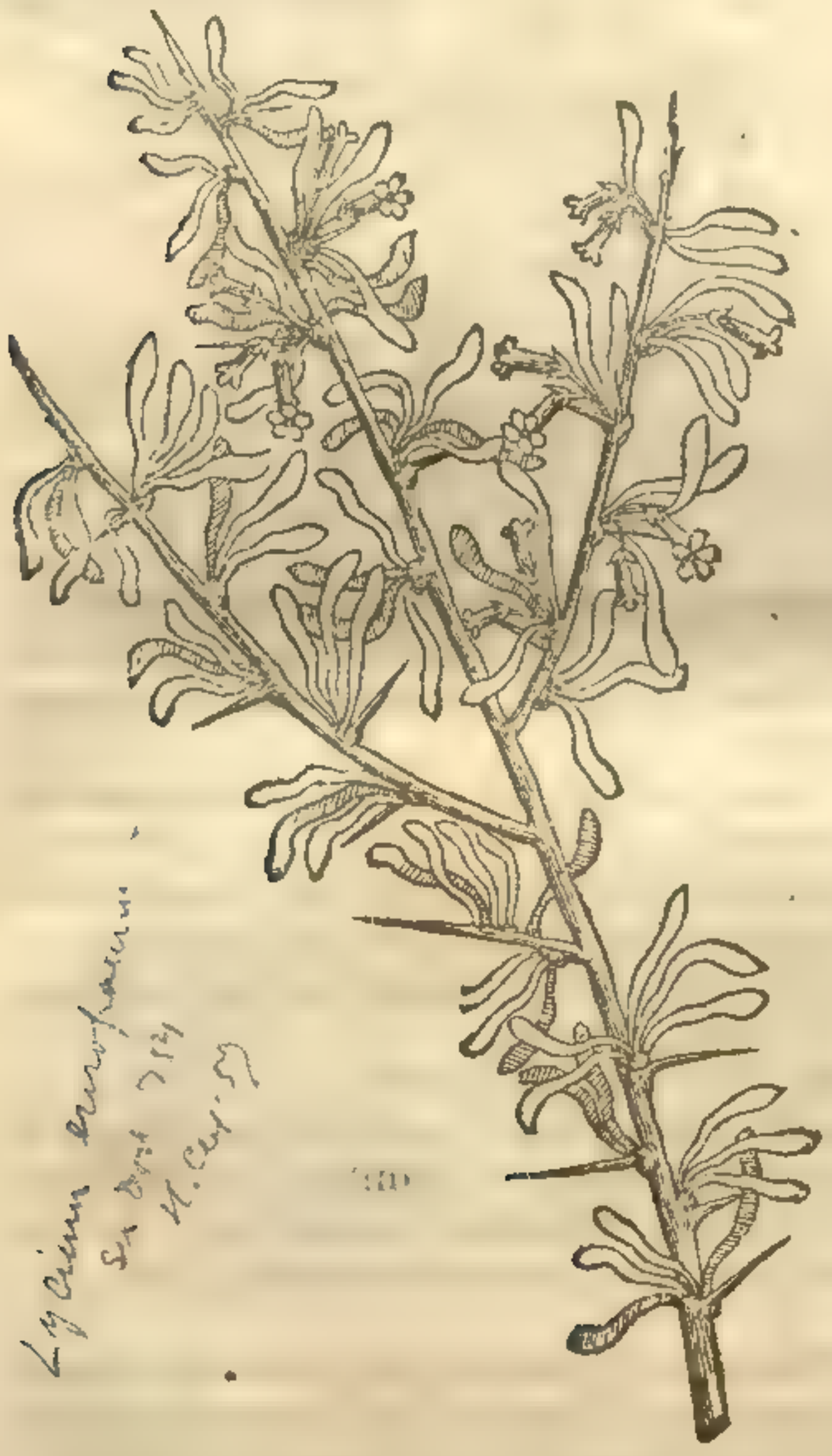

Rhamni I. altera ſpecies.

Dioſcorides tria genera deſcribit, niſi mendoſum ſit exemplar, ut peritiſſimus Anguillara ſuſpicatur, qui tertium adſciticium eſſe putat. Et ſanè, cùm Dioſcorides eaſdem facultates ſuo Paliuro tribuat, quas Theophraſtus Paliuro libro & cap. ſupradictis deſcripto: veriſimile eſt tertij Rhamni deſcriptionem quæ apud Dioſcoridem extat, ad Paliuri ejus hiſtoriam revocandam, pleraſque enim notas habet cum Theophraſti Paliuro communes.

EST verò Rhamnus frutex faciendis ſepibus idoneus, rectis virgis, in multos ramos diviſis, candidis, quæque validis ac firmis aculeis horrent: folia plerumque quaterna aut quina ad ſingularum ſpinarum exortus naſcuntur, oblonga, ſubpinguia, ſubablida, oleæ ſimilia, ſed tenera & ſucculenta, Autumno, novis ſuccreſcentibus, interdum decidua; flores Autumno longiuſculi, candicantes, extremis oris in quinque crenas diviſi: quibus decidétibus ſeminis *Rhamnus I.*

quoddam rudimentum, ut in Iasmino, relinquitur: numquam tamen ejus fructum videre mihi contigit: crassa multiplicique radice firmatur.

Rhamni 1. altera species.

2. Istius generis alium observabam Rhamnum pænè similem, sed humiliorem, frequentioribus ramis fruticantem, minoribus folijs, magis carnosis, salsi gustus, superiore candidiorem: floribus ejusdem cum illo formæ, sed purpurei planè coloris.

Rhamnus II.

Rhamnus III. forte niger Theoph.

Rhamnus II. ALTER flexibilioribus est virgis & ramis, spinarum etiam vallo horrentibus, angustioribus folijs, neque adeò carnosis, perpetuis tamen ut in priore: flos oleæ herbaceus circa ramos frequens, deinde fructus rotundus, maturitate flavescens & tota hieme in frutice permanens. Totus autem frutex pulvere respersus videtur.

Rhamnus III. TERTIVM his addo fruticosum, frequentibus ramis, Spini in sepibus nascentis & prunæ silvestria ferentis magnitudine, cortice nigro tectis, & longis spinis armatis: folia ex quibusdam tuberculis, ut in priore, multa simul enascuntur, longa & angusta, carnosa, viridia, adstringentis gustus, & Rhabarbari saporem utcumque referentis, perennia: flos Veris initio parvus, herbacei coloris, pluribus & confertim juxta folia nascens: æstate nigrum fructum fert parvo pruno silvestri similem, rotundum, acerbum.

Natalia. Prior Rhamnus multis Hispaniæ, Lusitaniæ, Narbonensis Galliæ locis nascitur: Illius alteram speciem uno tantùm loco proximè Horiuëlam urbem, veteribus Orcelim dictam, ad flumen Serabin, nunc *Segura* appellatum, Valentini regni extremis limitibus observabam. Alter non modò in Belgicis maritimis, sed etiam in quorundam montium vallibus, secundùm amnes crescit. Tertium incultis Granatensis & Murciani regni locis, frequentem inter alios frutices inveniebam.

Nomina. Rhamnus niger Theophr. NOMEN Græcum ῥάμνος, Latinum etiam Rhamnus. Hispani priorem *scambrones* appellant; alteram ejus speciem *spino*: tertium *spino negro*, qui ad Theophrasti Rhamnum nigrum forsitan referri posset. An verò is sit quem Bellonius in Creta inveniri ait nigro fructu, ignoro. Missus est ad nos ex Hispanijs, ejus fructus Lycij nomine, ex quo natæ plantæ.

Facultates. DIOSCORIDI omnium folia igni sacro, & serpentibus ulceribus efficaciter illinuntur. Sic etiam Plinio. Salmanticæ & alijs quibusdam Castellæ locis, prioris folia cum turionibus, ex oleo, aceto, & sale eduntur primis mensis, habent enim acrimoniam quandam cum aciditate conjunctam, quæ saporis gratiam conciliat. Tertij fructus decocto, relaxata & dissoluta membra, podagræ etiam dolores utiliter foveri incolæ referebant.

LYCIVM.

LYCIVM QVORVNDAM. CAP. LXXVIII.

SVPERIORIBVS adijciendus videtur hic ſpinoſus frutex, multas ab radice virgas proferens, cubitales, vel etiam amplíores, rectas, tenues, rubentes, multis ramulis præditas, qui in acutam ſpinam plerumque deſinunt, tametſi alios aculeos hinc inde ſparſos habeant, breves interdum & infirmos, nonnumquam verò firmos, & multis folijs obſitos ut in Rhamno priore: folia nullo ordine digeſta ſunt, ſpini foliorum æmula, ſed multò breviora, Myrti Tarentinæ aut Buxi folijs quodammodo ſimilia, lenti guſtus & cum aliqua aciditate mordicantis. Nec florem, nec fructum videre contigit: nam Novembri, & novo vere duntaxat hunc fruticem inveniebam aliqua ex parte ſuis folijs viduatum. *Lycium quorundam.*

Apud Complutum urbem, quam Hiſpani *Alcala de Henares*, quòd propter eam labatur amnis Henares, aliſque novæ Caſtellæ locis, & Bæticæ parte, quam vulgò Extremaduram cognominant, circa fluenta, & declivibus locis, hieme exundantibus naſcentẽ obſervabam. *Natalis.*

QVONAM referendus eſſet hic frutex, diu dubitavi, & etiamnum dubito. Sunt nonnulli qui ad Lycium referri debere putant. Caſtellani, quibus ſcoparum uſum præbet, & in faſces colligatus calfaciendis piſtorum clibanis ſervit, *tamujos*, ſive *tamuëxos* vocant.

CETERVM, vox *tamuëxo*, mihi in memoriam revocat quendam ſuffruticem in incultis naſcentem, quem incolæ *tamoxo* appellant. Aſſurgit is pedali altitudine, frequentibus ramuſculis præditus, qui adeo exiguis & cõfertis foliolis onuſti ſunt, ut ramuſculorum lignum vix conſpici poſſit: ea ex cineraceo virentia ſunt, & extremæ amaritudinis. *Tamoxo.*

Fueritne autem veteribus cognitus hic frutex, & quo nomine ab illis vocatus, ignoro.

Legitimum porrò Lycium, in ſua Peregrinatione obſervavit Doctiſs. Leonardus Rauwolfius, cùm in Libano monte ubi ab incolis *zaroa* vocari ait, tùm Hieroſolymis Ioppen proficiſcens, cujus ſuccum Arabibus *Hadhidh* appellatione cognitum eſſe ſcribit, & fruticis iconem lib. IIII. inter pleraſque alias exhibet. *Lycium legitimum.*

SPINA INFECTORIA PVMILA. CAP. LXXIX.

INFECTORIA Spina, cujus baccarum ſucco, viridem colorem conciliant picturis, & libris, quæque Rhamnus ſolutivus a Recentioribus nuncupatur, multis Pannoniæ locis vulgatiſſima eſt, ubi interdum arboream amplitudinem adipiſcitur. De ea nobis non eſt ſermo: ſed de alijs duobus fruticibus, qui illi admodum affines eſſe videntur. *Rhamn ſolutivus.*

PRIOR bicubitalibus aſſurgit ramis, in multas alas diviſus, cortice lævi, Spinæ infectoriæ colore & ſubſtantia ſimili tectis, qui membrana ſuperiore detractâ, ex viridi palleſcit, & amariuſculi ſaporis eſt: ramuli paucis ſpinis horrent, ſed ipſi in ſpinas plerumque deſinere ſolent: folia illi vulgari ferè ſimilia, minora, anguſtiora, ad pruni ſilveſtris ſive ſpini folia plurimùm accedentia, guſtu linguam exſiccante: florem ut in vulgari congeſtum, ejuſdem coloris & formæ, hoc eſt ex pallido herbaceum, quatuor foliolis conſtantem, minorem tamen habet, radicem ut in alijs fruticibus lignoſam. *Spina infectoria pumila I.*

CVBITALES habet Alter ramos, minimi interdum digiti craſſitudine, magna ex parte minores, nigro rugoſoque cortice obductos, ſuperiore parte in ramulos diviſos, qui tenuiore lævioreque cortice tecti, plerumque in acutam ſpinam deſinunt: folia Myrti, aut Pruni ſilveſtris potiùs, breviora tamen & minora, viridia, per ambitum nonnihil ſerrata, adſtringentis primum, deinde nonnihil amarescentis guſtus: flores inter folia herbaceos, quatuor folijs conſtantes: fructum deinde Spinæ infectoriæ vulgari non abſimilem, binis, nonnumquam etiam ternis veluti commiſſuris diſtinctum, initio viridem, deinde per maturitatem nigrum: radicem craſſam, lignoſam, duram, raras fibras in latera ſpargentem. *Spina infectoria pumila II.*

Exit Prior frequens in Leytenberg & vicinis montanis ſilvis. Alter abundanter in monte

Spina infectoria pumila II.

Smilax aspera rutilo fructu.

Smilax aspera nigro fructu.

Tempus.

Badensibus thermis imminente, & vicinis jugis loco petroso & salebroso. Vterque floret Maio, & Iulio fructum perficit.

SPINAM infectoriam pumilam hos frutices appellavi, quia magnam affinitatem cum vulgari habent, licet minores sint. Si quis tamen Lycij genus potiùs esse censet, ejus arbitrio permitto in quam referat classem velit. Neutrius vulgarem appellationem intellexi. Et haud scio, an aliquo in usu sint apud eorum locorum, in quibus nascuntur, accolas.

SMILAX ASPERA. CAP. LXXX.

ASPERÆ Smilacis duo inveniuntur genera: unum frequentibus spinis horridum, rutilo fructu: alterum paucioribus aculeis armatum, sed folia nullis, nigro fructu.

PRIMA Smilax, longis, frequentibus, valdè implicatis sarmentis, nunc in hanc, modò in alteram partem, certâ quadam serie servatâ, inflexis, lentis, & multis spinis horrentibus nascitur: ex singularum alarum sinu capreolos producens, quibus proximos quosque frutices & arbores amplectendo, ab imis ad summa repit: folia ad singulos inflexus, hederæ, non angulosa, sed à pediculo latiora, deinde sensim in mucronem desinentia, nunc ampla & viridia, modò angustiora & albis maculis conspersa, spinosâ cute, ut inquit Plinius, hoc est nervo illo medio eminentiore & foliorũ oris aculeatis & spinosis: flores exigui, stellati, sex foliolis constantes, multi, ad singulos extremorum ramulorum inflexus (qui multiplices sunt) conjunctim ex eodem tuberculo, sive (ut Theophrastus ait) ἀπὸ ἑνὸς σημείου ex uno & eodem vestigio exeunt, cãdidi, odorati, racemi in modum propendentes: fructus deinde exiguis uvis Labruscæ æmulis constans, maturitate rutilus, nucleos tres, binos, unicum, pro acinorum magnitudine continens, duros, osseos velut Asparagi, foris nigros: radix longè lateque serpentes sub terrâ fibras habet, tenues, candidas, & germinâ summâ tellure spargit minimi interdum digiti crassitudine, nodosa seu articulata, albicantia.

ALTERA similibus cum priore sarmentis & claviculis proxima quæque amplectentibus nascitur, non est tamen adeò spinis horrida: folia etiam paulò breviora, atriora, mollhora, nullis, aut certè rarissimis aculeis obsita habet: flos alteri omninò formâ similis, sed colore differens: nam ex albo quasi carneus est, fructusque rudimentum, quod ex medio flore tamquam umbo prominet, rubescit, plenus autem & maturus fructus non est rutilus ut in priore, sed omnino niger, & succulêtior, quantum quidem mihi videtur: officula cõveniunt.

Seriùs florent, imò Autumno etiam ipso, cum suo fructu Octobri & Novembri florentes reperiebam: at frigidis regionibus culta, & fictilibus adservata, Autumno duntaxat floret, numquam

Smilax aspera nigro fructu.

numquam semen perficit. Mihi magna ex parte altero duntaxat à satu anno germinare cepit, nonnumquam & tertio. Perpetuò folia retinet.

Natales. Crescit prior varijs Hispaniæ locis, & in Narbonensi Gallia, aspero & arido solo: nascitur & in alijs calidioribus regionibus: raram in Lusitania conspiciebam. Alteram autem plerisque illius Provinciæ locis circa sepes, & collium convexa, & extremâ Bæticæ parte, quâ Lusitaniæ contermina est.

Nomina. Hedera Cilicia. Σμίλαξ τραχεῖα Dioscoridi appellatur, σμίλαξ simpliciter Theophrasto. Gaza Hederam Ciliciam interpretatur, quia Plinius lib. XVI. cap. XXXV. scribit Smilacem Hederæ similem, primùm è Cilicia profectam. Hispani priorem *çarça parilla*, hoc est Rubiviticulam appellant: Secundam extremæ Bæticæ incolæ *uva de Perro*, id est, uvam caninam, Lusitani contermini *recama*, Olysipponenses *allega-caon*.

Facultates. CETERVM Dioscorides ait folia & acinos, ante & post epotos, venenorum antidota esse: & acinorum succo, inquit Plinius, infantibus sæpiùs instillato, nulla venena postea nocitura. Mihi in Hispanijs relatum est, ejus radice usos, Americanæ Zarzæ parillæ loco, non sine successu: & multorum opinio est Zarzam parillam Smilacem esse novi orbis.

ROSA. CAP. LXXXI.

Rosa centifolia Batavica.

NON minùs varia Rosarum genera conspiciuntur in Austriæ hortis, quàm in alijs plerisque Provincijs. Aliquot tamẽ istic aluntur quæ ante videre non memini. Sunt & Sylvestres prius mihi non conspectæ, de quibus omnibus suo ordine. Sed ante quam illarum historiam describere adgrediar, quædam de Centifolia rosa, cujus Theophrastus, deinde eum sequuti Plinius & Athenæus, meminerunt, præmittenda esse existimavi: & de quibusdam alijs rosis, quæ postea ad meam notitiam pervenerunt, dicendum.

Rosa Centifolia. Theophr. ergò Plant. Hist. lib. VI. cap. VI. sic ait. Τῶν δὲ Ῥόδων πολλαὶ διαφοραὶ· πλήθει τε φύλλων, καὶ ὀλιγότητι, καὶ τραχύτητι, καὶ λειότητι, καὶ χροιᾷ καὶ εὐοσμίᾳ. τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα πεντάφυλλα, τὰ δὲ δωδεκάφυλλα, καὶ εἰκοσάφυλλα, τὰ δ' ἔτι πολλῷ πλεῖον ὑπαίροντα τούτων. ἔνια γὰρ εἶναί φασιν ἃ καλοῦσιν ἑκατονταφύλλα· πλεῖστα δὲ τοιαῦτά ἐστι περὶ Φιλίππους, οὗτοι γὰρ λαμβάνοντες ἐκ τοῦ Παγγαίου, φυτεύουσιν, ἐκεῖ γὰρ γίνεται πολλά. σμικρὰ δὲ σφόδρα τὰ ἐντὸς· ἡ γὰρ ἔκφυσις αὐτῶν οὕτως, ὥστε εἶναι τὰ μὲν ἐντὸς, τὰ μὲν ἐντὸς, οὐκ εὔοσμα δὲ, οὐδὲ μεγάλα τοῖς μεγέθεσιν· ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις εὐώδη μᾶλλον ὡς τραχὺ τὸ κάτω.

Varia Rosarum genera apud Plin. Plinius autem lib. XXI. cap. IIII. Nat. Hist. de Rosa agens sic scribit. Genera ejus nostri fecere celeberrima, Prænestinam & Campanam. Addidere alij Milesiam, cujus sit ardentissimus colos, non excedentis duodena folia. Proximam ei Trachiniam minùs rubentem, mox Alabandicam, viliorem albicantibus folijs, vilissimam verò plurimis sed minutissimis

Spinolam. Differunt enim multitudine foliorum, asperitate, lævore, colore, odore. Paucissima quina folia, ac deinde numerosiora cùm sit genus ejus, quam Centifoliam vocant, quæ est in Campania Italiæ, Græciæ verò circa Philippos: sed ibi nõ suæ terræ proventu Pangæus mons in vicino tert, numerosis foliis ac parvis: unde accolæ transferentes conserunt, plantáque plantatione proficiunt. Non autem talis odoratissima est, nec cui latissimum maximumque folium: breviterque indicium est odoris, scabritia corticis.

Athenæus verò lib. xv. Deipnosoph. (ejus verba latinè expressa addam, nam græcum exemplar præ manibus non habeo) Rosarum multa esse genera, Theophrastus lib v. inquit, & horum plurimis in flore quinque folia, quibusdam duodecim, aliis viginti, nonnullis circa Philippos [Macedoniæ oppidum] centum, quas plantant ex Pangæo translatas, ubi copiosæ proveniunt. Harum pusilla valde sunt interiora folia: sic enim illa prodeunt, ut intrinsecus alia sint, extrinsecus alia, sed nec ampla, nec odoris jucundi. Suavius olent quibus folia quina, si scaber est cortex inferior. Præstantissimus odor Cyrenis: quamobrem nobilissimum est illic rosaceum unguentum.

Cyrenaica rosa.

Odoratissimam etiam apud Cyrenas nasci, auctores sunt locis suprà citatis Theophrastus & Plinius.

Herodotus autem in *Vrania*, sive lib. VIII. rosas in Midæ Gordio geniti hortis sua sponte nasci refert sexagênum foliorum, fragrantiore odore quàm ceteras.

Rosa 60. foliorum Centifolia Batavica I.

A Nobis porrò, quæ apud Batavos Centifoliæ nomine dicitur Rosa, ea sit, cujus prædicti Auctores mentionem faciunt, hęreo. Nam illi Centifoliam inodoram esse, & pusilla habere folia, scribunt. Quæ autem apud Batavos alitur, non modò referente N. V. Ioanne ab Hoghelande (qui binas ejus plantas sub anni M. D. XCIX. initium mihi misit, quas cùm prævaluisse putarem, corruptas esse deprehendi, præter unius radiculæ fragmentum) Prænestinis majores, & perinde ferè odoratas intellexi: sed etiam Francofurti ad Mœnum apud Balthasarem & Carolum Hoyke Belgas fratresque germanos illo ipso anno conspexi: sequente verò, ex neglecto illo, & veluti abjecto fragmento nata mihi est stirps, quæ altero anno nempe XCI. circiter quadragenos flores tulit, non omnes tamen ejusdem amplitudinis, sed in nonnullis numeravi centena vicena folia, extrinsecus majora, intrinsecus pusilla, staminum locum explentia, & in ipsum calicem reflexa, odorem autem deprehendi prænestinæ, ad albam nonnihil accedentem, colorem prænestinæ non dissimilem.

Centif. Batavica alba

Istius etiam stirpem unam, quę album florem ferat, habere se ait idem Hoghelandus, mediæ inter illam & proximè sequentem magnitudinis, quam albam majorem provincialem appellari ait, ut superiorem, majorem Prænestinam.

Centif. Batavica II.

Sed & rarius aliud Centifoliæ genus apud eosdem Batavos inveniri, nuper ad me scripsit ille ipse Hoghelandus, priore aliquanto minus, hoc est, mediæ inter illam & vulgarem prænestinam magnitudinis, alioqui, color, odor, forma, conveniunt: quod verum esse ex ejus planta ab illo M. D. XCII. missa sequente anno deprehendi.

Prioris generis aliquot parvas stirpes postea accepi ab ornato viro, eodemque docto & diligente pharmacopœo Delphensi, Theodorico Clutio, quarum paucæ quædam belle germinarunt, ut permansuras sperem: sequente anno una florem tulit.

Prænestina alba.

Non desunt, qui Prænestinam albi coloris inveniri asserant: mihi certè nondum videre contigit, nisi forte ea sit quam honestus vir Wilhelmus Osterrat Francofurtensis civis unicam in culto suo horto alit. Illius flos multò dilutior Prænestina, & ferè albicans, perinde tamen magnus & plenus, in quo nonnulla etiam folia observavi media ex parte candicantia, altera purpurascentia, vel similis coloris venis aspersa. Anno etiam M. D. XCIII. florem mihi protulit ea quam ad me Hoghelandus miserat, planta.

Rosa versicolor.

Illi congener esse videtur elegans illa rosa, de qua honestus vir Ioannes Resteau, civis Coloniensis, superioribus Autumnalibus nundinis apud me verba fecit: se videlicet Coloniæ in suo horto alere rosam Prænestinæ similem forma & magnitudine, quæ ut plurimùm dimidia ex parte candida folia haberet, reliqua rubra, aut tertia duntaxat ex parte alba, vel nunc integra alba, modò integra rubra inter se commixta conspiciantur. Ejus prolem sequente Octobri ad me mittebat, quæ prævaluit quidem, sed nondum florem ullum dederat, quum Francofurto excessi.

Flavaplena.

Accipio etiam flavas rosas multiplici foliorum serie præditas extare: nuper enim Vienna Austriæ ad me scribebat nobilis Matrona, ejus ipsi factam esse spem, & alij se similes expectare retulerunt. Memini certè aliquando videre, Constantinopoli allatos chartaceos quosdam hortulos varij generis stirpibus ornatos, quæ ex chartâ tenuissimè incisâ tam affabrè constructæ, & singulæ suis coloribus adeò eleganter depictæ erant, ut magnam admirationem & voluptatem spectatoribus adferrent: inter eas erant & flavæ rosæ plenæ, & aliæ pleræque stirpes raræ & elegantes.

Adonidis horti Chartacei.

CETERVM ad eas quæ præter vulgares à me observatæ sunt, redeamus. Illarum autem variæ sunt species.

Rosa I.

PRÆNESTINÆ, quam vulgus Provincialem vocat, valde similis est Prior, nec illâ minus altè assurgit: in solo flore discrimen est, qui circiter quadragenis aut pluribus foliis, paulò ampliоribus, & saturatius nonnihil rubentibus constat, multis staminibus flavis umbilicum occupantibus, alabastroque multo crassiore & breviore, quam ob causam Tulpet roose vulgo appellatur:

appellatur: odor minus suavis, & albæ fetè proximus. Hujus genus album florem ferens apud Batavos invenitur, Centitoliaque alba illis dicitur, de qua suprà.

Valde frequens est Viennentibus hortis, & tota Austria, nullius tamen apud illos usus, quàm ad eliciendam stillatitiam aquam. Francofurti ad Mœnum quædam ejus stirpes Prænestinis mistæ aluntur. Floret cum ceteris Iunio, interdum etiam Maio.

Rosa sine spinis.

Rosa Cinamomea pleno flore.

MULTIS statim à radice assurgit Altera virgis, humanam altitudinem interdum æquantibus si fertili solo & umbroso loco pangatur: ut plurimùm verò longè infra eam magnitudinem, & cubitalibus duntaxat, vel sesquicubitalibus, lævibus & sine spinis, viridibus, in varios ramos diductis folia habet alata, hoc est ternis aut quinis uni costæ (quæ subaspera est) inhærentibus, binis semper inter se oppositis, extremo impari satis amplo, constantia, fusca viriditate supernè nitentia, infernè canescentia: extremis ramis insident flores, oblongis hirsutisque pediculis inhærentes, multiplici foliorum numero constantes, Prænestinis majores, mediisque inter illas & rubras coloris, jucundi odoris. fructus brevis, crassus, penè orbicularis, maturitate rubens, inæquale semen, &, ut rectè Theophrastus notat, κυνοκῶδες, ut omnia Rosarum genera, lanugine involutum continet: radix dura, lignosa plerumque, aliarum instar, sub terra propagines in lateribus spargit. *Rosa II. sivè sine spinis.*

Hujus cognitionem acceptam fero C. V. D. Ioanni Schrötero seniori, Ienensis Academiæ in Thuringia Primati, & Ill^morum Ducum Saxoniæ, Landgraviorum Thuringiæ, & Principum Coburgensium & Wimariensium tum Medico, qui ab Illma Principe Principum Wimariensium matre eam nactus, liberaliter Viennam usque mihi misit anno M.D.LXXVI. Floret autem Iunio. Vidi etiam multos post annos in quorundam Patriciorum hortis Francofurti ad Mœnum. Nec desunt qui flore albo se conspexisse affirment. *ejus varietates.*

2. Aliud ejus genus invenitur non valde dissimilibus virgis, Viennæ Austriæ etiam ante meum in eam urbem adventum, in quibusdam hortis cultum, quod minores & rariore foliorum textura constantes flores profert, colore penè fecum vini rubri. *Rosa sine spinis altera.*

PARI propè Tertia est magnitudine: rarò enim duorum cubitorum altitudinem superantem Viennæ observavi, frequentibus & brevibus ramis donatam, purpurascentibus, qui raris & brevibus spinis armati sunt: foliorũ alæ illis similes quæ in Rosa, vulgo Canellæ cognomen adepta, sunt, hoc est, ex quinis aut septenis foliis æquali inter se spatio distantibus constant, uno hinc, altero inde, geniculatim conjugatimque semper adhærente, unoque incacumen exeunte coloris supernæ parte viridis, infernæ candicantis: flores vulgari Cinamomeæ rosæ similes, sed majores, & multiplici pusillorum foliorum glomeratione constantes, quemad- *Rosa Cinamomea pleno flore.*

quemadmodum alba & Prænestina: odor ferè qualis in Alba vulgari plena fructum nondum videre licuit, tametsi multis annis aluerimus: ejus radix latè admodum serpit, & vivax est, novas virgas subinde producens.

Ejus natales duby.

Vnde primùm Viennam allata sit, plerique dubitant: nonnulli tamen ex Tyrolensi Comitatu originem ducere existimant: alij è Gallia Moschatę pleno rubro flore nomine missam. Tunc in omnibus Cæsareis hortis, quorundamq; Principum virorum, & Nobiliorum matronarum, & aliorum qui herbariæ rei studio oblectantur, alebatur: multò verò frequentiorem postea apud Magcos ac Generosos Dominos Adolphum Hermannum & Georgium Riedesel zu Eysenpach/patrueles, Hassiæ Marescalcos hereditarios: sed omnium frequentissimam Cassellis in amœnissimo cultissimoque horto Illmi Principis Wilhelmi Landgravij Hassiæ, &c. altiùs multò, & supra humanam altitudinem sese attollentem, interdum etiam Autumno rursùs florentem, quæ tamen florem minus plenum superiore, quæ Viennæ est, habere mihi visa, & stolones atque ramos minùs rubentes.

Rosa campestris odorato flore.

Rosa campestris cum suo fructu.

QVARTA humilis est & fruticosa, foliis illi quæ album florem fert, persimilis: sed ejus flores, licet albi, longe minores, neque unquam planè sese explicantes, ejusdem cum alba vulgari odoris & coloris, qui tamen plus carnei admistum habet. Paulò serius alia floret.

Hanc primùm observabam in cultis D. Ioan. Aicholtzij horto, unde illam adquisivisset ignorantis: deinde Francofurti ad Mœnum in quorundam Patriciorum hortis. Plurimùm autem meo judicio accedere videtur ad Græculam Plin. quam lib. XXI cap. XXX describit.

Rosa graecula Plinij fortè.

QVINTA cubitalibus aliquot, aut ad summum, sed rarissimè, bicubitalibus assurgit virgis, firmis, duris, lignosis, rubescentibus, densissimo spinarum vallo munitis, ex quibus frequentes confuso ordine oriuntur spinosi ramuli, virides, singuli suum florem sustinentes, album, odoratum, quinque foliis constantem. luteæ aut Canellæ rosæ vulgaris æqualem, capillaceis quibusdam staminibus cum suis apicibus luteis medium floris umbilicum occupantibus: fructus rotundus, brevis, initio viridis, deinde, plenam maturitatem adeptus niger. crassa, angulosa, candida, dura semina continet: folia sunt inter eam quæ luteos simplices fert flores, & illam quæ ab aggeribus in quibus sponte provenit, sive à Pimpinellæ foliorum similitudine nomen apud Belgas accepit (Dunnen roosen & pimpernelle roosen enim appellant) ferè media, per ambitum serrata, & nullius splendoris; radix dura, lignosa, in diversa tendit.

Rosa campestris flru odora.

Invenitur multis circa Viennam locis, præsertim editioribus & montosis. Floret Maio, quo tempore rusticæ mulieres plurimos ejus fasciculos, ob odoris gratiam, venales in forum deferunt. Fructus Augusto maturescit.

SEXTA

SEXTA pedales, atque aliquando cubitales etiam ex eadem radice profert virgas, viridescentes, inferne paucis, superne multis spinis rigentes: foliorũ alas rubræ simillimas, quinque aut septem foliis superne viridibus, inferne candicantibus constantes: summis virgis & ramulis innascuntur satis magni calices sive alabastri, hirti barbatique, quales in rosis rubris simplici foliorum ordine constantibus, ex quibus deinde sese explicant magnæ, non omnino odoris expertes rosæ, quinque foliis præditæ, initio rubræ, deinde paulatim remittente & quasi evanescente rubedine, carnei ferè coloris, multis luteis staminibus, floris umbilicum, quemadmodum in alijs rosis, occupantibus: fructus ruber, rotundus, omnium maximus & pyri in modum turbinatus, fulvescente pulpa, inæqualia alba semina continet. *Rosa pumila.*

Nascitur passim in cæduis silvis, aliarum silvarum marginibus, sublimioribus & desertis agris per Austriam inferiorem & universam Pannoniam. Floret Iunio, fructus matureſcit Augusto, & plerumque tota hieme ipsi stirpi inhæret.

Non inepte, meo quidem judicio, χαμαιρόδον græcè dicetur hoc Rosæ genus, Latinè Rosa pumila: Austriaci Erdtrosen vnd Hepdzosen/ Vngari verò *Paragi rosa* appellant. *χαμαιρόδον.*

RVBVS IDÆVS PLACAE. CAP. LXXXII.

IDAEI rubi genus mihi ostendebat C.V. Joannes Plaça Medicus & Professor Valẽtinus, eodem cœnobio, quo Perseã superiùs descriptam, primo ab urbe Valentia miliari, sine spinis, foliis rubi mollioribus, longis sarmentis per terrã sparsis, cujus fructum dicebat Rubo vulgari minorem, aliâs illi admodum similem. *Rub idæus Placæ.*

Ansam fortè præbuit Plaçæ ut hanc plantam rubum Idęum censeret, Dioscoridis Latinus codex, qui capite de Rubo idæo, quod est in quarto libro, hæc verba, *quanquam & sine spinis inveniatur*, addita habet, præter Græci codicis fidem.

CETERVM in Austriacis & plerisque Germaniæ silvis sponte provenit Rubus ille baccis sive moris rubris, nõ modò saporis, sed etiã odoris gratia commendatis: Eum Germani *Himber/* Galli *framboisier*, fructum *framboises* appellant: peritiores Idæum esse censent, de quo Dioſc. ut dixi, lib. IIII. Plinius lib. XVI. cap. XXVII. Nat. Hist. & lib. XXIIII. cap XIIII. in hæc verba scribit. *Rub idæus vulgaris.*

Idæus rubus appellatus est, quoniã in Ida, non aliâs, nascitur. Est autem tenerior ac minor, rarioribus calamis innocentioribusque, sub arborum umbra nascens. Hujus flos cum melle epiphoris illinitur, & ignibus sacris, stomaticisque ex aqua bibendus datur, ubi stomachicis legendum cum Dioscoride: nam lib. XVI. cap. XXVII. contra stomachi vitia bibi scribit. *Plinius emaculatus.*

Rubus porrò idæus hic in hortis colitur duorum generum, rubro videlicet & albo fructu.

RVBVS SAXATILIS, sive PETRAEVS. CAP. LXXXIII.

PEDALEM non superat altitudinem, teretibus, subrubentibus, & hirsutis viticulis, in quibus bina aut terna folia, Rubo Idæo à plerisque nuncupato penè similia, hoc est terna simul ex eodem pediculo nascentia, rugosa, non hirsuta tamen, nullisque spinis horrentia, valde exsiccantis & adstringentis gustus, deinde amariuscula: in summis viticulis & supremis earum alis flores quidem fert (sed cujus formæ aut coloris, ignoro, verisimile est Rubo idæo aut humili pares) deinde fructum rubo vulgari aut Idæo minorem, hoc est minore acinorum numero constantem: etenim binos tantùm, ternos, quaternos, aut ad summum quinos acinos habet, longè tamen majores quàm in ullo alio rubi genere, omninò rubentes, & adeò succi plenos, ut quodammodo transpareant, acidi & palato gratissimi saporis: continent singuli isti acini singula grana alba rugosa & inæqualia, adstringentis gustus: radix longè lateque serpit, & longas interdum viticulas humi spargit, quæ subinde radices agunt. *Rubus petræus.*

Abundè provenit in saxosis collibus Neuberg monasterio imminentibus, sub celsissimo ejusdem nominis monte, cujus summum jugum perpetua nive obsitum. Crescit & in alijs scopulis qui circa celsissimorum montium radices sunt, non in ipsis montium jugis. Augusto mense colligebam maturo suo fructu onustum. *Natalis.*

RVBVM

Rubus saxatilis alpinus.

Nomina.

χαμαίβατος.

Rubus idæus Gesneri.

RVBVM saxatilem sive petræum appellavi, quia solis saxosis & petrosis locis inveni, aliud enim nomen magis proprium mihi non succurrebat. Rustici montani Steinber/hoc est petræas baccas vocant. χαμαίβατος Theophrasti non ineptè meo judicio etiam dici posset: Gaza humirubum interpretatus est. Quanquam proximè ad Chamæbaton etiam accedat humilis ille rubus plerisque Belgicæ silvosis locis & agrorum marginibus interdum nascens, baccis sive moris succulentis, paucis & exiguis acinis constantibus, modò nigris, modò cæruleis, palato admodum gratis. Occupat etiam ille multos Austriæ & Pannoniæ agros, Vngaris *szedöry* dicitur; vulgaris verò rubus *chypke fa*, & *födy szedör*, id est terrestris morus.

Notus autem Gesnero haud dubie fuit humilis hic rubus, eumque in descriptione montis facti Idæum appellat. Rubus idæus, inquit, fructu rubi ferè, absque ullis spinis, humilis planta, lignosa radice, foliis rubi vel fragi, acinis binis, ternis, aut singulis in uno fructu acido sapore, in saxo. Meminit & in Epistolis. Simlerus etiam Commentario de Alpibus.

Similem planè meo suis baccis onustum, eodemque nomine apud montanos pastores insignitum, ex Silesiæ montanis scopulis erutum, ad me mittebat D Achill. s Cromerus anno M. D. LXXX. quem copiosè ad metallicas fodinas Zuckmantel nasci postea scribebat.

CHAMAEMORVS. CAP. LXXXIIII.

Chamæmorus Anglicana.

INTER mites Rubos etiam censenda est hæc elegans planta, cujus iconem & historiam nobis cõmunicabat C. V. Thomas Pennæus, Londinensis medicus, suprà memoratus, Chamæmori appellatione inditâ

DODRANTALIBVS autem prædita est viticulis, in quibus alternatim tria, quatuor, ramis quinque, folia scabra, malvæ, vel potius mori [*novella videlicet & primùm nata, malum tamen cum Ribes vulgaris foliis conferre*] foliis non valde dissimilia, in quinque præcipuas partes divisa, & per ambitum serrata, longis pediculis innixa, qui ex binis alis sive apophysibus cauliculum amplectentibus exeunt. Summũ caulem exornat flos unicus quinq; foliolis ex nigro purpurascentibus constans. Fructus mori fructui [*rubi vulgaris veris*] similimus (unde nomen) sed paulò minor, primùm albicans & acerbus, postea ruber, ex acerbo dulcis: radix utcunque nodosa, ex singulis nodis paucas fibras spargens, mirè se propagans, & quam longissimè serpens, adeò ut brevi tempore maximum spatium occupet. Floret Iunio & Iulij initio: fructus Augusto maturus est.

Natales. Nivosa & aperta loca amat, sumimosque montes, & magnâ copiâ inter ericas provenit monte Engleborow totius Angliæ celsissimo, duodecim miliaribus à Lancastria.

Nomen. ANGLI *knotberries* appellant hoc est, nodosam baccam, à fructu nodis simili. Gustu adstringit, exsiccat, & refrigerat.

CHAMAE-

CHÆMÆMORVS NORWAGICA CAP. LXXXV.

CHAMÆMORO superiori valde affinem in Norwagiâ & finitimis regionibus nasci, ex doctissimi viri Henrici Hoieri Medici, ad præstâtissimum virum D. Petrum Pauwium publicum in Lugdunensi apud Batavos Academiâ Professorem epistolâ intelligebã: qui & ejus fructum conditum sub extremum annum M.D.XCIII. mittebat, & insequentis anni Iunio virgulas, cum folijs & flore inter chartulas repositas.

Chamæmorus Norwegica.

ERANT autem hæ virgæ tenues, digitalis longitûdinis, fusci coloris cortice obductæ, quibus inhęrebát unciahbus petiolis folia, vulgaris Ribes folijs nõ valde dissimilia, sed paullò magis orbiculata, in breves aliquot lacinias divisa, tribusque eminentioribus nervis aversâ parte prædita, è quibus multæ venæ ad circumferentiam sparguntur, in ambitu dentata: è summis virgis exeunt oblongiores tenuioresque petioli sustinentes singularem caliculum, è quo flos emergit candidus, nunc quaternis, modò quinis foliolis constans, umbilicum occupantibus multis exilibus staminibus albis cum flavis apicibus: flori fructus succedit, fragi magnitudine, rubens aut pallidus, cujus interior pulpa mollis, humida, mucilaginosa, exilium acinulorum plena, gustu non insuavis.

Natalis. Nomen.

Paludosis & humidis locis gaudêre, ex Hoieri epistolâ didici, & maturitatem adquirere fructum, mensibus Iunio, Quintili, Sextili: ab incolis verò Moltebeeren appellari.

CETERVM, quæ conservandi hujus fructus ratio, quàm admirabiles ejus facultates, cùm ex ipsius Hoieri epistolâ, tum ex ijs quæ ipse anno sexto & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum præsens mihi Lugduni confirmabat, subijcere libuit.

Conditura fructus.

EX ipso fructu, inquit, Electuarium rudi minervâ conficiunt quotannis Norwagij, atque Finmarchij, in hunc fermè modum. Baccas in fictili aut aheno per se ad mediocrem consistentiam coquunt, nullo alio addito liquore: cùm enim succi plenę sint & molles, alieno humore irrigari non expetunt. Quanquam in delicatioribus sunt nonnulli, qui melicrati Fionensis (quo summè delectantur Septentrionales isti) aliquid affundant. Hanc confectionem idoneis vasis exceptam, &, ne corrumpatur ab ambiente aëre, butyro dissoluto obductam, usui studiosissimè reservant: nobile sanè, & probatissimum illis adversus scorbutum remedium. Etenim non facilè credas, quæ miracula ista gens, solâ hac medicinâ faciat quotidie: ut omnino fatendum sit, nihil ad hanc esse vel cochleariam illam tot encomijs hactenus celebratam, vel becabungiam, vel sisymbrium cardaminem, & id genus alia, quibus Germani sese efferunt. Et meritò admiranda singularis Dei benignitas, quod Nordlandiæ longiùs ad Septentrionem remotæ, & fœdissimis morbis ob cæli soliq; inclementiam miserabiliter scatenti, indigenis remedijs prospicere voluerit: enimverò morborum crudorum, putridorum, melancholicorum, mira hic ubique seges. Idcirco necessitas miseros rusticanos varia auxilia edocuit, ut nunc vel in gravissimis casibus pauperculus aliquis accommodatè sibi suisq; mederi sciat. Ita nonnulli scorbuticos, quamvis ridiculè, tamen benè atque utiliter hunc in modum curant. In vicinam aliquam insulam moris abundantem exponunt, ibidemq; solos relictos, domum non transferunt, priusquam sanitati sint restituti. Tum enim illi, quasi ab omni humanitate exclusi, vitæ tamen (quod credibile est) cupidi, moris istis vesci coguntur, sive ut extremo remedio promissam sanitatem recuperare tentent, sive ut sitim, quâ ut plurimùm torquentur, extinguant. Dumq; hoc ad satietatem agunt, sine dubio intra paucos dies oppidò convalescunt. Hieme verò quando id non licet, electuario suo non minùs feliciter utuntur, sine certâ dosi, aut custodiâ. Aliqui toto curationis tempore, nullo alio alimento utuntur. Hactenus Hoierus.

Facultates.

Scorbuticos curandi apud Norwegos ratio.

SED & ille ipse alterius cujusdam Bacciferæ, similibus pænè superiori folijs, à se in Norwegia observatæ historiolam mihi anno M. D. XCVI. communicabat.

Chamæmorus altera Norweg.

PROXIMAM [*à superiore videlicet*] inquit, laudem meretur, fruticosa quędam stirps, quę Ribesium foliolis & fructu, pro suâ proportione adeò æmulatur, ut nõ dubitem tertiam Ribesij speciem appellitare. Dodrantalis est, cortice petiolorum nigricante, folijs latis, dissectis vitis foliorum modo: baccæ in cujusque pediculi apice quamplurimę conjunctæ tamquam in umbellâ, non, ut in vulgari Ribesio, è multis oblongis racemulis pendentes, rubent, aciduląe, saporis valde grati. Incolis Tetteberen nuncupantur.

Tetteberen.

CVM in Ribes vulgaris mentionem inciderimus, significandum existimavi Austriacas & Stiriacas alpes ejus quoddam genus alere, nihil, vel quàm minimum à vulgari differens, fructu tamen non acido, sed dulci.

Ribes vulgar dulci fructu.

Est præterea Secundum genus amplioribus folijs & majore fructu, licet acidi saporis ut vulgaris. hujus enim flos variat, quia qui in vulgari herbacei coloris est, in hoc elegantèr rubet & puniceus est. An huic similis quam N.V. Ioannes Boisot in horto Bruxellis alebat?

Ribes vulgar. rubro flore.

Mittebat etiam anno M.D.XXCIX. aliud Ribes genus ex Anglia acceptum ad me N.V. Carolus de Taffis veredariorum Antuerpiæ præfectus, quod uvæ Crispæ rubro fructu appellatione inscriptum erat. Postea tamen è Iacobi Gareti epistolâ Londino ad me missâ fructum ferre intelligebam (meus enim frutex flores quidem tulit, deinde corruptus est) vulgari similem,

Ribes vulgaris fructu dulci.

Berberis vulgaris.

Ribes nuculo nigro.

milem, paullo majorem, confertim tamen in eodem pediculo non nascentem, sed singularem ut in uvâ crispâ.

Grossularia fructu obscurè purpurascente.

CERTE anno M.D.XCIIII. Leydæ conspiciebam Grossulariæ genus amplioribus nigrioribusq; foliis, spinas ad singulos foliorum exortus binas vel unicam habens (interdum etiam nullas) breves & vulgari multò infirmiores, præter alias inertes & longè breviores sparsim ramis cortice ex fusco purpurascente tectis innascentes: fructum, dum immaturus est, vulgaris instar virentem, qui maturus purpurascit, plenâ autem maturitate ex purpurâ atrum colorem contrahit perinde ac nonnulla pruna. Atque id esse arbitror, quod paullo supra significavi ex Anglia missum.

Grossularia majore fructu.

Vulgaris tamen genus etiam invenitur uberius nascens, amplioribusque foliis & majoribus baccis præditum.

Ribes vulgar. nigro, & albo fructu.

VNGARI porrò vulgarem rubro fructu (nam quæ nigrum fert illis est ignota multò autem magis quæ albo fructu prædita est, mihi paucos ante annos cum Grossulariâ fructu obscurè purpurascente cõmunicata) *agro tenerin zolo*, id est, minorem marinam uvam appellât. Quidam, teste C. V. Iacobo Dalechampio, hunc fruticem & Grossulariam sive uvam crispam vulgarem, Theophrasto cognitos esse volunt *ἴσυ* nomine: an verò Grossulariæ hæc appellatio convenire possit, ambigo, quandoquidem Theophrastus nullas spinas *ἴσῳ* (quem Gaza Aequum interpretatus est, tribuit, quam notam adeò insignem & singularem diligẽtissimus & accuratissimus scriptor haud dubie non prætermisisset. Ejus verba subjungam, ut sunt lib. III. Hist. Plant. cap. XVII. *Τῶν δὲ ἴσυ, τὸ μὲν, λευκὸν, τὸ δὲ, μέλαν· καὶ τὸ ἄνθος ἑκατέρα καὶ ὁ καρπὸς κατὰ λόγον· ὁ μὲν, λευκὸς ὁ δὲ μέλας· ἐνίων δὲ καὶ ὥσπερ ἀνὰ μέσον ὂν τὸ ἄνθος ἐστὶ πορφυρίζει· καὶ ὅτε αἰνωπὸν, ὅτε ἐκλευκὸν ἐστιν, ὥσπέρ τινων· ἔχει δὲ καὶ τὰ φύλλα λεπτότερα καὶ λειότερα καὶ τὰς ῥαβδους, τὸ λευκόν.*

Ribes ex Iesu.

Ribes legitim. Arabũ.

DE Ribes autem legitimo, libenter acquiesco sententiæ C. V. L. Rauwolphij, qui nascentem ejus plantam in monte Libano observavit, ut ipse lib. II. cap. XII. suę per ea loca Peregrinationis scribit. Legitimum, inquit, Ribes Arabum istic inveni Septembri mense, tamquam primùm, & præter anni tẽpus erumpens, sine flore & semine, duobus duntaxat foliis præditũ, hirsutis, orbicularibus, Petasitis foliorũ vulgo crediti amplitudine, quæ brevibus, sed crassis & nõ minùs succulẽtis, quàm ipsi caules, pediculis inhęrebãt: è quibus caulibus fit (quemadmodum in Halepo conspexi) legitimũ Rob Ribes Serapionis. Gaudet humidis locis, crassam habet radicẽ ex nigro purpurascentem, longiusculã, rugosam, incurvã & flexuosam, saris ingrati saporis: caules, ut præcedẽte capite adnotat, pænè cubitales, hirsutos, unciã crassos, viridęs, infernè (ut etiam Serapio prodidit) purpurascentes. Ante ipsum porrò, etiam illoipso loco observabat Petrus Bellonius, ut apparet ex libro, in quo de Coniferis arboribus agit.

Natales.

Berberis vulgar.

CETERVM per Vngariam, Austriam & vicinas Provincias, frequentissimus etiam est spinosus

Spina appendix Plinij.

Clematis daphnoidis latifolia.

nosus ille frutex, qui in officinis Berberis appellatur, Germanis Erbſel/ Gallis *Eſpine vinette*, Italis *Creſpino*, Vngaris *iröm barbara*, & *faj ſoska*, hoc eſt, vinum barbarum, & arborea acetoſa, nuncupata. Hadrianus Iunius vir eruditiſſimus, & alij docti, Spinam appendicem Plinij eſſe cenſent. Ego, tametſi illorum ſententiæ facilè ſubſcribere poſſem, retinent me tamẽ dubium quædam notæ peculiares & manifeſtæ in Creſpino, ſive Berberi officinarum, quæ in Spinæ appendicis hiſtoriâ non fuiſſent prætermiſſæ, ſi eam intellexiſſet Plinius, nempe flavum lignum, & magis flava radix, etiam ad tingendum apta, deinde trium illarum ſpinarũ ad ſingulos nodos perpetua ſeries. *Nomina.*

Sic verò ego exiſtimo, Spinæ appendicis deſcriptioni non minùs bellè quadrare eam Spinam, quæ paſſim tonſilis, præſertim apud diligentes & curioſos hortorum in Belgio cultores, macerie implexâ, extimas hortorum oras ambit, rubentibus baccis fœcundas, quam Germani Hagdorn/ Galli *Aube eſpine*, Vngari *Galaginya fa* appellant: vulgus Herbariorum Oxyacantham nominat. *Spina appendix Pliny.* *Nomina.*

Præter verò multiplices facultates Berberis vulgaris, quæ officinis notæ ſunt, & à C. V. Matthiolo deſcriptæ, hoc ſecretũ ab amico accipiebam: vinum album tenue, in quo medianus ille cortex qui inter extimum & ligno adhærentem eſt, lineo panniculo involutus, per trium horarum ſpatium maceratus fuerit, mitificè, ſi bibatur, purgare. *Berberis vulgar. facultates.*

Iſtius porrò Berberis genus, Aſchafenburgi ad Mœnum quinis ſupra Francofurtũ miliaribus, inveniri, cujus baccæ ſive acini granis interioribus careant, ad condiẽdum proculdubio aptiſſimi, non modò intelligebam, ſed magnũ ejus fruticem in culto horto Ioannis Müler diligẽtiſſimi Phamacopæi & civis Francofurtẽſis cõſpiciebã. *Berberis ἄσπορος.*

CLEMATIS. CAP. LXXXVI.

CLematidis duo genera facit Dioſcorides, & diverſis locis deſcribit. Prior δαφνοειδὲς cognominata, vulgo Vinca pervinca, quo nomine etiam ab ipſo Plinio vocatur, qui lib. XXIIII. Nat. Hiſt cap. xv. Ægyptiam quoque cognominare videtur. Ejus autem binæ ſunt ſpecies: Vna vulgatior, cæruleo, ut plurimùm, flore, ſed quæ eum etiam variat, ut nũc albus, nunc ſubpurpuraſcens, qualem apud Allobroges ſponte naſcentem inter vepres obſervare memini, præſertim circa Lauſannam, eumq; interdum aliũ florem medium complectentem: Altera longè ampliora habet folia, craſſiores viticulas, majoreſq; flores colore cæruleos: ea ſponte naſcitur cum multis Hiſpaniæ locis, tum in Narbonenſi Galliâ, magnâ præſertim copiâ circa Mompelium. *Clematidis daphnoidis varietas.* *Clematis ægyptia.*

Altera Clematis à Dioſc. lib. IIII. Plin lib. XXIIII. cap. xv. deſcribitur: facultates enim ab utroque Auctore traditæ conveniũt. Hujus varia genera in Belgicis hortis aluntur peregrè accepta, quorum tandem coloniam in Auſtriacos hortos etiam traducebam. *Clematidis alterius varietas.*

AD eorum autem claſſem non dubium eſt quin referenda ſit vulgaris illa omnibus, quas adij Provincijs, planta, vicinis arboribus & ſepibus ſeſe implicans, craſſis, rugoſis, lentiſque ſarmentis, folijs quinis ex uno nervo prodeuntibus, guſtu acribus, floribus albis, multa ſta-

Clematis altera.

Atragene Theoph.

mina ex umbilico producentibus, odoratis, quibus succedunt rotunda capita seminis simul congesti, & capillaceâ comâ onusti.

Atragene Theoph.

HANC rei herbariæ peritissimus Anguillara ἀτραγένην, cujus Theoph. Plant. Hist. lib. v. cap. x. meminit, esse censet, cui lubens assentior, insuper Plinio lib. xvi. cap. iiii. Natur. Hist. Vitis silvestris nomine notam fuisse assero, ut etiam cuilibet, utriusque Scriptoris verba conferenti, facilè apparebit. Nam Theophrastus in hæc verba scribit, πυροὶ δέ φασιν, ἄριστον μὲν ἐκ τῆς ἀτραγένης καλαμένης ὑπὸ τινῶν. τοῦτο δέ ἐστι τὸ δένδρον ὅμοιον τῇ ἀμπέλῳ καὶ τῇ οἰνάνθῃ τῇ ἀγρίᾳ· ἅπερ ἔκτινα καὶ τοῦτο ἀναβαίνει πρὸς τὰ δένδρα. δεῖ δὲ τὴν ἐχάραν ἐκ τούτων ποιεῖν· τὸ δὲ τρύπανον ἐκ δάφνης. Plinius verò, Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materiâ aridâ fomitis, fungi, vel foliorum facilimè conceptum. Sed nihil ederâ præstantius quæ teratur, lauro quæ terat. Probatur & vitis silvestris, alia quàm Labrusca, & ipsa ederæ modo arborem scandens. Ruellius à Gallis *Vierne* dici scribit. Germani Epuen appellant. Illius sarmenta ego in Pannonia conspiciebam brachiali crassitudine, nodis carentia, erecta, rimoso cortice vitis instar tecta, hastæ interdum longitudine sub vastis arboribus, & latè ramos spargentibus, quibus se implicaverant, crescentia.

Vitis silvestr. ex Plinij.

Nomina.

PLINIVS Lib. xxiii. cap. i. Nat. Hist. aliam adhuc Vitem silvestrem profert à Labruscâ differentem, geniculatam, rimoso cortice, baccis rubentibus, quam si quis diligenter conferret cum Vite silvestri Dioscoridis, unam eandemque stirpem ab eis describi comperiet. Eam autem Plinius esse credit, quam vulgus Taminiam uvam vocat.

Vitis silvestr. Dioscor.

Taminia uva.

CLEMATIDIS porrò alterius semen tritum, pituitam bilemque detrahere, in aquâ aut hydromelite, folia ejus illita lepras purgare, Dioscorides auctor est. Plinius, ut diximus, eo quem memoravimus Libro, prorsus similes facultates ei tribuit.

Clematid. ii. facultates.

CLEMATIS ALTERA BÆTICA. CAP. LXXXVII.

Clematis altera Batica.

PEREGRINVM est hoc Clematidis genus, & à nemine, quod sciam, ante quàm ejus historiam evulgarem, observatum. Longa autem habet sarmenta, lenta & ramosa, binos per intervalla capreolos contrarijs semper inter se pediculis nascentes proferentia, quibus vicinas arbores & frutices scandit: folia pyri ferè, minora tamen, dura, viridia, in ambitu incisa sive serrata, acris & fervidi gustus, singularia in singulis pediculis, sed plurima simul ex clavicularum alis prodeuntia: inter quæ, ex utroque sarmentorum latere pediculi exeunt, caliculum Tithymali caveolis seu labellis similem sustinentes, ex cujus medio exilit capitulum ex multis seminibus milio æqualibus conflatum, quibus insident oblongi cincinni, & albæ quodammodo villosæ plumulæ.

Hanc

Clematis altera Bætica.

Hanc stirpem primum inveniebam anno quinto & sexagesimo supra millesimum & quingentesimum, inter Asindum (vulgo *Medina Sidonia* appellatum) & Calpen, secundùm fluenta, vicinas arbusculas operientem & suo pondere deprimentem: deinde alijs Bæticæ locis, Ianuario jam suos cincinnos explicantem. *Natalis.*

NON dubium est quin ad κλεματίδα, cujus Dioscorid. lib. IIII. meminit, referenda sit, cùm & formâ & temperamento sit illi valde similis.

CLEMATIS CÆRVLEA PANNONICA.

CAP. LXXXVIII.

TAMETSI hæc fruticibus sese non implicet, ut superiores, sed satis firma sit, nec adminiculis egeat, Clematidis tamen nomen imposui, quia ejusdem est temperamenti, & florem purpureę Clematidi fere simile habet.

QVATERNIS autem vel quinis assurgit sarmentis cubitalibus, rectis, duris, lignosis, fulvescentibus, quadrangulis, striatis, quibus multa innascuntur folia, asclepiadis pænè foliis respondentia, bina semper inter se opposita, quæ initio sese invicem amplectentia, folliculi, aut tumentis vesiculæ formam exprimunt, deinde expanduntur, lata, venosa, non valdè dura, fervidi gustus, quemadmodum Flammulæ Matthioli folia: extremi sarmentus & lateralibus ramulis quibus divisa sunt, singulares propendent flores magni, quatuor foliis crucis in formam decussatis constantes, deorsum nutantes Clematidis alterius purpureæ florum modo, mucronibus tamen exteriùs nonnihil reflexis, eleganti cæruleo colore foris saturatiore, intus dilutiore præditi, nonnihil odorati, meditullium occupantibus multis staminibus villosis ex flavo purpurascentibus: quibus succedit semen Pulsatillæ semini ferè simile, in rotunda capitula, & veluti pilulas Atragenæ glomerato fructui similes congestum, longâ villosâ, reflexâque comâ exornatum, nullius acrimoniæ particeps: radix satis crassâ, sarmentitia, multas obliquas & fulvescentes fibras spargit, perinde atque Clematis altera purpureo flore. Caules sive sarmenta singulis annis ad radicem usque marcescunt, & ineunte vere novella, frequentioraque ex ipsa repullulant. *Clematis Pannonica cæruleo flore.*

Clematis cærulea Pannonica.

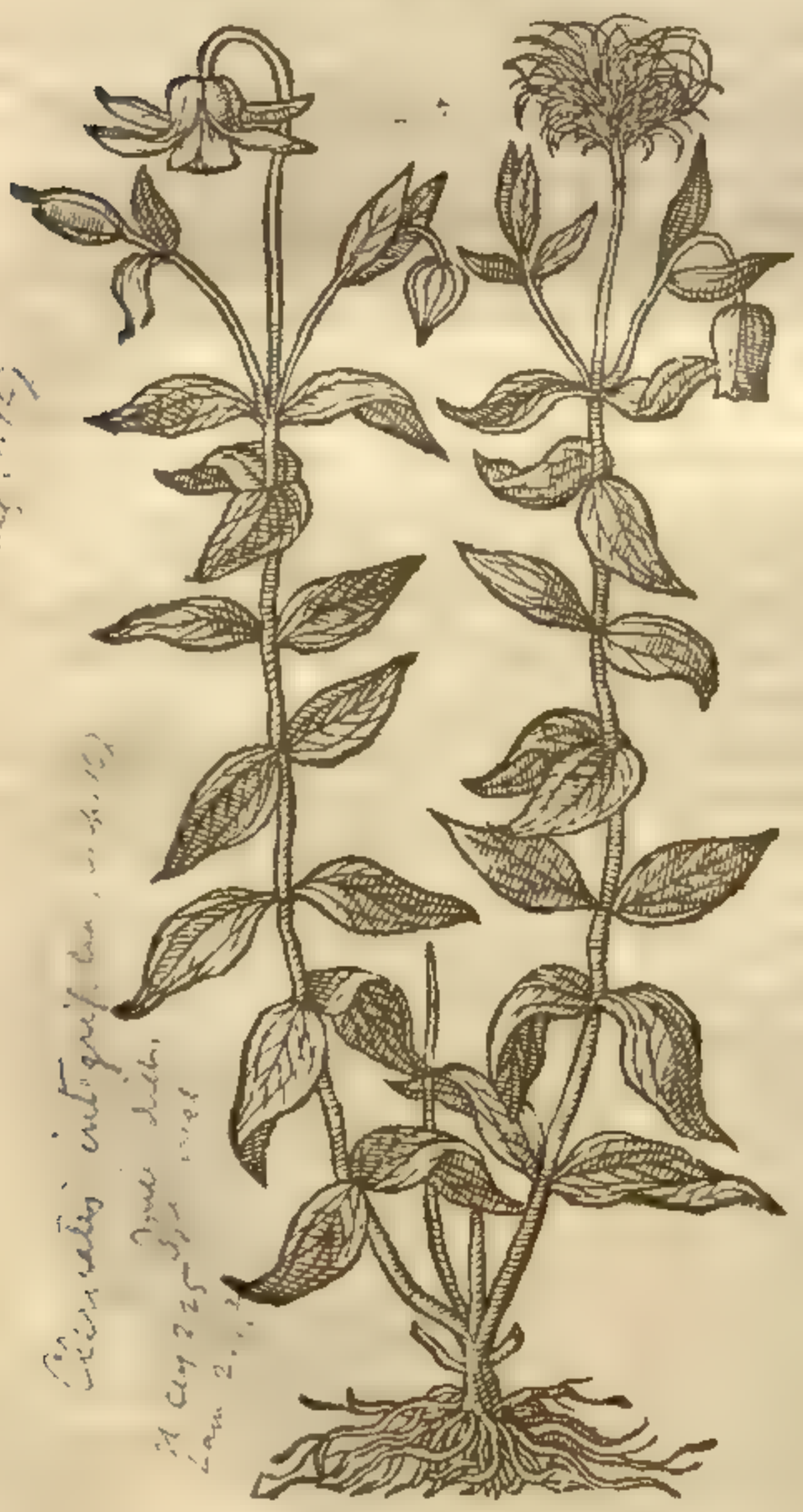

Invenitur sponte nascens in pratis circa Stampfen duobus ultra Posonium Vngariæ miliaribus, & alijs ad Danubij ripas sitis supra Posonium, medio ferè itinere inter eam urbem & Tuben, ubi etiam legitimam rubiam sponte crescentem legebam. Floret Maio & Iunio, semen maturum est Augusto *Natalis.*

CVM primùm Viennam Austriæ appellerem anno videlicet M. D. LXXIII. illius semen mihi communicabat doctissimus vir Ioannes Aicholtzius ejus urbis Medicus & Professor publicus, Clymeni nomine, quo etiam ego (plantâ nondum conspectâ) ad amicos in Belgicam mittebam: ex eo prognatæ plantæ simi-

Flammula Matthioli.

Flammula Matthioli duor. genus.

lem appellationem istic retinuerunt, licet anno sequente, cùm Maio mẽse, quibus dixi locis florentẽ deprehẽdissem, sedulò amicos monerem, Clymeni non fuisse semen quod miseram, sed alterius plantæ, quæ ad Clematidis alterius genus aliquod verius referri deberet.

CETERVM Clematis illa altera, sive Flammula Matthioli, cujus modò memini, adeò frequẽs in Austriâ inferiore & Pannonia, ut nullæ sint eduę silvæ, præsertim circa fluviorum in Danubium delabentium ripas, illis tumescentibus inundari solitas, quæ eâ non abundent. Duorũ verò generum, ab ijs qui diligentiùs observant, esse deprehenditur. Vna enim sarmenta rubescentia habet, quemadmodũ & foliorum nervos & pediculos, præcociorq; est, & odoratũ fert florem. Alterius autem sarmenta cum foliorum pediculis virescunt, & florem seriùs proferunt. Humanam verò altitudinem utriusque sarmẽta ut plurimùm superant, & singulis annis nova, eaq; frequentiora ineunte vere (marcidis & corruptis prioribus) renascuntur.

Huic prorsus similem mihi natam memini, semine ab amico mihi misso Clematidis flore albo pleno appellatione. An verò talis reperiatur, me latet: mihi certè nunquam videre contigit.

APOCYNVM. CAP. LXXXIX.

STIRPIVM quæ ad Apocyni historiam à Veteribus traditam plurimùm accedere videntur, tria observabam genera: quibus & quartum addi poterit.

PRIMI stipes pollicari est crassitudine, brevis, cineraceo cortice tectus, in plures alas sive ramos divisus, qui licet lẽti sint & viminei, rarò tamen vicinis fruticibus sese advolvunt aut implicant, sed nullo adminiculo egentes, per se subsistunt: folia perpetuò gemina inter se opposita, ad singulos ramorum nodos adnascuntur hederaceâ formâ, molliora, quamvis satis carnosa, quibus vulsis aut fractis, ex albo pallescens succus emanat: flos pusillus, albus, Asclepiadi non dissimilis, ex alarum sinu quasi umbellatim prodit. Fructum non observabã, sed Asclepiadis fructui pænè similem intelligebã: semen certè quod hoc nomine aliquando ad me missum fuit, Aclepiadeo par erat, planum, in medio aliquantulũ intumescens, nigrũ, albâ interiore pulpâ, quod terræ cõmissum, non est natum. Plantam autem ipsam satis crassâ radice, pingui, succo turgidâ, & fragili accipiebã à C. V. Alphonso Pancio Serenis. Ferrariæ Ducis Medico, & Academiæ Professore. Videbam deinde Cassellis apud Illustris. Principem Hassię & Cattorum Wilhelmum, & Claris. viros Camerarium & Aicholtzium, sed & ego Viennæ Austriæ alebam, hieme quidẽ folia abijcientẽ, illius autem inclementiã facilè ferentem.

Apocynum variæ genera.

Apocynum 1. latifolium.

Apocynum 1. latifolium.

Apocynum 11. angustifoliũ.

ALTERVM amplexicaule est, vicinis pedamentis sese convolvens multis longissimis sarmentis, quibus etiam præaltarum arborũ (si vicinas nanciscatur) cacumina superat: sunt verò ea sarmẽta dura, lignosa, lenta, fractu invicta, rutilantis ex fusco coloris, multis nodis, sive geniculis distincta: e quibus bina semper folia ex adverso nascentia prodeunt, dura, superioris folijs nigriora, multò longiora, mucronata, plurimisq; venis trãsversim ex medio nervo orientibus insignita, quemadmodũ Nerij folia, non tamen adeò

Apocynum II. angustifolium.

adeò angusta, neq; dura, lacteo succo plena. Flores extremis ramulis lateralibus insidet quaterni, quini, aut plures, Asclepiadis nigræ floribus formâ similes, multò tamẽ majores, coloris nigri ad purpureũ tendentis, cui nõnihil viriditatis admixtum sit, qualis fere color in Aristolochię rotundæ prioris & Polyrrhizi flore nigro, conspicitur. His deinde succedunt oblongæ & torosæ siliquæ Rhododendri siliquis pænè similes, geminæ ut plurimùm, & extrorsum aliquantulum inflexæ, sive divaricatæ, deinde mucrone rursum coalescẽtes (quod Plinius his vocibus diviso acuto intelligere videtur) quibus dehiscentibus, semen apparet priori majus, & plenius, multâ lanugine, ut Asclepiadis semẽ, involutum: radix longa, sarmentosa, latè se spargens, & subinde germinans.

Ejus alia species per omnia ferè similis invenitur: sed tenuioribus ramis, multoque angustioribus foliis, nõ minùs tamen viridibus & nervosis. *Apoc. II. angustifol. species altera.*

Vtraque Secũdi generis species, semine ex Italiâ accepto mihi nata est, cùm in Belgio, tũ Viennę Austriæ, perennisq; est, deciduis tamen hieme foliis, seriùs flores producens, quàm ut fructus ad maturitatem (quemadmodum & Rhododendri) pervenire posset.

TERTIVM, longis, tenuibus & frequẽtibus sarmentis proxima quæque scandit, multiplici circumvolutione & arcto nexu illa amplectẽs, viridibus, geniculatis, foliis hederæ mollibus, subcineracei coloris, lacteo succo, ut etiam sarmenta, adeò turgidis, vt vel leviſſimo vulnere, nõ minùs copiosè, quàm ex quovis Tithymali genere prosiliat. Flores ex alarum sinu multi umbellæ ferè in morẽ prodeunt, candidi, parvi, quinq; foliis perinde ac Asclepiadis flores constantes: siliquæ præterea similes, multo tomento & lanugine plenæ, qua semen occultatum, planum, ex cineraceo fuscum, Asclepiadeo semini par. Molestissimæ sunt hujus radices, quæ sarmentosæ & fibrosæ admodum, eadẽ ferè crassitudine longissimè hac illac serpunt, & latè vicina circũ loca occupant, candidæ alioqui & fragiles, adeò tamẽ vivaces, ut, si vel minima fibra sub terrâ latens oculos illã eruentis effugerit, proximo vere germinare, & vicina loca occupare conspiciatur. Itaque, non minùs exosa hæc planta rei herbariæ studiosis, quàm Aristolochiæ clematidis illud genus, cui vulgus Sarracenicę cognomen imposuit. Hujus cauliculi & sarmenta hieme exarescunt & pereunt, sed novo vere alia & frequentiora germinant. *Apocynum III. latifol.*

Istius siliquas semine plenas, paucos annos post meum ex Hispanijs in Belgicam reditũ, cum aliquot alijs seminibus & plantis, Pinciâ vsque mihi mittebat optimus vir Ioannes de Ioigny Fabricarum istic Præfectus, hispanica inscriptione additâ, *que trepa por los arboles*, hoc est, per arbores repit: postea radicib⁹ adeò multiplicata est, ut nemo esset in universo Belgio rei herbariæ studiosus, qui eã ex suo horto penitus erutã nõ cuperet.

Apocynum III. latifolium.

CETERVM in regni Valentini & Narbonensis Galliæ maritimis, præsertim littoré illo quod inter Volcarum stagnum & mare mediterraneũ est, Convolvoli genus herbidis locis obsérvabã, proximè descripto Apocyno non multùm dissimile, cum sarmentosis ramulis, tum foliis quæ magis quidẽ orbiculata, in mucronẽ tamen desinentia, cineracei coloris. Tota etiá planta lacteo succo prægnans, & vicinarum stirpium cauliculis sese implicans, cujus semen mihi non conspectum. Ejus autem iconem, qualis istic florens *Apocynum III. latifol.*

Apocyn. IIII. latif. Scammonea Valent.

Asclepias nigro flore.

ἀπόκυνον. Κυνοκράμβη.

περιπλοκάδες.

Scammonea Valentina & Mōpelliana.

Apocyni facultates.

Lupulus.

Lupuli facultates.

florens & sine radice à me lecta, studiosorum oculis subijcere libuit.

SED etiam ad Apocyni classem referendam censet Fabius Colūna V. C. & acerrimi, in examinandis stirpium notis, judicij, plantam illam, quam quotquot de re herbaria commentarios hactenus scripserunt, pro Asclepiade, nigro flore, exhibuerunt. Consulat Lector ejus librum cui titulus ΦΥΤΟΒΑΣΑΝΟC, cap. de Apocyno.

AD veterum porrò Apocynū, ἀ'πόκυνον, quod Dioscorides etiam à nōnullis κυνοκράμβην appellari ait (differentem tamen à Cynocrambe, de qua peculiari capite postea agit) referendæ hæ plantæ videntur: sed prima omnium maximè. Sunt qui περιπλοκάδας nomine omnibus Amplexicaulium generibus communi, appellent. Quartum genus Valentinis & Mompellianis Scammonea dicebatur, plurimùm tamen à legitima Scammonea distans.

PLINIVS Apocyni semine ex aqua dato, pleureticos & omnes lateris dolores sanari tradit lib. XXIIII. Nat. Hist. cap. XI. pernicioſum autem esse hunc frucicem canibus, & omnibus quadrupedibus, in cibo datum, & ipse, & Dioscorides scriptum reliquêre.

PRIORIS sanè, quod hoc cap. descripsi, Apocyni periculum fecit in canibus Ill^mus Cattorum Princeps Wilhelmus, fecit & arsenici, aconiti Lycoctoni, quod vulgo Napellum vocant, & Nerij: sed nullum magis præsentaneā perniciem adferre deprehensum est, hoc Apocyno. Id autē factum est ab ipso Principe anno M.D.XXC. præsentibus ejus Medicis Mauritio Thaurer & Laurentio Hyperio, cùm experiri vellet, an Silesiaca terra, quæ apud Stregam eruta, eas facultates adversus venena obtineret, quales, qui venalē proponebat, habere affirmabat. Quotquot autē canibus, propinato veneno, tantundē terræ in potu datū est, post aliquot symptomata restituti sunt: quibus verò terra non est exhibita, perierunt, at qui Apocynum hauserat, omnium citissimè.

AD hujus libri porrò calcem adijcienda putavi, quæ, dum Salmanticæ viverem, de Lupuli sive Lupi salictarij (stirpis etiam amplexi caulis) facultatibus intelligebam, non adscriptâ tamen ejus historiâ, quæ à plerisque tradita est.

Vulgus ergo & vetulæ Salmanticenses, sæpenumerò medicinam empiricā factitare solitę, ad curandam alopeciam à venereâ lue natam, hac ratione lupulo utebantur. Ejus radices pondere libræ unius probè lotas & à sordibus repurgatas, per noctem in aquæ libris octo macerabant: postridie in illâ ipsa aquâ, lento igne & fumi experte, ad tertiæ partis consumptionem coquebant, vel etiam ad mediam partem, si vehemens esset alopecia. Decoctionem servabant in usum: ejus uncias octo manè ægris jejunis propinabant, deinde stragulis injectis sudorem provocabāt. Addebant interdum apij sive selini hortensis, duas aut tres, & graminis aliquot radices, nonnunquam etiam passas uvas à gigartis mundatas.

FINIS LIBRI PRIMI.

CAROLI CLVSI RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBER SECVNDVS.

ARBORVM, *Fruticum, & Suffruticum absolutâ historiâ, quam priore libro complexi sumus: hoc secundo, de stirpibus, quæ bulbaceâ aut tuberosâ constant radice, agemus, quarum magna pars florum elegantiâ & varietate omnium oculos ad se allicit, & mirum in modum recreat, nec postremum locum inter coronarias obtinere debet. A liliacei verò generis plantis, ob earum magnitudinem & florum pulchritudinem, initium faciemus.*

TVSAÍ, sive LILIVM PERSICVM. CAP. I.

BICVBITALI aut etiam ampliore assurgit *Tusaí* interdum caule, firmo, crasso intus fungoso, viridi, rotundo quidem, sed ad cubiti altitudinem striato, multisque liliaceis ferè foliis nunc æquali, modò confuso ordine eum ambientibus, exornato, elegantis viridis splendentisque coloris, sed fœtidi odoris, & quasi hircini, nares etiam procul ferientis: idem ille deinde caulis pedali, nonnunquam etiam cubitali, supra folia emicat longitudine, nudus & sine foliis, neque striatus & viridis, sed lævis & purpurascentis coloris, qui tamen in summo totidem pænè in angulos desinit, quot flores sustinebit, nempe binos, ternos, quaternos, quinos, senos, aut plures, omnes verò quasi æqualiter, sed contrario situ nascentes, singulosque inter bina folia, inferioribus longè minora & angustiora, æquali fermè longitudine propendẽtes elegantissimo spectaculo: suprà flores caulis denuo attollitur dodrantali plerumque, aut majore amplitudine, foliis exilibus & angustis onustus: nonnunquã supra flores nullus cauliculus eminet, sed conferta duntaxat angustorũ foliorum coma: interdum etiam mihi nati sunt supra flores non unicus cauliculus sive ramulus, sed bini, terni, aut plures suis etiam foliis singuli ornati.

Tusaí historia.

Crevit porrò Viennæ Austriæ in meo hortulo anno M.D.XXC. atque etiam alijs, planta undenis, pluribúsve aut paucioris floribus prædita, cujus caulis supra septenos æqualiter propẽdentes denuo nudus, quasi dodrantali longitudine assurgens, reliquos flores singulos inter folia nascentes protulit, longâ, densâ, & multifidâ aliâ foliorum comâ supra eos fusâ. Sed & intelligebam ab his qui aliquot annis Constantinopoli hæserant, caulem nonnunquam, supra priorem illam florum æqualiter propendentium seriem, dodrantali longitudine attolli, aliamque florum seriẽ gestare, aliquando etiam tertiam, ac tum demum foliorum comam supereminẽtem: eas verò stirpes unicum florum ordinem subsequentibus annis plerumque ferre observavi, ut peculiare genus non sit censendum, sed Naturæ luxuriantis quidam duntaxat lusus, licet mihi altero etiam anno duplicem florum seriem gestare similem plantam meminerim.

Tusaí pluribus florum ordinibus.

Habuit

Tuſai ſive Lilium Perſicum. II.

Tuſai cum ſemine.

Tuſai Plinio. Habuit autem Viennenſis quædam patricia, cujus caulis ſupra terram planus pedali longitudine extabat, deinde in binos ramos findebatur æquali longitudine excreſcentes, ſingulos undenis floribus onuſtos, magnâ etiam fusâ ſupra eos foliorum comâ: habuerunt & alij, & ego anno nonageſimo ſupra milleſimum & quingenteſimum, ſimiles plantas in binos caules cubitali pænè ſuprà terram altitudine diviſas, quorum alter octo aut plures, alter quinos aut ſenos flores tulit: mea verò planta hoc etiam peculiare habuit, quod eminens coma multifida fuerit.

Tuſai nostra. At quæ Viennæ in meo hortulo obſervata eſt *Tuſai* planta dum anno M.D.XXCI. in Anglia peregrinarer, reliquas quas poſtea obſervavetim. florum numero ſuperavit: nam quinquagenis aut pluribus floribus onuſta fuit. Et Illuſtriſſimo Cattorum Principi Wilhelmo, eum annum proximè præcedente floruit planta quadragenis floribus prædita. Iacobus etiam Garetus civis Londinenſis & Aromatarius anno M.D. XXCII. me monebat plantam habuiſſe quæ binos & ſeptuagenos flores protulerit. Habuerunt & alij ſimiles interdum, in quibus plures flores nati, viceni nempe, triceni, aut quadrageni: quotquot autem tam numeroſos flores tulerunt, planos, latoſque, & valde ſtriatos habuiſſe caules animadverti, atque proximo inſequente anno ad ingenium redijſſe, hoc eſt, caulem rotundum, ternis, quinis, ſeptenis, aut octonis floribus præditum habuiſſe. Vt porrò ad hujus ſtirpis hiſtoriam revertamur: cùm flores primùm erumpunt, inter folia latent, candicantesque ſunt, deinde paulatim incrementum ſumunt, unà etiam ſuccreſcente eâ caulis, quæ illos ſuſtinet, nudâ parte: florum verò pediculi in augmento deorſum inflectuntur, & ipſi flores palleſcere incipiunt, venis tamen purpureis ſecundum foliorum (quæ ſena ſunt, lata & per extremum mucronata) longitudinem & latera excurrentibus, ungue autem ſingulorum foliorum nonnihil foris eminente & ex nigro purpuraſcente. Flos iam abſolutus & maturus expanditur, tintinnabuli modo propendens, aurei mali ſive citrij colore, ſed pallidiore, venis illis purpureis ſummam venuſtatem adferentibus: ſingula floris folia internâ parte in ipſis unguibus, ſingularibus tuberculis candidis prædita ſunt, quæ meridiano etiam ſole limpidiſſimam dulcemque aquam exſtillant lachrimarum in morem, ut uniones propendentes videantur, ſed abundantiùs pluvio tempore: ea deinde tubercula marceſcentibus floribus in albas lacunas abeunt: ex medio flore ſex candida ſtamina cum palleſcentibus apicibus prominent, breviore trifido ſtilo inter ea latitante. Flori ſuccedunt magna trigona, interdum etiam tetragona, capita, ut in Lilio puniceo, à nonnullis Martagon appellato, quorum ſinguli anguli utrinque pinnati ſunt & alati: excuſſo autem flore, ſtatim ſurſum eriguntur quæ fœcunda futura ſunt capita, magnâ Dei omnium rerum conditoris providentiâ, ne, dehiſcentibus illis, ſemina ante maturitatem

turitatem excidant: sunt verò ea planè, liliacea, paullo oblongiora, cartilaginosa, subrufa, duplici serie in singulis angulis digesta, quemadmodum in Lilij generibus, Tulipis, congeneribusque plantis Radix bulbosa est, crassa, ex magnis, crassis, & succulentis squamis compacta (memini binas & ampliùs libras pendentes eruere) colore interdum albo, nonnunquam etiam purpurascente, plerumque autem pallido, fœtido admodum odore, hircumque, uti folia, olente.

Ceterùm Aliud genus est, nec caule, nec foliis, nec florum formâ à superiore differens: nam & illos in extremâ lævis & nudi caulis parte æqualiter ferè in ambitu nascentes, singulosque inter bina angusta folia sustinet, uti superius, sed color variat, nec ut in præcedente flavus, vel verius pallescens, sed rubet, aut sandaracæ sandicisq; colorem refert, instar astaci elixi chelarum ferè: sex etiam latis & mucronatis foliis constat, unguibusq; ex purpurâ nigricantibus, cum suis interiore parte candidis tuberculis limpidum rorem stillantibus, & sex staminibus, stiloque æquali longitudine propendentibus. Hoc genus superiore magis venustum mihi videtur. *Tusai varietas II.*

Variat item in nonnullis plantis florum color: est enim vel medius inter utrumque genus, vel ad prioris, secundive colorem quam proximè accedit. *Tusai varietas III.*

Sed & Quartam quandam differentiam observabam, licet ejus florum color proximè ad Secundum genus accederet: angustiora enim folia habebat, illaque & radicem nullo tetro odore, quantum quidem naribus manifestè percipi posset, prædita. *Tusai varietas IIII.*

Floret porrò hæc planta Aprili, interdum etiam Martio, si aëris temperies paullo calidior fuerit, unà cum præcocibus Tulipis, atque etiam maturius: semen Iunio maturum. *Tempus.*

Nusquam verò sponte nascentem hanc plantam conspexi: sed Constantinopoli delatam, eò, quo ad Maximilianum Cæsarem hujus nominis II. Viénam evocatus sum, anno, primus Belgicæ hortis communicavi: & in Viennensibus reposita feliciter provenit. Ante meum tamen ex Belgio discessum, ejus iconem (qualem C. V. Rembertus Dodonæus in Purgantium historiæ Appendice exhibuit) Ill. V. Ioanni de Brancion miserat C. V. Alphonsus Pancius Ser^mi Ducis Ferrariæ Medicus, utrique nostrum amicissimus.

HACTENVS nullam plantam observare memini, quæ Hemerocallidem Dioscoridi descriptam exactiùs (meo quidem judicio) referat, quàm hæc. Alij conferant, & judicent. Alia verò est Hemerocallis, cujus Athenæus lib. xv. Deipnosoph. meminit his verbis. Floris Hemerocallis qui noctu flaccescit, ad exortum solis mox reviviscens, Cratinus in *Effeminatis* sic meminit. *Hemerocallis Dioscoridis.* *Hemerocallis Cratini.*

Anemonarum vernis calicibus, serpillo, crocо, hyacintho,
Elichrysi ramis, ænanthe, caroq; mihi hemerocalle.

Pancius verò illius, de qua nobis sermo, iconem mittebat *Coronæ Imperialis* nomine insignitam, quam appellationem apud Herbariorum vulgus adhuc retinet: bulbi verò à Cæsareis Oratoribus Constantinopoli missi, aut delati, nunc *Tuyschiachi*, modò *Tusai*, sive *Tousai*: sic enim u. pronuntiandum Germanico more, & elevatione vocis in ultima i, nomine: *Tuschaé* autem (ut ab ijs intelligebam qui Constantinopoli vixerant) Lilium regium significat. Interdum etiam bulbi missi *Turfani* & *Turfanda* appellatione: sed postremæ hæ voces à Turcis duntaxat nominibus adijci solent, ad rei, cui adnexæ sunt, magnitudinem exprimendam: exempli gratiâ, *Cavala lale turfanda*, id est, Cavala flos (Tulipam intellige) magnus & amplus; qualem serotinæ plerumque Tulipæ habere solent: si verò *Turfani* aut *Turfanda*, nullo adjecto alio vocabulo scribunt, de magnis & amplis intelligendum. *Nomina.* *Turfani quid.*

Ex Persiâ verò Constantinopolim delatos illius bulbos omnino mihi persuadeo, quoniam cùm eos primùm accipiebam, inter reliquas hæc fuit inscriptio, *Tusai, fior Persiano rosso ò discolorito, con la testa abasso*, hoc est, Tusai, flos Persicus ruber aut decolor, nutante capite. *Natales.*

CETERVM, an apud eos medicum aliquem usum obtineat, non intellexi: arbitror tamen venustatis & ornatus potiùs causâ hanc plantam in suis hortis illos alere, quàm ob ullas ejus facultates. Nam Turcæ omnium elegantium florum, etiam nullo odore præditorum, sunt studiosissimi: nec ullis sumtibus parcunt, ut eos undiquaque conquirant. *Turcæ floribus amatores.*

DIOSCORIDES autem suæ Hemerocallidi has facultates tribuit: radix pota, aut cum melle & lanâ in pesso apposita, aquam educit & sanguinem: folia trita mammarum inflammationes à partu contractas, oculorumque collectiones mitigant: radix & folia igni ambustis utilissimè illinuntur. *Facultates.*

LILIVM SVSIANVM. CAP. II.

EODEM cum superiore nomine, imò inter ipsius bulbos Constantinopoli missa fuit hujus plantæ bulbosa radix, alteto post meum in Viennam adventum anno: cùm tamen ceteris esset candidior, & nullo virulento odore prædita, seorsim terræ committebam, diversam à Tusai esse ratus: nec meâ opinione falsus sum. Nam novo subsequente vere maturè admodum germinare cœpit, tandemque caulem protulit cubitalem, rotundum, multis circumseptum foliis digitalis longitudinis & lātitudinis, longè quàm Tusai modo descripti folia angustioribus, illis ferè similibus quæ in summo ipsius capite nascuntur, viridescentis ex cineraceo coloris, sive quodammodo æruginosi, qualis in Tulipæ foliis conspicitur: contorquentur *Lilij Suſiani historia.*

Lilij Sufiani flos.

Lilij Sufiani fcapus cum radice.

quentur verò illa, buxeiq́ue sunt odoris. Florem mihi non protulit, sed paulatim planta contabuit: at quæ Generoso viro Vlricho de Khunigsperg anno M. D. XXCIII. floruit, præcedente anno cum pleriſque alijs elegantibus ſtirpibus Conſtantinopoli allata, flores habuit ſex folijs conſtantes, magis patulos quàm in picturâ expreſſi, foris purpurę valde obſoletæ colore præditos, interne paullo dilutiores, inodoros, quorum ungues ſubvireſcebant: ex umbilico ſex inæqualia ſtaminula prodierunt purpureis apicibus primum conſpicua, qui obverſi, flavo polline conſperſi apparebant: tria deinde longiora ſtaminula coibant, ſtilumq́ue medium florem occupantem æmulabantur: ſubſequuta deinde ſexangula capita, ſive triangula, quorum ſinguli anguli binis alis erant præditi, Tuſai capitibus ferè ſimilia, ſed minora & breviora, ſemine Tuſai etiam ſimili, paullulum tamen breviore, plena. radix magna eſt, Tuſai radici pænè æqualis, è paucis ſed magnis ſquamis contexta, candidioribus tamen & aliquantulum longioribus, nulloq́ue (ut iam dixi) tetro aut gravi odore nares ferient prædita.

Tempus. Floret Aprili, ſemen illius maturum cum Tuſai ſemine aut paullo pòſt. Nullum autem ſemen tulit, quam mihi idem Dn. de Khunigſperg ex ſua natâ dedit planta: terni tamen caules anno M. D. XXCV. ex illa prognati, ſinguli floribus, hic vicenis, ille tricenis, tertius pluribus onuſti. Bulbos cum ſelectiſſimis quibuſque alijs, ſequentis anni rigida & aſpera hiems corrupit. Anno verò M. D. XCIIII. quos poſtea adquiſiveram bulbos, non modò flores, ſed abundè ſemen maturum protulerunt Lugduni Batavorum.

Nomina. MISSI aliquoties hujus ſtirpis pauci bulbi Tuſai bulbis permixti, cum inſcriptione *Tuſai fior Perſiano, ſi domanda Penachio Perſiano*; tándem poſtremò acceptus ejus bulbus *Suſam-giule*

Natales. appellatione, quòd è Suſis primùm Conſtantinopolim allatus ſit: hacq́ue adeò de cauſa Lilium Suſianum nuncupavi.

Paullo autem ante meum è Belgica diſceſſum, munere Magci Viri Iacobi Contareni patricij Veneti, miſerat conſanguineo ſuo Ill. Ioanni de Brancion, Generoſus Iacobus de Coudenhove ex Italia ſimilem bulbum *Penachio Perſiano* nomine, qui, eo defuncto, ad Gen. Ioannem vander Dilft, pari cognationis vinculo ipſi junctum, ex legato, cum multis alijs rariſſimis plantis pervenit. Is anno M. D. LXXVI. bicubitalem aut ampliorem tulit caulem, quinquagenis floribus onuſtum, nullum autem ſemen: imò ne germinavit quidem ſubſequente anno, ut ipſemet Vander Dilft ad me Viennam perſcribebat. Illius iconem, dum florebat, ſuis coloribus exprimebat Raphaël de Coxia Regius pictor, & exemplar mihi mittebat, ex quo hæc icon imitata.

Illius etiam iconem habeo, ſed non magno artificio depictam, eamq́ue ſine bulbo, cum Lilij rubri ſive miniati Byzantini (de quo proximo capite) munere doctiſſimi viri ſummiq́ue omnium Naturæ miraculorum ſcrutatoris & admiratoris, Nicolai Raſſij Regis Galliæ cheirurgi,

cheirurgi, qui Hyacinthi majoris nomine appellabat cùm apud illum anno M. D. LXXI. Lutetiæ essem.

De hac etiam planta ad nos in Belgicam scribebat Alphonsus Pancius, quando Tusai iconem mittebat, his verbis *Penachio Persiano è pianta bellissima, & è specie di Giglio ò Martagon, diverso della Corona Imperiale:* hoc est Penachio Persiano elegantissima est planta è Lilij aut Martagonis generibus, differens à Corona Imperiali.

LILIVM RVBRVM sive MINIATVM Byzantinum. CAP. III.

VENVSTA admodum est, &, dum ejus historiam describebam, satis rara hæc planta, cujus folia Lilij albi foliis similia, breviora tamen latioraque, & in lateribus subhirsuta, confuso ordine caulem amplectuntur, qui cubitalis aut major est, ex viridi purpurascens, digitalis crassitudinis: flores summo fastigio profert languido collo deorsùm propendẽtes, sex foliis convolutis & reflexis, ut in Lilio montano, sive Martagone Matthioli, constantes, elegantissimo minij, aut ceræ rubræ recentis colore: è medio flore exeunt sex candicantia stamina, croceis apicibus insignita, stilo inter illa prominente. Floribus succedunt capita ijs quę in Lilio silvestri sive montano nascuntur plurimùm respondentia, atque simile paleaceum fuscumque semen continentia. Radix interdum valde magna non est, nec Lilij silvestris radicem multum superat, illique (recens erута) colore valde similis est, diutiùs autem extra terram adservata, aliquando exalbescit, nonnumquam squamæ vel totæ purpurascunt, vel quibusdam notis saturatè rubẽtibus asperguntur: augescit verò lætiore solo consita, & subinde in plurẽs bulbos dividitur: omnes autem hujus plantæ caules infimâ parte paullo suprà bulbum, fibris ut in Lilio silvestri, sunt donati. *Lilij Byzantini miniati historia.*

Floret Iunio cum Lilijs, aut paullo seriùs: semen etiam serò admodum, videlicet sub Augusti finẽ, aut demum Septembri maturũ est. *Tempus.*

Constantinopoli Viẽnam delata fuerat, ante meum in eam urbem adventum, hęc planta, & aliquot nobilibus Matronis communicata. Vnicum postea bulbum inter alios *Sultan Zambach* nomine missos à Generoso & Magco Viro Davide Vngnad, cùm apud Turcarum Imperatorẽ Cæsareus Orator esset, accipiebam, qui primis annis unicum florem semper mihi protulit: sed anno M. D LXXIX. quaternos, altero eum insequente, senos, eosque omnes ex summo extimoque caule simul prodeuntes, quemadmodum & ea planta quæ Generoso Viro Wolfgango Christophoro ab Entzestorf anno M. D. XXCIII floruit, tredecim flores extimo caule, eoque unciam lato sustinens saturatè rubentes, cùm præcedente anno quinque duntaxat extimo etiam sed rotundo caule, ut meus, tulisset

Sed & Patriciâ quædam Viennensis aliquot plantas habuit, inter quas una extimo caule duas uncias lato tres & viginti flores tulit, in reliquis plantis quæ vel in ipsius, vel aliarum nobilium Matronarum, vel Entzestorfij, qui instructissimum habuit, vel meo horto alebantur, plerumque unicum, interdum alterum & tertium in singulis caulibus florem natum conspiciebam. Gen. porrò Ioan. vander Dilft plantam habuit semine natam, quæ primo quo flores proferre cœpit anno, octonos, proximo autem insequente, qui fuit septuagesimus octavus supra millesimum & quingentesimum, quadragenos protulit: an verò planus fuisset caulis, & illius extimo fastigio nati flores, non significabat. Sed pictura illa à Rassio mihi donata, cujus superiore capite memini, vicenos aut plures flores ab extimo caule plano propendentes habebat: *Zufiniare πολυανθὲς.*

Anno præterea secundo & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum binas habui saturatiores flores gerentis plantas, quarum prior quaternos, altera septenos flores tulerunt, omnes summo caulis fastigio æqualiter innascentes, non remerè per caulem sparsos, quemadmodum Lilium album aut silvestre ferre solent: singulæ autem hoc peculiare habuerunt, ut unus medius inter reliquos surrecto pediculo nasceretur, & in alterâ quidem ille duodenis foliis constans, & quodãmodo gemellus, ut in secundâ subjectâ icone videre licet. *Zufiniare gemelloflore.*

CETERVM

Lil. Byzant. min. fatur. flore πολυανθές.

Lil. Byzant. miniato dilutiore flore.

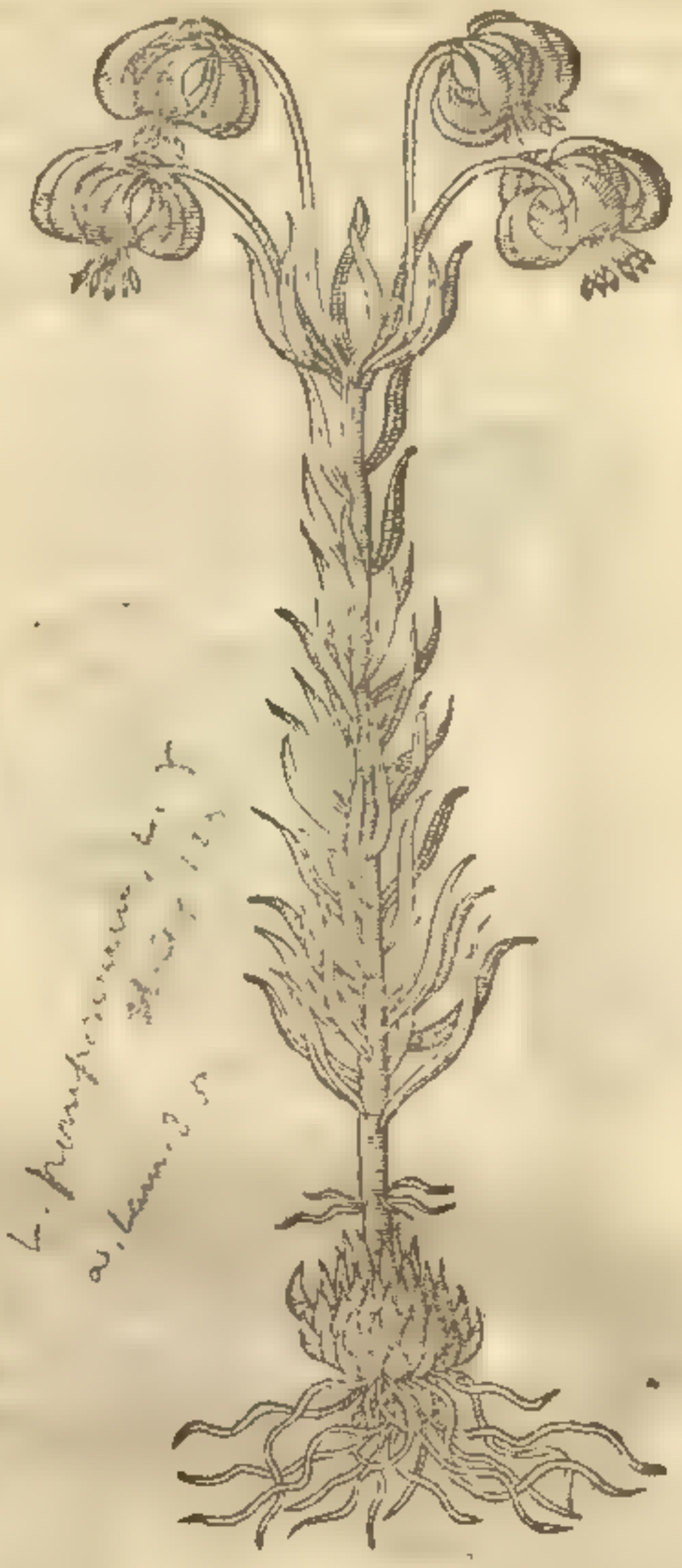

Zufiniare varietas.

CETERVM duorum generum esse videtur hæc planta; una videlicét dilutioribus floribus prædita, altera saturatioribus. Ego sane longâ experientiâ didici, eas plantas quæ dilutiores ferunt flores, caulem & folia viridiora habere ijs quibus saturatiores sunt flores: postremis enim caules & folia plerumque ex purpurâ nigricant. Deinde mihi conspectæ sunt radices Constantinopoli allatæ, quibus color purpurascens fuit, dilutiores protulisse flores: alię contrà saturatiores. E florum verò numero, an certa aliqua differentia (ut initio existimabam) constitui possit, plurimum ambigo, cùm eas stirpes quæ numerosos tulerunt flores, subsequente interdum anno, paucos, aut unicum duntaxat habuisse observaverim: at læto & pingui solo depositos bulbos, plures ut plurimum proferre flores animadversum.

Nomina.

HANC plantam Clariss. Matthiolus *Hemerocallidis* alterius nomine appellare videtur, & in lapidiæ montibus eruisse ait: sed illius descriptionem valde mutilam proponit. Eruti porrò annis septuagesimo nono supra quingentesimum & millesimum atque eum subsequentibus bulbi, in hortis supra sinum in Cornu Byzantino vulgariter Pera nuncupato sitis, allati sunt plerisque nobilibus viris & matronis *Zufiniare* appellatione, cum à Generoso viro Vlricho de Khunigsperg, tũ ab alijs qui proximis subsequentibus annis Constantinopolim honorarij conducendi gratiâ missi, inde redierunt: tametsi in schedis interdum esset additum, à nonnullis *Corona de Re* appellari.

Memini & *Zufiniare* nomine inscriptum semen, quale ante descripsi, accipere, cùm primùm Viennam appulissem: sed terræ commissum non prodijt, nimis vetustum fuisse puto. Quæ tamen postea ex meis plantis collegi semina, commodo tempore sata, feliciter provenerunt, planaque foliola initio dederunt, qualia ferè Tusai prima folia, altero deinde anno latiora, tertio cauliculum aliquot folijs onustum, quinto demùm & sexto florem.

CETERVM Lilium hoc miniatum novo vere cum Martagone primùm emergere solet: *Sultan* verò *Zambach*, de quo quinto sequente capite, etiam ante hiemem cum Lilio albo.

Mihi autem relatum est, conspectas esse Lilij hujus Byzãtini plantas, quæ florem non miniatum ferrent, sed prorsus niveum, in ceteris alteri parem. In chartaceis sanè illis Adonidis hortis, quorum in Rosa memini, nullæ *Zufiniare* stirpes albo flore erant, sed omnes vel saturo rubro, vel dilutius rubente, atque etiam flavo colore præditi, illique jam singulares, modò terni aut quaterni æqualiter nascentes.

Zufiniare niveo flore.

Zufiniare flavo flore.

LILIVM RVBRVM præcox. CAP. IIII.

HABEBAT porrò ampliſs. vir Ioannes Martorff Patricius Francofurtenſis & Senatorij ordinis, poſtremis annis quibus in ea urbe habitavi, aliud genus Lilij rubri, ex Stutgardenſi Ill^mi Ducis Wirtembergici horto acceptum, quod uno ferè menſe maturius Byzantino flores proferebat, nempe ſub finem Maij, aut initium Iunij, ut mihi referebant qui viderant, & ipſe anno tertio & nonageſimo ſupra milleſimum & quingenteſimũ videre avebam, niſi infortunium luxati femoris dextri accepiſſem, quod non modò tunc lecto adfixum detinebat, ſed poſtea dextri cruris uſum prorſus ademit. Erat autem floris color (illorum teſtimonio) minus ſatur & longè dilutior eo, qui in floribus præcedẽte capite deſcriptis apparet: caulis ſanè, ut ex plãtâ, quam unicam alebat, quamque mihi Francofurto diſcedenti liberaliter donabat, deprehendere licuit, gracilior & brevior erãt Byzantinis adultis, cubitalem videlicet altitudinẽ non multum excedens, folia quæ inhærebant anguſtiora & magis ſaturatâ viriditate prædita: bulbi ſquamæ (nam ſquamatam radicem habet perinde ac Byzantinum) longè etiam breviores erãt: tulerat verò illo anno tres flores ſummo caulis faſtigio æqualiter inſidentes, mihi autem Lugduni apud Batavos, ſequente proximo anno unicum (tam longâ enim in itinere morâ radix valde afflicta fuerat) ejus, quem ſupra dixi, coloris, proximè autem inſequente binos duntaxat: anno verò M.D. XCVI. bulbus mihi furto ſublatus cum ſelectiſſimis quibuſque quas in horto alebam bulbaceis & tuberoſis ſtirpibus. Licet autẽ maturius altero flores proferret, illo tamen ſeriùs germinare ſolebat. *Lil. R. præcox I.*

CETERVM ſub initium anni quarti & nonageſimi ſupra milleſimum & quingenteſimum, monebat me doctiſſimus vir Thobias Roelſius, Mittelburgenſis in Walachria πολίατρος, Ioannem Somer, Prætoris ejuſdem urbis filium, ex Italicâ peregrinatione varias & elegantes ſtirpes attuliſſe, inter quas bina eſſent Lilia miniato ſeu rubro flore, maturius Byzantino flores proferentia, quorum alterum anguſtiora folia haberet illo quod Conſtantinopoli allatum: alterius verò folia multo breviora eſſent, ac paullo latiora. Horum icones ſuis coloribus expreſſas, ſed radice mutilas, cum aliquot utriuſque plantæ foliis ſequente Iunio ad me mittebat.

Quod latiore eſt folio, non videtur abſimile illi, quod modò deſcripſi à Patricio Francofurtenſi acceptum. *Lil R. præcox II.*

Valde autem diverſum eſt Anguſtifolium, non quidem floris formâ (nam ejus etiam folia circumvoluta & reflexa) ſed colore, qui Lilio cruento majori non bulbifero ſimilis eſt, tum ſitu, foliorumque per caulem ſparſorum diſſimilitudine: multa enim & conferta fert folia cubitalem & ampliorem caulem confuſè veſtientia admodum anguſta, & longa, inſtar pẽnè foliorum Tragopogi: caulis item faſtigium flores profert non eodem ortu, ut in Byzantino, ſed in ſummi caulis alis, inter anguſtiſſima foliola παραλλήλως naſcentes: an utriuſque radix Byzantini radicem æmuletur, me fugit: nam neutrius plantam videre mihi contigit. Sed & triennio poſt iconem ſuis coloribus expreſſum ad me mittebat idem Ioannes Somer, qualem ille depingi curaverat ad normam ejus plantæ quæ ipſi eodem anno quinque & triginta flores protulerat. *Lil R. præcox III. anguſtifolium.*

LILII porrò ſilveſtris, ſive Martagonis Matthioli (cujus proximo capite mentionem fecimus ob affinitatem, quam cum Lilio Byzantino rubro habet) differentias, quas quidem mihi obſervare licuit, non incommodè forſitan hîc ſubijciemus. *Lil ſilveſtre, ſive montan.*

VNVM autem genus majore excreſcit altitudine, & ampliora nigrioraque habet folia: multo etiam plures flores ſaturatè purpuraſcentes, qui frequentibus interdum nigricantibus maculis, aliquando raris diſtincti ſunt, atque, priùs quàm expandantur, multâ lanugine pubeſcere conſpiciuntur. I.

Variat nonnunquam hoc genus: nam non procul Maurpach Auſtriæ, eruere memini, *Varietas.*

Lil.fhontan.five fil.1.majus.

Lil.montan.five fil.11.minus.

cujus caulis viridis,caput non inflexum, ſed ſurrectum, multâ nihilominus lanugine etiam hirſutum,flores dilute purpuraſcentes,nec ullis maculis aſperſi.

II. ALTERVM humilius eſt,ejus folia dilutè virent,rariores flores producit,eoſque dilutiores,ac multis nigricantibus maculis notatos: præcocior eſt reliquis,ejuſque flores,ante quàm explicentur glabri ſunt & purpuraſcentes: caulis etiam purpuraſcit.

Varietas. Iſtius generis alteram ſpeciem etiam humilem eruebam ultra Dravum flumen ad Grebén in Pannonia Interamni, quæ tamen ſerius reliquis florebat, etiam in hortulo Viennæ proximè reliquas hujus generis ſtirpes repoſita: illius flores valde obſoleti, nigriſque punctis internè diſtincti.

Tertia etiam humilis eſt ſpecies apud Maurpach cum majore promiſcuè naſcens, cujus caulis leviter purpuraſcit,coma inflexa eſt,flores glabri foris,explicati verò, dilutiſſimè purpuraſcentes & quaſi carnei coloris, nec ullis maculis aſperſi.

Natales. Paſſim utrumque hoc genus provenit in ſilvis & umbroſis pratis Leytenberg, eorumque montium,qui à Calemberg Auſtriæ,ad Alpes uſque procurrunt: Naſcitur & in pleriſque Stiriæ ac Vngariæ ſilvis, atque montibus illis ſilvoſis, qui non procul Francofurto in ripâ Mœni ſito,ad Septentrionem abſunt. Minus autem olim obſervare memini in multis Germaniæ ſilvis,non modò editiore loco ſitis,ſed etiam in plano.

III. TERTIVM porrò quoddam genus ſilvoſis illis montibus modò memoratis ad Francofurti Septentrionem inventum, humile, Secundo generi proximum: florem tamen colore varium: nam ante quàm explicentur,foris carnei quodammodo coloris ſunt,explicati verò, intus albi, & notis quibuſdam purpureis inſigniti. Similem ſtirpem habui munere N. V. Ioannis Boiſot veteris amici, quæ tandem adoleverat perinde ac primi generis plantæ: ſed ejus radix ochræ colore minus tincta, quàm ſuperiorum. Sed Francofurtenſis quidam civis unam habebat,cujus flores interiore parte omnino nivei,nec ullis notis diſtincti.

Lil.fil nivei flore.

IIII. EST etiam Quartum quoddam genus, cujus flores Primo non diſſimiles, ſed ſeriùs ſeſe explicare ſoliti,illique non inſuavi odore præditi.

Omnium flores terram ſpectant,& per intervalla in ſummo caule naſcuntur, foliaque ad pediculum reflexa habent: ſemen etiam in trigonis capitibus duplici ſerie in ſingulis angulis continetur,fuſcum,planum cartilaginoſum. radix luteo ochræ colore infecta eſt, quam ob cauſam à Germanis Goldwurtz/ id eſt,aurea radix appellatur.

Nomina.

SVLTAN

SVLTAN ZAMBACH. CAP. V.

QVONIAM Tertio hujus libri capite *Sultan Zambach* meminimus, non abs re erit, si quænam sit planta, hîc declaraverimus.

Nã aliquoties hoc nomine allatæ sunt Constantinopoli radices Lilio similes, quarum extrémæ squamæ cùm flavescerent, Martagonis alicujus, consimilis Lilio tertio præcedente descripto, genus existimabam: ideoq; quibusdam amicis in Belgicã missæ pro Martagone Constantinopolitano. Sed post quàm terræ commissas, folia Lilio vulgari prorsus similia producere animadverti: negligentius illas colui, vulgaris Lilij esse existimans, præsertim cùm in Indice adscriptum comperissem, *Sultan Zambach fa fiori grandi bianchi*, id est, Sultanæ Liliũ magnos albos flores habet; & in altero, *a odore di Giglio*, Lilij odorem habet. Inde factum, ut apud Belgas, modò Sultan Zambach appellatione, modò Martagonis Constantinopolitani flore albo donata sit ea planta, cùm tamen unica eademque sit, non duæ diversæ. Atque fieri posse arbitror, ut qui Venetijs in hortis Iudecæ Martagon Constantinopolitan. albo flore vidisse asserunt, & illi qui eam stirpem habere gloriãtur, fallãtur, & hoc Zambach viderint aut habeant, non Lilium illud tertio capite descriptum albo flore: inficias tamen nõ eo, quin inveniri possit. quis enim in interiorem Naturæ sinum penetravit, in quo plurima adhuc occulta latent? Constantinopoli tamen ignotum esse affero, alioqui Viennam fuisset perlatum, cùm Turcæ nihil singulare habeant, quod pecuniâ (cujus sunt valde avidi) redimi non possit.

Sultan Zambach.

Mortagon Constant. albo flore.

Biennio autem post quam superius dictas radices terræ credidissem, cùm omnes quas servaveram, flores proferrent, certissimè comperi, nihil aliud esse quàm Lilij albi genus, vulgari proximum. Hujus tamen caules, licet vulgari non breviores, à diligentiùs observantibus graciliores, rarioribusque & minoribus folijs septi deprehenduntur, ipsiusque flores paullo minores, æquè tamen ac vulgaris flores odorati. Nonnullæ verò radices in tantam molem excreverant, ut vix utraque manu comprehendi possent: una etiam illarum plures quàm sexagenos flores in plano tresque ferè uncias lato caule protulerit: subsequente autem anno, rursus paucos in tereti, ut reliquæ, caule.

Lil. alb. Byzantin.

Lil alb. Byzant, πολυανθὲς.

Memini cùm anno M.D.LXIIII. Vlyssipone essem, Liliaceam radicẽ in foro emere, quam Petro Coudebergo pharmacopœo doctissimo Antuerpiam cũ Draconis arboris ramo, Colocasiâ, varijsque alijs rarissimis istic observatis plantis misi. Ea ipsa flores huic prorsus similes (nisi memoria fallit) postea tulit: sed quia plerumque in extimo caule confertim nascebantur, & interdum informes erant, vitiumque contrahebant, ipse Lilium fatuum cognominare solebat.

Lilium fatuum.

ZAMBACH porrò vocem, testis est Amatus Lusitanus, Commentarijs in Dioscoridem capite de Iasmino unguento, idem Arabibus significare, quod nobis Iasminum, topiarijs operibus nobile & accommodum, cujus florum odor suavissimus quidem est, sed caput etiam ferit. Verisimile autem est, Turcas hanc Arabicam vocem, omnibus plantis quarũ odor pæne Iasmini florum (quos etiam in Asiaticis hortis ultra Bosphorum rubri coloris inveniri intelligo) suavcolentiæ similis est, tribuere: sunt enim Turcæ valde negligentes & imperiti in rebus proprie nuncupandis. Sicilli, *con Zambach* appellant, Narcissi marini bulbũ, qui Mompellianis Pancratium flore Lilij, Valentinis Hemerocallis dicitur, quòd ejus flos non modò Lilij quodammodo formam, sed etiam odorem referat: sic vocem *Gul*, quę illis Rosam significat, omnibus floribus rosarum æmulis accommodant, addito *catamer* vocabulo, si pleni sint, ut *Gul catamer*, illis est & Rosa plena, & Anemone flore multiplici foliorum texturâ constante, & Papaver, & Malva Hortensis & similes pleno flore præditæ; omnes enim hæ simili nomine nobis fuêre missæ.

Zambach quia?

Iasminũ rubro flore.

con Zambach.

Gul catamer πολύπετον.

LILIACEÆ quædam aliæ stirpes. CAP. VI.

Lilij punicei differentiæ.

LILII Punicei, sive, ut appellant, cruenti, multa sunt genera: nam Vnum nullos bulbos in summis alis fert: Alterum verò ijs est præditum.

non bulbiferum majus.

NON Bulbiferi binæ sunt differentiæ omnibus notæ. Vna enim longo & prælto assurgit caule, valde dilutos fert flores, serotinaque est, cum Lilio albo duntaxat florens: in qua sexagenos aliquando flores uno cauli inhærentes, observare memini. Altera longè humilior præcociorque Priore, puniceos & quasi rubentes profert flores, nonnunquam vicenos aut plures: memini & plenos videre, duodecim, viginti aut plurium foliorum texturâ constantes: singulare etiam habet hæc planta, quod ex majore bulbo obliquè & in latera propagines sub terrâ graminis modo spargat.

non bulbiferum minus.

Bulbiferum.

BVLBIFERI autem tres differentiæ apud eos qui rem herbariam excolunt, observantur, sed non ab omnibus, quas operæpretium duxi sigillatim hîc exprimere.

Martagon bulbiferum I. Martagon bulbiferum II.

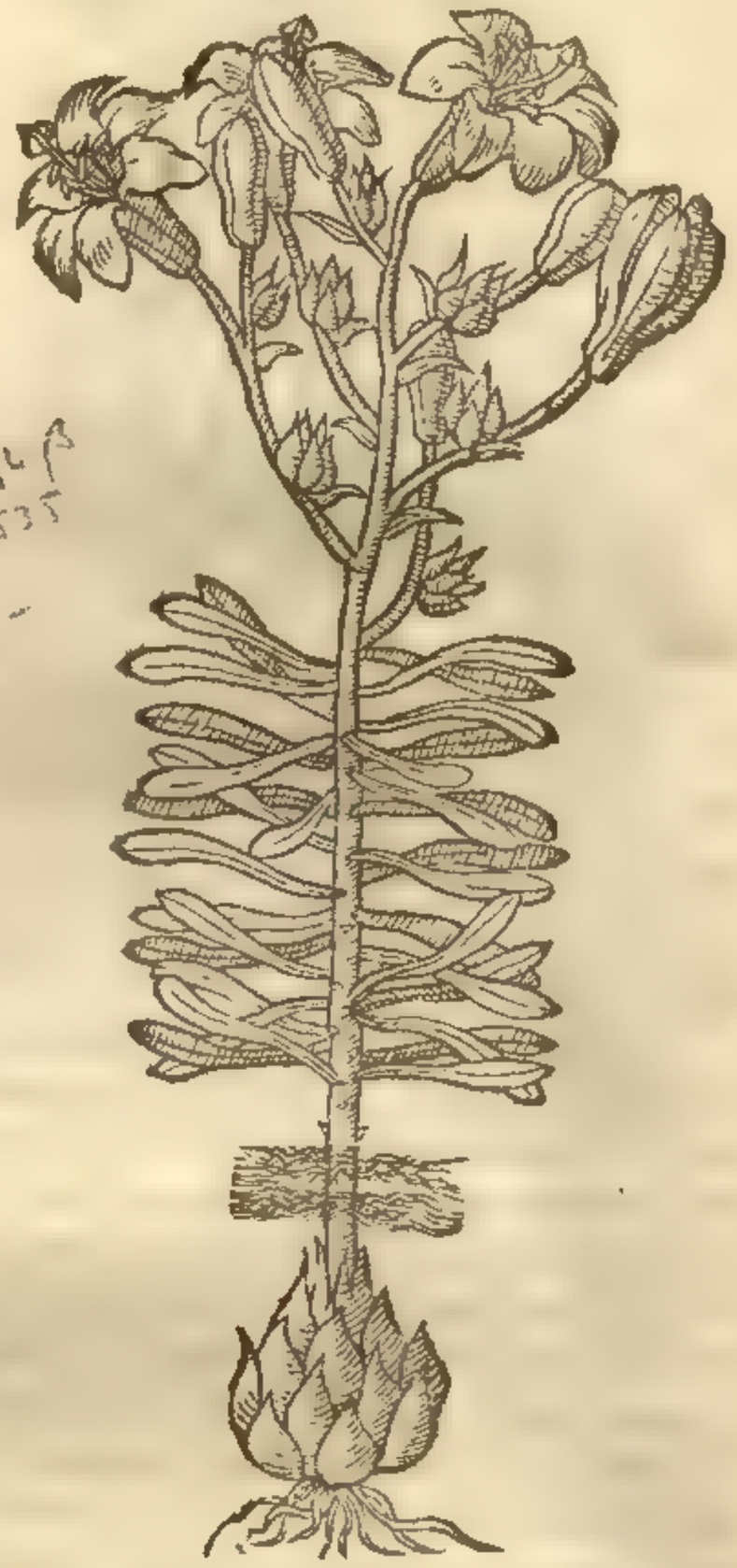

I. PRIMVM igitur bulbiferum Lilium, bicubitali interdum assurgit caule, firmo, crasso, foliis septo liliaceis, subatris, in summis alis crassiores bulbos gestans, & amplos flores rubros, Lilio puniceo minori non bulbifero concolores. Teneriores hujus plantæ ante quàm flores ferre incipiant, bulbis secundum caulem inter folia natis non minùs dotatæ sunt, quàm reliquæ duæ species: sed quando vetustiores sunt, floresque aliquot annis protulerunt, vix, nisi in summo caule, ubi in alas dividitur, & secundùm flores, majores bulbi nasci solent.

II. ALTERVM, vix cubitalem excedit altitudinem, caule etiam est firmo, striato, ex viridi nigricantibus foliis prædito, quæ tamen cum summo caule incanâ lanugine pubescunt: ejus flores igneo rubore non rutilant, ut in superiore, sed magis pallescûr, & ad Lilij punicei non bulbiferi majoris colorem plurimum accedunt. Ejus adultioris caules, paucos etiam bulbos, eosque superiore minores, nisi in summis alis gestare solent.

III. TERTIVM, inter duo superiora mediæ pletumque est magnitudinis, licet nonnunquam prioris altitudinem attingat: caules habet graciliores & infirmiores, atque ipsi cum foliis dilutius virent: flores Secundo generi persimiles. Hoc semper fœcundâ bulborum inter folia nascentium sobole onustum est: ejusque radix, Prioris radice minor, è lateribus propagines plerumque spargere solet, quæ ad singula genicula in candidos bulbos excrescentes, subinde novas in ambitu plantas producunt, Lilij punicei non bulbiferi minoris instar: ejus bulbi in alis nati, secundæ speciei pares, priori magnitudine inferiores: omnesque, terræ commissi, sui generis plantam procreant, & secundo anno in caulem bulbillis onustum excrescunt.

Ferunt

Martagon bulbiferum III.

Liliasphodelus luteo flore.

Ferunt tamen omnia hæc Lilia in triangulis capitibus latum, cartilaginosum, subfuscum semen, quemadmodum lilium vulgare quod sterile nõ est, sed sui generis plantas etiam profert: verùm quæ ex bulbillis in alis natis crescunt plantæ, multo celeriùs adolescunt.

Florent omnes hæ plantæ Junio, aliæ alijs paulo maturiùs, semenque perficiunt Augusto: bulbuli in alis hærere solent, donec vento aut contactu excutiantur, imò interdum plantæ adhuc inhærentes, fibras deorsum spectantes agere solent, tamquam ad communem matrem terram aspirantes, & illâ se condi cupientes. *Tempus.*

Prior nullibi sponte nascens à me observata est, sed eam primùm Liræ conspexi in cultissimo horto Generosæ matronæ Mariæ de Brimeur Magᵈⁱ viri Conradi Scheti uxoris, quæ deinde bulbis in terram depactis, reliquis Belgicis hortis brevi tempore communis facta est, atque etiam nunc Viennensibus ac alijs vicinis, meâ operâ: nam ipsa ad me aliquot majores bulbos è Belgica mittebat. Reliquæ duæ in montanis Austriæ & Styriæ pratis sponte crescunt: secunda autem rarior inventu. *Natalet.*

Solent verò cum hæ, tum aliæ duæ non bulbiferæ, cùm primùm florum gemmas ostendere incipiunt, à formicis admodum infestari, sic ut eo tempore numquam immunes ab ipsis conspicere liceat: non secus ac Pæoniæ flores ante quàm explicentur, qui mirum in modum etiam à formicis appetuntur, præsertim qui plenus est, & ille etiam explicatus atque apertus.

PORRÒ Liliasphodelus ille puniceo flore, quem C.V. Dodonæus Hemerocallidem esse censet, valde luxuriat in omnibus Austriæ, plurimisq; Germaniæ hortis: at qui luteum odoratumq; nec ita caducum habet florem, Austriæ incognitus erat ante meum istuc advẽtum: illum autem maximâ copiâ sponte nascentem in multis uliginosis pratis, non procul ab oppido & munitissima Nemethwywar Ill. herois Balthasaris de Batthyan p.m arce, quà Occidentem spectat, annis M.D.LXXIX. & LXXX. deinde inveni, sed incolis neglectam, ubi florentem sub finem mensis Maij, & Junij initio eruebam. Batthyanus admiratus adeò elegantem & odoratum florem in ipsius fundo nasci, multas ilico illius plantas cum suis cespitibus erui jussit, & corbibus in suum hortum inferri. Vngari *Zeödliliom* appellant: Croatæ autem, apud quos etiam albo flore inveniri mihi asserebant, *Illyan zwet*. *Liliasphodelus puniceus.* *Liliasphod. luteus.* *Liliasphod. albus.*

TVLIPA, sive LILIONARCISSVS. CAP. VII.

LILIACEAS stirpes subsequi debet peregrina illa, & ob insignem in flore colorum varietatem omnibus rei herbariæ studiosis merito gratissima planta, quam vulgus Tulipam, Doctiores Lilionarcissum appellant. *Lilio narcissus.*

Illius autem duo hactenus primaria genera obſervabam, præcox vnum, ſerotinum alterum tametſi inveniantur quædam veluti dubiæ, quæ medio inter utrumque genus tempore florere ſoleant, potius tamen inter ſerotinas habendæ, quàm inter præcoces. De utroque genere peculiari capite agemus, atque hoc VII. præcoci tribuemus.

Tulipa præcox hiſtoriæ.

PRÆCOCIOR Tulipa unicum fert caulem, pedalem maxima ex parte, interdum ampliorem, rotundum, virentem, & brevi quadam incanaq; lanugine aſperſum, non concavum, ſed firma medulla plenum: hunc plerumque terna amplectuntur folia, nonnumquam quaterna & quina, interiora lata admodum, ut etiam palmarem latitudinem explere viderim, & liliacea, longiora tamen & craſſiora, carinata, ſupra terram ſeſe pandentia & contorquentia, ſuperiora autẽ minora & anguſtiora, eaq; vel propẽdentia & nutantia, aut interdum ſurrecta, omnia autem colore ex cæruleo virente aut æruginco, & veluti farina aſperſo. Summo cauli inſidet magnus flos, unicus (geminos etiam aliquoties vidi, vel ſummo caule conjunctim naſcentes, vel bifido inhærentes) ſurſum ſpectans, ſex folijs ut plurimum conſtans (tametſi & ſeptenis & octonis conſpexerim) ejuſdem initio cum caule coloris, & interdum ad terram ſeſe inflectens, illiq; incumbens, ut colubri aut ſerpentis caput in terra decumbentis ementiatur, deinde paulatim ſeſe ſublevans, & colorem mutans, atque tandem ſeſe explicans, & calathi cyathive inſtar in fundo pandens, ex quo ſena, aut totidem quot folijs conſtat, ſtamina prodeunt, modò lutea, modò pallida, modò nigricãtia, pediculis etiam quæ ſtamina ſuſtinent, mirum in modum variantibus. Excuſſo flore, ſuccedit mẽbranaceum triangulare caput ſatis magnum, oblongiuſculum, vel brevius, ventreq; magis prominulo. quo in tres partes à ſummo dehiſcente, conſpiciuntur ſex ordines ſeminis plani, cartilaginoſi, liliacei ferè, & circinatæ propemodum rotunditatis interdum, alterâ tamen parte, quæ capitis centrum & interiora pertingit, oblongiuſculi ut plurimum, pallidi, fulvi, aut rubeſcentis, & ſi imbres frequentiores ceciderint, etiam fuſci. Radix bulbacea interdum brevior eſt, nonnumquam oblongior, craſſa, inferiore ſede nonnihil prominente, uti Colchici radix ferè, fibris aliquot tenuibus donata, & foris vel fulveſcente, ſed magna ex parte nigricante membrana obducta, quæ interna parte lanuginoſa eſt, caſtanearum corticis inſtar, aliquando autem adeò denſo tomento plena, ut molliſſimè recubet bulbus, qui ſolidus eſt, firmus, & velut albumen ovi coctum candidus, guſtantiq; dulcis, ſaltem non ingratus.

Tulipa præcox flava.

T. Præcox ſummæ varietas.

I.
T. p. lutea.

II.
T. p. rubra.

III.
T. p. alba.

IIII.
T. p. purp.

SVMMA autem in Præcoce eſt coloris varietas: nec majorem in ullo alio flore videre memini, niſi fortè in Papavere. Etenim aut omnino luteus eſt, aut ruber, aut albus, aut purpureus: interdum etiam bini vel plures ex his coloribus in eodem flore permixti conſpiciuntur. Non deſunt qui cærulei omnino coloris ſe vidiſſe aſſerant, mihi ſanè hactenus videre non contigit.

Lutea Tulipa vel ad auri fulgorem accedit, aut pallet, foliorum autem ungues plerumque aurei ſunt, licet etiam habuerim veluti fuligine aſperſos: odor quaſi ceræ recentis, ſive etiam croci, interdum nullus, vel admodum imbecillus.

Rubræ color nunc ſaturatior eſt, modò dilutior & gratiſſimi aſpectus, interdum etiam inelegans, & obſoletus: foliorum ungues vel lutei omnino, aut tanquam levi quadam fuligine in luteo aſperſi, in quibuſdam nigra macula medium unguem luteum tantummodo inficit, in alijs totum ferè ita occupat, ut nihil niſi lutea quædam linea nigrum unguem ambiens conſpiciatur: interdum adeò magni ſunt iſti ungues, ut dimidiam folij partem occupent. Hujus verò odor aliâs gratus eſt inſtar mali aurei, magna verò ex parte valdè obſcurus, vel papaveris virus quodammodo referens.

Albæ omnino candidus eſt, niſi tria exteriora folia dorſo cineracei vel interdum etiam cærulei quidpiam coloris admiſtum habere viderentur: ungues lutei, nonnumquam veluti fuligine aſperſi, apices & ſtamina pallent. Habui, quibus ungues prorſus albi eſſent, apices nigricantes.

Purpurea aliâs ſaturatior eſt, & violaceum, ſive amæthyſtinum colorem habet, aliâs Pæoniæ flo-

Tulipa præcox rubra.

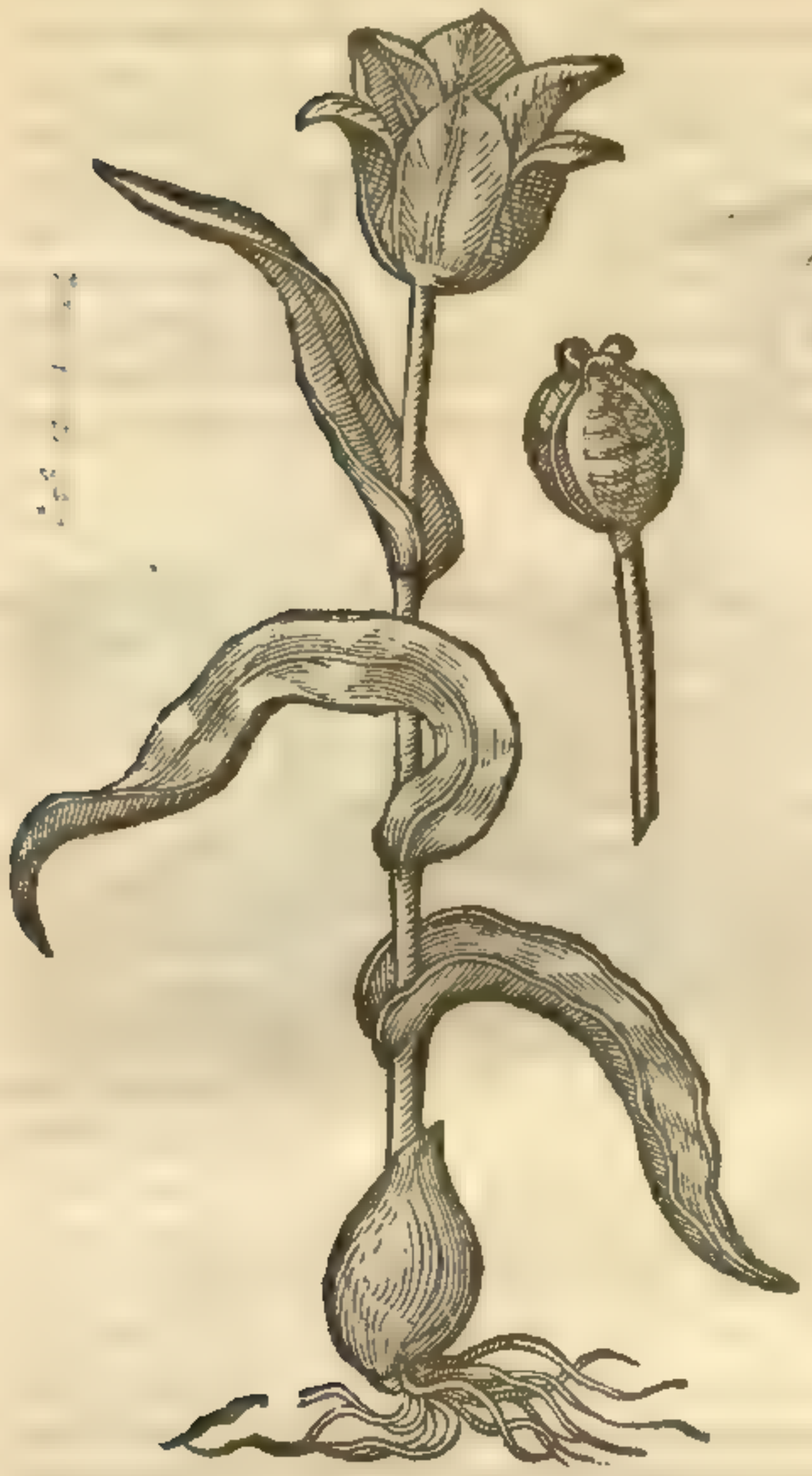

Tulipa præcox alba.

Tulipa præcox purpurea.

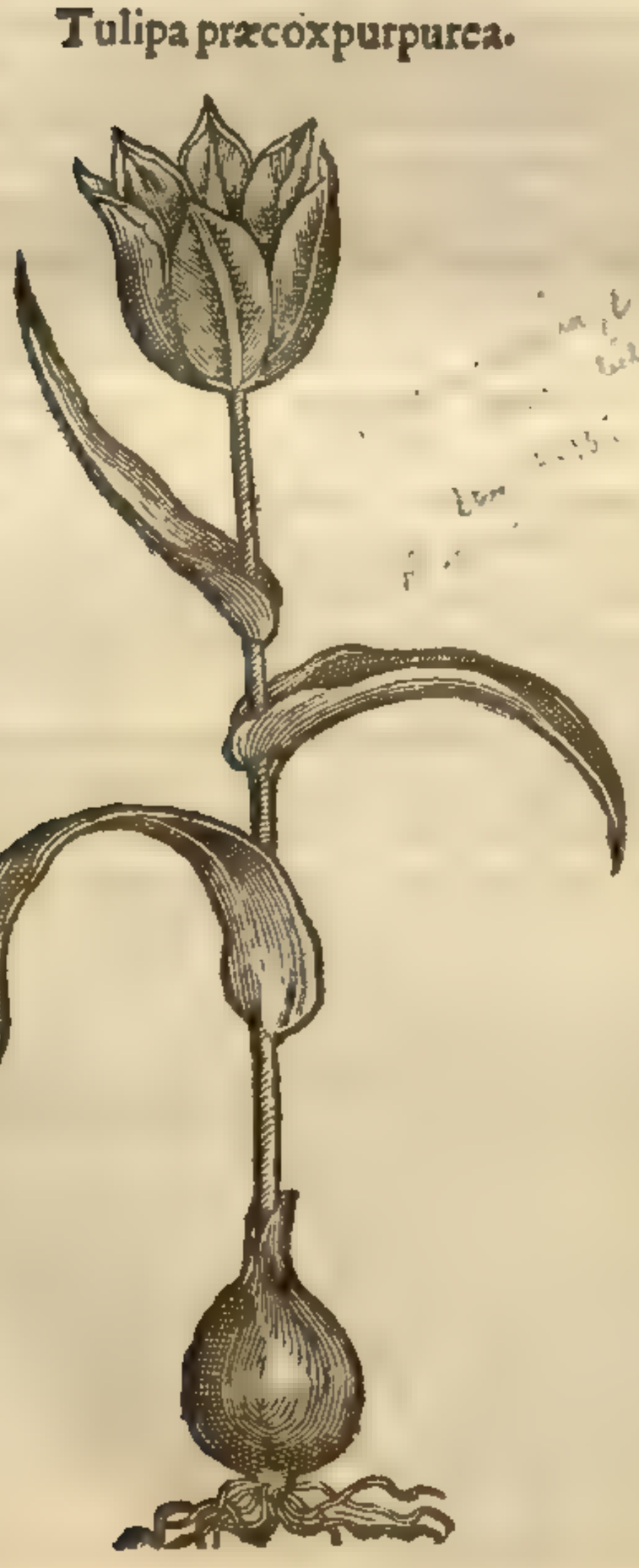

niæ floris æmula, nonnumquam dilutior, & Damascenam sive Provincialem (quam eruditiores Prænestinam vocant) rosam colore referens, interdum verò adeò diluta, ut albescere videatur, aliquando ex purpura nigricat & obsoletior est: omnium autem ungues cum apicibus aut pallent, aut lutei sunt coloris, tametsi nigros etiam apices habeant nonnullæ, & pediculos ea sustinentes quadam veluti fuligine infectos. Invenitur & odora, & inodora.

Facere verò non possum, quin hîc adjiciam, quæ circa simplices has, & unius coloris Tulipas observavi. Habui enim anno. M.D.XXCV. & aliquot subsequentibus, cujus flos, cum præcedentibus annis elegans ruber fuisset, postea variè commixtus ex rubro & flavo inter se confusis coloribus, modò flavo medium quasi solium occupante, modò rubro vel utroque radiatim per oras discurrente fuerit. Similiter flavam quæ flavum & rubrum: & purpuream quæ album & purpureũ colores variè inter se commixtos, & radiatim folia secantes habuerint. Atillud etiam observabam, quotquot sic nativum colorem mutarunt, subinde corrumpi solitas, voluisse tamen ante, hac colorum varietate heri sui oculos oblectare, tamquam ipsi extremum vale dicturæ. *Tulipa in coloribus interdum ludunt.*

Varia adeò multiplex est, ut difficile sit omnes ejus differentias verbis exprimere. Nam cùm cujuscumque tandem præcocis Tulipę semina excussa, & tellure sepulta germinẽt, non omnia retinent nativum matris colorẽ, sed in varios colores transformant *T.p. varia.*

formant flores. præsertim Albæ, cujus semine prognatas plantas insignem colorum varietatem præ reliquis nancisci, experientiâ & diligenti observatione didici. Semina enim in eodem capite nata, à memet ipso collecta, eodemque ferè momento terræ, autumno, commissa (quo tempore, non verno, serenda sunt omnium bulbacearum & tuberosarum semina, ut feliciter proveniant, vel etiam maturius cùm sponte defluût) plantulas proximo subsequente vere produxerunt, quæ post quintum, sextum, septimum, imò etiam (ut aliæ alijs facilius adolescunt) octavum, nonum & decimum annum flores protulerunt, eosque aut omnino albos & matrem referentes, atque albos varios, vel luteos & luteos varios, aut rubros atque rubros varios, vel purpureos ac purpureos varios, quorum videlicet purpurea folia albis oris ornata fuêre. Quintum ad Flavas aut Rubras attinet, pleræque proles matris colorem retinent; sæpe etiam in alium commutant. Omnes porrò has colorum differentias, quàm aptissimè poterimus verbis exprimere conabimur.

Tulipa præcox F-V.

V.
Tp. 1 v. differentia 1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

VI.
Tp. 2-v. differentia 1.

2.

3.

Luteæ-variæ igitur flos (ut eandem seriem sequamur quã in primis coloribus describendis tenuimus) explicatus, nonnumquam primis diebus totus luteus apparet, quarto deinde, aut quinto demum die, illius folia rubris virgulis extrinsecus levitèr per oras distinguuntur, interiore parte omnino lutea remanent, præsertim tria externa, & unguem nonnumquam habent veluti fuligine tinctum, apices interdum luteos, & pediculos eos sustinêtes fuscos. Interdum externa floris folia circa mediũ raris rubris radijs insignita sunt, interiora autẽ frequẽtioribus, & ad extremum usque folium ferè excurrentibus, atque aureos ungues, pallida stamina habent. Nonnumquam exteriorum foliorum oræ foris planè rubent, interius à medio ad extremas oras rubris virgulis distinguũtur: interiora folia externè omnino rubẽt, internè autem à medio ad summum, rubrum nervum protensum habent, latera verò rubentibus radijs exornata. Sunt etiam quorum exteriora folia dorso omnino luteo sunt, per oras verò, dilutioris cinnabaris colore virgatim distincta, interiore parte ad unguem usque cinnabaris color tota occupat: interiora autem folia cinnabaris etiã colore omnino infecta conspiciuntur, nisi duplex nervus luteus secũdùm longitudinem, & luteæ virgulæ in extremas oras excurrerent, illius apices nigricãt, pediculi eos sustinentes lutei, nonnullâ tamen fuligine infecti, ungues aurei, magni, stamina quodammodo superant. Aliorum exteriora tria folia mucronata & lutea sunt, præter oras quæ purpurâ rubescente radiatim intercursante insigniuntur, deinde extremæ oræ luteæ sunt, internâ parte circiter medium folium, frequentes rubri coloris radios habẽt: interiora folia orbiculato mucrone prædita ab infimo ad summum oblongis rubris lineis distinguuntur, præter extremas oras quæ luteæ sunt, interior pars minus radiata quàm exterior, ungues magni, lutei, quemadmodum stamina cum suis apicibus: hi odorati. Est & cujus folia extremam cuspidem orbiculatam habent, foris omnino aurea, luteis oris: intus autem omnino lutea, aurei sive potiùs rubri coloris flavo permixti lineâ radiatim medium folium, transversimque secante: pediculi lutei sunt, apices cineracei: aliquantulum odoratus est. Cujus item folia orbiculato prorsus sunt mucrone, dorso in exterioribus ad extremum usque mucronem luteo, oris latis, ex aureo rubris, unguibus luteis dimidium folium occupantibus, staminibus & apicibus luteis: nonnihil etiam odorus. Alij similiter huic pares, sed dilutiore colore præditi, staminibus & apicibus duntaxat variantibus: sed nec hi odore carent.

Rubræ-variæ flos extereriora folia magna ex parte mucronata habet, interiora orbiculata. Aliquando autem utraque magnis oris auri fulgore splendentibus sunt prædita, magnis unguibus luteis apicibus vel nigris, vel obsoletâ purpurâ tinctis, & staminibus ea sustinentibus plerumque velut fuligine infectis: hujus flos satis odoratus est. Interdum exteriora folia luteas oras foris habent, interius autem dilutiùs rubent, & quasi radiatim in luteas oras satis latas rubedo desinit: interiora verò similiter rubent, sed latiores oras habent, rubro colore radiatim ut in exterioribus deãmente, ungues luteos, stamina cineracei coloris: & istius flos nonnihil odoratus. Nonnumquam dilutiore minij colore rubent utraque folia, mediocres

oras

Tulipa præcox R-V.

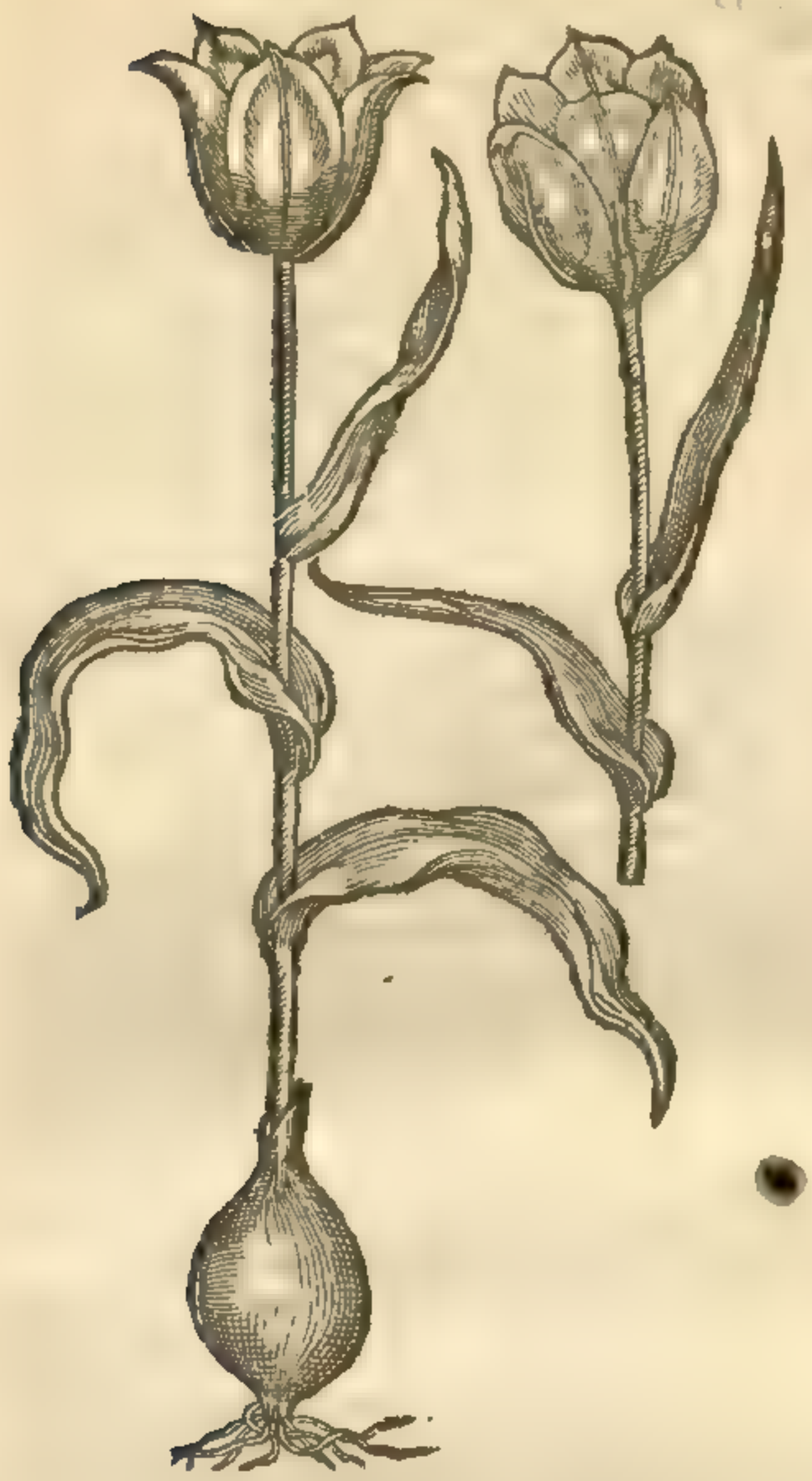

Tulipa præcox A-V.

oras habentia, foris minij colore interiora folia ferè tota occupante, virgatim tamen in oras luteas desinente, magnis unguibus flavis, apicibus cineraceis, pediculis ea sustinentibus luteis: flos etiam utcumque odoratus. Aliorum exteriora folia, medio dorso luteo sanguineis virgulis distincta sunt, reliquâ parte rubrâ, oris tamen luteis: interiora omnino ferè rubra, sed rubro colore radiatim in aureas oras desinente, interiore parte totâ propemodum luteâ, nisi circa medium folium rubris radijs distinguerentur, ungues cum pediculis lutei, apices nigri. 4.

Quorundam folia omnia mucronata, externè dorso lutei coloris, reliquâ parte sanguinei, præter oras quæ luteæ sunt, interne sanguineis radijs tota respersa, extremis tamē oris luteis: interiora foris sanguinis modo omnino rubent, luteæ seu flavæ oræ sunt, coloribus tamen sese invicem commiscentibus, internâ parte omnino flava sunt, nisi circa medium crebrioribus sanguineis radijs instar orbis quodammodo insignita essent: ungues, stamina & apices cum superiore genere conveniunt. 5.

Sunt aliorum etiam omnia folia mucronata, oris aureis reliquâ parte rubris, præter exteriorum foliorum dorsa, quę aureis quibusdam virgulis aspersa sunt, omnium ungues lutei radiatim in rubro commixti, pediculi lutei, apices nigri. 6.

Nonnullorum externa folia mucronata, interna orbiculata, tota rubra, exceptis oris, quæ aurei coloris sunt radiatim in rubro desinentis: exteriora verò folia saturatiora sunt, omnia tamen interiore parte magis aurea sunt, ungues, stamina, pediculi, cum præcedēte conveniunt: omnium istorum flores satis odorati. 7.

Invenitur etiam cujus folia parvas oras aureas habent, elegantissimo rubro colore reliqua occupante, ungues flavos, stamina veluti fuligine tincta, apices obsoletè purpureos. 8.

Alba-varia aut omnia folia extremâ parte mucronata habet, aut tria duntaxat exteriora, sed interiora orbiculata. In nonnullis externa folia ad extremum usque mucronem omnino ferè alba sunt, exceptis oris quæ elegantis & dilutè admodum purpurascentis sive carnei ut ita dicam, coloris sunt: interiora verò magis purpurascunt ungues lutei, deinde exalbidi, stamina cum suis apicibus flava. In quibusdam exteriora folia exalbido sunt dorso purpureis virgulis aspersо, reliquâ parte purpurascente aut incarnatâ: interiora folia omnino purpurea sunt, ungues stellatim flavi, deinde albi, apices lutei, pediculi eos sustinētes veluti fuligine aspersi. Aliorum externa folia albo etiam sunt dorso, pluribus purpureis punctis distincto, interiore parte dilutiore purpurâ nitēt: tria interna folia saturationis sunt purpuræ quàm in superiore, ungues flavi radiati stellæ instar, apices nigri, fusci pediculi. Interdum externa folia magnas oras carneo colore præditas habent, reliquâ parte alba: interiora verò quasi carnei sunt coloris. Nonnunquam externa folia pallescente sunt dorso, aliâs omnino alba, præter oras quæ foris brevibus & raris purpurascētibus radijs exornātur: interiora tota alba sunt,

VII. Tulipa varia differentia

1.
2.
3.
4.
5.

oras

oras tamen longioribus & frequentioribus purpureis lineis insignitas foris habent, interiore
6. parte omnino ferè alba sunt. Quorúdam exteriora folia dorso & extremo mucrone pallét, alioqui candida omnino, oræ interiore parte paucis purpurascentibus radijs distinguũtur: interiora folia à medio ferè ad extremas oras purpurascentibus radijs foris aspersa sunt, intus
7. verò omnino alba, præter oras quæ rarioribus virgulis distinctæ sunt. Aliquãdo externa tria folia prorsus alba sunt: interiora autem oras nunc paucis, modò multis purpurascentibus sive carnei coloris virgulis distinctas habent: omnium ungues flavi sunt, apices & pediculi pal-
8. lent. Invenitur etiam cujus omnia folia coloribus quidem albo & carneo permixtis prædita sunt, sed qui cineraceum carneo colori temerè perfusum referant, vel similis planè coloris cum tenuiore illo sericeo panno carnei coloris, cujus subtemen album est, Germani Silberfarb/ hoc est, argenteum colorem vocant: hujus ungues exalbidi, apices obsoletè purpurascentes, pediculi albi sunt.

Tulipa præcox P-V.

VIII. T. p. P-V. differentiæ.

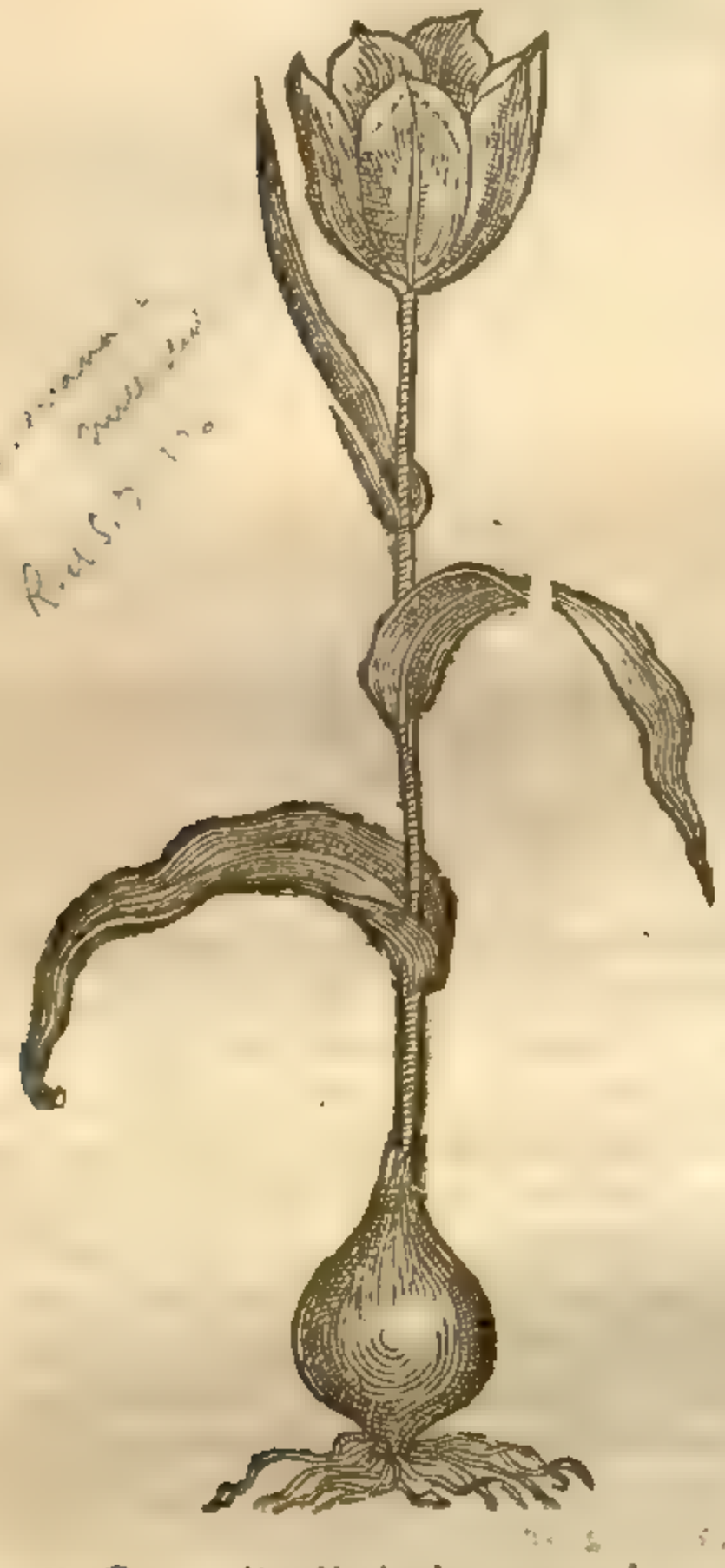

1.
2.
3.
4.
5.

Purpureæ-variæ flos magnâ ex parte omnia folia mucronata habet, interdum tamen externa duntaxat mucronata sunt, interiora autem orbiculato & obtuso mucrone prædita: est etiam cujus omnia folia orbiculatum habent mucronem, ut ex singulorum descriptione videre licebit. Nonnũquam igitur omnia folia mucronata Pæoniæ polyphyllo & pleno flore purpureum colorem imitantur, oraſq; habent ex albo purpurascentes, ungues ex luteo viridique coloribus simul quodammodo permixtis subobscuros, exalbido orbe radiatim eos ambiente, pediculos flavos sed veluti fuligine infectos, apices nigros: illius flores magni sunt & admodũ patuli. Mucronata etiam singula folia, foris ut plurimùm purpurea sunt, interius mediâ parte carnei coloris, oris ex albo pallescentibus, unguibus, staminibus, & apicibus flavis sive luteis. Interdũ omnia folia mucronata, foris & intus purpurea sunt omnino, extrema ſque oras albas habent, ungues luteos albo orbe circundatos, apices obsoletè purpurascentes initio, deindè ubi obversi sunt (solent enim omnes bulbacei generis florum apices explicante sese flore aperire & invertere) flavo polline aspersos, flavos pediculos. Aliorũ singula folia etiam mucronata, & saturatiore purpureo colore prædita, omnium oræ exalbidæ, ungues albi, in imo tamen flavi, apices & stamina pallida. In quibusdã omnia similiter folia mucronata, sed color purpureus dilutior magisque floridus, oræ exalbidæ, ungues ex viridi pallescentes, pediculi nigricantes, apices pallidi: odoratus est plerumque istarum Tulipарũ flos,
6. reliquarum inodorus, ut etiam subsequentium. In sexto etiam genere omnia folia mucronata, obscurioris purpuræ & quasi amethistinæ colore prædita sunt, magnis autem oris albis,
7. unguibus, staminibus & apicibus flavis. Quorundam contra florũ singula folia orbiculatis sunt oris, ijsque magnis & albis, reliquâ parte saturatiore nitenteque purpureo colore prædi-
8. ta, flavos ungues ambit albus orbis, cineracei apices, flavi pediculi. Nonnullorum interiora
9. folia aliquantulum orbiculata, dilutiore purpureo colore splendent: interiore parte tota ferè alba sunt, omniũ oræ magnæ, albæ, ungues, stamina & apices flavi coloris. Reperitur etiam cujus externa folia mucronata & reflexa, exteriore parte obscurioris purpuræ colore prædita sunt, interiora verò orbiculata & dilutius purpurescentia, utraque autem in magnas albas oras desinentia, & interiore parte veluti purpureum orbem, totum florem per medium ambientem habentia, luteos vel flavos ungues albo orbe inclusos, apices obsoletè purpurascen-
10. tes, flavos pediculos. Est præterea cujus omnia folia mucronata, & tria externa foris purpurea, omnia autem magnis oris albis prædita, interioreq; parte omnino alba, nisi mediam eorum partem veluti purpureus orbis secaret & varium faceret, ejus ungues flavos ambit albus circulus, stamina cum apicibus pallent.

SED ante quàm finem huic capiti imponam, adijcienda putaui, quæ circa Tulipas semine Constantinopoli misso natas observabam.

Magnum seminis illarum cumulum acceperat Illustris vir Augerius de Busbeque cum plerisque bulbaceis stirpibus eo anno quo Viennam veni, hæc, cùm sequẽte anno in Galliam proficisce-

proficiscerentur, mihi reliquit: ea verò demùm annis septuagesimo quinto & sequente supra millesimum, & quingentesimum confertim (quòd vetusta essent, & vieta, vixque noscitura, existimarem) terræ mandavi. Ex his tamen ingens Tuliparum numerus pregnatus est, quarum nonnulli e quinto, sexto, atque etiam sequentibus annis flores tulerunt insigni colorum varietate commendabiles. Nam flavos omnino, rubros, albos, & purpureos, vel ex his coloribus inter se commixtis distinctos hoc est, F-V, R V, A-V, P-V. nactus sum præcoces: Sed inter illos etiam fuerunt, qui diligentius observanti, potiùs ad Dubiarum vel Serotinarum Tulipparum classem referendi videtur, quàm Præcocium: nam licet æquali cum Præcocibus magnitudine nonnullæ duntaxat assurgant, eodem tamen cum Dubijs sive Serotinis tempore flore re animadverti: de ijs autem proximis capitibus.

Tul parum semen etiam vetustum germinat.

Hæc igitur sunt quæ de Præcocium Tulipparum varietate nunc commentari libuit: non me fugit tamen, quin plures differentiæ tradi potuissent, sed ejusmodi, quas ad jam enumeratas, tamquam primarias reduci atque sub illis comprehendi posse existimo. Nunc autem ad Serotinarum descriptionem transeamus.

TVLIPA SEROTINA. CAP. VIII.

T. serotina historia.

SEROTINA Tulipa, majore est amplitudine, cubitalem enim & tripedalem interdum habet caulem, firmiorem, crassiorem, rotundum, fungosa materie plenũ, & brevi etiam incanaq; veluti lanugine, sive efflorescentiâ quadam aspersum: hunc alternatim amplectuntur quaterna plerumque folia, nonnumquam quina & sena, carinata, firmiora quàm in Præcoce, ut plurimum erecta, non nutantia aut ad terram inflexa, atq; oris interdum adeò reflexis, ut sinuosa videantur, aliquando omnia æqualia. Summo cauli, qui pedali vel majore plerumque, imò cubitali etiam nonnũquam longitudine nudus supra folia eminet, unicus insidet flos magnus & oblongus, cyathi modo concavus, sex foliis constans, extremo apice omnino mucronato vel orbiculato, aut tribus exterioribus duntaxat mucronatis, interioribus orbiculatis, ut in Præcoce, & e contra: caput ut in illa triangulare, membranaceum, crassius ut plurimum, & prominulo ventre, quo à summo dehiscente, sex ordines seminis plani, cartilaginosi, fulvi, aut rubescentis, majoriq; quàm in Præcoce conspiciuntur: radix præcoci similis, longiore tamen majoreq; bulbo constat plerumque, in reliquis cum illa conveniens.

Tulipa serot. πολύκλωνος minor.

Tulipa serot πολυκλαδὴς major.

T. serotina minor πολύκλωνος.

Tametsi autem hæc Tulipa non secus ac præcox unico ut plurimum constet caule, eum tamen interdum πολύκλωνον & ramosum habet: nam natæ mihi sunt rubro flore atq; etiam flavo præditæ, quibus ex infimi folij ala alter nudus & pedalis ramus, gracilior tamen, & ad summi

ſummi folij exortum tertius, craſſitudine primarium caulem propemodum æquans eademque altitudine nudus excreſcens adnaſceretur, ſinguli etiam ſuum florem ſuſtinentes: interdum quaterni, quini, & plures (nam anno XCI. habui ſex ramis totidem floribus conſtantem) flores ſinguli ſuo graciliori ramo ex alis naſcente inſidentes provenerunt, ſed alij alijs majores, nonnulli etiam vitiati. frequentiùs verò accidit ut unico ramo donetur, quàm binis aut pluribus.

T. ſerotina major πολυανθος.

IN hac porrò tam inſignem colorum varietatem non deprehendi, ſed flavas duntaxat, vel ad auri colorem inclinantes, & rubras unguibus plerumque nigris, orbe aureo cinctis, eaſque vel odorato vel inodoro flore.

Tulipa ſerotina flava.

T ſ flava.

T. ſ. rubra.

FLAVA ejuſdem ferè coloris eſt cum præcoce, hoc eſt, dilutioris & quodammodo flavi, vel palleſcentis, vel intenſioris & quaſi auri modo rutilantis, vidi etiam cujus foliorum ora ſanguineis guttis aſperſæ eſſent: foliorum ungues plerumque ceræ recentis colorem referunt, interdum nigricantibus quibuſdam venis diſtincti conſpiciuntur, vel nigra macula notati: apices cum pediculis vel flavi ſunt coloris, aut cineracei, vel fuligine quadam infecti, aut omnino nigri.

RVBRAE color plerumque ſaturatior eſt, & quaſi nigricat, interdum dilutior & perelegans: foliorum ungues aut omnino flavi ſunt, quales in quibuſdam præcocibus, aut omnino nigri, qui Sole illuſtrati cæruleum quidpiam permixtum habere videntur, vel macula nigra nunc minore, modò majore (eaque tenui orbe aureo incluſa, ut oculum quodammodo exprimere videatur, qua de cauſa à nonnullis *Occhio di Sole*, hoc eſt, Solis oculus cognominatur) flavum inficiente, nonnumquam etiam totum ferè occupante: apices cum pediculis vel omnino flavi ſunt, vel nigri, interdum apices cinerei coloris, & pediculi flavi.

Ceterùm harum Serotinarum Tuliparum quæ vel flavi, vel rubri coloris flore præditæ ſunt, nullæ hactenus varietatē in ſatione mihi pepererunt, niſi quod interdum ex rubræ ſemine, flavæ, contrà ex flavæ ſemine, rubræ natæ ſunt, unguibus ſæpenumero variantibus.

TVLIPA DVBIA. CAP. IX.

Tulipæ dubiæ hiſtoria.

TVLIPÆ medio inter præcocem & ſerotinam tempore florentes, videlicet quæ marceſcente præcocium flore ſuos explicant, & ſerotinis florere incipientibus, jam ſeneſcunt, imò interdum cum illis etiam florent, Dubiæ quodammodo appellari poſſunt, cùm utriuſque generis naturam referant. Sunt verò inter eas nonnullæ, quarum flores & ipſa planta ſerotinarum magnitudinem æquant: aliæ quæ præcoces non ſuperant, nec illis formâ ſunt abſimiles, & illæ quidem vel ampliſſimis floribus prædiræ, vel præcoce non majoribus: ſunt etiam quædam præcocibus humiliores. Singularum autem differentias quàm dilucidè poterimus hîc explicabimus, earum videlicet quæ nobis ſunt conſpectæ: nam quis reliquarum infinitam varietatem verbis exprimere queat?

I dubia major. DVBIAE igitur majores, florem non minùs amplum habent, ut diximus, quàm ſerotinæ. 1. Illum autem vel pallidum admodum, vel flavum, omnibus folijs mucronatis, & unguibus flavis inſtar ceræ recentis. 2. Invenitur etiam cujus omnia folia omnino flava, extremas oras orbiculatas habent ad præmaturi aurei mali colorem accedentes: ſtamina cum apicibus flava ſunt illius flos odoratus. 3. Alia item cujus color omnino aureus, externa deinde folia flavo dorſo prædita, oras dilutioris cinnabaris colore radiatim diſtinctas adquirunt: interiora verò folia cinnabaris etiam colorem, atque inſuper binos luteos nervos ſecundùm longitudinem, & flavos radiolos in latera excurrentes: ungues hujus magni, flavi, altitudinem 4. ſuperant apicum, qui nigri ſunt, pediculi flavi, ſed fuligine infecti. Nonnumquam omnia folia orbiculato mucrone prædita flavi coloris ſunt, rubris venis ſecundùm eorum longitudinem excurrentibus, nunc tenuibus, modò craſſioribus, atque etiam totum dimidium fo- 5. lium interdum inficientibus. Sunt quibus flores dilutius rubent, & cinnabaris colorem

quo d am

Tulipa dubia 1. major.

Tulipa dubia 1. major altera.

quodammodo referunt, omnium foliorum extremis oris mucronatis; vel saturatiores sunt, & quodammodo nigricant, exterioribus folijs mucronatis, interioribus orbiculatis: unguibus flavis, magnis vel parvis nonnumquam veluti fuligine aspersis, vel in omnibus folijs, vel in exterioribus duntaxat: apices modò flavi & leviter nigricantes, modò omnino nigri, flavi etiam pediculi media ex parte nigricantes. Aliarum flores sunt coloris albi exoleti, qui ὠχρόλευκος dici queat: nam folia ex albo pallescunt, eorumque dorsum flavescit: interiora folia orbiculata, ungues & apices pallent. Nonnullarum flores omnia folia habent extremo mucrone orbiculata dilutissimi purpurei coloris, & quodammodo carnei, maximos ungues albos, qua capiti adhærent flavescentes cũ staminibus & apicibus. Quarundam paulo saturatiùs purpurascunt, & aliquarum prædulcium præcociorumque rubescentium uvarum, quas Germani Terminer/ Austriaci Muscateller appellant, colorem referunt, interiora folia orbiculata, ungues cum apicibus flavescunt. Reperiuntur item quarum flores saturæ admodum sunt purpuræ & nigrorum acidorum cerasiorum succum pænè referunt, Austriaci Weixelfarb vocant: harum ungues vel subcærulei sunt, vel ex cæruleo nigricantes, stamina fusca sunt. 6. 7. 8. 9.

DVBIAE mediæ quæ amplissimum florem habent, paucæ sunt à me observatæ. Earum una valde pallidi coloris, coctum sulphur ferè referentis, propterea Austriacæ nobiles matronæ Schwebelfarb/ id est, sulphurei coloris cognomen illi indiderant: omnia ejus folia mucronata, ungues fuligine infecti. Ejus unicum bulbum Byzantio allatum habuit Generosa Dn. de Heysenstain, quæ illius prolem communicavit: floruit quidem illa anno M.D.XXCVI. & bonum semen dedit, sed subsequens rigida hiems cum matre corrupit: semen anno sequente terræ commissum, Viennæ in meo hortulo relictum. Altera flavi elegantis coloris florem habet, cujus omnia folia mucronata, nigri ungues, nigri apices, fuligine infecti pediculi. Hæc anno M.D.XXCIX. florem mihi tulit sedecim folijs constantem, ejus verò proles tredecim, at sequente anno, mater duntaxat octo, proles sex. Tertiæ flos F-V. est, hoc est, ex flavo & rubro coloribus permixtus, magnis sex mucronatis flavisque folijs constans, quæ ab ungue omnino nigro, rubras venas per foliorum longitudinem radiatim excurrentes & in latera sparsas habet, nunc raras admodum, modò densas & confertas. II. *Dubiæ mediæ* 1. 1. 2. 3.

Dubiarum mediarum, quarum flores Præcocibus sunt æquales, & caules intra illarum magnitudinem nonnumquam consistunt, ut plurimum autem Dubiarum majorum altitudinem æquant, multiplex est genus, cujus differentiæ difficilius distingui possunt quàm Præcocium, ob variam colorum mixtionem per totos flores interdum diffusam, ut longâ & diligente observatione didici: aliquas tamen ex his quæ vel mihi floruerunt, vel apud alios III *Dubiæ mediæ* II.

Tulipa dubia II. media I.

Tulipa dubia III. media II.

Tulipa dubia III. media II. versicolor.

creviſſe ſignificatum eſt, quâ potero perſpicuitate, pro ingenij mei tenuitate deſcribam. Sunt igitur quædam Flavæ dilutiores vel palleſcentes, quarum externa folia quodammodo foris vireſcunt: aliæ quarum folia orbiculata ſunt, ungues autem ſubvireſcunt: quarum item folia flavi coloris elegantis, interiora tria ſupernè orbiculata, & quibuſdam ſanguineis guttis aſperſa: nónullę omnia folia flava habent, ungues cerei coloris, quales alioqui ſerotinæ habent: aliæ quarum ungues nigrâ & ſplendente maculâ ſunt inſigniti, vel ex fuſco & viridi coloribus commixtis perfuſi. Nónullæ F-V. ſunt, nam licet omnia folia initio flava ſint, tertio tamen vel quarto die poſt quàm explicati ſunt flores, ſingula folia tenui limbo rubro exornata conſpiciuntur, nonnumquam etiam in prolibus (nam ſatis fœtifica eſt) nullus appareat, vel alternis duntaxat annis conſpicitur: quædam flava folia habent, oras autem cinnabaris ferè colore infectas: aliarũ folia pallidiora ſunt, & rubris venis ornatas habent oras: quarum item folia etiam pallent, ſed perfuſus eſt mali aurei præmaturi color, præſertim circa oras: invenitur etiam verſicolor elegantiſſima, cujus colores flavus & ruber ita commixti ſunt, ut è ſericeo panno flavo, cujus ſubtemen rubrum eſt, conſtare flores videantur, illius ungues nigri ſunt: A-V, ſerotinæ ſemine mihi hæc nata, elegantiſſimum florem tulit anno M.D.XXCVIII. Aliarum flo-

1.

2.

3.

rum flores albi quidem ſunt,ſed in flavum degenerantis coloris qui ὠχρόλευκος qualis in Dubia majore deſcriptus eſt, harum folia vel omnia mucronata, vel interiora orbiculato mucrone conſtant,ungues,ſtamina,apices pallent:nata etiá mihi eſt è F-V.ſerotinę ſemine quod Ioan Boiſot communicavit,ſulphurei quędam coloris,qualis illa Heyſenſteinia ferè,ſed minus ampli floris. Quarundam flores ὠχρολεύκαι etiam ſunt coloris ſed alius color adjunctus: 4.
nam cujuſdam omnia folia mucronata, extremum illum mucronem rubro colore tinctum habent: alia pallidiora ſunt & oras rubris venis diſtinctas habent: in nonnullis foliorum oræ vel purpureis venis diſtinctæ,vel carnei coloris omnino ſunt,qui etiam media folia occupat. 5.
Vnam habui A-V.ſerotinæ ſemine natam quæ anno M.D XXCIX florem prorſus album protulit,licet initio vireſcens color perfuſus quodammodo conſpiceretur, ſtaminum apices fuſci 6.
fuerunt. Nonnullarum flores A-V.ſunt octavæ A-V.præcoci fere ſimiles,ijque,vel dilutiores, interioribus folijs quodammodo orbiculatis, unguibus nunc exalbidis circa ſummum purpuraſcente maculâ inſignitis,ſtaminibus exalbidis,eorum apicibus nigricantibus,modò unguibus &ſtaminibus candicãtibus,vel unguibus exalbidis ſubcęruleo orbe incluſis,albis ſtaminibus,nigricantibus apicibus:aut ſaturatioribus folijs præſertim exteriore parte, exterioribus mucronatis,omnium oris candicantibus, unguibus exalbidis ſubcæruleâ maculâ inſignitis,albis ſtaminibus,apicibus eorum nigricantibus: quarundam folia mucronata dilutioriſque ſunt coloris aut ſaturatioris: Inveniuntur etiam quarum flores plurimùm ad A-V.prȩcocis ſecundæ & tertiæ colorem accedunt: & alia ſemine à Boiſot miſſo nata elegãs in cujus flore purpureæ venæ per totũ folium diſperſæ ſunt,floruit hæc primùm anno M.D.XC. Pur- 7.
pureárum flores coloris nunc ſunt dilutioris & magis floridi, foliaq; interiora orbiculata habent,exalbidos ungues,purpuraſcentia ſtamina,eorũ apices nigricantes: modò quaſi ſimiles Purpureæ dilutiori dubiæ majori,candicãtibus oris,unguibus vel ex albo flaveſcentibus,vel flavis omnino, aut veluti fuligine infectis,aut ex cæruleo, flavo, & ſubvireſcente coloribus commixtis: modò ſaturatioris coloris, cui albicantes tamen quædam venæ permixtæ ſunt, unguibus aut ex flavo nigricantibus,aut flavis omnino, aut ex viridi nigricantibus, aut ſubcæruleis, ſive ex cæruleo flaveſcentibus,aut cæruleis omnino, niſi flaveſcens orbis ambiret: ſunt etiam quarum flores dilutè purpurei illum ferè colorem referunt qui in Caryophylleis floribus remiſsè miniatis è Sileſia primum delatis conſpicitur, Viennenſes & Sileſiacæ matronæ Pomerantzfarb/ quaſi aurei mali colorem illis tribuunt, quia dilutius rubenti colori flavus quodammodo perfuſus videtur, horum color vel dilutior, præſertim interiore parte & per oras,vel ſaturatior, interdum internè dilutiſſimus, foris ſaturatior, ungues vel flavi, vel flavum colorem fuliginoſus ambit orbis, vel ex viridi nigricant, vel fuſci ſunt: vidi etiam quarum flos ad poſtremam differentiam Secundi generis valde accederet, rubro tamen colore alium ſuperante: quædam plurimum accedunt ad eam quę inter Dubias majores octavo loco repoſita eſt,verùm humilior,folijs interioribus orbiculato mucrone prędĭtis,unguibus vel omnino albis, vel candicantibus & ſuperiore parte ad cæruleum colorem tendentibus,ſtaminibus exalbidis,apicibus ad fuſcum vergentibus, vel ungibus cæruleis, aut ex cæruleo vireſcentibus,vel nigricantibus: aliæ Dubiarum majorum nono generi ſimiles ferè,licet minores,quarum ungues vel fuſci ſunt, vel ex cæruleo nigricant, vel flavi nigro orbe flavum colorem ambiente. P-V.florum folia vel dilutiore colore purpureo ſunt prędita, vel 8.
ſaturatiore,omnium oræ mucronatæ, vel interiorum orbiculatæ exalbidæ ſunt, ungues aut albi,aut ſubcærulei,aut albi quidem, ſed quos latus orbis carnei coloris ambit, ſtamina plerumque nigricantia. Inter reliquas Rubræ mihi natæ quarum folia foris ad purpuraſcentem colorem accedebant,interius autem coccinei ferè coloris erant,ungues,ſtamina,apices 9.
flavi:item quarum flores rubri, folijs tamen exterioribus ſecundùm longitudinem flavus color aſperſus:& quarum color non ſplendens, ſed obſcurus & ad lateritium accedens, ungues flavi vel nigri: præterea,quarum flores R.ſerotinæ ſimiles,quæ ab unguibus nigris flavo orbe cinctis Oculus Solis cognominata eſt. Alia item cujus flos nondum mihi conſpectus 10.
dum hæc ſcriberem, verum pictura à nobili viro Ioanne de Hogelande Lugduno Batavorum miſſa anno M.D.XC. deinde illius unicę quam habebat,bulbus,ejuſdem anni autumno, cujus flos omnia folia mucronata habet,eaque, ut ipſe Hoghelandius ad me ſcripſit, initio quidem omnino viridia,deinde oris veluti palleſcentibus, quæ tandem in rubrum colorem mutantur radiatim ſeſe alteri colori commiſcentem,color etiam ille viridis ſeneſcente flore elangueſcit, præſertim interiore foliorum parte: & ſanè ſubſequentibus annis, bulbus ille florem mihi dedit,qualem deſcripſerat,nullum tamen ſemen nanciſci potui. Sed & alia ſemine mihi nata,ſimilem florem produxit Lugduni Batavorum anno quinto & nonageſimo ſupra milleſimum & quingenteſimum. Sunt autem omnes hæ dubiæ mediæ ſecundæ claſſis (præter poſtremum genus) mihi natæ ſemine,vel Byzantio allato,vel à N. V. Ioanne Boiſot communicato, vel eo quod mihi ſerotinæ meædederunt, vel (quod magis mirandum) aliquot etiam præcoces. Nam anno M.D.XXCVI. ex purpureâ præcociùs florente habui P. ſerotinam elegantem dilutiorem,cujus folia interiore parte ad illum purpureum colorem accedebant, quem conſpici dixi in quibuſdam purpureis ſecundæ claſſis Dubiarum mediarum,quæ à Matronis Auſtriacis Pomerantzfarb cognominatur,unguibus flavis, in tribus verò exterioribus folijs,nigricantibus:item ὠχρόλευκον.è P-V. autem præcoce, P. ſerotinam ad rubrum quodammodo tendentem,& P-V.ſerotinam dilutiorem elegantem. Anno ſequente, *Ex præcocibus interdum ſerotinæ.*

jurſus è P.præ. Rub.ſerot.elegantem ad carneum colorem accedentem,unguibus ex cæruleo nigricãtibus.M.D.XXCVIII.autem anno è P.præ.ὠχρόλευκον ſerotinã,R.ſerot.unguibus'& ſtaminibus flavis,P.ſerot.nigricantibus.ung.&P-V.ſerotinam:ex A.præc.Flavam ſerot.& P-V. ſerotinam. Contrà ex A-V ſerotinâ,natæ ſunt præcoces Alba,Flava,Rubra ung. flavis, Rubra *Ochio di Sole*,& P.dilutior.

Ex ſerotinis aliquando præcoces.

Colorum in Tulipa ſumma varietas.

Cujuſdam porrò R-V.quæ anno M.D.LXXVII. primùm Bruxellæ florem protulit, ſemine, nactus eſt jam dictus Boiſot, & quædam nobiles Matronæ dubias etiam Tulipas mirâ colorum varietate ludentes,ut ad me perſcriptum eſt:etenim & flavas,& pallentes, ex albo item palleſcentes,ſive ὠχρολεύκους,purpuraſcentes, intenſius aut dilutius rubentes, lateritij coloris,atque alias alijs coloribus inſignitas habuerunt : quibus etiam ſimiles, & aliæ elegantiſſimis coloribus variè mixtis poſtea mihi ſemine natæ, & ſingulis annis adhuc naſcuntur, quibus pares nunquam ante conſpectæ : ita Deus in iſtis floribus admirabilem ſuam poteſtatem oſtendit.

T ſerot. viridis duplici foliorum in flore ſerie.

CETERVM anno M.D.XCIII. mittebat Iacobus Plateau Tulipæ, quæ illi ſemine nata erat, monſtroſæ quidem, ſed non inelegantis,iconem, colore à reliquis differentem, ejus enim flos, ipſo referente, prorſus viridis, internè ſex parva craſſaque alia folia etiam viridia complectens,caput ambientia,ut initio parva braſſica florida ſive Cypria videretur. Primò quo florem tulit anno,neglexiſſe ſcribebat, vitium aut Naturæ ludum eſſe exiſtimans: ſed cum ſubſequentibus quatuor annis florem non variare animadverteret, nullum autem probum ſemen præbêre,ejus rei pertæſus,bulbum alteri donavit.

T.ſerot.viridis oris pallidis,& albis.

SED & mihi biennio poſt,ex ſemine natis ſerotina mihi florem dedit ſex folijs,ut reliquę, conſtantem, prorſus virentibus, exceptis oris quæ pallidæ erant, & unguibus, qui ex viridi palleſcebant. Floruit etiã mihi anno M.D.XCVI. Alia viridis cujus oræ albæ fuerunt. Breviter, ſinguli anni nobis proferũt novum aliquod Tuliparum genus, nec ante cuipiã conſpectum.

Tulipa dubia pumilio.

Tulipa dubia pumilio.

Tulipa pumilio altera.

HVMILIOR porrò Tulipa pedalem altitudinem non ſuperat, imò ut plurimum infra eam conſiſtit, folijs & flore ad Præcocem proximè accedens:floris autem folia omnia mucronata, ſed exteriora multo longiora, foris obſcurè rubra,extremis tamen oris virentibus, interiora omnia folia intensè rubent & ſplendent: ungues flavi radiati; ſed quos nigerrima macula ſic inficit,ut orbis aureus & radiatus eam duntaxat ambire videatur,& oculum quodammodo ementiatur : ſtamina cum ſuis apicibus nigricant: hujus radix bulbacea interdum eriophora eſt, nam exterior illa membrana bulbi ſubſtantiam amplectens & tegens, plurimo denſo, candido, molliqué tomento adeò ſuffulta eſt, ut molliſſimè bulbum recubare neceſſe ſit.

INVENITVR etiam alterum pumilionis Tulipæ genus,quod mihi quidem conſpectum non eſt: ſed iconem ſuis coloribus expreſſam accipiebam anno milleſimo quingenteſimo ſexto & nonageſimo, ab erudito viro Ioãne de Ionghe, Eccleſiaſte Middelburgenſi in Mattiacis,additâ hac deſcriptione:

Mitto ad te Tulipæ cujuſdam iconem, ad ipſius plantę ſimilitudinem expreſſam,hoc eſt, eadem quâ Tulipa magnitudine, paribus caule,flore,folijs(quę paullo longiora & anguſtiora habere debet)& bulbo quem erui,ut pictor commodius exprimeret. Tribus jam annis continuis in horto habui florem proferentem, ſed unicum, nec florem habuit quamdiu ſingulari folio prædita fuit, aliarum Tuliparum modo: nam ſuperiore anno habui flore ſuo onuſtam,& aliam unicum folium producentem, quæ nunc quaterna folia nacta,primum florem demùm tulit alteri prorſus ſimilem,ut certum ſit id genus majorem amplitudinem non adquiſiturum.Hactenus ille. Tota verò planta (quantum ex icone deprehendere potui) palmo major non eſt, quatuor promens folia anguſta,carinata, Tulipæ Mompellianæ foliis ſimilia,inter quæ caulículus prodit uncialis aut paullo longior,nudus (præter aliarum Tuliparum morem)ex viridi purpuraſcens,ſummo faſtigio florem gerens ſex folijs conſtantem,foris nonnihil purpuraſcentibus, intus candidis, umbilicum occupante oblongo capitulo ſex

flavis

Tulipa pumilio altera.

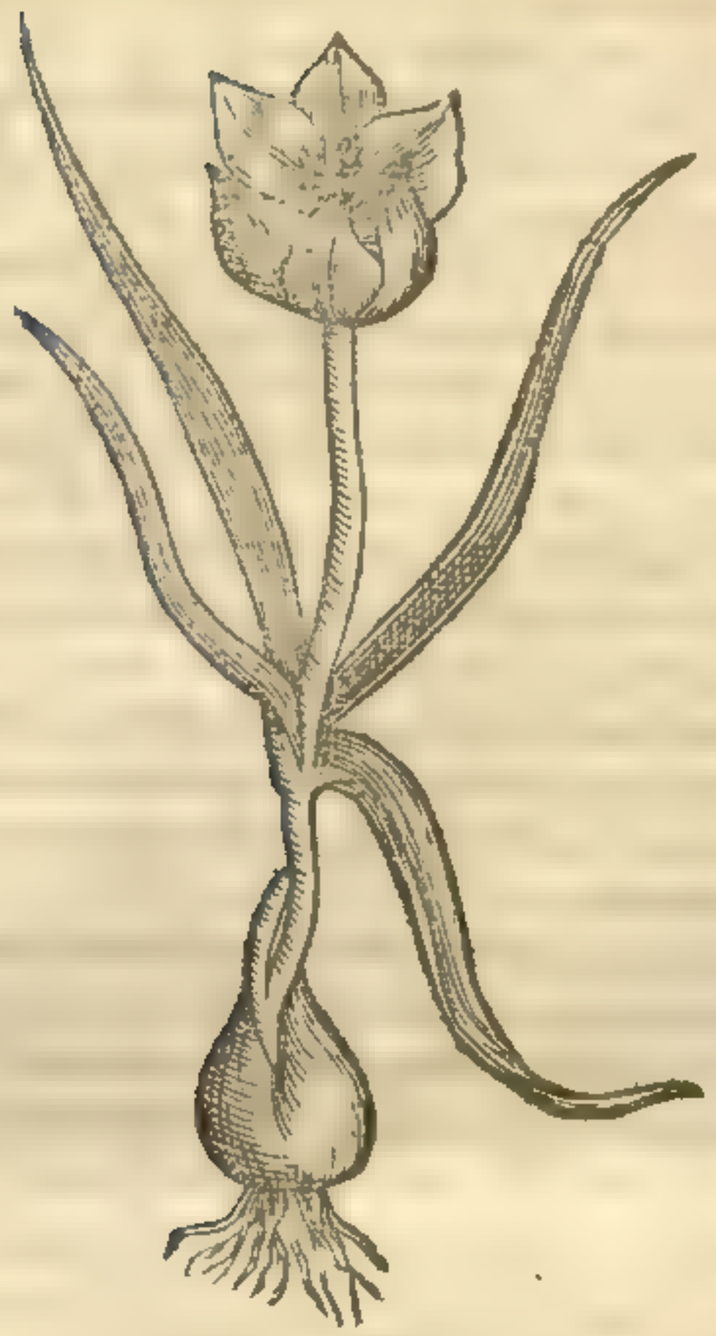

flavis staminulis septo, quod an semen protulerit, ignoro: florem autem tulisse Aprili inde conjicio, quoniam sub Maij initium picturam mittebat, cujus bulbus exiguus, bulbi tamen aliarum Tuliparum formam referens, ex spadiceo nigricante cortice tectus. Icone acceptâ, Croci verno tempore florentis genus initio existimabam.

CETERVM non omnes flores diu in sua coloris elegantiâ & venustate perdurant, verùm nonnullarum magis caduci, brevi marcescunt, aliarum firmiores sunt & coloris gratiam diutius retinent, præsertim serotinæ & dubiæ: omnes certè nubilo cælo sese contrahunt, & pluvio facilè corrumpuntur, etiam ante quàm expandi possint interdum, si continui cadant imbres: contra, temperato sole illustrati, explicantur & diutius conservantur: at vehemente etiam ejus ardore nimium excocti, & suo humore exhausti, facilè defluunt. Neque omnes versicolores, tam præcoces, quàm serotinæ, singulis annis eandem coloris gratiam perpetuò retinent, sed alternis variare sæpiùs observavi; exempli gratia F. V. A-V. uno interdum anno nitidissimæ sunt, sequente vix alius color, quam flavus vel albus in eis conspicitur, sic R-V. & P-V nonnumquam magnas habent oras flavas & albas, sequente valde exiguas.

Tulipæ alternis plerumq; annis elegantiores proferunt flores.

CETERVM tametsi seminibus terræ mandatis Autumno (inutilis enim bulbacearum & tuberosarum maximâ ex parte verna est satio) hujus plantæ genus conservari soleat: interdum tamen & nucleis majori bulbo adnatis propagatur, sed nulla inter præcoces Tulipas fertilior rubra, & alba, omnium autem maximè serotina rubra, quæ adeò fœcunda est, ut etiam semine nata, & vix bima alias proles generet biennio aut triennio ante quàm florere incipiat, quod etiam faciunt pleræque dubiæ: Solent enim omnes Tulipæ nondum adultæ, & ante quam flores proferre incipiant, ut plurimum singulis annis recta & quasi ad perpendiculum in dodrantalem & palmarem altitudinem profundius descendere (Apenninas excipio, & quasdam alias, quæ non in altum, sed in latus & obliquum, ante quàm floriferæ sint, proles è longis venis dependentes spargunt, ut proximo capite declarabimus) serotinæ autem illæ & dubiæ jam dictæ: etiam in veteris bulbi exuvio aliquid substantiæ relinquere, quæ in alium bulbum efformata, similiter in exuvio substantiæ quidpiam relinquit quæ in alium bulbum transit, ut si quis cum dexteritate quadam & industriâ trimos & quadrimos eruat, exuviorum vestigia sequendo, nonnumquam velut catenam aliquot bulborum cohærentium, & ex primo exuvio ortum ducentium inveniat: licet interdum accidat ut R. serotina jam grandior, nondum tamen planè adulta, instar Tulipæ Apenninæ sive Bononiensis proles in latus spargat, ut in meo hortulo, in quo varij generis bulbosas stirpes florum elegantiâ & varietate commendabiles alebam & excolebam, dum Viennæ agerem, non semel observavi.

Tulipa variis seritur modis.

Memini & bulbos in infimâ alâ, quasi summa tellure natos, in serotinarum & dubiarum generibus præsertim (licet etiam in A-V, P-V, & quarundam aliarum præcocium alis bulbi mihi nati sint) qui telluri commissi, ejusdem coloris cum matre florem subsequente anno produxerint: eundem etiam colorem retinent bulbi matri adnati. Ex seminibus verò quæ fit propagatio, plane (ut dixi) incerta est, in præcocibus nimirum & dubijs: nam serotinæ magna ex parte suum genus conservare videntur, quemadmodum superiore capite dictum est: aut si aliquam mutationem adquirunt, exigua ea est, & plerumque in unguium & staminum varietate, aut coloris intensione vel remissione consistit.

Tulipa bulbifera.

Solet caulis è medio bulbo erumpere: sed ipso cum folijs jam marcido, & siccato, si bulbum eruas, ad latus illius enatum conspicies (quod etiam evenit in Iride bulbosa, Colchico, & congeneribus alijs) novo bulbo paulatim succrescente, & totius plantæ succum ad se recipiente, quo tempore commodissimè erui potest, erutus bulbus diu extra terram adservari, & in alia loca etiam procul dissita sine noxâ transferri.

Omnes autem cujuscumque generis Tulipæ (ut etiam hoc breviter annotem) quemadmodum longâ experientiâ didici, quamdiu florem non ferunt, ἄκαυλοι planè sunt, & uni-

Tulipa bulbifera.

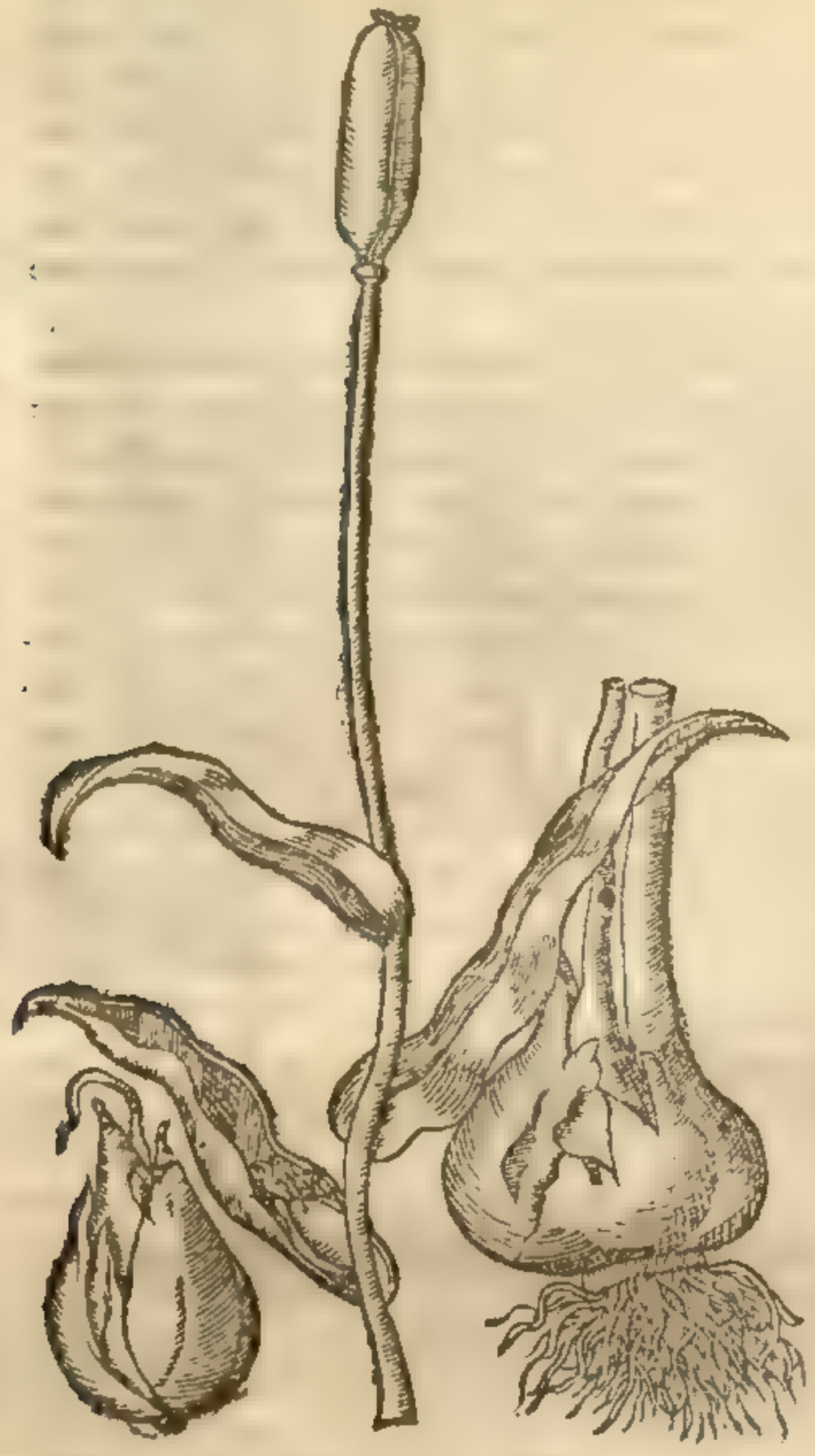

τριφυλλον.

rum folium singulis annis proferre solent: at si, dum emersit, seseexplicare incipiens, secundum etiam eo inclusum appareat, illo ipso anno florem prolaturum spes est, nisi pruina, aut aliud ab insectorum erosione incommodum eam intercipiat.

QVO nomine veteribus dicta sit hæc planta, multi dubitant. Sunt tamẽ peritiores nonnulli, qui ad Satyrium Dioscoridis, quibusdam τριφυλλον cognominatum, referendam censeant: ad cujus sanè descriptionem multis notis accedit. An verò ijsdem facultatibus cum Satyrio prædita sit, neminem periculum feciſſe intellexi.

Memini ante plures annos Viennensi pharmacopæo ad rubri cancri symbolũ plus quàm centenos Serotinę bulbos quadrimos dedisse, ut saccharo condiret, radicum orchidis instar, & in aliquo, qui ad hujusmodi remedia confugeret, periclitaretur: verùm illo negligentiá quadam condire oblito, perierunt. At anno M.D.XCII. Ioannes Muler pharmacopæus multos condijt, radicum Orchidis instar, quibus certè longè suaviores & palato gratiores deprehendebam: an verò id præstarent, quod satyrio tribuitur, nondum intellexi.

Potuisset autem ante triginta annos Antuerpianus quidam mercator certi quidpiam de eare statuere. Is enim cùm horum bulborum non exiguum numerum ab amico cum byssinis pannis Constantinopoli sibi missum accepisset, cepas esse existimans, ex illis aliquot sub prunis assari iussit, & vulgarium ceparum modo, ex oleo & aceto in cœnam sibi parari: reliquos in horto, inter brassicas & alia olera defodit, ubi neglecti, omnes brevi perierunt, præter paucos quos Georgius Rye mercator Machlinensis, rei herbariæ perquam studiosus, ad se recepit: cujus sanè diligentiæ, & industriæ acceptum referre debemus, quòd eorum postea flores, gratissimâ varietate delectationem & voluptatem oculis adferentes, videre nobis licuerit.

Natalia. Hactenus autem Tulipārum bulbi nobis Byzantio missi sunt, præcocis quidem *Café lalé*, serotinæ verò *Caualá lalé*: à locis nimirum unde primùm Constantinopolim illati sunt, appellatione inditâ: Caffa urbs est in peninsula *Gazaria* dicta, quæ inter Propontidem & Euxinum pontum sita est: *Caualla* verò in Macedonia urbs maritima. Sunt qui Tulipam, præsertim purpureã, Cosmosandalõ esse velint à veteribus inter coronarias herbas numeratum.

TVLIPA BYZANTINA ALTERA. CAP. X.

QVIA novum Tulipæ genus hoc capite describemus, operæpretium me facturum existimavi, si pauca quædam de Apenninea, Narbonica, & Hispanica, quibus nostra hæc aliquot notas similes habet, priùs differeremus.

Tulipa Apennina. APENNINEA igitur Tulipa pedalem vel etiam cubitalem fert caulem, in binos aut ternos ramos interdum divisum, quibus singulares insident flores senis ut plurimùm folijs nonnunquam & octonis constantes, foris subvirescentibus, intus flavis, protuberante è meditullio capite trigono oblongiusculo, multis flavis staminibus cincto: valde odoratus is flos, leucoij flavi suaveolentiam referens, superioribus Tulipis plerumque magis expanditur, & ferè à meridie sub vesperam duntaxat: folia alijs Tulipis angustiora, etiam carinata nonnihil, subcinerace cum caule coloris, terna, quaterna: semen paleaceum ut in reliquis Tulipis, sed longe minus: radix bulbosa spadiceo cortice tecta, in binas aut plures sobolesſingulis annis dividitur, proximo anno flores daturas, quin & alias subinde obliquè & in latera spargit (præsertim quæ nondum florem tulit) non in altum recta mergit. Floret cum serotinis, aut paullo etiam serius. Nascitur plurima in Apennino, unde erutam memini Bononiâ ad nos ante multos annos mittere C. V. Vlyssem Aldrovandum, Bononiensem Professorem, & omnium Naturæ miraculorum Scriptorem solertissimum: cujus lucubrationes avidè adhuc expectamus.

HVIC

Tulipa Apenninea.

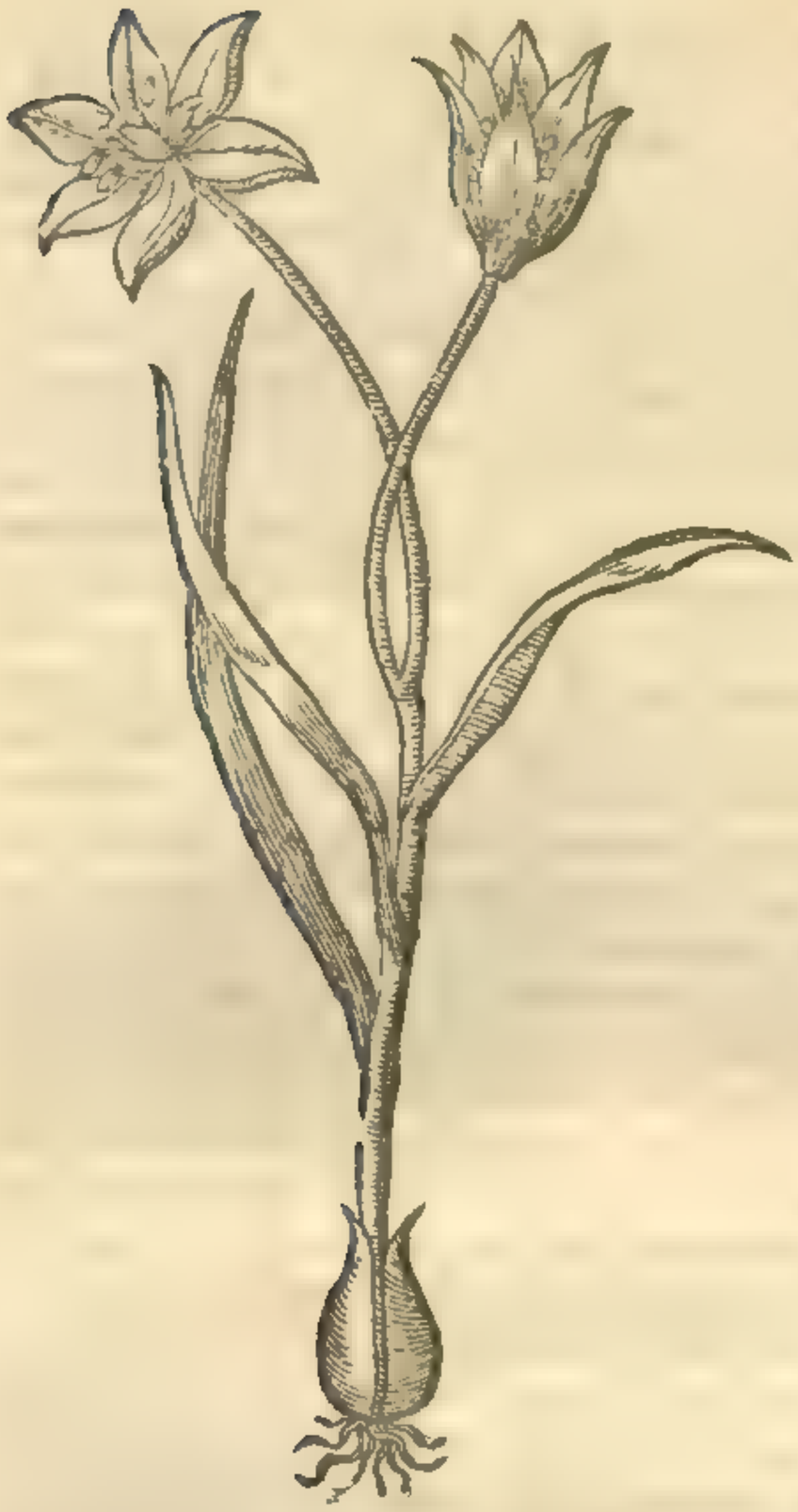

Tulipa Narbonenſis.

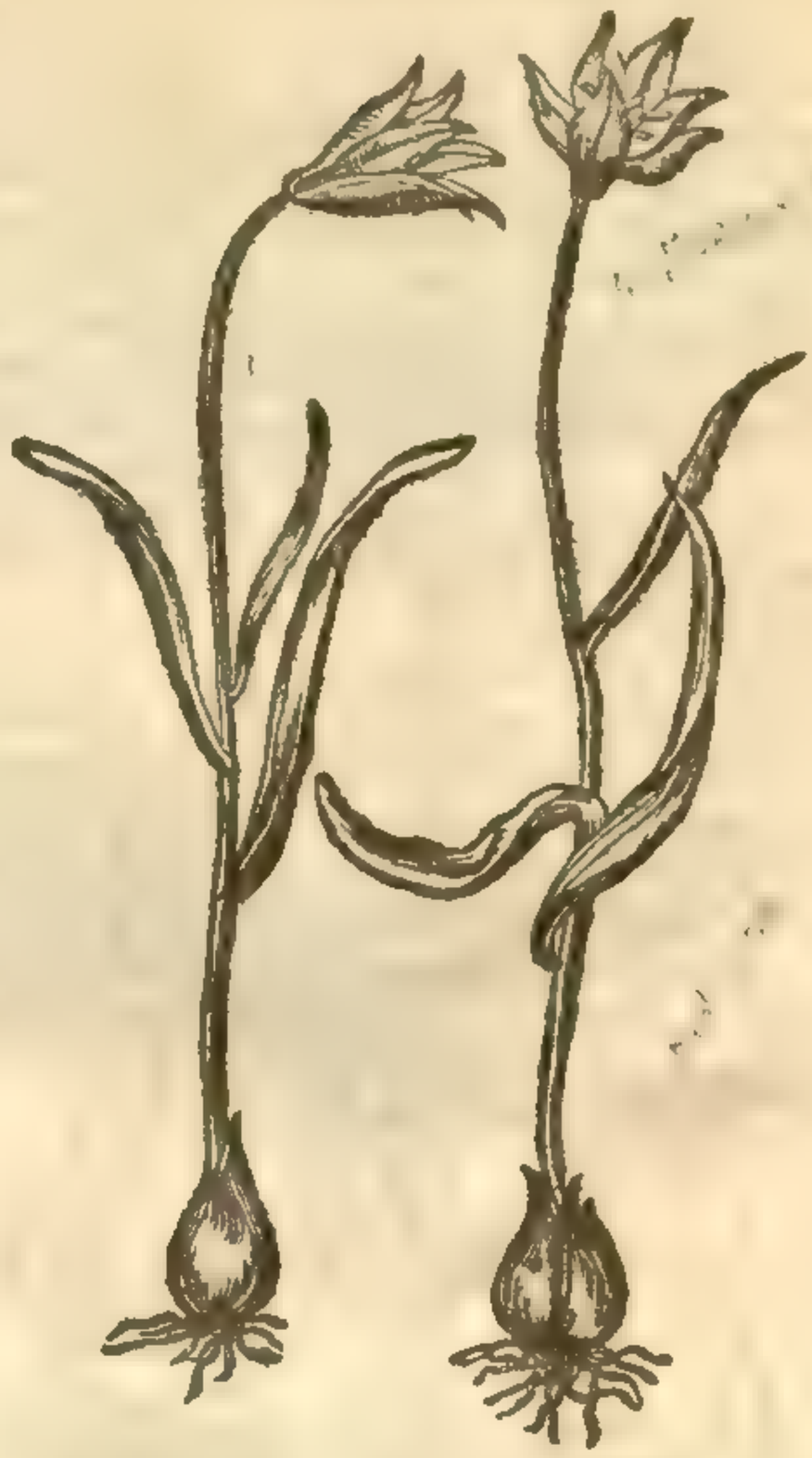

Tulipæ Byzantinæ genus alterum.

HVIC ſimilis pænè eſt Narbonenſis è Cebennis montibus, à C. V. Matthia de Lobel primùm eruta, & amicis in Belgicam miſſa: minor tamen eſt in omnibus, flores foris magis virentes, intus flavi, delicatius quiddam ſpirant: radix etiam è tenuibus nervis in latera ſoboles & bubillos ſpargit. *Tulipa Narbonenſis.*

TERTIA in monte quodam Aranjoes vicino nata, in Belgicam à Franciſco de Hollebeque Regio hortulano miſſa, Narbonẽſi paullo minor eſt: ejus florem non vidi, ſed Narbonenſi ſimilem eſſe intellexi, qui folia tamen habeat foris non omnino viridia, verùm purpuraſcente etiam colore perfuſa. Illius bulbos aliquando alui, qui unico duntaxat folio ſemper germinarunt, adeoq; inanes paulatim facti ſunt, ut tandem perierint. Miſerat præterea idem Franciſcus & alios aliquot bulbos (ut Hiſpania bulbacearum, & variarum aliarum elegantium ſtirpium maximè ferax eſt) quorum maximam partem in Hiſpanicâ meâ peregrinatione non obſervaram, qui tandem belgicum aërem reſpuentes, contabuerunt. *Tulipa Hiſpanica.*

BYZANTINA autem folio prodit liliaceo, unico, ſi florem non feret, reliquarum Tuliparum more, at florem prolatura pedalem promit caulem, viridem, rotúdum, quem amplectuntur bina plerumque folia liliacea, dilutiùs virentia, & Lilij Perſici foliorum modo ſplendentia, florem ſummâ parte ſuſtinentem Apenninæ Tulipę flori formâ & amplitudine parem, ſex mucronatis folijs cõſtantem; quorum exteriora paulo anguſtiora ſunt, interiora verò latiora, exalbido foris cum purpuraſcente & viridi mixto colore, internè autem tenuiter rubeſcente ſive diluto carneo, unguibus & ſtaminibus flavis nigricante apice inſignitus nonnihil odoratum: caput trigonum Apenninæ ſimile, *Tulipa Byzantina genus alterum.*

simile,quod ad frugem non pervenit: radix bulbacea Apenninæ planè similis,aliquot fibris donata,quam etiam bulbos in lâtus spargere observavi.

Florvit mihi hæc anno M.D.XXCVIII. Aprili mense & alterum in supremâ alâ (quemadmodum ex hac icone, quam ex illa florente ipsemet exprimebam, videre licet) habuit florem: Generosæ autem Dominæ Vngnadin,quæ precedente Novembre Byzantio illam cum multis alijs bulbaceis stirpibus acceperat,binæ etiam floruerunt,una binos, veluti mea, gestans flores,altera unicum. An postea aliquæ ipsi floruerint,ignoro;illo ipso enim anno Viennа discessi: earum duarum certè, quas illa donante solùm retinueram, quodammodo contemnens, quòd Apenninеas (adeò similes erant bulbi) existimarem, nulla deinceps floruit, sed prolem generantes,unicum folium produxerunt. Missa autem fuit cum hac inscriptione *Lalé di duos fiors*,ex qua conijcere licet,ut plurimum binos proferre flores.

SED quandoquidem in Apenninеæ Tulipæ mentionem incidimus, silentio premendum non duxi aliud Tulipæ genus quod habuit honestus vir Theodoricus Coornhard Amsterodamensis civis.

TR. Apenninæ similis. EST autem illa,caule,foliis (quæ tamen paullo viridiora) floris formâ, Apenninеæ non valde dissimilis,nec etiam (ut mihi relatum) radice, quæ, ut inquiunt, illius instar, obliquè propagines spargit: floris autem color ruber est saturatior sex foliis mucronatis constans, nonnihil odoratus,quorum ungues longi nigri flavo colore eos ambiente,internis foliis interioribus in ternos radios mucronatos desinentibus,in reliquis ternis,orbiculato mucrone, illis externâ parte omnino flavescentibus, his verò paululum flavi circa infimum unguem habentibus, trigono oblongo capitulo Apenninеæ instar medium florem occupante, rubescente:semen mihi non conspectum. Floret Aprili.

FRITILLARIA. CAP. XI.

Fritillaria historia.

VENVSTISSIMA hæc planta pedali, interdum etiam majore, est caule, rotundo, tenui, foris ex viridi purpurascente, & obsoletioris coloris, intus verò, ut Tuliparum, fungoso: quina plerumque habet folia, interdũ etiam plura, incondito ordine, per caulem sparsa, angusta, carinata, digitalis longitudinis vel majoris, superioribus exceptis, quæ breviora sunt, caule viridiora, & Narbonensis vel Hispanicæ Tulipæ foliis forma colorеque proxima: flos in summo caule sæpissimè unicus (interdum bini, rarò terni, omnes autem eodem tempore se aperientes) nonnumquam gemellus, inodorus, deorsum spectans & propendens tintinnabuli modo, sex foliis constans ut plurimũ, (habui etiam octonis & duodenis) quæ areolis quibusdã nunc quadratis nunc oblongiusculis, partim candidi, partim purpurei, sive saturatioris, ut ita dicam, carnei coloris, elegantissimo ordine, pulcherrimaque serie distincta sunt, quadris tamen ad latera minoribus: folia interiore parte sunt vegetiore & elegantiore colore prædita, candicantesque, qua parte capiti inhærent, ut Rosarum folia, ungues habent, à quorum infimâ sede virescens quædam, & herbidi coloris linea, ad medium usque folium ducta videtur: sex stamina medium florem occupant, quorum apices primùm pallidi, deinde, ubi obversi sunt, flavi, & quasi pulvere quodam consperfi (quali sunt omnium ferè florum apices) quæ stilum trisulcum, ut in pleriſque alijs floribus, ambiunt: triangulare deinde succedit caput, unciam plerumque longum, supernâ parte crassius & sine coronâ, alioqui Narbonensis Tulipæ capiti simile, in quo semen planũ, jam dictæ Tulipæ semẽ quasi referens, membranaceo margine latiore, in quo nullum, contrà quàm in Tulipis, germen conspicitur: radix bulbosa, cãdida, solida, nullis tunicis septa, sed veluti in binas easque ut plurimùm æquales partes secta, è cujus medio protuberat quasi pulvinus quidam, unde caulis emergit, sessili parte multis fibris donatâ.

Varietas. Hujus flos interdum variat: nam ut plurimùm saturatiùs purpurascentes quadras habet, interdum dilutiores. Vnam habeo semine natam dilutissimam. Floret cum præcocioribus *Tempus.* Tulipis, interdum etiam Martio, in hortis.

Sponte

Sponte quibuſdam pratis ad Ligerim flumen non procul Aureliâ urbe Galliæ celebri naſcitur, unde primum ad me miſſa fuit Machliniam, & Belgicę cõmunicata anno M.D.LXXII. (naſci etiam in Nortmanniâ & Britanniâ minore intelligo) Deinde Viennæ Auſtriæ, aliquot bulbos accepi triennio poſt munere Ill. V. Ioannis de Vulcop, Regis Galliæ apud Cæſarem Maximilianum II. tum Legati. Miſit etiam ad me aliquot poſt annos Ill. V. Augerius de Bousbeque Sereniſs Reginæ Elizabethæ Caroli IX Galliarum Regis viduæ, ſummus Aulæ Præfectus & Cæſari à Conſilijs, Lutetiâ multos bulbos, ut nobilium Auſtriacarum Matronarum quæ illius floris erant ſtudioſiſſimæ, votis ſatisfaceiem. Anno verò M. D. LXXIX. in quibuſdam pratis quatriduano itinere infra Budam Pannonię, ab ijs qui Conſtantinopoli redibant, menſe Martio, florens obſervata eſt. Sed & poſtea pleræque ſemine mihi natæ ſunt, quæ ſeptimo & octavo demum anno, vel etiam ſeriùs floruerunt: quarum aliæ binos, quædam ternos, nonnullæ vel geminos, vel duodecim foliis conſtantes flores tulerunt. *Natales.*

Fritillaria dilutior.

Fritillaria Aquitanica.

N. V. Ioannes Boiſot, vetere amicitiâ mihi conjunctus, aliud genus habebat magis ſerotinum, quod toto bimeſtri poſt primum floruiſſe ad me ſcribebat, binis ornatum floribus parte interiore ex flavo virentibus, ſine ullâ colorum diſtinctione: foris nervus extuberans & eminentior ex obſcuro virebat, foliorum oræ nonnihil reflexæ verſiculores erant, ex flavo, virente, & purpureo. Ex Aquitaniâ originem ducere aſſerebat. *Fritillaria Aquitanica.*

Is porrò bulbus quem mihi Autumno communicabat anno MDXXCIIII. Maij ſubſequẽtis initio florem aperuit ſex foliis, ut in præcociore conſtantem, quorum extremæ oræ nonnihil reflexæ erant, dorſi nervus paululum extuberabat, atque vireſcebat, interiora terna folia externis erant latiora, omnia autẽ exterius ab imo folio ad extremas oras, obſoletæ purpurę radijs, ſub quibus nonnihil flavi conſpiceretur, diſtinguebantur, interiùs verò colore ex viridi flaveſcente & ſplendente prædita erant, veluti ſericeus pannus viridis, cujus ſubtemen flavum ſit: ſex ſtamina ex umbilico prodibant pallidis apicibus obſita, alia alijs longiora. Nullum ſemen tulit, proximo anno imminutus bulbus florem non dedit, tandem ſubſequens rigida hiems omnino corrupit. *Ejus hiſtoria.*

CETERVM Fritillariæ Tertium quoddam genus habuit Ioannes Somer, cujus paulo antè memini, vir qui exoticarum & elegantium ſtirpium culturâ valde delectatur, ijſque benè inſtructum habet, quod florem anno nonageſimo ſeptimo ſupra milleſimum & quingenteſimum produxit, ſex quidem foliis conſtantem & nutantem, ut ſuperiora genera: ſed quorum folia ſunt flavi coloris rubris maculis diſtincti, illorum medio nervo prominulo & vireſcentis coloris. *Fritillaria flavo flore.*

QVI ad me primum genus mittebat pharmacopæus Aurelianenſis, Noël Capperon vocatus, *Nomina.*

catus,ac paullo pòst in ſchyrica illa communiqúe laniena per univerſam Galliam graſſante ſublatus,*Fritillaria* nomen indiderat, quòd ejus areolæ verſicolores, fritillum quodammodo æmulentur: vulgo Lilium variegatum ante dicebatur. Dodonæus Meleagridem appellare maluit,quoniam ejus folia varijs coloribus picta ſint,uti plumæ Meleagridis avis, quam vulgus Gallinam ſive Perdicem barbaricam aut Guineæ vocare ſolet, diverſis tamen. Secunda autem ſpecies commodè Meleagris aut Fritillaria appellari nequit, quandoquidem colorum in eâ varietas ſimili modo non eſt diſtincta,ut in priore: tamerſi & caule, qui aliquantulum tenerior, & folijs, quæ in hac paullo anguſtiora magiſque herbacei coloris videntur,& radice,atque etiam floris formâ nonnihil illam æmuletur.

An apud Recentiores medicum in uſum veniat hæc planta,me fugit. Ob florum tamen elegantiam & venuſtatem expeti,& diligenter in hortis coli potiùs exiſtimo.

NARCISSVS PRÆCOX SIMPLICI FLORE. CAP. XII.

Narciſſ latifol.ſimplex 1.

Natales.

SIMPLICEM Narciſſi florem appello, qui ſimplici ſex foliorum texturâ conſtat, licet medium calix occupet. Ejus autem ſtirps, aut latiora habet folia, aut anguſtiora & tenuia. Vtriuſque generis flores colore etiam inter ſe differunt, omnium porrò differentias quâ poterimus perſpicuitate hoc capite trademus.

PRIOR ergò latifolius Narciſſus tria aut quaterna habet folia, virentia, oblonga, porri folijs ferè ſimilia, caulem cócavum, ſtriatum, nudum & ſine folijs, pedem altum, interdum altiorem, in cujus ſummo, ſex aut octo pluréſve naſcuntur flores, triangulis pediculis inſidentes, & è tenui membranacco involucro erumpentes, mediocriter amplos, cum gravitate quadam odoratos, ſex folijs conſtantes albis, interdũ etiam ὠχρολεύκοις, quorum medium flavus omnino calix occupat, ſex brevia ſtamina cum ſuis apicibus pallidis continens: floribus ſuccedunt triangularia capita, in quibus ſemen nigrum, anguloſum. Radix illi ſatis ampla, bulboſa, nigricantibus aliquot tunicis ſepta, fibriſque multis capillata, intus omnino alba, &, ſi præcidatur, lentum quendam ſuccum, ut reliqui bulbi, exſtillans.

Naſcitur pleriſque Hiſpaniæ, quæ Mediterraneo mari objecta eſt, locis, & omnibus ferè circa Mompelium pratis. Memini non procul villâ novâ oppidulo Magalonæ vicino, bulbum eruere, cujus ſummus caulis decem & ſex flores ſuſtineret, ut meritò πολυανθὲς appellari potuerit. Illum in C.V. Gulielmi Rondeleti, apud quem vivebam, horto, terræ commiſi.

Narciſſ. ſimplex 1. πολυανθὲς.

Tempus.

Floret in calidioribus regionibus menſe Februario, eruere memini etiam quaſdam plantas Ianuario in pratis Boutoneto ſuburbano vicinis (ut interdum inter ejuſdem generis ſtirpes alia alijs maturiùs germinat) Apud Belgas verò non niſi Martio aut Aprili.

Narciſſ. latifol. Byzantinus medio luteus 11.

Invenitur alius huic ferè ſimilis, ſed paullo præcocior, latioribusque folijs, & amplioribus floribus, cui plerumque niſi terni, quaterni, aut ad ſummum ſeni ſupremo cauli inſidẽt. Adfertur Conſtantinopoli cum pleriſque alijs, & in fictilibus ut plurimum colitur, ubi floret Aprili, interdum etiam Martio, ſi veris temperies paullo calidior fuerit: major odoris fragrantia in hoc nares ferire videtur, quàm in ſuperiore.

Narciſſ. latifol ſimpl medio luteus 111.

Hujus generis aliquot bulbos, *Narciſſo doppio* nomine, mittebat ad me anno M.D. XC. Illᵗʳⁱˢ Heros Ioannes Vincentius Pinellus, quos plenos flores prolaturos ſperabam: ſed ſubſequente vere, meâ ſpe fruſtratum deprehendi. Nam elegãtes quidem flores habui, ſed ſimplici ſex foliorum ſerie conſtantes, ſuperiore ampliores, omnino niveos, præter medium calicem flavum, odoris fragrantiſſimi, ſeptenos & plures ſummo caule ſimul naſcentes: folia carinata, nec minus lata habuit, quàm qui plenum fert florem, & radicem craſſiorem. Monitus autem, quos miſerat bulbos ſimplicem florem tuliſſe, alijs me impertijt minus craſſis, quorum flores, pleni fuerunt, paullo tamen minores Primo, ſequente capite deſcripto.

Narciſſ. latifol. totus albus 1.

ALTER priori formâ non diſſimilis, folia habet terna aut quaterna viridiora paullo ſuperiore, longiora & anguſtiora; è quorum medio exilit caulis latiuſculus, anguloſus tamen & concavus, cui inſident ſeni, ſepteni, interdum deni flores prioribus ſimiles, ſed oblõgiores paullo,

Narciſs.latif ſimplici flo.prorſus albo I.

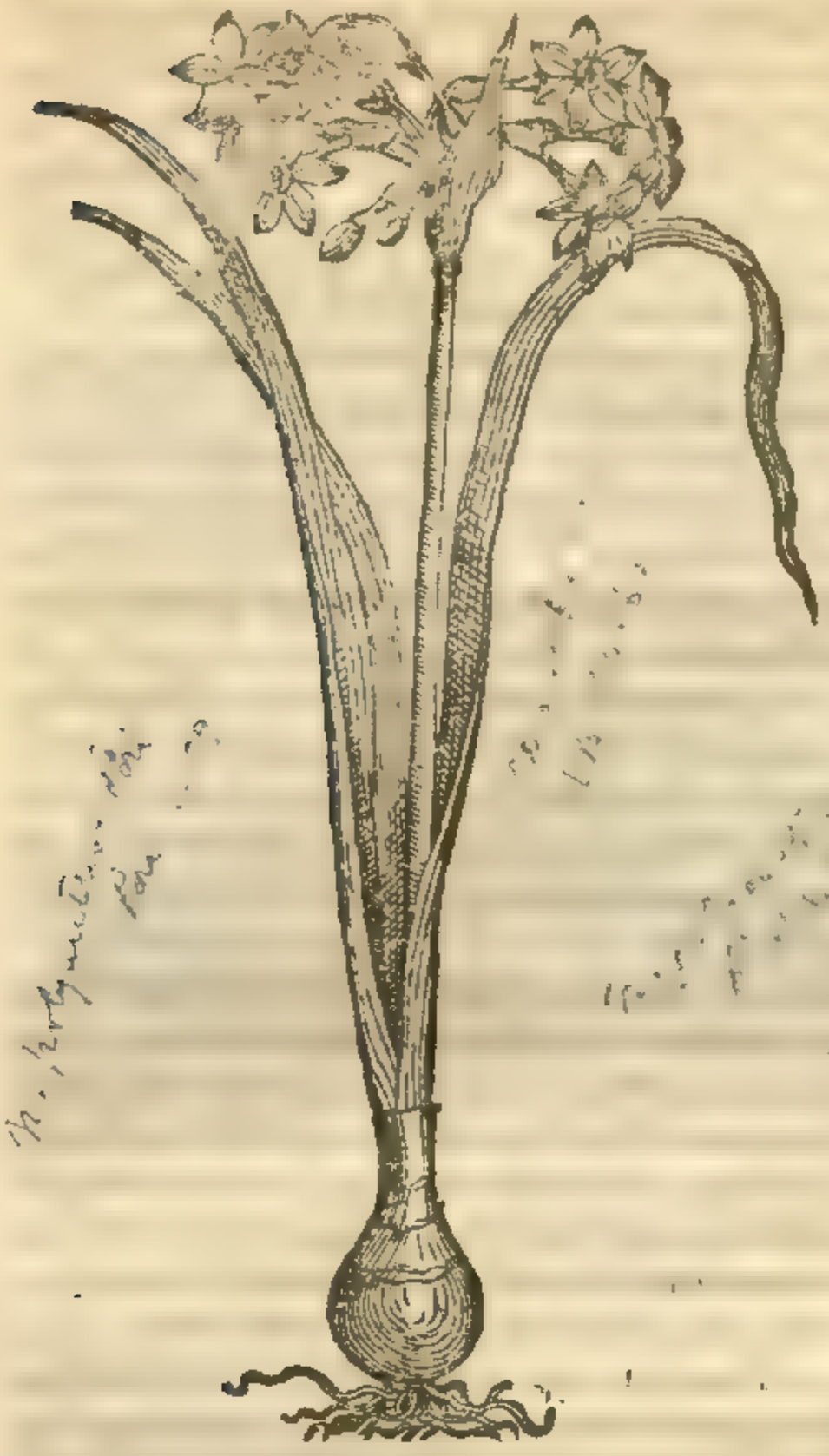

Narciſs.latif.flo. prorſus albo II.

paullo,& omnino nivei,quorum videlicet calix ille medius (qui in priore flavus) etiam albus eſt,odor priori ſimilis,ſimilis etiam radix. Illius nec capita neque ſemẽ obſervare potui: nam Ianuario extremo, naſcentem pingui ſolo nonnullis Luſitaniæ & Bæticæ locis, & uliginoſis multaq; adhuc aqua ſtagnantibus & florentem obſervabã anno M.D.LXV.tum etiam Februarij initio in ſumma Calpe eruebam duntaxat. Ejus aliquot bulbi in Belgicam miſſi nondum flores tulerant,dum octennio poſt à Cęſare Viennam accerſerer.Hæc porrò planta, ex illarum eſt numero, quas magnæ illius & generalis Stirpium Hiſtoriæ,ante paucos annos Lugduni expreſſæ Auctor Dodonæo tribuit, & ab eo me ſumpſiſſe ſcribit. Ego verò non modò hanc, ſed plurimas alias quarum deſcriptionem in Hiſpanicis obſervationibus dedi, Dodonæum à me habuiſſe aſſero, & omnia quæ in Hiſpanicâ meâ peregrinatione obſervaveram liberaliter communicaſſe dico, quemadmodum ante feceram quæ è Narbonenſi Galliâ decennio ante in ſportis attuleram. Sed quî quæſo ſcribere potuiſſet Dodonæus de ſtirpibus in Hiſpaniâ aut Galliâ naſcentibus, niſi alterius manu ducente, cùm ante annum MDLXXIIII.quo ad Cæſarem Maximilianum II. evocatus eſt,numquam Belgicâ exceſſerit? Hæc autem neminem exiſtimare velim à me dicta,tamquam cum laruis luctari,aut defuncti manibus inſultare ſit animus(cùm enim vivens mihi fuerit amicus, etiam defuncti memoriam colo) ſed ut mea,hoc eſt, meo labore diligentiq́ obſervatione parta mihi vindicem. Mei numquam fuit pudoris, ut mutuum ab aliquo quidpiã ſumpſerim, quin ingenuè ſemper profeſſus ſim à quo habuerim: an alij ſimili gratitudine erga me uſi ſint,benevolis lectoribus æſtimandum relinquo. nec in Appendice ad Purgantium hiſtoriam Dodonæus negat, quin illius & aliquot aliarum icones à me acceperit,ut animadvertere potuerunt qui ipſius Dodonæi verba expendere maluerunt, quàm nudarũ picturarum intuitu paſcere oculos. Sed de his ſatis,ad Narciſſi hiſtoriam redeamus.

Hujus generis alius eſt, ſuperiore minor, firmioribus magiſq; candicantibus folijs, qualia ferè ſunt in Narciſſo marino,qui à Narbonenſibus Scilla ſive Pancratium, dum Mompelij viverem,dicebatur,Valentini Hiſpani Hemerocallidem appellabant, ut in ejus hiſtoriâ dicemus,caule breviore,& binos,ternos aut quaternos duntaxat flores proferente. *Narciſſ lati. f.l. nivens alter.*

Ex Hiſpania poſt meum reditum miſſus,reliquis Narciſſis ſeriùs, hoc eſt Maio, Bruxellæ in quibuſdam hortis floruit.

TERTIVS item Byzantio allatus M.D. XXCVII. qui ſequente anno folia dedit primo generi ſimilia, caulem inter folia emergentem, pedalem, qui ternos & quaternos flores dedit ejuſdem cum ſuperiore magnitudinis,nivei prorſus coloris,id eſt,calice etiã niveo, è quo emergebant ſena ſtamina,terna alijs longiora,flava. Alius præterea adeò illi in omnibus ſimilis,ut *Narciſſ.lati. fol.nivens tertius.*

vix quiſ-

vix quispiam discernere potuisset, nisi differentiam fecissent flores illo minores, & frequentiores in summo caule nascentes, oderem & fragrantiam Iasmini referentes: hujus semen in trigonis capitibus conclusum, nigrum inæquale: utriusque radix minor paullo priore & nigris tunicis septa, *zerincada catamer bianco* nomine missa fuit, ut & quinquennio ante: Floruit Maio mense.

Narciss. latifol. flo. prorsus flavo.

N latifol. flaveflore. sive LXXI.

Nar pallido flore medio aureus sive V.

QVARTVS latifolius etiam Byzantio allatus fuit, *zerincada-catamer sari* nomine, folia illi proximè descripto similia: flos in illo variat, nam vel totus flavus est, vel omnino pallet, præter calicem qui in hoc planè aureus est: semen in trigonis capitibus narcissinum, inæquale, nigrum: radix tunicis spadicei coloris tecta.

QVINTVM locum obtinebit is Narcissus, quem cum alijs aliquot elegantibus stirpibus, Kal. Iunij anno M.D.XCVI. ad me Hispali mittebat eruditissimus vir Doctor Simon de Tovar Hispalensis Medicus, ego verò extremo insequente Septembri demum accipiebam, ab ipsius obitu: nam paullo pòst intelligebam Augusto extinctum fuisse, magno cum meo dolore, nec mediocri totius Botanici studij detrimẽto: doctissimus enim & diligentissimus erat, egregieq; in hac palæstrâ versatus, qui si diutius vixisset, multarum exoticarum stirpium cognitionem posteri adquirere haud dubiè potuissent.

Hujus autem Narcissi bulbus satis crassus erat, externo cortice spadicei coloris præditus, qui Ianuario sequente, quaterna protulit folia, lata, & quodammodo carinata, ut præcedentium aliquot, viridia, cubitalis longitudinis, inter quæ caulis prodijt cubitalis aut altior, deinde duorum cubitorum altitudinem superans (quam in reliquis Narcissorum generibus observare non memini) viridis, striatus, intus cavus, summo fastigio sustinens membranaceum quoddam involucrum, è quo exibant suis petiolis innitentes flores, quini, seni, septeni, aut plures, senis folijs, instar aliorum Narcissorum simplici foliorum texturâ constantium præditi, coloris flavi, nonnihil quidem pallescentis, floridi tamen, quorum medius calix aureus, suavis ualde odoris. An porrò prolificum semen daturus sit, adhuc ignarus sum, quandoquidem eo florente ejus historiam concinnabam Martij initio, ut is annus valde præcox fuit, nullâ aut perquam exiguâ præcedente hieme, quę demum extremo Martio valde aspera fuit, & multas stirpes corrupit.

Non multum dissimilis erat, qui anno M.D XXCVI. mihi floruit, à Ioãne Boifot præcedente Autumno acceptus, quem Ferrariâ allatum scribebat. Misit & alium cujus florem ex pallido viresc ere aiebat, calicemq́ue angustum flavum habere: sed utrumque bulbum corrupit hiems illa rigida subsequens.

Narciss. latifol. classu altera.

NASCVNTVR & alij Narcissi quibus latiora sunt folia & flores simplici foliorum̃ textura constantes, in Belgicis & plerisque Germaniæ hortis: de quibus cõsulendæ Cl. virorum Dodonæi Pemptades & Lobelij Observationes. Illud autem dicendum putavi, Majorem illum amplis folijs, & in eodem caule binos ut plurimum, interdum ternos & quaternos flores magnos sustinentem sex folijs albis constantes, & pallidum calicem cingentes, odoratos (vidi etiam qui & duodenis folijs constarent) in Anglia sponte nasci, à viris fide dignis intellexisse. Alterum verò ex his qui unicum florem ferunt (rarò binos) album, cujus calix parvus, pallidus, oris fimbriatis purpurascentibus, nascentem observabam in quibusdam Narbonensis Galliæ pratis, atque etiam semper Constantinopoli missum, cum alijs bulbaceis & tuberosis stirpibus, *Deve bohini*, sive *boini*, id est, colli vel capitis cameli, nomine, quia floris collum longiùs quàm ceteri Narcissi, protensum habet.

Narciss. latifol. VI.

ILLI non dissimilem Sextum observabam, cui quaterna aut quina Martio mense erumpunt folia, oblonga, angusta, inter ea deinde caulis nudus, rotundus, intus fungosus, in cujus summo, è tenui membranâ prodit, unicus, nonnumquam & alter, flos sex niveis folijs stellæ modo decussatis constans, parvum calicem pallidum cingentibus, cujus oræ rubella fimbria exornatæ, sex in eo inæqualibus staminulis flavescentibus: flori suaviter odorato succedunt

capitula

capitula triangula,craſſiuſcula,in quibus nigrum inæquale ſemen:radix ut ceteris bulbacea, multis cand cantibus tunicis conſtans,extima,quæ reliquas ambit,fuſca, è cujus feſſili parte plurimæ ſubfuſcæ fibræ dependent.

Provenit magno miliari ſupra Gamingam Chartuſianorum monaſterium, D. Virgini ad Thronum nuncupatæ, ſacrum, pratis quibuſdam altiſſimo lacui vicinis, ad prædium Zechof dictum, in quo, curantibus Carthuſiæ moderatoribus, perhumaniter & luculenter excepti ſemper fuimus,dum in ſumma Herren-alben & Durrenſtain juga tenderemus,aut ex ijs jugis Gamingam rediremus. Quo iſtic tempore floreat,mihi non conſtat: nec ſciviſſem iſtic naſci, niſi ad lacum proficiſcens aliquot bulbos rotarum orbitis recens erutos offendiſſem: biduo enim aut triduo ante ruſtici fœnum evexerant.Sed illę Viennam perlatæ,Maio menſe in meò hortulo floruerunt: veriſimile autem eſt natali loco ſeriùs florere. Memini & illi ferè ſimiles in Euganeis montibus inventos, à ſtudioſis ex Italia reducibus Viennam ad me perlatos. *Natales.*

SEPTIMO generi latiora reliquis folia,æruginei ferè palleſcentis coloris, inter quæ ſatis latus prodit caulis,nudus ut reliquis Narciſſis,paullo infirmior, foris ſtriatus, intus concavus, ſumma parte ſuſtinens magnum,laxum,membranaceum folliculum, quo dehiſcente, exit unicus,ut plurimùm, flos magnus,odoratus, ſex albis folijs medium calicem pallidum cingentibus conſtans, cujus fimbria ex pallido purpuraſcit: flori ſuccedit ſatis craſſum triangulare caput, nigrum ſemen continens: radix craſſior ſuperiore, & cum majore illo, quem in Angliâ ſponte naſci dixi,comparanda,etiam ſoboles,reliquarum Narciſſinarum inſtar, ſatis feliciter procreans. *Narciſſ latifol. VII.*

E Styriâ allatum,Generoſa Dn.de Heuſenſtain dicebat: ſeriùs etiam reliquis floret, nempe Maio menſe. Id genus deinde ſatis frequens obſervabam Francofortianis in hortis.

ELEGANTIS porrò Narciſſi (qui inter eos qui latiora habent folia VIII.erit) flos cum aliquot folijs mihi mittebatur à doctiſſimo viro Bernardo Paludano Medico celebri,qui Indicum cognominabat: ego ejus hiſtoriam pro meo modulo ita concinnabam.

Narciſs.latifol.Indicus rubro flore.

SENA vel plura habet is Narciſſus folia, Narciſſi vulgaris foliorum inſtar lõga,ad quorum latus emergebat caulis lævis & enodis, intus concavus, ſummo faſtigio in nodum deſinens,membranaceum quoddam involucrum purpuraſcentis coloris ſuſtinentem, è quo unicus flos ſeſe exerebat ſex lõgis & anguſtis folijs conſtans, qualia ferè in Narciſſi Autumnalis minoris (de quo cap. XVI. hujus libri) flore conſpiciuntur, non flavi tamen,ut illa,verùm rubri ſaturi & ſplendentis coloris, inſtar floris Arundinis Indicæ vulgo appellatæ,cui non valde abſimilis eſt, è quorum medio prodibant ſex ſtamina ejuſdem pænè coloris,oblonga (quibus inſidebant apices fuſci coloris quia forſitã ex attritu corrupti) & medius ſtilus, ſub quo rudimentum triangularis capitis,quod haud dubiè ſemen dediſſet, fortè etiam maturum, niſi ipſe florem præcidiſſet, ut mihi conſpiciendum præberet: radicem, Paludano referente, habet bulbaceam, cæpis vulgaribus rubẽtibus prorſus ſimilem. *Narciſſ.latifol. VIII. qui & Narciſſ.Indicus.*

Vnicam autem ejus plantam habebat, ipſi miſſam ab eruditiſſimo viro D. Simone de Tovar Hiſpalenſi Medico,quæ florem dabat Iunio M.D.XCIIII.alterum autem expectabat ſequente menſe,quoniam præcedente anno, eadem planta bis illi florem protuliſſet, menſibus Iunio & Quintili. *Tempus.*

AT anno inſequente, ex Indice horti Tovarici, & epiſtolis quas ipſe Tovar ad me deinde ſcribebat, cognoſcebam Narciſſum Indicum Iacobæum ab ipſo nuncupatum.

NARSISSVS Indicus,Iacobæus mihi indigetatus, ut ſcribit in epiſtolâ Cal. Iunij M. D. XCVI. ad me datâ,ex Occidẽtali Indiâ (ubi *Azcal-Xochitl*, quod eſt,Bulbus flore rubro,vocatur) nobis delatus: nulli rei herbariæ ſcriptori hactenus, quod ſciam, notus, cujus radix bulboſa,cepæ rotundæ ſimilima, verùm ſupernâ tunicâ pullâ, folia primùm emittit craſſa, oblonga,Narciſſi marini,tibi Hemerocallis Valentina dicti,æmula: ſecũdum folia verò, atque *Narciſſ.Indicus Iacobæus. Azcal.Xochitl. Natales.*

adeò ex latéte, pedalis & longior etiam emicat caulis, plerumque unus, aliquando verò & alter, nonnumquam pariter (quanquam hoc raiò) interdum ſucceſſive, dilute rubens, rotundus, compreſſo tamen ſtilo, cavus, & interiùs ſubalbidus, qui in membranam definit vaginulam ſaturatè rubentem, & ad extremum acuminatam fiſſamque, è quâ flos unicus erumpit, oblongus, pediculo nixus viridiore, qui deorſum inflexus & veluti procumbens (ut in Leucoio bulboſo vel Lilio rubro, tametſi non æquè nutâs deorſumq; procumbens; ſex munitur foliis eleganti minij colore rubentibus, tribus ſuperioribus, totidem inferioribus: quorum quod è ſuperioribus medium eſt, ſurrectius eminet: reliqua duo ad latera à medio reflectuntur. inferiora autem deorſum curvantur, cunctis ita cõcinnatis, ut enſis etiam rubri, qui ab ordinis Sancti Iacobi equitibus in veſte geſtatur, formam valde referat, unde Iacobæi cognomen ipſi à me inditum. Sunt porrò in hoc elegantiſſimo flore ſtamina ſeptem ſimiliter rubra: quorum medium aliquanto longiùs in triãgularem apicem deſinit, cetera ſex apices tranſverſi finiunt, interiùs fuſci, ſuperficie verò luteo pulviſculo obducti: cuncta autem, ad mediam ferè eorum longitudinem, medium ex inferioribus folium ambit: idem etiam à reliquis duobus inferioribus complexum: atque ubi hæc deorſum flectuntur, ſtamina ipſa ſurſum elevantur.

Illo ipſo porrò anno floris cum ſuo caule & foliorum iconem ad me mittebat Ill^mus Comes Arembergius, quam ad vivum depingi curaverat ex plantâ quæ illi florem protulerat, à D. Tovare eodem anno acceptâ: deinde ſequente Februario bulbi ſuis coloribus expreſſi iconem, qui craſſus eſt tunicâ exteriore fuſcâ tectus, fibriſque infimâ ſede, nonnihil prominente, frequentibus, craſſis pleriſque & in alias tenuiores diviſis, & alijs minoribus, præditus.

HÆC ſunt quæ de Narciſſis latiore folio & floribus ſimplici foliorum texturâ præditis dicenda cenſui: nunc ad eos, qui ſimplici quidem flore etiam conſtant, ſed angulta habent folia, pergamus, eorumque differentias percurramus.

Narciſs. juncifolij. amplo calice.

Narciſſ. IX. qui anguſtifol. X.

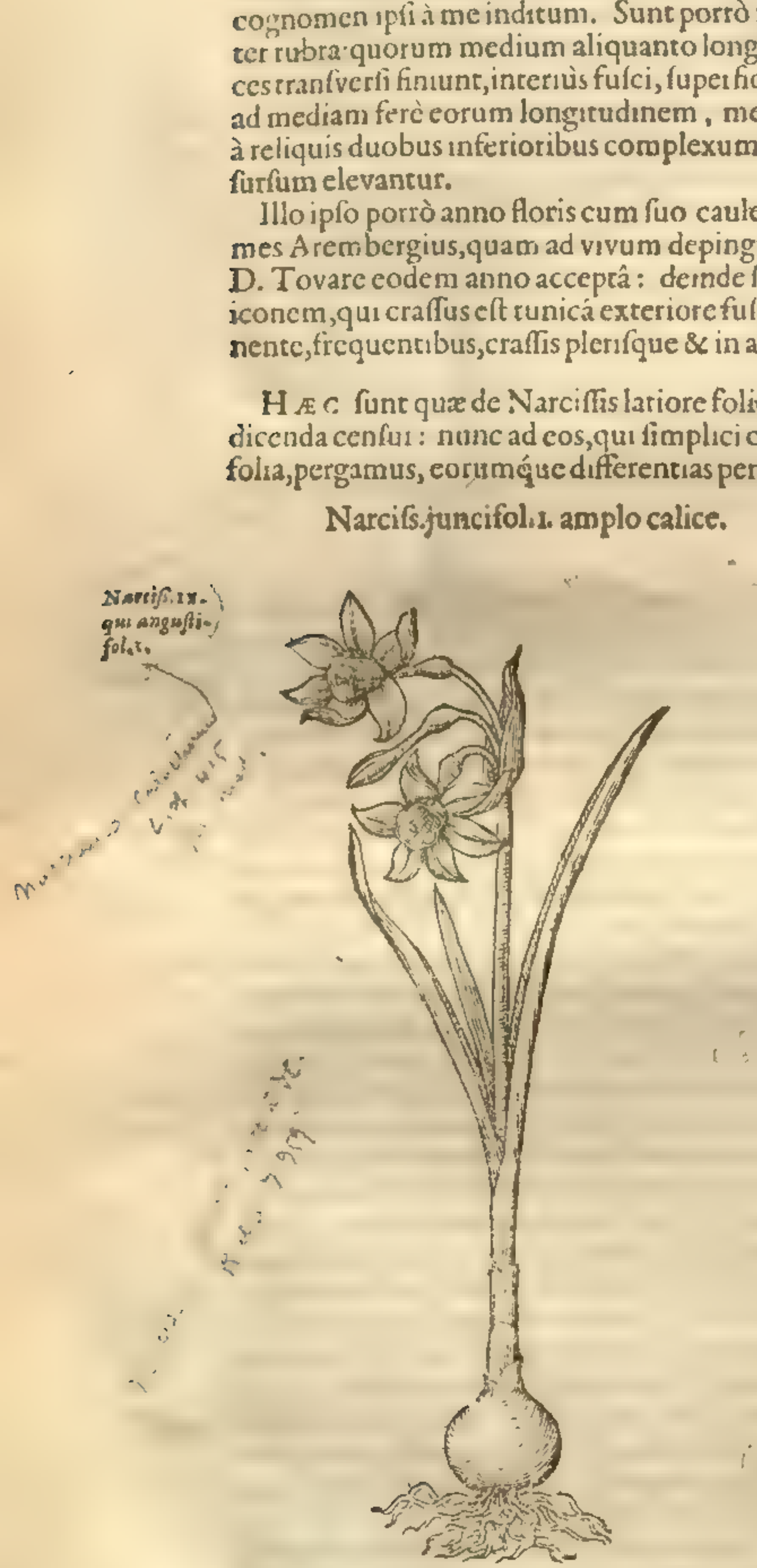

NONO igitur Narciſſo (qui primus inter eos qui anguſtioribus folijs ſunt præditi) bina, aut terna ſunt folia, pedalis aut majoris longitudinis, craſſa & ſucculenta, inſtar foliorum Narciſſi præcedentis tertij minoris, verùm anguſtiora, & quodammodo media inter illa, & ſequentis Juncifolij majoris folia, carinata tamen & viridi colore prædita, proximè ad Juncifolij Narciſſi foliorum viriditatem accedente: prodit inter folia caulis gracilis, inſtar ejus qui ſubſequitur, firmus, pedalis longitudinis, qui ſummo faſtigio ex membranaceo folliculo, binos aut ternos flores promit valde elegantes, majores & laxiores quàm reliquorum Narciſſorum junceo folio, ſex præditos folijs flavis, quorum medium occupat calix major quàm in ullo Narciſſorum genere, ſemunciam namque longus, & per oras veluti ſinuoſus, paullo ſaturatioris lutei coloris, continens brevia ſex ſtamina flava apicibus aureis prædita, & ſtilum flavum extimâ parte craſſiorem: odoratus eſt is flos, perinde atque Narciſſi juncifolij flores: radicem habet Narciſſi ſequentis bulbo æqualem.

Mihi demum conſpectus eſt hic Narciſſus anno nonageſimo quinto ſupra milleſimum & quingenteſimum, Aprili menſe ſuis floribus onuſtus apud Theodoricum Clutium, Academici horti Præfectum, Lugduni Batavorum, quo anno bulbi mihi communicati cùm ab illo, tum à Cornelio van Hille Eccleſiaſte Roterodamenſi.

Narciſſ. X. qui anguſtifol. XI. & juncifolius I.

DECIMO etiam Narciſſo, qui anguſtiore folio ſecundus, bina aut terna ſunt oblonga folia, anguloſa, carnoſa, & pænè rotunda, juncis viridioribus & medulloſis, lęvore coloreque quodammodo ſimilia, nec minus flexibilia, inter quæ medius exilit caulis, rotundus, cavus, nullus ornatus foliis, in cujus ſummo ex tenui quodam membranaceo involucro, flores terni, quaterni, aut quini prodeunt oblongi (gemelli interdum) forma Narciſſinis ſimiles, odoratiores eo qui medio purpureus eſt, flavi omnino, hoc eſt tam interiore calice quam ambientibus

Narciſs. juncifolius II.

Narciſs. juncifolius minor.

bientibus eum folijs, quæ vel mucronata, vel mucrone nonnihil orbiculato conſpiciuntur: his ſuccedunt triangula capita obtuſis angulis ut reliquorum Narciſſorum, nigro & angulo-ſo ſemine plena, minore tamen quàm aliorum Narciſſorum: radix etiam minor, candida, nigricantibus membranis tecta.

Iſthus genus invenitur minus, gracilioribus, rotundioribus, frequentioribusque folijs, cauliculis è medio prodeuntibus puſillis, unicum plerumque aut alterum florem duntaxat ſuſtinentibus, flavum & odoratum ut alterius, ſed folijs conſtantem firmioribus & magis orbiculatis. *Narciſſ. juncifol. minor.*

Prior ſponte naſcitur in montanis pratis non procul Toleto, & circa Guadalupe. Poſteriorem uliginoſis inter Hiſpalim & Gades locis cum ipſo flore eruebam Ianuario menſe: at in Belgicis hortis neuter niſi Aprili floret, vel etiam Maio, licet interdum denuo paullo antè brumam ſi mitior ſit aëris conſtitutio. *Natales.*

Intellexi ab Hiſpanis Narciſſi quoddam genus in Hiſpania inveniri quod omnino junceis etiam ſit folijs, ſed florem candidum producat, eamque ob cauſam *Iunquillos blancos* ab incolis appellari: ſed cùm illum numquam conſpexerim, plura hîc adferre non licet. Anno tamen M D.XCVI. ab eruditiſſimo viro D. Simone de Tovar paucos bulbos eo nomine inſignitos accipiebam: ſed adeò exiles, ut poſt multos duntaxat annos illorum flores ſint ſperandi. *Narciſſ. juncifol. albo flore.*

NARCISSVS PRÆCOX PLENO FLORE. CAP. XIII.

EXPLICATA præcocium Narciſſorum qui ſimplici ſunt flore hiſtoriâ, eos qui plenum ſive πολύφυλλον illum habent & colore quidem variantem deſcribamus.

PRIOR latioribus eſt folijs quàm primus ſimplex, & quodammodo carinatis ternis aut quaternis, caulis ſtriatus, nudus, intus concavus, ut in ſuperioribus, pedali altitudine aſſurgit, qui è membranaceo folliculo ſummo cauli inſidēte, ternos, quaternos, aut plures (nam memini in hortulo meo Viennæ florere qui ſeptenos habuerit) flores promit, ſenis albis ampliſque folijs, ut prioris ſimplicis tertium genus, conſtantes, quibus pro calice ſex alba alia folia ſunt, minora tamen, & flavi calicis fragmentis ſic interſecta & disjuncta, ut nulla calicis forma appareat, ſed veluti apophyſis flava ad ſingula interiora folia adnata videatur: odoratiſſimus eſt ille flos, & gravedine quadam caput tentans: nullum ſemen in hoc genere obſervavi: radix interdum craſſiſſima, multis ſpadiceis tunicis ſepta, & frequentibus fibris donata. *Narciſſ. pleni. I.*

ALTER folia, bulbum, caulem, priori adeò ſimilia habet, ut neuter ab altero diſcerni queat, ſoli flores diſcrimen faciunt, qui etiam è vaginulâ ſummo cauli inſidente, emergunt terni aut quaterni, priori magnitudine æquales, ſenisque folijs albis conſtantes amplum *Narciſſ. pleni. II.*

Narcissus pleno flore I.

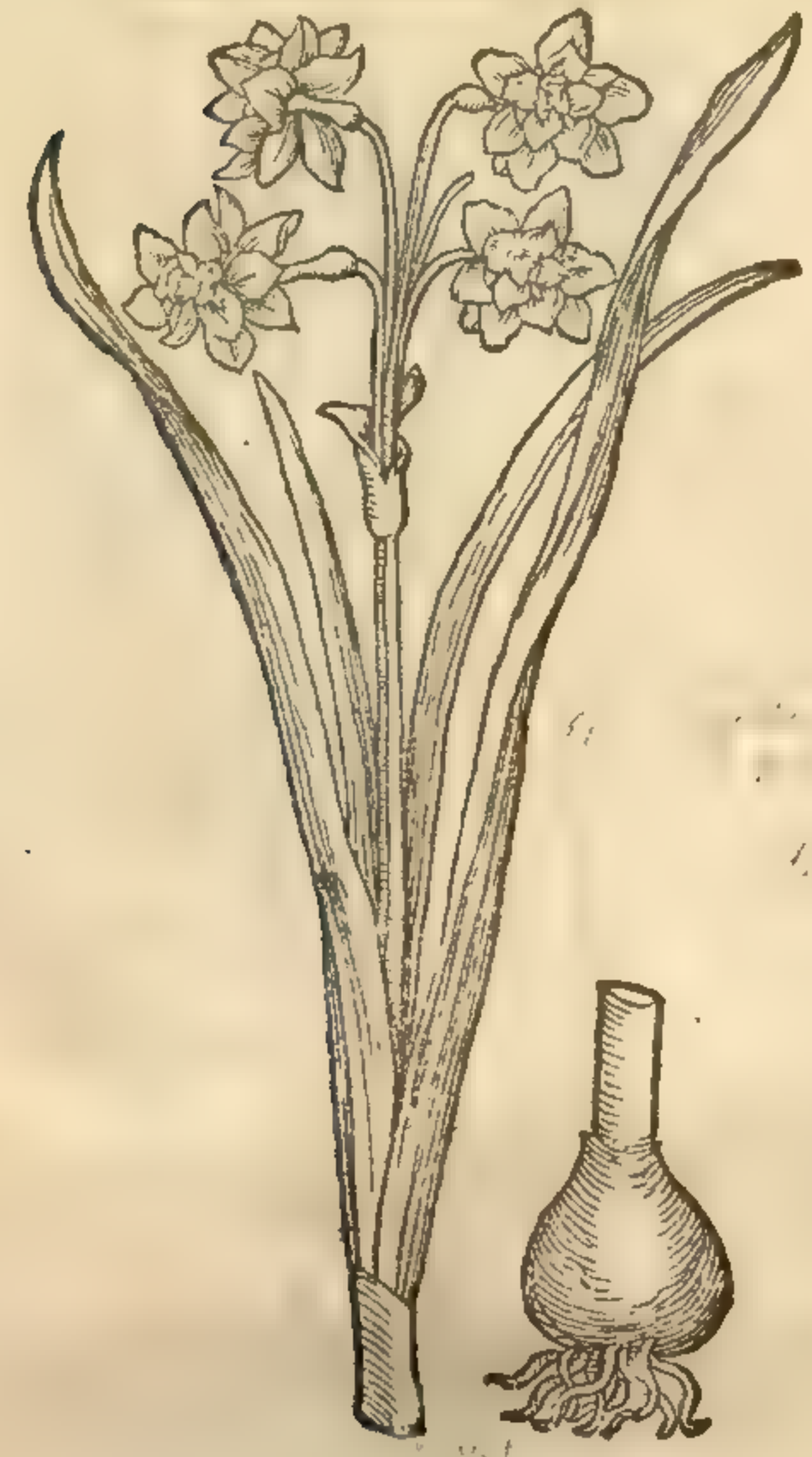

Narcissus pleno flore II.

Narcissus pleno flore III.

Narciss. plen. III.

aurei cóloris calicem cingentes, adeò multipliciter mirumque in modum implicatum, ut leucoij flavi polyphyllum florem saturatiorem quodammodo æmuletur: odor perinde suavis ac in priore.

TERTIVS folia & reliqua omnia superioribus ferè similia habet, sed paullo minora: flores etiam in hoc minores, sex albis foliis constantes, medium calicem flavum & plenum habet, emicantibus è medio oblongiusculis angustis foliolis stellatim quasi decussatis, albi quidem coloris, sed cui & viridis foris, & pallidus interiore parte permixti sint: odor ferè qualis in priore, sed nescio quid magis aromaticum spirans, medius inter narcissi & muscari odorem.

Omnes Byzantio allati: primus quidem sæpissimè, nam singulis annis, cum alijs bulbaceis stirpibus Viennam mittebantur: alterum duntaxat conspexi in horto Generosæ Dn. Vngnadin, anno M. D. XXCVIII. præcedente Autumno illi cum alijs & simplici niveo flore missum: tertium habui munere Philiberti de Bruxellis Cæsarei dapiferi cum plerisque alijs bulbis sub anni M. D. LXXV. initium. eodem quidem anno & sequentibus folia produxit, at nullum florem. toto anno M. D. LXXIX. latuit, ut perijsse existimaverim. anno subsequente Martio denuo prodijt, & Aprili ternos flores, quales modò descripsi tulit: tulit & proximo subsequente anno plures dum in Anglia peregrinarer, referentibus domesticis. Florent etiam superiores Aprili. At huic ante hiemem folia emergere non solét, sed novo vere duntaxat, eo videlicet anno quo florem dabit. Nam si ante hiemem illi pro-

illi prodeunt (rariſſimè id fit) proximo anno non florebit. Sæpe etiam in reliquis præcocibus Narciſſis qui Conſtantinopoli mittuntur vel pleno flore vel albo medio luteo, accidit, ut ſterilitatis indicium ſit, ſi folia ante hiemem emerſerint.

ANNI porrò M. D. XXCVIII. Auguſto menſe Byzantio miſſi ſunt magni muneris loco tres craſſi Narciſſi bulbi Ill. V. Davidi Vngnad Baroni in Zonneg & Pleiberg atque bellici conſilij Præſidi, qui *Fezæ* Aphricæ urbe recens allati, magnum florem multiplici foliorum numero conſtantem omnino flavum ferre dicebantur: ille Viennâ diſcedenti unum donavit, quem, cùm propter raritatem mihi carus eſſet, horto per hiemem committere nolui, ſed in fictili ſumma curâ alui: omnis tamen mea ſedulitas inutilis fuit, nam corruptus eſt. Eandem fortunam experti ſunt quos uxori reſervarat, ut ex ipſius litteris poſtea intellexi. *Narciſſ. plen. IIII. flave flore.*

Narciſſus pleno flore V.

Narciſſus pleno flore VI.

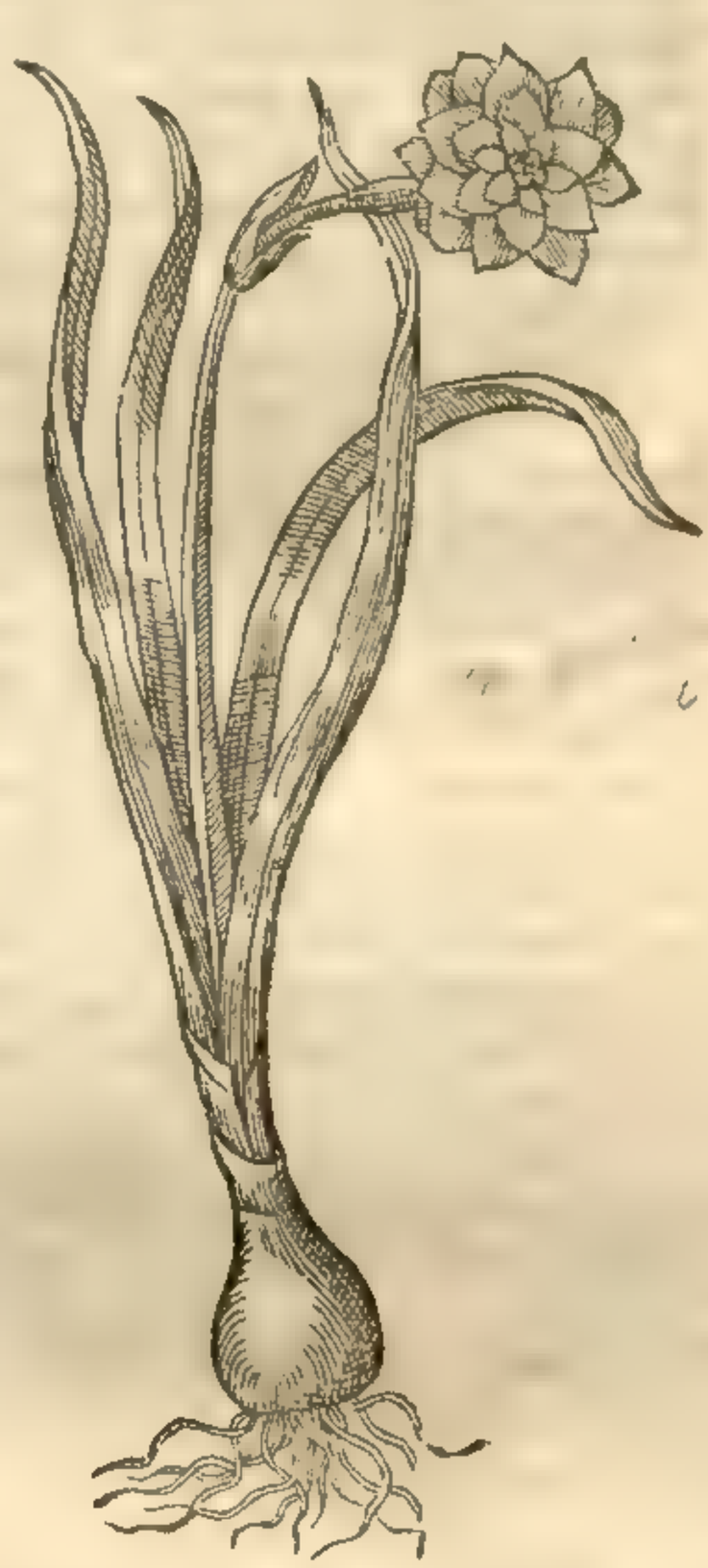

QVINTVS è genere Narciſſi medio purpurei latifolij Sexti qui ex laxo membranaceo folliculo exit, proditque novo vere cum illo, folijs alijsque rebus omnino ſimilis, ſolum diſcrimen in flore eſt, qui ſex quidem majuſculis folijs latè expanſis conſtat, ut ille, ſed in calice illo rubra fimbria ornato, alia ſex folia paulo minora continet, ſingula peculiarem fimbriatum caliculum habentia, è quorum medio aliquot alia minuſcula folia ſtaminibus permixta prodeunt: ſuavis admodum eſt odoris, ad Muſcari quodammodo accedens. Singulares ut plurimum ſuſtinet caulis flores, interdum etiam binos, ut qui ſimplici foliorum textura conſtantem florem fert. *Narciſſ. plen. V.*

Floruit mihi Maio menſe anni MDXC. præcedente autumno à Io. Boiſoto Bruxellis miſſus.

Eodem tempore pro pleno etiá Narciſſo accepi ab honeſto viro Ioanne Mermanno Coloniâ bulbum, qui quidem ſequente vere prodijt & in ſummo caule vaginulam tulit: ſed illa exareſcens floris ſpem præcidit. At annus XCI. planè ſimilem ſuperiori eſſe declaravit. Quo etiam anno mihi communicavit N. V. Philippus de Sivry, Præfectus urbi Montibus Hannoniæ, Narciſſi bulbum, qui ſequente anno florem tulit illis ſimilem, ſed viginti, & pluribus folijs conſtantem, intercurſante inter illa fimbriato calice ut in jam dicto. At qui Illmo Comiti de Arenberg floruit anno M. D. XXCIX. quatuor & ſexagena folia habuiſſe ſcribebat ad me idem Boiſot, & unici bulbi, quem ab eodem Comite impetraverat, prolé ſuperiore Auguſto cum alijs aliquot raris bulbaceis ſtirpibus ad me mittebat: verùm tabellario, cui pyxidula, quâ incluſi erant, tradita erat Coloniam ferenda, in prædones incidente, cum illi adjunctis perijt magno meo dolore.

SEXTVS paullo anguſtiora videtur habere folia, alioqui non diſſimilia: bis floris ſpecimen Viennę mihi dedit, ſed vitium fecit, Francoforti toto biennio folia duntaxat novo vere dedit: an id accidat propter fœcunditatem, proles enim ſingulis annis ſatis liberaliter ſubminiſtrat *Narciſſ. plen. VI. albo flore.*

ministrat, ignoro. at qui bulbum cum hac icone mittebat honestus vir idemque rei herbariæ studiosissimus & diligens observator, Iacobus Plateau civis Tornacensis, mihi significabat unicum summo caule ferre florem sub Maij mensis finem, totum niveum, & multiplici foliorum texturâ constantem. hujus radix minor est quarto genere.

Vnde primum in Belgicam illata sint quartum & quintum genus ignoro: quod autem Mermannus communicabat, ex Regis Galliæ horto delumptum fuisse intelligebam.

Nomina. CETERVM hi flores Νάρκισσοι à Græcis, Narcissi à Latinis appellantur, Galli peculiare nomen non habent, *Narcisses* tamẽ nominare possent, Germanis Narcissen rosin dicuntur. Priori simplici flore *Lirio blanco* ab Hispanis nomen impositum: alteri *Lirio blanco & Cebollinas*, à quibusdam etiam *Narcisso de Seuilla*, id est, Narcissus Hispalensis, vel quòd circa Hispalim plurimus nascatur, vel quòd à me primùm, deinde ab alijs ex eâ urbe sit missus. Ejus altera species *Iunquillos blancos* appellata fuit, tametsi pigeret floris formam nihil affine habeat cum Narcisso juncifolio. Tertij & Quarti historiæ Turcicum nomen adscriptum. Octavum & Nonum a similitudine quam ejus folia cum juncis habent, Hispani *Iunquillos* vocant, nos Narcissum juncifolium flore flavo vel tenuifolium diceremus, ad differentiam Quarti, cui flavus etiam flos, sed latiora folia. Dodonæus Bulbum vomitorium esse contendit: quo autem argumento ipse & reliqui qui ejus vestigia sequuntur, id probare possint, libenter intelligerem: certè Narcissorum cujuscumque generis radix vomitum præmansa ciet, ut deinceps dicemus.

Omnem porrò Narcissum, præter eum quem peculiari nomine *Devebohini* dictum dixi, Turcæ propriè appellant *Serin cade*, hoc est, Regium calicem, quòd flavum illud in medio flore, calicis formam quodammodo referat: qui verò mittũt ejus bulbos vario corruptoque nomine, ut plurimum inscribũt, nunc *Zeremcada*, modò *Zerem cade*, interdũ etiam ineptiore *Zaremcatta* addita voce *bianco*, vel *giallo*, cùm colorem album vel flavum designare volũt. At qui pleno est flore, plerumque *Zerem cada catamer* appellarunt, additis ijsdem vocibus *bianco* & *giallo*, pro coloris florum quos mittere se putabant, varietate: tametsi sæpissimè nobis impositum deprehenderimus: nam multos simplici flore hoc nomine accepimus, contrà nonnumquam pleno flore præditos, hac simplici *Serin cada* inscriptione. Interdum etiam tam plenus, quàm qui amplo simplici est flore, præsertim crasso præditi bulbo, *Penachio* nomine missi, vel *Giul catamer lale* (qua appellatione & Anemonem pleno flore, & alias quasdam stirpes accepimus) quæ voces Rosæ plenæ florem significant. Sæpissimè etiam ejusdem generis bulbis diversa nomina adscripta fuisse cõperimus: ut schedis additis minimè fidendum sit, sed cujus coloris florem sint habituri Narcissi bulbi, ipsa αὐτοψία nos docere & certos reddere debeat.

Facultates. NARCISSI cujuscunque generis radicem præmansam vomitũ ciere jam diximus, quemadmodum sæpenumero expertus sum: quâ facultate præditam esse, ipse etiam Dioscorides testis est, apud quem reliquas Narcissi facultates requirere studiosos ne pigeat.

NARCISSVS SEROTINVS. CAP. XIIII.

Narciss serot. sive autumnal. minimus.

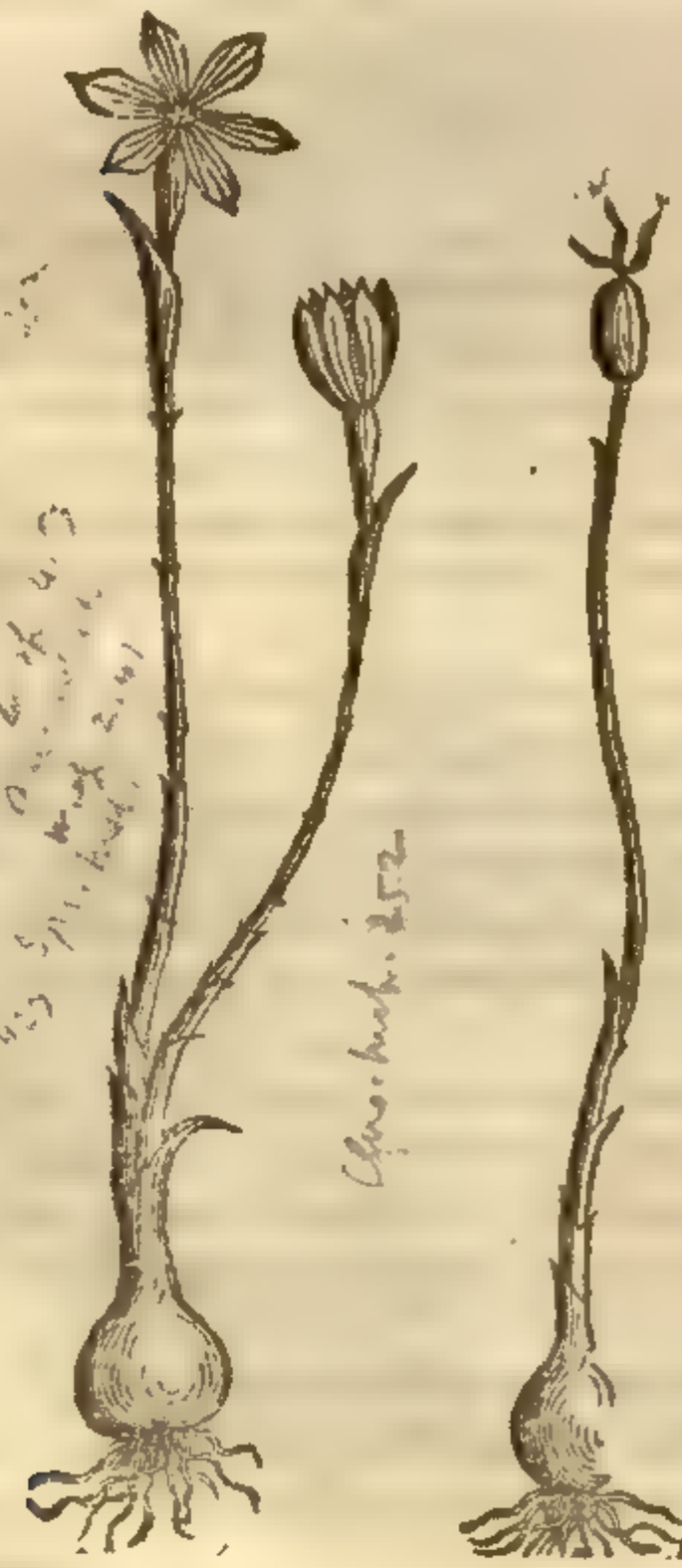

Natales.

Nomina.

Narcissi Perseici historia.

VNICVM cauliculum, digitalis longitudinis, gracilem, vacuum habet hic Narcissus, in cujus summo florẽ Narcissinum odoratũ, sex foliolis albis constantem, & in medio exiguum calicem flavum continentem: flori succedit exile trigonum caput, exiguũ nigrum angulosumq; semen continens: radix Narcisso Iuncifolio valde similis, minor tamen, multis candidis tunicis, lentoque succo prægnantibus constans, sed nigrâ quadam membranâ tecta. Tota planta amara est, ut superiores Narcissi, vereq; dixit Plinius, odorato saporem ratò ulli non amarum.

Nascitur plurimus ad Anam flumen in Turdulis, ubi florentem, & suis capitulis jam maturescere incipiẽtibus eruebam sub Octobris finem, nullis è bulbo natis folijs, nec ulla eorum vestigia observans, quod sanè mihi admirationi fuit.

Incolæ *Toñeda* appellabãt, nos serotinum nuncupavimus, possemus & Autumnalem minorem vel minimum dicere: nam Narcissum vix minorem inveniri posse puto.

NARCISSVS PERSICVS. CAP. XV.

ΑΚΑΥΛΟΣ planè est hæc planta, & floris duntaxat pediculo prædita, veluti Crocum, Colchicumque: exilit ergo è membranaceo cucullo,

Narcissus Persicus.

cullo, tamquam ex vasculo aut theca flos oblõgus, Croci aut Colchici floris æmulus, sex foliis cõstans ex flavo pallescentibus, quorum tria interiora paullo angustiora sunt, externa latiora. & summo mucrone nõnihil incurva, sive ἀπόφυσιν quandam habentia, qua interiorum mucronem amplectuntur & comprehẽdunt, ingrati odoris, & papaveris quasi virus redolentis. stamina sex medium florem occupant, in foliorum unguibus nata, sed internorum foliorum reliquis longiora, exilit è medio oblongior stilus gracilis, & sine capite. Folia illi sunt Hemerocallidi Valentinæ, de qua paullo pòst, non multùm absimilia, lata, plana, ejusdemq; cũ illis coloris, hoc est, ad æruginem tendẽtis, quæ ut plurimum convolvuntur, aut sese circumagunt: radix crassa, bulbosa, à basi (quæ multis fibris donata est) statim extuberans, intus candida, foris pallidior quidem, sed aliquantum etiam nigricans.

Semel duntaxat Cõstantinopoli allatum est hoc bulbi genus, mihiq; communicatum à Philiberto de Bruxellis, cujus ante memini, anni M D. LXXV. initio, quem postea varijs amicis cùm in Belgicâ tùm in Germaniâ distribui. Initio Narcissum Autumnalem majorem sequente capite describendum, ex bulbi forma esse conijciebam, in qua opinione valde me confirmavit flos sub finẽ Septembris emergens. Sed postquam folia non subsequi animadverti, & incunte demùm vere prodire observavi, eaque ab illius folijs colore differẽtia: tum exactiùs collatâ inter se utraque plantâ, dispares esse manifeste deprehendi: æstate breve inter folia caput, pollicem crassum, brevi pediculo inhærens, & summâ tellure vix emergens, ferre aliquoties observavi, quod cùm inane esset, seminis conspiciendi spes omnis sublata.

NOMEN schedæ illi additæ inscriptum erat *Zarem cada persiavo*, id est Narcissus Persicus. Multum verò convenire videtur cum Narcisso vel Lirio altero Theophrasti, cujus meminit Historiæ plantarum lib. sexto, cap. VI florem amplum illi tribuens, coloremque (ut eruditiores volunt) melinum, non nigrum, figura oblongum, serotinumque admodum, post Arcturum & circa æquinoctium sese ostendentem, vel, ut sequente capite ait, autumno primis imbribus, quemque libro VII. historiæ cap. XII. caulem tantùm floris habere dicit, ut crocum, cum omnibus alijs assurgat. *Nomina.* *Lirium alt. Theoph.*

NARCISSVS AVTVMNALIS. CAP. XVI.

PERSICO Narcisso valde affinis est hic Narcissus, tametsi neuter flore Narcissum æmuletur, sed solis foliis, & radice. Quina autem aut sena habet folia, oblonga, pollicem lata, præ viriditate ferè nigricantia, splendentia, humi plerumque sparsa, inter quæ brevis exit cauliculus viridis, rotundus, vix supra terram se attollens, cui insidet flos superiori formâ similis, sed brevior, flavi omnino coloris ex membranaceo folliculo emergens, cujus exteriora tria folia interioribus majora sunt, eaque velut amplectuntur, omnia autem mucrone sunt magis orbiculato, quàm Persici folia: sex stamina suis apicibus ornata, & stilus e floris umbilico emergunt: radix crassa est rotunda, intus candida, foris, ut Narcissus, nigricans. *Narciss autumnalis major.*

Hujus alia species invenitur angustioribus foliis, in reliquis cum illo conveniens.

Sub Augusti finem & Septembri germinare incipit, & plerumque floret. Gaudet montanis quibusdam Hispaniæ pratis. etiam in Italia sponte nasci audio. Ex Thracia ante paucos annos etiam adferri cepit, cujus bulbos quòd siccitate nonnihil pallescerent initio Persici Narcissi esse putabam: sed emergentia illico, post quàm telluri fuerunt commissi bulbi, folia, omnem dubitandi occasionem ademerunt. *Tempus. Natales.*

ALTER Octobri mense, quemadmodum Persicus, nudum è vaginula membranacea profert florem sex oblongis & angustis foliis constantem, non æqualibus, nam exteriora paullo longiora & latiora sunt, omnia autem mucronata foris flavescentia & splendentia; interius flava ad majoris colorem magis accedentia, flava stamina medium florem occupant odoratus est hic flos, soloque pediculo innitens, supra terram non attollitur: flore jam marcido, emergere interdum incipiunt folia, ut plurimùm autem ineunte vere duntaxat, terna aut quaterna, plana, viridia, & splendentia instar foliorum majoris, sed longè angustiora, & *Narciss autumnalis minor.*

Narcissus autumnalis major.

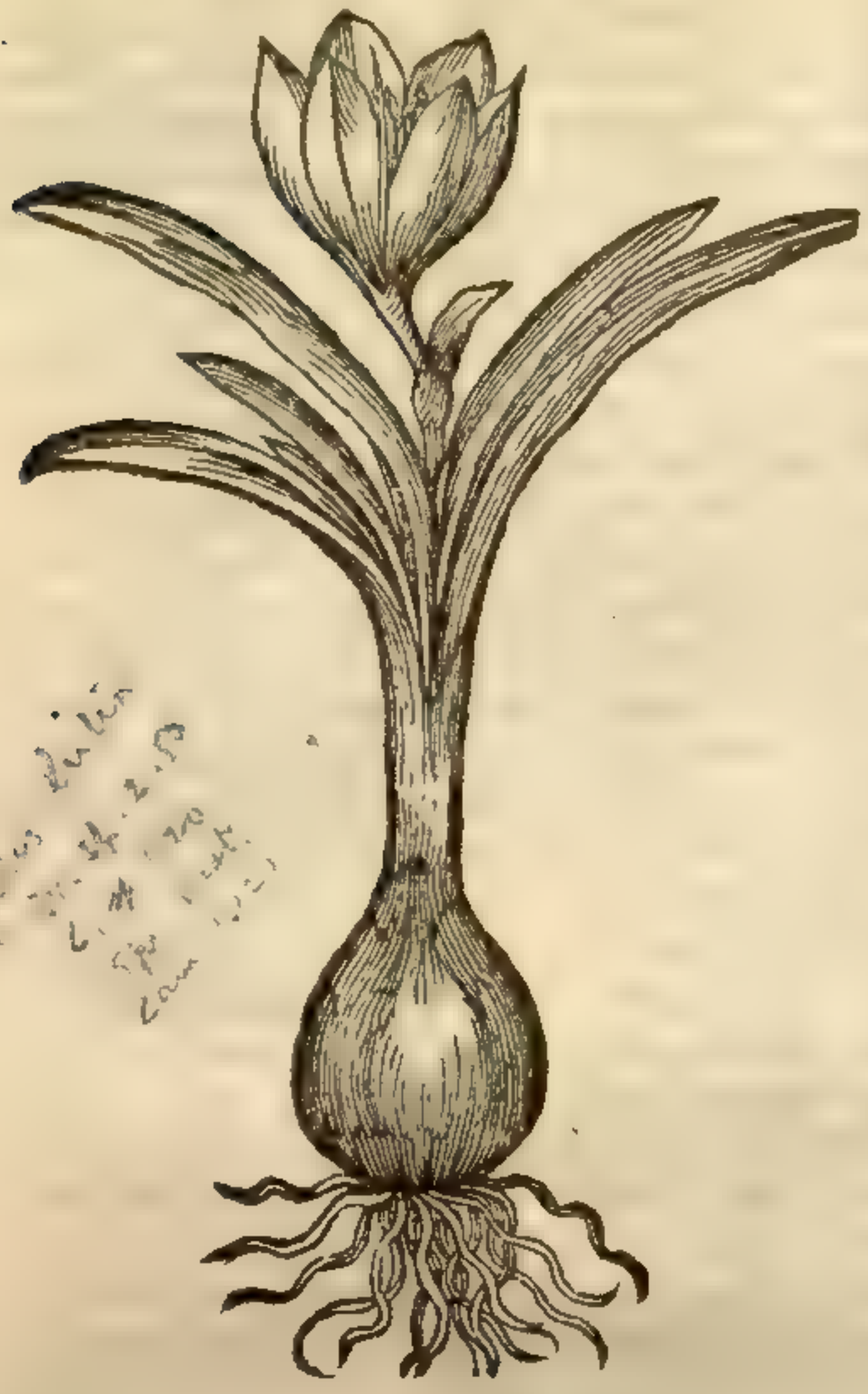

Narcissus autumnalis minor.

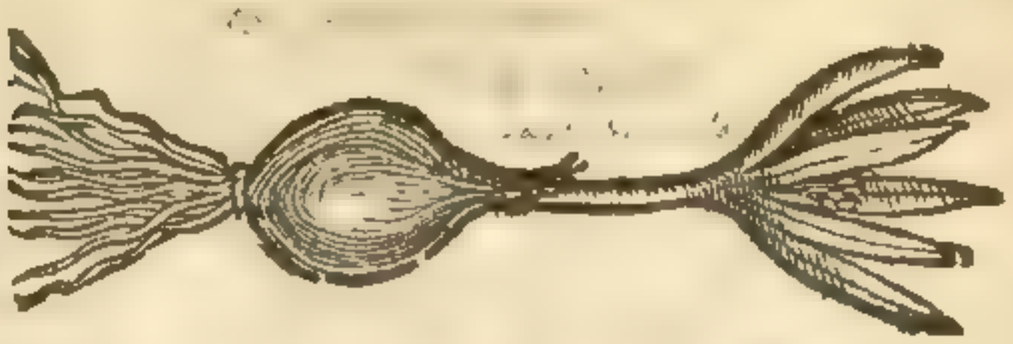

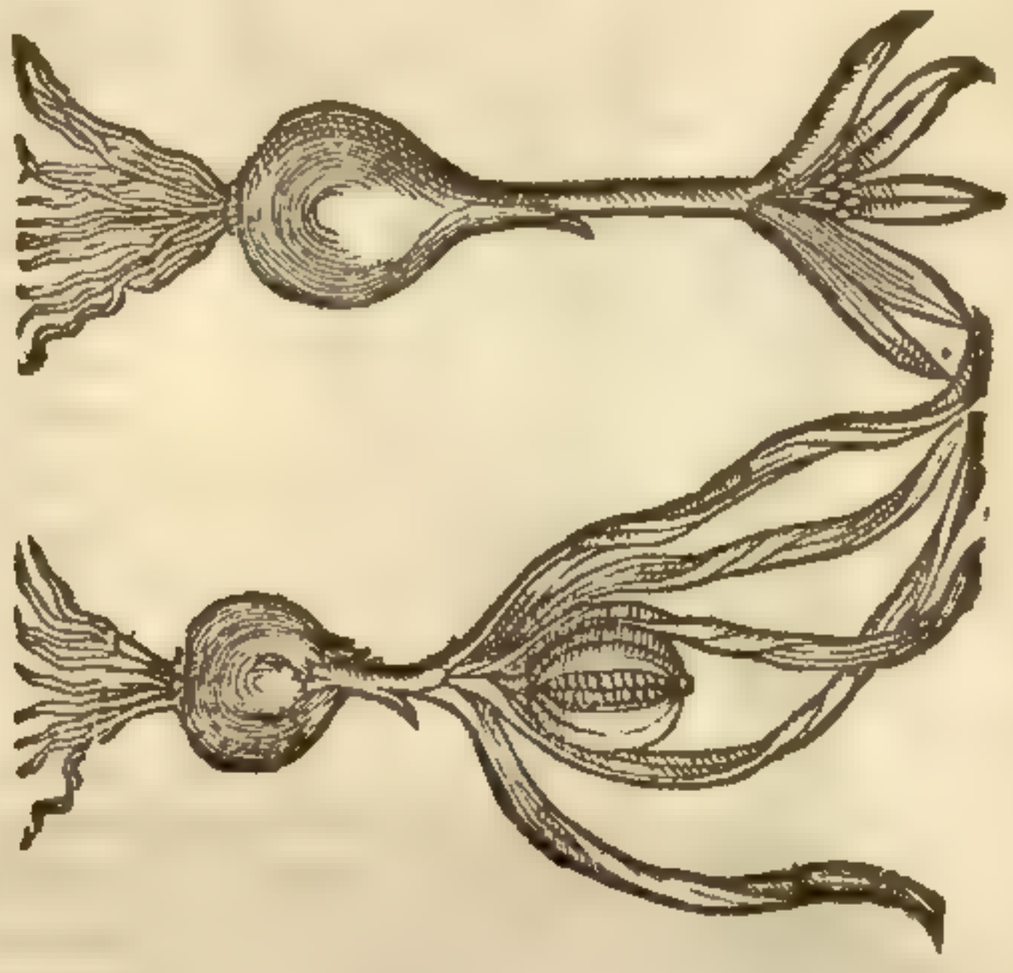

ra, & præter aliorum morem sese contorquentia, & cincinnorum instar convolventia: semen primùm mihi tulit anno M.D.XCI. initio Junij in capitulis uncialibus, ferè trigonis, rotundum, nigrum, cui inhærebat albicans quædam & spongiosa ab uno latere materia: radix pusilla, nigrâ tunicâ tecta, inferioreque sede tenuibus fibris firmata.

Nomina. NONNVLLI vocant hanc stirpem Narcissum autumnalem, alij Colchicum luteo flore, cùm tamen nihil cum colchico commune habeat, præter florem, reliqua sunt Narcissi. Quòd si à floris similitudine colchicum dicendum, omnia croci genera etiam Colchicum appellare licebit, cùm florem colchico similem habeant. Hispani *Açuçenas amarillas*, id est, Lilium flavum: è Thracia verò allatum *Ciden sari* nomine. Posset etiam non incommodè forsitan ad Lirium alterum Theophrasti referri, vel *ναρκισσος ὀπωρινὸς* græcè dici: Secundus autem *ναρκισσος ὀπωρινὸς ὁ μικρότερος*, sive Narcissus autumnalis minor. Verum quidem est mihi missum à Generoso Viro Carolo de Houchin Domino de Longatre Colchici lutei minoris nomine, à Iacobo Plateau verò, Colchici montani minimi lutei appellatione.

Sparganium Placæ. SVPRA Valentiam salebrosis & petrosis locis nascitur quædam planta bulbacea binis folijs prædita, humi stratis, longis, crassiusculis ex viridi nigricantibus, Narcissi majoris autumnalis folijs ferè similibus, sed quibus interna parte secundùm nervi medij longitudinem alba quædam latiuscula linea ducta est: radix bulbosa multis tunicis constans candicantibus, & lenti viscidique succi plenis, ingrati amarique saporis, foris nigro cortice obductis.

Eam C.V. Ioannes Plaça Medicus Valentinus, pedalem caulem (nam radicem cum folijs duntaxat, eo demonstrante, eruebam) lævem, aliquot in summo flores Lilij æmulos, candidos ferentem habere, deinde rotunda capitula, in quibus exiguum semen contineretur, asserebat, & Sparganium vocabat.

PSEVDO-NARCISSVS. CAP. XVII.

Pseudonarcissus vulgaris PSEVDO-NARCISSVM illum vulgarem maturè admodum florem proferentem sex pallidis, & stellatim decussatis folijs constantem, magno, longo flavoque & fimbriato calice è medio protuberante ornatum, tanta abundãtia in pratis, Londino satis vicinis, crescere certũ est, ut in celebri illo vico vulgo *Ceapside* nuncupato Martio mẽse rusticæ mulieres maximâ copiâ flores venales proponant, & omnes tabernæ eo flore exornatæ conspiciantur. Crescit & alijs Angliæ, & plerisque Germaniæ locis: memini & olim, cùm Lovanij humanioribus litteris operam darem, ad silvulæ illius, cœnobio vulgo Perck dicto vicinæ, margines legere sponte natum.

Reperitur etiam illius genus magis præcox, alioqui non valde diversum à jam memorato, cujus flos non pallidus, sed aureus instar majoris Hispanici.

Hunc

Pseudo-narcissus pleno flore.

Pseudo-narcissus major Hispanicus.

Pseudo-narcissus minor Hispanicus.

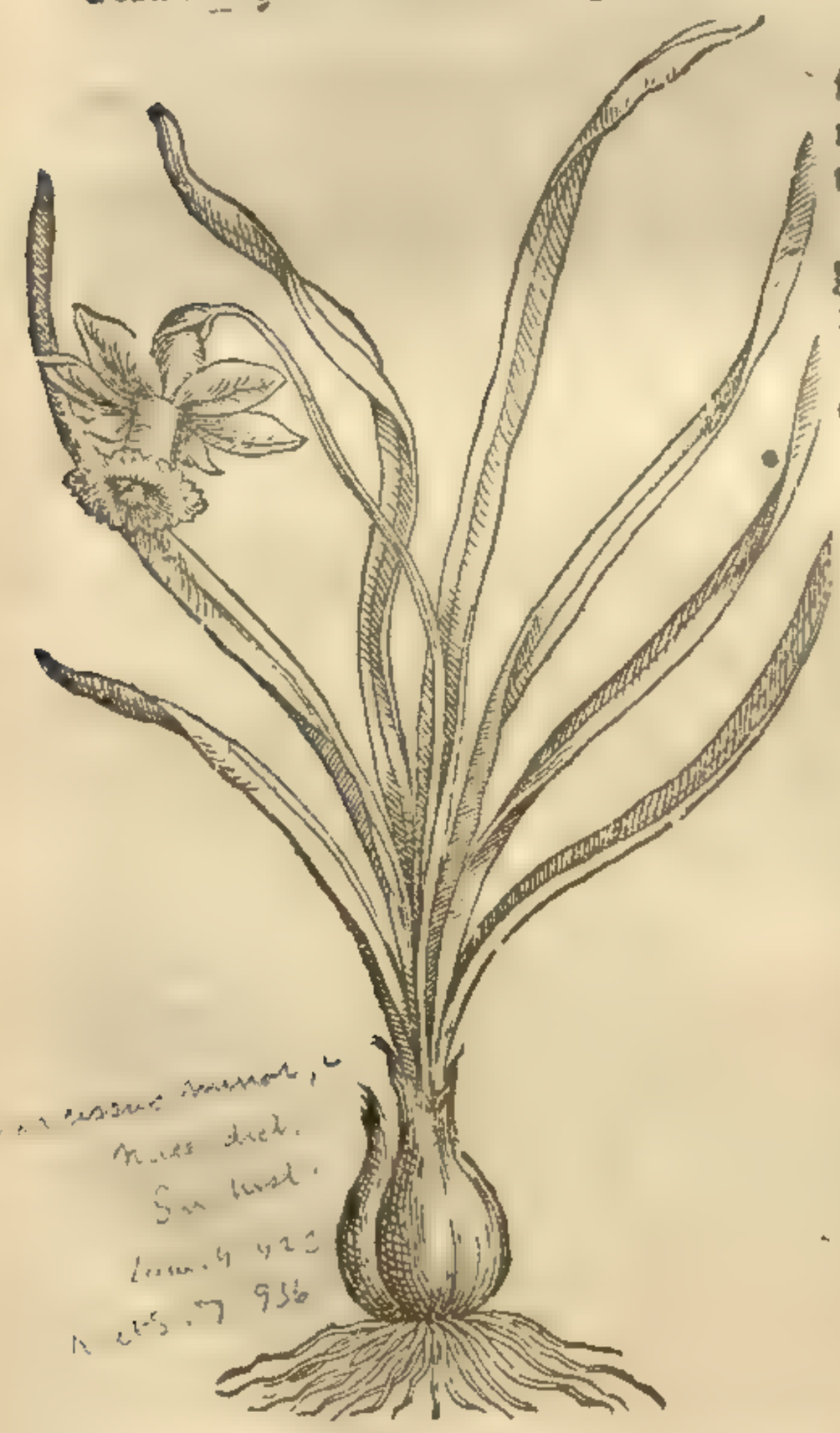

Hunc verò, colorem interdum mutare observavi, hoc est, calicem illum medium non minus pallidum habere, quàm sint sex illa externa folia ipsum ambientia.

Pseudonarciss. pleno flore.

Nunc etiá apud Belgas in hortis alitur aliud genus prorsus illi simile, foliis, bulbo, ceterisq; rebus, sed diverso flore, qui videlicet medio illo calice careat, & ejus loco, plurima folia externis illis omnino similia & pallida habeat.

Pseudonarcissus major Hispanus.

At aliud genus nonnullis veteris Castellæ pratis, & humidis mõtanis locis, Anglico quidem simile, sed foliis longè majoribus, magisque virentibus, longiore caule, paullo minore flore, eoq; prorsus flavo & quasi aureo, videlicet tam externis foliis quàm calice: radix hujus crassior est quàm in superioribus.

Pseudonarciss. minor Hispanicus latifolius.

Est etiam alius, qui novo vere terna aut plura profert folia, majori forma coloreque similia, sed longè minora & angustiora, florem pusillum, majori tamen Hispanico & forma & flavo colore persimilem, insidẽtem digitali, tenui, viridi cauliculo inter folia emergenti: flori succedit trigonum, obtusis tamen angulis, & ferè rotundum capitellum, in quo semen inæquale nigrum, satis magnum pro plantæ proportione: radix bulbosa, exigua, foris nigricans. Missus mihi hic fuit primùm à Io. Moutono, Narcissi minimi montani latifolij nomine; deinde à Generoso Dn. de Longatre, pro Pseudonarcisso minimo Hispanico flavo.

Pseudonarciss. juncea folio 1.

Nascitur verò qui busdam Lusitaniæ Bæturiæque collibus, Pseudo-Narcissi genus aliud, cui folia non lata ut superioribus, sed valde angusta, sive potiùs juncea; caulis tenuis, nudus,

nudus, palmum altus, cujus exttemitati insidet flos è vaginula emergens, qui sex folijs ex herbido pallescentibus & expansis constat, quorum medium calix flavus, calathi instar oblongus, oris præditus non sinuosis & fimbriatis ut superiorum, sed æqualibus: radix exiguo Narcisso similis, intus candida, foris nigricans.

Florebat Ianuario, cùm Vlyssipone Hispalim proficiscerer: & Incolæ *Campanilla*, hoc est, Campanulam vocabant.

SED & expressâ meâ Stirpium quas in Hispania observabam Historiâ, misit ad me Ioannes Moutonus Tornacensis pharmacopæus diligentissimus & fidelissimus, idémque rei herbariæ peritissimus, elegãtes Pseudo narcissi juncifolij icones, quas è plantis, ipsi medio Martio anni M.D.LXXVI. florentibus delineari jusserat: eas porrò aliquot ante annis à quodam è Gallicia redeunte in Cantabrorum jugis erutas accepisse, scribebat.

Harum prior, illi perfimilis est, quem proximè descripsi: imò illam ipsam esse certus sum. Nam anno M.D.LXXXIIII. trium harum stirpium singulares bulbos ad me misit, qui omnes sequente anno non modò egregie creverunt, sed etiam flores protulerunt ipso Februario, quia fortè in fictili repositos diligentiùs adservaveram.

Pseudo-narcissus juncifol. II. flavo flor.

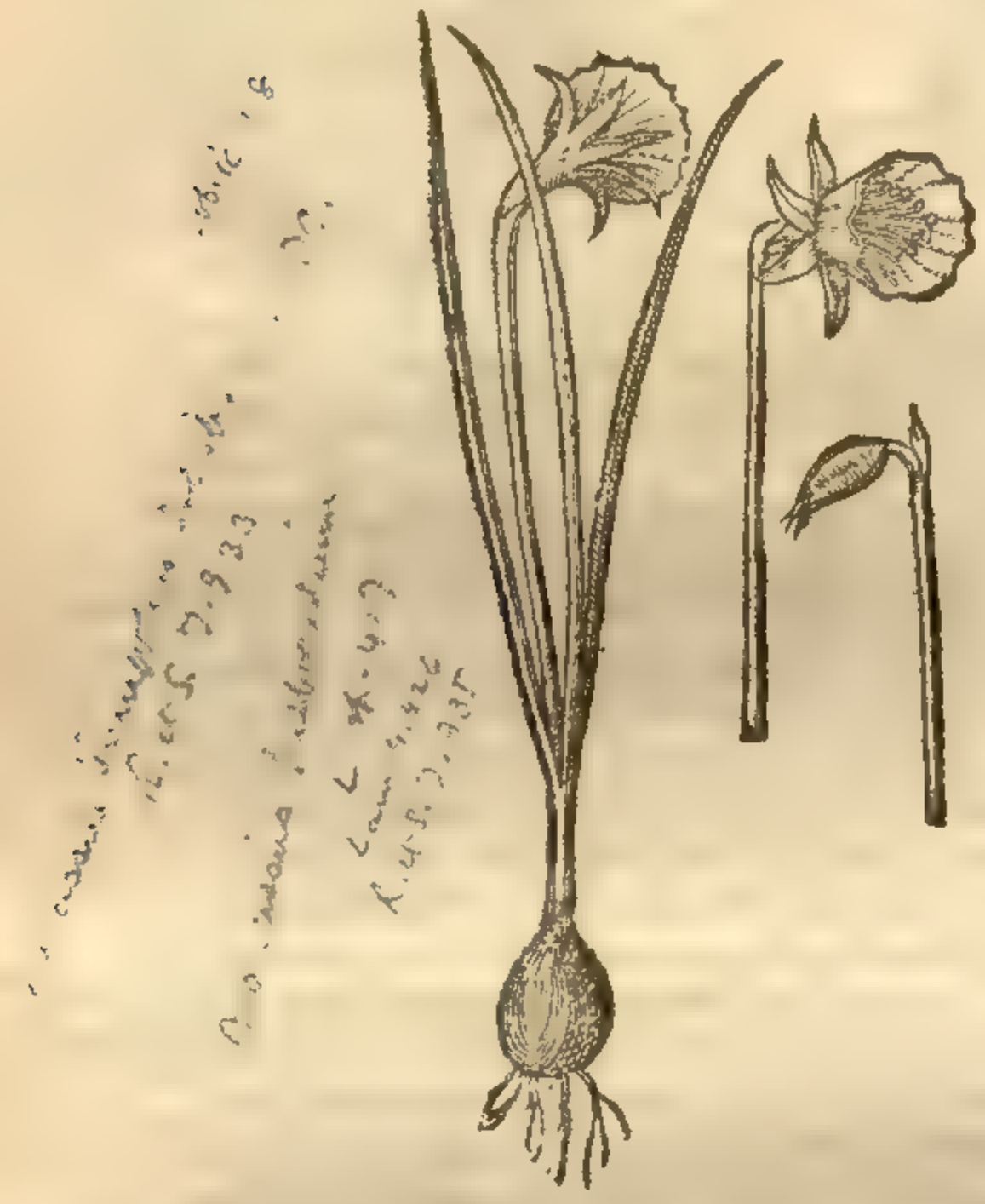

Pseudo-narcis. juncifol. III. albo flor.

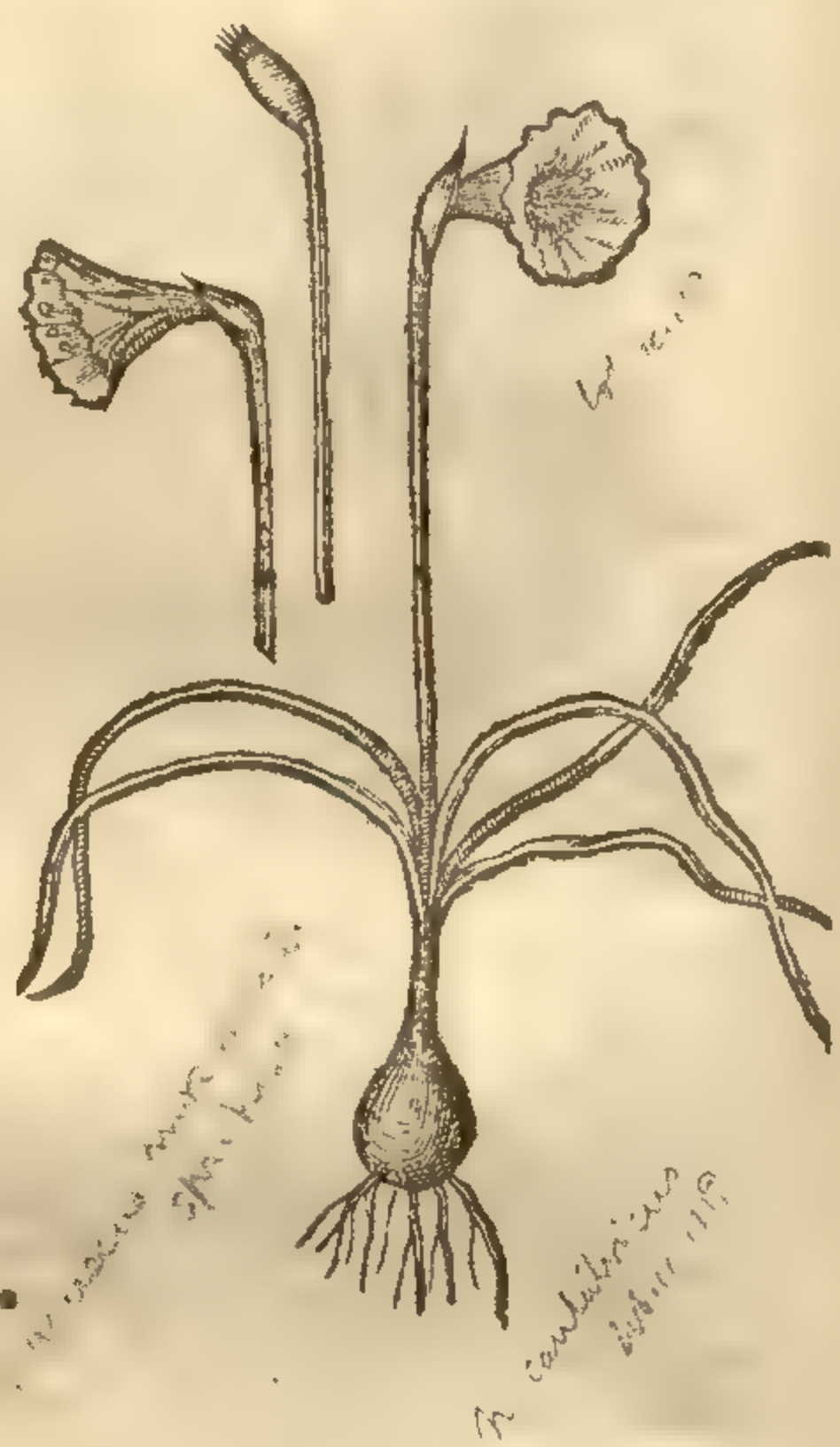

Pseudonarcissus junceus folys II.

Alter tenuiora paullò, licet surrecta, habuit folia, florem flavum, hoc est, calicem per oras leviter & tenuiter fimbriatum, & sex illa foliola calicem ambientia, ex herbido pallescentia, in capitulo flori succedente nigrum rotundiusculum semen etiam tulit: radix pusilla foris nigricans, bulbacea, tenuibus fibris è sede prodeuntibus firmata.

Pseudonarcissus junceus folys III.

Tertius quaterna aut quina folia habuit tenuissima, & capillaria, viridia, humi procumbentia & sparsa, inter quæ cauliculus emersit infirmus, palmaris, tenuis, nudus, unicum in summo florem è membranaceo folliculo prodeuntem sustinens, tenellum, candidum omnino & calicis oris fimbriatis: hujus semen non observavi: radix superiori similis. Omnes verò has elegantes plantulas mihi abstulit asperrima illa anni XXCVI. hiems.

Nomina.

VVLGAREM porrò Dodonæus appellat Narcissum silvestrem: sunt qui putent Theophr. lib. VI. Hist. cap. VII. βολβῶ χαῦδιον esse, cujus solũ inter coronarios flores, & qui maturè erumpunt, meminit, sive Plinij lib. XXI. Hist. Nat. cap. XI. Codiaminon, quod bis florere ait, vere & autumno. Germani gelb Hoznunge blumen/ Austriacæ matronæ gelb beckerl/ id est, flavum calículum, & gelb Mertz blumen/ hoc est, flavam violam martiam, Belgæ geel tydeloſen/ Galli nonnulli *Coquelourdes*, alij *Porrion*, à porraceis videlicet folijs appellant.

HEMERO-

HEMEROCALLIS VALENTINA. CAP. XVIII.

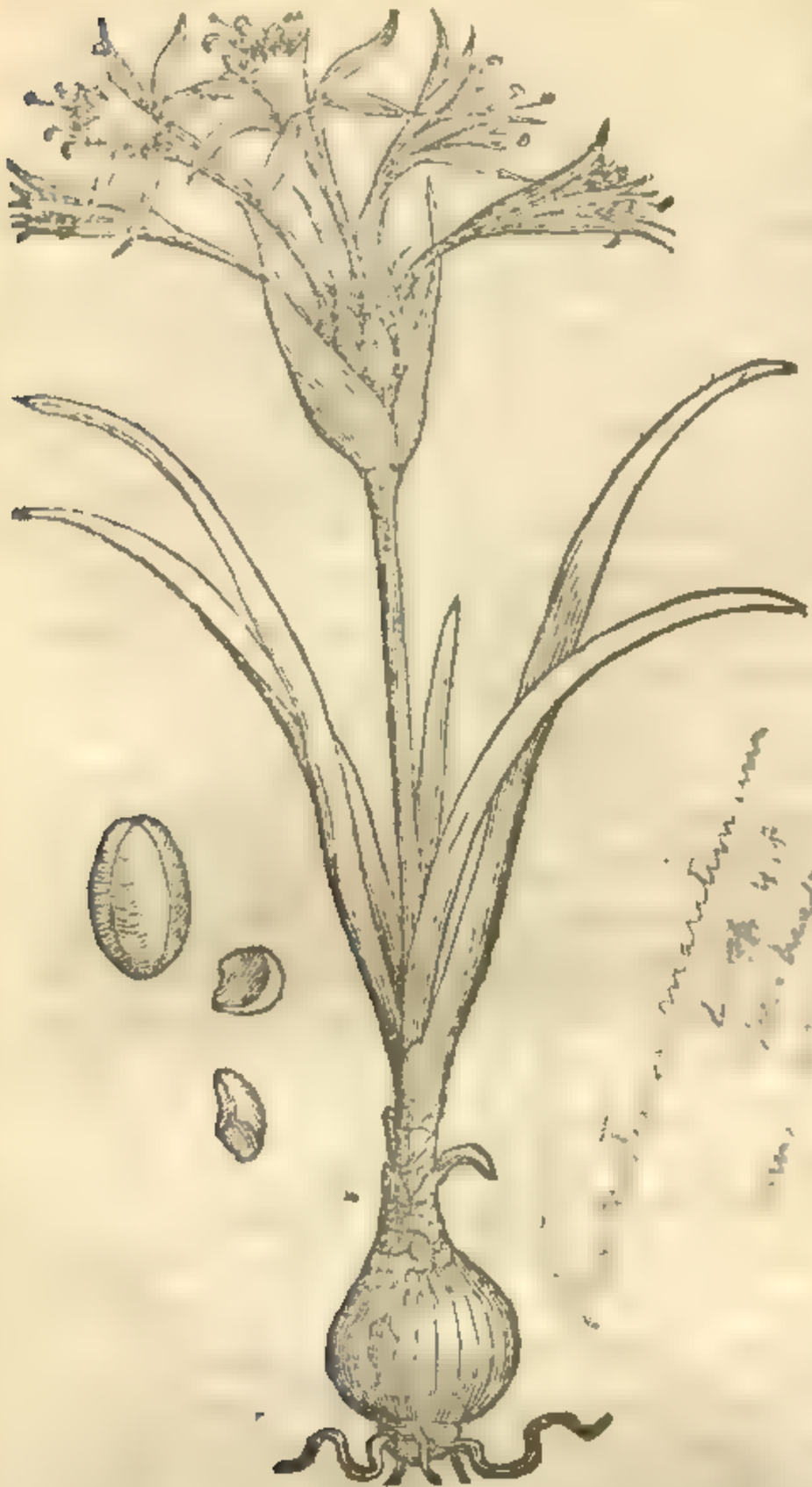

Hemerocallidis valentinæ historia.

HVIC plantæ, quę inter Narcissi genera referenda, quina aut sena sunt folia, oblonga, lata, Narcissinis similia, sed planiora, firmioraque, subcineracei quodammodo coloris: caulis inter ea assurgit cubitali interdum altitudine, & Leucoij bulbosi quarti (de quo paullo infra) crassitudine firmior, nudus & sine folijs, qui cacumine promit membranaceũ involucrum, & eo debiscente quinos aut senos, interdũ plures flores, Pseudo-narcisso vulgari similes, lilij odorem spirantes, albos omnino: præter externorum sex foliorum nervum, & extremos mucrones, qui viridi colore nonnihil aspersi conspiciuntur: è medio oblongo protuberante calice per oras laciniato exeunt candida sex oblonga stamina suis apicibus flavis ornata & medio longiore stilo, ut lilio albo ferè: marcidis & defluentibus floribus subsunt triangularia capita, in crassitudinem successu temporis extuberantia, quibus semen continetur nigrum, magnum, compressum, fungosum: radix bulbacea, magna, alba, oblongior, lento humore plena, nigricante cortice obducta, quæ interdum adnatis Narcissorum modo se propagat. Caulis etiam & folia concisa aut confracta lentum humorem exstillant.

Natalet.

In maritimis circa Valentiam Hispaniæ frequens, & toto illo maritimo tractu infra Mompelium, ubi Maio mense florentem, Iulioque & Augusto semen maturum ferentem magna difficultate ante multos annos eruebam, tam altè arenâ maris fluctibus aggestâ, mersa erat. Allata etiam est Viennam aliquoties, dum istic vivebam, Constantinopoli, Narcissis varij generis permixta, *Conzambach* nomine, addita inscriptione, albos ac odoratos flores proferre medio inter Augustum & Septembrem tempore: & certè bis autumo florem dederunt recens allati bulbi Generoso viro Wolfgango Christophoro ab Entzestorf Austriaco: sed illæ ipsæ plantæ nullum postea florem amplius tulerunt; quemadmodum nec eæ omnes quas è Gallia, Hispania & Italia sæpiùs in Belgium delatas, vel semine natas aliquot annis aluimus. Itaque hanc plantam, ut & alias quasdam, in illarum classem reijcio, quæ mutato natali solo, nunquam, aut rarissimè florere solent, cùm videlicet concepto jam in ipso bulbo flore ejiuuntur, & transferuntur. Aliquot etiã bulbos ad me Neapoli mittebat Ferdinandus Imperatus, quos cum alijs plerisque (curante Illd Viro Ioanne Vincentio Pinello) Francofurti accipiebam ex ea urbe discessurus sub finem Septembr. M.D.XCIII. quos subsequentis anni hiems, omnibus hortis valde noxia, sustulit.

Scilla.

Eo porrò tempore quo Mompelij apud C.V. Gulielmum Rondeletium vivebam, Scilla vocabatur, atque ex ea trochiscos qui Theriacam ingrediuntur pharmacopæi parabant: postea Pancratium flore Lilij vocari cæpit. Quæ in Valentino littore nascitur, D. Ioanni Placæ Medico & Professori illius urbis celeberrimo Hemerocallis nuncupabatur, qui eã liliaceos quidem flores ferre affirmabat, sed flavescentis aut pallidi coloris. Hispanorum vulgus *Amores mios* vocat. Itali quidam *Giglio marino*, apud quos rubro aut purpureo flore inveniri, præsertim Ostiensi portu, mihi aliquando relatum est.

Pancratium.

LILIONARCISSVS HEMEROCALLIDIS Valentinæ facie. CAP. XIX.

QVANQVAM cum Hemerocallide Valentina magnam affinitatem habeat, eodem tamen capite non complectendam, sed peculiare caput illi tribuendum operæpretium duximus: notas enim quasdam habet ab Hemerocallide alienas.

Semine autem ex Italia misso nata est hæc planta Ioanni Bidaut Canonico Insulano, rei herbariæ (ut intelligo) studiosissimo, qui floris iconem N.V. Ioanni Boisot mittebat, is verò ad me, anno M.D.XCII.

Iacobus etiam Plateau, cujus frequens in meis Observationibus mẽtio, eodem anno scribebat similem plantam ipsi natam semine Florentiâ misso Martagonis rarissimi appellatione, quod tamẽ ipse, propter dissimilitudinem aliter appellare maluisset. Sequente anno, meo

rogatu

Lilio-narciſſus Hemerocallidis facie.

Lilionarciſſi hiſtoria.

rogatu ejus imaginem miſit, & litteris ad me exaratis deſcriptionem addidit, quas, quoniam gallicè loquebãtur, latinas ſic faciebam: Mitto, uti petieras, iconẽ ejus Narciſſi, quem ſatione adquiſivi, & eorum, quæ circa eam plantam obſervavi, deſcriptionem.

EIVS bulbus Muſcari craſſitudinẽ æquat, vel etiam ſuperat, paulòq; longior eſt, multis tunicis involutus, quarum exima fuſca eſt, ſequens ſubrufa, tertia candidior: ejus radices ſeu fibræ, graciliores & frequentiores, quàm in Muſcari: ſub Aprilis demùm finem (nullos bulbos memini adeò tardè emergentes) ſena aut plura producit folia, duplò ferè latiora quàm Muſcari, ſed illis breviora, & ſub extremum Auguſtum marceſcentia, diſſimili planè ratione quàm tua Hemerocallis Valentina, cujus folia Auguſto emergunt, deinde tota hieme viridia permanent. Ex eodem bulbo bini interdum prodeunt caules, ferentes ſinguli, circiter Junium menſem, folliculo incluſos ſex aut octo flores parvo lilio non diſſimiles, medium occupante parvo calice albo, in multas lacinias per oras ſecto, odorato, in quo ſex alba ſtamina flavis apicibus prædita, & medius ſtilus albus: ſemẽ in thecis nigrum, minus & magis rotundum Hemerocallidis ſemine. Ego Lilio-narciſſum Orientalem appellarem: ſed tuo judicio permitto.

Illius portò eiconem, ex ea, quam ipſe Plateau mittebat, expreſſam hîc ſubjecimus.

LEVCOIVM BVLBOSVM. CAP. XX.

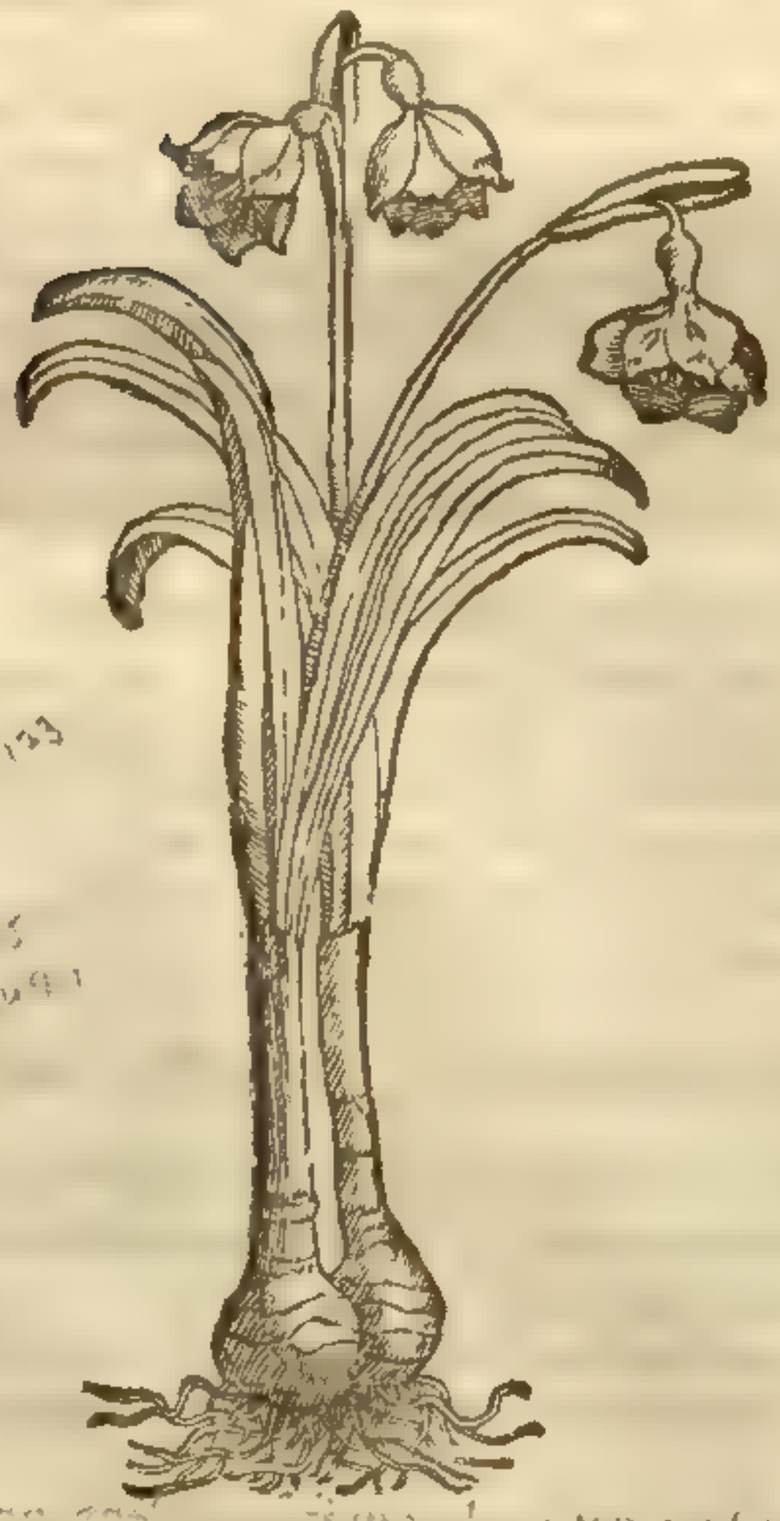

Leucoium bulboſ. præcox maius,

TRIA Leucoij bulboſa radice apud Pannones obſervabam genera: quorum duo præcocia ſunt, tertium ſerotinum. Præcocibus addo aliud peregrè Viennam allatum, deinde minimum genus in Hiſpanicâ peregrinatione erutum.

PRIMVM, Narciſſi autumnalis majoris foliis ſimilima habet folia, admodum viridia & nitida, nõ tamen adeò atra viriditate ſplendentia: caulem è medio illorum exeuntem, ſeſquipalmarem, nudum, ſtriatum, infirmum, concavum, membranaceum folliculum, ſive vaginulam in ſummo ferentem, è qua unus, interdum alter, rarò tertius erumpit flos, ſex foliis æqualibus conſtans, candidis, ſed extimâ & anguſtiore parte veluti maculâ è viridi flaveſcente infectis, nutans & deorſum ſpectans, exigui cymbali modo, medium occupantibus ſex flavis ſtaminibus cum candicante ſtilo, floriſq; Spinæ appendicis, ſive Oxyacanthæ vulgo creditæ odorem referens, nec ingratus: flori ſuccedunt membranacea capitula, pyri modo turbinata, ſemen ex candido flaveſcens continentia, oblongiuſculum, durum: radix bulboſa eſt, multis candidis tunicis (extimâ tamen fuſcâ) conſtans, & densâ candicantium fibrarum comâ firmata.

Leucoium bulboſ. præcox minus.

ALTERIVS folia non multùm à ſuperioris foliis forma diſcrepant, verùm anguſtiora ſunt & firmiora, ad Pſeudo-Narciſſi vulgaris flavo flore foliorum colorem æruginoſum & quodammodo cineraceum magis accedentia: caulículi graciliores, palmares, nudi & concavi

Leucoium bulbos. præcox minus.

Leucoium bulbos. præcox Byzant.

cavi è vaginulâ illi insidente, unicum semper florem (plures observare nô memini) promunt superiore minorem, nutantem etiam & pendulum, atque sex foliis præditum, quorum tria externa omnino nivea, alijs duplo longiora latioraque sunt, radijsque solaribus illustrata, aut sudo cælo, alarum modo se explicant, tria interna breviora sunt, & cordis, ut vulgo ab imperitis pingitur, formam, sive sagittæ crenam referunt, binis viridibus maculis circa crenam foris notata, internè sex viridibus radijs ab umbilico ad extremas oras insignita: medium florem sex etiam staminula crocea, stiluſque exilis, candidus, occupant, odor nullus, aut perquàm exiguus: similia superioribus ferè capita succedunt, minora tamen, & olivæ virentis formam penè exprimentia, in quibus semen altero candidiùs: radix superiore minor, multis etiam tunicis albis constans, externâ nonnihil nigricante, & sessili parte multis tenuibus fibris prædita.

Prodit utrumque maturè admodum, statimque inter bina folia florem ostendit vix liquefactis nivibus, quas secundum genus nonnumquam etiam penetrat: Maio mense semen matureſcit, & folia marceſcunt.

TERTIVM genus secundo ferè simile est, ineunteque Martio bina folia promit illi similia, sed latiora, æruginei etiam coloris, floris gemmam ut in illo complectentia: crassiusculus caulis tandem succreſcens, unicum florem vaginulâ inclusum sustinet, formâ superiori simulem, duplo ferè majorem. tribus externis foliis alarum modo expansis, prorsus niveis, interioribus verò brevibus, bifulcis ut in superiore, simul coëuntibus, & veluti tubulũ quempiam efformantibus, foris plerumque circa ungues vireſcentibus, reliquâ parte albis, oras tamen secundùm crenas virides maculæ inficiunt, interius verò aut magna ex parte viridia sunt, aut octo radijs ab imis unguibus secundùm longitudinem ductis prædita: prioris fragrantiam utcumque æmulatur hic flos, & suavius quidpiam spirare mihi videtur: radix secundo major. *Leucoium bulbos. præcox Byzant.*

Primum, in silvâ quadam non procul Zolonock Ill. Dn. de Batthyan oppido udis locis solummodo observabam: creſcit etiam pleriſque Germaniæ locis: Alterum nô modò in Viennensi & Leytano saltubus, sed etiam pleriſque Pannoniæ pratis: umbra tamen magis delectari videtur: Tertium Byzantio Viennam inferri cæpit, Narciſci bulbis permixtum, post annum M. D. XXCII. Sed & simile pænè mittebat Doctiſs. Imperatus, cum multis alijs bulbis, Neapoli, sub Autumnum anni XCII. è monte Virgineo erutum. *Natalet.*

QVARTO quinque aut sex sunt folia Narciſſinis similia & virentia: è quorum medio caulis pedalis aut amplior assurgit, nudus, concavus, aliquantulum planus, & binis acutioribus angulis præditus, viridis, è mêbranaceâ vaginulâ quinos aut senos flores summo fastigio proferens, *Leucoiũ bulbos. ſerotinum majus I.*

Leucoium bulbos. serotin. majus. 1.

Leucoium bulbos. autumnale tenuif.

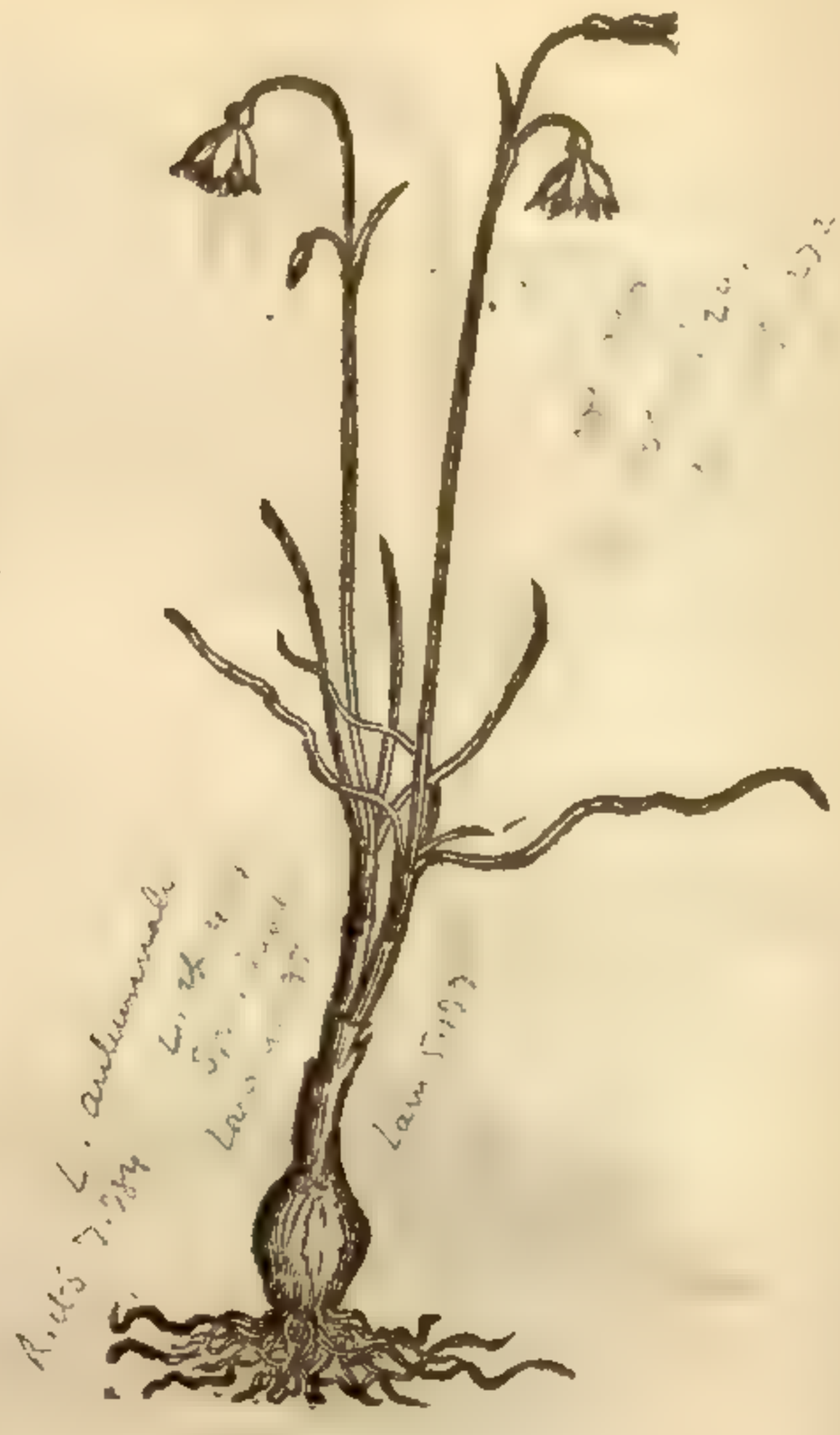

proferens, tintinnabuli modo pendulos, sex æqualibus & niveis foliis cõstantes, quorum extimam partem virides maculæ inficiunt, senis intus staminibus flavis, medioque lacteo stilo, apice viridi insignito: floribus succedunt magna & trigona angulis obtusis capita, pyri in modum ferè turbinata, nigrum semen orobaceum. Liliasphodeli flavo flore semini non absimile continentia: radix crassa & bulbacea multis succulentis tunicis constat, & plurimis fibris donata est.

Serius superioribus plerumque germinare solet, atque Maio demũ mense flores proferre.

Narcissus serotinus.

Vno duntaxat interamnis Pannoniæ loco hoc genus observabam uliginosis pratis supra Waradinum anno M.D.LXXIX. Memini & illi simile planè, duodetriginta priùs annis eruere in Pratis Lateræ vicinis cùm Mompelij viverem.

Sed & ejus genus quibusdam pratis ad Danubium sitis infra Viennam Austriæ nascitur, cujus folia quidem similia, sed pallidiora, nõ adeò mucronata, & veluti bifido mucrone prædita: flores item maculis ex viridi magis pallentibus infecti. Aliter hoc etiam in Germanicis & Belgicis hortis.

Leucoiũ bulbos. autumnale tenuifol.

QVINIVM caulículo est palmum alto, gracili, unicum, interdum alterum & tertium ferens florem omnino lacteum, pendulum, sex foliis constantem, & tintinnabuli modo formatum, inodorum, ingratique gustus, in quo pallida stamina: flore jam aperto, demum prodeunt quaterna aut quina capillaria viridiaque folia: radix bulbosa, satis crassa pro plantæ exilitate, è multis glutinosis tunicis compacta & amara, quæ candicante mẽbranâ integitur.

Extremâ Bæticâ, quâ Lusitaniæ contermina est, non procul Badajoz, quam nonnulli Pacem Augustam esse existimant, ad flumen Anam sitam, nascitur, ubi sub finem Octobris & Novembris initio, cum suo flore eruebam Vlyssiponem proficiscens unde in Belgicam cum parvo illo serotino Narcisso amicis mittebam: qui diu in pensilibus suis hortis utrũque aluerunt, nullum tamen, quod sciam, florem videre potuerunt, & an hactenus bulbos conservarint, ignoro.

Nomina.

PRIMVM genus à rhizotomis mulierculis Moßvell/ quasi dicas palustrem violam, nominatur: in Germania verò ubi plerisque locis nascitur, weiſe Hornunge blumen/ id est, candidus Februarij flos, ad differentiam Pseudonarcissi vulgaris, quem gelb Hornunge blumen appellari dixi. Alterum ab ijdem mulierculis weiſſe veyl/ & Guetropfen/ hoc est, alba viola & niveæ guttæ, ab insigni videlicet candore appellatur. Serotini majoris nullum vulgare nomen intellexi, quemadmodum neque Quinti, quod Leucoium autumnale dici poterit, cùm autumno duntaxat, ut puto, floreat.

SCILLA

SCILLA HISPANICA. CAP. XXI.

Scillæ hiſpanicæ flos & ſemen.

SCILLÆ hiſtoriam plerique dederunt: ſed quia nemo hactenus legitimam ejus iconem exhibuit, facere non potui quin meis obſervationibus inſererem, cùm eam & primùm emergentem, & florentem, ſemineq; onuſtã, pleriſque Hiſpaniæ & Luſitaniæ locis eruerim.

EST verò Scillæ caulis plerumque cubitalis aut major, rectus, nudus, abſque folijs, plurimis candidis & ſtellatis floribus ornatus, Aſphodeli minoribus, ornithogalo majori (quod quidam Scillam Epimenidiam putant) valde ſimilibus, qui ab imis (uti veriſſimè Theophraſtus Hiſt. lib. VII. cap. XII. ſcribit) explicari incipiunt, quemadmodum Aſphodeli & quarundam aliarum bulbacearum ſtirpium flores: his ſuccedunt triangula capitula compreſſis angulis & velut inania, in quibus tamen nigrum, planum, paleaceum ſemen: quinque, ſex aut plura demum emergũt folia liliacea, lata, viridia admodum, denſa ſive carnoſa, humi expanſa, nonnihil carinata: radix craſſa eſt, multis tunicis albis lento quodam humore plenis prædita, multiſq; craſſiuſculis fibris capillata. *Scillæ hiſtoria.*

Copioſè naſcitur ſupra Olyſipponem, & pleriſque alijs Luſitaniæ & Hiſpaniæ locis. Floret Auguſto & Septembri, ſemen Octobri & Novembri matureſcit: folia maturo jam ſemine, & exarido caule, emergunt Novembri & Decembri. *Natales.*

GRÆCIS σκίλλα, Latinis etiam Scilla dicitur, cujus Plinius tria genera facit, maſculum foliis albis, feminam nigris, & tertium cibis gratum Epimenidium, quod anguſtiore eſt folio, & minus aſpero, vel, ut Theophraſtus habet, læviore. Hiſpani *Cebolla albarrana* appellant. *Nomina.*

Cùm porrò Epimenidia ſcilla, teſte Plinio, edulis ſit, Hemerocallidem valentinam, illam eſſe non poſſe, certiſſimo argumento eſt exemplum de duobus piſcatoribus, quod interdum C. V. Rondeletus referre ſolebat: id autem eſt ejuſmodi. Litorum piſcatorum alter cultrum, Hemerocallidis, eo conciſæ, ſucco intinctum, ſodali, quem oderat, cibum ſumpturo adpoſuit: ille bonæ fidei, nec inſidias metuens, carnes propoſitas ſecat, ijſque veſcitur, abſtinente alio, qui ſe fame premi negabat: poſt paucos deinde dies miſer ille, qui carnes ederat, ſublatus. *Scillæ epimenidia.*

PANCRATIVM. CAP. XXII.

PANCRATIO amplitudo major eſt, extimæ tunicæ rubent, foliaq; ampliora, longiora, magis carinata & quodammodo ſurrecta. *Pancratium.*

Abundè creſcit in Hiſpaniæ mediterraneis, adeò ruſticis exoſum, ut me ejus bulbos eruentem admonerent ne deguſtarem, præſentaneum enim eſſe venenum. Germinat cum Scilla: florentem autem, aut ſemen ferentem numquam hanc plantam conſpexi. *Natales.*

Pancratium.

Bulbus Eriophorus.

Bulbi eriophori hist.

Nomina.

Fabiano autem Ilges, ut ad me scribebat anno M.D.XCII. in pensilibus hortis non modò caulem protulit, sed etiam plurimos flores spicæ instar in eo nascentes, sex foliis constantes, scillæ (quantum ex pictura, quam epistolæ conjunxerat, colligere licebat) florum æmulos.

Παγχράτιον ἢ σκίλλα Græcis, Pancratium Latinis dicitur, Hispani eodem quo superiorem nomine donant, *Cebolla albarrana*.

DIOSCORIDE teste Scillæ vires & præparationem habet, eodemque pondere in morbis efficaciter assumitur: cui tamen mitior, quàm Scillæ, facultas inest. Plinius easdem facultates, atque etiam plures illi tribuit. Hispanis rusticis, licet exosa, aliquo tamen in usu est: nam aqua, dum illa assatur, exstillante scabiem utiliter illini, & curari mihi asserebant.

BVLBVS ERIOPHORVS. CAP. XXIII.

HIc est ille bulbus, cujus florem tanto tempore Belgica videre desideravit. Nam cum primum nacti munere ampliſſimi viri Iacobi Antonij Cortusi patricij Patavini, plurimis annis summa diligentia istic excoluimus, atque adhibitâ omni curâ, ut ad florum generationem perduceremus, subinde etiam mutatis terræ generibus, sed operam lusimus: in maximâ tamen amplitudinem excrevit, & se mirum in modũ adnatâ sobole propagavit. Et postquam accessit Illustrium quorundam Venetorum qui ad nos scripserunt testimonium, ejus florẽ (tametsi plus decennio bulbum in suis hortis aluissent) nũmquam conspexisse: factum est, ut sterilem esse mutato natali solo, neque florem proferre arbitraremur, præsertim cùm id vitium numerosa nucleorum prole abundè compensaret. Verùm aliter rem se habere, anno M. D. LXXV. mense Maio deprehendi.

Nam cùm præcedente eum annum brumâ aliquot illius bulbos *Muscari* majoris nomine cum plerisque alijs rariſſimis plantis, Constantinopoli rediens attulisset Philibertus de Bruxella, cujus ante memini, & ex illis nonnullos pro nostrâ amicitiâ mihi dedisset, partem ipse terræ concredidi, partẽ in pensili horto C. V. Ioannes Aicholtzius Medicus & Professor Viennẽsis: mihi omnes perierũt, ille verò duos conservavit, quorum alter etiam floruit non sinè ingenti meâ lætitiâ, quam omnibus rei herbariæ studiosis, istius bulbi suis floribus onusti delineatione ad vivum expressâ à peritissimo artifice Martino Rota S.C. M^tis sculptore, atque descriptione in Appendice ad Hispanicas observationes, illo ipso anno testatam esse volui. Eam cùm denuò in Pannonicis observationibus evulgassem, significavit mihi Generosus Dn. de Longâtre ipsi etiam Iunio anni M.D.XXCIII. flores dedisse. Mihi verò, ab eo tempore quo iconem delineari curabam, illius florem numquam videre contigit, licet multis annis postea bulbum aluerim mirâ fœcunditate plurimas soboles procreantem.

SVNT ergò Bulbo eriophoro multa oblonga folia, Hyacinthinis ferè similia, non Narcissinis,

ciſſimis, minus carnoſa & ſucculenta, duriora etiam, viridia, mucronata, ingrati ſaporis, quibus minutiſſimè etiam confractis, tenuia quædã ſtamina inſtar telæ aranearum diduci poſſunt. Ex horũ medio caulis exit cubitalis, aut amplior, rectus, Scillini caulis æmulus, lævis, nudus, vireſcens, ſupremâ parte ad cæruleum coloré tendens, oblongamq; ac denſam veluti ſpicam, in denos vel plures verſus, ante quam explicetur, diſtinctam, primum viridem, ſed paulatim (dum ſeſe explicat in flores) cæruleum colorem contrahentem: flores ſenis foliolis ſtellatim expanſis conſtant, triangulo umbone in medio protuberãte, Hyacinthi autumnalis floribus valde ſimiles, inodori, cærulei cum ſuis, quibus inſident, pediculis, & internis ſtaminibus, quorum apices initio purpurei, ubi ſeſe expanderunt, palleſcente quadam veluti farinâ aſperſi ſunt. Incipit florere ab imo, ut Scilla, & reliquæ magnâ ex parte bulbaceæ ſtirpes, flores racemi aut ſpicæ inſtar confertos habentes, ſolét. Semen obſervare voluimus, ſed flores admodum caduci, ſtatim marceſſere cœperunt, & relictis tantùm in caule pediculis deciderunt. Radix craſſa & bulboſa eſt, è plurimis tunicis albis contexta, tomentoſa, & veluti aranearum telis obſita, multos ut plurimum bulbos ad latera adnatos habens, & craſſis oblongiſque fibris nitens.

Eriophorus Peruänus.

ALIVD porrò elegantiſſimum Eriophori genus ab eruditiſſimo viro Doctore Simone de Tovar Medico Hiſpalenſe celeberrimo, anno M.D.XCVI. accipiebam, nunquam ante mihi conſpectum, quod jam deſcripto adjungendum putavi. *Eriophorus Peruänus.*

MVLTA id ex radice promit folia, ſurrecta initio, deinde in terrã ſeſe inclinantia, dẽſa, carinata, inſtar foliorum Hyacinthi, viridia, ſplẽdentiáq;, quę minutim cõfracta, tenuiſſima ſtamina prębẽt, haud ſecus ac Primum genus: inter hæc folia ſeſquipedalis naſcitur caulis, teres interdũ & gracilis, firmus tamẽ, nudus, vireſcens, qui ſummo faſtigio plurimos fundit flores, initio quaſi in ſpicã congeſtos, deinde ab infimo ſeſe explicare incipientes & in latitudinẽ expandentes, ſex foliolis ſtellatim decuſſatis cõſtare deprehenduntur, coloris purpurei, circa umbilicũ autẽ cærulei, ut & prominens umbo, atq; ſena quæ illũ ambiunt ſtaminula lata, flavis ſeu pallidis apicibus prædita, ſingula florũ folia per longitudinẽ ſecãnte venâ ex atro purpureâ; odor valde tenuis & exilis: oblongis verò gracilibúſq; innitũtur flores pediculis ex viridi purpuraſcẽtibus, quorũ ſinguli ex appendicularũ candidarum & membranacearum ſinu prodeũt: floribus ſucceſſerunt trigona mucronatáq; capitula, ſemen continentia rotũdum, nigrum ſemini Hyacinthi Anglici ſeu Belgici par: bulbus ejus craſſus, longiuſculus & quodammodo pyramidalis, ex albo flaveſcens (cujus ſquamæ, perinde ac in priore, molli lanugine plenæ) infimâ ſede multis craſſiuſculis fibris prædita: floruit extremo Maio inſequente.

Ceterùm, cùm diligenter hanc ſtirpem conſidero, & cum Hyacinthi ſtellati Peruäni icone confero, plurimis notis convenire comperio, & illâ ipſa icone hanc ſtirpem, aut illi parem, expreſſam eſſe, pænè mihi perſuadeo: illud ſolùm intereſt, quod iconi folia non carinata, ſed medio nervo protuberante & ſublevato adpicta ſint, tum radix nimis obtuſo mucrone. Hanc ob cauſſam Lectori optionem relinquo, ut quo loco volet, iconem ádaptet.

Ἐριοφόρος, Laniferi nomen huic bulbo inditum, ob tomenti copiam, quod lanæ modo in ſtamina diduci poteſt. *Nomen.*

Theophraſtus inter veteres, lib. VII. Plant. Hiſt. cap. XIII. eriophori meminit bulbi, illum in littoribus naſci, lanámq; ſub primis tunicis habere, ex qua togę & aliæ veſtes cõficiantur: deinde, quod internum eſt in eo bulbo, mandi: cujus in hoc nullum periculum fecimus.

Ejus etiam meminit Plinius lib. XIX. Natural. Hiſt. cap. II. Theophraſti teſtimonium adferens: & Athenæus lib. Deipnoſoph. II.

Sed ſatis mirari nequeo, quoſdam ſcribere non eſſe veritos, Dodonæum vidiſſe in Ill. V. Joannis Brancionis horto eriophorum illum bulbum, cujus iconem exhibet in appendice ad Purgantium hiſtoriam; cùm tamen diſertè ſcribat, eriophorum quidem vidiſſe (primum

videlicet quem hoc capite nos describimus) at florem numquam. Iconem autẽ quam istic addidit, acceptam fert illi, qui, me urgente, eam miserat. Et certè Dodonæum aliquoties admonuisse memini, ne evulgaret, quod mihi admodum suspecta esset illa icon.

HYACINTHVS ORIENTALIS. CAP. XXIIII.

DE Hyacintho orientali quidquam scribere non erat animus, quia à plerisque prodita est ejus historia: cùm verò de isto flore quædam observaverim ab illis vel non animadversa, vel neglecta, præter institutum facturus non videor, si ea hîc protulero.

Hyacinthus orientalis. Hyacinthus or. πολυανθὲς.

Hyacinth. orientalis. PRÆTER illum ergo qui omnibus jam satis notus est, cujusque florem coloris intensione vel remissione admodum variare deprehendi (nam totus quasi cæruleus, vel subcineraceus, vel dilutius purpurascens & hilaris, aut saturatè purpureus & ad violæ nigræ ferè colorem accedens invenitur) in meo hortulo alebam, cujus bulbus reliquorum magnitudinem non admodum superabat: sed folia firmiora erant, caulis etiã inter illa prodiens major, crassior, vicenos aut plures flores proferens, alijs quidem similes, sed ex cineraceo quodammodo purpurascentes, omnésque in unum latus propendentes, reliquis non minùs odoratos: semen in triangulis capitibus minus altero.

Hyacinth or. πολυανθὲς.

Hyacinth. or. πολυκλαδὲς. Hujus semine nata mihi est planta πολύκλωνος, cujus caulis cubitalis, crassus, firmus anno M. D. XXCV. decem & septem flores habuit, non ejusdem cum matre coloris, sed purpureos floridiores, & sub illis binos ramulos, quorum singuli quinis floribus erant onusti: sequente tamen anno nudum tulit caulem paucioréſq; flores, cùm longè plures expectassem, quandoquidem primo fœtu tam fuisset fertilis.

VERVM diligentissimus & eruditionis non contẽnendæ Iacobus Plateau mihi scripsit, Hyacinthum alere se valde amplis folijs, magno, crasso, firmóq; caule, multis floribus prædito, colorem non addidit, sed iconem misit Hyacinthi polyanthi majoris nomine insignitam, qualem hîc exprimi curavimus.

Hyacinth. or. πολυανθὲς Iac. Plateau.

Habeo quidem unam stirpem valde lato folio & saturatius virescente præditam, cujus caulis etiam crassus, firmúsque, sed in ferendis floribus parcior, utpote qui plures denis non det, eóſq; non ad latus unum spectãtes & cõversos, sed omni latere æqualiter quasi sparsos, saturatiùs purpurascentes: capita etiam saturatiùs virentia, quasi purpuræ insperso colore.

Hyacinth. or. albus purpurei sem. nat. CETERVM, quod silentio minimè premendum duxi, Generoso Wolfgango Christophoro ab Entzestorf, semine à me communicato natus est Hyacinthi bulbus, qui Aprili mense

anni

Hyacinthus orient. πολυανθὴς alter.

Hyacinthus orient. niveus.

anni M.D.XXCI I. florere cœpit, & sequentibus annis similes primis flores proferre nõ desijt. Ejus folia alijs similia sunt, paulò tamen dilutiùs virentia, inter quæ caulis emergit satis firmus, senos septenos aut plures (habui enim duodenos & quatuordecim) interdum flores proferens crassiusculos, interiore parte omnino niveos, foris etiam albos, sed quorum externa tria folia ad ὠχρόλευκον colorem quodammodo accedunt, non minùs tamen odoratos quàm superiores Hyacinthos: ijs succedunt trigona capita dilutius virentia, semen etiam nigrum continentia: radix satis crassa, candicans, multis fibris donata.

ANNO porrò M.D.XXCVII Byzantio accepit Generosa Dn. Vngnadin magni muneris loco, & pro Hyacinthis niveo flore, quatuor exiguos bulbos à reliquis discretos, quorum duo candicantes erant, alij dilutè purpurei & coloris admodum floridi: utriusque generis unum mihi dedit: purpureum utrique subsequens hiems corrupit, tametsi mei magnam curam habuerim, alter paucos dedit flores eósque omnino niveos, altero minores, ut etiam tota planta multò tenerior & infirmior est. *Hyac orient. niveus.*

Diversis autem ab utroque, qui pro albo Hyacintho hactenus est habitus, cujusque unicam stirpem à C. V. Alphonso Pantio missam alebat in pensilibus hortis Ill. Ioan. de Brancion, cùm Viennam evocatus sum ex Belgicâ: hujus postea plures bulbos Viennâ illi missi, nam istic satis frequens erat, cùm valde sit liberalis in sobole generãda. Sunt verò illius flores ante quam explicentur, albi, sed aperti oras tantùm albas habẽt, reliquâ parte quasi carnei coloris, cùm tamen senescere incipiunt, ferè toti nivei fiunt. *Hyac. or. ex. albidus.*

TVRCÆ omnes Hyacinthos hactenus acceptos *Zambul* appellatione miserunt, additâ voce *Indi*, cùm Indicum, vel aliâ quapiam, cùm locum unde acceperint, indicare volunt. Florent omnes Aprili. *Nomina.*

CETERVM huic capiti annectendam censui raram quandam plantam, nec ante annum M.D.XCIIII. mihi conspectam, cujus sanè primam cognitionem acceptam fero Bernardo Paludano, Medico, viro doctissimo, mihiq; amicissimo, & (si quis alius) naturalium rerum perituissimo, atque earum opulentissimum atque instructissimum penũ habente. Ipsis enim Cal. Decembris, hujus stirpis caulem ab illo accipiebam bipedalẽ aut ampliorem, firmum, non concavum, enodem, quem tamen per intervalla ambiebant octo, aut novem folia incondito ordine disposita, & ipsum mediâ ex parte amplectẽtia, ut nodorum quandam speciem præberent, circa imum longiora, & latiora, supernâ parte breviora, omnia tamẽ carinata, dilutius virentia, satis dura, & si quis vel in minimas partes confringeret, veluti tenuissima stamina, instar foliorum Eriophori vulgaris divulsorum ostendẽtia: summus caulis desinebat *Hyacinthi Indici bifloris.*

finebat in duodenos aut plures flores (quorum unicus dũtaxat apertus, reliqui adhuc clausi) confertim & in ſpicæ quodammodo formam naſcentes, unciam longos, ſummâ parte in ſex lacinias aliquantulum reflexas diviſos, florum Hyacinthi Aſiatici inſtar, ſed longè craſſiores & magis ſucculentos, non minus forſan, quàm mali citrij flores, ſex ſtaminibus è medio prodeuntibus (quorum apices pallidi) & illis breviore ſtilo: odoratúsne ſit, an odoris expers, me latet, quia ſatis afflictum vecturâ & mediâ ex parte confractum accipiebam: qualem autem radicem haberet, non erat adſcriptum.

Nomen. MISSA porrò fuerat Paludano hæc planta, cum inſcriptione, *Bulbus Indicus florem album proferens floris Hyacinthi orientalis æmulum:* ego, propter tenuiſſima illa, ut dixi, inſtar telæ aranearum ſtamina, quę cauli inhærentia folia, vel minutim confracta reddebant, Eriophori genus aliquod arbitrabar, tametſi & caulis foliis ornatus, & florum forma refragarentur, nec radix mihi conſpecta eſſet.

Ex epiſtolâ tamen, quam biennio poſt ab eruditiſſimo viro D. Simone de Tovar (qui Paludano plantam communicaverat) accipiebam, cum aliquot ejus plantæ, tuberibus verius, quàm bulbis, ſcrupulus mihi injectus eſt, an ad Eriophori genus commodè referri poſſet: etenim in hunc modum ſcribebat.

Hyacinthus Indicus tuberoſa radice.

Hyac. Orientalis Indicus.

PLANTÆ Indicæ, mihi Hyacinthi Orientalis Indici indigetatæ bulbus, pluribus adnatis tuberibus ſe propagat, è quibus multa prodeunt folia humi ſparſa, oblonga, anguſta, mucronata, allij foliorum æmula, atque in eorum medio cõplures caules aſſurgunt rotundi, lõgi, bicubitales, & non rarò altiores, ac ferè tricubitales, duriuſculi, lęves, minimi digiti craſſitudinem nunquâ ſuperantes, unde, ob nimiam illam longitudinem ac tenuitatem infirmi, obliquè quo tẽpore flores ferunt, ſe contorquent, & humi plerumque procumbũt, niſi bacillis aut adminiculis ſuſtineantur: hos autem caules, per intervalla, ſingularia folia alternatim latâ baſi ambiũt, breviora multò, ſed magis acuminata, quàm circa radicẽ: atque in eorum ſummo permulti ſpicatim cohęrentes inſident flores, candidi, Hyacinthi oriẽtalis floribus ſimiles: hanc verò plantam Eriophori bulbi genus eſſe, non facilè aſſentiar. Hæc Tovar; ad ipſum enim ſcripſerã, ex ijs, quas in folijs cauli inhærẽtibus deprehenderam, notis Eriophori genus mihi videri.

Et certè quæ mittebat, quæque ab Illmo Comite Arembergio poſt accipiebam tubera, inſequente Sextili folia produxerunt longa, humi ſparſa, carinata inſtar foliorum Eriophori, ſed anguſtiora & lõgiora, in mucronem longum deſinentia, ſeſéq; invicem amplectentia, quemadmodum Iridis latifoliæ, caulis expertis, folia, quæ vulſa & confracta, non ſecus in ſtamina diducebantur quàm breviora illa cauli annexa: radix tuberoſa eſt, Ari Ægyptij, ſive Colocaſiæ inſtar, ſed longè minor, adnatis ſe propagans, nonnullíſque fibris prædita, ut ex ſubjectâ icone videre licet.

Hyac. Indicus tuberoſa radice. Itaque ſi Hyacinthus nuncupanda erit hæc planta, Hyacinthum Indicum tuberoſa radice, appellare licebit.

HYACINTHVS HISPANICVS. CAP. XXV.

Hyac. Hiſpanicus. DODONÆI Hyacintho non ſcripto valde abſimilis non eſt hic Hyacinthus: folia tamen profert non adeò ſplendentia, nec humi ſtrata, ſed potiùs ſurrecta, breviorem caulem, flores dilutius purpuraſcentes, & ad cæruleum colorem quodammodo tendentes, quorum odor etiam magis obſcurus: ſemen, radix, ferè conveniunt.

Floret eodem tempore cum Dodonæi non ſcripto, nempe ſub Aprilis finem & Maio.

Hunc in Hiſpanicâ meâ peregrinatione non obſervavi, ſed paucos ante annos è Belgicâ miſſum accepi à Generoſo Dn. de Longatre, Hyacinthi Hiſpanici inodori nomine. Vnde porrò ille habuerit, mihi incompertum.

CETERVM

Hyacinthus Hiſpanicus.

Hyacint. obſoleti coloris Hiſp. ſerot.

CETERVM non ſcriptum Dodonæi, non modò circa Machliniam & Bruxellas non poſtremas Belgicæ urbes in pratis quibuſdam & ſilvulis naſcentem conſpexi: ſed in Galliæ parte, Belgicæ vicinæ, vulgo Picardia dictæ, in ſilvulis erui dum Lutetiam proficiſcerer: nuſquam tamen abundantius, quàm in pratis herbidisque locis Londino vicinis, & etiam longius ab eâ urbe diſſitis, ubi eruere memini qui cubitali conſtarent caule, & tricenos haberent flores, modò intenſius purpuraſcentes, modò dilutius, aliquandò etiam omnino niveos (quales etiam apud Bruxellas naſci ſolebant) vel mediâ ex parte purpureos, alterâ candicantes: ſed carnei coloris etiam inveniri, non modò ad me perſcripſit honeſtus vir, & diligens pharmacopæus Iacobus Garetus iunior Belga, verùm etiam binos ejus bulbos poſtea miſit, quorum alter corruptus, alter elegantem carnei coloris florem tulit, M.D.XCI. deinde mirum in modum prolibus auctus eſt. *Hyac. non ſcript. Dodonæi.*

HYACINTHVS OBSOLETIOR HISP.
CAP. XXVI.

QVINA aut ſena habet hic Hyacinthus folia, oblonga, carinata, ſucci plena, coloris ex cineraceo vireſcentis, Muſcari foliorum æmula ferè, anguſtiora tamen, flexibilia, orbiculato fermè mucrone, candidâ venâ interiore parte per longitudinem excurrente, ingrati ſaporis: prodit caulis è medio foliorum, pedalis longitudinis, vel etiam amplior, gracilis, firmus tamen, nudus, denos, duodenos, interdum etiam vicenos flores per intervalla ferens deorſum ſpectantes, Hyacintho Anglico non multùm abſimiles, ſenis foliis conſtantes, quorum terna exteriora valde reflexa ſunt, interiora non adeò, ſed veluti tubulum quemdam imitantia: color in his valde obſoletus, ut qui ex purpureo, pallido & vireſcente permixtus videatur, odor nullus: ſemen fert in triangulis capitulis, planum, nigrũ, cartilaginoſum, circinatæ ferè rotunditatis, ſcillæ ſemini pænè par: radix globoſa & rotunda, multis candicantibus tunicis conſtat, & numeroſis fibris ſeſſili parte prædita eſt. *Hyac. obſol. Hiſp. ſerotina hiſtoria.*

Sponte naſcitur quibuſdam Hiſpaniæ locis, unde primùm in Belgicam delatus, nonnullis amicis floruit, à quibus ſemine communicato, natæ mihi ſunt plantæ Viennæ, quæ aliquot annis nullum ſemen tulerunt: anno verò M. D. XXCII. & ſequentibus abundè, quinimo ſemina M. D. XXCIII. nata, atque ſimul ac maturuiſſent circa matrem ſata, illo ipſo anno germinarunt Septembri, & quædam ex illis plantæ biennio poſt flores dederunt, deinde capitula ſuum ſemen continentia.

Serò germinat, & folia in Autumnum ſervat: Iunio autem cũ Lilijs floret; flores etiam, ſemine ex eodem capite excepto natarum ſtirpium variare ſolere obſervabam, ut alij alijs obſoletiores conſpiciantur. *Varietas.*

CVM

Hyacinthi obsolet. Hispan. ferot. semen.

Nomina.

X varij bulbi à Hollebeque missi.

Muscari obsoletiore flore.

Muscari historia.

Coloris floris varietas.

CVM in Belgicam amicis primùm mitteret hunc bulbum Franciscus Hollebeque, Regis Hispaniæ Simpliciſta & hortulanus in Aranjoez, nomen adscriptum erat Hyacinthi flore coloris cineracei & terrei. Et sine dubio inter Hyacinthi genera recensendus est.

Addiderat præterea sequentes bulbos, vnum quatuor aut quinque flores gestantem albæ campanulæ modo efformatos: Alium campanulæ etiam flore satis magno ad terram inclinato, flavi intus coloris, foris purpurei: tertium flavo flore superiore parte aperto: alium flavo humili flore, cui semen simile *Amores mios*: Narcissum juncifolium albo flore: Narcissum cæruleo flore: Pseudo-narcissi genus admodum exile: alium montanum ignotum Croco silvestri similem: Hyacinthum orientalem Hispanicum: & Tulipam Hispanicam, cujus ante memini. E quibus nullum supereſſe puto, præter Pseudonarcissum & Hyacinthum Hispanicum, quorum descriptionem suis jam locis inserui.

MVSCARI. CAP. XXVII.

E VICINIS Constantinopoli hortis, ultra Bosphorum in Asia sitis, primum nostræ Europæ communicata est hæc planta, quę ob suavissimum odorem silentio præmenda minimè fuit.

HABET autem quina aut sena oblonga folia, humi diffusa, & obliquè inflexa, caniculata, satis crassa & succulenta, Hyacinthi comosi majoris, sive primi Matthioli, folijs perquam similia, &, tenuia stamina, si rumpantur, etiam ostendentia, non adeò tamen abundè, ut Eriophori folia. quæ cùm primum germinant, vel purpurascũt, aut albescunt, interdum pulcherrimo rubro colore mitent. Ex horum medio caulis verno tempore erumpit satis crassus, rotũdus & nudus, admodum infirmus pro sua crassitudine: hunc à medio ad summum ferè racematim cohærentes ambiunt flores, urceolis propemodum similes, initio interdum purpurascentes, aut virides, deinde ex purpurâ virentes, aut cũ viriditate albicantes, nonnumquam subcærulei, aliquando nigricantes initio sive saturatè purpurascentes, deinde pallidi vel flavescentes, vel ab initio pallidi, postea flavi, postremo ubi tabescere incipiunt, nigricantes aut pulli, ijque mucrone quàm in alijs crassiore & obtusiore interdum, qui marcescere incipientes, gratissimum moschi ferè, aut aromatum odorem referunt, licet qui flavo colore est, gravius quidpiam & narcissinum quodammodo spiret: intelligo & niveo omnino flore, atque etiam egregiè rubento inveniri, quos sanè mihi videre nondum contigit. Omnibus succedunt prægrandia trigona & veluti pinnata capita, in quibus semen continetur nigrum, rotundum, magnitudine orobi, aut seminis Hyacinthi primi Matthioli, sed majore. radix subest magna, albicans, multis tunicis ceparum modo contexta, & frequentibus crassis fibris ex imâ sede prodeuntibus firmata, perennibus, nec singulis annis marcescentibus & pereuntibus, ut Hyacinthorum, Narcissorum, Tulipārum, Liliorum, & multarum aliarum bulbacearum stirpium fibræ. Ab imo flores explicare incipit ut cæte-

Muſcari flavo flore.

Muſcari caulis ſuis ſiliquis onuſtus.

ut cæteræ bulbaceæ ſpicatum vel botryodem florem ferentes. Obſervavi interdum hanc ſtirpem, caulem in binos ramos dividere, quorum ſingulí multis floribus onuſti fuerint. *Nomina.*

A D Hyacinthi genera hanc plantam ſine controverſiâ referri debere, nemo eſt in *βοτανικῷ* ſtudio mediocriter verſatus, qui non agnoſcat. Ejus verò primam notitiam ampliſſimo viro Iacobo Antonio Cortuſo acceptam referimus, qui illam Ill. Ioan. de Brancion ſummo meo amico, & tamquam fratri chariſſimo, ante multos annos in Belgicam uſque mittebat *Tibcadi* nomine. C. V. Matthiolus ejus iconem omnium opinione exhibet Comment. in Dioſc. cap. De Bulbo vomitorio, nullâ tamen additâ deſcriptione. Conſtantinopoli verò (unde primùm eò perlata fuerit adhuc ignoramus) ſemper miſſa fuit vel *Muſcari*, vel *Muſchorom* aut *Muſcarimi* appellatione, ob inſignem odoris ſuavitatem, qui ad eorum paſtillorum fragrantiam, quos ex benjuin aliiſque odoratis parare ſolent, quodammodo accedere videtur: eandem ob cauſſam nonnulli etiam *Muſchio greco* vocant.

HYACINTHVS COMOSVS BYZANTINVS. CAP. XXVIII.

QVATERNA, quina, aut ſena interdum habet folia humi ut plurimum fuſa & expanſa, nonnumquam procumbentia duntaxat, oblonga, Hyacinthi primi Matthioli foliis valde ſimilia, latiore tamen mucrone prædita, & in lateribus veluti tenui lanugine obſita, præſertim infimâ parte, circa eorum exortum, ingrati guſtus & nauſeam facile excitaturi: ex horum medio pedalis, nonnumquam major, naſcitur caulis, teres & rotundus, nudus, intus fungoſus, foris viridis lævisque, quem à medio ad ſummum ſexageni plerumque aut plures ambiunt flores oblongiuſculi, oris in ſex laciniolas diviſis, ſex ſtaminulis purpureis intus præditi, inodori, initio candicantes, deinde cùm marceſcere incipiunt, fuſci & inelegantis coloris: pediculi quibus flores nituntur, initio breviſſimi ſunt, deinde paulatim marceſcentibus floribus excreſcentes, quatuor unciarum aut ampliorem longitudinem adquirunt, ſic ut totus caulis ſuis floribus ita expanſis onuſtus, aſpergillum non minùs referre videatur, quàm Hippuris quoddam genus: caulis ſuprema pars cum florum pediculis purpuraſcit: incipit florere ab imis: trigona deinde capitula fert, exigua, pro plantæ amplitudine, in quibus paucum ſemen, interdum in ſingulis capitulis unicum duntaxat, rotundum, nigrum, Hyacinthi comoſi majoris ſemine minus continetur, interdum nullum, nam ut plurimum capitula inania ſunt, nec arbitror unquam plura collegiſſe ex unicâ, quam habebam plantâ, ternis ſeminibus, aut (quando plurima) quinis aut ſenis: radix rotunda, bulboſa, multis candicantibus tunicis conſtat, exteriore ſubfuſca, & baſi multis fibris albis fultâ. *Hyac. comoſi byzantini hiſtoria.*

Circiter

Hyacinthus comosus Byzant.

Hyacinthus camosus albo flore.

Natalis. Circiter annum M.D.LXXVIII. primùm allatus est Constantinopoli cum alijs varij generis bulbis, Mag^co V. Paulo à Trautzon Cæsareæ aulæ Mariscalco & à secretiore Consilio, in cu-
Tempus. jus suburbano paucos bulbos videbam Maij initio florentes anno M.D.XXC. Ex eodem tempore nullos missos memini præter unum aut alterum, duntaxat semel atque iterum: quia forsitan non expetitur, cùm nulla floris elegantia sit præditus.

Nomina. QVO nomine à Turcis insigniatur, me latet: nam Muscari bulbis semper permixtus fuit: ego propter comæ & florum quandam cum comoso majore Hyacintho similitudinem, comosum Byzantinum cognominavi.

Hyac. comosus albo flore. CETERVM huic non admodum dissimilem & in Belgicâ, & Viennæ aluimus, nullâ aut perpusillâ comâ præditum, cujus flores obsoletioris coloris albicantis, Byzantini floribus satis accedunt, pediculi tamen flores sustinentes in longitudinem non excrescunt, semen & radix satis conveniunt. Vulgare ejus nomen, Hyacinthus comosus albo flore.

Hyac. comos. major. Hyacinthi porrò illius primi Matthioli, sive comosi majoris à quibusdam cognominati, qui in multis orbis Christiani provincijs sponte nascitur, duo in Pannonijs genera observa-
I. bam. Alterum præcox, latiore folio, crassiore coma, ineleganti tamen, majoreque bulbo.
II. Alterum magis serotinum angustiore folio, tenuiore comâ, laxiore verò & elegantiore; hujus flores comæ proximi, ex cæruleo purpurascunt, ejusdemque cum comâ sunt coloris, quæ nota in priore desideratur: bulbus etiam minor. Præcox, Maio: hoc Iunio floret.

SEMINE autem ex Hispanijs anno M.D.LXXV. Hyacinthi orientalis hispanici nomine missō (cujus tamen duo esse genera statim deprehendi, nam magnitudo dispar erat) Viennæ Austriæ bulbaceæ plantę mihi natæ sunt, quę tandem duo Hyacinthi comosi majoris genera pepererunt, à vulgaribus nec florum comâ, nec folijs differentia, nisi quod alterius folia latiora & Muscari folijs proxima, ineunte vere duntaxat emergere solebāt; alterius angustiora longioraque, etiam ante hiemem: minutius semen Hyacinthi comosi majoris æmulum erat, alterum crassius Muscari semini perquam simile, quæ adeò causa fuit, ut separatim sererem.

Illud autem peculiare in nonnullis, ut præmaturi flores excussi, nigrum sive fuliginosum pollinem spargant ustilagini ferè similem.

Nomina. VVLGAREM utrumque Vngari appellant *Kygio hägma*, id est, Serpentinam cepam. Belgæ Brabanti, Quispel/hoc est, Aspergillum, propter comam aspergilli instar expansam, Hispani
Bulbus pericarpus Plinij. *ajo de cigueñas*, h. e. allium ciconiarum. Non desunt qui Pericarpum bulbum Plinij esse censent, cujus duas species esse dicit libro Nat. Hist xxv. cap. x. cortice rubro alteram, alteram nigro papaveri similem: sed ex tam mutilâ descriptione, quis sententiam cōmode ferre queat?

ILLVD

ILLVD autem verè dicere possum, nullum unquam bulbum gustasse (nam quotquot stirpes invenio mihi parum cognitas, vel ante non conspectas, gustare soleo, ut de illarum sapore commodiùs judicium ferre possim) qui majorem vomendi appetentiam mihi fecerit isto Hyacintho majore comoso: ea de causa, illorum sententiam probare nequeo, qui in Esculentorum bulborum classe ponunt. *Hyac. remot. major valde nau eam ciet.*

HYACINTHVS BOTRYODES. CAP. XXIX.

SPONTE plerisque Pannoniæ locis & copiosè nascitur Hyacinthus ille Hispanijs & Galliæ Narbonensi vulgaris & passim obvius in agrorum marginibus & secundùm vias, quem ego à floribus racemi in nodum extremo caule cõgestis βοτρυώδη cognomino, nonnulli comosum minorem appellare malunt: nec desunt qui Bulbinem Plinij esse putent. Germani Hunds knoblauch/id est, caninum allium, Belgæ à racemi instar congesta florum spicâ Druyachtens appellant. *Nomina.*

Hyacinthus botryodes I. Hyacinthus botryodes purp. III.

EIVS duo inveniuntur genera: unum crassioribus, longioribusque foliis, florum etiam racemo longiore, densiore, & odoratiore: alterum minora omnia habet, & magis vulgare est. Istorum duorum generum flores saturum admodum colorem habent, & quasi nigrum. *Hyacint botryod. purp. flore.* I.

EST verò & tertium genus brevioribus, latioribus, firmioribusque foliis, quæ humi diffundi non solent, nec flexuosa sunt ut superiorum, sed surrecta: hujus flores licet superioribus formâ similes, longè tamen aspectu hilariores, dilutioris purpuræ, atque etiam in cæruleum tendentis colore præditi sunt. Id genus Viennæ, aut vicinis locis sponte non nascitur, sed ex Tyrolensi comitatu delatum esse fertur. II. III.

Similes porrò omnino plantę non modò Viennæ, sed etiam ante in Belgicâ è semine Hyacinthi botryodis lacteo atque è niveo purpurascente flore (binę enim ejus inveniuntur differentiæ) natæ sunt: & inter illas etiam quæ ramosam tulerunt florum uvam, hoc est, quæ uvæ in modum plures congestos habuerunt racemulos, alios alijs minores & graciliores: quibus similes plantas semine albi à me communicati natas habuit plures quàm quadragenas III. Balthasar de Batthyan in Zolonock sub Martij finem florentes anno M.D XXCV. *Hyacint botryod. III. uva ramosa.*

VERVM Hyacinthus βοτρυώδης lacteo flore, à superioribus florum formâ non differt, sunt enim concavi & tumentes, nulla tamen, vel perquam exiguâ odoris gratiâ commendabiles. Is etiam in duas species distingui potest. *Hyacint botryod albo flore.* I.

Vna enim lacteum omnino florem habet, caulem exalbidum, foliaq; dilutius virentia, & quasi pallescentia: tota etiam planta tenerior, nec nisi primo vere, folia protrudit.

Hyacinthus botryodes albo flore.

Hyac. botryo. albo flore.

Hyac. stellat. varia genera.

Hyacinthus stellatus Peruanus.

Hyac. stellat. Peruanus

Hyac. stellat. longifolius.

Alterius flos niveo quidem colore præditus est, sed cui perfusa videatur tenuis quædam & dilutissima purpura, qualis in rosis albis nondum planè expansis, præsertim circa ungues: hæc vetustate & marcescente flore intensior redditur: caulis è viridi purpurascit, folia viridiora sunt, & infimâ parte quodammodo purpurascentia.

Omnium semina in triangulis quibusdam vasculis continentur, rotunda, nigra, exigua: omnium etiam radix plurimos exiguos tuberculos in ambitu generare solet, nulla tamen abundantiùs quàm duorum priorum. Florent ut plurimùm Aprili, interdum etiam Maio, si vernum tempus ob præcedentis hiemis asperitatem serius incipiat.

Lactei prioris species olim nobis communicata à C. V. Alphonso Pantio, memini & in Baldo monte erutam à studiosis quibusdam ex Italia reducibus Viennam adferri: Altera ab amplissimo V. Cortuso *Dipcadi* albi nomine in Belgicam missa.

HYACINTHVS STELLATO FLORE. CAP. XXX.

MVLTA sunt Hyacinthi stellato flore genera, quorum historiam hoc capite describendam duxi: ad cujus calcem nonnulla etiam de Hyacintho vulgari stellato flore dicemus.

PRIMVM autem locum merito sibi vindicabit elegans & rarissimus ille, quem, ex Peruano orbe delatum, in suo horto alebat Everardus Munichoven (cui hæc studia cordi) & florentem suis coloribus exprimi curabat: ejus deinde exemplar ex archetypo Everardi imitatu, pro nostrâ amicitiâ, ad me mittebat Nobilis vir Carolus de Tassis, Regius Antuerpiæ Cursorum Præfectus, mense Augusto anni XCII. supra millesimum & quingentesimum.

LATA, crassa, multaque (ut ex icone animadvertere licuit) habuit folia, Hyacinthi orientalis, seu potiùs Eriophori bulbi foliis similia, humi, magnâ ex parte, sparsa, & viridia, inter quæ prodijt nudus caulis, virescens, summo fastigio multis floribus, spicæ in modum simul congestis, onustus, qui ab imo sese primùm explicare incipiunt, instar Scillæ, Ornithogali & similium: pediculi oblongi, ex atro virescentes, ex gracilium & exiguorum foliorum alis orti flores sustinent, sex foliis stellæ instar expansis constantes, purpurei foris coloris, intus ex purpurâ cærulei, umbone, quemadmodum in vulgari, floris umbilicum cum sex staminibus illum ambientibus, occupante. Fuerit-ne odore aliquo præditus is flos, aut in semen abierit, nondum intellexi: radix bulbosa, crassaque instar radicis Hyacinthi orientalis, fusco colore prædita foris, & multis crassiusculis fibris ab ima sede prodeuntibus firmata.

Hyac. stellat. longifolius.

ALTER etiam elegans, nec mihi cum suo flore, dum hæc scribebam, conspectus: cujus

iconem

Hyacinth. ſtellatus Lilij fol. cum flore.

Hyacinth. ſtellatus Lilij fol. cum ſem.

iconem cum ſequente deſcriptione Viennam ad me mittebat Tornaco, Ioannes Moutonus, meâ Pannonicarum ſtirpium hiſtoriâ jam evulgatâ.

ATTVLIT, inquit, qui Pſeudo narciſſos juncifolios communicabat, ex ijſdem jugis erutum bulbum, Liliaceo ſatis ſimilem, ſed oblongiorem, flaveſcentis coloris, ut Martagonis quorundam, ſive Lilij ſilveſtris & montani purpurei radix: ſena autem vel plura fert folia, Lilij albi (ante quam in caulem abeat) folijs ſimilia, è quorum medio caulis exilit pede brevior, multos flores in ſummo ſuſtinens, Hyacinthi ſtellati vulgo nuncupati floribus, omninò pares, ſex folijs conſtantes intensè cæruleis, ſive violaceis, eminente ex umbilico quodam veluti umbone, cujus causâ Hyacinthum ſtellatum λιριωφυλλὸν appellavi: flori ſuccedunt triangula capitula, in quibus ſemen. Mittebat etiam ille anno M.D.XXCVI. ejus bulbum ex aliquot palleſcentibus ſquamis imbricatim diſpoſitis conſtantem. Sed cum toto bimeſtri in itinere hæſiſſet, atque omnino flaccidus ad me perveniſſet, terræ commiſſum ſubſequens hiems corrupit. Alterum deinde bulbum ab eo accipiebam, & aliquot poſt annos unum etiam à Iacobo Plateau: ſed omnes mihi corrupti. Ejus porrò iconem à Moutono etiam acceptam, in appendice ad ſuam Stirpium hiſtoriam, exhibet Lobelius noſter. Sed anno M. D. XCV. ejus bulbum à N.V. Ioanne Boiſot accipiebam, qui inſequente anno mihi flores dedit.

TERTIO quaterna aut quina ſunt folia humi fuſa, longa, carinata, dilutè virentia, Hyacinthinis adeò ſimilia, ut ante quàm florem conſpicerem, Hyacinthum eſſe crederem: inter hæc emerſit digitalis ferè longitudinis, gracilis & infirmus cauliculus, priore anno ternos ſuſtinens flores, altero quaternos aut quinos, ſex folijs conſtantes, diluti cærulei coloris, inodoros, qui Solis radijs illuſtrati, inſtar florum Hyacinthi ſtellati vulgaris ſeſe explicarunt, & exalbida ſex ſtaminula oſtenderunt, quorum apices purpurei, ſtilo in medio eorum aſſurgēte: ſucceſſerunt triangula capitula, qualia in vulgari, ſed mania, ut ſemen obſervare nequiverim: radix bulboſa eſt, non magna, nigro cortice tecta, & fibris ſubtus prædita. *Hyac. ſtellat. Byzantinus*

Hunc bulbum Byzantio acceptum cum alijs ſtirpibus Francofurtum ad me mittebat anno MDXC. Generoſa Domina Vngnadin, nomine adſcripto *Suſam gule*, quâ appellatione initio Lilium Suſianum inſignitum, deinde, Iris illa bulboſa præcox, quam Matthiolus pro Hermodactylo Conſtantinopolitano exhibuit, Dodonæus pro Iride tuberosâ. Flores mihi protulit Aprili cum alijs Hyacinthis.

QVARTVM Mittelburgi, in Walachriâ Zelandiæ inſulâ, alebat honeſtiſſimus ac diligentiſſimus vir Wilhelmus Iaſparduyn, ejuſdem urbis Pharmacopęus, & prolē anno M.D.XCIIII. communicabat: iconem verò cum ejus parvo bulbo (qui perijt) mittebat Doctiſs. vir Thobias Roelfius illius urbis Medicus. *Hyac. ſtellat. ſubcinereus.*

Hyacinth. ſtellatus Byzantinus.

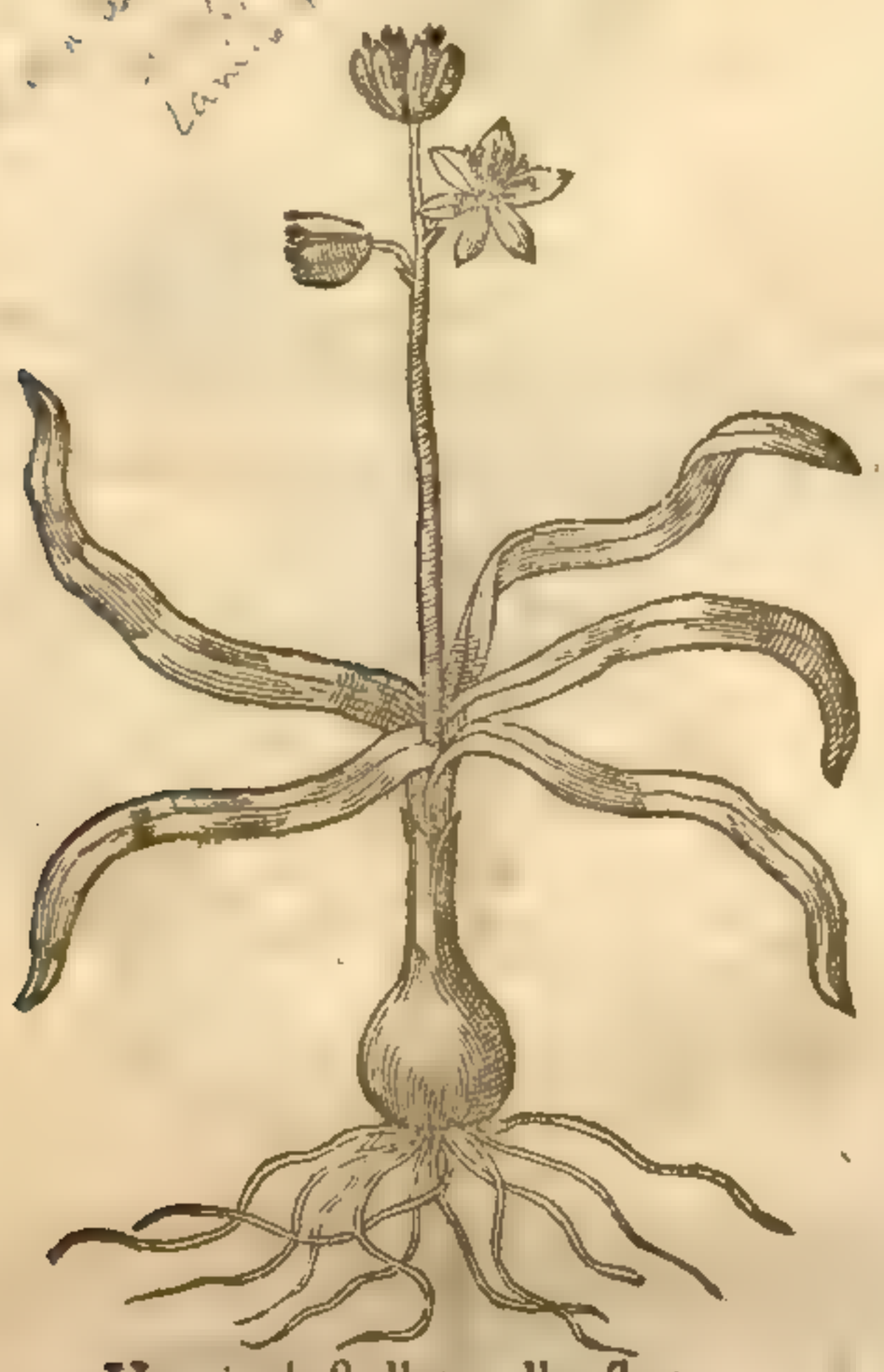

Hyacinth. ſtellatus albo flore.

Hyacinth. ſtellat. cineracei coloris.

Is autem multa habet folia humi jacētia, inſtar foliorum Hyacinthi Anglici vel Belgici ferè: inter quę prodit cauliculus palmaris, vicenos, tricenos, aut plures interdum flores, ſpicæ vel uvæ inſtar congeſtos, ferens, ſex folijs conſtantes, medium occupante umbone ſive capitello, & ſex ſtaminibus, non ſecus ac in Hyacintho, qui ſtellati cognomen vulgo obtinuit, ſed longè dilutioris coloris, & veluti ex cęruleo cineracei: floribus ſuccedunt capitula trigona ſemen continentia: radix bulboſa eſt, candida, inſtar radicis Hyacinthi Belgici.

Floret cum vulgari, hoc eſt, ſub extremum Martium, vel etiam Aprili.

CETERVM in proximis Viennæ ſilvis, atque in Pannonia ſupra Nemethwywar, quâ iter ad Grätzium eſt, Principum Stiriæ Regiam, ad villam Kerth Welyes, vulgaris eſt is Hyacinthus, qui à floribus radiatim expanſis, & in ſtellæ formam decuſſatis, ſtellati cognomen apud rei herbariæ ſtudioſos invenit, is videlicet qui cæruleo eſt flore: in quo varietatem etiam obſervabā, alijs floribus magis ſaturis & ad violaceum quaſi tendentibus, alijs ad carneum colorem proximè accedentibus. Habet autem ipſa planta vel terna folia, vel, ut plurimùm, bina, ut etiá illi bulbi quos Neapoli Francofurtū ad me mittebat Ferdinandus Imperatus. Qui albo eſt flore, ſponte naſcentem nuſquá videre mihi contigit: ſed binos aut ternos ejus bulbos Francofurti accipiebā munere doctiſſimi & ornatiſſimi viri Philippi Stephani Sprangeri Pharmacopæi Palatinalis Heidelbergæ: alium deinde exalbido & veluti cineraceo ſubcæruleóve flore prædītum, Lugduno Batavorū miſſum à N.V. Ioanne ab Hogeláde. Omnes autē in itinere corrupti, dū Francofurto Leydam meā ſupellectilē transfero.

Hyac ſtellat. vulgaris & ejus varietas.

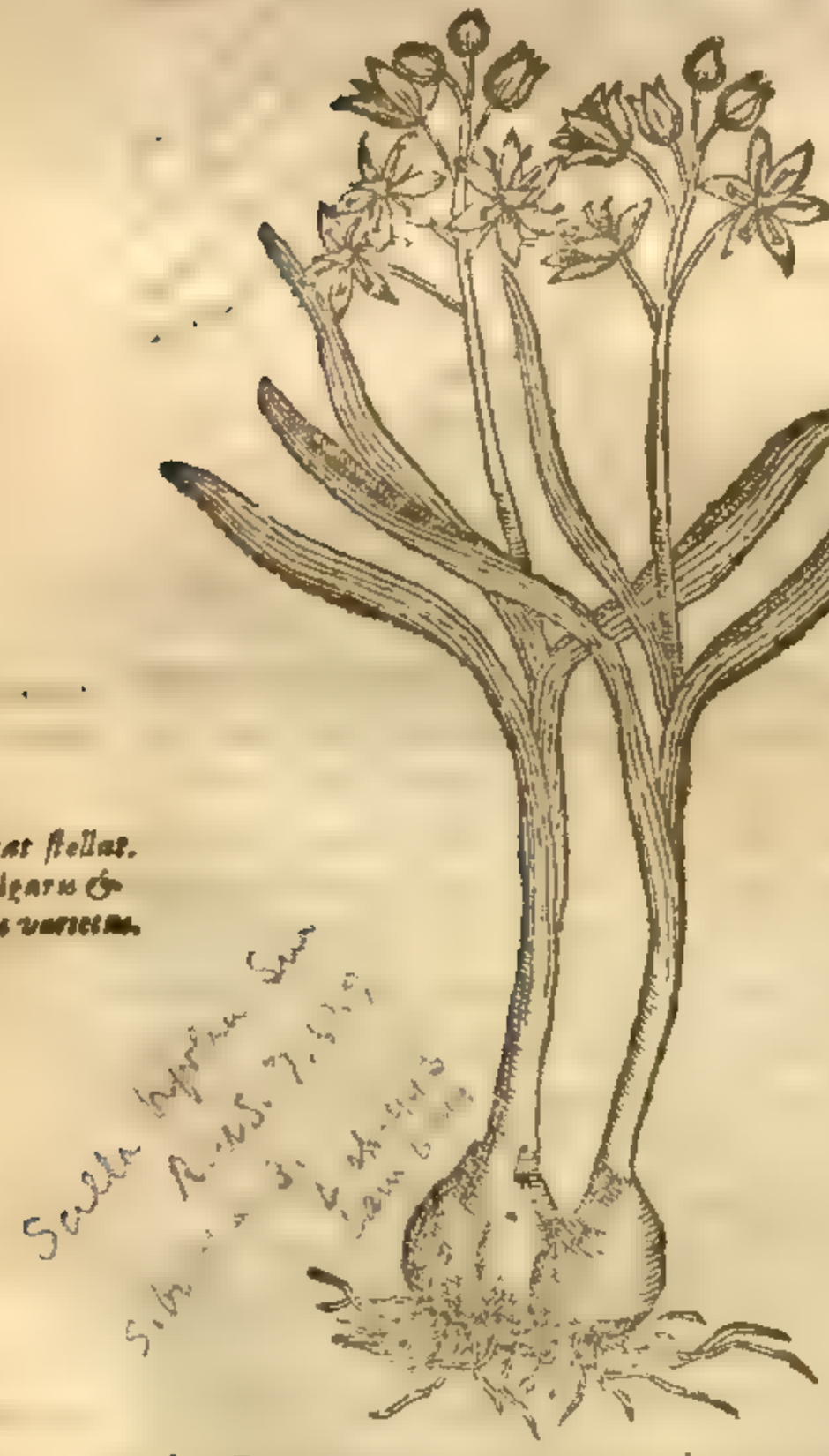

Superioribus

Superioribus autem generibus maturiùs floret, & in triangulis vasculis semen fert, non atrum ut cetera genera, sed fuscum & tamquam fuligine infectum: cui non valde dissimile etiam est illius semen, qui albos profert flores. *Tempus.*

Viennenses porrò Matronę eum qui cęruleum habet florem, Blaw baldrian appellant, quasi cæruleum lilium convallium: nam œnanthen, vulgo Lilium convallium dictam, ipsæ Baldrian nuncupant: Belgæ, à stellato flore, Sterreken vocant. *Nomen. Oenanthe.*

SED & Hyacinthum stellatum vulgari alioqui formâ similem reperiri audio, quorum alter flores proferat suaviter rubentes & quasi carneos, alter flavos: illos autem videre nondum mihi contigit. *Hyac. stellat. suavèrubens, flavus.*

HYACINTHVS AVTVMNALIS. CAP. XXXI.

HYACINTHI autumnalis duo observabam genera, non forma quidem differentia, sed amplitudine: distinctionis ergô causa, in majorem & minorem dividemus.

Hyacinth. autumnalis major. Hyacinth. autumnalis minor.

MAIOR quina aut sena habet latiuscula & flexuosa folia, viridia, aliquantulum carinata colchici montani hispanici, paulo post describendi, instar, inter quæ prodit unus nonnunquam bini, terni, aut plures caulículi palmo majores, satis firmi, multis floscúlis, sex folijs stellæ instar expansis constantibus & dilutè purpurascentibus stipati, in quibus quædam staminula nigricantibus apicibus prædita: marcescentibus floscúlis illico succedunt tenuia admodum & trigona capitula, quæ brevi matureścentia & hiantia, pusillum nigrum semen ostendunt, quod terræ gremio statim exceptum sui generis plátulas generat, quæ mihi interdum tertio anno flores dederunt: radix crassiuscula, candicans, infima sede multis fibris donata. Hoc genus mihi interdum cauliculos dedit ramosos, quorum singuli ramuli suis floscúlis onusti. *Hyac. autūn. nalis major.*

MINORI plura & exiliora sunt folia, humi sparsa, inter quæ exit unus aut alter caulículus dodrantalis, nudus, gracilis, circa cujus summum nascuntur radiati floscúli priore minores, & foliolis minus mucronatis constantes, ejusdem cum priore coloris: semen in trigonis vasculis simile, radix candicans, minor. *Hyac. autūn. nalis minor.*

Primum in hortulo duntaxat alui, sponte natum non vidi, maturius minore florentem, interdum vel sub Iulij finem, vel Augusti initio. Alterum ante quadrâginta annos in vicinis Mompelio colliculis florentem sub initium Septembris eruebam; deinde Madritianâ Parisiorum silvâ, eâ parte quâ ad Bononiense cœnobium vergit, arenoso solo & salebroso: postremo Salmanticæ proximis colliculis ad flumen Thormim sitis, lapidoso admodum solo. *Natalis.*

AVTVMNALEM hunc Hyacinthum appellabamus, quia non nisi autumno flore- *Nomina.*

bat. Quidam Bulbinem Plinij esse existimabant: sed Bulbines apud ipsum lib xx. Nat. hist. cap. ix. descriptio planè refragatur, cui porracea folia & rubicundum bulbum tribuit. Alij Theophrasti τίφυον esse æstimant, quod lib VII. hist. cap. XII. inter eas quæ ante foliorum & caulis exortum florere incipiunt, reponit. Verum quidem est, hanc plantam florere incipere ante quàm folia emergant: sed alio loco Tiphyi inter æstivos flores meminit: quæ nota huic non convenit.

ORNITHOGALVM ARABICVM. CAP. XXXII.

Ornithogali arabici hist.

OBLONGA habet folia, viridia, carinata, Hyacinthi orientalis foliis adeò similia, ut ab ijs vix discernat quispiam, nisi in hoc studio benè exercitatus, præsertim in plantâ suo caule & floribus viduatâ, minimè autem Narcissi foliorum æmula: inter quę cubitalis emergit caulis, lævis, nudus, gracilis, virescens, quam aliquot in summo nascentes cõfuso ordine ambiunt ramuli sive longi pedicelli flores magnos sustinentes, Narcissinis magnitudine pares, sed Ornithogali forma prędito s, illorumque modo sub vesperam se claudentes, sex foliis prorsus albis constantes, medicati odoris & præmansum coriandrum ferè referentis, triangulari capitulo nigro, splendente, medium florem occupante, quod ambiunt sex alba stamina flavo apice coronata: semina numquam adhuc observare mihi licuit, licet singulis annis Byzantio cum alijs stirpibus ejus bulbi Viennam missi fuerint, quorum nonnulli flores dederint: capitula tamen incrementum capientia senescente flore, & ex nigro viridem colorem contrahentia, ut semen datura viderentur, paulatim contabescere cœperũt: radix bulbosa, Hyacinthi æmula, candicans plerumque, è multis tunicis conflata, latâ admodum sede, & in ambitu fibras spargente. Floret Maio.

Belgis primùm cõmunicata hæc planta fuit, missis ex Italia ejus radicibus Ill. Ioãni de Brancion, à C. V. Alphonso Pantio, & amplissimo Iac. Ant. Cortuso, deinde etiam Constantinopoli cum alijs raris stirpibus accepta. Semel istîc florentem vidi: Viennæ autem persæpe.

Ornith. arabici mira natura.

Mira autem est hujus bulbi natura: nam plerumque experti sumus vix ulla folia promere, nisi singulis annis exemptus aliquanto tempore adservetur, deinde autumno terræ denuò concredatur, tum enim demum germinare solet etiam ante brumam: nullus autem florere mihi conspectus est, nisi recens Constantinopoli allatus. Nam ex illorum est numero, qui, nisi istic erum jam conceptum in utero florem habeant, in frigidiores provincias translati, nullum dent. Præterea cùm frigoris valde impatiens sit, neque in Belgica, neque Viennæ hiemem in horto ferre potuit; sed in fictilibus reponendus, ubi bulbis circa matrem adnatis feliciter se propagare solet.

Nomina.

Ex Italia porrò missus fuit Lilij Alexandrini nomine: Constantinopoli verò semper *Zunbul arabi*, quod Hyacinthum arabicum significat. Viennenses matronæ *weiſs Jacinthe*/hoc est, candidum Hyacinthum appellarunt, donec legitimus albus Hyacinthus illis innotescere cœpit, tunc enim, Turcicum nomen imitatæ, *Arabiſche Jacinthe* vocarunt. Sed quia ad Ornithogali genera potiùs referendus videtur quàm ad Hyacinthos, Ornithogali Arabici nomen indidi, à natali ubi nimirum sponte crescit loco: licet Matthiolus Narcissis, cum quibus nullam affinitatem habet, adnumeret.

ORNITHOGALVM ALIVD. CAP. XXXIII.

VARIA alia sunt Ornithogali genera, quorum nonnulla ab alijs tradita sunt, pleraque verò à me primùm observata: de omnibus igitur ordine disseremus, initium à majoribus facientes.

Ornithogalũ maius I.

OMNIVM autem maximum, porracea habet folia sena aut plura, caulem inter ea emergentem cubitalem aut ampliorem, rectum, nudum, firmum, magnam florum spicam gerentem, qui explicati senis foliis constare conspiciuntur ex albo virescentibus, & foris herbaceis omnino:

Ornithogalum majus I.

Ornithogalum majus Byzant.

Ornithogalum Pannon. albo flore.

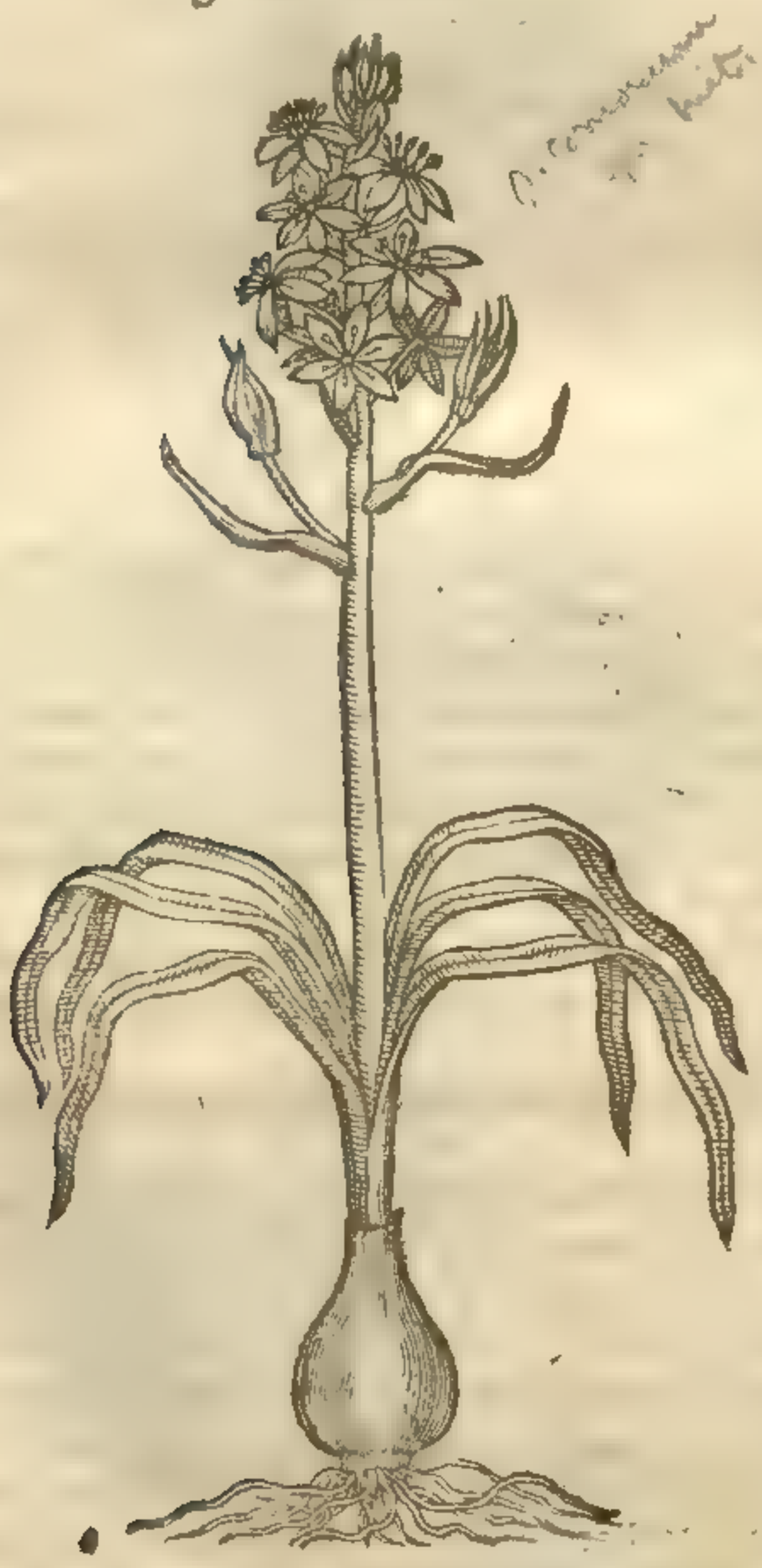

omnino: ijs succedunt trigona capita nigrum magnumq; semen cõtinentia: radix satis crassa, bulbosa, multis tunicis candicantibus cõstans.

ALTERVM, non minore altitudine assurgentem habet caulem, superiori similem, sed viridiorem, quem à medio ferè ad summum fastigium multo plures exornant flores, priore majores, foris præter oras, quæ albæ sunt, omnino virides, interius verò dum explicati sunt, lactei omnino candoris: semen in triãgulis capitibus alteri simile, sed paullo majus & oblongius: radix candidior, & longior interdum in amplam magnitudinẽ extuberat: folia illi longiora, magis viridia, & extremo mucrone acuminato. *Ornithogalũ majus II.*

Huic ferè simile Tertium, sed paullo humilius, dilutiore etiam caule & foliis, quod cœpit Byzantio deferri alijs bulbis permixtum, nullo addito nomine. *Ornithogalũ majus Byzan.*

QVARTO quinque aut sex, ante hiemem, ut Arabico, sed præter reliquorũ consuetudinem, germinant folia, humi expansa, angusta, digitalis longitudinis, ex viridi incana, & Caryophylleorum florum altilium foliis forma & colore valde respondẽtia, aliquantulum hirsuta, herbacei gustus & insipidi: subsequente Aprili, foliis flaccescere incipientibus, inter illa exilit dodrantalis cauliculus senos aut plures spicatim cohærentes sustinens flores, qui è senis foliolis compositi, Maio mense aperiuntur, interiore parte non minùs lactei candoris quàm in secundo genere, foris nervo viridi illorum dorsa occupante, ut in secũdo & vulgari: triangula deinde capita, nigrum rotundum semen continentia: radix subest bulbosa, longa, candida, lento *Ornith Pannono albo flore.*

lento humore plena, gustus primum insipidi, deinde acris, foris cineraceâ tenui membranâ obducta,& sessili parte multis candicantibus fibris capillata. Illud peculiare habet hæc planta,ut natali loco,ubi sponte nascitur,magna ex parte,cum floribus onusta est, sine folijs conspiciatur,aut saltem jam ferè evanidis & flaccidis. At in hortis culta diutius plerumque folia retinere solet,& in majorem amplitudinem excrescit, spicam vicenûm aut plurium florum nonnumquam proferens.

Ornith. vulgare. QVINTVM est vulgare illud, omnibus certè quas peragraverim regionibus obvium in agris,Ornithogalum,à C.V. Dodonæo Bulbi leucanthemi nomine descriptum.

Ornith aliud vulgare. Aliud hujus genus alebat Viennæ in cultissimo suo horto,Generosa D.de Heusenstain latioribus folijs,crassiore caule,amplioribus floribus, paullo majore bulbo ex Tyrolēsi Comitatu allatum: alioqui cum Quinto genere conveniens: quale etiam Neapoli ad me mittebat doctissimus vir Ferdinandus Imperatus.

Ornithogalum Hispanic. minus.

Ornithogal.pallido flore.

Ornith Hispan minus. EX parvo orbiculari albicante bulbo sena aut septena novo vere profert Sextum folia, Ornithogalo vulgari ferè similia,sed paulo angustiora, nulla vena candicante per longitudinem secta,è quorum medio prodit singularis cauliculus,interdum & alter,palmaris,teres,sustinens senos,septenos, aut plures flosculos, alternatim quidem nascentes, sed quasi umbellam quandam efformantes,adeò æquali sunt altitudine, non secus atque in vulgari & arabico, senis foliolis ex albo subcæruleis constantes, totidemque candidis staminulis & medio capitulo subcæruleo umbilicum occupantibus: nulla adhuc capitula vel semen observare potui,totâ comâ brevi à floribus marcescente. Floret Aprili.

Ornithog. Pallido flore. SEPTIMVM non valde absimile est Bulbo silvestri Fuchsij & Tragi: majore tamen folio constat, cauleque crassiore, licet infirmo: binique aut terni quos sustinet flores majores, minus flavi,sed ex herbaceo quodam modo pallidi.

Bulbus sil. Fuchsij. OCTAVVM locum dabimus Bulbo silvestri Fuchsij,cujus cùm ab alijs sit prodita historia,eam hîc repetere non est necesse.

Ornithog. Fœm. Alcmarianum. ALIVD præterea est Ornithogalum, mihi non conspectum,sed N.V. Ioan. ab Hoghelande deeo me monuit. Binis duntaxat id prēditum est folijs angustis, longis,Hyacinthi botryōdis vulgaris cæruleo flore folijs valde similibus: cauliculo inter illa prodeunti insident flores flavi,duplo majores,staminibus in medio rubentibus:ejus bulbosa radix adeò vulgari jam dicto similis,ut si misceantur utriusque bulbi dignosci non possint. Pro Nono haberi poterit.

Ornithog. Pavon. luteo flore. VNICO Decimum prodit etiam foliolo,duas aut tres uncias longo,angusto,exalbidi coloris & acidi gustus:juxta quod tenuis uncialis cauliculus, unum aut alterum foliolum sustinens, è quorum medio bini aut terni exiliūt flosculi stellati, intus flavi, foris ex viridi purpurascentes,sex radiolis & totidem staminibus intus prædīti: ijs succedunt pusilla,triangula capitula,

Ornithogalum Pannon. luteo flore.

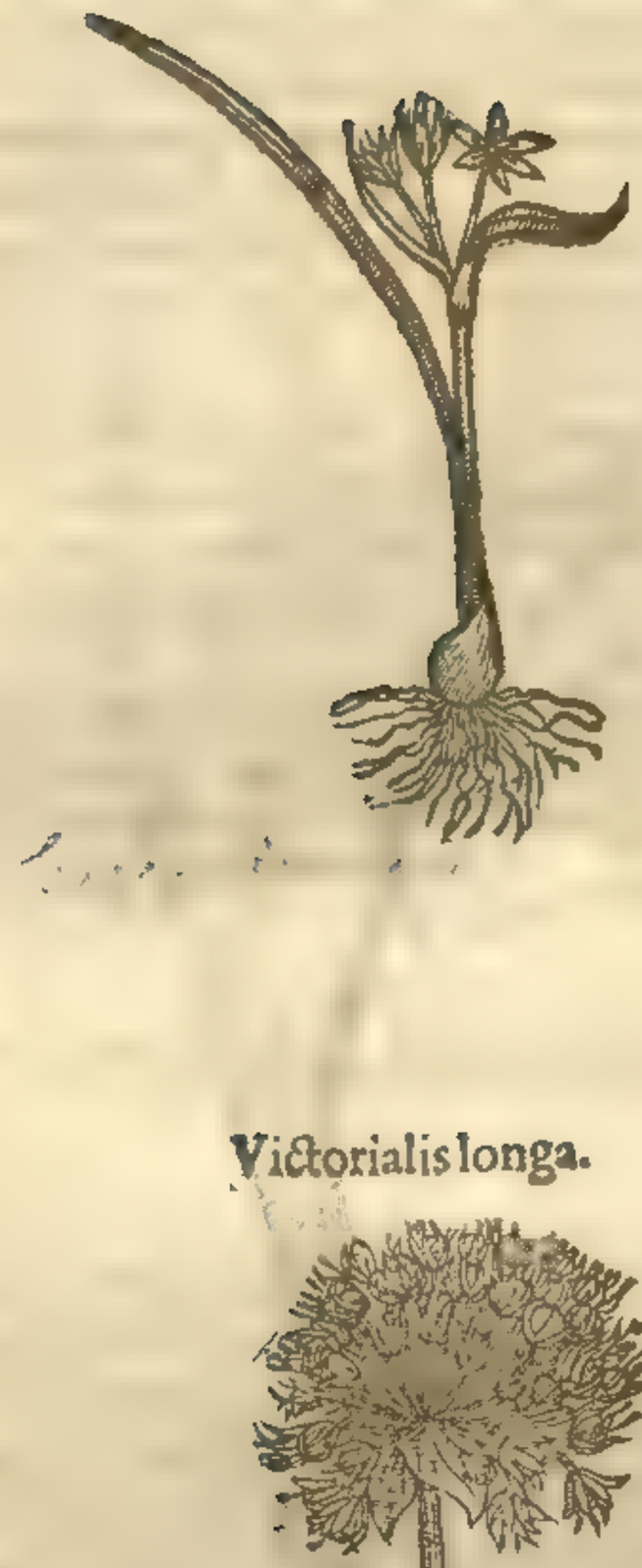

Victorialis longa.

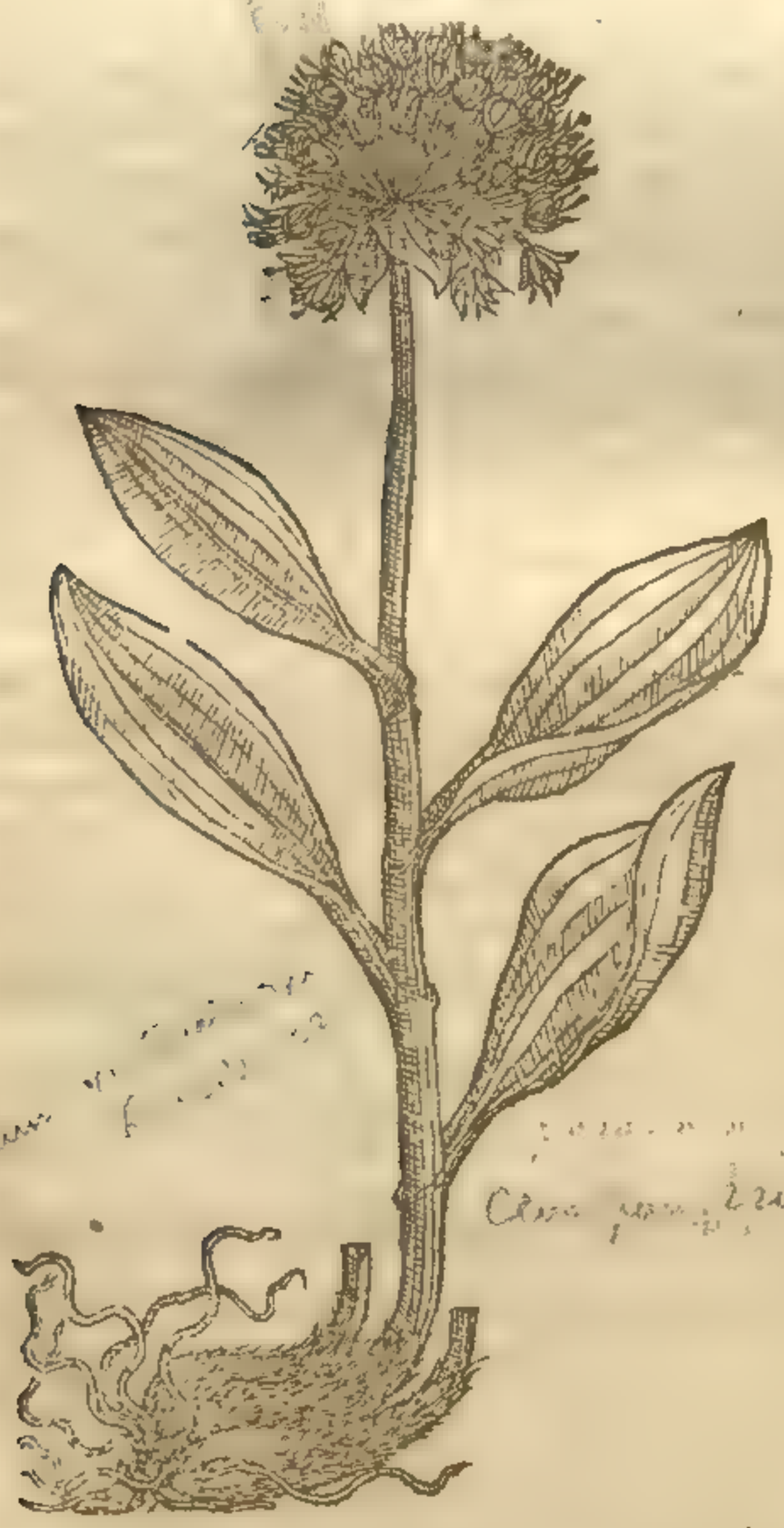

pitula, semine ruffo, exili, & inæquali plena. radix alba, rotunda, cineraceo putamine obducta, exigui pisi magnitudine. Sed & hoc culturâ aliquantulum majus evadit.

Primum satis frequens observabam inter segetes agris Nemethwywar Ill. Bathiani vicinis. Alterum etiam inter segetes Mompeliano agro & per Hispanias: Viennæ etiam mihi natum semine à Rassio Lutetia misso, Moly appellatione. Vtrumque Maio floret. Quartum largissimè provenit aperto illo & latè patente campo secũdùm silvulam pago Lachn imminentem, & in siccioribus pratis secundùm Danubium, in monte Badensibus thermis imminente; totaq; illa montium serie, inde usque ad Calenberg excurrente, & Hamburgense monte apertis & gramineis locis. Quintum jam dixi nusquam non esse mihi cõspectum. Sextum mihi communicabat Generosus Dn. de Longaire, Hyacinthi stellaris serotini albo flore inscriptione, & ex Hispania missum dicebat. Septimum observabam in Stiriacarũ & Austriacarum alpium pratis ubi silvæ desinere solent. Octavum non modò ubique ad agrorũ & silvarum cæduarum margines in Germania frequens, sed etiam apud Vngaros circa sepes & agrorum margines natum vidi. Nonum circa Alcmariam Hollandiæ urbẽ repertum est. Decimum eodẽ quo. Quartũ nascitur loco apud silvulam illam pago Lachn vicinam: sed apricо magis delectari videtur, abundantiùs enim crescit in aperti illius agri margine Meridiei opposito. Observabã etiam in siccioribus agris inter Nemethwywar & Zolonoch oppida sæpiùs memorata. Hoc cum quarto genere in Belgicam à me missum Brancioni & alijs amicis altero post quam Viennam appulissem (nam Ratisbona secundo Danubio navi vectus sum) anno,

Primvm porrò appellat Dodonæus Asphodelum bulbosum Galeni, cùm nihil Asphodeli præter florũ formam habeat. Octavum Vngaris *Tik tara*, quidam *πεφλιον* Perdicium Theophrasti esse cẽsent, quia forsitan lib. Hist. 1. cap. IIII. scribit plures illi radices esse quàm folia: adijcit tamen crassas habere radices, quæ sanè nota huic non convenit. *Nomina.*

VICTORIALIS LONGA. CAP. XXXIIII.

NVNC ad bulbaceas illas stirpes progrediamur, quæ stellatis quidem ut præcedentes sunt floribus, verùm minoribus, & in unum caput, ut plurimùm, congestis: atque, gravi odore nares ferientes, inter Allij genera potiùs sunt referendæ.

Eivs autem quam hoc capite describemus, caulis, digitalis est crassitudinis, fungosus, infimâ parte purpurascens, supernè viridis & striatus, multos in summo ferens flosculos, oblongis pediculis inhærentes, senis candidis foliolis stellatis constantes, ceparum floribus similes, senis intus staminulis, stiloq; præditos: deinde trigona capitula, in quibus semen rotundum, nigrum: caulem circa medium amplectuntur & quasi vestiunt, bina aut terna folia, nervosa, oblonga & lata, Gentianæ majoris foliis penè similia: radix oblonga, extremâ parte bulbosa, multisque *Victorialis longa.*

multisque validis & perennibus fibris donata, multiplici cortice varijs fibris transversim coëuntibus constante, & quodammodo reticulato, involuta, quæ singulis annis feliciter aljs bulbis circa ipsam adnatis se propagat, fibris adeò implicatis, ut difficile sit, bulbos conjunctim natos & cohærentes, sejungere.

Natalis & Nomina. Copiosè nascitur in Durrenstein, duobus supra Gamingam milliaribus, & mõtanis pastoribus Lanlauch dicitur, quibus magno est in usu adversus corrupti aëris & nebularum exhalationes. Invenitur & in montibus qui Bohemiam à Silesia disterminant, ubi à Germanis Stegwurtz appellatur, quia qui effodiendis metallis operam dant, magnas certasque illius vires se experiri prędicant, ad sese muniendum adversus impurorũ spirituum insultus, à quibus frequentissimè impetuntur: unde etiam Victorialis nomen ab effectu inditum contendunt. Matthiolus Allium anguinum vocavit. Iosias Simlerus Allium alpinum nuncupat, Stigwurtz & Stbenhamkozn/ ab involucrorum, quibus tamquam reticulo radix involvitur, multitudine. Vulgus Herbariorum Victorialis longæ aut majoris cognomen dedit, ut à Gladiolo discernant, cujus radicem, ob corticis quo integitur, cum superiore similitudinem, Victorialem rotundam & parvam appellant.

Allium ursinum Lilium convallium, sive Oenanthe. Cvm Victorialis porrò longæ folijs magnam similitudinem habent Allij ursini folia licet molliora & teneriora. Frequentissimum autem id est in omnibus Pannonię & Austrię silvis, conjunctim plerumque nascens cum Lilio convallium, sive Oenanthe, Austriacis, ut ante dixi, weisse Baldzian/ Vngaris *Zent györgy veraga*, hoc est, S. Georgij flos, dicta, & *Gyewngy Wyrag* à nonnullis, quod significat unionis florem.

Xyphium minus. Xyphivm autem sive Gladiolus minor, cujus etiam meminimus, multis Pannoniæ & Austriæ pratis, & nonnumquam ad silvarum declivi loco sitarum margines frequens est, illi simile quod in Hispanijs & Narbonensi Gallia inter segetes nascitur rubro eleganti flore. Sed & vicinis Pragæ, Bohemiæ Metropolis, locis crescit.

SCORODOPRASVM. CAP. XXXV.

SCorodoprasi duo genera evidentibus notis inter se discreta, cùm Viennæ viverem, observabam.

Scorodoprasum 1.

Scorodoprasum 1.

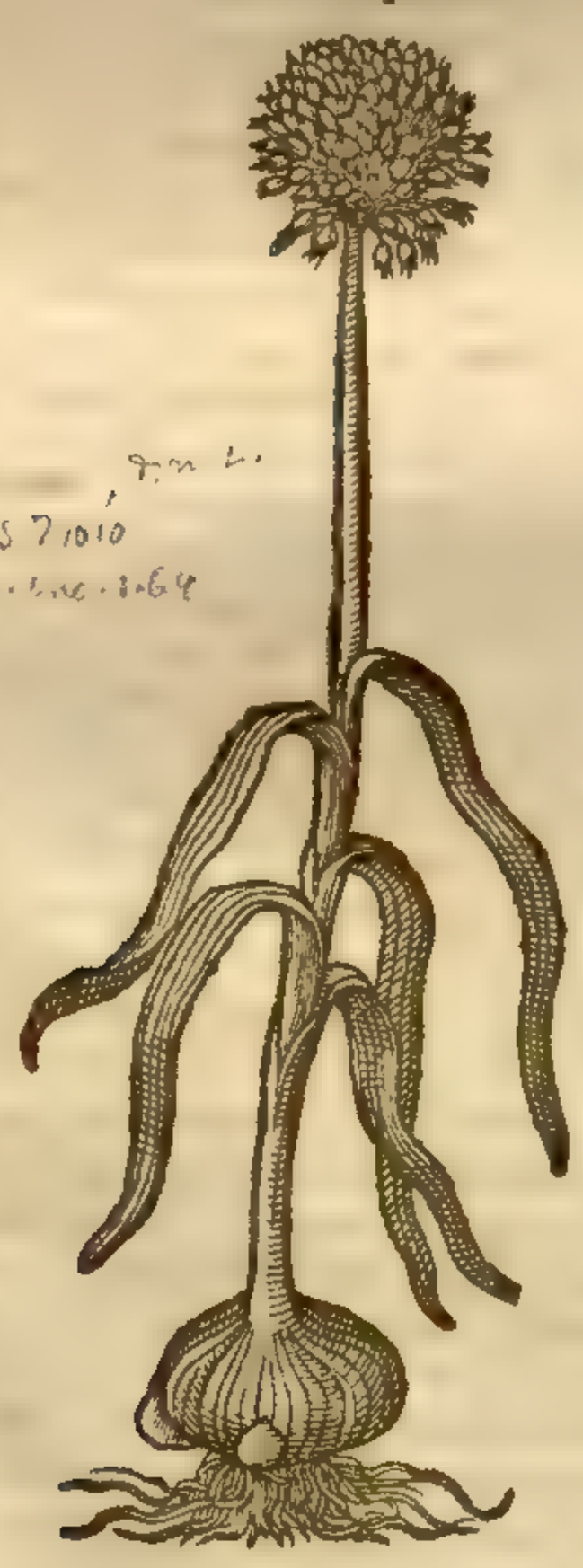

Scorodoprasum 11.

Primvm oblonga & lata profert folia, porraceis majora, carinata, caulem sesquicubitalem, nonnumquam bicubitalem, digitalis crassitudinis, superiore parte nudum, ferentem in summo caput membranaceo involucro tectum, ut cepa, quod explicatum, multos flosculos simul congestos cepaceis similes, sex exalbidis foliolis constantes ostendit: quibus succedunt trigona capitula, in quibus nigrum semen, cepæ semini par: radix subest crassa, parvæ cepæ æqualis, multis albis tunicis constans, quæ sessili parte plurimis candidis fibris prædita est, & vetustate in alios majores bulbos sese dividit, atque alios minores ad latera adjunctos habet, gravis, medijq; inter allium & porrum odoris. Iunio & Iulio floret.

Bicvbitalem habet Alterum caulem, multis ab infima parte ad medium usque porraceis folijs, priore angustioribus, circumdatum, medio inter porrum & allium odore: reliquam partem nudam, viridem, lævem, summo fastigio sustinentem caput è multis bulbis, ut in Moly Indico congestum, & candicante membranaceo involucro cuspide longa, viridi, prædito tectum, quod deinde bulbis excrescentibus rumpitur, nudosque bulbos initio purpurascentes, postea exalbidos detegit, inter quos flosculi quidam nascuntur: ea caulis extima pars, cui caput innititur, initio sese cum suo capite convolvere solet, ut serpentis obtorto collo similitudinem quodammodo referat, deinde sensim paulatimque sese explicare incipit, donec tandem caput erigat: radix è multis nucleis simplici aut duplici tenui membranâ tectis constat, & numerosis exalbidis fibris sessili parte donata est.

Iunij initio suum caput contorquet, Iulio verò erigit, eodemque mense bulbos ad maturitatem perducit, qui terræ crediti, sui generis plantas procreant.

Primi

Scorodoprasum II.

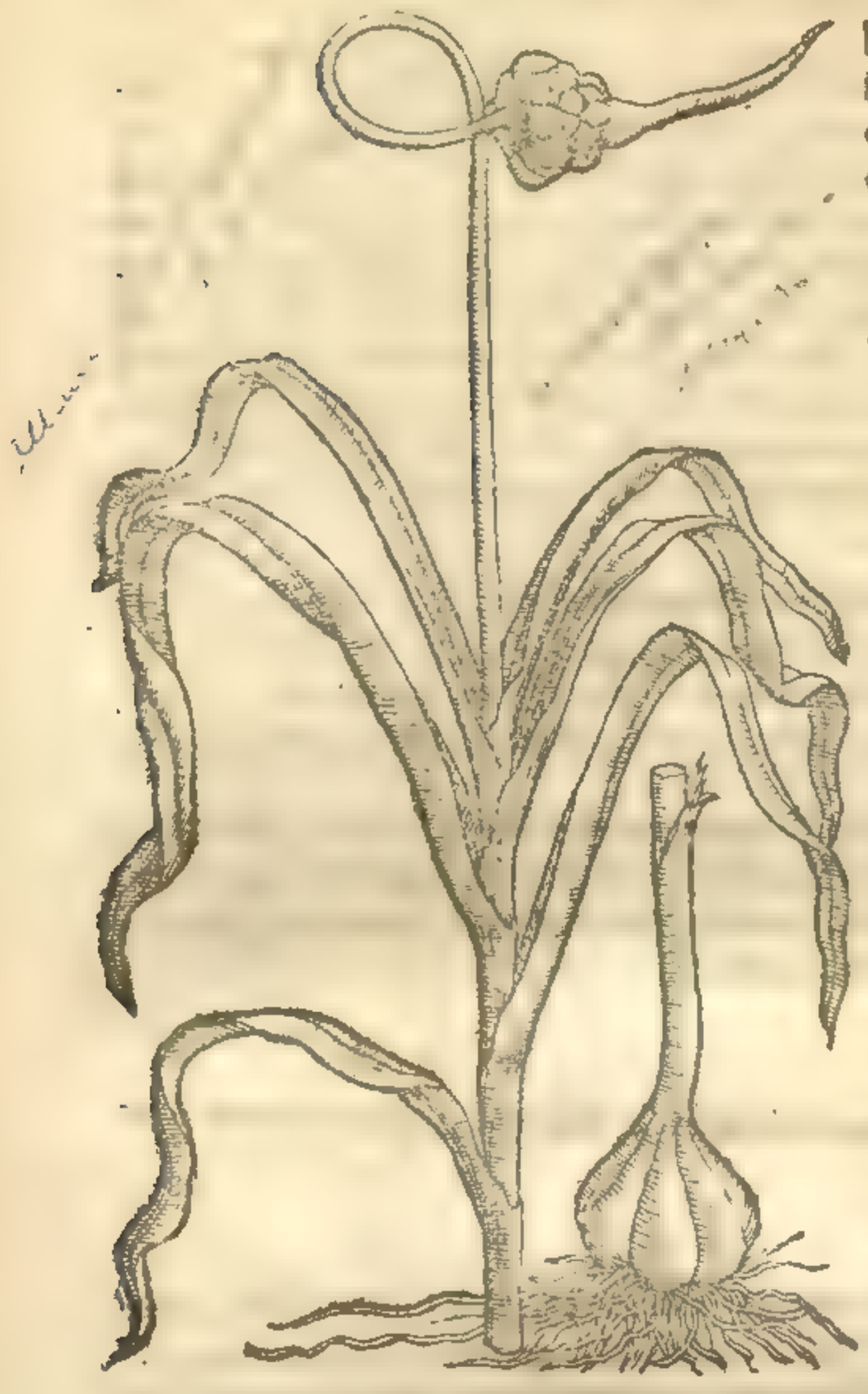

Moly Theophrasti.

Primi generis pauci bulbi ornithogali Arabici bulbis permixti Byzantio demum allati sunt paullo post quàm Viennam venissem, quorum unum aut alterum Ill. Ioan. de Brancion mittebam, cum alterius generis aliquot bulbulis. Vnicusquem servaveram mirum in modum se propagavit, ut successu temporis multis elargiri potuerim. Eum autem apud Turcas esse in delicijs, mihi aliquando referebat Ill. Augerius de Bousbeque. *Natalen.*

SVNT qui secundum genus ὀφιοσκόροδον appellent, quia caput cum suprema caulis parte serpentis instar se contorqueat. *ὀφιοσκόροδον.*

MOLY. CAP. XXXVI.

VARIA sunt Moly genera, quorum bina à Veteribus descripta habemus: Homericum, cujus Theophr. Plant. Histor lib. IX. cap. XV. & post eum Plin. Nat Histor. lib. XXV. cap. IIII. meminêre: & Dioscoridæum. De his isto capite agemus, atque etiam tertium quoddam genus addemus, nuper admodum Europæ (ut aiunt) familiare factum.

PRIMVM, foliis est Scillæ tribus aut quatuor, longioribus, invicem amplexantibus, cubitali aut ampliore caule, crasso, concavo, rotundo, foliorum experte, multos flores stellatos, candidos, summo fastigio sustinens longis pedicellis inhærentes, nigro in triangulis capitulis semine, ceparum semini ferè simili: radix crassa, alba, rotunda, nigro cortice tecta, quam negat Theophrastus difficulter effodi, ut Homerus tradidit. Iuxta caulem inter folia, alius plerumque exit caulículus planus & foliaceus, seu verius folium, in summo veluti alij nucleum gerens, initio candicantem, deinde pallescentem, qui, terrâ exceptus, germinat, & ejusdem generis plantam profert. *Moly Theophrasti.*

Quod verò in Italia nasci scribit capite suprà memorato, cujus videlicet radicem triginta pedes longam, ac ne sic quidem solidam, sed abruptam, & aliquot diebus effossam inter difficultates saxeas, Campaniâ sibi allatam, mihi prorsus est incognitum, nec quemquam audire, vel scribere memini, qui se vidisse diceret. *Moly Italicũ.*

MOLY alterum genus, Indicam cognominatum (quod nonnullis *Cancafon* barbaro nomine dicitur) quia ex India primùm in Hispanias perlatũ esse ferunt, & inde ad Italos transisse (ab illis certè Belgæ acceperunt) superiori foliis & reliquâ formâ simile, nunquam flores apud me, neque apud multos alios protulit: sed eorum loco, caulis pedalis, ferè planus, adeò infirmus, ut, nisi aliquo fulciatur adminículo, attolli non possit, summo fastigio conglomeratum caput fert, multis veluti allij spicis mespili vulgaris magnitudine constans, initio viridibus, deinde pallescentibus, quę etiam in terrâ non repositæ, germinant telluri tamen commissæ, in majores bulbos adolescunt, foliaque & caules (non tamen singulis annis, quemadmodum nec ipsa etiam pares) producunt: *Moly Indicũ.*

Allium magnum, L. H. cap. 137 Stirp. Hist.

Moly Indicum.

Moly minus.

Moly Dioscoridis.

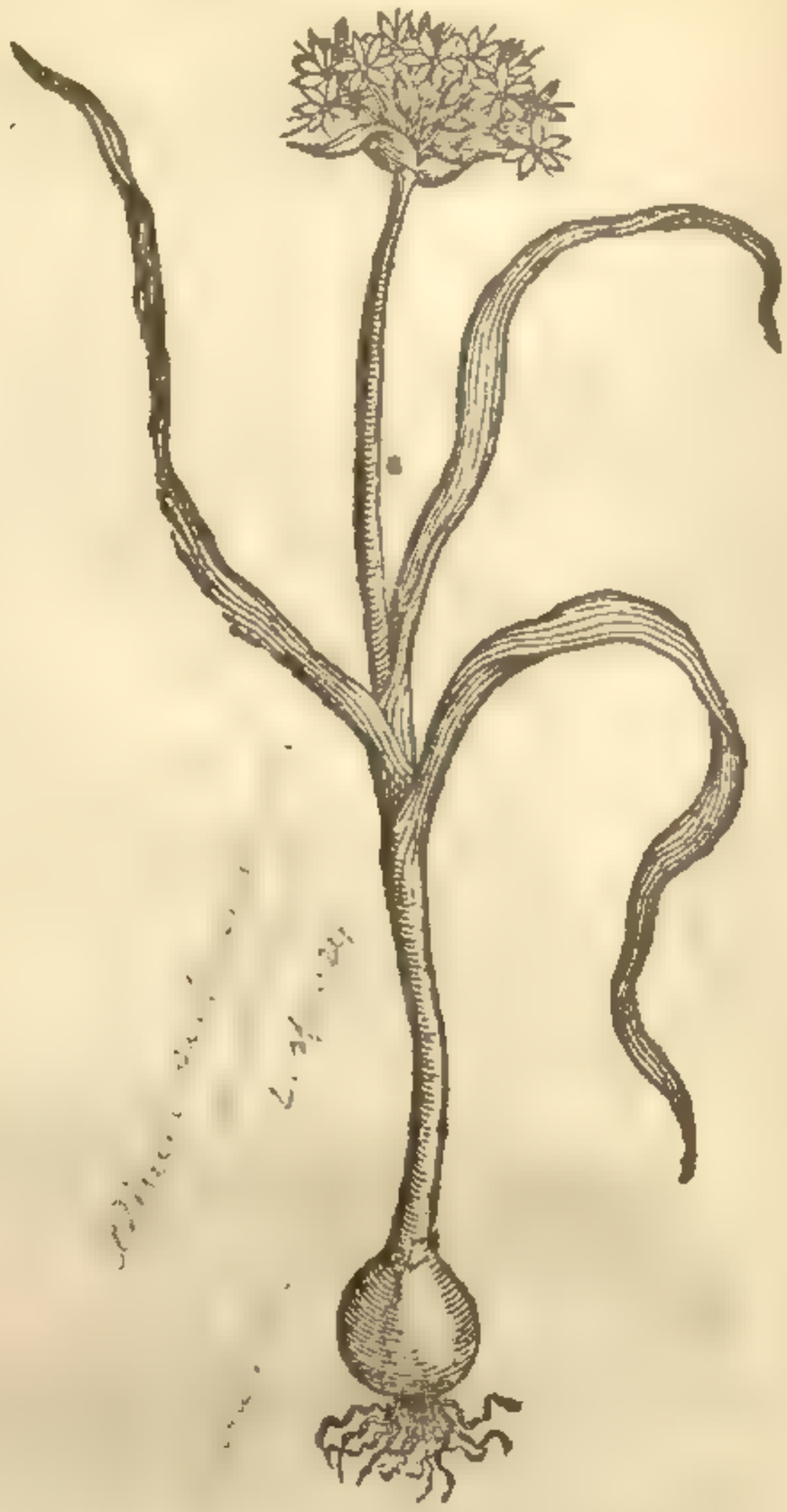

Moly Dioscoridis.

Moly minus II.

ant: radix, ut alterius, cepacea, rotunda, alba, multis tunicis amicta, quarum externa fusca, vetustate sese separans, & in alios bulbos pangens.

Cœpit hoc etiam Constantinopoli Viennam adferri, dum istic vivebam, *Zumbul arabi* bulbis permixtum: & inde forsitan, etiam in Italiam; à doctissimo tamen viro Ferdinando Imperato intelligebam, Neapolitano regno sponte nasci.

BINA aut terna graminaceorum pænè instar folia habet Tertium, mollia, ad terram inflexa, exteriore parte aliquantulum lanuginosa, inter quæ caulis exilit dodrantalis, lævus, rotundus, cavus, summâ parte membranaceum quoddam involucrum sustinens, è quo multi emergunt flosculi candidi, sex foliolis constantes: radix bulbosa, avellanę nucis magnitudine, intus alba, succulenta, aliquantulum acris, subingrati odoris, foris nigricantibus membranis involuta.

Nascens hoc Moly, & initio Februarij flores proferens, Gadibus, ea veteris urbis parte quæ in mare protenditur, eruebam, non procul à sacello locum occupante, in quo Herculis templum fuisse ferunt.

PLVRIMVM ad Μῶλυ Dioscoridis accedere mihi videtur, præsertim si pro πηχέων τεσσάρων, legatur δακτύλων τεσσάρων.

HVIC valde simile est Moly illud, quod Moerkercæ Flandrorum in cultissimo suo horto alebat Illris Heros Carolus à Divo Audomaro, Dominus de Dranoutre, Moerkerken, &c. Caulis ejus palmaris, viridis, denos aut plures sustinens flores, sex niveis foliolis, non mucronatis, ut superioris,

rioris, sed orbiculatis & majoribus constantes, senis in medio staminulis, inter bina porracea quo iammodo sed angustiora folia assurgebat: radix erat rotunda, candicans nucis ponticæ magnitudine, albicantibus fibris prædita. Vnde habuisset ignorabat, sed semine peregrè accepto, sibi natam eam plantam augurábatur.

ALLIVM sive MOLY MONTANVM. CAP. XXXVII.

MVLTA etiam in Vngariæ, Austriæ, Stiriæ, Moraviæque montibus Moly sive Allij sunt genera, foliis, floribus, vel capitibus inter se discrepantia: quorum maximam partem ab alijs hactenus minimè observatam fuisse existimo.

Allium seu Moly montan. latifol. I.

Allium sive Móly montanum II.

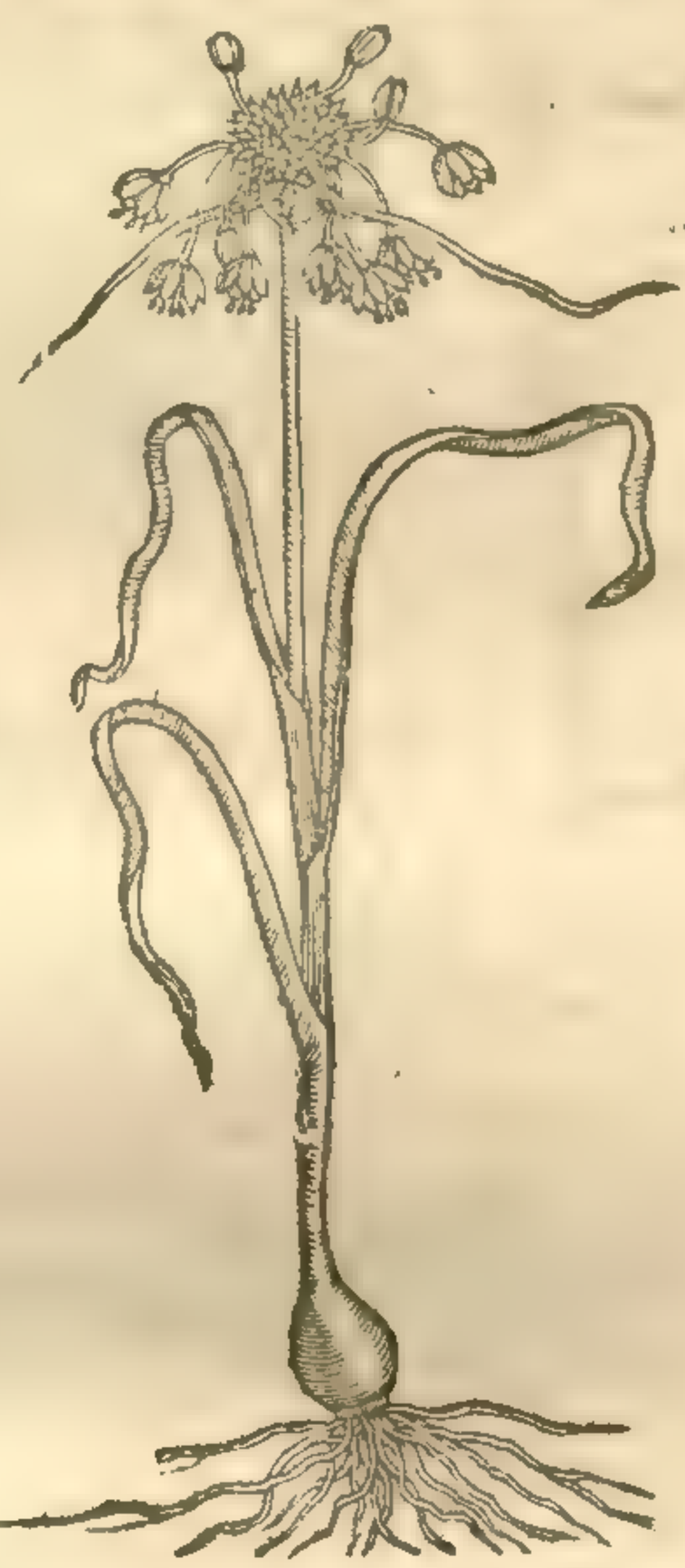

PRIMVM, caulem habet duorum cubitorum altitudine excrescentem, quem, ad medium usque, ambiunt folia, multò quàm in Allij generibus latiora, longa, porraceis proxima: summo cauli, qui lævis & junceus est, insidet caput è multis bulbis ex atro purpureis simul congestis, satisque crassis conflatum, inter quos in oblongis petiolis nascuntur flores dilutè purpurascentes, quibus succedunt trigona vascula, in quibus semen: radix bulbosa, crassa, ex multis nucleis constans, numerosis albis fibris prædita est: sed & bulbi rotundi radici inhærent ijs ferè pares qui in capite nascuntur, quique, terrâ excepti, plantas sui generis producunt. Toti stirpi Allij gravis odor inest. Iunio & Iulio flores & bulbos fert. *Moly montan. I.*

CVBITALI assurgit Alterum caule, lævi, rotundo, viridi, in quo terna plerumque folia, superioris folio angustiora, & veluti graminea: summus caulis caput sustinet duabus laxis membranaceis tunicis longiore mucrone præditis obvolutum, quibus sese aperiêtibus, multi exigui bulbi simul congesti apparent, inter quos flores, sex purpurascentibus foliolis constantes, & oblongis pediculis inhærentes, dependent: rotundam, albam, longis, candicantibusque fibris capillatam radicem habet. *Moly montan. II.*

EADEM excrescit Tertium altitudine, totidemque illi sunt juncea folia, viridia, caulis supra folia lævis, rotundus, viridis, inter binas membranaceas etiam tunicas longâ caudâ insignitas, caput sustinet è multis exiguis bulbis, punicantis è viridi coloris, & in longiusculam herbaceam cuspidem plerumque desinentibus, confertimque nascentibus, conflatum, inter quæ dependent in oblongis gracilibusq; pediculis flores superioris floribus formâ & magnitudine similes, coloris exalbidi, quorum media foliola, secundùm longitudinem, & utrasque oras, vena obsoletè purpurascens inficit: radix etiam rotunda est, candicans, longis albicantibusque fibris prædita. *Moly montan. III.*

Allium sive Moly montan. III.

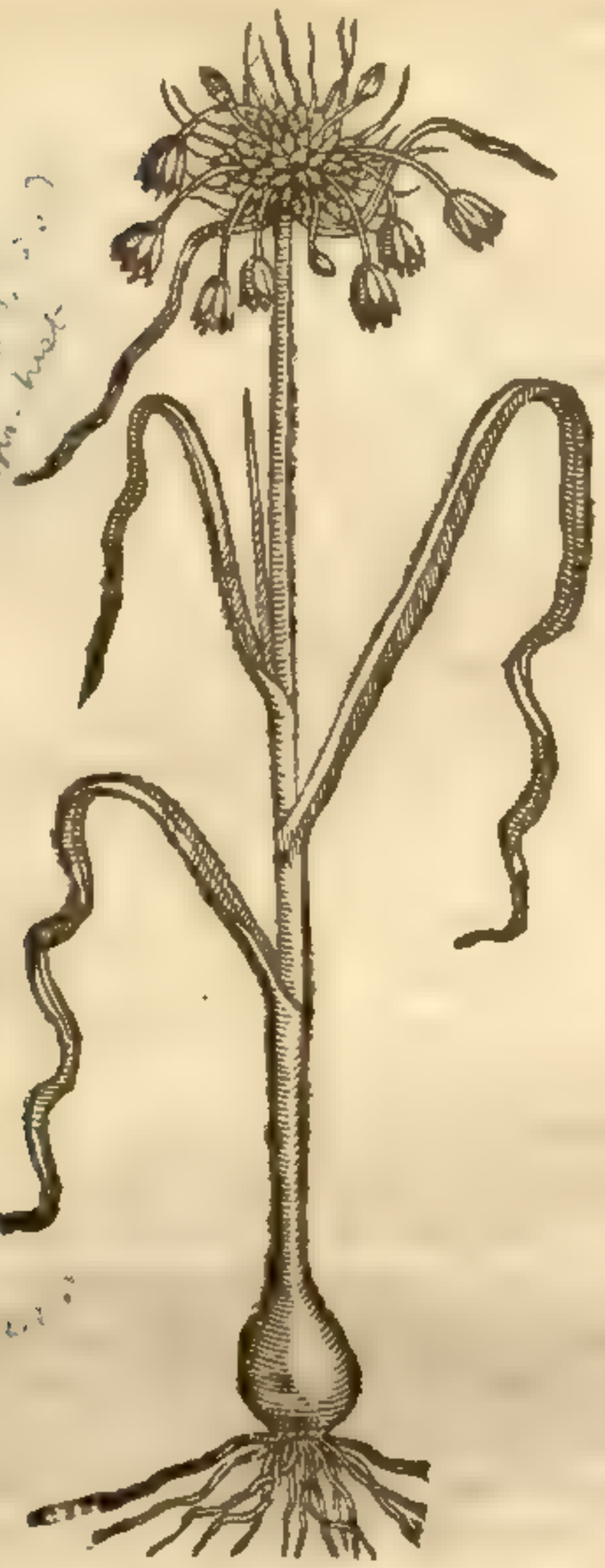

Allij montani IIII. species I.

Allij montani IIII. species II.

Moly montan. IIII.

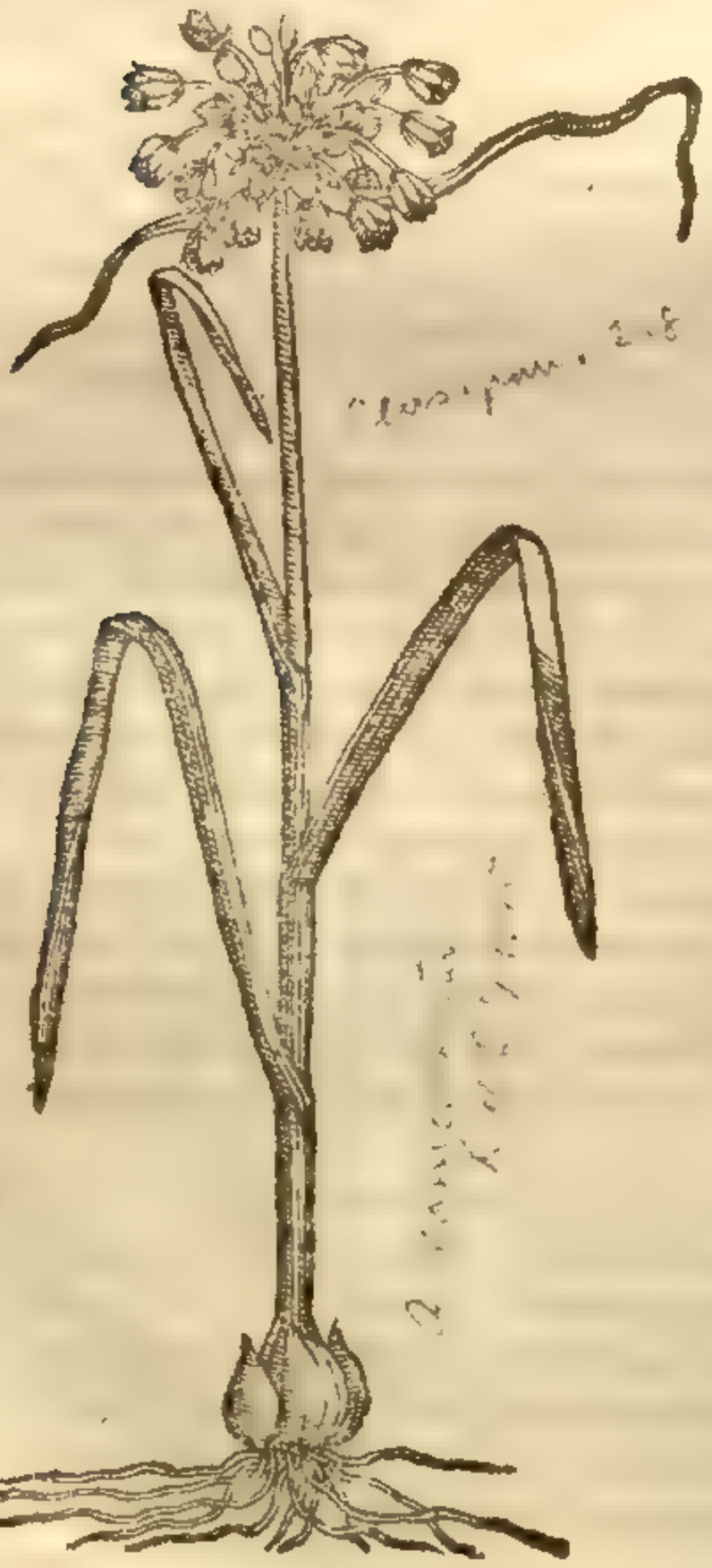

Moly mont. IIII. species altera.

Natales.

HABET & Quartum terna juncea folia, caulem cubitalem, rotundum, cui insidet caput duabus membranaceis tunicis caudatis conclusum, quo utrinque dehiscente, magna explicatur florum ex lõgis pediculis dependentium, coma, qui sex pallidis foliolis constant, totidem etiam staminula cum stilo in medio obtinent, qui cum suo caule resecti, & in cubiculum illati, suaviſſimi odoris (qualis in præcocioris Cyclamini floribus percipitur) sed fugacis admodum, esse deprehenduntur: ijs succedunt trigona capitula, in quibus semen nigrum, planum, Caryophylleorum florum semini non multum absimile: radix globosa est, superioti similis, & eodem modo capillata, nucleos interdum in lateribus deponens.

Alia invenitur ejus species, pari ferè altitudine excrescens, similibusque propè foliis prędita, cujus coma inter laxas, membranaceasque, & longum mucronem habentes tunicas, latè sese explicat, floribus coloris valde obsoleti plena: radix superiori simnis, nucleos etiam in lateribus profert.

Trium istorum postremò descriptorum radix allium subolet, folia autem herbaceũ quendam odorem potius referunt.

Alterum & tertiũ genus, in longè porrecta illa montium serie, qui à Stiriacis Austriacisque Alpibus ad Danubium supra Viennam excurrunt, sponte nascuntur. Quarti verò prior species circa Posonium, Vngariæ nunc Metropolim ad

Allium seu Moly montanum v.

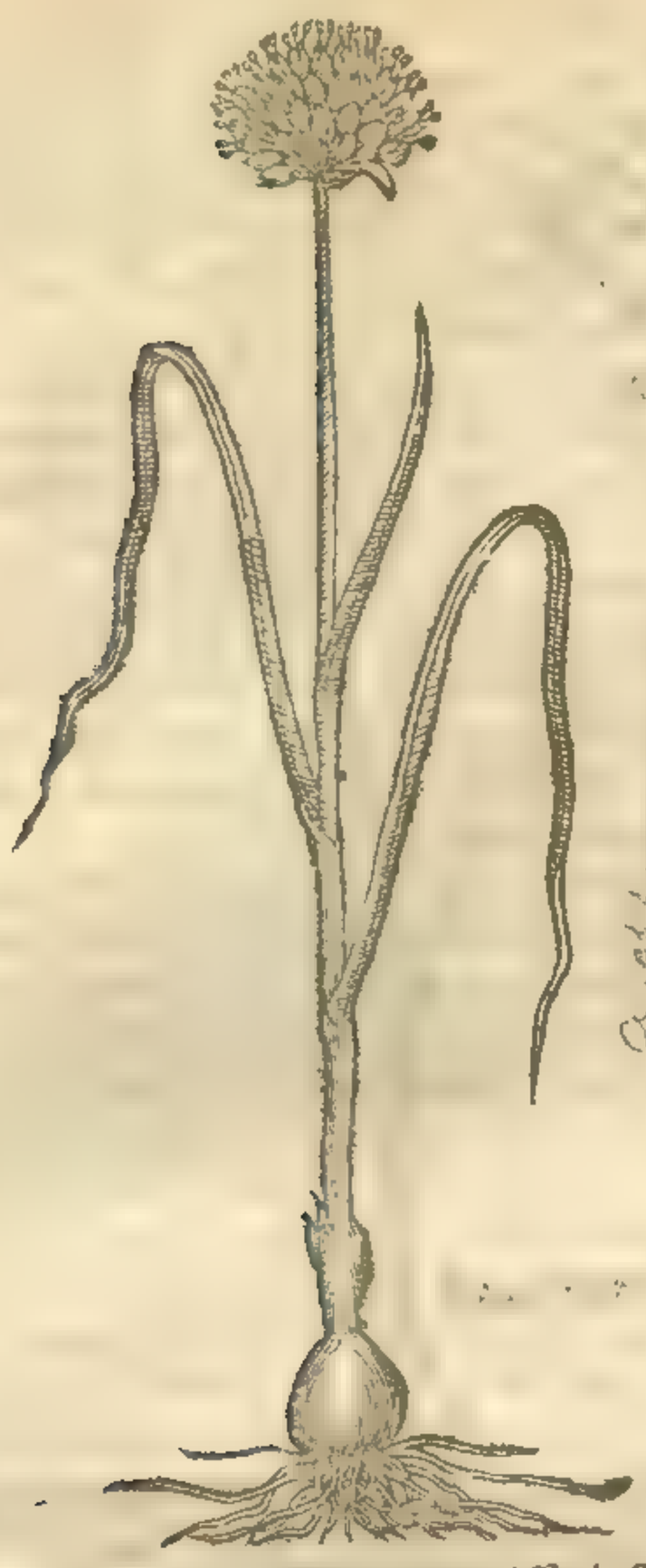

Allium sive Moly Narcissinis fol. 1.

lim ad sinistram Danubij sitam, in quo Vngarica comitia fieri solent, & locis Niclaspurg in Moravia vicinis, omnium autem abundantissimè supra Badenses thermas, crescit.

PARI altitudine assurgit Quintum, caule nudo, viridi, paucis folijs viridibus obsito, cujus fastigio insidet caput orbiculare initio, è multis floribus brevi petiolo præditis congestum, qui sex foliola, nunquam sese prorsus explicantia, habent, sex in medio staminibus & stilo, elegantis purpurei coloris: radix bulbosa, alba, nucleos interdum tenui membrana tectos, & proximè caulem lateribus adnatos, habens, & sessili parte multas albicantes fibras. Ejus odor, Allij instar caput ferit. *Moly montan. v.*

In Vngaria circa Posonium duntaxat observaveram, quum Pannonicarum stirpium historiam publici juris faciebam, ad vinetorum in collibus Danubio imminentibus sitorum margines, Maio & Iunio floribus onustũ. Post quàm verò Vienna discessi, & Francofurtum ad Mœnum perveni, aliquot stirpes inter segetes agris illi urbi vicinis invẽtas, in meum hortulum transtuli propter florum elegantiam, anno M.D.XXCIX. Tertio autem post anno, binos ejus bulbos Neapoli accipiebam à Ferdinando Imperato, qui flores duntaxat protulerũt Lugduni apud Batavos, ubi demum quale genus Moly montani esset agnovi: paullo tamen præcocius florere mihi visum est illo, quod in Vngariâ, quod Francofurti observabam: nam & illud Lugdunum adferebam. *Natalet.*

MOLY NARCISSI FOLIIS.

CAP. XXXVIII.

ALLII odor facit, ut binæ hæ tuberosæ stirpes, ad Moly classem, non ineptè, meo judicio (nam & aliæ accedunt notæ) referri possint.

PRIOR, quina aut sena ex radice promit oblonga folia, plana, succulẽta, Narcissi Quinti simplici flore, h. e. Narcissi alterius niveo flore folijs similia, viridia admodum & splendentia, inter quæ cubitalis plerumque exit caulis, nudus, firmus, viridis, striatus, ferens in summo multos flores, sex purpurascentibus foliolis, totidemque interius staminulis præditos, simul congestos, & veluti globosum caput cõstituentes, quemadmodum in cepa, quibus succedũt trigona capitula, quæ, maturitate dehiscentia, rotundum nigrum semẽ continere deprehenduntur: radix nodosa est, anterius progrediens polygonati modo, extimâ parte globosa, candida, multis tunicis circumvoluta, plurimis albis fibris prædita, & adnatis feliciter se propagans. *Moly Narcis. folio 1.*

Aliud ejus genus est nõ valde absimile, molliоribus & magis cineraceis folijs, dilutioribus etiam floribus. Floret utrumque sub extremum Iunium & Iulio. *Moly Narcis. fol. 1. altera Species.*

HABET & Secunda quina aut sena folia, superioris folijs non minùs lata, sed breviora, aliquantulum se torquentia, viridia, & splendentia, caulem pedalẽ, superiore graciliorem, *Moly Narcis. folio II.*

Allium sive Moly Narcissinis fol. II.

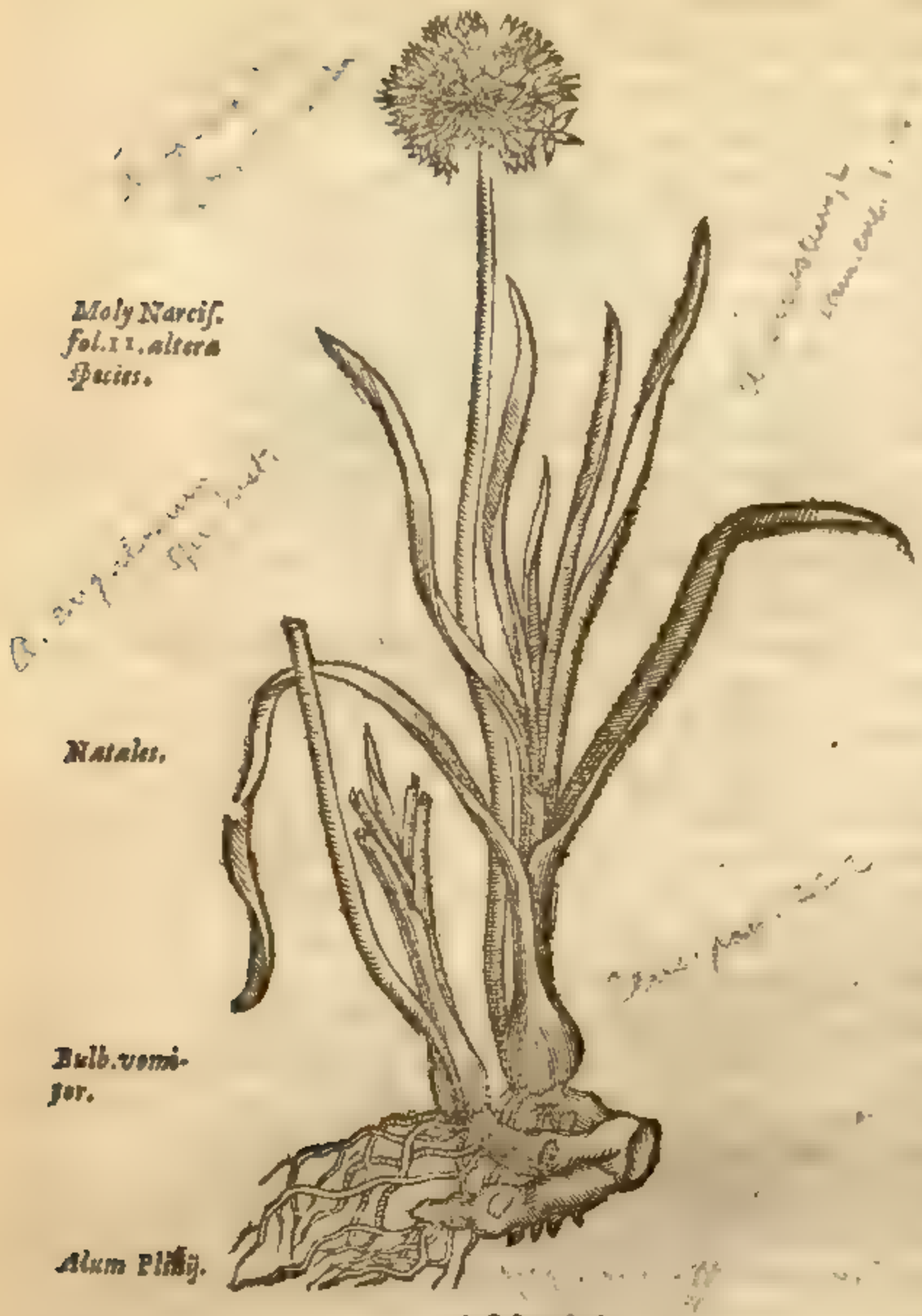

Moly Narcis. fol. II. altera Species.

Natales.

Bulb. vomitor.

Alum Plinij.

Asphodelus I.

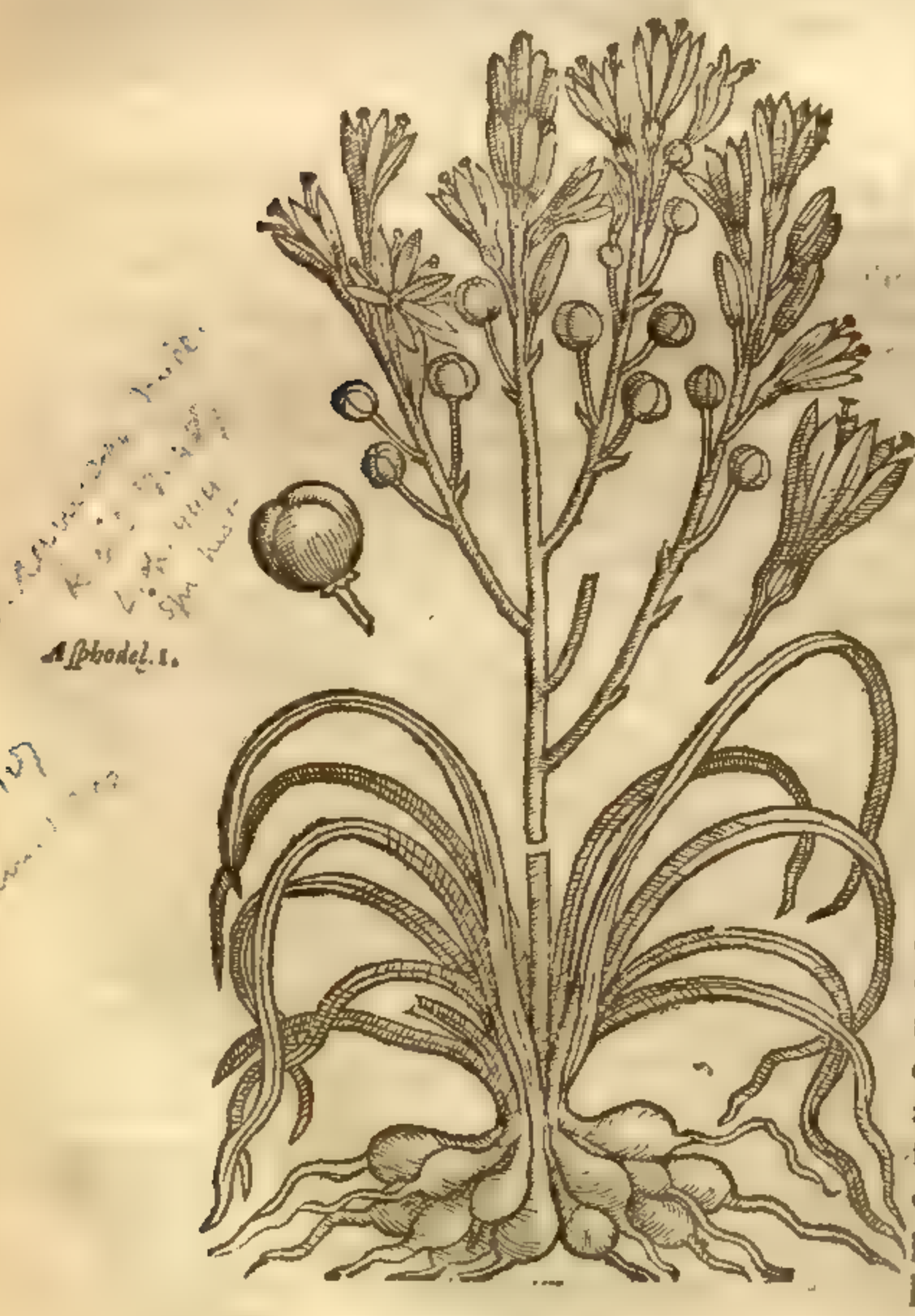

Asphodel. I.

sed non minùs firmum, striatum, qui summo fastigio è membranaceâ tunicâ multos floscu-los promit, in orbiculare caput simul cõgestos, prioris floribus similes: sed elegantiore purpurâ nitétes: capitulis & semine cum Priore respon-det: similiter & radice, quæ nodosa est, & ad-natis in ambitu, non infelicius illâ, sese propagat.

Illius etiam genus invenitur longioribus & angustioribus folijs, neque adeò cõvolutis, cau-liculis paullo infirmioribus, floribusque multo dilutioribus. in reliquis satis conveniunt.

Vtraque hæc species serius priore genere flo-ret, nempe Iulio & Augusto. In omnium radi-cibus illud peculiare, ut ramosæ tandẽ & obli-quæ fiant, vestigia caulis, præcedentibus annis nati, impressa habentes, Polygonati radicum instar, non adeò tamen laxæ.

Nascũtur omnes in Leytenberg supra Man-derstorff (ubi tepidæ sunt aquæ, quarũ usu mul-ti valetudinem curant, præsertim calculo obno-xij) & alijs montibus urbi Viennæ vicinis.

SECVNDO generi similes plantę mihi natæ sunt Viennæ Austriæ, semine Lutetiâ misso à doctissimo viro, rerumq; naturalium peritissi-mo Nicolao Rassio, Cheirurgo Regio, Bulbi vomitorij nomine, quia facilè vomitũ ciet ejus radix præmansa. Eodem etiam nomine aluit in amplissimo, eodemq; cultissimo suo horto Cas-sellis Illustrissimus Cattorum Princeps Wilhel-mus. Non desunt tamen, qui Alum, quod Plin. Natur. Hist. lib. xxix. cap. vi. in arvis sponte na-sci scribit, esse velint: sed cùm ille formam non describat, & Allij genus esse, dũtaxat dicat, certi quidpiam statuere difficile est: nisi ab eo, qui fortè periculum fecerit, an aves, eo devorato tanquam sopitæ, manu capi possint.

ASPHODELVS. CAP. XXXIX.

ASPHODELVM cùm plerique descripserint, hîc subijcere nõ erat operæpretium. Quia autem aliquot ejus genera nemini adhuc deli-neata, cùm Hispanicarum stirpium observatio-nes evulgabam, à me observata erãt, lectoribus tum gratificaturum putabam, si eorũ qualem-cumque historiam proponerem: quam denuo hîc repeto, quòd quędam postea observaverim ad eam stirpem pertinentia.

PRIMVS multa habet oblõga folia, angusta, triangula, & veluti carinata, fungosa & lenta, mucronata: caulem rotundum, lævem, bicubi-talem interdũ, in ramulos supernè fissum, quem à medio ferè sursum vergendo exornant multi stellati sex foliorum flores, coloris intus albi, fo-ris verò nervo purpurascente singula folia se-cundùm longitudinem quasi distinguente (ut Ornithogali flos virescente linea distinctus est) totidem quot foliola staminibus medium oc-cupantibus: semen durum, lignosum, rugosum, atrum, & figura triquetra, capitulo orbiculari ferè, sed tribus eminentioribus costis prædito, & ex viridi purpurascente continetur, quod illo per maturitatem dehiscente, cadit: floret per partes ut verè dicit Theophrastus, & incipit ab imis.

imis. Radices ab uno capite numerosæ exeunt, oblongæ, exiguis napis similes, sed inferiore sede crassiores, atque in fibras desinentes, succi plenæ, candicantes, ingrati & acris gustus.

Asphodeli radices videre memini, dum Olyssippone Hispalim proficiscerer, aratro erutas, quæ ducentos aut plures ab eodem capite pendentes, eosq; crassos admodum napos haberent: ut quinquaginta aut amplius libras totam plantam pendisse putem. Itaque mihi mirum, si Plinius octoginta simul acervatis sæpe bulbis referat. *Asphodeli radices.*

Asphodelus II.

Asphodelus minor.

ALTER huic omnino similis, exceptis caule, qui unicus est neque surculosus, & flore, qui omnino albus: illius etiam radix non adeò numerosa. *Asphodelus II.*

Sponte sua nascitur uterque editionibus saxosisque Lusitaniæ, Hispaniæ, Galliæ quoque Aquitanicæ & Narbonensis locis. Apud Belgas non nisi satus provenit, ut neque in Germania. Floret uterque illic Martio & Aprili: in hortis Maio, & etiam Iunio. *Natalis.*

TERTIVS, ut foliis, caule, & floribus satis similis est superioribus, ita radicibus omnino differt, quæ non glandulosæ, sed fibrosæ crassæque & numerosæ ex uno capite nascuntur: folia Asphodeli, minora, multò angustiora, lentiora, dilutioriq; sunt coloris, è quorum medio sex aut plures ex eadem radice assurgũt caules cubitales, ramosi, quos sine ordine nascentes stipant flores, superioribus similes, sed minores, medium folium purpurascente vena per longitudinem secante: floribus succedunt triangula capitula, initio viridia, deinde exalbida, in quibus semen rugosum, angulosum, altero minus. *Asphodelus minor.*

Toto Valentino regno nullus ferè est alius Asphodelus: nascitur & Gadibus ad ipsum pontem de Suaço cognominatum, quo insula continenti conjungitur, & plerisque Granatensis regni locis: olim etiam campo illo lapidoso supra Arelatem, Massiliam proficiscens secus semitas colligere memini. Semine, ex Hispanijs à me delato, amicis natus est in Belgica, sed cùm frigoris sit impatiens, periebat hieme, eam ob causam annuum censebãt, donec me mocion unam ex ijs quæ postea semine natæ, fictili inditam cõservaret, quæ aliquot deinde subsequentibus annis florens, maturum semen præbuit, quod etiam terræ creditum provenit. *Natalis.*

GRÆCIS ἀσφόδελος, Latinis Hastula regia. Plinius caulem cum floribus Albucum nominat, quem Græcis ἀνθερικὸν vocari scribit. Idem Asphodelum aliquibus Heroion appellari tradit, & Dionysio marem & feminam esse. Hispani priorem *Gamones* vocant; alterum radice fibrosa Valentini *Gamonçillos*, id est, parvum Asphodelum, Granatenses *Cebolla de culebra*, hoc est, cepam colubrinam appellant. Patavina schola Asphodelum fistulosum, quòd concava folia habeat, forsitan. Nihil cum Phalangio commune habet. *Nomina.*

Asphodeli facultates ex Dioscoride, Plinio, Galeno petendæ: an verò tertius alicujus in re medica sit usus, à nemine hactenus intellexi.

Pseudo-asphodelus I.

Pseudo-asphodelus II.

Pseudo-asphodelus I.

ASPHODELVM porrò illum flavo flore palustrem, cujus Dodonæus & Lobelius in suis scriptis meminerũt, vel potiùs Pseudo-asphodelum (nam nihil Asphodelo simile habet præter flores, licet Dodonæus caulem etiam similem faciat, qui tamen non est nudus, sed multis foliolis sive vaginulis illum amplectentibus donatus) Xyphij folijs aut tenuifoliæ Iridis, aliquando eruebam in palustribus illis ericetis Maldeghemo vicinis secundo à Brugarum urbe Flandriæ celeberrimà, miliari, Maio mense cum Ill. Viro Carolo à Divo Audomaro, Dn. de Dranoutre, Moerkercke, &c. curru vectus relaxandi animi gratiâ, altero à meo ex Hispanijs reditu anno.

Natalis.

Natalis.

ALTERVM autem Pseudo-Asphodeli genus, folijs illi valde simile, sed per omnia minus, in Snealben, Neuberg, Etscheri, atque alijs pratis montanis, & gramineis collibus, Iunio florens & Iulio semen proferens observabam, quod superiori conjungendum putavi.

Pseudo asphodel. II.

NVMEROSA sunt illi folia, sese mutuo amplectentia ut in superiore, & Iride, angusta, brevia, viridia, dura, amariusculi, & calidi saporis: è quorum medio cauliculus gracilis egreditur pedalis interdum, aut major, aliquot nonnumquam foliolis inhærentibus, spicam floscul orum ferens sex foliolis constantium, alterius instar, sed minorum, pallescentis ex herbaceo coloris, & odoris expertium: quibus succedunt trigona capitella, interdum tetragona & pentagona, minutissimum ruffum semen continentia: radix vix corpus habet, sed tenuibus aliquot fibris duntaxat constat.

PSEVDO-ASPHODELI minoris sive pumilionis folio Iridis nomen indidi, ad prioris differentiam qui Pseudo-asphodelus major appellari posset.

COLCHICVM. CAP. XL.

PLVRA etiam (præter vulgare illud, quod omnibus Germaniæ & Vngariæ pratis obuium est) à me observata sunt Colchici genera, foliorum, florum, & radicis amplitudine, vel etiam florum colore, inter se differentia.

Colchic Pannon alb flor. varietas.

MVLTORVM florum est Primum genus, quod in quibusdam pratis Viennæ Austriæ vicinis, nec procul à Danubio sitis, inter vulgaris plantas nascens, ante multos annos observabam & eruebam, ut in hortulum transferrem, deinde in pratis arci Starenberg Magci Dn. de Heusenstain vicinis, magnâ copiâ inventum est. Septenos enim, denos, aut duodenos, vel etiam plures interdum promit flores lactei candoris, eleganti spectaculo: hujus etiam folia, vulgaris colchici foliis æqualia, sed dilutius virentia, ineunte duntaxat vere exeunt: copiosum fert semẽ subrufum in laxis triangulis capitibus: radix, vulgaris bulbo, major, ad Secundi tamen

Colchicum Pannon. πολυανθ. alb. flore.

Colch. Byzant. latif. flores.

Colchic. Pannonic. alb. flor. femen.

Colch. versic. flor.

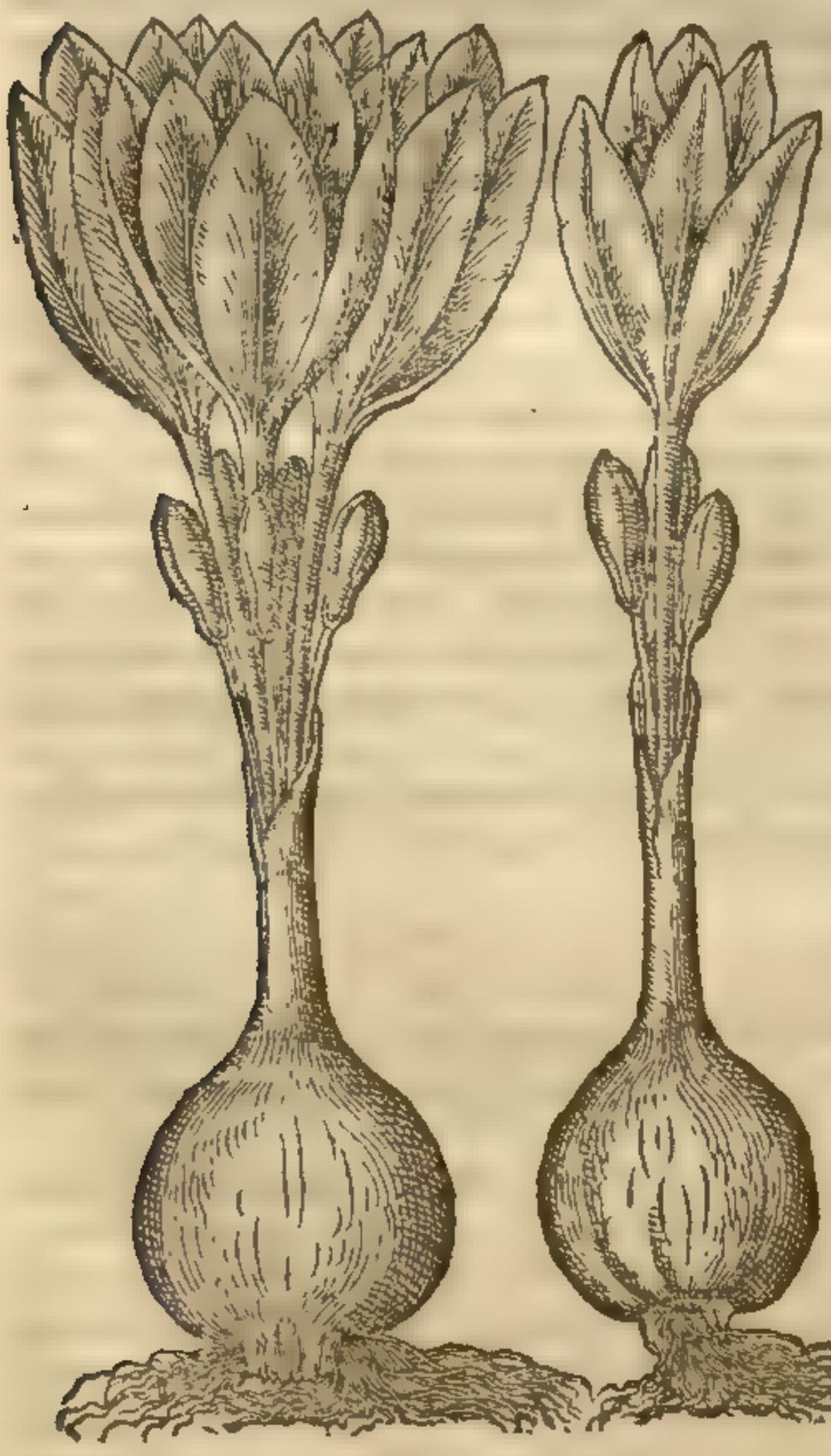

di tamen sive insequentis amplitudinem non accedens. Istic & pauci bulbi reperti, quorum flores eleganter rubebant. *Colchic. rub. flo.*

Huic affine est quod C. V. Lobelius propè Bristolium & agro Somersetensi in Angliâ nasci observabat, cujusque aliquot bulbos, ipse & Morganus, quum anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo apud eos essem, mihi donarunt: hi à meo reditu terræ credidi Machliniæ, florem protulerunt, insequente vere, folia (quæ vulgaris foliis angustiora mihi visa sunt) deinde semen: radix vulgari par. *Colchic. Anglic. alb. flo.*

Novo vere germinat Alterum genus, ternaque, aut quaterna producit folia amplissima, Elleborialbi foliis nec formâ, nec magnitudine valde absimilia, nec illis minus nervosa, magis tamen viridia, & sese mutuo amplectentia: Autumno cum vulgari numerosos fert flores, ut vicenos aliquando observare meminerim ex eodem barbo prodeuntes, vulgaris quidem floribus forma & colore propè similes, sed amplores, crassioreque pediculo subnixos, foris dilatius, interne laturatius purpurascentes, & tanquam vernis quibusdâ per folia sparsis notatos, in quibus stamina ut in vulgari: satis copiosum semen fert interdum in triangulis laxis brevibusq; capitulis sive folliculis, triplo crassius vulgari: ejus radix crassissima, pugnum æquans, vel etiam amplior. *Colchic. latif. Byzant. πολυανθ.*

Constantinopoli singulares ejus bulbi bis sunt *Natalis.*

Colchic. Byzant. πλατύφυλλον cum fructu.

Colchici montan. Hiſpan. flos.

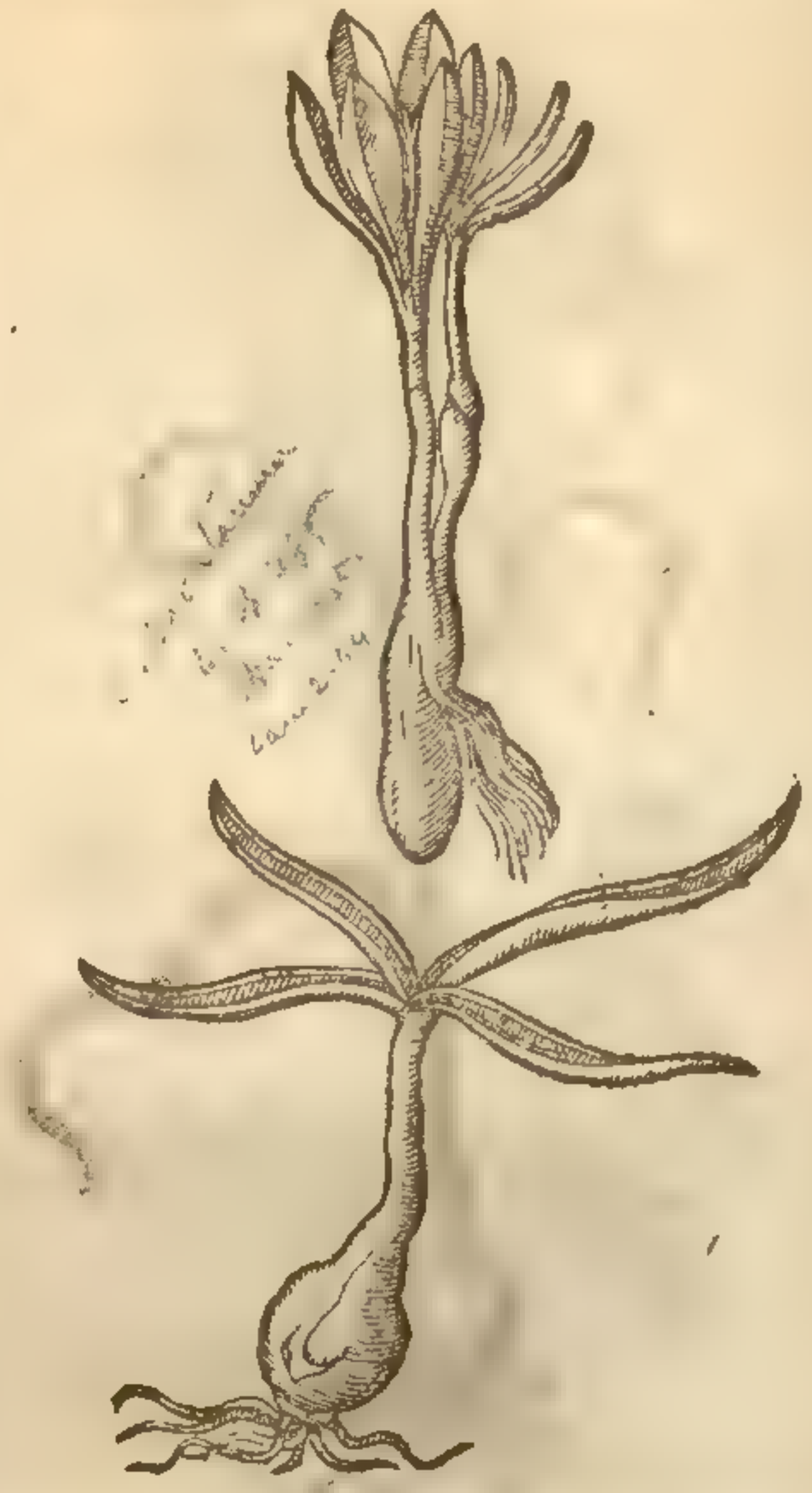

ſunt allati dum Viennæ vivebam: Generoſæ Dn. de Heuſenſtain, à qua prolem accipiebam: & Generoſæ Dn. Vngnadin anno M.D.XXCVIII quum iſtinc Francofurtum diſcederem.

Colchic Luſitanic. CVM illius flore quandam affinitatem habere videtur flos ejus Colchici, quod Theodoricus Clutius è Luſitania acceperat: nam ſex etiam foliis conſtat purpurei cum albo mixti coloris, & veluti teſſellatim (ut in Fritillariæ flore) diſpoſiti, floridioris tamen: umbilicum etiam occupant ſex alba ſtamina, flavis apicibus prædita, & medius ſtilus in ſtaminula diviſus, purpuraſcentis ſupremâ parte coloris: odor aut nullus, aut valde obſcurus. Floret cum reliquis Colchicis.

Colchic. πολυφύλλος. TERTIVM genus habeo munere Gen. Dn. de Heuſenſtain, quæ in cultiſſimo ſuo horto ſuburbano ad Viennam urbem, binos aut ternos alebat, quos, unde adquiſiviſſet, ignorare ſe affirmabat. Non minus craſſo eſt id bulbo, quàm Primum, vel etiam craſſiore: Octobri, paullo ſeriùs quàm ſuperiora, binos, ternos, aut quaternos producit flores, vulgari breviores, & brevi pediculo innixos, ut vix ſupra tellurem attollantur, quorum interiora tria folia ex purpurâ quodammodo rubent, aut Hiſpanici montani floribus concoloria ſunt, ut plurimum, exteriora autem tria vel omnino lactei candoris ſunt, vel interne mediâ ex parte purpurea, aut craſſioribus purpureis venis radiatim diſtincta, vel purpureis maculis aſperſa, omnia verò mucrone magis orbiculato & obtuſo quàm in vulgari: hujus folia ineunte vere germinantia, ex viridi purpuraſcunt, deinde explicata ſaturatius virent vulgaris foliis. Semel duntaxat ejus ſemen legere memini, prioris ſemine minus.

Colchic latifol. Beiſoti. QVARTVM genus à Boiſoto accipiebam anno M. D. XXC. craſſo etiam bulbo, quod terræ commiſſum non modò non floruit, ſed prorſus perijt. Scribebat autem ejus florem purpurei coloris eſſe, qui procul aſpicientibus vulgari par appareret, at diligentiùs obſervantibus, colores ex albo & purpureo diſtincti videbantur, ſatis ad Fritillariæ colorem accedentes: folia item habere ampla, ad terram inclinata. Poſtea tamen, conſpecto Colchici Byzantini, cujus bulbum ad ipſum mittebam, flore, diverſum à meo latifolio, ſuum Colchicum eſſe monebat. Forſitan verò idem genus erit, cum Luſitanico Clutij.

Colchic montan. Hiſpan. QVINTO terna aut quaterna ſunt folia digitalis longitudinis, carinata, firma, humi tamen ſparſa, ſaturatius virentia & ſplendentia, vix ſeminunciam lata, acidi guſtus, rufeſcentem colorem contrahentia dum tabeſcere incipiunt: flos ſine foliis primum exilit Septembri, aliquando etiam Auguſto, ſex longis, anguſtis, & ex purpura rubentibus foliis, totidem in medio ſtaminibus coronans. hunc ſtatim (præter aliorum Colchici generum morem, folia ſubſequuntur,

Colchici montani Hiſpan. ſemen.

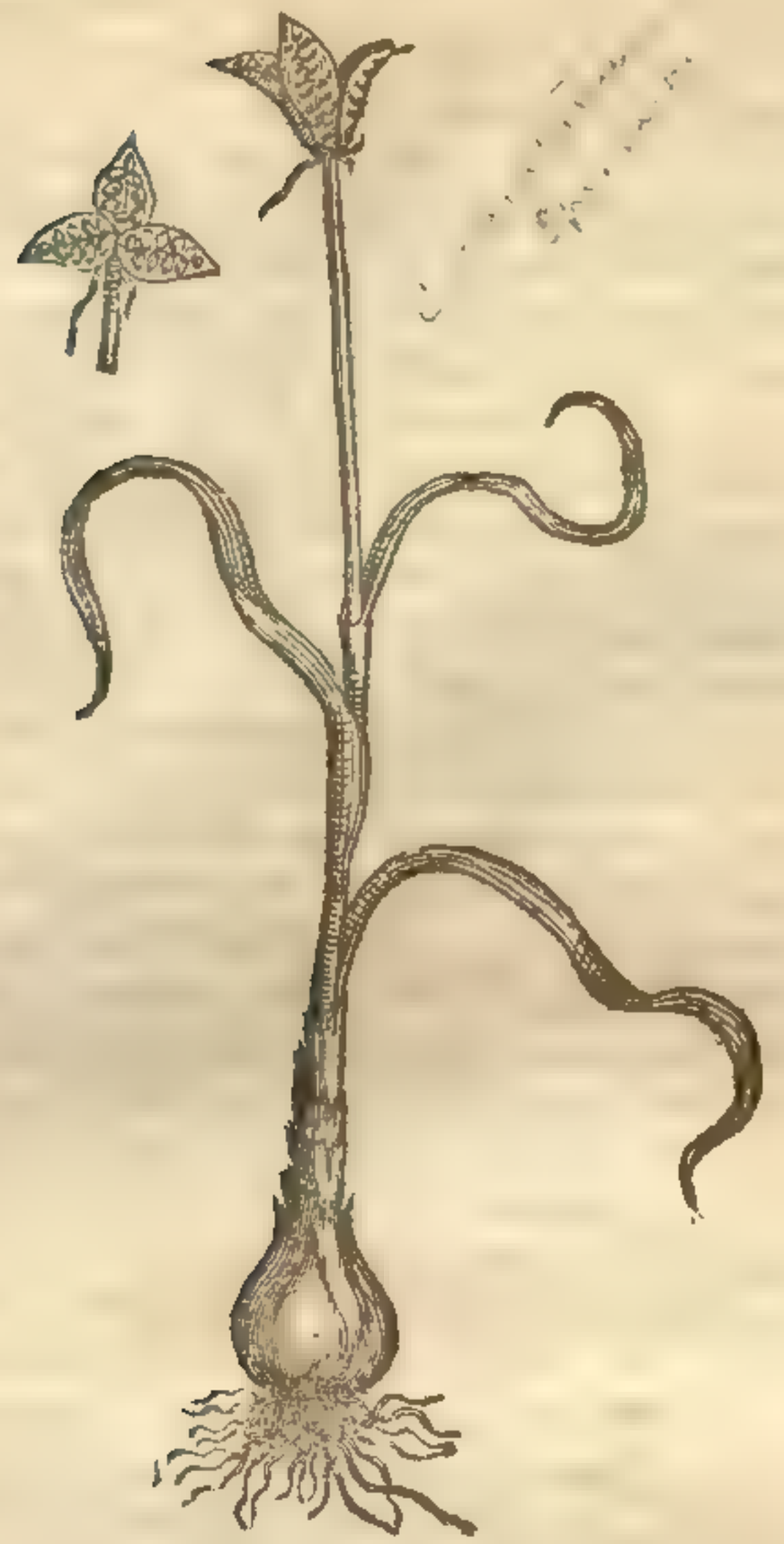

Colchicum mont. min. verſicolore flor.

ſequuntur, & totam deinde hiemem perdurant, uſque in menſem Maium, vel etiam Iunium: radix bulboſa, non magna, multis ex rufo nigricantibus tunicis amicta, intus alba, ſolida, & cum quadam adſtrictione dulcis, longiuſculâ ſede, quali in ceteris generibus, & adnatis in lateribus ſe propagans.

Collibus Salmáticæ vicinis, ſolo valde lapidoſo primùm eruebam cum ſuo caule dodrantali, firmo, & triangulari capite, in quo ſemen ex rubro nigreſcens ſive fuſcũ, lævc, exiguum, ſubrotundum Maio menſe, anno M. D. LXIIII. Apud Belgas, apud quos, ſemine quod natali loco collegeram, natum eſt, nullum adhuc ſemen dediſſe intelligo. Viennæ autem Auſtriæ, aliquoties ex meis ſtirpibus ſemen collegi, capite incluſum vix terrâ interdum emergente, & inter folia jam languida latente, aliquando digitali & palmari caulículo innitente, uti etiam Francofurti ad Mœnum, & Lugduni Batavorum. *Natalis.*

Hvic non multum abſimile eſt, quod Iacobus Plateau in ſuo horto Tornaci alere ad me ſcribebat, tum folijs, tum bulbo: flores autem differre, quorum omnia quidem folia longa & anguſta etiam eſſent, interiora verò tota alba, exteriora media ex parte viridia, alterâ carnei quodammodo coloris. *Colchic. minus verſicolore flore.*

Pavcos porrò Colchici bulbos, vulgaris bulbis valde ſimiles Neapoli Francofurtum ad me mittebat Ferdinandus Imperatus, qui mihi Lugduni Batavorum demum flores dederunt, vulgaris floribus non diſſimiles, hoc eſt vel dilute, vel ſature purpureos. *Colchic. Neapolit.*

Sed aliud Colchici genus vulgari minus, Salmanticenſi agro obſervabam in altioribus pratis, dilutiore flore, atque in nonnullis plantis, lactei omnino candoris, ineunte vere folia duntaxat proferens. *Colchic pratenſ Salmanc.*

Syriacvm autem illud, vel Alexandrinum, à nonnullis exhibitum, nihil aliud eſſe videtur, quàm Tulipæ genus quale Apenninеum forte, cui pictor nimis orbiculata folia tribuerit, ipſi verò plantæ nimis lata & brevia. *Colchic Syriac.*

Francofvrti etiam ex Italia accipiebam ſemen, vulgaris colchici ſemini par, cum ſuo laxo capitulo, Hermodactyli Syriaci appellatione, quod terræ creditum, necdum germinaverat, quum inde diſcederem. Sed & Illyricum illud Anguillaræ, nunquam mihi cõſpectum. *Hermodact. Syriac.*

Cetervm hæc planta Dioſcoridi κολχικὸν dicitur, nonnullis, ipſo reſte, ἐφήμερον ἢ βολβὸς ἄγριος Qui Theophraſti locum Hiſt Plant. lib. VI cap. VI. integrum eſſe cenſent, ejus Narciſſum, ſive Lirium nigro flore eſſe arbitrantur Hiſpani *Quitameriendas*, & *Villorita* appellant: Germani Wildſaffran & Zeytloſe/ Galli nonnulli *Mort au chien*. Primum autem genus, κολχικὸν λευκάνθεμον πολυανθὲς Græcis: Alterum κολχικὸν βυζάντιον πλατύφυλλον πολυανθὲς, Colchicum byzantinum latifolium multiflorum, non incommodè dici poſſe videtur. *Nomina.*

Tertium,

Colchicum pleno flore.

Colchicū pleno flore.

Colchicum biflorum.

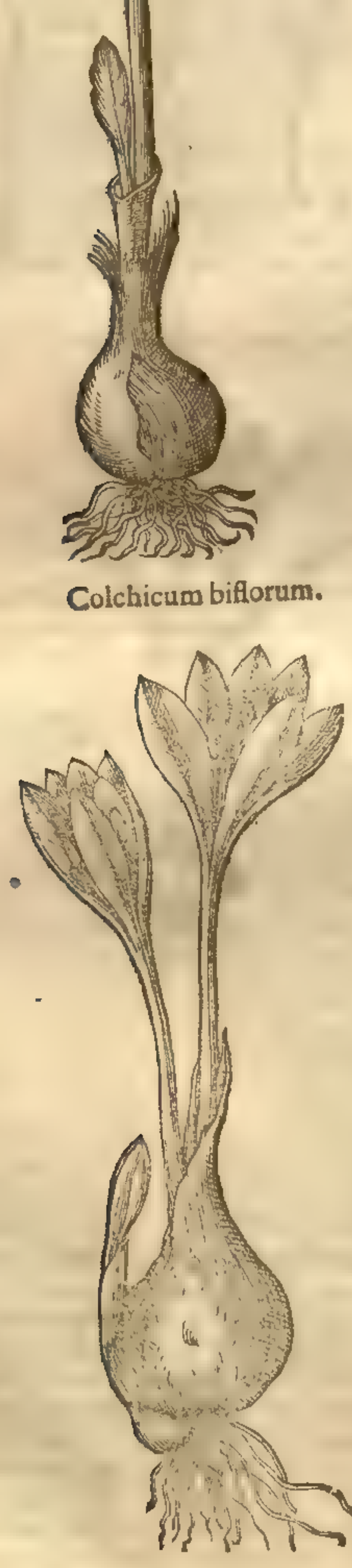

Colchic. biflorum.

Tertium, χολχικὸν ποικιλανθὲς, versicolor. Quintum verò, λεπτόφυλλον, tenuifolium, & montanum Hispanicum. Salmanticēses hoc genus *merenderas* vocabant.

ALIVD porrò elegans Colchici genus apud Belgas invenitur, cujus quidem cognitionem acceptam fero Illmo Comiti Arēbergio, Ordinis Velleris equiti dignissimo, qui præter exoticarum stirpium culturam, cui maximè indulget, magnis etiam sumptibus quascunq; adipisci potest, vivis coloribus depingi curat. Is Autumno M.D.XCV. bulbum ad me mittebat, ut florē conspicere possem: sed cùm nullum protulisse intelligeret, insequente Novembri iconē egregiè expressam addidit. Flos vulgari colore persimilis est, sed pluribus folijs constans, nempe vicenis aut pluribus, valde cōfertis, quorum sex externa reliquis majora, vulgaris tamē folijs angustiora, inter quæ stamina ut in vulgari, flavis apicibus prædita. Ex alimenti copia plenum florem tulisse existimabam initio, quemadmodum natura interdum ludere solet in alijs floribus, qui deinde ad ingenium redeūt: sed ipse Comes affirmabat, tum etiam N.V. Ioannes Boisot, singulis annis plenos flores id Colchici genus proferre, eosq; plures, majores, & majore foliorum numero cōstantes, quo bulbus major & vetustior est. Originē ex Germania ducere aiunt, & primum in Belgium allatū à Rhizotomo, cujus nomen Nicolaus, qui frequenter è Belgio in Germaniā à Nobilibus quibusdam matronis ablegaretur. Sed bulbus anno insequente cum selectissimis alijs stirpibus furto sublatus.

COLCHICVM BIFLORVM. CAP. XLI.

NOVVM & rarum hoc Colchici genus, mihi sanè, ante annum nonagesimū tertium supra millesimum & quingentesimum, nunquam conspectum, cujus cognitionē acceptam fero doctissimo viro Moysi Quadrato, qui Autumno præcedente memorabat, verno tempore florēs sibi observatū in montano quodam prato, non procul Heydelbergâ, ubi tum domicilium habebat: edoctum tamen ante, similem inveniri plātam, ex Epitome de Plantis C. V. Ioachimi Camerarij inclytæ Reip. Noribergē. primarij medici. Ioannes Müllerus pharmacopæus Francofurtensis etiā asserebat, sibi adolescenti conspectum in pratis Halæ Suevorum vicinis novo vere florens.

PERINDE autem crasso id constat bulbo, ac vulgare Colchicum, ex cujus infimâ parte colis emergit quatuor uncias lōgus, ex membranaceo involucro florem promens oblongo pediculo nitentem, vulgaris flori formâ æqualem, sex folijs cōstantem, sed minorem, quorum terna externa majuscula, interna autē tria angustiora & breviora, saturatius paulo purpurascentia esse videbantur: nec folia, nec

nec semen (si quod tulit) observare mihi licuit per morbum; XXV enim Aprilis ejusdem anni, ex casu luxatum mihi est femur dextrum cum summâ contusione, cujus rei causa toto tr metu de ambendum mihi fuit, male administratâ curâ à chirurgis, qui luxatione negiectâ, quam non agnoscentes (quum tamen subinde eos monerem, me luxationem sentire) vel malignè dissimulantes, ad solius contusionis curam animum intenderunt. Veram autem fuisse luxationem, etiam nunc cum magno meo dolore & damno experior: nam & mihi dextrum crus contractum, nec pedem promovere possum, nisi gemino scipione sub axillis fultus, atque quidem non sine cruciatu. Ceterùm ad Colchici historiam redeamus, à qua justus animi dolor me averrit. Bini igitur majores bulbi ex ijs qui quaterni Heydelberga ad me mittebantur, florem dederùt sub finem Augusti, paulo ante meum Francofurto discessum: nescio an error commissus à legentibus, quum bulbos è terrâ eruerunt. Majorem porrò bulbum à Moyse accipiebam, cui recens flos adhuc inhærebat, sub extremum Martium, reliquos insequente Aprili. Atque ista ratione, Colchicum biflorum potiùs nuncupandum esset, quàm Vernum.

ILLO ipso autem anno scribebat Iacobus Plateau, Colchicum se habuisse, quod verno tempore flavum florem protulisset: sed bulbum cùm eruisset, vt ejus prolem ad me mitteret, utrumque corruptum reperisse. *Colchic verum flavo flore.*

CROCVM VERNVM. CAP. XLII.

MVLTIPLEX etiam est Crocum verno tempore flores proferens, foliisque & floris colore valde variat. Nos autem duo ejus primaria genera constituemus: Vnum, latiore folio & legitimi croci autumno florentis foliorum æmulo, licet breviore: Alterum, tenuiore & prorsus junceo: singula deinde in suas species distribuemus. *Croci verni duo genera.*

Crocum vern. latifol. alb. flo.

Croc. vern. latifol. purpureo flo.

Bulbocodium vernum. L. R. & S. 7. 1134

LATIFOLII ergo Prima species, terna & quaterna interdum habet folia latiuscula & brevia, duabus albis venis per eorum longitudinem subtus excurrētibus prædita, inter quæ prodit è membrana flos brevi pediculo nitens, sex foliis constans albis, imâ parte cum pediculo purpurascentibus, & in meditullio stamina, cum brevi trifido stilo continens: radix bulbosa, candida, tenui cortice amicta, fibrisque candicantibus infimâ sede prædita. Nulla inter reliquas Croci verni species, hâc magis fœcunda in edenda sobole. Ejus verò flos interdum variat: nam terna illa exteriora folia, nonnunquam purpurascentibus venis sunt aspersa, interdum soli foliorum mucrones purpurascunt, aliquando etiam purpureus radius omnia folia secundùm longitudinem media secat. *Croc vern. latifol. albo flore.* *Varietas.*

Altera similibus est foliis, paullo tamen angustioribus, inter folia promens è membranaceo involucro, ejusdem magnitudinis florem brevi pediculo innitentem, sex foliis constantem vio- *Croc vern. latifol pur. flo minore.*

tem violaceæ ad cæruleum tendentis purpuræ colore, unguibus & ſummo pediculo ſaturatiore purpurâ nitentibus: radix alteri ſimilis, & in edenda ſobole ſatis fœcunda interdum. Nonnunquam, ſed valde rarò, fert utraque hæc, rotundum exalbidum ſemen in triangulo capitulo.

Croc vern. latifol. purp. flo. majore.

Perelegans etiam eſt Croci verno tempore florentis Tertia ſpecies, quam ad me Neapoli mittebat doctiſſimus vir Ferdinandus Imperatus, cum alijs aliquot ſtirpibus Francofurtum anno M.D.XCII. Ejus verò jam marcidi & dudum terrâ eruti bulbum unicũ accipiebam, quî ſequente vere folia quidem protulit, ſed nullum florem. Lugduni porrò Batavorum, cum alijs Croci verni latifolij ſpeciebus florem dedit, illis formâ ſimilem, hoc eſt, ſex folijs conſtantem, quorum externa tria paullo longiora, interna tria breviora amplectuntur, multo tamen ampliora quàm in ſecunda ſpecie, licet illis colore nec valde diſparia, nec injucũdi odoris, tria ſtamina continentem alba, magnis flavis apicibus prædita, & inter illa ſtilum paullo longiorem, extimâ parte in tres quaſi tubulos laxiores diviſum, aurei coloris: cum flore, è membranaceo, inſtar reliquorum, involucro prodeunte, exeunt terna, aut quaterna folia, proximè deſcripti folijs non diſſimilia, paullo tamen longiora: radix bulboſa, ſuperiore major, & ad Quintæ ſpeciei radicis amplitudinem accedens. Ea deinde mihi furto ſublata.

Croc. vern. latif. albo verſicol. flo. I.

Croc. vern. latif. albo verſicol flo. II.

Croc. vern. latifol. alb. verſicolore flore I.

Quartæ folia, Croci ſativi & legitimi folia ſatis referunt, niſi breviora eſſent: inter quæ, bini aut terni prodeunt flores, Primæ & Secundæ ſpeciei floribus majores, ſex folijs mucronatis conſtantes, quorum terna exteriora (quæ pallidula ſunt foris) tribus radijs ex atro purpuraſcentibus, ab infima baſi ad extremum folium ductis ſtriata, internè alba ſunt, ut & tota interna tria folia, ſtaminaque in meditullio habent Croco montano ſimilia, ſed magis pallentem ſtilum: liberalius hæc ſemen præbet in triangulis capitibus, rotundum, ex rufo candicans: radix ſuperioribus ſimilis, foris membranâ fuſcâ obducta, fibris infimâ ſede donata, & intus alba.

Croc verm. latifol alb. verſicolore flore II.

Illi ſimilem, ſed per omnia minorem, ante multos annos in Belgicam nobis mittebat C. V. Alphonſus Pantius Ducis Ferrariæ Medicus, cujus florem interdum octonis & denis folijs præditum habui, Iacobus Plateau etiam duodenis, illiuſque iconem ad me mittebat, peculiare genus eſſe exiſtimans, ſed inſequente anno, ſimplicem ſex foliorum florem tulit.

Natales & Nomina.

Primæ, Secundæ, & Quartæ ſpecierum meminit Ioſias Simlerus in Helvetiæ deſcriptione, aitque iſtîc in mõtanis inveniri, colore purpureo, candido, & utroque mixto: *Hutrieff* vulgo vocari, & à Iuræ montis incolis (apud quos in ſupremo jugo etiam naſcuntur) *Lafrat*: addit radicem ſuibus eſſe gratam. Audio & in Baldo monte agri Veronenſis provenire. Naſcuntur & alijs locis: nam anno M.D. XC. Ferrariâ ad me ſcribebat doctiſſimus & diligentiſſimus ſtirpium indagator Ioachimus Iungermannus C. V. Ioachimi Camerarij ex ſorore nepos, mihique ob morum probitatem, doctrinam, ingenij elegãtiam, & alias animi dotes valde charus, quem etiam non dubito futurum fuiſſe præclarum lumen Germaniæ, ſi diutius vivere licuiſſet: is inquam ſcribebat, in eâ herbatione, quam, comite Ioſepho de Caſa buona, Ser^mi Ducis Florentini Simpliciſtâ, vt vocant, ad Tirrheni maris littora inſtituerat, tres Croci verni differentias inveniſſe. Ex ijs elegantiorem, vel albicantes, vel purpuraſcentes flores proferre, quorum exteriora terna folia craſſiores quaſdam venas purpurâ ſaturâ infectas haberent, quæ mirum flori decorem adderent. Reliquas duas majores eſſe, Croco ſativo non inferiores, & utrique florem purpureum: ſed in una Colchici floris inſtar dilutum, in altera à

Croci virui varietas.

Croci

Croc.vern.latifol.duplici flore.

Croc.vern.latifol. flavo flore.

Croc.vern latif purp versicol.flor.

Croci legitimi flore parum diversum. Addebat, Iosephum admonuisse, aliud elegantissimum genus nasci in ijsdē pratis circa Liburni portum, quod florem proferret saturatissimâ purpurâ nitentem, quem, utpote magis serotinum, conspicere illi non licuisset.

Croc. vern. latifol pur. versic flo.

Quinta est, quam Alphonsus Pantius paulo ante mortem mittebat, florem jam marcidum adhuc retinentem, & semen in triangulo capite maturum, ex quo mihi natæ plantæ, quæ tertio anno flores proferre cœperūt: sunt verò ij superioribus ampliores, ad Tertiæ speciei florum magnitudinē proximè accedentes, sex etiam folijs præditi, quorū externa tria foris ex candido quodammodo purpurascūt, & saturatissimæ, quasique atrę purpuræ tribus vel etiam quinque lineis ab infima parte sursum ascendētibus insignita sunt, internè purpurascunt, interiora verò tria, vel dilutioris, vel saturatioris purpurei sunt coloris, circa ungues tamen, similibus, ut exteriora, radijs insignita: semē in triāgulis capitibus subfuscum: folia superioribus speciebus longiora & latiora, Tertiæ folijs non valde absimilia, duabus etiam albis lineis subtus distincta: radix paulo amplior: hujus florem etiam octonis folijs interdum luxuriantem habui, quatuor videlicet internis, totidem externis.

Croc. vern. latifol flavo flore.

Sextæ, quaterna aut plura folia sunt, ad Quintæ speciei folia valde accedentia, longiora tamen, & circa exortum latiora, binis candidis venis secundùm medium nervum per longitudinem excurrentibus, ut in reliquis Croci speciebus, quæ emergere incipientia, florem simul ostendunt, sex folijs, dum explicatus est, constantem, exterioribus mucronatis, internis paululum orbiculatis, flavi coloris, utcunque odoratum, tria lōgiuscula latiusculaq; stamina dilutius

dilutius flavescentia intus continentem,& longiorem stilum summo fastigio in tria stamina divisum,sativi croci staminibus pænè concolorem:cui succedit, ut in superiore Croci verni specie,membranaceum triangulare capitulum, rotundo rufoq; semine plenum: radix cum superioris radice convenit,vel etiam major est,solida,aliquot candicantibus fibris,sessili parte donata, & aliquot tunicis obvoluta: binos plerumque, ternos,aut quaternos,vel etiã plures profert flores:nulla enim Croci verni species hâc liberalior in producendis floribus.

Croc. vern. latifol.aureoflore. Ejus alia est species,cujus folia paullo breviora, inferiore tamen parte latiora, illius qui niveum fert florem foliis pænè æqualia, flos magis apertus, sex etiam foliis constat altero brevioribus, ferè orbiculato mucrone, coloris prorsus aurei, tria stamina umbilicum occupantia breviora latioraque, stilus alteri similis, summâ parte interdũ in quatuor staminula divisus,alterius stilo concolor: florebat mihi annõ M. D. XCIIII. & sequentibus duobus, paullo maturius flavo,& multos etiam dabat flores.

Croc. vern. latifol. pallido flore. Sed & tertia ejus species folia non minùs lata habet, floresque sex foliis magis mucronatis constantes, coloris omnino pallidi, viridibus venulis exteriorum foliorum ungues foris distinguentibus: cetera notæ conveniunt.

Omnes has flavi differentias mihi corrumpebat rigida illa hiems anni octogesimi sexti, suprà millesimum & quingentesimum,& plures quàm sexagenos bulbos juniores earum semine natos,præter tres aut quatuor qui flavi genus conservarunt.

Croc.vern.latifol.f-v.flore.

Croc.vern.latifol.f-v.flore duplici.

Croc vern. latifol. flavo variofl. I. Septima,quinque aut sex habet folia,tenuia instar ferè legitimi croci,infima parte ex purpura nigricantia,è quorũ medio unum aut alterum florem promit aurei ferè coloris,legitimi croci odorem nonnihil referentem, sex etiam foliis cõstantem ut reliqua croci genera,quorum exteriora tria paullo angustiora, & magis mucronata, tribus crassiusculis radijs ex atro purpurascentibus ab imo ad summũ, secundùm folij longitudinẽ excurrentibus, & multas interdum venas in latera spargẽtibus,insignita,terna interiora latiora sunt,& ungues habent foris etiam ex atro purpurascentes, pediculum qui florem sustinet,totidem purpurei coloris saturi radijs notatum, quot sunt in flore folia: umbilicum occupant tria flava stamina, inter quæ stilus eminet extremâ parte trifidus,aurei coloris: floribus succedunt crassiuscula trigona capita,adeò saturo purpureo colore infecta,ut atra videantur & splendentia, quæ maturitate hiscentia,semen continere conspiciuntur superiori æquale,& magis rufum:radix bulbacea ut in superioribus, sed præter illorum morem multiplici reticulatoque cortice obducta, & multis tenuibus fibris sessili parte, per reticulati corticis maculas se exerentibus, prædita, rarò adnatos bulbos proferens.

Croc vern. latifol. flavo variofl II. Istius alia est species,quæ,nec radice,nec foliis,neque flore differt,exceptis radijs,qui adeò

latè

latè ſeſe ſpargunt,ut præter oras,totum externorum trium foliorum dorſum inficiant,pediculus etiam florem ſuſtinens,totus ex purpura nigricante ſplendeat. Vtraque ſpecies aliquoties mihi florem dedit duodecim folijs conſtantem, ſex internis aurei coloris, ſex externis, purpureis radijs inſignitis,deinde Sexagona capitula:interdum etiam gemellos uni pediculo inhærentes,quibus etiam gemella capita, utraque ſemine plena.

Florent omnes hæ differentiæ ineunte Vere, aliæ alijs maturiùs,Martio, & Aprilis initio: nulla autem diutiùs (ob numerum florum ſubinde naſcentium) eâ quæ flavum fert florem, quæ omnium etiam liberaliſſimè ſemen præbet. *Tempus*

Quatuor priorum locum natalem jam dixi;& omnes in hortos tranſlatæ,domeſticę factæ ſunt,ut & Quinta quam ſemine natam dixi,& binæ aliæ ſequentes. Quarum Sexta primùm Germaniæ innotuit poſt annum M. D. LXXIX. Stephani van Hauſen Noribergenſis diligentia,qui ejus anni initio Conſtantinopoli rediens in comitatu Generoſi V Vlrichi à Kunigſperg (qui præcedente anno honorarium eò tulerat)in Servia,ſive Mœſia ſuperiore,ſub Belgrado florentem eruit Martio menſe, & paullo pòſt,ſub Buda,Fritillariam, cujus ſupra memini,florétem obſervavit. Crocum poſtea & alij,ante à me admoniti,viderunt, iſtinc Viennam redeuntes,in Thraciâ,non modò flavo flore,ſed etiam albo,& ſubcæruleo: adeò autem negligentes fuerunt, ut non eruerint, cauſam prætexentes quòd illis non liceuiſſet, quia properantibus, & iter ad arbitrium Turcarum (qui duces itineris adhibiti) inſtituentibus Legatis,non ſit tutum ex rhedâ,ſive ciſio deſcendere illis in locis,ob Plagiariorum & latronũ metum. Flavæ autem variæ pauci bulbi allati anno M. D. XXCVII. Octobri menſe, ijq; adeò marcidi & exſucci, vt verno tempore erutos appareret:nam & flores & folia adhuc retinebant, emptiq; fuerant in foro Conſtantinopoli. Vnus aut alter eorum quos redemeram, & terræ commiſeram,prodierunt ſequente Vere,unicum duntaxat folium proferentes: & anno demum M. D. XC. & ſequentibus,flores quos deſcripſi mihi tulerunt Francofurti ad Mœnum,& Lugduni apud Batavos. *Natales.*

Croc.vern.anguſtifol.I.

Croc.vern.anguſtifol.II.

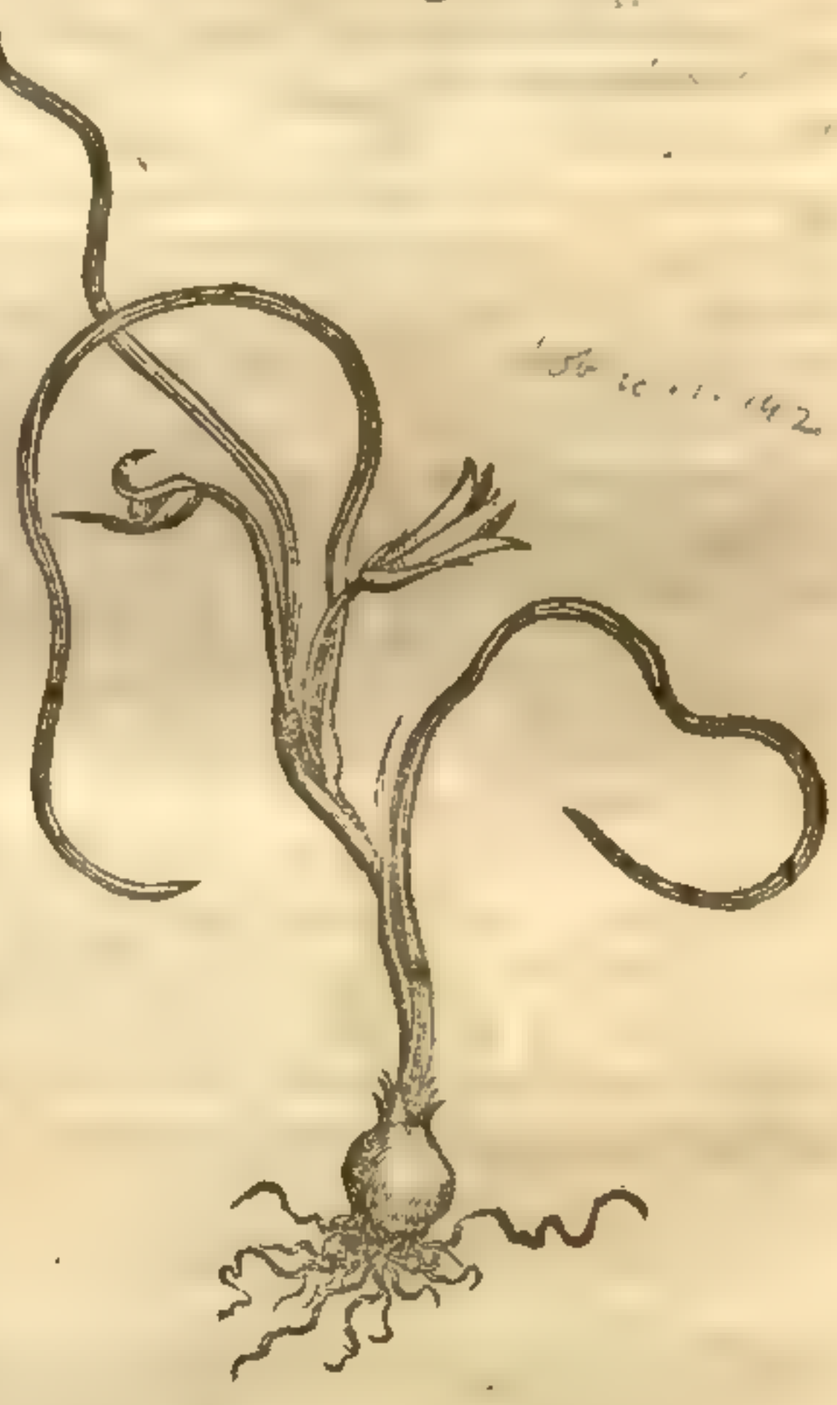

ANGVSTIFOLII porrò ſpecies Prior,terna, quaterna, aut plura habet folia, longa, viridia, Crocinis longè anguſtiora graciliora;que,rotunda & capillaria ferè, inter quæ prodeunt bini aut terni cauliculi,unciales ut plurimum,anguloſi, ſuſtinentes flores ſex folijs conſtantes, ut reliquæ ſpecies,imâ parte flaveſcentibus,intus nonnihil candicantibus,reliquâ ad cęruleum tendentibus,ſive violaceis (inveniuntur & toti candidi) odoratos, quibus inſunt ſtaminula: his ſuccedunt folliculi,ſive capitella trigona, exile ſemen fulueſcens continentia: radix exiguæ avellanæ magnitudine,duro ſpadiceoque cortice ſive putamine tecta, intus alba, firma, ſubadſtringente guſtu. *Croc vernum anguſtifol.I.*

Alteram, folijs & radicis externo cortice illi omnino ſimilem in Beturiæ collibus Luſitaniæ finitimis obſervabam,paullo minore flore,ex albo purpuraſcente,vixque è terrâ prominente,atque unum bulbum eruebam florem habẽtem è foliolis octo compoſitum, quatuor externis paullo majoribus: radix erat gemina,candida, una ſuper alteram inſidens, quarum ſuperior firma,dulcis & edulis erat,inferior flaccida. *Croc vernum anguſtifol.II*

Croc. vern. anguſtifol. violaceo flor.

Croc. vernum anguſtif. I.

Natales.

Croc. vernum anguſtifol. III.

Vberioribus & craſſioribus eſt Tertia foliis, ijſq; interdum ſurrectis: flos duarum præcedentiū flore longè minor, totusq; cæruleus, tribus exterioribus foliis exceptis, quæ foris vireſcēte colore nonnihil aſperſa ſunt: hujus radix priori formâ ſimilis, paullo tamē major eſt, ſemen etiam craſſiuſculum.

Frequēs invenitur Gadib^a. Prior, atque inter Aſindum (vulgo *Medina ſidonia*) & Calpen, locis ſalebroſis & apricis. Tertiam duntaxat Gadibus juxta priorem inveniebam Februarij initio: Secundam Ianuario.

Ceterūm anno M.D.XC. Autumno ad me mittebat diligētiſſimus vir Ioſephus de caſa bona Ser^mi Etruriæ Ducis Simpliciſta, aliquot Croci verni anguſtifolij bulbulos, quorum nonnulli ſequentibus annis verno tempore florem tulerunt. Erant verò illis terna aut quaterna juncea folia, Priori anguſtifolio Hiſpanico modò deſcripto ſimilia, inter quæ uncialis tenuis caulículus prodibat, membranaceum folliculum ſuſtinens, ex quo floſculus emerſit ſex foliolis conſtans purpurei ſaturi coloris, quibus ungues albis venis diſtincti, & ſtilus ex umbilico prodiens: fugax admodum fuit hic flos, utpote qui unico duntaxat die apertus manſerit: radix Hiſpanici anguſtifolij radici par, multis tunicis, ſive corticibus duris tecta.

Nomina.

NONNVLLI Primum genus, Crocum vernum, ob foliorum & floris cum legitimo Croco ſimilitudinem, vocant: Græce ὁ κρόκος ἐαρινὸς dici poſſet: alij Crocum montanum appellare malunt (aliud tamen montanum, Crocum proximo capite dabimus) Turcæ *Zafran* vocant Crocum, & voces addunt *ak, mor, ſari*, quum album, violaceum, flavum colorem exprimere volunt. Alterum etiam genus, Croci verni nomen obtinuit, à floris cum alio formâ, tametſi Croci folia non habeat, ſed tenuia, & planè capillacea. Nomen vulgare Luſitanis Galeciæ vicinis, apud quos etiam naſci quidam illius regionis incolæ aſſerebant, *Nozellas pequeñas*, id eſt, Avellanæ parvæ. Secunda ſpecies incolis *Cebollina*, hoc eſt, parva cepa dicitur, quo ferè nomine Hiſpani minores omnes bulbos nuncupare ſolent. Prior ſpecies Anguillaræ obſervata fuiſſe videtur, & Crocum ſilveſtre anguſtifolium ab eo vocari.

Theophraſtus Hiſt. Plant. lib. VI. cap. VII. Leucoium inter eas ſtirpes quæ verno tempore florent, reponit: ſequente verò libro, bulboſa radice conſtare ait, illiq́ue adjungit Bolbinam, Opitionem, & Cyicem: quid ſi poſtremarum harum duarum alterum nomen, Croco verno tenuifolio tribuatur?

Bolbina. Opitio. Cyix.

Facultates.

PORRÒ latifolij generis radice quidam foris utendum cenſent, illitamq́ue pubi, urinas crebras atque craſſas elicere, tumores hydropicorum diſcutere, & ſpicula evellere. Anguſtifolij nullas facultates cuiquam exploratas intellexi.

CETERVM ſæpiùs miratus ſum, nec in Auſtriacis, nec in Stiriacis, neque etiam in Pannonicis montibus, ullum Croci verno tempore florentis genus inveniſſe, tametſi diligenter perluſtrarim: quum Helveticæ Alpes, illis etiam frigidiores, aliquot ejus genera ſponte alant.

CROCVM MONTANVM. CAP. XLIII.

TRIA Croci montani genera mihi ſunt cognita unum, in Luſitaniâ obſervatum: alterum, Bruxellis acceptum: tertium, in Thraciâ natum, & Conſtantinopoli allatum.

Croc. mont. I.

PRIMVM, flore eſt ſativi Croci, ſed dilutiore & minore, tribus intus croceis ſtaminibus, & ſtilo luteo ſummâ parte in aliquot ſtaminula diviſo: folia illi quaterna Crocinis ſimilia, breviora tamen, interiore parte, lineam quandam candicantem ſecundùm longitudinem, exteriore verò, binas tanquam canaliculos ſeu ſulcos utrinque ſecundùm nervum excurrentes habentia: radix minor quàm in ſativo, candida, plena, & veluti internodijs diſtincta, quia (quod omnibus alijs Croci generibus, gladiolis, & liſyrinchio etiam accidit) planta florente, ſuperior radicis pars augeſcit, inferior autem flacceſcit & minuitur, utraque tamen denſo quodam cortice è multis villis contexto involuta & tecta, tenuibuſque fibris per corticem ſe exerentibus, ſeſſili parte donata: ſubdulcis porrò illa eſt initio, deinde ingrati ſaporis.

Croc. mont. II.

ALTERVM, illi ferè ſimile, florem ſine foliis promit Septembri, unciali aut longiore pediculo innitentem, ſatis odoratum, ſex æqualibus foliis orbiculato mucrone prædítis, & ſaturatioris purpurei coloriſ pæneq́ue violacei, conſtantem, tribus ex umbilico prodeuntibus flavis ſtaminibus, & ſtilo extremum mucronem multifidum, craſſiuſculumq́ue habente:

nullum

Crocum montanum I.

Crocum montanum III.

nullum adhuc ſemen mihi obſervare licuit: nec qui bulbum mittebat, ullam ejus mentionem in epiſtolâ faciebat radix Prioris radici valde ſimilis, cortice è multis villis contexto involuta, oblongos interdum nucleos ſatis procul à matre ſpargens.

TERTII flos inodorus etiam eſt, vel tenuis admodum & evanidi odoris, ſenis, ut reliqua croci genera, folijs, quorum interiora terna paullo breviora ſunt, omnia autem orbiculato mucrone, albicantis initio coloris, ſed in quo deinde, temporis ſucceſſu, dilutius quidpiam cæruleum perfuſum videatur: ſtamina ex umbilico prodeunt terna flava, & in medio ſtilus, ſive penicillus in tria vel plurà ſtaminula diviſus, flavi etiam coloris: flacceſcente vel jam marcido flore, quina, ſena, rarò plura emergunt in ambitu folia ex tenui membranâ quæ florem initio obvolverat, Croci verni latifolij folijs pænè ſimilia, hoc eſt paullo latiora quàm ſativi, albâ lineâ ſingula folia per longitudinem ſupinâ parte diſtinguente, & pronâ binis ſemen hactenus nullum obſervavi, licet multis annis aluerim: radix digitalis, vel etiam pollicaris eſt craſſitudinis, orbiculata ferè, alba, ſolida, tunica ſpadicei coloris obducta, multis albis fibris ſub eâ naſcentibus prædita, quæ florum ſatis ferax eſt: nam & ternos, & quaternos, interdum etiam quinos profert flores. *Crocus montanus III.*

Naſcitur Primum in nonnullis Luſitaniæ rupibus, præſertim ijs quæ non procul à mari abſunt, ubi Novembri obſervabam, & cum ſuo flore eruebam, anno ſexageſimo quarto ſupra milleſimum & quingenteſimum, & amicis in Belgium mittebam. Iſtic etiam Septembri floruit, Viennæ Auſtriæ & Francofurti ad Mœnum, Octobri, interdum maturiùs: Maio tulit craſſa, anguloſa capita, ſemine plena, quale Croci verni latifolij Quartæ ſpeciei ſemen eſt. *Natalis.*

Theophraſtus lib. VI. Hiſt. Plant. cap. VII. χρόκου ὀρεινὸν appellat, Latini Crocum montanum & ſilveſtre. Luſitani *Pie de borro*, id eſt, pedem aſininum (quâ de cauſa neſcio) vocabant. *Nomina.*

Alterum Croci ſilveſtris appellatione ad me mittebat Nobilis, idemque doctiſſimus vir Ioannes Boiſot, vetere amicitia mihi conjunctus, Francofurtum anno M.D.XCI.

Miſſum eſt Tertiú Byzantio anno Milleſimo Quingenteſimo octogeſimoſeptimo, Octobri menſe, *Zafran maby*, hoc eſt, Croci cærulei, nomine, quod tamen, ut ante dixi, prorſus cæruleo non eſſe flore, idem menſis declaravit: nam octiduo poſt quàm terræ commiſiſſem, flores proferre cepit.

IRIS BVLBOSA. CAP. XLIIII.

ALIQVOT Plantas in Hiſpanica mea peregrinatione obſervabam, quæ licet flore Iridis & Xyridis eſſent, erutas tamen, bulbacea radice eſſe deprehendebam, quæ ratio me movit, ut priores Iridis bulboſæ nomine donarem. De illis igitur, & alijs earum ſemine poſtea

postea natis, in quarum flore magna colorum varietas conspicitur, hoc capite agemus: altero autem proximè sequente, de ijs quæ florem Xyridi magis similem habent.

Iris bulbosa latifol. sive I.

Iris bulbosa violac. flo. sive II.

Iris bulbosa latifolia.

PRIOR, sena, ut plurimum, habet folia lõgiuscula & latiuscula, Hemerocallidis Dodonæi, sive Lili-asphodeli foliis ferè similia, breviora tamen, alternatim invicem amplectẽtia, mollia, in terram prona, supernè ex viridi pallentia, infernè verò incana: è quorum medio flos exilit, è membranaceo involucro, unicus, odoratus, cæruleus (interdum lactei candoris) novem foliolis constans, Iridis figura, quo marcescente, utrinquè alij singulares succedũt. Nullus est illi caulis, sed flos longo duntaxat pediculo insidet, ut in Croco: radix bulbosa, candida, avellanæ instar dulcis (nam degustabam) multiplici cortice nigricante involuta, cui (præsertim dum floret) aliquot, præter fibras, crassæ, longæ radiculæ subnascuntur, ut in Hyacinthi radicibus interdum fieri solet.

Natales.

Invenitur in Lusitaniæ Bæticæque collium radicibus, non procul ab Anâ flumine sitis, & copiosè circa Antequeram & Cordubam. In Lusitania porrò Ianuario, in Bætica autem Februario florentem observabam & eruebam: apud Belgas delata (Corduba enim ad amicos Belgas aliquot bulbos mittebam) nondum flores dederat, quum octennio post inde discessi, ad Cæsarem Maximilianum II. profecturus, ideoque nullum semen observare potui: in illis tamen, quas in Hispaniâ eruebam, stirpibus, infimam partem pediculi, qui primum florem sustinuerat, & inter folia reconditam, in rudimentum longi triangularis capituli desinere conspiciebam, multa candida granula continentis: quo argumento adducor, semen Aprili aut Maio maturum istic esse posse.

Iris bulbosa II. sive violac.

CRASSIORE est Altera folio, ac veluti cepaceo, viridiore, parte interiore carinato sive striato, multisque quasi bulbis argenteis respersо: crasso firmoque caule, quem quaterna aut quina folia amplectuntur: binos ex vaginulis, ut plurimum, promit flores invicem succedentes, interdum unicum duntaxat, novem foliis constantem, violacei prorsus & elegantissimi coloris, interdum dilutioris, inodorum tamen, quorum tria majora sunt, ad terram inclinata & prona ut in vulgari Iride, & labrorum instar propendentia, tria alia angusta & extima parte bifida alataque ijs incumbunt, usque ad luteam maculam (quę majoribus pro fimbria est) pertingentia, tria alia surrecta, supremaque parte latiuscula, infima verò valde angusta: floribus succedunt trigona laxaque capitula, quibus semen rugosum, fulvescens, ervi magnitudine, quod maturum, in capitibus crepitat, si moveantur: radix magna, plurimis membranis tenacibus, nigricantibus circumvoluta, intus alba, & sessili parte fibris prædita, quæ singulis annis nucleos circa latera deponit. Hujus folia novo Vere demùm germinant.

Quia

Quia C. V. Matthias de Lobel medicus, de re herbaria optimè meritus, hanc Iridem primus Belgis communicaverat, missis ex Anglia aliquot ad amicos bulbis, sponte istic nasci existimabã, & in Angliam profectus anno Septuagesimo primo supra Millesimum & quingentesimum, frustra in agris & collibus requirebam, donec Bristolium quum venissem, ubi Lobelium conveniebam, ab eo intelligerem, istic primum illi innotuisse, ex hortis, in quibus colebatur, erutam, unde Londinũ amicis misisset. Verisimile est, Hispanicis navibus quæ plerumque Bristolium commeabant primùm istuc ex Hispaniâ aut Lusitaniâ delatam. *Natalis.*

Iris bulbosa III. sive versicolor.

TERTIÆ, quinque aut sex sunt folia angusta & tenuia, cubitalis longitudinis, internâ parte striata & candicantia, externa autem rugosa, viridis cum cineraceo commixti coloris, caulem amplexantia cubitalem, interdum etiam majorem, nodosum, unicum plerumque florem, raro binos, è membranaceis vaginulis proferentem, Iridis angustifoliæ floribus forma similem, cujus tria latiora & ad terram inflexa folia, extima parte ampliora sunt, & candicantia, luteaque macula insignita, ea videlicet parte, qua folia his incumbentia, & ligulam occulentia, bifidaque, & in parvas alas reflexa, desinunt, illaque subcærulei ex candido coloris: reliqua tria erecta sunt, oblonga, & dilutius ex cæruleo purpurascentia: totus flos jucundo spirat odore, præmansi coriandri obducti saccharo, sive præparati instar. Flori succedit longum triãgulum caput, altero gracilius, neque laxum, semen angulosum, subrufum, continens. Radix bulbosa, candida, subdulcis, spadiceis aliquot membranis involuta, minor superioris radice, & illâ liberalius nucleos producens, quibus facilimè seri potest. *Iris bulbosa III. sive versicolor.*

Est verò hæc vel breviore latioreque flore, & illo dilutiore, aut saturatiore, maculâ etiam illâ in propendentibus labrorum instar foliis breviore, vel angustiore & longiore: ac labris illis similiter dilutioribus aut saturationibus, illisque interdum adeò saturis ut violacei appareãt, nihilque in illis albi conspiciatur, sed cæruleus duntaxat color ambiens flavam aliam maculam, quæ in hoc genere longior ut plurimum esse solet. Rursus quæ latiore est flore, plerumque liberalior est ingustiflorã in binis floribus producendis, brevioremque siliquam, sive trigonum caput, & æqualis ubique crassitudinis habet: angustifloræ autem longior est, & infimâ parte gracilior siliqua. Item latifloræ radix, brevior & crassior est alterius, longior & gracilior. Istam autem varietatem, satione conciliatam esse, non dubium est. *Varietas.*

Pinciæ, quę vulgò *Valladolid* nuncupatur, Hispaniæ urbe, primum data mihi fuit hęc planta à Ioanne Loigny viro optimo & humanissimo, natione Gallo & istic Architecto, qui hortulum peregrinis stirpibus satis instructum ponè ædes habebat, à quo, nonnullis Castellę collibus sponte nasci intelligebam. Floret in hortis Iunio cum Gladiolo, aut paulò maturius: semen sub extremum Iulium & Augusto maturum est. *Natalis.*

QUID porrò in hoc flore & quibusdam aliis mihi contigerit anno Nonagesimo secundo supra millesimum & quingentesimum, hoc loco adscribendũ existimavi. Is enim, ut propter magnam humiditatem à frequentibus imbribus, ferax fuit proferendis amplioribus solito floribus, eorumque nonnullis geminato foliorum numero: ita multas stirpes, quæ singulari caule, eoque non ramoso ut plurimum esse solent, πολυκλώνους reddidit. Nam habui Tuliparum plantas, quæ vel unico, vel binis, ternis, quaternis, etiam quinis ramis (singulis suum florem sustinentibus, ut capite de Tulipa diximus) caulem prędituin tulerunt: multas Xyphij stirpes, quæ unico, aliquot quæ binis quatuor vel quinque floribus ornatis: plurimas Iridis bulbosæ quæ binis vel ternis, binas quæ quaternis floribus fuerunt onustæ. Summo enim caulis fastigio innati bini ex ijsdem vaginis emergentes, quemadmodum in Secundo genere solent, alter alteri succedentes, in nonnullis etiam tertius: Aliæ, præsertim versicolores latifloræ saturatiores præter geminos illos flores in summo caule natos, ex singulari vaginâ infra illos sitâ, & altera sequente singulares produxerunt ramulos, teretes, geniculatos, sustinentes binas vaginas, e quibus emerserunt singulares flores (ut in subjecta icone videre licet) primarijs non minus elegantes, & perinde odorati. Habui etiam anno XCVII. multas Iridis bulbosæ plantas, quæ quaternos flores tulerunt. *Annus M D XCII multiflorus.* *Iris bulb versicolor πολύκλωνος.*

Multos

Iris bulbos. versicolor πολύχλωνος.

Iris bulbosa flavo flo. sive v.

Tulipa bulbifera. Multos etiam dedit is annus Tulipārum bulbos in infima ala (quod succi & humoris abundantiæ tribuo) nascentes.

Iris bulbosa III. *sive lutea.* QVARTA, jam dictæ Tertiæ per omnia ferè similis, breviore tamen est caule, gracilioribusque & ex viridi pallescentibus foliis: flos unicus, interdum bini, contractiores, latiores tamen, ex vaginulis summo cauli inhærentibus prodeunt, lutei coloris, inodori; mediæ inter secundum & tertium genus magnitudinis, quemadmodum & siliqua, seu caput trigonum, in quo semen superiori simile continetur: radix tertij generis radici similis, quæ nucleis, non secus ac illa, propagatur.

Varietas. Sed hæc in flore quandam etiam differentiam habet, licet exiguam: nam invenitur latiore aliquantulum, saturatioreque & magis rutilante aureo colore, radice item breviore & crassiore, membranacea præterea illa vagina, unde primùm folia emergunt, sanguineo colore, à summis vaginæ oris in inferiorem illius partem radiatim desinente, magis infecta est, quàm illius, quæ dilutiore est flavo colore; nam illa interdum sanguineo hoc colore caret. Vtriusque autem, quemadmodum & Tertiæ, folia ante hiemem germinare solent.

Natales. Nascitur pingui solo, & petrosis collibus ad Tagum situs supra Olysipponem, ubi eā eruebam Decembri anno M.D.LXIIII. cum aliquot alijs rarissimis stirpibus, & inde ad amicos in Belgium mittebam. Floret paullo maturiùs Tertio genere, eodem ferè quo secundū tempore: brevi tamen se mutuo consequuntur, & interdum simul florere conspiciuntur.

Iris bulbosa V. *sive cærulea.* QVINTA mihi primùm conspecta est Lugduni Batavorum anno supra millesimum & quingentesimum, nonagesimo quarto. Nihil verò ea differt caule, foliis, & forma floris, ab Iride bulbosa, cujus flores versicolores, solius floris color diversus est. Nam novem, ut ille, foliis constat, quorum terna inflexa & terram spectantia, cæruleum habent colorem, venis saturatioribus à medio folio in latera excurrentibus distinctum, & ab illo ad unguem usque, maculam flavam satis latam, medium folium per longitudinem secantem: terna illis incumbentia & gibbosa ejusdem etiam sunt coloris, paullo tamen dilutioris: tria surrecta folia magis satura, odor pænè florum Tiliæ: binos autem, ternósve in eodem caule fert flores, qui reliquarum Iridum bulbosarum floribus magis sunt serotini, ijsque marcidis demùm aperiuntur sub initium Iulij. Floribus succedunt triangula oblonga capita, ut in versicolore Iride bulbosa.

Natalis E Lusitania porrò hoc Iridis bulbosæ genus, paucos ante annos, primùm in Belgicam delatum fertur.

Sequente autem anno, è tribus bulbis ab amico acceptis, unus florem longè elegantiorem jam descripto tulit, amplioribus labris nempe constantem, tribusq; foliis surrectis latioribus, gibbis

Irid. bulbosæ v. semen.

gibbis etiam amplioribus, totumque adeò florem multo saturatiore purpurâ nitétem, & magis expansum, idem tamen qui in altero odor: caulis præterea circum nodos quibus folia inhærebant, ex purpurâ nigricabat.

PRIORI, latifoliæ cognomen dedi, à foliorum, præ reliquis, amplitudine, & cæruleæ sive purpureæ, à floris colore: Hispani, vel *Lirio* simpliciter, vel *Lirio espadañal*, Cordubenses, *Lirios azules*, appellant, hoc est, Lirium, Lirium ensiformem, & Lirium cæruleum. Alteram, violaceam cognominavi, Lobelius cum Pena Hyacinthum Poëtarum esse censet, vulgare hujus nomen nullum scio. Tertiam angustifoliâ versicolorem sive variam nominavi; Hispani *Lirio illyrico* appellabant. Quartæ à floris colore, Flavæ, sive Luteæ cognomen indidi: Lusitani, *Reyllabuey*, vocabât. Quintæ, quum mihi sponte nascês non sit observata, nullum nomen vulgare intellexi: sed qui hortorum culturâ delectantur Batavi, Lusitanicæ cognomen dederant. *Nomina.*

De illarum autem viribus & facultatibus, nihil compertum habeo, aut ab alijs traditum accepi.

Omnium porrò istarum floribus, illius præsertim quæ vario est flore (quia, ut opinor roscidum quendam succum in lateribus exsudant) formicæ mirum in modum sunt infestæ. Præterea omnium istarum, tam illarum quarum mentionem fecimus, quàm subsequentium flores marcescere jam incipientes, hanc peculiarem notam habent, quòd milvinorum unguium instar contrahantur: quod etiam aliorum Iridis generum floribus evenit.

CÆTERVM sunt & aliæ Iridis bulbosæ species, non eæ quidem aliunde invectæ, sed semine apud Belgas natæ, quarum historia prætermittenda non videtur, eam ob causam, superioribus adijciendas esse existimavi. *Iridis bulbosæ versicolor. classis II.*

PRIMA igitur Versicolors quoddam genus est, à superioribus diversum, non folijs, caule, aut radice, his enim cum Tertio aut Quarto genere convenit, sed floris colore: quia tria ejus folia ad terram inclinata, sive labra, flava sunt, & Quarti generis folijs propendentibus labiorum instar ferè similia, magnâ tamen aureâ maculâ in prominente & reflexo labro insignita, ad quam ab infimo folij ungue intrinsecus excurrunt aliquot venæ quodammodo purpurascentes; tria autem gibba & illis incumbentia, dorso & alis pallent, lateribus candicant; tria verò sursum erecta, ex albo subcærulea sunt, hoc est, albicantis sunt coloris, quem subcæruleæ saturatiores vel dilutiores venæ distinguunt. I.

ALTERIVS terna inflexa folia pallent, & labrum habent flava maculâ insignitum, à qua ad unguem usque angustiora sunt, ut in ceteris generibus, & internè quibusdam venulis purpurascentibus distincta sunt, tria gibba folia ligulam tegentia ὠχρολεύκου sunt coloris, vel albicant, summo tamen gibbo pallescente; terna surrecta exalbida sunt, nervus tamen per longitudinem excurrés flavescit. Vtriusque flores odorati, Tertij generis supra descripti florum instar: radix etiam non minus quàm in illo fœcunda producendis nucleis. II.

Illas habui munere Ioannis Boisot anno M. D. XXCVI. quadriennio verò post, tres alias communicabat, quæ insequente anno hos flores protulerunt.

PRIOR, quæ erit illius Tertium genus ab ipso acceptum, latiore, brevioreque fuit flore, cujus terna inflexa folia, lato & propendente sunt labro, mediâ aureâ maculâ (quam albus orbis ambit) insignito, per oras crispo, cærulei coloris, à maculâ autem usque ad unguem folij, extenditur nervus extrinsecus virescens, intrinsecus pallidus, multis purpureis venis in latera excurrentibus, tria gibba alataque folia purpurascentis sunt coloris, gibbus albicans, alæ cæruleæ, tria sursum erecta folia, ex cæruleo purpurascunt. III.

ALTERA, sive ejus Quarta, florem habuit, cujus terna folia terram spectantia, flavi sunt coloris, aureâ maculâ labrum occupante, à qua ad infimos ungues, interiore parte sparsę sunt quædam venæ dilutius purpurascentes; folia ijs incumbentia exalbida sunt, præter medium nervum ad extremum folium excurrentem & gibbum, qui pallidi sunt coloris; surrecta terna folia, infimâ parte ex cæruleo purpurascentibus venis sunt distincta, supernâ candicant. IIII.

TERTIÆ,

V. TERTIÆ, sive Boisoti Quintæ flori, terna incurva sive inflexa folia, prorsus lactei candoris fuerunt, præter maculam illam medio labro impressam, quæ aurei coloris erat: gibba præterea folia illis incumbentia, alba fuerunt, ut & terna erecta, exceptâ illâ infimâ parte circa ungues, quæ tenue quidpiam subcæruleum habere visa est. Odorati etiam hi flores erant.

Ex cujus generis semine natæ sint hæ varietates, nihil ad me perscriptum, nec forsitan quispiam tam exactè observavit: odor tamen qualis in Versicolore illâ, in Tertio genere supra descriptâ, me in suspicionem adducit, ex illo originem sumpsisse.

Iris bulbosa F-V h.e. 1. classis tertiæ.

Irid bulbos. versic classis III.

I.

II.

QVAS verò Primæ illius Flavæ-Variæ à Boisoto primùm mihi missæ, semine ego natus sum, & anno demum MDXC. duobusque illum sequentibus, flores protulerunt, subjiciam.

VNA, quam F-V, hoc est Flavam-Variam majorem, & omnium elegantissimam meritò appellare possum, caulem non minus altum habet, quàm Tertium illud genus versicolore flore à me tertio loco descriptum, videlicet cubitalem aut ampliorem, folia latiora & breviora, media ferè inter illius & Secundi generis folia, florem majusculum, cujus terna folia inflexa & terram spectantia lutei sunt coloris, & aureâ maculâ in medio labro insigniuntur, oris quodammodo purpurascentibus, angustiore foliorum parte quæ gibbo integitur, intrinsecùs multis subpurpureis venis in latera excurrentibus notata: gibba & incumbentia folia, diluto purpureo colore sunt prædita: tria erecta valde saturâ purpurâ nitent, & quasi violacea sunt, præsertim medius per longitudinem extensus nervus.

ALTERA etiam F-V, & latiflora, sed paulo humilior, terna ad terram inflexa folia flavi coloris habet aureâ maculâ insignita, à qua, ad infimum folij unguem, multis purpurascentibus venis interiore parte sunt distincta: gibba folia quodammodo purpurascunt, nervum tamen subflavum habent; tria folia erecta, purpurei sunt coloris.

III. TERTIÆ F-V. floris forma eadem, & terna illa folia inflexa flavi coloris, aureâ maculâ insigniuntur, quâ verò parte bifidis & gibbosis illis folijs integuntur, radijs obsoletè purpurascentibus distincta sunt: surrecta terna folia ex cæruleo purpurascunt, medius autem per longitudinem excurrens nervus, flavescentis est coloris: & tria alijs incumbentia, obsoleti, cui flavi quidpiam permistum est.

IIII. F-V. Quarta, etiam latiflora, terna inflexa folia pallida habet, aureâ maculâ insignita, quâ autem parte camerato folio integuntur, purpurascentibus venis sunt distincta: gibba folia, etiam purpurascunt. tria verò erectiora folia, cæruleum habent colorem.

V. QVINTÆ F-V, quæ angustiflora est, tria ad terram spectantia folia, flava sunt, aureâ etiam maculâ medio labro insignita; & incumbentia illis folia candicant, nervus tamen eminentior, quodammodo ὠχρόλευκος: sursum assurgentia folia exalbida sunt, imâ parte subcæruleis quibusdam venis leviter distincta.

VI. SEXTA F-V, etiam angustiflora, & humilior, non valde absimilem matri, hoc est, Primæ à Boisot missæ, habuit florem: sed quibusdam notis secundæ ab ipso acceptæ respondentem, ut media quædam species inter utramque censeri possit.

VII. LATIFLORA est, & elatior Septima F-V, cujus inflexa folia habent latiora labra, flavi coloris, aureâ maculâ insignita, quâ verò parte gibbis folijs integuntur, ad unguem usque interius ex cæruleo purpurascunt: gibba & alata folia etiam purpurascentis sunt coloris, gibbo tamen dilutiore: surrecta folia latiuscula sunt, & illis magis purpurascunt, cæruleique quidpiam admixtum habere videntur.

VIII. HVMILIOR, latiflora tamen, est Octava F-V, cui terna terram spectantia folia flava sunt, aureâ maculâ majusculâ notata, internâ parte quæ cameratis bifidisque folijs tegitur, purpurascentibus radijs in latera excurrentibus distincta: gibba cristataque folia, purpurei cæruleo commixti sunt coloris, ipso gibbo ex purpura flavescente: erectiora folia, cærulei purpuræ permixti sunt coloris.

ANGVSTIFLORA, sed humilior etiam, est Nona F-V. cujus trium foliorum terram spectantium labra longiora sunt & pallida, oriq́ue aliquantulum purpurascentibus, maculâ aureâ longiore insignita, reliquâ parte bifidis folijs tectâ, internè purpurascente, præter mediũ nervum qui aurei est coloris, foris ex viridi pallescentis: gibba cum suis alis cristatis folia, purpurea, gibbus paullo dilutior: surrecta terna folia, purpurâ saturatiore nitent. IX.

DECIMA, ejusdem ferè altitudinis est cum superiore, ejusq́ue terna folia ad terram prona, pallescente sunt labro, brevi flavâ maculâ in longos radios desinente infecto, angustior folij pars foris viresces, internè viridibus venis prædita: alata & bifida folia, exalbida sunt, ad ὠχρόλευκον colorem tendentia, gibbus pallescens: terna folia quæ sursum attolluntur, alba sunt, medio nervo circa unguem pallescente. X.

VNDECIMÆ, eadem quidem forma, sed dissimilis prorsus color: nam terna inflexa folia alba sunt, flavâ tamen maculâ insignita: gibbâ his incumbentia, purpurascunt: tria sursum erecta purpurei, seu violacei sunt coloris: breviter non multum absimilis est Angustifoliæ versicolori saturæ, in Prima classe. XI.

MEDIA quodammodo inter Latifloram & Angustifloram est Duodecima, eaq́; elatior, labris trium foliorum terram spectantium ex albo purpurascentibus, aureâ maculâ notatis, quæ medium etiam folium per longitudinem secans, ad infimum usque unguem angustior protenditur, ejus latera interius saturatioribus venis purpureis distincta: folia cristata & bifida illis incumbentia, diluti purpurei, & quasi ad rubedinem tendentis sunt coloris, gibbo paullo magis saturo: similis pænè coloris sunt surrecta folia, eorum tamen ungues aliquantulum saturatiores. XII.

Istarum porrò omnium flores odorati sunt, & Tertij generis floribus versicoloribus, odoris gratia respondent.

ET hæ quidem summæ sunt differentiæ Iridum bulbosa radice præditarum, quæ mihi semine F-V. primæ Boisoti natæ: aliæ tamen etiam natæ, sed quarum colores proximè ad istarum colorem accederent propterea, minimè huc inferendas putavi. Nam in tantâ varietate, quis singularum discrimina commodè verbis exprimere queat? In flavæ autem & Purpureæ violaceæ semine natis plantis, nullam hactenus varietatem observavi, sed omnes maternum colorem retinuerunt, & illum quidem intensiorem vel remissiorem. *Summa varietas in Irid. bulbosis seminatis.*

Illud præterea in istarum Iridum plantis semine natis observabam, plurimarum vaginam illam initio emergentem, è qua, ut in primo descriptis exeunt folia, rubri sive sanginei coloris radijs esse infecta, non secus, ac Quarti generis primæ speciei in prima Classe vaginulam.

SED & Decimum tertium genus semine mihi natum, quod florem demùm tulit anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo quarto, quadriennio videlicet post quam semen telluri creditum. Cubitali verò assurgit caule, nodoso & geniculato instar aliarum Iridum hujus generis, quem ambiunt lõga & angusta folia, carinata ut in superioribus reliquis: summus caulis sustinet florem reliquis formâ similem & novem foliis constantem, sed colore diversum: nam terna majora labro propendente prorsus cærulea sunt, tumente maculâ aurei coloris à medio labro ad infimum folij unguem discreta, his incumbentia, fornicataq́; & alata folia, saturæ purpuræ colore sunt, ligulamq́ue tegunt, terna surrecta, oblonga, angusta, saturâ purpurâ (cui rubedo levis ad nixta) nitent: odor tenuis, nec ad eas quę versicolore sunt flore suavitatem accedẽs capitula trigona longaq́; instar capitum versicoloris, quæ tamen nullum semen tulerunt: radix bulbosa ut reliquarum Iridum bulbosarum, pluresq́ue nucleos ad latera generans. XIII.

Floruit primo anno circiter quindecim diesante illas quæ cæruleo & flavo sunt flore: altero cum ijsdem, Iunio videlicet.

Huic prorsus similem Hispali accipiebam anno M D.XCVI. ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar Hispalensi Medico, ut ex ejus flore quem insequentis anni Maio dedit, observare potui: an verò semine ipsi nata esset, aut aliunde missa, nihil adscribebat.

SVPERIORIBVS annis, ut ante dictum est, in Flavæ Iridis bulbosæ semine natis plantis nullam varietatem observaveram: at anno M.D.XCVII. cùm in hac, tum alijs insignẽ varietatem habui. Nam anno nonagesimo tertio supra millesimum & quingentesimum seorsim in diversis puluinis Flavæ, Albæ, F-versicoloris semina terræ commisi sub finem Novembris; natæ ex ijs plantæ nec loco motæ, quarto post anno flores protulerunt; ex Flava quidẽ, aut flavos prorsus, aut flavos quorũ surrecta folia aut pallebant aut exalbida erant, vel cærulea erant, vel fuligine infecta cum fornicatis folijs; ex F versicolore autem, flavos, flavos item quorum surrecta folia alba erant, vel initio labra habentes flava aureâ maculâ insignita, deinde flavus ille color maculam ambiens cæruleum colorem prorsus contraxit, folia fornicata & surrecta saturâ purpurâ nituerunt, vel etiam alios illis persimiles, quorum tamen flava labra oras auream maculam ambientes habuerunt viresccntis ex cæruleo coloris. & alios matri similes: ex Alba verò pallidos, surrecta folia alba aut exalbida habentes, aut ex cæruleo purpurea, aut matri propemodum similes. Quam varietatem producent reliquæ plantæ illis seminibus natæ, indicabit dies. *Quotidiana varietas in Iridibus bulbosis semine natis observatur.*

SISYRIN-

SISYRINCHIVM. CAP. XLV.

IRIDES bulbosas proximè, sine controversia, subsequi debet planta quædam flore Xyridis, minore tamen, & radice orbiculata, ut Xyphium, cujus duo genera in Hispanica peregrinatione à me observata.

Sisyrinchium majus. Sisyrinchium minus.

Sisyrinchium majus.

VNVM oblongis anguſtisq; folijs, mollioribus quàm Iridis bulbosæ folia, & ad Allij aut Hyacinthi botryodis folia proximè accedentibus, ſtriatis, viridibus, & humi plerumque fusis, rotundo, dodrantali, ſtriato firmoq; caule, qui ex multis involucris tanquã è vaginulis flores promit quatuor aut quinque, alternatim prodeuntes, hoc eſt, ut primo marceſcente alter ſuccedat, deinde tertius, & ſic deinceps, Xyridis potiùs florem referentes, quàm Iridis, ex novem foliolis compoſitos, quorum tria, ut in jam deſcriptis Iridibus bulboſis, deorſum inflexa, pro fimbriâ, luteam maculam etiam habent; alia tria ſurſum aliquantulum attolluntur: tria verò reliqua, quæ in alijs ligulam tegere ſolent, ſurrecta, ſummâ parte diviſa & bifida. Eſt verò totus flos pulcher aſpectu, coloris cærulei, præter maculas illas, & odore quidem præditus, ſed valde fugaci: floribus ſuccedunt folliculi, vaginis quibuſdam cutaceis incluſi, adeò tenui membranâ conſtantes, ut ſemen rotundum, parvum ſubrufum, quod in illis continetur conſpici poſſit: radix bulboſa, gemina, plantâ ipsâ florente, & altera alteri inſidens Xiphij modo, ſuperior plena, candida, dulcis, edulis, & pueris expetita, inferior flaccida (totam nimirum ſubſtantiam ad ſe trahente ſuperiore, ut in Croco, Xiphio) & tandem evaneſcens cum inhærentibus fibris: multiplici verò cortice reticulato, craſſo, nigro integitur Xiphij radicis inſtar, & adnatis ſeſe propagat: nam quinas interdum, etiam ſenas, aut plures plantas, quarum ſinguli bulbi ſuo retiformi tegmine involuti erant, alio villoſo capacioreq; tegumento ſimul comprehenſas eruere memini, in collium ſupra urbem Olyſipponem acclivitatibus, apud ſuburbanum Magnifici & Generoſi viri Ferdinandi Corinho, equitis Luſitani, multis peregrinationibus in exteras regiones factis, clari: atque etiam Gadibus, non procul à ponte, qui eam inſulam continenti nunc conjungit: unde ejus bulbos in Belgium ad amicos mittebam N. & C.V. Caroli Tiſnac, concilij Belgici tunc in Hiſpania Præſidis, operâ: qui ſucceſſorem deinde habuit C.V. Ioachimum Hopperum.

Natales.

Sisyrinchium minus.

ALTERVM genus ſuperiori ſimile eſt, minus tamen, gracilioribuſq; folijs: flores è vaginulis prodeuntes, colore ſuperioris floribus ſimiles, ſed magis odorati; tenuiores etiam folliculi minore & exiliore ſemine pleni: radix item minor, non minus tamen, quàm ſuperioris, reticulato cortice tecta, & gemina.

Natales.

Creſcit Valentino Hiſpaniæ regno, ſed Murciano frequentiſſimum obſervabam, atque eruebam,

eruebam, præſertim tribus leucis ſupra ejus regni metropolim, *Murcia* vulgo appellatam, quæ Veteribus *Murgis* dicebatur, itinere Granatenſi.

Florebat utrumque genus Martio, natali ſolo: ſed apud Belgas, Maio duntaxat, interdum etiam Iunij initio, idque valde ratò, utpote quod alternis ut plurimùm, annis duntaxat prodire ſoleat, imò paulatim plerumque contabeſcens, prorſus tandem ſæpenumero pereat. *Tempus.*

PRIMVM genus Luſitani *Nozelhas* (quaſi nuculas aut parvas nuces diceres) appellant, quia pueri iſtic ejus bulbo perinde atque avellanis, veſcuntur, eumque in delitijs habent. Alterum incolis, *Lirio*, nonnullis *Maçucas* dicitur. Portò hæc planta ad eum bulbum plurimùm accedere videtur, quem Theophraſt. lib. VII. Hiſtor. Plantar. cap. XIII. σισυρίγχιον appellat. Scribit enim peculiare Siſyrinchio eſſe, ut una radix primo augeatur hieme, tum ineunte Vere, quod in imo excreverit, contrahatur, ſupremumq; creſcat, quod manditur. Plinius verò eum ſequutus, lib. Natural. Hiſtoriæ cap. V. Genera, inquit, Græci hæc fecere, Bulbinem, Setanion, Pythion, Acrocorion, Ægilopa, Siſyrinchium: in hoc mirum, imas ejus radices creſcere hieme: verno autem cùm apparuerit viola, minui & contrahi, tum deinde bulbum pingueſcere. *Nomina.* *σισυρίγχιον.*

SECVNDVM genus, ad ventris tormina utile eſſe referebant incolæ: ſed devoratâ radice, illico corpus ſaltatione eſſe exercendum. *Facultates.*

QVO potiſſimum referrem hunc elegantem florem, diu fui dubius, ſed & adhuc hæreo: nam ex mutilâ icone, concinnanda mihi fuit illius hiſtoria, nec certi quidpiam ſtatuere licuit. Ne tamen locum non haberet, propter cognationem, quam cum Siſyrinchio habere, mea opinione, videtur, Siſyrinchij capiti addendum putavi. Si quis verò aliò pertinere cenſebit, per me quidem ſemper licebit: pertinaciter enim meam opinionē tueri, non eſt animus.

Flos Perſicus Siſyrinchio congener.

EST ergo hujus ſtirpis flos (cujus ſupremam caulis partem cum flore ſuis coloribus duntaxat expreſſam, anno nonageſimo quarto ſupra milleſimum & quingenteſimum, Pragâ accipiebam ab Eſaia le Gillon, meæ ſororis filio) pulcherrimus, ſummo cauli ſatis gracili & vireſcenti innitens, & ex membranaceo involucro, inſtar folliculorum, qui Iridum flores ambiunt, emergens, tribus tantùm folijs (ſi picturę fides eſt adhibenda) conſtans mucronatis, binas uncias longis, minimum digitum latis, dorſo elatiore, cærulei coloris adeò elegãtis, ut cum Gentianellæ cæruleis floribus contendere poſſit: internâ parte ramoſa quædam ſtamina in multas tenues fibras ſecta continere videtur rufi coloris, apicibus verò albis: infra illum addita erat alterius floris gemma ſuo membranaceo folliculo etiam involuta.

Expreſſa autem fuerat hæc icon Conſtantinopoli à pictore induſtrio, de alterâ, quam pictor quidã Perſicus è Perſia attulerat, ubi naſci, & *lalé* vocari aſſerebat. Conſtantinopoli verò eſſe ignotam hanc plantam. *Lalé* porrò, Turcis florem ſignificare, ante dicere memini.

IRIS. LATIFOLIA MAIOR. CAP. XLVI.

IRIS ex earum ſtirpium eſt numero, in quibus ſummam varietatem obſervabam. In nullam enim provinciam peregrinationem inſtitui, quin ejus aliquod genus antea mihi non conſpectum invenerim, ut ex meis Hiſpanicarum & Pannonicarum ſtirpium hiſtorijs quę ſeorſim ſunt editę, videre licuit, & etiam ex hac apparebit. Omnes autem in Latifolias, & Anguſtifolias dividemus: à Latifolijs initium facturi, quas in duo capita diſtribuemus, priore quidem majores, altero minores & pumilas comprehẽſuri. Anguſtifolijs deinde ſuum peculiare caput dabimus. *Iridum tres claſſes.*

PRIMVM verò locum inter majores Latifolias ob floris amplitudinem & venuſtatem meritò ſibi vendicare videtur, quæ ſena aut octona habet folia Iridis Luſitanicę biflorę folijs non abſimilia, mutuo ſeſe ut in alijs Iridum generibus amplectentia: è quorum medio caulis exit cubitalis aut amplior, rotundus, geniculatus, digitalis craſſitudinis, florem ſuſtinens omnium quos unquam in Iridibus conſpexerim maximum, novem, ut reliquorum, folijs conſtantem; colore tamen ab illis differentem: nam tria ad terram inclinata folia, craſſa ſunt, interiore parte omnino nigra, niſi quędam venæ ex purpura candicantes intercurſarent, ab infima baſi ad medium uſque nigris villis latè obſita, maculâ nigrâ, ſericei villoſi nigri panni inſtar, medium folium occupante, foris multò dilutiora ſunt: terna illa minora eis incumbentia quæ *Iris major latifol. I. ſive Suſiana.*

ligulas tegunt, fornicata & bifida sunt, & ejusdem ferè coloris, paullo tamen dilutioris, licet ad obscuram purpuram accedentis: tria surrecta, palmaris sunt amplitudinis, & membranaceæ pænè tenuitatis, plurimis lineis ab infima basi ad extremum usque folium excurrẽtibus, partim nigricantibus, partim ex cineraceo candicantibus, ut Americani pavonis expansam caudam ferè imitentur, internè circa unguem nonnihil hirsuta. Nullum odorem in hoc flore deprehendi, sed solâ coloris varietate, & raritate commendabilis est. Illi succedunt, sed rarò admodum, capita trigona crassa, uncias tres, quatuor, & quinque interdum longa, numerosum semen rugosum, fuscum, pisi ferè instar magnum, continentia.

Natales. Constantinopoli primùm Viennâ delata fuit hæc Iris ipsa brumâ Ill. V. Augerio de Bousbecque p.m. Cæsaris olim, ad Turcarum Imperatorem, Legati munere septenni functo, postea autem Ser^ma Elizabethæ Austrialis Galliæ Reginæ viduæ felicis. m. summo Aulæ Præfecto, & Cæsari à Consilijs, anno M.D.LXXIII. cùm recens eò advenissem, qui una radice mecum donabat, alias in Belgicam amicis mittebat. Subsequẽte anno similem attulit Mag^cus V. Carolus Rym Dn. de Eeckbecke Cæsareus etiam Legatus ad Turc. Imp. Constantinopoli rediens cum affine Philiberto de Bruxella. Deinde quotquot aut Legati, vel Honorarij ferendi gratiâ Constantinopolim missi, Viennam redeuntes, cum alijs exoticis stirpibus etiam attulerunt. Hiemis injurias difficilius fert in horto reposita, reliquis Iridis generibus, ut ego & plerique alij nostro damno experti sumus. Rarius etiam ceteris floret, & unicum, ut plurimum, florem profert, Maio: semen maturum Iulij initio.

Iris Asiatica cærulea sive latifol. m. II.

Iris major latifol. II sive Asiatica cærul.

SENA, septena, octonaque habet Altera folia, omnium Iridum amplissima & in latum expansa, viridis cui ærugo permixta videatur, coloris, mutuo se amplectentia, è quorum medio caulem promit sesquicubitalem, interdum etiam bicubitalem vel ampliorem, firmum, crassiorem superiore, lævem, geniculatum, multisq; alis concavum, è quibus copiosi (nullam enim feraciorem conspexi) vaginulisque inclusi prodeunt flores, magni, novem folijs constantes, quorum terna inflexa dilutè purpurascentis atque ad cæruleum tendentis sunt coloris, multis purpurascentibus venis ab infima parte & staminea fimbriâ flava in longitudinem & latera excurrentibus: bifida folia exalbescunt, gibbo tamen illorum dilutè purpurascente: tria quæ sese attollunt folia, angustiore & ima parte quibusdã purpureis brevibus venis distincta sunt, ubi verò se in latum expandunt subcæruleum habent colorem, dilutiorem adhuc quàm inflexa; & florum Sambuci odorem, graviorem tamen, quodammodo æmulantur: ijs succedunt rariores siliquæ, sive capita, crassa, magna, triãgularia, & obtuso mucrone prędita, quæ maturitate dehiscentia, semen continere deprehẽduntur crassum, anguloſum, durum, flavescens, superiori ferè par: radix crassa est, magna, nodosa, multis longis crassisque fibris donata, lateribus, ut reliquæ, se propagans, &, si repurgata exsiccetur, odorata.

Constantinopoli mihi missa fuit ab Ill. V. Davide Vngnád, Cæsareo tùm apud Turc. Imp. Legato, nunc bellici Consilij Præside. Floret etiam Maio.

Iris major latifol. III. sive Dalmat. major. HVIC non valde absimilis est, quam ante multos annos, in Belgicam usque ad nos misit Doctiss. Alph. Pantius, nisi quòd flores, illi concolores, summo caulis fastigio magis conferti videtur, jucundissimo spectaculo: semen etiam in breviore capite minus, pallidum, anguloſum, rugoſum.

Iris major latifol IIII. sive Damasc. NEC illi dispar est folijs & radice, quam N. V. Ioannes ab Hoghelande Lugduno Batavorum ad me misit anno M.D.XC. Damascenæ nomine, ipsi semine natam. Cubitalẽ autem biennio post aut paullo majorem protulit illa caulem, in quo multi ut in Asiaticâ cærulea flores, totidem quot ea folijs nec minus amplis constantes, ejusdemq; pænè coloris: terna tamen inflexa paullo dilutius purpurascere & ad cæruleum colorem tendere videntur, atque magis complicari: terna bifida & gibba villosæ fimbriæ incumbentia, angustiora & cinerei quodammodo coloris: terna verò surrecta dilutioris cærulei sunt coloris, & latis interdum candican-

candicantibus venis externa parte conſperſa ſunt: odor Aſiaticæ ſimilis. Hoc autem in ejus aliquot floribus obſervabam, unum ex illis foliis quæ ſurſum attolli ſolent, ſubtus, perinde atque inflexa albeſcere, etiam aliquantulum inflecti, ſimilis coloris eſſe, & fimbriam illam multis villis conſtantem habere. An porrò ſingulis annis ſimiles proferat flores, tempus nos docebit.

Iris latifol. major v.

QVINTA habet folia Secundæ ſimilia, paulò tamen breviora, & anguſtiora. inter quę exit caulis cubitalis, rotundus, digitalis craſſitudinis, in aliquot ramos diviſus, qui prominent è membranaceis thecis flores ſuperiore minores, nonnihil odoratos, quorum labra, ſive folia ad terram inflexa, ſaturatioris ſunt purpuræ, & infra circa unguem, quâ videlicet hirſuta illa & palleſcens fimbria excurrit, variis venis diſtincta: his incumbunt tria alia latiuſcula bifida folia, quæ candicantes ligulas tegũt: deinde è lateribus ſurgunt terna etiam folia, eleganti purpureo colore prædita, flori Luſitanicæ biflorę ferè ſimilia, latiora tamen: ſuccedunt triangulares ſiliquę obtuſo mucrone, in quibus ſemen inæquale: radix tuberoſa, Secundæ ſimilis. *Iris major latifol. v ſive Aſiatica pur.*

Miſſa etiam hęc Conſtantinopoli ab Ill. V. Davide Vngnad. Flotetque Maio. *Natalis.*

ILLI congener fuit, quâ ad me Viennam miſit Io. Boiſot anno M. D. XXCIII. Similia enim folia habuit, caulem paullo majorem, flores ſimiles, aliquantulum majores, inodoros, quorum terna ſurrecta folia aliquid rubedinis habere videbantur; radicis amplitudine conveniebant. *Iris major latifol. VI.*

IRIDIS majoris duo alia genera in Francofurtenſibus hortis obſervabam. Vnum, cui Illyricæ cognomen dederunt, longa latáq; folia habentem, Dalmaticæ majori pænè paria, caulem non minùs grandem, nec rariores minoreſve flores proferentem, novem, ut reliqui, foliis conſtantes, quorum terna inflexa & terram ſpectãtia, planè purpurei ſive violacei, dilutioris tamen ſunt coloris, nullis, niſi circa infimam partem, venis diſtincta, fimbriâ medium folij nervum occupante, albis ſtaminibus flavo apice præditis donatâ, tria ſurrecta folia ejuſdem ferè, ſed magis diluti coloris, ut & terna bifida ligulam tegentia, & fimbriæ incumbentia: odor ſatis ſuavis. *Iris major latifol. VII.*

VVLGATIOR Altera, ſimilia habet folia, ab exortu autem circa radicem purpuraſcentia, caulem cubitalem aut ampliorem, multos è vaginulis, purpuraſcentibus radijs inſignitis proferentem flores, novem foliis conſtantes, quorum terna incurva multis craſſis venis purpureis ſunt notata, fimbriâ ad labrum inflexũ protensâ, capillaribus ſtaminulis flavo apice præditis donatâ; terna erectiora plerumque bifida ſunt, coloremque habent obſoletum, in quo purpureum quidpiam magis vel minus ſaturum elucet, alata anguſta folia fimbriæ incumbentia ejuſdem cum ſurrectis ſunt coloris, præter medium nervum in longitudinem excurrentem, qui ex cæruleo purpuraſcit: odor florum Sambuci. Breviter Iridi obſoletæ belgicæ valde ſimilis eſt. *Iris major latifol. VIII.*

NONAGESIMO porrò ſupra milleſimum & quingenteſimum anno, mihi miſſa ſunt Bruxellis à N. V. Ioanne Boiſot aliquot alia Iridis majoris genera, quorum nonnulla Maio ſequente flores dederunt.

VNVM breviora quàm ſuperior habet folia, alioqui non diſſimilia, nec minus circa radicem, qua invicem amplectuntur, purpuraſcentia: caulem cubitalem & ampliorem, in alas diviſum, in quibus multi flores, totidem quot præcedentes foliis prędíti, quorum terna deorſum inflexa per oras ſubcærulea, circa ungues ex flavo candicant, deindé multis craſſiuſculis ſaturæ purpuræ venis ab imo in longitudinem excurrentibus ſunt prædita, ſtamínum fimbria ſuperiori ſimilis eſt: terna erecta folia candicantis ex cæruleo ſunt coloris, eorum ora quodammodo flaveſcunt, ungues tenuioribus venis diſtinguuntur, bifida & alata folia fimbriam tegentia ferè ex flavo candicant: odor præcedenti ſimilis. *Iris major latifol. IX.*

PAVLO humilius Aliud eſt, nec ejus folia circa radicem purpuraſcunt: caulis gracilior in alas finditur, flores geſtantes ſuperiori forma quidem ſimiles, diverſi tamen coloris: nam *Iris major latifol. X.*

Iris latifol. major IX.

Iris latifol. major X.

terna inflexa folia, licet illius folijs non sint disparia, oras ad flavum obsoletum accedentes habent, venasq; paullo dilutiores, terna sursum erecta obsoleti sunt coloris ex flavescente & purpurascente mixti, Versicoloris, quam à Camerario accipiebam, folijs non abdimilia, paullo tamen dilutiora, circa ungues etiam magis flavescentia, & tenuioribus purpureis venis notata, angusta alataque folia simili colore prædita, præter medium nervum qui magis purpurascit: odor etiam florum Sambuci æmulus.

Iris latifol. major XI. ILLI paria Tertium habet folia, inter quę cubitalis ferè & superiori æqualis assurgit caulis, ternos aut quaternos è vaginis viridibus, oras purpurascentes habentibus, ferens flores, quorum tria inflexa folia Decimæ quartæ non valde absimilia, longius tamen protęsam habent fimbriam illam villis constantem, quàm ut à bifidis & gibbosis folijs tota tegi possit, quorum color obscurior & saturatior, quemadmodum & sese attollentium, quibus non unquam insperſæ luridæ maculæ: Odor idem cum superiore. Paulo tamen serius hæc floret.

Iris major latifol. XII. QVARTVM (quod mihi perijt) huic colori satis respondere scribebat, & peculiare id habere, ut inflexa folia duobus diversis coloribus secundùm longitudinem sunt discreta, altera videlicet parte reliquorum foliorum colori respondente, altera diverso: eamq; à Bruxellensi cive accepisse, qui semine natum sibi assereret, cum alijs Iridibus, quarum nonnullæ unicum duntaxat folium variegatum habebant, quædam versicolorem tantùm nervum medium folium secantem, eumq; vel ampliorem & latiorem, vel angustiorem, ut mirum dictu sit quo modo Natura in his floribus ludat.

Iris major latif. XIII. ALIVD præterea genus eidem civi semine natum scribebat, instar prædicti varietate colorum conspicuum, non adeò tamen elegans, sed coloris ex cineraceo pallescentis, ut versicolor cærulea dilutior dici queat ea Iris.

Iris major latifo. XIIII AMPLA sunt XIIII. folia, & latiora longioraq; quàm in præcedentibus, viridia admodum, rugosa, aliquantulum crispa, mucrone nutante, è quorum medio emergit cubitalis aut major caulis, lævis rotundus, viridis, in aliquot ramulos divisus, qui è virentibus vaginulis satis amplos promunt flores, nonnihil odoratos, & ad vulgaris Oxyacanthæ floris odorem accedentes, quorum tria reflexa folia pallida multis crassis purpureis venis à folij intima sede & à fimbria, ad extremas oras sparsis prædita sunt, labris etiam satura purpurea nitentibus: tria illis incumbentia, sub quibus occultantur ligulæ, coloris pallidi tamquam fuligine perfusi, ut etiam sunt tria erecta, sed magis lutidi: nullum mihi hactenus semen tulit, tametsi multos annos illam jam aluerim. Maturius paullo floret secunda, & color floris aliquando saturatior, interdum dilutior.

Hanc

Hanc nactus sum à C.V. Ioachimo, Ioach F. Camerario Reip. Norib. Medico primario, *Natales.* & amico catiss. unde verò ille habuerit, ignoro.

Iris latifol. major XV.

RVGOSA sunt etiam isti folia, minus tamen lata, longa, & viridia quàm in XIIII. secundùm radicem omnino interdum purpurascentia, è quorum medio caulem promit cubitalem, lævem, viridem, aliquot ramulis donatum, quibus insident flores è vaginulis emergentes, magni, vel prorsus inodori, vel Oxyacanthæ vulg. florum instar odorati, coloris varietate cõmendabiles: nam tria folia quæ sursum spectãt & attolluntur, rarò se mutuo amplectuntur, aut cacumine nutãt, sed plerumque (nisi marcescere incipiant) recta sunt ut in Iride bulbosa, nonnihil tamen convexa, angustiora, lutei coloris, quemadmodum & illa quę ligulas fimbriamq; contegunt: tria ad terram inflexa, circa basim & exortum pallent, reliqua parte candicant, multis tamẽ purpureis radijs ab ipsa sede ad extremas usque folij (quod plerumque saturatius purpurascit in earum stirpium floribus, quę circa radicem nulla purpura sunt suffusæ) pallidas oras, eleganti pictura decurrẽtibus: villosa fimbria, qua parte integitur, lutea est, extrema verò exalbida, pallentes ligulæ, magna triangula & obtuso aliquãtulum mucrone capita, semen orobi magnitudine, fuscum, rugosum cõtinentia: radix nodosa, vulgaris Iridis instar, foris flavescens, multis utrinque nascentibus fibris firmata, quæ repurgata & exsiccata, odoratissima est, & cum Illyrica, quæ in officinis habetur, odoris gratia contendere posse existimo. *Iris major latifol. XV.*

In montanis supra arcem Divi Georgij herbido solo, & collibus Stamphen imminentibus in Vngaria transdanubiana, aliquot miliaribus supra Posonium, primùm observabam genus illud cujus folia purpurascente colore circa radicem non sunt perfusa: deinde frequentius utrumque genus in Leytenberg mõte supra Manderstorf, & siccioribus pratis Sopronio vicinis. Crescit etiam in collibus non procul ab Entzestorf im-lange-thal, Magnif. Dn. de Entzestorf. Floret Maio, sub Iunij finem semen maturum. *Natales.*

HVIC valde similis, & illius quidem semine natam puto, quæ mihi etiam conservata est, ex superiorum quas Boisot misit numero: folia tamen illi breviora, & (quod rarum) magna ex parte duobus coloribus distincta albo & viridi, sic quidem, ut albus per longitudinem excurrat, nonnumquam dimidiatum folium occupans, interdum ferè totum, aliquando ejus duntaxat partem: ijsdem etiam coloribus interdum distinctæ vaginæ flores includentes: qui terna ad terram inflexa folia superiori similia habent ferè, stamnea tamen fimbria tota flava est, bifida folia illam tegentia flava, cujus etiam coloris sunt terna illa sese attollentia, & tota ferè surrecta ut in præcedente, infimâ autem & angustiore parte, purpureis velut maculis interne aspersa sunt: odor qualis in præcedente, nonnumquam adeò imbecillis ut vix deprehendatur. Floret Maio cum superiore. *Iris major latifol. XVI.*

EIVSDEM Boisot alia pedalem habuit caulem, rotundum, geniculatum, binos aut ternos ex membranaceis vaginis promens flores, quorum terna terram spectantia pallescẽtis ex albo sunt coloris, multis purpureis venis ab infimâ foliorum basi, quæ angustior est, in latera, tùm à fimbriâ, quæ flava est, ad extimas foliorum oras procurrentibus, quibus singulares, interdum binæ purpureæ maculæ sunt aspersæ: bifida folia fimbriam tegentia ὠίχρυλεύχα sunt coloris, cujus etiam terna surrecta (excepta eorum angustâ basi, quæ flavescens) multis purpureis venis in latera procurrentibus est ornata. *Iris major latifol. XVII.*

BYZANTIO etiam missum aliud Iridis genus folijs Quinto generi non dissimilibus, sed breviore aliquantulum caule, in aliquot ramos diviso, qui sustinent flores è vaginulis emergentes jam dictis paullo minores, quorum color medius inter secundi & quinti generis flores: radix quinto generi similis. *Iris major latifol. XVIII.*

Plurimum convenire videbatur cum Dalmatica illa minore, quam à Pantio missam Belgici horti alebant ante meũ in Austriã discessum, floribus purpuræ dilutioris colore præditis.

ILLI magnitudine par, angustioribus tamen folijs, quam à Boisot accipiebam, caule gracili, pedem & semissem interdum etiam cubitum alto, in ramulos diviso, quibus insident flo- *Iris major latifol. XIX.*

Iris latifol. major XVIII.

Iris latifol. major XXII.

res omnibus prædictis minores, tribus folijs ad terram inclinatis, dilutè purpureis, tribus verò erectis obsoleti purpurei coloris, qualis in vulgaris quodam genere conspicitur: radix nõ magna, nodosa Ejus flos mihi primùm conspectus anno M. D. XC. ceteris florentibus.

Iris maior latifol. XX.

ALIA ex earum numero quæ anno XC. ab eodem Boisot missæ, biennio post duntaxat florem tulit. A proximè autem descriptâ nec gracilitate caulis, qui in ramos etiam divisus, nec angustiâ foliorum, nec radice differt, flores similiter magnitudine pares habet, sed diversi coloris: nam terna ad terram inflexa, diluti, & quidem obsoleti purpurei sunt coloris, multis saturatioris purpuræ venis à fimbria ad oras se spargẽtibus: fimbria flavis staminibus constat. bifida folia illam tegentia obsolete flavescũt: terna surrecta infernè augusta flava etiam, sed purpureis venis distincta, latiore autem parte pallescentis coloris, quodammodo tamen suffusi levissimâ, & quæ vix apparet, purpurâ: Sambucinũ odorẽ refert, sed paulo graviorem.

Iris maior latifol. XXI.

NON minus ampla habet folia hæc Iris, quàm superior, inter quæ caulis assurgit pedalis, teres, geniculatus, viridis, sustinens membranaceas thecas virides, per oras leviter purpurascentes, e quibus emergunt bini aut terni flores, jam descriptæ paullo minores, novem folijs constantes, quorum terna terram spectantia ab imo angustiora, candicantia interius, saturæ purpuræ venis elegãter distincta sunt, latiore verò parte omnino purpureâ: villosa fimbria infernâ parte flavescit, supernâ purpurascit bifida foliola sub quibus latet, floridi purpurei sunt coloris, ut terna folia surrecta: flos tenuiter odoratus.

Hæc mihi nata est Francofurti ad Mœnum, semine sponte deciduo, & florem dedit anno M. D. XCII. Maij initio.

Iris maior latif. XXII.

BIFLORÆ Lusitanicæ folia vulgari breviora & angustiora, alioqui non valde dissimilia: in summo pedali caule flos è purpurascentibus vaginulis prominet novem ut aliarum Iridum flores folijs constans, violacei omnino, sive saturatioris purpureę coloris, qui in inflexis & propendentibus folijs intensius nitet, villosa illa fimbria quâ donata sunt, prorsus candida. Vnicum autem singulares caules plerumque florem ferunt, interdum, sed rarò, alterũ, ratissimè tertium, singulari quemque vaginula inclusum, jucundissimi odoris, & œnanthem lilium convallium cognominatam æmulantis: conspectus aliquando mihi ejus flos duodenis folijs constans, hoc est, quaternis ad terram inflexis, totidem minoribus ligulas tegentibus, & quaternis etiam erectis, ut interdum Natura in floribus luxuriat. Semen angulosum, rugosum in triangulari capite satis crasso, sed rarius, fert: radix illi subest nodosa, geniculata, solida, pollicaris crassitudinis, gibba, intus cãdida, ingrati saporis initio, & paullo pòst fervidissimi gustus, multis fibris summâ tellure hærẽs, & subinde in plures propagines è lateribus nascẽtes divisa.

Natales.

Nascitur multis Lusitaniæ locis supra Tagum vel pingui solo & in arvis, ut circa Conimbricam,

bricam, celeberrimam Lusitaniæ urbem, ubi illam florentem mense Novembri eruebam, vel salebrosis & lapidosis locis, ut circa Caxcays marinam urbem & portum, unde delatam Olysipponem, ad amicos deinde in Belgicam misi, & inter chartas repositam cum alijs plantis ipse detuli: nam licet integro anno istic latuisset, terræ tamen commissa in horto Ill. V. Caroli Audo nati, sequente Vere floruit, postea etiam Autumno, cujus rei causa biflo-ram cognominavi.

NON multùm ab ea differre videtur, quam aliquando Venetijs accepit C. V. Io. Aicholtzius Iridis Illyricæ appellatione, in cujus cultissimo horto florentem Maio conspiciebam. Quina enim aut sena ex singulis radicis capitibus promit folia, illius folijs simillima: caulem, raro ampliorem, qui in summo è vaginulis purpurascentibus florem promebat Lusitanicæ forma persimilem, paullo tamen majorem & teneriorem, nec adeò suavis odoris, licet ad eum satis accederet. nullum semen observabam: radix nodosa & geniculata ut superioris, odoris, cùm virens est, ingrati, exsiccata verò satis grati: & insipidi initio gustus, postea tamen fervidi, faucesque urentis. *Iris major latifol. XXXIII.*

ILLI ferè par quæ Viennam ante aliquot annos mihi missa à Ioan. Boisot, Romanæ majoris cæruleo flore nomine: etenim caulem, folia, radicem omnino similem habuit, anno verò M. D. XXCV. florem etiam parem, exceptis tribus surrectis folijs quæ ad cæruleum colorem magis tendebant, fimbriaque inferiorum magis flavescente, & odore vulgaris Oxyacanthæ, qui in præcedente ad bifloram Lusitanicam magis accedit. *Iris major latif. XXXIII.*

ALIAM in cultissimo Aicholtzij horto paullo maturiùs jam descriptis florẽtem, sub Aprilis videlicet finem observabam, unde autem illam nactus, ipsemet ignorabat. Ea verò lata habebat folia, rugosa, pedalis fere longitudinis, circa radicem nonnihil purpurascentia: caulem non prodeuntem è medio foliorum, ut aliæ, sed seorsim sine folijs, pedalem, in quo tres aut quatuor flores è purpurascentibus vaginulis exeuntes, magni, purpurâ saturatiore nitentes, inodori, quorum tria folia ad terram inclinata, ab ipso exortu, usque ad fimbriæ, quæ tota candida est extremum, albis radijs insignita sunt. his succedunt triangulares siliquæ, magnæ, obtuso mucrone, magnum semen continentes aliarum Iridum modo: radix crassa, geniculata, intus candida, foris furvi coloris cortice tecta, satis odora, ad Phu sive Valerianæ domesticæ odorem accedens. *Iris maior latifol. XXXV.*

Peculiarem autem habet hæc, præter ceteras Irides, notam, ut nulla folia per hiemem retineat, sed omnia flaccescant & exsiccentur, nudaq; conspiciantur; deinde ineunte vere nova germina proferat: Similem, si nõ eandem, postea conspiciebã Francofurti, in horto Mulleri.

DUBIUM non est quin ex ejus semine, quod cum aliarum Iridum seminibus, & multarum radicibus ante aliquot annos in Belgicam ad amicos Vienna mittebam, prognata sit elegans illa Iris quam ex Anglia rediens anno M. D. XXCI. florentem conspiciebam Augusto in instructissimo horto nobilis V. Ioannis de Hoboke, archigrammatei tum Antuerpiani: nam per omnia illi respondebat, nisi quod folia circa radicem saturatius purpurascere mihi visa sunt: an porrò hieme folia amittat, me fugit. *Iris major latifol. XXVI.*

LATA pedalisq; ferè longitudinis folia habet elegãs aliud Iridis genus, Iridis Aicholtzianæ modo descriptæ folijs prorsus simillima, radicem etiam & caulem, qui perinde atque in illa ad foliorum latus ex radice nascitur pedalis, tenuis, in quo singulares aut gemini flores è vaginulis ex pallido virescentibus prodeunt, forma Aicholtzianæ similes, sed colore variantes, nam terna folia propendentia candicant, purpuræ exoletæ venis ab infima eorum sede per latera excurrentibus usque ad extimam fimbriam subcæruleis villis constantem: tria autem incumbentia & ligulam sive stamina tegentia, alba sunt, earum tamen gibbo subcæruleo: terna surrecta etiam candida, & ab infimâ sede multis purpureis venis distincta, donec in latitudinem expandi incipiant: flori successit triangulum caput binas pænè uncias longum, crassiusculumque, quod maturitate dehiscens Iulio, semen ostendit rugosum, subfuscum, ervi magnitudine: radix hieme folia non retinuit. *Iris maior latifol. XXVII.*

Floruit Aicholtzio primùm Maij initio, Anno M. D XXCIIII. unica quam habuit planta, eadem areola in qua vicesima quinta Aicholtziana reposita erat, & quæ etiam oppositam areolam occupabat. Itaque non dubito quin ejus semine deciduo nata sit, tametsi hujus flos odoris gratia commendabilis non fuerit, qui tamen in altera deprehẽdebatur. Mirum enim in modum variant quæ ex semine nascuntur Irides, non secus ac præcoces & dubiæ Tulipæ, atque Papavera, ut longâ experientiâ didici. *Tempus.*

MULTA folia hæc XXVIII. habet invicem amplectentia, ceterarum Iridum instar, unciam lata, inter quæ pedalis geniculatus, teres viridis exilit caulis, summo fastigio sustinens binas membranaceas vaginas ex viridi pallescentes, è quibus emergit flos reliquis Iridum generibus forma similis, colore autem diversus, nam ex albo pallescit sive ὠχρόλευκος est, & terna repanda folia ab imo ad extimas oras flavescentibus venis sunt distincta, fimbriâ albicante, sed quatenus à bifidis folijs (quæ simili colore sunt prædita, gibbo tamen dorsi nonnihil purpurascente) integitur, flavescente: surrecta folia ab imo gracilia, internâ parte multis in latera sparsis venis obsoletè purpurascentibus sunt distincta, ubi verò sese in latum expanderunt, ὠχρολεύκα sunt coloris. Nullum in hoc flore odorem deprehendi: sed ejus stirpem Maio florentem observabam Francofurti in Myleri Pharmacopæi horto. *Iris major latifol. XXVIII.*

2. Ei similem nec ulla ferè in re differentem etiam alebat, soli flores discrimen faciebant, qui paullo candidiores videbantur.

NON dubium est multò plura inveniri majoris Iridis genera. Sed quę mihi, aut amicis fide dignis, cõspecta, Lectorib° proponere volui, qui boni cõsulent, ut spero, hos nostros conatus.

Iris latifol. major, vulgaris. obsoleta.

HIC porrò adijciendum etiam censui, vulgarem illam & omnium tritissimam Iridem, in omnibus quas adij Provincijs observasse, vel hortis, vel muris, aut etiam interdum tectis innascentem: alteram obsoletioris trium surrectorum foliorum coloris odoris florum Sambuci, quæque in Belgicis hortis rarior esse solebat, vulgatissimam in Austriæ & Vngariæ hortis conspexisse. Albam autem istic rariorem & meâ tantum operâ illis cognitam, acceptis è Belgio ejus radicibus.

Alba.

Nomina.

ALIARVM Prior Constantinopoli missa est *Alaja Susani* & *Alaça Susam* nomine, cum hac additione, *fiori belli pintati, ch'anno buono odore*, h.e. elegãter picti flores boni odoris: atque, *fa fior bianco & negro*, id est, florem fert ex albo & nigro varium: elegãtem sanè florem comperimus sed nullum gratum odorem deprehendimus Ego, quia ex Susa, Susianæ Provinciæ Metropoli, primùm in hortos Constantinopoli vicinos ultra Bosphorum sitos illatam puto (nam id nomen indicare videtur) Susianam nuncupo. Secundum autem, Asiaticam cæruleam: hæc cum Quinta à Magco D. Davide Vngnad Constantinopoli mihi missa *Alaja Susani* appellatione, cùm Priorem mitti voluissem. Tertia, Dalmaticæ majoris nomẽ retineat: Quarta, Damascenæ: Quinta, Asiaticæ purpureæ. Reliquis, pro cujusque arbitrio nomina indi poterunt: ego, brevitati consulere volens, numeros adjeci. Nam quis in tanta varietate, & colorum similitudine, singulis peculiare nomen dare queat?

Ceterùm Iridis flores lupos nominari, quod lupi rictui labrisque similes sint, Philinum scribere, restis est Athenæus Deipnosoph libro xv. Græcis autem ἶρις dicitur: Latinis, Iris: Gallis, *Flambe*: Germanis, Eilgen oder Schwertel; Belgis, Lisch: Italis, *Giglio*: Hispanis, *Lirio*. Vulgarem Hispani *Lireo cardano*, Itali *Giglio celeste*, Germani blaw Eilgen/ und Himmel Schwertel/ appellant.

CHAMÆIRIS LATIFOLIA. CAP. XLVII.

Chamæirid. latifolia genus 1.

Chamæirid. latifol genus alterum.

ALIVD Iridis genus humilius in Lusitaniâ saxosis & marinâ aurâ afflatis locis supra Olyssipponem observabã, cujus folia ejusdem fere cum Lusitanicâ biflora erant latitudinis, sed breviora: radix illi similis, geniculata & obliqua. Flos mihi non conspectus, mensis enim erat November, sed siliquas sive capita acuminata inania in humili & vix supra terram assurgente cauliculo reperiebam, triangularia, magna, pro plantæ proportione.

SIMILIS verò plantæ semen ad Ill. V. Ioan. de Brancion. missum est à doctissimo Lobelio è Mompelio: ex quo natæ plantæ superiori ferè similes, quæ florem dederunt vel cæruleum dilutiorem & quasi cælestem, ternis labris deorsum inflexis paullo saturatioribus, aut candicantem omnino, aut pallentem, eumque modò dilutioris coloris & quasi exalbidi, modò saturatioris & ad flavum proximi, aut purpureum sive violaceum, & illum etiam differẽtem: nam unius color planè nigræ violæ, alterius prona in terram terna folia, ab ipsâ basi & exortu, ipsaq; fimbriâ flavâ, albas & satis latas venas ductas habebant, & variegatum limacis dorsum ferè referebant: semen in triangulis magnis capitibus, orobi magnitudine, pallidum, rugosum, ovalis formæ. Omnium verò flos inodorus Aprili plerumque aperitur cum sequentibus.

NVNC describendæ restant Chamæirides latifoliæ prorsus ἄχαυλοι sive excaules, quarũ videlicet flores nullo caule sustinentur, sed succulentis & infirmis duntaxat pediculis innitũtur, ut Croci, Colchici, & similium. Istarum etiam duæ differentiæ: Vna enim majoribus latioribusque est foliis, Iridis majoris foliis latitudine vix cedentibus: Altera paullo minoribus & angustioribus, tametsi Angustifoliæ Iridis, quam deinde describemus, foliis latiora sint.

HARVM

Chamæiris latifol. major.

Chamæiris latifol. minor I.

HARVM igitur major brevibus est fòlijs, interdùm tamen etiam pedalibus, Iridis vulgaris modo latis, & secundùm radicem magna ex parte purpurascentibus: inter quæ multi flores è vaginulis prodeunt singulari pediculo dodrantalique fulti, vulgari paullo minores, Lusitanicæ biforæ æmuli, tum magnitudine, tum colore, qui saturatioris nigræ violæ est, præsertim tria folia terram spectantia, quæ villosam fimbriam, usque ad bifida illa, quæ ligulas tegunt, folia, ex cæruleo purpurascentem habent, sub ligulis verò, sive staminibus, luteam: omnia autem florum folia, tam quæ sursum attolluntur, quàm quę repanda terram spectant, inferiore & sessili parte, albis quibusdam radijs variata sunt. Sunt autem ejus flores vel aliquantulum odorati, vel inodori: triangula capita magna, mucronata, in quibús semen orobi magnitudine pallescens, quod exsiccatum rugas contrahit & fulvescit: radix nodosa est, ut reliquarum Iridum, & adnatis se propagat. *Chamæiris latif. major.*

ILLIVS semine nata est Boisoto Bruxellæ Chamæiridis latifoliæ majoris genus, matri per omnia simile, præter florem, qui non purpureus, sed cæruleus elegans fuit. *Varietas.*

LATIFOLIÆ minori, breviora angustioraque paullulum sunt folia, qualia Chamæiridis latifoliæ Hispanicæ aut Gallicæ, de quibus initio hujus càpitis: flores paullo minores, capita triangula & mucronata etiam minora, semen minus. In floribus summa varietas: licet ferè omnes fimbriæ villos, supra stamina, cæruleos habeant, infra verò, ut in modò dictâ, luteos. Ex his verò paucas duntaxat adnotavimus: nam omnes, valde difficile. *Chamæiris latif. minor.*

Vna saturatioris purpuræ colore nitentem habet florem, interdum etiam dilutiorem, illumque odoratum, hunc minimè: ternis foliis quæ attolluntur & inflexa quodammodo superne se mutuo contingunt, in utraque, modò orbicularis, modò longioribus & bifidis. *Chamæir. latifol. minor I.*

Altera odorato est flore, cujus inferiora labra nonnihil purpurascunt, surrecta verò cærulei sunt coloris. *Chamæir. latif. minor II.*

Tertiæ flos quodammodo rubet, interdum dilutiore & suavi quadam rubedine velutique carneo colore præditus est, præsertim foliis sursum erectis: villosæ fimbriæ superior pars albicat, inferior lutea est. est autem odoratus, aut inodorus. Horum omnium stamina cærulea. *Chamæir. latif. min. III.*

In Quarta floris color pallescens, nonnumquam exalbidus: folia sursum spectantia ab ipso statim exortu in utroque genere purpurascentibus quibusdam lineis decorãtur, deorsum verò inflexa, in pallescente exalbida sunt, in albicãte autem viridi colore perfusa: pallescens item Oxyacanthæ vulg. floris odorem prorsus æmulatur: alterius etiam odorus. *Chamæiris latifol. minor IIII.*

Quinta solo floris coloreà Quarta differt: is enim flavescit, & superiora folia purpurascentibus virgulis sive radijs exornantur, propendentia labra vel nigricante, vel dilutâ purpurâ in medio infecta sunt: odoratus hujus etiam est flos. Stamina porrò hujus & quartæ alba sunt. *Chamæiris latifol. minor V.*

Omnium

Chamæiris latifol. minor IIII.

Natales.

Omnium verò foliola ſtamina & fimbriæ magnam partem tegentia, bifida ſunt, binaſque pinnas ſurrectas, ut ea quæ in Iridibus bulboſis, habent. Purpureæ præterea, albæ, & verſicoloris folia ſecundùm radicem plerumque purpuraſcunt.

Naſcuntur omnes in nudis & apertis collibus Pannoniæ & Auſtriæ: purpurea quidem major, rubraque dilutior, in Prellenberg Hamburgenſi monti vicino: purpurea minor cùm iſtîc, tũ collibus Medeling, Gumpoſtkirchen, & Baden imminentibus, in quibus etiam rubra & cærulea inveniuntur: alba in Hamburgenſi monte: verſicolorem certè nõ niſi in colle ſeu monte Badenſibus thermis imminenti, qua parte λιβόνοτον ſpectat obſervabam. Ceterùm tam inſignem varietatem ex ſemine deciduo ſponte gigni non eſt dubium. Nam verſicoloris ſemina à me in hortulo terræ commiſſa (illius enim ob floris elegantiam periculum facere volui) & pallidas, & albas & verſicolores matri ſimiles protulerunt, & alias præterea ad eam quidem accedentes, ſed levibus quibuſdam notis inter ſe diſcretas, quales verbis exprimere difficillimum, vereque de ijs illud Poëtæ dici poſſe exiſtimem:

facies non omnibus una,
Non diverſa tamen, qualem decet eſſe ſororum.

Chamæiris latifolia minor VI.

ALIA porrò hîc ſubijcienda eſt, non à me obſervata, ſed à Stephano von Hauſen (cujus ſupra memini, cuique acceptam fero Croci flavi Mæſiaci primam cognitionem) infra Budam in Pannoniâ Mæſiæ finitimâ Decembri anni M.D.XXCIII. ejuta, dum Conſtantinopoli Viennam rediret, & Ianuario ſequente mihi ab ipſo donata. Eam propter teneritatem fictili credidi, & adeò diligenter fovi, ut Maij ſequentis initio florem dederit.

A latifolijs autem minoribus jam deſcriptis nec radice differt, nec folijs, quæ circa radicem non purpuraſcunt: nec ejus flos illarum floribus diſſimilis eſt, plurimum enim ad Quintum genus accedit: labra tamen propendentia obſoletum colorem pallido permixtum habent, & ab eorum imâ parte uſque ad extremam fimbriam quæ pallida eſt, purpureæ excurrunt venæ: pinnata terna folia quæ alba ſtamina tegunt, ex pallido albeſcunt: ſurſum verò erecta pallida ſunt, circa imum tamen obſoletè purpuraſcentibus radijs aſperſa. Illo quidem anno ἄκαυλος fuit. Sequente tamen brevem admodum caulem, vix ternos digitos ſupra terram eminentem habuit, cui inſederunt bini flores.

EAM cum reliquis ferè Iridum generibus, & ſelectiſſimis quibuſque alijs ſtirpibus mihi penitus corrupit anni M.D.XXCVI aſperrima hiems.

CETERVM apud Belgas multò plura Chamæiridis latifoliæ genera ali intelligo, ſemine nata, præſertim Bruxellis. Inter ceteros autem doctiſſimus vir Ioannes Meitens, illius urbis medicus, diligẽti culturâ ſummam in iſtâ ſtirpe varietatem adquiviſſe perhibetur. Aliquot earum genera communicabat mihi M.D.XC. anno N.V. Ioannes Boiſot. ſed cum quædam perierint, an cum ſuperiùs deſcriptis illarum aliquæ conveniant, nihil affirmare poſſum: duarum tamen quas conſervavi, & biennio poſt florem dederunt, quarundam etiam aliarum, quæ in meo horto ſponte natæ, eodem anno floruerunt, hiſtoriam adijciam.

Chamæiris latifolia minor VII.

PRIOR illarum, quas Boiſot ad me mittebat, elegantiſſima eſt: radice quidem neque foliis à reliquis differens, neque etiam floris formâ: ſed color diverſus, & adeò variè pictus, ut difficile ſit, eum exactè verbis exprimere: nam tria folia deorſum inflexa, varijs radijs ex pallidò purpuraſcentibus ab imo ſurſum & in latera ſparſis ſunt diſtincta, per oras etiam tenui quodam cæruleo colore aſperſa: fimbria medium folium ad inflexionem uſque occupans mulcris villis conſtat, quâ bifido folio integuntur, flavis, reliquâ parte dilutè cæruleis: folia gibba illam & ligulam tegentia, coloris ſunt ex cæruleo candicantis, quæ in coſtâ & oris paullo ſaturatior eſt: terna ſeſe attollentia folia ex cæruleo flaveſcunt, ab imo anguſta, & multis purpureis venis in latera excurrentibus prædita, quâ verò in latum expanduntur, purpuraſcentibus maculis aſperſa ſunt. Flori ſuccedebat longiuſculum triangulare caput, quod pluviæ corruperunt. Florem cũ alijs Chamæiridibus Aprili dedit nulla odoris gratia cõmendabilem.

ALIQUAM affinitatem habere cum illa videtur, quæ deciduo ſemine mihi ſponte nata, Francoforti florem cum alijs dedit Aprili M.D.XCII. Novem autem ut reliquæ folia habet, quorum tria deorſum inflexa & terram ſpectantia, longa, & præter reliquarum Iridum mo-

rem

Chamæiris latifol. minor VIII.

rem adeò incurva ſunt, ut extremo mucrone floris pediculum averſa parte amplectantur: colorem verò habét infimâ parte flaveſcentem, deinde dilutè purpuraſcétem, ſaturatioribus tamen venis diſtinctum ab infimâ baſi & villosâ fimbriâ candicante, flaveſcentibus apicibus donatâ, quam integit bifidum foliolum èxalbidi & palleſcétis ex dilutè cæruleo coloris, quali etiam ſurrecta tria ſunt folia: odor ferè florũ Sambuci aut Thalietri.

Chamæiris latifol. minor IX.

ALTERA, quam à Iacobo Plateau accepiſſe ſcribebat Boiſotus, radice, foliis, floris formâ, ceteris Chamæiridibus erat ſimilis. Ejus tria folia terram ſpectantia ὠχρολεύκα erant coloris, ab imo ad extremã uſque fimbriam purpuraſcentibus radijs aſperſi: ſub fimbriâ verò, quâ folium ſeſe magis pandit, purpureâ maculâ erant notata radiatim in latera ſe ſpargente, oręautem erant exalbidę: fimbria ab imo ad folij inflexionem flavis villis conſtabat, ubi verò purpuream maculam attingebat, albis: bifida folia eam tegentia alba erant, quemadmodum & terna folia ſeſe attollẽtia, ſed nervus medius in utriſque ὠχρόλευκος, infima pars ſurrectorum foliorum obſoletæ purpuræ radijs diſtincta, ſuprema verò, internè paucis notis leviter purpuraſcentibus infecta: expers autẽ licet odoris, coloris tamen gratiâ non carebat.

Illi non diſſimilis mihi ſponte nata Francofurti, quæ eodem anno flores dedit.

Chamæiris latifol. minor X.

ALIA præterea mihi iſtic nata non inelegans, quæ ſemipedalem cauliculum profe-rebat, teretem, geniculatum, ſummo faſtigio geſtantem membranaceum folliculum purpuraſcentes oras habentem, è quo emergebant bini flores non magni, novem etiam foliis conſtantes, quorum tria repanda baſi erant anguſtá, foris purpuraſcẽte, internè autem candicante, & ſaturæ purpuræ venis diſtinctâ uſque ad folij inflexionem, labra verò propẽdentia adeò ſaturi violacei coloris, ut quodammodo nigreſcere viderentur: fimbria villoſa flaveſcebat infimâ parte, reliquâ purpurea erat: terna eam integentia purpurei erant coloris, veluti & terna ſurrecta folia: nullâ autem odoris ſuavitate commendabilis.

Chamæiris latifol. minor XI.

NATA & alia non inelegans, quæ à tuberosâ radice dodrantem aut pedem longa producebat folia, inſtar eorum quibus aliæ Chamæirides ſunt prædítæ, lata videlicet & mucronata: inter quæ aſſurgebat cauliculus duas aut tres uncias longus, ſuſtinens ſummo faſtigio veluti folliculum binis membranaceis foliis conſtantem, è quo prodibat flos novem foliis prædítus, ejuſdem formæ cum aliarum Chamæiridum flore, quorum terna verſus terram inflexa, latiora candicantiſque coloris erant, ab infimâ ſede (quæ anguſtior) multis venis ex flavo purpuraſcentibus in latera expanſis diſtincta, uſque ad extimam fimbriam ſive ſupercilium, ijſque deinde à ſupercilio ad extremas oras, quæ albeſcebant, craſſioribus, & coloris purpurei nitidioris: terna verò ſurrecta, quæ inter illa naſcebantur, infimâ parte valde erant anguſta, veníſque quibuſdam furvi & luridi coloris diſtincta, poſtea in latum ſe pandebant, tenerrimáque erant, & exalbidi coloris: terna reliqua, quæ breviora & in fornicem convexa, biſulcáque, erant, aliquantulum reflexis ſurſum alis, ligulam palleſcentem tegebant, & fimbrię ſive ſupercilio trium propendentium & terram ſpectantium foliorum imminebant, coloríſque erant albi, cui ſubcæruleus color nonnihil admixtus, præſertim in ipſo gibbo: odor nullus aut valde exiguus.

IRIS TRIPOLITANA. CAP. XLVIII.

PROXIMIS hisannis Tripoli adferebatur Iridis genus, mihi ante non conſpectũ, quod anno demum M. D. XCIX. florem protulit ornatiſſimo & perhumano viro Theodoro Coornhart, Amſtelredamenſi civi, qui ejus caulem cum flore & ſiliqua ad me mittebat Junio menſe, ut commodius deſcribere poſſem: ipſam etenim plantam biennio ante mihi communicaverat, quæ quidem etiamnum viget, ſed florem nondum tulit. Illius autem hiſtoriam

ſtoriam, quia poſt traditum Typographo meum exemplar, plantam nanciſcebar, in Appendicem rejeceram: ſed quãdoquidem propter amiſſa mei exemplaris aliquot capita, Secundi Plantarum hiſtoriæ libri procuſionem, typographicæ operæ abſolvere non potuerunt: huc revocare libuit, & peculiare caput illi tribuere inter Irides latifolias & anguſtifolias.

Iris Tripolitana.

EST verò hæc Iris è celſiorum aut altius aſſurgentium genere, folia habens reliquis quas conſpexerim multò longiora, bicubitalia videlicet, mediæ inter latifoliam & anguſtifoliam latitudinis, unciam videlicet lata, reliquarum Iridum folijs magis viridia, non tamẽ ſplendentia, ut Xyridis: caulem habebat inter folia prodeuntem, quinque pedes longum, vel etiam longiorem, rotundum, firmum, licet non valde craſſum, nodoſum, & aliquot brevioribus folijs præditum, in cujus ſummo bini & terni flores è vaginis prodeuntes, novem folijs, in ambitu quodammodo ſinuoſis, conſtantes, Iridis bulboſæ flavo flore floribus formâ non diſſimiles, aurei coloris, quorum tria majora verſus terram valde reflexa, & ijs incumbentia tria alia minora alata ligulam flavam tegentia, tria reliqua è lateribus majorum prodeuntia, aſſurgebant inſtar illorum quæ in Iridibus bulboſis conſpiciuntur, bifidumque mucronem habebant: floribus ſucceſſerunt trigona capita, in ſingulis lateribus geminâ coſtâ ſive nervo ſecundum longitudinem eminente, non diſſimilia capitibus Iridis anguſtifoliæ majoris, ſimilibus etiam ſeminibus plena: radix digitalis craſſitudinis, nigricans & nodoſa inſtar radicis anguſtifoliarum.

IRIS ANGVSTIFOLIA. CAP. XLIX.

RESTANT nobis eæ Irides perſequẽdæ quæ anguſtiore ſunt folio, quarum tametſi tria genera in Pannonia & Auſtria obſervaverim: vnicum tamen eſt, mihi aliâs in reliquis, quas adij, Provincijs non conſpectum.

Iris anguſtifolia 1.

Iris anguſtifol. major ſive 1.

Natales.

PRIMA autem, quæ & Major, multa profert folia longa, rigida, anguſtiora & nigriora quàm Tripolitana, quæ compreſſa vel confracta, ingratum tetrúmque odorem ſpirant, propemodum ut Spatulæ fœtidæ vulgo appellatę folia, minus tamen graveolentem: inter quæ caules teretes, oblongi & cubitales, interdum etiam longiores exurgunt, quaternos aut quinos flores ex vaginulis lateralibus promentes, Iridis bulboſæ verſicoloris floribus formâ non admodum diſſimiles, colore cæruleo ſaturatiore præditos, quibus ſuccedunt oblonga capita trigona, ſubrufa, multo firmiora, magiſq; cartilaginoſa, quàm latifoliarũ iridum, ijs paria quæ in Tripolitana, angulis etiam eminentibus, & quodammodo geminis, quæ dehiſcentes, ſemen duplici ſerie digeſtum, aliquantulum compreſſum & anguloſum, oſſeaque duritici, ſubrufeſcente membranâ tectum oſtendunt: radices obliquæ, longæ, nodoſæ, graciliores quàm in latifolia, Tripolitanæ radicibus æquales, foris nigricantes, intus candicãtes aut palleſcentes, ſaporẽ acri & fervido, multas longáſque fibras ſpargentes.

Eam primùm conſpiciebam in Belgicis hortis cultam, deinde anno M. D. LXIII. plurimam ſponte naſcẽtem in ampliſſimo quodam prato, flumini Rheno vicino, viâ quæ Moguntiâ Openheimum ducit, obſervabam: aliquod deinde poſt annos, herboſis quibuſdam locis juxta vias, & ad quorundam pratorum margines non procul à Mandelſtorf, quinto à Vienna Auſtriæ milliari, atque etiam apud Walterſtorff: poſtremum anno M. D. LXXIX. in pratis quibuſdam Hungriæ apud Lindwa Illuſtris viri D. Bamfy arcem.

ISTIVS genus invenitur, jam deſcripto per omnia ſimile, præterquam quod in ejus foliis confractis nullus gravis odor percipitur.

Floret utrumque genus Maio, interdum duntaxat Iunio, ſi aſperior hiems præceſſerit: ſemen maturum eſt Auguſto.

Iris anguſtifol. II.

ALTERA, quæ perelegans eſt, nullibi mihi fuit conſpecta, ante quàm in Auſtriam proficiſcerer

Iris angustifolia II.

Iris angustifoliæ II. species altera.

cisceret: habétq; cubitalia, interdum etiam longiora, folia, admodum angusta, minimi digiti sive semunciæ latitudinem non excedentia, viridia, non tamen splendētia, summâ parte mucronata, infimâ verò, quâ sub terra latent, purpurascentia, nullo ingrato odore, ut pleraque aliarum angustifoliarum, prædita: caules habet sesquicubitales, nonnumquam bicubitales aut ampliores, rectos, teretes, firmos licet intus cavos, geniculatos, virides, summo fastigio in binos aut ternos ramulos divisos, quibus insident bini aut terni flores, Iridis bulbosæ versicoloris latifoliæ floribus formâ similes, odoratos, quorum terna folia deorsum inflexa, infimâ parte, & quatenus bifido alatoq; folio ligulam occulēte teguntur, furvo colore sunt, reliquâ verò parte (quæ in nonnullis brevior & latior est, in alijs oblongior & angustior) nunc candicante, modò purpureo, seu violaceo colore, venis saturatiore purpurâ nitentibus per folij longitudinem & latitudinem excurrentibus, & fimbriâ sive supercilio carentes: tria sursum erecta angustiora sunt, & cum bifidis illis exalbidas ligulas tegentibus, purpurei saturi sive violacei sunt coloris; breves deinde succedunt siliquæ sive capita triangula, breviora quàm in præcedente, neque adeò mucronata, neque geminâ costâ eminente prædita, quæ per maturitatem nigricantem colorem contrahunt, & dehiscunt, semen inæquale, angulosum, nonnihil compressum & durum continentia: radix nigra, tenuis, dura, nodosa, instar superioris, fibris duris & tenuibus prædita.

Primùm illam sponte provenientem, nō procul Viennâ Austrię in pratis supra Himbergam, Eberstorf ad paludes, atque alijs Austrię pratensibus locis reperiebam. Mittebat postea ad me illam siccam, in Sudetum montibus erutam, doctissimus vir Ludovicus Camerarius, Ioachimi senioris F. ex S. Annæ monte. Anno verò Septuagesimo nono supra millesimum & quingentesimum, frequentissimam circa Sackturniam Ill. Comitis de Zrinio arcem, alijsque pratis uliginosis inter Muram & Dravum Hungariæ cisdanub anæ flumina, quemadmodum etiam in Comitatu Saladiensi inter Lindwa & Muram fluvium observabam. Floret & semen profert eodem, quo superior, tempore. *Natalis.*

Hæc commodè Pannonica angustifolia versicolor dici poterit, non autem Byzantina, ut quidam appellant: peramœno quidem est flore, attamen Constantinopoli non advecta, sed uliginosis, ut dixi, pratis Viennensi urbi vicinis, erutam, tum ipsius capita seminibus plena Nobilibus viris Ioanni de Brancion, & Ioanni vander Dilft, atque alijs amicis primus in Belgium mittebam Viennâ Austriæ: quia verò ex ea urbe raras quasdam plantas Constantinopoli meâ pecuniâ redemptas ijsdem amicis subinde communicabam, contigit ut nonnulli illam etiam Byzantio allatam putarint, propterea Iridem silvestrem Byzantinam *Nomina.*

Iris Clusij. appellarint, additâ voce peramœnam, propter florum elegantiam: apud nobiles verò matronas, Iridis Clusij (quia à me missa) cognomen adquisiverit, & præ cæteris, quæ à me habuerunt, Iridis generibus, grata fuerit, quemadmodum etiam nunc est.

Iris angustifol. III. TERTIA, ex radice nodosa multa producit folia, firma, longiora quàm præcedés, & Prioris folijs magis angusta, saturáque viriditate prædita, nonnihil etiam fœtida: inter quę cubitalis assurgit caulis, firmus, aliquot flores proferens Secundæ floribus longiores, & Primæ floribus pænè similes, sed longè saturatiore purpurâ & quasi nigrâ præditos: quibus succedunt capita primæ capitibus similia, semine etiam simili plena: radix, ut dictum est, nodosa, dura, foris nigra, minimi digiti crassitudine, internâ parte ex albo flavescens, antrorsum & in latera progrediens, aliarum angustifoliarum Iridum instar, & tandem veluti in orbem sese spargens (quod omnibus Iridibus est commune) multis fibris donata gracilibus, duris, siccis, lentis tamen, & fractu contumacibus, quarum anteriores & novellæ crassiores, molliores, & candidæ.

Iris angustifol. IIII. QVARTA, nec foliorum nec florum formâ, nec capitibus, seminéve aut caule & radice differt à Tertiâ: humilior est duntaxat, ejus etiam flores paulò minores, & angustiores, meâ quidem opinione, atque etiam dilutiores, Primæ tamen floribus saturatiores.

Natales. Nascitur utrumque hoc genus quibusdam Hispaniæ & Galliæ Narbonensis locis maritimis, veluti non procul Valentiâ, & monte Setio: unde in Belgium delatæ, suâ varietate hortos istic exornarunt, non minùs quàm Austriacos, meâ operâ istuc è Belgio accersitæ: nam utroque illo genere carebant Austriaci.

Nomina. ILLIS porrò Iridum marinarum majoris & minoris nomina sunt imposita, quoniam non nisi locis maritimis sponte proveniunt.

Iris angustifol. V. QVINTA, nec foliorum formâ, nec radicibus multum differt à majore marina: nisi quod folia habere non videatur tam atrâ viriditate prædita; flores etiâ plurimum differunt: nam tria folia surrecta purpurei sunt & violacei coloris, tria verò reflexa, & terrâ spectantia paullò latiora sunt, & multis lacteis purpureisque venis alternatim permixtis ab ipso folij ungue exorientibus, atque secundùm longitudinem & in latera se spargentibus, gratissimam varietatem efficiunt. Floret cum marinâ, seriùs primâ, Iunio videlicet mense, semen maturitatem adquirit Septembris initio.

Istam sponte nascentem non vidi, sed in Belgicis duntaxat hortis cultam observabam.

Iris angustifolia VI.

Iris angustifol. VI.

1.

2.

Natales.

Nomina.

SEXTA, omnium, quas conspexerim, minimâ, multa promit è radice folia, superioribus adhuc angustiora, nec adeò dura, sed mollia dilutiusque virentia. Cujus etiam duas differentias deprehendebam; nam Vna pedalem interdum adquirit caulem, teretem, binósque aut ternos in eo plerumque gestat flores, quartæ pænè formâ similes, sed dilutioris coloris, deinde capita oblongiuscula & turgida, valde eminentibus costis prędita: Alterius caulis vix dodrantalẽ superat altitudinem, & unicum, magnâ ex parte florem profert, alterius flori similẽ, armeniaci mali, aut pruni maturi odorem quodammodo referentẽ. Vtriusque radix tenuior & gracilior est superiorum radice, non minus tamen nodosa, nigro similiter cortice tecta, & antrorsum atque in lateribus serpens, ut brevi tempore magnum cespitem occupet, & cum difficultate erui queat.

Provenit utraque passim in pratis Viennæ Austriæ vicinis ad radices mõtium sitis, ut apud Medeling, Gumpostkirche, Badensium thermarum, pręsertim quæ in altiorem caulem assurgit, pluresque flores profert: nec differre puto (minorem saltem) ab ea quam C.V. Dodonæus Chamæiridem simpliciter, Lobelius autem, Iridem perpusillam silvestrem angustifoliam appellant, Belgicis hortis jamdudum familiarem.

ACORVM. CAP. I.

ANNO septuagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum, mihi primùm conspecta est Viennæ Austriæ legitimi Acori planta virens, quam deinde in hortulo alui, munere Illustrium virorum Augerij de Bousbeque Sereniss imæ Elizabethæ Austriadis Franciæ Reginæ, aulæ (dum vivebat) summi Præfecti, Davidis Vngnad liberi Baronis in Sonneck, nunc bellici Consilij apud Cæsarem Rudolphum II. Præsidis, atque Magnifici viri

viri Caroli Rym Gandavensis, qui omnes Legatorum officio apud Turcarum Imperatorem, Cæsaris nomine defuncti fuerant. Hanc porrò, quum frigoris patientissima, hiemis intemperiem non reformidet, sed perbellè eam ferat, atque adnatis mirú in modum se propaget, quamplurimis communicabam, adeò ut nunc apud omnes rei herbariæ cultores vulgatissima facta sit.

Ejus historiam in Appendice ad Hispanicarum Plantarú observationes, olim dabamus, additâ quidem icone, sed cui (quum nondum tum temporis flores protulisset) nucamentum non fuit additum, neque in ejus historia floris mentio facta. At quú anno M. D LXXVII. & aliquot sequentibus florentem viderim, operæprecium me facturum existimavi, si illius historiam, qualem in Pannonicarum plantarum observationibus evulgabam, cum florentis icone, quàm accuratè fieri potuit, ad vivum expressá, hoc capite denuo reponerem.

Acorum legitimum.

Acorum cum suo iulo.

ACORO igitur sunt folia Iridis tenuifoliæ majoris ferè, sed multò longiora, & gratissimâ viriditate prædita, medio nervo seu costâ aliquantulum utrimque prominente, ut in Xyphij folijs, quorum formam satis æmulantur, & illorum aut palustris illius plantæ flavos flores, Iridis florum æmulos, proferentis, quam nonnulli Iridem palustrem, peritiores verius Butomon appellant, instar, alia ex alijs prodeunt, medium autem folium plerumque reliquis longiùs est: illa autem licet subamari sint saporis, non tamen ingrati, tritáque jucundo & aromatico spirant odore, quem etiam resiccata & exsucca, vel post multos annos retinent: sub hiemis initium marcescunt & siccátur, ineunte autem vere nova germinant, ut in Iride angustifolia: porrò caulem inter folia non producit ut Irides, sed ex latere exit folium verius quàm caulis, ejusdem cum reliquis folijs longitudinis, videlicet bicubitalis interdum, quod à medio ad summum usque planum est, & reliquis simile, infimâ verò parte crassius, angustiusq;, & veluti in triangulare caulem formatú. Vbi jam extenuari & complanari incipit, unicum nucamentum (aliquando, sed rarissimè, geminum) à latere promit, coryli iulo haud majus initio, sed prominés & surrectum, lineisque obliquis & transversim sese secátibus distinctum, floseculis, dum se explicat, pallidis, muscosis, inodoris, quatuor foliolis constantibus plenum, quod paulatim deinde incrementum sumit, donec humani ferè digiti longitudinem crassitudinémq; adquirat, frequétibus tuberculis viridibus tam eleganti serie dispositis exornatum, ut recentem pinastri conum æmulari videatur. Radix illi longa, externâ parte candicans, quum sub terra latet, supra terram extans, virescens, internâ parte candidissima, frequétibus geniculis inæqualibus distincta, firma, odorata, subamari & acris saporis, innumeris infernâ parte adnatis fibris crassis & albicantibus, etiam odoratis, donata: serpit autem & summâ tellure sese diffundit, è lateribus, & singulis ferè arti- *Acori historia.*

culis seu geniculis propagines alternatim in obliquum spargẽs, ut brevi tempore magnum locum occupet.

Natales. Ingenti quodam lacu ad radices præcelsi montis juxta Prusam Bithyniæ urbem sponte nasci intelligebam: & sanè humidis locis gaudere, & secundùm fluenta longè felicius provenire, quam siccis, experiebar. Sed & C.V. Bernardus Paludanus Medicus Enchusanus, & singularis meus amicus, quum anno M.D.LXXVII. ex Polonia Italiam petens, Viennæ Austriæ me conveniret, copiosè admodũ supra Vilnam urbem in paludibus, extremâ Lithua-
Tartarsky. nia Moskoviam spectante inveniri referebat, & ab incolis *Tartarsky* appellari asserebat, quod à Tartaris illius usus primùm ipsis esset demõstratus. Circumferre enim illos plerumque hanc radicẽ, & aquam non bibere, quin priùs Acori radix in ea fuerit macerata. Simile quidpiã de hujus plantæ nomine etiam tradit Matthias à Michow Sarmatię lib. II. cap. XII.

Recentes verò radices suo cortice delibratas & diligenter repurgatas cõdire solent Constantinopoli, atque in usum adservare: manè enim jejuni plerumque manducare solent, adversus corrupti aëris contagia, ut mihi referebat N.V. Philibertus de Bruxella, qui Cõstantinopoli rediens, vasculo ijs conditis pleno me donabat. Condiunt etiam nunc in Germania Nobiles aliquot matronæ in domesticum usum, & plerique pharmacopœi, quorũ nonnullos (adeò nunc vulgaris istic est planta) singulis annis ad centenas libras condire intelligo, & non contemnendum ex eâ quæstum facere.

QVVM autem Acori vires ac facultates, Dioscorides, Galenus & alij satis prolixè descripserint, Lectorẽ ad eos ablegamus. Prætermittere verò nequeo, quin hîc subijciã, quod mihi olim accidit Viennæ cũ magnæ auctoritatis Medico. Recens evulgatâ meâ de Plantis Pannonicis historia, exemplar dono mittebam, ejus nomen indicare non est necesse. Ille, lecto meo libro, magnopere se mirari scribebat, me in Acori historiâ non adscripsisse, ejus radicis usum, sterilitatem mulieribus inducere: ego respondebam me magis adhuc mirari, quod hæc scriberet, quum non ignoraret, neminem à Veteribus hoc Acoro tribuere. Sed
Butomon. bonus vir adhuc in vulgari multorum opinione versabatur, qui existimabat Butomon, cujus radice nonnulli magno errore pro Acoro utuntur, legitimum Acorum esse, quum tamen prorsus dissimiles sint utriusque facultates.

RANVNCVLVS PRÆCOX. CAP. LI.

TRIA Ranunculi præcocius florentis reperiuntur genera: quorum duo priora in Pannoniâ observabam sponte nascentia, tertium in Belgio, neglectum quidem, cujusque mentionem non feciſſem, nisi ornatissimus vir Iacobus Plateau ejus iconem misisset, Batrachij Apulei appellatione.

Ranunculus præcox I. rutæ folio.

Ranunc. præcox I. rutæ folio.

Natales.

Tempus.

PRIMVS, aliquot à radice producit folia multifida, rutæ foliis non valde dissimilia, molliora tamen & magis viridia: flores autem habet amplos, ante ipsa folia emergentes, forinsecus, dum initio emergunt, ad suave rubentem colorẽ tendentes, internè candidos, duodenis aut pluribus foliis constantes, umbilicum occupante capitulo viridi, ut in reliquis ranunculis, cincto multis albicantibus staminulis quæ flavos apices habẽt, sine odore: hos sustinet cauliculus teres & initio purpurascens, deinde ex viridi pallescens, quem ambit unicum plerumque folium, (raro plura) exiguum, duabus aut tribus lacinijs divisum, latâ basi cauliculum amplectens: floribus deciduis, succrescit illud capitulum, & in semina crassiuscula evadit, Thoræ Valdensium, sive ranunculi grumosa radice tertij, paulo pòst describendi, semini pænè similia.

Nascitur in inferioribus Sneberg jugis, & vicinis montibus, singulari radice crassiusculâ præditus, è cujus capite aliquot crassiores fibræ dependent: in hortos autem translatus, multis adnatis planta sese propagat, multóque frequentiores fibras spargit, ut secundo aut tertio quoque anno, unica plãta plures dare possit. Eam autem, ut è loco nativo recens eruta, exprimi curabam. Floret verò, in hortos translatus, plerũque Aprili; nativo autem loco, videlicet frigidiore, serius, sed brevi post solutam nivẽ, quę juga illa insedit.

Istam

Ranunc. præcox II. Thalictri fol.

Ranunculus Apulei quibusdam.

Istam etiam plantam sponte nasci in monte Baldo, agro Veronensi, postea intelligebam; quia in ejus montis descriptione, quam ornatissimus, & perdoctus pharmacopæus Veronensis Ioannes Pona fecit, illam sub appellatione Ranunculi coriandri folio exhibet. Eam porrò descriptionem, ad calcem meæ Plantarum historiæ Lector reperiet. *Ioannes Pona Montem Baldum descripsit.*

ALTER, caulem habet pedali altitudine assurgentem, gracilem ex viridi rubescentem, in quo quaterna aut quina folia, majoris Thalictri flore albo foliis, colore & formâ valde similia, sed minora & teneriora, amaro sapore: flosculi in singulis alarum sinubus singulares, candidi, quinque foliolis constantes, suis petiolis innitentes: quibus decidentibus succedunt bina aut terna cornicula, semen rotundum, subruffum, aconiti hiemalis vulgo appellati semini ferè par: ex eadem radice, præter caulem, prodeunt bina aut terna folia supra descriptis similia, singularibus dodrantalibusq; pediculis, ejusdem cum caule coloris, innixa: radix impensè amara, multis albis fibris donata est, ex quarum capite alia exit nodosa radicula, subinde ad singula internodia novas fibras agens, atque hac ratione se propagans, ideoque perennis. *Ranunc. præcox II. Thalictri folio.*

Abundè nascebatur in saltu Leytenberg, Manderstorf vicino, ultra Leytam flumẽ, quinto ab urbe Viennâ Austriacâ milliari, ubi primùm illum observabam, deinde quibusdam alijs umbrosis silvis Viennensi agro. Inveniebam etiam apud Zollonock III. Herois Balthasaris de Batthyan in Vngaria oppidum, inter vepres. Florebat Aprili, semen interdum Maio, plerumque Iunio ad maturitatem perveniebat. *Natales.* *Tempus.*

TERTIO, è capite multis fibris donato, oriuntur aliquot folia, superioris foliis minus laciniata, in ambitu tamen incisa, uncialibus aut longioribus pediculis prædita, & lata basi cauliculos dodrantales binos aut ternos inter illa exeuntes amplectentia: cauliculis procumbentibus & quodammodo supinis, adnascuntur terna aut quaterna similia folia, è quorum sinu uncriales prodeunt pediculi, qui flosculos ex flavo pallescentes, & quinque foliolis constantes sustinent, quibus deciduis, apparent quina aut sena cornicula mucronata quibusdam tuberculis obsita, semen superiori ferè simile continentia. *Ranunc præcox III. Apulej dictus.*

SED quoniam in Thalictri mentionem incidimus, observabam in Austriæ inferioris, sive infra Anisum flumen sitæ, & Pannoniæ pratis, silvis & montanis, varia ejus genera, omnia videlicet ea quæ in Belgicis hortis ali conspexeram, præter Hispanicum, quod illis Provincijs etiam meâ operâ vulgare factum est. Ejus autem folia, licet aliorum generum modo divisa & incisa, Aquilegiæ sive Aquilinæ foliis adeò respondent, ut ab imperitis plantæ vix discerni queant, ante quàm in caules assurgant & flores producant, qui in hoc genere *Thalictri varia genera.* I.

muſcoſi,ut reliquorum,ſed coloris flavi ſunt. Tria genera montana, folijs inter ſe conve-
2. niunt: ſed unum altius excreſcit quàm reliqua duo, floréque candido, eóque valde gravis
3. odoris,eſt; alterum paullo humilius, flore etiam albo, minus tamen ingrati odoris: à quo
4. tertium differt ſolo floris colore qui purpuraſcit. Pratenſia duo longioribus, & magis atris
5. 6. ſunt folijs,& quodammodo ſplendentibus: alterum pallido floris colore,elatius; alterum,
7. candicante, idque humilius. Septimum,omnium minimum, folijs minoribus, cineracei coloris,pallido floris colore. Omnium radices flavæ ſunt & ſerpunt, ſubinde nova germina producentes: ſed omnium maximè Septimi.

RANVNCVLVS MONTANVS. CAP. LII.

IN utraque Pannonia & Norici parte,varia Ranunculi genera ſponte naſci obſervabam, quæ paſſim in alijs etiam Provincijs creſcunt. *Sed* aliquot alia in earum Provinciarum altiſſimis jugis conſpiciebam, quæ à reliquis Herbariæ rei Scriptoribus vix obſervata eſſe animadvertebam: itaque omnibus artis Medicæ ſtudioſis gratum me facturum exiſtimabam,ſi eorum hiſtoriam illis etiam communicarem.

Ranunculi montani 1. ſpecies 1.

Ranunculi montani 1. ſpecies altera.

Ranunculus montan. 1.

MVLTA parva,rotunda & quaſi circino circumducta habebat Prior folia,aliquot crenis diviſa,& in ambitu ſerrata,atrâ viriditate ſplendentéque ſupernè prædita,ſatis craſſa ſive carnoſa,& fervidiſſimo ſapore: inter quæ pediculus oritur tenuis, ſingularis, brevis dodrantéque minor,florem album,quinque folijs conſtantem ſuſtinẽs,inodorum, cujus umbilicum crocea ſtamina occupant: deciduo flore apparet capitulum immaturo frago ſimile,quemadmodum in alijs ranunculis,quod ex minuto ſemine ſimul congeſto conſtat: radix multis albicantibus fibris prædita eſt.

Ranuncul. mont. 1. ſpecies altera.

Ejus altera ſpecies erat, cujus folia in tres lacinias diviſa, & ille denuo aliquot inciſuris donatæ,cauliculus ab altero non differens,ſed ampliorem florem gerens, eumq; interdum duplici foliorum ſerie conſtantem: alioqui & colore ſuperiori parem,eodemque tempore ſeſe explicantem: radix etiam quemadmodum in illo, ſupernâ parte nonnihil extuberat, & fibris donata eſt.

Natales.

Naſcitur uterque in ſummis Sneberg & vicinarum Alpium jugis,confragoſo ſolo,& pẽnè in ipſis petrarum fiſſuris: Iunioq; interdum iſtic florebat. aliquádo ſerius,ut videlicet nix maturius aut ſerius ſolvitur: in hortos autem tranſlati, maturè admodum, & ante alios ranunculos, Aprili ſcilicet flores proferunt.

ALTER

ALTER, quina aut ſena promebat ex radice folia, magna, viridia, dura, Ranunculi illius glomerato ſive globoſo flore, quem nõnulli Trollium appellant, foliis haud abſimilia, nonnihil hirſuta, tribus ſciſſuris ad pediculum uſque pertingẽtibus, & alijs præterea minus profundis diviſa, ſapore initio dulci, poſtea aliquantulum amaro, pediculis craſſis, firmis, & pedem longis innitentia: caulem inter illa exeuntem cubitalis longitudinis, nudum, ſingularem, firmum, aliquãtulum hirſutum, intus cavum, qui in ſummo faſtigio trina habebat folia contigua, profundè laciniata, pænè inſtar Anemonidum, ſupra quę deinceps caulis dividebatur in quatuor aut quinque oblõgos & teretes pediculos, quorum ſinguli ſuſtinebant unicum florem quinis foliis ſatis magnis & albis conſtantem, mediocriter odoratum, multis flavis ſtaminibus, capitulum occupans umbilicum, cingentibus, quod excuſſo flore apparebat magno planóque ſemine onuſtum: radix erat veluti præmorſa, & multis nigricantibus fibris prædita. *Ranunculi mont. II.*

Frequens naſcebatur in Sneberg, Snealben & aliarum vicinarum pratis ſublimioribus, florebátque Iunio, ſemen autem maturitatem adipiſcebatur Auguſto. *Natalis.*

Ranunc montani II. ſpecies altera.

Ranunculus montanus III.

IN celſioribus tamen earundem Alpium jugis, multò humilior & magis hirſuta creſcebat hæc planta, pedalem altitudinem non excedens, flore paulò majore (& qui Narciſſi florem album, medium calicem flavum habentem, æquare poſſet) eóque etiam magis odorato quàm prioris: ejus etiam folia majore amaritudine & acrimoniâ erant prædita, tametſi primo guſtu quandam dulcedinem habere viderentur. Serius florebat priore: nam eam dumtaxat florentem reperiebam, quum in inferiore jugo, alteram jam ſemen ſemimaturum habentem obſervaſſem. *Ranuncul. mont. II. ſpecies altera.*

ILLVM proximè ſequi debet pulcherrimus ille Ranunculus alpinus, quem non obſervavi, ſed cujus iconem & deſcriptionem à Doctiſſimo viro Thoma Pennæo Londinenſi Medico habui.

Quatuor autem, quinque vel ſex à radice proferebat ille folia, in quinque vel plures interdum præcipuas partes Ranunculi modo diviſa, parte pronâ ferè cæſia, ſupinâ verò ex nigro viridia: è quorum medio unicus caulis ab radice oriebatur, lõgitudine pedem æquans, nudus, folia in ſummo fere emittens oblonga, maxima ex parte in tres lacinias per extremum diviſa, è quorum medio pediculi tres, quatuor, vel interdum plures oriuntur duos digitos trãſverſos longi, unico vel duobus foliolis ſubinde ornati, quorum ſinguli florem ſuſtinent pulchrum, ex quinque folijs orbicularibus conſtantem, quæ inferius purpuraſcunt, ſuperius in lateribus ex albo purpurea ſunt, reliqua parte albiſſima, multis luteis ſtaminibus medium *Ranuncul. mont. III.*

medium occupantibus, calyceque ex quinque foliis herbacei coloris constante: semina, ut in ranunculis, compacta, ex nigro purpurea & mucronata, parum compressa, paulò quàm in alijs ranũculis majora: radix in summo setosa, multipliciter divisa, sæpiùs Cruciatæ modo incisa, & in multas fibras divaricata. Tota verò planta pilosa est.

Natalet. Tempus. Crescit copiosè in monte Iurâ, è regione urbis Genevensis. Floret Iunio, semina Augusto matura.

Ranunculus montanus IIII.

Ranunculus pleno flore albo.

Ranuncul. mont. IIII. QVARTO, magna erant folia, in quinque lacinias secta, viridia & in ambitu serrata: infernè dilutiora & splendentia, dura, nervosa, quę præmansa nullam manifestã acrimoniam, sed amaritudinem potiùs habere deprehendebantur: caulis cubitalis aut amplior, firmus, licet tenuis, lævis, nodis aut geniculis præditus, in multas alas à medio ad summum expansus, in quibus flores satis ampli, Secundi tamen floribus minores, quinis foliis constantes, tenelli, toti lactei, aliquantulum odorati, staminibus pallentibus umbilicum occupantibus, & capituli rudimentum cingentibus, quod ex seminibus simul congestis, quemadmodum in reliquis ranunculis, constabat: radix præmorsa videbatur, instar radicis Secundi, multáque longas & candicantes fibras habebat.

Natalet. Abundanter provenire conspiciebam in acclivi montis Wechsel, Sneberg, & aliorum montium silvosis locis, per quæ ad eos montes patebat ascensus. Florebat istic eodem tempore quo Secundus, sed in cultis Maio: semen maturum erat Iunio.

Ranuncul. mont. IIII. pleno flore. ISTIVS generis invenitur, qui florem habet plenum & multiplici foliorum serie constantem: alias caule, foliis & reliquis notis prorsus est similis Quarto jam descripto.

Ranunculus mont. IIII. species altera. PORRÒ ijsdem locis quibus Quartum, reperiebam etiam Ranunculum illum albo flore quem C.V. Rembertus Dodonæus cap. III. lib. IIII. Pemptadis tertiæ quartum inter externos describit: sed à Quarto modo descripto differentem. Nam humilior est illo, foliáque habet læviora, & paulò magis atra; tametsi similiter inciſa, flores rariores & minores, in obliquum nascentibus pediculis inhærentes: & præcocius altero florebat.

Ranunculus mont. IIII. alter flore pleno. HVIC autem congenerem flore pleno niveo, ut alebatur à N. V. Ioanne vander Dilft amico singulari, qui illius iconẽ vivis coloribus expressam mihi Viennam usque mittebat, quámque superioribus hoc capite adjungere libuit, nusquam in illis jugis observare potui. Arbitror illum adquisivisse ex ijs plantis, quæ, paulo antè quàm à Cæsare Maximiliano II. Viennam accersitus, è Belgio discederem, Ill. Viro Ioanni de Brancion ejus consanguineo, è Burgundicis mõtibus missæ fuerant. Similes deinde plantas, & Noribergę apud C.V. Ioachimum Camerarium, & Francofurti ad Mœnum frequentes conspiciebam. Vulgare autem nunc

tem nunc est utrumque genus in omnibus hortis Belgicis, habétque postremum illud humilius genus flores & ampliores & frequentiore foliorum serie præditos, quàm id quod altius assurgit.

QVINTVS, omnium, quos umquam conspexerim, maximus, multa à radice producebat folia valde ampla & carnosa sive densa & succulenta, ficulneis haud minora, quinque profundis incisuris divisa, in ambitu nonnihil serrata, colore dilutius virente splendentia, nonnihil villosa, acria admodum & linguam vellicátia: cubitales caules, digitalis crassitudinis, firmos, hirsutos, supremâ parte in aliquot ramos divisos, qui multos flores sustinebát quinque folijs constantes, reliquorum ranunculorum instar, & luteo auri colore fulgentes: semen vulgarium ranunculorum semini par in capitula congestum: pro radice multas candicantes fibras habebat. *Ranunculus maximus.*

Crescebat in nemoribus & umbrosis declivibúsque omniũ Austriacarum, atque Stiriacarum Alpium locis, juxta rivulos è liquescente nive profluentes. In nõnullis prætera umbrosis pratis ad saltum Viennensem, & ultra Dravum, observabam. In hortis & pratis Maio florebat: in Alpibus verò Iunio aut serius. *Natalis. Tempus.*

IOSIÆ Simlero Prior cognitus fuisse videtur, & illius meminisse Commentario de Alpibus, ab Helveticarum Alpium accolis Jegerkraut/ hoc est, Venatorum herbam, appellati scribens. Montani Austriacarum Alpium opiliones & venatores sieberkraut vocabant, & ad pellendas febres (unde nomen) folijs ejus contusis & carpo admotis utebantur. Secundo & Quarto ijdem venatores Abbeis/ & Teuffelabbeis/ id est, Præmorsæ, & Diaboli morsus nomen indebant. Quinti nullam peculiarem appellationem intelligebam: non incommodè tamen, meâ opinione, πλατύφυλλον βατράχιον, à foliorum amplitudine cognominari possit. *Nomina. Κατέχιον πλατύφυλλον*

VNGARI Ranunculum in genere *Beka fiu* vocant.

Ranunculus glomerato flore.

RANVNCVLI porrò illius, quem Gesnerus in Descriptione montis fracti Trollium florem vulgo dici scribit, quíque à Dodonæo Ranunculus globoso flore appellatur, & Quintus est inter externos ab ipso Pemptadis tertiæ lib. IIII. cap. III. flore in globum collecto, descriptos, duo in Austriacarum Stiriacarúmque alpium pratis observabam genera: Majus unum, ampliore flore, & quasi aureo: Alterum, humilius, flore paullo minore, & colore, ut plurimum, ex viridi pallescente: aliâs, foliorum formâ, capitulis, semine nigro, & radice inter se conveniebant. Illum etiam inter primulas veris rubro flore præditas, ex septentrionalibus Angliæ montibus erutum recenter Londini anno octuagesimo primo supra millesimũ & quingentesimum cõspiciebam. *Ranunc globoso flo. Trollius flos duorum generũ.* 1. 2.

RANVNCVLI GRVMOSA RADICE. CAP. LIII.

NVNC de ijs Ranunculis agendum οἱ χοιράδωδες τὴν ῥίζαν ἔχουσι, qui veluti grumolam, sive in grumos quosdam longos & breves congestam habent radicem, Chelidonij minoris ferè instar. Horum duo genera mihi conspecta, quæ in duo distincta capita dividenda esse existimavi. Hoc autem Priore acturus de ijs quæ natali loco (præter secundum) flores proferentia observabam. Sequente verò, quæ aliunde invecta, vel ipse habui, aut alij se habuisse, vel conspexisse mihi retulerunt. *Ranunc grumosa radice.*

EORVM ergo Ranunculorum grumosâ radice quos nativo loco observabam, Primus, quinque, sex aut plura habebat folia, circinatæ pænè rotunditatis, in ambitu serrata, per terram expansa, splendentia, & velut i tumentia bullatáque supernè, nervosa, & lanuginosa infernè, ingrati initio saporis, sed postea ferventissimi: inter folia exiliebant aliquot pediculi verius quàm cauliculi, dodrantales ferè, vel breviores etiam, villosi & lanugine quadam obsiti, singuli sustinentes florem luteum, odoratum, quinis, senis, octonis interdum, aut pluribus foliis constantem, quibus vento excussis, vel sponte defluentibus, capitula, aliorum ranunculorum capitellis aut fragi rudimẽto similia apparebant, pallida: radix ex multis crassis longiusculisq; grumis sive tuberculis constabat Chelidonij minoris lõgioribus radicibus non

Ranuncul. grumosa radice I. Ranuncul. grumosa rad. I. species II.

non dissimilibus, quibus plurimæ tenues fibræ erant intermixtæ: temporis autem successu succrescente planta, ex adnatis separari & in plures plantas pangi posse, ipsa experientia demonstravit.

Natales. Frequens erat circa Olysipponem inter oliveta, & plerisque Bæticæ locis, ubi florentem Novembri & Ianuario colligebam, atque amicis in Belgium mittebam, apud quos etiam Octobri & Novembri flores protulit, & tota hieme folia retinuit in Maium usque mensem: aliis novis, paulò ante quàm florere incipiat, repullulantibus.

Nomina. ERANT in Lusitania qui *Montan* nominarent (quâ tamen appellatione, ferulacea quædam planta apud eos etiam insignitur) & ex lacte propinarent, ad provocanda menstrua. Sed in Bæturiâ aliam plantam pro *Montan* proponunt, eam videlicet, quam odoratâ radice, plantaginisque ferè foliis, inter Doronici genera, lib. IIII. cap. VIII. hujus Plantarum historiæ, repono: quia forsitan in montanis nascitur.

Ranunc. grumosa radice II. sive πλατύφυλλος. ALTER, quina aut sena promebat à radice folia, impensè viridia, lata admodum, ut initio πλατύφυλλον Pannonicum esse censerem, formâ enim, illius foliis non erant valde dissimilia, & Platani foliorum formam plurimum imitabantur, multis venis prædita: inter quæ caulis exiliebat pedalis, satis firmus, aliquot foliis minoribus & valde incisis præditus, è quorum sinu prodibant ramuli minoribus adhuc foliis obsiti, inter quæ nascebantur flores, longiusculo pediculo innixi, quinque foliis luteis satis amplis constantes, quorum umbilicum occupabant multa stamina aurei coloris apicibus prædita, & capitulum medium cingentia: numerosa firmabatur radice è multis oblongis crassiusculisque grumis compacta, instar radicis Tripolitani ranunculi, quæ longioribus grumis constat, colore ex albo & fusco mixto extrinsecus præditis.

Hanc plantam sponte provenientem non observabam, sed ab honestissimo viro Willelmo Parduyn Medioburgensi cive, primùm accipiebam; deinde iconem coloribus ad vivum expressam è plantâ Cretico semine, ut scribebat, sibi natâ, mittebat diligentissimus Iacobus Plateau. Illam autem, folia ante hiemem (quam perbellè fert) promere, & adnatis se propagare animadvertebam.

Ranunc. grumosa radice III. Thora Valdensium. Aconitum I. Dioscoridis NON valde dissimili radice erat ea planta, quam inter Ranunculi genera etiam referendam censebam, & cui Tertium locum inter ea quæ grumosa radice constant, dabam, quæque apud rei Herbariæ studiosos Thoræ Valdensium nomen obtinuit, à Clarissimo autem viro Conrado Gesnero, non uno loco, Aconitum primum Dioscoridis

Ranunculus Creticus latifolius.

Pthora Valdensium, montis Baldi.

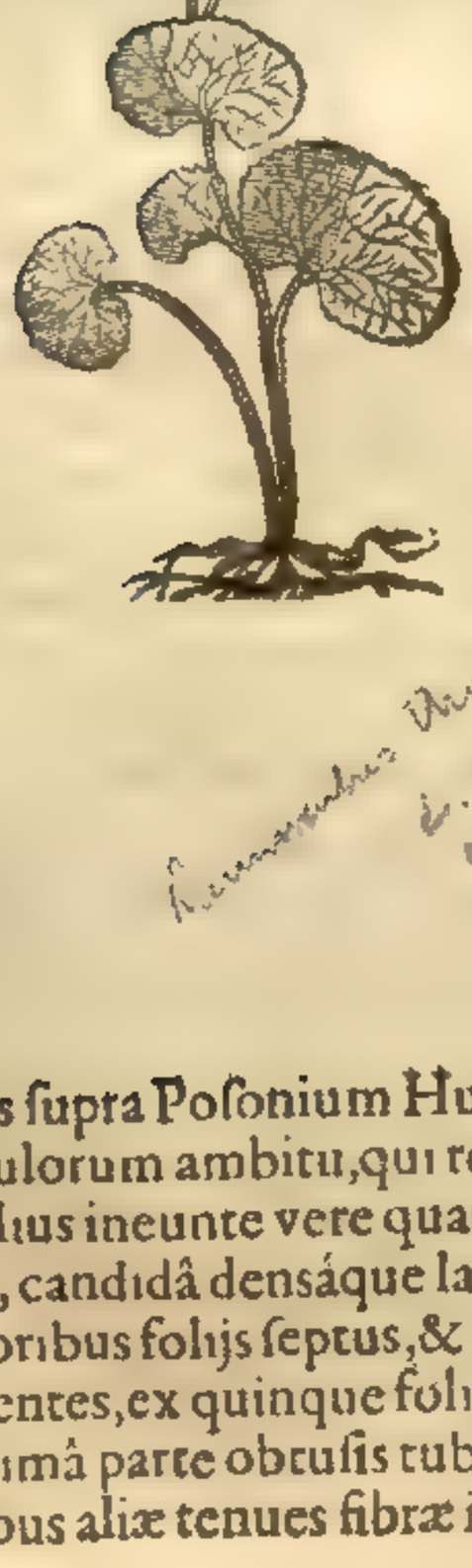

Ranunculus grumosa radice III.

ridis esse putatur: de quo peculiaris assertio post ipsius Epistolas, operâ Casparis Wolfij editas, inserta est, ubi Cyclaminum tertiam Plinij Lib. XXV. cap. IX. Naturalis Historiæ, & Limeum ejusdem Lib. XXVII. cap. XI. descripta, esse contendit. *Cyclamin. III. Plinij.* *Limeum Plinij.*

Illum ranunculum ego in Etscheri summi jugi præcipitijs & rupibus tenui terrâ leviter coopertis, atque ad meridiem obversis, mense Augusto inveniebam, deinde frequentiorem & vegetiorem, majoréque copiâ in Sneberg, arduo illo rectoque ad secundum jugum ascensu, & alio ipsi vicino. Ejus tamen folia breviora, supernâ etiam parte latiora & magis incisa esse deprehendebam, quàm sint Thoræ Valdensium, aut illius, quam è monte Baldo apud Veronam erutam conspeximus, folia. Hujus præterea flos quinis foliis constabat, quum illorum quaternis dumtaxat foliis exprimatur: cæteræ notæ satis conveniebant. *Natalis.*

SED & Quartum, qui eorum quos sponte provenientes observabam Tertius, Maio florentem eruebam in Hamburgensi monte, duobus supra Posonium Hungariæ milliaribus, quâ Occasum spectat, præsertim in eorum tumulorum ambitu, qui recenter à talpis suffossi erant, propter terræ erutæ mollitiem. *Ranunc. grumo. radice IIII. Natalis.*

Folia illius ineunte vere quaterna aut quina exibant longo pediculo innixa, oblonga & multifida, candidâ densáque lanugine obsita: caulis gracilis, pedem altus, interdum cubitalis, minoribus foliis septus, & ramulis aliquot præditus, quibus flores insidebant aurei valde splendentes, ex quinque foliis compositi, inodori, interdum gemelli. radix multis brevibus & extimâ parte obtusis tuberculis sive grumis constabat, ut pænè in Chelidonio minore, quibus aliæ tenues fibræ intermixtæ. Multas proles ea radix generare solet, vel matri adnascen-

Ranunculus grumosa radice IIII.

Ranunc. Illyric.

2.

Ranunc. Asiatic. grumosa rad. 1.

Ranunculus Asiaticus grumos. radice 1.

adnascentes, ut in Tripolitano, sequenti capite describendo, vel subinde tenui fibræ inhærentes procul à se sparsas.

Similem C. V. Alphonsus Pantius Ferrariensis Medicus, in Belgium ad nos mittebat Ranunculi Illyrici appellatione.

Alium præterea Iacobus Plateau, multò majoribus folijs, caule, & floribus, magisque incanum, tum etiam magis numerosis radicibus, ut commodè Illyricus major dici possit. Is nunc in omnibus hortis plus satis familiaris: quia latè per tenues fibras, subinde novas plantas generantes, se spargit, & magna loca brevi occupat.

RANVNCVLVS ASIATICVS grumosa radice. CAP. LIIII.

PEREGRE invectorum Ranunculorum qui grumosam radicem habent, Primus, aliquot à radice producit folia, unciam lata, duabus parvis lacinijs divisa, per oras serrata, longis pediculis nitentia, crassiuscula & succulenta, glabra, vel quàm levissimè hirsuta, venisq; ex viridi pallescentibus prædita, subacidi & ingrati initio saporis, qui brevi in acrem & linguam mordicantem convertitur: folium, caulem imum amplectens, majus est reliquis, & in tres lacinias divisum, quarum singulæ cetera folia æquant, & tripliciter incisa, simulque in ambitu serrata. Medius inter hæc assurgit caulis, teres, viridis, non lævis, sed quadam lanugine obsitus, quem per intervalla ambiunt bina aut terna folia, minora, magisque laciniata illo quod imo cauli adhæret, summo fastigio amplum sustinēs florem, Pānonici, sive Illyrici florem magnitudine superantem, licet ejusdem quodammodo formæ, & prorsus inodorum, quinque, aut sex interdum folijs constantem, nōnunquam etiam (nam sæpe vitiosus fit) ternis aut quaternis dumtaxat, qui forinsecus phœnicei sunt coloris, internè verò miniati elegantis & splendentis, medium florem occupantibus plurimis tenuibus & rubris staminibus, quorum apices crassiusculi, initio pulli, deinde cineracei coloris, extuberante inter media stamina capitello, purpuræ nigræ villis obsito, quod in unciālem aut amplioré longitudinem tandem excrescens, frequētis seminis rudimento quidem obsitum est, sed prorsus plani & inanis, mihi certè numquam fertile fuit: multas habet radiculas ex uno capite dependentes, breves & crassiusculas, perinde atque Pannonicus sive Illyricus, vel etiam Lusitanicus, à quorum grumosis radicibus non multum differunt (sunt enim aliæ alijs lōgiores) extremâ tamē parte non obtusæ, sed singulæ in tenuē fibram paùlatim desinētes, solidæ, fusci exterius coloris, interius albi, ingrati initio saporis, deinde acris. Cum Pannonico porrò grumosa radice ranunculo illud ferè commune habet, quòd sub caule inter medios radicis grumos, crassiusculus veluti ramulus enascatur, qui obliquè per radicum interstitia se porrigens, in unum caput extuberet,

tuberet, è quo multæ radices paullo superioribus minores dependẽt, è quorum medio caulis exilit, sub quo deinde alius ramulus similiter prodit, in latus, uti superior, per radicũ spatia se spargens, & novam radicum congeriem generans: quin & matri, sive primariæ radici adnascuntur contigui & quasi ipsi insidentes terni aut quaterni similium, & quasi matri æqualium grumorum globi: quâ sanè ratione satis feliciter se propagat: habet præterea albas quasdam fibras per crassiorum radicum spatia sese explicantes & spargentes.

Ranun. Asiat. πολύκλωνος, sive grum. rad. II. Ranunc. peregrinus grumosa radice I.

ALTER, ab illo vix differt vel grumosâ radice, vel foliis florúmve formâ & colore: in solo caule est differentia, qui, ut plurimum, paullo crassior & firmior est, atque etiam πολυκλαδὴς: ex foliorum, quæ illi adnascuntur, alis unum aut alterum proferens ramulum, qui florem primario paulò minorem sustinet: ut videre licet in subjecta icone affabrè expressâ. *Ranunc. Asiat. grumosa rad. II. sive πολυκλαδὴς.*

Floret uterque sub Maij finem, aut Iunij initio. *Tempus.*

ANNO octogesimo supra millesimum & quingentesimum, Constantinopoli allatæ sunt Mag^co viro Wolfgango ab Eritzestorf, aliquot Prioris radices *Tarobolos catamer lalé* nomine insignitæ, quod Tripolitanum plenum florem significat: licet etiam hac appellatione quidam amici ex eodem loco postea semen acceperint, quod mihi communicatum & terræ commissum, non Ranunculi plantam, ut sperabam, sed legitimam urticam, vulgariter Romanam dictam, produxit. *Nomina.*

Subsequentibus deinde aliquot annis, Alterius radices inferri cœperunt Prioris radicibus commixtæ.

SCRIBEBAT porrò ad me Iacobus Plateau anno M. D. XCV. se ea æstate Insulis Flandriæ urbe, conspexisse in pensilibus hortis Ioannis Bridoul, ejus urbis Medici, Ranunculi duo nova genera, ipsi antea non visa, semine nata, accepto ex Italia præcedente anno: atque ab illo utriusque iconem impetrasse, quam ad me mitteret: ex qua brevem hanc descriptionem concinnabam, & huic capiti inserebam, non dubitans, quin rei herbariæ studiosis gratum facerem. *Ranunc. peregrin. grumosa radice.*

EX radice multis grumis constante, qualis est Asiatici, oriuntur Primo generi folia plana, Asiatici foliis non valde dissimilia, & inter illa caulis pedalis altitudinis, in binos graciles ramos divisus, summo fastigio sustinentes singulares flores, quinque foliis constantes albis, quibus (maximè circa oras) suave rubens color permixtus esset; medium florem obtinebant multa flava stamina oblongiusculum capitulum cingentia: caulem autem, ante I.

quàm inolas divideretur, amplectebantur alia folia, in ternas aut plures profundas lacinias secta.

II. ALTERVM genus, ex simili radice planiora superioribus promebat folia: inter quæ gracilis assurgebat caulis, cujus infimam partem ambiebãt folia in tres profundas lacinias, eásque in ambitu crenatas divisa: mediam autem illius partem, alia singularia, eáque nec laciniata, nec crenata: summo cauli inhærebat flos quinque foliis, ut præcedens, præditus, similísque cum illo coloris, sed extimâ parte magis orbiculatis, & leviter crenatis: medium florem occupabat breve capitulum staminibus cinctum.

Quo tempore flores protulissent, non adscripserat: sed similia genera etiam se habere existimabat, semine Cretico nata, quorum florem nondum conspexisset.

III. VNA tamen planta florem prorsus niveum illi postea tulit, in reliquis Tripolitani flori omnino similẽ; ipsius tamen plantæ folia nonnihil differebant, quia paullulũ albescebant.

Illius iconem cum altera, cujus flos radiatim mixtus rubro & flavo coloribus, hoc est, venis flavis magnâ venustate rubrum colorem secantibus, anno M.D.XCVI. ad me mittebat, & duobus insequentibus annis, ejus qui floré album habet, radices, quæ tamen brevi postea perierunt, tametsi diligentem operam adhiberem, ut eas conservare possem. Scribebat insuper aliud Ranunculi genus ipsi natum semine etiam è Creta accepto, quod Autumnale esset, necdum tamen florem tulisset. An ipse postea florem ejus conspexerit, me latet; quia licet ad me plures ab eo tempore dederit epistolas, in eis nullam ejus Ranunculi mentionem fecit.

ET hæc quidem de Ranunculo grumosâ radice, qui florem simplici foliorum serie constantem ferunt, scribenda esse existimabam. Sequente autem capite, illum qui florem plenum, & multiplici foliorum serie præditum habent, describemus.

RANVNCVLVS ASIATICVS GRVMOSA RADICE pleno flore. CAP. LV.

Ranunc. Asiat. grumosa radice pleno flore 1.

PEDALEM habet Primus caulem, inter quaterna aut quina folia diluta viriditate nitẽtia emergentem, mediæ formæ inter palustris & alterius ranunculi echinato semine prædití folia: quæ per caulẽ sparsa, minora & laciniata: summo cauli insidet magnus flos multiplici foliorum glomeratione constans, ut qui ferè in Ranunculo vulgari polyphyllo flore tuberosáque radice prædito, non aurei tamen, ut ille, coloris, sed coccinei valde rubentis, & quasi sanguinei: ex folij, cauli inhærentis, ala natus ramus, sustinens similem florem, sed minorem: multæ huic radices simul cõgestæ, Lusitanici ranunculi grumosis radicibus persimiles, asphodeliformes, pallescentes.

Hanc descriptionem concinnabam, cùm Hispanicarum stirpium Historiam publicam facerem, non ex vivâ plantâ (nondum enim videre tum cõtigerat) sed ex icone vivis coloribus exexpressâ, quam Generosus Carolus Rym, p. m. defuncto quinquennali Cęsarei Legati munere munere, apud Selimum Turcarum Imperatorem, Constantinopoli rediens mihi communicaverat.

Istam porrò iconẽ tametsi ego & aliquot alij, ipsis Cęsareis Legatis subsequentibus annis miserimus, ut plantam quam ea pictura referebat, ad nos perferendam curarent: nunquam consequi potuimus. Sed Anemonem latifoliã pleno flore interdum miserunt, negantes eum ranunculum aut unquã sibi conspectum, aut istic notum esse. Certum tamen erat ex plantâ quæ in rerum naturâ est, ad vivum expressam fuisse, quod mihi testati sunt, & ipse Carolus Rym, & ejus pictor Lambertus de Vos, qui illam delinearat, atque Doctissimus vir Arnoldus Manlius Rymij tunc medicus, nunc in inclytâ Colonienſi academiâ Medicinæ professor, qui Anemones genus esse censebat, & ipsa etiam experientia postea docuit.

NAM cùm anno M.D.XCI. hãc Historiam Francofurti recognoscerem, ut castigatior, & auctior in publicum prodiret, Viennam inferri cœpisse monitus sum à Generosa Dn. de Heusenstain,

Heuſenſtain, quæ præcedente anno florentem plantam ſe habuiſſe ſcribebat. Illius florem reſiccatum ab ea impetravi, ne dubitarem inveniri, etiam ſequente Autũno adnatam grumoſam radicem, quæ, licet exilis & exſucca, Maio tamen menſe M. D. XCII. florem tulit, qualem cum ſua ſtirpe nunc deſcribemus, & iconem ad vivum expreſſam adjiciemus in ſtudioſorum gratiam.

Ranunc. Aſiat. grum. rad. pleno flo. II.

Ranunc. Aſiat. grum. rad. plen. flo. III.

TERNA autem vel quaterna habet à radice prodeuntia folia, Aſiatici, ſive Tripolitani Ranunculi foliis ſimilia, & illorum inſtar inciſa, minora tamẽ, inter quæ emergit cauliculus dodrantem pedis altus, gracilior quàm Tripolitani, cui inhærent bina folia, (interdũ & tertium puſillum) quorum infimum ternis profundis lacinijs per oras ſerratis diviſum eſt, alterum, quod ſupernum & anguſtius, quinque lacinijs uſque ad medium nervũm inciſis, quarum ſingulę unicam crenam habent, nõnumquam binas, aut plures, extima verò binas tantum: ſummo cauli inſidet caliculus quinque foliis prędituſ gemmam floris amplectens, qui explicatus, multiplici foliorum ſerie conſtare conſpicitur (cẽtum enim & triginta habuit) foris ſubphœniceꝰ initio coloris, deinde miniati, interius elegantis rubri miniati ad coccineum tendentis, quorum alia latiuſcula, alia anguſtiora, umbilicum floris occupante foliaceo quodam capitulo minus miniato: radix Aſiatico ſimplici ſimilis, aliquot grumis minoribus conſtans, & illius inſtar propagines ad latera (ſed rarò) ſpargens.

Ranuncul. Aſiat. grum. radic. pleno flore II.

HABVIT & eodem anno XCI. Generoſa Dn. Vngnadin, Ranunculi pleni Byzantio accepti radices, quarum una diverſum à ſuperiore florem dedit. Dimidiati caulis illius cũ ſuo flore iconem ſuis coloribus expreſſam ejuſdem anni Autumno cum alterius ſimilis (ut adſcribebat) radice, ad me mittebat: tulit illa quidem vere ſequente terna aut quaterna folia, ſed quæ frequentibus imbribus fuêre corrupta, deinde etiam radix. Quę tamen dedit folia, non valde diſſimilia ſuperioris foliis, ſed minora & pluribus tenuioribuſque lacinijs diviſa. Radicem, ſimulátq; accepiſſem, expreſſi qualis in ſubjecta tabellâ, folia autem vere, ante quàm marceſcerent: reliquam ſtirpis iconem ex icone miſſa imitatus.

Radiculæ porrò quinque aut ſex, ſuprema parte craſſiuſculæ, ex uno capite depẽdebant, ſuperioribus paulò longiores, è quarum capite prodierunt quæ dixi folia: cauli tereti, ut ex icone miſsâ apparet, inhærebant bina folia, quorum infimum in tres majores lacinias diviſum, & illæ denuo in ternas, media verò in quinas minores: ſupernum folium in ſeptem profundiores lacinias diſſectum, ſingulæ deinde in ternas minores: ſummo cauli inhęrebat flos frequentibus & multiplici ſerie diſpoſitis foliis conſtans, quorum alia alijs paulò latiora, coloris, ut pictura oſtendebat (quem neſcio an pictor fideliter imitatus ſit) miniati: è medió flore

Ranuncul. Aſiat grum. radice pleno flore III.

dio flore profiliebat pedicellus unciam altus, fustinens alium florem minorem, plenum tamen & ejusdem coloris, non secus ac videre est interdum in Ranunculo illo tuberosa & magna radice, cujus flos flavus multiplici foliorum serie constans, qui sæpe non modò secundum florem ex primo, sed & tertium ex secundo nonnumquam producit: ex superioris autem folij sinu natus erat ramulus duobus tenuibus foliolis præditus, cujus fastigio insidebat floseulus etiam plenus secundo ferè æqualis.

Nomina. Quo nomine missæ fuerint hæ radices Byzantio, neutra mihi indicare potuit: sed ab illis accepi addita Germanica appellatione Turggische dicke rott Schmaltzblumel/ hoc est Turcici pleni rubri Ranunculi.

ANEMONE SILVESTRIS. CAP. LVI.

RANVNCVLOS proximè sequi debet Anemone, propter formæ & facultatum quandam cognationem. Exteras verò præcedere debere silvestres consentaneũ est. Illarum duas species, licet ab alijs observatas, paulò tamen diligentiùs describere animus est, quia in Austria, Stiria, & Pannonia sponte nascentes à me sæpius erutæ, & earum semina collecta.

Anemone silvestris I.

Anem. sil. I.

PRIMÆ, ex unâ radice multa germinant folia, Ranunculi cujusdam in uliginosis pratis nascentis foliis pænè similia, tribus usque ad umbilicum incisuris, deinde alijs minoribus laciniata, viridia, mollia, & hirsuta, ingrati initio saporis, postea acris: caulis inter illa assurgit palmaris, interdum pedalis, nudus, satis crassus, candidâ lanugine pubescens, tria alia folia sustinens prioribus ferè similia, sed minora, & inter illa florem oblongiori pediculo insidentem, unicum, nonnumquam (sed rarissimè) binos, initio ante quàm aperiatur, lanuginosum, deinde, ubi expansus est, parte interiore lævem, lactei candoris, exteriore verò, circa ungues leviter interdum purpurascentem, quinque, ut plurimum foliis, nonnumquam pluribus constantem, ijs, quæ in Pulsatillæ flore, paulò minoribus, orbiculato mucrone, in cujus medio capitellum extuberat, multis croceis staminibus cinctũ, quod tandem resolvitur in exiguum semen planũ densâ quadam albâ lanugine involutum, quemadmodum in plerisque alijs Anemones generibus: radix ex uno capite multas nigricantes & capillares fibras spargit, nonnullas præterea crassiores, quæ serpentes, subinde novas ex lateribus plantas procreant, ingrati & acri saporis.

Natalis. Vicinis urbi Viennę pratis, & plerisque Austriæ, Pannoniæ superioris & inferioris, tum etiam interamnis ultra Dravum flumẽ montanis locis nascitur. Sed & in vicinis Franco-

Tempus. furto ad Mœnum pratis crescentem observabam. Floret istic Maio, in hortis culta, etiam Aprili: quin etiam rursus Autumno interdum. Semen Iulio facilimè vento excutitur, nisi quis maturè colligat, & sæpe negligentius observantem frustratur.

Habuit porrò Ioannes Mullerus pharmacopæus Francofurtensis anno M. D. XCII. inter illas quas ante è pratis erutas in hortum transtulerat, binas, quarum hirsutum capitulũ flavis apicibus cinctum, multis tenuioribus foliis, partim albis, partim purpurascentibus obsitum fuit, ut quis flore pleno esse suspicari posset.

Anem sil. II. ALTERA, ex summo villosóque radicis capite multa profert folia, quemadmodum id Anemones silvestris genus, quod vulgus Pulsatillam appellat, illius præsertim quod dilutiore præcocioréque est flore, foliis similia, latiora tamen, duriora, & in tres foliorum alas divisa, supinâ parte viridia, pronâ paullo candidiora & villosa, ingrati & valde acris saporis: inter quæ caulis emergit palmaris, firmus, hirsutus, quem circa summum terna, ut in Anemonibus, conjunctim amplectuntur folia, laciniata, & multis divisuris secta: flos summo cauli insidens sex foliis constat, interiore parte lacteis, exteriore nonnihil purpurascentibus interdum, & villosis, minor quàm Pulsatillæ, sed non

paucioribus

Anemone silvestris II.

paucioribus luteis staminibus præditus, quæ tandem in plumati sẽminis congeriem, quemadmodum in pulsatillis, transeunt: radix oblonga, minimi digiti crassitudine, paucis fibris donata, nigro foris cortice tecta.

Natalis. Crescit hęc in celsioribus Etscher & Deurrnstein Stiriæ jugis, inter scopulos tenui & levi terrâ tectos: plerumque verò in ipsis scopulorum fissuris & commissuris adeo altè radices agit, ut summâ difficultate, & vix unquam, nisi avulsis ferreo instrumento scopulorum fragmentis, integras mihi eruere licuerit. *Tempus.* Floret autem istic Iulio, interdum etiam dumtaxat Augusto, pro æstatis maturius aut serius incipientis naturâ, solutis videlicet nivibus: nam è primis floribus est. Semen plerumque maturitatem adquirit sub extremum Augustum. Difficulter autem vel cicurari vel mitiorem aërem ferre potest, quemadmodum etiam pleræque aliæ elegantes plantæ in summis illarum Alpium jugis natæ, quas aliquoties cum suo cespite in hortum intulimus, & commodo convenientéque earum naturæ loco repositas, conservare studuimus: sed frustra omnẽ curam & diligẽtiam adhibuimus.

Anem. fil. III. TERTIVM quoddam & elegans genus, nec hactenus descriptum, non ego observabam, sed D. Thobias Roelsius medicus Mediobũrgensis apud Mattiacos, dum anno M. D. XC. ex Italia Basilæam proficiscereturt.

Abradicis autem (quæ nonnumquam minimi digiti crassitudinem æquat) villoso capite, ut ille mihi significabat, multa germinabant folia, vulgaris Pulsatillæ foliis pænè similia, laciniata, & multis divisuris secta, mollia, parte supinâ viridia, pronâ autem paullulum candicantia & valde hirsuta, inter quæ caulis emergebat nudus, rotundus, lanugine obsitus, circa summum sustinens foliola, è quibus prodibat vulgari pulsatillæ similis pediculus, cui insidebat unicus flos major, ut plurimum, pulsatillæ vulgaris flore, sex foliis constans, quæ interiore parte valde flava erant, exteriore autem, ob lanuginem, dilutiora & pallentia: in hujus meditullio orbiculatum caput eminebat luteis staminibus cinctum, cui villosa cæsaries succedere videbatur, quam Augusto mense maturitatem consequi arbitrabatur. Florebat Iunio.

Natalis. In Alpium planis nasci asserebat, nusquam verò abundantius observasse, quàm circa pedem montis S. Bernardi, quâ Helvetios spectat.

Anem III. Matthioli. PRIOREM exhibere videtur Matthiolus Anemones tertiæ nomine, licet pictor iconem negligentius expresserit. Alterius iconem ponit Lobelius in Observationibus, solâ additâ appellatione Pulsatillæ albæ: quæ licet Pulsatillæ vulgari congener sit, ab illa tamen differt floris formâ, qui nolæ modo non est pendulus, ut Pulsatillæ, neque etiam mucrone reflexo. Non negaverim tamen Pulsatillam alpinam niveo flore nuncupari posse, & inter Anemones silvestres, ut & Pulsatillam, esse referendam. Vtraque autem Belgicorum hortorum incola facta est meâ operâ, missis Viennæ Austriæ ad Nobiles viros Brancionem & Dilfum plantis & seminibus.

Anem. alpina Gesneri. SECVNDÆ meminisse videtur Gesnerus in Descriptione Montis fracti, libello de Lunarijs herbis, in hunc modum. Anemone quædam Alpina, radice nigra, capitulo seminis hirsuto, & lanugine instar vitis silvestris causticæ referto, Pulsatillæ quam Itali vocant, cognata. Pastores aliqui *Bitzwurtz* appellant, quòd, cataplasmatis instar, venenatis morsibus imposita, pecori salutaris sit.

TERTIÆ, ut dixi, historia, à nullo hactenus Scriptore prodita: atque ejus cognitionem lubens acceptam fero Doctissimo Roelsio, qui ejus plantam siccam ad me mittebat, ut historiam concinnare possem.

Pulsatillæ duorum generum. CETERVM, Pulsatillæ vulgaris duo genera passim in Austriæ & vicinarum regionum locis editioribus & vento perflatis inveniuntur: unum, præcocius crassiore folio, ampliore & dilutiore flore, quod ab Vngaris *lo kevvkevvrchin*, id est, equi kewkewrchin sive equina Pulsatilla: alterum, non adeo præcox, folio tenuiùs inciso, floreque minore, & purpurei coloris adeo saturi, ut niger videatur, Vngaris *lean kevvkevvrchin*, hoc est, virginis kew-

Pulsatilla vulgaris dilutiore flo.

Pulsatilla vulgaris saturatiore flo.

kewrchin, sive virginea pulsatilla appellata. Invenitur autem utrumque genus interdum lacteo flore, mixtim inter alias ejus generis plantas nascens, & simul ineunte vere flores producens. Quod autem rubrum florem habet, videre nemouan mihi contigit.

Pulsatilla plenoflora.

Inveniri etiam mihi significatum fuit Pulsatillam, quæ floré duplici foliorum serie constantem ferat, atque ex ejus semine natæ plantulæ missæ, quæ ubi adoleverūt, flor duplum, ut speraveram, sed simplici sex foliorum serie præditum floré tulerunt, præcocem similem.

Silvarum Ranunculi.

Anemone νεμόρια. Tempus.

VVLGARES etiam sunt in Pannoniæ & Austriæ silvis illæ stirpes quæ toti Germaniæ, & multis alijs Provincijs communes, à nōnullis Silvarum Ranunculi nuncupantur, Anemones tenuifoliæ cęruleo flore pænè folijs, & inter silvestres Anemonides procul dubio numerandæ: imò à quibusdam silvestris Anemone, Theophrasto λειμώνια dicta, æstimatæ.

Solent autem illæ novo Vere florem proferre, eumq; aut lactei prorsus candoris, aut purpurascentem, aut cui in candore leviter aspersa sit dilut or purpura, sive carneus (liceat mihi hoc vocabulo uti) color. Est etiam quæ flavum habeat: sed folijs nonnihil differt, plerumque etiam humilior est & præcocior. Quæ verò florem habent lacteum, subcęruleum, & purpureum (cujus folia duriora) Neapolitano agro sponte crescunt, referente doctissimo viro Ferdinando Imperato, atque ob radicum acrimoniam, *Gengevo salvatico*, id est, Gingiber silvestre, vulgò appellantur.

Gengevo salvatico.

CETERVM, præter enumerata Ranunculi nemorosi genera quæ simplici flore constant, bina alia observabam non spōte nata, sed in hortis culta: quorum unum cum eo qui pleno flore est, infra describendo, accipiebam.

Anem. λειμώνια peregrina I.

ID ex radice longâ, terete, & in ramos se spargente instar superiorum Silvarum ranunculorum, folia reliquis similia proferebat, & abs extimâ radicis parte cauliculus assurgebat dodrantalis, teres, ex viridi purpurascens, summo fastigio gestans terna folia longo pediculo purpurascenti innitentia, quæ in tres lacinias dividebantur usque ad pediculum illas sustinentem, inter quæ crescebat triuncialis pediculus, ex viridi etiam purpurascens, floré sustinens octo aut novem brevibus mucronatisq; folijs constantem prorsus albis, quibus tamen externâ parte nonnihil suave-rubentis purpuræ erat veluti insperſum, medium florem occupante capitulo viridi, fragi rudimentum referente, quod ambiebant multa staminula alba & tenuia, apicibus flavis prædita: adnascebantur interdum sub flore bina aut terna folia mediâ ex parte alba, alterâ viridia. Florebat cum alijs Aprili.

Anem. λειμώνια peregrina II.

ALTERVM, in horto ornatissimi viri Christiani Porreti. Quod neque radice, neque folijs, illi quod candidum aut purpurascētem florem profert, dissimile erat: longâ enim serpebat radice,

Ranunculus silvarum

Ranunc. silvar. pleno albo flore.

radice, cauliculos etiam ex viridi purpurascentes habebat, in quorum fastigio, non terna, sed septena plerumque nascebantur folia admodum virentia, in alia terna (eáq; laciniata) divisa usque ad pediculum illa sustinentem, qui purpurascebat: inter quę alius pediculus assurgebat binas uncias longus, herbacei coloris, sustinens florem octo aut novem folijs constantem, quorum quatuor externa tribus lacinijs extimâ parte divisa foris circa ungué purpurascebant, alia interna minimè, sed omnia herbacei erant coloris, & umbilicum habebant interiore parte ex viridi albescentem, quem occupabat capitellum immaturo fragо simile, viride, illud cingentibus multis exalbidis staminibus, flavis apicibus præditis. Florebat Aprili cum superiore.

Anem. lacinijs pleno flore.

Ex superiorum porrò vulgarium genere, non ita pridem observatæ sunt duæ novæ species, quæ plenum florem habent, à nullo (quantum quidem intellexi) adhuc descriptæ: certè demum mihi conspecti sunt earum flores sub extremũ Aprilem anno M. D. XCIII. quum biennio antè missæ fuissent à N. V. Ioanne Boisot, monente circa illarum culturam id esse observandum, ambas in horto veluti cancellis quibusdam cohiberi, aut concludi fictilibus debere, ut plenum florem proferant, alioqui nimiâ luxuriâ degenerare, eásque simplicem dumtaxat dare.

Anem. lacinijs pleno albo flore.

DODRANTALI Prior assurgit caule, tereti & rotundo, quem circa medium æquali situ ambiunt ternæ, magnâ ex parte foliorum alæ, in ternas plerumque profundas lacinias divisæ, atque illæ rursus in cienas aliquot sectæ, perinde ferè ut in eo qui simplici flore albo est, Silvarum ranunculo: sunt verò ea folia supernè virentia, infernè paululum incana, ac brevi lanugine pubescentia: summus caulis desinit in terna, quaterna, aut interdum plura folia jam dictis minora, ternis tamen etiam profundis lacinijs divisa, & in ambitu serrata, in quorum medio oritur flos multiplici foliorum serie constans, ut interdum tricenis quinis, quadragenis, aut pluribus foliolis præditus conspiciatur, quorum exteriora & ampliora, in ternas nonnumquam lacinias secta sunt & versicoloria, hoc est, coloris ex albo & dilutè virescente mixti, interna verò, minora & angustiora, intrinsecus nivei coloris, foris etiam quidem albi, sed cui suave rubens permixtus videatur. odor florum Spinæ appendicis æmulus: medium florem occupat capitulum multis staminulis prędituм, quale in vulgari Silvarum ranunculo.

Anem. lacinijs pleno purpur. flore.

ALTERA paulò brevior est, cauliculi tamen similes, teretes & rotundi, quos etiam circa medium ambiunt ternæ, quaternæ, & plures nonnumquam foliorum alæ, in ternas profundas, & usque ad pediculum pertingentes, lacinias divisæ, & illæ similiter in alias lacinias minores

Ranunc. silvar. pleno flore purpurasc.

Tempus.

Vtriusque natales.

Anemone hortens. latif. simplo flavo flo.

Anemones genera prima.

Anemones in sua prima genera divisio.

Anem hortens. latif. x. simpl. flore.

minores fissæ, eæque serratæ: ipsa folia supinâ parte saturè virentia, pronâ paullò candidiora, utrimque tamẽ brevi lanugine pubescentia: summo cauli innascũtur ternæ, quaternæ, & plures interdum foliorum alæ, trifariàm divisę usque ad pediculum, atque illæ in ambitu crenatæ, mollique lanugine, non secus pubescentes ac majora folia, quarum petioli saturo colore purpurascũt: inter illas exoritur flos quadragenis aliquando aut pluribus foliolis constans, quorum externa latiora, quædam etiam laciniata, interna verò, minora, omnia autem saturè purpurascentibus infimis unguibus (quibus admixtum sit cærulei quidpiam) prædita, deinde albicantia, tandem dilutè & eleganter purpurascentia, medium etiam occupante villoso capitulo, ut in superiore: idem etiam qui in illo odor. Vtriusque radix persimilis, longa, teres, nodosa & ramosa, propagines fundens & aliquot fibris donata: denique silvestris radicem per omnia referens.

Paullo serius Silvestri floret: non minus tamen acri atque urente qualitate prædita, quàm illa.

Ante aliquot annos casu repertæ elegantes istæ & venustæ plantę apud meos Belgas: quæ purpureo quidem est flore in silva, Monachorum cœnobio *Florival* appellato, adversa, binis à Lovanio milliaribus: quę autem album illum habet, in silva *Meerdael*, ditione Illmi Ducis Arschotensis.

ANEMONE HORTENSIS simplici flore. CAP. LVII.

DVo Anemones genera Dioscorides & Plinius faciũt; unum, silvestre; alterum, in cultis nascens. Cicuris autem tres esse species colore floris differentes: aut enim phœniceum esse, aut candicantem, sive lacteum, aut purpureũ; Gal. lib. II. κατὰ τόπους luteum etiam inveniri tradit.

EGO, præter silvestres, de quibus superiore capite egimus, *Externarum*, quæ in hortis aluntur, duo primaria genera observabam: Vnius enim flores simplici foliorũ serie constabant: Alterius autem πολύφυλλοι erant. Vtrumque porrò genus bifariam dividi posse animadvertebam: nam vel latiore erant folio, vel tenuiore & multifido. Ceterùm de illa cujus flores simplici foliorum serie constant, hoc capite agemus, initium faciẽtes ab ejus speciebus quæ latiora habent folia: proximo πολυφυλλανθῆν describemus.

LATIFOLIARVM ergò Prima, satis ampla habet folia, circinatæ ferè rotũditatis, in ambitu serrata, dura, firma, longóq; petiolo fulta, supinâ parte intensiore viriditate prædita, pronâ plerumque purpurascentia, ut Cyclaminis propemodum folia, fervidissimi saporis: inter quæ palmaris exit caulis, teres, subhirsutus, summâ parte ferens terna laciniata folia, deinde ex illis emergẽtem pediculum, qui flo-

qui florem sustinet decem aut pluribus folijs constantem, extemâ parte, flavis: internâ, aureis, umbilicum occupante capitulo multis aureis staminulis septo: radix tuberosa est, oblongiuscula, Tormentillæ vulgaris ferè æmula (talem certe eruebam) aliquot fibris prædita, foris nigricans, intus alba, solida, ingrati admodum saporis, quæque gustantem, excitatâ nauseâ, quodammodo strangulet deinde suâ acrimoniâ linguam aliquantulum vellicet.

Lapidosis quibusdam Lusitaniæ collibus juxta Tagum, atque etiam inter vepres eruebam Decembri anno M.D.LXIIII. & insequẽte Ianuario, qualis videlicet in Hispanicarum Stirpium Historia expressa est: nullum enim florem tum temporis observare licuerat. Sed multos deinde post annos, semine è Lusitania delato, similem apud Hollandos natam me monebat Ioannes Moutonus, pharmacopæus doctissimus & diligentissimus, siccúmque cum caule & folijs florem è Batavia acceptum, communicabat, qualem subjectâ tabelâ exprimi curavimus. *Natalis.*

Anem. hortens. latif. duplo flore flavo.

Anem. hortens. latif. simpl. flore III.

ALIAM latifoliam Anemonem ad me anno M.D.XXCVIII. mittebat N.V. Ioannes Hogelandius, quę prima folia promebat jam dictæ ferè proxima, purpurascentis ex viridi coloris, deinde aliquot alia nonnihil laciniata, inter quæ palmaris unus aut alter caulis prodibat, sustinens folium magnis & profundis lacinijs divisum, è quo assurgebat pedalis interdum pediculus, cui insidebat singularis flos duplici foliorum serie constans, quorum externa sex aut septem, orbiculato erant mucrone, nonnulla etiam dentato, foris pallida & tenuibus quibusdam purpurascentibus venulis quodammodo aspersa, interna autem decem, duodecim, aut plura paullo angustiora, foris etiam pallebant, omnia verò internâ parte flava erãt: ex illo porrò folio cauli summo imminẽte plerumque nascebatur alter ramus dodrantem pedis altus, quem medium ambiebat aliud folium minus, minoribusq; lacinijs præditum, ferens etiam in summo florem similem: medium florem occupabat capitulũ multis luteis staminibus cinctum, quod maturitate in semen planum lanuginosum abibat, & levis auræ flatu discutiebatur: radix infra minimi digiti crassitudinem, binas uncias longa, in profundum ten debat, non in latum se spargebat, unamq; aut alteram, interdum etiam plures teretes appendices è lateribus pronebat, & aliquot insuper fibris prædita erat. Serius alijs Anemones generibus & germinabat & florebat, semen Iunio maturum. *Anem. hortens. latifol. II.*

TERTIÆ folia ejusdem sunt amplitudinis cum superiorũ folijs, sed Saniculæ foliorum pænè divisurâ initio, & pronâ parte nonnihil purpurascentia, mox multifida & tenuius incisa; deinde emergit caulis nudus, lanuginosus, dodrantalis, nonnumquam etiam pedalis, tribus laciniatis folijs, tamquam involucro florem occludens initio, ut in superiore, tandem excrescens, florẽ sustinet, in duodena aut quindena folia divisum, foris quasi cineracei coloris & *Anem. hort. latifol. III. simpl. flore.*

loris & hirſuta, interius miſtâ rubedine purpurâ nitentia, gratiſſimo aſpectu, mediũ caput villoſum nigris ſtaminulis circumſeptum, quod excuſſo flore, veluti primum emergentis aſparagi thyrſulus intumeſcit, & ex plano villoſóq; ſive lanuginoſo ſemine conflatum, per maturitatem leviſſimo aurę flatu decutitur, & ejus arbitrio fertur, perinde ac ſilveſtris Anemones Primæ ſemen: radix novellarum plantarum ſemine natarum, exiguæ olivæ ſimilis eſt, vetuſtior autem, nodoſa & articulata, foris nigrâ, intus alba, fibris aliquot, per quas alimentum trahit, prædita, quæ fruſtulatim fracta pangi & ſeri poteſt.

Natales. Eam quibuſdam Germaniæ locis ſecundùm Rhenũ, inter Moguntiam & Andernacum, inter vepres in aprico florentem Martio conſpiciebam. Poſt annum etiam M.D XXC. (nam ante miſſam non memini) Conſtantinopoli cæpit adferri illi valde ſimilis, ſi non eadem. In hortis culta, ante hiemem plerũque folia producit, verno autem tempore floret, interdum etiam Autumno: ſemen Maio maturum, quod ſtatim ſeri præſtat, ut ſæpe expertus ſum. Similem etiam in Italia naſci arbitror: quia paucos ante annos à doctiſſimo viro Ferdinando Imperato Neapoli accipiebam.

Nomina. HERBARIORVM vulgus apud Belgas Anemonem ſtellatam ſive ſtelligeram nũc cognominat. Miror autem nonnullos adeò temerarij eſſe judicij, ut hanc pro Geranio primo reponere non ſint veriti: quandoquidem legitimum Geranium primum, tuberoſâ radice, ſit ſatis vulgaris notitiæ.

Anem. hort. latifol. IIII. ſimplici flore. ALIVD genus invenitur illi valde ſimile, & fortè ejus ſemine natum, cujus radix ſuperioris radici magnitudine & formâ reſpondet, quemadmodum etiam folijs (quæ profundioribus lacinijs diviſa videntur & dilutius virentia) & floris formâ: colore tamen diſſimili, foris enim folia exalbidi obſoleti ſunt coloris, intus ex purpurâ dilutiore albicant: capitulum ſuis ſtaminibus ſeptum medium florem occupat, quod maturitate in pappum, cui ſemen involutum, abit. Paullo ſerius priore floret.

Anem. hort. latifol. simplici flore. VI.

Anem. hort. latifol. V. ſimplici flo.

Anem. hort. latifol. VI. ſimplici flo.

Anem. hort. latifol. VII. ſimplici flore.

ETIAM ante hiemem ſua profert folia Quintum genus, Tertiæ folijs pænè ſimilia, inter quæ caulis, ut in reliquis, exoritur palmaris, nudus lanugine pubeſcens, tribus folijs, vel quàm leviſſimè, vel non, inciſis, florem (quod in Anemones generibus vulgare eſt) occultantibus, in ſummo præditus, qui tamen ad binas uncias ſive binos pollices, vel etiam altius excreſcens ſupra illa foliola, in octona plerumque, rarò plura, folia, dilutiore rubro, & ad carneum quaſi tendẽte colore interius nitentia, albicantibus unguibus, foris autem obſoletè rubentia & lanugine pubeſcentia explicatur, multis in umbilico violaceis ſtaminibus hirſutum capitulum ambientibus: radix tuberoſa & nodoſa eſt tenuibus aliquot fibris donata, foris nigricans, internè verò candida.

ALIVD Anemones latifoliæ ſimplici carneo flore genus habuit Generoſa Domina de Heuſenſtain Byzantio allatum, quod Aprili & Maio anni M.D.XXCIIII. ipſi primùm flores protulit, foliorum formâ, colore, radice, à ſuperiore parum differens: flores etiam ſimplices, ſed decem aut duodecim latiuſculorum foliorũ numero conſtabãt, purpurei ferè coloris, & ad Tertiæ florum colorem valde accedentis, non carnei, unguibus albicantibus, multíſque nigricantibus ſtaminulis cingentibus medium hirſutũ capitulum, quod etiam maturitate in tomẽtoſam lanuginem planum ſemen continentem, reſolvebatur.

QVINTO nõ valde abſimile Septimum genus; quantum ad folia attinet. Id meo ære Conſtantinopoli anno M. D. XXCVII. emtum, quinquennio poſt demùm florem tulit Francofurti ad Mœnum, cum reliquis generibus ſub Maij initium. Habuit autem planta, quæ mihi unica hujus generis erat, radicem tuberoſam, foris nigram, è quâ prodibant duo aut tres (ut is annus nonageſimus ſecundus ſupra milleſimum & quingenteſimum fuit admodum ferax in Anemonum & multarum aliarum bulbacearum ſtirpium floribus proferendis) caulículi pedales, teretes, ex viridi purpuraſcentes, & tenui quadam lanugine, ut ceterarum, obducti, quos circa ſummum cingẽbant terna laciniata folia, quorũ ſummæ oræ pluribus crenis erant diviſæ, quàm præcedentium, ex quibus emergebant unciales aut ampliores petioli purpuraſcentes, ſuſtinentes flores, ſim-

res,ſimplici octo foliorum ſerie cõſtantes,tenuiter odoratos, quorum color foris ſaturatius ex purpureo rubebat,interius verò uſque ad ungues, ſaturâ purpurâ (cui admixta rubedo quædam) nitebat & quaſi kermeſina erat, foliorum oræ quodammodo coccineæ, in quas tamen ſpargebantur purpuraſcentes radij, & videretur peculiaris quidam color ex utriſque conflatus,perquam elegans ſanè,ungues foliorum magni,albi: medium florem occupabat villoſum capitellum nigrum,multis ſtaminulis ſanguinei coloris cinctum, quorum apices ex cæruleo nigricantes,quod maturitate in lanuginem reſolutum,& illi implicatũ nigrum ſemen habens, ut in alijs latifoliæ Anemones generibus, leviſſimo auræ flatu diſperſum fuiſſet,niſi colligendi tempus diligenter obſervaſſem.

2. HVIC perſimilis videbatur (modò eadem non ſit) quam anno M. DC. apud N. V. A.vander Duyn in cultiſſimo ejus horto conſpiciebam.Ea ſanè meâ longè vegetior erat,& multo plures caules ſuis floribus onuſtos proferebat.

3. NEC ei valde abſimilis erat,quæ ſemine nata, honeſtiſſimo viro Chriſtiano Porreto, anno eodem M.DC.florem tulit,paullo tamen(ut mihi quidem videbatur)dilutiorem, cujus etiam ſtaminula villoſum capitellum ambientia, violacei quodammodo erant coloris, & apices nigri: tria illa ſimiliter folia ſummum caulem amplectẽtia erant mucronata,unico dumtaxat in tres lacinias diviſo. Florebat dumtaxat Maij initio, quia valde ſerotinus fuit annus.

CETERVM ſemine Anemonidum terræ commiſſo,vel ſponte deciduo,multo plura tam latifoliarum,quàm earum quæ folia multifida & tenuiter inciſa habent,genera cõſpiciuntur in eorum,qui rei herbariæ ſtudio ſe oblectant,hortis,quàm ea, quorum hiſtoriam ante aliquot annos evulgavi: & quottidie nova naſcuntur.

Etenim inter latifolias quæ purpureum florem habent, mittebat ad me N. V. Ioannes Boiſot anno M.D.XCVIII.genus quoddam ipſi ſemine natum, cujus flos ipſo referente elegans eſſet,ſed mihi dumtaxat biennio poſt florem dedit.

ILLVD autem ex radice nodosâ tuberoſáque & foris nigrâ,qualis ſuperioris &omnium quæ lato ſunt folio (præter eam quæ flavum floré fert) multa promebat folia, illis quæ purpureum,& coccineum,atque carnei coloris proferunt florem valde ſimilia, adeò ut, non conſpecto flore,plantæ diſtingui nequirent: atque inter illa caules aliquot teretes, pedalis interdum longitudinis,virides,tenui quadam lanugine obſitos,quibus inſidebant terna folia mucronata,unciam longa,è quorum medio exiliebat pediculus gracilis,tres uncias longus,tenui ſimiliter lanugine obſitus, ſuſtinens florem elegantiſſimum octo folijs conſtantem,coloris purpurei ſaturi,exterius ſplendentis,interius minimè, quorum ungues magni, albíque, infimâ verò parte,quâ pediculo adhærebant, purpurei, eminente in medio flore capitello villoſo & nigricante, plurimis ſubcæruleis ſtaminulis,quorum apices cærulei,cincto: odor florum ſpinæ appendicis. *Anem. hort. latifol. VIII. ſimpliciflore.*

Florebat cum alijs Anemonum generibus extremo Aprili & Maio.

NONVM genus etiam communicabat idem Boiſot, ipſi ſimiliter ſemine natum aſſerens, & iſtic,ad aliarum differentiam, violaceo flore appellari ſcribens. Habebat autem folia ſuperiori,aut latifoliæ Tertiæ non multùm diſſimilia,quina, ſeptena, aut plura, inter quæ prodibant ſingulares,bini,aut terni caulículi,teretes,firmi, ex viridi purpuraſcentes, tenui quadam lanugine pubeſcentes,pedalis longitudinis,quos circa faſtigium ambiebant terna folia,ut in præcedentibus, initio florem occultantia, ex quorum deinde medio proſiliebat pediculus,binas aut ternas,interdum etiam plures uncias,longus,ſuſtinens florem octo,vel etiam pluribus interdum,folijs conſtantem,externâ parte ſubpurpureis & ſplendentibus, internâ verò,ex purpurâ violaceis,quorum ungues rubeſcentes albicante orbe erant cincti, ſpinæ appendicis florum odorem quodammodo referentem: umbilicum occupabat capitulum nigris ſtaminulis cinctum, quorum apices ex cæruleo nigreſcebant: radix aliarum latifoliarum radicis inſtar tuberoſa,foris nigra,& quæ fragmentis, ut ceterarum, pangi poteſt. Florebat cum alijs Aprili. *Anem. hort. latif. IX. ſimpliciflore.*

DECIMVM quoddam genus obſervabam, quod licet totâ quodammodo facie Nono ſimile eſſet, & floris folia coloris eſſent etiam violacei: internâ tamẽ parte notis quibuſdam erant diſcreta,nam albis maculis erant inſignita. Et certè initio,plantam illam vitium aliquod contraxiſſe exiſtimabam cujus cauſa maculæ illæ in flore apparerent.Sed quum radicem incorruptam offendiſſem, & ſequente anno flores ſimilibus maculis notati conſpicerentur,diverſum genus eſſe cenſui. *Anem. hort. latif. X. ſimpliciflore.*

ALIVD præterea genus habebam cujus flores eſſent violacei paullo ſaturatioris coloris, non cedens elegantiâ ei quod à Boiſoto accipiebam, & quorum ungues majores magiſque candidi erant, propius quodammodo accedentes ad Octavi generis flores. Illud Conſtantinopoli allatum mihi communicabat Illuſtris Viri Davidis Vngnad uxor anno ante quàm Viennâ excederem,ut Francofurtum me conferrem. *Anem. hort. latif. XI. ſimpliciflore.*

HVIC Anemonidi non valde diſſimilis erat ea quæ ſemine nata Porreto, primum florem tulit anno ſexcenteſimo ſupra milleſimum,etiam elegãs,nec folijs, caulículis, atque etiam radice diſcrepans à ſuperiore: flos etiam illius flori ſimilis, octonis folijs conſtans externâ *Anem hort. latifol. XII. ſimpliciflo.*

parte

parte dilutè purpurascentibus & splendentibus, internâ autem violaceis, quorum ungues valde magni,& prorsus argentei coloris,etiam eorum infimâ sede, tenui tamẽ odore & vix sensibili præditus; cujus umbilicum occupabat villosum nigricans capitulum, multis staminulis nigricantibus cinctum,quorum apices nigri. Florebat Maij initio.

CETERVM eidem Porreto semine nata est alia Anemone latifolia, quæ etiam primum protulit anno M.D C.

Anem hort. latifol. XIII. simplici flore.

Ea autem ex tuberosâ & nigrâ radice, qualis superiorum, multa producebat folia, superiorum folijs similia,inter quę prodibat singularis caulis crassior & firmior,ex viridi purpurascens,& brevi lanugine septus,in cujus summo fastigio nascebãtur tria folia, superiorum folijs paullo ampliora & longiora,omniáque laciniata,è quorum medio assurgebat pediculus crassior quàm in superioribus, ex viridi purpurascens, & brevi lanugine obsitus,veluti etiam terna superna illa folia,sustinens ampliorẽ florem quàm superiorum, duodenis item folijs constantem, foris ex purpureo albescentibus & splendentibus, internè ex violaceo purpureis & etiam splendentibus,quorum ungues albi quidem, verùm non adeò ampli ut in precedente,umbilicum floris occupante villoso capitello nigro, quod ambiebant subfusca staminula,subcæruleis apicibus prædita. Florebat Maio.

Anem. hort. latifol XIV. simplici flo.

ISTIS adijciemus eas latifolias quæ flores quidem purpureo colore præditos habent, sed multo dilutiore & veluti carneo. Omnes autem, radicis & foliorum formâ non sunt dissimiles superioribus,præsertim Tertiæ,caules etiam habẽt teretes & brevi lanugine obsitos, atque ex viridi purpurascentes,ut illius,ad quorum fastigium nascuntur uncialis longitudinis folia,quorum unum,ut plurimum,paucis lacinijs sectum,inter quę exilit triuncialis pediculus,ex viridi etiã purpurascens, sustinens florem octo plerũque folijs constantem,quorum externa pars nonnihil purpurascit,interna coloris est ferè carnei,ejúsque vel saturatioris vel dilutiõris,unguibus item vel amplioribus,vel minoribus,omnium tamen albis,& capitellum medium obtinentibus nigrum & villosum, quod ambiunt multa albicantia stamina apicibus cæruleis prædita. Flores autem sunt vel majores vel minores pro terræ ratione & ubertate.

Florent omnes eodem tempore quo superiores, aut interdum paullo serius, pro loci,in quo repositæ,situ. Quædam florem habent nonnihil odoratum,aliæ minimè.

Anem. hort. latifol XV. simplici flo.

EST & altera Anemone latifolia, quam habui munere N. V. Ioannis Boisot, cuique Decimumquintum locum dabimus. Ea autem habet radicem nodosam & tuberosam instar radicis præcedentium atque foris nigram,è quâ prodeunt multa folia, ut in præcedentibus,sed majora & crassiora atque in majores lacinias divisa, inter quæ singulares aut plurés exoriuntur caules satis firmi,virides, vel ex viridi purpurascentes, breviq; lanugine obducti,desinentes in terna æqualiter nascentia folia,aliarum latifoliarum instar,longiora tamen,ut quæ binas uncias superent, & quadam lanugine pubescentia, è quorum umbilico prodit pediculus tres aut quatuor uncias longus,ex viridi purpureus, sustinens florem octonis magna ex parte,interdum etiam novem folijs constantem,coloris externè carnei,& unguibus saturatè purpurascentibus,internè verò carnei valde diluti, illum, qui incarnati hispanici nomen obtinuit, prorsus referentis, & à nonnullis orangeus dicitur, suave rubens enim color flavo dilutiore vel pallido suffusus esse videtur: medium florem occupat capitellum villosum ad violaceum colorem tendens,cinctum staminulis ejusdem coloris,quorum apices saturè purpurei & quasi nigri: maturitate in pappum diffluit illud capitulum, cui implicatum planum semen nigrum,ut in præcedentibus.

2. Aliud ejus genus etiam mittebat,jam descripto per omnia minus,cùm folijs,tum caulibus & flore,cujus color licet ferè idem,mihi tamen paullo dilutior videtur,in utroque tamen nulla odoris gratia.

Tempus.

Floret utrumque genus cum superioribus: & pro soli,in quo repositæ,ubertate, ampliores vel minores flores proferunt. Non dubium est,quin plantæ earum semine natæ, etiam interdum varient,& flores proferant vel saturatioris,vel dilutioris coloris.

Anem. hort. latifol. XVI. simplici flore.

SIMILEM quidem habebat Anemone Decima sexta cum Latifolia pleno flore (de qua sequente capite) radicem, sed ejus folia, quæ etiam multa ex illa oriuntur, non erant adeò ampla & crassa ut illius, neque adeò dilutè virebant, sed ferè erant ijs similia quæ in latifolia purpureo flore,sive Tertia (quæ omnium prima Belgio cognita) nascuntur,inter quæ assurgebat caulis dodrantalis vel etiam pedalis,satis gracilis, viridis, in cujus fastigio nascebantur terna folia uncialis longitudinis, quorum unum paullo latiùs extimas oras laciniatas habebat, alia duo mucronata erant, interdum etiam alterum illorum nonnihil crenatum: inter quæ assurgebat triuncialis aut amplior pediculus, teres, viridis, aliquando summâ parte ex viridi purpurascens,brevi lanugine obsitus, cui insidebat flos octo plerumque folijs constans uncialis longitudinis, interdum brevioribus, nonnumquam longioribus,ut ejus,cui Pavonis majoris nomen dederunt,florem simplici foliorum serie constantem æquare possit,pro soli in quo planta alitur, videlicet ratione: floris color idem qui in plenæ latifoliæ flore, hoc est,elegantissimo coccineo internâ parte nitens, similes etiam ungues pallescente orbe illos ambiente, externâ autem, quadam lanugine pubescens:

medium

Anem hortenſ. latifol. ſimpl. flore xvi.

Anem. hort. latifol. ſimpl. flore xvii.

medium florem occupabat capitellum villoſum cinctum ſtaminulis purpuraſcentibus, quorum apices nigricant.

DECIMVM ſeptimum Anemones ſimplici flore latioréque folio genus habuit Conſtantinopoli allatum Generoſa Dn. de Heuſenſtain, quod anno M. D. XXCVII. menſe Aprili in ejus horto floribus onuſtum conſpiciebam, cujus fragmentum ſequente Iulio mihi donabat, ego deinde amicis in Belgio communicabam. Id autem ſimilibus ſuperiori erat folijs, paullo tamen rudioribus, pronâ parte velut æruginе infectis, ſupinâ valde virētibus & quaſi atris, quorum exquæ tenuius inciſa, nigris maculis interdū aſperſa erant. Vegeta porrò erat hæc planta, caulésque inter folia promebat firmos, craſſiuſculos, tribus etiam foliolis ſupernè ſeptos, è quibus exilibat pediculus duas uncias longus, florem ſuſtinēs amplum, octo folijs conſtantem latiuſculis, elegantiſſimo coccineo colore internè fulgentibus, in quibus nulli apparebant ungues, externè dilutioribus & lanuginoſis: ſtamina capitulum cingentia ſanguinei erant coloris, eorum apices ex flavo & viridi coloribus cōmixtis ad nigredinem quodammodo tendebant initio, at obverſi, ſubcærulei ad cineraceum tendentis erant coloris: delapſo flore augebatur villoſum nigrum capitulum, quod maturitate in lanūginem tomentoſam reſolvebatur, cui implicatum erat ſemen planum, nigrum, quale in prædictis, quod etiam ilico ſatum, ante hiemem germinare ſolet: radix craſſa, nodoſa, foris nigra intus alba, multas fibras ſpargens. *Anem. hort. latifol. xvii. ſimpliciflora.*

CETERVM anno ſexcenteſimo ſupra milleſimum obſervabā apud N. V. A. vander Duyn elegans Anemonidis latifoliæ genus, cui Decimum octavum locum dabimus. Habebat id tuberoſam & nigram radicem inſtar aliarum latifoliarum quas enumeravimus, è qua prodibant folia pænè orbiculata, in tres partes uſque ad umbilicum diviſa, & in ambitu crenata, deinde alia minus orbiculata in tres etiam partes uſque ad umbilicum ea ſuſtinentem ſecta, quæ in longas lacinias erant diviſa, inter quæ aſſurgebant pedalis longitūdinis caules craſſiuſculi, rotundi, ex viridi purpuraſcentes, ternis latiuſculis folijs in faſtigio præditi, è quorum umbilico exibat pediculus duas aut tres uncias longus purpuraſcente colore, & brevi quadam lanugine obductus, quemadmodum & ipſi caules, ut in reliquis latifoliarum Anemonidum generibus, ſuſtinens ſatis amplum florem octo folijs conſtantem, odoris expertem, coloris ex coccineo phœnicei, qualis ferè in papavere rhoeade conſpicitur, unguibus parvis ſubpallidis, occupante medium florem capitulo villoſo, nigro, cincto multis ſtaminulis ex atro purpuraſcentibus, quorum apices initio nigri & ſplendentes, deinde ex atro flaveſcentes. *Anem hortenſ. latifol. xviii. ſimpliciflore.*

Florebat dumtaxat Maio, quia is annus valde ſerotinus fuit, propter præcedentem aſperrimam *Tempus.*

Anem. hort. latif. simpl. flore xviii.

Summa colorum varietas in Anemonidis seminatis floribus.

Anem. hortens. tenuif. simpl. flore 1.

Floret novo vere cum Anemonidis latifoliæ generibus: ejus semen etiam cum illo maturescit, aut paullò serius.

Anem. hort. tenuifol. simpl flore II.

Anem. hort. tenuifol II. simpl. flore.

ALTERIVS folia ante hiemem prodeunt quina aut sena, multo minoribus & crebrioribus incisuris divisa, quàm Prioris Angustifoliæ, Bulbocastani, sive Oenanthes primę folijs non valde dissimilia, magis tamen carnosa, & densiora, dilutiusque virentia: caulis inter ea pedalis aut major, unicus ut plurimum, nudus, hoc est, nullis folijs septus, quadam lanugine pubescẽs instar caulis latifoliarum, quem circa fastigium ambiũt terna minora & multifida folia, ad tempus florem occultantia, quibus explicatis, appareat flos summo cauli insidens, qui caloribus apertus, majore quã superior amplitudine præditus conspicitur, & sex dumtaxat folijs constare, licet interdum septena aut octona adquirat, purpurei & quasi violacei coloris, externá parte lanuginosis, cujus umbilicum occupant stamina nigricantibus apicibus prædita, capitellum villosum nigrumque ambientia, quod nullum umquam semen proferre animadverti, licet totis triginta annis vel etiam pluribus in horto aluerim: radix nodosa est, multos in obliquum quaquaversum spargens tenues fragilesque ramos, foris nigricantes, intus albos.

Natales.

HÆC etiam in Belgicâ primùm missa à Pantio: postea aliquoties allata est Constantinopoli Viennam Austriæ. Floret Aprili, & interdum denuo Autumno, radice mirum in modũ propagatur: nam vel tenuissima ejus fragmenta facilè comprehendunt & repullulát, etiam abjecta & nullâ terrâ tecta.

2. HVIC non dissimilis nec folijs, nec radice nec floris formâ Cõstantinopoli cum ea quæ violaceo est flore, advecta, in floris colore dumtaxat est differentia, qui non est violaceus, sed ex purpurâ rubens.

IN Hispanicarum stirpium historia dictum est, ex Italiâ missam fuisse Ill. V. Ioanni de Brancion Anemonem, similem radice & folijs Secundæ tenuifoliæ, quam cæruleum florem multiplici foliorum textura constantem ferre dicebant, quem conspicere mihi non licuisset. Deinde in Plantarum per Pannoniam & vicinas Provincias observatarum Historia, Constantinopoli Viennam esse allatas Gen. Dn. de Heusenstain solidas & recentes minimeque rugosas Anemonidis radices ejus tenuifoliæ quæ multorum foliorum sanguineo est flore radicibus persimiles, quas, qui mittebat *Binizante* vocari, & cæruleum plenum florem gestare scribebat: quæ licet Bulbocastani folijs similia folia produxissent, florem tamen dedissent nõ plenum, nec cæruleum, sed simplicem & alterius coloris. Hoc etiam nomine, vel *Binizate*, omnium autem frequentissimè *Binizade* appellatione Constantinopoli postea missæ sunt & illi & Generosæ Dn. Vngnadin, atque alijs, Anemonidis radices, quæ tametsi multifida habuerint folia, instar foliorum Bulbocastani, floris tamen colore variarunt. Singulas porrò ordine describemus.

Anem. hort. tenuifol III. simplici flore.

PRIMA igitur hoc nomine missa, Tertia autem in classe earum quæ tenuiore folio sunt & multifido, foliorum quidem formâ cum Secundæ folijs respondebat, commodè tamen tenuifolia dici non poterat, singulorum enim foliorum alæ, licet ternæ numero ut in illâ, minus frequentibus, latioribusque lacinijs divisæ erant, Ranunculorũ quorundam folijs quadantenus respondentes: quæ tamen postremo germinabant folia, latioribus Anemonæ tenuifoliæ Polyphyllo flore folijs valde dissimilia non erant: inter quæ prodibant singulares caules summo fastigio terna ut in alijs folia sustinẽtes, latioribus tamẽ lacinijs divisa quàm in ceteris Binizade speciebus, è quorum medio prosiliens pediculus binas uncias longus sustinebat florem simplici sex foliorum texturâ constantem, elegantissimi & floridi coccinei coloris, quorũ ungues satis magni, ex pallido, fusco & albo coloribus mixtis tincti erant, paucis staminibus capitellum cingentibus & floris umbilicum occupantibus.

Id genus mihi & alijs communicatum, præmaturè ante hiemem gemmas protrudere solebat, quas proximè subsequens gelu corrumpebat: at egregiè cum alijs flores dedit anno M. D. XXCVI. Verùm & hãc Anemonidem, & reliquarum maximam partem nobis corrum-

pebat aſperrimæ ſubſequentis hiemis inclementia, quæ maximam calamitatem omnibus propè Germaniæ hortis adferebat.

Anem. hort. tenuifol. ſimpl. flore IIII.

Anem. hort. tenuifol. ſimpl. flore VI.

Anem. hort. tenuifol. IIII. ſimplici flore.

ALTERA, quæ tenuifoliarum Quarta, ſimilima jam dictę habebat folia, inter quæ aſſurgebat firmus caulis, terna folia laciniata ſuſtinens, unde proſiliebat ſeſcuncialis pediculus, firmus, florem ſuſtinens amplum, octonis (præter iſtius generis Anemonidum morem) foliis conſtantem, coloris interiore parte coccinei elegãtiſſimi, unguibus albis, exteriore quidem etiam coccineis, ſed tenui lanugine pubeſcentibus & ſplendentibus: umbilicum occupante villoſo nigricãte capite, multis ſtaminibus cincto, quorum apices ex nigro purpuraſcebant: ſemen obſervare non potui, nam florem quem unicum habebat, carpebam, ut rudi minerva delinearem & deſcriberem: ſed ſi quod dediſſet, illi, quod ſubſequentes Anemonides protulerunt, par eſſe puto.

Anem. hort. tenuifol V. ſimplici flo.

TERTIA, quæ Tenuifoliarum Quinta eſt, multa ante hiemem promebat folia, tenuifoliæ polyphyllo ſanguineo flore foliis non diſſimilia, paullo tamen ſaturatiora & paullo tenuius inciſa: inter quæ caules exibant terni aut quaterni, interdum, ut in illâ, ſingulares, pedem longi, firmi, purpuraſcentes, & lanugine pubeſcentes, tribus foliis valde diſſectis & laciniatis, florem initio occultãtibus, Anemonidis tenuifoliæ plenæ & ceterarum more præditi, qui deinde ad trium unciarum altitudinem aut majorem, ſupra illa excreſcentes, unicum ſinguli ſuſtinebant florem, magnum, illi qui violaceus eſt, pænè interdum æqualem, ſimplici ſex foliorum ſerie conſtantem, quæ elegantiſſimo coccineo colore intus nitebant, foris lanugine pubeſcebant, quorum ungues albi, & umbilicus, à multis purpuroviolaceis ſtaminibus medium caput cingentibus, occupatus: radix tuberoſa & nodoſa ut ſuperioris aut Tenuifoliæ pleno flore. Hæc una ex illis Anemonidibus Binizade appellatione inſignitis eſt, quæ cæruleum plenum florem geſtare debebant.

Anem hort. tenuifol. VI. ſimplici flore.

QVARTA *Binizade*, ſive Tenuifolia Sexta, foliis à Tertia nihil differebat, pedaliſq; longitudinis caulem habebat, circa faſtigium tria folia ſuſtinentem, aliarum inſtar, latioribus lacinijs diviſa, deinde ſupra illa palmari longitudine aſſurgentem, & florem ſuſtinẽtem amplum admodum, reliquis ejus generis majorem, ſimplici ſimiliter ſex foliorum texturâ conſtantem, non orbiculato mucrone, ut ſuperioris, ſed in cuſpidem ferè deſinente, coloris ſanguinei elegantiſſimi, unguibus albis magnis, villoſo capite umbilicum floris occupante, & multis ſanguineis ſtaminulis obſito, quibus inſidebant apices ex cæruleo purpuraſcentes: radix ſuperiori ſimilis.

Anem hort. tenuifo. VII. ſimplici flo.

BINIZADE Quintæ, ſive Tenuifoliæ Septimæ folia ante hiemem prodibant, humiq; ſpargebantur, ut in ſuperioribus, & paullò majoribus lacinijs diviſa videbantur: inter quæ

Martio

Anem.hort.tenuif.simpl.flore VII.

Anem.hort.tenuif.simpl. flore IX.

Martio exibat caulis dodrantalis, tenuis, teres, purpurascens & brevi lanugine pubescens, ad cujus fastigium nascebantur perinde ac in alijs generibus tria minora laciniataque folia, florem tegentia, minus tamen incisa quàm in Tertia Binizade, ex quorum medio prodibat pediculus binas aut tres uncias longus, subpurpurascens, cui insidebat flos minor alijs, & coccineo quidem colore præditus, sed nonnihil ad sanguineum tendente splendens, qualis in quarundam Tuliparum floribus conspicitur, sex, ut plurimum, nonnunquam quinque dumtaxat, sed interdum etiam septem folijs constans, eorum unguibus magnis, exalbidis, qui purpureis venis distincti erant: umbilicum floris occupabat hirsutum capitellũ, tenuibus purpurascentibusque staminibus cinctum, quorum apices nigricantes: id maturitate in tomentum resolvebatur cui implicatum planum, ut in ceteris, semen.

2. Hujus flos interdum variat: nam licet sex folijs constet & coccineus sit, ad cocti tamen lateris colorem accedit, nec splendens est. Vtriusque autem radix Tenuifoliæ pleno flore radicem non minus refert quàm prædictæ. *Varietas.*

NON erat dissimilis superiori cùm radice tum folijs, quæ Sexta Binizade nomine missa, sive Tenuifolia Octava frequentésq; ex radice promit caules pedem altos, virides, summo fastigio ex viridi purpurascentes, & tria etiam folia minora tenuiter incisa sustinentes, inter quæ exurgit palmaris pediculus ex viridi purpurascens, & brevi lanugine pubescens, cui insidet flos major superiore, sex folijs constans externâ parte lanugine quadam obductis & coloris sanguinei saturatioris & splendentis, internâ autem sanguinei coccineo permixti, quorum ungues ejusdem ferè sunt coloris, sed splendentis aliquantulum, quáque pediculo adhærent quodammodo pallentis, umbilicum floris occupante nigricante capitello purpurascentibus staminibus cincto, quorum apices ex cæruleo fusci. abit tandem illud capitellum in albicans tomentum, cui implicatum semen planum ut in præcedente. Floret Aprili, interdum denuo sub extremum Autumnum. *Anem. hort. tenuif. VIII. simplici flore.*

TENVIFOLIÆ Septimæ similis erat radice & folijs Septima Binizade appellatione missa, sive Tenuifolia Nona. Ejus autem flos senis folijs non constabat, ut reliquarum maxima pars, sed quatuordecim & pluribus, ijs ferè similibus, quæ interiore parte floris Tenuifoliæ plenæ conspiciuntur, diluti tamen admodum purpurei coloris, & quasi carnei, nullis unguium vestigijs: medium autem capitulum ambiebant multa purpurea stamina, quorum apices cærulei. *Anem. hort. tenuifol. IX. simplici flore.*

Maio florebat apud Gen. Dnam Vngnadin anno M.D.XXCVIII. Autumno præcedente ipsi cum alijs pleriſque singularibus Byzantio allata. An ferat semen, mihi incompertum: nam quum unicam ejus plantam haberet, eámque uno dumtaxat flore præditam, illum ut præ- *Tempus.*

scinderem permittebat, quo cõmodius describere & delineare possem. An porrò insequente anno similem florẽ tulerit, & semen dederit, ignoro: nam illo ipso anno Viennâ discessi.

Anem. hort. tenuif. simpl. flore x. & xi.

Anem. hort. tenuif. x. simplici flo.

Anem hort. tenuifol. xi. simplici flore.

RADICE atque foliis Tenuifoliæ Quintæ proxima ferè erat Binizade Octava, vel Tenuifolia Decima, licet folia paullo crassiora & magis succulenta habere videretur, atque pronâ parte splenderent: inter quæ nascebatur caulis pedem longus, firmus, viridi lanugine obsitus, terna folia sustinens, non adeò frequentibus lacinijs divisa quàm superiorum, quibus flos initio obvolvebatur: è quorum umbilico crescebat pediculus tres circiter uncias longus, amplũ gestans florem, eo qui violacei coloris est æqualẽ, sex foliis constantem, ut ceterorum maxima pars, exalbidi viridescentis primum coloris, deinde nõnihil ad carneum tendentis & circa ungues virescentis externâ parte, internâ verò albi, plurimis in umbilico tenuibus staminibus carnei coloris, quorum apices nigri, hirsutum carneiq́ue pænè coloris capitulum cingẽtibus. Ista etiam missa fuerat Gen. Dnᵉ de Heusenstain pro ea quæ florem cæruleum plenum ferret.

FOLIIS, caulibus, radice, jam dictæ respondebat Nona Binizade, aut Tenuifolia Vndecima Anemone: cujus flos pediculo insidebat è tribus laciniatis foliis emergenti, satis magnus, brevior tamen superiore, sex ut plurimum foliis præditus (interdum etiam octonis aut pluribus) coloris externâ parte carnei albo mixti, internâ verò prorsus ferè albi, unguibus & venis ex albo paullulum virescentibus: medium florem etiam occupabat hirsutum capitulum albis staminibus cinctum, quorum apices subcærulei. Matura utriusque capita in tomentosam lanuginem planum semen continentem resolvebantur, & à leviſſima aura dispergebantur.

Vtramque hanc Anemonidem tenuifoliam exalbido flore Decimam videlicet & Vndecimam in eadem tabellâ exprimi curabam, alterius tamen dumtaxat florem, quum ceteris notis conveniant.

Et hæ quidem omnes Anemonides sunt, quæ Binizade appellatione missæ. Ceterum istam varietatem satione fieri credibile est: nam in alijs quibusdam etiam plantis idem contingere observabamus.

CETERVM aliam Anemonidem tenuifoliam albo flore conspiciebam apud N. V. Ioannem Hogelandum, quam alterutrius istarum semine natam non dubito.

Anem hort. tenuifo. xii. simplici flo.

Multa autem promebat ex radice folia multifida instar aliarum Anemonarum tenuifoliarum, viridia, non splendentia: inter quæ exibant bini aut plures caules dodrantales vel etiam pedem longi, rotundi, firmi, in quorum fastigio terna nascebãtur folia multipliciter divisa, ut in reliquis Anemonibus multifido folio præditis, è quorum media sede exibat pediculus, binas, ternas, aut plures uncias longus, gracilis, purpurascentis ex viridi coloris, sustinens amplum florem, sex foliis prorsus candidis constantem, exceptis foliorum unguibus, qui externâ parte nonnihil virescebãt: medium florem occupabat capitulum nigrum, plurimis staminibus albis cinctum, quorum apices nigri magnam venustatem candido flori addebant: radix erat tuberosa, crassiuscula, instar radicis superiorum, aut illius Anemonidis tenuifoliæ, quæ plenum sanguineum florem profert.

ANNO porrò M.D.XXCVI. Constantinopoli missas novo vere accepit Generosi viri Davidis uxor exsuccas Anemonidum radices, quæ statim telluri creditæ, subsequente Maio & Iunij initio flores protulerunt non unius generis Nam licet omnes multifida instar Bulbocastani haberent folia, & crescendi formâ atque radice Tenuifoliam polyphyllo flore rubro sive sanguineo referrent: quarundam tamen flos simplici sex foliorum serie constans prorsus niveus fuit præter foliorum ungues, qui carnei quidpiam coloris mixtum habebãt: capitulum hirsutum, floris umbilicum occupans, sepiebant multa candicãtia stamina, apicibus ex obscurâ purpurâ nigricantibus prædita. Aliarum flos fuit coloris sanguinei, & plenus. Singularum radices similes crassæ & nodosæ. Omnes autem missę Galipoli late nomine, & subsequentis hiemis inclementiâ corruptæ.

Anem hort tenuifo. xiii. simplici flore.

CETERVM

CETERVM insequente anno accipiebam Byzantio aliquot Anemonidis radices, istic in foro redemptas meo ære, cum quibusdam alijs peregrinis plantis, quarum tres inter eas quę tenuiore fuerunt folio, florem habuerunt à jam descriptis colore nonnihil variantem.

Anem. hort. tenuifol. simpl. flore. XIIII.

VNA protulit multifida & tenuiter incisa folia, reliquarum Anemonarũ Bulbocastani folijs prædita rum modo: inter quæ dodrãtales aut amplio- res caules, nudi, firmi, subhirsuti vel brevi quadã lanugine pubescentes, terna minora folia aliquot lacinijs divisa circa summum fastigium habẽtes, deinde summo fastigio, quod supra terna illa folia ad aliquot uncias excrescebat, florẽ sustinentes sex foliorum serie constantem, externâ parte carnei coloris prorsus, præter albicantes oras, internâ verò exalbidi, venis tamen carnei coloris ab imo ungue usque ad medium folium sparsis, umbilicum occupante villoso capitello, multis leviter purpurascentibus staminibus nigricante apice præditis obsito: hujus verò radix à superiorũ radice valde differebat, & Tenuifoliæ Secundæ, quæ violaceũ fert florem, radici proxima erat: nam medium quidem radicis caput, è quo folia & caulis emergebãt, extuberabat & crassius erat, ut in illâ, deinde tenues fragilésq; ramos foris nigrescẽtes, intus albos, illius instar quaqua versum in latera spargebat. Hæc insequente Vere flores dedit. *Anem. hort. tenuis/ XIIII. simpl. flore.*

ALTERI, singulis quidem annis folia emergebant Priori non dissimiliâ: sed quadriennio post dumtaxat ejus florem mihi conspicere licuit, qui singulari cauli tereti innitebatur ternas aut quaternas uncias supra minora illa folia tenuibus lacinijs divisa assurgenti, sex similiter folijs præditus, & pænè prioris flori similis, candidior tamen, nec valde à Decimætertiæ flore diversus, multis staminibus albis subcæruleo apice præditis, & hirsutum capitulum cingentibus, ejus umbilicum occupantibus. Hujus radix à Prioris radice longè diversa, nam nullos nigricantes ramos in latera spargebat, illius instar, verùm in tuber cõtracta, Tenuifoliæ quæ plenum florem fert, radicem, forma, magnitudine & colore valde referebat, vel etiam magis albescebat: breviter non valde dissimilis. XIII. *Anem. hort. tenuifol XV. simpl flore.*

TERTIA, neque folijs, neque radice ab hac differebat, floris etiam forma similis (sex enim folijs constabat) amplior tamen, & foliorum magis orbiculato mucrone erat, color etiam diversus, nempe ruber seu potiùs sanguineus adeò saturatus & elegans, ut cum illo, qui in fericeo panno villoso rubro saturo, & ad nigredinem quodam modo tendente, elucet, contendere posse videretur: ungues adhuc magis saturi, albicantibus tamen quibusdam venis distincti: umbilicum occupabat hirsutum fuscum capitulum, quod ambibant multa staminа ex purpurâ rubentia nigricantibus apicibus prædita. *Anem. hort. tenuif. XVI. simpl. flore.*

Florem etiam hæc dedit quarto demum anno post quàm illam accepissem.

NON minùs elegans, nec etiam ei valde similis erat, quam Lugduni Batavorum observabam. Ea etenim ex radice similiter tuberosâ & crassâ ut superiorum, multa producebat folia multi fida instar præcedentium, & inter illa caules ternos aut plures pedalis longitudinis, interdum majores, quorum fastigio insidebant terna folia minora multipliciter incisa, & supra illa assurgebat crassior pediculus, quaternas uncias lõgus, ex viridi purpurascens, sustinens florem valde amplum, non cedentem magnitudine flori Secundæ Tenuifoliæ, sex folijs constantem, coloris sanguinei ex atro rubentis & quasi sericei panni villosi kermesino colore prædita æmuli, quorum infima pars circa ungues splendebat, floris verò umbilicum occupabat capitellum nigrum villosum, exilibus staminibus ejusdem cum folijs pænè coloris, paullo tamen dilutioris septum, quorum apices nigri. Florebat Aprili. *Anem. hort. tenuif XVII. simpl. flore.*

ALIAM præterea valde elegantem conspiciebã in Illustrissimæ Ducis Arschotensis horto florentem Lugduni apud Batavos, quam à me accepisse dicebat.

HAbebat autem illa, multa & tenuiter incisa folia humi sparsa instar aliarum Tenuifoliarum, saturatiore tamen (ut mihi quidem videbatur) viriditate prædita, pediculis ex viridi purpurascentibus innixa, inter quæ prodibant bini, terni, aut plures caules purpurascentes, tenui breviq; lanugine obducti, ut in præcedentibus generibus, summo fastigio sustinentes *Anem hort. tenuifol. XVIII. simplici flore.*

terna

terna folia, instar eorum quæ in alijs Anemonibus tenuifolijs multifida & æqualiter nascentia, è quorum medio exibat pediculus ejusdem cum caule coloris, unciam unam aut alteram longus, aut paullò major, cui insidebat flos sex folijs constans, brevi tenuique lanugine exteriore parte pubescentibus, coloris dilute rubescentis, interiore verò coccinei valde diluti, quorum ungues ampli erant & albi, umbilicum obsidebat fuscum capitulũ multis sanguinei coloris staminulis cinctum, quorum apices nigri: radix ferè ei similis quæ tenuifoliæ pleno flore. Cum alijs generibus Aprili florem, qui odoris expers, proferebat.

Anem. flore. tenuif. xix. simpl. flore.

EODEM similiter tempore Aliam observabam florentem, quæ, ex tuberosâ crassâ radice instar superioris, multa producebat folia multifida, ejus tenuifoliæ quę plenum florem habet foliis similia, inter quæ etiam exoriebantur bini aut terni, interdum plures, pro plantæ magnitudine, caules, pedalis longitudinis, virides, brevi lanugine pubescẽtes, ferentes summo fastigio terna minora folia, sed valde etiam dissecta, inter quæ exiliebat pediculus tres aut quatuor uncias longus, ex viridi purpurascens, & brevi tenuique lanugine obsitus, sustinẽs florem sex uncialibus foliis constantem elegantis coloris, veluti ex sanguineo & coccineo medij, non saturi tamen sed diluti, eique prorsus similis quem vulgus cochinilleum appellat, extimâ parte orbiculatis, non autem mucronatis, quorum ungues magni, albi, & quasi argẽtei, umbilico floris occupato à nigro villoso capitello, quod ambibant multa tenuia staminula ejusdem cum flore coloris, & nigris apicibus prædita.

Anem. hort. tenuif. xx. simpl. flore.

CVM ea conveniebat Altera, tam radicis quàm foliorum formâ: caulis tamen & folia in hac magis dilutè virescere videbantur, quemadmodum & terna illa quæ in summo caule nascuntur, tum pediculus cui flos insidebat, qui etiam crassiores & firmiores erant quàm in superiore: flos item major, licet senis duntaxat foliis, ut ille, constans, sanguineo tamen colore quodammodo præditis, vel inter coccineum & cochinilleum medio, albicantibus unguibus ijsq; minoribus quàm in superiore: capitello in floris umbilico sito, staminulisque illud ambientibus cum suis apicibus, nil prorsus differebat à superiore.

HÆC sunt quæ de Anemonide tenuifoliâ florem simplici foliorum serie gerentem observabam: non dubito autem quin plura genera reperiantur, & multo adhuc plura quotidie exoritura cõfidimus, vel foliorum numero, vel colore, vel alijs notis flores discretos habitura, in ijs plantis quæ superiorum semine vel natæ sunt, vel nascentur.

Anemonides, ut plurimũ, caules singulares non ramosos habẽt.

CETERVM, Omnia Anemonidum genera, singulares caules, interdum duos, aut tres, vel etiam plures, prout magnæ & amplæ vel vetustæ sunt radices, proferre solent, & nullis ramis præditos: non candidè igitur agunt, qui eas multifido & ramoso caule expressas nobis proponunt. Non tamen inficias eo, quin interdum Naturæ luxuriantis lusu cõtingere possit, ut unus ramulus, interdum & alter, inter superna illa folia summum caulem amplectentia enascatur, ut mihi accidit in Tenuifolia hortensi simplici sex foliorum coccineo flore anno M. D. XXCIX. & latifolia hortensi simplici flore Tertia, anno M. D. XCII. atque etiam alijs Tenuifoliæ generibus anno M. D. XCIIII. & Hogelando in eâ Tenuifolia albo flore, quam semine adquisierat: verùm id rarissimè, & præter ipsius plantæ naturam: nisi fortè Latifoliæ Secũdæ quis peculiare esse censeat, ut caulẽ in binas alas divisum gerat.

Anemone Anguillara.

REFERT diligentissimus Anguillara, se in altis montibus observasse Anemonidis genus multifido & lanuginoso folio, cujus flos quatuor dumtaxat foliis constaret Papaveris florum instar, qui vel rubri coloris esset, aut albi, aut cærulei. & in Apulia genus illud inveniri, quod Galenus luteo esse colore scribit: quod quum non facie, sed solo colore à reliquis generibus differre asserat, plurimum dubito, an latifoliæ genus illud sit, quod secundo loco descripsi.

Nomina.

DICITVR autem Græcis *ἀνεμώνη*, Plinio Anemona & Phenion, Gaza Fremium (nisi mendosus sit ejus codex & Phenion cum Plinio scripserit) novâ & inusitatâ voce vertit: nullum vulgare nomen novi. Ruellius tamen *Coquelourdes*, Cocles, & *Passe fleurs* à Gallis appellari asserit. Scio postrema duo nomina Papaveri erratico nonnullis Galliæ locis tribui: vox *Coquelourdes* Pulsatillæ fortè convenire possit, quæ silvestris Anemonæ genus est. Non desunt tamen, qui simili appellatione Pseudonarcissum pallido flore donent.

Coronariam autem plantam apud Veteres fuisse, ex Athenæi Deipnosoph. Hist. libro XV. apparet.

Nicander enim lib. II. Georgicorum flores coronarios apud eum recensens Anemonidis meminit, his verbis,

Et Anemonides fulgentes ipsæ, antea quàm contrahentur,
Splendidiore procul colore allicientes.

Et Cratinus in Effeminatis, apud eundem,

Chamæmelis omnigenis ornatur mihi caput,
Lilijs, rosis, Iridijs, cosmosandalis, violis, sisymbrijs,
Anemonarum vernis calicibus, serpillo, croco, hyacintho, &c.

OMISSIS porrò Neotericorum varijs de Anemonide sententijs, ejus vis acris est, & proximè ad Ranunculi facultates accedere videtur.

ANEMONE HORTENSIS pleno flore. CAP. LVIII.

SED longè omnium elegantissima sunt duo illa Anemonidis genera, quæ Polyphyllum, sive multiplici serie constantem habent florem: quarum historia in Appēdice ad Plantarum in Hispanijs observatarum descriptionem data est, & in Pannonicis Plantarum observationibus auctior reddita: nunc verò quia circa illarum alteram, latifoliam videlicet, quasdam notas diligentius observare mihi licuit, ejus historiam de integro retexere placuit. Ejus verò plures observabam species. *Anem. pleno flore duo genera.*

Anem. hort. latif. pleno flo. versic. radix.

ILLARVM enim Prior, multa habebat folia, lata initio, & latifoliæ simplici flore Primæ foliis pænè similia, deinde Saniculæ aut Tertiæ latifoliæ foliorum æmula, majora tamen, magis dura nervosaque, & in tres lacinias altius divisa, insuper in ambitu serrata, supinâ parte viridia admodum & quasi nigricantia, pronâ candidiora, fervidissimi saporis & illico linguam urentis, ante hiemem etiam germinantia. Novo jam Vere, unus aut alter caulis inter folia prodibat dodrantalis, interdum etiam pedalis longitudinis, crassiusculus, nudus, brevi lanugine septus, circa fastigium tria exigua folia, aut nullis, aut rarissimis lacinijs divisa ab eodem fere exortu prodeuntia & simul tandem caulem amplectentia proferens; deinde binis uncijs supra jam dicta folia emergens, magnum ac latè expansum florem sustinebat, numerosis foliis constantem, quorum externa & majora dena aut duodena, colore viridi, ut plurimum, prędita erant, eorum mucronibus coccineo colore leviter & virgatim infectis, interna verò minora, & angustiora dilutiore ex rubro purpurâ nitebant, & quæ medium florem occupabant ejusdem etiam coloris, ad umbilicum reflexa, & veluti glomerata erant. *Anem. hort. latifol. plenò flore 1.*

HABVIT porrò Generosa Dn. de Heusenstain anno octogesimo quarto supra millesimum & quingentesimum ex hujus fragmento, quod aliquot ante annis ipsi communicaveram, florem modò descripto similem, qui ex alio simplici octo latiorum foliorum partim viridium, partim coccineorum flore, triuncialí caule supra terna minora folia innitente emergebat, quem sustinebat uncialis pediculus purpurascens, elegante sanè spectaculo. *Varietas.*

ALTERAM speciem habuit illo ipso anno eadem Generosa Dn. quæ amplissimum gestabat florem, insidentem pediculo duarum aut trium unciarum supra terna illa minora folia emergenti, initio quidem virentem deinde coccineum colorem paulatim contrahentem, octonis tamen aut pluribus foliis latioribus & externis reliqua amplectentibus, aliquam viriditatem retinentibus, interiora verò coccinei prorsus erant coloris, eorumque ungues superiore parte ex pallido flavescebant, infimâ, quâ capiti inhærebant, coccinei radiatim in pallido desinentes erant coloris: floris autem umbilicum non occupabant glomerata & reflexa folia ut in præcedente, sed villosum capitellum nigricans, multis nigris staminulis cinctum, quorum apices initio ex viridi pallescebant, deinde, ubi obversi, ad subcæruleum colorem tendebant. Ejus floris diameter erat tribus uncijs Romanis, sivé quadrante Romani pedis amplior. *Anem. hort. latifol. plenò flore 11.*

SIMILEM nunc alunt omnes rei herbariæ cultores Belgici in suis hortis; in quâ tamen duplex discrimen animadvertebam.

VNA enim caules inter folia producebat dodrantem aut pedem longos crassiusculos & firmos, virides, sustinentes summo fastigio quaterna plerumque, nonnunquam etiam quina uncialis longitudinis folia, quorum unum latiusculum & extimâ parte in lacinias divisum, reliqua mucronata, viridia, interdum tamen uno aut altero, rubro colore conspersa: pediculus deinde inter illa assurgebat, tres, quatuor, aut plures nonnunquam uncias longus, crassus, firmus, viridis, pubescens, cui insidebat flos unicus, vicenis, tricenis aut pluribus foliis constans uncialis vel etiam amplioris longitudinis, eleganti saturatiore splendentéque coccineo colore prædítis, quorum ungues sanguineos ambibat magnus orbis pallidus, qui ma- *Anem. hort. latifol. Pavò major 1.*

Anem. hort latifol plen. flor. versicolor.

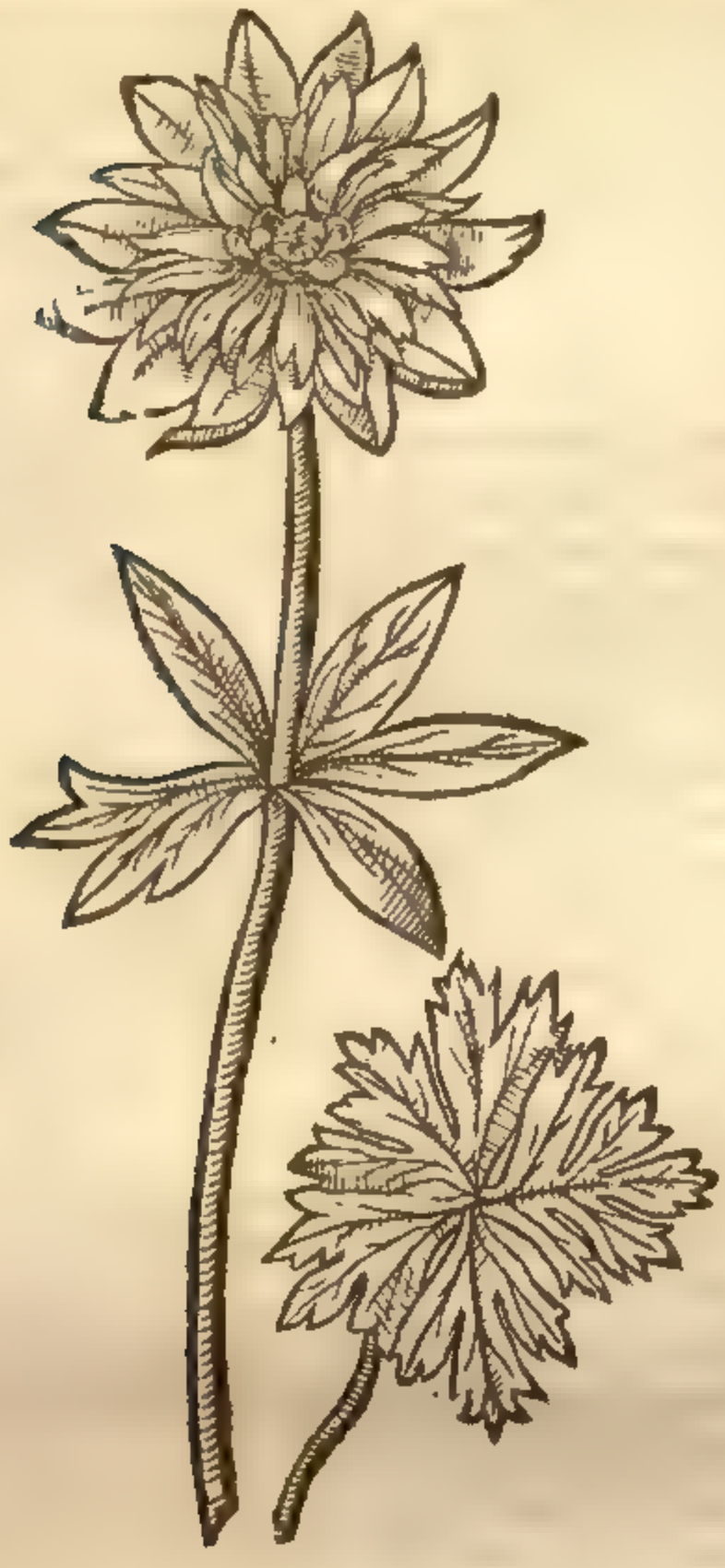

Anem. hort. latif. pleno flore coccineo.

qui magnum decorem flori addebat : floris umbilicum occupante capitello villoso nigro staminulis sanguineis subcæruleos apices habentibus cincto.

Anem. hort. latifol. Pavo major 11.

ALTERA flores minus plenos profert, & interdum simplici octo, novem aut decem foliorum duntaxat serie constantem; alioqui, nec folijs nec floris amplitudine, nec colore ab aliâ differt.

Singularum radix crassa, & in aliquot capita extuberans, Latifoliæ Tertiæ simplici flore radicis instar, foris nigra & scabra, intus alba, solida, ingrati saporis & fauces coarctans, multisque tenuibus fibris prædita.

Tempus.

Aprili vel paullo etiam serius florem istæ expandunt. Sed Prioris flos rarissimè in Germania ad frugem pervenit, frequentissimè enim, ante quàm sese explicet, vitium contrahit. Certè licet multis annis aluerim, ultra ternos aut quaternos ejus flores explicatos videre non memini. Cassellis autem in cultissimo horto Illustrissimi Principis Wilhelmi Landgravij Hassiæ &c. maximum & amœnissimum protulerat anno M. D. XXCI. quem vivis coloribus ipsius jussu expressum, dum sequente Octobre ipsius Celsitudinem convenirem, mihi conspiciendum præbebat.

Nomina.

PRIOR istarum Constantinopoli semper allata fuit *Giul* vel *Gul catamer* appellatione, quâ (ut ante diximus) roseos pænè omnes flores & multiplici foliorum serie constantes donant. Vulgus autem Herbariorum apud Belgas & Chalchedonicam, & quia ejus flos plenarumque vitiosus est, & in caput multis viridibus folijs constans degenerat, viridis Anemonidis cognomen illi tribuit. Alteram autem quæ perfectum coccineum florem gestat, Pavonem majorem appellant', quòd ejus flos, orbem illum, qui in extremis caudæ pavonum plumis conspicitur, quodammodo imitetur, tametsi diversis coloribus præditus.

Harum radices, perinde ac Latifoliarum simplici flore, præsertim quæ crassæ & globosæ sunt, temporis diuturnitate plerumque carniosæ fiunt, & vitio deinde ad extremos nodos serpente, tandem penitus corrumpuntur, nisi alternis ad minimum annis, in fragmenta divulsæ, tellurique commissæ pangantur.

Anem. hort. tenuif. pleno flore.

CETERVM Alterius, quæ pleno flore est, folia, numero quina, sena, aut plura sunt, multifida, Bulbocastani, aut Tenuifoliæ secundæ, simplici sex foliorum serie florem gerentis folijs similia, paullo tamen dilutius virentia, seu verius ijs quæ reliquæ tenuifoliæ, florem coccineum simplici sex foliorum serie constantem gestantes crassioreque radice præditæ,

Anem. hort. tenuifol pleno flore.

dictæ, habent: caulis etiam illarum cauli similis, quem circa summum tria minora tenuiter incisa folia ambiunt, florem, ante quàm aperiatur, occultantia, qui summo cauli ad binas, ternas, aut plures uncias supra minora illa folia succrescenti insidens, in dena, aut plura externâ parte pubescentia, longáque & latiuscula atque etiam majuscula folia explicatur cocci modo rubétia, internâ verò parte coccineo saturatiore nitentia, quæ numerosa tenuiaq; foliola sanguineo colore prædita amplectuntur. Hujus radix nodosa quidem est, sed paullò longior alterâ, & licet foris nigricans, nitidior tamen, & pallescente colore quasi perfusa, breviter earum radici similis, quarum flores sanguineo coccineoq; colore sunt prædita, intus alba, ejusdemque cum aliarum radice saporis, & tenuibus fibris, ut illæ donata, & fragmentis pangi potest.

Hæc porrò multo liberalior esse solet in proferédis floribus quàm reliquæ, rarissimè vitium faciens: imò, si mitior sit aëris téperies, Autumno flores denuo gestans, sed magis dilutos, & internis folijs (caloris defectu) aliquâ viriditatem retinentibus. At in ijs qui Aprili aperiuntur, ego & alij aliquãdo eam amplitudinem habuimus, ut Germanici talleri orbem æquaret, & trium aut quatuor simul cõjunctorum crassitudinem superaret, hoc est, ut duas uncias lati essent, & unam densi. Hoc etiam ego & alij experti sumus, in integris radicibus & earum fragmentis, ut charta dumtaxat involutæ, & sine terrâ sicco loco per totum Autumnum totámque hiemem reservatæ, deinde ineunte Vere terræ creditæ, Maio mense folia protulerint & insequente Iunio flores. Idem periculum in aliarum Anemonidum radicibus fecimus, & successit experientia, verùm in nullâ felicius quàm in Tenuifoliâ polyphyllo flore.

MIHI primum ejus radices communicarunt Constantinopoli missas vel allatas Illustris Vir David Vngnad, & Gen. Carolus Rym, ejusque affinis Philibertus de Bruxella: quæ deinde meâ operâ Belgicis hortis communes factæ, missis Viennâ Austriæ ad amicos earundem radicibus. Illam autem paucis annis ante quàm, ad Cæsarem Maximilianum evocatus, Viennam proficiscerer, Byzantio etiam delatam acceperat Ill. Vir Ioannes de Brancion, amicus fratris loco à me semper habitus, consanguinei ipsius operâ Iacobo de Codenhoven, qui binas ejus radices Viennæ redemerat cum paucis aliquot Tulipis recens à Cursore quodam Constantinopoli allatis. Postea verò dum Viennæ vixi, & hæc & superior Nobilibus viris & matronis, quibus peregrinæ plantæ & elegantes flores in delicijs erant, Byzantio Viennam sunt allatæ: latifolia quidem *Gul catamer*, ut dixi, appellatione: hæc verò plerumque *Lalé Benzede*, & *Galipoli lalé*. *Vnde primùm illata.* *Nomina.*

Quod si autem Anemonidis aliquod genus, ad Adonidis florem, Ovidio libro Decimo Metamorph. descriptum, referendum est, nullum hactenus conspicere memini, quod ejus descriptioni propius accedat, quàm hoc: etenim sanguini concolorem habet florem. Licet etiam quæ præcedéte capite descriptæ sunt florem simplici foliorum serie constantem habentes coccinei aut sanguinei coloris, pro eo sumi possint. *Adonidis flos.*

CETERVM de Anemonide quæ missa fuit pro eâ quæ cæruleum plenum florem habere deberet, jam ante diximus. Similem certè florem nondum videre mihi contigit, quemadmodum nec illam, quam albo pleno flore inveniri aiunt.

CYCLAMINVS. CAP. LIX.

CYCLAMINI sub Æstatis finem aut Autumni initium suos flores producentis, deinde folia, quæ postquam tota hieme perstiterunt, sub Aprilis finem, aut Maio amittentis, duas differentias in Pannoniâ & Austriâ observabam. *Cyclaminus odorato flore.*

VNA enim ex globulari radice, tenuibus nigricantibusque fibris prædita, multa circinatæ propemodum rotunditatis profert folia, Asari folijs ferè respondentia, non adeò tamen crassa, supernè virentia, infernè purpurascentia, humi expansa, flores in longis pediculis nutantes, unico folio sed in quinque profundas lacinias diviso, sic ut plura videantur, constantes, quæ

Cyclaminus odorato purpureo flore.

Cyclam. odorato flore 11.

tes, quæ seſe explicare incipientes ſurſum reflectuntur, coloris vel dilutius vel saturatius purpuraſcentis, odoris ſuaviſſimi: ij marceſcentes integri decidunt, capitulúmque ſubſequitur, cum pediculo cui inſidet in multas ſpiras ſe convolvens, donec terram attigerit, cui incumbens paulatim augeſcit, donec violæ martiæ ſeminarium vaſculum magnitudine æquet, quod maturitate ab extremo mucrone aperitur, ſeménque oſtendit inæquale, ex fuſco fulveſcens, quod terræ commiſſum, in germen non abit, ſed in tuberculum aut radiculam convertitur, præter reliquorum ſeminum naturam, unde poſtea foliola promit.

ALTERA illi planè ſimilis eſt: pauciora tamen ſemper folia proferre conſpicitur, eáque non purpuraſcentis ſubtus coloris, ſed albicantis quodammodo, aut palleſcentis, cui viridis miſtus, ut in Aſari averſis foliis.

Nulli ſunt illarũ Provinciarum ſilvoſi montes, nulli ſaltus, aut interdum in montium acclivitatibus uda prata, quæ ijs non abundent, ubi variæ magnitudinis radices éruuntur, tantæ interdum, ut manum implere queant, quæ plerumque magis ſcabro ſunt cortice, quàm juniores aut mediocres, & habent interdũ varios quaſi cauliculos unde folia & flores ſingulis annis emergunt, qui etiam confracti & terrâ reconditi, in globularem radicem efformantur & tranſeunt, ſingulis etiam annis folia & flores producentes. In ſaxoſis autẽ montibus, aut rupibus quæ Pinaſtrorum ſilvas alunt, nõ ſine difficultate eruere memini, quæ digitalem craſſitudinem non ſuperarent, ſed in cubitalem nonnumquam longitudinem excreviſſent, ſubinde in nodos (ubi ſcilicet paulò laxiores petrarum fiſſuras nactæ erant) extuberantes.

Cyclam odorat. purpúreo flo.

Nomina.

Rhizotomæ mulierculæ, quæ multas Cyclamini radices cum varijs alijs plantis Viennam in forum venales adferre ſolent, Σαυβιοτ appellãt, hoc eſt, porcinum panem, quidam etiam ruſtici Erdt apfel/id eſt, terræ malum, Vngari autem *Dizno repa*, porcinum rapum.

Cyclam odorat. varietas

CETERVM duas alias Cyclamini ſpecies ſe habere ad me ſcribebat Nobilis vir Ioannes ab Hoghelande, ab ipſius fratre Theobaldo in montibus quibuſdam erutas dum ex Italiâ rediret. Illas verò non Autumni initio flores proferre, ſed ipſo Solſtitio æſtivo florere incipere, perſeveraréque ad autumnale uſque Æquinoctium: ejus item ſemine nãtas plantas idem ortus ſui tempus obſervare: eam ob cauſam æſtivum Cyclaminum potius dicendum, quàm autumnalem. Priorem habere folia albis maculis obſcurè notata, auerſâ parte rubentia, aliquantulum anguloſa, flores ſaturatius purpuraſcentes: Alteram folia promere averſâ parte virentia, adverſâ maculis albis, ijſq; valde conſpicuis aſperſa, rotundiora ſuperioribus, & flores dilutiores, utroſque autem ſuaviſſimi odoris, nares etiam procul ferientis. Vtrique hoc peculiare, quod vetera folia retineat, donec nova naſcantur.

Cyclamin. Byzantin.

ANNI porrò M.D.XXCI. autumno, miſſæ ſunt Conſtantinopoli Gen. Dn. de Heuſenſtain cum varij generis bulbis, aliquot Cyclamini radices, orbiculares, quas caſtaneæ magnitudinem non ſuperaſſe, & valde terſum expolitúmq; corticem habuiſſe aiebat, quæ ſtatim ante hiemem folia produxiſſent, Cyclamini ineunte vere primum emergentis & florentis foliis ferè ſimilia, pronâ parte pulcherrimè purpuraſcentia, & ſupinâ candicantibus maculis inſignita, paucioribus tamen angulis prædita: Martio ſequente flores tulit, quos ſubſequẽs gelu corrupit: itaque vernum eſſe omnino putabam. At poſtquam ſubſequentibus annis folia ante hiemem ſemper proferre animadverti, atque nonnumquam, mitiore præſertim aurâ, etiam flores, plurimum hęſi, & an autumnali Cyclamino, an vernali attribuerem, dubitavi. Qui venales habebat Turca, ei qui illas emit, libenter obtruſiſſet pro Viola martia flore rubro, tametſi Cyclamini eſſe agnoſceret.

Cyclamin. Byzant. Βολωσιε.

Cyclam Belgic hederaceo folio.

Binis ſubſequentibus annis multo majores & plani omnino bulbi Cyclamini miſſi ſunt Byzantio *Buhur meneni*, & *Dohum* appellatione. Quadriénio verò poſt magnum, & palmaris latitudinis tuber inde accipiebam nullo nomine inſignitũ, cujus folia genus illud quod Belgicis hortis familiare eſſe ſolebat hederaceo folio, prorſus referunt, ſed ſubtus rubent:

id anno

Cyclaminus inodoro purpuraſc. flore.

Cyclaminus verno tempore florens.

id anno XC. ſupra milleſimum & quingenteſimum, plures viginti flores tulit, ijs qui in Belgico naſcebantur non diſſimiles, etiam inodoros: XCI. autem, plures quinquagenis: ſequente biscentenis.

BELGICVM illud genus in quadam ſilva non procul urbe Tornaco primus obſervaverat Ioannes Moutonus, cujus librales radices dum Machliniæ viverem, & magno rapo æquales, ab ipſo nobis miſſas memini: Illius folia ut plurimum ſubtus vireſcebant, flos dilutè rubeſcens, carnei erat coloris, & interdum albicabat, inodorus. Cujus ſemine natas aliquando habui plantas ſimiles planè flores proferentes, folia etiam hederacea: ſed quę aut matris folia omnino referebant, hoc eſt, ſubtus viridi miſto colore palleſcebant, aut purpuraſcebant Byzantini Cyclamini foliorum inſtar, eáq; ſupernè albis frequentibus maculis aſperſa erát, etiam nonnulla ad umbilicum alba macula inſignita, alia minimè. Tam hoc verò, quàm Byzantinum magis ſerotinum ſupra enumeratis, & Octobri ut plurimum duntaxat florere incipiens in Novembrem uſque. Byzantini ſemen dũtaxat ſemel obſervare potui, licet aliquot capitula diu retineret quæ ad frugem perventura videntur, hiems tamen ſemper corrumpebat; illud autem erat duplo majus eo quod Belgicus proferebat. Belgico autem hederaceo folio ſimilis è Britannia Galliæ poſtea inferri cæpit. *varietas fol.*

HABVI etiam aliquando Cyclamini verno tempore florentis paucas plantas, ſemine ex Belgicâ mihi miſſo natas, quæ tertio à ſatu anno flores proferre cæperunt, odoratiſſimos ſanè, & vulgari ſaturatiores, paulóque graciliores: folia alijs minora, in ambitu ferè criſpa, & foliorum hederæ formam imitantia, teneriora tamen, ſupinâ parte candicantibus maculis aſperſa, angulorum etiam mucronibus albicantibus, pronâ omnino purpuraſcẽtia. Primus inter Belgas eam plantam habuit Ioan. de Brancion munere Alphonſi Pantij, cujus deinde ſemine natæ plantæ in aliorum poteſtatem venerũt. Sed N V. Ioan. Boiſot aliud genus alere ſolebat oblongiore folio, ut mihi, cùm ante aliquot annos illius ſemen mitteret, per literas ſignificabat. Is etiam M. D. XCI. anno aliquot bulbos verni miſit: qui ſequente Aprili flores tulerunt. *Cyclam. verno.*

AT quem noſter Lobelius apud inſubres luteo flore obſervaſſe ſcribit, videre nondũ mihi contigit. Quemadmodum nec eum de quo mihi relatum eſt parva radice avellanæ magnitudine, æſtate florem vulgari majorem proferentẽ, & in declivitate montis naſcentem; quatter faciendum eſt ijs qui Româ Florentiam proficiſcuntur, ultra pontem Milvium ſecundùm rivum *aque traverſe* dictum: qui fortè Hoghelandij alter eſſe poſſet. *Cyclam. luteo flore.* *Cyclam æſtivus.*

TERTIA Novẽbris anni M. D. XC. ſcribebat ad me è Candiâ Cretæ inſulæ urbe diligentiſs. Ioſephus de Caſa bona Belga & Sermi Thuſciæ Ducis Horti Medici præfectus, in eam inſulam

fulam obſervandarum ſtirpiũ gratiâà ſuo Principe ablegatus, ſe inter reliquas plantas quas
Cyclam. albo flore. Novembri florentes iſtic inveniſſet, Cyclaminum albo flore obſervaſſe. Sexẽnio verò poſt adferebat Gallus quidam rhizotomus Galliam, Italiam, Germaniam peragrare ſolitus, in Bataviam, rariores quaſdam ſtirpes, inter quas Cyclamini radices, quem albo flore praditum eſſe referebat.

DENTALI. CAP. LX.

Dens caninus purpuraſcente flore. Dens caninus albo flore.

VT Superior Autumni initio, plurimùm ſuos flores producit, & ſtatim folia: ſic huic plantæ ineũte vere bina plerumque folia (rarò terna) prodeunt, mutuò ſe amplectentia, & florem occulentia, liliaceis proxima, breviora tamẽ & latiora, ad Allij urſini formam valde accedentia, craſſiora & magis carnoſa, multis magnis maculis ex atro purpuraſcentibus aſperſa, baſi anguſtâ, paulatimq; in latum extensâ, deinde in mucronem deſinentia: explicatis folijs, conſpiciendum ſeſe præbet flos, dodrantali pediculo enodi & vacuo purpuraſcentiq; innitens, ſex oblongiuſculis folijs conſtans deorſum inflexus & ſpectans, qui aëris (Solis radijs excalefacti) tepore ſeſe explicat, foliáq; ſurſum reflectit Cyclamini inſtar, elegantis & dilutioris purpureꝰ coloris, ſenis intus ſtaminibus purpureis, & candido triſulco ſtilo, nulla odoris gratiâ placens, ſed ſolâ elegantiâ commendabilis: flori ſuccedit trigonũ capitulum, cõtinens aliquot ſemina Leucoij bulboſi præcocis alterius ſeminibus ferè reſpondentia, ſed longiora graciliorâque, flaveſcẽtis coloris: radix longa, infimâ ſede craſſior, mulcíſq; candidis fibris ſtipata, & plana quadam appendice, unicâ aut pluribus, donata, quæ veluti radicum ſuperioris anni & præcedentium aliquot veſtigia ſunt, parte autem ſuperiore paulatim gracileſcens, unde caulis emergit, ſummâ tellure bina folia proferens. Quamdiu nullum florem dat hæc planta, unico duntaxat exit folio.

Dens caninus purpuraſcente flore.

Copioſè naſcitur ad quorundã montium radices herbido & udo ſolo, nõ procul Grätzio Stiriæ provinciæ metropoli, & Ser^mi Archiducis Auſtriæ Caroli regiâ. Similis planè coloris in Allobrogum montibus erutam & in Belgicã à Walerando Donrez nobis aliquando miſſam memini: Sed & circa Baionam naſci, vicinis Cantabrorum montibus, mihi referebat C. V. idémque Medicus Regius Ioannes de la Riviere. Floret Aprili, interdum etiam maturius, in hortis præſertim culta.

Dens caninus albo flore.

Aliud verò genus creſcit in Apennino & Euganeis montibus, cujus folia longiora, maculas albas diutius retinentia, mitio dum exeunt, florem etiam amplectentia, qui ſuperiore major plerumque eſt, vel lactei omnino candoris, vel miſtis purpuraſcente albóque coloribus con-

bus constans, staminibus albis, apicibus nigricantibus, huic succedit trigonum caput semina alteri paria continens: radix etiam longa, & superiore crassior. Hanc aliquando accepimus à C.V. Vlysse Aldrovando, totius Naturæ miraculorum scrutatore diligentissimo, & Medico excellentissimo, tum ab amplissimo viro Iacobo Antonio Cortuso Patricio Patavino, & à C.V. Achille Cromero, Medico, cùm Patavij viveret: Verùm similes etiam radices ad me Francofurtum mittebat anno M.D.XCI. Illus Vir Ioan. Vincent. Pinellus.

VVLGO à Stiriæ Medicis & Pharmacopæis Dentali, à nonnullis verò rusticis Schosewurtz appellatur Prior: ex Allobrogibus autẽ missa, Satyrij erythronij nomine, qua etiam appelatione usus Lobelius in Adversarijs & Observationibus. Altera Pseudohermodactyli & Dentis canini nomine ex Italia missa. Vtraque frigoris patientissima. *Nomina.*

Stiriacas mulierculas radicis exsiccatę pollinem pultibus puerorum inspergere solere, ad enecandas eijciendásque ventris tineas, mihi relatum est. Ex vino autem haustum mirificè colì dolores mitigare expertus est doctissimus vir Thomas Haustain, Sermi Archiducis Caroli primarius medicus (qui multos ejus bulbos Viennam usque non semel mihi misit) insuper corporis vires reficere & nutrire; ex aquâ verò pueros epilepticos juvare. *Facultates.*

ORCHIDES. CAP. LXI.

VIENNENSI agro & vicinis Provincijs frequentia sunt Orchidum varia genera, quæ in Belgicâ etiam videre memini, quarum historiam, cùm ab alijs descriptæ sint, minimè repetendam esse duximus. Quæ verò numquam antea mihi conspectæ fuerunt, quáque à nemine observatas suspicor, earum portò historiam hoc capite cõscribemus, initium ab omnium, quas umquam viderim, maximâ, facientes.

BINA habet hæc Orchis folia, Ellebori albi foliis amplitudine non cedentia, aliquot venis à pediculo ad extremum usque folium productis similiter insignita, supernè virẽtia, infernè dilutiora, prorsus tamen splendẽtia: caulem cubitalem, paucis foliolis sive involucris prædituin, pentagonum: flores in summo spicatim cohærentes, cujus autẽ coloris, cujúsve formæ, ignoro, cùm, ante quam aperirentur, plantam dumtaxat observaverim: radices binas, crassas, & parvi napi modo oblongas, supra quas infimo cauli inhærent aliquot fibræ satis crassæ. *Orchis 1. ampl. foliis.*

Solùm mihi conspecta est hæc Orchis Maio mense anni M.D.LXXIX. in declivitate montis in quo extructa est arx Ill. V. Balthasaris de Batthyan p.m. Grebén nuncupata, inter Dravum & Savum amnes, binis ultra Waraśdinum miliaribus. *Natales.*

Orchis latifolia altera.

ILLIUS genus haud dubiè erit, quod non modò in silvis Nemethwywar oppidi vicinis, sed etiâ in Leytano saltu supra Manderstorf observabam, foliis quidem magnis & latis, sed infra superiorum amplitudinem, caule pænè cubitali, magnis floribus spicatim congestis, ejusdẽ cum aliarum orchidũ floribus formæ, purpureis maculis aspersis, exalbidâ galeâ flores singulos tegente, radicibus gramínis, crassis, superiore tamen brevioribus. *Orchis lati. fol. altera.*

PLVRA sunt Alteri folia, angustiora, caulis gracilior, pedalis, flores rubri pulcherrimi, quales ferè in Belgico illo Orchidis genere videre memini, quod è pratis Lovanio vicinis eruebatur. *Orchis II.*

Crescit in eodem jugo Grebén pone arcem, & plerisque gramineis locis, inter flumina Muram & Dravum, tum apud Sackturnya Ill. Comitis de Zrinio arcem. *Natales.*

TERTIVM genus elegantissimum, binis crassis bulbis prędituin, uno succi pleno, altero flaccidiore, quod in Orchidibus vulgare est; foliis longis, angustis: caule interdum pedali, spicâ florum elegante, odoratâ, quorum galeola obscurâ purpurâ nitet, hiatus cum propendente labro candicant, purpureisque maculis insigniuntur. *Orchis III.*

Invenitur in pratis Nemeth wywar Dn. de Batthyan vicinis, supra Rabam, & inter flumina Muram & Dravum. *Natales.*

QVINA aut sena sunt Quartæ folia, caulis palmaris aut amplior, aliquot minoribus foliis cinctus: spicâ elegantium pusillorum florum purpurascente galeâ tectorum, prominulo labro *Orchis IIII.*

Orchis Pannonica IIII.

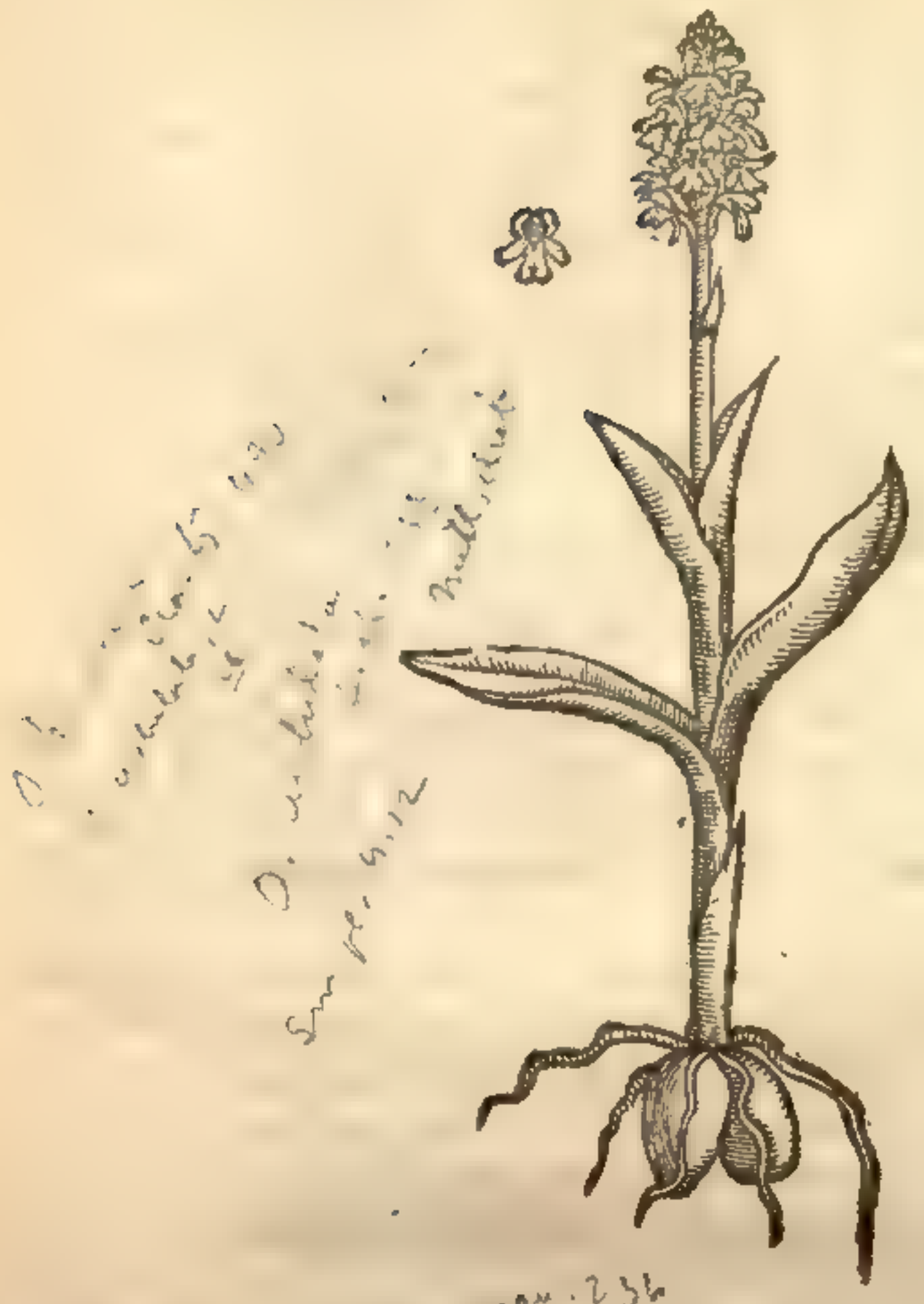

Orchis V.

& in quatuor barbulas diviſo, albo, purpureis punctis diſtincto, parvo calcari à tergo prominente, tenuis odoris, ſub quo, ut in reliquis Orchidibus toroſum & contortũ eſt capitulum, exiguum ſemen ſcobis inſtar continens: geminas radices habet teſticulorũ modo efformatas, unam plenam, alteram marcidam, ſupra quas ex imo caule ortæ fibræ expanduntur.

Natales. Naſcitur ad montis Gleſenfeld imminẽtis radices, binis ſupra Neapolim Auſtriæ miliaribus, abundantius tamen in montium tenui gramine tectorum declivitatibus, ſupra Radaun, Medeling, Baden, & pleriſque alijs editioribus ſiccioribusq́; locis Viennæ vicinis.

Illi ſimilem eruebam montibus Grebén proximis, ſed longè ampliorem, craſſioréque & longiore ſpicâ præditam.

Orchis V. QVINTA quatuor aut plura habet folia, ſummâ tellure jacentia, Belgicæ orchidis quæ paſſim in pratis maturè purpureum florem fert, ſimilia, ſed nullis maculis aſperſa: caulem palmarem, aliquot minoribus folijs ſeptum, cujus ſummum, multi flores exigua galeâ duobus foliolis conſtante, tribúſq; alijs foliolis galeam ambientibus, latiore barbâ propendente, & obtuſiore calcari præditi, ſpicatímq; naſcentes exornant, coloris aut purpurei ſaturatioris, aut dilutioris, aut ferè carnei, atque etiã omnino albi, barbâ tamẽ plerumque vel exiguis, vel majoribus maculis ſaturè purpuraſcẽtibus aſperſâ, interdum etiam prorſus nullis, præſertim in lacteis floribus: ſemen ut in reliquis contortis vaſculis continetur: geminas radices, unam ſuperioris anni flaccidiorem, alteram recentiorem, ſucculentam, tegunt multæ candidæ craſſiuſculæ fibræ.

Natales. Inveniuntur paſſim in pratis Viennæ vicinis. Similem etiam obſervabã anno M. D. XXCI. in pratis urbi Londiniẽſi in Angliâ proximis: ubi & aliam eruebam grandiore paulò florum purpureorum ſpicâ, teterrimi fœtoris.

Orchis VI. INGRATI etiam odoris eſt, quam non ineptè Tragorchin minorem nuncupari poſſe cenſet Ioan. Hoghelandius, cujus iconem & binos bulbos ad me miſit ante bienniũ. Dodrantali aſſurgit caule, quem terna aut quaterna ambiunt anguſta folia: ſummus caulis ſuſtinet breviorem ſpicam florum elegantis interius rubri coloris, interne verò paulò dilutioris, trifido labro propendente

Natales. Rara inventu creſcit in marinis aggeribus, interdum etiam reperitur circa Hagam Hollandiæ. In hortos autem tranſlata, latius explicat florum comam, in metæ quaſi formam deſinentem.

Tempus. Omnes autem Maio menſe florêre ſolent, præter primum genus quod paulò ſerius flores promit.

TRIA

Orchis Batavica VI.

Orchis Pannonica VIII.

TRIA plerumque habet Septimum genus angusta folia, alioqui reliquis Orchidibus similia, viridia, cauliculum palmarem, spica flosculorum ex herbaceo pallidi coloris, tribus apiculis constantium, & moschi odorem referentium, exornatum: unicam radicem, rotundam pisi magnitudine, supra quam longæ propagines exporriguntur, quæ novas subinde plantas generant. *Orchis* VII.

Exit copiosè in colle monasterio Neuberg vicino, & Iunio floret. *Natalis.*

Et hæc quidem de Orchidibus orbiculatas radices habentibus Quæ verò sequuntur, geminis licet radicibus sint præditæ, in orbem tornatæ non sunt, sed in aliquot appendices desinunt, & quasi palmas imitantur.

LILII primùm enascentia folia tria aut quatuor habet Octava, dilutioris & quasi pallentis viriditatis, nulláque macularum aspergine notatis, ingrati saporis: palmarem caulem amplectuntur aliquot foliola, in cujus summo fastigio flores spicatim digesti nascuntur exalbidi & quasi pallescentis coloris, nullis punctis distincti, anterius morionum hiantibus cucullis similes, utrinque auriti, & latiusculo pallido labro propendente, posteriore verò parte cornieulum habentes, ut consolida regalis, aut Linaria, sed latius & obtusum, graviter odorati, florum sambuci odorem referentes: ad horum exortum singula foliola nascuntur pallentia, & floribus colore respondentia: radices geminæ, veluti palmæ, in binos, ternos, aut plures digitos distributæ sunt, quarum vetustior fungosa, nigrior, & flaccidior est, altera candida, vegetior ac solida, paucis supra earum exortum nascentibus fibris. *Orchis* VIII.

Aliud genus est formâ, magnitudine, ceteríque notis illi par: sola varietas in floribus, qui in hoc purpurei sunt, foliola sub floribus nascentia etiam purpurascunt.

Invenitur utrumque genus non modò in Leytano saltu supra Manderstorf, alijsque Austriæ inferioris silvis: sed etiam editioribus quibusdam pratis Viennensi saltui proximis. Floret autem Aprili, nonnumquam etiam Maio, pro mitiore videlicet aut rigidiore vernalis aëris constitutione. *Natalis.*

CETERVM non incommodè forsitan Pseudorchis appellari possit elegans plantula, quam ex Italia tédiés observabat anno M.D.XCIII. eruditus vir Gulielmus de Mera, Batavus Medicus, & mihi Francofurti communicabat, paulò ante meum ex eâ urbe discessum. *Pseud-orchis nova.*

HABET verò illa unicum folium, ex membranaceo quodam involucro prodiens, semuncialis latitudinis, duarum unciarum aut amplioris lõgitudinis, multis venis secundùm longitudinem excurrentibus, & medio nervo præditum, valdéque tenue, dum reficcatum est:

ex eodem involucro prodit & cauliculus semipedalis aut minor, gracilis, à medio ad summum fastigium, floseulis quibusdam onustus, quorum forma mihi ignota, quia siccâ plantam duntaxat videre contigit, in qua inhærebât adhuc floseulorum petioli, & bina aut terna capitella, instar capitulorum Orchidis: radix bulbosa est, aliquot membranaceis involucris tecta, præter Orchidum naturam, sub qua multæ tenues fibræ exeunt, ut in Allij generibus, cum quibus affinitatem quandam habere videtur, radicis ratione, cui plerumque adhuc inhæret superioris anni jam exsucca, & cauliculum retinens. Cùm porrò mediâ quandam naturam habeat hæc planta, & peculiare caput non videretur requirere, Orchidibus subijctendam esse existimavi. Per me tamen semper licebit alijs, quo velint loco reponere, & nomen illi imponere.

LEIMODORON. CAP. LXII.

αἱμόδωρον. ORCHIDIBVS quodammodo cognatum λειμόδωρον sive αἱμόδωρον, Theophrasti, vel ὀροβάγχη Dioscoridis, & Cynomorion Plinij, cujus varia genera inveniuntur multis Provincijs communia.

Pseudo-leimodoron. Orobanche 1.

Pseudo leimodoron. AT congenerem illi plantam, quippe quæ superna parte ipsum æmuletur, in mõtanis supra Badenses thermas observabam, quæ nusquam antea, quod meminerim, mihi fuit conspecta. Pedali assurgit illa caule, frequentibus secundùm radicem foliolis, tamquâ vaginulis, involuto, spicam gestans florum quatuor folijs cõstantium, superiore in corniculum desinente, & promuscide quadam inter media folia prominente, cui adnatæ sunt duæ tenues barbulæ: floribus striata & longa subsunt capitula, semine exili & orchidũ simili plena: subrotundam radicem non habet, qualem suo haimodoro tribuit Theop. lib. VIII. Hist. plant. cap. VIII. sed crassas, longas, & obliquas fibras habet, quemadmodum ea planta quæ vulgo Helleborines nomen obtinuit. Tota stirps saturo purpuræ & planè violaceo colore prædita est. Floret Iunio.

Similem ferè, sed multò dilutioris coloris olim observare memini non modò in silvâ illâ agri Mompelliani, in quâ cœnobium Gramont dictum, sub Ilicis arboribus, sed alijs plerisque silvis.

Orobanche abortiva Lobelij. Coagulũ terræ Plinij. Non dubium est quin his adnumeranda sit, ea quam Lobelius Orchidem abortivam, Germani Margenbzthen Belgæ Vogbels-nest appellant, quámque nonnulli Coagulum terræ Plinij esse ariolantur, cujus meminit lib. XXVII. cap. VIII.

αἱμοδώρου varietates. Portò Orobanches illius legitimæ Dioscoridis, sive αἱμοδώρου Theophrasti, variæ sunt species. Aliæ enim elatiores, aliæ humiles, aliæ exalbidi coloris, aliæ flavescentis, aliæ fusci,

aliæ

Orobanche III. πολύκλωνος. Radix cava major.

aliæ ſubcærulei: nonnullæ aliarum ſtirpium radicibus adnaſcuntur, plurimæ per ſe ſubſiſtunt,& ſolæ inter alias plantas & gramina naſcuntur:pleræque autem omnes unico ſimplicíque caule ſunt præditæ, interdum ramoſum & multifidum illum habent. Omnium verò maxima paſſim in omnibus Europæ ſilvis naſcitur, ut exiſtimo:certè nullas adij,quin ipſam non repererim: eam quia apud Belgas ſæpius Geniſtæ vulgaris radicibus innaſcitur, Herbariorum turba Rapum Geniſtæ appellat, Belgæ *Bzem raepe*/ Vngari, quia recta aſſurgit & firma eſt, *Misé gyerthyá*, miſſalem candelam ſive cereum appellãt. Quæ ſubcæruleo eſt flore, cardui vulgaris inter ſegetes naſcentis radicibus inhærentem olim eruere memini, cùm Mompellij viverem. πολύκλωνον autem aliquoties obſervabam in ſiccioribus quibuſdam pratis, & nuper admodum ad me mittebat cum aliquot alijs ſiccis ſtirpibus Amplíſs. vir Iacobus Ant. Cortuſus, de qua nõnullos ſuſpicari aiebat, Papaver ſpumeũ eſſe, ſolâ ea ratione nixos, quod recens nata, tota molicella fuiſſet & lactei ferè candoris: ſed infirma eſt hæc ratio. Ceterùm Orobanches majoris, Rapum geniſtę nuncupatæ, reſiccatæ & tritę pulverem ex tepido vino hauſtum, præſens ad coli dolores remedium eſſe, Belgæ prædicant.

Orobanche I.

Orobãche II.

Orobanche III. πολύκλωνον.

Orobanches facultates.

FREQVENS eſt etiam in Leytenberg, atque alijs ſilvoſis montibus urbi Viennæ vicinis, tum multis Pannoniæ locis, vel circa ſepes, vel ad ſilvarum margines inter vepres ea planta, quam ab orbiculatâ radice, & ſubtus nonnihil excavatâ vulgo Radicem cavam nominant: quæ florem habet aut carnei rubrive dilutioris coloris, magnâ ex parte, vel omnino albi, aut egregiè & ſaturè rubentis, qui rarò conſpicitur. At minorem illam Germanicis & Belgicis officinis apprimè notam, quæque paſſim in Germaniâ & Belgicâ inter vepres & frutices naſcitur, nuſquam in Auſtriâ vicinísque Provincijs videre memini. Ceterùm major illa ex carneo rubente flore, & albo, frequens circa Francofurtum, etiam in hortis fructiferis arboribus conſitis, intra urbis mœnia.

Radix cava major.

Radix cava minor.

ELLEBORINE RECENTIORVM. CAP. LXIII.

SPVRIIS Orchidibus cognata eſt ea planta quæ à Recentioribus nonnullis Elleborine cognominatur, à foliorum cum Ellebori albi folijs potius ſimilitudine, quàm ab effectu. Ejus autem aliquot obſervabam genera foliorum amplitudine, & floris colore variãtia.

PRIMÆ & omnium elegantiſſimæ caulis eſt ſingularis, pedalis aut majoris longitudinis, firmus, aliquantulum lanuginoſus, quem quaterna aut quina ambiunt folia, venoſa, Ellebori albi folijs ſimilia, alternatim ut in illo diſpoſita, ſubhirſuta, & amaricantis ſaporis: ex

Elleborine I.

foliuli

Ellęborine recentiorum 1.

folioli quod extremo cauli insidet, nonnumquam & ex proximi, sinu, prodit flos unicus, longo pediculo nixus, quatuor foliolis crucis forma decussatis, oblongis & mucronatis constans, coloris ex purpurâ nigricantis, quorum superum & inferum majuscula sunt, lateralia verò, admodum angusta, & interiore parte laniginosa: ex horum umbilico emergit & protuberat membranaceus quidam, tumens, concavúsque utriculus, columbinum ovum ferè æquans magnitudine, superiore parte secundum umbilicum nonnihil apertus & hians, instar calceoli patuli oris, cui color aut luteus, aut pallidus, internè nonnihil villosus, infernè autem purpureis quibusdam venis secundum longitudinem distinctus: hiatum tegit duplex ansula, quarum superior alba, tenerior, purpureisque maculis conspersa, inferior verò densa, herbidi coloris, & veluti cancrorum ocellos in lateribus habens: ipse flos non penitus odoris expers: capitulum illi succedens oblongum, minimi digiti crassitudinem æquans, triangulum, tenue & veluti pulvereum semen continens, instar Orchidum: radix nigra, non valde crassa, in longitudinem & latitudinem obliquè summâ tellure sese spargens, multísque fibris donata, superiorum annorum caulis impressa vestigia retinens, qualia in pseudocoralliо ferè conspiciuntur, extremitatibus semper in novum germen extuberantibus; amariusculi gustus.

Natalis. Silvosis quibusdam Leytenberg locis supra Brutersторf, demonstrante Ill. V. Augerio de Bousbeque primùm observabam: deinde apud Closterneuburg prato quodam declivi sub coryli fruticibus, & in silvis Entzestorf vicinis eruebam: omnium autem abundantissimè nascitur in Pannonicâ quadam silvâ, magno miliari ab arce munitissimâ Nemethwywar Ill. V. Balthasaris de Bathyan. Deinde rhizotomæ mulierculæ in Viennense forum inferre cœperunt, postea quàm à nobilibus matronis expeti intellexerunt. Ab amicis etiam intellexi in Herciniâ silvâ, præterea circa Fuldam alijsque Germaniæ silvosis locis copiosè nasci.

Varietas. Sunt qui albo flore inveniri dicant, quam sanè nondum vidi, nec eam quam in cœnipontinis montibus observasse ait doctissimus & diligentissimus Matthias de Lobel, purpureo utriculo: nam plures quàm mille stirpes vidi diversis locis erutas, omnes autem utriculum habuerunt flavum. Cujus etiam coloris erat quam Ill. Batthyanus è postremis Pannoniæ limitibus Daciæ proximis ante aliquot annos mihi adferebat, cùm ex eâ profectione rediret. Pannonicæ etiam similis quæ & in Herciniâ & reliquis Germaniæ silvis nascitur.

Nomina. GERMANI *Marien schuch* & *Pfaffen schuch* appellant, Vngari *Ezerestbgyvv fiu*, id est, millebonam herbam, quasi *χιλιοδύναμιν* dicas: quibusdam Elleborine ferruginea est.

Gesnerus. C. V. Gesnerus in Epistolarum lib. III. frequentem apud Helvetios inveniri scribit, luteúmque florem illi tribuit. Cosmosandalos Pausaniæ forte fuerit, inquit, nam & sandalij formam refert flos, & punctis ceu literis quibusdam notatur, etsi Pausanias Hyacinthum esse conijcit, sed huic cum sandalio nihil. Quidam vir doctus Lonchitin primam esse putat: ego ad Elleborines vulgo nuncupatæ, species refero. Nostri *Vnser frawen schuch* appellant, hoc est, calceolos Virginis, à forma floris. Hactenus Gesnerus.

Simlerus. Iosias item Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus, illius in hæc verba meminit. *Anckenbalen* cubitum fermè æquat, folio Plantaginis aut Ellebori albi, terna aut quaterna per caulem folia habet, ex quibus erumpit ut in perforatâ, in summo unus flos, rarò duo, is luteus est, oblongus, luteum ovi exprimens, concavus, quem ambiunt apices, seu folia potius ignita rutilantia: morionum habitus procul contuentibus refert, aut demonum larvas, cadente flore semen in siliquâ continetur. Damasonij aliqua species.

Elleborine in. PEDALEM habet Altera caulem aut ampliorem, firmum, quem per interualla involvunt inordinata folia sena aut septena, nervosa, Ellebori albi foliis similia, sed angustiora, ingrati & amari gustus: flores in summo caule denos aut duodenos, spicatim congestos, albos, quinis foliis constantes, & in medio veluti parvam galeam complectentes, subflavo labro, non multum ab orchidis generibus distantes, inodoros: angulosa etiam, striata & contorta

contorta habet (ut illæ) capita, minimum semen & scobis instar continentia: radices crassiusculas, fibrosas, ex uno veluti capite prodeuntes, & sparsas, subrufescentis coloris.

Provenit in opacis Galliæ, Germaniæ, Austriæ, Vngariæ locis, etiam in Pannonia inter amni, inter Dravum & Savum flumina. Hæc duo genera præcociora sunt reliquis, & Maio plerumque florere solent. *Natales.*

Elleborine recentior III.

Elleborine recentior VI.

PARI est Tertia magnitudine, paulò latioribus foliis, minoribus floribus, qui etiam quinque foliis constant, & galeolam cum prominente labro amplectuntur, colorisque sunt herbacei, interius nonnihil candicantis, nullius odoris, quibus torosa contortáque capita subsunt: radix secundæ similis. *Elleborine III.*

Invenitur in quibusdam Austriæ & Pannoniæ siccioribus pratis, & in Noribergensi silva urbi vicina, ad Latomias. *Natales.*

QVARTO generi minor est altitudo, similia interdum folia, nonnumquam multò latiora: flores aut omnino purpurascentes, aut propè carnei, secundi generis floribus prorsus similes: nec radix differt. *Elleborine IIII.*

Crescit in montanis pratis & cæduis silvis Austriæ. *Natales.*

CVBITALEM altitudinem superat Quinta, & amplissima omnium sunt illi folia atque oblonga purpurascentium florum spica. *Elleborine V.*

Nascitur in multis Pannoniæ & Austriæ silvis, & ad montanorum pratorum margines: sed nusquam frequentius, quàm in eâ silvâ, in qua Prima abundat. *Natales.*

SED in eadem silva, alijsq; Zollonock vicinis, Sextum genus cubitali caule, tenui, rotundo, geniculato, quem in singulis geniculis alternatim ambiunt angusta folia. Secundi generis foliis non dissimilia, eruere memini: cujus summus caulis desinebat in spicam sex, octo, aut plurium interdum florum, quinis foliis elegantissimi dilutiq; purpuræ coloris constantem, inter quæ latebat quædam veluti galeola, muscatum proboscidi similis, labrũ inferiore parte adnexum habens, æqualis ferè cum foliis longitudinis, candicans, intus striatum; sustinebantur ij flores angulosо, tortili, hirsutóque nonnihil capitulo: radix illi fibrosa, Secundæ similis. *Elleborine VI.*

Florent hæc quatuor genera Iunio, nonnumquam etiam Iulio. *Tempus.*

NEC inelegans est Elleborines Recentiorum illud tenellum genus, quod Gulielmus de Mera, Medicus, ex Italia rediens, observabat, & mihi etiam Francofurti donabat. Erat verò *Elleborine VII.*

illud

illud pedalẽ ferè altitudinis, gracili caule, tribus folijs prædito, Elleborines vulgaris folijs forma ſimilibus, & quinque nervis per longitudinem eorum excurrentibus, ſed longè minoribus, ut quæ circiter unciam longa ſint duntaxat, ſemunciam lata: ſummus caulis in ſpicam florum deſinit, Orchidis & Elleborines vulgaris flores imitantium, ſed minorum: radix ſummâ quaſi tellure ſparſa, craſſiuſculas, ſucculentáſque fibras egerat.

Elleborus albus exalbido flore.

Elleborus niger legitimus.

Elleborus albus duorum generum.

CETERVM Elleborus albus, tam qui albicante, quàm qui ex rubro nigricante flore præditus eſt, frequens admodum in Auſtriâ & vicinis regionibus: flore albicante quidem in pratis Viennenſi urbi proximis, & ad Alpium radices ſitis, atque pleriſque Vngariæ pratis: at ex purpurâ nigricante, in omnibus cæduis ſilvis in edito aut in collibus ſitis.

Vtrumque Germani Weiſs Nieſewurtz/ Galli *Ellebore blanc*, Vngari *feyer hunyor* appellant: Hiſpani *Vedegambre blanco.*

Ellebor. niger legitimus.

Elleborus item niger legitimus albo amplóque ſimplicis roſæ inſtar flore, qui marceſcens purpuraſcit, valde frequens eſt vicinis Rehenaw, Neubergenſis Abbatis domicilio, quatuor ſupra Neapolim Auſtriæ miliaribus, & Staremberg Magci Dn. de Heuſenſtain arcem locis, & pleriſque alijs ad montium radices, ubi primus illum obſervabam: nam ante illis ignota erat, & alterius cujuſdam plantæ radicibus utebantur pharmacopæi, ut ſequente libro dicemus.

Veratr. nigr. II. Dodon.

Non minùs frequens eſt, ſed vicinioribus Viennæ locis, Veratrum aliud nigrum viridi flore, quod Dodonæi ſecundum eſt: copioſè enim creſcit ad Viennenſis ſaltus initium, quâ Viennâ ad Carthuſianorum cœnobium Maurpach, & Tulbingam iter eſt, umbroſis locis, & vicinioribus etiam, ad ſilvarum margines.

Nomina.

Germani Chriſtwurtz/ quod ipſa bruma circa Chriſti natalem diem flores promere incipiat; Galli *Ellebore noir*; Hiſpani, *Vedegambre negro, y yerua de Vallesteros*; Vngari, *fekete hunyor*, nominant.

Veratr. nigr. III. quorundam.

Veratrum autem nigrum Tertium quibuſdam nuncupatum, quod nonnulli etiam Plinij conſiliginem appellant, Germani Lauſekraut/ quod pediculos interimere credatur perinde ac Staphiſagria, quam eodem nomine indigetant, in Auſtriâ & Pannoniâ obſervare non memini: at pleriſque Germaniæ locis ſponte naſcens frequentiſſimum, cujus iconem etiam hîc ſubijciendam putavi, ut, quam intelligam, Lectores agnoſcere queant.

Veratr. nigr. IIII. peregrinum.

Aliud porrò ejus genus nuper admodum obſervatum, non valde diſſimile formâ, nec reliquis

Veteratrum nigrum II. Dodon.

Polygonatum latifolium. I.

liquis notis: folia tamen paullo atriora quàm in præcedente mihi videntur: deinde florum, qui herbacei etiam sunt coloris, séxque folijs constant, & tintinnabulorum instar concavi propendent, orę, præsertim trium interiorum, ex purpurâ nigricant: medium autem florem occupant bina aut terna cornicula, numerosis staminulis cincta, ut in præcedente genere.

Perenne non est hoc genus, ut nec præcedens: sed producto semine plerumque perire solet.

POLYGONATVM. CAP. LXIIII.

MAGNA etiam in Polygonato varietas. Nã præter vulgare illud Latifoliũ, quod in omnibus, quas unquã adij, Provincijs familiare est: & Angustifolium, sive minus Herbariorum, quod plerisque Germaniæ locis nascitur: aliquot alia genera in Pannoniâ, & Austriâ observabam, nulli (ut in Pannonicarum stirpium Historiâ dictum) adhuc, quod sciam, descripta: tametsi Secũdùm Cordus lib. 1. Historię de Plantis, anguloſi Polygonati nomine fortè insigniat, Quartum latifoliũ Matthiolo notum fuisse videatur. Nos porrò omnia genera, in duo primaria distinguemus, nempe Latifolium & Angustifolium. *Polygonati multa genera.*

PRIMVM Latifolium, formâ simile pænè vulgari, in duplo majorem tamẽ altitudinem excrescit, ampliora habet folia, longè plures flores, majores baccas, crassiores caules, & radices. *Polygonat. latifol. 1.*

Sponte nascitur, vulgari permixtum, in quibusdam Austriæ & Pannoniæ umbrosis locis. *Natalis.*

ALTERI Latifolio, pedales sunt caules, striati, firmi, non valdè inflexi, sed recti fermè, folia vulgari similia, eodémq; modo, hoc est, alternatim, circa caulem dispositа, brevioribus tamen quàm in illo spatijs, minora etiam, firmiora, ingrati gustus: ex singulis alarum sinubus, duo aut tres exeunt flores, brevibus, magnáq; ex parte singularibus petiolis inhærentes, vulgari, cùm formâ, tum colore, similes, verùm majores, & odore (qui in vulgari nullus est) floris spinæ Appendicis, sive Oxyacanthæ vulgo creditæ: baccæ deinde virides initio, & sphericæ, quemadmodum in vulgari, majores tamen, postea nigricantes, semen continentes osseum, durum: radix longa, obliqua, geniculata, candida initio dum recens eruta, deinde pallescens, nõnunquam etiam purpurascens, præsertim circa germina, vulgaris radici ferè par, tametsi etiam aliquantulum tenuior inveniatur, interdum verò amplior, ubi videlicet pinguius & benè subactum solũ nacta est. *Polygonat. latiore folio.*

Frequens est in nemorosis illis montibus, vulgo Leytenberg nũcupatis, supra Manderstorf, Bruterstorf, & in plerisque alijs Pannoniæ montibus trans-danubianis inter saxa, atque etiam ultra Dravum in Pannoniæ interamnis mõtibus, præsertim ad arcem Grebén. *Natalis.*

Sed nuper admodum abundè nascens reperiebam in silvâ quercubus consitâ ad lævá Mœni fluvij,

Polygonatum latifolium II.

Polygonatum latifol. IIII. ramosum.

ni fluvij, paullo infra urbem Imperialem Francofurtum, in quâ & Fraxinella, & Cnearum Matthioli crescit.

Tempus. Floret Maio: baccæ maturæ sunt Augusto: interdum etiam multâ hieme, atque ipsâ pænè brumâ, è caule pendentes conspiciuntur.

Polygonat. III. latiore folio. TERTIVM, superiori similem habet caulem, ejusdémque vel majoris etiam altitudinis, non adeò tamen rectum, sed magis inflexum: folia duplo ampliora quàm reliquorũ, ad Ellebori albi foliorum amplitudinem nonnunquam accedentia, dura, nervosa, lævia, dilutius virentia, neque subtus incana, ut superiorum, nonnihil acidi gustus initio, deinde paululum acris: flores alteri similes, inodoros tamen, neque ex singularibus petiolis singulos, sed binos aut plures ex oblongiore pediculo dependentes, ut in vulgari, cui etiam similẽ fructum habet: radicem albam, longam, obliquam, geniculatam, superiori magnitudine parem.

Natales. Tempus. Crescit hoc copiosè umbrosis locis inter Brunnam & Weyspach, alijsque vicinis montanis silvis supra Viennam Austriæ. Floret cum superiore.

Polygonat. IIII latiore folio. QVARTI latifolij caulis, pedalis est, nonnunquam cubitalis aut amplior, rotundus, incurvus vulgaris instar, in unum aut alterum, interdum etiam tertium ramum divisus, quem alternatim, Perfoliatæ vulgaris ferè instar, amplectuntur folia Polygonati foliis similia, molliora, subtus aliquantulum incana, saporis initio dulcis, deinde salivam cientis, & nonnihil actis: ad singulorum foliorum exortum, sub ipsis foliis, atque adeò ad illorum latus, eadem serie exeunt singulares petioli, longi, exiles, incurvi, ex quibus flores propendent singulares, concavi, Oenanthes, sive Lilij convallium floribus persimiles, sed magis hiãtes, atque in sex lacinias extrorsum reflexas divisi, interiore parte nigricantibus quibusdam maculis aspersi, odorati: fructus Polygonati angustifolij fructui similis, trigonus, initio viridis, per maturitatem paullo oblongior & rubescens, parváque corna interdum æquans, in quo multa albicantia grana congesta sunt: radix à vulgaris Polygonati radice differt: nam neque crassa est, neque adeò candida, sed exilis & nodosa, sive in frequentes nodos extuberãs, plurimis crassis fibris constat, ut Thalictri quædam genera, quemadmodum pictor scitè admodum expresserat, sed sculptor suâ negligentiâ corrupit.

Natales. Florentem unam aut alteram ejus generis plantã in umbrosis montis Wechsel silvis, deinde in Durrenstein inter saxa & frutices mẽsibus Iunio & Iulio anni M. D. LXXVI. inveniebam, quæ in hortum translatæ, fructum ad maturitatem perduxerũt: frequentiorem biennio post magnámque, & in multas alas divisam, umbrosis quibusdam scrobibus inter filicis stirpes, in descensu Durrenstein, paulò supra mapalia à mõtanis pastoribus habitata æstivis

mensibus,

Polygonatum v. sive angustifol. I.

Polygonatum VI. sive angustifol. II.

mensibus, florentem Augusto. Rami verò cum fructu nobis ex Silesia usque (ubi frequentem nasci audio) priùs communicabantur à Doctissimo viro Friderico Sebizio, Ducis Brigensis Medico: deinde etiam aliquot radices illinc transmissæ. Persistit in hortis, umbroso loco reposita, florésque & semina suo tempore profert.

ANGVSTIFOLIVM porrò Primum, ab Herbariorum vulgo minus nuncupatum, quod nobis ordine Quintum erit, cujúsque tenuia folia Rubiæ modo caulé per intervalla ambiunt, fructu initio versicolore, qualis est Graminis Parnasi quorundam, sive Vnifolij fructus, deinde per matutitatem rubro: in montanis quibusdã Stiriæ pratis, circa frutices & in umbrâ abundè nascens observabam. Ejus historiam, cùm ab alijs sit descripta, non retexemus, imaginem tamen subijciemus, ut discrimen, inter illius, & sequentis Polygonati angustifolij, plantas commodiùs conspici possit. *Polygonat. v. Angustifol. I.*

HABET Alterum Polygonatum angustifolium, nobis ordine Sextum, caulé cubitalem, angulosum, in multas tenues alas divisum, quæ æqualiter ex singulis angulis exoriuntur, quaternæ interdum, nonnunquam & quinæ, pro angulorum, qui in caule, numero: ramuli tenues longis & angustis folijs obsiti sunt, binis, ternis, aut quaternis, æqualiter in circuitu prodeuntibus, in quibus flores Quinto similes, paullò tamen minores, brevi petiolo dependentes inter foliorum alas sparsi sunt: quibus succedit fructus rotũdus, ruber, pulpâ plenus, aliquot ossea grana continens: radix vulgari similis est, candida, nodosa, propagines ad latera fundens, & candicantibus fibris obsita. *Polygonat. VI. Angustifol. II.*

Mihi anno M.D.LXXX. communicatum elegantissimũ hoc Polygonati genus à Doctissimo viro Achille Cromero Silesio, nunc Brunnensi apud Moravos Poliatro, quod ijsdem, quibus saxatilem Rubum, locis eruisse asserebat. *Natalis.*

NVLLVM nomen vulgare istarum plantarum novimus, nisi quod tres priores, rhizotomæ mulierculæ, quæ in forum Viennense earum radices interdum venales adferunt, eodẽ cum vulgari Polygonato nomine Weisswurtz appellant: Vngari similiter, ut vulgare, *Salomon pöchetti*, id est, Salomonis sigillum, dicunt. Quarta tam illis, quàm montanis pastoribus & venatoribus, prorsus ignota est Eam adumbrare videtur Matthiolus Lauri Alexandrinæ appellatione: verùm neque effigies satis scitè expressa, neque ejus historia tradita. Sive verò eam intelligit, quam nos hîc damus, sive aliam, nulla ratione ad Laurum Alexandrinam referri potest, quam Dioscorides non inter folia fructum ferre dicit, sed ἐν μέσοις, in medijs folijs. Theophrastus autem expressius ἐπιφυλλόκαρπον appellat lib. I. cap. XVI. & lib. III. *Nomina.*

cap. XVII. Histor. Plant. ubi eam Oxymyrsines sive Ruscimodo fructum ferre ait, ἐπιφυλλόκαρπόν ἐστιν ὥσπερ καὶ ἡ κεντρομυρσίνη: ἀμφότεραι γὰρ τὸν καρπὸν ἔχουσιν ἐκ τῆς ῥάχεος τοῦ φύλλου.

Commodius itaque, meo judicio, Polygonati generibus adscribetur, quàm Lauro Alexandrinæ. Nisi quis fortè ad Idæam radicem Dioscoridis referendam putet: sed cùm valde mutila sit ejus descriptio, difficile esse existimo, certi quidpiam posse statuere.

CETERVM mirari subit, quid Auctorem magnæ illius Plantarum Historiæ moverit, ut hoc Polygonatum (sive Laurum Alexandrinam Matthioli, meam enim iconem vidisse, aut historiam legisse vix puto) Hypoglossum Dioscoridis esse velit, cujus textum sic emendandum censet: ὑπόγλωσσον θαμνίσκος ἔστι μυρσίνη ἀγρία καὶ λεπτῇ (melius λευκῇ) τὰ φύλλα ὅμοιος. κόμην δὲ ἀκανθώδη ἔχει ἐπ' ἄκρου, καθάπερ ἐπιγλωττίδας παραφύσεις μικρὰς ἐν τοῖς φύλλοις. Gal. item libro VIII. Simplicium ὑπόγλωσσον ὠνόμασαι μὲν ἴσως, ὅτι παραφύσεις ὑπ' ἄκροις τοῖς κορύμβοις ποιεῖται γλωσσαρίων, id est, Hypoglossum sic nominatum est, quia propagines parvarum linguarum sub summis corymbis producit: ex quibus verbis intelligere licet, γλωττίδας sive γλωσσάρια, ligulas, non folia in medijs folijs nascentia. Hæc ille.

Hypoglossum Dioscoridis.

Dioscoridis emendatur.

Non inficias quidem imus, Hypoglossum, à nonnullis Laurum Alexandrinam creditam, habere γλωσσάρια potiùs quàm folia in medijs folijs, quanquam & folia sint, sed minuta, ex cujus (ubi majori folio plantæ inhærent) sinu nascuntur, ut in Rusco, flores bini interdum, deinde fructus orbicularis, instar corallij ruber, osseum nucleum continens. Sed hanc stirpem, quam pro Polygonato Quarto latifolio exhibemus, Hypoglossum esse posse negamus multis de causis: primò, quod neque pungentia sint illi, neque dura folia, sed valde tenella & mollia: deinde, quòd ligulas non producat sub corymbis, sed singulares, ut dixi baccæ, ex singulis petiolis ad foliorum exortum dependeant: postremò, quod frutex non sit semper virens, instar Lauri Alexandrinæ, sed totus caulis ad radicem usque pereat singulis annis, perinde ac in reliquis Polygonati generibus.

Polygonat. IIII. latifol non esse Hypoglossum.

Laurus Alexandrina Theophr. II.

Laurus Alexandrina.

VERAM porrò Laurum Alexandrinam, nunquam vidisse ingenuè fatebor, si ab ea quæ vulgo Bislingua dicitur, & Hypoglossum Dioscoridis esse censetur, diversa sit. Theophr. enim nusquam Hypoglossi meminit, sed Lauri Alexandrinæ duntaxat, locis jam notatis: & lib. I. cap. XVI. Hist. Plant. expressè eam recenset inter καρποφόρα μεταξὺ περιειληφότα τὸν καρπόν, hoc est, fructiferas quæ habent fructum quasi circumvolutum, & interceptum.

Laurus Alexandrina Veterum.

Bislingua.

Præterea Plinius lib. XV. cap. ultimo Natur. Histor. Laurum Alexandrinam ab aliquibus Idæam vocari tradit, ab alijs Hippoglottion, & Carpophyllon, atque inter folia semen rubrum ferre. Ipse verò & Dioscorides eam in montibus nasci tradunt, Hypoglossi autem natales subticuerunt. Certè Bislingua, quam Viennenses mulierculæ *auffenblat* appellant, in montibus nascitur, & abundanter quidem, in monte imminenti oppidulo cui nomen Divi Georgij, in trans Danubiana Pannonia, tribus ab urbe Posonienfi miliaribus, invenitur: unde Rhizotomi plurimam adferunt Viennam, & ejus urbis mulierculis vendũt: nam magno illis est in usu, præcipuè autem ad uvæ procidentiam. Non minus copiosam deinde observabã anno M. D. LXXIX. in montibus non procul à Zollonock Ill. Dn. de Batthyan oppido dissitis.

Laurus Taxa Plin.

Hanc Dalechampius Laurum Taxam, cujus Plinius Natur. Hist. lib. XV. cap. XXX. inter alia Lauri genera meminit, esse scribit, eandémque Dioscor. Chamædaphnem facit.

Chamædaphne Dioscor.

Ejus autem Laurus Alexandrina, quam baccis in medio foliorum impressis, nec ulla epiglottide tectis, exhibet, valde mihi suspecta est: an ipse similem viderit, me latet, mihi certè numquam conspecta.

AT anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo sexto, mittebat ad me vir eruditissimus Simon de Tovar Hispalensis Medicus, speciminis gratiâ Veræ Lauri Alexandrinæ

drinæ folia cum ſuis baccis, ad Theophraſti deſcriptionem paullo ſupra memoratam ad amuſſim congruentia: nam illa Hypogloſſi quidem foliis magnitudine & formâ reſpondebant, verùm gloſſarijs ſive ligulis carebant, tametſi è medio nervo folium ſecante baccæ rubræ tenuibus petiolis propenderent, minores quàm in Hypogloſſo, ſed oſteum etiam nucleum continentes, nonnunquam geminum: atque poſtea ab ijs qui ex Italiâ redierunt, iſtic in quibuſdam hortis ſatis frequentem eam plantam inveniri admonitus ſum.

PÆONIA. CAP. LXV.

PÆONIÆ hiſtoriam plerique dederunt: eam hîc repetere non eſt operæpretium. Verùm quas præter illas obſervabam, vel ſemine natas, vel aliundè acceptas, prætermittendas eſſe non duxi, ſed peculiare caput illis tribuendum.

Pæonia Byzantina I.

ELEGANS porrò eſt Prior, foliáque habet Pæoniæ vulgaris feminæ, aut ejus quæ πολυφύλλανθη eſt, foliis non diſſimilia, paullò tamen craſſiora: caules illi ſimiles, aut ampliores: florem ſummo faſtigio ſuſtinentes unicum, ſimplici octo, decem, aut plurium interdum foliorum textura conſtátem, non purpureorum ut πολυφυλλάνθης, ſed rubentium & elegantiſſimorum; radicem multis nodis oblongis ſive aſphodelinis bulbis prædítam, Pæoniæ feminæ inſtar. *Pæonia byzantino ſemine nata.*

Duorum autẽ eſt generum: Nam Vnius germina, cùm ineunte Vere prodire incipiunt, caules etiam, & foliorum pediculi, initio rubent, paulatim deinde per ætatem remittente ſe colore: folia ex atro virescentia, & pronâ ſupináq; parte ſplendentia ſunt: flos ſaturè rubet, binâque, terna, aut quaterna longa in medio habet capita, multis ſtaminibus purpuraſcentibus (quorum apices aurei) cincta, quæ matura dehiſcunt, ſemenque oſtendũt longiuſculum, nigrum, ſplendens, vulgaris Pæoniæ modo. Altius hæc aſſurgit, craſſioréſque habet caules. Alterius verò germina recens prodeuntia nõ rubent, ſed ex albo virescunt, ut etiam caules & foliorum pediculi, folia ſuperiore dilutius virentia, lævíáque, ſupernè & infernè non minùs quàm ſuperioris ſplendent: flos etiam paulò major, dilutiore magíſque florido colore præditus eſt: ejuſdem ſiliquæ, breviores, ſemina rotundiora, minus nigra & ſplendentia. Hæc non adeò liberalis eſt in proferendis floribus ut ſuperior. Vtraque nata ſemine Byzantio miſſo *Scakaick* nomine. Floret Maio cum alijs Pæoniæ generibus, aut cum illæ florere deſinunt. *Prim.* *Altera.*

Iſtarum ſemine mihi natæ ſunt aliquot plantæ anno M. D. XXCVIII. quarum nonnullæ matrem foliis referunt, binæ verò multo ampliora rarioribusque lacinijs diviſa habent folia: quæ triennio poſt flores dederũt ſecundo generi ſimiles, breves etiam craſſasq; ſiliquas. *Vtriuſque ſemine nata.*

TENVIS diſſecta & laciniata habet Altera folia, magis mucronata, aversâ parte brevi lanugine pubeſcentia & candicantia, adversâ verò virentia nec ſplendentia, multis venis à medio nervo in latera foliorum excurrentibus, ut in reliquis Pæoniæ generibus: caules graciles, & dilutius virentes, ſingulos ſuſtinentes unicum florem, aliorum generum floribus paulo minorem, ſimplici octo foliorum ſerie conſtantem, purpureum, hoc eſt, minus rubentem quàm qui plenus eſt, ſed non minus odoratũ, multis ſtaminibus candidis, quorum apices flavi, bina cornicula media cingentibus præditum, quæ maturitate dehiſcentia ſemen continere conſpiciuntur vulgaris Pæoniæ, initio ſubcæruleum, ſeminis Tini inſtar: radix ſuperiori ſimilis, minus tamen craſſis, ſed gracilioribus bulbis conſtans. *Pæonia Hiſpanico ſemine nata ſive II.*

Nata mihi erat ſemine ex Hiſpania miſſo, tertióque à ſatu anno primum florem dedit Maio menſe cum alijs.

Paonia III. ELEGANS etiam est Tertia, primùm à me conspecta anno M. D. XXCIX. in horto Ioannis Myler pharmacopæi diligentissimi, ad aurei capitis symbolum, Francofurti ad Mœnum. Folia autem Pæoniæ feminæ, paulò dilutius virentia quàm in πολυφυλλάνθῃ, splendentia, per oras nonnihil crispa, infernè cineracei coloris: flos simplici sex foliorum serie constat, ut vulgaris, coloris carnei dilutioris, in quo flavescens tenuiter elucere videatur, breviter eum colorem referentis, quem Viennenses matronæ Pomerantzfarb cognominant, & qualem mediæ quædam Tulipæ obtinent: cornicula viridia medium florem occupant, & multis albis staminibus cinguntur, quorum apices aurei: semen in corniculis nigrum: radix bulbaceis asphodelinisque tuberibus constat, ut Plena, & femina vulgaris. Floret Maio.

Paonia IIII. aquilina fol. QVARTAM præterea habeo munere Io. ab Hoghelande, cujus flos nondum conspectus (nam superiore duntaxat vere illam accipiebam) sed eodem Hogelandio referente, Pæoniæ maris esse debet: caulis illi satis firmus, folia in ternas alas divisa, quæ totidem folia gerunt breviora & magis orbiculata quàm aliarum, atque in aliquot lacinias scissa, supernè dilutius virentia, infernè pubescentia & canescentia, adeoq; similia Aquilinæ folijs, ut primo intuitu pro illis accipi possint, atque si inter eas reponatur hæc stirps, primùm emergés, eos etiam qui mediocriter in plantarum cognitione versati sunt, fallere queat: radicem habet multis bulbis longis præditam ut Pæonia femina.

Paonia V. Idem scribebat Pæoniam apud Batavos inveniri, cujus flores interdum essent carnei coloris, nonnunquã omnino rubri, aliquãdo etiam folijs vel mediâ ex parte rubris, aliâ carnei coloris, vel utroque colore radiatim distinctis, quam mihi postea videre contigit apud Sionem Lucium Danistam Lugduni Batavorum, nisi artificio eum colorem induxerit.

Pæonia pleno flore albescente minor.

Paonia VI. sive, Exalbida plena minor.

Paonia exalbido pleno flore major.

CETERVM, quæ pro album plenum proferente florẽ mihi donata est, humilior est illâ quæ amplum ex rubro purpurascentem plenumque habet florem, caulis item quàm illi gracilior, folia quidem multis lacinijs ut alteri divisa, sed angustioribus: flores etiã minores neque adeò pleni, utpote qui sexagenûm aut septuagenûm foliorum numerum rarò superẽt, cùm in vulgaris plenæ flore aliquando quater centena observare meminerim. Hujus color initio dilutè purpurascens, & quodammodo carneus, deinde paulatim elanguescens; exalbidus fit, tandem totus ferè niveus, exceptâ foliorum basi & infimâ parte, quæ carneum quodammodo colorem retinet: bina aut terna, ut plena vulgaris, habet in medio flore cornicula, minora tamen, quæ an interdum, ut in alterâ, semina præbeant, mihi nondum observare licuit. Peculiarem etiam habet ejus flos notam, ut illi folia non facilè defluant, sed diutissimè hæreant, imò donec temporis diuturnitate nigrescant, marcescant, & siccitate contrahantur, cùm vulgaris plena, floris folia rarò ultra octiduum retineat, sed illa abijciat: radices etiam habet hæc, minores & graciliores, quàm vulgaris.

ALIVD Pæoniæ pleno carneo flore porrò genus in Belgicâ inveniri intelligebam anno M. D. XCVII. longè ampliore flore quàm modò descriptum, ut qui Purpureæ plenæ flori non cedat magnitudine, ejusdem tamẽ cum illo naturæ, diutissimè nimirum folia retinens, temporis successu etiam albescentia. Illam florentẽ viderunt in horto Dominę de Tisenac Præsidis viduæ anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo sexto Bruxellis, non modò Illustrissimus Comes Arembergius, sed ipse etiam Ioannes Boisot Præsidis viduæ frater, cum plerisque alijs, scribens ad me in hæc verba: ut oporteat te credere testibus oculatis omni (ut puto) exceptione majoribus.

Paonia pleno rubro flore. minor. PÆONIÆ autem pleno flore saturi rubri coloris aliud genus invenitur, cujus folia alterius folijs non absimilia, supernè viridia & splendentia, infernè cæsij quodammodo coloris, & lanuginis expertia: flos alterius flore minor, nec adeò plenus, illi pænè qui carnei coloris

plenus

plenus est, par, non minus tamen saturi rubri coloris quàm majoris, sed cujus folia interiora venis quibusdam nigricantibus aspersa conspiciuntur: medium florem occupant cornicula nullis staminibus obsita.

Vulgaris porrò plenæ genus extare intelligo, cujus interdum flores albas habeant oras: quod an illi plantæ peculiare sit, ignoro: hoc verò in illo flore observabam, ut vetustate singula folia per oras languidioris fiant coloris & quodammodo exalbescant.

Paonia semine plena nata varietas.

HIC insuper adjiciendum putavi, vulgaris quæ plenum fert florem semine mihi natas plantas, caule, foliis, radice matrem planè referentes, quarum Una tertio anno florem dedit matris flori quidem concolorem, sed simplici sex foliorum serie constantem: Altera autem Byzantinæ prioris florem imitantem, hoc est, simplicem octo foliorum seriem habentem, colorem tamen magis rubrum & saturum, & ad nigredinem quodammodo tendentem: Tertia florem plenum tulit matri concolorem, vel etiam majorem, & singulis annis cornicula sive nuces quarum aliquæ semine prægnantes fuêre.

Paon simplex niveo flore.

PÆONIAM etiam inventam in Regni Navarræ montibus, quæ florem ferat omnino niveum, sed simplici foliorum serie constantem, vulgari minorem, radices illa minores etiam habentem, ex Boistoti litteris non ita pridem intelligebam.

Pæonia Cretica.

CYDONIA Cretæ scribebat ad me Cl. V. Honorius Bellus anno M. D. XCIII. istic in celsissimorum montium convallibus provenire abundè Pæoniam albam, promiscuæ naturæ, hoc est, quæ neque mas, neque femina esset: neutram enim illarum, totâ insulâ (quæ diligenter ab eo perlustrata est) vidisse, quemadmodum neque rubri coloris, licet non satis constanter similem inveniri rustici quidam illi assererent. Pæonia autem Cretensibus, ipso teste, Ψιφαξια vocatur.

FINIS LIBRI SECVNDI.

CAROLI CLVSI RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBER TERTIVS.

BVLBACEIS atque tuberosis stirpibus eleganti flore præditis, succedere debent reliquæ coronariæ, & illis congeneres: adijciendæ præterea aliquot plantæ, non contemnendâ florum pulchritudine donatæ, & aliæ grato odore commendatæ. Harum omnium historiam tertio hoc libro describemus, à Caryophylleis floribus, qui primum inter coronarias locum merito sibi vendicant, initium facientes.

CARYOPHYLLEI FLORES. CAP. I.

NON carent altissimi montes præruptíque scopuli suis etiam delicijs: sed diversi generis flosculis elegantissimis odoratissimisque sæpissimè exornantur. Porrò Caryophyllei vulgo Herbariorum vocati, ob miram colorum varietatem, subeuntium ea juga oculos maximè recreant. Eorum verò, præter vulgo cognita, istîc multa genera observabam.

Caryophylleus silvestris I.

Caryophyl.

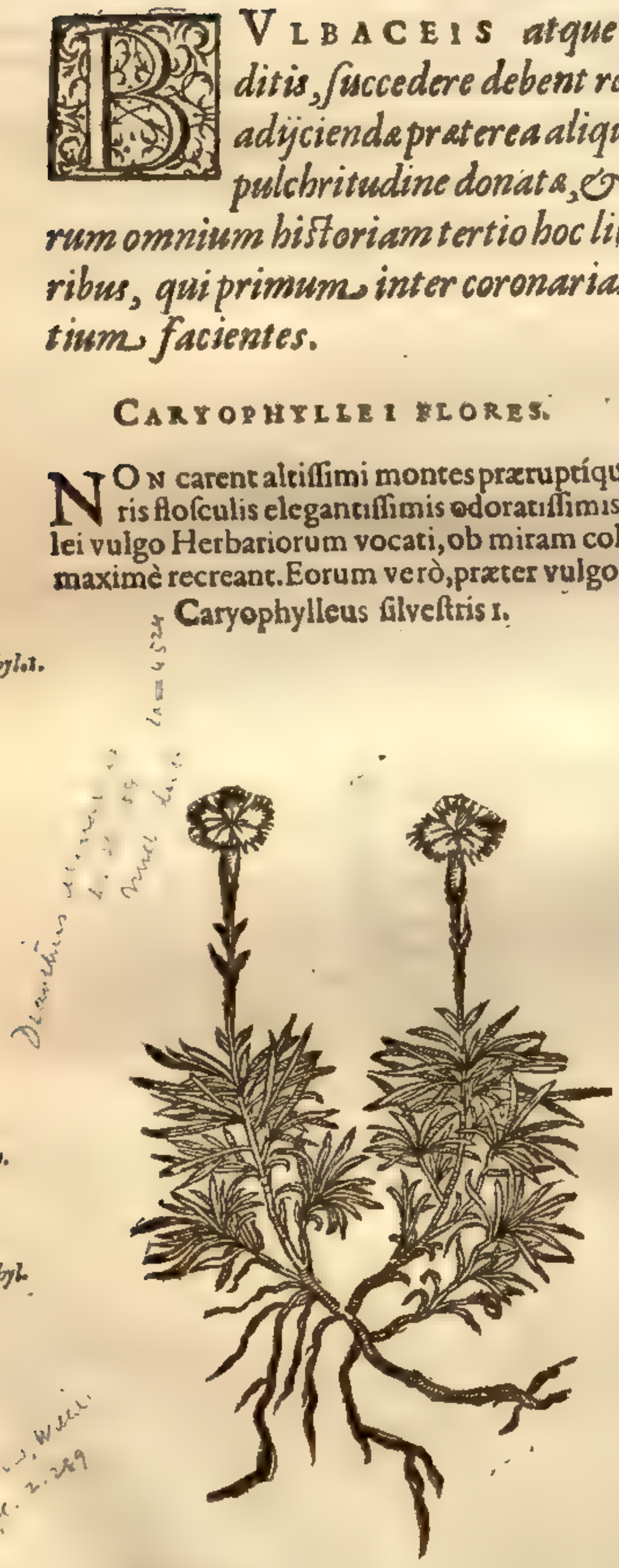

Natales.

Caryophyl. II.

PRIORI dodrantales sunt cauliculi, teretes, geniculati: folia in singulis geniculis bina inter se opposita, oblonga, angusta, dura, mucronata, colore quasi cæsio: flos è caliculo rubente emergens, singulis cauliculis unicus plerumque insidet, (interdum bini) quinque folijs constans lentè fimbriatis, coloris in dilutâ purpurâ rubentis, circa umbilicum hirsutus, & saturatiore purpurâ nitês atque odorus, ex cujus medio umbilico duo brevia staminula prominent: semen in caliculis palaceum, fuscum: radix longa, tenues fibras spargês, è cujus capite plures cauliculi latè in ambitu & confertim sese diffundunt, fibrásque subinde agunt.

Invenitur in Hamburgensi monte, duobus supra Posonium, infra Viennam autem, octo miliaribus. Floret istic Maio: in hortos verò translatum, etiam Aprili.

ALTERIVS, breves etiam sunt cauliculi, tres uncias rarò excedentes, geniculati: folia in singulis geniculis bina, superioribus breviora, molliora, viridia, deorsum reflexa, splédentia, in novellis autem germinibus, satis copiosè ex eadem radice nascentibus, majuscula, latioráque: flos è nigricante & crassiore caliculo emergês, summis cauliculis insidet, unicus, superioribus major, quinque etiã folijs cõstans, paulò saturatior priore, circa umbilicum longioribus villis hirsutus, & eleganti ex saturâ purpurâ albo mistâ, varietate gratus, inodorus tamen: semen in longis vasculis quæ maturitate hiantia, paleaceum, fuscum, aliorum Caryophylleorum modo continent, radix superiori similis est.

Frequen-

Caryophylleus silvest. II.

Caryophylleus silvest. V.

Frequentissimum est in Sneberg, monte, ob perpetuo insidẽtes illi nives, sic appellato, & alijs Austriacarum Stiriacarumq; alpium jugis. Floret autem istic sub Iunij finem, & Iulio: sed in mitiora loca delatum, cum superiore flores profert, semen verò Iunio. *Natalis.*

2. Illi per omnia ferè simile crescit in altissimo jugo Etscher vocato, nisi paulò lõgioribus esset foliis & cauliculis, flore plerũque majore, nec eo unico, sed gemino, aut triplice: præterea sub villis umbilicum ambientibus, inæqualem quandam, & in frequentes mæandros excurrentem lineam impressam habet, humani cranij futuram referentem, colore rubro saturatiore præditam, ut prioris est. *Caryophyl. II. species II.*

3. In eodem jugo, paucas hujus generis, in Sneberg verò secũdi aliquot plãtas inveniebam, quæ ab illis duntaxat floris varietate differrent: nam licet forma dispar non esset, color tamen albus erat, umbilici ambitus purpurascentibus villis hirsutus. Florebant istic primùm Augusto, & maturum semen interdum præbebant: sed in hortos translatæ (eas enim cum suo cespite adserebamus) cum superioribus flores produxerunt. *Caryophyl. II. species III.*

Tertio, caulículi paulò majores crassiorésque, pedali plerumque altitudine assurgunt, geniculati, singula genicula ambiẽtibus binis foliis, primo genere longioribus & latioribus, æruginei quodãmodo coloris: ex summis alis bini, terni, singulatim autem nascentes flores, priori non multũ absimiles, quinque foliis per oras laciniatis, atque circa umbilicũ carneâ lanugine pubescentibus, constantes, rubri coloris, nullis corniculis inflexis præditi, odorati, qui è caliculis primùm emergentes, candidi futuri videntur: floribus succedunt cornicula satis crassa, semen nigrum, planum, ut ceteri Caryophyllei, continentia: radix oblonga, fibrosa, à capite plures surculos in orbem diffundit, qui plerumque fibras agentes, adeò se propagant, ut brevi totas areas occupent. *Caryophyll. III.*

Vnde primùm illatus, ignoro: sed in omnibus Austriacis, Vngaricis, Bohemicis, etiam Germanicis plerisque hortis colitur, & Maio mense cum reliquis floret.

Crassiusculam habet radicem Quartum genus, nigro cortice tectam, satis fibrosam, supernè in aliquot ramos divisam, qui summa tellure multa capita gignũt, è tenuibus, gramineis, virentibusq; foliolis conflata: intet quę prosiliunt aliquot tenues caulículi, geniculati, palmares, & ad singulos nodos bina exigua foliola: calices in singulis caulículis singulares, majusculi, è quibus flos ruber dilutior, quinque folijs nonnihil per ambitum crenatis constans, è cujus umbilico bina interdum albescentia cornicula (sunt etiam qui illis careant) cum aliquot staminulis prodeunt: semen, ut in ceteris, nigrum, paleaceum. *Caryophyll. IIII.*

Crescit in Tauro Carinthiæ monte. Floret Iulio, semen Augusto maturum est. *Natalis.*

Qvinto,

Caryophyll. v. QVINTO, crassa & nigra radix est, dura, lignosa, multos ramulos humi sparsos fundens, nigros item illos lentósque, & subinde fibras agentes: ex ijs caulículi exeunt dodrantales, geniculati, infima parte gramineis quibusdam, brevibus, angustis, colore cæsijs folijs, binis semper ex adverso inter se oppositis, deinde secundum genicula aut nodos alijs rarioribus onusti: extremis cauliculis insident longi calices, ut in alijs Caryophylleis silvestribus, florem continentes album, odoratum, quinque folijs valde laciniatis constantem, è quorum umbilico bina emergunt stamina longiuscula, corniculorum papilionis instar inflexa: semen deinde in longioribus capitulis planum, quale reliquorum Caryophylleorum.

Natales. Provenit sponte in Hamburgensi monte inter saxa, quâ Austriam & Septentrionem spectat. Floret Maio.

Caryophyllei fil. v. species altera.

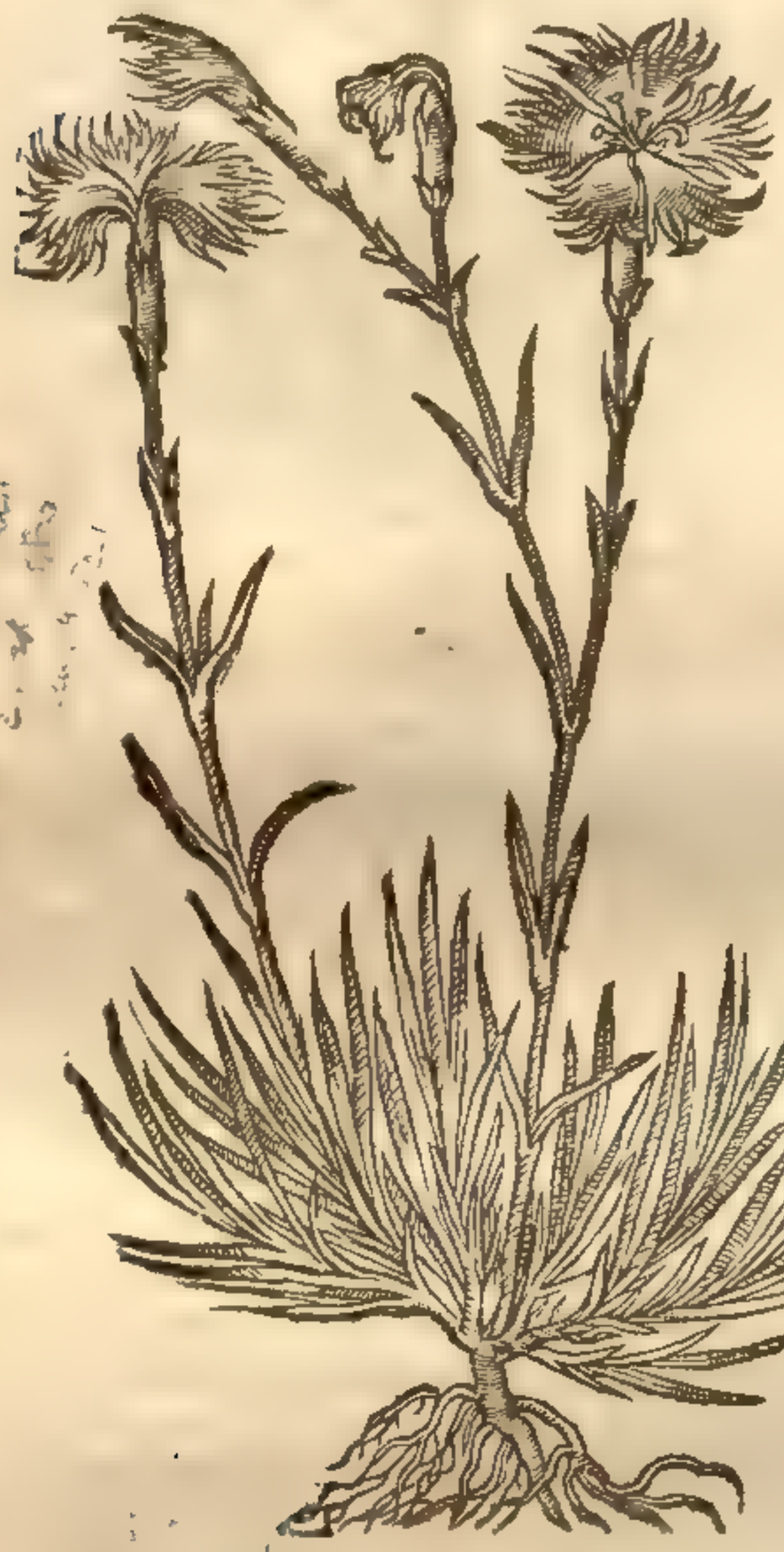

Caryophyll. fil. vi.

Caryophyll. v. species ii. 2. Istius etiam genus ibidem invenitur, longioribus cauliculis, & plures flores proferens, superiori quidem forma & candore similes, sed inflexorum corniculorum expertes, atque eorum loco decem staminula ipsius floris superficiem paululum exuperantia habentes: capitula etiam, in quibus semen continetur, longiora.

Varietas Est & in hoc genere, quod flores circa umbilicum purpurascente lanugine hirsutos proferat.

Caryophyll. v. species iii. 3. Aliud tertium paulò majus inveniebamus ad radices montis oppido Medeling imminentis, tertio ferè à Vienna miliari: firmioribus tamen & longioribus est cauliculis, majore etiam flore, licet non minus profundè per oras laciniato, nec odorato, aut lactei candoris omnino, aut dilutius rubentis & quodammodo carnei coloris, brevibus villis purpureis umbilici circumferentiam in utraque specie occupantibus, nullis similiter corniculis, sed decem staminibus, ut in superiore prominentibus: alioqui folijs, radice, & florendi tempore conveniunt.

Caryophyll. vi. SEXTVM plures ab una radice prodeuntes habet caules, cubitales, teretes, multis geniculis præditos: & in his bina semper folia caulem amplectentia, graminea, mucronata, reliquorum Caryophylleorum folijs fere similia, viridia tamen, non incana aut cæsia: flores in summo caulis fastigio multos, longioribus caliculis inclusos, quinque folijs præditos, in tenuissimas longásque lacinias dissectos, aut candidos, aut purpurascentes, suavissimi odoris, & è longinquo nares ferientis, umbilico virescente, & purpurascente lanugine hirsuto, è quo aliquot staminula prominent: in oblongis deinde corniculis semen fert paleaceum, planum, nigrum, reliquorum Caryophylleorum more: radix fibrosa est. Habent autem novelli

velli furculi, ante quàm in caules abeant, latiora paulò folia, Armeriorum folijs proxima, angustiora tamen, nec adeo virentia.

Sponte nascitur in humidioribus Viennensis agri pratis, atque etiam ad cæduarum silvarum, pratis vicinarum, declives margines, plerisque Austriæ locis: serius reliquis floret, nempe Iulio, & toto Augusto, interdum etiam serius. *Natalis.*

Caryophyll. fil. VII. Caryophyll. fil. VII.

SVPINVM est Septimum genus, & humi se spargens tenuibus cauliculis, quibus multa, utrimque & ex adverso semper bina, adnascuntur tenuia, brevia, graminea, viridiáque foliola: in extremis ramusculorum fastigijs nascuntur flores simplici quinque foliorum serie præditi, rubri, sed argenteis veluti scintillis aspersi: semen non observavi: radix tenuibus fibris constans, & in lateribus se pangens. *Caryophyll. VII.*

Crescere audio in monte illo non procul à Niclaspurg Moraviæ dissito. Vmbrosis locis delectatur. Ejus iconem hîc subjecimus. *Natalis.*

Illius elegans genus reperitur, per omnia ferè simile, tenuioribus paulò folijs, utrimque etiam ex adverso tenuissimos cauliculos vestientibus, qui summo ramulorum similiter fastigio sustinent flores duplici foliorum ordine constantes, æstatis initio, rubri coloris, in quo argenteæ quædam veluti micæ elucent: evadunt illi temporis successu (nam tota æstate planta hæc floret) adeo pleni, ut rumpantur, mediósque alios flosculos ostendant tenuibus foliolis præditos, coloris quidem rubri, sed paulo dilutioris. Summâ tellure adeo sese diffundit hoc genus, ut brevi vicinos in ambitu cespites occupet, totáque hieme vireat: nam frigoris patiens est. *Caryophyll. VII. plenoflore.*

Hoc non sponte natum vidi, sed cultum in hortis Illmi Principis Cattorum Wilhelmi, & C.V. Ioachimi Camerarij, Medici Noribergensis.

OCTAVVM, crassiuscula & succulenta habet folia, illius plantæ quæ vulgo apud Belgas Gramen marinum vocatur, folijs fere similia, frequentissima & confertissima, amariusculi saporis: inter quæ petioli verius quàm cauliculi emicant, unciæ semissem, vel etiam unciam longi, geniculati, binis folijs inter se ad nodos oppositis: cauliculis insident pregrandes (pro stirpis proportione) & laxi calices, lanuginosi, ex viridi purpurascentes, in quinque crenas divisi, unde singulares emergunt flores, quinque folijs constantes, & rubro dilutioro colore præditi, inodori: semen observare non licuit: radix satis crassa est, subfusca, aliquot fibris donata, verùm circa caput summa tellure expandens sese, & in plures ramos dividens, subinde novas fibras agit. *Caryophyll. VIII.*

Provenit ijsdem quibus Quartum genus locis, nempe Tauro monte Carinthiæ, solo *Natalis.*

tenui

tenui & arena splendente referto. Floret sub finem Iulij & Augusto.

Caryophyl. 11. NONI, folium est minutissimum, graminei ámque & quasi pungens, viride: adeò autem se propagat, ut magnos interdum cespites tegat, nõ secus atque muscus quidam totos illos obsidens: flosculi in singulis propaginibus inter folia emergentes quinque bifidis folijs constantes coloris rubri dilutioris sive carnei, tenuibus & vix transversum digitum altis pedunculis insidere conspiciuntur singuli, gratissimo spectaculo: semẽ in capitellis fuscis, & splendentibus, renis forma (qua nota à reliquis Caryophylleis differt, & ad Lychnidum classem accedere videtur) exiguum, subrufum: radix longa, nigricans, & multas propagines summâ tellure producens.

Natales. Summis Austriacarum & Stiriacarum alpium jugis invenitur nudo petrosóq; solo. Floret Iunio, semen Augusto plerumque maturitatem adipiscitur. At in hortos translatus hic Caryophylleus, etiam sub Aprilis finem floret: nonnunquam etiam secundo, sub Septembris initium.

Varietas. 2. Colore floris variat qui in Iudenberg celsissimo Stiriæ monte interdum nascitur, qui totus niveus est: aliàs reliquis notis cum illo conveniens.

Nomina. CARYOPHYLLEI nomen invenit hæc planta apud Herbariorum vulgus (præsertim autem domesticum ejus genus) quia illius flores aromatici caryophylli odorem plerumque æmulantur. Sunt qui Vetonicam appellare malint: nec desunt qui ad Plinij Cantabricam referendam putent. Incolę quinque priora genera, *Wildneglin/ Berg neglin/* & *Steinneglin* indifferenter appellant, hoc est, silvestres montanos, & petræos caryophylleos. Sextũ genus Austriacę mulieres, quibus ob odoris fragrantiam in delicijs est, peculiariter *Zoddet naglin*/ id est, laciniatum sive dissectum caryophylleum nuncupant. Anguillara libro Opinionum XII. Theophrasti διὸς ἄνθος facere videtur. Nonum genus, Gesneri in epistolis Muscus alpinus fortè erit. Gallis autem omnia ista genera *Oeillets* & *Gyroflees sauuages* dici poterũt. Caryophylleus verò flos in genere Vngaris vulgo *Zëk fiu* dicitur: montanus autem laciniato & odorato flore *mezeÿ zek fiu.* Hispani domesticos caryophylleos *clauelinas* simpliciter nominant, silvestres autem *clauelinas montesinas.*

Caryophylli silvestres alij diversi generis. Passim in pratis, silvis, agrorum marginibus, alijsque herbosis Hungariæ, Bohemiæ, Austriæ Stiriæq; locis, sponte nascuntur aliquot alia Caryophyllei silvestris, sive Armerij floris genera. Sed quia in omnibus Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ provincijs, atque etiam, ut puto, Italiæ obvia sunt, peculiarem illorum descriptionem hoc loco dare operæprecium non videtur.

Caryphyll. pleno flo. Silesiac. miniat.

Caryophyll. plenus Silesiacus.

NON prætermittenda tamen ea domestici Caryophyllei pleno flore species, quæ Viennæ Austriæ mihi primum conspecta, & ex Silesia usque missa.

EA autem neque geniculatis caulibus, neque foliorum forma aut situ ab alijs domesticis Caryophylleis differt, sed floris color diversus, ad illum, quo lychnis silvestris byzantina prædita est, quodammodo accedit, minus tamen rutilus & flammeus, & ad carneum potius tendens, qualis fere in quibusdam sericeis pannis conspicitur, quibus Germani *pomerantzfarb* nomen dederunt: floret cum reliquis, semen etiam illis simile est nigrum, planum, quod satum satis feliciter provenit, non omnes tamen plantæ ex eo natæ matris colorem referunt, sed aliæ album, aliæ rubrum habent, aliæ nativum retinent, eumq; saturatiorem aut dilutiorem: nonnullarum item flores simplici quinque foliorum serie duntaxat constant, in quovis colorum genere.

CETERVM Caryophylleorũ facultates (quibus haud dubiè prædita nonnulli ex ijs quorum historiam hoc cap. de scripsi) diligentissimè persequutus est celeberrimus Matthiolus amplissimis in Dioscoridem commentarijs.

ARMERIVS FLOS. CAP. II.

CARYOPHYLLEIS floribus congener est *Armerius*, è gallica appellatione nomen apud recentiores herbariæ rei scriptores mutuatus, qui summo caulis & ramulorũ fastigio multos flores

tos flores confertos,& veluti in umbellam ſive caput congeſtos habet,folio Caryophylleorum ſexto generi ſimilia.

Eivs porrò duo ſunt genera: Vnum ſimplici quinque foliorum ſerie prædítos habet flores: Alterius duplici,triplicive foliorum texturâ conſtant. *Armerij flo-rum duo genera.*

Armerius ſimplici flore Pannonic.

Armerius pleno flore.

Quod ſimplici eſt flore,ſuas etiam habet differentias: nam una eleganti eſt flore, eóque aut planè rubro,aut lactei candoris maculis aſperſo,aut niveo,cujus oræ carnei coloris: altera,quæ rarior eſt, omnino niveo: tertia pauciores ut plurimum habet flores dilutius rubentes & carnei quodammodo coloris:quartæ flos purpuraſcens eſt, ſingulis tamé ejus foliis per oras albis Hujus ſemine quinta mihi nata, cujus flores primo & ſecundo quo aperti ſunt die,lactei prorſus candoris, ſequentibus paulatim evaneſcente albedine, tandem omnino purpuraſcunt,ſic ut in eadem umbella conſpicere liceat hos flores lacteos, illos exalbidos & media ex parte purpuraſcentes, alios omnino purpureos, iſtâ colorum varietate oculos valde recreantes: breviter,magna etiam in hoc flore varietas. I.

Illius quod plenum habet florem duas duntaxat differentias conſpexi: unam,quæ vulgatior eſt,rubro & eleganti admodũ flore: alteram,quæ rarior,albo Omnium verò, tam quæ ſimplicem habent florem quàm quæ plenum,ſemen planum, nigrum, Caryophylleorum ſeminis inſtar in vaſculis continetur. II.

SIMPLICIS prior ſpecies ab Vngaris *Iſten nyla*, id eſt, Dei ſagitta nũcupatur, frequénsque ſponte naſcitur in quibuſdam pratis Nemeth- wywar Ill. Balthaſ. de Batthyan vicinis quâ Occidentem ſpectat. Ceteros Galli *Armoiries*, Belgæ Keyſers vernacula lingua appellant, eóſque in hortis duntaxat cultos vidi. *Nomina.*

HVC proculdubio referendæ ſunt duæ illæ plantæ, quæ à rei herbariæ ſtudioſis Belgis Graminis marini majoris & minoris nomine vocantur: tametſi pleriſque alijs locis procul à mari diſſitis etiam ſponte proveniant. Nam quod majus vocant, in ſummis herboſiſque Auſtriacarum Stiriacarúmque alpium jugis frequenter inventum eruebam: memini etiam colligere in regio illo vivario Madritiana ſilva vulgo nuncupato, ſecundo ab urbe Lutetiâ miliari, unde erutum amicis in Belgicam mittebam: nuſquam verò maritimis locis mihi conſpectum. Quod autem minus vocant, non modò in Angliæ & Belgicæ maritimis provenit: ſed in Moraviæ collibus copioſè naſcitur, atque non procul Praga, itinere Viennenſi: Saxoniæ etiam quibuſdam herbidis locis, præſertim agro Witebergenſi videre & colligere memini, ante multos annos. *Armerius montanus tenuifol. major.* *Minor.*

Neutrius

Neutrius verò descriptio hîc à me expectanda est, cùm à Clariss. Viris Dodonæo & Lobelio cum suis icombus edita sit: à Dodonæo quidem, minor graminis marini nomine; utraque à Lobelio Caryophylli marini & montani appellatione. Ab illis ergo requirere poterunt rei herbariæ studioli. Non desunt qui Plinij Staticen esse censeant.

LYCHNIS SILVESTRIS. CAP. III.

Lychnis sil. variæ genera.

LYCHNIDIS silvestris magna etiam est varietas: Nam præter vulgares, tam quæ simplici quinque foliorum est flore, quàm quæ multiplici, Clariss. Dodonæo & alijs descriptas, aliquot aliæ in meis peregrinationibus sese obtulerunt, quarum historiam operæpretium duxi hoc capite describere.

Lychnis silvestris I.

Lychnis silvestris II.

Lychnis sil. I. PRIOR, crassiusculos habet caules, rotundos, geniculatos, in multas alas divisos, quæ lento quodam liquore oblitæ sunt, cui plerumque inhærent culices & minuta hujusmodi insecta: folia ad singula genicula semper bina, ordine disposita, & ex adverso respondentia, è viridi candicantia & quasi cæsia, satis ampla: flores multos in umbella congestos, pulchros, rubros, quinque folijs non bisulcis constantes: semen in tenellis vasculis parvum, rotundum, papaveris rhæadis instar, cineracei coloris, continetur: radix crassa est & fibrosa, quam ubi planta floruit, subsequens hiems corrumpere solet.

Lychnis sil. II. ALTERI, caulis est geniculatus, paucioribus ramis donatus: folia etiam bina ex singulis geniculis prodeuntia, superioribus magis viridia, & firmiora: flores in singulis ramulis superiori ferè similes, majores, obsoletius rubentes, quorúmque folia bifida sunt: calix crassus membranaceâ tunicâ durâ & valde striatâ tegitur, in quo semen cineraceum, crassiusculum: radice nititur singulari, non admodum fibrosâ, quæ etiam ingruente hieme perit.

Lychnis sil. III. EX singulis geniculis pedales ramos profert Tertia, geniculatos, & in multas alas divisos: folia jam dictæ angustiora, saturâ viriditate ferè nigricantia: flores quinis etiam foliolis constantes, rubentes: semen in calicibus, superioribus simile, minus tamen, & fuscum: radix crassa, primæ par, quam subsequens hiems non minus corrumpit quàm superiores.

Lychnis sil. IIII. VNICVS initio Quartæ est caulis, pedalis, interdum amplior, geniculatus, ex viridi purpurascens, bina ex singulis geniculis sibi invicem opposita proferens folia, longa, acuminata, firma, crassiuscula, viridia, à medio ad summum ferè, multis floribus ex alarum sinu in

Lychnis silvestr. III.

Lychnis silvestr. IIII.

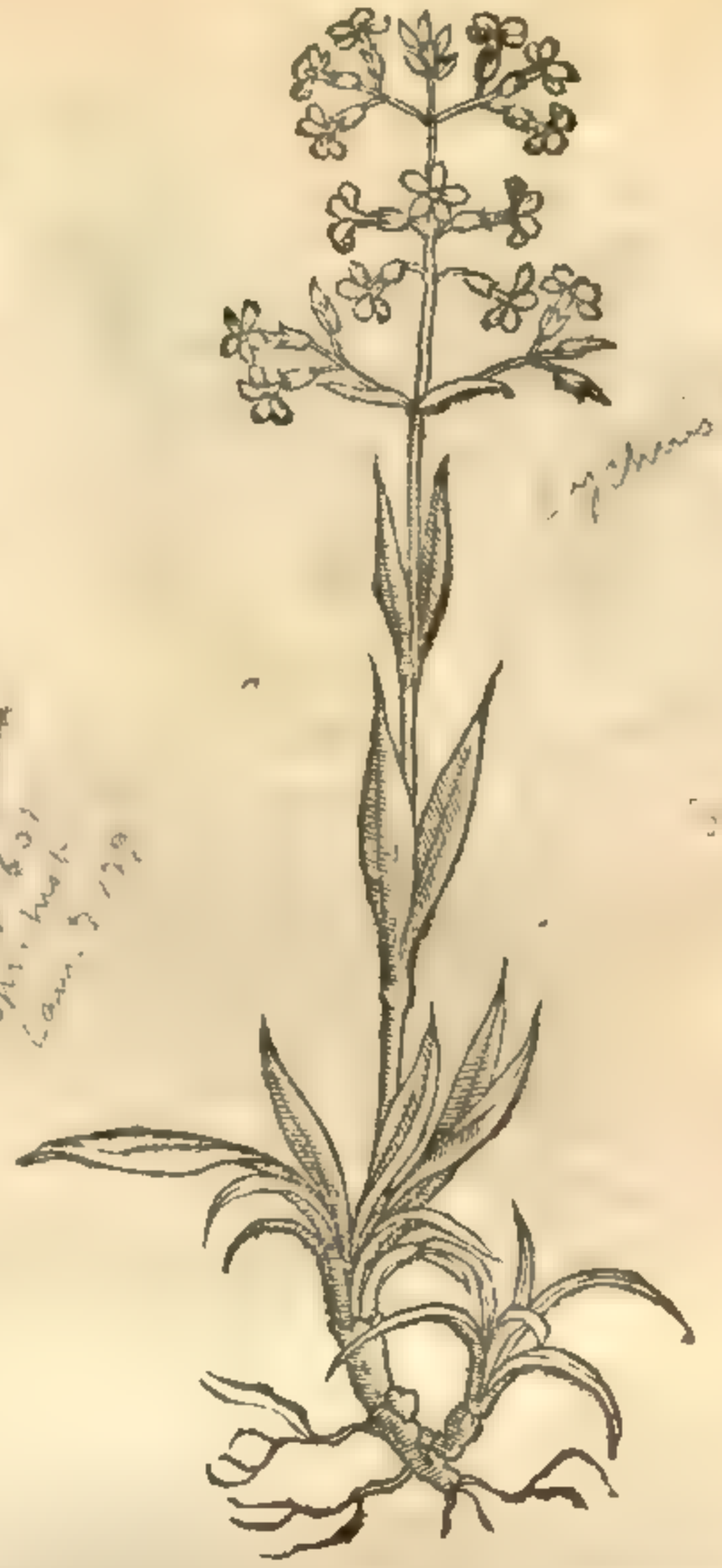

Lychnis silvestr. V.

sinu in oblongis pediculis prodeuntibus onustus, qui quinis extremo divisis, sed in rotundum bifidis folijs constant,& elegantissimo colore rubro ad purpuram tendente rutilant,clatiore dilutioréque coronulâ medium umbilicum occupante, nullo tamen odore præditis: his succedunt membranacea, attamen duriuscula capita,circa pediculum angustiora,& crassiore mucrone, quæ per maturitatem dehiscunt, & semen ostendunt inclusum, minutum admodum, ex rufo nigricans: radix crassiuscula, nigra, multas fibras spargit, & singulis annis novos, cósque numerosiores caules producit.

MVLTOS caules ex unâ radice profert Quinta, rotundos, longiusculos, ceteris infirmiores, in terram procumbentes, geniculatos: folia in singulis geniculis bina, longa, mollia, & lanugine quadam canescentia, inter quæ flores alternatim secundum ramulorum longitudinem enascuntur superioribus formâ similes, sed majores, & dilutiore colore rubescentes, vel, ut ita dicam, incarnati: semen in vasculis superioribus par, subrufum: radix crassa & fibrosa, quæ tamen plerumque alterum annum non superat. *Lychnis sil. V.*

SEXTA, omnium minima, cauliculo assurgit circiter palmum alto, geniculato, tenui, lanuginoso: ad quorum singula internodia, bina tenuia, longiuscula, lanuginosa folia nascuntur: flores inordinati, alternatim ex singulis geniculis prodeunt, parvi, purpurei *Lychnis sil. VI.*

Lychnis silvest. VI.

Lychnis silvest. VIII.

coloris pulcherrimo rubro mixti, longo lanuginoſóque caliculo inclusi: radix tenuis est.

Lychnis sil. VII. Cretica. HVMILIS etiàm est Lychnis silvestris Septima, Cretico semine, Ocymoidis appellatione missо, nata: etenim statim à radice in multos ramulos palmares, vel etiam minores dividitur, teretes, tenues, geniculatos: folia ad singulos nodos enascuntur bina contrario exortu, exigua, crassiuscula, villis quodammodo tecta: singuli ramuli sustinent membranaceum caliculum, striatum, lanugine obsitum, infimâ parte angustiorem, supernâ laxiorem, è quo exilit flos quinque folijs cõstans, in summo bifidis, coloris initio rubelli, deinde leviter candicantis, in quo staminula aliquot flavescentibus apicibus prædita: flori succedunt capitula semen continentia, simile Lychnidis hortensis semini: radix tenuis, in varios ramos divaricata, non vivax tamen. Florebat Iulio M D. XCIII. & sequente semine deciduo nata.

Lychnis sil. VIII. GENICVLATOS etiam habet caules Octava, tenues, in plures alas divisos, pedales aut majores: folia in singulis geniculis bina, ternáve, interdũ plura, angustiora quàm reliquarum, viridis candido perfusi & quasi cæsij coloris: flores in summis ramulis nascentes, quinis folijs bifido mucrone præditis constantes. internâ parte candidos, externâ aliquantulum purpurascentes, &, antea quàm omnino tabescant, sese contrahentes & circumvolventes: calices admodum duros, breves, subrotundos, semen parvum, rotundum, Papaveris rhœadis cineracei coloris continentes: radicem satis crassam, albam, multifidam, altero anno pereuntem.

Lychnis sil. IX. MVLTA secundùm radicem habet Nona folia, digitalis longitudinis, sensim in latitudinem sese explicantia, sub extremum mucronata, viridia, nonnihil villosa, ad Lychnidis silvestris flore albo, quæ in omnibus Provincijs vulgaris est, folia quodammodo accedentia, longè tamen angustiora, acidiuscula gustus: caules deinde pedales, interdum cubitales, nodosos & geniculatos: singula genicula latiore pediculo amplectuntur bina folia ex adverso sita, alijs breviora, circa summum caulem adhuc minora, & mucronata: summis alis innati longiusculi ramuli, ternos plerumque vel etiam plures flores sustinent, quinque bifidis, & usque ad umbilicum divisis, binásque mucronatas appendiculas circa eundem umbilicum habentibus, folijs constantes, albos, quinque staminulis medium umbilicum occupãtibus: floribus qui marcescentes contrahuntur, & interiore parte convolvuntur, ut in præcedente, succedunt crassiuscula & mucronata vascula, semine exiguo, rotundo, cineraceo plena: radix fibrosa & perẽnis, singulis annis novos ex radice numerosiorésque caules profert, qui secundùm radicem fibras agentes facilimè pangi possunt.

Lychnis sil. X. DECIMÆ, singulis annis ex eadem radice novi prodeunt cauliculi, per terram sparsi, & subinde

Lychnis silvest. IX.

Lychnis silvest. X.

subinde circa internodia radices agentes, deinde sursum denuo sese erigentes palmari altitudine, graciles, geniculati, bina folia in singulis geniculis ex adverso opposita ferétes, longiuscula, angusta, obtuso mucrone, viridia, prominulo dorso: flores in summis cauliculis & lateralibus ramulis elegantes, candidi, quinque laciniatis foliolis cóstantes, inodori, quibus succedunt obtusa vascula, exiguo, nigricante, planóque semine (qua nota quandam affinitatem cum Armerijs floribus habere videtur) referta: fibrosam habet radicem, quam facilè pangere licet.

2. Aliud ejus genus multò minoribus & angustioribus folijs, minore etiam flore, ceteris notis non dispar, invenitur in scopuloso illo præruptóque jugo Durrestain nuncupato, secundo supra Gamingam miliari.

Omnes, ubi adoleverunt, lento quodam & glutinoso humore, superiore parte, illitæ videntur ut prior (at tertia & quarta maximè) cui plerumque & culices, parvæque muscæ & formicæ tamquam visco captæ inhærent, aliæque quisquiliæ.

Sponte nascuntur tres priores cum septima in arvis & inter segetes pingui solo, plerisque Castellæ veteris locis: in hortis cultæ, florent eodem quo satæ sunt anno, à Maio mense usque in Autumnum, septima tamen difficilius cicurari voluit: prima autem & tertia, spontè seruntur & ante hiemem prodeunt. Quarta in omnibus ferè Pannoniæ & Austriæ inferioris montanis silvis, editisque & herbidis locis invenitur, atque etiam silvis Francofurto ad Mœnum vicinis. Floret Maio, semen Iunio maturum est. Quintam, in marginibus quorundam Castellæ agrorum: Sextam, non nisi in collibus Salmanticæ vicinis inter saxa provenientem observabam, atque utramque Maio florentem. Octava, non modò in cæduis silvis, sed etiam ad restibilium agrorum margines, nascitur per universam Austriam infra Anisum, Moraviam, Bohemiam, Pannoniam, ultraque Muram & Dravum, abundè etiam silvis Francofurto vicinis. Memini & in Belgicâ videre Lutzelburgensi ducatu. Nona, provenit ad Stiriacarum Alpium & Snealben supra cœnobium Neuberg radices: abundantius tamen in Etschero sæpius commemorato. *Natalis.*

PRIOREM & Septimam Salmaticenses *Behen* appellabant, rubrum videlicet & album: Alteram Ocimoides. Sed ad Lychnidis silvestris, cui perquam similes sunt, omnibúsque ferè notis conveniunt, genera, commodius referentur. Sunt qui primam & tertiam inter Armerios flores referre cuperent: semen tamen Lychnidi simile, aliæq; notæ, eorum sententiam convellunt. Nec desunt qui primam Odontitidem Plinij esse vellent, quorum sententiæ Odontitis historia plane refragatur. Vngari Quartam & Octavam, & reliquas quæ apud *Nomina.*

eos nascuntur vulgares Lychnides silvestres, *Vad zëk siu*, id est, silvestrem Caryophylleorum herbam appellant. nonnulli autem quartam *Nywl zëk siu*, hoc est, leporis Caryophylleam herbam vocant. Septima vulgo Salmanticensium *Collejas* dicitur.

Quibus facultatibus sint præditæ, compertum non habeo: omnes verò degustatæ subamari gustus deprehenduntur, præter Octavam, quæ, ut diximus, acidiusculi est saporis.

Lychnis Byzantina miniato flore.

Odontitis Plinij simplici flore.

Lychnis Byzantina miniato flore.

AD Lychnides silvestres haud dubiè referenda est ea planta, quæ à vulgo Herbariorum Constantinopolitanus flos dicitur, Doctissimus Fuchsius Struthion esse censebat. Ejus historia ex recentioribus βοτανογράφοις petenda: iconem tamen hîc adijciendam esse putavi.

albo flore.

Illius verò genus habui Viennæ, semine è Belgica missо natum, tenerius paulò, nec adeò numerosos flores in umbellâ ferens, qui miniati non erant, sed omnino albi: ceteris notis vulgari, quæ miniato est flore, conveniebat: sed ætate non minus firma redditur ipsa planta, quàm alterius.

versicolore flore.

Tertium item ejus genus in Bruxellanis hortis ali, scribebat ad me N. V. Ioannes Boisot, huic jam dicto simile, sed floris colore diversum, qui initio quidem miniatus est, deinde paulatim evanescens albescit, tandem totus ferè niveus evadit, sic ut, pro florum ætate, tres colorum differentiæ eodem tempore in eadem umbella conspici possint, videlicet miniati flores, minio candore misto perfusi, & albi. Semine tamen ab illo missо natæ Francofurti plantæ quædam, inter reliquas, florem non ita variantem tulerunt, sed dilutiore rubro colore, & quasi ex rubro & albo commixto præditum, sive jocinoris colorem imitãtem, aversa autem parte candicantem.

Lychnis sil. Plateau.

SED & Lychnidis silvestris genus est, cujus delineationem & παράδειγμα Iacobus Plateau ad me mittebat Behen alterius nomine: cujus verò esset coloris, minimè indicabat.

Lychnidis sil. alia genera.

PORRÒ, præter jam dictas, passim etiam in Austria, Stiria, & Pannonia occurrunt cùm in silvis, tum montanis pratis vulgares Lychnides silvestres, flore albo, rubro, dilutius rubente, & subviresсente, quæque Flos cuculi vulgo appellatur, Doctorum verò quorundam judicio Plinij Odontitis est, angulosum certè caulem habet, geniculatũ, ex nigro viridique purpurascentem, in geniculis folia, purpureum florem, atque in pratis nascitur. Ejus genus Nobilibus quibusdam matronis Viennam missum memini à Iosepho de Casa bona, Sermi Ducis Hetruriæ Simpliciſta, cujus flos multiplicĩ foliorum serie cõstabat rubri coloris elegantis: verùm illæ plantas eadem æstate amiserunt, dum me monentem, ne meridiani solis ardoribus exponerent (tenellę enim adhuc erant) sed in umbrâ potius adservarent, spernũt.

Odontitis Plinij.

Odontitis plano flore.

Odont. plena Belgica.

Similem his proximis annis repertam in pratis, ea Flandriæ parte, quæ inter Gandavum & Antuerpiã sita, T'landt van Waes vulgo appellatur, nuper ad me scribebat Ioannes Boisot, cujus

Odontitis Plinij pleno flore.

Melandryum Plinij quorundam.

cujus crebra in h's meis obſervationibus fit mentio. Quam habeo ejus munere plantam, elegantem florem plenum dedit, carnei coloris, anno M. D. XCII. cujus iconem affabrè exprimi curavi, hîc reponendam.

Naſcitur etiam prædictis jam locis illa planta, quæ nunc Ocymaſtri, modò Ocymoidis, Polemonij, Papaveriſque ſpumei nomen à varijs ſcriptoribus recentioribus adeptæ ſunt, Lobelius quandam affinitatem cum Melandryo, quod Plinius Nat. Hiſt. lib. XXVI. cap. VII. jocinori mederi ſcribit, habere putat. Sed cùm brevem admodum & mutilam ejus hiſtoriam tradat: an huic plantæ quadrare queat, difficulter quenquam judicare poſſe exiſtimo. Quid ti potius Melandryum Plinij ſit Lychnis illa ſil. albo flore odorato: cujus genus flore pleno in cultis invenitur? Omnino autem ad Lychnidum ſilveſtrium claſſem pertinere arbitror, cùm eas formâ pulcherrimè referat. Duorum verò generũ eſſe obſervabam Vnum enim in montanis naſcens, altius adoleſcit, craſſiores habet caules, qui cum laxis folliculis florem amplectentibus ex viridi purpuraſcunt: Alterius autẽ quod in omnibus etiam Germaniæ pratis obvium eſt, dilutiores & quaſi albicantes ſunt. *Melandryum Plinij quorundam.*

Ceterùm novum & elegans ejus genus ante paucos annos, ſemine ex Italia miſſo Ocymoidis arborei ſemper virentis appellatione, natum, cui multi ab eadem radice prodeunt rami palmares, craſſiuſculi, lignoſique quidem, ſed fragiles, in quibus naſcuntur bina ſemper adverſa inter ſe folia, bellidis folijs non majora, ab imo paulatim in latum expanſa, ſed ſummo mucronata, viridia admodum & ſplendentia: è ſummis aliquot ramis alij enaſcuntur dodrantales, aut pedales interdum ramuli, geniculati, graciles, binis inter ſe oppoſitis anguſtioribus folijs ad ſingula genicula donati, & ſummo in alas cõtrario ſitu utrinque naſcentes diviſi, quibus inſident membranaceis pinguibus caliculis incluſi flores, quinque bifidis folijs conſtantes, coloris quodammodo carnei, è quorum medio terna gracilia incurváque prodeunt ſtamina: radix candicat, paucíſque fibris prædita eſt, perennis tamen. Floret Iunio. *Lychnis ſil. ſemper virens, ſive Ocymoides ſ. v.*

Nec minus elegans Lychnidis ſilveſtris genus deſcribit N. V. Fabius Columna in Plantarum novarum Hiſtoria quod ocymoiden Lychnitin appellat, quem conſulendum cẽſeo. *Lychnis ſil. Columnæ.*

Sed & tria alia Lychnidis ſilveſtris genera ſemine nata obſervabam anno M. D. XCV. Primum altius excreſcens, cubitali videlicet aũt ampliore caule, nodoſo, bina folia alternatim ad ſingula genicula ſemper ex adverſo proferente, oblongiuſcula, extremo mucronata, ex quorum alis exeunt tenues ramuli, lento quodam rore, ut extimus caulis, obſiti, veluti in pleriſque Lychnidibus ſilveſtribus, ſuſtinentes tenues, longiuſculos, ſtriatóſq; caliculos, è *Lychnides ſil. alia ſemine nata. 1.*

Melandryum Plinij genuinum.

Lychnis silvestris latifolia.

quibus emergunt elegantes flosculi, prorsus nivei, quinque folijs, à summo mucrone orbiculari ad mediũ usque per longitudinem sectis, constantes, in quibus decẽ stamina alba, tenuia, quorũ quina, flore sese explicante, statim conspicua sunt, & albicantibus apicibus prædita, alia demum exeunt contrahente se milvinorum unguiũ instar flore: duriora capitula floribus succedunt, in quibus semen quale in reliquis Lychnidibus silvestribus: radix multifida est, è qua ramuli enascuntur purpurascentes, ferentes adversa inter se folia, quadam brevi lanugine aspersa, quique facilè propagari & pangi possunt. Semen ex Italia missum Muscipulæ appellatione. *Muscipula.*

II. Alteri brevior est caulis, & cubito minor, rotundus, multis nodis cinctus, è viridi purpurascens, ad cujus singula genicula, seu nodos, bina inter se opposita nascuntur folia, paullo majora quàm in superiore, non minus tamen lanugine obsita: ex quorum alis exeunt, ut in præcedente, ramuli, lento (quemadmodum & extimus caulis) humore obducti, cui culices & alia exilia insecta, tanquam visco irretita nonnunquam inhærent: ex radice secundũ caulis latera nascuntur alij rami frequẽtibus folijs præditi, æqualibus ferè jam descriptæ omnino purpurascentes, qui non minùs quàm superiores pangi possunt: summo cauli & extremis ramulis, qui valde purpurascunt, insident striati ex atro purpurascẽtes caliculi, è quibus emergunt flosculi quinis foliolis angustis per medium in longitudinem sectis constantes, foris ex fuligine purpurascentes, internè albi, cum quinis longis staminulis extimâ parte crassiusculis & purpurascentibus, & totidem brevioribus, in candidos apices definentibus: flaccescentes autem isti flores, non minùs quàm superiores contrahuntur: ijsq; succedunt vascula ut in superiore, simili semine plena. Vivi radices sunt istæ duæ.

III. Annua est Tertia, hoc est, prolato flore & semine (si ad frugem pervenit) perire solet. Ex una radice tenui, aliquot profert ramulos, tenues, nodosos, quadam lanugine pubescentes, quibus ex adverso semper inhærent bina lanuginosa folia: summis ramulis alternatim inter folia innascuntur caliculi tumidiusculi, striati, & pubescẽtes, è quibus emergũt flosculi coloris ex albo purpurascentis, sive carnei, quinque foliolis constantes, in quibus exilia stamenula: semen per adversam valetudinem, quæ me subinde affligit, observare non licuit.

Lychnidis sil. latifolia hist.

PLANTA cujus iconem ad me mittebat Iacobus Plateau, quámq; hac tabella expressam damus, radices fibrosas, Primularum veris instar, e quarum capite folia promebat satis ampla, Auriculæ ursi vulgo appellatæ flavo flore folijs non valde dissimilia, candidiora tamẽ & lanugine pubescentia, etiam illis crassiora, densiora, & succo abundantia: altero demum à

satione

fatione anno caulem producebat duorum aut trium cubitorum altitudine, firmum, rotundum, succo quodam lento & glutinoso obsitum, quo muscæ & alia minuta insecta insidentia detinebátur magno numero. In summis ramis plurimos proferebat flores veluti in umbellam congestos, etiam ad centesimum interdum numerum, satis tamẽ exiguos pro plantæ magnitudine, quinque folijs bifidis constantes, coloris ex viridi flavescentis.

Illius semen ad nos missum memini ex Italia, à Iosepho de casa bona Serenissimi Ducis Florentiæ, quum ex Cretâ redux esset, Muscipulę Auriculę ursi facie cognomine, cum plurimis alijs seminibus ex eâ peregrinatione relatis.

SESAMOIDES MAIVS QVORVNDAM. CAP. IIII.

Sesamoides magnum Salmantic. Sesamoides parvum Salmantic.

AD Lychnidis silvestris etiam genera non ineptè referri posse puto eam plantam, quam nonnulli Salmanticæ Sesamoides magnũ nuncupabant, aliquot cauliculis pedalibus, interdũ cubitalibus ex una radice prodeuntibus, rotũdis, geniculatis: folijs ferè oleæ ad singula genicula exadverso nascentibus, cæsij coloris. floribus in extremo caule & ramulis spicatim aut racematim cõgestis, exiguis, ex herbido pallescentibus: semen in caliculis subrotundis Lychnidi simile, cineracei coloris: radix satis crassa, candida, perennis, summâ tellure multa folia, longiora, & mucrone latiora spargens: summus caulis & extremi ramuli lento quodam & viscido humore obsiti sunt, quemadmodum Lychnides silvestres superiore capite descriptæ. Tota amara est. *Sesamoides mag. Salmantic.*

Nascitur lapidoso & arido solo circa Salmanticam, & Narbonensi agro: magna verò copia Austriæ salebrosis collibus, alijsque desertis locis. Ali etiam solebat in Belgicis hortis. *Natalet.*

Eodem autem semine plerumque duæ diversæ species enascuntur, non illæ quidem formâ dissimiles, sed quarum una florem eúmque majusculum duntaxat profert, sterilisq; est: altera seminifera minorem florem habet. Tota æstate florent. *Varietas.*

EA, ut dixi, Salmanticensibus magnum Sesamoides appellabatur: alij ad Papaver spumeum referre volebant. *Nomina.*

NON dubito quin illius genus sit, præsertim seminiferi, cujus iconem nudam nec ullis coloribus infectam ad me mittebat Iacobus Plateau Behen flore parvo appellatione, adeò, quam descripsi, omnibus ferè notis æmulatur: de floris autem colore, vel seminis formâ nihil adferre possum, quandoquidem nihil præter nudum nomen iconi erat additum. *Ejus genus ii.*

TAMETSI sequentium duarum stirpium facies non respondeat cum superiore: quia tamen utraque Sesamoidis nomine Salmanticæ insigniebatur, omnes eodem capite comprehendendas existimavi.

DODRAN-

Sesamoides Salmantic. parvum I.

DODRANTALES autem tres aut quatuor ab unâ radice producit Prima virgulas, teretes, circa quas folia lini, exigua, crassa, inordinata: & in summis plurimos flosculos, spicæ, aut racemi instar confertos, ex herbaceo purpurascentes initio, deinde tenuibus capillamentis ex albo pallescentibus ornatos, in quorum medio veluti quatuor grana viridia conspiciuntur, quæ excusso flore, in vascula excrescunt, exili nigricante semine plena: radix crassiuscula, candida, dura, vivax, subinde etiam ante hiemem repullulat.

Natales.

In collibus Salmanticæ proximis lapidoso solo provenit, ubi Maio florebat, deinde semen proferebat.

ISTIC Sesamoides parvum appellabant, tametsi cum ejus descriptione minimè conveniat. Ingrati & amariúsculi est gustus.

Sesamoides almantic. arvum II.

ALTERA item Sesamoides parvum istic nuncupabatur, crescens declivibus locis, cui dodrantales virgæ, multa folia Lini foliorum æmula, majora, & incana: flos copiosus, albus: radix etiam candida, sed non valde crassa. Floret hæc etiam planta eodé quo superior tempore: vivax etiam videtur, à Sesamoide tamen non minus aliena, quàm superior.

HESPERIS. CAP. V.

Hesperis cur dicta.

HESPERIDI nomen inditum, auctore Theophrasto lib. VI. de causis Plant. cap. XXV. quòd nocte plus redoleat, quàm interdiu. Cui suffragatur Plinius Natur. Hist. lib. XX. cap. VII. Ad quam verò earum plantarum, quæ hodie nobis sunt cognitæ, potissimum referri debeat, plerique adhuc dubitant, cùm nullas alias notas reliquerint Veteres, quibus dignosci queat.

Communis tamen opinio obtinuit, ut ea quam nonnulli Matronalem violam vocant, & inter Leucoij genera referri debere videtur, Hesperidis nomen sibi proprium adscisceret: quoniam ejus flos, sub vesperam præsertim, grato odore nares feriat, interdiu, aut nullum, aut levissimum spiret.

Nos ergo, vulgarem Herbariorum opinionem sequuti, Hesperidé appellamus, quæ Matronalis viola alio nomine dicitur, quòd Matronis atque virginibus sit in deliciis. Ejus verò duo genera alia, minimè ab alijs hactenus observata, in medium proferemus.

Hesperis I.

Hesperis I.

Natales.

CVBITALI Prior excrescit altitudine, multísque ramis prædita est, quos confuso ordine ambiunt folia, Matronali violæ similia, paullo tamen latiora & crassiora, acidiusculo primum gustu, postea acri & salivam ciéte: extremis ramis in oblongis pediculis insident flores Leucoij aut Violæ matronalis floribus forma similes, quatuor foliolis, ut illi, constantes, non explicati tamen, sed se contorquentes, coloris admodũ inelegantis & obsoleti, hoc est, pallidi & furvi, infinitis venulis ex atro purpureis singula foliola intercursantibus, odore interdiu nullo, aut adeò tenui, ut vix naribus percipi possit, sub vesperam autem gratissimo & suavissimo: flori succedunt longa, torosáque ut in vulgari cornicula, ferè tamen quadrangula, in quibus duplici serie continetur semen vulgari Hesperidi simile, subruffum: radix fibrosa, quę ut plurimum biennium non superat, sed postquam defloruit & semen tulit, perire solet: si tamen præcisis caulibus ad frugem pervenire non sinatur, nova germina interdum producit.

Sponte nascentem & semine prægnantéprimùm inveniebam in Prellnberg Hamburgensi monti vicino, Vngariæque extremo, quâ Austriam spectat, mense Iunio anni M. D. LXXVI. Ejus deinde semen terrę cõmissum subsequente vere, plantas mihi protulit, quæ altero anno duntaxat floruerunt Maio, & sequente hieme perierunt.

Varietas

Solent verò quæ semine nascuntur plantæ, floris colore multum variare, nonnullis maternum colorem retinentibus, alijs aut dilutius pallescentibus, aut magis obsoletum adquirentibus, omnia tamẽ folia crebris venis ex atro purpurascentibus distincta habentibus.

IN Sy-

IN Syriæ maritimis aliud Hesperidis genus crescit, cujus semen in Italiam allatum, deinde Viennam missum, plantas produxit jam descripta multò vegetiores, ampliora habentes folia, crassiores caules, majorésque flores, quatuor tamen folijs etiam constantes, ejusdem planè cum superiore coloris, sub noctem valde odoratos, interdiu odoris expertes: quibus multo crassiora cornicula successerunt, alioqui superioris corniculis plurimū respondentia, semen etiam simile continentia, sed paulò crassius, quod matureścere non potuit, quia serius floruerunt plantæ. Altero etiam anno perire solet ejus radix, non multum priori absimilis. *Hesperis Syriaca II.*

Hesperis III. Viola latifolia, Lunaria odorata.

TERTIA vulgari Matronali violæ adeò similis est, ut ex utriusque collatione vix discrimen conspici possit: etenim folia habet secundùm radicem non minùs ampla quàm illa, subhirsuta, viridia, in ambitu serrata: caulem cubitalem, multis alis concavum, ad quas alia breviora, & nonnihil ad pediculum lacinata nascuntur folia: flores in extremis ramis copiosos, quatuor folijs constantes, exalbidos, qui ætatis successu purpurascunt: cornicula, semina, radix etiam ipsa cum vulgari omnino conveniunt: solo floris odore, cujus in hac nullam gratiam percipere potui, differunt. Solet etiam hæc, altero plerumque à germinatione anno, & à maturo semine, perire. *Hesperis sit. III.*

Crescit passim Viennensi agro ad montium radices, & vinetorum in collibus sitorum margines. Floret cum vulgari, nempe Maio & Iunio. *Natales.*

PRIOREM appellare licebit Hesperidem montanam: alteram, Hesperidem Syriacam tertiam verò Hesperidem silvestrem. *Nomina.*

MATRONALEM autem violam, tussi, convulsis, & difficulter spirantibus mederi tradunt: urinas insuper & tudores propellere, incidere, abstergere & digerere. *Facultates.*

CETERVM quæ à nonnullis Viola latifolia, à florum cum Hesperidis & Leucoij floribus similitudine, vocatur: ab alijs autem Lunaria græca & odorata, quia siliquæ semine excusso, & abjecto tegumento, splendidæ sint, & ejus flores Leucoij aut Hesperidis florum odorem referant, in montanis silvis Austriæ & Stiriæ, vicinarúmque alpium silvosis locis, atque etiam in Pannoniâ interamni sponte magnâ copiâ provenit. Quæ cùm à plerisque alijs descripta sit, ejus historiam hic retexere non est necesse. *Viola latifolia.*

LEVCOIVM

LEVCOIVM MARINVM. CAP. VI.

ISTIVS plantæ duo genera cùm in Hiſpanijs, tum in Narbonenſi Gallia obſervabamus, unum majus & magis luxurians, alterum minus & exile.

Leucoium marinum majus.

Leucoium marinum minus.

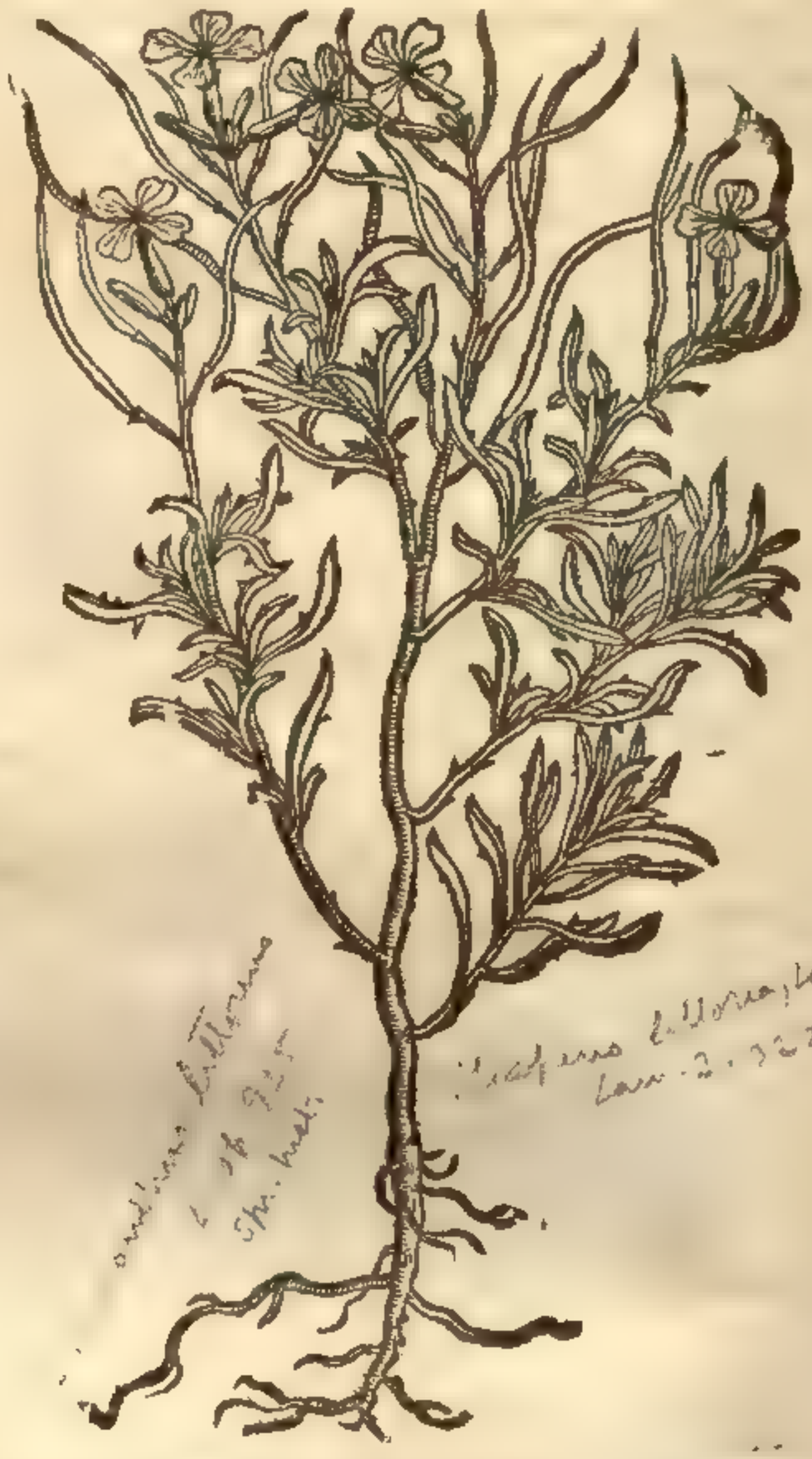

Leucoiũ marinũ majus.

MAIORI, caulis eſt pedalis, interdum major, ramoſus admodum, & humi procumbens: folia longa, craſſa, mollia, canentia, & quodammodo lanuginoſa, Cichorij aut Erucæ modo diviſa & velut præmorſa: flores ſecũdùm ramulos odorati, quatuor folijs ut reliquorum Leucoiorum flores præditi, dilutioris purpuræ colore, ſed ad rubri vini feces quodammodo tendentis: ſiliquæ longæ, craſſiuſculæ, planæ tamen ut vulgaris Leucoij, duplicẽ planorum & ſubruforum ſeminum ordinem, intercurrente membrana continent: radix multifida, ſed non perennis, poſtea quàm enim planta florem & ſemẽ protulit (quod altero plerumque à ſatu anno, interdum & tertio fieri ſolet) perit. Æſtate floret.

Leucoiũ marinũ minus.

MINOR, dodrantales, teretes, ſed ſatis firmos habet cauliculos, in plures ramulos diviſos: folia priori ſimilia, mollia item & incana, minora tamen, tenuioráque & minus diviſa: flores in ramulis ſuperiore minores, quatuor foliolis conſtantes, coloris pulcherrimè rubẽtis, &, dum marceſcere incipiunt, magis ſaturi, quales Leucoij rubri vulgaris flores, & odorati quidem illi, verùm minus quàm ſuperioris: cornicula ſuccedunt oblonga, teretia, exili & rufo ſemine plena. Floret Iulio & Auguſto, eodem quo ſatum eſt anno, deinde perit.

Natalis.

Naſcitur utrumque Mediterranei maris littoribus in Hiſpaniâ & Galliâ Narbonenſi; ſed minus multo frequentius.

Nomina.

LEVCOII marini nomen indidimus, quòd ſponte in maritimis naſcatur, unde ad Belgas delatum, in hortis coli cœpit: alui etiã majus aliquot annis Viennæ, ſemine ex Belgicâ miſſo natum. Minus ob coloris in flore mutationem, nonnulli, cùm Mompellij viverem, Tripoliũ vocare ſolebant: tametſi ijſdẽ locis natum Tripolium legitimũ obſervare potuiſſent.

Tripolium.

Temperamen.

Vtrumque calido guſtu eſt: ſed minus ſuâ acrimoniâ vehementius linguam vellicat.

Leucoiũ marinum Creticum.

IOSEPHVS porrò Caſabonus ex peregrinatione Cretica redux, ſemen ad nos mittebat Leucoij marini appellatione, è quo tres diverſæ plantæ ortæ.

I.

EARVM Maxima & Prima, caules habuit procumbentes, rotundos, duriuſculos, multis ramis donatos, in quibus floſculi quatuor folijs conſtantes, initio rubentes, deinde ex cæruleo purpuraſcentes, extremo bifidis, & cordis, ut vulgo pingitur, effigiem propemodum referentibus, quaſi ex umbellâ, Irionis vulgaris inſtar, ſenſim prodeuntes, qui (ubi floris folia conjungebantur, radiantem imitabantur flavam ſtellam: floribus ſucceſſerunt duarum ferè

unciarum

nnciarum filiquæ ſive cornicula teretia, in quibus ſemen oblõgiuſculum caſtanei coloris. Ipſius verò plantæ folia longiuſcula fuerunt. à Thlaſpi folijs non valde differentia, nullis (in caule præſertim) evidentibus crenis donata, craſſiuſcula, & aliquantulum amara.

ALTERA priori ſimilis erat, niſi floſculos habuiſſet dimidio minores, & initio prorſus albos, deinde tamen paulatim purpureum quidpiam contrahentes, ſed nihilominus magis ad albedinem inclinantes. Floruit utraque Iulio, medio Vere, hoc eſt Aprili, ſata. II.

TERTIA promebat initio præcedentibus duabus longiora folia, evidentibus & cõſpicuis crenis ſecundùm oras donata, Leucoij Dioſcoridis Lobeliani inſtar, è quorum medio exivit cauliculus rectus palmari altitudine minor, quum florere incipit, nempe Auguſto: à latere verò plures fundebat ramulos, in quibus flores, ſecundo generi amplitudine pares, colore tamen differentes. nam propius accedebant ad Leucoij marini Lobeliani latifolij colorem, magiſque purpuraſcentes erant, quàm in primo genere. III.

LEVCOIVM SILVESTRE. CAP. VII.

Clus. pan. 338

Leucoium ſpinoſum Creticum.

MVLTA ſecundùm radicem habet folia, Leucoij, quod luteo eſt flore, folijs ſimilia, anguſtiora tamen, viridia, amaricantis guſtus, inter quæ unicus, interdũ plures aſſurgunt caules, pedales aut ampliores, ſtriati, carinatis folijs obſiti, multos ſuſtinentes flores quatuor folijs conſtantes, flavos, Leucoij lutei florum æmulos, ſed minores, minúſq; odoratos: floribus ſuccedunt oblonga cornicula ut in ſativo, plano ſemine plena: radix longa eſt, candicans & multis tenuibus fibris prædita. An ſemine ad maturitatem perducto pereat, obſervare non potui: nam natali loco florentem, ſuáq; cornicula nondum matura ferentem hanc plantam obſervabam: Biennalem tamen eſſe puto, quia in nullis ſtirpibus, caulis præcedentis anni ulla veſtigia conſpiciebam. *Leucoium ſil.*

Invenitur in montibus illis ſupra Badenſes thermas, & in Leytenberg, ſalebroſis præſertim & meridiei obverſis locis. Floret Maio. *Natales.*

COMMODE Leucoium ſilveſtre appellari poſſe cenſeo: Rhizotomæ etiam mulierculæ Wild gelbe vepl vocant. Sativum autem Leucoium luteum, Vngari *Sarga vióla* nuncupant, hoc eſt, luteam violam. *Nomina.*

QVO nomine appellem hanc plantam dubius ſum. Nata autem eſt etiam Iacobo Plateau, ſemine peregrè accepto. Illam certè naſcentem non vidi, ſed iconem ipſius manu delineatam ad me mittebat cum brevi deſcriptione idem Plateau. Eam videlicet creſcere, ad cubitalem aut majorem altitudinem, & in multos ramos duros & ligneſos ſpargi, quos cingerent folia confertim naſcentia, incani & cineracei coloris, per oras nonnihil dentata: & *Leucoij ſpinoſi hiſtoria.*

ſparſim

ſparſim in ramis multos flores naſci flavos, quinque folijs conſtantes: eos autem ramulos initio ſatis tenellos eſſe, paulò poſt tamen, duros & ſpinoſos evadere. Quale ſemen ejus eſſet, non adſcribebat, ſed dumtaxat ſciſcitabatur an Hippophæſtum Dioſcoridis eſſe poſſet.

Hippophæſtū

Sed cùm Dioſcorides ſuum Hippophæſtum, humilem herbam eſſe aſſerat, ſine caule, ſinè flore, inanibus tantùm capitulis, folijsque ſpinoſis, radiculas habere molles & craſſas, è quibus, folijs etiam & capitulo, ſuccus exprimatur, & in uſum adſervetur, non video quâ ratione hæc planta ejus deſcriptioni accommodari queat.

QVONIAM porrò folia, Leucoij marini folijs non valde diſſimilia habuiſſe videbatur, Leucoij ſpinoſi appellationem obtinere poſſe arbitror, donec aliud magis aptum, & ipſi plantæ conveniens reperiat, tametſi flores ejus pluribus folijs quàm Leucoiorum flores prædili ſunt.

PRIMVLA VERIS. CAP. VIII.

Primula veris vulgaris multis locis obvia.

TAMETSI in Auſtriæ, Stiriæ, Pannoniæque pratis, & herboſis montaniſq; locis, atque ſilvis naſcantur aliquot, ejus plantæ (quæ vulgo Herbariorum Primula veris & Herba paralyſis vocatur) genera, qualia ſunt elatior utraque flore luteo & pallido, atque humilis pallido flore, illæque ſimplici foliorum texturâ: peculiare tamen quoddã genus alunt nonnulla prata uliginoſa, binis, ternis & quatuor miliaribus à Viennenſi urbe diſtantia, quod ob florum elegantiam & venuſtatem hoc capite deſcribemus.

Primula veris rubro flore.

Primula veris albo flore.

Primula veris rub. flore.

GERMINAT autem ineunte vere folijs denis aut duodenis, initio quaſi in globum contractis, quæ ſucceſſu temporis ſeſe explicant, & humi ſparguntur, ſuntq; exteriore parte incana & veluti farinâ quadam aſperſa, internâ verò ex viridi pallentia, aliquantulum criſpa & denſiuſcula, Herbæ paralyſi vulgari ferè ſimilia, ſed minora, anguſtiora, & minus rugoſa, acris ſaporis: ex horum medio unus aut plures aſſurgunt cauliculi dodrantales, interdum pedales, nudi, graciles, ſummo faſtigio incani, qui ſuſtinent ex uno veluti capite, & in umbella naſcentes flores, octonos, denos, aut plures, Primulę veris floribus forma ſimiles, quinque bifidis folijs conſtantes, magnáq; ex parte elegãti dilutioreque purpurâ nitentes, aut

Primula veru alb. flore.

carnei coloris, interdum ſaturatius rubentes, nonnumquam (ſed rarò) omnino candidos, & etiam exalbidos, omnes autem circa umbilicum luteolos & aliquãtulum odoratos: ſemen deinde in oblongis vaſculis admodum exile, fulveſcens cõtinetur. Illud autem in hoc flore obſervabã, ut qui intenſius rubet, ſtilum prominentem ſivè piſtillum habeat, quemadmodum non-

dum nonnullarum Primularum flores: qui verò dilutioris sunt ruboris, nullum. Radices sunt candicantes, fibrosæ, ad quarum caput aliæ novæ plantulæ secundùm matrem subinde germinant.

Primula veris flavo flore elatior.

Primula veris pallido flore elatior.

Sponte magnâ copiâ provenit in uliginosis & vicinis, ut ante retuli, Viennêsi urbi pratis, ad Himberg, Walterstorf, Ebrestorf, Magi V. Hieronymi Beck à Leopoldstorf, arcem, Botenstorf, & supra Badenses thermas versus Neapolim Austriæ. Floret verò sub finem Aprilis, & toto ferè Maio. Habui ex ijs quas in hortum transtuleram, plantam, quæ ex media florum umbella, caulículum uncialem & ampliorem, aliam umbellam elegantissimis floribus onustam sustinentem produceret. *Natalis.* *Tempus.*

Hanc etiam siccam ad me misit C. V. Ioach. Camerarius è Saltzburgensi agro erutam, ubi, quemadmodum & in Tyrolensi comitatu, abundanter nasci scribebat

Anno verò M.D.XXCI. dum Londini essem, de C. V. Thoma Pennæo Medico intelligebam copiosè admodum nasci in Angliæ Septentrionalibus pratis humidis & pascuis, quæ adeò causa fuit, ut Doctissimus & humanissimus vir Richardus Garth Cancellariæ Londinensis Primicerius, in meam gratiam ex Hexarchatu Derby, & Wybsey nõ procul Halyfure urbe, aliquot ejus plantas suis floribus adhuc onustas ante meum Londinio discessum adferri curaret, quibus etiam adjunctæ fuerũt, aliquot Pinguiculę (de quâ postea) stirpes, cum Trollio flore: quas Antuerpiam ad amicos misi. *etiamin Anglia nascitur.*

Quantum ex gustu deprehendere licet, ijsdem facultatibus esse præditam apparet, quibus aliæ Primulæ veris pollent. *Temperamen.*

EANDEM omnino esse puto, quam Iosias Simlerus cõmentario de Alpibus, ex C. V. Conradi Gesneri collectaneis describit in hunc modum. Keyserlin herba pusilla, albicans, Bellidis minimæ forma, in summo plurimos confertos flores purpureos habet; tota herba candicat, & attrita manu pulverem exuit, aspectu elegans. Cæsar inter herbas, aut Regulus. *Keyserlin.*

A rusticis mulierculis quæ flores ejus manipulatim colligatos Viennam in forum deferebant, ijsque vendebant, quæ serta & corollas nectere solent, Kreutzblumen nuncupabatur, eo quòd Maio mẽse, circa id tempus quod vulgari germanicâ linguâ Kreutzwochen (eæ sunt Rogationes) dicitur, plerumque floreat. Postea klein rot schlusſel blumen nominari cœpit à rhizotomis mulierculis, quę illius stirpes radicatas in foro venales proponere inceperunt, cùm animadverterunt Viennenses matronas elegantibus floribus delectari. A rusticis Anglis, apud quos nascitur, *Birdeen*, hoc est, avium oculi nũcupatur, teste Pennæo: verùm eodem etiam nomine apud illos insignitur Cardamine illa pratensis floribus albis, quam Doctissimus Fuchsius Iberidem esse censebat. *Nomina.*

Primula veris pallido flore humilis.

Nomina Primulæ veris vulgata.

Auricula vrſi 1.

VARIA autem apud rei Herbariæ ſtudioſos obtinuit nomina Primula veris vulgò dicta Belgis. Nam ſunt qui φλομίδες Dioſcoridis eſſe putent, Fuchſius verbaſcula vertit. Alij Dodecatheon herbam, quā Plinius Nat. Hiſt. lib. xxv. cap. 1111. deſcribit foliis ſeptenis, lactucis ſimillimis, è radice lutea exeuntibus. Vulgus Herbam paralyſim, Clavem S. Petri, Itali Lactucam ſilveſtrem, Germani Himelſchluſſel, & Schluſſelblumen. Angli Primroſen & Cowe ſlyppe. Vngari humilem & ἄχαυλον maximâ copiâ ubique in ſilvis cæduis apud eos naſcentem, *Kacha verág* hoc eſt, pultis ex panico aut milio confectæ (quam illi *Kacha* vocant) florem, quia pultis illius quæ pallida eſt, colorem imitatur. Hanc ego, cùm in Angliâ eſſem, ubi etiam in cæduis ſilvis abundè provenit, lactei candoris flore conſpiciebam, & aliquot ſtirpes amicis in Belgicam inde mittebam. Sed & ab Anglis primùm acceperunt Belgæ tam humilem quàm elatiorem, quæ florem habent multiplici foliorum ſerie conſtantem, & omnes ferè reliquas coronarias plantas, quarum flores πολύφυλλοι.

Primulam autē Veris vulgo vocatam, Nobilis idemque Cl. V. Fab. Columna in ſuo φυτοβασάνῳ Aliſmatis alterum genus apud Plinium eſſe cenſet: quemadmodum & cap. ſequēte deſcriptas Auriculas ad Aliſma ſive Damaſonium Dioſcoridis refert: cujus ſententiæ valde acquieſco.

AVRICVLA VRSI. CAP. IX.

Auricula vrſi 1.

NON dubium eſt, quin ad Primularum claſſem referenda ſit venuſta hæc planta, adeo ſimiles ſunt & forma & temperamento.

Ejus verò multa genera obſervabam in alpinis Auſtriæ & Stiriæ jugis, quæ, certâ quadam ſerie, hoc capite deſcribemus, à vulgatiore quidem, ſed omnium odoratiſſimâ initium facientes.

ILLIVS folia, Primulæ veris foliis ferè reſpondent, rugoſa tamen non ſunt, ſed craſſa, fabariæ foliorum inſtar, eoque aut farinæ quaſi polline conſperſa & prorſus incana, aut leviter tantum caneſcentia, interdum omnino viridiâ & lævia; rurſus omnia vel per ambitum ſerrata, vel nullis denticulis prædita, interdum novella dūtaxat dentata, vetuſta minimè, omnia autem guſtu amara. Ex horum medio, aut è lateribus prodeunt cauliculi dodrantales, aut minores, nudi, veluti quādam farinâ reſperſi, qui denos, vicenos, tricenosque, interdum etiam plures (præſertim ſi in hortis colatur, ubi admodum luxuriat) flores ſuſtinent, ex uno veluti capite æqualiter prodeuntes, & petiolis (quos tamquam ſquamulæ quædam incanæ ab invicem ſegregant) brevibusque caliculis inhærentes, Primulæ veris ſimiles, quinis aut ſenis diviſuris conſtantes, dulcem & melleum quendam odorem ſpirantes, coloris aut lutei, aut pallentis, atque vel majores & ampliores, vel minores, omnes autem interius circa umbilicum albo circulo inſignitos, ſtilo inter ſtamina nonnumquam prominente, interdum nullo

dum nullo: semen deinde fuscum, inæquale, bullatis vasculi inclusum, quale Primularum veris: radix crassa est, & multis candidis oblongisque fibris prædita, ex quâ, in cultis si pangatur, plures plantæ enasci solent.

Crescit in Sneberg, Neuberg, Etscher, & alijs vicinis Austriæ & Stiriæ alpibus, montéque Gleysenfeld imminenti: deinde multo lætiorem & vegetiorem abundanter invenimus in scopulo, Medeling oppido (quod duobus aut paulo amplius miliaribus ab urbe Viennâ distat) imminenti, quâ Septentrionem spectat, unde rhizotomæ mulierculæ cùm florum manipulos, tum ipsas stirpes, quas sciunt a plerisque expeti, adferunt. *Natales.*

Auricula ursi II.

ALTERIVS folia breviora sunt, extremâ parte latiora plerumque, & initio quasi rotunda, quæ temporis successu angustiora circa radicem fiũt, crassa quidem illa, sed minus quàm superioris, in ambitu serrata, supernè viridia & lævia, infernè ex viridi pallescentia: inter quæ vel ad quorum latus exeunt nudi, duas uncias longi, aut paulò ampliores cauliculi, quibus insidẽt seni, octoni, aut plures flores, simul in caput aut umbellam congesti ut in superiore, illisque formâ similes, sed majores, rubro colore nitentes, obscuriore tamen initio, quasi mororum succo infecti essent, deinde eleganti & dilucidâ rubráque purpura gratissimi, intus circa umbilicum pallentes & exalbidi, odorati quidem illi, sed minus superioribus: semen in capitulis longè minoribus, parvum, nigrum, inæquale: radix priori similis. *Auricula Vrsi II.*

Hanc frustra per Austriacorũ Stiriacorúmque montium altissima juga quæsivi: primum autem mihi conspecta est in cultissimo horto C. V. Ioan. Aichholztij Medici & Professoris Viennensis, mei amici veteris, & hospitis, dum istic vixi, charissimi, quam à nobili quadâ matronâ ante acceperat, ignari tamen unde illi primum communicata fuisset. In Oenipontinis autem & vicinis alpibus abundè nasci postea intelligebam. *Natales.*

TERTII generis folia, quàm superioris minora, teneriora, minus crassa, subhirsuta, per ambitum undique serrata, inter quæ nascitur cauliculus superiori similis, flores in umbella pares ferens, & rubros, exalbidis tamen maculis aspersos, cujus radix similiter fibrosa, novásque è lateribus propagines fundens. *Auric. Vrsi III.*

In Tyrolensibus jugis, præsertim in Kitzspil inveniri intelligo. Sed eam primum mihi ostendebat cum multis alijs raris stirpibus quas in exculto suo horto alebat C. V. Ioach. Camerarius inclytæ Reip. Noribergensis primarius medicus, floris expertem, quam tamẽ eodem cum alijs tempore florere mihi dicebat. Anno autem M. D. XXCI. ex Anglia Viennam revertenti paucas adnatas plantulas communicabat, sed quæ in itinere tabescentes deinde perierunt. *Natales.*

QVARTA, minoribus est quàm Secunda folijs, carnosis, mucronatis, in ambitu non serratis, supernè lævibus & splendentibus, infernè ex viridi pallentibus & venosis, minoreque acrimoniâ & amaritudine præditis quàm aliarum folia: flores illi secundo generi similes, profundioribus lacinijs secti, colore dilutius rubente, intus circa vmbilicum incanâ quadam lanugine villosi, stilo prominente, bini, terni, aut ad summum quaterni, summo vncialis, rarò longioris cauliculi fastigio nascentes: semen in paruis vasculis reliquis maius & fuscum: radix minor & nigricans, atque adeo numerosa sobole interdum se propagans, vt latissimos cespites occupet. *Auric. Vrsi IIII.*

Inuenitur in Sneberg, reliquisque vicinis jugis & Stiriæ alpibus frequentissima. Paulò ante meum Viennâ discessum rhizotomæ mulierculæ singulis annis in forum Viennense venalem inferre cœperunt. *Natales*

TYROLENSI non valde absimilis erat Quinta, quam in cultissimo horto Ill^mi Principis Cattorum Wilhelmi Cassellis florentem conspiciebam anno M. D. XIC. ejus enim folia circinatæ ferè rotunditatis, longiuscula tamen & in ambitu serrata, longè minora secundæ foliis, & minus viridia, sed aliquantulum canescentia: inter quæ tenuis & sexcunciam longus *Auric. Vrsi V.*

Auricula urſi IIII.

Auricula urſi V.

Auricula urſi VI.

Auric. Vrſi fo VII.

Auric. Vrſi fo VIII.

cauliculus exiliebat, binos, ternos aut plures flores ſuſtinens ſuperiore minores, quinque bifidis folijs etiam cõſtantes, medij inter II. & IIII. coloris: ſemen nõ obſervabam, nam Aprili dumtaxat florentem videbam: radix fibroſa eſt, ut reliquarum.

MINOR etiam eſt Secundo genere, Sexta Auricula, cujus unicam plantam conſpiciebã in exculto horto ornatiſs. viri Ph. Steph. Sprengeri anno M.D.XCI. Maio menſe. quaterna aut quina ferentem folia, craſſiuſcula, dilutè virentia, nullis crenis in ambitu donata, inter quæ prodire aiebat (nã caule & flore orbata erat) caulem è viridi candicãtem, tres uncias aut amplius longum, ſummo faſtigio ferentem quinos aut plures flores, flavæ formæ æquales, ſed candidos: radix ſuperioribus reſpondẽs, aliquot fibris, ut illæ, donata erat. Ejus iconem quam hîc ſubjecimus, poſtea ad me mittebat.

SEPTIMA craſſiuſculâ radice nititur, Quartæ haud diſſimili, multis cãdicantibus fibris capillatâ: ex qua anguſta folia quina aut ſena, ſuculenta, & pinguia, Quartæ foliis multò anguſtiora, à medio ad extremum uſque naucronem in ambitu ſerrata, amariique guſtus prodeunt: cauliculus inter ea naſcitur tres uncias longus, nudus, lævis, ſuſtinens capitulum è foliolis compactum, unde quaterni aut quini flores elegantiſſimi, dilutius rubentes, quinque folijs bifidis ut reliqui con-

qui conſtantes: neque hujus ſemen obſervare licuit, capitula tamen quartæ proxima in illa conſpiciebam, ſemen etiam ſimile habere veriſimile eſt.

Creſcit hæc in quibuſdam alpibus Carinthiæ & Stiriæ ſuperioris, præſertim verò Tauro monte, & Iudenberg jugis. Floret ſub finem Iulij, hoc eſt, nivibus in ſummis illis jugis liquefcentibus. Rara hæc, quia ex procul diſſitis montibus delata, in unius Aicholtzij horto paucos annos perduravit, omnem cultum ita reſpuens, ut numquam ad frugem pervenire, imò ne florem quidem deinceps proferre voluerit. *Natales.*

Auricula urſi VIII. minima.

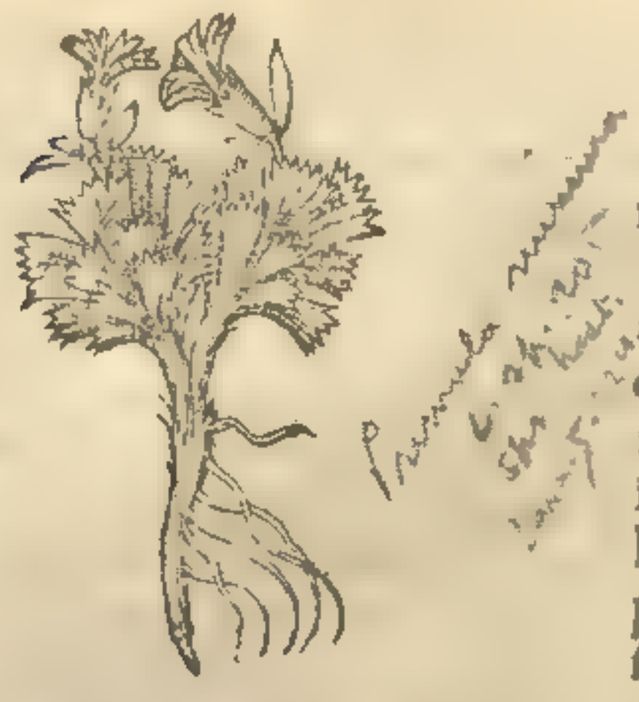

OCTAVÆ folia unguem magnitudine vix æquant, infernè circa ſedem anguſtiora, ſupernè & in extremo latiora crenatáque, viridia, nervoſa, ſuperioribus minus denſa, amari guſtus: pedicellus inter folia exilit vix digitum tranſverſum altus, unicum, interdum alterum florem ferens dilutius rubentis, ſive carnei coloris, è fimbriato caliculo obtuſiore prodeuntem, inodorum, intus etiam circa umbilicum candidâ lanugine pubeſcentem, nullo prominente ſtilo: neque hujus ſemen obſervare licuit, cùm non quovis tempore jugũ in quo naſcitur propter difficultates conſcendere potuerim, nec in hortum cum ſuo ceſpite tranſlata ad frugem unquam pervenerit, reliquarum tamen ſemini reſpondere arbitror: adnatis mirum in modum ſe propagat, & interdum magnos ceſpites occupat, candicantes fibras è ſingulis propaginibus demittens. *Auric. VV. ſi VIII.*

In ſummo Sneberg jugo primus iſtam obſervabam anno M. D. LXXIIII. neque ullo alio vicino jugo poſtea mihi ſeſe obtulit. In Tauro tamen & Iudenberg etiam invenitur, & cum illa rarum aliud genus per omnia quidem ſimile, ſed cujus folia magis palleſcunt, flores lacteí ſunt candoris. *Natales. Varietas.*

Florent omnes natali loco, Iunio, interdum Iulio & Auguſto duntaxat, videlicet ſtatim poſt ſolutas in ijs jugis, ubi creſcunt, nives, nonnũquam etiam ſub ipſa quaſi nive, & concameratâ nivis induratæ cruſtâ, reliquâ, quæ ſubtus erat, Solis radiorum rupes ferientium repercuſſione ſolutâ. In hortos verò tranſlatæ Aprili florent, & aliquando iterum Autumno, ſi aura ſit temperatior, illis exceptis quæ vel contabuerunt, vel nullâ, ut dixi, diligentiâ aut culturâ ad florem ferendum induci potuerunt. *Tempus.*

OMNIA iſta genera præter tertium, quintum, ſextum & ſeptimum, primus omnium Belgicæ communicabam, miſſis Viennâ, ad Ill. V. Ioannem de Brancion, fratris loco mihíque cariſſimum, & poſt ejus obitum ad Magnific. V. Ioannem vander Dilft ejus agnatum, complurésque alios amicos, eorum plantis, primulâ veris rubro flore, & rariſſimis alijs alpinis ſtirpibus. Prior autem quæ flavo eſt flore, jam antea Belgicæ inquilina facta fuerat liberalitate C. V. Alphonſi Pantij.

Ioſias Simlerus commentario de Alpibus, aliquot ejus genera recenſet, ex Geſneri collectaneis, ut ipſe refert, deſumpta: nempe quæ haberẽt florem, aut luteum, aut pallidum, aut purpuraſcentem, vel rubeſcentem ſanguinis modo, vel cinereum, & atrum: quos poſtremos duos colores numquam mihi conſpectos eſſe in ſimili planta, ingenuè fateor, niſi per cinereum intelligat quartum genus, cujus flos marceſcẽs, præſertim pluviâ corruptus, veluti cineraceum colorem contrahit, & per atrum, ſecundi generis florem primum ſeſe explicantem, quem initio obſcuriorem, ſaturum, & veluti mororum ſucco infectum eſſe dixi.

Qvo nomine veteribus dicta ſit hæc planta, me fugit; niſi ſit (ut Fabius Columna, quemadmodum diximus, cenſet) Dioſcoridis Aliſma. Recentiores autem varia illi indiderunt nomina. Matthiolus enim inter Saniculæ genera recenſet, & Herbarijs Auriculam urſi vocari tradit. Geſnerus libello de Lunarijs herbis Lunariam arthriticã appellare maluit. Alij Paralyticam alpinam nuncuparunt: magis tamen vulgare apud rei Herbariæ ſtudioſos nomen eſt Auriculæ urſi. Helvetijs *flublumle*/hoc eſt, rupium floſculus dicitur. Auſtriacarũ Stiriacarumq; alpium incolis, prior *Crafftkraut vnd Schwindelkraut* ab effectu dicitur (commendant enim ejus radicis uſum, ad roborandũ caput, ne vertigine in præcipitijs tentetur, cujus rei causâ, caprearum & ibicum venatoribus non minùs familiaris quàm Doronici radix) Medlingẽſes, apud quos copioſè naſci dixi, *wolſmechende Schluſſel blumen*/id eſt, odoratam primulam appellãt: ſecunda & tertia *rotte Schluſſel blumen* ab incolis vocãtur: quarta *Stainroſlin*/ hoc eſt, petræa roſula ob venuſtatem & roſeum colorem, tum quod in ſcopulis naſcatur, à montanis paſtoribus nuncupatur: ſeptima apud Stiriæ ſuperioris incolas montanos *Roſs ſpeck* nomen invenit, quaſi dicas equinam nardum, ad differentiam Nardi ſive ſpicæ Celticæ, quæ abundanter in eodem Iudenberg jugo naſcitur, ut in ejus hiſtoriâ dicemus. *Nomina.*

GESNERVS lib. de Lunarijs herbis, prioris radicem, vinum ſuo odore cõmendare ſcribit, manducatam verò, dentium dolores, præſertim à frigidâ defluxione obortos juvare, capiti *Facultates.*

frigido & partibus nervosis prodesse, putrida ulcera emẽdare, scissuras in cute hiantes, ventorum, frigoris aut alia quapiam iniuriâ, succum ejus instillatum brevissime sanate.

Matthiolus ad enterocelas & thoracis vulnera, si quotidie in potu sumatur, utilem esse, quin & alia vulnera tam intus sumptam, quàm exterius illitam.

Istic ubi nascitur, soli, ut dixi, montani venatores ejus radice utuntur: à reliquis negligitur, præterquam à mulierculis, quæ ex ejus floribus serta & corollas conficiunt. Deinde cùm nobiles, tum aliæ Viennenses matronæ quæ coronarijs stirpibus delectantur, in suos hortos cum quarto genere inferre cœperunt.

SANICVLA MONTANA. CAP. X.

TEMPERAMENTI, facultatum, aliarúmque quarundam ratione, proximum ab Auriculis locum, quantum quidem mihi videtur, obtinere debet elegans hæc planta.

Sanicula montana.

Sanicula montana.

MVLTA folia promit, novo vere, satis crasso pediculo nitentia, adeò sese per oras initio contrahentia, pronâ parte, ut orbiculata videantur, admodum nervosa & rugosa, supinâ verò parte tumẽtia, crispáque ut Lusitanici ranunculi, aut Lactucæ capitatæ folia, deinde ubi sese explicarũt, in ambitu non modò serrata, sed etiam in sex aut plures lacinias divisa, omnino virentia, supernè quodammodo splendentia, infernè nequaquam, fervido gustu: inter quæ palmaris exit caulículus, firmus, erectus, nudus & sine folijs, subpurpurascens, qui in summo Primularum & Auricularum instar è medio quorundam foliorum capite, octo, novẽ, aut plures producit flosculos cõcavos, cãpanulæ modo pensiles, & deorsum spectãtes, quinque crenis divisos, elegantissimo rubro colore saturo, & ad purpuram tẽdente, fundo interiore albo, in quinque angulos desinente, prodeuntibus eximo quinque staminulis luteis albũ fundum non superantibus, & mediũ oblongum stilum complectentibus, suavis odoris, ut ferè Auriculæ ursi rubræ sive secundæ flores: quibus defluentibus, succedunt surrecta capitula, tenue, tuscum, ut illa, semen cõtinentia: radix numerosis, lõgis, tenuibus, & nigricantibus fibris ex uno capite prodeuntibus constat, singulis annis ad latera augescens, & incrementum sumens, ut temporis successu veluti Auriculæ & Primulæ aliæque similes, in plures stirpes dividi & pangi possint. Tota planta hirsutiore lanugine pubescit.

Natales. Promiscuè nascitur cum proximo capite describenda, & interdum, cùm adhuc tenella est, altera pro altera eruitur: eodem etiam tempore cum illa floret, licet in hortis hæc paulo maturius, videlicet Maij initio.

ILLAM esse omnino existimabam, quam C. V. Matthiolus ab amplissimo Cortuso acceptam Caryophyllatis subjecit, & Cortusam nũcupavit: verùm cùm neque facie, neque temperamento ullam affinitatem cum ijs habere videatur, commodius meo judicio Auriculis, ut dixi, conjungetur, quibus non dissimiles habet facultates. Eam autem florum varietatem, quam ipse in Cortusâ inveniri scribit, in hac nostra non deprehendi. Sed illud observabam, peculiare quoddam exiguæ erucæ virentis atque tumidæ genus in ipsa gigni ubertimè.

CETERVM anno M. D. XXC. Amplis. Vir Iac. Ant. Cortusus binas Cortusæ siccas stirpes ad me misit, quibus hæc erant adscripta.

Cortusa. Diligenter contulimus Cortusæ stirpem cum Saniculâ, quam in Pannonicis observationibus describis, & Cortusam esse censes: sed illam nihil commune cum Cortusâ habere deprehendimus, tantum abest ut sit illa ipsa: Cortusæ binas plantas mitto cùm suis folijs, floribus & radicibus, atque addo, Cortusam grato suavique odore prædıtam instar favi mellis aut odoratæ alterius rei cujuspiam, imò subtilem quendam odorem spirat, qui odorantis cerebrum permeat atque reficit: teneriora item folia recens vulsa & in ore retenta, sensim calorem excitant, tamquam manducato pyrethro, qui tamen subito evanescit, nullámque no-

Cortusa Matthioli.

Sanicula montana II.

que noxam adfert: recentia integráque, non trita, mulierum aut delicatulorum malis imposita,& paulo pòst adépta, gratum ruborem sine noxâ inducunt, tamquâ nobilissimo aliquo fuco infectæ fuissent, quo evanescente, nullum vestigiũ aut macula relinquitur, præterea non splendent, neque aversa parte punctis instar polypodij distincta: flores non propendent, sed omnes, vel eorum maxima pars, surrecti sunt, cœlúmque spectant, non minùs etiam odorati quàm folia, imò majore suavitate præditi, præsertim dum sunt recentes: radices candidæ sunt, non nigricantes. Hactenus Cortusus.

Quantum porrò ex siccis quas misit plantis conijcere licet, in eâ hæreo opinione, Cortusam, cum Sanicula alpina modò descripta (nisi eadem sit) magnam affinitatem habere: nam folia, flores, radices, ipsum etiam tẽperamentum conveniunt, an verò ea præstare possit quæ Cortusæ attribuuntur, nullum feci periculum. Fateor quidem Saniculæ iconem nõn mihi satisfacere, pictorémq; nimium sibi indulsisse, dum rugas & hirsutiorem illam lanuginem exprimere voluit, quæ res Cortusum fefellit, dum folia aversâ parte punctis distincta putat: nam si ulla habuissent, in ejus stirpis historiâ non subticuissem.

SANICVLA MONTANA ALTERA. CAP. XI.

NATALIVM communio facit, ut hanc elegantem plãtam Saniculæ jam descriptæ subijciam, tametsi temperamento & facie differant.

Sanicula mont. altera.

MVLTA habet illa folia, circinatæ ferè rotunditatis, Saxifragæ aureæ foliorum æmula, longis pediculis inhærentia, per ambitum incisa, supernè viridia, infernè aliquantulum exalbida, & valde hirsuta, adstringentis gustus: caules deinde promit pedales, aut interdum ampliores, virides, hirsutos, & in his folia superioribus respondentia: summi caules in plures alas dividuntur, & singulis ramis insident terni aut quaterni flosculi, spinæ appendicis Plinij, quæ à plerisque Oxyacantha censetur, florum odorem referentes, quinque foliolis albis cõstantes, quæ veluti sanguineis punctis interiore parte notata sunt: bifida vascula cũ decem staminibus medium florem occupant, Saxifragæ albæ vulgo appellatæ capitulis valde similia, quæ matura, exile & minutum admodum, nigrúmque semen continent: radix quodammodo squamata supernè, & crassiuscula, multis candicantibus fibris prædita est, & à lateribus propagines agit.

Natalit.

Crescit in omnibus Austriæ & Stiriæ alpibus umbroso loco, hoc est, ubi plerumque silvæ in alpium jugis desinere incipiunt. cũ Ranunculo platyphyllo, Geranio pullo flore, & similibus stirpibus, quæ umbrâ quàm Sole magis gaudent. *Tempor.* Floret Iunio, interdum etiam serius: in hortos verò translata, multò maturius.

SIMILE

Sanic mont. alterius speciei II.

SIMILE ferè genus invenitur in Sncalben, viciniſque alpibus, ſed minus, anguſtiore folio, & per extremum ſerrato, hirſuto etiam & adſtringentis guſtus, coloris ex herbaceo palleſcentis: è medio foliorum prodeunt cauliculi triunciales, nudi, qui circa ſummum faſtigium in plures ramulos finduntur, candidis floſculis ſuperiori ſimilibus onuſtos, verùm nullis ſanguineis guttis, ut illi, aſperſos: biſida ſuccedunt capitula ut in ſuperiore, exiguum nigricans ſemen continentia. Floret etiam Iunio, in hortis autem Maio, aut maturius.

Nomina.

MIHI Prior aliquando miſſa fuit Ferrariâ Machliniam à C.V. Alphonſo Pantio, Sanículæ guttatæ nomine, quia ejus flores, ut dixi, ſanguineis veluti maculis aſperſi ſunt. Dubito an ea ſit quam Lobelius in Adverſarijs Geum alpinum vocat: quem alius quiſpiam ſequutus eſt, deinde pro Cotyledone tertia exhibuit. Montani paſtores & venatores Wepfs Sanikel appellant, apud quos nullum, quod ſciam vulgare nomen Altera obtinuit: ſed cum pleriſque alijs negligitur.

Sanic. vulg. Elleb. nig. Dioſc. Dodon. Alchimilla. Saxifraga aurea Saxifraga Alba.

ABVNDANT etiam Pannoniæ utriuſque & vicinarum Provinciarum prata, umbroſæ ſilvæ & montes, Sanicula vulgari, Diapenſia vulgo appellata, Sanicula femina Fuchſij, ſive Elleboro nigro Dioſcoridis aſſertore Dodonæo (utramque Vngari *Sanicor* vocant) Alchimillâ, & congeneribus plantis: ad montium autem radices, locíſque alijs humidis & umbroſis Saxifragâ aureâ cognominatâ: aperti verò gramine conſiti colles, Saxifragam albam tuberoſa radice alunt, cui, quas modo deſcripſi, congeneres videntur. Saniculam porrò vulgarem Fab. Columna Sideritidem tertiam eſſe cenſet.

SOLDANELLA ALPINA. CAP. XII.

FLORIS venuſtas facit, ut Saniculis hanc elegantiſſimam plantam, & aliquot alias non contemnendæ venuſtatis ſubjungam.

Soldanella alpina major.

Soldanella alpina.

Natales.

Varietas.

Tempus.

HABET verò ſena aut octona folia, craſſa, in orbem ferè circinata, Braſſicę marinæ, quam vulgo Soldanellam vocant, æmula, ſed duriora, ſupernè viridia, infernè dilutiore viriditate ſplendentia, guſtu primùm exſiccante, deinde acri & ingratò: flores gerit in lævi, nudo, gracili, ſubrubro, palmaríque cauliculo, binos, ternos, aut plures, purpuræ vel ſaturæ, vel dilutæ colore, inodoros, campanulæ modo efformatos, deorſum ſpectantes, & propendentes, unico folio in quinque profundas crenas, (quę aliquantulum laciniatæ ſunt) & totidem alias ſingulares diviſo, conſtantes, è medio protuberante veluti quodam umbone in longum ſtilum deſinente, qui in vaſculum, vel corniculum potiùs evadit, oblongum, durum, membranaceum, mucronatum, parvum, durum, vireſcens, ſimul congeſtum ſemen continens: radices fibroſæ, candicantes, ex uno veluti capite dependent, quod adnatis ſe propagat.

Copioſè naſcitur in Auſtriæ & Stiriæ alpibus perpetuâ nive obſitis: nuſquam verò lętiorem, aut uberiorem conſpiciebam, quàm in jugo Wechſel nũcupato, ſupra Aſchpang Magnifici viri Eraſmi à Khunigſperg p. m. liberi Baronis: ubi anno M. D. LXXVI. unicam plantam lactei prorſus candoris flore inveniebam. Floret iſtic Iunio, interdum Iulio, & Auguſto, nivium matũrius aut ſerius liqueſcentium ratione. In hortos autem tranſlata, etiam Aprili, vel cum Primulâ veris rubrâ floret: difficulter autem cicurari poteſt.

2. EST & aliud genus minore folio, neque circa pediculum, qui brevior graciliorque eſt, adeò circinato, ſed ſenſim ab ipſo in latitudinem excreſcente.

3. Inveniebam etiam anno M. D. LXXVIII. in aſcenſu mõtis Herrnalben (unde poſtea iter eſt ad celſiſſimum jugum & ſcopulum Durrenſtain, duobus ſupra Gamingam miliaribus) umbroſis locis, quoddã genus amplis foliis, ſed tenellis admodum, quæ *in*feriore parte non virebant, verùm non minùs rubeſcebant quàm Cyclaminiodorato *flore* folia.

SOLDANEL-

Soldanella alpina minor.

Viola montana I.

SOLDANELLÆ nomen inditum, quòd ejus folia Soldanellæ marinæ foliis sunt admodum similia: lunariam minorem cæruleam appellant nonnulli: vulgare nullum nomen edíscere potui ab alpinis pastoribus & venatoribus. *Nomina.*

Sed neque ullas ipsius facultates notas habent. Noster verò Lobelius, Empiricum quendam foliis usum ad aquas in ascite educendas, vulneribúsque cicatricem obducendam, asserit.

VIOLÆ MONTANÆ. CAP. XIII.

DVo Violæ rara, nec antea mihi conspecta genera in Austriacis & Stiriacis alpibus inveniebã, quæ propter venustatem studiosis rei herbariæ nota facere non dubitavi.

FOLIA habet Prior nigræ violæ ferè similia, minora tamen, breuiora & è viridi colore pallescentia, calido gustu: angulosos cauliculos, in quibus bini aut terni flores ex alarum sinu prodeuntes, viola minores, flavi, inodori, quinque foliis constantes, quorum infimum majusculum est, & quinque radiolis sive nervis nigris interiore parte distinctũ, reliqua verò, exteriore parte: semen in trianlis capitulis, quæ maturitate dehiscunt, exiguum, nigricans, alijs violis simile, præsertim tricolori: radix alba, crassiuscula, multas propagines è lateribus procreat, candidísque & longis fibris hirsuta est. *Viola montana I.*

Abundanter nascitur in omnibus Austriæ & Stiriæ alpibus: Iunio atque Iulio florens, in cultis autem Aprili. In Borealis etiam Angliæ montibus inveniri intelligebam. *Natalis.*

EXIT Altera in summi Sneberg jugi vertice, perquam exiguis foliis, & quasi circinatæ rotunditatis, in ambitu leviter serratis, crassiusculis, longiusculo pediculo inhærẽtibus: cauliculus assurgit è medio foliorũ, duas uncias longus, unicum florem sustinens purpureum, vulgari similem, sed lõgè majorem & inodorum: cui succedit triangula siliqua: radix nonnihil serpit, & aliquot fibris donata est. Floret sub finem Iunij. *Viola montana II.*

Hanc nonnulli Melanium montanum appellare videntur.

FREQVENS in earundem Provinciarum nemoribus occurrit elatior illa Viola martia, firmioribus & erectis cauliculis, quam cur Matthiolus arborescentem cognominarit, nullam causam video. *Viola elatior.*

NEC prætermittendum elegans Violæ genus, quod à Doctissimo Viro Gulielmo de Mera Medico in itinere observatum, dum ex Italia rediret, & mihi Francofurti communicatum M.D.XCIII. sed réficcatum, & (quod doleo) nullum retinens florem.

PROMEBAT autẽ à radice crassiusculâ, digitum longâ, & frequentibus fibris donatâ quina aut sena folia longis pediculis innixa, nõ orbiculata, aut hederæ foliorum formã referentia, ut alia Violarum genera, sed multipliciter incisa, & ad Ranunculi, sive Anemones latiniæ tenuiora folia, verius accedentia, erant enim in octonas aut plures profundas lacinias divisa, quæ an lanugine pubescant, necne, in siccâ plantâ observare non licuit: sed inter folia enati erant pediculi, qui florem sustinuerant, trigona capita, instar eorum quæ in vulgari violâ conspiciuntur, sed inania, adhuc retinentes. *Viola montana lacinioso folio.*

CETERVM

Viola montana III. sive tricolor.

Viola mont. tricolor I.

Pinguicula.

Natalis.

CETERVM non potui elegantissimi hujus floris, nec ante annum M.D.LXXIX. mihi conspecti descriptionem hoc loco nõ inferere: licet in Pannoniâ non sit mihi observatus, sed ejus cognitionem acceptam feram C.V. Ioachimo Camerario, in cujus horto alebatur.

PLVRIMOS porrò ex una radice proferebat caules pedales, angulosos, valde ramosos, quos per intervalla ambiebãt folia tricoloris violæ folijs ferè similia, lõgiora, crassiora, succi plena, leviter & rarius dentata, apophysibus ad latera oblõgis, & profundè laciniatis, amariusculi gustus & nonnihil acris: ex summis alis longi oriebantur pediculi, triãgulares, tenelli, singuli sustinentes florem omniũ quos in hoc genere viderim maximum, quinis folijs, ut vulgaris, constantem, quorum duo superiora extremis oris ex cæruleo purpurascebant, circa umbilicum pallidi erant coloris, bina illa in latera expansa, illis minora, lutei coloris, maculis ex cæruleo purpurascentibus respersi, trinisq; purpureis radijs ex umbilico emicãtibus insigniti: inferius folium reliquis latius erat, aurei ferè coloris, septenis radijs purpureis ab umbilico intercursantibus, maculáq; ex cęruleo purpurascente infimo labro notatum, odor suavissimus: crassiuscula capitula, quæ in ternas partes debiscentia, semen ostendebant alijs simile, pusillum, rotundum, maturitate fuscũ, tricoloris violæ semini proximum: radix fibrosa, & durabilis, quæ facilè etiam ramulis pangi possit.

Sponte in Helveticis montibus nasci ferũt, unde III^ma Princeps à Castello erutam acceperat, ipsiq; Camerario communicabat. Floret pænè tota æstate.

ALIVD autem genus per omnia illi simile, floris colore excepto, postea Cassellis observabã in cultissimo horto III^mi Principis Cattorum Wilhelmi: nam qui in superiore varius est color, in hoc omnino flavus, purpurascentibus radijs ex umbilico emicãtibus, qui magnam gratiam flori adferunt: aliquantulum etiam odoratior videbatur. Audio & totum purpureum reperiri: quam varietatem seminio accidere puto.

Viola mont. tricolor II.

Pinguicula.

Varietas.

PINGVICVLA. CAP. XIIII.

VENVSTA & elegans etiã hęc est planta, quaternáque aut quina habet foliola, Gentianellę ferè similia, circa radicem latiuscula, deinde in mucronẽ definentia, satis densa, pinguia, succulentáque, tenella tamen, & dilutè virentia, amaricantis gustus: ex horum meditullio unicus aut plures exoriuntur cauliculi, nudi, ferè palmares, tenelli & exiles, quibus insideant singulares flores vel albi, aut purpurei; cauda sive calcari prominente, quemadmodum in Consolidæ regalis vulgo dictæ, sive Cymbalarię flore: ijs succedunt rotunda capitula mucronato apice prædita, minutum, longum, nigricans semen continẽtia: radices tenues sunt, fibrosæ & candicantes.

Quæ

Quæ albo eſt flore, ſponte provenit non modò in Sneberg, Durrenſtain, aliarúmque alpium jugis, in locis à ſolutâ recens nive adhuc madentibus: ſed etiam illi quæ purpureo eſt flore permixta in omnibus ferè pratis uliginoſis, in quibus creſcit Primula rubro flore: ubi Maio floret, & Iunio ſemen profert: in Alpibus verò ſerius. *Natalis.*

QVO nomine dicenda eſſet hæc plantula diu ambegimus: placuit tandem id illi relinquere, quo à Conrado Geſnero in deſcriptione montis fracti non procul à Lucernâ celebri Helvetiorum urbe ſiti, donata eſt, donec commodius aliquod reperiamus. *Pinguicula Geſn.*

PINGVICVLA, inquit, ut ficto à nobis nomine appellatur, florem cæruleum ut viola martia profert, inodorum; folia humida, mollia, lævia, abſque nervo (ni fallor) ut lingulaca vel ophioglossus: naſcitur in paluſtribus. Hæc ille.

Quid ſi verò Lingua, vel Lingulaca Plinij ſit, quam lib. XXIIII. cap. XIX. & lib. XXV. cap. XI. ciroa fontes naſci tradit? Verùm nos nihil hîc aſſerimus, ſed inquirendi duntaxat causâ hæc ſcribimus. Nonnulli cucullatam appellare malunt, & quibuſdam Κριᾶς Apuleij putatur. Nullum vulgare nomen à montanis paſtoribus, neque à Viennenſis agri incolis, quòd intellexerim, obtinuit. Et haud ſcio, an apud illos medico aliquo in uſu ſit. *Lingulaca Plinij.* *Κριᾶς Apuleio.*

Referebat mihi anno M. D. XXCI. C. V. Pennæus Londinenſis Medicus, hanc plantulam tàm quæ flore cęruleo eſt, quàm quæ albo, pleriſque Angliæ locis inveniri (ut ipſa experientia verum eſſe poſtea me edocuit, quemadmodum Octavo hujus libri capite annotavi) & à Borealibus, apud quos Primulæ veris rubro flore permiſta creſcit, Butterwoꝛt/id eſt, Butyri radicem à pinguedine butyro ſimili, quâ fiſſuras in vaccarum uberibus ſanare ſolēt, appellari: à meridionalibus verò Anglis (apud quos etiam naſcitur) Whyt roꝛt vocari, quia oves interficit, ſi ob cibi penuriam illâ veſcantur. *Naſcitur & in Anglia.*

GENTIANA. CAP. XV.

MVLTA Gentianæ genera alunt Pannonici & Norici montes: in his tamen magnam illam luteo flore Veteribus deſcriptam, & pleriſque alpibus naſcentem cõſpicere, mihi non contigit. Ex illarum autē numero quæ in Pannoniæ mõtibus & Noricis alpibus (Noricas veterum Geographorum more appello, eas alpes quæ Pannoniam & Auſtriam inferiorem attingunt, imò ejuſdē montana quædam, atque Stiriæ partem comprehendunt) proveniũt, quædam ſunt alijs etiam provincijs communia, alia verò in illis, ut arbitror, peculiaria. Earum hiſtoriam, quandoquidem à Recentioribus deſcriptas non inveniam, hoc capite dabimus. *Gentiana Veterum.*

PRÆDICTARVM autem alpium maxima, à vulgari illâ majore quæ luteo eſt flore nihil formâ differt: etenim ampla habet folia, Hellebori albi foliis haud multum abſimilia, ſed teneriora, & ſaturatiore viriditate ſplendentia: caules digitali aut pollicari interdum craſſitudine prædītos, rotundos, cubitales, nonnumquam bicubitales, geniculatos, quos ambiunt ſimilia folia, aliquantulum tamen anguſtiora, ex adverſo ſibi oppoſita: extremos caules ambiunt binæ aut ternæ confertorum florum coronæ, qui non ſunt lutei aut ſtellati, ut in vulgari majore, ſed purpure, majores, concavi, in ſenas aut plures laciniis obtuſas extremis oris ſecti, & purpureis quibuſdam punctis inferiore & interiore parte, quà candidiores & dilutiores ſunt, diſtincti, odoris expertes, totidem, quot ſunt laciniæ, ſtaminibus longum & bifidum vaſculum internè ambientibus, in quo continetur copioſum ſemen, planum, paleaceum, minus quàm in illâ flavâ majore ſtellato flore, ſubrufum: radix craſſa, lõga, foris plérumque flava, intus alba, impensè amara, digitalibus fibris ſubinde prædita eſt, ſingulis annis nova germina (quemadmodum major flava) proferens, & multos caules ex eodem capite producens, præſertim cùm adolevit, ſed qui alternis dũtaxat annis, ut plurimum floriferi eſſe ſoleant, interquieſcente nimirum uno anno à partu matre. *Gentiana 1. ſive major purp. flo.*

Exit ſponte in Pannonicarum Noricarúmque alpium jugis abundè. Floret Auguſto: ſemen Septembri matureſcit, novâ nive in ea juga cadere incipiente. *Natalis.*

Floris

Gentiana major purpur. flore I.

Gentiana II. cæruleo flore.

Floris porrò colore mirum in modum variat: nam Stiriæ ſuperioris alpibus, veluti in Iudenberg, & Tauro Salisburgenſi Provincię vicino, aliud ejus genus inveniur, nihil quidem à ſuperiore aut formâ, aut magnitudine differens; ſed cujus flores, qui in illo ſunt purpurei, in hoc omnino lactei coloris conſpiciuntur.

Gentiana major albo flore.

Verùm neque hoc genus, neque illud purpureo flore cicurare umquã potuimus, aut ullâ diligentiâ & culturâ efficere, ut in hortis permanere vellent, nedum flores proferre.

Gentiana major pallido flor. puncto diſtincto.

In Sileſiæ verò montibus, eruit doctiſſimus Medicus Achilles Cromerus Niſſenſis, magnitudine & formâ planè ſimilem, cujus tamẽ flores, paulò (ut ex ſiccâ quam ad me mittebat plantâ deprehendere licuit) minores, colorem habẽt pallidum, ſive, ut idem ad me ſcribebat, obſoletè luteum, quamplurimis nigris maculis intus & foris aſperſum. Addebat, ab eo qui ipſum in montana illa loca deduxiſſet, ſibi relatum, in alio quodam prærato monte, aliam formâ non diſpari reperiri, quæ cæruleo flore eſſet.

Gentiana major cæruleo flore. Gẽtiana II. Aſclepiadis flore.

ALTERA, cubitalibus conſtat ramis, pluribus ab una radice exeuntibus, duris firmiſque, in quibus multa folia, bina ſemper inter ſe oppoſita, mollia, tribus nervis ſecundùm longitudinem excurrentibus inſignita, mucronata, ad Aſclepiadis vulgo creditæ folia nonnihil accedentia, dilutius virentis coloris: à medio ferè caule ad faſtigium uſque, ex alarum ſinu, ſingulares ex adverſo ſiti exiliũt flores, interdum bini aut plures, oblongi, concavi, in quinque angulos acutos deſinentes, & veluti ſe complicantes, quemadmodum convolvoli flores ferè, & multarum Gentianarum aliarum, colore nunc purpureo & ſaturatiore cæruleo, modo dilutiore & velut cineraceo, quinque pallidis ſtaminibus umbilicum occupantibus: vaſculum ſubſequitur bicorne, quo per maturitatem hiante, ſemẽ conſpicitur planum, paleaceum, cineracei coloris, ſuperiore minus: radix lutea, digitalis craſſitudinis, multas oblongas fibras ejuſdem coloris in latũ ſpargit, ſingulis annis augeſcens, & nova germina proferens, valde amari guſtus. Fertilior hæc eſt ſuperiore, nec ut illa interquieſcit, ſed ſingulis annis, vetuſtior videlicet, multos caules floribus onuſtos producit.

Varietas.

Natales.

Copioſè in Pannoniâ, Stiriâ, Auſtriâ inferiore provenit, ad montium radices, umbroſis collibus, nuſquam verò in ſummis & apertis jugis. Anno etiam M.D.XCI. ſiccam ad me mittebat doctiſs. vir Rudolphus Schlickius Kaufburnenſis medicus è Rheticis montibus erutam cum pleriſque alijs ſelectis ſtirpibus, ijs ſimilibus quas in Pannonicis & Stiriacis alpibus obſervaveram. Floret Auguſto: ſemen, ut in ſuperiore, matureſcit menſe Septembri.

Pertinax quidem hæc eſt, & ferè mitiora loca reſpuit. interdum tamen curâ & diligentiâ effecimus, ut in hortis comprehenderet, & ſingulis annis repullularet & flores ferret: attamen qua-

men quasi nativo aëre & pabulo privata, atque tamquam compedibus vincta, legere videbatur, ac pristini vigoris & elegantiæ plurimum amittere.

Vtraque hæc Gesnero nota fuisse videtur, à quo Tragus se accepisse fatetur. Majorem in descriptione Montis fracti Klepne Entian vocat, alteram grosse bitter wurtz/hoc est, majorem amaram radicem. Sclavonici rustici in transdanubianâ Pannoniâ non procul Cassoviâ, Swiezka appellant, quo vocabulo ijdem candelam exprimunt, nimirum quia ejus radices flavæ, longæ & tenues, cereis candelis (quæ in globum aut spiras convolvi solent) similes sint. Ejus autem radicis decoctũ feliciter calculosis propinari, experimento se compertum habere affirmant: non minùs quàm polygoni genus illud, Herniaria vulgo Herbariorum appellatum, quod exsiccatum & in pulverem tritum, boum, equorũ vulneribus atque ulceribus inspergere solent, ad vermes in ijs natos abigendos & enecandos: nos præter facultatem qua calculosis prodest, adversus hernias etiam utilem esse scimus, à quibus nomen adquisivit. *Herniaria.*

Iosias Simlerus etiam, grosse bitter wurtz vocari secundam hanc Gentianam, tradit, eáque pastores uti ad ubera vaccarum, si à muribus araneis, aut alijs venenatis bestijs lædantur, curanda.

Gentiana III. Cruciata.

Gentianæ IIII. species.

TERTIA est, quæ vulgo Cruciata vocatur: à Germanis Kreutzwurtz/vnd modelgez; Vngaris verò *Zent Lazlo kiraly fiue*, id est, S. Ladislai regis herba, propter causam in Nomenclatore pannonico adscriptam. Hujus historiam, cùm à Trago atque alijs sit tradita, hîc repetere non est necesse. *Gentiana III. Cruciata.*

ILLIVS tamen duas differentias observasse videor: unam ramis humi procumbentibus & minorem: alteram firmis & erectis caulibus, eámque majorem. flores ité alterius magis cærulei spectantur, atque illarum altera radicem in foramina sectam minimè habet. *Varietas.*

Nascuntur verò eæ per universam Pannoniam, cùm in collibus montibúsque apertis & gramineis, tum siccioribus pratis, & herbosis, secundùm publicas vias, locis. *Natales.*

SECVNDAE altitudinem nonnumquam Quarta æquat, caulémq; habet ut illa satis flexibilem, tenuem, geniculatũ: folia in singulis nodis inter se opposita, longa & angusta proferentem, trinervia ut sunt omnium Gentianarum: circa summum caulem aliquot ex foliorum alis prodeunt ramuli, elegantes, cæruleos, in quinque lacinias extremâ parte divisos flores, & aliorum modo concavos proferentes: radix crassiuscula, circa summum caput in aliquot longas, lentásquẽ & flavescentes fibras dividitur, secundo generi ferè similes, sed minores. *Gentiana IIII.*

Crescit in pratis ad montium radices sitis, nõ procul à Stharemberg arce Generosi D. de Heusenstain, apud Badenses thermas, & in uliginosorum pratorum marginibus post arcem Ebre- *Natales.*

cem Ebreſtorfiam Moſen Magci Domini Hieronymi Beck à Leopoldſtorf. Floret Auguſto.

Ejus proculdubio genus eſt, quæ à Clariſs. Dodonæo Stirp. Hiſtor. Pemptade 11. lib. 1. cap. XII. Campanulam autumnalem nominat, & quòd Auguſto floreat atque Autumno, à Ruellio Calathiana viola appellata eſt, à Cordo Pneumonanthe: humentibus ericetis ſecundo ab urbe Brugenſi miliari, inter Maldeghemum & Malam, frequentiſſima, ubi eam (niveo etiam flore variantem aliquando conſpexi) cum Pſeudoaſphodelo luteo, folio Xiphij, Roréque Solis duorum generum eruere memini.

Pneumonanthe Cordi.

Varietas.

VT poſtremæ altera ſpecies Autumno duntaxat floret: ita ſubſequens verno tempore ſuos flores proferre ſolet.

Gentiana v. Gentianella major verna.

Gentiana v. ſive Gentianella major verna.

SENA verò aut octona habet folia ſupra terram expanſa, bina ſemper ex adverſo ſeſe ſpectantia, viridia, lævia, denſa, dura & mucronata, Myrti latiſſimæ foliis ferè æqualia, impensè amari guſtus: ex horum medio cauliculus exilit pollicem tranſverſum longus, interdum paulo amplior, anguloſus, quaternis plerumque foliolis multo minoribus, binis tamen alternatim ſemper contrario ſitu naſcentibus, obſitus, unde caliculus emergit unicum florem continens, magnum pro ſtirpis proportione, calathi aut campanulæ modo concavum, longum, in quinque angulos deſinentem, non obtuſos, quemadmodum pictura refert (quam optimè à pictore expreſſam ſculptor corrupit) ſed mucronatos, cum duabus utrimque, ubi laciniæ findi incipiunt, appendiculis, elegantiſſimo & maximè vivido cęruleæ purpuræ colore, pallido piſtillo intus prominente, qui quinque quodammodo coſtis ex infima ipſius floris interiore ſede prodeuntibus fulcitur: florem ſubſequitur longum & mucronatum vaſculum, quod ſeſe in duas æquales partes aperiens, ſemen oſtendit exiguum, ſtriatum, terrei coloris: radix non admodum craſſa, flaveſcentibus ſive pallidis aliquot fibris donata, & propagines ex lateribus producens.

Natalis.

Creſcit in Sneberg & Etſcher abundantiſſimè, alijſque alpibus continuâ ſerie productis, perpetuáque quaſi nive obſitis: ubi Iunio & Iulio, hoc eſt, primo iſtic vere floret, ſub Iulij verò finem & Auguſto ſemen maturitatem adipiſcitur: at mitioribus locis, in quibus rarius invenitur, atque in hortos tranſlata, Aprili & Maio.

Nomina.

Illius meminit Geſnerus in deſcriptione Montis fracti, & *Bitterwurtz* appellat: meminit & Tragus capite de Gętiana, ejúsque quarta ſpecies eſt: deſcribit etiam illam noſter Lobelius in adverſarijs, & linguâ flandricâ expreſsâ Stirpium hiſtoriâ, tametſi minus feliciter delineatâ icone.

Gentiana VI. ſive Gentianella verna minor.

SEXTA etiam verna, ſingulari aſſurgit cauliculo, gracili, aut ſubpurpuraſcente, aut viridi, in quo ſena aut plura paucioráve foliola trinervia, bina ſemper inter ſe ex adverſo reſpondentia: caliculum ſummo faſtigio fert, è quo flos longus, inodorus, exilit, extrema parte in quina veluti foliola diviſus, cærulei coloris adeo elegantis & vividi, ut ipſum cęruleum, quod imitatur, provocare videatur: ſingulæ floris plicæ aut foliola, ad latus lineam candicantem habent, & alia quina tamquam mucronata foliola ſive apophyſes lacinias floris ab invicem ſejungentes, palleſcentia ſtaminula medium florem occupant: floribus ſuccedit longiuſculum vaſculum mucronatum, exile, durum, rotundum ſemen continens. Ex eadem radice, quæ flaveſcens & fibroſa eſt, & quodammodo ſummâ tellure ſpargitur, plures aliæ plantulæ aſſurgunt, quarum nonnullæ in cauliculum attolluntur, & ſimilem floſculum proferunt, aliæ duntaxat producunt folia humi ſtrata, & veluti in orbem diſpoſita.

Natalis.

IN Cantabris & Pyrenæis hanc primùm obſervabam, ad anguſtias illius perfoſſi montis, quem Hiſpanorum vulgus D. Adriani portum nuncupat, initio Maij florentem: deinde abundè provenientem in celſiſſimis Sneberg, Snealben, Etſcher, & Durrenſtein jugis herbido ſolo, ubi ſub Iunij finem floret: at in mitioribus vicinis collibus & ficcioribus pratis, Maio, ſeménque ſub extremum Iunium profert. Minus hæc hortum ferre poteſt, quàm ſuperior, & omnem culturam reſpuere videtur.

VTRIQVE

Gentiana VI. Gentianel. minor verna.

VTRIQVE Gentianellæ vernæ nomen dedi, quòd maturius reliquis floreant: & illam quidem majorem, hanc minorem appellavi. *Nomen.*

Istam Iosias Simlerus in Commentario de Alpibus, Himmelstengel nominare videtur, à colore, ni fallor, cælesti elegantissimo, nisi fortè Vndecimam, quæ postea describetur, eo nomine intelligat, quæ cęruleo etiá colore prædita est. Crescit & in Rheticis alijsq; Alpibus.

CETERVM omnes illæ viva & perenni radice sunt, hoc est, prolato flore & semine, interire non solent, sed vivaces sunt, singulísq; annis ex eadem radice nova germina & caules producunt. At quarum modo descriptionem dabimus, non sunt durabiles: verùm emarcido flore, dispersóque semel semine, ingruéte brumâ, prorsus perire solent, & è deciduo semine renasci. Earum autē plures species observabamus, quas sigillatim & serie quadam disponemus, initium à maxima facientes. *Gentianæ perennes.* *Gentianæ fugaces.*

CVBITALEM habet Prima caulem, firmum, geniculatum, per quem ad singulos nodos sparsa sunt bina semper folia, sibi ex adverso opposita, trinervia, lata sede & sine pediculo cauli inhærentia, sensimque in longū mucronem definentia: ab imo ferè caule ex foliorum alis nascuntur do trantales & palmares ramuli, tenues, minoribus folijs septi, quinos, septenos, aut plures flores, folijs cinctos proferentes, in quinque mucronatas lacinias divisos, exiguos pro plantæ magnitudine, purpurascentis ex cæruleo coloris: ijs succedunt lõga & angusta vascula tenui semine plena: radix singularis est, exigua, paucissimis fibris prædita. *Gentiana VII. sive G. Fugax I.*

Nascitur in pratis herbidisque locis ad montiúm radices sitis, montiúmque clivis, Iulio & Augusto flores proferens. *Natales.*

ALTERA secundùm radicem multa, longa, trinervia, humi fusa, & in orbem disposita, habet folia, è quorum medio caulis excrescit pedalis, quadrangulus, ab imo ad summum in singulis internodijs, binis ex adverso nascentibus ramulis prædituS, qui binis geniculis intercepti, ternos aut plures singuli ferunt flores calathi aut campanulę formâ, quarto generi ferè pares, in quinque etiam lacinias divisos, dilutioris tamen purpurei coloris, singulis lacinijs infimâ internâ parte purpureâ lanugine pubescētibus: floribus succedunt longa cornicula, exili rotundóque semine prædita: folia caulem & ramulos in singulis geniculis vestientia, minora & angustiora sunt, magísque mucronata: radix exilis est, ex albicante colore pallescens, rarísque fibris donata. *Gentiana VIII. sive G. fugax II.*

Provenit ijsdem quibus proximè descripta locis, eodem etiam tempore floret. *Natales.*

Illius unicam stirpem lactei coloris flore variantem inveniebam in nemoroso quodam monte apud Zolonock Ill. D. de Batthyan, anno M.D XXCII. Septembri mense. *Varietas.*

PARI fermè Tertia excrescit altitudine, nec minus frequentibus ramis est prædita: caulis etiam quadrangulus, terni aut plures in singulis ramis flores superiori similes, sed breviores, amplioréque, virescentis initio coloris, deinde subcærulei: quibus longa cornicula seu mucronata membranacea vascula semine plena ut in superiore succedunt: folia in singulis nodis multo latiora, mucronata, trinervia, ex adverso inter se sita, viridis saturi & quodammodo nigricantis coloris: radix superiori similis. *Gentiana IX. sive G fugax III.*

Obvia hæc est in omnibus pratis in sublimi sitis & montium jugis, florétque serius, Augusto videlicet. *Natales.*

QVARTA dodrantem non superat, cauliculis & ramulis exilibus, minoribus etiam folijs, Cētaurij minoris flori penè paribus: flores minores habet, licet formâ superioribus non absímiles, qui aut dilutè purpurascunt, aut cærulei coloris elegantissimi sunt. cornicula subflavo exili semine plena sunt: radix licet tenuior, à duabus præcedentibus non valde differt. *Gentiana X. sive G fugax IIII.*

Crescit ijsdem quibus altera locis: memini & in Britannia observare, non procul Dovera, mense Septembri, partim dilutiore colore florentem, partim semine prægnantem. Ei similis videtur quam Lobelius Gentianæ minimæ nomine describit. *Natales.*

SED Quinta longè exilior, vix trium unciarū altitudinem æquat, licet multis alis prædita: foliola Centaurij minoris in singulis geniculis, aliarum more sita habet flores minori Gentianellæ vernæ persimiles venustissimo cærúleo colore præditos: cornicula qualia superior, admodum exili & nigro semine plena: radicem quàm in superioribus minorem, sed frequentioribus fibris donatam. Floret in Etscheri jugis Augusti initio. *Gentiana XI. sive G fugax V.* *Natales.*

Ea forsitan est, quam Iosias Simlerus, ut dixi, Commentario de Alpibus Himmelstengel appellat, quemadmodum Octavam Kelberschise. Omnes verò impensè amaræ sunt.

Gentiana XI. minima.

Gentiana XII. punctato flore.

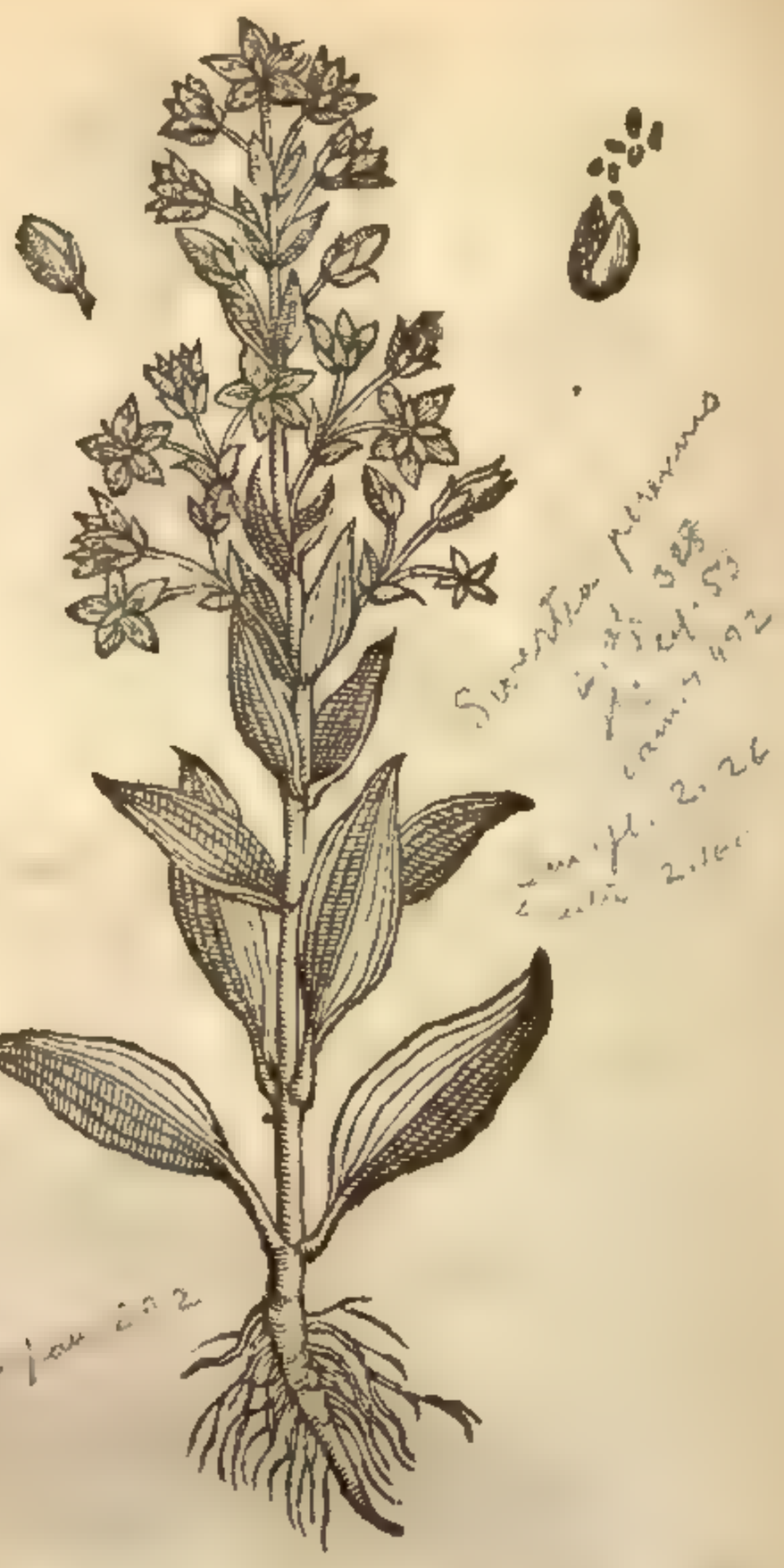

MINIME verò prætermittendum fuit elegãtissimum Gentianæ genus, quod à me quidem in nullis jugis obsevatũ, sed ejus iconem, cùm Londini essem anno M.D.XXCI. atque descriptionem C.V. Thomas Pennæus Londinensis medicus, pro nostrâ amicitiâ liberaliter communicabat, à punctorum, quibus flores obsiti sunt, frequentiâ, punctatam Gentianam cognominant.

Gentiana punctata. Pennæi.

Caulem autem habet geniculatum, cubitalem, supra radicem aliquantulum rubentem, folia Gentianæ similia, ex intervallis bina, sed multo minora, venosa, quorũ inferiora majora sunt & longiora, pediculos rubentes habentia, superiora verò caulí sine pediculis adhærent, cúmque ferè amplectuntur: à medio pænè caule è foliorum cavis oriuntur flores pentaphylli, striati, utrinque tres, rarius bini, nisi circa summum caulem, quinque subcæruleis constantes, nigricantibúsque punctis elegantissimè notati (unde nomen) quinque staminibus, quorum apices lutei, prædití: floribus succedunt vascula cum seminibus Gentianæ similia, sed minora: radix parva, multis fibris prædita, ex fusco lutea.

Gentiana XII. dubia.

Natalis.

Provenit copiosè in Bockemuto Suitensium monte, & floret Augusto. Amari gustus est, cui acrimonia quædam subtilis conjuncta.

ANNVIS sive biennalibus fugacibúsque subjeci, quòd ex radice conjecturam faciam (quantum quidem ex picturâ deprehendere licet) semine maturo planè perire, eóque deciduo renasci: alioqui quinto loco reponenda fuisset, & forsitan etiam quarto.

LINVM SILVESTRE. CAP. XVI.

MIRAM etiam in Lino silvestri conspici varietatem, satis ex meâ Hispanicarum Pannonicarúmque stirpium historiâ patere arbitror: cùm verò Linum silvestre dico, Linariam non intelligo, quæ aliquibus etiam hoc nomine appellatur, sed plantam floribus Lini similibus eodémque modo fugacibus, nonnumquam etiam Lini folia habentẽ. Nos singulorum generum historiam, concinniore qua poterimus serie, hoc capite dabimus.

Linum sil. Latifol. I.

PRIMVM ex eadem radice, quæ crassiuscula est & candicans, unicum, interdum plures profert caules, modò pedali, nonnumquam etiam majore altitudine assurgentes, crassos, firmos, hirsutos, superiore parte in plures ramulos divisos: folia quæ eos ambiunt reliquis generibus majora, venosa, hirsuta, minimum digitum lata, gummoso gustu, deinde amaricante: ramuli ab infimo ad summum floribus quinque folijs constantibus onusti omnium maximis, Malvæ vulgaris ferè æmulis, cærulei coloris aut vegetioris, aut dilutioris, cũ quinque in-

Linum silvestre I. latifolium.

Linum silvestre III. latifolium.

que internis staminulis apicem habentibus : quibus succedunt capitula durâ, mucronata, quinque foliolis sive apophysibus comprehensa & quasi involuta, quę maturitate hiant, seménque continent sativo lino simile, latum, nigricans, splendens : radix perennis est & vivax, singulis annis repullulans, cauliculósque etiam ante hiemem proferens tenellos, foliis multâ lanugine hirsutis onustos. Floret Iunio & Iulio: semen maturum Augusto. *Tempus.*

Frequens est multis Pannoniæ superioris & Austriæ inferioris locis editioribus & siccioribus, gramineis tamen, ut apud Posonium, Petronellam, quæ Veterum Carnuntum creditur, Altenburgum Danubio vicinum, item non procul à silvâ qua ex Leytestorf ad Entzestorf, à longâ valle cognominatum, iter est, tum etiam supra Manderstorf, & pagum Lachn cum tertio, quarto, quintóque generibus. *Natale.*

ALTERVM pedales, graciles, lanuginosos, ternos aut quaternos ab una radice promit caules, in quibus Lini latiuscula folia, trinervia, ad Ascyri formam ferè accedentia, nec multum à Prioris foliis discrepantia, lanuginosa: extremi cauliculi in binos aut ternos ramulos divisi, & Heliotropij majoris quodammodo instar circumflexi, pleni sunt floribus qui ab imo aperiri incipiunt, Lini florum divisurâ, sed majoribus, superiori æqualibus, candidis, quos multæ purpureæ venæ interscindũt: semen & capitula Lini similia: radix perennis est, crassiuscula, longa, candicans, raris fibris septa. *Linum sil. latifol. II.*

Apud Colibriam Lusitaniæ urbem, vulgo Coymbra dictam, celebri academiâ claram, eam stirpem duntaxat observare memini, ad desertum quoddam & solitarium templum, mense Novembri repullulantem, & in illius anni cauliculis semen collectum in Belgicam attuli, quo terræ commisso, unica nobis planta nata est cubitalem excedens altitudinem, & latioribus quàm natali solo foliis, quæ singulis annis sub æstatis finem quidem floruit, sed nullum semen præbuit. *Natale.*

MVLTOS ex unâ etiam radice Tertium fert caules, primo generi ferè similes, plerumque tamen breviores, Hyperico non valde dissimiles, aliquantulum rubentes, firmos, majusculis foliis, latiusculísq; & crassiusculis, priori ferè paribus, non hirsutis tamen, sed durioribus septos, perquam amari saporis: flores in summis caulibus copiosos, magnos, quinque etiam foliis constantes, perelegantis flavi coloris, quinque staminibus è medio prorumpentibus, & totidem gracilioribus brevioribusq; villis: semen in compressioribus capitulis paulò minus reliquis, nigricans quidem, sed non splendens ut illorum: radix satis crassa, contorta, albicans, aliquot fibris donata, singulis annis repullulans, novósque caules producens. *Linum sil. latifol. III.*

Exit abundè in monte Badensibus Austriæ thermis imminẽti, locis gramineis, secundùm *Natale.*

sepes, & plerisque alijs in montium illâ serie ad Danubium usque excurrente, locis: ad silvulam item, Lachn pago vicinam, cum aliquot alijs generibus. Floret & semen profert cum Primo.

Linum silvestre IIII. angustifol. I.

Linum silvestre V. angustifol. II.

Linum sil. IIII. angustifolium.

COMPLVRES sunt Quarto caulículi teretes, firmi, pedalis longitudinis, virides, frequentibus foliolis Lini sativi similibus, ex viridi subcæruleis onusti, summo fastigio in aliquot ramulos divisi, quibus insident flores intensè cærulei, quinque foliolis constantes, sativi lini floribus similimi, quinque in medio staminula, totidémque apices separatos continentes; semen in capitulis crassioribus, rotundis, lino sativo non minoribus, nigrum, oblongum, planum, sativi semini ferè par: radix candicans est, perennis, aliquantulum fibrosa (desiderabam in icone majorem pictoris diligentiam) amariusculi gustus, deinde suavis acrimoniæ particeps.

Natales.

Varijs circa Viennam Austriæ locis sponte nascitur, præsertim in gramineis acclivitatibus, & juxta vias. Floret Maio & Iunio, interdum etiam tota æstate: semen verò maturum est Iulio.

Linum sil. V. angustifol.

DODRANTALES, nonnumquam etiam pedales habet, Quintum genus, caulículos, graciles, firmos, rectos; folia sativi lini, angustiora, dura, mucronata, virentia, amaricantia: flores in summis caulículis multos, magnos, quinque folijs albis præditos, circa umbilicum quinque purpureis lineis distinctos, totidem staminibus, & quinque separatis apicibus ex medio umbilico prodeuntibus, odoratos: semen in rotundis vasculis planum, nigricans, splendens, sativo lino simile: radicem candicantem, duram, aliquot fibris donatam, perennem, & singulis annis novos caulículos proferentem.

Natales.

Magna copia nascitur toto Viennensi agro, plerisque alijs Austriæ & Pannoniæ editioribus locis, atque secundùm publicas vias, etiam apud Lachn cum aliquot superioribus generibus. Floret Iunio: semen perficit Iulio & Augusto.

Varietas.

In Austriacis alpibus præsertim verò Sneberg, aliud genus invenitur huic omnino simile caulículorum & foliorum gracilitate, tenuitate, florúmque formâ & radice: in florum duntaxat colore est differentia, qui nivei non sunt, sed cærulei in candidum languescentes, & quasi cineracei: capitula etiam floribus succedentia longè ampliora, nec minora quàm in sativo. Florebat verò istic sub finem Iunij, semen extremo Iulio & Augusto maturum.

Linum sil VI. angustif.

SEXTO, binæ aut ternæ sunt virgulæ dodrantales, firmæ, licet valde graciles, quas foliola lino multo angustiora & minora ambiunt: summis virgulis terni aut quaterni, nonnumquam plures insident flores superiori formâ, & colore ferè similes, sed minores, sativi Lini

florem

florem non multum excedentes: quibus succedunt capitula & semen lini, sed minora, radix exilis, candicans, perennis tamen.

Primùm mihi hoc genus observatum in anteriore Madritianæ silvæ parte, quæ secundo ab urbe Lutetiâ lapide distat, inter gramina loco aperto, & nullis arboribus obsito, florens Iulio, maturum semen proferens Augusto: deinde agro Viennensi aridioribus gramineis locis.

FRVTICOSVM est Septimum genus, atque dodrantalibus pedalibúsque fermè ramulis semper virentibus præditum est, quos numerosa folia exornant, mediæ inter thymi & psyllij magnitudinis, subalbida; flores deinde superiori paulò majores, quinque folijs ut illi constantes, omnino nivei, summis ramulis insident, quibus succedunt capitula semine plena: radix dura & lignosa est. *Linum sil. VII. fruticosum.*

Exit desertis quibusdam Hispaniæ locis, sole illustratis: floret Iunio & Iulio, atque subinde semen profert. In Belgio satum, tertio duntaxat à satu anno serius floruit, nec semen tulit. *Natales.*

Omnium porrò in Hispanijs, Galliâ, Austriâ & Pannoniâ observatorum non modò semina adferebam, aut Ill^ri V. Ioan. de Brancion, ipsíque & reliquis in Belgicà amicis anno M.D.LXXIIII. Austriacorum & Pannonicorum mittebam: sed siccas etiam stirpes cum aliquot alijs elegantibus & suis floribus onustis, perferendas curabam, ut illarum formam statim videre posset, neque expectare cogeretur, donec semine nascerétur: incertus enim admodum est plurimarum stirpium è satione proventus: ille insuper admodum valetudinarius erat, sic, ut subsequens Februarius illum nobis maximo cum nostro dolore abstulerit. Ex illis autem quædam icones imitatæ fuêre, non è plantis è Galliâ Narbonensi petitis.

Linum silvestre VIII. Chamælinum.

EXILI, rotundo, dodrantalíque aut paulò majore assurgit Octavum cauliculo, quem adverso situ, ut in Hyperico, bina semper amplectuntur foliola, Lini sativi folijs ferè paria: suptemus cauliculus in aliquot ramulos dividitur qui in oblongis pediculis exiguos flosculos quinque foliolis albis constantes proferunt, luteis intus staminulis: flosculis succedunt parva capitula, lini vasculis non absimilia, minora tamen, in quibus semen: radix tenuis, aliquot exilibus fibris donata est, sed an perennis & rediviva, ignoro. *Linum sil. VIII angustifolium.*

Provenit in herbosis collibus & montanis Austriæ atque Pannoniæ: floret Iunio, & Iulio. *Natales.*

Similem aliquando ad nos Machlmiam, è Tornacensi urbe, Ioannem Moutonum doctissimum & diligétissimum Pharmacopæum mittere memini.

PRIORA tria genera Lini silvestris latifolij nomine appellare licebit: reliqua mihi erunt Linum silvestre angustifolium sive tenuifolium: Octavum χαμαιλινον, nuncupari poterit. *Nomina.*

LINARIA ODORATA.
CAP. XVII.

SINGVLARI hæc est caule, eóque nonnumquam cubitali, in aliquot tenues ramulos superiore parte diviso, quos oblonga folia Lini instar sepiunt: quæ tamen juxta radicem sunt humi sparsa, longè majora latioráque, Bellidis folijs similia, sed per ambitum serrata, pleraque etiam per caulem sparsa altius incisa: flos exiguus, copiosus, cærulæus, lavendulæ pænè floribus concolor, aliquantulum odoratus, extrema parte hamuli modo incurvus (quem pictor non satis exactè expressit) virgulas seu ramulos spicatim obsidet, ijs succedunt valvulæ Linariæ similes, sed minores, semen pusillum, rufum continentes. Radice est singulari, candicante, minimi interdum digiti crassitudinem æquante. *Linaria odorata.*

Sponte provenit montosis Castellæ locis lapidoso & arido solo, ubi Aprili florentem, Maio Iunióque semen proferentem legebam. In Belgica sata, Iunio Iulióque florebat, semen Augusto maturescebat: rarò supra annuum spatium adservabatur, sed prolato flore & semine plerumque perire solebat. *Natales.*

LINARIAM

Linaria odorata.

Nomina.

LINARIAM odoratam quidam vocant, quia ejus flos Linariæ purpureæ florem nonnihil æmulatur: is calidis regionibus aliquantulum odoratus est, in Belgicis hortis natæ flos inodorus. Sesamoides majus Salmanticensibus etiam dicebatur, cùm perinde ejus descriptioni conveniat, atque illorum Sesamoides ante descriptum.

Nullas ejus facultates exploratas habeo: sed gustata, amaritudinis particeps esse deprehenditur.

LINARIA HISPANICA. CAP. XVIII.

Linaria hispanica varietas.

Linaria hisp. I.

Linaria Hispanica I.

PRÆTER vulgarem & jam descriptam Linariam, varia alia ejus genera in Hispanijs nascuntur: quorum omnium (quę quidem à nobis vel istic sunt observata, vel semine inde misso alibi nata nobis conspecta sunt) historiam hoc capite trademus.

PRIMVM genus multo uberius & crassius est vulgari, ternos quaternósque caules ab una radice proferens singulares, pedales, interdum ampliores, quos ambiunt Centaurij minoris folia, infimâ parte juxta terram plerumque terno ordine disposita, supernâ verò, temerè nullóque servato ordine sparsa: extremi rami luteorum florum veluti spicâ occupantur Linariæ vulgari similium, quibus tamen rictus lanuginosus est, cauda sive calcar purpurascentis coloris: hos sequuntur capitula exiguis loculis similia, semen videre mihi non contigit: radice est singulari, albâ, quam hieme perire puto.

Natalis.

Circa Valentiam Hispaniæ in pratis & locis umbrosis, Martio florétem observabam, dum ex eâ urbe ad littus marinum, comite D. Ioanne Plaça deambulatum prodijssem.

Linaria hisp. II.

TENVIBVS, frequentibúsque ex eadem radice assurgit cauliculis Alterum elegans genus, ijsque imbecillibus & plerumque procumbentibus, quos vestiũt frequentia, tenuiaque admodũ & mollia foliola, æruginei quodammodo coloris: summis ramulis & cauliculis insident aliquot flores, Linariæ vulgari formâ similes, sed paulò minores, elegantes, coloris ex purpurâ fere nigricantis, circa rictum flavescentes, tenui odore præditi: floribus succedunt rotunda capitula, cineraceum planúmque semen continentia: radix candida est, tenuibus quibusdam fibris & quasi villis donata, quam Viennę semine mihi natam subsequens hiems semper corrupit. Tota planta tenella est, floret æstate, semen Augusto maturitatem consequitur: interdum etiam diutius floret.

Natalis.

Sponte nascétem hanc Linariam in Hispanijs nõ observavi: sed semine inde misso apud Belgas nata quibusdam amicis, qui nobis illud communicarunt, quo mihi plantæ aliquoties Viennæ natæ.

Linaria hisp. III.

SEMINE ex Hispaniâ misso natum etiam Tertium genus, cui multi graciles pedalésque caules à radice proveniunt, hos frequentia ambiunt

ambiunt folia, angusta, longa, ex viridi canescentia, ejus ferè coloris qui in lavendulæ foliis conspicuus est, amari autem saporis: circa summum caulem multi nascũtur flores utcumque odorati, spicę in modum conferti, formâ superiori similes, quorum subrectum bifidum foliolum externa parte exalbidi coloris est, interna purpurei, rictus deinde ὠχρόλευκος sive albicantis ex flavo coloris, hirsuto & purpureo labro, propendẽtibus tribus latiusculis purpurascentibus barbulis: flori succedunt vascula, sed plerumque inania, præsertim Francofurti, ubi primum florentem videbam in horto Ioannis Muleri pharmacopæi, cui semen communicaveram. Floret æstate: vivax est, & radice singulis annis novos profert caules.

MVLTOS infirmos, graciles fundit Quartum etiam genus cauliculos, quos ambiunt frequentia, carnosa, tenuia, molliáque foliola, cineracei quodammodo coloris: extremis cauliculis insidẽt aliquot flores superioribus minores, coloris cærulei dilutioris ad cineraceum tendentis, quorum rictus flavus: illos sequuntur vascula, maturitate hiantia & cineraceum planum exiguum semen continentia: radix alba, tenuibus villis prædita, annua. *Linaria hispan. IIII.*

Hoc mihi primùm videre contigit anno M.D.XC. in cultissimo horto Ill^mi Principis Cattorum Wilhelmi: semine peregrè missо natum Cassellis Augusto mense suo flore onustum, & maturum semen in vasculis continens. Semine inde accepto mihi nata sequente anno, tota æstate & autumno floruit & maturum semen tulit. *Natalis.*

Linaria hispanica V.

PALMARIBVS exit Quintum genus virgulis, frequentibus, humi sparsis, quas vestiunt folia vulgaris foliis similia: extrèmos ramulos occupant multi flores flavi, vulgari minores, veluti in spicam congesti, quibus succedunt capitula minora quàm in vulgari, exiguo semine nigro plena: radix tenuis est & candida, vulgaris modo serpens. *Linaria hispan. V.*

Salmanticensi agro, aridis locis hoc genus pumilum inveniebam, ubi tota ferè æstate floret. *Natalis.*

LINARIÆ nomen primo generi indidi, non à foliorum similitudine, quæ non conveniunt, sed quia ejus flores vulgari forma similes, & ejusdem fermè temperamenti sint. nam commãducata manifestam acrimoniam cum quadam amaritudine conjunctam exerit ipsa planta. Postrema etiam valde amara est, & quia plerumque cum Chamæpity nascens reperiatur, adeóque pumila sit, Salmanticenses Chamæpityos genus esse censebant. *Nomina.*

LINARIA PANNONICA ET VICINARVM REGIONVM.

CAP. XIX.

ALIQVOT etiam habent Pannoniæ & vicinæ regiones, Linariæ differẽtias (præter vulgo notam, & omnibus ferè provincijs familiarem) quas in alijs à me peragratis regionibus observare non memini.

BICVBITALI interdum excrescit Prima magnitudine, rectum ferens caulem, lævem, viridem, multis folijs sativo lino similibus circumseptum, qui superiore parte in multos tenues brevésque ramulos divisus est, ferentes raros flores, Linariæ quidem vulgaris floribus respondentes, sed minores & pallidiores, rictu nonnihil villoso & aureo: semen in vasculis Linariæ vulgari similibus exile, nigrum: radix longiuscula, candicans, multis tenuibus & majusculis fibris in latera expansis nixa, perennis, summo capite singulis annis novos caules profert quidem: sed ex lateralibus fibris non germinat ut vulgaris. Tota amariuscula est. *Linaria Pan. I. major.*

Crescit in montium declivibus secundùm publicas vias, & gramine nudis locis, supra Posonium ad Danubium, Gumpostkirchen, Leytenberg, atque etiam in Moraviâ. Floret Iunio & Iulio, interdum etiam Augusto, & subinde semen profert. *Natalis.*

LONGE minoribus virgis est Altera, viridibus, gracilibus, quas ambiunt frequentia foliola, te- *Linaria II. Moravica I.*

Linaria Pannonica I.

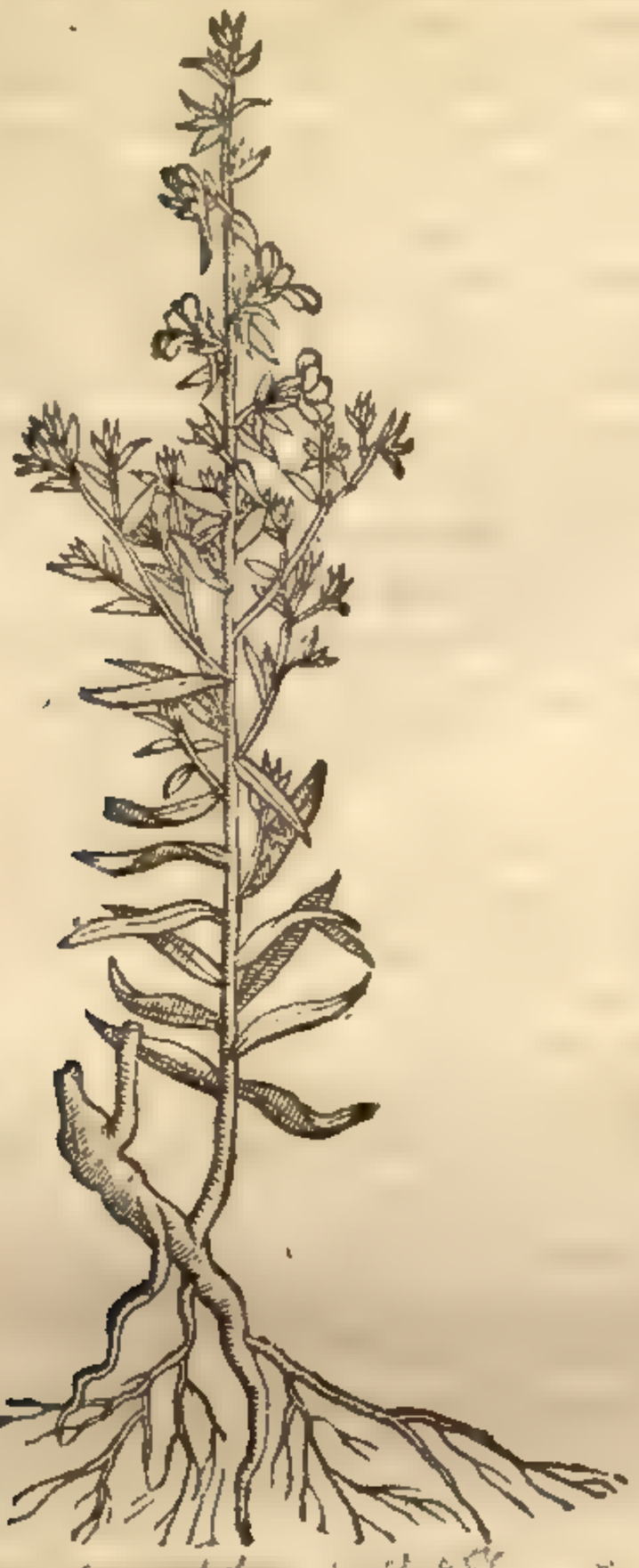

Linaria III. Stiriaca.

liola, teretia, carnosa tamen & succulenta, coloris ad ærugineum tendẽtis: flores extremis ramis insident omnium minimi, forma tamen reliquis similes, flavi, circa rictum aurei, quibus succedunt laxiora vascula semen exile nigrum continentia: radix alba, tenuis.

Natales. Nascitur plerisque Moraviæ locis in collium acclivitatibus: unde semen delatum in hortis Viennæ consevimus, quod nullâ difficultate crevit, eóque sponte deciduo semper renata est: quam ob causam annuam esse cesendum est. Floret quasi totâ æstate, etiam in Autumnum usque.

Linaria III. Stiriaca. RAMVLIS palmaribus & humi fusis est Tertia, quos ambiunt folia vulgaris Linariæ quodammodo æmula, minora tamen, crassa, succulenta, coloris ex herbaceo candicantis, & veluti cæsij, non temerè per ramulos sparsa, sed serie quadam, aut terna, aut quaterna eos amplectentia: flores vulgari sunt similes, sed elegantissimo colore præditi, ex violaceo quodammodo purpurascente, labro inferiore, ubi hiat, aut diducto rictu aperitur, planè aureo, amari gustus: Succedunt deinde vascula crassiuscula, quæ maturitate dehiscentia, duas cellulas ostendunt semine plano, compresso, nigro, plenas: radix tenuis, alba, multos ex uno capite ramulos profert, atque etiam summâ tellure serpit. Perennis hæc est, & subinde in extremum usque Autumnum flores profert.

Natales. Eam primùm in præcipitio Snealben, qua ad monasterium Neuberg descensus est, inveniebam salebroso loco florentem extremo Iunio, quæ deinde in horto reposita loco umbroso & tenui, benéque subacto solo, bonum semen eo adhuc anno protulit. Raram neque ubique obviam initio censebam elegantem hanc plantulam: attamen satis copiosam postea reperi inter saxa & præcipitia, dum anni M. D. XXCIII. Augusto mense celsissimum jugum Prayner alben nuncupatum conscenderem.

Ex Gesneri etiam epistolis liquet non ignoram illi fuisse, sed in Helveticis atque Rheticis alpibus crescere.

Linaria IIII. Moravica II. TENVES & humi diffusos habet etiam Quarta caulículos valde frequentibus, angustioribus, sine ordine dispositis, crassiusculis, & coloris cæsij foliolis obsitos, in plures alas nonnumquam divisos, quarum fastigium occupant multi, spicæ instar confertim nascentes, flosculi, colore superiori ferè similes, sed multò minores: quibus succedunt parva capitula semine plena, de cujus formâ & colore nihil asserere possum, quandoquidem florentem &

Linaria 1111. Moravica 11.

tem & capitulorum rudimenta duntaxat præbentem in Moraviæ collibus inveniebã cum Secundâ, anno M. D. XXCV: radix multis fibris latè sparsis constat, & perennem esse apparet.

HARVM nullum vulgare nomen intelligere potui, non incommodè tamen eadem appellatione nuncupari poterunt, qua vulgaris & ubique nota Linaria. Eam Germanicæ rhizotomæ mulierculæ vnſer Frawẽ bat dicunt, hoc est, D. Virginis linum. Vngari autem *Vad len*, id est, silvestre linum. *Nomina.*

LINARIA CRETICA. CAP. XX.

SEMINE Cretâ accepto, nata sunt duo alia Linariæ genera non inelegãtia: unum quidem latifolium, Frãcofurti in horto Ioannis Mulleri pharmacopæi: alterum tenuifolium, Lugduni apud Batavos in horto Ioannis Hogelandi: utriusque historiam hoc capite describemus.

HABET autem Primum genus, sive Latifolium, cubitalem aut ampliorem caulem, rotundum, firmum, crassiusculum; infimâ parte subrubentem, supernâ viridem, & in multos ramos divisum: quem ambiũt, modò bina, interdum terna folia, adversis inter se petiolis ordine nascentia, aliquando incondita, & nullum ordinem servantia, latiora quàm in ullo genere Linariæ viderim, ut quæ uncialem latitudinem interdum habeant, canescẽtia, gustu, si mandantur, amariusculo: summum caulis fastigium, extremique rami, frequentibus floribus satis odoratis sunt onusti, Linariæ vulgaris flori forma similibus, sed coloris, supernâ parte, sive bifidâ galeâ, & ipsis etiam barbulis, pallescentis, infra rictum (qui lanugine pubescit) aurei, calcari albo, interdum subcæruleo vel etiam purpureo: floribus succedunt vascula, ut in alijs Linariæ generibus, nigrum semen continentia: radix digitalis longitudinis, alba, dura, tenuibus aliquot filis cincta, summâ parte, ex quâ videlicet caules exoriuntur, extuberat, deinde gracilescit. *Linaria Cretica latifol.*

Florebat sub finem Iunij & Iulio, semen maturum fuit Augusto.

ALTERVM genus, sive Tenuifolium, virgas initio profert ex una radice satis copiosas, rotundas, læves, sesquipedalis vel pedalis longitudinis, quos binis, aut ad summum ternis intervallis, quaterna simul ambiunt folia, vulgaris Linariæ foliis duplo angustiora, deinde alia singularia nullo servato ordine virgis innascuntur frequentes ramuli, foliis valde tenuibus donati, qui velut ex umbellâ exiguâ (cujus forma paulatim evanescit) flores protrudit valde exiles, qui quinque foliolis constare videntur, binis videlicet erectis supra cassidem albicantem vel cineraceam, binis latera occupantibus, & uno propendente, caudâ insuper, sive calcari sub illis conspicuo, antrorsum reflexo: semen in pericarpijs, seu vasculis Lino ferè similibus, cineraceum & planum, quod, deciduo flore, brevi matureſcit, etiam herbâ adhuc virente. Florebat sub finem Iulij. *Linaria Cretica angustifolia.*

ANONYMOS LINI FOLIO. CAP. XXI.

LINI foliorum similitudo facit, ut hanc & aliquot subsequentes, Linarijs subjungam: tametsi quo nomine istam appellare debeam, incertus adhuc sim. Malui igitur ἀνώνυμον relinquere, quàm nomine non satis apto donare: illius tamen descriptionem negligere nolui, quandoquidem à nemine, quod sciam, ante me observatam existimem.

Pedales habet ramulos, duros, ex viridi pallescentes, & in his multa folia temerè sparsa, nullóque ordine disposita, dura, angusta, longiuscula, lini foliorum æmula, ejusdem cum ramulis coloris, aut qualis in rutâ montanâ elucet, hoc est, ex viridi pallescente, gustu nonnihil acido primùm, deinde amaricãte: extremi cauliculi in multos ramulos sive pedicellos dividuntur, qui floſculos albicantes sustinent, quinque foliolis stellatim decussatis, constantes, cum aliquot interioribus staminulis, qui tandem in singularia semina efformantur pentagona, *Ignota, Lini folio.*

Anonymos Lini folio.

Natalis.

An Sesamoidi affinis?

Polygala vulgaris varietas.

Polygala vulgaris major 1.

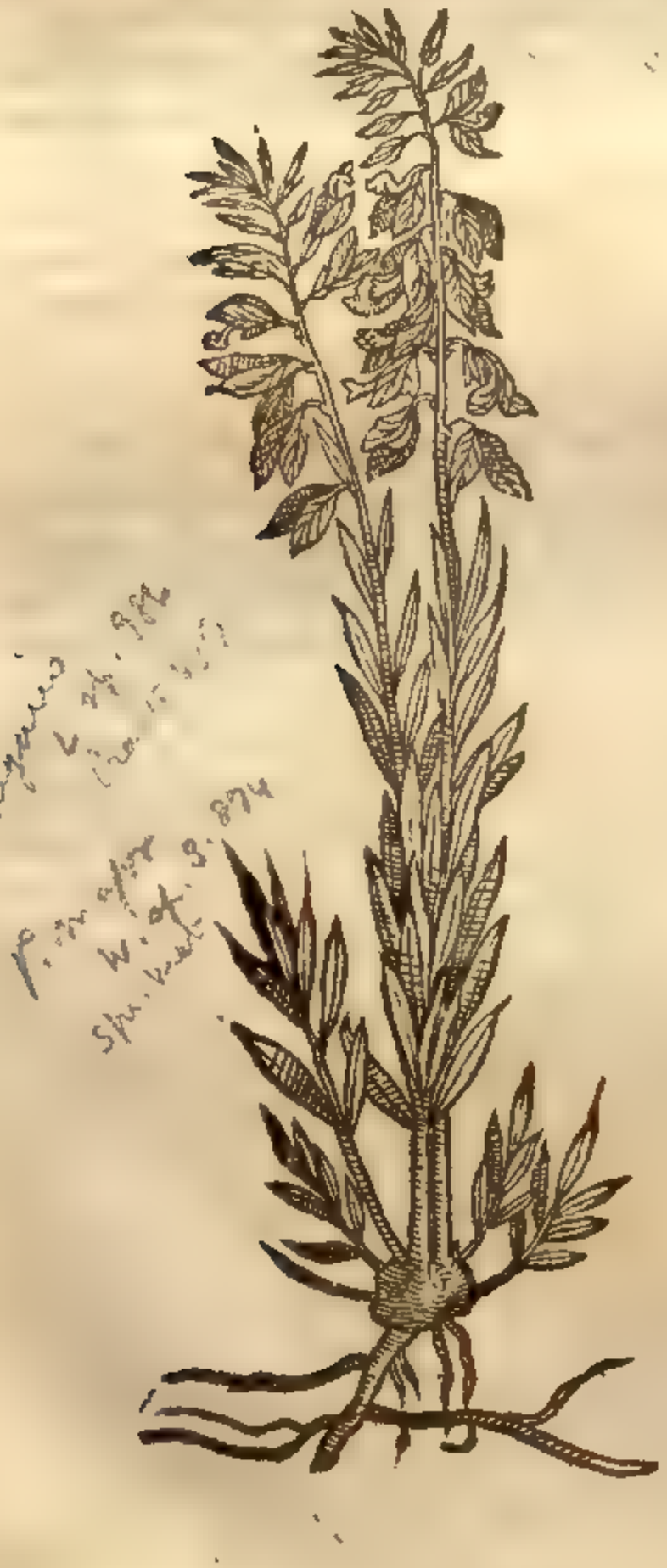

Polygala vulgaris major 1.

Natalis.

pentagona, duro corio sive putamine medullam albam continentia: radix candicās, multifidā, perennis & vivax, annuatim novos ramulos sive virgulas producens: nonnunquam etiam serpens Linariæ repentis instar.

Copiosè nascitur editioribus herbosisq; locis agri Viennensis: tum etiam herbosis collibus Posonio vicinis, in acclivitate Hamburgensis montis qua Altenburgum spectat, aliisque præterea plurimis Austriæ & Pannoniæ montibus, etiam interamnis ultra Dravum. Floret Maio. Memini & Madritianâ silvâ, secundo ab urbe Lutetiâ miliari, cum Lino silvestri, Hyacinthóque autumnali minore colligere: sed longè exiliorem.

Quid si cum Sesamoide affinitatem aliquam habere deprehendatur?

POLYGALA VVLGARIS. CAP. XXII.

POLYGALÆ appellationem apud plerosque Recētiorum etiam obtinuit plantula quædam (valde tamen dissimilis illi de qua priore libro inter suffrutices) ubique ferè in siccioribus pratis obvia, foliis lini aut hyssopi vulgaris, quæ vel cæruleo flore, vel purpureo dilutiore, vel rubello, aut interdū etiam albo variare conspicitur. Gesnerus in epistolis Amarellam ab amaritudine nuncupavit. Tragus Dioscoridis πολύγαλον & γλαυκὰ esse existimat De eâ, cùm à recentioribus, præsertim à Trago descripta sit, vulgóque satis nota, nihil hîc agemus: sed de alio ejus genere majore & elegantissimo, quod in Austriâ & superiore Pannoniâ observabam, tametsi & vulgaris, tot florum coloribus discreta, passim etiam in ijsdem Provincijs nascatur.

Ex eadem interdum radice prodeunt quinque aut sex virgulæ duriusculæ, pedales, graciles, lentæ & obsequiosæ, foliis nullo ordine dispositis obsitæ, angustis, floris Tinctorij, aut vulgaris Hyssopi angustifolij & minoris, quod ab Hispanis *Yssopillo* vocatur, foliorum æmulis: flores conferti & spicatim nascentes, summas virgulas occupāt, fumiterræ floribus non multùm absimiles, longiores tamen, & dilutioris purpurei coloris elegantissimi, sive dilutiore rubore pulcherrimo nitentes: his succedunt penduli loculi plani, Bursæ pastoris valvulis ferè similes, quos mēbranaceæ quædam veluti alę integunt, semina bina plerumque continentes, nigricantia, hirsuta, longiuscula, quæ aperientibus sese ad latera maturitate bursulis, decidunt: radix crassiuscula, brevis, dura, lignosa, vivax, aliquot fibris donata est: & tota planta amaricat.

Frequens est admodum in Leytenberg supra Manderstorf, circa Medeling, totáque illâ montium serie, quæ à Calemberg Danubio supra Viennam imminenti, ad Austriacas usque alpes excurrit. Nusquam non occurrit similiter per Pannoniam, etiam interamnem, ultra

Polygala vulg. major II.

Osyris auſtriaca.

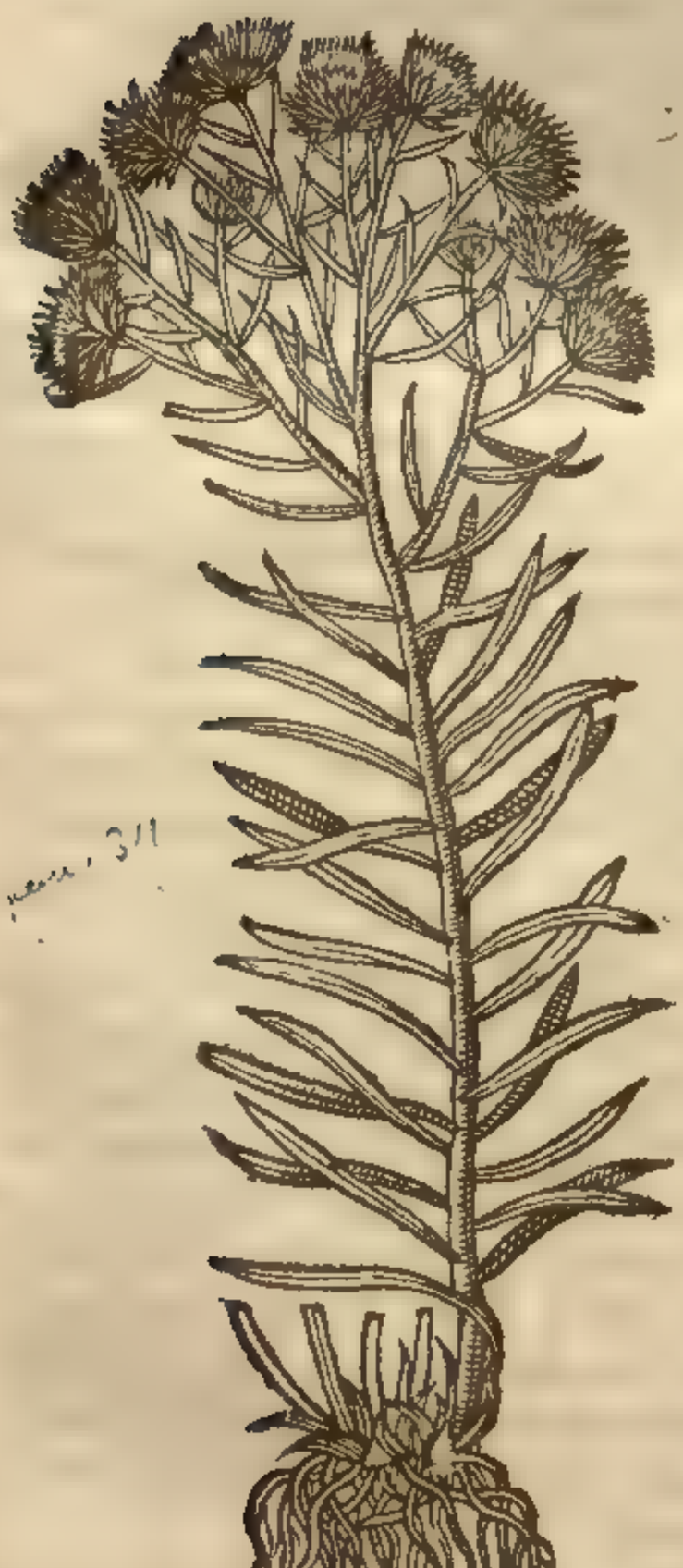

ultra Dravum flumen. Floret Maio & Iunio. Aliquoties illam ob florum venuſtatem in hortum tranſtuli, & cicurare volui: ſed operam luſi.

Variat etiam quibuſdam umbroſis & humidioribus locis, floris colore aut cæruleo, aut albo, non ſecus ac minor vulgaris, & perinde aſſurgit ut modo deſcripta, ſed minus venuſta præcedente. *Polygala vulgaris major II.*

OSYRIS AVSTRIACA. CAP. XXIII.

CVBITALIBVS, aut amplioribus interdum, aſſurgit ex unâ radice virgis, gracilibus, duris, nigricantibus, lentis, & fractu contumacibus: quas non quina aut ſena (ut Dioſcorides ſuæ tribuit) ſed numeroſa ambiunt foliola, longiuſcula, anguſta, lino ſimilia, dura, mucronata, ſatura viriditate nitentia, amari guſtus: extremæ virgæ in multos tenues ramulos deſinunt, quibus inſident ſingularia folioſa capitula, florem luteum, ex multis floſculis quinque radiolis decuſſatis, ſtilóque in medio prominente conſtantibus compactum, amplectentia: deinde ſemen nigricans, longiuſculum, quale fere in Hieraciorum generibus, ſupernè villoſum pappi inſtar, quod leviſſimo vento excuſſum, ejus arbitrio fertur: radix dura eſt, lignoſa, nigra, aliquot fibris donata, ſingulis annis germinans, novásque virgas proferens. *Oſyris Auſtriaca.*

Exit non procul Phaſianorum horto circiter miliare infra Viennam, editiore quodam & ſicciore prato cum Lini ſilveſtris generibus, Cytiſo primo, & alijs ſtirpibus, ſed humilior: ſecundum verò ſepes atque inter frutices, major & uberior. Inveniebam multis item Pannoniæ locis, etiam Interamnis ſupra Dravum flumen. Floret Auguſto: ſemen maturum eſt Septembri. *Natalis.*

VIENNENSES Oſyridem appellabant. Sed an cum Dioſcoridis Oſyride conveniat, alijs dijudicandum relinquo. Tragus, apud quem latino exemplari perbellè depicta eſt, Linariam tertiã facit, & *Linkraut* à formâ, *groſe Reynblumen* à floribus nuncupat, atque ad Dioſcoridis Heliochryſum refert. Nõnulli Chryſocomen Dioſcoridis, & Chryſitin Ariſtotelis eſſe arbitrantur. *Nomina.*

ELICHRYSON. CAP. XXIIII.

PEDALIS, nonnumquam cubitalis altitudinis eſt planta Elichryſon, fruticoſa, & in multas alas ſubinde diviſa: ei numeroſa folia, Abrotono ſimilia, candicantia, & cum gravitate odorata: flores in ſummis ramis umbellatim congeſti, lutei, Agerati floribus formâ & odore perſimiles, verùm majuſculi: radix dura, lignoſa, minimi digiti interdum craſſitudinem æquans, quæ ſingulis tamen annis perit, nec vivax eſt. *Elichryſon.*

• Elichryson.

Natales.

Nomina.

Facultates.

Chryſocomes.

Chryſocome I. vulgaris.

Læto ſolo provenit, & copioſè circa Madritium itinere Complutenſi, alijsque Hiſpaniæ locis, in agris, ubi Septembri & Octobri florentem videbam.

DIOSCORIDES ἐλίχρυσον, nonnulli, eo referente, χρυσάνθεμον, ἢ ἀμάραντον appellant. Theophraſtus ἐλειόχρυσον, quem ſecutus eſt Plinius. Gaza Aurelham vertit. Hiſpani *Scoba hedionda*, id eſt, Scopam fœtidam ab ejus uſu & odoris gravitate nuncuparunt.

Verùm cum tota hæc planta ſit amara, facile eas facultates obtinebit, quas illi veteres tribuunt. Hiſpanis autem nullo eſt in uſu, niſi quod Madritiano agro mundatorias ſcopas ad ædes purgandas ex ea faciunt: & quibuſdam alijs locis, illâ in fa'ciculos congeſtâ & colligatâ, formaceos, ut Pliniano verbo utar, parietes (quos Hiſpani *tapias* vocant) integunt adverſus imbrium injuriam.

CHRYSOCOME ALTERA. CAP. XXV.

Chryſocomes altera peregrina I.

Natales.

PER Chryſocomen intelligo, quam vulgus Stœchadem citrinâ appellat, multis Provincijs communem. De eâ autem hoc capite non ſum acturus (à pleriſq. enim diverſis nominibus eſt deſcripta) licet iconem oculis ſubijciendam operæprecium eſſe duxerim, ut quam ſtirpem intelligam, Lectores agnoſcant: ſed de alijs quibuſdam, quas vel in Hiſpanijs aliquando obſervare memini, vel prius etiam in Gallia Narbonenſi, tum quam ſemine peregrè accepto natam habui.

CVBITALES plerumque habet *Prima* virgas, quando adolevit, graciles, incanas, & veluti tomento quodam obſitas, quas inconditâ ſerie diſpoſita ambiunt folia, longa, gracilia, Libanotidis coronariæ folijs ſimilia, vel ijs etiam anguſtiora, ſupernè nonnihil virentia, infernè incana, ex quorum ſinu naſcuntur tomentoſi ramuli minoribus folijs præditi: per ſummas verò virgas rariora ſparſa ſunt folia, quarum faſtigijs multi inſident ſquamati flores, vulgaris Chryſocomes folijs minores, aurei vel flaui coloris, qui marceſcentes fuſcum colorem contrahunt, & ſemen exile continent pappo involutum: radix lignoſa, dura, in aliquot ramos diviſa. Cum quadam non inſuavi graveolentiâ odorata eſt, guſtúque calidiuſculo.

Salmanticenſi agro frequens eſt (memini & Mompelliano videre) ubi totâ æſtate ſubinde novos flores producit, totáque hieme comam retinet, ut etiam in Belgicam tranſlata.

Chryſocome altera peregrina II.

PEDALIBVS, interdum etiam cubitalibus aſſurgit *Altera* ramis, candicantibus & lanuginoſis, quos Oleæ ſimilia folia, longa, mollia, canâ lanugine tecta per intervalla ambiunt: flores autem exremis ramulis pallentes, ſquamoſi, ut Agerati ferè, inſident: radices ſunt nigricantes.

Natales.

Abundè naſcitur aridis locis, atque etiam in veteſtis muris, per Luſitaniam, Bæticam, Granatenſe regnum, in quo Martio, Valentino autem,

Chrysocome altera.

Gnaphalium Americanum.

autem, circa Aprilis initium florentem conspiciebam. Odorata etiam hæc est, & adstrictionis cujusdam particeps.

Chrysocome II. *peregrina* III.

IISDEM locis observabam Tertium quoddam genus magis pumilũ, ut quod dodrantalem altitudinem non excederet, cui caulículi erant teretes, incani, lõgis & angustis foliolis, Primæ peregrinæ non valde dissimilibus, & incondito etiam ordine nascentibus, obsepti, summâ parte in aliquot tenues ramulos divisi, quibus insidebãt singularia, interdũ bina aut terna simul conjũcta capitula squamata, fusci coloris, villosos flosculos pallidos cõtinentes. Huic inhærentem conspiciebam cuscutam illam vulgo dictam, tenuissimis cirrhis eam amplectentem.

Nomina.

CHRYSOCOMES genera esse, nemo, ut opinor, inficiabitur. Prioris nullum vulgare nomen intellexi: Alterã Murciani *Mançanilla*, nomine Chamæmelo cõmuni appellabant, Hispalẽses *Romero marino*, h.e. Libanotidem coronariam maritimam, Mauritani urbis Granatensis incolæ, *Miscaïn*.

Facultates.

BÆTICI referebant, Secũdæ peregrinæ decoctũ mirificè coli doloribus prodesse: quibus facultatibus Primam etiam esse præditam, verisimile est.

Chrysocome V. *quæ Cretica.*

CETERVM Secundæ peregrinæ non valde dissimilis planta semine ex Italiâ missο, sed primũ Cretâ allato nata, singulares nonnunquam plures emittens ex radice virgulas, teretes, sesquipedales, aut cubitales, incanâ lanugine & veluti tomento obductas, quibus sine ordine multa adnata folia, unciã & amplius longa, unciæ quadrantem lata, supernè virentia, infernè, foliorum præcedentis instar alba: circa summas virgas, ex foliorũ alis nati tenues ramuli, minoribus foliis præditi: summæ autem virgæ desinebant in nudũ ramulum, vel singularem, vel geminũ lanugine & tomento carentem, cui insidebant singularia capitula squamis imbricatim dispositis constantia instar capitulorum Cyani, è quibus prodierunt flores ex multis staminibus flavis compositi.

Mittebatur autẽ semen, Stoechadis Creticæ appellatione: & nata ex eo planta, satis odorata, (præsertim ejus capitula) florere cœpit Sextilis initio.

Targum vulgare.

NON desunt porrò, qui ad legitimæ Chrysocomes historiam convenire putent vulgare illud Targũ: cujus in acetarijs usus: quâ verò ratione ducti sic sentiãt, mihi non constat.

GNAPHALIVM AMERICANVM. Cap. XXVI.

Gnaphalium Americanũ.

CVBITALES, aut ampliores habet Gnaphalium hoc caules, eósque crassiusculos, multâ lanugine candidâ, tamquam tomento, obsitos, quos inæqualiter ambiunt angusta folia, digitalis longitudinis, externâ parte incana, internâ viridia, & valde splendentia: summus caulis in multos nonnunquam ramulos dividitur, quibus, ut supremo cauli, insident multi conferti & tomento obsiti flores, numerosis veluti argenteis squamis imbricatim sibi incumbentibus constantes, quibus explicatis, interior floris discus apparet subflavus, qualis ferè in Gnaphalio vulgari, qui tãdem

in pappum cui semen involutum abit: radix minimi digiti crassitudinem æquat ferè, nigra, fibris donata, summa tellure in latera se spargens, novósque singulis annis caules proferens, qui primùm emergentes, nihil nisi tomentum esse videntur. Tota æstate flores producit.

Natalis. Hujus radices ex Anglia mihi missæ sub finem anni M. D. XXCVIII. ab optimo viro Iacobo Gareto juniore, nullâ additâ appellatione, quas ex Americâ accepisse scribebat.

Si eadem stirps non est, quam ex novo orbe delatam Gnaphalij Americani nomine, mihique anno octogesimo supra millesimum & quingentesimum missam, à Doctissimo humanissimóq; viro V. Richardo Garth Londinensis Cancellariæ Primicerio, in Pannonicarum Observationum lib. III. descripsi, & *ἀργυροκόμην* nuncupari posse dixi: certè illi valde affinis.

ἀργυροκόμη.

Suprema enim caulis, quam tum accipiebam, pars, cum ramulis qui flores sustinebant, multo tomento obsiti erant, quemadmodum legitimum illud Gnaphalium, quod in mediterranei maris littoribus nascitur longiuscula & angusta folia, Chrysocomes foliis proxima, supernè viridia, pronâ parte incana & tomento obducta: singuli ramuli veluti comam florum ex singularibus pediculis dependentium gestabant, qui, cùm nondum explicati essent, nihil aliud videbantur quàm capitula numerosis argenteis foliolis sibi invicem incumbentibus constantia, sicca admodum, quæ digitis recluſa, in medio tenuem quandam subflavescentem lanuginem sive pappum continebant, leviſſimo flatu avolantem.

GNAPHALIVM. CAP. XXVII.

Gnaphalij variae species. GNAPHALII multa sunt genera, quorum aliquot ab alijs descripta. Nos eorum, quæ hactenus minimè observata esse putamus, historiam dabimus, & ab eleganti alpino auspicabimur, quod in Pannonicis descripsimus, illique duas alias icones subijciemus à Iacobo Plateau missas, nudas tamen, & quibus Gnaphalij alterius nomen duntaxat additum: cùm verò ipsas stirpes olim observare meminerim, qualemcunque descriptionem etiam adijciemus.

Gnaphalium alpinum.

Gnaphalium alpinum.

Natalis.

DODRANTALIS autem est alpini Gnaphalij plantula, plerumque etiâ minor, foliis, quæ humi fusa, Piloselle minoris Fuchsij ferè, internâ parte hirsutis, exteriore verò, omnino incanis & tomẽtosis, gustu exsiccante & amaro: caũliculi ipsi & ea quæ illos ambiunt folia multo etiam tomento obsita: summo autem fastigio, cauliculi sustinent quina, sena, aut plura foliola latiora & expansa, adeò tomentosa, ut nihil nisi tomentum sint: ex horũ medio emergunt quaterna, quina, aut plura capitella gnaphalio similia pallescentibus flosculis constantia, quos intercursant nigri quidam villi, foraminum vestigia quodam modo ementientes: radix satis crassa est, nigra, & fuscis aliquot fibris capillata.

Provenit in scopulis summorum Sneberg, Durrenstain, & Etscherberg jugorum. Floret Iulio & Augusto.

Ego aliquoties natali solo erutam cum suo cespite in meum hortulum, quem Viennæ habebam, transtuli, & propter elegantiam curare volui, sed inanem operam sumsi: permansit quidem interdum in alterum annum, valde autem immutabatur, imò planè aliam esse cẽstuissem, nisi ipse collegissem & in hortulum intulissem.

Leontopodij Matthioli. AFFINIS videtur illi plantæ, nisi eadem sit, quam Matthiolus pro vero Dioscoridis Leontopodio exhibet. Sed sine dubio Gnaphalij duntaxat genus est.

Wulblumen. IOSIAS Simlerus commentario de Alpibus ejus meminit his verbis. Wulblumen flos odoratus est, folio Piloselle, circa suprẽmum cauliculum folia multa imparia, candicantia, lanuginosa, medio orbe quinque vel sex flores: inter quos medius plerumque aridus: ex singulis lutei apices emicant: radix arida parva, summo cespite hærens. Tomenti speciem arbitror. Hæc ille.

Leontopodion Lobelij. Leontopodium autem illud nigricantes ex fusco violaceo gestans flores, quod Lobelius in arduis Germaniæ, Italiæq; alpinis, & Baldo Veronensi inveniri tradit, videre non memini, quippe qui Italiam numquam sim ingressus.

PALMA-

Gnaphalium Plateau II.

Gnaphalium legitimum.

Gnaphalium Plateau Ist.

PALMARES, vel etiam majores habet Primum à Plateau missum Gnaphalium cauliculos, quorum alij surrecti, alij secundùm terram inflexi, teretes, villosi, quos indigesto ordine, mollia, incana, latiore infimâ parte amplectuntur folia, extremo mucronata: multa summo cauliculorum fastigio insident capitella candicantia, flavescente lanugine plena: radix crassiuscula est, subfusca, fibris aliquot prædita, quæ an vivax sit, asserere nequeo. Aliquid autem affinitatis habere videtur cum Filagine minore Dodonæi. *Gnaphalium Plateau II.*

VNICO assurgit aliud genus cauliculo, aliquot ramulis in diversa se contorquentibus prædito, quos hinc inde sepiunt latiuscula, mollia & incana folia: ad ramulorum internodia nascuntur, inter foliorum cõgeriem, quina, sena, aut plura capitella simul congesta, ex flavo canescẽtia, multa lanugine plena: radix inutilis, sed deciduo semine, novæ plantæ singulis annis renascuntur. *Gnaphalium Plateau III.*

Priorem plantam desertis quibusdam & siccioribus colliculis nascentem aliquando observabam. Alteram etiam in siccioribus (quantum memoria succurrit) agris, præsertim demessis segetibus. *Natalis.*

GNAPHALII sive Centunculi generibus quidem adscribi possunt hæ plantæ: sed legitimum censeri nequeunt. Id autem circa Calpen, Málacam, & Valentino regno, Mediterranei maris littore frequens observabam, dum eas regiones perlustrabam, & multis annis ante, cùm Mompelij agerem, toto illo matino *Gnaphalij legitimi Natales.*

Piloſella minor.

Γναφάλιον.

Pſeudoleontopodium.

Stratiotes millefolia flavo flore.

rino littore à Continente, ſtagnis diſiuncto, quod ab oppido Aigues mortes vulgo nũcupato, ad Setiũ uſque procurrit: unde iconem meâ manu delineatam, & ipſam plantam ſiccam cum pleriſque alijs elegãtibus ſtirpibus ad meos Belgas deferebam, ipſam etiam iconem C. V. Dodonæo communicabam, cùm illius de Stirpibus Commentarios vernaculâ linguâ conſcriptos, ante quadraginta annos Gallicos facerem. Ea in vernaculam alteram editionem (quæ correctior & auctior poſtea evulgata) fuit illata, deinde in Pẽptades: operæ pretium autem eſſe duxi illam hîc inſerere, ut ejus, à jam deſcriptis, differentia facilius animadverti poſſit.

ΓΝΑΦΑΛΙΟΥ porrò apud Dioſc. brevis eſt deſcriptio, cujus folijs albis mollibuſq; áliqui, inquit, pro tomento utuntur, & efficaciter illa bibuntur in vino auſtero ad dyſenterias. Quam certè facultatem, aut illi proximam, alias ſtirpes hoc capite deſcriptas habere non eſt dubium.

CETERVM varijs earundem alpium locis invenitur id Gnaphalij genus pedali aut ampliore caule, floribus à medio ad ſummũ uſque faſtigium inter longiuſcula, mollia, incanáque folia naſcentibus, quod à Matthiolo Pſeudoleontopodium, à Generali verò illa plantarum Hiſtoria, Chryſocome lanuginoſa nominatur. Quemadmodũ & mitioribus Hũgariæ, Stiriæ, Auſtriæ, Moraviæ, Bohemiæ mõtanis & collibus herboſis, duó aut tria ejus ſtirpis, quæ à pleriſque alijs & à Fuchſio Piloſella minor appellatur, genera, flore videlicet aut omnino albo, aut purpureo, aut ex albo purpuraſcente, ſive carneo: quæque omnibus editioribus cæduis & apertis per Germaniam ſilvis, atque arenoſis tumulis ferè eſt obvia.

Piloſellæ minoris varietas.

Stratiotes luteo flore.

Natalis.

STRATIOTES MILLEFOLIA LVTEO FLO. CAP. XXVIII.

PALMARI eſt hæc Stratiotes amplitudine, duobus tribúſve ab eadem radice cauliculis, infimâ parte ſeſſilibus & fibras ſubinde agentibus, quibus alterius Stratiotis & Chamæmeli modo ſerpunt, ceteroqui radix unica eſt & dura: cauliculos autem ambiunt folia vulgaris Stratiotis folijs ſimilia, multo molliora, candidiora, & tenuius inciſa: flores ſummis cauliculis inſident in umbellam digeſti, alterius floribus non diſſimiles, paulò tamen minores & coloris lutei, tàm diſcus quàm foliola in ambitu naſcentia.

Creſcit Murtiano regno, ubi flores obſervare nõ potui, quippe qui Martio menſe iſtac iter fecerim: ſed ſimilem multis ante annis florentem erueram edito loco, & lapidoſo ſterilíque ſolo ſecundùm cæduam quandam ſilvulam, cùm Avenione Nemauſum proficiſcerer, Mompelium rediturus, Iunio menſe, & ex plantis, quæ jam florem abjecerant, æſtimare poſſim etiam Maio florere.

Similis

Similis semine ex Hispaniâ misso mihi nata Viennæ Austriæ anno M. D. XXCV: sed longè elatior & pluribus cauliculis prædita, qui humi diffusi, præter medium qui assurgebat, fibras agebant, & folia proferebant non minùs incana & tenuiter incisa, quàm modo descriptæ stirpis folia, cujus etiam semen ad maturitatem pervenit. Sed subsequentis anni aspera hiems matrem cum prolibus semine natis corrupit.

Istam etiam habebat in cultissimo suo horto, Illmus Princeps Cattorum Wilhelmus, cùm sequentis anni Autumno apud ipsum Cassellis essem: ex semine istic collecto, etiam mihi natæ plantæ, quæ anno M. D. XXCVIII. & florem dederunt, & semen, quod deinde Francofurti terræ commissum (nam illo ipso anno Viennâ eò perveni) mihi quidem non est natum, sed alij, quibus communicaveram, aliquot stirpes habuerunt.

DICITVR porrò Græcis στρατιώτης ὁ χιλιόφυλλος, Latinis Militaris: nullum vulgare nomen scio. Poterat etiam ad ἀχίλλειον Dioscoridis referri, quod luteo flore inveniri scribit. Verùm parum refert, utrum Achilleam, an Stratiotem appellaveris, cùm utriusque facultates sint similes, & ad vulnera, ulcera, profluentémque sanguinem ambæ commendentur. *Nomina.*

MILLEFOLIVM ALPINVM. CAP. XXIX.

ELEGANS est etiam hæc plantula, dodrantalem sive palmarem altitudinem non excedens, multis folijs circa radicem stratis, tenuissimè incisis, & veluti è multis minutissimis alatis foliolis constantibus, nonnihil incanis: candicantes cauliculi, satis crassi, hujusmodi folijs, ijsque minoribus, & tenuissimè incisis obsiti: umbella flosculorum densissima, qualis in vulgari Millefolio, sed dilutiore rubro colore sive carneo nitentium: radix vix à vulgari differt, fibrosa admodum, & summâ tellure serpens. *Millefolium alpinum.*

Sponte provenit in Iudenberg & Spital, Stiriæ alpibus, atque flores profert Augusto: natalésne causa sint istius varietatis, an cultura, nescio. *Natales.*

Ab hoc tamen differre visum est, quod in hortis alebamus, cùm in Belgicâ viverem, simili propemodum flore. Sed & vulgarem circa publicas vias & semitas nascentem sæpissimè flores variantem observavi, ut plurimæ plantæ flore omnino niveo præter discum medium, qui ferè cineracei coloris est, conspicerentur, aliæ suave rubentem ferrent, aliæ medij inter utrumque coloris. *Millefolij in flore varietas*

Millefolium rubro colore.

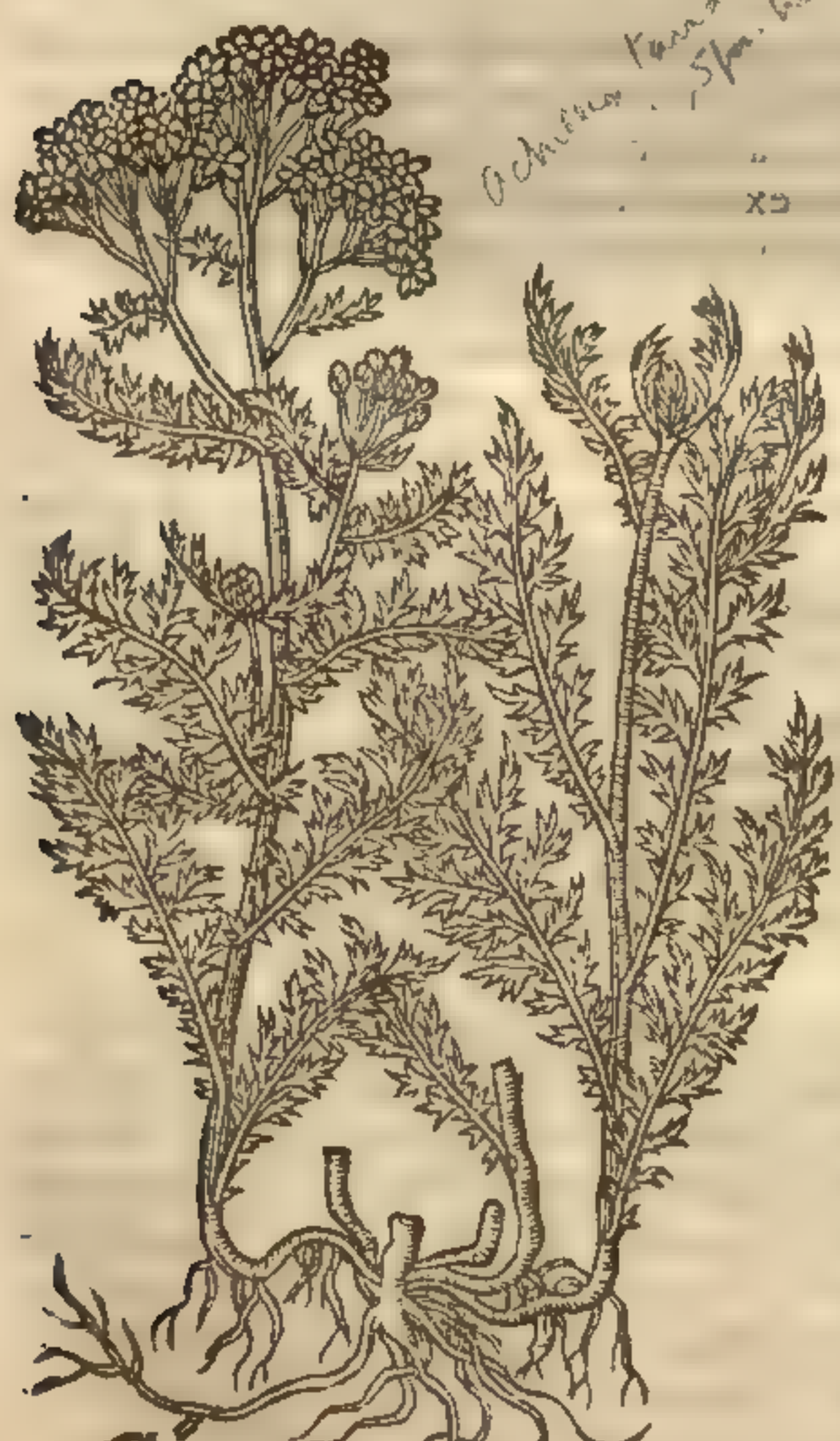

ANNO autem M. D. XCI. multæ Millefolij plantæ, quas in suo horto severat præcedente Autumno Ioannes Mylerus Francofurtensis Pharmacopœus, natæ, folijs vulgari tenuioribus, quæ flores dederunt, nó quales expectabat, videlicet flavos (nam eo loco flavi floris semen terræ commissum mihi referebat) sed rubri coloris, dum primùm aperti erant, elegantissimi, qui paulatim senescéte flore elanguescebat, & tandem carnei quodammodo coloris evadebat. Hallucinatus sit nécne in serendo, mihi non liquet. Sin minus, mira sanè metamorphosis. *Millefolium rubro flore.*

CHRYSANTHEMVM VALENTINVM. CAP. XXX.

VNICO plerumque assurgit Chrysanthemum valentinum caule, pedali, rarò ampliore, ramoso: folijs secundùm radicem numerosis, deinde temerè & sine ordine per caulem sparsis, multifidis, Stratiotis paulò antè descriptæ folijs pænè similibus, lanuginosis & incanis, quæ degustata salivam cient, & acidula sunt: flos in singulis ramulis unicus, luteus, vel potiùs auri splendore fulgens, quique resiccatus, multis annis nativum colore etiam retinet, medio Anthemidis disco sive umbilico major, & sine radiatis in ambitu nascentibus foliolis, odoris nó injucundi: radix unica, candicans, firma, crassiuscula. *Chrysanthemum valentinum.*

Valentino regno ad arvorum margines, juxta semitas repertum eruebam, nusquam alibi mihi observatum. Florebat istic Martio. *Natales.*

CHRYSAN-

Chrysanthemum Valentinum.

Buphthalmum vulg. Chrysant. cong.

Nomina. CHRYSANTHEMVM vocabant Valentinæ urbis peritiores, longè tamen à Dioscoridis χρυσανθέμῳ diversum, & ad Buphthalmi genera, meo judicio, potius referendum, nisi quis ἀχιλλείῳ speciem esse malit. Matthioli tamen Chrysanthemum esse nego, licet id sentiat, qui magnam illam Plantarum historiam, Lugduni expressam, concinnavit: sed ipsum valdè falli deprehendet, quisquis diligentius utriusque historiam contulerit. Et sanè, magis solidum judicium in illo viro interdum desidero.

Buphthalmũ Narbonense. Cetertùm hæc planta (ne quis fallatur) plurimum à Buphthalmo Narbonensis Provinciæ, mihi sanè non ignoto, differt: nam id observare & eruere memini apud oppidum illud vulgo Aquæ mortuæ nuncupatum, nõnulli Fossam Marianam (quam aptè, nescio) appellant. Habet autem id Buphthalmum radiatos flores Anthemidi vulgari similes, majores, medium orbem luteum cingentibus luteis foliis, plerumque subtus nõnihil purpurascentibus aut subrubentibus. Chrysanthemum Valentinum nulla radiata in orbis ambitu habet folia, sed ijs caret non secus ac Chamæmelum illud Chrysanthemum odoratum: tametsi valentinum majoribus capitibus sit præditum, non tamen adeò protuberantibus, ut animadvertere poterunt, qui ejus descriptionem minus oscitanter legent, & iconem affabrè ad vivum expressam à peritissimo pictore, cum illa exactius conferent. Præterea Chrysanthemum valentinum recto assurgit caule, tenuioráque habet folia: Buphthalmo autem Narbonensi, ramuli plerumque humi fusi, & crassiora sunt folia.

Buphthalmũ vulgare, & ejus natales. QVIA porrò in Buphthalmi mentionem incidimus, vulgare illud Buphthalmum cubitalibus & amplioribus virgis, alatis foliis, flore Chamæmelino majore, auri instar fulgente, frequentissimum est per universam Pannoniam, etiam illam quæ ultra Dravum flumen est, atque totâ Austriâ: memini & in agris, & secundùm vias passim nascens Moguntiaco agro observare, cùm Viennam, à Cæsare Maximiliano accersitus, proficiscerer: anno autem M.D.LXXIX. in Belgicam negotiorum quorundam causâ ablegatus, in ea Moraviæ, Bohemiæque parte quâ mihi iter faciendum fuit, & Noribergensi agro etiam conspiciebam.

Nomina. Rhizotomæ Austriacæ, mulierculæ Selbkäseblumen vocant: Vngari *ökö zöm*: Croatæ (quorũm uxores eam stirpem tritam utiliter vulneribus imponere asseruntur) *kachchi jesicach*, hoc est, serpentis herbam appellant.

Buphthalmũ Dodonæi Pseudoelleborũ Matthioli. NEC minus vulgare est omnibus apricis collibus, & siccioribus utriusque Pannoniæ & Austriæ gramineis campis, Buphthalmum Dodonæi, sive Pseudoelleborum Matthioli. folijs fœ-

Buphthal. Dodon. Pseudoelleb. niger.

Chrysanthemum alpinum I.

lijs fœniculaceis, floréque Anthemidis, majore, auri fulgore splendente, cujus radices, integras etiam plantas rhizotomi in foro Viennensi venales habere solebant, & pro nigro Elleboro proponebant magno errore, cùm infra duodecimum, imò etiam septimum ab urbe miliare (ut superiore libro dixi) legitimũ Elleborum nigrum abundè nascatur, & inde cómodè minimísq; sumtibus inferre potuissent. Sed cùm ante meum in eam regionem adventum, illis esset ignotum (nam primus, ut ante dictum est, illius cognitionem ipsis dedi) nihil mirum si receptâ consuetudine uterétur: perpauci enim pharmacopæi hortum alebant, sed à rhizotomis necessarias in quotidianum usum stirpes redimebant. Deinceps tamen, me monitore, legitimo Elleboro nigro in pharmacopœorum officinis uti cœptum est.

CHRYSANTHEMVM ALPINVM.

CAP. XXXI.

ALIA porrò Chrysanthemi genera, dum Viennæ vixi, in varijs Austriacarum Stiriacarúmque Alpium jugis observabam, quibus peculiare caput tribuendum esse duxi. *Chrysanthemũ alpinum.*

HORVM Primum, multa habet secundùm radicem longiuscula folia, Absinthio umbellifero, quod infra describetur, similia, crassa, pollicari lõgitudine, in lacinias aliquot divisa, viridia (in novellis tamen quædã canicies conspicitur) amari saporis: caules aliquot palmares, rarioribus & tenuibus dissectis folijs ornatos, striatos, in quibus veluti umbellæ denûm aut duodenûm luteorum florum, Iacobææ vulgaris floribus non multùm absimilium, & ejusdem odoris: radix crassiuscula est, multísq; candicantibus fibris capillata. I.

Provenit in Iudenberg, Spital, & alijs quibusdam Stiriæ jugis, cum Leucanthemo mox describendo: eodem etiam tempore florens. *Natales.*

ALTERI numerosa proximè radicẽ nascuntur folia, Abrotoni maris folijs respondentia, dilutiore viriditate nitentia, & odore, si terantur, haud ingrato, sapore verò amaricãte & minimè grato: ex his caules exeunt pedales, minoribus folijs onusti, in aliquot interdum ramulos divisũ, qui singulos aut geminos sustinẽt flores Chamæmelo vulgari majores, inodoros, omnino flavos, hoc est, mediũ orbem luteum cingentibus etiam luteis folijs, satis latis: radix fibrosa & nigricans est, pluresque à latere spargit ramos. II.

Invenitur in Etscher, Snealben, Veytzalben, & celsis alijs Alpium Stiriæ jugis. Floret Augusto. *Natales.*

CVBITALES Tertio sunt caules, firmi, læves, ex purpurâ virentes, superiore parte in aliquot ramos divisi: folia longa, tenuiter admodum incisa, Achilleæ Matthioli, sive Abrotoni maris foliorum æmula, longiora tamen, crassiora & viridiora, quę nullum gratum odorem spirant, gustatáque, ingrati saporis deprehenduntur & amariuscula: flores in extremis ramis umbellatim dispositi, lutei, Iacobeæ floribus fermè similes, sed minores & inodori: radices III.

Chrysanthemum alpinum II.

Chrysanthemum segetum.

radices sunt fibrosæ candicantes, novósque caules è lateribus proferunt singulis annis, qui summâ tellure plerumque fibras agunt.

Natalis. Crescit in Sneberg, & reliquis jugis in quibus Alterum genus invenitur: in hortos translatum feliciter provenit: floretque Junio, illic autem Augusto.

Chrysanthemum segetũ AD prædictarum autem Alpium radices, in arvis, quemadmodum etiam per universæ Austriæ, Stiriæ, Vngariæ, Moraviæ, Bohemiæ agros, quâ quidem me iter facere contigit, inter segetes nõ minùs frequens est Chrysanthemũ illud, Germaniç atque Belgicę vulgare, inter segetes nascens, quod eam ob causam Chrysanthemum segetum à nonnullis cognominatur, foliis Bellidem majorem quodammodo æmulantibus, sed mollioribus & dilutius virentibus, flore similiter Bellidis majoris, sed omnino flavo, cujus iconem hîc adjecimus.

Nomina. NON ineptè ad χρυσανθέμα Chrysanthemi genera referri posse has stirpes arbitror. Nihil tamen statuo, sed has, ut & pleraque alias, rei herbariæ studiosis duntaxat propono, ut eorum exquiram judicium.

CHRYSANTHEMVM CRETICVM. CAP. XXXII.

Chrysanthemi Cretici duo genera. SED & semine Cretâ misso, nobis nata duo alia elegantia Chrysanthemi genera, à nemine hactenus descripta: quæ cùm annua sint, & deciduo semine sponte renascantur, facilè suum genus conservant.

Chrysanth. Cret. I. HABET autem Primum cubitales aut ampliores caules, satis crassos, striatos, intus fungosos, in multas alas divisos, & frequentibus foliis brevi petiolo inæqualiter nascentibus ornatos, quæ in varias & profundas lacinias divisa, eas denuo valde dissectas habent: extremis cauli & ramis innascuntur ampli flores è squamoso capite prodeuntes, duodenis aut pluribus foliis constantes satis latis, flavi coloris, & latiusculum discum ambientibus: flori utcumque odorato succedunt capita è multis inæqualibus longiusculisque seminibus compacta.

Chrysanth. Cret. II. NON minus fruticosum minúsve altum est Alterum genus: minus tamen crassos habet caules, fungosos & striatos etiam illos, quos ambiunt folia non adeò dissecta, sed in minores lacinias & rarius incisas divisa, propius ad Chrysanthemum segetum accedentia; sustinent

Chrysanthemum Creticum.

Leucanthemum alpinum.

sustinent extimus caulis & rami squamata & quasi imbricata capita, è quibus nascuntur flavi flores, totidem quot in primo foliis constantes, angustioribus tamen & medium orbem aureum cingentibus: quibus etiam succedit semen simile, sed aliquantum minus.

HVIC non valde dissimilis fuisse videtur ea planta, cujus iconem ab ipso adumbratam mihi mittebat honestissimus vir, idémque diligentissimus stirpium observator, Iacobus Plateau, cum varijs alijs iconibus, quarum potissimam partem in hac meâ Stirpium Historiâ inserui.

LEVCANTHEMVM ALPINVM. CAP. XXXIII.

HABENT etiam Alpes suas Anthemides: verùm à vulgaribus diversas, ut superiore capite XXXI. partim demonstravimus, partim etiam ex hoc capite apparebit.

LEVCANTHEMI porrò Alpini folia, prioris Chrysanthemi alpini, paulo ante descripti, foliis non multum dissimilia sunt, nisi paulò magis incisa essent, crassa & succulenta (uti sunt multarum alpinarum stirpium folia, quemadmodum & marinarum) amariusculi saporis, & nullius grati odoris: caulículi dodrantales, infirmi, in quibus singulares flores, chamęmelo majores, luteum orbem ambientibus vicenis aut pluribus albis foliis. Latè se spargit hæc planta Anthemidis modo, & fibrosas radices habet. *Leucanthemum alpinum.*

Crescit in Iudenberg, Spital, & alijs quibusdam Provinciæ Styriæ jugis, ubi Iulio & Augusto floret. *Natales.*

MVLTVM accedere videtur ad eam plantam, quam peritissimus Anguilara describit Leucanthemi Pliniani nomine, undecimâ opinione: licet ille suum Leucanthemum odoratum faciat, ego verò in hoc nullum manifestum odorem deprehenderim. *Leucanthem. Plinianum Anguillare.*

FLOS ADONIS VVLGO. CAP. XXXIIII.

HVIVS Stirpis non meminissem, quandoquidem & Floris Adonidis, & Eranthemi nomine ab alijs est descripta, nisi viderem illos qui minus scrupulosè observarunt, duas plantas, ejusdem quidem generis, sed colore floris variantes, in unam contrahere.

NAM quam Belgæ describunt, illa ipsa est, quæ in hortis inter coronarias alitur, caulem proferens striatum, in frequentes alas divisum: folia anthemidis ferè, viridia, hinc inde per ramos nullo ordine sparsa: flores in extremis ramis, non magnos, octonis aut pluribus foliis constantes, saturè rubentes & quasi nigricantes instar humani sanguinis reficcati, multis nigris staminibus aut villis umbilicum occu- *Flos Adonidis*

Chrysanthemum alpinum, C. p. 1253 Matr. Dioc.

Matricaria alpina, Lam. 3.730

Pyrethrum alpinum Syst. Veget.

Flos Adonis vulgo.

Flos Adonis.

cum occupantibus, qui marcescere incipiente flore intumescit & in caput extuberat oblongiusculum, collectum ex multis seminibus rotundis extremâ parte acuminatis, initio virentibus, deinde, ubi matureſcere incipiunt, subfuscis, & facile à summo (primùm) capite defluentibus: radix candicat, & raris fibris donata est, nec hiemem superat, sed deciduo semine singulis annis renascitur. Ipsa verò plàta Maio mense florere incipiens, subinde novos ramos proferendo, in Autumnum usque flores producere non desinit.

Hujus iconem Dodonæus & Lobelius in suis Plantarum historijs exhibuerunt, ego etiam eandem hîc subjeci. Sed illam nusquam sponte nascentem observavi, verùm in hortis duntaxat cultam.

ALTERA verò similes quidem habet caules & folia, sed dilutius virent, caules etiam rarioribus alis præditi, folia paulo molliora, nec adeò multifida: flores longioribus folijs constant, & coloris sunt phœnicei, dilutioris etiam quàm sint Anagallidis flores; villis nigris similiter umbilicum occupantibus, in quo statim, vix etiam aperto flore, caput extuberat, in majorem deinde longitudinem excrescens quàm superioris, illóq; gracilius, semine tamen constans adeo simili, ut neutrũ ab altero discerni queat: radix superiori fere similis, quodammodo flavescens instar radicis fumi terræ, sed fugacior alterâ, quemadmodum & tota planta.

Sponte frequentissima nascitur inter segetes, non modò in Galliâ Narbonensi, sed etiam per universam Hispaniam: in Italiâ etiam nasci apparet ex Matthioli Commentarijs, qui ejus quidem iconem exhibet minus scitè expressam, nullam autem descriptionem addit, sed nudam duntaxat Adonis appellationem. Postea non minus frequẽtem observabam inter segetes etiam in Austriâ & Moraviâ, atque sæpius Viennâ semen ejus ad amicos in Belgicam misi, quod, an illis sit natum, me fugit. Superiore item anno qui fuit nonagesimus primus supra millesimum & quingentesimum, non procul Wormaciâ in agris frumento consitis, Rheno flumini vicinis, Maio florentem conspiciebam.

CVM Mompelij viverem, pro Anemone à studiosis habebatur, & hoc etiam nomine, noster Lobelius in Adversarijs posuit.

Parthenium alpinum.

Natale.

Anemone Mompeliana.

Parthenium alpinum.

PARTHENIVM ALPINVM.

CAP. XXXV.

MVLTIS ex fibrosa radice, Chamæmeli modo, fruticat ramulis, pedalibus, viridibus; quos ambiunt folia Anthemidi prorsus similia, multiplici incisione divisa, Cotulæ, aut Matricariæ fere odore, gustu calido, attamen non ingrato: extremis cauliculis multi flores insident umbellatim congesti, Absinthij alpini, quod postea describemus, floribus proximè accedentes, hoc est, exigua capitella ex albo & pallido

pallido commixta, ambiẽtibus ea ſenis aut octonis latiuſculis albis folijs, ejuſdem cum ipsâ herbâ odoris: rami ſive cauliculi humi procumbunt, & ex unâ, uti dixi, radice prodeuntes, ſubinde fibras agunt, & nova germina procreant.

Invenitur in Sneberg, Snealben, & Durrenſtein jugis, magnâ copiâ: florétque duntaxat Auguſto: nam cùm in acclivitatibus & circa ſcrobes naſcatur, quas diutius inſidere ſolet nix, ſerius illud florere neceſſe eſt. *Natales.*

HANC plantam montani venatores *vnſer Frawen ſchwartz rauch* nomine donarunt, ad alterius ſtirpis de quâ poſtea, differentiam, quam *weiſs rauch* appellant. Ego Parthenium alpinum voco, à Dioſcoridei Parthenij odore, ad cujus etiam deſcriptionem ſatis accedere videtur. *Nomina.*

Sæpe illam cicurare volui, tranſlatis è loco natali plantis cum ſub ceſpite, & in hortum illatis: ſed ultrà alterum annum non permanſit, licet commodo & naturæ ejus apto loco repoſuiſſem, & omni ſolicitudine curaſſem.

PARTHENIVM PLENO FLORE. CAP. XXXVI.

NIHIL prorſus à vulgari Matricariâ vel formâ, vel magnitudine, differt hoc Parthenium: cubitales enim aut ampliores interdum habet caules, ſtriatos, in multas alas diviſos, folia vulgari perquam ſimilia, & multis lacinijs diviſa, herbacei coloris, validi odoris, & amari ſaporis: extremæ alæ plurimos flores candidos, & multiplici foliorum ſerie conſtantes ferunt, nullo, aut perquam exiguo in meditullio orbe, quemadmodum Chamæmeli pleni flores, quibus ſunt perſimiles, vel etiam pleniores & candidiores: ſemen Parthenij vulgaris, fœcundum, licet aliquoties ſatum mihi non provenerit: ſurculis autem certiore proventu ſeritur, Leucoij pleno flore luteo inſtar. *Parthenium pleno flore.*

Londini in Angliâ primùm mihi conſpecta eſt hæc planta, anno ſalutis humanæ M. D. LXXIX. quam indè Antuerpiam deferebam: ejus verò iconem & ſemina adquirebam Viennæ, munere C. V. Richardi Garth Cancellariæ Londinenſis Primicerij, & viri humaniſſimi, qui me multis beneficijs affecit: deinde lõgè frequentiorẽm obſervabã biennio poſt, cùm Londinum, ſeriorum quorundam negotiorum cauſâ, redijſſem, toto illo ſemeſtri quo iſtic hæſi. *Natales.*

Florere incipit Iunio, & totâ deinde æſtate flores proferre non deſinit, interdum ad ipſam uſque brumam, nonnumquam ſquamata capita in multa viridia foliola tranſeunt, præſertim Autumno, è quorum meditullio emicant nivei flores reliquis majores. *Tempus.*

CETERVM valde ferax eſt Anglia hujuſmodi florum multiplici foliorum ſerie conſtantium, quos an arte & mangonio adquirant, ignoro: nam & Chamæmelum, & Lychnides ſilveſtres, & Primulas veris, & alias pleraſque plantas πολυφύλλῳ flore conſtantes, Belgicam inde primùm accepiſſe conſtat. *Anglia ſtirpium pl. flo. geſtantium ferax.*

TANACETVM INODORVM. CAP. XXXVII.

GRACILIBVS, firmis, duris, cubitalibus, interdum verò ſeſquicubitalibus aſſurgit hoc Tanacetum caulibus, per quos rara ſparſa ſunt folia pennata, Tanaceto vulgari non admodum diſſimilia, odoris tamen expertia, guſtu linguam vellicante & fervido, circa radicem majora atque hirſuta: caulis ſummo faſtigio in aliquot breves ramulos nudos dividitur, quibus inſident magni flores, Bellidis majoris flori fermè æquales, octodenis aut vicenis folijs albis, nunc longioribus, modò brevioribus, medium orbem flavum, ut in Bellide majore, cingentibus conſtantes, quibus marcidis, ſuccedit in medijs capitibus longiuſculum ſemen nigrum, quod terræ commiſſum plantas ſui generis producit, & alias etiam non diſſimiles, quarum flos eſt minor, ſecundo generi par: radix eſt minimi digiti craſſitudine, obliqua, non in altum demiſſa, nigra & aliquot fibris hirſuta & vivax, quæ etiam pangi poſſit. *Tanaceti inodori.*

Tanacetum inodorum I.

Tanacetum inodorum II.

Natales. Provenit ferè in omnibus utriusque Pannoniæ & Austriæ montibus humilioribus,& silvis cæduis: ubi floret Maio & Iunio; &, si Autumno seratur, flores interdum producit sequente Augusto.

Tanacet. inodor. II. Exit etiam ijsdem locis aliud genus,floris magnitudine ab hoc diversum, qui Matricariæ vulgaris,aut Cotulæ fœtidę florem non excedit:folia etiam minus elegantia,pediculo breviore cauli inhærentia,nullo etiam odore nisi herbaceo prædita: nullum semen observavi: radix alteri similis,obliqua & multis fibris donata.

Nomina. An aliquo nomine vulgari prædita sit hæc planta,mihi non est compertum,Tanacetum autem inodorum nũcupavi, quia cùm nullus manifestus odor in illo percipiatur, folia vulgari Tanaceto quodammodo similia habeat. Secundo autem generi similem plantam apud Valentiam Allobrogum obseruasse videtur Lobelius.

ABSINTHIVM. CAP. XXXVIII.

Absinthij varietas. PASSIM nascitur per Vngariam, Austriam,& reliquas vicinas Provincias, Absinthium illud majus,quod reliquæ,ut opinor,Europæ familiare est. Inveniuntur tamen alia quędam ejus genera, nulli adhuc Scriptori, ante meum in Austriam adventum cognita, quæ hoc capite describere est animus: priùs obiter mentione factâ nonnullorum,quæ vel sponte istic nascuntur,vel aliundè devecta,in hortis colebantur.

Absinthium Ponticum duor genus. SPONTE autem crescit non solùm multis Pannoniæ, sed etiã Austriæ locis, atque Viennensi agro,cùm in saxosis,tum aridis & salebrosis gramineisq; desertis agris, Absinthium illud tenuifolium Abrotoni ferè foliis,vulgo Romanum vel Ponticum nuncupatũ,mira fœcunditate radicibus fibrosis & latè serpentibus sese propagans, cujus duo videntur esse genera. Vnum enim planè incanum est,quo potissimum Viennenses officinæ utuntur,tamquam nobiliore,ita enim sibi persuadent. Alterum purpurascentes habet caulículos, folia non adeò incana, sed interna parte viridiora:id à nonnullis superiori præfertur:existimo tamen natales istam varietatem duntaxat parere. Incano congener esse videtur, quod Boisot ex Italia acceptum communicabat anno M D.XC.& valde celebrabat,

1. 2.

Vngari,cùm hoc,tum vulgare majus,communi nomine *Irõm* appellant.

Absinth. ma. rin. Patavin. In cultissimo suo horto alebat C V. Ioannes Aicholtzius Medicus & Professor Viẽnensis, duo Absinthij marini genera, ut è diversis locis advecta,sic totâ facie inter se discrepantia. Nam quod Patavio allatum erat,folia habebat molliora,incana,lata,tribus,quatuor, aut

ad sum-

Absinthium Ponticum vulgare.

Absinthium Austriac. tenuifol.

ad summum quinis lacinijs divisa, interdum etiam nullis, ut Artemisiam folio Lavendulæ quodammodo referrent (à qua tamen differt) satis grati quidem odoris, sed amari saporis.

Ex Misniâ verò missum, multifida habet folia, succulenta, non minùs quàm superioris incana, proximè ad Seriphij, in Belgicæ & Angliæ maritimis nascentis, folia accedétia, gravioris tamen paulò, & validioris, vt mihi videbatur, odoris, Seriphij Narbonensis & Hispanici (quod nusquam nisi in mediterranei maris littoribus observare memini) graveolentiam quodammodo referentis, atque etiam saporem. *Absinth. marin. Mysnicum.*

Accedit aliud pumilum Absinthij genus, vix palmi altitudinem superans, tenuibus admodum cauliculis, quos circa radicem multa exigua multifida tamen & incana ambiunt foliola non injucũdi odoris. Id in summis cauliculis quaterna aut quina fert capitula in pallescentes flosculos ut superiorum sese explicantia. Noribergæ alebat in fictilibus C. V. Ioachimus Camerarius, ejusdem urbis primarius medicus. *Absinth. pumilum Camerarij.*

Ceterum ad ea genera non vulgaria quæ in Austriâ & Stiriâ Provincijs nascuntur, transeamus.

Primi caulis pedalem altitudinem plerumque æquat, nonnumquam etiam cubitalem attingit, firmus, canescens, multis folijs, marini Belgarum Absinthij foliorum quodãmodo æmulis, tenuioribus, prorsus incanis, quæ confuso ordine eũ ambiunt, prẽditus, qui superiore parte in multos ramulos, ex tenuiorum adhuc foliorum alis nascentes, dividitur, plenos flosculorum propendentiũ corymbis: radix fibrosa est, & singulis annis novos frequentioresque caules producit: tota planta impensè amara est, sed elegans & rara. *Absinth. tenuifol. Austriacum.*

Crescit in collibus & apertis quibusdam locis Viennensi urbi vicinis, atque à rhizotomis promiscuè cum eo, quod vulgo Ponticum appellatur, ad Viennensium pharmacopolarum officinas adfertur. *Natales.*

Rarvm etiam est Alterum Absinthij genus, nec usquam nisi in Austriæ Stiriæq; celsissimis jugis à me obsẽrvatum. Dodrantalibus autem assurgit cauliculis, gracilibus, incanis, in quibus rara & exigua sunt folia, totâ incanâ lanugine, & veluti tomento obsita, circa radicem majora, Bellidis majoris folijs non valde dissimilia, minora tamen, & magis incisa, satisque crassa, eximiæ amaritudinis: summis cauliculis octoni aut plures insident flosculi in umbellam distributi, floribus Achilleæ non dispares, sed majores, septenis aut octonis candidis foliolis (medium orbem, ex alijs exiguis flosculis luteo stilo prædítis efformatum) cingentibus, constantes: semen deinde quale Absinthij vulgatis, odoratum: radix nigra est, aliquot fibris donata, & à lateribus propagines spargens. *Absinth. alpin. umbelliferum.*

Absinthium alpin. umbelliferum.

Natales.

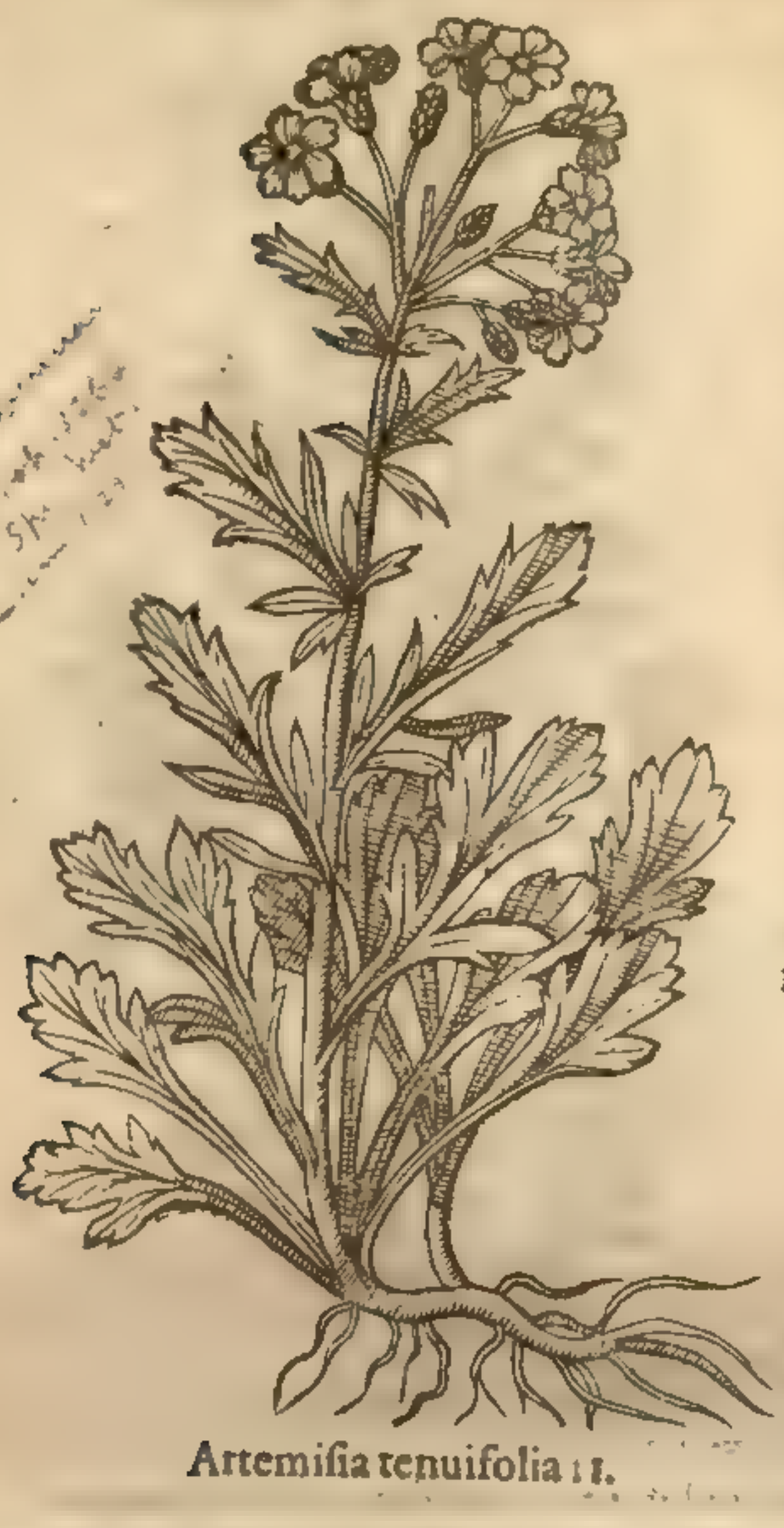

Artemisia tenuifolia I.

Istud, sub finem Iunij anno M.D.LXXIIII. suis floribus onustum primùm observabam & eruebam, dum ex Hohenbergerin, per summa vicinarum Alpium juga, in Snealben tenderem, medio ferè itinere, in scopulis præruptis, & in altissima præcipitia (horresco referens) propendentibus: deinde illo ipso anno, mense Augusto paulò majore copiâ in Etscherberg & Durrenstain, cùm florens, tùm semine prægnans, quod cum nonnullis plantulis in Belgicâ amicis mittebam, è quibus hæc icon delineata fuit: postremò, expressâ & evulgatâ meâ Pannonicarum stirpium Historia, unam atque alteram ejus plantam inveniebam in Sneberg præruptis scopulis, dum ejus montis loca nondùm à me adita perlustrarem.

MONTANI venatores *vnser Frawen rauch*/ & *weysse rauch* appellãt, ad Parthenij alpini differentiam, ut in ejus historiâ antè diximus. Ego Absinthij alpini umbelliferi nomen indidi, quia multas habet notas, quæ, ut inter Absinthij genera referre debeam, me impellunt.

ARTEMISIA TENVIFOLIA. CAP. XXXIX.

QVASCVMQVE Regiones peragraverim, nulla fuit, in qua Artemisiam illam vulgarem cùm candidiorem, tum subpurpurascẽtem & universæ, ut puto, Europæ familiarẽ, crescentem non viderim: verùm & alias quasdam stirpes observabam, quas ad ejus genera referri posse arbitror.

PEDIS altitudine fruticat, vel etiam amplior est, Prima, virgis in multos ramos divisis, quibus adnata folia Abrotoni maris, ex viridi candicantia, amari saporis: flores ex summis ramis; Artemisiæ modo dependent, cujus autem coloris, mihi non cõstat: radix lignosa in plures alas finditur. Tota planta odorata est.

Artemisia tenuifol. I.

A temisia tenuifol. II.

CRASSA admodum, lignosa, multifida, & satis multis fibris minoribus donatâ radice cõstat Altera: ex quâ plures rami spargũtur, humi plerumque fusi, interdum etiam rectà assurgentes, lignosi, duri, & in his multi ante hiemem nodi nascentes, è quibus folia emergunt multifida & tenuiter incisa, Abrotoni maris foliis propè similia, candicantia, saporísq; non admodum ingrati, sed postea salivam aliquantulum cientis. Inter hæc, subsequentis æstatis initio, tenues viminęq; prodeunt virgulæ, purpurascẽtes, multis ramulis ejusdem coloris præditæ, & tenuioribus, jam modò dictis, foliis septæ, qui parvis veluti corymbis propendentibus onusti sunt, Abrotoni maris, Artemisiæve, aut Absinthij instar virescentibus, interdum purpurascentibus, qui explicati, ex purpurâ candicantem ostẽdunt flosculum Augusti initio, nonnumquam etiam Septembri.

Artemisia tenuifol. III.

TERTIA simili pænè modo crescit, sed ut plurimum rectioribus est virgis, ijsque magnâ ex parte singularibus, firmis, lignosis, purpurascentibus, & in ramulos simili colore donatos divisis; folia licet superioribus respondeant, minus tamen incana sunt, sed potiùs ex viridi atque purpureo nigricant: tenues ramuli, Sextili mense, suis corymbis, purpurascentibus ut plurimùm,

rimùm, onusti conspiciuntur, perinde ac in secundo genere: quo tempore, totus caulis nudus, & suis foliis marcidis orbatus conspicitur.

Priorem duntaxat videbam nonnullis Bæticæ locis, & Granatensi Murtianóque regnis, locis declivibus, interdum juxta fluenta, nonnumquam secundùm vias, superioris anni flosculos è ramulis dependentes retinentem. Secunda & Tertia passim nascuntur secundùm semitas, aridis salebrosisque locis Vngariæ, Stiriæ, Austriæ, Moraviæ, Bohemiæ, etiam ad Viennensis urbis vallum & fossas, nonnumquam in vetustis muris & ruderibus, præsertim Tertia, quæ etiam nusquam non occurrit locis aridis & incultis per universam Hispaniam, Lusitaniam & Galliam. Crescit & circa Francofurtum, & alijs quibusdam vicinis locis. *Natales.*

AN commodè ad Ἀρτεμισίαν λεπτόφυλλον, Artemisiam tenuifoliam Dioscoridis hæ stirpes referri queant, peritioribus dispiciendum relinquo. Prior quodammodo ad ejus historiam accommodari posset, quia odorata est. Aliæ, odore carent, aut, si quem habent, is valde tenuis est Tertiæ, etiam ingratus, quemadmodum & sapor. *Nomina.*

PRIOR Granatensibus Abrotoni nomine donata erat, nonnulli *Boza* vulgari appellatione nuncupabant. Secundæ nullum vulgare nomen intellexi. Tertiam, Salmanticenses Ambrosiam vocabant, cum qua tamen nullo modo convenit. Mompeliani Artemisiam tenuifoliam appellare solebant. Vngari *Sepreu fiu*, hoc est, scoparum herbam vocant, quia vulgo apud illos, ex ejus virgis scopæ fiunt, ob quem etiam usum, nonnulli Austriæ incolæ, præsertim apud Neapolim, vulgari ejus Provinciæ sermone Neustadt dictam, Besem-kraut nominant. *Abrotonum. Ambrosia.*

DIOSCORIDES scribit Arthemisiam tenuifoliam cum amygdalino oleo contusam, in malagmatis lentorem, & stomacho laboranti impositam, sanitati restituere, nervorum quoque cruciatibus succum ejus cum rosaceo oleo utiliter illini.

ABROTONVM FEMINA VVLG. CAP. XL.

EIVS stirpis quam vulgus Herbariorum Abrotonum feminam appellat, nonnulli Santolinam vocant, duo sunt genera, plerisque hortis satis communia.

Abrotonum femina vulg.

VNVM vulgatius, fruticans, & in plures candidos ramos divisum, quos ambiunt tenuia folia, sive potiùs foliorum nervi, in quibus secundùm longitudinem nascuntur quatuor ordines brevissimorum & minutissimorum foliorum, ut tota folia déticulata videantur, incana omnino, amari saporis, & gravis cum suavitate quadam odoris: summo ramulorum fastigio fert interdũ capitula squamata luteos flores continentia: radix crassa est, dura, lignosa, & subinde in brachia fissa. *Abrotonum fem. I.*

ALTERIVS rami etiam candicant, minus tamen frequentes sunt, longiora habent folia, quatuor similiter dentium ordinibus prædita, initio quidem incana, minus tamen quàm in superiore, & quæ tandem omnino virescant, odor mitior est: sapore, radice, cum jam descripto convenit: Flores non observabam. *Abrot. fem. II.*

PRÆTER illa autem, in meis peregrinationibus quatuor alia genera observare memini: unum in Narbonensi Gallia, tria in Hispania.

NARBONENSE multum accedebat ad primum genus jam descriptum: sed longè strigosius erat, & ramos duriores, brevioribus, minusque frequentibus foliis obsessos habebat, colorem etiam inter utrumque medium: flores in extremis ramulis majores & pallidiores in squamatis capitellis: radix in duros & lignosos ramos divaricata erat. *Abrot. fem. III.*

Istud genus à me observabatur anno M.D. LII. Carcassone Mompelium redeunte, cum C.V. Gulielmo Rondeleto, inter Narbonem & oppidulum cui nomen à D. Nazario (quò Rondeletius Narbone diverterat à Nobile quodam viro evocatus) in acclivitate quorundam colliculorum, quâ nobis iter faciendum erat secundùm fl. Attacis cornu alterum. *Natales.*

Abrotonum femin. Narbonenſ.

Abrot fem. IIII.

Abrot. fem. V.

Abrot fem. VI.

TRIA verò genera in Hiſpania naſcentia, tametſi florum formâ cum illis conveniant, diverſa tamen eſſe, ex illorum deſcriptione apparebit.

MVLTIS ab uno ceſpite prodeuntibus ramis conſtat Primum, tenuibus, pedalibus, candicantibus, quos numeroſa ambiunt folia Roſmarini coronariæ, ſed minora & anguſtiora, quæ novella incana ſunt, & nulla ferè inciſurarum veſtigia apparentia habent: adulta autem, viridiora, longiora, & quaſi minutis inciſuris diſtincta ſunt, multum tamen à Santolinæ creditæ folijs diverſa, amari guſtus, & jucundi odoris: multas è ſingulis ramis producit virgulas palmares, raris folijs ſeptas, atque in ſummo earũ faſtigio capitella floremque luteum Santolinâ multò ampliorem: maturo autem ſemine, marceſcunt hæ virgulæ: radix eſt lignoſa.

ALIERVM, flore, folijs, denique totâ facie, Primo ſimile: ſed per omnia minus & gracilius: quod naralibus tribuendũ non eſt, quandoquidem uno, eodémque in loco ſimul naſcentes plantas invenerim, neque etiam ætati, quia utraque ſpecies, ex ſeminibus natali loco ſejunctim collectis & repoſitis, & mecum in Belgicam delatis, mihi nata eſt, magnitudine & exilitate, una ab altera non minus diſcreta, quàm natali ſolo fuerat.

ILLI magnitudine par eſt Tertium, interdum etiam paulò majus: ramuli non ut in altero candicantes, ſed virides: folia etiam viridia, & longiora, tenuioráque, non minus quidem amara quàm illa, ſed minus jucundi odoris: flos pallescens, virgæ quæ florem ſuſtinebant tenues, maturo ſemine etiam areſcebãt, ut in ſuperiore: cujus radici hujus radix etiam reſpondet, ſed magis fibroſa eſt.

Natales. Naſcuntur Salmanticenſi agro, montibus Segobiæ vicinis, quos *el Puerto de Guadarama* vocant, & veterem Caſtellam à nova ſeparant, alijſque aſperis & ſalebroſis Hiſpaniæ locis. Florent Maio & Iunio: ſemen maturum Iulio. Omnes autem hæ plantæ perpetuo ſunt folio: VI. genus etiam nunc in horto alo.

Nomina. DVO illa prima genera quidam Chamæcypariſſum Plinij eſſe cenſent, potiùs à formâ & vulgari Belgicâ appellatione (Cypres enim illis dicta) ut exiſtimo, quàm aliam ob cauſam: nam cùm Plinius nullam ejus hiſtoriam deſcribat, ſed paucas ejus facultates duntaxat enumeret, certi quidpiam ſtatui vix poteſt. Legitimum etiam Abrotonum femina eſſe nequit, cui folia tenuiter inciſa, Seriphij modo, tribuit Dioſcorides. Salmanticenſes quidem hiſpanica genera Abrotonum feminam appellant: ſed vernaculâ linguâ, totâ Caſtella vetere, *Tomillo perruno*, hoc eſt, Thymum caninum, dicitur.

Tomillo perruno.

Facultates. EARVM decoctum iſtic aiebant utiliter propinari ad ſcabiem profligandam: quod ſi ita eſt, proculdubio habenda eſt ratio naturæ illorum, quibus datur.

MATTHIOLVS ſcribit iſtius folia ſicca, & in pulverem trita, dari perquam utiliter ex aqua parthenij, ſemidrachmæ pondere, ad ſiſtẽda alba feminarum profluvia, ſi continuis decem diebus aut pluribus ſumantur à jejunis: & deinde interpolatis diebus.

PLINIVS Chamæcypariſſum herbam ex vino potam, contra venena ſerpentium omnium, ſcorpionúmque pollêre teſtis eſt.

SALVIÆ GENERA. CAP. XLI.

QVVM ab omnibus, qui de Plantis ſcripſerũt, Salviæ hiſtoria ſit tradita, ſupervacaneum cenſebam de illa ſcribere: tametſi multa ejus genera in meis peregrinationibus obſervaverim, latifolium videlicet & anguſtifoliũ, quod ſponte in Hiſpanijs ubertim creſcit, & nunc in omnium hortis colitur cum latifolia Salvia folio viridi coq; criſpo vel non criſpo, purpuraſcente, verſicolore, & eo latifolio, quod in Auſtria primum obſervabã candidis floribus, cujus ſemen iſtinc in Belgium amicis mittebam: è quo natæ plantæ.

Chamæcyparisſum Plinij. SED quia duo genera diverſa ſemine è Creta miſſo, nobis & amicis ſunt nata, de ijs ut agerem, operæpretium eſſe exiſtimavi.

PRIOR

Salvia Cretica pomifera.

Salvia Cretica non pomifera.

Salvia Cretica angustifolia.

PRIOR Salvia, quę latifolia & pomifera, nata est semine è Creta missō à C. V. Honorio Bello Medico. Fruticat ea alterius Salviæ modo in multos ramos sparsa, quadrāgulos initio & densa lanugine obsitos, qui deinde in ligneam substantiam transeuntes, istam quadraturā amittunt, teneriores autē rami retinent, densiore q; lanugine sunt obsiti: folia ex adverso, alternis nascuntur, semper bina, infernā parte valde lanuginosa, alterā, virētia, & veluti attrita, Salviæ latifoliæ foliorū instar, appendices utrimque secundùm pediculum habentia, & veluti aurita, nonnūquam etiam appendicibus carentia nec tam ampla ut in latifolia vulgari, nec etiā adeò angusta, ut in vulgari minore, quæ aurita habet folia: extremos ramos ambiūt verticillatim seni & plures caliculi, in quibus flores, vulgaris floribus formā quidē similes, sed coloris ex albo purpurascentis: quibus cadentibus, semina nascuntur in caliculis ternā aut quaterna, crassiora quàm in reliquis Salviæ generibus, & illos ita replētia, ut quasi baccę appareant. Totius plātæ odor paulò vehementior quàm alterius Salviæ. *Salvia Cret. pomifera historia.*

In Cretā baccas, seu poma (quę dūtaxat quædam excrescentiæ sunt) fert uncialis interdum magnitudinis, multā lanugine obsita, orbicularia, qualia ex Ægypto olim accipere memini, & ab Honorio Bello è Creta accepta, in propositā tabellā exprimi curabam. Sed in hac provinciā, utpote nimis frigidā, nulla adhuc tulit.

ALTERAM, quæ & Angustifolia, nascentem non conspexi, sed ejus iconem vivis coloribus depictam ad me misit diligentissimus, & in Plantarum cognitione egregiè versatus, Iacobus

Iacobus Plateau, cujus frequens in hac meâ Plantarum Historia mentio. Nata autem illi erat semine è Creta insulâ accepto.

Salvia Cret. Angustifolia.

MVLTOS porrò statim à radice profert ramulos, lignosos, ex fusco subrubentes, quos alternis bina semper ex adverso ambiunt folia, longè angustiora, quàm in ullo Salviæ genere, in ambitu nonnihil interdum crenata, seu crispa, è quorum sinu alij pusilli ramuli prodeunt: medius caulis in spicam purpureorum florum definit, nullis intermixtis foliolis: radix dura, lignosa, in ramos divaricata Quo tempore floruerit, & an semen tulerit, nihil mihi ab eo significatum: sed ramis, aliorum Salviæ generum instar, illam pangi posse, verisimile est.

STOECHAS. CAP. XLII.

Stœchas longioribus ligulis.

Stœchas brevioribus ligulis.

Stœchas vulgatior.

BREVEM stipitem habet Stœchas, ramos autem interdum cubitales, fruticosos, duros, lignosos, semper ex adverso nascentes, quos stipant numerosa folia, sibi invicem etiam semper opposita, incana, Lavendulæ instar, sed angustiora & minora, amara & calida: extremi rami in quadrangulas virgulas desinunt, nudas, quæ capitula sustinent longa & angusta, nonnunquam breviora & crassiora, multis veluti squamis compacta, è quibus minuti prominent flores, Lavendulæ ferè, saturatioris tamen coloris: summis capitellis eminent veluti membranaceæ quædam ligulæ, cœruleo aut purpureo colore præditæ, admodum longæ interdũ, sæpissimè breviores, præsertim in Hispanijs: semen in capitellis latet per maturitatem læve, exiguum, fuscum, quale ferè Lavendulæ: radix lignosa & multifida.

Stœchas crispo folio.

GENVS Alterum Stœchadis valde rarum mihi observatum, ejusdem cum superiore altitudinis, lignosis, fragilibus, tenuibus, quadrangulis ramis: foliis etiã oblongis, angustis, omnino serratis & crispis, parte supernâ virentibus, infernâ cãdidis, calidi & amari gustus: ejus extremi quoque ramuli desinunt in dodrantales virgulas, nudas, quadrãgulas, incanas, quæ spicam sustinent Stœchade longiorem & rariorem, ad Lavendulæ minoris spicam prope accedentem, è multis similiter veluti membranaceis squamis congestam, cum eminẽtibus in summo quibusdam latiusculis foliolis è purpurâ cæruleis, uti in superiore: flores ex singularum squamularum sinu copiosi, purpurei ut in præcedente: semen etiam simile, quemadmodum & radix.

Natalia.

Crescit Stœchas plurimis Hispaniæ, Lusitaniæ, & Galliæ Narbonensis locis. Floret istic Aprili & Maio, nonnumquam etiam Autumno.

Secundum verò genus non nisi in summâ Calpe sponte nascẽs, & suis floribus onustum Februario mense inveniebam cũ plurimis elegãtibus plantis, tribus antè mensibus primùm

mihi

Stœchas crispo folio.

mihi conspectum Scintræ in Regię arcis hortulo, quatuor supra Vlyssiponem leucis, floribus & semine plenum.

Στίχας καὶ στοίχας Græcis dicitur, Latinis Stœchas, Hispanis *Cantueſſo*, Salmánticensibus autem qui sunt in meditullio ferè Hispaniæ, apud quos abundantissimè nascitur locis incultis, peculiariter *Tomillo*. *Nomina.*

Secundo generi, serrati vel crispi folij cognomen addi poterit ad alterius differentiam, Lusitani *alucrín francés*, id est, Rorémarinum Gallicum vocabant: nam pleraque peregrina Francici vocabulo designare solent, non secus ac Germani suo Welscher.

Hvivs facultates non intellexi: verùm cum ejusdem cum priore sit temperamenti, similes etiam vires obtinere, verisimile est.

Illivs porrò decoctum, hyssopi modo, ad pectoris vitia efficax esse Dioscorides testatur, antidotis misceri, viscera omnia ab obstructionibus & farctu liberare. Addunt recétiores, ejus flores adversus capitis dolores, & omnes ex frigidâ causâ morbos, valde utiles esse. *Facultates.*

Lavendvla mvltifido folio. Cap. xliii.

Præter Lavédulas vulgares, quarum una breviore est folio & spicâ: altera verò lõgiora habet folia, longiorémq; & inflexam spicam, florem nunc cæruleum sive purpureum ferentem, modò etiam albũ. Invenitur aliud genus rarum admodum, & à nemine ante descriptum.

Cvbitali interdum altitudine id assurgit, quadrangulis & hirsutis ramulis, quos multifida tenuitérque incisa ambiunt folia, lanuginosa, cinereíque coloris, acris gustus, & jucundi odoris: flores in summis virgulis quadrangulis, nudis & lanuginosis, spicæ instar, ut in Lavédulâ, congesti, cæruleo colore præditi, odorati: spica autem aliquantulum contorta est, & in quatuor veluti versus aut ordines digesta, alia interdum ex alia nascens: radicem habet duram, lignosam, & multis ramulis donatam, quam vivacem esse, facilè mihi persuaserim. *Lavendula multifido folio.*

Nascitur circa Malacam Bœticæ urbem, ubi illam primũ inveniebam, colle quodam illi urbi vicino, Februario mense florenté, deinde circa Murciam Martio mense, nec usquam alibi. *Natales.*

Neqve hujus facultates sunt mihi compertæ. Cùm verò ejus odor multò mitior sit, & minus caput feriens Lavendulâ, præsertim eâ cui brevior spica est: credibile est, ejus potentiam & vires, eodem caloris gradu, quo illa est, non consistere.

Lavendula multifido folio.

Veronica erectior. Cap. xliiii.

In spicam congesti sunt etiam ejus stirpis quam vulgus Herbariorum Veronicam rectam appellat, flores: cujus aliquot genera in Noricis, Styriæ, Austriæq; jugis observabam, ab alijs (quod sciam) nondum descripta.

Cvbita-

Veronica 1. erectior latifol.

Veronica 11. erectior anguſtifol.

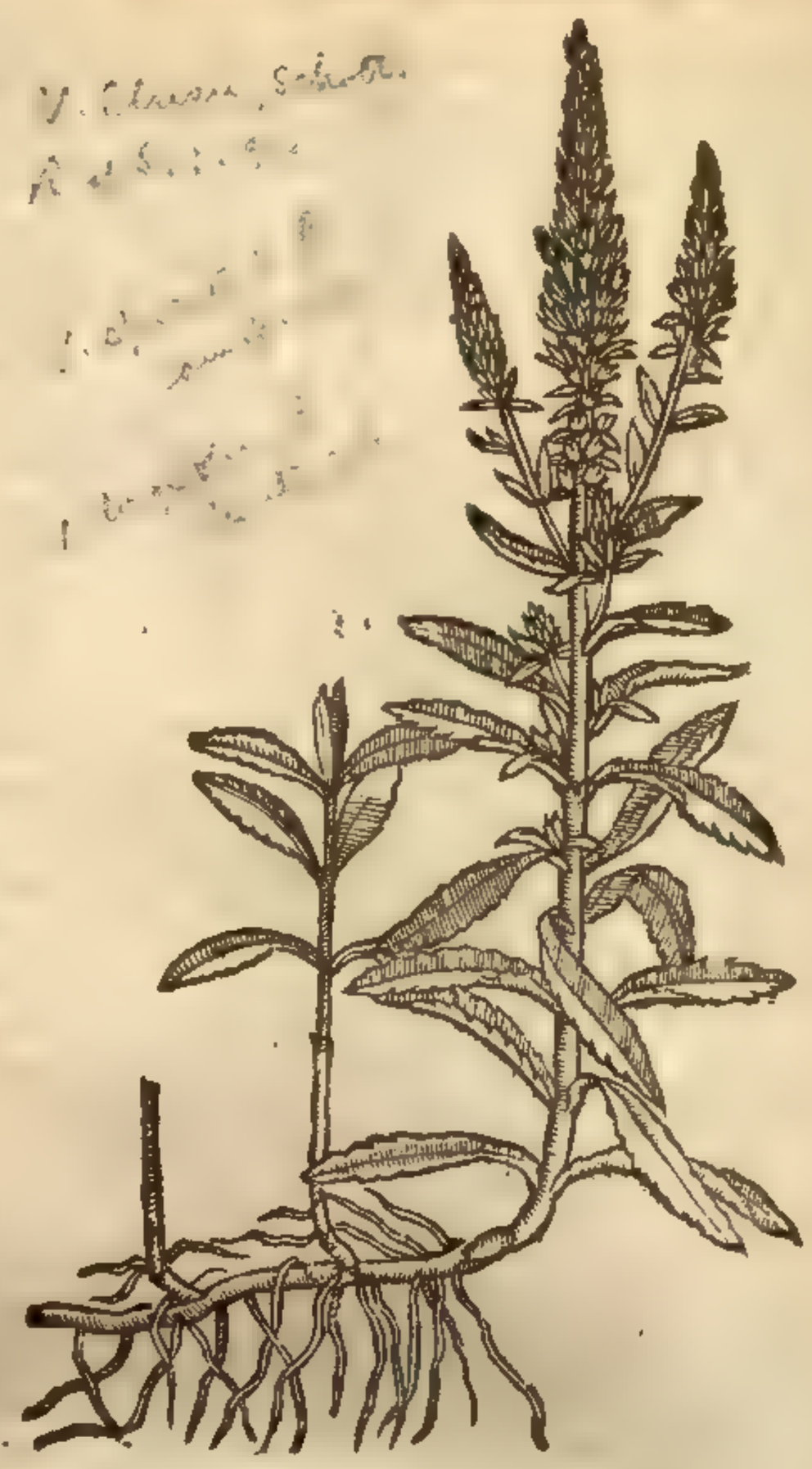

Veronica major latifol. & major.

CVBITALES profert caules Primum, interdum etiam ampliores, non valde ramoſos, certè quàm rariſſimis alis, ſed multis nodis, prędítos, folia contrarijs inter ſe petiolis ad ſingulos nodos naſcentia, duas aut tres uncias longa, unam lata, craſſa, ex atro viridia ſplendẽtiaque, raris & vix conſpicuis crenis ſerrata, guſtus admodum adſtringentis & exſiccantis, deinde acris: ſummo caule ſpicatim creſcunt multi conferti floſculi, Veronicæ rectæ dictæ floribus forma ſimiles, ſed colore paulò dilutiores, ab infimâ parte ſpicarum explicare ſe incipientes, quemadmodum Teucrij flores, & alij plerique qui ſpicæ in modum cõgeſti naſcuntur: ſemen in planis vaſculis continet, exile, fuſcum: radix craſſa eſt, multiſque fibris donata, ſingulis annis novos ex lateribus caules producens.

2 Eſt alia huius ſpecies cubitalem altitudinem non excedens, multiſque in ſummo caule ramis prędita, cujus folia ſuperioribus non minùs ampla & craſſa ſunt, ſed neque ſplendent, neque adeò atra ſunt.

3. Conſpicitur & tertia ſpecies, ſecundę nõ valde diſſimilis, cujus folia evidentioribus crenis ſerrata ſunt, ramulique oblongiore florum ſpica prædíti, in reliquis conveniunt: utrique ſapor idem qui in priore.

Veronica erectior anguſtifolia.

FIBROSA etiam eſt Alterius radix, lateribúſque ſe propagat, novos ſingulis annis ſtolones promens cubito non minores, rectos, virides, veluti nodis aut geniculis diſtinctos: folia in ſingulis nodis bina ex adverſo naſcentia, oblonga, ejus Lyſimachiæ quæ cæruleum fert florem pænè ſimilia, ſed craſſiora, & in ambitu minus ſerrata, guſtu primùm adſtringente & ingrato, poſtea acriuſculo: ſummi rami in ſpicas deſinunt cæruleorum floſculorum ſimul congeſtorum, quatuor foliolis conſtantium, in quorum umbilico duo ſtaminula cum exiguo ſtilo: ſemen in bifidis vaſculis, planis quidem, ſed aliquantulum tumentibus & pulvinatis exile admodum, & rufum.

2. Habet etiam ſecundum hoc genus alteram ſpeciem, cui media ſunt inter utrũque genus folia, hoc eſt, iſto paulò latiora, illo tamẽ anguſtiora, caules minus ramoſi, dilutiorq; florum ſpica: ſapor quidẽ adſtringit & exſiccat, ſed non adeò vehementer ut in primâ ſpecie.

Natalis.

Invenitur utrumque genus cum ſuis ſpeciebus, in multis Pannoniæ ſilvoſis montibus, gaudétque umbra: Styriacarum verò, & Auſtriacarũ Alpium radices, omnes ſpecies alunt. Florent Iulio, aliquando etiam Iunio, in hortis præſertim: ſemen Auguſto & Septembri maturum eſt.

Veronica ſimicaus.

PEDALIBVS eſt ſurculis Tertium genus, duris, lignoſis, lentis & flexibilibus, humi ſparſis & diffuſis, ac veluti cinctis frequentibus nodis, unde ex adverſo ſemper utrinque ramuli enaſcuntur

Veronica III. fruticans.

Veronica recta vulgaris major.

Veronica recta minima.

enascuntur virescentes, in quibus bina inter se opposita foliola, viridia, crassiuscula, splendentia, lõgiuscula, & minutilis crenis serrata, amari saporis: extremis ramulis seni aut octoni insident flosculi, ex alarum sinu prodeuntes, quatuor, ut plurimùm, interdum quinque foliolis constantes, cærulei coloris elegantissimi, pallente umbilico, & rubro circulo eum ambiente, unde duo staminula prominent, & ex medio veluti umbone stilus muscæ proboscidi serè similis, semen in latioribus majoribúsq; vulgari veronicâ vasculis, & compressis, exiguum, planum, fulvescens: radix lignosa, & multas fibras spargens: quin & ipsi surculi proximè radicem, atque etiam longius à radice (si paululum terrâ operiantur) ad singulos nodos fibras & radices agunt.

Provenit hoc in Sneberg & alpestribus Stiriæ jugis, ubi Iunio floret: at in hortis etiam Maio, semen Iunio ad maturitatem perducit. *Natales.*

Non dubium est, quin priora duo genera, ad Veronicæ vulgo vocatæ, præsertim quæ recta cognominatur, sint referenda. Tertium, si quis inter Teucria potiùs recensere malit, non magnopere refragabor. Nullum verò vulgare nomen hactenus intelligere potui.

Ceterùm Veronicæ vulgaris cùm rectæ, tùm supinæ, maxima in Pannonijs, Stiriâ, Austriâ infra Anisum, & Moraviâ, est copia: nec ullæ sunt cæduæ silvæ, nulli aridiores colliculi & aggeres, qui alterutrum non alant. *Veronica vulgaris.*

Illius verò, quæ recta cognominatur, duæ species inter se discretæ inveniuntur. Nam altera *Veron. vulg. recta.*

altera major est, latioráque habet folia & longiorem florum spicam: altera minor, graciliorem breviorémque caulem, angustiora folia, minorémque spicam. Vtriusque iconem etiam hîc subjecimus.

Veronicæ autem species C. V. Fab. Col. ad Alyssum Dioscoridis referendas putat.

TEVCRIVM. CAP. XLVI.

Teucrij varia genera.

ALIQVOT stirpes variis in Provincijs observabam, quæ, meâ opinione, plurimùm ad Teucrij historiam accedunt: quas quia à nemine descriptas videbam, operæpretium me facturum arbitratus sum, si earum descriptionem meis observationibus inserirem, initium faciens à raro quodam genere quod in Hispanijs mihi occurrit.

Teucrium vulgare fruticans, sive I. Teucrium fruticans Bæticum, sive III.

Teucrium vulgare.

Teucrium autem appello vulgo receptâ opinione, plantam illam fruticantem fragilibus ramis, quadrangulis, quæ folia fert secundùm nodos bina semper inter se opposita, latiuscula, crassa, in ambitu Chamædryos instar incisa & quodammodo sinuosa, supernè viridia & splendentia, infernè canescentia, jucundi (si terantur) odoris: flores in summis ramis spicæ ferè modo digestos, majusculos, hiantes instar florum Chamædryos repentis, nullâ tamen galeâ tectos, coloris ex albo pallescentis: tametsi postremò descriptæ in hoc capite, propius forsitan ad Dioscorideam Teucrij historiam accedant.

Teucrium Creticum.

HVIC non valde dissimile est Alterum genus, semine natum, & duntaxat mihi observatum anno M D.XCIIII. nam perinde ut illud in fruticem assurgit, ramis tamen tenuioribus & incanis, quos ambiunt per intervalla bina semper folia contrario situ nascentia, Teucrij quidem vulgaris foliis formâ similia, sed infernè magis incana, supernè minus virentia & splendentia, atque etiam minora: flores ex singulis foliorum sinubus prodeunt utriculis inclusi quaterni aut seni, floribus Teucrij vulgaris formâ non dispares, nisi paulò minores essent, & colore purpureo: semen nigrum rotundum. Tota planta odorata est.

Mittebatur semen Creta Chamædryos majoris appellatione.

Teucrij Bætici, sive III.

ILLIS autem prioribus duabus stirpibus, valde affinis est frutex ille, quem in Bætica observabam, proinde à me Teucrium Bæticum appellatus, qui licet humanâ interdum altitudine assurgat, plerũque tamen humilior est; unico stolone minimi digiti crassitudine, cantuo sint invicem oppositi, quemadmodum in superiore; incani: folia præcedentis fermè, majora paullò, in ambitu nonnihil sinuata (quod pictor non expressit) externâ parte

omnino

omnino incana, internâ verò ex atro virentia, non tamen splendentia ut in primo genere, gustu perquam amaro: flos candidus est, labris infernè prominentibus, nulla galea superius imminente, aliquot oblongis staminibus sive villis ex medio flore exilientibus. Perpetuo viret, non secus ac vulgare Teucrium.

Montibus circa Calpen, ad Herculeum fretum, & Bæticæ maritimis, in sepibus & inter alios frutices inveniebam: tum etiam Gadibus, eâ parte qua continenti recens conjuncta tum erat insula ponte admirabili, vulgo *Puente de Cuaço* dicto, sed humiliorem, quàm commemoratis locis. Florebat Februario. *Natales.*

Teucrium IIII.

Teucrij IIII. tertia species.

CVBITALES atque etiam ampliores habet Quartum caules, admodum frequentes ex unâ radice prodeuntes, quadrangulos, subhirsutos, nodis distinctos: folia Chamædryi ferè paria, aut illius foliis quæ à nonnullis Sacra herba existimata est (de qua ad sequentis capitis calcem) similima, bina semper inter se opposita, per ambitũ serrata, amari saporis; summi caules in aliquot ramos dividuntur, gestantes oblongam spicam florum cæruleorum quatuor foliis constantium, quorum, quod superiorem partem obtinet, latiusculum semper est, venisque distinctum, duobus intus staminulis & stilo, qui marcescentes integri defluunt: capitella deinde bifida, plana, ut in Veronicę generibus, exiguo semine plena: radix fibrosa admodum est, & vivax, quotannis novos caules producens, qui infimâ parte secundùm matrem fibras etiam agunt, & sese propagant. *Teucrium IIII.*

Crescit in omnibus collibus & montibus Pannoniæ, ejus etiam quæ ultra Dravum est, Austriæ, Moraviæ plerisque & Bohemiæ, petrosis (herbosis tamen) locis, & inter frutices. *Natales.*

Illius genus invenitur inter vepres, non minoris longitudinis virgas ferens, tenuiores tamen humique diffusas, adeò frequentes, ut magnos cespites interdum latè tegant, minoribus foliis & dilutiore flore. *Teucrij IIII. species 2.*

Tertium præterea in herbosis collium jugis paulò humilius, angustioribusque foliis, in ceteris alioqui cum illis conveniens. Florent tres hæ species Maio: Prior & Secunda etiam Iunio & Iulio. *Teucrij IIII. species 3.*

MVLTAS statim à radice fundit Quintum virgulas, dodrantales, purpurascentes, humi procumbentes, quas alternatim bina semper ex adverso sita, amplectuntur folia, Chamædryos foliis forma & colore similia, & eodem modo per oras serrata, minora tamen, gustu linguam exsiccante, deinde amariusculo: summæ virgulæ in ramulos divisæ, numerosos *Teucrium V.*

Teucrium v.

Natalis.

Teucr. v. candicante flore.

meroſos floſculos in ſpicæ formam naſcentes geſtant, quatuor foliolis conſtantes, eo, quod ſuperiorem floris partem occupat, reliquis majore & latiore, cui circa umbilicum duo ſtaminula inhærent, ſtilúſque è medio umbilico protuberat, integri deinde floſculi, qui ſunt aut cærulei coloris ſaturatiſſimi & elegantiſſimi, aut dilutioris & quaſi cineracei, ſponte decidentes, quemadmodum in Tertio, ſiliquulas relinquunt planas; exili ſubruffo ſemine plenas: radix etiam valde fibroſa & vivax, ſingulis annis, ut Quarta, novas virgulas producens: quin & ipſæ virgulæ nonnumquam ſecundum radicem fibras agunt.

Naſcitur omnibus fere ſiccioribus agris incultis, herboſisque aggeribus & colliculis, ſecundum vias publicas inferioris Auſtriæ, præſertim Viennenſi agro, & apud Neapolim vicinam urbem loci naturâ munitiſſimam. Floret Maio.

Vnicam hujus generis inveniebam plantam anno M. D. LXXIX. ad radices Montis pago Glaſenfeld imminentis, ſecundo à Neapoli jam memoratâ miliari, quæ florem ex carneo candicantem haberet, circa umbilicum carnei coloris venis diſtinctum, & ejuſdem coloris ſtamina & ſtilum.

Teucrium VI. pumilum.

AT in ſummo Etſcheri jugo, nec uſquam alibi, Sextum quoddam genus obſervabam pumilum admodum, ſemipalmaribus virgulis quadam lanugine pubeſcentibus, quas bina, ſemper inter ſe oppoſita, veſtiunt folia minoris Chamædryos foliis ſatis reſpondentia, inter quæ ſummis virgulis oblongiuſculi naſcuntur e barbatis caliculis flores, à ſuperiorum formâ diverſi, concavi enim ſunt, extremis oris laciniati, latiores, cærulei tamen etiam coloris; è quibus duo ſtaminula cum longo ſtilo exeunt: defluentibus integris floſculis, ſuccedunt craſſiores & majores ſiliquæ, exiguo ſemine plenæ: radix etiam per ſumma ſerpit, tenuibúsque fibris prædita eſt.

Teucrium minimum.

Hujus generis & aliam plantulam poſtea inveniebam in ſummo Sneberg jugo, quæ inſtar minoris illius Gentianæ vernæ elegantis, ex eodem radicularum capite, breves ramuſculos in ambitu fundit humi recumbentes, & ſuſtinentes quaterna aut ſena foliola, alternis quidem ſibi oppoſita, ſed adeo arctè congeſta, ut eodem exortu naſci videantur, quorum forma ſuperioris foliis valde reſpondet, ſed longè minora ſunt: inter hæc caulículus exilit uncialis, nudus, gracilis admodum, ſummo faſtigio binos, inter duo minima foliola, prodeuntes flores ſuſtinens, ſatis amplos, Quinti generis floribus formâ ſimiles, cinerei coloris, qui etiam integri defluunt, ijſque ſuccedunt majuſcula quàm in illo loculamenta.

Tempus. Florent ambo Iulij initio, prioris ſemen maturum Auguſto, quo menſe etiam alterius matureſcere veriſimile eſt: ego plantulam florentem & loculamenta adhuc inania habentem legebam.

Nomina. TEVKPION Græcis, Teucrium Latinis dicuntur hæ plantæ, aut eo nomine donari poſſunt, præſertim quartum genus cum ſuis ſpeciebus, & quintũ. Nam Dioſcorides Teucrium herbam eſſe ait, virgæ referentem effigiem Triſſaginis ſimilitudine, quam & Chamædryn à nonnullis appellari ſcribit: cui etiam Plinius ſuffragatur. Dodonæus 1. Chamædryn aſſurgentem vocavit. Nullum autem vulgare nomen iſtarum ſtirpium intelligere potui.

Diſpiciendum verò an Tertium genus ad Pæderota herbam, cujus Pauſanias in Corinthiacis meminit, referri poſſit. Nam iſtic, Pęderotis folium minus quàm Eſculi, φήγου, majus quàm Ilicis eſſe refert, figuram illi ineſſe querni folij, atque alterâ parte nigricans, alterâ album, cujus color foliis Populi rectè comparari poſſit: certè noſtræ ſtirpis folium aveis â parte incanum, populi albæ folij alteram partem candore valde imitatur. Nihil ſtatuo, ſed preſſius iſta conſiderandi anſam ſtudioſis duntaxat præbeo.

Facultates. TEVCRIO porrò, Dioſcorides has facultates tribuit. Recens cum poſcâ, aut aridi fervefacti jus, potu lienem potenter abſumit: lienoſis cum aceto & ficis illinitur, item ſerpentium morſibus ex aceto ſolo, ſine ficis.

CHAMÆ-

CHAMÆDRYS. CAP. XLVI.

AFFINES sunt Teucrium & Chamædrys, atque adeò affines, ut Veteres, Teucrium etiam Chamædryn, contrà, Chamædryn Teucrium appellarint, propter eam quæ inter utramque est similitudinem: sed nec facultates dissimiles. *Teucrij & Chamadryos affinitas.*

CHAMÆDRYS autem, de qua nobis nunc sermo, quæque ferè omnibus nota jam est plurimis regionibus est familiaris. frequentissima etiam in Vngariâ, Stiriâ, Austriâ, vicinisque Provincijs: nulli enim agrorum paulò editiore loco sitorum, nulli vinetorũ sunt margines, qui eâ non abundent: sed & interdum, secundùm publicas vias, gramineis locis nascitur. Duorum porrò est generum. *Chamadrys vulgaris duorum generum.*

Chamædrys vulgaris, sive II.

Chamædrys III. sive montana.

VNA, vegetior & uberior, longioribus, crassioribúsque virgis, amplioribus & succulentioribus foliis, longiore florum comâ, majoribúsque & dilutius purpurascentibus floribus. *Major.*

ALTERA, minor, gracilioribus virgis, minoribus foliis, breviore florum comâ, & minoribus saturatiúsque rubentibus floribus: vulgatior etiam, ex quâ videlicet in pleriísque Angliæ locis, arearum in hortis spatia clauduntur. *Minor.*

Istam candido flore variantem, apud Monasterium Holtzkirche, infra Wirtzburgum, dum Noribergâ Francofurtum anno M. D. LXXIX. proficiscerer, mense Iulio observatam eruebam. *Chamadrys minor alboflora.*

Omnium autem radix latè serpit, lanugine pubescunt virgæ, quæ humi diffusæ, fibras plerumque agunt, & serrata sunt folia.

CETERVM elegans aliud genus invenitur, quod dodrantalibus interdum serpit ramulis, colore ex fusco rubente præditis, duris, lignosis, foliis nullâ serie eos ambientibus, Chamædryos legitimæ folia referentibus, sed paulò minoribus, & subtus incanis, gustu admodum adstringente & exsiccante: flores illi in oblongis pediculis hirsutis singulares, albi, sex, ut plurimùm, interdum etiam octonis aut denis (adeò pro loci natalis ubertate aliquando luxuriat) foliis constantes, Cisti fœminæ floris pænè magnitudine, multis staminibus in medio præditi, inodori: quibus decidentibus, villosum succedit semen, quale ferè Caryophyllatæ alpinæ aureo flore, libro V. describendæ: radix est dura, lignosa, in diversa tendens, & quibusdam nigricantibus fibris stipata: quin & interdum, humi procũbentes & sparsi rami, *Chamadrys alpina.*

Chamædrys quorundam silvestris.

Ocimum Indicum.

Natales

Nomina.

Herba cervi.

Leucas montana.

Facultates.

Chamædrys silvestris.

Ocimum Indicum.

fibras agunt, ut integri nonnumquam cespites eâ tecti conspiciantur.

Frequens est in summis Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis: floret Iunio, nempe solutis istic nivibus, semen ad maturitatem pervenit Augusto, deinde pediculi omnino exarescunt. In hortos translata (ubi, umbroso loco tenuíque solo reposita, aliquamdiu persistit) maturius floret.

GRÆCIS porrò priora duo genera χαμαίδρυς, ἢ χαμαίδρυον, ἢ λινόδρυς, quibusdam etiam τεῦκριον: Latinis Trixago aut Trissago dicuntur: Italis, *Querciuola*; Gallis, *Germandree & Chesnette*: Germanis, Bathengel: Hispanis, *Camedreos*. Tertiam Gesnerus libello de raris & admirandis herbis, in descriptione Montis fracti, Herbam cervi ex quorũdam sententiâ, ni fallor, appellat: & Iosias Simlerus Commentario de Alpibus, Hirtzwurtz & Chamædrin alpinam.

AN verò ad Leucadem, quam Dioscorides Chamædryi subjungit, & ejus duo genera facit, unam ὀρεινὴν, alteram ἥμερον, hæc referri possit, in tantâ brevitate certi aliquid statuere difficile est. Verum quidem est Leucadis montanæ facultates, nonnullis earum respondere, quas Chamædrys obtinet: nam has illi tribuit Dioscorides. Recentem in aqua decoctam, potu tussibus, indurato lieni, urinæ difficultati, incipientibus hydropicis, auxiliari; menses ciere, partus extrahere, lienem ex aceto potam consumere: adversus serpentium venena, ex vino, potu, illitúque efficacissimam &c. Leucadi autem, ut ex vino, contra animalium venena, præcipuè marinorum, opituletur.

VVLGARIS præterea est totâ Pannoniâ, etiam interamni, Stiriâ, Austriâ, Moraviâ, Bohemiáque, planta illa Teucrij generibus quibusdam affinis, quæ passim in Hispanijs, Gallià, Germaniâ, Belgicáque herbosis locis nasci conspicitur, flore cæruleo pulcherrimo, foliis penè Chamædryos & ejus nomine aliquando à vulgo donata, atque etiam in usum recepta: quam nunc plerique Chamędryn silvestrem appellant.

OCIMVM INDICVM. CAP. XLVII.

PLANE novum est hoc Ocimi genus, & semine ex Italiâ missо primùm in Germaniâ natum, anno nonagesimo supra millesimum & quingentesimum.

IN pedalem autem, vel ampliorem altitudinem assurgit, caule quadrangulo, saturè purpurei, ut plurimum, & quasi nigricantis coloris, interdum ex viridi duntaxat purpurascentis, in plures alas, modò in hac, modò in alterâ parte, ex adverso semper sitas, divisо: ad singulos nodos sive genicula, nascuntur ex aduerso ampla folia, duas uncias aut amplius lata, tres longa, petiolis

petiolis longis innixa, in ambitu profundius inciſa & ſerrata, pinguia ſive denſa, & ſuculenta, magnâ ex parte ex atro purpurea, interdum purpureis maculis, majoribus & frequentioribus, vel minoribus & rarioribus duntaxat infecta: ſummus caulis in florum ſpicam deſinit palmum longam, ex atro purpuraſcentem, qui verticillatim per intervalla ſeni eum ambiunt, hoc eſt, ex parvorum foliorum alis utrimque terni, coloris (dum explicati ſunt) albi purpureis venis diſtincti: ſemen in vaſculis, quale in reliquis Ocimi generibus, atrum, rotundum, craſſiuſculum: radix multis capillamentis firmata. Elegans hæc planta eſt, & tota graviter odorata, ut cetera Ocimi genera, illorum etiam inſtar hieme perit: novâ igitur ſingulis annis ſatione adquirenda.

Floret cum reliquis Ocimis, quorum magna eſt varietas.

CLINOPODIVM. CAP. XLVIII.

QVALE ſit legitimum Clinopodium Veteribus deſcriptum, nondum liquet, Neotericis diverſas ſtirpes pro Clinopodio proponentibus. Ad ejus tamen genus aliquod referri poſſe arbitror, quam hîc ſubijciam plantam.

Clinopodium Auſtriacum.

DODRANTALIBVS ea eſt cauliculis, tenuibus, quadratis, duris, geniculatis, quos ex intervallis bina ſimul ad ſingula genicula ſemper ambiunt folia, contrarijs inter ſe pediculis diſpoſita, Serpyllo vulgari ferè ſimilia: ſed magis ad Clinopodij vulgo creditiſive Acini Fuchſij foliorum formam accedentia, minora tamen, & raris crenulis ſerrata, viridia, non injucundi odoris, ſaporis autem aliquantulum acris, ſicut fermè jam dictum Clinopodium: flores ſummis cauliculis ad ſingula genicula profert Clinopodio vulgari non diſſimiles, ſed multò majores, purpureo ſaturo ſeu violaceo colore præditos (tametſi nonnumquam inveniantur albi) antrorſum maxima ex parte propendentes, & converſos: quibus ſuccedunt vaſcula, qualia in dicto Clinopodio, vêtrioſa, in quibus terna aut quaterna nigra ſemina, Calaminthę aut vulgaris Clinopodij ſeminibus æqualia: numeroſas habet radices, duras & multis fibris capillatas. *Clinopodium Auſtriac.* *Varietas.*

Creſcit in montibus, Badenſibus thermis imminentibus, & ceteris vicinis ad Danubium procurrentibus: varijs præterea alijs locis. Floret Maio, ſemen Junio maturum. *Natales.*

NVLLVM vulgare nomen, apud ruſticos illius regionis adhuc invenerat, cùm obſervabam, ego Clinopodium Auſtriacum nuncupabam, quia in ſola Auſtriâ inveniebam: non minùs commodè tamen Acinon Auſtriacum forſitan dixiſſem. *Nomina.*

ILLVD porrò Clinopodium, cujus modò memini, ſive Acinos Fuchſij, vulgare eſt in Pannoniæ, Auſtriæ, vicinarúmque regionum locis aridis. *Clinopodium vulgare.*

PASSIM item in cæduis ſilvis, aut inter fruteta, & ad ſilvarum margines provenit Clinopodium Matthioli: cujus duo genera inveniuntur. *Clinopodium Matthioli.*

1. Vnum enim elatius eſt, majoráque folia, & longiora capitella habet, atque illa ſæpiùs in multas coronas diſpoſita. *Majus.*

Clinopodium vulgare.

Clinopodium Matthioli.

Minus. 2. Alterum humilius, minoribus folijs, & brevioribus capitellis præditum eſt. Folia, & quadranguli caules utrique incanâ lanugine pubeſcunt, flos purpuraſcit, radix multis fibris capillata ſerpit. Vtrumque Iunio floret.

Calamentũ inodorum. SVNT qui Calamentum inodorum appellant, tametſi omnino inodorum non ſit cenſendum, quandoquidem interdum odore quodam non ingrato nares perfundat. Non deſunt qui Acinon vocare malint, ſed Dioſcoridei Acini hiſtoria refragatur.

Acinos.

CETERVM quia in Acini mentionem incidimus, minimè prætermittenda mihi videtur elegans quædam plantula, quam anno M.D.XXCI. menſe Iulio florentem in Angliâ obſervabam, dum commodum navigandi tempus expectans, ad Ill. Dn. de Cobham, Garterij ordinis Equitem, & quinque portuum Præfectum proficiſcerer: nullam enim hactenus videre memini, quæ ad ἀκῖνα Acini Dioſcoridis hiſtoriam meo judicio magis accedat.

Acinos Dioſcor forsè. PAVCOS habet illa ramulos dodrantales, tenues, ſiccos, ſubrubentes, quadrangulares, frequentibus nodis cinctos, ad quos bina ſemper ex adverſo ſita foliola naſcuntur, Fuchſij Acino non diſſimilia, ſed minora & ſucculentiora, neque in ambitu ſerrata, Clinopodij Auſtriaci folia valde referentia, grati cujuſdam odoris & Botrym quodammodo referentis, ſed non adeò validi & gravis: ſummos ramulos exornant verticillatim diſpoſiti utriculi, quales in Acino Fuchſij, deinde ſimiles penè floſculi, magis tamen ex cæruleo purpuraſcentes.

Facultates. HAS autem facultates Dioſcorides ſuo Clinopodio tribuit. Bibitur herba, & ſucci ejus decoctum, ad convulſa, rupta, ſtrangurias, ſerpentium ictus: menſes & partus pellit: & penſiles verrucas, quas achrocordonas vocant, ejicit, aliquot diebus potum: alvum ſiſtit decoctum ad tertias, potúmque, ex vino, ſi abſit febris, febrim autem ſentientibus, ex aquâ.

Acino verò iſtas. Menſes & alvum pota ſiſtit: illita, panos, ſacrúmque ignem ſanat.

TRAGORIGANVM. CAP. XLIX.

DVo Tragorigani genera ſtatuit Dioſcorides, quibus binas perſimiles plantas, (niſi judicium me fallit) in Hiſpanicâ meâ peregrinatione videre memini: deindè tertiam, quæ ad Secundum genus reduci poteſt.

Tragoriganum I.

Tragoriganum II. altera ſpecies.

Tragoriganum alterum.

PEDALI, aut ſeſquipedali altitudine fruticat Prior, multis tenuibus & lignoſis ſurculis, atque circum illos folia ad ſingula internodia bina ex adverſo reſpondentia habet, minora quàm ſint Majoranæ folia, mediæ inter Origanum & Seryllũ ſilveſtre magnitudinis, omnino incana, odoris jucundi, & acris ſaporis: flores verticillatim extremos ſurculos ambiunt, vel illis etiam inſident exigui, candidi, ſemen minutum in calículis ſuis occultatum gerentes: radix lignoſa multis fibris capillata. Tota odorata eſt, & ſemper virens. *Tragorig. biſp. I.*

MINORES ſunt Alteri ſurculi & candidiores, tenuiora longioráque folia, aliquantulum incana, acris guſtus: odor minus jucundus quàm in Priore: flores etiam verticillatim circa ſummos ramulos naſcũtur ex utriculis prodeuntes, majores alijs & galeati, candidi: ſemen obſervare non potui: radix priori ſimilis, lignoſa, dura, multifida. *Tragorig. biſp. II.*

TERTIA, quæ Secundæ genus, neque formâ, neque magnitudine valde ab illâ differens invenitur, ſurculis tamen nigrioribus, magis hiſpidis & atris foliis, atque flore minore, purpureo. Vtraque etiam perpetuò viret, ſed poſterior hæc longè odoratior, eâ, quæ album florem fert. *Tragorig. biſp. III.*

Prior multis Hiſpaniæ locis provenit, aridо & petroſo ſolo, cum Stœchade permiſta: nunc etiam inquilina facta multorum hortorum, cùm in Gallià, tum in Angliâ & Belgicâ. *Natalis*

gicâ. Alterius utramque ſpeciem ſolo Valentino agro obſervabam Martio florentem, & ſponte naſcentem. Quæ verò purpureum florem gerit, in Belgicis hortis mihi etiam poſtea conſpecta, & quibuſdam Germanicis, ſed vix iſtic hiemem ferens.

Nomina. Τραγορίγανος Græcis utrumque genus dicitur: Tragoriganum Latinis: Secundum etiam à nonnullis πράσιον, Praſium, quod nomen fortaſſe ſecundæ ejus ſpeciei conveniet. Caſtellani primum *ſartilla* vocant: quo nomine alterum utrumque vulgo appellent, non intellexi.

Clinopodium Marum Helenii donat. Theoph. Non deſunt etiam qui priorem plantâ nominent Clinopodium: plerique tamen pro Maro habent, aliqui Helenium Theophraſti eſſe augurantur, cujus tolũ nomen apud illum Auctorem extat inter odoratas plantas cap. 1. & VI. libro VI. Plantarum Hiſtor. Iſtius ſemen aliquando communicatum Illmo Cattorum Principi Wilhelmo, Ambræ dulcis nomine, ex quo natæ ipſi plantæ, quarum unam deinde ſiccam cum ſeminis ejus aliquâ parte, Viennam ad me pro ſuâ clementiâ mittebat.

Ambra dulcis.

Facultates. TRAGORIGANVM autem excalfacere, urinam ciere, menſes trahere, decocto poto bilem ejicere, henoſis ex aceto bibi, & contra ixiæ venena ex vino: peripneumonicis, tuſſientibus, ex melle in eclegmate dari ſcribit Dioſcorides. Gratam ac mitẽ eſſe ejus potionem: quare cibum faſtidientibus, & ſtomacho acida ructanti imbecillóque tradi: tumores cum polenta illitum diſcutere.

HYSSOPVS SPICATO FLORE. CAP. L.

Hyſſopi vulgaris varietas. HYSSOPI illius vulgaris qui in omnium hortis alitur, tria inveniri genera, colore floris duntaxat inter ſe variantia, etiam hortulani norunt, vulgatiſſimum, cæruleo; bina alia, vel niveo, aut rubeſcente, quæ ſatione in eum qui cæruleum fert florem ſæpiſſimè degenerant, licet nonnullæ plantæ matris colorem adquirant.

Hyſſop. hiſp. minor. ALVIT aliquando Belgica aliud genus humilius & tenerius, hiſpanico ſemine natum, alioqui formâ non multum differens à vulgari, cæruleis floribus, quod *yſopillo* vocabant, quia nimirum ſemen, ex quo natum, tali nomine inſcriptum fuiſſet. An verò id genus iſtic etiam nunc alatur, me latet.

Hyſſopus anguſtifol. ſpicato flore.

Hyſſop ſpicato flore.

Hyſſop. vulg. comoſ.

NVNC Quintum quoddam genus invenitur, non quidem à me conſpectum: ſed ejus icon ad me miſſa, (cum tenellis ipſius ſtirpis ramis ſpiçâ ſuâ florum onuſtis) Hyſſopi ſpicato flore nomine, Londino uſque, ab optimo viro Iacobo Gareto juniore. Valde autem fruticat hoc genus, nec minùs quàm vulgare ſuis virgis ſe propagat, quæ ſeſquipedales interdum ſunt, dura, lignoſa, in multos, virides, tenuéſque ramos diviſæ, quos obſident anguſtiora quàm in vulgari folia, viridia, calidi guſtus, alternis & ex adverſo inter ſe naſcentia: ſummi rami deſinunt in ſpicam florum illos verticillatim ambientium, vulgari forma ſimilium, minorum tamen: coloris cærulei: radix dura, lignoſa, multifida, plurimíſque capillamentis firmata, ex quâ etiam plures naſcentes virgæ humi interdum procumbentes, fibras agunt. Tota planta, ſi digitis atteratur, ódorata eſt. Similem deinde plantam nactus ſum munere honeſti & optimi viri Wilhelmi Parduyn Middelburgenſis.

MEMINI & aliud Hyſſopi genus videre in Angliâ, anno reparatæ ſalutis humanæ M.D.XXCI. vulgari non admodum diſſimile, ſed quod ad Quartum illud genus hiſpanico ſemine natum magis accederet, exceptis ramulis, qui in virgarum faſtigio numeroſi in latam comam ſpargebantur: propterea Hyſſopi comoſi appellationem indebam. Id genus tum temporis Viennam transferre volebam, ſed in itinere mihi corruptum.

THYMVM.

THYMVM. CAP. LI.

Thymum legitimum.

SVFFRVTEX est Thymum, pedem interdum altus, multis ramis lignosis, tenuibus, & candidis præditus, quos per intervalla ambiunt folia sibi invicem opposita, angusta, tenuia, candicantia, acris gustus, quæ quibusdam locis hieme decidunt: nam ubicumque sponte nascentem hanc plantam inveniebam, seu hieme, seu veris initio, folijs viduam conspiciebam: sed utrimque ab exortu & vestigijs foliorum, prominebant veluti oblonga capitella, instar eorum quæ in Origono Oniti sunt, ex tenellis foliolis viridibus congesta, adeò confertis & numerosis, ut unicum longiusculum folium appareret: ipsa capitella cum floribus in planta virente observare non potui, jam enim deciderant, sed illorum duntaxat vestigia summis virgis sive ramulis, in omnibus plantis conspiciebam. Hispali autem, ubi maximus est ejus proventus (nam aliud Thymum non norunt) magni ejus jam resiccati fasciculi demonstrati sunt cum suis folijs & longiusculis capitellis suos purpurascentes flores adhuc retinentibus, gratissimi odoris: illo enim in aquâ decocto utuntur ad dolia, quibus vinum asservatur, eluenda & repurganda: non minoris etiam usus est ad concilianda m odoris gratiam ijs vasis, quibus conditæ uvæ asservari solent. *Thymum legitimum.*

Ceterum non modò circà Hispalim copiosè nascitur, sed Gadibus etiam, quâ parte insula ponte jungitur continenti, totâ insuper Bæticâ in maritimis collibus meridiei obversis. *Natales.*

THYMVM verò vulgare, quod nonnulli durius cognominant, quóque, teste etiam Plinio libro XXI. cap. X. Naturalis Historiæ, lapidei campi in Narbonensi Provinciâ referti sunt: & mediterraneis (quemadmodum Salmanticensi agro) & alijs Hispaniæ locis, sponte crescit gracili & salebroso solo, nunc purpureo, quale in Narbonensi Gallià, & Aquitanicâ, nunc albicante flore. *Thymi vulg. varietas.*

PRIMVM, Dioscoridis Θύμος est, Latinorum etiam Thymus aut Thymum, Bæticis *tomillo* simpliciter, mediterraneis Hispaniæ ignotum, atque etiam universæ Galliæ. Alterum, Plinij thymum nigrius esse videtur, & illud quod Dioscorides cap. de Epithymo durius appellat: nam in hoc, cùm in Hispanijs, tum in Gallià Narbonensi, cuscutam illam vulgarem delicatulam rubris filis copiosè nascentem & capillamentis se illi implicantem colligere memini. Castellani hoc thymum *tomillo salsero*, aut *salsero* simpliciter: Galli, *du thym*: Itali, *Thymo*: Germani Thimus oder welscher Quendel appellant. *Nomina.*

DIOSCORIDE autem teste, thymum cum aceto & sale pituitam per alvum detrahit: ejus decocti jus prodest orthopnoicis, & anhelatoribus, tineas ventris exigit, menses, partus & secundas pellit, atque urinas ciet: cum melle in eclegmate faciliores efficit exscreationes: recentes tumores discutit, cum aceto illitum: concretum sanguinem dissolvit; verrucas pensiles tollit cum aceto: ischiadicis cum vino & polenta impositum subvenit: hebetibus oculis in cibo prodest, &c. Pares illi facultates tribuit Plinius: insuper addit, dari comitialibus, quos correptos olfactus excitat thymi: viris contra inflationes cum melle & aceto, & si venter turgeat, testésve, aut veficæ dolor exigat: articularibus morbis & luxatis, tritum ac lanæ insperstum ex oleo imponitur: dant & potionem articularibus morbis trium obolorum pondere in tribus cyathis aceti & mellis. *Facultates.*

THYMBRA

THYMBRA legitima. CAP. LII.

Thymbra legitima.

Thymbra historiæ.

Serpillum silvestre Zygis Dioſc.

THYMO subijciemus Thymbram legitimam, primùm mihi conspectam & exactè notam anno reparatę salutis humanæ nonagesimo quinto supra millesimum & quingentesimum, ut quæ mihi illo ipso nata, semine à Doctissimo reíque herbariæ peritissimo viro Honorio Bello è Cretâ usque misso, ubi Cydoniæ Medicam artem exercet.

MVLTIS ea ramis statim à radice fruticat, Thymi instar, quadrãgulis, subasperâ lanugine obductis, purpurascentibus, quibus innascuntur alternatim semper ex adverso ramuli, foliis eadem serie digestis onusti, Thymi genuini foliis pęnè similibus, subhirsutis, odoratis, medij quodammodo inter cunilam & Thymum odoris, acriusculíq; saporis: summos ramos verticillatim ambiunt aliquot capitula multis foliolis constantia, inter quæ calículi, è quibus emergunt suaviter purpurascentes flosculi, Thymi flosculis similes, in quatuor lacinias divisi, quarum infima latior est & repanda, suprema etiam lata, sed brevior, reliquæ duæ minores, prodeuntibus è medio quinque staminulis candicantibus, quorum apices fusci coloris, & medio stilo bifido. Octobri & Novembri duntaxat flores protulit, eã ob causam nullum semẽ præbere potuit: è quo tamen nata planta, pusillum, nigrum, Thymi seminis instar: radix dura, lignosa, quam apud nos perennem futuram, vix mihi persuadere possum, licet rami procumbentes fibras egerint.

Nomina.
Θύμβρα.
Θυμβρί, Θρυβί.
Facultates.

GRÆCVM nomen Θύμβρα, Latinum Thymbra: Cretenses etiam num hodie Θυμβρί & Θρυβί appellant. Dioscorides easdem illi facultates tribuit quas Thymo, si eodem modo sumatur. Paulus autem, siccare & calefacere in tertio ordine scribit; hinc oleum in quo decoquitur, rigores febriũ circuitu remeantes discutere, flores idem præstare, quorum decoctum menses cieat & fœtus extrahat.

SERPYLLVM. CAP. LIII.

Serpyllũ vetus duplex.

SERPYLLI duo genera Veteres fecerunt Sativũ & Silvestre. Sativum à serpendo dici tradit Dioscorides: silvestre non serpere, sed in altum crescere. Plinius contrà lib. xx. cap. xxii. Silvestre serpere scribit: Sativum non serpere, sed ad palmi altitudinem increscere.

Serpyllum Zygis.

SERPYLLVM autem silvestre Zygis appellatum, quale Dioscorides describit, observabam, ni fallor, in Castella veteri, ijsdem

Serpyllum vulgare repens.

Serpyllum Pannonicum 1.

ijsdem locis cum Thymo duriore sive nigro, cui perquam simile est figura, ramis, altitudine & radice: folia verò paullò latiora habet quàm Thymum, minus odorata, sed gravius nonnihil olentia, utpote quorum odor ferè sit inter Abrotonum & Stœchadem medius: in virgis item ramulos, qui floribus verticillatim nascentibus vestiuntur, coloris ex albo purpurascentis: qua florum dispositione & odore, à Thymo discerni penè duntaxat potest. Minor est præterea ejus acrimonia quàm Thymi, quippe quæ aliquid adstrictionis admistum habeat.

Floret cum Thymo duriore, & perpetuo etiam viret.

CETERVM præter hoc, aliud est silvestre, quod vulgariter crescit in omnium quas adij Prouinciarum nudis collibus, gramineis campis, aut ficcioribus pratis, viarumque herbosis marginibus. Ejus historia cùm à plerisque sit descripta, minimè retexendam ducimus: iconem tamen subijcimus, atque tria alia genera mixtim cum illo in Vngariâ, Austriâ, & Moraviâ nascentia, hoc capite describere instituimus, quia ab alijs non esse observata video. *Serpyllum vulg.*

PRIMVM est admodum simile vulgari in omnibus, ut opinor, Europæ Provincijs occurrenti: crassiora tamen & magis atra habet folia, quæ trita, citrij mali, vel melissophylli odorem referunt, & capitella paulò majora, magisque purpurascentia, similibus tamen flosculis prædita: crassiores ramulos, quadrangulos, palmares, per terram tusos, ad singula internodia fibras agentes: radicem verò lignosam, multifidam, fibrosámque, numerosos proferentem caulículos, summâ tellure in orbem sese spargentes. *Serpyll. Austr. citrij odore.*

ANGVSTIORA Secundo sunt folia, paulóque longiora, viridia, glabra, rarius per caulículos sparsa, bina semper ex adverso, sed alternis, nascentia, quemadmodum magnâ ex parte in ceteris stirpibus quæ quadrangulo sunt caule, aut virgis: cauliculi frequentes, tenues, longi, humi fusi, & subinde ad internodia fibris sese firmantes, oblonga, mollia, & veluti spicata in summo ferentes capitella, flosculis, vulgari æqualibus, referta: radix lignosa est, dura, & multifida. Tota planta aut nucis juglandis foliorum odorem quodammodo refert, *Serpyll. angusto glabroque folio.*

refert, interdum nullo manifesto odore prædita deprehenditur: soliè mutatione, an cuiæ variantis afflatu id accidat, me latet.

Serpyllum Pannonicum III.

Serpyll. angusto lanugino-soq; folio.

Tempus.

Nomina.

LATE serpit Tertium genus, & magnos cespites nonnunquam occupat. Nam licet duram & lignosam habeat radicem, ut præcedentia genera: tenues tamen, quos in circuitu spargit, caulículi, subinde fibras agunt, quę temporis successu, in radices non minùs duras & lignosas evadunt, quàm sit primaria, atque alios deinde fundunt in ambitu cauliculos foliis non minùs quàm proximè præcedentis, oblongis, & ijs quidem angustioribus, præditos, incanâ mollique lanugine pubescentibus: longa in summis cauliculis capitella à secundi generis longo glabróque folio capitellis non differunt, & similibus flosculis plena sunt: semina in villosis rufescentibus utriculis parva, rotunda, fusci coloris. Tota stirps pineum quodammodo sive resinaceum odorem trita refert, & calido gustu est.

Omnia hæc genera eodem tempore florent, mense videlicet Iunio: natales jam ante diximus.

DIOSCORIDI ἕρπυλλος ἄγριος καὶ ζυγὶς vocatur quod primum descripsi: Latinis Serpyllum, & Plinio quidem domesticum quod serpere negat: vulgare autem passim nascens, etiam Serpyllum ab omnibus appellatur: quo nomine, alia quæ subjeci in Austriâ & vicinis Provincijs nascentia, donari poterunt: nam, quantum ex temperamento conijcere licet, similibus etiam facultatibus erunt prædita, aut certè non multùm inferioribus.

Facultates.

SILVESTRE autem sativo efficacius esse, magis excalfacere, & ad medendi usum aptius esse testis est Dioscorides: proinde menses trahere, urinam potu ciere, torminibus, ruptis, vulsis, & jocinoris inflammationibus auxiliari; adversus serpentes, potu illitúve: capitis dolores mulcere rasaceo incoctum, & in aceto madefactum: maximè verò lethargicis & phreneticis convenit. Cruentos vomitus sedat succus drachmis quatuor ex aceto potus. Plinius addit ex aqua bibi ad jocinoris dolores: folia obolis quatuor dari ad lienem ex aceto: ad cruentas excreationes teri in cyathis duobus, aceti & mellis.

Dioscoridis emendatum.

Ceterùm in Serpylli descriptione apud Dioscoridem, mendum esse suspicor in his verbis, φύλλων περίπλεα ὁμοίων πηγάνῳ, legendúmque ὀριγάνῳ arbitror: nam quæ affinitas foliorum Rutæ cum Serpylli foliis? accuratiùs hic locus considerandus.

POLIVM.

POLIVM. CAP. LIIII.

PLVRA quàm Veteres tradiderint nunc inveniri Polij genera certum eſt, eáque vel ſurculorum firmitate, vel foliorum amplitudine, vel florum varietate, atque inſuper totius ſtirpis colore inter ſe differentia. *Polium varij genera.*

Polium montanum I. Polium montanum III.

VNVM, palmares aut ampliores, ex eadem radice lignosâ & durâ producit cauliculos, in multas alas diviſos, humi ſparſos, quos diſpoſito ordine, & ex adverſo, ſemper tenera ambiunt folia, longiuſcula, anguſta, oris in externam partem reflexis, & leviter denticulatis, adeò ut vix, niſi diligenter obſervantibus, denticuli appareant, incanis: è quorum exortu alia numeroſa prodeunt foliola magis tenella & incana: Summis ramulis capitella fert ex multis caliculis caneſcentibus & tomentoſis congeſta (unde flos emergit albus) & quæ ſemen continent per maturitatem nigricans, ſubrotundum, ſatis magnum pro plantæ teneritate. Tota planta ſuaviter olet, cum gravitate quadam non injucundâ. Februario & Martio florentem obſervabam. *Polium I. albo flore.*

MVLTIS Alterum fruticat ramulis, ſuperiore firmioribus, non humi fuſis, ſed erectis, rotundiuſculis, incanis, palmaribus, plerumque etiam longioribus: folia ſuperiore anguſtiora, frequentiora, ex intervallis contrario ſitu ramulos ambiunt, extremâ parte duntaxat dentata, ſed minùs quàm in Primo: majora in ſummis ramis habet capitula longioráque, latiora tamen, neque adeò compacta, in quibus flos etiam albus, deinde ſemen priori ſimile. Non minùs odorata eſt hæc planta, quàm prior. Aprili floret, interdum etiam Maio. *Polium II. albo flore.*

TERTIVM genus mediæ eſt inter primum & ſecundum magnitudinis, minùs fruticoſum, minúſque firmis ramulis ſecundo, firmioribus autem primo: nam partim procumbentes eos habet, partim etiam erectiores, omnino incanos, magis etiam quàm primum: folia item utroque ampliora, & tota candida: tenelli tamen ramuli capitella ſua jam protrudere incipientes, cum ipſis folijs flaveſcente lanugine obducuntur, perinde ac ipſa integra *Polium III. flave flore.*

integra oblonga capitella, quæ tandem luteum florem proferunt: semen autem alijs simile, ut posteà ex eo quod apud Belgas alebatur deprehendi. Florebat verò natali loco Martio mense, apud Belgas serius.

Polium VI. flore ex albo pallescente.

EX istius porrò semine in Belgicâ nato, & à Generoso Viro Ioanne vander Dilft p. m. amico singulari, Viennam Austriæ ad me misso, natæ sunt mihi istic plantæ, quæ, altero à satione anno, flores mihi protulerunt, non eos quidem luteos, sive pallidos, quales mater, sed modo candicantes, modo interius pallescentes & foris exalbidos, comámque etiam non minus quàm folia canescentem, vel levissimè pallescentem: alioqui, latioribus & in ambitu crispis incanisque folijs, & candidâ lanugine pubescentibus virgulis, matrem referebant, quæ ut plurimum in majorem longitudinem excrescentes, humi fusæ erant, minores verò surrectæ.

Hoc genus aliquot annis in hortulo, quem Viennæ colebam, conservavi, leviter adversus hiemis injurias tegendo tenerioribus abiegnis ramis: sed aspera illa anni M. D. XXCVI. hiems corrupit, cum selectissimis alijs (ut aliquoties memini) stirpibus.

Polium montan. v. purpureo flore.

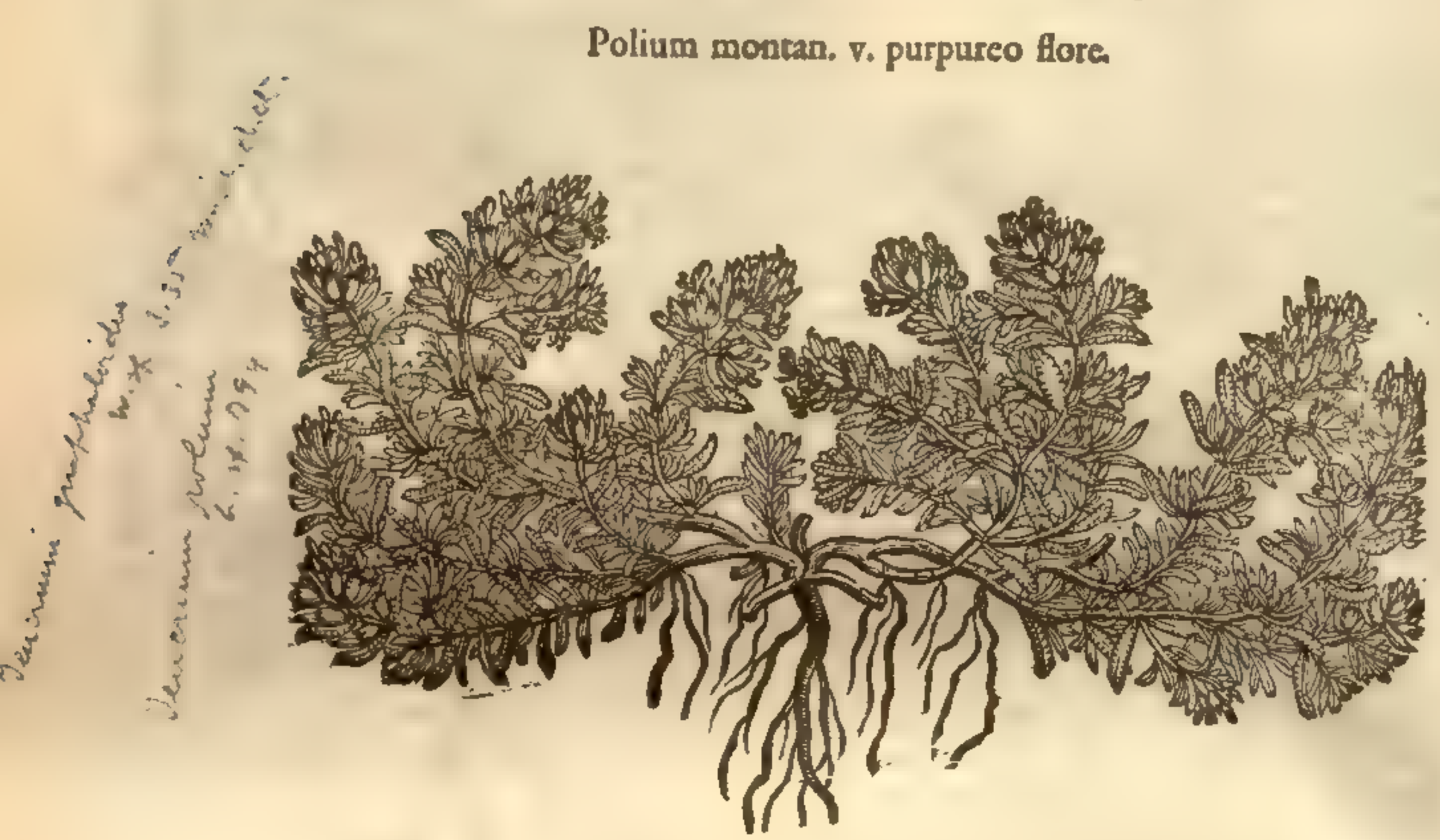

Polium V. purp. flo.

QVINTVM prorsus tenellum est, exilibus & dodrantalibus ramulis, humi fusis, multâ lanugine candidâ tectis, qui subinde ad nodos radices agunt: folia illi sunt mediæ inter primum & secundum genus magnitudinis, breviora tamen, denticulata, valdéque tomentosa, quæ adeo causa est ut in tenellis folijs nulla dentium vestigia conspiciantur, nisi à diligenter observantibus: capitella superioribus paulo minora, totáque tomentosa, in quibus flos purpureus.

Polium VI. albo flo.

SOLA teneritas stirpis, & floris varietas inter proximè descriptum, & Sextum hoc genus, discrimen facit, quod albis floribus est præditum. Vtrumque enim genus nihil ferè nisi tomentum sunt, & odoris suavitate reliqua genera superant. Vtrumque suis floribus onustum Martio reperiebam; nec differentiam animadvertissem, nisi floris color, diligentius conferendi singulas plantas, ansam præbuisset.

Polium VII. albo flo.

MVLTAS ex eadem radice promit Septimum Polij genus virgulas, primi generis virgis similes, sed breviores & magis fruticosas, supra terram sparsas, folia in his per intervalla, bina semper inter se opposita, Libanotidis coronariæ folijs ferè æqualia, minora tamen, supernè viridia, infernè canescentia, nullis crenis per oras notata, amari gustus & iucundi quidem odoris, attamen minus grati, quàm qui in legitimi Polij montani folijs percipitur: florem extremis ramulis gerit copiosum, album, alterius Polij floribus formâ non absimilem, non tamen spicæ instar crescentem, sed veluti in caput congestum: semen deinde in vasculis exiguum, nigricans: radix illi dura, lignosa, multifida, multis capillaribus fibris prædita.

Quia porrò illius iconi, quam in Pannonicis Observationibus exhibui, nulli flores additi fuerant, sed sola vascula semen continentia, aliam iconem adijcere volui, in qua quidem flores

Polium VII. cum flore.

Polium Pannonic. VII. cum semine.

Polium montanum VIII.

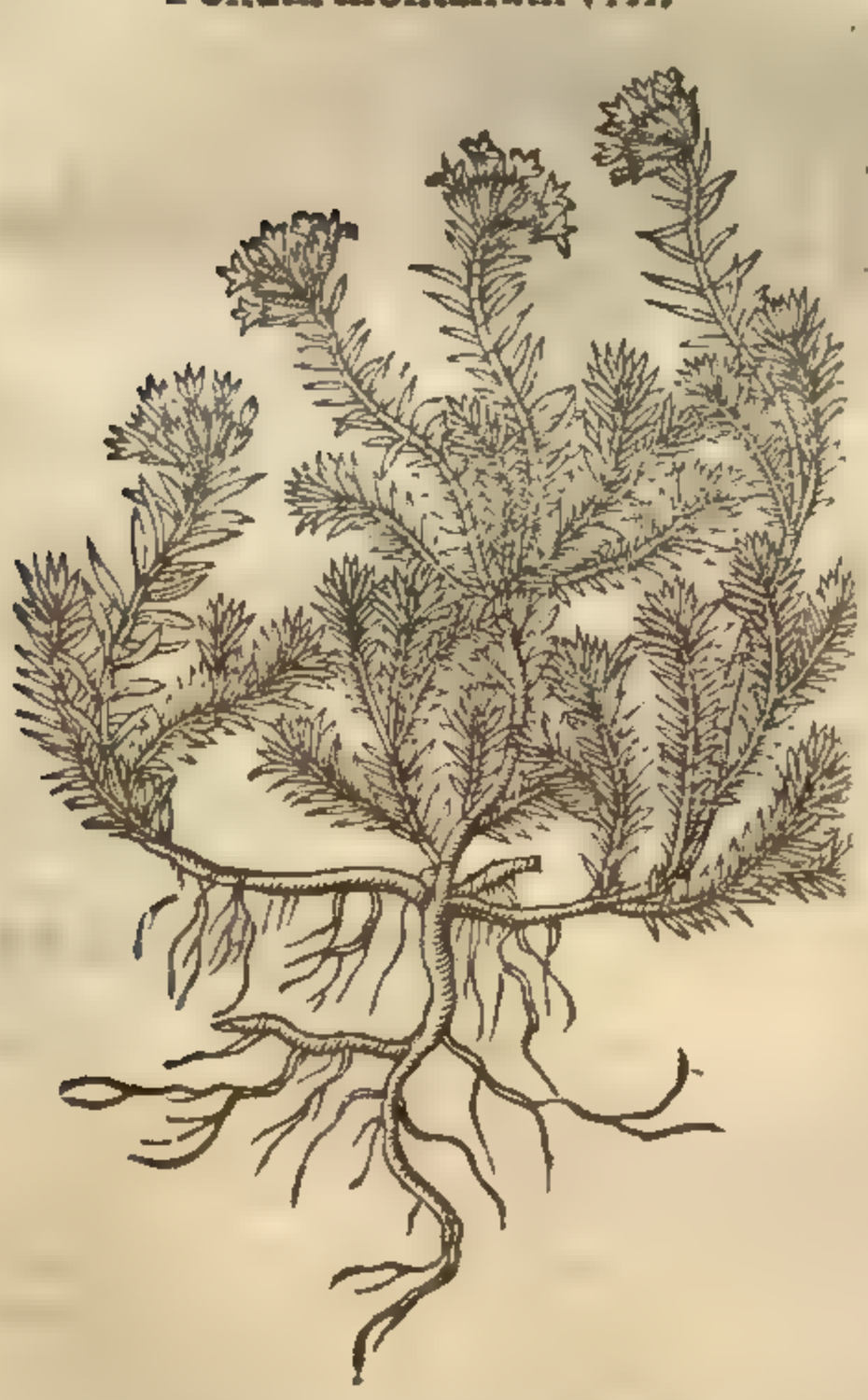

dem flores benè expressi: gravius autem peccatum in foliorum præposterâ serie, quæ temerè per virgulas sparsa esse non debent, sed alternatim ut in ceteris generibus disposita.

Polium VIII. albo flor: minimum.

SED etiam est Octavum quoddam genus omnium minimum, duarum unciarum longitudinem vix superans, exilibus ramusculis, in quibus, non minùs quàm in superioribus ordine & ex adverso opposita nascuntur foliola duriora, breviora & angustiora non denticulata: ramulis insident terni aut quaterni flores albi, superiori forma similes, sed minores: hujus semen non observavi, sed Septimo generi simile esse puto: radix etiam fibrosa est, & vivax natali solo. Nullâ verò odoris gratiâ commendabilis est hæc planta. Floret autem seriùs, Iunio videlicet.

Neutram harum postremarũ stirpium, licet sæpiùs cum suis cespitibus in hortum translatam, umquam cicurare potui, sed cónsueto pabulo destitutæ, semper corruptæ sunt.

Natalis.

Primum, nascitur in maritimis Bæticæ, Valentiníque Regni, & Narbonésis Galliæ. Alterum, non nisi in mediterraneis Hispaniæ observabam, solo exili & petroso, in collibus crescens. Tertium, regno Granatensi & Valentino. Quartum, semine Tertij

nc Tertij mihi natum Viennæ Auſtriacæ, ut paulò antè dixi. Quintum & Sextum, Murciano regno duntaxat inter Lorca & Velez el rubio, in acclivitatibus tumulorum arenoſorum. Septimum copioſè invenitur in aſcenſu montis Hamburgenſis, qua parte Auſtriam ſive Septentrionem ſpectat, octo infra Viennam milliaribus: ſed multò abundantiùs in monte Badenſibus Auſtriacis thermis imminente, alijſque montibus ſiccis & ſalebroſis, inter ſaxa, quibus delectari videtur: in tenui tamen ſolo (montium videlicet) unde graminei ceſpites exempti ſunt, longè uberius provenire ſolet. Octavum, naſcitur publica via agro Viennenſi: id etiam, aut certè illi valde ſimile, in Allobrogum collibus, Lemano lacui vicinis, & meridiei obverſis aliquando obſervare memini.

Nomina. DICITVR hæc planta Græcis πόλιον, Latinis Polium; Primum genus, ad Dioſcoridis montanum, quod ipſe ὀρεινὸν & τευθριον vocat, referri poſſe videtur: hoc Bætici *oſſuna* appellant. Alterum, ad ejus ſecundum genus, quod fruticoſius priore eſſe dicit, non tamen minus odoratum primo: id Hiſpanis dicitur *altamiza*. Tertij, nullum nomen vulgare intellexi. Quintum & Sextum, incolæ Chamæpityn eſſe putabant: vulgare autem nomen apud incolas erat *çamarilla*. Thermarum accolæ Septimum *wilde Roſmarin*, hoc eſt, ſilveſtrem Rorem marinum nuncupabant.

Facultates. CETERVM Polium viſcera obſtructionibus liberat, urinam & menſes ciet, in antidota miſcetur, ſuffitum & ſtratum ſerpentes abigere, illitu vulnera glutinare creditur.

Polij ramuli ut pangãtur. ILLVD porrò rei herbariæ ſtudioſos obiter admonitos volo, omnis generis Polij ramulos in terram umbroſo loco depactos, ſine difficultate radices agere, modò ipſa terra benè ſubacta, & repurgata ſit: ut in aliquot ejus generibus periculum feci.

FINIS LIBRI TERTII.

CAROLI

CAROLI CLVSI
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ
LIBER QVARTVS.

SED nec Scabiosarum & Asterum, aliarúmque quarundam illis similium, inelegantes sunt flores: eam ob causam, Quarto libro erunt comprehendendæ, cum nonnullis quæ non injucundo, & alijs quæ gravi odore præditæ sunt. His adnectentur Sedi genera, congeneres illis stirpes, & aliæ crassâ tuberosáque radice donatæ.

SCABIOSA. CAPVT I.

MAGNA sane est Scabiosarum varietas: nam nullas Prouincias adire memini, in quibus ejus aliquod peculiare genus non invenerim, ut ex ijs lucubrationibus quas in lucem antea emisi, atque etiam in hac Stirpium Historiâ videre licet.

PRIMVM locum dabimus Scabiosę majori Hispanicæ, quæ folia, vulgaris Scabiosæ majoris foliis similia habet, laciniata videlicet, altè incisa, mollia, lanugine pubescentia: caules nodosos, rotundos, interdum cubitales, è quorum geniculis folia inter se opposita: summis ramis capitula insident è multis caliculis membranaceis & paleaceis composita, qui singulares flores continent candicantes, quibus deciduis, in medio quasi singulorum caliculorum umbilico, exigua quædam stella subnigra conspicitur, quatuor, quinque, aut sex interdum radiolis constans: paulatim verò hi caliculi excrescentes expăduntur, donec semen hirsutum & crassum (quo caliculi sustinentur) matureścere incipiat: radix candida, crassa, vulgari similis. *Scabiosa major Hispanica, sive I.*

Crescit iuxta Vinearum margines & semitas, locisque incultis agro Salmanticēsi, per reliquam etiam Hispaniam, haud dubiè & in alijs calidioribus regionibus. Floret istic mense Iunio. Apud Germanos verò, qui illam semine ex Italiâ misso interdum natam colunt, serius; sed cùm magnâ ex parte circiter Autumnũ flores præbere soleat, plerumque inane succedit semen, (licèt aliquando benè maturum colligere meminerim) & subsequens hiems stirpes corrumpit. Vidi tamen qui ramis in terram demissis propagare & conservare studuerunt: sed operam luserunt. *Natalem.*

ALIA invenitur ei persimilis, & solâ magnitudine differens: est enim per omnia minor, folia tenuius incisa, caliculi & flores minores ex cæruleo purpurascunt. *Scabiosa minor Hispanica, sive II.*

Ijsdem cum superiore locis nascitur, atque eodem etiam tempore floret, & semen ad maturitatem perducit.

TERTIAE cubitales sunt caules, rotundi, nodosi sive geniculati, nonnihil hirsuti, concavi, in singulis geniculis bina folia ex adverso nascentia, non multifida instar aliarum Scabiosarum, sed lata, in ambitu tamen crenata, Vrticæ foliis interdum majora, brevi petiolo *Scabiosa latifol. Pan. rubro flore seu III.*

Scabiosa III. Scabiosa V.

pendentia,colore viridi dilutiore prædita,amaro & acri sapore: ex alarum sinu rami etiam prodeunt foliati, qui ex lateribus pediculos protrudunt, floribus, vulgaris Scabiosæ modo congestis,ornatos,coloris rubescentis,nullius odoris: deinde semina simul congesta,angulosa,hirsuta, cnici ferè interdum magnitudine, stellatâ coronâ insignita: radix minimi digiti crassitudinem nonnumquam æquat, longa, nigricans, statim à capite quasdam fibras satis magnas spargens,& subinde ex lateribus novos caules producens.

Scabiosa latif. Pon. purp. flo. seu IIII.

QVARTA magnitudine illam superat,majoráque & nigriora habet folia,purpurascentem ex nigro florem: in reliquis satis conveniunt.

Natales.

Provenit utraque in omnibus ferè cæduis silvis, juxta sepes, locisque umbrosis per universam Pannoniam, Austriámque infra Anisum. Floret Maio & Iunio,quo tempore semen plerumque etiam matureſcit.

Scabiosa montana, sive V.

QVINA aut sena habet Quintum genus folia,humi sparsa,Scabiosæ vulgatiori, & inter segetes nascenti ferè similia, minimè quidem villis obsita, sed carnosa admodum & venosa,præ viriditate quodammodo splendentia, aliquot crenis incisa, sapore si manducentur lento,& gummoso deinde aliquantulum acri: ex horum medio crescit palmaris caulis, aliquando paulò amplior, gracilis, rotundus, cujus inferiorem partem ambiunt quaterna aut sena folia, profundis & tenuibus lacinijs divisa, bina semper ex adverso sita: extremo cauli insidet capitulum ut in vulgari scabiosâ ferè,è multis flosculis quinque foliolis constantibus congestum,quorum exteriores majores sunt, eleganti colore ex cæruleo purpurascente præditi, villis quibusdam nigris singulorum flosculorum sedem ambientibus: radix longa,nigra,crassiusculis albis fibris capillata.

Natales.

Invenitur in summis Sneberg & Snealben Austriæ & Stiriæ alpium jugis in tenui gramine nascens,ubi floret Augusto: similiter in depressioribus nudisque circa Viennam collium supercilijs,ubi Iunio & Iulio floribus onustum legebam.

Scabiosa Indica, sive VI.

CVBITALI aut ampliore assurgit Sexta scabiosa caule, satis gracili, qui in multos tenues ramos dividitur, extimâ parte veluti umbellam flosculorum in caput congestam gestantes,exterioribus flosculis, qui reliquos ambiunt, majusculis in quinque lacinias divisis, quemadmodum & interiores flosculi,qui minores: omnes autem coloris elegantis rubri saturi,& ad purpureum quodammodo tendentis: his succedunt stellata, ut in alijs Scabiosarum generibus,semina,in caput metæ formâ congesta. Folia non absimilia habet illis quæ conspiciuntur in sequente Pannonicâ ὠχρολεύκῳ: sunt enim similiter incisa, viridiora tamen,& splendentia,caulem atque ramos in singulis internodijs ex adverso amplectentia.

An ra-

Scabiosa VI. Indica.

Scabiosa VII.

An radix vivax esset & perennis initio dubitabam, quia anno primum M. D. XCI. florentem observabam semine mihi misso natam eodem anno. Sed sequens annus annuã esse me docuit.

Floret æstate & Autumno: semen sub Septembris finem, aut Octobris initium maturum fuit.

Accipiebam id semen ex Italiâ, Scabiosæ Indicę nomine: quod quibusdam amicis communicatum, florem variavit, qui fuit, illis referentibus, multo dilutior. Memini etiam Viennam mihi missum Scabiosę semẽ ex Hispanijs, quod flores dedit eodem anno quo satum: sed illi etiam rubri dilutiores.

CVBITALES sunt Septimæ caules, rotundi, graciles, firmi, virentes, nodosi, eos ad singula genicula amplectentibus binis folijs ex adverso semper respondentibus, quæ tenuibus & profundis lacinijs adeò divisa sunt ut alata videantur, color ex cinereo virescens, sapor amariusculus: quæ verò secundùm radicem nascuntur, ante quàm planta in caulem assurgat, latiora sunt, minoribúsque lacinijs divisa: ex summis alis ramulos fert tenues, & nudos, qui sustinẽt plana capitula, è candidis sive potius ὠχρολευκοῖς (præsertim ante quàm explicentur) inodorisque floribus simul nascentibus congesta, qui quinis foliolis (quorum tria inferiora majuscula sunt) constant, paucis intus staminulis: floribus succedunt hirsuta semina vulgaris scabiosæ seminibus minora, in orbiculare caput congesta: radix minimi digiti crassitudinem interdum æquans, multisque exiguis fibris in lateribus prædita, vivax est, & singulis annis novos caules profert. *Scabiosa ὠχρολευκὸς flore, sive VII.*

Nullum est Austriæ inferioris pratum siccius, editioréve loco situm, nullus ager gramineus, nulli ferè arvorum margines, in quibus non nascatur hoc Scabiosæ genus, adeóque fertile est in gerendis floribus & pertinax, ut sola bruma illius luxuriem coërceat, alioqui Iunio florere incipit: frequens etiam est in Moraviâ. *Natales.*

Memini in Belgicis hortis pænè similem ali solitam, cujus tamen flores essent candidiores: Aliam præterea latioribus folijs, firmioribus caulibus, & florum niveorum capitulis interdum singularibus, plerũque tamen binis aut ternis cohærẽtibus & simul nascentibus. *Scabiosa alba. Scabiosa alba gemino vergemúve capite.*

OCTAVVM porrò genus invenitur quod bicubitali aut ampliore assurgit caule, tereti, firmo, rotundo, multis alis prædito, per quem sub nodis sparsa sunt folia, jam descriptæ foliis non valde dissimilia, viridiora tamen & duriora, nec in adeò tenues lacinias divisa; inferiora verò ijs non respondent, sed latiora sunt, molliora, hirsuta, & in ambitu duntaxat serrata, ut si quis nascentem plantam conspiciat, aliam pænè à Scabiosa judicet: flores extremis ramulis insident in caput compacti, alterius floribus similes, uno semper (præsertim in *Scabiosa major Pan. albo flore, sive VIII.*

Scabiosa alba Belgicor hortorum.

Scabiosa ix. sive æstivalis.

exterioribus orbẽ efficientibus) majore & ampliore, non tamen ut in præcedente ὑπόχρολευκοῖ, sed omnino nivei, stamiñulis in omnium umbilico eminentibus coloris candidi, apicibus autem subcæruleis, quibus deciduis capitula illa subrotunda fiunt, & veluti squamosa, continentque longiuscula angulosa semina, colorem fuscum maturitate acquirentia: radix non est viuax, sed hieme perit, semine tamen deciduo enascuntur novellæ plantæ, quæ sequente anno flores proferunt.

Natalis. Hanc Scabiosam primùm observabam anno M. D. XXCII. Augusto mense florentem & maturum semen proferentem circa Tirnaviam Pannoniæ trans-danubianæ urbem, atque etiam secundùm ipsius urbis vallum, quâ Meridiem spectat. Semine inde delato in hortis coli cœpit. Memini & ejus semen in Belgicam amicis mittere, & ex eo natas plantas matri similes postea istic conspicere.

Scabiosa æstivalis, sive IX. HVIVS primum nascentis formam & squamata capitula, in quibus flores, valde refert Scabiosa Nona, cujus iconem feliciter ab ipso (ut & pleraſque alias) delineatam, ad me mittebat octennio post, honestus vir, & in Stirpium cognitione egregiè versatus, Iacobus Plateau Tornacensis civis, Scabiosæ novæ æstivalis nomine. Nam folia habet illius foliis primùm, ut dixi, nascentis & inferioribus non dissimilia, circa pediculum aliquantulum laciniata, deinde serrata, caulem tricubitalem aut ampliorem, (ut adscribebat) rotundum, hirsutum, in multos ramos circa summum divisum, quem alternatim bina semper ex adverso amplectuntur folia viridia, infimis similia, præter ea quæ in ramis, minora enim sunt illa, non laciniata, non incisa: summis ramis innascuntur squamata capitula, subcæruleis floscul is plena: quibus succedunt longiuscula albicantia semina: ad capitulorum latera nascuntur utrinque alij ramuli simulibus capitulis & floscul is prediti, deinde etiam ex illis terrij: radix candicat & fibrosa est, sed non rediviva, nam excusso semine perire solet, veluti superior, & illo deciduo (perinde ut illa) singulis annis sponte nascitur.

Ex quibus notis facilè mihi persuadeo, illam ex eo semine primùm in Belgicâ natam, quod ad amicos ante miseram. Illius autem iconem à perito artifice imitatam subijcere volui ut ipsius historiæ adnecti possit.

Scabiosa major Matth. alboflore. INVENIVNTVR autem in Austriâ pleraque Scabiosarum genera alijs etiam Provincijs cõmunia, cùm inter segetes, tum in pratis & silvis. Provenit & passim siccioribus agrorum marginibus, & juxta semitas Scabiosa major Matthioli, cujus plantas, ad Herrenalfen pagum agro Viennensi situm, albo flore variantes eruebam anno M. D. XXCIIII. Nusquam verò sponte nascentem conspexi, quæ mihi (ante quàm à Cæsare Maximiliano II. felicis mem. Viennam accerserer) in cultioribus Belgicis hortis observata, floribus ex purpureo

subcæruleis

Scabiosa prolifero flore.

Scabiosa x. sive repens

subcæruleis in caput congestis, ad cujus latera in orbem fundebantur multi longiusculi petioli, è quibus dependebat alij minores flores majoribus colore similes, & ex his interdum etiam tertij, sed imperfecti: primis floribus succedebant semina Scabiosæ v. similia: radix subfusca & multis fibris prædita, sed non vivax. *Scabiosa prolifera.*

LATE serpit Decimum genus, & interdum magnos cespites occupat, durâ & nigrâ radice sese per summam tellurem spargente, & tenuibus fibris firmante: ex quâ multi quaqua versum expanduntur rami, humi diffusi, & subinde fibras agentes: folia satis numerosa, densa & carnosa, lævia, viridia admodum, Bellidis foliis, aut Globulariæ, quam Anguillara Aphyllantem appellat, similia, nullo mucrone prædita, sed cordis (ut vulgo pingitur) formam potiùs referentia, herbaceum quidpiam, non inamœnum tamen redolentia, oblongo pediculo, gustu amaro & quidem acriusculo: aliquot deinde prodeunt inter folia dodrantales cauliculi, teretes, singuli sustinentes capitulum Globulariâ majus & planius, multis crassiusculis villis aut flosculis hirsutum, Succisæ, sive Morsus Diaboli similibus, coloris purpurei, nonnumquam adeò diluti, ut cæruleus quodammodo appareat: semen Globulariæ semini proximum. *Scabiosa montana repens vera.*

Nascitur in omnibus Pannoniæ & Austriæ montibus glabris & asperis, inter saxa & salebras sparsa, gramineis etiam quibusdam siccioribus inculti sque agris, veluti supra Neapolim Austriæ. Floret Aprili & Maio; semen Iulio & Augusto maturescit. *Natale.*

NVLLVM porrò vulgare nomen istarum Plantarum intellexi: ne tamen prorsus nomine careant, earum nonnullis Latinum addam, ut eadem opera, à reliquis Scabiosarum generibus, quæ ab alijs descripta, distingui possint. Prior igitur sit, Scabiosa major Hispanica: Altera, Scabiosa minor Hispanica: Tertia, Scabiosa latifolia Pannonica rubro flore: Quinta, Scabiosa Alpina: Sexta, Scabiosa Indica rubro saturo flore: Septima, Scabiosa Pannónica ὠχρόλευκος: Octava, Scabiosa major Pannonica albo flore: Decima, Scabiosa montana minor repens.

Cetertùm non dubium est, quin ijsdem facultatibus sint prædita, quibus reliqua Scabiosarum genera: quandoquidem omnium est idem temperamentum.

SCABIOSARVM porrò genera, non levibus de causis ad Phyteuma Dioscoridis referenda esse censet Nobilis idémq; doctissimus vir Fabius Columna in suo de Plantis libro. *Phyteuma Dioscorid.*

PASSIM porrò per Austriam & Pannoniam in gramineis campis, silvis à fruticibus & arboribus paulò liberioribus, interdum etiam graminosis viarum & semitarum marginibus, co-

Globularia.

Globularia niveoflora.

bus, copiosè crescit pumilum illud Scabiosæ genus, quod apud Herbariæ rei studiosos Globulariæ nomen vulgo invenit, Anguillara (ut dixi) Aphyllanthen appellat: Viennenses matronæ Blau Ruckartza/ hoc est, cæruleam bellidem nuncupant, quo nomine etiam in Belgicis hortis culta dicebatur: Gallis *Marguerites bleuës*. Ego Viennentì agro, niveo flore variantem nonnumquam conspiciebam.

IACEA. CAP. LX.

NVLLVM rei herbariæ studiosum adeò tenues progressus in Stirpium cognitione fecisse arbitror, qui laceas vulgo appellatas, ad Scabiosarum classem pertinere statim non agnoscat. Earum nonnulla genera in Pannonicis Stirpium observationibus dedimus, à nemine tunc litteris prodita: ijsdem nunc Scabiosarum Historiæ proximum caput dabimus.

Iacea squamata cap I. montana.

PRIOR igitur numerosa ab eadem radice promit folia, oblonga, vulgatissimæ Iaceæ haud absimilia, nec tactu minus aspera, sapore nõnihil calido, subadstringente tamen: caules plerumque cubitales, striatos, ramosos, folijs angustioribus, & interdum paucis lacinijs secundùm pediculum præditis obsitos, ut in vulgatissimâ: capitula in extremis ramis crassiora, non hirsuta, sed multis squamis tenuibus, &, si vel digitis leviter attingas, crepitantibus prædita, infernè candicantia, supernè verò, quâ se flos explicat, fusca: flos multis exiguis foliolis ex purpurâ candicantibus, in quinque lacinias divisis constat, è quorum medio purpurascens tubulus exilit, in summo veluti farina aspersus, quem ambiunt purpurea majora longioráque foliola, quinque inæqualibus lacinijs etiam constantia, ut: vulgatissima, semen Cnico formâ simile, sed exiguum, nigrum, paulo majus quàm vulgaris, subadstringentis gustus: radix etiam vulgatissimæ similis est, fibrosa, nigricans.

Floret Iulio & Augusto, & subinde semen profert, quod maturum statim è vasculis reptans, siccum florem excutit.

Iacea squamata cap II. montana.

ALTERA ferè per omnia similis, paulò tamen humilior, ut quæ rarò cubitalem superet altitudinem, folijs minus asperis, & aliquantulum incanis, paulò dilutiore flore, semine minore, nec nigro, sed candicante & cineraceo, linguam etiam magis excalefaciente. Maturius plerumque floret, & semen Iulio perficit.

Natalis.

Provenit vtraque copiosè in montanis Pannoniæ & Austriæ pratis.

PEREGRINO semine, hoc est Creta allato, Scabiosæ nomine, nata est hæc planta: mihi autem erit Tertium Iaceæ genus, quod, cum reliquis Iaceæ & Stoebes à me descriptis generibus, proculdubio ad Scabiosarum classem pertinet.

Iacea squamata cap. III. Cretica.

HABET verò multa longa folia, supra tellurem expansa, instar majoris Scabiosæ Matthioli, crasso nervo prædita, & secundùm illius longitudinem, non modò multipliciter laciniata, sed ipsæ etiam laciniæ in minores alias sectæ: caulis deinde emergit cubitalis & amplior, striatus, durus, non dissimilis Iaceæ primo loco, hoc capite descriptæ, per quem sparsa sunt folia, jam dictis minora, & minus laciniata: finditur deinde in varios ramos, minoribus adhuc folijs, & rarius sectis præditos: extremi rami sustinent squamata capita, quæ producunt deinde florem multis longioribus floscułis purpurascentibus, interdum omnino albis, & valde sectis constantem, ex quorum medio exilit stilus pallescens: evanido flori, succedit semen non dissimile prioris semini, multa lanugine involutum: radix satis crassa, & fibris quibusdam prædita, instar radicis Stoebes Hispanicæ, quæ an vivax sit, me latet.

Iacea montana villosa capite, sive IIII. elatior.

VENVSTISSIMA est Quarta Iacea, latáque & longa habet folia, superioribus majora, magis albescentia, molliora, leviter per ambitum dentata, gummoso quidem gustu, sed amaritudinis non exiguæ: caules plures ex eadem radice promit, cubitales vel etiam ampliores, & interdum minores, angulosos & striatos; capitula terna aut plura contigua ferè, ex multis squamis imbricatim dispositis constantia, quarum cuspides exterius reflexæ, in adeò crebra tenuiáque filamenta, sive potiùs multifidam barbulam definunt, ut ipsa capita elegantissimo & tenuissimo reticulo inclusa videantur, miro Naturæ artificio: flores Priori similes, purpurei, paulò tamen majores: semen maturum cinerei coloris, gracilius oblongiúsque priore, Cyani semini ferè respondens: radix priori non absimilis, vivax, & multis nigricantibus fibris donata.

Iacea mont. villosa cap. humilior, sive V. Natalis.

QVINTA longè humilior est, cubitalem altitudinem vix attingens: alioqui, folijs, villosis & retis instar formatis capitibus, atque adeò floribus magnam similitudinem cum Quarta habet: semen variat, quod nigricans est, & paulò crassius.

Iisdem, quibus priores duæ locis, etiam hæ nascuntur. Florent Iulio & Augusto: semen item cum illis proferunt, quod maturitate siccum florem è calicibus excutit.

FOLIA

Iacea IIII. Austriaca villoso cap.

Iacea Austriaca VI.

Carduus muricatus, vulgo Calcitrapa dictus.

Folia Sextæ sunt vulgari similia, secundùm radicem leviter laciniata: caulis cubitalis aut amplior, gracilis, firmus, striatus, nonnihil interdum purpurascens, in multas alas inæquales divisus per quem, sub singulis alis, sparsa sunt folia jam dictis minora, angustioráque: flores in summis ramis è squamato, hirsuto, nigricante capite prodeũtes, vulgatissimæ laceæ floribus omnino similes, & superioribus paulò saturatiores: semen priori æquale: radix alijs similis. *Iacea mont. hirto cap. sive VI.*

Crescit permixta cum superioribus, atque eodem etiam tempore flores ejus explicantur.

Mollior a sunt Septimæ folia quàm vulgatissimæ, quæ secundùm radicem sunt, laciniata, ad Calcitrapæ vulgo dictæ, sive Cardui muricato capite folia accedentia: caules cubitales, anguloſi, striati, in multas alas divisi: capitula hinc inde per ramulos confuso ordine sparsa, lõgiuscula, quamplurimis squamis constantia, quæ in mitiores tenuioresque quàm Calcitrapa aculeos, eósque valde barbatos desinunt: flos Laceæ aut Cardui muricati purpureus: semen non observavi: radix Calcitrapæ, sive Cardui stellati vel rectiùs muricati radicem æmulatur. *Iacea mont. echinato cap. sive VII.*

Ad montium radices, nonnumquam secundùm vias nascitur in Austriâ inferiore & Stiriâ: & Augusto mense floret cum Calcitrapâ. *Natalis.*

Illi autem non multum absimilis videtur, quam ante multos annos nobis in Belgicâ natam memini, semine ex Italiâ misso Hyoscyridis Plinianæ nomine. *Hyoscyris Plinij*

Serratula Matthioli.

Cardui muricato cap. Hippophaëstū. Hippophaës.

Serratula Matthioli.

IACEÆ appellatione has stirpes indigetavi, propter similitudinem quam habent cum eâ quæ vulgo Iaceæ appellationem obtinuit, quam immutare nolui, donec aptiorem aliquam accommodare possimus: certū tamen est, Scabiosis proximas esse. Earum autē primam, Iaceam montanam squamato capite nuncupavi: Tertiam, Iaceā Creticam: Quartam, Iaceam montanam villoso retiformique capite: Sextæ, hirsuto capite: Septimæ, echinato capite cognomen addidi.

Sed quoniam in Calcitrapæ, sive Cardui muricato capite (quod Hippophæstum, sive Hippophaës Dioscorides esse suspicatur Fab. Columna) mentionem incidimus: crescit quidem illa nonnullis Stiriæ & Moraviæ locis, verùm non adeò frequens ut in Germaniâ reliquâ, & Belgicæ Galliæ Provincijs. Nusquam verò non occurrit in silvis Pannoniæ & Austriæ, atque etiam in plurimis udis pratis, silvis contiguis, ea planta, quam Matthiolus Serratulam cognominavit. Vtraque etiam mihi frequens conspecta Francofurtēsi agro. Sed cùm ab alijs ambæ sint descriptæ, illarū historiam hîc retexere non existimavi necesse: non inconsultè tamen me facturum putavi, si utriusque iconem subijcerem.

Iacea luteo flore.

IACEA LVTEA. CAP. III.

Iacea, sive Cardui muricatus luteus.

Natalis.

Iacea purp. Valentinæ muricato cap.

ACANACEI quidem generis capita habet hæc planta, perinde atque Carduus ille muricatus: reliquis tamen notis prorsus ad scabiosas & congeneres illis stirpes potiùs referenda.

LONGAS, cubitales, majorésve fert virgas hæc planta, quas secundùm radicem folia Centaurij majoris quod multifido est folio & laciniato similia amplectuntur, minus tamen ampla, superiora verò quæ per virgas sparsa sunt, Iaceæ nigræ similia, duriora aliquantulū, & candicantia, gustu utcumque acido: capita in summis virgis Cnici silvestris majora, spinis horrida, è quibus flos luteus Attractylidis: semen in capitibus cineracei coloris, exiguum, multâ lanugine involutum: radix est longa, alba, succulēta, dulcis, Eryngij vulgaris instar. Flore senescente & evanescēte, ex medio capite, veluti gummi quoddam rufi coloris flori permixtum protuberat vermiculorum modo convolutum, aut instar Tragacanthæ officinarum: inde occasionem sumpsisse puto Salmanticenses, ut illam Tragacantham appellarent: in quorum agro frequens nascitur, ad Vinetorum margines & arido solo. Floret Iulio, semen Augusto maturum est.

SVPERIORI non multū absimilis abundantissimè invenitur agro Granatensi & Valentino, locis humectis & umbrosis: foliis Seridis candicantibus, ramis cubitalibus & flexibilibus, in quorum summo capita squamata florem depromentia purpureum: radix valde crassa est longáque & glutinosa.

GRANATENSIBVS vulgo *Arzolla* dicitur, & proponebant nonnulli, dum istic eram,

eram, pro Poterio, cùm tamen ejus descriptioni tam respondeat, quàm quod minimè. Florebat Martio.

Priorem in Belgio aliquando habuimus semine natam, quod ex Hispanijs ad amicos miseram: sed paucis perstitit annis.

STOEBE SALMANTICENSIS. CAP. IIII.

NEMO ibit inficias, quin & stirpes, quas hoc capite describere adgredimur, ad Scabiosarum classem sint referendæ, cùm illarum forma plurimum ad Scabiosas accedat: propterea illas laceis subijcere volui.

Stoebe Salmantica I.

Stoebe Salmantica II.

PRIOR laceæ similis, folia humi strata habet, Scabiosæ, laceæque foliis latiora, ad Cichorij folia accedentia, mollia, lanuginosa, & interdum candicantia: aliquot ex eadem radice caules exeunt cubitales aut ampliores, multis alis brachiati, quibus inhærent minora minúsque dissecta, & mucrone quodam modo spinoso folia: flores nascuntur in summis ramis villosi, purpurei, squamatis capitibus comprehensi: quos subsequitur semen subrufum Centaurij majoris æmulum, sed minus: radix est longa, candida, digiti interdum crassitudine, quæ nonnumquam vivax est, & plures annos durat. *Stoebe Salmantica I.*

SECUNDA, folia omnia habet mollia & lanuginosa, Erucæ instar laciniata, caulem infirmum, ramosum, in terram procumbentem, cujus flores summis ramis innascentes superiore majores, barbulis exterioribus Cyani æmulis, purpureis (quibus intermixti villi quidam lutei) medium florem occupantibus: semen superiori simile, vel Cyani semini: radix digitalis, albicans, non vivax, sed quam subsequens hiems corrumpit. *Stoebe Salmantica II.*

TERTIA, numerosa promit folia, secundùm radicem humi sparsa, incana, oblonga, magnis & profundis incisuris, quemadmodum in nonnullis Scabiosarum generibus laciniata: caules plerumque cubitales, locis autem frigidioribus & humidioribus bicubitales aut majores, in frequentes ramos divisos: folia per ramos sparsa altè quidem incisa, ut ea ferè quæ secundùm radicem nascuntur, sed minora multo, & breviora, inque molles quosdam aculeos desinentia: ramorum fastigijs insident calículi argenteis veluti squamis sibi invicem imbricatim incumbentibus compacti, unde flos exilit Cyani forma, sed purpureo lutioris, & medio villosus: semen lanugine quadam includitur ut in omnibus laceárum generibus, & Cyanis, exiguum, nigricans, summo capite villosum: radix singularis, crassa, nonnunquam fibris aliquot, sed paucis donata. *Stoebe Salmantica III.*

ALEBATVR, antequàm Belgicâ excederem, in hortis Quartum quoddam genus, semine

Stœbe Salmantica III.

Stœbe Gallica & Austriaca elatior.

Stœbe Austriaca humilis.

Natalis.

mine nobis è Gallhâ missō natum, Tertio adeò si nile, ut ab eo, nisi à peritioribus vix dignosci posset: nam solis caliculis, qui tam eleganti argenteo colore non splendent, secernebatur. Id postea, vel certè valde simile frequentissimum observabam Viennensi agro ad arvorum margines, & siccioribus graminers locis. Hallucinantur ergò illi qui eam plantam cum Cyano minore confundunt, diversæ enim sunt: neque enim minore altitudine crescentem vidi quæ Viennensi agro nascitur, quàm quæ Gallico semine nata in Belgicis hortis.

Sed in collibus, & montibus Viennensi urbi vicinis, provenit aliud genus multò humiliùs, magis incanum, tenuioribusque virgis, quod non multum differre videtur à minore illo Cyano, de quo sermo.

Nascuntur omnes præter quarto loco descriptam, abundè Salmanticenti agro in arvorum & vinetorum marginibus. Postrema autem cùm in Gallhâ tum circa Viennam.

Florent omnes Iunio, Iulio, Augusto, & subinde semen proferunt. In Belgicâ autem non nisi altero à satu anno florent.

SALMANTICENSES primam & tertiam Stœbes nomine insignicbant, quòd extrema folia utcumque aculeata sint: Secundam ad Cyani genera referebant, tertiâ etiam pro Scabiosa utebantur. Prior vulgo istic *Gabeçuela*, hoc est, capitulum dicitur, ex qua scopas sordibus purgandis & everrendis idoneas concinnant, ut apud Belgas ex Betulæ ramis, aut Ericâ.

Centaurium majus I. vulgare.

CENTAVRIVM MAIVS. CAP. V.

Centaurium majus II. sive Lusitanicum.

CENTAVRIVM magnum quale à Dioscoride descriptum est, vulgaris omnino est notitiæ: illius propterea historiam non dabimus, sed alterius cujusdam, à me in Hispanicâ meâ peregrinatione observati. Vtriusque tamen iconem Lectoris oculis subijcere volui, ut discrimen tanto facilius agnosci possit.

ALTERVM ergo Centaurij magni genus longa habet folia, non in lacinias divisa ut Primum, sed Armoraciæ foliis non dissimilia, & ad Glasti foliorum humi expansorum similitudinem plurimum accedentia, per ambitum tamen serrata, saturæ viriditatis, & amariusculi saporis: caules inter folia prodeunt cubitales aut ampliores, rotundi, circa summum bifidi aut trifidi, squamata capita sustinentes, Prioris Centaurij majoris æmula: florem villosum, coloris albescentis, instar Paimi: semen Cnico ferè simile, seu, ut verius dicam, Primi, summo hirsutum, & molli lanugine involutum: radicem valde crassam, duram, longam, denso cortice tectam, foris quidem nigro, interna verò parte flavescente, succúmque croceum resudante, qui cum amaritudine quadam aromaticus est.

Supra

Centaurium majus II. sive Lusitanic.

Ptarmica Austriaca.

Supra Olysipponem, lapidosus juxta Tagum collibus duntaxat inveniebam, in Belgicâ peregrinum omnino: nam tametsi radicem ad amicos inde miserim musco madido involutam, ut facilius cõservari posset, & postea etiam Olyssipone acceperim, numquam tamen istic persistere, aut illum aërem ferre potuit. At Primum illud vulgare foliis dissectis in omnibus hortis conspicitur. *Natalis.*

GRÆCI κενταύριον μέγα, Latini Centaurium magnum appellant. Lusitani, Tagi accolæ, alterum genus, quod apud illos invenitur, *Raponti*, hoc est, Rhaponticum nominant, vulgarem Pharmacopolarum errorem sequuti, qui, notius illud Centaurium majus, eo nomine donant. *Nomina.*

PTARMICA AVSTRIACA.
CAP. VI.

CVBITALI assurgit Ptarmica Austriaca caule, candicante, Cyani æmulo: folia illi infimâ caulis parte secundùm radicem numerosa, longiuscula, angusta, supernè viridia, infernè molli lanugine incana, acidiusculi saporis, in ipso autem caule rariora: caulis in aliquot ramos se spargit sustinentes capitula, è squamis velutiargenteis imbricatim sibi invicem incumbentibus contexta; è quibus emergit flos venustus & elegans, duodecim aut quatuordecim foliis constans, duris, siccis, mucronatis, coloris initio albi, deinde ex cæruleo quodammodo purpurascentis, aut illius æmuli qui in Sesamoïdis minoris Matthioli flore elucet, nullo odore commendatus, sed solâ venustate gratus, & immarcessibilis; coloris enim gratiam retinet per multos annos è trabe suspensus, aut inter chartas repositus: in ipsâ verò plantâ (si non evellatur) senescens subfuscum contrahit colorem: semen non multum absimile Sesamoïdi minori, tenuius tamen, & copiosum, inter albam lanuginem latet: radix singularis est, nigricans, dura, capillaribus quibusdam fibris septa, sed annua. *Ptarmica Austriaca.*

Exit plerisque aridis locis Viennæ vicinis secundùm agrorum margines, omnium autem copiosissimè ad Structuram illam magnificam à Cæs. Maximiliano II. inchoatam, sed non absolutam, quam ad Phasianos cognominant, aut novam Structuram appellant (etiam intra ipsa pomeria in quibus varij generis arbores sunt consitæ) atque etiam siccioribus quibusdam gramineis campis, singulis annis semine deciduo sponte renascens. Floret Iulio. *Natalis.*

PTARMICÆ nomen huic plantæ imposui, non quòd sternutamenta moveat, sed quòd reliquis notis satis aptè cum Dioscoridis Ptarmica conveniat: tenues enim habet virgas, folia oleæ incana, molliora tamen, & Anthemidis pænè florem. Austriacam cognominavi, quia primùm in Austriâ infra Anisum flumen, præsertim verò circa Viennam totius Austriæ metropolim, sponte nascentem inveniebam: conspiciebam *Nomen.*

ſpiciebam etiam in Pannoniâ transdanubianâ, Tirnavienſi itinere. A mulierculis florum vulgo Scabioſa appellatur, ſiccaque in totum annum ſervatur, & venalis proponitur.

Sibi autem perſuadent, illius decoctum pueris & infantibus propinatum, adverſus faſcinationes valde utile eſſe.

Ptarmica vulgaris.

Ptarmica vulgaris pleno flore.

Pyrethrum ſive Ptarmica pratenſis.

CETERVM, Ptarmica illa vulgaris notitiæ, in Belgicis pratis naſcens foliis longis, anguſtis, in ambitu ſerratis, flore Anthemidis albo, quam nonnulli Pyrethrum ſilveſtre appellant, paſſim in Germaniæ, Bohemiæ, Vngariæ, Auſtriæ, & Moraviæ pratis ſimiliter creſcit: Creſcit etiam in Angliâ.

AT iſtic etiam in quibuſdam pratis reperire eſt aliud ejus genus elegans, referente honeſto viro Iacobo Gareto Iacobi F. Aromatario Londinenſi, qui ejus iconem, quam hîc cum vulgari expreſſam damus, ad me mittebat.

Ptarmica pratenſis pleno flore.

EX eadem radice, quæ vivax eſt, & plurimis fibris capillata, naſcuntur ſingulis annis plures novæ virgæ, inſtar vulgaris illius, quas nulla ſerie diſtributa ambiunt ſimilia etiam folia, longa, anguſta, in ambitu ſerrata, ex quorum alis frequentes prodeunt rami, tenues, ſimilibus, minoribus tamen foliis ornati, quorum ſinguli in exiles pedicellos deſinunt, ſuſtinentes flores Pyrethro vulgari ſilveſtri quidem concolores, ſed multiplici foliorum ſerie conſtantes & plenos. Quo tempore floreat, non adſcribebat qui iconem mittebat: veriſimile tamen eſt, cum Pyrethro ſilveſtri ſimplici flore, ſuos flores explicare.

ASTER. CAP. VII.

ASTERIS non parva eſt varietas: nam in meis peregrinationibus obſervatæ mihi ſunt elegantes quædam plantæ, quæ ad illius genera referri poſſe videntur. Nos autem illas deſcribemus, initium ab eo Aſtere facientes, quod omnes doctiores legitimũ eſſe cenſent.

Aſter atticus lugd. ſive 1.

VNICO plerumque aſſurgit Primus Aſter cauliculo, pedali, duriore & quodammodo lignoſo, lanugine pubeſcente, qui ſuperiore parte in ramulos dividitur caulem ſuperantes, quorum extremis ſquamata inſident capitula, foliis quinque ut plurimum longis, hirſutis, rigidiuſculis, & radiatim expanſis ſubtus exornata, in medio verò flos Chryſanthemi, aut Anthemidis, aureus: folia per caulem ſparſa mollia, lanuginoſa, candicantia, ut Lychnidis ferè, ſed anguſtiora: radix durabilis non eſt, ut quæ ſinguli anni pereat.

Frequentiſſimus eſt hic Aſter Granatenſi Regno, & agro Salmanticenſi in arvis, ubi Maio & Iunio floret: memini etiam olim Mompelliano agro, cùm in illâ urbe viverem, ad por-

Aster I.

Aster II. supinus.

Aster III. Austriacus I.

ad portam D. Ægidij, non procul Augustinensium cœnobio, atque alijs locis urbi vicinis frequenter colligere.

ALTER supinus est, cauliculis multis ab unâ radice prodeũtibus, donatus, humi magna ex parte stratis & diffusis, hirsutis: foliis numerosis, superiori pænè similibus, sed paulò viridioribus: singuli rami durum & foliosum sustinent caliculũ in quo flos luteus circinatæ rotunditatis, Buphthalmi aut Chrisanthemi æmulus: quo evanescente, calículi in adeò dura & lignosa capitula evadunt, ut ungue vix frangi possint, atque semen, quod in ijs continetur & firmiter inhæret, eximi. *Aster supinus sive II.*

Invenitur hoc genus quibusdam Castellæ novæ locis: semine ex Hispaniâ misso natum etiam excrevit, & fictilibus aliquot annis observatum: sed postea exemptum testâ, & horto commissum, subsequente hieme corruptum est. *Natalis.*

TERTIVS, ex radice nigrâ, obliquâ, multis albicantibus fibris capillatâ, & lateribus propagines fundente, multa initio promit folia, Scabiosæ, aut, ut verius dicam, Succisæ folijs similia, dilutiore tamen viriditate, & tenui etiam interdum lanugine prædita, gustu aliquantulum acri & amariusculo: inter quæ prodit caulis cubitalis aut amplior, teres, plerumque rubescens, per quem sparsa sunt folia. jam dictis angustiora, mucronata, & nonnihil dentata: is extremâ parte in aliquot ramulos divisus est, magnos sustinentes *Aster Pan. major, sive III.*

Aster IIII. Austriac. II.

Aster V.

flores, ex multis quinque foliorum luteis flosculis, atque in orbiculare caput congestis constantes, quos per circumferentiam ambiunt oblonga, latiúscula, plana folia, elegantissimo colore flavo, nullo autem (aut certè perexiguo) odore prædita: floribus succedens semen, inter villosam quandam in capitulis materiam latet, angulosum & quasi triangulare.

Natalis. Passim ad Alpium Austriacarum & Styriacarum radices aprico loco, nonnunquã etiam umbroso nascitur, ubi Iulio floret, Augusto ejus semen maturum est: at in Leytenberg, multasque alijs collibus Viennæ vicinis, ubi etiam frequens crescit, Iunio flores producit, semen Iulio.

Aster Pen. saligno. folijs, sive IIII. CVBITALES habet Quartus caules, striatos, firmos, virides, multis folijs Tertio angustioribus, salignea ferè referentibus, nullâ tamen lanugine pubescẽtibus, sed viridibus, duris, in ambitu tenuiter serratis (quod à pictore prætermissum est) nec acrimoniâ carentibus, præditos, supremâ parte in ternos aut plures ramulos divisos, sustinentes capita è multis viridibus foliolis sibi invicem incumbẽtibus compacta, quæ tandem in flores sese explicant non minùs amplos quàm superioris, minore tamen disco sive medio orbe, & angustioribus cum ambientibus foliolis, in extremo bifidis, lutei coloris: radicem nigricantem, fibrosam, adnatis se mirificè propagantem, & sub tellure serpentem.

Natalis. Frequens est in montanis siccioribúsque pratis, cæduis silvis, montibúsque Viennæ vicinis, unà cum duabus succedentibus interdum nascens: etiam in Moraviâ. Florere incipit Iunio.

Aster lanuginosus folio sive V. QVINTVS multis etiam ab unâ radice assurgit caulibus, gracilibus, firmis, cubitalibus, virentibus aut purpurascentibus, subhirsutísque, quos confuso ordine ambiunt frequentia folia, longa, salignis similia, viridia, transversum digitum lata, ad terram nonnihil reflexa, latâ sede caules amplectentia, molli lanugine obsita, sapore subamaro & acri: summo cauli insidet capitulum multis foliolis & veluti squamis constans, orbem satis magnum continens, è plurimis luteis, muscosis flosculis compactum, nullo odore commendatum, quem numerosa ambiunt longiuscula foliola Helenij florem ambientibus foliolis similia, angustiora tamen, flavi coloris, sed dilutioris, quàm medius orbis: circa summum caulem, à foliorum exortu, terni, interdum quaterni aut plures exeunt ramuli, summum ipsum caulem superantes, singuli florem primario similem sustinentes: resiccatis floribus, semen exiguum in ijs capitulis continetur, quod maturum, cum pappo, sive villosa sua cæsarie à vento discutitur: radix admodum fibrosa est, nigricans, subinde novas propagines è lateribus producens, & recentibus fibris sese firmans.

Provenit

Provenit plerisque locis admontium & collium radices secundùm vias, agro Viennensi, & cæduis Pannoniæ silvis. Floret etiam Iunio: semen Iulio maturum. *Natales.*

Aster VI. Austriac. IIII.

Aster VII. Austriac. V.

HVMILIOR est superiore Sextus, pedalem altitudinem rarò superans, numerosas à radice (non minus fibrosâ quàm Quarti, nec pauciores illâ propagines agente) proferens virgas, graciles, duras, virides, quas frequentia, sed confuso ordine nascentia ambiunt folia, superiore angustiora, nigriora, duriora, mucronata, Ptarmicæ vulgari sive Pratensi, quæ & Pyrethrum silvestre vulgò dicitur, non dissimilia, minimè tamen per oras serrata, amariusculo sapore, cui nonnihil acrimoniæ adjunctum sit: summis virgis insident flores, superiori formâ similes, attamen minores, capite etiam foliato, sive crebris foliolis imbricato: ramosæ etiam circa summum sunt virgæ, sed rami matrem rarius superant: semen superiori simile. *Aster angustifol. sive VI.*

In umbrosis montium urbi Viennæ vicinorum pratis, in ipsis etiam collibus herbosis, atque in silvulâ ad Danubium sita paulò supra Eberstorf arcem Imperatoriam, primo cum semisse ab urbe Viennâ miliari copiosè crescit. Floret paulò seriùs posteriore. *Natales.*

MVLTA sunt Septimo generi folia, circa sedem angusta, per summas oras latiora, cuspide obtusa & quasi orbiculata, Bellidis foliis non valde dissimilia, supernè atque inferne lanugine quadam nonnihil pubescentia, gustu primum exsiccante, deinde amaro: ex horũ medio caulis exit dodrãtalis, foliosus, hirsutus, capitulum in summo gerens è numerosis, mollibus, & purpurascentibus foliolis conflatum, & in eo magnum florem, multis tenuibus longisque ex cæruleo purpurascentibus foliolis, flavum orbem vallãtibus, constantem, qui maturus in pappum evanescit: radix est Bellidis aut Scabiosæ, lateribus propagines fundens, & albis fibris capillata. *Aster alpinus cær. flo. sive VII.*

Oritur herbosis Austriacarum alpium jugis. Floret Iulio. In hortos translata, sub finem Maij & Iunio floruit, subsequens deinde hiems abstulit & corrupit: ex earum enim stirpium est genere quæ cultura vix mitescere volunt. *Natales.*

HIS adjiciemus Octavum Asterem vulgaris notitiæ, qui florem habet constantem purpureis seu potius cæruleis foliolis orbem luteum ambiẽtibus: nam tametsi à plerisque alijs descriptus sit, quia tamen multis Pannoniæ & Austriæ locis & in ipsa etiam Moravia, nascentem observabam vel latiore folio, vel angustiore præditum (duorum enim generum invenitur) latifolium quidem Viennensi agro, & plerisque alijs siccioribus locis, angustifolium verò (cujus & pumilum genus est) in quibusdam montibus & pratis: suum locum inter reliqua Asteris genera illum obtinere volui. *Aster cærul. Italorum, sive VIII. duorum generũ.*

GRÆCIS porrò ἀστὴρ ἀττικὸς καὶ βουβώνιον: Plinio, Aster & Bubonion, nonnullis Inguinalis. *Nomina.*

Aster 8. Italorum & Fuchsij.

Oculus Christi.

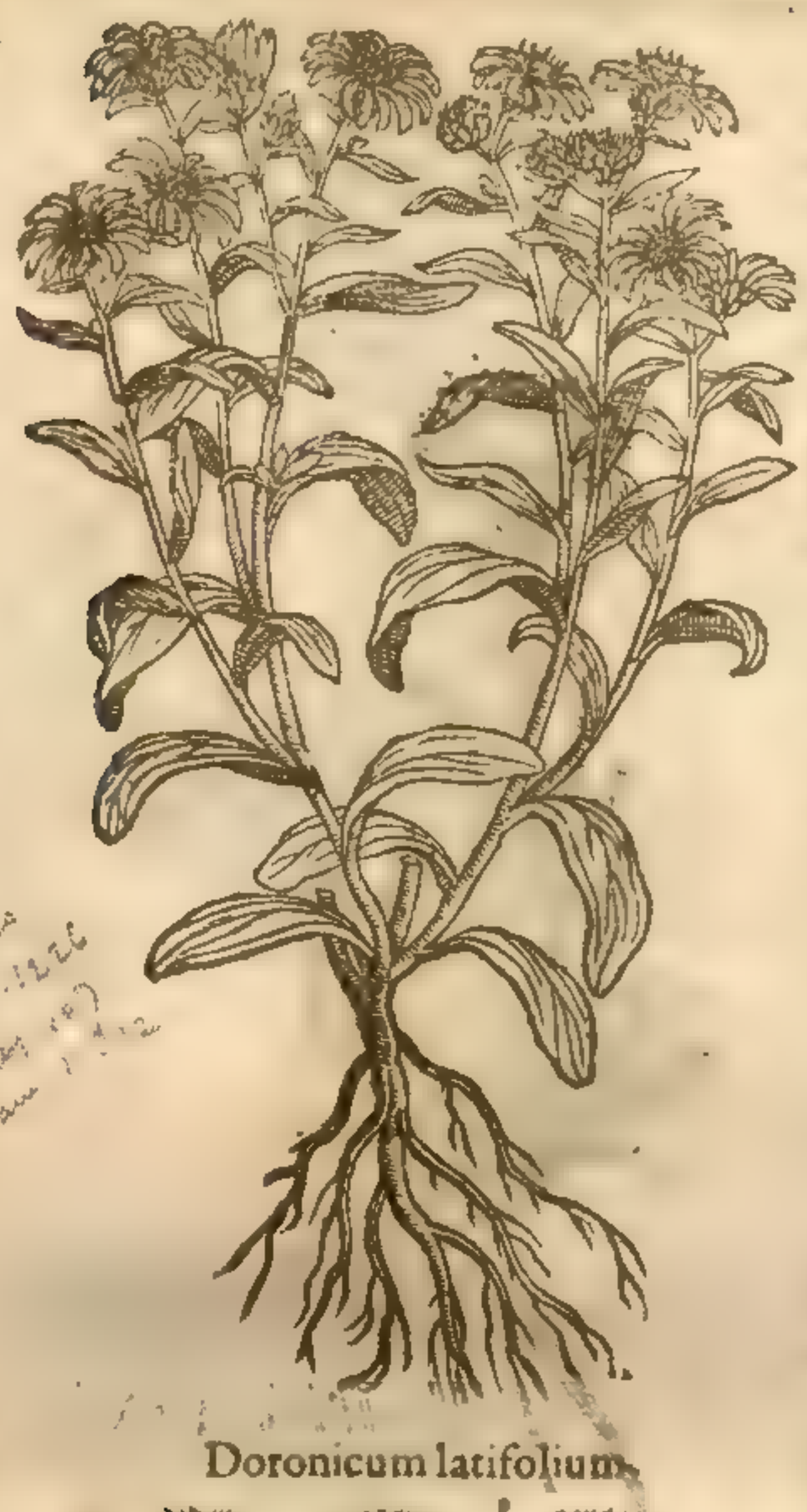

Amellus Virgilij.

Doronicum latifolium.

Doronicum angustifol.

Doronicum II. Austriac. minus sive I.

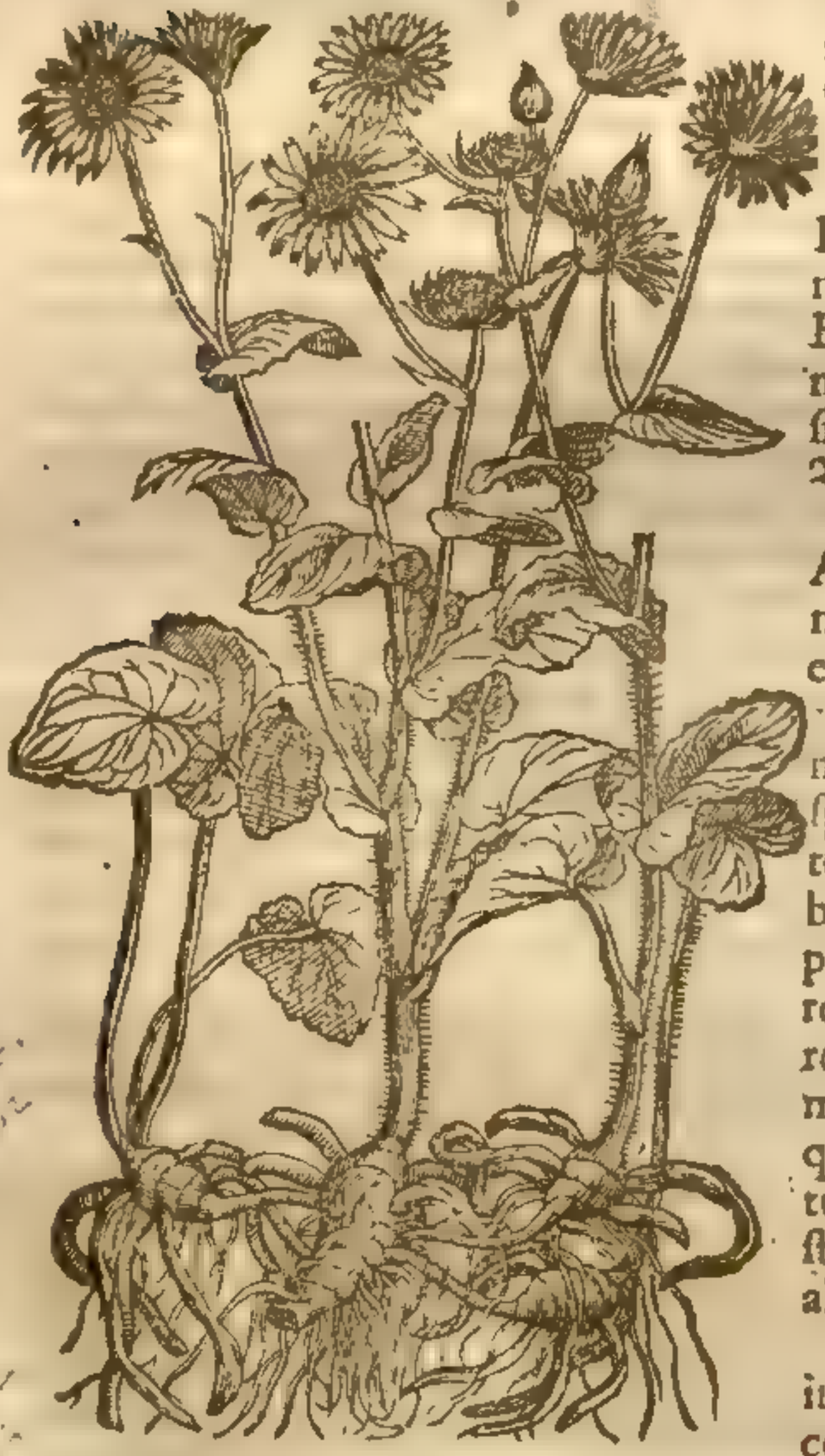

Natalis.

nàlis. Mompelliani Primum appellabant Oculum Christi, quo istic vivebam tempore: Hispani *Bobas*, quam vocem à Bubonij vocabulo deductam puto, aut quod Inguinum tumoribus, quos illi *bobas* vocant, medeatur: unde etiam Latinis Inguinalis. Reliquorum generum, nullum vulgare nomen intellexi ab incolis earum Provinciarum in quibus crescit: Secundo autem Supini cognomen posset adijci. An Tertius Lobelio Adversariorum pagina 148 notus fuerit, me latet, cùm ille suo unicum florem tribuat, hic plures flores sustineat: illum tamen Pannonicum majorem vocare licebit. Quartum, Asterem Pan. saligneo folio; Quintum, Pan. subhirsuto salicis folio: Sextum, Pan. angustiore folio: Septimus, Virgiliano Amello quodammodo respondere videtur, & forsitan Amellus alpinus dici queat: nam in alpinis pratis, ut dixi, nascitur: Octavus, Italorum & Fuchsij Aster est.

DORONICVM. CAP. VIII.

VARIA Doronici genera in Pannonicis Noricisque, sive Stiriacis Alpibus nascentia observabam, ab illis quæ in Belgicis hortis alebantur, diversa: Belgica verò Austriacis (quibus antea ignota) accersitis meâ operâ è Belgio usque eorum stirpibus, communia facta.

LATIFOLIVM, quale in Belgicis hortis alebatur, in Allobrogicarum Alpium scopulis supra Lemanum lacum sponte nascens colligere memini anno M. D. LIIII. dum è Narbonensi Galliâ per Helvetios in patriam redirem. Id Lobelij Tertium est in Observationibus.

EIVS ordine Primum, longiore folio, ad Plantaginis folium quodammodo accedente, munere Parisiensis cujusdam hortulani, qui Burdigalæ vicinis locis delatum asserebat, primus Petro Coldebergio Pharmacopæo doctissimo Lutetiâ rediens communicavi; is tum in Burgenhout vicino Antuerpiæ pago hortũ alebat.

EORVM autem Doronici generum, quæ in Austriacis, Stiriacisq; jugis à me observata, Primum (ut à minoribus initium faciamus) caule est brevi, pedali duntaxat, molli, hirsuto, striato: folia illi rara, parva, crassa, longiuscula, supinâ parte admodum viridia, & quodammodo splendentia, omnino tamen villosa, pronâ autem lævia, dilutius virentia, at quæ caulem ambiunt, angustiora sunt, omnia porrò peracris saporis: summo caule unicũ plerumque fert florem Tertio Lobeliano similem, sed magis aureum, quo evanescente, succedit exiguum semen nigricans, lanugine & pappo coronatum, quod levi aurâ excutitur, & venti arbitrio fertur: radix parva, geniculata, & internodijs distincta, nigricans, crassioribus candicantibus aliquot fibris donata, gustu aromatico.

Primum id observabam in Sueberg, deinde in Snealben & Neuberg: nusquam verò majore copia quàm in summo Etscheri jugo, inter saxa, tenui nigràque terrâ leviter tecta. Floret Iulio, nonnumquam etiam Augusto, quo mense semen subinde maturitatem consequitur.

ALTERVM

Doronicum II. Austriacum I.

Doronicum III. Austriac. II.

Doronicum IIII. Stiriacum.

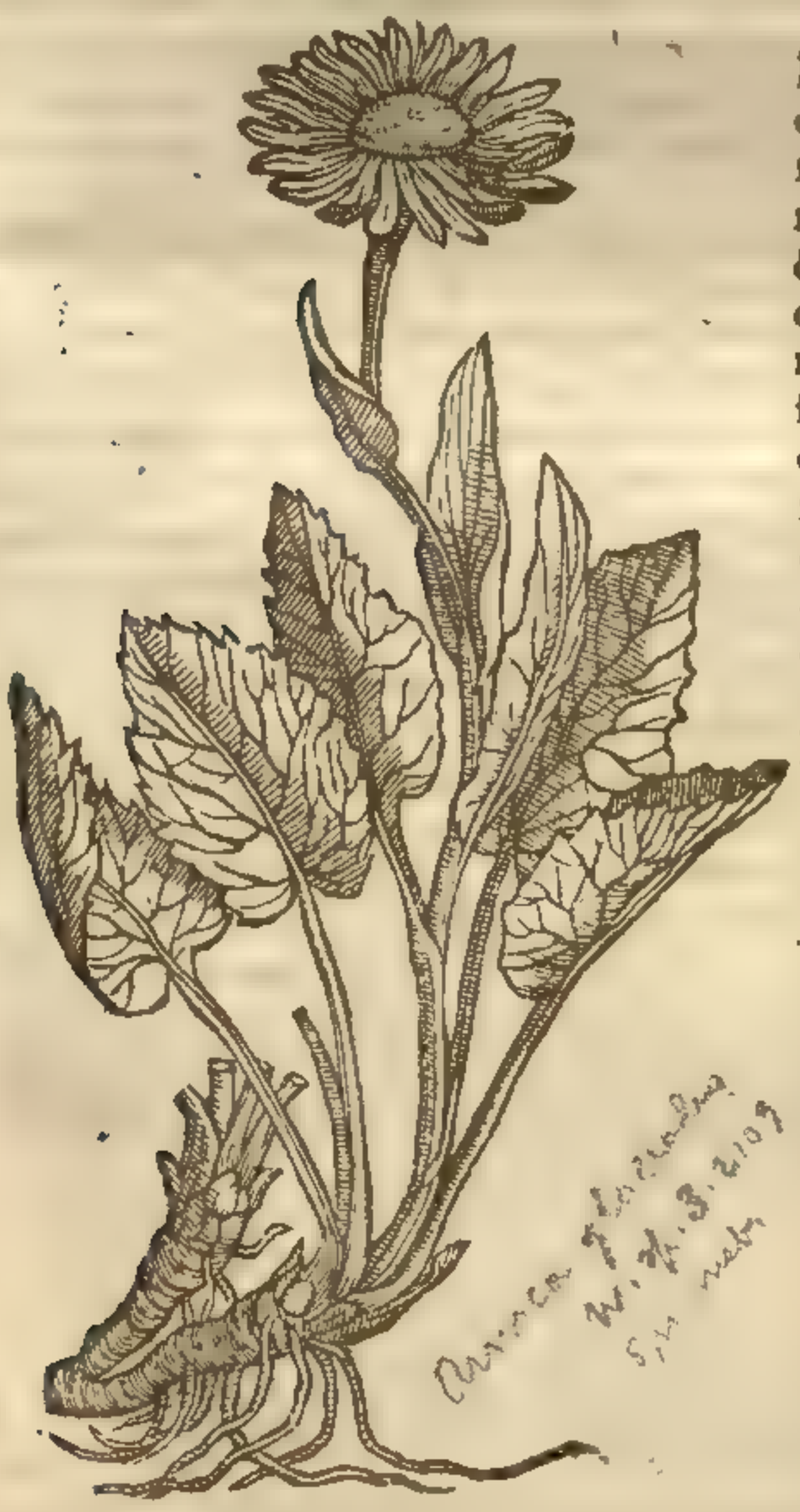

ALTERVM caulem habet aliquando cubitalem, rotundum, striatum, viridem, intus concavũ, capitulum in summo caule magnum, ex multis floſculis luteis cõcavis, & quinque crenis divisis congestũ, quod ab alijs longiusculis & in extremo crenatis folijs, fulgore auri splẽdentibus ambitur, non inodorũ: semen superiori simile, cum suo pappo facilè evanescens: folia circa radicẽ longo pediculo inhærentia, orbiculata ferè sunt, sensim tamen à pediculo in latitudinẽ sese explicant, in ambitu dentata & serrata, quæ verò caulẽ ambiunt, longiora, & ab ipsa statim pediculi sede in latũ expansa, omnia saporis acris & amari: radix ex viriditate candicans, minimum digitũ crassa, geniculata, & quasi squamata, internodijsq; distincta, sed nodis sursum tendentibus, non infernè, ex inferiore geniculorum parte longas agens fibras, albas, satis crassas, & propagines in lateribus, gustu ferè succi è glycyrrhizæ radice expressi & densati. *Doronic. III. Austriac. alterum.*

Invenitur in Etscher, Durrenstain, & quibusdã alijs Austriacarũ, Stiriacarumq; Alpium jugis, inter saxa, in profundis scrobibus, ubi perpetuæ sunt nives, sed illis repercussione radiorũ Solis rupes & saxa ferientis, solutis parte saxis vicinâ, & veluti in fornicem cõcameratis, nusquam tamen abundantius quàm in Durrenstain. Floret Iulij initio, aut etiam serius, in hortos verò translatum, ubi non diu permanet, Maio plerumque. *Natalis.*

HVMILIVS plerumque est Tertium, & capite floris majore, folijs à pediculo statim pænè orbicula- *Doronic. IV. Stiriacum.*

Doricum v. Germanicum.

Doricum vi. Pannonicum.

orbiculatis, ut in Cyclamino, alioqui superiori non dissimilibus: radicum item nodi & propagines neque in hoc, ut nec in præcedente, deorsum tendunt (nodi autem in hoc minus apparentes) aut ansarum instar longè à matre sese spargunt: sed quasi matri contiguæ sursum tendunt, & extra terram folia promentes, fibris in tellure sese firmant, ne quis sine fibris utrinque ansatas existimet.

Natalis. Nascitur in Veytzalben supra Neuberg in Stiria: & eodem quo præcedens genus tempore floret.

DORONICIS etiam adnumero tres sequentes stirpes, quarum Prior in omnibus ferè pratis sublimioribus ad Alpium radices, tum in ipsis Alpibus Austriæ sitis frequens est: præsertim verò in Wechsel, ad cujus radices Maio florebat, in ipso autem jugo, qua Septentrionẽ, & Orientem spectat, serius. Eruebam etiam his proximis annis in cæduis silvis ad Mœnum amnem sitis, circiter mille passus infra urbem Francofurtum ad sinistram. Memini etiam in montanis Belgicæ cæduis silvis erutam, ad nos Machliniam aliquando adferri, Damasonij appellatione.

Doronic. v. German. EA porrò terna aut quaterna summa tellure fundit folia, Plantagini latifoliæ ferè æqualia, longiora tamen, & ad Digitalis, luteum seu pallidum florem ferentis, foliorum similitudinem magis accedentia, nervis distincta, mollia, viridia, supernè nonnihil villosa, infernè candidiora & læviora, bina semper ex adverso nascentia, gustu nonnihil amaro, & acri; caulem habet ferè cubitalem, nudum, rotundum, hirsutum, qui superiore parte in paucos ramulos divisus, calicem sustinet hirsutum, ex quo magnus emergit orbis multis floseulis luteis in quatuor foliola divisis, constans: eum orbem ambiunt quindena aut plura folia, Doronico latifolio similia, latiuscula, & per extremum crenata, coloris flavi elegantis: semen floribus succedens, ut in Doronici generibus, in pappum evanescit: radix minimi digiti crassitudinem pærè æquat, nodis quibusdam informibus distincta, multisque fibris donata, lateribus propagines fundens, & singulis annis nova germina proferens.

Doronicum Pannonic. sive vi. ILLI non valde dissimilem satis copiosè nascentem inveniebã, vicinis Nemethwywar, munitissimæ Ill. Balthasaris de Batthyan arci, cæduarum silvarum declivibus: plura tamen secundùm radicem habebat expansa folia, minus nervata & angustiora, angustiora etiam quæ caulem ambiebant, perin de tamen ut illa ex adverso nascentia, quę cũ suo caule nonnihil hirsuta erant: ejus suprema pars in plures ramulos dividebatur, sustinẽtes hirsutos calices, unde emergebant simles ferè flores, coloris tamen aurei elegantissimi, duplici interdum foliorum, medium orbem ambientium, & quodammodo per extremum fimbriatorum serie constantes: radix gracilior est Superiore, non paucioribus tamen fibris adnascen-

tibus

tibus donata, quàm illa. Maio etiam florebat. An porrò hoc genus Montana Doctissimi viri Simonis de Tovar, an alterum secundo loco descriptum?

Doronicum VII. Austriac. III.

Doronicum maximum Austriacum, sive VII.

SEXTVM genus omnium maximum, bicubitalem interdum aut ampliorē habet caulem, minimi digiti plerumque crassitudine, striatum, hirsutum, summo cacumine in aliquot alas divisum: folia circà radicem orbiculata, longo pediculo inhærentia, rugosa, & nonnihil hirsuta, quæ verò nullo ordine digesta caulem ambiunt, ampliora sunt, mucronata, in ambitu leniter dentatà, pediculo nullo, sed instar foliorum Peruani Hyoscyami latifolij, Tabacum majus vulgo vocati, caulem latiore basi amplectentia, viridia, hirsuta: flores extremis alarum ramulis insident magni, vicenis aut tricenis oblongis foliis, & orbem satis latum ambientibus constantes, lutei coloris, odoris expertes: semen ut aliorum Doronici generum, striatum, virescentis tamen coloris, quod cum suo pappo, auræ leni flatu defluit, initium ab exteriore ambitu facies, quemadmodum & in reliquis Doronici generibus: radix ex viridi candicans, nodosa, squillulæ similis est: sed ubi propaginibus aucta est, crassior fit, & ex multis veluti corporibus in unicum conflatur, & coalescit.

Natalis.

Secundùm rivos è montibus labentes, locis umbrosis in descensu jugi Wechsel primùm observabam, unde in hortum translatum mihi egregiè propagatum fuit: sed postea longè majore copiâ, declivibus, silvosis tamen, locis Etschert & Herren alben inveniebam Augusto flores proferens, cùm in Wechsel floreret Junij initio. In hortis cultum Maio flores dat, veluti & in montanis silvis ultra Dravum, Pannoniâ interamni, ubi anno M. D. LXXIX. frequentissimum etiam observabam: semen in hortis Junio maturum.

NVLLVM Primi & Quarti generum in Austriacis & Stiriacis jugis observatorum vulgare nomen mihi compertum est: Venatores, pastoréque montani Secundum & Tertium genus Gemsewurtz/ hoc est, Rupicaprarum radicem appellant, & adversus vertiginem non minus commendant, quàm Auriculæ ursi flavo flore radicem, virebúsque firmandis adprimè utilem esse terunt. Quartum genus, ut dixi, Alismatis seu Damasonij nomine ad nos missum, nec absimile videtur illi plantæ quàm Matthiolus pro Alismate exhibet. Meminit etiam hujus, ni fallor, Iosias Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus. Muterwurtz/ ait, à quibusdam dicta, veluti plantago quædam Alpina, foliis plantaginis, leniter hirsutis, flore Doronici, radice aromaticâ.

Gemsewurtz.

CONYZA. CAP. IX.

TRIPLICEM. Conyzam facit Dioscorides, majorem, minorē, mediam: binas priores in calidioribus regionibus sponte nascentes observabam: postremā etiam vidisse puto.

Conyza veteribus triplex.

MAIOR plures ex eadem radice emittit caules, sesquicubitales plerumque, aut majores, duros, lignosos, hirsutos, pingues, obsoleti coloris: folia in his multa, inordinata, alternis caulem amplectentia, duplo quàm Oleæ majora, hirsuta & pinguia, seu glutine quodam & pinguedine obsita, ex viridi pallentia: flores ut plurimum extremis ramis spicæ instar innascuntur lutei, rotundi, Senecioni ferè similes, & in pappum, ut illius, evanescentes: semen exiguum, cinerei coloris: radix crassa, fibrosa, vivax & multis annis perstans, quotannis novos pluréque caules proferens. Tota planta pinguis, glutinosa, & odorata cum quadam gravitate.

Conyza major.

Supra Olysipponem frequentissima ad collium Tago flumini imminentium radices, Murciano item Valentinóque regno, atque etiam Narbonensi agro juxta vias & vinearum margines. Aliquando apud nos in Belgica fictilibus sata provenit, & egregiè flores protulit, ideóque florentem depingendam curabam: verùm cùm hiems subsequens illam abstulisset & corrupisset, non potuit radix adulta exprimi.

Natalis.

MINOR

Conyza major. Conyza III. Auſtriaca.

Conyza minor. MINOR ratò plusuno aſſurgit caule, cubitali, pletumque minore, ramoſo, hirſuto etiam & glutinoſo, ſed magis virente quàm ſuperioris: folia ſunt triplo minora, ad Linariæ folia accedentia, villoſa tamen pinguiáque etiam illa: extremi ramuli ſecundùm longitudinem, veluti in Majore, flores ſuſtinent, minores & longè minus ſplendidos, in pappum ſimiliter evaneſcentes: radix (omnium quidem quas obſervavi ejus generis ſtirpium) ſingularis, & annua. Tota planta odoratior eſt Priore.

Natalis. Creſcit autem frequentiſſimè in agris non procul Madritio, via quâ Toletum itur. Memini etiam in Galliâ Narbonenſi ſæpe legere infra ſilvulam illam, ſecundùm quam via eſt à Mompelio Peraul, ſtagnis adjacentem pagum, dum ad maritimam herbationem proficiſcerer. Viennæ Auſtriæ etiam mihi nata, ſemine ex Hiſpanijs accepto, aliquot annis in horto perſtitit, ex ſemine deciduo rediviva. Floret autem cum Majore, ſub Autumnum videlicet, & ſubinde ſemen profert.

VERVM C.V. Leonhardus Rauwolfius Doctor Phyſicus, aliud hujus genus circa Tripolim Syriæ obſervavit, quod primo libro ſui Itinerarij deſcribit his verbis.

Conyza minor Rauwolfii, fortè majoris genus. Eo loco conſpiciebam Tithymalum paralium, Conyzæ præterea minoris genus, plures ex eadem radice proferẽs caulículos, circiter pedem aut paulò ampliùs altos, quorum nonnulli ſunt ſurrecti, potiſſima verò pars humi procumbit, nouáſq; fibras agens, ſubinde alios caulículos producit: longiuſcula habet Oleæ folia, pinguia, ſubhirſuta, ſatis gravis odoris, cui tamen ſuavitas quædam admixta ſit: alioqui floribus & ceteris notis Majore non valde diſſimilis.

TERTIAM autem legitimam nemini adhuc cognitam arbitrabar, cùm Hiſpanicas ſtirpium Obſervationes evulgabam, quia hoc nomine ab alijs exhibita, mihi nõ ſatisfaciebat; ſed nec adhuc mihi probari poteſt. Poſtea tamen in Auſtriâ verſans, ſtirpem quandá ſponte naſcentem inveni, quæ non incommode referri poſſe videtur ad Conyzam Tertiam Dioſcoridi deſcriptam, locis non riguis, ipſo afferente, creſcentem.

Conyza III. Auſtriaca, legitima fortè Dioſc. PEDALES verò habet interdum caules, rectos, firmos, duros, incanâ lanugine tectos, quibus longa inhærent folia, Conyzæ majoris foliorum amplitudine, mollia, incana, hirſuta, dorſo prominente, longiore, quæ circa radicem ſunt, pediculo, quæ autẽ ſuperiorem caulis partem amplectuntur, brevi, aut prorſus nullo: ea trita, non injucundum ſpirant odorẽ, guſtata, amariuſcula & acriuſcula deprehenduntur: flores extremo cauli, & ramulis illi inhærentibus inſident magni, Helenij ſtorum formâ, multis foliolis luteis medium diſcum ſeu orbem palleſcentem ambientibus, nullo odore præditi: radix longa, tenuis, nigricans, ſerpens, ſubinde ad ipſa capita, unde caules prodeunt, multas candicantes fibras undique ſpargens, reſinaceum quidpiam olet, guſtataq; amara & acris deprehenditur, vivax & perennis.

Exit

Conyza media, vulgaris.

Conyza Matth. Baccharis Monſpel.

Exit ſponte ſiccis & aridis locis, herbiferis tamen, declivibus collium ad Zimmerin, qua ad Phaſianorum iter eſt, primo ab urbe Viennâ miliari, ad Badenſes thermas, Radaun, Petronellam, atque ſecundum vias publicas. Floret Iunio. *Natales.*

GRÆCIS porrò hæc planta κόνυζα dicitur: Plinius Conyzâ vocat, & majoris radicē à quibuſdā Libanotim appellari tradit. Theophraſtus ſexu etiam diſtinguit, majorem nominans marem, minorē, feminam. Gaza pulicariam vertit, propter eam forte quam illi Dioſcorides enecādis pulicibus tribuit facultatem: nam alia eſt Pulicaria dicta ob ſeminis cum pulicibus ſimilitudinem. Hiſpani quidam *yerua pulgera*, nimirum ob ſimiles, quas dixi, vires vocant. *Nomina.*

CETERVM frequentiſſima etiam eſt, in omnibus Regionibus quas peragravi, locis riguis, Conyza illa vulgaris, ab omnibus Tertia Dioſcoridis aut Media credita, quę duorum eſt generum, Major & Minor: utraque pro ratione natalium humidiorum aut ſicciorum, luxurians & uberior, aut retorrida. Hujus nullum vulgare nomen intellexi, nec ejus facultates mihi ſunt compertæ: iconem tamen Lectoris oculis ſubijcere volui. *Conyza vulgaris Maior & Minor.*

QVÆ verò à Matthiolo Conyzæ majoris nomine exhibetur, Conyza eſſe non poteſt: ſed ad Dioſcoridis Baccharim accedere, non ineptè forſitan quis cenſeat, pro qua etiam Mompeliani cùm iſtic viverē, illam habebant: Salmanticenſes verò, neſcio quibus rationibus inducti, Helenium vocabant, nullis tamen notis convenientibus. Radicem porrò ex vino decoctam propinabant quædam vetulæ ad profligandam ſcabiem; in quem uſum & nonnulli monachi ex ejus radice & foliis unguentum parabant. Naſcitur etiam hæc ſponte pleriſque Pannoniæ & Auſtriæ cæduis montanis ſilvis: & illius iconem hîc adijciendam exiſtimavi. *Conyza Matthioli. Baccharis Dioſc. ejus facultates.*

ALIAM autem plantam obſervaſſe in deſcenſu Libani montis ſcribit Rauwolfius, XII. cap. Lib. II. ſui Itinerarij, quæ plurimum ad Dioſcoridis Baccharim accedere ipſi viſa eſt: ex notis tamen, quas illi tribuit, potius ad ea Gnaphalij montani genera referenda videtur, quæ à doctiſſimo Fuchſio & alijs pleriſque Piloſellæ minores appellantur, cum quibus ipſe etiam Rauwolfius magnam (ratione florum) affinitatem habere refert. *Baccharis Rauwolfij.*

IACOBAEA PANNONICA. CAP. X.

VVLGARIS illa multis Provincijs planta, quæ ab Herbarijs Iacobæa appellatur, etiam in Pannonijs, Auſtriâ, vicinisque Regionibus naſcitur frequentiſſima. Inueniuntur tamen & aliæ ſtirpes, quæ, meo judicio, ad ejus claſſem referri poſſunt. *Iacobæa vulgaris.*

PRIMA, Iacobææ vulgari admodum ſimilis, niſi tota mollior eſſet, caulem habet cubitalem, *Iacobæa Pannonica 1.*

Iacobæa vulgaris.

Iacobæa II.

talem, striatum, in multas alas inæqualiter divisum, sub quibus folia valde laciniata, mollia, & tenella, saporis amaricantis & acriusculi, odoris non injucundi: flores in extremis ramis rariores quàm in vulgari, minóresque & pallidiores, qui maturi in pappum & lanuginem resolvuntur, cui subest semen vulgari simile: radix, tametsi valde fibrosa, non est perénis, sed singulis annis perit. Tota stirps mollibus villis, & pingui quodam modo lentore est obsita.

Natalis. Crescit in Pannoniæ & Austriæ cæduis silvis, præsertim in Leytenberg: plurimum etiam observabam in silvâ, Zollonock III. D. de Batthyan oppido, vicinâ, haud procul à carbonarijs fornacibus. Floret Iunio, & semine deciduo quotannis sponte renascitur.

Senecio fœtidus. Quibusdam Senecio fœtidus dicitur. Nec multum ab eâ differre videtur, quæ in maritimis Belgicæ aggeribus sponte provenit: minus tamen crassa est, neque adeò succi plena.

Iacobæa Pannon. II. TERNA, quaterna, aut plura habet Altera folia, latiuscula, in ambitu leviter dentata, caulem cubitalem plerumque, angulosum, gracilem, per quem inordinata sparsa sunt folia, infimis paulò minora, at in supremo, angustiora, lata basi ipsum amplectétia: in summo caule quaterni aut quini, tamquam in umbella nascuntur flores, Iacobææ vulgaris floribus non multum absimiles, ante quàm explicentur, ex atro rubescentes, sed ubi aperti sunt, auri fulgore splendentes, quos in ambitu stipant quindena aut plura foliola per extremum incisa, supernè phœnicea, subtus verò quodammodo rubentia: ij flores maturi in pappum abeunt, cui involutum est semen nigricans, oblongiusculum, vulgaris Iacobææ semini non dispar: radix non valde magna, nigricans, tenuibus fibris candicantibus donata, sub Autumnum nova denuo folia latiora, ad veteris caulis sedem singulis annis producit. Tota planta mollicula, & quadam lanugine obsita conspicitur: amaricantis autem est saporis.

Nascitur apud Nemethwywar III. Balthasaris de Batthyan, alijsque Pannoniæ & Austriæ inferioris montosis & cæduis silvis. Floret Iunij initio, & sub ejusdem extremum finem, semen maturum est.

Iacobæa Pannon. III. CVBITALI interdum excrescit Tertia caule, firmo, striato, quem ambiunt folia lata, rugosa, mucronata per oras serrata, viridia, latiore basi, & veluti appẽdicibus quibusdam prædita, infimâ parte quâ caulem amplectuntur, ingrati & nonnihil acris saporis: quę verò à radice germinant, rotundiora sunt & majora, sed nullas appendices habent, perinde tamen serrata atque superiora: summus caulis dividitur in aliquot ramulos, qui flores omnino luteos sustinent, Iacobææ vulgari similes, multò tamen majores, & ad Buphthalmi amplitudinem accedentes, maturitate in pappum evanescentes: semen observare non licuit: radix satis crassa & candicans, subinde fibras, vulgaris Iacobææ instar, in latera expandit.

Natalis. Provenit in Austriacis Styriacisque Alpibus: nusquam tamen abundantiùs, quàm supra

Herren-

Iacobæa III. latifolia I.

Malva trimestris.

Herrenalben, qua longus ascensus est in Durrenstein. Copiosè etiam invenitur non procul à Zollonok. Floret Iunio & Iulio, in hortos translata, etiam Maio.

CRESCIT in ijsdem montibus, sed præsertim juxta rivulos & fluentes aquas, Iacobæa Quarta, longè major, amplioribus & magis mucronatis foliis, prona parte aliquantulum incanis, caule plerumque bicubitali: ceteris notis ferè cum Tertia convenit. Sed maturius quàm illa floret. *Iacobæa Pan. IIII.*

HAS binas postremas, initio ἀνωνύμως relinquebam, cùm nullum nomé meo judicio satis aptum illis tribuere possem: à florum tandem similitudiné, inter Iacobææ genera referre, & Iacobeas latifolias montanas cognominare placuit.

Gesnerus in descriptione Montis fracti, ejus meminisse videtur his verbis. Conyzæ alpinæ genus, sesquicubiti aùt amplius proceritate, corymbis florum luteis, fibris radicum albis pluribus & confertis, subamaris: à pecore non attingitur. Pastorum plerique Boni vocant, aliqui Goldtrut. Hæc eadem Simlerus ad finem Commétarij de Alpibus.

MALVA TRIMESTRIS. CAP. XI.

PEDALI altitudine crescit hoc Malvæ genus, caulé rotundiusculo, tereti, viridi, lanugine tamen aliquantulum obsito, quem rara & nullâ certâ serie distributa ambiũt folia, tenella, viridia supernè, infernè dilutiora: infimo cauli adnata, circinatè fermè sunt rotunditatis, in ambitu serrata: supremum caulem & rámulos amplectentia angulosa sunt, ad foliorum Althææ formam pænè accedentia: flores summis ramulis inhærét satis magni, quinque foliis extima parte lunatis constantes, purpurascentis coloris, unguibus saturatiore purpurâ infectis, prodeuntibus ex umbilicò staminibus pallidis, villis purpureis: semen in foliaceis capitulis planum: radix est parva, candicans, tenuibus fibris prædita, annua tàmẽ, aut potius trimestris, quam subsequens hiems corrumpit. *Malva pumila.*

Hujus siccam plantam suis floribus onustam, & chartæ implicatam mittebat ad me N. V. Ioannes Hoghelandius anno XCII. supra millesimum & quingentesimum, ex quâ subjectam iconem delineari curabam.

ALTHÆA PANNONICA. CAP. XII.

VULGARIS per Pannoniam est, agroque Viennensi, Althæa illa Belgicę pratis multisque Germaniæ locis communis. *Althæa I.*

ALIVD autem genus observabam, & etiam in Moraviâ, quod, licet foliis totáque pœnè reliquâ facie cum vulgari conveniat: floribus tamen plurimũ ab eâ differt, quippe *Althæa Pan. II.*

qui

Lavatera trimestris. ℓ
· H. Cay. 348
Lam. 2. 422

Althæa vulgaris.

Althæa Pan. 1144.

Althæa Pan. 1111.

Althæa arborea Lobelij.

Althæa frutex 1.

Althæa frutex 1.

Althæa frutex 11.

qui ampli admodum sunt, Alceę floribus etiam majores, colore item illi vel respondentes, vel omnino fere candicantes, quibus semen vulgari simile calicibus inclusum succedit.

TERTIVM quoddam genus est, huic formâ non valde dissimile, sola in floribus differẽtia, qui minores sunt, vulgaris tamen floribus aliquantulum majores.

VERVM & Quartum genus istic reperitur, cujus folia licet incana & mollia, in tres tamen majores lacinias divisa sunt: flores etiam paulo minores superiore, Belgicę seu vulgaris floribus magnitudine respondentes, sed colore dispares, nempe qui toti carnei, sive incarnati coloris sunt, multis intus staminibus nigricantibus: ceteræ notæ cum vulgari conveniunt.

Gaudent humidis locis, & secundum rivulos sitis. Florent omnes Iulio.

VNGARI vulgarem *feyer malua*, hoc est, albam malvam, & *mazola* appellant.

ALTHAEA FRVTEX. CAP. XIII.

QVAM Doctissimus Lobelius Althææ arboreæ nomine exhibet, ea nobis aliquando Machliniæ nata semine peregrè misso, feliciter provenit, atque ex radice crassâ lentaque, qualis in Althęa vulgari, duriore tamen & quodammodo lignosa summâ parte, aliquot stolones protulit humanæ proceritatis, qui adveniẽte bruma marcescebant, singulis deinde annis novo vere plures protrudebant: flores Augusto demum producentes, semen Septembri, quo à ventis excũsso & deciduo, aliæ etiá stirpes sponte renascebantur.

SED aliud genus in Hispaniâ observabam, fruticans, aut arbusculæ instar assurgens, crassiusculo stipite, lignoso, in multos magnosque ramos diviso, qui in alios minores, duros etiam, lignosos & minimè obsequentes, cortice cinereo lentoque tectos, findebantur: ejus folia Althææ foliis similia, minora tamen, magis rotunda, valde mollia, & prorsus incana: flos extremis ramulis, & inter foliorum exortus nascens dilutè purpureus quinque foliis constans, Malvæ vulgaris flori non dissimilis, & major quàm in Althææ vulgari: semen planum, Althææ simile.

Illam juxta urbem Horiuëlam tantùm, extremis limitibus Valentini Regni, Murciano finitimi, observabam Martio florentem, apud Rhamni prioris alteram speciem, de qua libro primo: an verò perpetua esset fronde, cùm Hispanicarũ stirpium historiam scriberem, ignorabam, cùm mihi duntaxat eo, quo dixi, loco esset conspecta. Multis autem post annis ex ea stirpe, quæ semine mihi à peritissimo rei herbariæ & diligentissimo Iosepho de casa bona misso, Francofurti ad Mœnum nata est, & biennium in testaceo vase adservata, perduravit, deprehendi istam plantam folia non abijcere, nisi alijs novis enatis, ut pleræque stirpes perpetuâ fronde virentes, facere consueverunt.

Natalis.

Althæa frutex 11.

NON minus rarum & elegans est Tertium Althææ fruticantis genus, non à me quidem observatum, sed cujus iconem ad me mittebat Iacobus Plateau. Frutícis modo assurgit, stolonibus

Althæa frutex II.

Alcea fruticosa Cannabino folio.

stolonibus lignosis, cortice nigricante obductis, quali etiam vestiti rami in quos stolones dividuntur: his nullo ordine distributa adnascuntur folia, angulosa, in paucas lacinias dissecta, in ambitu serrata, supernè admodum viridia, infernè quodāmodo palescentiâ: summis ramis innascuntur flores Rosæ instar ampli, elegantes, quinque foliis constantes, albis, quę multis purpureis venis prædita sunt: ungues purpurâ floridiore, quàm in Sabdarifæ (de qua paulo pòst) flore, infecti: ex umbilico prodeunt multa stamina flava, & stilus albus multifidus: an semen apud eum tulerit, me latet, vix tamen puto, quandoquidem ad me scribebat, sub Septembris finem illi demum flores protulisse: folia illi decidunt Novembri, extremo Aprili nova denuo germinare solent. Facilius fert frigidioris aëris injuriam: nec adeò tenera est, ut Sabdarifa.

Nata forsitan hæc planta semine, quali me donabat superiore anno Ioseph à casa bona, Althææ arboris duorum generū appellatione, recēs ab ipso in Creta insula collecto. Vni ex amicis quibus communicabā, provenit planta, quę sequente anno, nempe XCIII. supra M. & D. valde adolevit: nam ramos protulit bicubitales, cortice viridi tectos, cui insperſa est plurima incana lanugo, seu potiùs tomentum, ut in priore quod descripsi genere: folia etiam habet incana, angulosa, & per oras dentata, illis tamē majora: flores minores, Althææ vulgaris florum magnitudinem vix superantes, quinque foliis cōstantes instar reliquarum malvarum, coloris rubri valde diluti, & ad carneum (si ita vocare licet) inclinantis, multis staminibus ex albō pālescentibus in oblongiusculo & crassiusculo stilo nascētibus & umbilicum occupantibus: floribus defluentibus succedunt plana capita, ut in vulgari malva, semen in orbem serie quadam distributum continentia. *Alibea frutex III.*

ALCEA. CAP. XIIII.

VARIIS quas peragravi regionibus, Vulgarem Alceam sponte crescentem inveni: cùm autem ab omnibus qui Plantarum historiam scripserunt, ejus mentio sit facta, nō existimavi diutius illi immorandū.

Genus tamen illud, quod ex radicis capite plures crassas & lentas alias radices Althææ instar fundente, multos stolones seu virgas crassiores, interdum bicubitales producit, quibus inhærent folia magis laciniata quā sint vulgaris, ad Cannabina ferè accedentia, & flores innascuntur vulgaris floribus majores, pluribus Vngariæ & Austriæ locis circa sepes nascēs observavi: his etiam proximis annis in Hassiâ & circa Francofurtum ad Mœnum conspexi: ut autem facilius agnoscant lectores quam intelligam, illius iconem adijciendam esse existimavi. *Alcea fruticosa.*

SED peregrinum quoddam Tertium genus memini mihi in Belgica natum, semine à C.V. Alphonso Pantio Ferraria misso, quod à nemine adhuc descriptum arbitror. Illud ipsum etiam Viennæ Austriæ diu in horto alui, atque etiam Francofurti & Lugduni apud Batavos.

Alcea peregrina.

RECENS igitur natum, folia habet silvestris & erraticæ Malvæ pænè similia, circinatæ quodammodo rotunditatis: deindè à radice minimi digiti crassitudinem æquante & in ramos devaricatâ, & summo capite quasi nodosâ, exeunt virgæ cubitales aut ampliores, in ramos divisæ, quibus innascuntur folia, ad jam dictæ modum laciniata, secundum verò extremos caules & ramos, tenuius incisa & multifida, ad verbenæ folia ferme accedentia: flores in summo caule & ramorum extremis copiosi & conferti, quinque foliis constantes, satis magni, dilutioris purpuræ colore, & quasi albicantes, intercursantibus tamen purpureis venis: floribus succedunt capitula, semen planum & compressum continentia, alterius quidem semini forma simile, sed multo minus & nigrum, quod maturitate decidens, proximo anno novellas plantas producit: vivax tamen est hujus plantæ radix, & multos annos perdurat, singulis annis novos caules proferens.

ALCEA AMERICANA. CAP. XV.

Alcea Americana.

LICET elegantissima hæc planta nunc sit vulgaris notitiæ: quia tamen video ejus historiam à recentioribus satis leviter adumbratam, atque ejus iconem non fideliter imitatam, operæ pretium me facturum existimavi, si paulò accuratiùs illam describerem, & iconem felicius expressam, qualem à Jacobo Plateau accipiebam, Lectoris oculis subijcerem.

CAVLEM autem habet rectum, striatum, purpurascentem, binos aut ternos cubitos altum, vel etiam altiorem, si in horto, pingui solo, seratur (in fictilibus sata brevior est) quem ab imo multa ambiunt viridia folia, nulla observata serie, hinc inde sparsa, infima serrata quidem in ambitu, sed non laciniata, quæ medio cauli inhærent, in tres lacinias dentatas divisa, suprema autem in quinque, Cannabinorum foliorũ instar, dissecta, summo fastigio, veluti in gemmularum & angustorum foliorum spicam desinentem: singulares fert in singulis alis calices molliter echinatos, è quibus exit flos magnus quinque foliis præditus, coloris ex albo pallescentis, quorum ungues saturâ & nigricante purpurâ, radiatim in folia se spargente, infecti, ut in Alceę illius vesicarię seu Hypecoï Matthioli flore, floris umbilicum occupãt multa stamina apicibus flavis prædita, & stilus medius supremâ parte ramosus, albus: floribus valde fugacibus (nam ἐφήμεροι sunt) succedũt brevia, echinata, acuminata capitula pentagona, interius villis albis obsita, semen continentia quale fere Stramoniæ: radix quidem multis candicantibus fibris ut plurimum constat, sed non est vivax, nam sequente hieme perit, & singulis annis novâ satione adquirẽda, apud nos saltem, quibus rarissimè fert semen: etenim cum sero admodum, nempe sub Augusti finem, vel Septembris initio floreat, & frigoris sit impatiens, primæ pruinæ illam corrumpunt. Solis orientis radijs delectari videtur, & frequenti rigatione.

Sabdarifa.

Ex Italiâ primum semen ad nos missum Sabdarifæ appellatione (nescio an tale nomen apud quos sponte nascitur obtineat) deinde ex Hispaniâ, pro genere Malvæ Indicę elegantis: haud dubiè ad Malvæ seu potiùs Alceæ classem referenda, propterea Alceam Americanam nuncupavi.

ALCEA ÆGYPTIA. CAP. XVI.

Bamia del Cayro. Alcea ægyptia.

PEREGRINVM etiam est hoc Alceæ genus, ex Ægypti Alexandriâ primùm Italiæ communicatum, inde Germaniæ & Belgicæ, *Bamia del Cayro* appellatione.

ROTVNDO autem assurgit caule, recto, virescente, sesquicubitali: cui inhærent nulla etiam

Alcea Ægyptia.

etiam serie disposita folia, circa infimam quidem caulis partè Malvæ foliis pænè similia, angulosa & in ambitu serrata, à medio verò caule ad summum, in quinque profundas laciniας, instar foliorum Sabdarifæ, divisa, dilutius virentia: flores in alis nascuntur Sabdarifæ quidem formâ & colore ferè similes, pallescentes videlicet, minores tamen, sed non minus fugaces: his succedũt crassiuscula, longa, pentagona, villis obsita, & mucronata capita, semen Orobi, seu potiùs Leontopetali seminis instar continentia, lanugine tamen quadam leviter tecta: radix in aliquot fibras sparsa, non vivax tamen: nam primæ etiam pruinæ totam plantam corrũpunt, sic ut non mirum sit, si ad frugem pervenire nequeat. Hujus etiam icon à Iacobo Plateau missa, à diligente pictore in ligneâ tabellâ, me curante, quemadmodum & superior, expressa est.

DILIGENTISSIMVS Prosper Alpinus qui librum de Ægyptiacis plantis scripsit, illius etiam meminit, Bammiámq; appellat, & frequentissimam in Ægypto nasci tradit. Præterea eam gentem, illius seminibus, non secus quàm Europęi ex Phasiolis, pisis, alijsque leguminibus fercula parare ait, frequentissimè autẽ his ferculis vesci in jure carnium paratis: frigida & humida in primo gradu apud Ægyptios censeri, habereque vim resolventem & emollientem: proinde pectori ac pulmonibus convenire, vẽtrem emollire, ac lubricum reddere, fomenti vel emplastri modo folia apposita inflammationes resolvere, dolores mitigare, tumores emollire, concoquere, ac ad suppurationẽ, suppurandos, movere. Mulieres ad uteri duritiem, ipso referente, fomentis, emplastris, insessionibus, ex foliis & fructibus procuratis, multa cum utilitate utũtur: in renum verò inflammatione, & calculis ex ijsdem paratum decoctum per os cum saccharo candido sumptum aliquibus diebus pro selectissimo auxilio habẽt: ad ophthalmias etiã, finita fluxione, decoctum collyrij modo usurpant, atque cum eo fovere latus dolens in pleuriticis solent.

Bammia Alpini.

esculenta:

ejus facult. satis.

Phlomis Lychnitis.

NON dubium est, quin illa ipsa sit planta quam Rawwolfius in segetibus nascentem cum alijs quibusdã stirpibus observabat non procul ab Ana urbe, ad Euphratem sita, ut refert lib. 11. cap. v. sui Itinerarij, & incòlis *Lubie Endigi* nomine, hoc est, Phasioli indici, cognitam esse asserit, ex multis autẽ notis, Theophrasti ἐρύσιμον esse censet: quam vocem cur Gaza Trionum latinè reddiderit, causam non video.

Lubie Endigi.

Theoph. ἐρύσιμον.

PHLOMIS LYCHNITIS. CAP. XVII.

NON sum ignarus varias stirpes pro Phlomide Lychnitide proponi ab Herbariæ rei Scriptoribus: nulla tamen, meo judicio, ad Dioscoridis descriptionem propius accedere videtur, quàm quæ à nobis proponitur.

Phlomis Lychnitis Dioscoridis.

FOLIA autem supra tellurem fundit crassiuscula, Salviæ tenuifoliæ pænè similia, longiora tamen

Verbascum fil. Matthioli.

Natalis.

λυχνῖτις.
Θρυαλλὶς.

Candela.
Menthera.

Horminum silvestre 1.

Verbascum fil Matth.

Matulera.

Horminum fil 1 Scarlea.
Horminum fil. 11 Colus Iovis.

ta tamen & angustiora, candicantia, inferiore parte densâ & ferè albâ lanugine prorsus obsita: inter hæc exeunt caulículi dodrantales plerumque, interdum paulò majores, quadranguli, villosi & candicantes: è quorum geniculis bina folia longiuscula, superioribus similia, inter se opposita alternatim dispositur, cauliculorum fastigia, breviora habèt, & fere latiuscula præditа. flores Lamij, lutei coloris, circa extremos cauliculos verticillatim, ex densa lanugine & quasi villis quibusdam pallidis prodeunt, comâ plerumque inflexâ & nutante: radix nigricans est & lignosa.

Exit hæc collibus, siccioribusque, & petrosis locis per universam Hispaniam & Lusitaniam: observaveram & antea in Narbonensi Gallia.

Floret Maio & Iunio, semen autem subrufum Verbasco silvestri Salviæ folio ferè simile in vasculis Iulio profert.

PHLOMIS hæc Græcis λυχνῖτις, à quibusdam Θρυαλλὶς appellatur: Latinis Lychnitis & Thryallis: Mompelliani, dũ apud eos vivebam, Verbascum silvestre vocabant: Castellanis *Candilera*, Granatensibus *Menthera*, eadem propè ratione dicitur, quia scil cet ejus folia, non modò sicca, sed etiàm recentia oleo imposita, lychnij vicem supplere possint si accendantur, quod etiam illis tribuit Dioscorides.

An ullas alias dotes habeat, neminem veterum scribere memini.

ILLVD verò hîc adjiciendum putavi, Verbascum Matthioli silvestre Salviæ folio, & quorundam aliorum, magnâ copiâ in jugis illis montium qui Lusitaniam à Bœticâ disterminant, nasci, ubi ab incolis *Matulera* dicitur: sunt autem illi montes pars ejus, qui Hispanis *Sierra morena* vocatur, hoc est, mõs niger, & Veterum Mons Marianus esse creditur. Tota etiam Bœtica Silvestri illo Verbasco abũdat, quo porrò nomine vulgari Bœtici appellẽt, nõ intellexi.

HORMINVM SILVESTRE. CAP. XVIII.

HORMINI silvestris appellatione, comprehendo Scarleam vulgo Herbariorum nuncupatá, tum eam quæ à nõnullis Colus Iovis vocatur: sunt enim revera Horminis genera.

Scarleam porrò sponte nascentẽ, videre non memini: sed in hortis dumtaxat cultam, & valde familiarem. Quæ verò præpinguibus & lento humore quomodò perfusis est ramis, flavo flore, Colúsque Iovis cognominatur, per universam Pannoniam adeò frequens est, ut nihil illâ vulgatius sit ad collium & montium radices, atque etiam ad sublimiorum & editiore loco sitorum hortorum margines, inter sepes & arbores. Nascitur & multis Austriæ locis: atque meminisse ante multos annos ad lacum Lemannum sponte nascentem observare. Est præterea tertium genus vulgo notum, de quo suo loco.

Cæterum ad Horminis silvestris classem referendas etiam censeo nonnullas alias stirpes, quarum Historiam hoc capite scribere animus est.

ALIQVOT

Hormini fil. II. flores.

Horminum silvest. III.

Hormini fil. II. caulis cum radice.

ALIQVOT habet Prior caules, cubitali interdum longitudine assurgentes, quadrangulos, nonnihil villosos, firmos, geniculatos: folia ampla, hispida, mucronata, in ambitu serrata, rugosa, singulis geniculis ex adverso adnascentia, Scarleæ foliis haud multum absimilia, minus tamẽ incana, & odore minus gravi: ex alarum cavis oriuntur ramuli, floribus purpureis (minoribus quàm Scarleæ flores, & Lavendula vix majoribus) verticillatim usque ad extremum onusti, inflexam & veluti procumbentem atque nutantem spicam efformantes: semen in vasculis pusillum, nigricans: radix illi magna, pollicari crassitudine, nigro cortice obducta, dura, vivax, singulis annis nova germina producens. *Hormini fil. III.*

Invenitur passim Viennensi agro juxta vias, in montanis pratis circa Mariæ cellã, & S. Crucis Abbatiam, supra Badẽses thermas, & plerisque Alpestribus Austriæ atque Stiriæ locis: quinetiam apud Marcomãnos, & apud Hirtzpach pagum ferri fodinis nobilem, supra Norubergam Pragensi itinere reperire memini. Floret Iunio, semen Iulio mense perficitur. *Natales.*

ILLIVS porrò silvestris Hormini, quod Gallitrichum quidam cognominant, non meminissem, quia ab alijs jam exhibita: nisi plures ejus species & florum colore, & foliorũ formâ nonnihil inter se differentes inveniri observassem. *Gallitrichũ.*

LONGA habet Prior secundùm radicem folia, parte inferiore latiora, deinde sensim in mucronem definentia, nullis lacinijs divisa, sed per oras dumtaxat serrata, supernè viridia, *Hormini fil. IIII. Species I.*

Hormini fil. IIII. prima species.

Hormini fil. IIII. quarta species.

& nullis villis obsita, rugosa tamen, inferne autem villosa, odore reliquorum Hormini generum gravi, & sapore amaro: caules cubitales, quadrangulos, geniculis distinctos, villis obsitos, quos ad singula genicula, bina semper folia inter se opposita amplectuntur, superioribus paulò minora: extremus caulis plerumque purpurascit, pinguisque est, & desinit in longiusculam, præpinguémq; spicam florum hiantium, galeáque editiore præditorum, coloris purpurei saturatioris elegantissimi: semen deinde in caliculis, rotundum, nigrum: radix crassa est, nigra, multis fibris prædita, vivax, singulis annis nova germina proferens, novósque caules producens, secundùm radicem subinde fibras agentes.

Hormini fil. IIII. species altera.

ALTERA ejus species, illi quidem similis, sed floris colore variat, qui prorsus niveus est, folia etiam incana, non virentia: in reliquis notis conveniunt.

Hujus unicam stirpem Maio mense florentem primùm observabam anno M. D. LXXIX. in siccioribus pratis Sopronio Pannoniæ vicinis, & erutam deferebam Viennam in D. Aicholtzij hortum, ubi aliquot annis permansit, & deciduo semine multiplicata est, atque alijs communis facta.

Hormini fil. IIII. species tertia.

TERTIA species majore altitudine excrescit, caule quadrangulo, ut reliquæ species, & foliis ad singula genicula ex adverso nascentibus; sed ejus extima pars non purpurascit, verùm virescens est: flores tametsi forma similes, dilutioris sunt coloris: folia inferiora majores habent incisuras, ut nonnihil laciniata videantur, reliquæ notæ conveniunt.

Passim in silvis cæduis, montanis pratis, viarúmque marginibus spõte nascitur cum Primâ, non modò in Pannonijs & Austriâ. Sed in Bohemiâ, Moraviâ, tota Germaniâ, & alijs plerisque Provincijs. Floret Maio, interdum etiam Iunio.

Illam in hortis Francofurtensibus, fructiferis arboribus consitis, florem variantem conspiciebam, ut qui neque purpurei coloris saturi, neque diluti esset, sed quasi albescentis & cinerei: quæ colorum diversitas facilius observari poterat, quia diversæ stirpes his coloribus præditæ, in eodem interdum horto mixtim nascebantur.

Hormini fil. IIII species quarta.

QVARTAM sponte nascentem non vidi, sed mihi Viennæ nata anno M. D. LXXXVII. semine ex Italiâ misso. Tertiæ speciei valde dissimilis non est: perinde enim assurgit caulibus quadrangulis, geniculatis, in quibus ex adverso, ut in alijs generibus, nascuntur folia rugosa, viridia, sensim in mucronem desinentia: flores verticillatim in summo caule & ramis nascentes, ejusdem cum præcedentibus formæ, galeatos habet, minores tamen, & coloris rubri, semen in caliculis exile, nigrum: radix vivax, singulis annis nova germina producit. Florebat mihi Iunio.

SED

Hormini fil. IIII. quinta ſpecies.

Hormini fil. V. altera ſpecies.

SED & Quinta ſpecies Hiſpanico ſemine mihi Viennæ Auſtriæ nata, illi non valdè diſſimilis: etenim caules habet non minùs altos, quadrangulos, nodis cinctos, villis quibuſdam obſitos, & folia in ſingulis nodis ferè ſimilia, paulò tamen duriora, lęviora, anguſtiora, anguloſa quodammodo, mucrone magis obtuſo, & laxioribus dentibus prædita, præſertim quæ ſecundùm radicem naſcuntur: è caliculis, in extremo caule ſummiſque ramis verticillatim naſcentibus, & veluti in ſpicam deſinentibus, emergunt flores reliquis ſpeciebus longè minores, Lavendulæ florum ferè æmuli, nec colore ab illis valde differentes: quibus decidentibus, ſuccedit ſemen nigrum: radicem habet ſuperioribus ſimilem: & tota planta ſimili cum reliquis odore prædita. Floret etiam Iunio. *Hormini fil. IIII. quinta ſpecies.*

Naſcitur & hæc ſponte in Angliâ: nam cùm negotiorum quorundam causâ, anno M. D. LXXIX. in eam inſulam eſſem profectus, & in aulâ, quæ tum Grenwycij, quarto infra Londinum miliari erat, verſarer, ſatis frequentem ad Regiæ arcis Hippodromum inveniebam, Septembris initio cùm florentem, tùm ſemine onuſtam. *Natalis.*

PEDALI plerumque eſt Horminum ſilveſtre Quintum altitudine, quadrágulis caulibus & geniculatis, reliquorum generum inſtar: folia ad ſingulos nodos bina, ſibi invicem oppoſita, rugoſa, Salviæ foliorum pænè æmula, non tamen incana, per oras nonnihil ſerrata, dura, guſtus exſiccantis & amari, odoris verò, quàm ſuperius deſcripta, jucundioris: flores à medio caule ad faſtigium uſque verticillorum inſtar in orbem naſcuntur è purpureis caliculis exeuntes, Salviæ ſimiles, ſed minores, eleganti colore præditi ex cæruleo purpuraſcente, & quaſi violaceo, interdum etiam dilutiore, nonnumquam verò quaſi cineraceo: ſemen in caliculis nigrum, reliquis generibus minus: radix digiti minimi craſſitudiné aliquando æquat, nigroque cortice tecta eſt, interiore parte flaveſcente, multos ſingulis annis producit caules, interiore, & terræ viciniore parte humi procumbentes, atque è nodis radici proximioribus ſubinde fibras agentes. Tota denique planta aſpectu elegans. *Hormini fil. V ſpecies prior.*

Vbique circa Viennam Auſtriæ naſcitur, totáque Pannoniâ, ſecundùm vias, in agrorum, vinetorúmque marginibus. Integrâ æſtate floret, & ſubinde ſemen profert.

Eſt hujus generis alia ſpecies longè major, duorum cubitorum altitudinem plerumque attingens, interdum etiam ſuperans: ipſius caules triplo craſſiores, quadranguli tamen, &, uti alterius, geniculati: folia multo majora, & craſſiora, albis maculis magnâ ex parte diſtincta, qualibus & Salviæ cujuſdam, & Menthaſtri folia notata videre memini: ſpica florum longior & craſſior, florum verò formâ, coloréque, atque etiam ſemine, ſatis conveniunt. *Hormini fil. V ſpecies altera.*

Rarior

Rarior est hæc species Priore, nec nisi in pratis herbosis & locis, ubi gleba uberior, invenitur: & paulò serius alterâ florere incipit.

Horminum sil vi sive minus supinum Cretic.

NEC inelegans est Hormini silvestris genus illud minus supinum, quod semine ex Cretâ primùm allato, deinde Lugdunum Batavorum ad Ioannem Hogelandum misso, illi natum est anno M. D. XCIII. & sub extremum sequentem Iulium flores tulit.

FOLIA autem promit per terram strata, pollicari longitudine minora, secundùm pediculum angusta, deinde paulatim in latitudinem expansa, rugosa, per oras crenata: caules ejus aliquantulum anguloſi, in quibus per intervalla nascuntur bina semper folia sibi oppòsita: quibus in orbem dispositi incumbunt seni flores albi, Cattariæ vulgaris floribus formâ, & amplitudine pares. Tota planta insipida est.

Nomina.

SILVESTRIS Horminis, ὁρμίνου ἄγρια, ut dixi, genera videri has omnes plantas, censeo: nemini tamen legem imponere volo, sed cuilibet, quo nomine eas donare velit, liberum relinquo. Mihi verò, Scharlea vulgaris, sive Sclarea (ut quidam dicere malunt) quam Galli *Oruale*, Vngari *Zent Ianos fiue*, hoc est, S. Ioannis herbam, vocant, Horminum silvestre Primum erit: Colus Iovis luteis floribus, Horminum silvestre Secũdum: licet quidam Galeopsim luteam vocare malint, notis reclamantibus tamen: Quod mihi primo loco descriptum est, Tertium: Quod secundo, Silvestre Lobelij, Gallitrichum vulgo dictum, Trago verò *wild Salbey*/ Quartum: cujus quinta species semine ex Hispanijs misso Baccharis nomine mihi nata, magna autem illa Plantarum historia, quę triennio post evulgatas meas Pannonicarum stirpium observationes in lucem prodijt, Sideritidem querno folio appellare videtur: Quod autem penultimo loco descripsi, mihi Quintum erit: rhizotomæ mulierculæ Austriacæ *wild Salbey*/ id est, agrestem salviam nominant, vulgóque venalem proponunt, cum alijs balnearibus herbis. Matthiolus secundam ejus speciem, Horminum silvestre vocare videtur: Lobelius inter Verbasci genera recensere maluit, & Verbascum nigrum salvifolium appellat, quod an luteo flore variet, nunquam observare memini. Sextum autem erit, supinum illud Cretico semine natum.

wild Salbey

MENTHASTRVM. CAP. XIX.

Mentha silvestris.

1. *Menthastrũ mas alter.*

NVLLAM Provinciam adire memini, in qua non conspexerim Menthastrum, sive Silvestrem Mentham, Græcis ἡδύοσμον ἄγριον dictam, sponte secundùm aquas & riguis locis nascentem: Binas verò alias, præter eam, plantas observabam, partim in Pannoniâ & vicinis locis sponte nascentes, partim seminè peregrè accepto mihi Viennæ natas, quę ad ejus classem pertinere videntur.

CVBITALI, aut ampliore Prima assurgit caule, quadrangulo, medullâ pleno, multis nodis constante, ex quibus bini semper ex adverso oriuntur ramuli similiter quadranguli, circa quorum extremas partes oblongæ spicæ, verticillatim compositis caliculis constantes, in quibus flores Menthæ silvestris aut illius potiùs Calaminthæ, quam vulgo Cattariam vocant, floribus similes, exalbidi, grati odoris: folia adversis inter se pediculis caulem & ramos ad singulos nodos ambiunt, Menthastro ferè similia, sed magis ad Cattariæ folia accedentia, colore tamen minus albicante quàm illa, aut Menthastri, sed potiùs viridi, menthastri odorem referentia, acrem & calefacientem saporem: radix dura, & lignosa ex lateribus propagines spargit, ut reliquæ congeneres plantæ.

Sponte nascentem hanc plantam inveniebam, primùm ad Austriacarum Alpium radices in pratis monasterio S. Crucis vicinis, & ad Rehenaw Præsulis Neubergensis arcem, Augustó florentem: deinde maximâ copiâ in Vngariâ, ad radices scopuli, in quo extructa est munitissima arx Nemethwywar, Germanis Ofoing dicta, Illʳⁱˢ Viri Balthasaris de Batthyan p. m. qui, dum vivebat, hereditarius Archidapifer erat Regni Vngariæ, & S. C. R. Q. Mᵗⁱ à Consilijs: tum etiam in Leytenberg supra Manderstorff Iunio florentem, quo tempore similiter, in hortos translata, flores producit.

Nasales.

ALTE-

Menthastrum II. Montanum.

Menthastrum III. tuberosa radice.

ALTERA, quæ mihi Viennæ semine nata est, & alijs quibus id communicabam, acceptum ex Hispanijs Calaminthæ tertiæ nomine, cubitales habet caules, quadrangulos, rectos, frequentibus, ut superior, nodis cinctos, subhirsutos: folia longiuscula, rugosa, in ambitu nonnihil serrata, superioris Menthastri foliis non dissimilia, magis tamen incana, non suavis odoris, amari & acris saporis, singulos nodos æquali, sed opposito inter se situ ambiunt: summi rami cum extimo caule, in molles, canescentes exilium foliorum spicas definunt, & inter ea verticillorum ritu compositi nascuntur calículi, è quibus prodeunt flosculi candidi, Cattariæ florum æmuli: his marcidis, succedit semen illi par, exile, nigrum: radix crassa, succulenta, raphano ferè æqualis, foris aliquantulum fusca, in multos hinc inde ad latera quasi parvos adnascentes napos extuberat, aliisque longiusculis fibris donata est, perennis, & plures singulis annis caules proferens: imo ipsi etiam napi à matre abrupti, & terrâ obruti, novas interdum plantas procreant. Floret Iunio. II. *Methastrum tuberosa radice.*

Pictor non satis fideliter plantam expressit: nam & inferiora folia latiora esse debebant, & rugosa, & adnati in lateribus napi crassiores & magis tumentes, & fibræ omissæ, quas additas oportuit.

EODEM porrò tempore, quo semen, ex quo hæc planta nata, ex Hispanijs mittebatur, additum erat etiam aliud Calaminthæ primæ appellatione inscriptum, ex quo pulcherrimum Cattariæ genus enatum, cubitales habens caules, quadrangulos, geniculatos, multis ramis præditos: oblonga, angusta, per oras crenata & incana folia, odore quàm in Cattariæ vulgaris foliis vehementiore, fervido gustu: flores spicatim in extremis ramis nascentes, candidos, vulgaris Cattariæ floribus respondentes: deinde semen in exilibus calicibus nigrum, Calaminthæ semini par: radicem duram, fibrosam, perennem, singulis annis novos caules proferentem. Floret Iunio & Iulio. *Cattaria tenuifolia*

MENTHASTRVM montanum Pannonicum appellari poterit Prior: Alteri, tuberosæ radicis cognomen addi: Cattariæ verò, Hispaniçæ tenuifoliæ nomen aptari.

MARRVBIVM. CAP. XX.

LEGITIMVM Marrubium multis locis frequens crescit: at in Austriâ & Pannoniâ rarum est, & certis duntaxat locis ijsque paucis sponte nascitur. Aliud verò genus frequentissimum istic conspexi, quod (dum Pannonicarum stirpium observationes evulgabam, ne- *Marrubium vulgare.*

Marrubium vulgare.

Marrubium alterum Pannonicum.

bam, nemini adhuc descriptum fuisse arbitror. Ejus Historiam hoc capite dabimus: sed legitimi iconem præponere voluimus, ut utriusque collatione facta, facilius agnosci possit quæ sit differentia.

Marrubium alterum Pannonicum.

MVLTOS verò ex eadem radice profert Pannonicum caules cubitales interdum, quadrangulos, firmos, nodosos, in plures ramos divisos: folia ad singulos nodos bina, contrario situ nascentia, duas uncias longa, unam lata, in ambitu serrata, legitimo Marrubio pænè similia, sed angustiora, nec adeò orbiculata, imò paulatim à petiolo in latitudinem excrescentia, sensimque in mucronem desinentia, prorsus incana, non injucundi odoris, amaritudinis tamen manifestæ, & acrimoniæ: flores candidi, marrubij floribus similes, in mollibus & canescentibus caliculis nascentes, verticillorum instar summum caulem summósque ramos ambiunt: radice cum legitimo convenit, quæ singulis annis novos stolones eósque numerosiores profert.

Adeò vulgare hoc Marrubij genus est toto Viennensi agro, ut vinetorum agrorúmque margines, siccique & graminei campi eo abundent, imò in ipsius urbis (quæ ab aquis sunt liberæ) fossis nascatur. Nullo tamen, quod sciam, apud illos in usu est. Floret Iulio.

Natum id apud Belgas, non Hispano semine (nullam enim similem plantam in Hispaniâ videre memini) sed Austriaco.

An porrò, Marva Iantusa Serapionis, cujus meminit lib. de Simpl. Med. ex plátis, c. 295?

ALYSSVM GALENI. CAP. XXI.

Alyssum Galeni.

EX multis quæ Alyssi Galeni nomine circumferuntur plantis, nullam prorsus inveni, quę descriptioni responderet. Sed in meâ Hispanicâ peregrinatione quãdam observasse arbitror, quæ illius delineationi ita exactè quadrare mihi videtur, ut qùin illud ipsum sit, nullum dubitationi locum ampliùs relinqui posse existimem.

PEDALI verò est altitudine, quadrangulo caule, statim à radice in multos ramos diviso, canescentes omnino, & veluti tomento obductos, circa quos, ad singula genicula bina folia contrarijs inter se pediculis semper enascuntur Marrubio similia, breviora tamen magísque crispa & incana, inodora, amara; calices per intervalla verticillarim ramos ambiunt, quinque plerumque aculeis horridi, candidi, è quibus Marrubij flos exilit, sed colore diversus nempe purpurascens: semen in aculeatis vasculis subrufum, Marrubiano semini par: radix dura, multifida, viváxne an annua, istic observare non potui. Sed semine quod ex Hispanijs attuli, apud meos Belgas nata, eo quo floruit anno plerumque perijt: semine autem ma-

Alyssum Galeni.

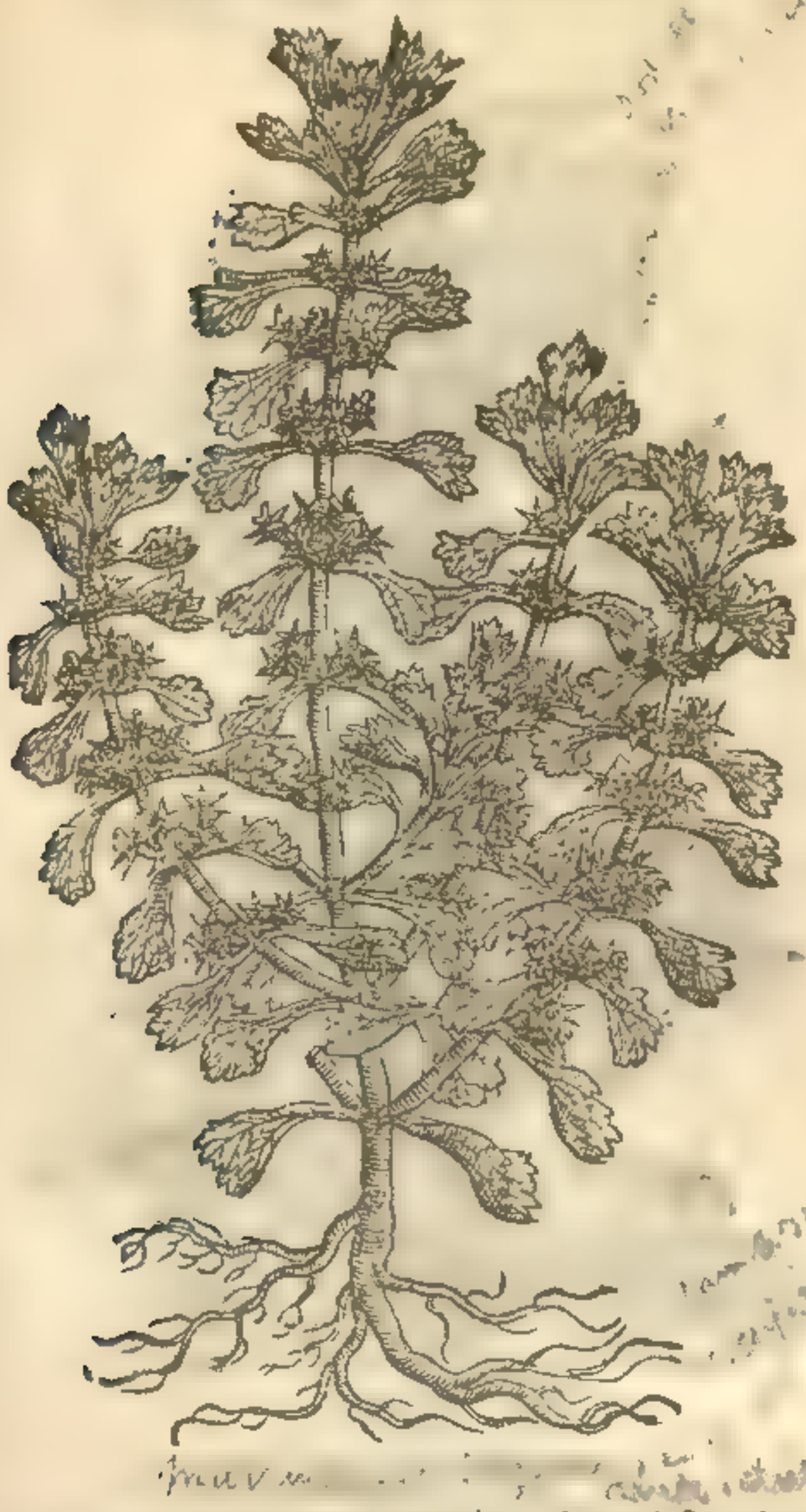

tem maturo sponte deciduo singulis annis renascebatur adhuc, cùm inde excessi: atque etiam nunc in quibusdam Belgicis hortis cõspici puto.

Natalis. Vno duntaxat Hispaniæ loco (tametsi non dubitem pluribus inveniri) hanc plantam nascentem observabam, ad Elda videlicet pagum, in cœmeterio, quo plurima cœnotaphia Arabicis litteris sculpta videre licet, Valentino regno, septem sub Horuëla (Orceli veteribus dicta) miliaribus, sive leucis Hispanicis, eamque florentem, & semine maturo onustam, medio Martio.

CETERVM primo conspectu Marrubium esse censebam, donec & aculeati caliculi, & flos ipse, in memoriam mihi revocarent Alysson quod Galenus lib. secundo de Antidotis in hunc modum describit: Alysson herba est Marrubio similis, asperiores tamen & magis spinosos in furculorum summitatibus orbes habet, florem ad cæruleum vergentem profert. Hanc inter caniculæ æstus colligere oportet.

Alyssum cur sic dictum. Nominis autem rationem, atque ipsius etiam facultates libro sexto De simp. medic. refert, Nuncupata (inquit) est hæc herba ἄλυσσον, quod mirificè iuvet demorsos à cane rabido. Sed & rabienti quoque data, sæpe in totum sanavit: atque hoc ex totius substantiæ similitudine efficit. Dictum prius est, talem facultatem ex solâ percipi experientiâ, & planè nullâ constare methodo. Quod si quis ad multa experiatur, cognoscet facultatem habere mediocriter resiccantem & digerentem, nonnihil etiam abstergentem. Hac ratione & vitiliginem, & maculas faciei à sole prognatas expurgat. &c.

PAVSANIAS in Arcadicis eandem nominis rationem assignat Alysso: eandem etiam Plinius, cujus tamen Alyssum ab isto longè diversum est.

MEAM autem opinionem de Alysso Galeni reijcere non possum, licet multis post annis ab evulgatâ meâ Hispanicarum stirpium Historiâ, viderim quæ Nobilis idemque Cl. Vir Fabius Columna scripserit de Alysso Antonij Coï: nam, ut initio capitis dixi, nullam stirpem videre memini, quæ proximius accedat ad illius Alyssi historiam, quam hæc. Marrubium certè esse non potest, quia nec odorem habet Marrubij, nec utriculos lenes ut illud, sed asperos & pungentes, floresque purpurascentes, non albos.

GALEOPSIS. CAP. XXII.

NVLLVS Recentiorum quotquot de plantis scripserunt, mihi satisfacit in icone Galeopsis historiæ additâ: nam vel Lamij genus aliquod, vel Scrophulariam vulgarem substituunt, cùm ad illarum nullam Dioscoridis descriptio aptari possit. Legitima tamen ejus Auctoris Galeopsis, est adeo frequens multis locis, ut mirum sit, neminem hactenus in eam animum intendisse.

Galeopsis vera Dioscoridis. LEGITIMA porrò Galeopsis ex radice fibrosa & singulis annis augescente, multas interdum fert virgas, quadrangulas, quibus alternis inhærent folia ex adverso nascentia, longis pediculis innixa, urticæ foliis adeo similia, ut prima facie imponere possint, villosa quidem, sed non mordacia: summum virgarum fastigium quodammodo in spicam desinit, verticillatimque ambitur quinis aut senis simul nascentibus caliculis in quinque lacinias divisis, è quibus prodeunt longiusculi flores instar florum Lamij hiantes, sed longè minores, coloris ex atro purpurascentis, propendentibus labellis, albis quibusdam venis notatis: semina in caliculis quaterna, maturitate nigra, ut in Sideritide 1.

Tota planta gravis odoris est, præsertim umbrosis locis nata: ejus verò quæ in apertioribus locis, ut in recens succisis silvis, crescit, remissior est odor. Floret Iunio & Iulio.

Galeopsis maxima Pannonica. CVBITALI autem est Altera Galeopsis caule, interdum etiam majore, quadrangulo, crasso, secundum radicem rubente, frequentibus geniculis prædito, è quibus bina semper inter se opposita nascuntur folia, Vrticæ foliis haud absimilia, per oras similiter crenata, sed lon-

Galeopsis legitima.

Galeopsis maxima Pannonica.

sed longè majora, palmaremque amplitudinem sæpissimè superantia, hirsuta quidem, sed non mordacia: à medio caule sursum versus, ad singulos nodos, orbiculatim seni, octoni, nonnumquam deni nascuntur flores, non simul, sed successivè sese explicantes, Lamij floribus multo majores, saturè rubri & tamquam purpurei, galeæ instar hiantes, labro inferiore (cujus laciniatæ oræ) bifido, & frequentibus ad latera barbulis prædito, interiore parte purpureis & candidis lineis depicto, quatuor staminibus cum stilo sub galeâ latentibus, odore gravi, & ingrato, uti tota planta, si teratur, gustu etiam insuavi & amaro: lacinia vascula, deciduis floribus, quaterna semina continere deprehenduntur Molluccæ similia: radix crassa, fibrosa, perennis, singulis annis augescens pluresque stolones proferens.

Natales. Maximâ copiâ nascitur in silvosis illis mõtibus, arci Grebén Ill. Balthasaris de Batthyan, in Pannoniâ interamni sitæ, vicinis, supra Waraſdinum, ubi florentem Maio mense eruebam anno M D LXXIX. & inde delatam in hortum Viennæ transferebam, in quo multos perstitit annos mirificè augescens, & semine deciduo nascentibus novellis plantis, vicinas areolas & pulvinos implens.

γαλεοψις ἡ γαλεόβδολον. GRÆCIS porrò dicitur Prior planta Γαλεοψις ἡ γαλεόβδολον: Plinius Galeopsim & Galeobdolon appellat, atque ijsdem verbis, quibus Dioscorides, totius stirpis historiam, ejusque facultates describit. Alterius nullum nomen intellexi.

LAMIVM. CAP. XXIII.

VRTICAE illius innoxiæ & morsu carentis, quam Plinius Lamium appellat, varia sunt genera, cùm foliorum formâ, tùm floris amplitudine, exilitate & colore inter se differentia: ea cùm sint ab alijs proposita, huc inferre non est necesse. Sed alias quasdam stirpes in medium adferre lubet, quæ non minorem affinitatem cum Lamio habere videntur, quàm illa.

1. *Lamium Pedatum* 1. PEDALES & majores interdum habet Prior caules, quadrangulos, hirsutos, Lamij æmulos, quibus, per intervalla, adversis semper pediculis, bina, veluti in Vrticarum genere, innascuntur folia, Melissophyllo fere similia, rugosa, atrâ viriditate nitentia, gustu aliquantulum acri: flores ex singulis nodis inter folia terni aut quaterni prodeunt, omnes antrorsum spectantes & propendentes, longiusculi, inodori, Lamij florum quodammodo æmuli, majores tamen, & nullâ galeâ insigniti, solo labro inferiore promisso, & reliquis

folijs

Lamium Pannonic.1.verſicolore flo.

Lamium Pannonic.1.albo flo.

folijs(quę in quibuſdam floribus ex albo purpuraſcunt,aut dilutiore purpurâ nitent) majore,purpurei coloris:utriculi ex qùibus flores prodeunt,ſatis laxi & capaces,ex viridi pallentes,ſemen magnum,nigricans,inæquale continent:radix craſſiuſcula, & aliquantulum nodoſa, multas fibras agit, & ſingulis annis nouos caules profert, inſtar Vrticæ, & aliarum ſimilium plantarum.

Copioſè in Leytenberg,monte Badenſibus thermis imminenti,Gumpoſtkirche, Medeling,& alijs editis Auſtriæ & Pannoniæ locis,umbroſis & ſilvoſis invenitur Naſcitur etiam in editis illis ſilvis Francofurto vicinis ad dextram,Septentrionem verſus. Floret Maio,ſemen maturum eſt Iunio.Reperitur etiam nivco flore,ſed rariſſima. Apud Lauſamiam verò in Allobrogibus, nullam aliam ſtirpem videre memini, quàm quæ album. florem ferret, anno videlicet M. D. LIIII.dum è Narbonenſi Galliâ per Helvetios in patriam redirem.

Natales.

Lamium Pannonic.1. albo flore.

2. Ejus in Auſtriâ ſpeciem alteram obſervabam, non valde ab illâ differentem, niſi quod infirmiores haberet caules,frequentiores etiam, ex radice ſingulis annis repullulantes, folia item paulò anguſtiora.

Lamij Pannonici 1. ſpecies altera.

FVCHSIVS & Tragus hanc plantam Meliſſophyllon appellarunt, cùm tamen exiguâ odoris gratiâ prædita ſit, nec apes ejus floribus valde delectentur:& haud ſcio an apta ſit ad alvearia intus confricanda, alliciendarum aut retinendarum apum gratiâ, ut eſt vulgaris meliſſa, quibuſdam citrago, ab odore citrij mali, dicta, quæ omnium Doctiorum judicio verum *μελισσόφυλλον* cenſetur.Ego ad Lamij genera potius referendam arbitror.

Meliſſophyllum Fuchſij

μελισσόφυλλον legitur ñ.

EXOTICA eſt Altera,cui,dum primum nata eſt,ſubrotunda ſunt folia,urticæ folijs ſimilima,niſi ampliora ut plurimum eſſent,molli lanugine villoſa,pingui & lento quodam veluti rore leviter aſperſa, dum novella ſunt, in ambitu ſerrata, longis pediculis fulta, inter quæ altero anno emergit caulis vel ſexangulus vel quadrangulus (utriuſque enim formæ naſcuntur) molli lanugine pubeſcens,per quem ex intervallis,æqualiter, ſed adverſo ſemper ſitu, in nodis ſparſa ſunt folia,modò terna,modò bina,ſuperioribus minora,& brevioribus petiolis hærentia,è quorum alis,nunc bini,modò terni,pro foliorum numero, exiliunt pediculi,unciales,tenues,firmi,hirſuti,ternos vel quinos flores ſuſtinentes.concavos,antemore parte nonnihil hiantes,exiguo labello prominẽte,& tenui ſtilo cum ſtaminulis emergente,præditos,coloris è viridi palleſcentis: floribus ſuccedunt capitula, Lini ferè, aut pogonis,præditos,coloris è viridi palleſcentis: floribus ſuccedunt capitula, Lini ferè, aut poſtius Scrophulariæ vulgaris,mucronata,exili nigro ſemine plena: radix urticæ ſimilis, oblitqua & multis fibris capillata, cujus caules hieme pereunt, ſed novo vere, interdum etiam ante hiemem alij plures ex ea ad latus renaſcuntur.

11 Lamium Pannonicum alterum ſpec. exotic.

Lamium Pannonic. II. exoticum.

Lamium Pannonic. III.

Hanc ſtirpem primùm florententem obſervabam Viennæ Auſtriæ in meo hortulo ad parietem natam neſcio quo ſemine, anno M. D. LXXVIII. ſubſequens hiems auferebat quidem, ſed deciduo ſemine prognatæ ſunt inſequente anno aliquot plantæ, quæ demùm aldicitus perit. nonnumquam tamen ex radice etiam repullulat.

Si quis me hanc plantam minus aptè inter Lamij genera repoſuiſſe putat, liberum illi eſto, vel ad Galeopſi.a, vel aliam quampiam congenerem referre.

III. *Lamii* III. SED & ad Lamium fortè referri poſſit elegans hæc planta, quæ ex radice, vulgari (ut mihi relatum) urticæ ſimili, plures profert caulículos pedales, teretes, quadrangulos, frequentibus nodis cinctos, ad quos alternatim bina contrario ſitu in longis pediculis æqualiter naſcuntur folia, Lamio, ſive Vrticæ non mordaci vulgari, & fœtidæ, quæ purpureo flore eſt, ſimilia, proximius tamen ad Hederæ terreſtris ſive Chamæciſſi vulgaris folia accedentia, inter quæ caliculi terni, quaterni aut quini, continentes flores, hederæ terreſtris vulgatæ floribus forma proximos, hiantes, nulla ſupernè galea imminente, ſed latiuſculo dumtaxat folio reflexo, mixtis coloribus cæruleo, albo, & purpuraſcente inſignitos.

Naſcentem numquam videre contigit: ſed iconem ſuis coloribus diligentiſſimè expreſſam, mihi dono dabat anno M. D. LXXIX Ill. Dn. de Batthyan: mutilam tamen & ſine radice, uti hîc expreſſa eſt. Aliquot poſt annis radicem urticæ ſimilem eſſe intellexi.

BETONICA.

CAP. XXIIII.

Betonica vulgaris duorum generum.

NVLLI ſunt in Pannoniâ, Auſtriâ, viciniſque Provincijs montes herboſi, nullæ ſilvæ, nulláve prata, in quibus non abundantiſſimè proveniat Betonica uſitata flore rubro ſive purpureo: quæ duorum generum eſt. Vna enim breviorem florum ſpicam habet, & maturius floret. Altera autem longiore, molliore, & magis fuſcâ eſt florum ſpicâ, illáque etiam ſerius flores ſuos explicat: ſolet præterea hæc poſtrema in majorem altitudinem excreſcere, quàm prior, licet eodem loco utraque ſponte naſcatur, vel eadem puluino excolatur.

Betonica alboflore.

VERVM iſtic mihi obſervata eſt alia Betonica, cui multa ſunt folia rugoſa, ſubhirſuta, in ambitu ſerrata, Betonicæ vulgaris foliorum prorſus æmula, non adeò tamen fuſcâ viriditate nitentia, ſed dilutiora: quadrangulares caules, geniculati, ſubhirti ex illorum medio

exeunt,

Betonica.

exeunt, & in pedalem altitudinem excrescunt, subinde extremâ parte in alas sese dividentes: folia in singulis geniculis caulem æquali situ ambiunt, humi fusis minora, nullo pediculo fulta, odorata, quemadmodum & illa, gustus amaricâtis: summi caules & rami in densam calículorum spicam desinunt, è quibus flos emergit vulgari formâ similis, sed coloris omnino albi: semen deinde in vasculis, Betonicæ vulgaris semini par, fuscum: radix non dissimilis, vivax, singulis annis augescens, & plures caules producens.

Crescit in ascensu montis Neuberg, Etscheri jugi & alijs quibusdam editioribus locis: sed omnium abundantissimè supra Zeehof, magno ultra Gamingam miliari germanico, quâ iter est in Herrenalben & Durrenstain. Floret istic Iulio, in hortos translata maturius aliquanto, ubi egregiè augescit. *Natalis.*

Hujus meminit diligentissimus peritissimúsque Cordus lib. II. Hist. Plant. cap. CLIX.

SIDERITIS. CAP. XXV.

SIDERITIDIS, multa, ab his qui Stirpium Historiam scripserunt, adferuntur genera, quæ forsitan non omnibus adhuc cognita: quædam tamen in medium adferre est animus, quæ ad Sideritidis Primæ Dioscoridi Heracleæ cognominatæ, classem referri posse videntur.

Sideritis I.

PRIOR caules habet quadrangulos, cubitales, hirsutos, geniculatos, folia ad singulos nodos bina, ex adverso nascentia, rugosa, villis obsita, Tertiæ foliis majora, per ambitum serrata, graviter odorata, gustus amaricantis & acriusculi: ramuli ad singula pænè genicula nascuntur minoribus foliis obsiti: flores summum caulé verticillatim ambientes in spicam desinunt, galeati aliquátulum, candidi, odorati, hiatum sive rictum sanguineis notis conspersum habentes: semen in pentagonis vasculis inæquale, nigrum: radix dura, lignosa, ex summo capite plures interdum proferens caules. I. *Sideritis vulgaris.*

Passim in Galliâ, Germaniâ, Pannoniâ, Austriâ, siccioribus agrorum & silvarum cęduarum marginibus obvia est, hæc Sideritis. *Natalis.*

HVMILIOR est Altera, neque pedalem excedit altitúdinem, in raros divisa ramulos, foliis priori similibus, mollioribus tamẽ: flores ampliores, albi, pallescente labro, & paucis rubris punctis aspersо, verticillatim in utriculis caulem supremósque ramulos ambientes, breviorem quàm in superiore, & quasi mutilatam spicam conficiunt, ut in Prunellâ vulgo dictâ. II. *Sideritis II.*

Nusquam non occurrit in agris, & inter segetes multis Pannoniæ & Austriæ locis; circa Triebswinckel autem frequentissima. Floret Iulio.

LONGIORE est Tertia folio quàm Marrubium, satis ad Salviæ folium accedẽte, minore tamẽ, querni ferè folij divisura, scabro, villis *Sideritis III.*

Sideritis III.

Sideritis IIII.

Sideritis V.

Natalis.

Sideritis IV.

Sideritis V.

villis quibuſdam prędito, nec injucundi guſtus nec odoris caules fundit quadrangulos, palmum ut plurimum excedétes, interdum procumbentes, duros, hirtos, candicantes, quorum ſummitates per intervalla verticillati orbes coronant, ut in primo genere, orbes vaſculis conſtant, in quibus flos priori par, ex candido nonnumquam purpuraſcés, quo evaneſcente, ſemen in vaſculis nigricans reperitur: radix dura, lignoſa, vivax.

Frequens occurrit aridis & petroſis Caſtellæ veteris locis, æſtate florés, quibuſdam etiam locis, in Autumnum uſque floribus onuſta conſpicitur.

ALIQVOT habet Quarta ramos procumbentes, quadrágulos, tenues, villis quibuſdam obſitos, quos per intervalla contrario ſemper ſitu bina cingunt folia, Primę ferè ſimilia, paulò tamen minora, à medio ad extremum ſerrata, nonnihil etiam villoſa: ſummos ramos verticillatim ambiunt vaſcula in quibus flores, prioribus formâ ſimiles, quantum ex delineatione colligere potui, propterea de colore nihil pronuntio, neque de ſemine, quod ſuperiorum ſemini par eſſe veriſimile eſt: radix nõ videtur vivax, ſed eoanno, quo planta flores protulit, perire.

QVINTA, medium caulem habet ſurrectum, quadrangulum, deinde, ſtatim à radice, multos in latera ſpargit ramos, humi fuſos, quadrangulares, quibuſdam villis pubeſcentes,

Sideritis VI. Pannonica.

Sideritis VII.

besçentes,geniculatos,quos bina semper inter se opposita, ad singulos nodos, amplectuntur folia,præcedétis folijs pęnè similia,minus tamen serrata,inter quę,ab imo ad summum usque,verticillorum ritu nascũtur in vasculis flores,superioribus etiam formâ similes,quorum color (ni fallor,nam in arvis Belgicæ illam olim observasse puto) albus: nec hujus radix vivax esse videtur.

Harum duarum postremarum, cum illius quæ septimo loco describetur, icones ad me mittebat Iacobus Plateau anno M. D. XC. ipsius manu elegãter expressas (quemadmodum & pleræque aliæ ab eo acceptæ) quarum priores nudæ omnino, solo duntaxat Sideritidis alterius nomine adscripto: tertiæ autem quædam notæ adjectæ.

SEXTA pedalem non superat altitudinem: caulis illi quadrangulus, ab radice statim ramosus: folia secundùm radicem, priori genere non breviora, eodem modo venosa, sive nervis quibusdam excurrentibus prædita, sed molliora, nec in ambitu serrata, at, quę summum caulem & ramos ambiunt, breviora: flosculi statim à ramorum exortu, ipsos & caulem, in calículis quinque lacinijs constantibus verticillatim ambiunt, primis longè minores, & ę vasculis vix prominentes, formâ tamen illis similes, fusci coloris, labello autem parte interiore pallido: semen superiorum semine minus, nigricans: extremos porrò ramos caulémque, foliolorum pallescentis coloris coma occupat, totáq; adeò planta molli lanugine prædita est: radix albescens, lignosa, aliquot fibris hirta, sed non vivax, quippe quam maturo semine subsequens hiems penitus tollere solet, non minùs quàm Alteram & Quartam. *Sideritis VI.*

Frequentissima est in Pannonię Austriæq; inferioris arvis & inter segetes, macro & sterili solo. Floret Iunio & Iulio, semen subinde maturum etiam Iulio. *Natalis.*

PLVRES ex eadem radice promit Septima caules, pedales, quadrangulares, lignosos, surrectos, in quibus, ad singulos nodos, bina nascuntur folia, sibi invicẽ opposita, angusta, hyssopi vulgaris foliorum quodammodo æmula, saturatius virentia: flores Quintæ, minores & Lavendulæ floribus non valde dissimiles, nonnihil pallescentes, in orbem nascentes, inter latiuscula, brevia, serratáque folia summos caules ambiunt, & illa extremorum foliorum coma flavescit: radix longa est, dura, lignosa, pallescentis fusco infecti coloris, aliquot annis perdurat, frigorisque patiens hiemem in horto ferre potest'. Floret Iulio & Augusto. *Sideritis VII.*

DICITVR Græcis σιδηρῖτις ἡ ἡράκλεια, Latinis etiam Sideritis. Prima vulgo Herbariorum in Galliâ & Germaniâ, Tetrahil & Herba Iudaica: Tertia etiam apud Hispanos Tetrahil. Prima Vngaris *Tiztös fiu*, id est, nobilis herba dicitur. Prima & Sexta rhizotomis Viennensibus mulierculis *Fuchs peer kraut*. Quartam & Quintam (ut dixi) Sideritidis alterius nomine acci- *σιδηρῖτις ἡ ἡράκλεια. Tetrahil. Herba Iudaica. Fuchs peer kraut.*

ne accipiebam: Septimam verò pro Alpinâ, sive montanâ Sideritide: ea aliquid affine habere mihi videtur cum Sideritide montanâ Lobelij.

Facultates. Sideritidis illita folia, referente Dioscoride, suapte vi, vulnera sine inflammationis periculo jungunt. Primam & Sextam in usum deficcatam adservant rhizotomæ mulierculæ. Nam præterquam quod adversus capitis dolorem, quem Stiri Fues per appellant (unde herbæ nomen) ipsum decocto illius lavari utile censent, à nescio quo indocto empirico edoctæ: earundem etiam decocto pedes & alios artus defatigatos, aut alioqui rigentes, utiliter foveri prædicant. Hoc equidem scio, quosdam ad crurum erysipelata (Belgæ de roose/ Germani die rote appellant) curanda, Primæ recens collectæ & adhuc virentis decocto non sine felici successu usos esse, crura fovendo, aut decocti fumo leniendo.

OCIMASTRVM VALENTINVM. CAP. XXVI.

Ocimastrum Valentinum.

APPELLABANT hanc plantam Doctiores in Valentinâ Hispaniæ Academiâ, Ocimastrum, tametsi Dioscoridis descriptioni exactè non conveniat: malui tamen hoc nomen illi relinquere, quàm aliud aliquod indere incertum, aut plantæ cuipiam à Veteribus descriptæ minus respondens. Nam quòd nonnulli, ex solo picturæ intuitu conjecturam facientes, hanc meam iconem, quam ex verâ plantâ exprimi curabam, Marrubio aptare maluerint, causam non video, quandoquidem hujus folia, tametsi frequentibus venis prædita, Marrubij foliis sunt multò molliora, & minùs crassa, neque ulla odoris gratiâ, qualem illi suo Marrubio tribuunt, commendantur.

VTVT tamen nominare libeat, pedali est altitudine, ramis quadrangulis, villo obsitis: folia illi ad singulos nodos ex adverso sita, Ocimi medij, formâ & magnitudine, gustu adstringente: circa summos ramos flores proveniunt in orbes dispositi, Marrubij instar, Ocimi floribus similes, in vasculis pungẽtibus. semen, quale Marrubio, nigrum: radix Vrticæ aut Lamij radicum æmula, an verò perennis aut annua, nihil pronunciare possum.

PROVENIT copiosè circa rivos ex flumine *Guadaluuia* vulgo appellato, id est, album flumen ductos, ad urbem Valentiam in Hispanijs, ubi eam initio Aprilis florentem & semine prægnantem observabam, nusquam alibi mihi conspectam.

ἀκυμοειδὲς. *φιλεταίριον.* ἀκυμοειδὲς porrò, quod quidam φιλεταίριον cognominant, semen in vino potum, viperarum, ceterarúmque serpentium morsibus medetur, teste Dioscoride: & cum melle, vino, myrrha, & pipere Ischiadicis datur.

PRVNELLA ET BVGVLA. CAP. XXVII.

DIXIMVS in Pannonicarum & Austriacarum stirpium Observationibus, eadem Prunellæ, & Bugulæ genera apud eas gentes inveniri, quæ alijs Provincijs cómunia sunt: nonnulla tamen etiam istic nasci, quæ ab alijs minimè observata esse agnoscebam, de quibus peculiare caput institueramus. Cùm autem in eadem nunc etiam sim sententiâ, illud ipsum caput hîc repetere voluimus.

Prunella 1. non vulgaris. HABET autem illarum plantarum Prior, caulem quadrangulum molliter hirsutum, geniculatum: folia in singulis geniculis bina, ex adverso sita, nonnihil villosa, vulgaris Prunellæ foliis fermè respondentia, gustu amaricante: capitula in summis caulibus crassiora quàm in vulgari: flores illius floribus formâ quidem similes, sed longè majores, nec ingrati odoris, ventre (quod pictor non observavit) laxiore, galeáque saturatiùs plerumque purpurascente, tametsi inveniantur aliquando dilutiores, & quasi exalbidi, interdum etiam subcinerei coloris: semina in singulis vasculis, ut plurimum quaterna: radicem nigram, multis crassiusculis & candicantibus fibris præditam, novisque propagínibus sese, annis singulis, augentem.

Natalis. Eam primùm in Vngariâ & Austriâ, deinde etiam multis alijs Provincijs nascentem inveniebam,

Prunella I.

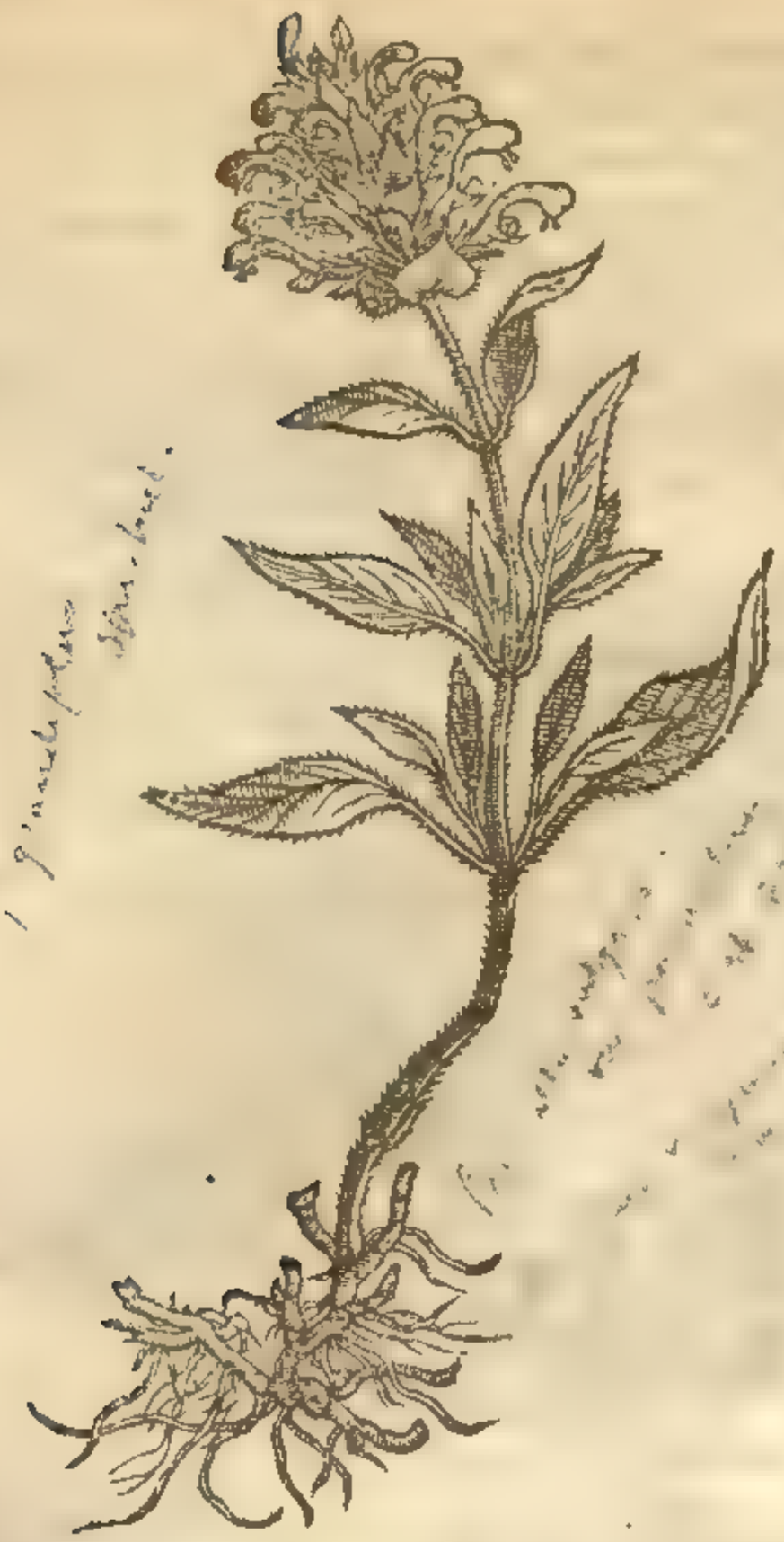

Prunella II.

Bugula carneo flore.

veniebam, editioribus & gramineis locis, minus tamen uberem & luxuriãtem, quàm quæ in Austriâ crescit. Floret Iunio, Iulio, & Augusto, semen Iulio & Augusto maturum est.

ALTERI dodrantales similiter & quadranguli sunt caulículi, villis obsiti, ramosi, è singulis nodis bina cõtrario semper inter se situ proferentes folia, non ut vulgaris subrotunda, sed longa, & in aliquot profundas lacinias diviſa, gustu, quẽadmodum in vulgari, adstringente: flores summo caule summísque ramis spicatim, ut in vulgari, nascẽtes, à quibus quidem formâ non differunt, sed color subinde variat: nam vel niveus est, vel cineraceus, vel carnei coloris, vel purpureus, quali colore etiá Mompelliano agro, post monasterium Egremont nuncupatum, ad silvulę marginem Septentrioni oppositũ olim colligere memini: semẽ alteri persimile: radix fibrosa est, ex qua prodeuntes singulis annis novæ virgæ, fibras plerumque agere solent. *Prunella II. non vulgaris, albo flore.*

Gaudet & hęc herbosis & gramineis locis, licet & alijs quæ à fluminibus nonnumquam inundantur, inter saxa invenerim. Floret maturius superiore, nempe Maio, tametsi etiam Iunio.

TERTIA, non differt ab eâ quam vulgo Bugulam & Consolidam mediam vocãt, vel formâ, vel viticulis summâ tellure repẽtibus, quæque nunc flore cæruleo, interdum cinereo, atque etiá omnino niveo invenitur: illis tamẽ *Bugula carnei coloris.*

tamen hæc paulò tenerior est, floréſque habet ab ijs quos enumeravi, colore diverſos, ſunt enim in hac rubri diluti, ſive carnei.

Florentem cum alijs congeneribus primùm obſervabam anno M.D.LXXVII. non procul Zollonock, in acclivi nemoroſi cujuſdam collis: deinde iterum ſubſequente anno, ad monaſterium Maurpach è prato quodam aliquot ejus plantas eruebam: conſpiciebam denique anno M.D.XCI in exculto horto Philippi Stephani Sprengeri Palatinalis Pharmacopæi etiam Maio florentem, qui mihi referebat illam frequentem naſci circa Heidelbergam, unde tranſtuliſſet quam in ſuo horto alebat.

CETERVM quæ Bellis media à Matthiolo, major autem à Lobelio nuncupatur in Obſervationibus, & à vulgo ex Conſolidæ minoris generibus cenſetur, frequentiſſima eſt in Alpinis pratis, unde illam ſæpius in hortum tranſtulimus, cum Viennæ agerem.

PARIETARIA SILVESTRIS quorundam. CAP. XXVIII.

CVR hanc nonnulli Parietariam ſilveſtrem appellent, cauſam non video, cùm neque ad parietes, neque ad macerias ſponte naſcatur, imò potiùs loca culta fugiat & ſilveſtribus gaudeat. Quia tamen aliquam affinitatem cum proximè deſcriptis habere videtur, proximum illis locum dare viſum eſt, & illam in tres ſpecies diſtinguere.

Parietaria ſilveſtris I.

Parietaria ſilveſt. II.

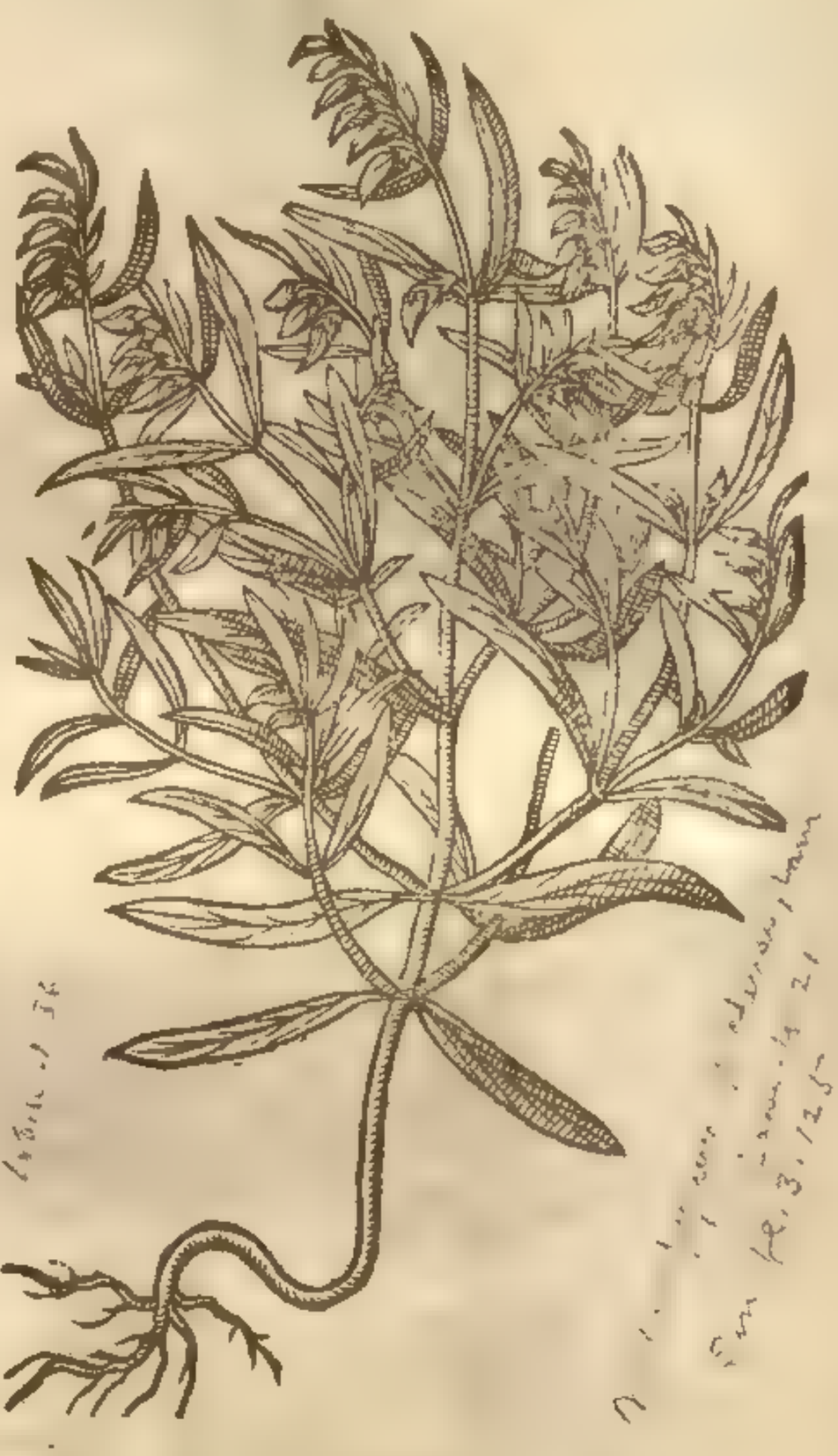

Parietaria ſil quorundam I.

QVADRANGVLO Prior aſſurgit caule, pedali, nodoſo, villis quibuſdam hirto, in quo alternatim ad nodos bina ſemper ex adverſo naſcuntur longa folia, ſecundùm pediculum lata, & ſenſim in mucronem deſinentia, aliquantulum villoſa: ſummus caulis & rami deſinunt in foliorum comam ſuperioribus minorum, ad pediculum laciniatorum, mollique lanugine pubeſcentium, coloris purpurei, nunc dilutioris, modò ſaturatioris elegãtiſſimi & violacei: inter quę bini ſemper inter ſe oppoſiti flores naſcuntur longiores, concavi, aliquantulum hiantes, ſuperiore labro nonnihil reflexo, & villoſo, inferiore latiuſculo, & deorſum propendente, coloris initio lutei, deinde omnino aurei, omnes tamen, licet alternis contrario ſitu naſcentes, antrorſum exporrecti & ſpectantes, quod pictor nõ obſervavit: radix candicans eſt, quam ſubſequens hiems corrupit.

Parietaria ſil quorundam II.

ALTERA caulem etiam habet pedalem, rarò ampliorem, quadrangulum, nonnihil interdum purpuraſcentem, ſtatim à radice in ramos diviſum, qui alternatim, æquali ſemper, attamen contrario, ſitu naſcuntur. ſub his expanduntur folia oblonga prioribus ferè ſimilia, virentia, ingrati & aliquantulum acris ſaporis: flores in ſummis ramis inter pinnata & anguſta

Parietaria silvest. III.

Verbena vulgaris.

angusta folia nascuntur, ut in priore, minores, lutei coloris, qui tamé in marcescentibus exalbescit, rictu manente luteo: radix cum superiore convenit.

Crescunt in sepibus & silvarum marginibus, umbrosisque locis Vngariæ, Austriæ, Moraviæ, Bohemiæ, atque etiam Germaniæ. *Natalis.*

AD has referenda esse videtur, quę in omnibus ferè Provincijs inter segetes nascitur. Etenim superioribus quodammodo similis est, licet angustiora habeat folia, &, quæ comam efficiunt, tenuius etiam laciniata, totáque rubra aut carnei coloris: flores item prioribus formâ similes, coloris tamé varij: nam labrum inferius cum galeolâ & extremâ caudâ, purpurascunt, media pars, quæ circa rictum turget, lutea est: succedunt in caliculis vascula fuscum semen continentia. *Pariet. fil. quorund.*

Sunt omnes annuæ, & maturo semine perire solent: florent autem Maio & Iunio.

Quo nomine hæ donari debeant, me ignorare fateor: sunt tamen qui priorem silvestrem Parietariam appellaverint, nescio qua ratione ducti. Alteram Cratæogonum: Tertiam, triticum vaccinum, & Melampyrum & σιλεφῦρον Theoph. lib. de Plantis VII. cap. X. quem & sequutus Plin. lib. XXI. cap. XVII. inter spicatas recenset: nec desunt qui Alopecurum Plinij esse putent. Plinij tamen Alopecuros, si quis diligenter perpendat, à Theophrasti Alopecuro, haudquaquam differre comperietur: Atrebates mei à comæ colore *rouge herbe*, id est, rubram herbam cognominant. *Cratægonū. Melampyrū. σιλιφῦρον Theoph. Alopecuros nonnullorum.* rouge herbe.

Nullum, quod sciam, in medicinâ usum obtinuerunt: sed plerumque negligi solent. Posterioris autem semen, in Occidentali Flandriæ parte, ubi copiosissimè inter segetes (rusticorum plerúque negligentiâ, qui eam tempestivè non evellunt) nascitur, panem vitiare solet, & magis atrum reddere: quinimo ijs qui eo vescúntur, caput gravedine plerumque tentari solet, non secus atque si lolio victitassent.

VERBENA. CAP. XXIX.

COMMVNEM Verbenam in omnibus, quas perlustravi, regionibus nascentem conspexi: sed aliud elegans genus in meo per Hispanias itinere observabam, cujus historiam hîc damus.

QVATERNI aut quini sunt illi cauliculi, anguloſi sive quadranguli, quales vulgaris Verbena habet, tenuiores tamen, supini, & in terram procumbentes, nodosi seu geniculati: ad singulos nodos nascuntur sub ramulis folia, colore quidem à vulgaris folijs non differentia, sed multò magis incisa, & multifida: flores in summis ramulis spicæ in modum congesti nascuntur, ut in vulgari, etiam ex cęruleo purpurascentes, minores tamen: semen illi æquale est, nec radix dispar. *Verbena supina.*

Salmanticensi agro frequens, & quibusdam alijs Castellæ locis, juxta semitas, ubi minor, exsucca & retorrida, tum etiam declivibus, fluminúm-

Verbena supina.

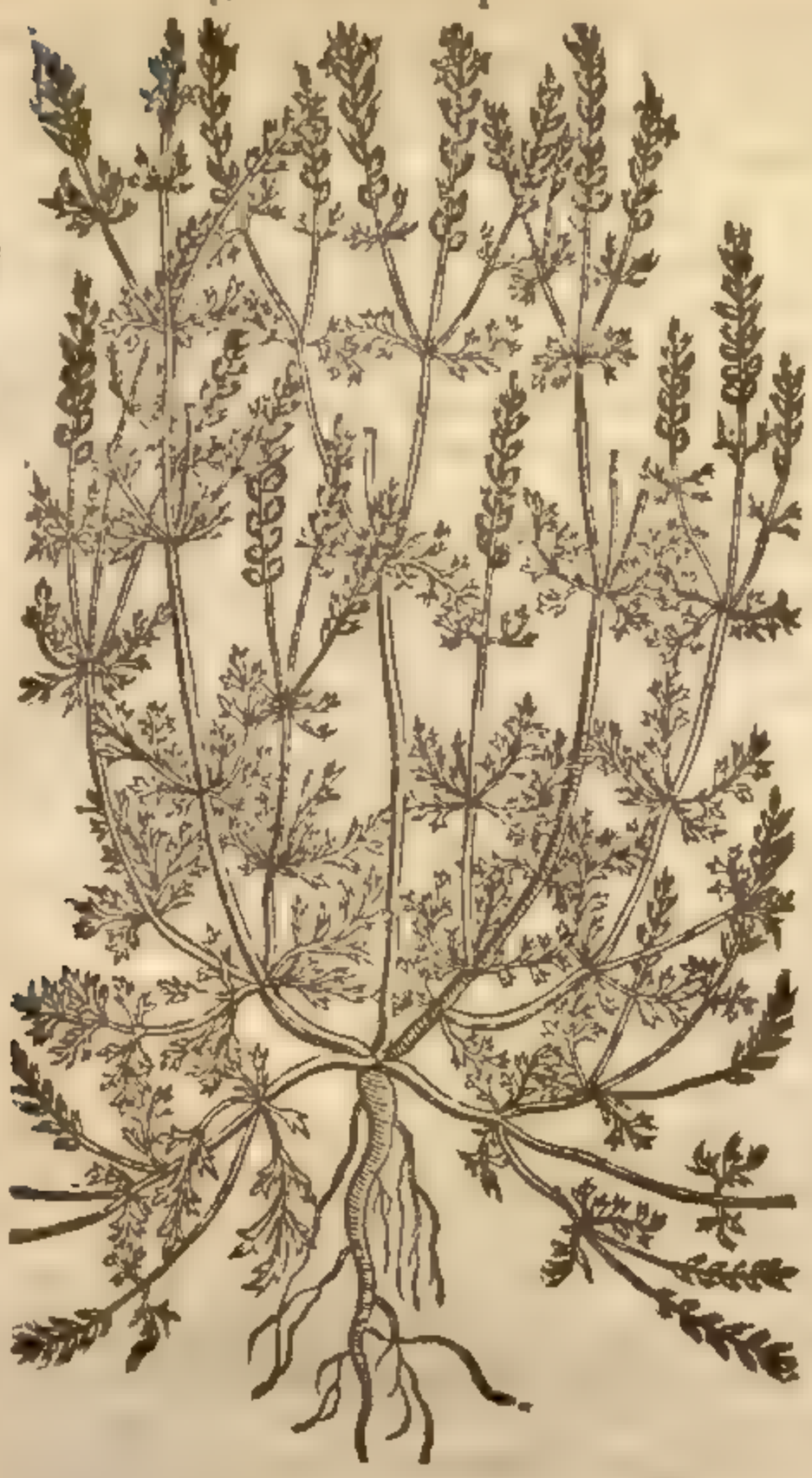

ἱερὰ βοτάνη. περιστερεὼν ὄπτιος.

Heliotropium majus.

Heliotropium supinum.

numinúmq; ripis, præsertim verò ad fluvium Thormim, qui Salmanticam & Albam urbes alluit, ubi major & vegetior.

Florebat istic Iulio & Augusto, & simul semen ferebat, quo in Belgicam delato, & terræ commisso, natæ sunt nobis aliquot plantæ, quæ cùm seriùs flores dedissent, illarum semen non potuit excoqui & perfici, atque ita nobis perijt illud genus: annua enim est planta, quę semine producto, perire solet natalibus etiam locis.

GRÆCIS ἱερὰ βοτάνη, id est, Sacra herba, & περιστερεὼν ὄπτιος, hoc est, Verbenaca supina dicitur, præsertim secundum genus: nullum vulgare illius nomen intellexi.

Ejusdem cum vulgari est temperamenti, proinde ad eadem utilis erit proculdubio, & aliquanto fortè efficacior.

HELIOTROPIVM MAIVS. CAP. XXX.

HELIOTROPII majoris historia, ab omnibus, qui de re Herbariâ scripserunt, est tradita: quia tamen illius aliud genus, à nobis observatum, hoc capite describere cupimus, primi vulgaris iconem illi præponere voluimus.

EST verò genus illud quod observabam, Majori perquàm simile, minus tamen: graciliores enim fert ramulos, in multas alas divisos, aliquantulum lanuginosos, humi stratos: folia majori, sapore, colore, formâ similia, minora tamen, & Ocymi folijs proxima: extremi ramuli scorpionis caudæ instar etiam incurvantur, eísque ordine insident (ut in majore) candidi flosculi, quibus succedit semen, non quadrifariam, ut in illo, divisum, aut quaterna simul juncta, sed unicum ferè semper, interdum geminum, illo majus & oblongius, fuscum, quodam cortice sive membranâ tamquam pericarpio inclusum: sub folijs aliquando etiam latent pedicelli, terna aut quaterna dumtaxat semina sustinentes: radix parva, foris nigricans, hieme perit, & deciduo semine singulis annis novæ plantæ renascuntur.

Ad quorundam agrorum margines, præsertim ubi Melopepones seri solent, Salmanticæ reperiebam: Florebat sub finem Julij & Augusto, quo mense, & interdum Septembri, semen ejus ad maturitatem perduci solet.

PROCVLDVBIO Heliotropij majoris genus est, licet nonnulli cerebrosius asserere malint Heliotropium minus esse: minus quidem est altero, sed aliud minus proximo capite dabimus. Græci σκορπίουρον, quòd ramuli cum floribus scorpionum caudæ modo inflectantur, & ἡλιοτρόπιον, quòd ejus folia cum sole circumagantur, appellant. Plinius etiam Helioscopium & Verrucariam vocat: mihi Heliotropium supinum erit.

CETERVM, ut ejusdem cum majore est temperamenti, ijsdem etiam viribus pollere verisimile est. Dioscorides porrò scribit, decoctum her-

Natales.

σκορπίουρον.

ἡλιοτρόπιον.

Heliotropium. Verrucaria.

Excalceatus.

Heliotropium ſupinum.

Heliotropium minus Tricoccum.

ctum herbæ ex aquâ, faſciculo manus plenę, potu, pituitam, bilémque per alvum extrahere: contra ſcorpionum ictus ex vino potum, & illitum prodeſſe: adalligari ad conceptus arcendos: folia infantium deſtillationibus, quas ſyriaſeis vocant, podagris, luxatiſque, utiliſſimè illini: menſes ciere: partus, tritam & impoſitam, pellere: illitum ſemen formicantes verrucas penſiléſque & thymos, & epinyctidas exſiccat: præterea, aiunt, inquit, per horam unam ante acceſſiones, ſeminis grana quatuor cum vino, quartanas: tria verò, tertianas finire. Plinius autem addit Magi Heliotropium quartanis quater, in tertianis ter alligari jubent, ab ipſo ægro: in pleriſque alijs facultatibus Dioſcoridi ſuffragatur.

HELIOTROPIVM MINVS TRICOCCVM. CAP. XXXI.

Heliotropium minus.

MINVS Heliotropium unico aſſurgit caule, pedali, ramoſo; illius folia ſuperiorum folijs diſſimilia, nonnihil ad Xanthij, plurimum verò ad Solani ſomniferi folia accedunt, mollia & candicantia: flos puſillus, racematim cõgeſtus, luteolus, inutilis, quippe qui ſine ſemine perit; veluti flos Ricini, & quarundam aliarum ſtirpium, quæ ſua ſemina è floribus non producunt: ex alarum tamen cavis dependent ex longis petiolis, ſub folijs quaſi occultatæ, ſine flore enatæ ſiliquę triangulæ, quales Tithymalorum, ſed aſperiuſculæ, ſcabræ, nigricantes, in quibus ſemen cineracei coloris, quod dehiſcentibus ſiliquulis exilit, quemadmodum Tithymalorum & Ricini ſemina: hæc capita ſive ſiliquæ pannis affricatæ, florido viridi colore eos inficiunt, qui temporis momento in cœruleum, eúmque elegantem, mutatur: radix inutilis, nec vivax: ut quæ ſingulis annis, uti priores, pereat, & novæ plantæ, ſemine deciduo renaſcantur.

Natale.

Salmanticenſi agro frequentiſſima eſt hęc planta, multíſque alijs reliquæ Hiſpaniæ locis: naſcitur etiam copioſè in Gallia Narbonenſi. Iulio & Auguſto floret, & ſubinde ſemen etiam matureſcit. Nobis in Belgio, atque Viennæ Auſtriæ ſæpius ſata, & aliquoties nata, ad frugem numquam pervenit.

Ἡλιοτρόπιον μικρὸν.

Ἡλιοτρόπιον μικρὸν Græcis, Heliotropium minus Latinis dicitur: Plinio etiam Tricoccum, qui ejus hiſtoriam cũ Scorpioide Dioſcoridis cõfundit: Caſtellanis *Tornaſol*, Narbonenſibus *Torneſol*: quæ voces à Græco nomine deductæ videntur.

Torneſol.

Facultates.

DIOSCORIDES ait, herbam cum ſuo ſemine potam, adjecto nitro, hyſſopo, naſturtio, & aquâ, latas teretéſque tineas excutere: penſiles verrucas, achrocordones vocatas, cum ſale illitam, tollere.

PHYLLVM.

PHYLLVM. CAP. XXXII.

PHYLLVM duplex est Veteribus, qui tamen in ejus descriptione dissentire videntur. Nam quod Theophrastus marificum facit, id Dioscoridis femínificum videtur. Præterea Theophrastus Phyllo Ocymi folia tribuit, Dioscorides Oleæ. Nos ex ipsis veris & legitimis plantis quas frequenter vidimus & collegimus, utriusque generis descriptionem concinnabimus.

Phyllum marificum.

Phyllum femínificum.

Phyllum marificum.

MARIFICVM (Theophrasti enim sententiam potiùs sequemur) pedali, ut plurimum, cubitali interdum est caule, quadrangulo, firmo, ramoso: folia illi Oleæ, seu verius Ziziphi Cappadociæ, incana, lanuginosa, mollia, bina semper certo ordine & per intervalla (ut in omnibus pænè quadrangularem caulem habentibus plantis animadvertere licet) disposita, acidi & salsi gustus: inter quæ, iuxta ramulos, nascuntur bini globuli, uni & eidem pediculo inhærentes, ut in Mercuriali mare, vel (ut Theophrastus ait) fructus sicut oliva, cùm primum ex musco, sive flore, emergit, geminus, testiculi hominis instar, quo continetur semen Tithymali semini non dissimile, rotundum, cinerei initio coloris, qui tandem ad cyaneum vergit: radix minimi digiti crassitudinem & longitudinem nonnumquam æquat, dutáque est, lignosa, candida, in multos ramos fissa.

Phyllum femínificum.

FEMINIFICVM, quod Dioscoridis est Marificum, superiori prorsus est simile: altius tamen plerumque assurgit (licet infirmioribus caulibus) & numerosiora habet folia: præterea, flos oleæ modo muscosus & ex herbaceo pallescentis coloris, longis tenuibúsque inter folia petiolis insidet (quem in Marifico vix observare licet, fructu statim ex alarum cavis enascente) seménque tarò admodum perficit, quod globulis etiam, nunc binis, modò pluribus eidem pediculo inhærentibus continetur. Puto tamen ex prioris semine utrumque plantæ genus nasci, quemadmodum in Mercuriali, Spinacijs, Cannabi, alijsque nonnullis plantis accidit.

Vtraque calidioribus regionibus, in quibus sponte provenit, tota incana est, & quodammodo tomentitia, longéque minoribus folijs, quàm in frigidioribus, ubi tarò vivax est. Illud etiam utrique commune cum Mercuriali, Cynocrambe, & Heliotropio minore, ut erutæ radices, temporis successu cæruleum colorem contrahant.

Natalis.

Nascitur utraque multis Hispaniæ, & Galliæ Narbonensis locis, secundùm vias, ubi Aprili, interdum etiam maturius floret: in Belgicá verò, non nisi æstate nobis flores dabat, & singulis annis, ex semine deciduo novas plantas producebat.

GRÆCVM

Cantabrica quorundam.

Convolvulus Altheæ folio.

GRÆCVM nomen huic plantæ est φύλλον & ἐλαιόφυλλον: Latinum, Phyllum: & primũ quidem genus ἀρρενογόνον, alterũ θηλυγόνον Theophrasto: cõtra verò Dioscoridi, ut diximus. Hispani agro Salmanticensi utramque vocabant *Yerua de Santa Guiteria*, Granatẽses verò, *Carra*. φύλλον ἢ ἐλαιόφυλλον ἀρρενογόνον. θηλυγόνον.

Arrhenogoni potu masculi sexus fieri partus, ut Thelygoni feminei, Theophrastus & Dioscorides scriptum reliquere. Salmanticenses utriusque decoctum, quibuscumque animalibus à cane rabido demortis, propinabant, magno, ut inquiebãt, successu. Granatensibus, Mauritanis præsertim, ad muliebres morbos, frequenti in usu erat. *Facultates.*

CANTABRICA quorundam. CAP. XXXIII.

MVLTIS tenuibus, adeóque junceis ex eadem radice prodeũtibus ramulis, prædita est hæc planta, humi procumbentibus, pedalis, interdum cubitalis longitudinis, duris, flexibilibus tamen, lanuginosis, qui in summo aliquot flores proferũt purpurascentes, inodoros, convolvoli æmulos, minores, unico folio constãtes, sed ita implicato, ut quinque videantur, florum oris in totidem angulos desinentibus, &, dum clauduntur, complicatis: folia per ramulos nullo ordine sunt sparsa, longa, angusta, tenui lanugine obducta, salicis foliis haud absimilia, gũmosa si quis mordeat, & aliquantulum amara: radix candicans, singularis, infimâ parte ramosa est, & vivax. *Cantabrica Plinij quibusnam.*

Frequens est multis Hispaniæ & Lusitaniæ locis, mihi ante in Gallîâ Narbonensi observata. Postea illam etiam inveniebam in colle Thermarum urbi, vulgo Baden, imminenti, quarto ab urbe Viennâ Austriacâ miliari. Floret Maio & Iunio, nonnumquam & Autumno. Apud Belgas, semine ex Hispanijs accepto nata, non nisi Iulio & Augusto, ubi nullum semen perficere observabamus, tametsi magnâ diligentiâ testaceis conservatam: calidioribus autem locis, in quibus sponte nascitur, semen fert in vasculis convolvolo nõ absimilibus, minoribus tamen, fuscum, angulosum, inæquale. *Natales.*

SVNT qui hanc Cantabricam Plinio lib. XXV. cap. VIII. appellatam putent. In eadem, inquit, Hispaniâ, inventa est Cantabrica, per Divi Augusti tempora à Cantabris reperta. Nascitur ubique, caule junceo, pedali, in quo flosculi oblongi, velut calathi: in his semen perquam minutum. Et eodem capite, ejus, cum Dictamno & radice Aristolochiæ, drachmam in vini hemina sæpius bibendam jubet, contra serpentium morsus. *Cantabrica Plinij.*

CONVOLVVLVS Altheæ folio. CAP. XXXIIII.

FLORIS cum Conuolvulo similitudo facit, ut hanc plantã, alioqui non cõgenerem superiori, nec formâ illi respondentẽ, subnectã.

VEPRIBVS atque fruticibus adnascitur hæc planta, illisque convolvitur, alioqui si adminiculis car et humi jacet, nec sese attollit: nam infirmioribus est caulículis seu viticulis, gra- *Convolvulus Altheæ folio.*

cilibus, pedalibus aut cubitalibus, villis quibusdam obsitis: folia habet inordinata, Hederæ, aut Altheæ foliis ferè respondentia, minora, incana, in ambitu crispa, nonnumquam serrata, & aliquantulum laciniata, gummosa si gustētur, subacria, & subamara: flores ex alarum sinu promit longis pediculis inhærentes, convolvuli floribus similes, unico folio instar calathi aut campanulæ constantes (sed ita implicato, ut ex pluribus foliis constare videatur) ex purpureo candicantes, interdum omnino purpurascentes: radix tenuis, exilis, fusca, per summos cespites repit, & subinde alias plantas producit.

Natalit. **Convolvulus minor.**

Iasione Plinij.

Volubilis minor.

In collibus juxta Tagum flumen læto solo, in Bæticâ, plurimisque alijs Hispaniæ locis nascitur. Floret Martio & Aprili. Ad Tagum autem, etiam Decembri florentem inveniebam.

Ad quam stirpem Veteribus descriptam referri hæc planta, cui, à viticulis, vicinis fruticibus aut herbis se implicantibus, Convolvuli nomen indidi, possit, ignoro: nisi quis fortè, Iasionem, cujus Plinius lib xxii. cap. xxii. meminit, esse existimet. Valentini convolvolum folio Althææ, Hispani vulgari nomine *Campanilla*, id est Campanulam, Lusitani *Verdezilla* appellabant; & ad vulnera curanda efficacissimam esse tradebant.

Volvbilem porrò illam minorem (quandoquidem in Convolvuli mentionem incidimus) quam Dodonæus Smilacem lævem minorem nominat, passim in cultis arvis nascentem, frugibúsque se convolventē & implicantem, nonnumquam etiam in incultis, & ad agrorū margines crescentem, florem valde variare agro Francofurtensi observabam: Nam vel omnino niveus erat; vel albus quidem, sed in quo secundùm quinque complicationum longitudinem subpurpurascēs color elucebat, umbilico etiam albo, aut omnino purpureo: vel prorsus purpureus, radijs secundùm complicationes albis: vel medio inter utrosque colore: vel radijs crassioribus, saturatiùs purpurascentibus, reliqua parte albis.

Lysimachia. Cap. xxxv.

Præter Lysimachias vulgares, quarum hîc icones proponimus, historiam autē non tradimus, quia ab alijs satis luculēter est descripta: luteam videlicet, purpureā, siliquosas cognominatas, quarum aliæ annuæ dumtaxat, aliæ vivaces longè lateque serpente radice donatæ sunt, & inter has quæ à C. V. Conrado Gesnero Chamænerion vocata, flore niveo interdum à me reperta, tum quæ cæruleo est flore (nam & hæ omnes in Pannoniâ, & vicinis Austriâ atque Stiriâ regionibus, vel secundùm rivos, vel in montanis pratis sponte nascuntur) duo alia genera, dum Viennæ Austriæ vivebam, minimè ab alijs descripta observabam.

Lysimachia vulgaris magna varietas.

Lysimachia lutea.

Cvbitali plerumque assurgit Primum caule, interdum etiam ampliore, firmo, duro, lanuginoso, & villis obsito: hunc ambiunt ordinatâ quadam serie quaterna plerumque simul, nonnumquam etiam terna adversis inter se pediculis, folia, mollia, aliquantulum incana, primæ, quæ luteo flore est foliis minora, acidi initio saporis, deinde salivam cientis, infernâ parte nigris punctis distincta: circa summum caulem, ex singulorum foliorum sinu prodeunt vel ramuli aliquot floribus onusti, cum singularibus aliquot

Lysimachia purp. communis, major.

Lysimachia siliquosa major.

Lysimach. siliq. III. Chamęnerion Gesn.

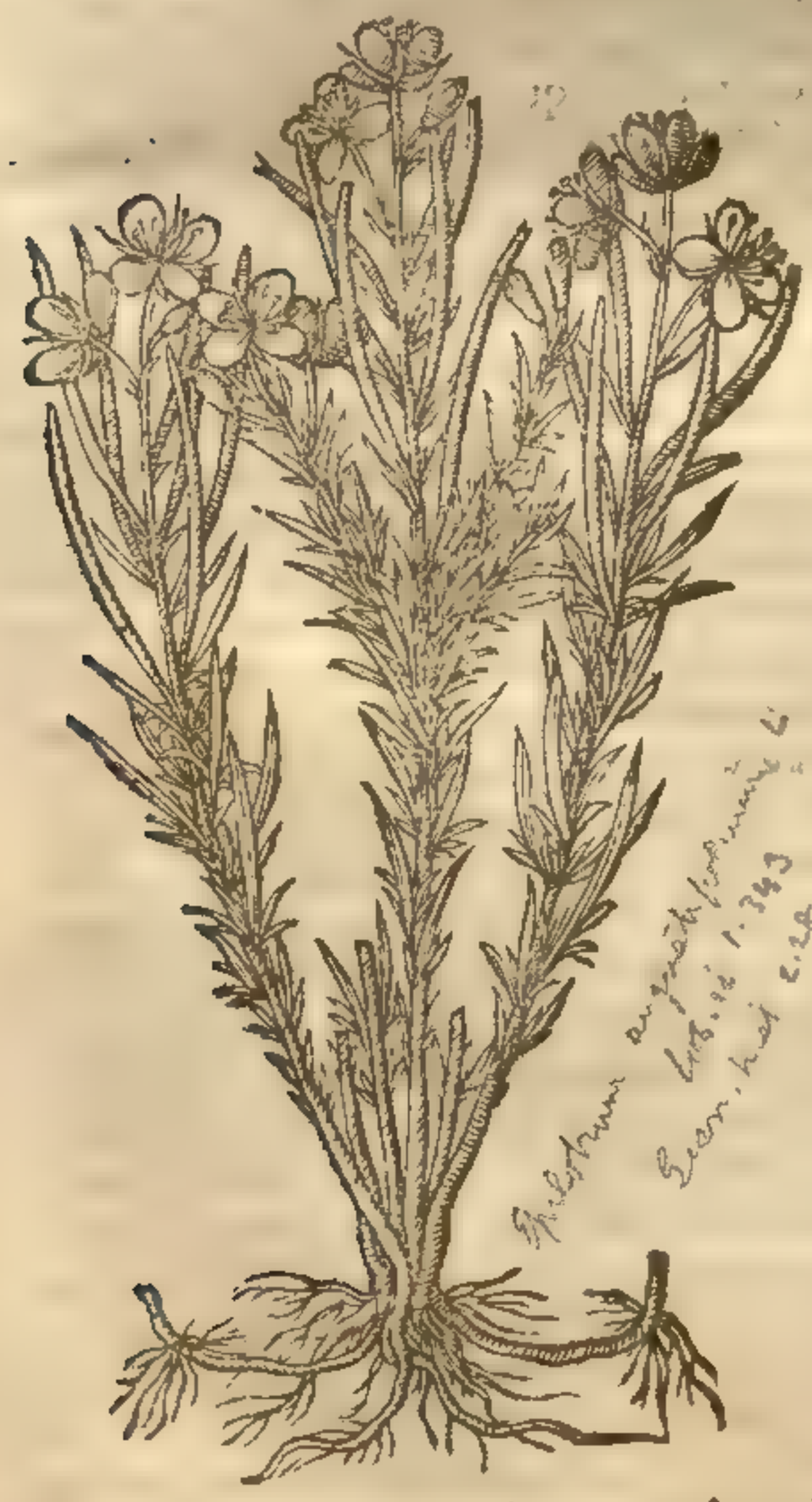

quot floribus, vel singulares duntaxat flores, præsertim summo caulis fastigio, lutei, cum quadam gravitate odorati, veluti quinis mucronatis foliis constantes, sed qui tamen infima sede cohærent, & simul defluunt, cum totidem staminibus flavis: radix geniculata, ex singulis ut plurimum geniculis novas propagines producens, & subinde fibras agens, quibus telluri firmiter inhæret.

Crescit in Alpium Austriacarum, aliarúmque vicinarum regionum convallibus, & pratensibus locis plurima, atque etiam in cęduis quibusdam silvis, quæ ad montium radices sunt: observabam præterea non procul Viennâ plerisque locis secundùm aquas. Floret Iunio. *Natalis.*

HVMILIVS est Alterum genus, vulgari Rubrâ sive Purpureâ, cubitalem altitudinem rarò superans: caules illi teneriores, graciliores, quadranguli, cacumine in plures ramulos, ex adverso inter se nascentes, divisi: folia vulgari minora, & angustiora, sibi invicem etiam opposita, si mordeantur, lenta & quodammodo gummosa, deinde nonnihil acrimoniæ & amaritudinis exerentia: quæ in summis ramulis nascuntur, confusum habent ordinem, neque seriem ullam servant: inter quæ caliculi emergunt rariores, minores, neque adeò barbati aut verticillorum instar caulem ambientes ut in Purpureâ vulgari Lysimachiâ, plerumque hexagoni, ex quibus prodit flos sex foliolis constans, colore rubro, aliquot staminulis ex umbilico prodeuntibus: radix dura, lignosa, non repens ut superior, *Lysimachia purp. II sive minor.*

Lysimachia cæruleo flore.

Lysimachia purp. II. sive minor.

Lysimachia lutea II.

Lysimachia lutea III. *sive minor*

sed ex eodem corpore multos caules singulis annis proferens, & subinde lateribus se propagans, multisque fibris inhærens.

Provenit multis Pannoniæ locis, in humidis pratis & Danubij insulis, frequentissimè verò, ultra Posonium, vulgo Presburg dictum, itinere Tirnaviensi. Floret cum vulgari Iunio & Iulio.

NON dubium est, quin ad Lysimachiæ genera utraque hæc planta referri debeat: adeò illi facie sunt similes.

SED nec à Lysimachiarum classe forsitan reijcienda elegans plantula, cujus siccam stirpem, cum plerisque alijs Kaufburno ad Alpes sito ad me mittebat Francofurtum anno M. D. XC. Doctissimus vir Rudolphus Schlickius Doctor Medicus, posteaquam Heidelbergâ, ubi Professoris publici munere fungebatur, ad illam urbem evocatus est, ut πολίατρος esset. Is, dum vicinos montes (quâtum negotia permittebant) stirpiũ perquirendarum gratiâ adit & lustrat, plurimas (ut ex ijs quas ad me misit deprehendi) illis similes quas in Austriacis & Stiriacis Alpibus observatas, in Pannonicarum stirpium historiâ descripsi, invenit, & inter reliquas etiam hanc, cujus historiam quàm exactè fieri poterit, & iconem fideliter expressam, hîc subijciam.

HABET autem illa pedalem caulem, tenuem, striatum, cavum, multis nodis septum,

ab imo

Lysimachia lutea III. sive minor.

Lysimachia lutea altera Lobelij.

ab imo brevibus binis foliis, vel potius vaginulis, ad singulos nodos ex adverso nascentibus cinctum, quę circa medium caulem nascuntur, longiora sunt, angusta, tenella, ex viridi pallescentia, tenuibus quibusdam venis obliquè secta, ex quorum sinu, enascuntur unciales pedicelli, tenues, sustinentes florũ muscosorum, & quinq flavis foliolis constantium (prodeuntibus ex medio longiusculis tenuibus staminulis cum apice aureo) veluti spicã: radice nititur longâ, hac illac se spargente, ad cujus internodia frequentes crescunt tenues, & quasi capillares fibræ, qualibus pleræque aquaticæ stirpes donatæ sunt: adnatis se propagat.

Nascitur hæc, Schilickio referẽte, riguis locis ad Alpium Kaufburno vicinarum radices.

EANDEM esse puto, cum illa, aut certè illi valde simílem, quam noster Lobelius, in Appendice ad calcem Stirpium historiæ Teutonico idiomate evulgatæ, sic describit, exhibita etiam ipsius icone, quam nos etiam adiecimus, licet radices & infima caulis pars, non satis scitè expressæ mihi videantur.

ANTE quinquenniũ, inquit, Alterum hoc genus Lysimachię luteę frequens inveniebam in humentibus fossis circa Gandavum, è regione palatij Principis, deinde inter Tenermundam & Gandavum: anno autem M D XXCI. in Hollandiâ circa Amstelrodamum magna copia inter harundines è quibus ædium prætexta conficiuntur. Radix fibrosa, rubris maculis infecta, hac illac repit vulgaris Lysimachiæ instar, caulem ferens pedalem, quem ambiunt bina & bina folia, communis Lysimachiæ foliis angustiora, ex viridi pallentia, inter quæ flosculi nascuntur in longa capitula congesti, mollibus illis salicis capitellis luteo flore præditis non dissimilia.

GALERICVLATAE Lysimachiæ satis luculenter à Lobelio descriptæ non meminissem, nisi alteram illi congenerem videre mihi contigisset, lectam in Itinere à Doctissimo Medico Gulielmo de Mera ex Italiâ redeunte, & in sportulis adservatam. Lobelianę porrò bini illi flores ex foliorum, contrario situ in cauliculis quadrangulis nascentium, sinubus prodeuntes, semper in anteriorem partem propendent adeo æqualiter, & contigui, ut ex eodem sinu orti videantur, quod pictor in unico duntaxat nodo & geniculo observavit, plantam delineando. Nascitur etiam illa copiosè in Vngariâ, Austriâ, Stiriâ, Moraviâ, Bohemiaque, secundum rivos è montibus defluentes, rusticis neglecta. *Lysimachia galericulata Lobely.*

AT quam à Mera accipiebam, dodrantalis est altitudinis, statim secundum radicem ramulos in latera fundens, graciles, virides, frequentibus foliolis, angustis instar foliorum lini, sed brevioribus, obsitos, inter quæ nascuntur singulares, interdum gemini calículi *Lysimachia rubra minima.*

Valeriana Indica.

Valeriana anuua altera.

longiusculi, quales ferè in Lysimachia rubra minore, è quibus emergit flosculus quinis foliolis constans ex purpura cæruleis: quibus defluentibus, succedunt capitula membranacea caliculis inclusa, exili semine candicante plena: radix longiuscula, fusca, aliquot fibris donata.

VALERIANA INDICA. CAP. XXXVI.

SEMINE ex Italiâ misso Valerianæ Indicæ nomine, nata est hæc nova, & paucis abhinc annis Europæ cognita elegans planta, quæ primum ex terrâ emergens, non valde absimilis est illi quam Belgæ veldt-creppen/ id est, campestrem lactucam, appellât, Lugdunensis plantarum historia, Polypremnum Cassiani in Geoponicis esse, asserere videtur, Lobelius Phu minimi appellatione donavit. Inter media folia caulem promit pedalem, nonunquam cubitalem, concauum, tenellum, angulosum, nodosum, & ad singulos nodos in bina brachia, ut plurimum, diuisum, adnascentibus utrimque ex aduerso singularibus folijs, binas uncias plerumque longis, unam latis, mollibus, crassiusculis, sinuosis interdũ, & in lateribus aliquantulum incisis, insipidi fere gustus: singula deinde brachia ex geniculis prodeuntia, in breves alios ramulos dividũtur, ferentes summo fastigio multos in caput congestos flosculos, longiusculos, extremâ parte apertos, & in quinque lacinias diuisos, quarũ duæ superiores, breviores & latiores, inferiores autem tamquam labra pendulæ, & media reliquis lõgior, coloris omnes vel carnei, vel prorsus nivei, odoris expertes: singula deinde capitula in longitudinẽ & latitudinem augescunt, semenq; ostendũt crassiusculum, fungosum, nigricãs: radix parva est, cãdida, quam subsequente hieme perire, ipsa experiẽtia docuit.

Floret interdum Maio & Iunio maturius sæpe: subinde tamen in hiemem usque flores & semen proferentem vidimus.

VALERIANA ANNVA, seu Æstiva. CAP. XXXVII.

HAEC statim à radice multa folia promit humi diffusa, viridia, instar foliorum Calcitrapę vulgò appellatę, sive Cardui muricato capite, laciniata, inter quæ prodeunt aliquot caules rotundi, cavi, ramosi, binos cubitos fere alti, virentes, quem ad singulos nodos utrinque ex aduerso amplectuntur folia inferioribus minora, laciniata etiam, Valerianæ silvestris vulgatioris foliorum æmula: summis ramis extimoque caule sustinentur tamquam umbellæ florum quinque folijs constantium, non dissimilium floribus Valerianę Indicę anteriore capite descriptæ, coloris rubri dilutioris ad carneum tendentis: in ramulos excrescunt tandem illæ veluti umbellæ, & semen ferunt quale pænè Valerianæ rubræ, sed minus: radix alba, & satis lignosa,

Valeriana silvestris

Valeriana sil. alpina 1. latifolia.

Valeriana sil. minor.

lignosa, quam tamen subsequēs hiems corrumpit. Floret æstate, & subinde in Autumnum usque floribus & semine onusta conspicitur.

Nata est Francofurti ad Mœnum in exculto horto Ioannis Myseri Pharmacopæi diligentissimi & rei herbariæ studiosissimi, semine illi communicato, quod è Belgicâ acceperam à Iacobo Plateau, anno, ni fallor, MDXC.

VALERIANA ALPINA & Saxatilis. CAP. XXXVIII.

NON minus vulgaria sunt in Austriâ, Stiriâ, vicinisque Provincijs duo illa Valerianę silvestris genera à Neotericis prodita, quàm in universâ Germaniâ, & alijs plerisque regionibus. Verùm duo alia in Stiriacis & Austriacis Alpibus obsérvasse existimo, quæ alibi mihi conspecta non fuêre: quibus vulgarium icones præfigendas censuimus, ut ex collatione discrimen facilius agnosci possit.

Valeriana Silvestru alpina 1. latifolia.

PRIMVM assurgit palmari cauliculo, interdum etiam pedali, terete, rotundo, viridi quem ambiunt oblonga folia in binas aut ternas crenas profundiores nōnumquam divisa: alia verò majora ex radice prodeunt, ad hederæ trachelive formam accedentia, minora tamen & teneriora, amari gustus: flores in summō caule quasi umbellatim nascuntur, ut in alijs Valerianæ generibus, pusilli, albi, quibus succedit exiguum semen, forma alioqui alijs silvestribus Valerianis simile: radice

Valeriana fil. alpina 11. saxatilis.

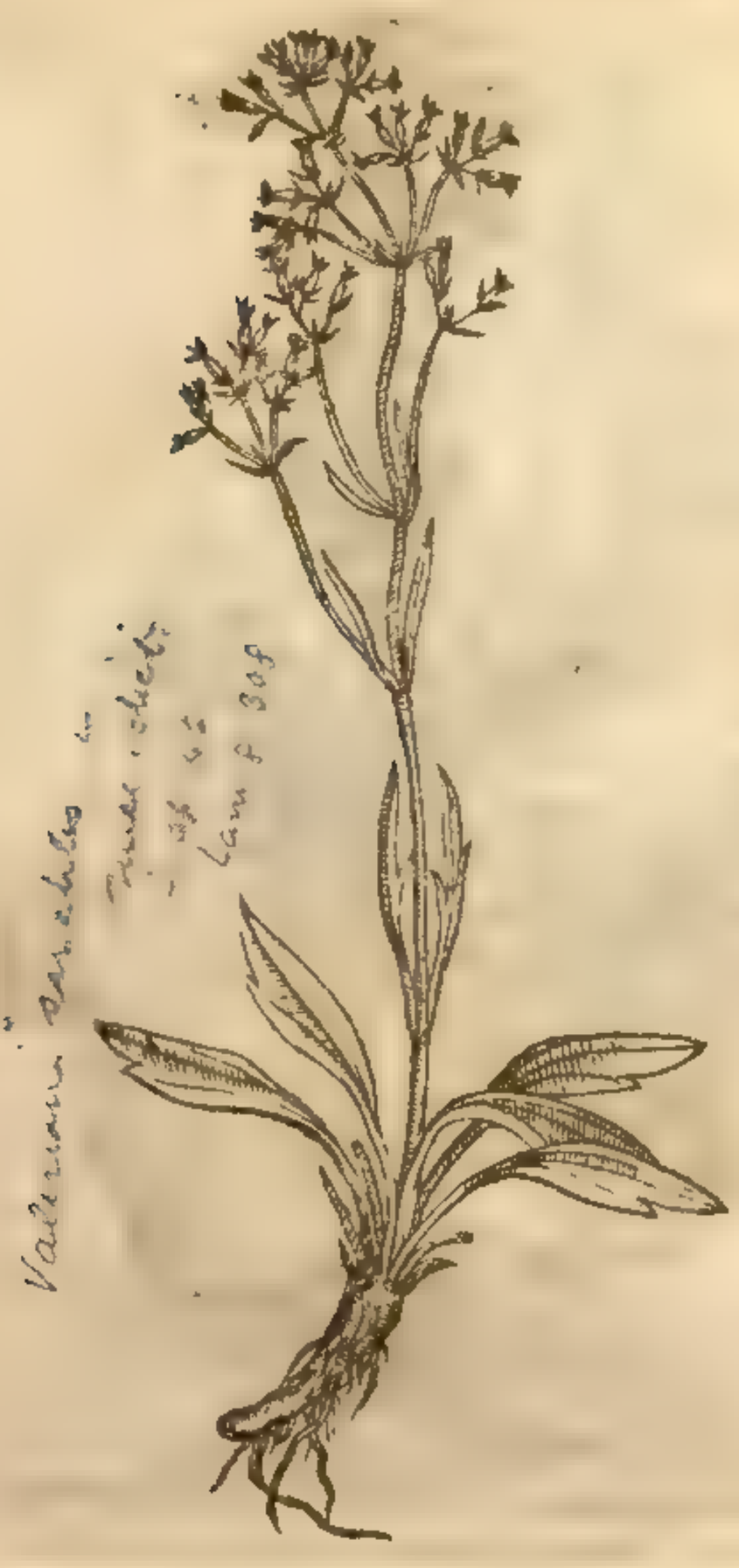

Nardus mont. primùm germinans.

radice serpit nodosâ, albicante, odoratâ, & cum aliquâ adstrictione amariusculâ, ex quâ aliquot capillares fibræ dependent.

Natalis. Crescit in ipsis Austriæ & Stiriæ Alpibus, locis umbrosis, inter saxa. nusquam tamen uberius quâ in Durrenstein, in quo omnes alpinę plantę magis luxuriare & adolescere vidētur.

Floret Iunio & Iulio, deinde semen paulatim matureścit.

Valeriana fil. alpina 11. *sive saxatilis.* ALTERI bina aut terna à radice exeunt folia, Bellidis montanæ foliorum pænè æmula, è quorum medio caulis assurgit pedalis, gracilis, rara habens folia inter se opposita, angustiora, & minora: supremus caulis in ramulos finditur, qui flosculos sustinent albos, reliquis Valerianæ silvestribus similes, semen, quod subsequitur, non etiam diversum: ejus radix aliarum Valerianarum Alpinarum modo in saxorum fere commissuris serpit, nec minus odorata est superiore.

Provenit inter saxa ad flumen Myrtz quod monasterium Neuberg alluit, qua ex eo monasterio iter est in Hohenbergerin & Spital. Invenitur & in alijs locis, sed istic primum observabam. Floret sub Iunij finem, & Iulio, interdum maturius, nonnumquam serius, pro cæli & aëris naturâ atque temperie.

DE Valerianis consulendum censeo Fabium Columnam virum acerrimi iudicij.

MONTANAM Nardum in illis montium iugis invenire non contigit, tametsi summâ diligentiâ perquisiverim. Verùm anno MDXCII. eam ad me mittebat Neapoli doctissimus vir Ferdinandus Imperatus è monte Virgineo erutam, ex quâ numerosas postea nactus sum plantas: quin & semine deciduo pleræque feliciter natæ in meo horto.

Nardus montana. TVBEROSAM porrò habet ea radicem quæ quotannis adnatis alijs valde se propagat, multisque & quasi capillaribus fibris infimâ parte & summo capite prędita est, ex quâ stolones oriuntur foliis ex atro virentibus superne & splendentibus, nec in ambitu serratis infimâ parte, onusti, deinde alijs in lacinias dissectis, uti pænè Valerianæ majoris folia, sed minora, quoque stolones magis adolescunt, eos magis dissecta vestiunt folia, ex adversò semper sita: summo caulis fastigio confertim nascuntur flores Valerianæ silvestris floribus non dissimiles, odorati, minus tamen quàm radix, quæ silvestris Valerianæ radicum odorem valde æmulatur.

Hujus autem quam proponimus iconem, non ex adultâ, sed ex primùm germinante plantâ, altero post quam illam accepissem anno, Francofurti exprimi curabam.

NARDVS

NARDVS CELTICA, seu ALPINA. CAP. XXXIX.

MINIME dubium est, quin hæc plantula ad silvestrium Valerianarum classem sit referenda, adeò illas odore, & nonnihil etiam formâ, præsertim saxatilem modò descriptam, refert.

Nardus alpina.

Nardus Alpina, sive Nardus Celtica.

INTEGROS interdum cespites occupat serpendo, & latè summâ tellure sese inter muscum diffundẽdo: oblongi procumbentésque humi ramuli, tenues, plurimis veluti foliolis, aut siccis squamis circumsepti, subinde fuscas & nõnihil capillatas fibras agunt, summâ parte in unicum, aut bina ternáve extuberant capitula, aliquot longis, secundùm caput angustis, deinde in latitudinẽ paulatim sese laxantibus folijs, satisque crassis & succulentis plena, colore, dum primùm emergunt, viridi, deinde sub Autumni initium, aut Æstatis finem, flavescente, gustu amariusculo: palmaris aut dodrantalis, nonnumquam etiam major inter ista emergit cauliculus, satis firmus, ut in minutioribus Valerianis silvestribus geniculatus, bina ad singulos nodos inter se opposita habens exigua foliola, cui, circa summum, ex singulis alis enascuntur pedicelli, binos aut ternos flosculos coloris pallidi sustinẽtes, quibus succedunt semina, Valerianæ silvestri Alpinæ, saxatili præsertim, secundo loco superiori capite descriptæ, proxima, paulò tamen minora.

Tota plantula aromatica est, & radicum Valerianæ silvestris odorem æmulatur.

Natalis. Copiosè nascitur in Iudenberg summo Stiriacarum Alpium jugo inter muscum, saxosis locis, unde plantas cum suis cespitibus erutas, & pleraque alias elegantes stirpes referebat anno M. D LXXVI. C. V. Doctor Ioannes Aicholtzius Medicus ac Professor Viennensis, vetere amicitiâ mihi conjunctus, quarum nonnullas suo horto aliquot annis aluit. Nascitur & in Tyrolensibus atque Saltzburgensibus montibus, teste C. V. D. Ioachimo Camerario, Inclytæ Reipublicæ Noribergensis Archiatro.

Mense Augusto floret sub ipsis ferè nivibus: folia deinde promit cùm illæ dissolvi & diffluere incipiunt Legitur autem ab incolis sub Augusti finem, & Septembris initium, cùm folia flavescere incipiunt: tum enim summam habet odoris gratiam, quâ caret dum folia primùm promit, & adhuc viridis est.

Speick. INCOLÆ Speick appellant, nomine è latinâ voce desumpto: Pannones, quibus frequens ejus usus est in capitis lotionibus, *Bechy siu*, hoc est, Viennensem herbam nominant, quia Viennâ copiosè ad eos transfertur. *Bechy siu.*

SEDVM MAIVS LEGITIMVM. CAP. XL.

TRIVM Sedi generum historiam Dioscorides nobis reliquit, majoris, minoris, & tertij, cujus facultates à reliquis generibus sunt diversæ. Majoris descriptionem hoc capite dabimus, minoris proximè sequente.

Sedum majus legitimum. MAIVS, frutex est potiùs, quàm herba, duorum cubitorum nonnumquam altitudine, brachiali verò crassitudine, multos ferens ramos pollicaris crassitudinis, aut majores, qui in multas alas dividuntur digitalis crassitudinis, summo fastigio veluti in orbem desinentes, multis folijs confertim & imbricatim sibi mutuo incumbentibus constantem, perinde ac in Sedo majore vulgari, sive Cotyledone alterâ Dioscoridis. Carnosa sunt autem ea folia, succi plena, & linguæ instar efformata, hoc est, ab infimâ sede paulatim in latum sese dilatantia, in ambitu, crebris & minutis veluti dẽticulis adeò leviter serrata ut vix appareãt, gustu paulum adstringente: cortice denso, carnoso, succulento totus frutex cinctus est, cujus membrana exterior subfusca, maculisque, seu potiùs sedis foliorum vestigijs respersa, ut in Tithymalo characiâ. Interdum summis majoribus ramis emergit crassus & veluti foliosus quidam

Sedum majus legitimum.

quidam pediculus, tanquam thyrsum gerens multarum gemmarum, quæ successu temporis in flores sese explicant ex flavo pallescentes, stellarum instar in aliquot folia divisos, cum suis staminulis. Iam matureſcere incipientibus floribus, & ad seminis efformationem properantibus, gracileſcit hic pediculus: semen exile est & nigrum. Semper viret hæc planta: nam ante quàm vetera folia abijciat, nova semper producit: & facilè ramulis pangitur.

Natales.

Conspectus mihi est primùm hic frutex in Royuëlos Lusitaniæ oppidulo, dum Madritio Vlyssipponem proficiscerer, deinde Vlyssipponе & vicinis locis frequentissimũ in ædium tectis & muris inveniebam, sponte etiam nascentem prærupto & scopuloso colle, non procul à Scyntri arce regiâ, quinto ab Vlyssippone milliari. Denique Hispali in fictilibus. Nascitur & in Italiâ: habeo enim sesquicubitalem fruticem ex ramulo dodrantali ad me misso natum. Is mihi nondum floruerat dum hæc scriberem: ea de causa nihil de ejus flore pronunciare possum, sitne candidus, ut quidam scripsêre, an ejus, qui in Lusitania crescit, colorem referat. Apud Belgas, Lusitaniâ usque à me missum aluerunt aliquot annis in fictilibus, rei herbariæ studiosi: sed tandem perijsse existimo, vel negligentiâ (nam non vulgari curâ indiget) vel hiemis inclementiâ, hiemis enim injuriam ferre nequit frigidioribus regionibus, nec cellæ cameratæ aërem conclusum patitur, ut bis aut ter meo damno expertus sum: propterea in vaporario cõservare solebam cum Opuntiâ vulgo creditâ, quæ à nonnullis Ficus Indica cognominatur, Hispanis verò *Tuna* dicitur, & Canna Indica. Florebat Vlyssippone Decembri & Ianuario: apud Belgas numquam florere voluit.

ἀείζωον τὸ μέγα.

LEGITIMVM id esse Sedum aut Sempervivum majus, Dioscoridi ἀείζωον τὸ μέγα dictum, nemo est qui inficias ire possit, si in Stirpium cognitione mediocriter versatus sit. Nam quod hactenus pro Sempervivo majore habitum est, & adhuc à quibusdam habetur, nihil aliud est, quàm Cotyledon altera Dioscoridis. Sedum autem majus Lusitani *Ensayon* voce nonnihil veterem Sedi appellationem referente, Hispani *Yerua puntera* (communi cum Cotyledone altera nomine) vocant.

Ensayon. Yerua puntera.

Facultates.

VETERES Sempervivi majoris foliis ad erysipelata, herpetes, & phlegmonas usi sunt, etiam ad ambusta & podagras per se vel cum polentâ illitis: epiphoris etiam folia imposita vel succum inunctum prodesse tradunt, & pleraſque alias facultates tribuunt, quas apud ipsos Auctores requirere licet: Lusitanicæ mulieres ad detergendos capillos, & repurgandos dentes usurpabant.

SEDVM MINVS. CAP. XLI.

Sedum minus duorum generum.

MINVS Sedum in duo genera distinguit Dioscorides. Primum, quod temperamento & facultatibus majori est simile: alterum quod vi acri est præditum. Prioris variæ sunt species ab alijs exhibitæ: nos aliquot, à nemine proditas ante quàm meas Observationes evulgarem, addemus, interpositis tamen quarundam imaginibus quæ ab alijs sunt descriptæ, quia in ijs Provincijs, ubi hæ nascuntur, etiam admodum sunt vulgares.

Sedi minoris I.

ILLARVM igitur Prior quarum icones sunt depictæ, quæ & mihi Sedum minus Primum futurum est, vulgaris illa est in muris editisque aridioribus & sabulosis nascens, vulgo vermicularis cognominata, à teretibus, brevibúsque, vermiculorum modo foliis, albo flore.

Sedum minus II.

ALTERA, cujus pænè similia sunt folia, sed frequentiora & densius in caule stipata, in muris & macerijs etiam nascens, sed priore minus frequens, humi procumbens & fibris subinde se firmans. Sit mihi hæc etiam Secundum genus Sedi minoris.

Sedum minus III. sive palustre.

DODRANTALEM habet Tertium genus Sedi minoris (quod in Pannonicis observationibus secundo loco mihi descriptum) caulículum, subrubrum, succulentum, tenerum: foliola

Sedum minus I.

Sedum minus III. sive palustre.

Sedum minus II.

liola longiuſcula, ſubhirſuta, ſucci plena: floſculos in ſummis cauliculis quinis foliolis conſtantes, purpuraſcentes, aut carnei coloris, cum aliquot internis ſtaminibus: totidem ſuccedũt cornicula quot fuerunt in ſingulis floſculis foliola, initio viridia, deinde purpuraſcentia, ſemen exile continentia: radix exigua eſt & inutilis, ſecundùm quam, ex infimo caule, ſurculorum propagines in orbem humi diffuſæ ſunt, multis exiguis foliolis Sempervivi minoris fervidi (quod Octavum genus erit) ferè ſimilibus, minoribus tamen, anguſtioribus, & obtuſiore mucrone præditis, cinctæ, ſaporis inſipidi & aquei.

Florens hoc genus obſervabam uliginoſis locis apud oppidulum Freying, qua Pragâ iter eſt Noribergam, ſub finem Iunij, cùm anno M. D. LXXIX. in Belgicam & Britanniá proficiſcerer.

TERTIA verum Dioſcoridis Sedum minus eſt, teretibus, craſſis, ſucco plenis & mucrone præditis folijs, flavis floribus. Vulgo in hortis alitur, atque ejus folijs ſolent Galli in acetarijs quemadmodum Portulacæ folijs uti: ſed & ſponte naſcitur in Hiſpanijs in muris & macerijs. Ejus verò duo ſunt genera: Vnum cujus ſummus caulis in ramulos diviſus ſeſe inflectit inſtar ſummitatum Scorpiuri ſive Heliotropij majoris, id mihi Quartum Sedi minoris genus erit: Alterum cujus ramuli ſummo faſtigio non incurvantur, quod mihi Quintum Sedi minoris genus eſto.

Sedum minus Dioſc. I ſive mihi IIII.

Sedum minus V.

Sedum minus VI.

SEXTVM Sedi minoris genus, in Pannonicis Obſervationibus primo loco poſitum, affine eſt jam

Sedum minus IIII.

Sedum minus V.

Sedum minus VI. sive alpinum I.

Sedum minus VII.

Sedum minus VIII sive Dioscoridis II. ἀνδράχνη ἀγρία. Illecebra.

est jam memoratis: nam summâ tellure serpit, ut illa, numerosisque & succulentis ramis præditum est, quos ambiunt longiuscula & mucronata foliola, Secundo Dioscoridis Sempervivo, quod Galli *Triquemadame* appellant, & illis in usu esse jam dixi acetarijs conficiendis, haud multum absimilia, minus tamen crassa, planiora, & gustu valde exiccante: flores in caulículis palmaribus numerosi, majusculi, quinque folijs constantes, ex luteo colore aliquantulum pallescétes: radicem habet in crebros ramos divisam, qui, per terram sparsi, tenues fibras agunt.

Crescit in Sneberg alijsque Stiriacarum Alpium jugis, in Tauro monte Carinthiæ & Iudenberg: & Montibus Kaufburno vicinis. Floret sub finem Iulij, & Augusto.

In rupibus veteribúsque muris nascitur Septimum genus cùm in Hispaniâ & Lusitaniâ; tùm in Galliâ Narbonensi præsertim Mompelij ubi id observabam quando istic vivebam in muris suburbiorum, ad portas urbis protensis. Non valde absimile est Sempervivo tertio Dioscoris: sed folia paulò crassiora sunt, candidiora, teneriora, nec, ut illa, fervidi gustus, sed viribus Secundo respondentia & frigida: flos item ejus candidus, qui in Tertio Dioscoridis luteus: semen exiguum est, & subruffum. Floret Iunio, semen Iulio maturum.

Octavvm genus, est Dioscoridis Tertium, quod ab aliquibus ἀνδράχνη ἀγρία, & πολύφιον vocari asserit, à Romanis illecebram. Habet id crassa & succulenta etiam folia, frequentia, sibi invicem ferè incumbentia: flores luteos. Vulgaris est notitiæ: nam passim in tectis, muris & petris nascitur, etiam in aggeribus, salebrosis & aridis locis quæ tenui gramine obsita:

Sedum minus VIII. causticum.

Sedum minus IX sive alpinum III.

sita: adeò autem vivax, ut tenuissima ramulorum fragmenta facilimè radices agant. Vim habet excalfactoriam, acrem, & exulcerantem, teste Dioscoride, & ipsa experientiâ.

NONVM, quod Tertium est in Pannonicis Observationibus, compactis & sibi invicem insidentibus est foliolis, valde exiguis, crassis, cinerei coloris ad cæruleum quodammodo tendentis, ut tota planta (quæ acidi saporis est) nihil ferè nisi muscus quidam videatur: pedicelli è medio foliorum exiliunt, duas pænè uncias longi, graciles, juncei, in quibus terni plerumque flosculi, quinque foliolis constantes, candidi coloris, cum aliquot intus luteis staminulis: cùm in semen abeunt flores, caulículi aliquantulum excrescunt. Mirum in modum propaginibus serpit & radices agit alterius Cotyledonis ritu, integros cespites, cujusdam muscí instar, interdum occupans. *Sedum minus IX.*

Præruptis Snealben jugi locis, atque inter saxa nascitur, quâ descensus est ad Monasterium Neuenberg, atque etiam in Sneberg. Invenitur & in monte Fracto, teste Gesnero. Iulio & Augusto floret.

DECIMI folia paulò majora sunt & longiora, crassiuscula, in ambitu villis obsita, gustu etiam primùm acido, deinde amariusculo & excalfaciente: adnatis se propagat, atque è medio foliorum, hirsutum pediculum profert, longitudine cum præcedente parem, in quo seni plerumque velut in umbellâ dispositi sunt candidi flosculi, quinque foliolis constantes, umbilico luteo. *Sedum minus X.*

Invenitur in Sneberg & vicinis jugis. Sub finem Iunij & Iulio istic floret.

VNDECIMVM longiora nonnihil habet folia graminis modo angusta, dura, viridia, lævia, subacidi initio saporis, deinde ingrati: unicus aut alter inter folia erumpit cauliculus lævis, gracilis, junceus, trium ferè unciarum longitudinis, rarò major, in quo unicus, interdum bini sunt flosculi, superiore majores, candidi, medio lutei, quinque foliolis, cordis, ut vulgo pingitur, formam referentibus, prædíti. *Sedum minus XI.*

Serpit & hoc reliquorum instar, ijsdémq; cum Decimo locis crescit, atque eodem cum illo tempore floret.

SVNT etiam Duodecimo angustiora folia, rigidiora, aliquantulum hirta, ab imâ sede in circuitum sese expandentia, Cotyledonis alterius, & reliquorum montanorum Sedi minoris generum modo, gustu quidem adstringente, nonnihil tamen amaro: ex horum medio unciales exeunt pediculi, firmi, nudi, qui summo fastigio quinque aut sex flosculos coloris lutei gestant: deinde crassiusculas mucronatásque siliquulas, semen exile, planum, fulvescens continentes: radix crassiuscula est, longa atque candicans, quæ, ex summo capite, multas plantulas adnatas & simul junctas producit. *Sedum minus XII.*

Sedum minus x. alpin. IIII.

Sedum minus XII. alpin. VI.

Natalis. In summis Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis, inter saxa provenit. Memini dum olim è Narbonensi Gallià per Helvetios in dulcissimam patriam redirem, in Allobrogum Alpibus cum alijs plerisque venustis stirpibus eruere

Hujus etiam obiter meminit Gesnerus in descriptione Montis Fracti, Historiam verò tradunt Pena & Lobelius Adversariorum libro: cùm autem in supra memoratis Alpibus frequéter etiam collegerim, huic capiti, cum reliquis Sedi minoris generibus (tametsi fortè non per omnia ejus facies respondeat) inferere libuit.

Sedum minus XII. NVMEROSA habet Decimum tertium genus foliola, ternis profundis incisuris laciniata, ut Ajugæ ferè folia, minora tamen & viridiora, neque ullâ lanugine vestita, quorum sapor admodum adstringens & exsiccans: caulículi assurgunt exiles, binos transversos digitos, sive sesquunciam longi, singuli singulares sustinentes flosculos ex herbaceo pallescétes, quinque foliolis constantes: radice serpit multis exiguis fibris capillata, & multas propagines è lateribus generâte, ut integros cespites interdú occupet, muscúmq; quendam ementiatur.

Crescit in summo Sneberg jugo, inter saxa recenter à nivibus libera. Floret Augusto.

QVO nomine à montanis pastoribus & venatoribus omnes illæ plantæ in Austriacarum Alpium jugis nascentes, quas hîc ordine descripsi, donatæ sint, hactenus intelligere nó potui: & haud scio an illis ullum nomen indiderint, solent enim ejusmodi minuta negligere. Ego Sedi parvi generibus adnumerandas esse censeo. Si cui autem mea sententia minimè placet, alioq; nomine insignire malit, per me semper licebit. Septimum porrò, Dalechampius, sive quisquis is fuerit qui Generalem illam Plantarum Historiam Lugduni expressam scripsit, *ἀείζωον δασύφυλλον* cognominare videtur: quæ sanè appellatio omnibus Sedi generibus quorum folia sunt crassa & densa nó minus quàm, illi peculiariter, convenire potest. Illud verò mirum, quod Duodecimum genus non inter Sedi genera recẽseat, tametsi ejusdem temperamenti esse asserat, sed Phyllum Arrhenogonum Dioscoridis esse velit. cujus quæ cum hac plantâ sit affinitas, Doctioribus, qui in Stirpium cognitione versati sunt, dispiciendum relinquo.

ἀείζωον δασύφυλλον.

Facultates. CETERVM Dioscorides similes facultates tribuit Sempervivo parvo, quibus pollet magnum præcedente capite descriptum: Tertium autem genus, quod in hoc capite Octavum est, illitum cum axungia, strumas discutere ait. Nisi quis supposititias esse has facultates dicat, & Dioscoridis textui insertas, ut non sine judicio censet Fab. Columna, qui vulgarem illam Sedi quam Octavo loco reposui speciem, nó *ἀείζωον* nominat (similes enim sunt omnium Sempervivorum facultates) sed facie *ἀείζωον* referre dicit, & Plinij alterum vel tertium dactylum, quem postremo cap. lib. XXIIII. Natur. Histor. describit, esse suspicatur, cui opinioni acquiesco.

Dactylus Plinij. 3.

COTYLEDON. CAP. XLII.

VMBILICI VENERIS, sive Cotyledonis historiam alij tradiderunt: mei tamen instituti esse putavi (quandoquidem alteri ejus generi peculiare caput damus) hoc capite brevem illius descriptionem retexere.

Umbilicus veneris. HABET autem multa folia à radice prodeuntia, summa tellure confertim stipata, in acetabuli formam tornata, hoc est, orbiculata, & in medio, umbilici instar, depressa, succulenta, tenera, inter quæ exit caulis non valde firmus, aliquot foliis præditus, non orbiculatis ut inferiora, sed longiusculis, & extremâ parte quæ latiuscula est, crassáque & succi plena, in

tres

Cotyledon, Vmbilicus Veneris.

Cotyledon altera 1. Sedum vulgare.

tres plerumque crenas divisis; ex quorum sinu procedunt interdum ramuli, qui, cum caule, à medio ad summum fastigium multis floseulis sunt onusti longiusculis cõcavis & propendẽtibus instar pusillorum tintinnabulorum, coloris ex herbaceo candicantis, qui firmiter inhærentes, unà cum caule siccantur, & tandem pereũt: maturi floseuli occludunt parvas siliquulas plenas exili fusco semine, quod sponte decidens, numerosas circa matrem, & in vicinis, si quæ adsunt, vasis fictilibus, generant plantulas: radix est tuberosa, non bulbi modo efformata, sed potiùs orchidis pleniorem radicem referens, modò orbiculata, interdũ tuberis aut Aconiti hiberni radici similis, ut illius instar confringi, & fragmentis pangi possit.

Sponte verò nascitur non modò in muris veteribus & parietinis: sed etiam in tectis, muris sive parietibus, ex argilla formaceis, saxis & rupibus, humi interdum solo fertili, ad Olearum, Chamæriphes, & Corrudæ radices, atque etiàm in annosis Suberis arboribus sponte crescẽtem observabam plerisque Hispaniæ & Portugalliæ locis. *Natales.*

GRÆCIS hæc planta κοτυληδὼν dicitur, ab aliquibus σκυτάλιον, ab alijs κυμβάλιον Dioscoride referente; Latinis Vmbilicus Veneris. Galli Latinos sequuti *Nombril de Venus* appellant; Salmanticensium vulgus *Vasillos*, id est, acetabula aut vascula nuncupabant à cava folij capacitate acetabulũ referente. *κοτυληδὼν, σκυτάλιον, κυμβάλιον.* Nombril de venus. Vasillos. *Facultates.*

Sacris ignibus, strumis, inflãmationibus, pernionibus, illitu auxiliari, stomachi ardorem refrigerare, folia cum radice cõmanducata, calculos frangere, & urinam ciere, atque hydropicis ex melle dari, auctor est Dioscorides.

COTYLEDON ALTERA. CAP. XLIII.

ALTERIVS Cotyledonis nomine intelligo Sedum majus vulgare, ex Dioscoridis mente, cujus in Austriæ montanis alia inveniebã genera nulli ex Neotericis Scriptoribus, quod sciam, observata, quæ hîc ordine describemus. *Cotyledon altera Dios. Sedum majus vulg.*

PINGVIA, crassa, numerosáque habet Primum folia, circa radicem densa, Acetabulo alteri, sive Sempervivo vulgari majori (cujus iconem præfximus, ut differentia conspici possit) similia, minora tamen, & in ambitu leviter dentata, succulenta, & gustu acido: inter quæ multa in ambitu capita è similibus sed minoribus folijs cõgesta exoriuntur, longis pediculis inhærentia, quæ tandem aucta in novas plantas efformãtur: ex ipsius matris umbilico emergit caulis dodrantalis, folioSus, rectus, ferẽs in ramulis florem alterius Cotyledonis instar albicantem, magnum, sex folijs eõstantem, cui succedunt siliquæ, seu vascula totidem angulis discreta, semine exili plena: radix Sempervivo vulgari majori similis, minus *Cotyledon altera II.*

tamen crassa, candicans, subinde novas plantas præter jam dictas è lateribus fundens.

Natalis. Frequens est in omnibus jugis urbi Viennæ vicinis, atque in Austriacis Stiriacisque Alpibus. Floret Iulio.

Altera species. 2. ILLIS ipsis locis invenitur aliud genus huic valde simile, per omnia tamen minus, & cujus etiam folia magis sunt dentata.

Cotyledon altera III.

Cotyledon altera IIII. sive Matth.

Cotyledon altera III. CONFERTIS, frequentibus, pinguibusque sive crassis, atque in orbem digestis est etiam Tertium genus foliis, Superiore tamen minoribus, nec dētatis in ambitu, tametsi aliquantulum hispida appareant, sub quibus, è radicis capite, aliæ similes plantæ crassis fibris præditæ, in orbem sese propagant, & radices agunt: è matris umbilico, palmaris, nonnumquam etiam dodrantalis, exilit caulis, succulentus, rubescens, multis crassis succíq; plenis & mucronatis foliis cinctus, angustioribus quàm superiora, & mucrone purpurascēte, qui suprema parte in ramulos dividitur, multis floribus superioris Cotyledonis alterius floribus formâ similibus onustos, minoribus tamen, duodenísque, ut plurimùm, angustis, mucronatis, stellæque instar decussatis foliis constantibus, coloris ex rubro purpurascentis, totidem siliquulis in caput aut veluti coronam compactis, floris umbilicum occupantibus, & vicenis quaternis staminibus eam ambientibus: semen illis siliquulis sive loculis adeò exile, ut oculorum aciem propemodum effugiat: radix mediocriter crassa & fibrosa est, alterius Cotyledonis modo. Plantæ quæ florem tulerunt, cùm in hac tum in superiore intereunt, perinde atque in Cotyledone alterâ, sive Sempervivo majore vulgari, succedentibus matri reliquis in orbem prolibus.

Natalis. Crescit in Taurinarum Aspium jugis non procul Saltzburgo: ubi floret Iulio, in hortis autem, in quos translata fuit cum reliquis ejus generibus etiam Maio.

Cotyledon altera IIII. HVIC etiam numerosa & conferta sunt folia, oblongis ligulis similia, crassiuscula, mucronata, nonnihil per ambitum crenata, candicātia, acido & subadstringente gustu: è quorum centro, seu medio foliorum exortu caulis interdum cubitalis, ut plurimum autem pedalis duntaxat, assurgit, superiore parte hirtus, brevioribus foliis inordinatim nascentibus septus, summo fastigio ex singulis foliorum alis pedicellos emittens, quibus insident bini aut terni flores colore albi, è quinque foliolis compositi, internè veluti sanguineis guttis aspersi, umbilico pallido & splendente decem staminulis cincto: semen continetur in capitulis exile, nigrum. radix subest fusca, tenuis, fibrosa, cui, secundùm matrem, multæ aliæ in orbem adnascuntur plantæ, ut integrum cespitem aliquando tegant, vulgaris Sedi majoris instar.

Nascitur

Nascitur non modò in Sneberg, sed & in reliquis Austriæ & Stiriæ Alpibus, saxis & scopulis inhærens: in quibus floret Iunio & Iulio: at in hortos translatum, Maio: semen profert Iulio, aut maturius. *Natales.*

Istius Quarti generis Cotyledonis alterius descriptionem prætermittere non potui, licet à Matthiolo & alijs ejus historia sit prodita, quia meo judicio succinctior apud eos est quàm oportebat.

QVINTVM etiam genus invenitur affine Quarto, sed mollius, angustioribus & longioribus foliis, non dentatis, sed alba duntaxat lanugine hirsutis, minus etiam incanis, breviore crassioreq; pediculo & multis foliis septo, quæ plerúque tam superne quàm infernè nonnihil hirsuta sunt: paucioribus floribus hinc inde secundùm caulem ad singulas alas sparsis. *Cotyledon altera.*

Observabam hoc genus in Etscherianis jugis, mense Iunio suis floribus onustum. *Natales.*

GRAECIS vocatur ἑτέρα κοτυληδὼν ea planta quam vulgus Herbariorum hactenus pro Sempervivo majore habuit: Latinis Cotyledon altera. Eandem licentiam sibi sumpsit in Quarto hujus genere, quam in Duodecimo Sedis minoris genere, qui Historiam illam Generalem Plantarum scripsit; vult enim Phyllum Thelygonum Dioscoridis hoc esse, quemadmodum illud Arrhenogonum. ἑτερα κοτυληδών.

DIOSCORIDES porrò Cotyledonem alteram scribit ad eadem utilem esse, ad quæ Sempervivum commendatur. *Facultates.*

RHODIA RADIX. CAP. XLIIII.

MEDIAM quandam naturam obtinere quodammodo videtur Rhodia radix, inter Cotyledonis alterius priora genera, & Telephium vulgo nuncupatum: sed Telephio magis affinis judicari queat. Propterea illi peculiare caput inter utramque stirpẽ dare voluimus: non quod ejus historiam tradere habeamus in animo, vulgaris enim est notitiæ, atque ab alijs descripta. Quia tamen aliquoties sponte crescentem conspexi & erui, facere non potui, quin illius mentionem facerem. *Rhodia radix.*

Illam autem maximâ copiâ nascentem observabam in scopulis jugi Durrenstain, cujus in hac Stirpium historiâ crebro meminimus, & florem variantem mensibus Iulio & Augusto: nam quædam plantæ illum pallescentem habebant, aliæ veluti rubescentem: semen in exiguis vasculis, quemadmodũ in Telephio, exile, quasi scobis instar. Quæ in hortis ali solet, maturius floret. *Natales.*

VOCATVR porrò hæc planta Græcis ῥοδία ῥίζα, Latinis Rhodia radix, quòd resiccata ejus radix, rosam redoleat: eodẽ nomine Officinis nota. Montani pastores, ubi sponte nascentem observabam, etiam ab odore rosæ, illam appellare noverant Rosen wurtz. ῥοδία ῥίζα. Rosen wurtz.

DIOSCORIDES capitis doloribus utilissimam esse tradit, si rosacei momento commixta, fronti & temporibus imponatur. *Facultates.*

TELEPHIVM. CAP. XLV.

NON ignoro ambiguum esse, an quas hoc capite describam plantas, commodè ad Telephij historiam accommodari possint: cùm tamen illarum pleræque, apud rei Herbariæ scriptores tale nomen obtinuerint, malui illud retinere, quàm nullo nomine donatas eas relinquere.

HABET autem Prima, duos, tres, plurésve caules ex radice prodeuntes, cubitales, succulentos, in latus se inclinantes, in quibus ordinata sunt folia, hoc est, ex intervallis bina semper adversis pediculis nascentia, crassa, succi plena, ut in Crassulâ majore, sed majora, & magis carnosa; flos in extremis ramis quasi umbellatim nascitur, quemadmodum in Crassulâ majore, pallidus: radices illi plurimæ glandulosæ, Crassulæ vulgari similes. *Telephium s. sive Hispanicum.*

Nascitur in Hispaniæ umbrosis quibusdam locis: unde ad Belgas delata, facilè comprehendit & aucta est: valde enim vivax est, ut etiam rami in terram depacti statim radices agant: *Natales.*

Telephium I, Hiſpanicum.

Telephium II, vulgare.

agant: eam ob cauſam, pauci apud Belgas erant horti, cùm illinc excederem, in quibus non aleretur. Floret cum Craſſulâ.

Telephium Auſtriac. Illi omnino ſimilem, modo eadem non ſit, ad Auſtriacarum Stiriacarumque Alpium radices, locis umbroſis ſponte naſcentem inveniebam.

Telephium vulgare ſive II. ALTERA, quæ vulgo Fabaria & Craſſula à foliorum craſſitudine dicitur, promit etiam plures à radice caules, ſucculentos, pedales aut ampliores, ſatis fragiles, & folia in illis inordinata, ſive hinc inde ſine ordine per caulem ſparſa, craſſa quidem & ſucculenta, Hiſpanici Telephij foliis tamen minora, frequentiora & magis conferta: flores in ſummis caulibus congeſtos, coloris albi; radix nodoſa eſt, & multis veluti napis conſtans, ut ſuperior: cum quâ etiam floret.

Alitur hæc in hortis, ſponte etiam in veteribus muris Septentrioni expoſitis naſcentem obſervabam.

Telephium III purpurascente flore. TERTIA huic non valde diſſimilis, à me conſpecta ad agrorum margines inter vepres naſcens, viâ cavâ & umbroſâ non procul à Rotenburgo Haſſiæ oppido ad fluvium Fuldam ſito, cui rariora tamen erant folia; flores etiam ſuperioribus colore diſſimiles, qui ex purpurâ rubeſcentes erant.

Telephium IIII. QVARTAM obſervabam anno MDXC. in montibus illis Francofurto vicinis, &, quâ Septentrionem ſpectat, oppoſitis; eam in hortum transferebam, ubi mihi ſingulis annis egregiè floruit, aliarum tempore.

EX radice autem craſſiuſcula, & bulbis inſtar parvorum naporum, multisque etiam fibris prædita, aliquot ſingulis annis (nam vivax eſt) produxit caules cubitales, quibus innaſcuntur folia ſatis frequentia, inordinata Secundæ foliis pænè ſimilia, craſſa, ſucculenta, in ambitu tamen nonnihil crenata & veluti ſinuoſa: ſummæ virgæ comam, umbellæ inſtar, floſculorum quinque foliolis conſtantium, ferunt, coloris gratiſſimi ex rubro purpuraſcentis, quibus evaneſcentibus, ſuccedunt capitula pentagona, in quibus tenuiſſimum, inſtar ſcobis, ſemen, fuſcum: ingruente hieme marceſcunt illi caules & pereunt.

Telephium V. HVIC non valde diſſimilis videtur, quam Lobelius exhibet purpureo flore præditam, niſi radicem haberet paucioribus (ut mihi quidem videtur) napis conſtantem.

Telephium VI. PEREGRE ad nos mittebatur, dum Machliniæ commorabar, Sextum genus, non Telephij, ſed alterius plantæ nomine. ſi quis tamen accuratiùs obſervabit, aſſerere auſim, iudicaturum nullam ex prædictis proximiùs ad Telephij à Dioſcoride nobis propoſiti hiſtoriam accedere, quàm iſtam: habet enim cauliculos humi procumbentes inſtar Portulacæ, folia illis fere paria, coloris æruginei quodammodo referentis · flores in extremo caule

Dioſc. forte

confertim

Telephium v. purpureo flore.

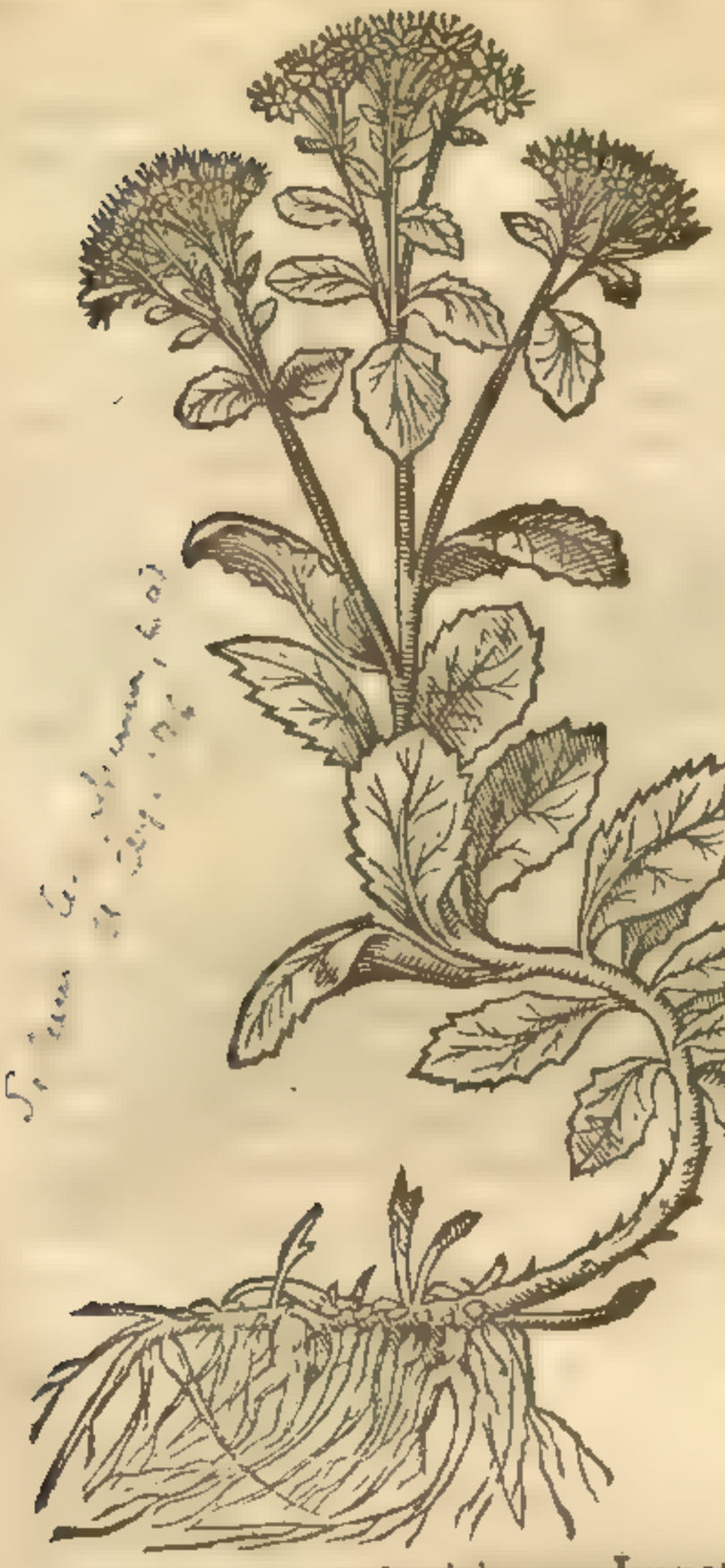

Telephium vi. Cepæa Pancij.

Telephium legitimum Imperati vii.

confertim nascentes instar florum Crassulæ sive Fabariæ, coloris purpurascentis: multas habet radices fibrosas, atque ipsi etiam caules procumbētes facile fibras agunt, perinde ac Sempervivа illa prima minora. Hoc autem peculiare habet ita plāta, quod nulla hiemis injuriâ offendatur, sed brumam & pruinas contemnens, perpetua in suo vigore & viriditate permaneat.

SEPTIMVM Telephij genus, mihi Viennæ Austriæ natum anno M D XXCV. semine Florentia misso à Iosepho de Casa bona: postea etiam Francofurti ad Mœnum crevit Ioanni Mylero Pharmacopæo semine, quod acceptum Neapoli à Doctissimo humanissimoque viro Ferrante Imperato Telephij legitimi nomine ipsi cōmunicabam: ex cujus Myleri horto plantam unam eruebā, quam pictori exprimendam darem. Siccam verò hujus plantam etiam ad me Francofurtum mittebat cum alijs stirpibus Amplissimus vir Iac. Anto. Cortusus, Ignotæ adscriptâ notâ, quam tamen apud eos frequentem in hortis nasci assereret.

Telephium vii sive legitimum Imperati.

MVLTAS autem à summo radicis capite producit tenues virgas, summâ tellure diffusas, pedales, interdum breviores, aliquando lōgiores, non sunt enim omnes æqualis longitudinis, quas incōdito ordine sepiunt multa folia, præsertim novellas, & quæ nondum florem ferunt (nam quæ flores dant, pleruma folia) minora quàm reliquorum generum, minus crassa, neq; adeo succulenta,

culenta, neque adeo fragilia, coloris quidem viridis, cui æruginеum quidpiam admixtum sit: extremæ virgæ, multis floſculis quinque foliolis albis conſtantibus, & confertim naſcentibus, onuſtæ, quibus marceſcentibus ſuccedunt anguloſa vaſcula exili, fuſco ſemine plena: radix minimi digiti craſſitudinem interdum adquirit, lenta, candicans, in aliquot ramos diviſa, & quibuſdam fibris donata, vivax, & ſingulis annis plures novas virgas producens, veteribus corruptis. Floret cum Craſſulis.

Nomina. PRIMVM genus vocabant Telephium Hiſpani: Craſſulis ſive Fabarijs adnumerandum: nam facie & facultatibus reſpondent, priora quatuor genera. Non ineptè tamen ad Telephij claſſem referri etiam poſſint, præſertim Sextum, ut dixi, genus, nobis, ante multos annos in Belgicam miſſum à C. V. Alphonſo Pancio Ferrarienſi Medico Cepeæ nomine, Germani Secúdum, & Tertium genus Knabenkraut/Wundkraut/Fetthenne/Schmerwurtzel. Quartum Knabenkraut weible appellant: Galli ſecundum *Orpin*. Græcis Telephium dicitur τηλέφιον.

Facultates. TELEPHII autem folia, teſte Dioſcoride, ſenis horis illita, vitiliginem ſanant, ſed poſtea locus hordeaciâ farinâ illini debet: peruncta ex aceto in ſole, idem quoque præſtant, ſed ubi inaruerunt, abſterguntur. An porrò Telephij genera hoc capite deſcripta, ſimilibus facultatibus ſint prædita, me latet. Hoc autem obſervavi, priora duo genera, ab erucis non minus plerumque infeſtari ſolita, quàm Braſſicas.

Cepæa Matthioli.

Cepæa.

Facultates.

Biſorta major.

Britannica Dioſc. forte.

SED quoniam in Cepææ mentionem incidimus, frequens in Belgicis hortis ali ſolebat, ſemine ex Italiâ miſſo nata plãta illa, quam Matthiolus pro Cepeâ propoſuit, caulículo dodrantali, ex parvâ & inutili radice prodeunte, in terram procũbente atque in multos ramulos fiſſo, cui ad ſingulas alas adnaſcuntur folia craſſiuſcula Portulacę folijs minora & anguſtiora: ſummis deinde ramulis albi floſculi quinque foliolis conſtantes, quibus ſuccedunt tenuia, ut in Craſſulis, capitula exili, ſcobis inſtar, ſemine plena. Annua autem eſt, ſingulis annis deciduo ſemine ſponte reſurgens. Sitne verò legitima Dioſcoridis Cepæa nec ne, hæreo, atque aliorum acriori judicio relinquo.

CETERVM Dioſcorides, ſive Cepææ folia, in vino pota, urinę ſtillicidio, & veſicæ ſcabie laborantibus opitulari ſcribit, maximè autem id præſtare, ſi cum decocto aſparagi quem μυάσκαρδον, hoc eſt, corrudam vocant, bibatur.

BISTORTA. CAP. XLVI.

AD Auſtriacarum & Stiriacarum Alpium juga, acclivibus locis & circa ſcopulorum radices ſponte naſcitur Biſtorta illa major quæ vulgo in hortis ali ſolet, folijs pænè Rumicis, infernè incanis, nodoſo caule, ſpicato flore ſubpurpureo, quæ fortaſſe non incommodè Dioſcoridis Britannica cenſeri poſſit. Ejus iconem hîc ſubjunximus, quia de altero ejus genere pumilo nobis, in hoc capite, erit ſermo.

Biſorta alpina minor. CAVLICVLVM autem promit dodrantalem interdum, ſed ut plurimum palmarem, tenuem, geniculatum, gerentem ſummo faſtigio exiguam candicantium floſculorum ſpicam: folia vulgaris Biſtortæ majoris folijs multò minora, unguis humani latitudinem rarò excedentia, nonnumquam tamen paulò majora, longa, dura, venoſa, per oras reflexas venulis quibuſdam ita diſtincta, ut ſerrata videantur, ſuperne virentia, infernè verò incana, non ſecus ac majoris folia: excuſſo flore, qui albus eſt, paulo grandior fit ſpica, quæ plerumque ſimili, quo major, ſemine onuſta eſt, non rarò tamen, ſeminis loco, multa foliola brevia & viridia in capitula congeſta profert, quibus ſponte decidentibus, plantulas ejuſdem generis in eadem in quâ alebatur areolâ, & vicinioribus natas ſæpe vidi: radix vulgari longè minor, contorta tamen & geniculata, foris nigricans, intus alba, multis tenuibus fibris capillata, guſtu, uti tota planta, adſtringente.

Natales. Naſcitur in ſummis Auſtriacarum & Stiriacarum Alpium jugis tenui gramine veſtitis: floretque Iulio. In hortos verò tranſlata (ubi formam & magnitudinem non immutat) maturius.

CERTVM

Bistorta major.

Bistorta minor.

CERTVM est ijsdem facultatibus esse præditam, quibus major: de quâ multa alij Scriptores, quæ non est operæpretium hîc repetere. *Britannica facultates.*

Βρεταννικὴν porrò Britanicam, vim habere adstringentem, privatim depascentibus oris & tonsillarum ulceribus accommodam, & valere ad reliqua quibus adstrictione est opus, scribit Dioscorides.

RVMICIS autem, qui huic plantæ congener videtur, non minus varia genera observare memini in jugis illis Alpium Austriacarum & Stiriacarum, quàm in alijs Regionibus inveniuntur.

AT ὀξαλίδος, Oxalidis genus in jugo Wechsel observabam, sativo multò majus, foliis valde amplis: cui hoc peculiare erat, ut in caulis nodis & geniculis, subinde veluti tubera quædam adnascerentur, è quibus folia tandem sese explicarent: quæ tubera tellure obruta (periculum enim feci) sui generis plantas protulerunt. *Oxalis maxima montana.*

NASCITVR etiam in omnibus illis jugis, præsertim circa humidiora illa loca, ad quæ armenta, stationem istic habentia æstivis mensibus aquationis gratiâ convenire solent, frequentissimè, magnum illud Lapathum amplis & circinatis quodammodo foliis, nonnullis perperam Rha æstimatum. Sed non habet radicem qualis vulgo pingitur, Raphani aut Hippolapathi modo in terram profundè demissam: imò summâ tellure Acori fere & Iridum instar jacet, brachiali interdum crassitudine, fibris subinde se firmans, anterius ut Acorum, & Polygonata augmentum sumens & progrediens, intus ex luteo purpurascens. Ea reficcata, Rha substantiam æmulatur, nec minus eo inficit. *Rumex latifolius vulgo Rha æstimatus.*

ARISTOLOCHIA.

CAP. XLVII.

TRIA Aristolochiæ genera Dioscorides constituit, rotundam, longam, Clematitin: Plinius quartum addit, pistolochiam.

ROTVNDÆ unicam speciem veteres faciunt, Anguillara plures inveniri scribit, ego binas dumtaxat observavi.

Prior multis ex una radice germinibus, cubitalibúsq; interdum palmitibus constat, quadrangulis, quibus, ex intervallis, folia inhærent, mediæ inter malvæ & hederæ folia magnitudinis, mollia, venosa, colore ex viridi nigricante, brevi pediculo: his incumbunt oblongi flores, cavi tubæ instar, ex purpura nigri, teste Dioscoride, quorum labrum prominulum, seu extima pars, latior est, quàm in longæ aut clematitidis flore, & tota nigricans: his succedit fructus rotundus, parvi Melopeponis forma, qui multa grana continet ordine dispositа, lata, *Aristolochia rotunda 1.*

Aristolochia rotunda I.

Aristolochia longa I.

lata, nigricantia, intercursantibus quibusdam membranis, & materiâ etiam fungosâ, albâ, singulis granis interposita, quod reliquis Aristolochiæ generibus commune est: radix est ampla, tuberosa, rugosa, foris fusco, intus buxeo colore prædita, cortice crasso, & (ut Theophrastus ait) carni adhærente.

Natales. Crescit pingui solo, in pratis & humidioribus agrorum marginibus Hispaniæ, Narbonensis Galliæ, &, sicut intelligo, etiam Italiæ. Floret calidioribus regionibus ineunte Vere, in Germaniâ & Belgicâ non nisi Maio & Iunio.

Aristolochia rotunda II. Altera ramulosa seu palmites habet prioris, sed frequentiores & breviores; folia longæ quidem formam & colorem æmulantia, sed majora, longioréque pediculo quàm superioris fulta: florem ex albo purpurascentem, interius fuscum, Longæ flori pæne similem: ejus fructus priore longior, pyri in modum turbinatus, graciliore quam in illa meta: semen planum, minus priore & rufum: radix superiori similis, cortice tamen magis flavo.

Floret paulò matutiùs superiore, omnéque semen ferè abjecit, quando prioris maturescere incipit. Hanc non nisi campestribus & inter segetes sponte nascentem conspiciebam, deinde cultam in horto Pharmacopæi cujusdam Viennensis, cui, atque etiam ipsis Doctoribus, ignotum erat primum genus, quemadmodum & cetera Aristolochiæ genera, præter Clematitin primam. Superiore firmior est, & injuriarum hiemis tolerantior.

Aristolochia longa I. LONGE caulículi etiam quadranguli, duos palmos longi, interdum longiores, in multos ramos divisi, humi, uti Rotundę, diffusi: folia quàm illius minora, firmiora, dilutioris coloris, longiore pediculo fulta Soldanellæ foliorum pærè forma: flos similiter oblõgus, concavus, ex viridi candicans, Rotundæ alterius florum effigie, sed extimâ parte, coloris magis herbacei, intus, ut reliquorum, villis obsitus: fructus pyri in morem turbinatur sed nõ adeò tenui metâ, ut alterius rotundæ fructus, qui maturitate dehiscens semen ostendit latum, rufum, & tandem fuscum. Hujus radix digiti crassitudine est Dioscoridi, & dodrantali longitudine, quod de triennibus & junioribus plantis intelligendum autumo: nam adultarum longè amplior magnitudo, etenim multas eruere memini, quæ crassitudine brachium, lõgitudine pedem æquarent. Adultæ verò omnes plerumque extrema parte obtusæ sunt, & æquales ferè per totam longitudinem crassitudinis, subinde tamen cuspide ramosa: juniores gracilescunt multasque fibras habent.

Natales. Provenit campestribus locis inter segetes, & quibusdam vinetis in Narbonensi Galliâ: memini & novo vere florentem eruere in insula medijs in stagnis sitâ, ubi templum Magalona nuncupatum, olim Episcopi Mompelliani sedes, circa oppidulum Villa nova nominatum, secundo à Mompellio miliari.

Quædam

Aristolochia Clematitis vulgaris.

Aristolochia Clematitis Bætica.

Quædam etiam differentia in Aristolochiâ longâ obſervari poteſt: nam illius quam in Hiſpaniâ obſervabam (tametſi Gallicæ fere per omnia ſimilem) flos à diligentius inſpicientibus nonnihil differre deprehendetur, quippe cujus extima pars interiore parte purpurei coloris ſit, qui in alia herbaceus: Hiſpanicę item radix extremâ parte non eſt gracilis in novellis plantis, ut altera, ſed plerumque obtuſior, & ipſa radix brevior. *Aristolochia longa 1.*

Naſcitur in Hiſpaniis inter vites, regno Valentino frequentiſſima, ubi Martio florentem & jam ſemen perficere incipientem eruebam: Vtraque autem cùm in Germaniâ, tum in Belgicâ frigoris eſt impatiens, & diligenti curâ adſervari debet. Aliquoties Viennæ periculum facere volui, an hiemem in horto ferre poſſet, etiam abietis frondentibus ramis tecta, ut reliquæ, quas hac ratione conſervare ſolebam, plantæ: ſed operam luſi, & ſemper corruptæ ſunt. Itaque accepto damno prudentior factus, in vaſis fictilibus poſtea ſemper aluidum, ſtriatum, ſupra cubitalem altitudinem aſſurgentem: hujus folia reliquarum foliis multò ampliora, ex viridi palleſcentia, longo pediculo fulta, formâ Longæ, vel potius Rotundæ alterius folia referentia: flos pallidus, copioſus in ſingulis alis, qui in alijs generibus ſingularis, longæ floris formam quodammodo referens, quo evaneſcente ſuccedit fructus reliquarum fructu major, exigui mali magnitudine, ſemen continens quale eſt reliquarum Ariſtolochiarum, ſed majus. Hujus radix, quæ reliquis cum gravitate quadam eſt odoratior, tenuis & ad minimi digiti craſſitudinem nunquam accedens, longè latéque ſerpit, & altiſſimè ſub terrâ mergitur, adeo vivax, ut etiam fruſtulatim conciſa, facilimè renaſcatur, & magna difficultate eruatur: quâ de causâ ſubinde moleſtiam ijs adfert, qui illam ſemel in ſuos hortos receperunt. *Natalis.*

Clematitis præcedentes magnitudine ſuperat, caulem habet firmiorem, rotundo, ſtriatum, ſupra cubitalem altitudinem aſſurgentem: hujus folia reliquarum foliis multò ampliora, ex viridi palleſcentia, longo pediculo fulta, formâ Longæ, vel potius Rotundæ alterius folia referentia: flos pallidus, copioſus in ſingulis alis, qui in alijs generibus ſingularis, longæ floris formam quodammodo referens, quo evaneſcente ſuccedit fructus reliquarum fructu major, exigui mali magnitudine, ſemen continens quale eſt reliquarum Ariſtolochiarum, ſed majus. Hujus radix, quæ reliquis cum gravitate quadam eſt odoratior, tenuis & ad minimi digiti craſſitudinem nunquam accedens, longè latéque ſerpit, & altiſſimè ſub terrâ mergitur, adeo vivax, ut etiam fruſtulatim conciſa, facilimè renaſcatur, & magna difficultate eruatur: quâ de causâ ſubinde moleſtiam ijs adfert, qui illam ſemel in ſuos hortos receperunt. *Aristolochia Clematitis vulgaris.*

Editiora amat loca, & nonnullis Narbonenſis Galliæ vinetis adeo frequens eſt, ut vina ab illius odore vitium contrahant. Invenitur & in pleriſque alijs Gallię, Hiſpaniæ, Vngariæ, Germaniæ ſuperioris & inferioris, locis. Floret cum reliquis. *Natalis.*

Aliud Ariſtolochiæ genus circa Hiſpalim itinere Olyſipponenſi, plurimisque alijs Bæticæ locis, in dumetis, vepribus, & veteſtis quibuſdam oleis ſponte naſcens obſervabam, quod ad Clematitin meritò referri poſſe videtur.

Id longa, ramoſa, tenuia, ſtriatáque habet ſarmenta, quibus vicinas ſepes & interdum arbuſculas ſuperat, ijs ſe cõvolvens & implicans Convolvuli aut Lupuli modo. Folia illi reliquarum Ariſtolochiarum foliis ſimilia, ſeu potius generis illius Apocyni, quod in maritimis naſcens, Mompelliani Scammoneam meo tempore appellabant, extremo mucrone acumina- *Aristolochia Clematitis Bætica.*

acuminato, supernè lævia & viridia, infernè ex purpurâ albicantia, longo pediculo innixa: flos Aristolochiæ longæ incurvus, oblongus, ex purpurâ nigricans intus tenui lanugine plenus, longissimo omnium pediculo insidens: fructus (ut ex illius rudimento colligere licuit) reliquarum Aristolóchiarum fructui similis, tale etiam esse semen, ex eo quod Doctiss. Vir Simon de Tovar mittebat observavi, fructus verò æque magnus ac in Clematitide vulgata, & a pediculo dehiscens: radix prælonga, tarmenticia, Smilacis asperæ instar (cum cujus crassioribus fibris magnam habet affinitatem) nunc per summa serpens, mox altè sub terrâ se condens, pallidi coloris, non ingrati saporis, gustata enim, aliquantulum adstringens deprehenditur, & manifestæ acrimoniæ. Tota planta odorata est.

Natales. Nascitur pingui solo, ijs quæ commemoravi locis, semper istic virens & Ianuario Februarioque florens: etiam circa Cordubam mihi observata.

HVIVS neminem facere mentionem scripsi, cùm Hispanicarum quarundam Stirpium Historiam publici juris facerem, præter unum Petrum Bellonium, qui eam in Cretâ observasse scribit lib. 1. Observationum cap. XVII. Idem nunc denuo assero: nec me movet, quod, qui Generalem illam Plantarum Historiam Rovilianis typis Lugduni expressit, scribat. Hujus neminem meminisse ait Clusius præter Bellonium &c. Dodonæus tamen eandem Clematitidis nomine depinxit &c. Fatetur Clusius, sed à se acceptam, & totam adeo Aristolochiarum historiam, cùm Purgantium historiam meditaretur Dodonæus, ipsi liberaliter (ut & pleraque alia) communicasse ait. Sed & ipse Dodonæus istic expressè refert, circa Hispalim plurimisque alijs Beticæ locis, in dumetis & vepribus Carolum Clusium offendisse: addit Clusius toto etiam decennio, ante quàm ille Purgantium Historiam evulgaret. Et unde quæso hæc hausisset Dodonæus, qui tum temporis pedem è Belgicâ numquam extulerat, quàm ab his qui peregrinas lustrassent regiones? Sed ea est quorundam supina negligentia, ne dicam, socordia, ut solâ iconum inspectione contenti, tantum otium non sumant, ut ipsarum Stirpium historiam legere dignentur. Sed de his satis: redeamus ad Aristolochiarum Historiam.

Pistolochia.

Pistolochia.

Natales.

Aristolochia peregrina Rauwolfij.

Rhasut, Rumigi.

PISTOLOCHIA cauliculos magna ex parte pedales habet, nonnumquam majores, angulosos, striatos, &, ut Aristolochia Longa, ramosos, tenuiores tamen: folia Longæ folijs non dissimiliá, nigriora, minora, magis rugosa, & aliquantulum in ambitu sinuosa: florem Rotúdę priori formâ æqualem, minorem tamen, & aliquando nigrum, interdum ex herbaceo flavescentem: fructum Rotundæ primæ fructus effigie, verùm minorem: semen etiam simile: densis est radicis capillamentis, junci, ut rectè Plinius ait, plenioris crassitudine, buxeo colore.

Oritur in Olivetis, & petrosis Hispaniæ Galliæque Narbonensis locis. Serius floret reliquis Aristolochiarum generibus: ac hoc peculiare ejus fructus habet, ut, dum maturuit, eâ, qua pediculo adhæret, parte, dehiscat ut in Bætica Clematitide: longæ verò, & reliquarum, ab extremâ.

NOVVM autem & peregrinum Aristolochiæ genus circa Halepum Syrię inter oliveta observabat C. V. Leonhardus Rauwolfius Augustanus Medicus, cujus meminit Lib. 1. sui Hodæporici cap. IX. ab incolis *Rhasut* & *Rumigi* appellatum.

Id odore quidem præditum, sed illo ingrato. habebat quatuor cauliculos albicantes, prope radicem fili instar graciles, quibus circa superiorem partem utrinq. inhærebant septem vel octo folia sibi invicem objecta, tenella, cinerei coloris, magnitudine & incisuris florifloræ Filicis folijs valde similia, nisi quod infima parte & cauliculis proxima, rotundas veluti auriculas adnatas haberent, ut in minori Salviâ: inter inferiora verò folia, quæ paulo majore interstitio ab invicem distant, flores Aristolochiæ, aliquanto tamen majores, colore magis fusco, & longiore pediculo subnixi: radix satis profundè demissa, nostro Pyrethro plane similis, gustu amara, unde colligere licebat, eam siccare, & nonnihil calefacere.

Nomina. HÆC porrò planta Græcis ἀριστολοχία nuncupatur, quod, ut refert Dioscorides, ἄριστα ταῖς λοχείαις,

λοχείαις, id est, optima puerperis existimetur: Romanis Plinio teste, Malum terræ. Sed id nomen rotundæ potius convenit, quæ Græcis ἀριστολοχία στρογγύλη, ἢ θήλεια, Aristolochia rotunda & femina vocatur. Secunda ἀριστολοχία μακρὰ ἢ ἄρρην, Aristolochia longa & mas appellatur, item à nonnullis δακτυλῖτις, dactylites. Tertia κληματῖτις, Clematitis, quasi Sarmentitia cognominatur: & primum quidem ejus genus, à plerisque, pro legitimâ Longâ usurpatum, Gallis *Sarrasine*, Narbonensibus *Fauterne* dicitur, Germanis Osterwurtz. alterum autem ejus genus Bœticæ rusticis ineptè *çarça parilla*, quasi rubus viticula. Quartam Plinius Pistolochiam vocat, quam nonnullos à numerosis radicis capillamentis πολύῤῥιζον cognominare scribit lib. xxv. cap. viii.

Malũ terræ.
ἀριστολοχία στρογγύλη ἢ θήλεια
ἀριστολοχία μακρὰ ἢ ἄρρην.
δακτυλῖτις.
κληματῖτις.
Sarrasine.
Fauterne.
Osterlutz.
çarça parilla.
πολύῤῥιζον.
Facultates.

CETERVM Aristolochiæ radix teste Galeno lib. vi. de Simp Med facult. multo est ad medicationes utilissima, amara & subacris. Sed ex illis omnium subtilissima est rotunda: Longa minus quidem tenuitatis obtinet, quàm Rotunda, abstergens ac digerens, sed non minus calfaciés, imò forsan plus etiam. Itaque in quibus usus est modicæ absterſionis, commoda est longa: at in quibus crassum humorem validius extenuare oportet, illic usus est rotundæ. Quæ Clematitis appellatur, fragrantior est, itaque eâ ad unguenta utuntur unguentarij, sed ad sanationes infirmior.

Paulus Ægineta Aristolochiam Clematitin inter medicamenta simplicia quæ bilem purgant, recenset. Aëtius Tetrabibli primæ sermone tertio, pituitam ac bilem evacuare testis est.

Clematitidis autem primæ, sive vulgatioris folia, inter plana saxa confracta & trita, ligneas assulas, spináſque corpori infixas adposita, valenter extrahere, inflammationes subseneas assulas, spináſque corpori infixas adposita, valenter extrahere, inflammationes subsequutas curare, experimento didicerat doctissimus vir D. Michaël Lingelius, Medicus & Professor Viennensis.

Plinius, Pistolochiam convulsis, contusis, ex alto præcipitatis, radice potâ ex aquâ, utilissimam esse tradit.

ARISARVM. CAP. XLVIII.

DVORVM est generum Arisarum, tametsi Veteres unici historiam posteritati reliquerint.

Arisarum latifolium I.

Arisarum latifolium I.

VNVM, Hederæ aut Smilacis ferè folia habet, tria aut quatuor, viridia, mollia, satis tamẽ carnosa, acris saporis, oblongo pediculo innixa, anteriore parte, qua pediculo adhærent, utrimque pinnata, Ari foliorum instat, sed obtusioribus & quasi orbiculatis angulis: inter quæ pediculus duas uncias longus, multis rubris maculis distinctus emergit, cui oblongus flos insidet, monachalis cuculli sive Aristolochiæ floris modo efformatus, amplior tamen, extremâ parte fusci coloris qui deorsum radiatim tẽdit, in ceteris albus, caninum olens, pistillum obtusum, incurvum, & veluti ex cucullo prospiciẽs continens, ut pictura demonstrat, quæ ex illâ, quam ipse cũ plerisque alijs in Hispanicâ meâ peregrinatione observatis exprimebam, fideliter delineata est: radix rotunda, globosa, Aro minor, foris nigricans, intus alba, aliquando etiam tuberosa & oblonga, initio dulcis, deinde acris, minùs tamen Ari radice (licet veteres contra sentiãt) fibris aliquot supra eam expansis, ut in Orchidibus.

Arisarum latifolium alterum.

Aliud ejus genus etiam invenitur paulò amplioribus folijs, & rotundioribus aliquantulum atque mollioribus, pluribus tuberculis se propagans, oblongáſque & crassas radiculas sæpius in latum & obliquum spargens.

Arisarũ angustifolium.

ALTERVM diversâ prorsus est formâ: nam ejus folia longa sunt, & angusta, instar ferè Plantaginis angustifoliæ foliorum, viridia, splendentia, quina, aut sena, post quę flos seu cucullus longior & mucronatus, retrorsum inflexus & albicans prodit, è cujus rima oblongus veluti vermis exilit, spithamæ interdum longitudine, inflexus, coloris aut purpuralcentis, aut ex purpureo virescentis, non ille quidem obtusus extima parte, sed mucronatus: fructus racemi instar confertus, albus (non ruber, ut quidam, qui non observarunt, prodidêre) vix terrâ emergens suo tempore subsequitur.

Arisarum angustifolium.

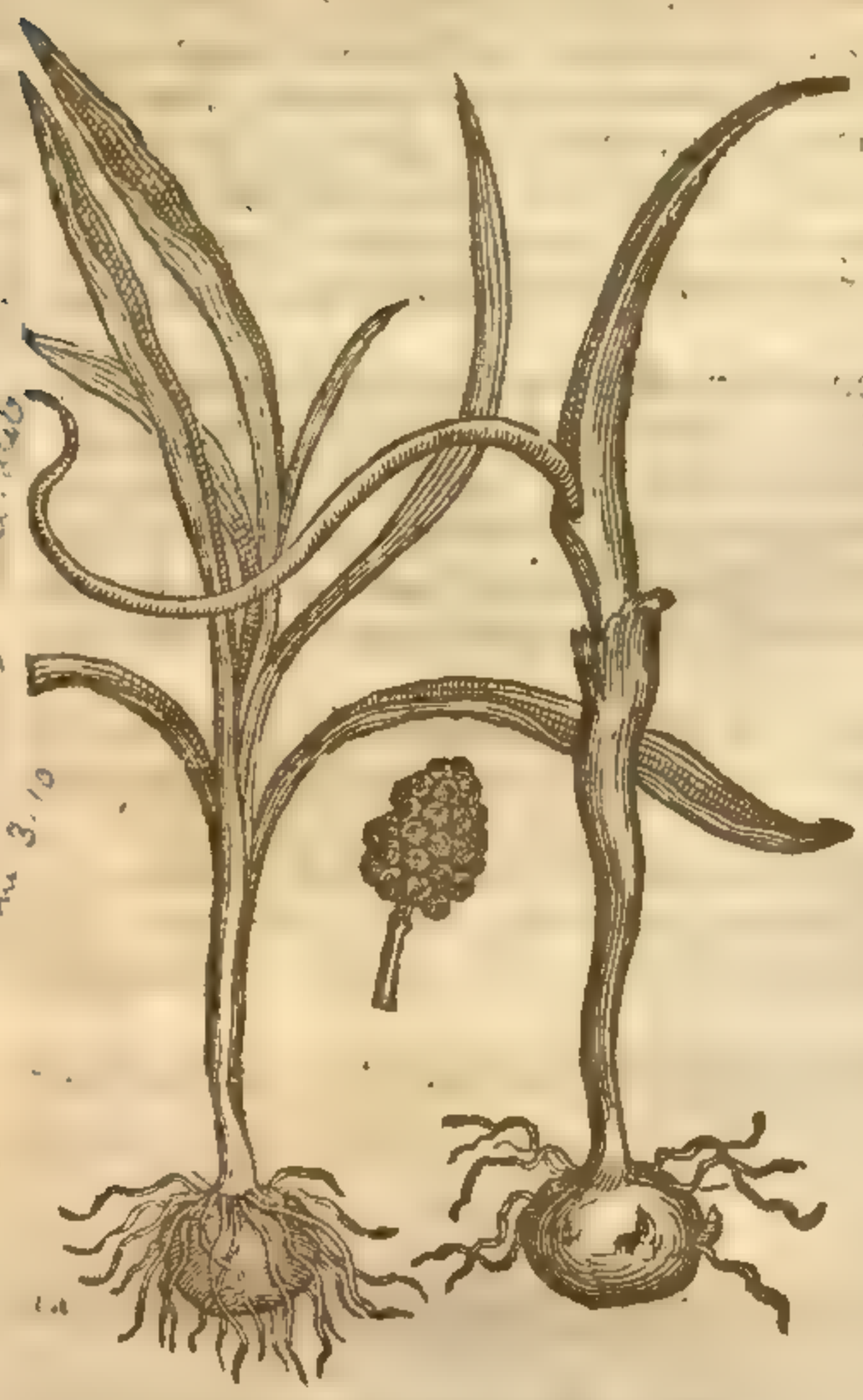

Natalis.

ἀρισαρον, ἢ ἄρις. Arisarum, & Aru.

Iaro. Fratillos.

Latifolium in collibus Lusitaniæ frequēs salebroso & lapidoso solo, in sepibus & juxta vias: ubi Novembri & Decembri floribus suis præditum eruebam, atque etiam nonnullis Beturiæ locis solo fœcūdo & pingui, secūdūm publicas vias & hortorum aggeres, ubi Ianuario & Februario. Alterum autē illius genus umbrosis locis nascebatur ad Olearum radices pone urbem Vlyssiponem Inde in Belgicam translata, numquam florere voluerunt: imò nisi magnâ diligentiâ & curâ, fictilibus, ut pleræque aliæ plantæ ex ferventioribus regionibus delatæ, adservantur, pereunt.

Angustifolium sponte nascens non vidi, sed ad nos peregrè delatum, in hortis alebamus cùm in Belgicâ, tum Viennæ Austriæ: florebat Vere: Iulio & Augusto sine foliis fructum proferebat. Vivax magis hoc est, neque tantâ curâ indiget. Illud anno M. D. XCII. accipiebam ab Imperato, Neapoli missum.

GRÆCVM hujus plantæ nomen est ἀρίσαρον ἢ ἄρις: Latinum, Arisarum: sed & Aris Plinio dicitur, qui eam duplicem facit, albam gemino caule, alteram uño tantum. Lusitanis *Iaro* dicebatur, quod nomen etiam Aro commune est. Amatus Lusitanus *Fratillos*, id est, fraterculos Hispanis appellari asserit, quia, fortè, ejus flos monachalem cucullum æmulatur.

ILLITV nomas sistere tradit Dioscorides, & ex radice collyria fieri ad fistulas efficacia. Amatus addit Germanos inferiores contra pestis contagia uti: quod satis mirari non possum, quandoquidem ejus tempore Arisarum toti Belgicæ fuerit incognitum, & anno demum M. D. LXV. quo illud Antuerpiam ad amicos Olysippone mittebā mense Ianuario, istic innotescere ceperit Latifoliū. Angustifoliū verò post meum ex Hispanijs reditum ex Italiâ primùm accipiebamus.

Arum Byzantinum.

Facultates.

Arum Byzantin.

ARVM BYZANTINVM. CAP. XLIX.

CVM ante aliquot annos hujus Ari tuberculum alijs tuberibus bulbisq; Constantinopoli allatis, Viennæ acciperem, hærebam, utrum ad Ari, an Arisari genus referrem: deinde cùm folia proferre cepit, primis duobus annis pro Arisaro latifolio habui, ducente me in eam sententiam foliorum quadam similitudine. Nam ea conspiciebam satis ad Arisari latifolij folia accedentia, nec valde mucronata, sed potiùs orbicularem figuram referentia: nec radicem valde dissimilem. Verùm postquam ea augeri cepit, digitalem longitudinem adquisivit, multis tuberculis inæqualem, & uncialem aut amplioré crassitudinem, multáq; proles adnatas habuit: folia item protulit longè majora, ad Ari foliorum formam plurimum accedentia, nec illis minus splendentia supernè & infernè: ejus autem florem dumtaxat videre contigit anno M. D. XCVI.

M. D. XCVI. licet toto octennio ante aluissem, singulis annis novo vere emergentem, atque interdum etiam ante brumam. In vernis tamen foliis quandam differentiam observabam, non quod ad formam & figuram attinet, sunt enim illa prorsus similis formæ, sed inæqualis magnitudinis & (quod valde mirabar) in quibusdam plantis, licet ex eadem matre abruptis (unicum siquidem tuber Constantinopoli accipiebam) folia erant nigris aliquot exilibus maculis distincta, alia minimè: tum etiam flos colore variat, nam plantæ maculis nigris notata folia habentes penicillum purpureum folliculo inclusum habuerunt, aliæ verò candicantem Maio mense anni M. D. XCVI. atque postrema folia ante brumam plerumque germinare solent, alterius novo vere dumtaxat.

COLOCASIA. CAP. L.

QVATERNA aut quina habet folia, carnosa Nymphææ foliorum modo, sed nervosa admodum, & pluribus venis sive fibris eminentioribus exteriore parte contexta, incanáque ampliſſima, ut plerumque Personatię folia magnitudine superet, numquam madentia, etiam si aquis immergantur, longis, crassis, firmisque pediculis subnixa: radice crassa, magnâ, duplici ut plurimũ, & lagenulæ instar efformata (tales certè eruebam pleraſque radices ad Monasterium Pera longa, & ex illis hanc iconem ipse istic exprimebam) quæ alijs ad latera adnatis sẽ propagat, & fibris aliquot nititur. *Colocasia.*

Frequens est multis Lusitaniæ locis circa rivos, ex Africâ, ut intelligebam, primum eò delata. Videbam etiam omnium maximam, & ampliſſimis folijs Hispali in arcis Regiæ horto: ubique tamẽ vel florem, aut fructum ferre negabant: percõtabar enim serio, quia nullum in omnibus plantis florum rudimentum aut vestigium conspiciebam. *Natales.*

LVSITANIS Mauritanos sequutis *Inhame* perperam dicebatur, Bæticis *Alcoleaz*, quæ vox procul dubio à Colocasia deducta est, Castellanis *Manta de nuestra Señora*, id est, Chlamys D. Virginis (à folij nimirum amplitudine) quæ tamen appellatio, illi etiam Tussilaginis generi, quod vulgo Perasites æstimatur, communis est. Cùm verò hæc planta pleraſque notas cum veterum Colocasiâ communes habeat, nihil aliud mihi persuadere possum, quàm illam ipsam esse, quæ Græcis *κολοκασία* dicitur: nec me movet quod alij Arum Ægyptium appellare maluerint. Nam per Lusitaniam valde à mancipijs Æthiopibus expetitur, eáque crudâ & coctâ vescuntur. *Inhame. Alcoleaz. Manta de N. Señora. κολοκασία. Natales.*

BELLONIVS lib. II. Observationum cap. XIX. refert Colocasiam Alexandriæ, urbibúsque & pagis vicinis frequentissimam in foro venalem inveniri, Ægyptióſque rarò cibum sumere, quin Colocasia adponatur cum carnibus cocta: propterea magnum ejus vectigal per universam Ægyptum esse. Capite autem XXVIII. ejusdem lib. negat eam aut florem aut fructum ferre. Ejus verba hîc subijciam, quia Veterum de Fabâ Ægyptiâ sententiam suspectam habet.

AGRI, inquit, plurimis locis, Oryzâ, Papyro, Musâ arbore erant consiti, interdum etiam Colocasiâ. Quia verò hujus Colocasiæ, quæ etiam Lotus & Faba Ægyptiâ appellatur, fructum, magnâ diligentia frustra perquisivimus, illiusque inquisitione Cairi incolis ridendos nos præbuimus, occasionem sumpsimus inquirendi, cur Veteres eam Fabam Ægyptiam nominarint, cùm fabas non ferat: tandem hanc erroris originem esse deprehendimus. Herodotus auctor vetustissimus, duarum Stirpium in Nilo nascentium meminit, quarum altera sit rotunda radice (quæ Colocasia est) altera quidpiam olivarum nucleis simile, quotidam capite ferat. Reliqui post eum auctores, alter alterius verba sequuti, ad arbitrium deinde descripserunt. Nam quod Theophrastus spinosam illi radicem tribuit, rem aliter se habere, ipsa experientia docet. Dioscorides de Faba Ægyptia agens, Theophrasti verba ferè expressit, & utrumque interpretatus est Plinius. Hæc Bellonius. Quo loco etiam addit sponte nascentem ad rivulos in Cretâ se invenisse, Ægyptios verò magnâ curâ & diligentiâ colere. *Faba Ægyptia.*

VERVM evulgatâ Hispanicarum Stirpium Historiâ, meam & Bellonij sententiam confirmabat

firmabat Mag^cus & Generosus vir Hieronymus Beck à Leopoldstorff, Liber Baro Austriacus, Bellicæ annonæ per Vngariam Præfectus, Cæsari a Consilijs, idemque multis peregrinationibus clarus, qui asserebat hanc plantam ab Arabibus *Colcas* appellari in Ægypto, usticque adeo frequentem esse, ut nullus sit rusticus, qui magnos ejus acervos non habeat. Ejus radice coctâ, vesci illos, perinde atque Germanos rapis, quibus tamen minus grata sit. Nullam verò aliam ejus sationem intellexisse, quàm è nucleis ad latera adnatis: quos vel avellanæ, vel nucis juglandis magnitudine luto vel argilla involutos, in flumen secundum ripam demittant. Has postea crescere, & novam messem generare.

Colcas.

SED & doctissimus Rauwolfius, qui illam toto anno venalem Tripoli Syriæ conspexit, ut quâ incolæ frequenter vescantur, & tantâ copiâ in Halepo coli asserit, ut ejus radice non minor numerus hominum alatur, quàm in Germaniâ rapis licet illis, & flavâ pastinacâ non careant: addit in rivulis sponte nascentem observasse, florem autem vel fructum numquam vidisse.

POSTREMVM omnium, ad confirmandam meam de Colocasiâ sententiam, accedat testimonium C. V. Prosperi Alpini, Medici Itali, qui aliquot annis Medicam artem in Ægypto exercuit. Is in eo Libro quem de Plantis Ægypti scripsit, cap. XXXIII. in quo de Colocasiâ, sic ait.

Culcas.

NVLLA planta magis nota Ægyptijs, Colocasiâ, quam illi *Culcas* (pronuntiandum u, ut ou, Italorum & Germanorum more) vocant, neque magis in usu, quando omnes, hujus plantæ radices in jure coctas, atque alijs multis modis in cibis paratas assiduè esitent, non secus, quàm nostri rapas. Agri Colocasijs pleni ibi spectantur, atque, quod mirabilius videtur, nemo illorum aliquam ipsarum plantarum floribus vel fructibus usquam præditam vidit. Ego ex innumeris illis viventibus à me sæpe inspectis, nullam unquam florentem, aut cum aliquo fructu, vel aliquo caule videre potui. Ex quo dubitandum videretur, eam plantam esse Græcorum Fabam Ægyptiam. Planta hæc ibi spectatur foliis Nenupharis, longioribus, Ari proximis sine caule, flore, aut fructu: ejus radix magna, crassa, Chinæ radicibus similis cernitur, sapore subamaro, & acri cum aliqua viscositate, quæ cocta dulcescit: quotidie passim toto anni tempore per urbem innumeræ radices venduntur, vilioni pretio. Hinc sane multum semper miratus sum Dioscoridem, Ægyptiæ fabæ flores atque fructus tribuere, & eam Colocasiam esse prodere: quam tamen nusquam, ut dixi, floruisse, nullumque fructum dedisse viderim, aut aliquem vidisse unquam audiverim. Sed hanc litem alijs dirimendam libentissimè relinquo. Eam tum crudam, tum coctam, avidissimè veneri indulgentes mandunt, quia putant semen multum gignere, & libidinem prævalidè movere. Hæc Alpinus.

Dioscoridis lapsus.

Facultates.

FACESSANT igitur, qui eam quam exhibeo plantam, Colocasiam sive Fabam Ægyptiam esse negant, quia flore & fructu caret; sed Arum Ægyptium esse, cerebrosè & pertinaciter contendunt.

Faba Ægyptia, sive Colocasia, non est Arum Ægyptium.

QVIA porrò Dioscorides Lotum Ægyptium quibusdam notis cum Faba Ægyptia sive Colocasiâ convenire ait; audiamus quid idem Alpinus de eo sentiat: nam subsequente ejusdem libri capite sic scribit.

PROXIMO de Colocasiâ cognito errore, hîc alius de Loto Ægyptio animadvertitur, quando hæc planta planè eadem sit, quam nostri Nymphæam, Arabes *Nuphar* appellant. In toto quidem flumine Nilo Ægyptia loca lambente, nulla alia planta est inventa, quæ notas Loti præ se ferat, quam Nymphæa ipsa, quæ profecto similis est (ut de Loto affirmat Dioscorides) Colocasiæ, seu Fabæ Ægyptiæ, floremque fert album (loquor de majore Nymphæa) Lilio valde similem, quem clarius expressit Theophrastus, qui dixit: & flos candidus, lilijs foliorum angustia proximus: verè enim hic majoris Nymphææ flos est, qui Sole occidente clauditur & sub aqua occultatur, oriente verò supra aquam assurgit, foras exit, & aperitur. Quod non modo in Ægypto, verùm in multis Italiæ locis in hac plantâ observatur. Et quid? nonne etiam ex flore caput producitur, Papaveris capitibus valde simile, in quo multa semina minuta, qualia verè milij existunt, continentur, radixque crassa est? Non possum non vehementer admirari Theophrastum, Dioscoridem & alios omnes, qui distinctissimis capitibus Lotum Ægyptium à Nymphæâ sejunxerint, cum utraque unum atque idem planè sit, & mirandæ ad Solem conversiones de Loto celebratæ, eædem sint, quæ in communi Nymphææ ab omnibus animadvertuntur.

Lotus Ægyptius. Nymphæa. Nuphar.

Veterum error animadversus de Loto Ægyptio.

Ægyptij caules crudos cum suis capitibus, per æstatis calores mandunt: subdulces enim sunt, atque humidi, valdeque refrigerant & humectant: eos appellant *Raselnil.*

Raselnil.

VTuntur præterea floribus & foliis contusis ad omnes calidas inflammationes, & succo, præsertim ad demulcendos dolores à causa calidâ obortos, lacte atque rosaceo oleo mixto: eodem itidem modo, oleo quod ex floribus parant, ad calidos dolores, inflammationes, exustiones, ulcera, & dolores capitis in febricitantibus, vigilijs, tum extenus folia contusa applicant, tum ejus succo cum oleo & aceto frontem & tempora illinunt: ad conciliandum autem somnum, syrupum ex eo paratum usurpant, & tum seminum tum radicis pulverem ægrotis cum ejus decocto exhibent. Vsus radicis, seminumque secretu loco habetur

Lotis Ægyptij, sive Nymphææ facultates.

apud

Nymphæa alba. Lotus Ægyptia Alpini.

Nymphæa lutea major.

apud multos, ad gonorrhæam, & in mulieribus ad album profluvium firmandum, & ad dysenteriam. Multi verò ab hujus plantæ usu abstinent ejus loco alia potiùs usurpantes, mes

Batatas.

Inhame Lusitanorum.

Camotes.
Amotes.
Ajes.

Vsus.

Londini emebam, diuturniore morâ (nam Viennam deferre volebam) ante quam telluri committere possem, corruptæ sunt.

AN Veteribus fuerit cognita hæc planta, hæreo, propterea nullum nomen græcum aut latinum addo: Hispani *Batatas*, nonnulli autem *Camotes*, aut *Amotes*, quidam etiam *Ajes*, tametsi nonnihil, ut aiunt, inter se differant, sitque Batatas radix longè tenerior & suavior.

Estur verò ab ipsis incolis, aut cruda, aut cocta: nunc Hispanis etiam in delicijs ob saporis gratiam & teneritatem, præsertim si sub cineribus cocta, & exteriore tenello cortice repurgata, deinde in orbes concisa, ex pauxillo vino, stillatitijque rosarum liquoris & sacchari momento edatur. Sunt qui ex oleo, aceto, & sale esitent: nec desunt qui radices recentes coctas & repurgatas saccharo condiant, & in usum servent. Sed & radix non cocta, dum corrumpi incipit, si cultro secetur, non secus rosam olet, quàm ipsa Rhodia radix.

QVI plura de hac radice volet, consulat C. V. Iulij Scaligeri Exercitationem CLXXXI cap. XVII. lib. XV. de Subtilitate ad Cardanum: inprimis verò cap. IIII. lib. VII. Primæ partis Historiæ generalis & naturalis Ferdinandi Oviedi.

LECTORI porrò non ingratum facturum existimavi, si *Batatas* historiæ, alterius cujusdam crassæ radicis descriptionem subijcerem, quandoquidem Indiæ Occidentalis & insularum quarundam incolis familiari in usu est.

Igname sive Inhame historia.

VARIA autem interdum est formæ radix illa, & *Igname*, sive *Inhame* appellatione ex D. Thomæ insulâ, sub æquatore sitâ, non procul à provinciæ *Manicongo* continente delata anno M.D.XCVI. Nam munere honestissimi viri Willelmi Parduyn civis Middelburgensis in Walachria Zelandiæ insulâ, deinde doctissimi viri Thobiæ Roëlsij ejusdem urbis Medici, radices habui, quarum nonnullæ pedalem aut ampliorem longitudinẽ æquabant, brachialem autem crassitudinem, vel etiam quarum diameter esset quatuor unciarum: pleræque dodrantalem longitudinem vix attingerent, nec earum diameter binas uncias excederet, aliquot etiam breviores sed crassas, & in aliquot quasi breves napos infimâ parte protuberantes

berantes, tectas omnes scabro & inæquali cortice, ut Aristolochiæ longæ legitimæ radices, & multis exiguis fibris sparsim nascentibus præditas: ipsa radicis substantia alba, lenta, & succulenta est, atque veluti grumosa, tenera tamen, nec ingrati saporis (crudam enim gustabam) exiguo autem post momento nónihil asperi & acriusculi: assa verò (nam & gustare volui, ut certius observare possem) tenerior est castaneâ, & pyri instar, cui grumosa substantia, edulis. Qualem caulem, aut folia habeat, non intelligebam, unam tamen radicem cum germine accipiebam, sed vecturâ abrupto, quale in eadem tabellâ cum radice, quàm commodè potui, exprimebam.

D. Thomæ insulanos eâ assâ & elixâ vesci intelligebam, ejúsque rei gratiâ Lusitani quidam, qui multos istic cùm viros, tum feminas & pueros emerant, ut Vlysipone pro mancipijs venderent, istas radices in naves intulerant in miserorum alimentum, præterea nuces quaspiam, quibus cum radicis cujusdam farinâ vescerentur. Omnes autem illæ naves eodem anno in Walachriam delatæ. *Natalis.*

SED & aliam ab eodem Wilhelmo cum superiore accipiebam, nec formâ, nec colore, nec magnitudine superiori dissimilem, quam *Igname* etiam vocabat Lusitanus, qui illam ipsi dabat, licet aliud genus esse non inficiaretur: sed totius radicis cortex magis inæqualis erat, & veluti quibusdam tuberculis obsitus: è quibus tenues fibræ emergebant, præterea radix summo capite, paullo crassioribus, durísque & pedalis sive palmaris lõgitudinis fibris, seu verius viticulis, magnâ ex parte ipsis notis erat prædita. Nonnulli *Ycam Peru*. *Igname genus aliud.*

ARACHIDNA THEOPH. fortè, Papas Peruãnorum. CAP. LII.

Arachid. Theoph. fortè, Papas, radix.

ESCVLENTA etiam est radix hujus novæ, & ante paucos annos Europæ primum cognitæ plantæ: veteribus tamen, meo judicio, non ignotæ, ut postea ex ijs quæ in medium proferemus, apparebit.

PRIMVM autem ex bulbo (qui Aprili plerumque serendus apud nos, non maturius) paucis diebus à satione, folia promit ex atro purpurascentia, villosa, quæ deinde explicata, viridem contrahunt colorem, quina, septena aut plura in eadem ala nascentia, à Raphani foliis non valde aliena, impari semper numero, interjectis alijs minoribus folijs, & impare extremam alam semper occupante: caulis pollicari crassitudine, angulosus est, lanugine obductus, quinos aut senos interdum cubitos longus, πολυβλαστὴς, & in multos ramos divisus, longos, infirmos & nisi ridica aut alijs adminiculis sustineantur, pondere suo in terram procumbentes, & latè se spargentes: ex ramorum alis prodeunt pedales crassi, angulosi pediculi, denos, duodenos, aut plures flores sustinentes, elegantes, uncialis amplitudinis aut majores, *Papas historia.*

majores,angulosos,singulari folio constantes, sed ita complicato, ut quinque folia discreta videantur,coloris exterius ex purpurâ candicantis, interius purpurascentis, radijs quinque herbaceis ex umbilico stellæ instar prodeũtibus,& totidem staminibus flavis in umbonem coëuntibus,stilo prominente subviridi:floribus,qui Tiliæ florum odorem referunt, succedunt orbiculata mala, Mandragoræ fructui non dissimilia,sed minora,initio viridia, maturitate alba, humida pulpa plena, quæ multa plana grana continet, ficuum granis haud majora: radices habet,vel unã singularem,vel binas aut tres crassiores rectas,in profundum ut plurimum descẽdentes,& aliquantulũ ramosas, deinde à summo radicũ illarum capite nascentes alias tenuiores albas in latera se spargentes, & satis procul à matre aliquãdo terrâ emergentes,foliáq; sive novellas plãtas producẽtes,è quibus propẽdent crassiusculę &longæ fibræ,quibus(dum mense Novembri post primas pruinas eruitur ipsa Planta) inhærere deprehenduntur variæ magnitudinis tubera,inæqualia,vestigijs quibusdam notata,unde germina sequente anno sint emersura: tuberum autem,quorum plura quinquaginta ex unicâ stirpe colligere memini (adeò fœcunda est) alia majora, ut interdum unciam aut etiam binas pendant,rubescente vel ad purpureum colorem vergẽte sunt exterius cute, alia minora ut quæ nondum matura,magnâ ex parte albicantem habent cutem, quę tenuis valde est in omnibus tuberibus,caro autem ipsa firma & candida. Omnia autem ista tubera vel cum fibris quibus inhærent,vel illis detracta, in fictili aut alio vase terrâ siccâ pleno reponuntur, & sub tectum inferuntur, in spem futuræ insequente anno sationis, tametsi & nuda sicco loco,calido tamen,conservari possint: radices autem hieme corrumpuntur si in horto hæreant, nisi fortè paulò calidioribus regionibus, & altè defossæ, terrâ exemptæ, arescunt & inutiles redduntur. Ex solis igitur tuberibus expectanda est generis conservatio,& ex semine,quo natæ plantæ etiam eodem anno flores tulerunt, sed colore à matre diversos, ut ab alijs intellexi,numquam periculum feci. Certè mihi amicus N. Vir Ioannes Hogelãdius ad me scribebat natas ipsi stirpes semine à me misso, quæ albos omnino flores dederunt,quas cùm eodem tempore erueret quo è tuberibus natas, nulla tubera generasse agnovit, stirpibus fortè nõdum satis maturis. Illud observabam,tuber ex quo planta nata,cùm eruitur, inane prorsus interdum reperiri, aliquando integrum adhuc & firmum.

Tempus. Floret Iulio,& subinde in Autumnum usque,vel etiam ad primas usque pruinas (à quibus facilè offenditur) flores & fructum ferre non desinit.

Vnde primũ hãc plantam nactus. PRIMAM hujus stirpis cognitionem acceptam fero N.V. Philippo de Sivry Dn. de Walhain & Præfecto urbi Montium in Hannoniâ Belgicæ, qui ejus bina tubera cum fructu, Viennam Austriæ ad me mittebat sub initium anni M. D. XXCVIII. sequente autem anno rami ejus cum flore picturam. *Taratouffli.* Is à familiari quodam Legati Pontificis in Belgio se accepisse scribebat anno præcedente, *Taratouffli* nomine. Mittebat deinde ad me Iacobus Garetus junior, integræ stirpis iconem Francofurtum: verùm neutram hîc exhibere volui, sed aliam quam duabus tabellis ex vivâ planta exprimi curavi, alterâ flores atque fructum repræsentante,alterâ radices & tubera suis fibris inhærentia.

Vnde primum nacti sint Itali,ignorant:certum autẽ est,vel ex Hispanijs,vel ex Americâ habuisse. Mirari autẽ subit,cùm tam vulgaris & frequens esset in quibusdã, ut aiunt, locis Italiæ,ut ejus tuberibus cũ vervecinâ carne coctis,non secus ac rapis,& pastinacæ radicibus vescerentur,imò etiam suibus in pabulũ cederent, hujus stirpis notitiã tam serò ad nos pervenisse:illud autem magis mirum,Patavinæ Scholæ fuisse ignotam, ante quàm amicis, qui Patavij Medicæ arti operam dabant,Francofurto ejus tubera mitterem. Nunc verò plerisque Germaniæ hortis satis vulgaris est facta,quandoquidem adeò fœcunda est.

CETERVM non dubium est,quin sit ea Planta,quam Petrus Cieça cap. XL. Primæ partis Chronici sui describit Hispanico sermone:ego Latino sic reddebam.

Papas Petri Cieça. Locis Quito vicinis,præter Mayzum,habent incolæ duo alia,quibus magnâ ex parte vitam sustentant, *Papas* videlicet, radices tuberibus ferè similes,nullo putamine, aut officulo tectas,quæ coctæ, teneram instar castanearum elixarũ habent pulpam: Sole siccatæ *Chumo* vocantur,& in usum servantur. Producit hic fructus stirpẽ Papaveri [condonanda est hæc comparatio militi] similem. *Chumo.* Alterũ est *Quinũa*, planta humanam altitudinẽ æquans, foliis Bliti Mauritanici,semine pusillo,albo,vel rubro,ex quo potionem parãt, aut elixo vescuntur ut nos oriza:meminit & alijs locis. *Quinũa.* *Papas* etiam mentionem faciunt Augustinus Çarate, atque Gomara in sua Generali Historia Indiarum. Quibus non valde absimiles videntur eæ radices,quas Virginienses *Openawk* nominant. *Openawk.*

CONSIDERANDVM porrò an hæc Planta Veteribus fuerit cognita. Theophrast.lib.1.Hist. Plant.cap.XI. Arachidnæ meminit, quæ cũ hac perbellè cõvenire mihi videtur, præsertim radicis historia. Nam *ἀραχίδνην δὲ ὅμοιον τῷ ἀράκῳ* fructum ferre asserit nõ minorem eo qui in supernis plantæ partibus nascitur:& radicem quidem unam carnosam & crassam,quę in altum demittitur,ceteras (in quibus fructus) teneriores, summo cespite, & quaqua versum diffusas. Neutrum tamen folia habere dicit,aut foliis quidquam simile, sed quasi utrimque fructum edere,quod mirum,inquit,videtur. Sed mihi facilè persuaserim, utriusque plantæ historiam, Theophrasto sua commentanti, parum integrâ fide recitatam: primo etiam ejusdem libri capite, illam reponit inter stirpes quæ sub terra fructum ferunt. Diligenter expendant Pentiores,& forsitan ad meam sententiam accedent. *ἀραχίδνη καὶ ὅμοιον τῷ ἀράκῳ.*

Quinuã, sive Blitum majus Peruãnum.

Canna Indica.

Hîs castaneárum aut pastinacæ in modum paratis, vescebatur, ut intelligo, Legatus, ad firmandas vires, quia erat valde imbecillâ valetudine: non minùs autem alere puto quàm castaneas & pastinacas flatulentas tamen esse, propterea, ad proritandam Venerem, nonnullos uti. Ego elixas, deinde, epidermide verius quàm cute purgatus, facilimè enim cedit, & inter binas lances, naporum aut raporum pinguiore vervecis jusculo maceratas degustabá: & sanè non minùs sapidas & palato gratas deprehendebám, ipsis napis. Crudas verò, nimis asperas & flatulentas esse æstimo.

QVINUA, sive BLITVM MAIVS Peruãnum, CAP. LIII.

QVID portò sit *Quinua*, cujus Petrus Cieça, ut diximus, meminit, tamquàm tertij alimẽti, quo se sustentant Quito incolæ, operæprecium esse duxi, hîc explicare; licet jam multo tempore universæ Europæ fuerit vulgaris, sed hoc nomine ignota.

Quinua. Blitum majus Peruãnum.

NIHIL igitur aliud est *Quinua*, quàm majus illud Bliti genus, humaná altitudinem interdum superás, caule crasso, firmo, in multos ramos inæqualiter nascẽtes diviso, vulgaris Bliti foliis, sed amplioribus & longioribus, summo caulis fastigio multas ferens spicas, sive paniculas, palmum & amplius longas, nutantes, extremâ nõnumquam parte latiusculas & quodammodo cristatas, instar comæ Amaranthi cristati, coloris coccinei obsoletioris & degeneris, quæ maturæ, multa granula alba rotunda continere conspiciuntur. Quod grana rubra fert, numquam vidi, sed alba grana ferentis iconem Lectorum oculis subijcimus.

CANNA INDICA. CAP. LIIII.

Canna Indica.

HVIC plantæ unus primùm, deinde plures stolones ex eadem radice prodeunt, cubiti unius, interdum duorum altitudine, digiti verò crassitudine, harundinis modo nodosi: quem circa singula genicula ambiunt ampla folia, nervosa, & firmá quidem illa, foliorum Musæ instar, sed tenuia, herbaceâ viriditate pallescentia, extremo mucronata, quæ, dum primum erumpunt, chartaceorũ cucullorum in morem circumvoluta conspiciũtur, gustata autem herbaceum quendam saporem initio habent, cui paulò pòst nonnihil acrimoniæ conjunctũ deprehenditur: extremo cauli, insidẽt aliquot flores, Gladioli floribus formâ non valde dissimiles, sed elegãtissimi minij florido colore nitentes, & capitulo inhærẽtes cuidam hirto, quod cum suo flore nõdum aperto Suuillæ fluviatilis sive marinæ coctæ chelam quodammodo refert: deciduis aut marcidis floribus, augentur ista capitula, fiúntque triangula & molliter echinata, capitulorum Ricini ferè instar, in quibus continẽtur semen rotundum, Fabæ veterum, sive fructus Loti arboris magnitudine, plenâ maturitate nigerrimum: radix nodosa, & crassioribus fibris stipata, alios radicis nodos adnascentes habet, qui stolones etiam matri similes proferunt.

Lusitaniæ

Lusitaniæ quibusdam monasterijs valde frequentem videbam, sub stillicidijs ad muros satam, etiam ipsa brumâ florentem: nunc passim à rei herbariæ studiosis alitur in fictilibus, ornatus gratiâ, rarò tamen apud Belgas ad frugem pervenit, quòd serò admodum germinet, nec hiemem ferre istic potis sit, ut in sequentem annum servetur. Viennæ autem Austriæ multis annis in fictili alebamus, singulis annis flores proferentem, & probum semen interdum dantem, licet non adeò nigrum, ut quod in calidioribus regionibus crescit, sed fusci dumtaxat coloris, mirificè etiam sese radice propagantem, adeò, ut alternis annis fictili eximere, & nodos divellere cogeremur, eâ ratione, plures plantas ex unâ adquirentes: verùm hieme in hypocaustum seu vaporarium recipienda erat, & proximo fenestrę vitreæ loco, ut aëre externo per rimulas ingrediẽte nonnihil refici posset, frigidioris aperti aëris, atq; etiam cameratæ cellæ impatiens: semel autem, aut bis ad summum, singulis hebdomadibus, adfusa leniter aquâ, riganda. Illud etiam in hac plantâ observabam, è vetustis stolonibus, cùm marcescentes in vaporario præscinduntur, lacrymam exstillare albam, tragacanthæ æmulam, subdulcem & lentam; atque in ipsis folijs istic etiam senescentibus, tenue quoddam excrementum nitri sapore.

Qvo nomine Veteribus dicta sit hæc planta, me ignorare fateor ingenuè. Nonnulli hac ætate, quia illius flos nondum apertus, cancri vulgo dicti chelas, formâ & colore, ut diximus, referat, florem Cancri nuncuparunt: alij Cannam Indicam, quia ex Americâ primùm delata sit, & ejus stolones cannarum sive harundinum modò nodosi sunt, appellare maluerunt: Hispani & Lusitani *Cuentas* dicunt, à numero, quòd ex hujus granis sphęrulæ ad numerandas preces idoneæ, fieri soleant, nonsecus ac ex tenellis malis arantijs.

Flos Cancri.

Cuentas.

LIMONIO CONGENER. CAP. LV.

Limonium peregrinum.

PEREGRINA prorsus, & elegans est hæc planta, cujus iconem & resiccatũ folium, Lutetiâ usq; ad me mittebat humanus vir & diligẽtissimus Pharmacopæus, Claudius Gonier, qui siccam eã, & confracto caule mutilã, Vlyssipone, veluti ad me scribebat, acceperat.

SVNT verò huic plantæ (Claudio teste) folia novem, decem, aut plura, à summo radicis capite prodeuntia, quorũ forma, ab omnium quas unquam viderim stirpium foliis diversa est, quia cava sunt, florũ Aristolochiæ instar, tumente alvo & veluti paleari prędito, gibbo dorso, infima parte angusto, sensimq; in laxitatẽ crescente, supremâ parte laxiore & aperto, quasiq; in hemicyclum formam: totũ folium durum est, & tãquam cutaceum, suprema folij pars aperta, internè multis crassis venis ex atro purpureis distincta: inter folia prodibat caulis confracti, ut pictura referebat, pars inferna: radix nõ valde magna, & in quosdã ramos divisa: quales flores, quódve semen proferat, non fuit adscriptũ, natales non indicati, neque quo tempore flores det, notatum.

Ad quam porrò stirpium classem hanc referre debeam, hæreo: foliorum tamen crassitudo, vel (si ita loqui licet) carnositas, & aliæ quædam notæ, me ferè compellunt, ut ad Limonij Matthioli genus aliquod referendam censeam: poteritque (mea opinone) Limonium peregrinum tantisper nuncupari, donec aliud magis proprium, ex totius plantæ diligentiore observatione, inveniat.

Ne autem in nostris Stirpium Observationibus locum non haberet, ad illarum Quarti Libri calcem, ejus historiam rejecimus.

Limonium pumilum, & ejus Natales.

CETERVM, quandoquidem in Limonij Matthioli mentionem incidimus, quod ubique in maris littoribus, præsertim autem Meditetranei, frequens est; circa Valentiam Hispaniç pumilum aliud genus observabam multis exiguis foliolis, Bellidis minoris pænè foliorum instar, è summâ radice prodeuntibus præditum, inter quæ cauliculi prodibant frequentibus, elegantibúsque floscul is onusti: ejus radix betæ radici persimilis erat, minor tamen & subrubra. An illi simile alterum pumili Limonij genus, quod Doctissimus Lobelius apud Colcestriam se observasse annõ M. D. XCVI. ad me scribebat?

FINIS LIBRI QVARTI.

CAROLI CLVSI RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBER QVINTVS.

SCABIOSARVM, *aliarúmque non inelegantium florum Historiâ absolutâ, Quintum librum adgrediemur, quem à Narcoticis auspicabimur: illis subijciemus deleteria facultate præditas, aliásque quarum folia, incisuris earum formam imitantur: deinde acri gustu donatas, molles præterea quasdam & aculeatas: postremò aliarum stirpium congeriem.*

HYOSCYAMVS. CAP. I.

Hyoscyamus niger vulgaris.

Hyoscyamus Aegyptius.

NIGER Hyoscyamus, vulgaris est notitiæ, cujus historia ab omnibus qui de re herbariâ scripserunt est tradita: quia verò de ejus stirpis alijs quibusdam generibus hoc capite sumus acturi, non præter rem me facturum existimavi, si Nigri iconem præponerem, & Albi etiam adderem, ut differentiæ eò facilius dignosci queant. I. *Hyoscyamus niger vulg.*

PRIMVS autem eorum generum quæ describere volumus, peregrinus est, & cubitalis altitudinis, minimique digiti crassitudinis caulem adquirit in hortis, firmum, molli incanáque lanugine præditum, per quem hinc inde sparsa sunt folia, vulgaris foliis nõ valde abfimilia, sed minora, & frequentibus lacinijs divisa, tenuique (dum adhuc tenella sunt) & longâ II. *Hyoscyamus Aegyptius rubello flo.*

longâ lanugine pubescentia: summus caulis in aliquot ramos nutantes & inflexos dividitur, qui alternatim inter angustiora, minoráque, nec laciniata folia, caliculos ferunt vulgari similes, in quinque cuspides satis firmas desinentes, in quibus flores colore quodam modo similes vulgari, hoc est pallentes, & purpureis venis distincti initio nascuntur, sed deinde in paulò majorem amplitudinem excrescentes, in elegantem ex rubro purpurascentem colorem mutantur, saturationibus tamē venis, nec umbilico purpureo, ut vulgaris nigri flores, sed candicante, stilóq; purpurascente, & quinque staminibus exornato: floribus succedunt bullata, quemadmodum in vulgari, capitula, semen etiam simile continentia.

Nobis is primùm natus est anno M. D. XXC. semine quod doctiss. vir Bernardus Paludanus Frisius (nunc πολιατρὸς Enchusianus) ex Syriacâ, Ægyptiâque peregrinatione redux, Patavio ad me miserat *Benzoe* nomine.

Natalis. Is fortè est, cujus Bellonius cap. LXXV. & LXXXVIII. lib. II. Observationum meminit, & in Ægypto frequentem esse asserit: quem etiam apud Halepum observasse scribit C. V. Rauwolfius lib. I. cap. IX. sui Hodæporici.

Hyoscyamus albus, vulgaris.

Hyoscyamus albus, Creticus.

III. *Hyoscyam. alb. vulg.* TERTIVS ordine erit is, qui Hyoscyamus albus appellatur, frequens & spontaneus in calidioribus regionibus: at in frigidioribus, non nisi in eorum hortis qui re herbariâ delectantur conspicuus, candidioribus molliorib́usque nigro foliis, nec ita laciniatis, sed potiùs quodam modo sinuosis, brevioribus, satis crassis, longiore pediculo fultis: flores illi albi, minores, calices læviores.

IIII. *Hyoscyam. alb. Cretic.* QVARTVS etiam peregrinus, nec mihi adhuc conspectus: sed iconem ad me mittebat honestus vir Iacobus Plateau, quam imitatus erat ex plantâ, ipsi, semine Cretâ accepto, natâ. Scribebat autem totam plantam esse molliorem & teneriorem Hyoscyamo albo jam memorato; folia longo pediculo nitentia, molli lanugine prædita, latiuscula, magis sinuosa quàm Albi folia, & vitiginea. minora tamen, & teneriora, in ambitu quodam modo denticulata habere: ramos candidiore lanugine pubescentes: flores prorsus aureos, interne circa umbilicum violacei coloris: radicem satis crassam, napi ferè instar. Perennis ne esset, an non, nihil significabat.

IOANNI ab Hogelande, semine Cretâ allato, quod illi mittebam, natum est anno M. D. XCIII. Quintum quoddam Hyoscyami genus non minùs peregrinum, cubitalis aut majoris altitudinis, multis ramis præditum molli lanugine obsitis, teretibus, per quem, alternatim sparsa fuerunt folia mollia, lanugine obsita, longiore pediculo fulta, in ambitu, nunc majoribus, modò minoribus laciniis secta, viridia, acriusculi (si mandantur) saporis: ex quo-

V. *Hyoscyamus Cretic. alter.*

rum alis

rum alis longiuſculi naſcuntur petioli, lanugine obducti, ſuſtinẽtes longos calices, in quinque lacinias ſupernâ parte diviſos, in quibus flos cavus, quinquefariam ſectus, ut quinis foliis conſtare videatur, quorum terna ſuperiora, majora & flavi coloris ſunt, inferna duo pallent, umbilicus nigrâ purpurâ nitens ſenſim evaneſcit, ex quo quina ſtamina emergũt purpuraſcentia, quorum apices flaveſcunt, deinde ſtilus oblongior ejuſdem coloris, initio rectus, deinde nutans: flori deciduo ſuccedunt bullata capitula, ſemine exili, inſtar vulgatis plena.

Animadvertebat porrò in hac plantâ Hogelandus, omnes ramos protuliſſe flores Soli adverſos, verùm, quum marcidi eſſent, illi averſos, in eâ caulis parte quæ Septentrionem aſpiceret.

DE Hyoſcyami Peruãni utriuſque genere, in noſtris ad caput de Tabaco ſcholijs, lib. Nicolai Monardis de Medicament. ſimplicibus ex Occidentali Indiâ delatis, ſatis abundè loquuti ſumus. *Hyoſcyam. Peruianus.*

CETERVM ὑοσκύαμον Græci, Apollinarem & fabam ſuillam Latini, Iuſquiamum Officinæ, *Iuſquiamo* Itali, *Veleño* Hiſpani, *Hanebane* Galli, Pictones verò & Andegavenſes, vernaculo ſermone, *l' Herbe aux teignes*, quaſi dicas herbam adverſus pruriginem: ſolent enim illarum Provinciarum ruſtici iſtam plantam jam maturam, & ſemine onuſtam, in camino ſuſpendere, deinde hieme cũ illis manus frigore tument, citinos ejus carbonibus inſpergere, fumúmque exhalantem manibus excipere: iſto enim vapore non modò tollitur manuum tumor, ſed etiam prurigo illa moleſta, frigore contracta: ut me docuit Cl. V. Ioſephus Scaliger, magni illius Iulij Scaligeri F. Bilſen kraut Germani, Bilſen krupt Brabanti appellant hanc plantam, Vngari *Belend*: quæ vox Hiſpanicæ valde affinis. *Nomina.*

HYOSCYAMVS omnis refrigerat, ſoporifer eſt, & dolores ſedat: adverſus acres calidáſque defluxiones oculorum aliarúmque partium prodeſt: ſanguinis eruptiones & muliebria profluvia compeſcit, & ad teſtium aliarúmque partium inflammationes adhibetur. *Facultates.*

SOLANVM SOMNIFERVM. CAP. II.

HVIC Solano plures ex eadem radice prodeunt caules, cubitales aut ampliores, ſatis craſſi, rotundi, in aliquot ramos candicantes & lanuginoſos diviſi: quibus inhærent numeroſa folia, bina ſemper ex adverſo ſita, mali cotonei folijs ſimilia, denſa, mollia, lanuginoſa, & guſtu aliquantulum calida: flores terni aut quaterni inter folia, pallidi, longiuſculi, quadrifariam diviſi, caules & ramos ambiunt, quibus ſuccedũt acini, in molli lanugine pubeſcentibus folliculis, maturitate vel rubri coloris, vel ex rubro crocei: radix ſubeſt longa, craſſa, dura, fuſci coloris cortice donata. *Solanũ ſomniferum.*

Naſcentem videbam hanc plantam in inferiore arce urbis Malacæ, vulgo *Malaga* dictæ, ad mare Mediterraneum in Hiſpaniâ ſitæ, loco petroſo, & inter rudera; florentem & ſemine maturo prędítam Februario. Iſtic vivacem, & plures annos perdurare certum eſt: nam ſuperiorum annorum caules adhuc retinentem conſpiciebam: apud Belgas, atque etiam in Germaniâ ſingulis annis ſerenda eſt: neque enim ad frugem pervenire, neque hiemem ferre poſſe didici, aliquoties facto ejus rei periculo. *Natales.*

DIOSC. ſτρύχνον ὑπνωτικὸν & ἀλικάκαβον appellat: Theophraſtus ſτρύχνον ὑπναώδη: Latini Solanum ſomniferum. Plinius etiam Halicacabum vocat & Morion. Malacenſes *Orvale* dicebant. *Nomina.*

RADICIS cortex, teſte Dioſcoride, in vino, drachmæ pondere potus, ſomnificam vim habet, Papaveris ſucco mitiorem, & ejus fructus vehementer urinam cit. Verùm, ut rectè Plinius, auxilia ejus non ſunt tanti, ut ijs commemorandis diutiùs inhærendum ſit, præſertim tantâ copiâ innoxiorum. *Vires.*

SOLANI porrò genus illud quod lethale vocant, & Theophraſti Mandragoras eſſe, à quibuſdam non ineptè fortè cenſetur, apud vulgus Italorum *Bella donna* nomen obtinuit, *Solan. leth. Mandragoras Theoph.*

Solanum lethale. *Bella donna.*

Christophoriana.

Nomina. apud Germanos Dollwurtz & Dollkraut/apud Belgas *Groote nascape & Dulle besien:* multis Pan-
Natales. noniæ & Austriæ silvosis montibus sponte provenit: nusquam verò frequentius unquam vidēre memini, quàm in silva illa Zollonok Ill. Dn de Batthyan urbi vicina, tumulo quodam, qui ab urbe circiter germanicum miliare abest.

Solan. herb. duor genar. Id autem duorum generum esse deprehenditur. Vnum amplioribus folijs, breviore pediculo pendentibus, flore majore. Alterum minoribus folijs & magis atris, longiore pediculo fultis, minore flore. De Altero Solano manico, consule Fabium Columnam, & mea in caput de Datura Christ. à Costa, scholia.

Christophoriana. Actæa Plinij. FREQVENS est & plerisque earundem Provinciarum siluis quæ vulgo Christophorianæ nomen obtinuit, & à quibusdam Actæa Plinij esse censetur, cujus meminit cap. VII. lib. XXVII. & gravi foliorum odore, caulibus asperis, geniculatis, semine nigro, ut Hederæ, baccis mollibus nasci asserit in opacis & asperis, aquosisque Dari acetabulo pleno interioribus feminarum morbis. Nonnulli aconitum bacciferum nominant, quia non minus exitialis ac noxia fertur, quàm Aconitum.

Aconitum baciferum.

MANDRAGORAS. CAP. III.

Mandragoræ femina. MANDRAGORÆ Feminæ folia angustiora, minora, & nigriora sunt quàm Maris, magis etiam rugosa, crispaque, virosa & graveolentia, & humi expansa: inter quæ longi pediculi exiliunt per terram strati, quibus insident flores, Melopeponum floribus forma fere similes, coloris ex cæruleo purpurascentis: quibus succedunt fructus, non turbinati instar pyri, sed rotundi, Vesicariæ fructu triplo majores, initio virides, maturitate pallescentem ex luteo colorem adquirentes, odorati, succi pleni, semine abundantes plano, ut maris fructus, sed minore nigrioreque: radix pedalem aut amplioremlongitudinem æquat, interdum bifida, intus alba, foris vero fusca, cui aliquot fibræ adnascuntur.

Natales. Supra Gades, itinere Hispalensi, non procul ab urbe Xerez de la frontera dicta, ad arvorum margines quæ secundum flumina sita sunt, & quibusdam alijs Bæticæ locis uliginosis florētem observabam initio Februarij anno sexagesimo quinto supra millesimum & quingentesimum: & paulo post, eodem videlicet mense, fructum maturum colligebam inter Calpen & Malacam, nimirum toto illo maritimo tractu supra fretum Herculeum ad Meridiem conversō, & valde aprico, propter montes, uno aut altero miliari à mari distantes, qui in mediterraneis, usque ad fretum continuâ serie producuntur. In Belgio numquam vi-

dere

Mandragora femina.

Apocynum Syriacum.

dere memini, nec de semine quidem, quod ex Hispanijs deferebam, germinare unquam voluit: ut nec in Austriâ, quod aliquoties ex Italiâ postea accipiebam.

Mandragoras milas Græcis dicitur, & *Sridaxias* à foliorum Lactucæ similitudine: Latinis Mandragoras niger & femina. *mandragoras milas ñ sridaxias. Mandragoras niger. Temperamentum.*

HABET Mandragoras, ut scripsit Galenus libro VII. Simpl. medic. vincentem facultatem refrigeratoriam, adeo ut tertij sit ordinis refrigerantium: in pomis nonnihil caloris & humiditatis inesse ait, proinde soporem conciliandi vim habere: & radicis corticem, cum sit valentissimus, non tantum refrigerare, sed & desiccare.

APOCYNVM SYRIACVM forte. CAP. IIII.

PRIMO Libro non incommodè reponi potuisset hæc Stirps, capite de Apocyno, si frutex esset longis viticulis præditus, quas Dioscorides & Plinius Apocyno tribuunt, licet hederaceo non sit folio. Cùm autem multas notas habeat Apocyno non dispares, non ineptè, meo judicio Apocynum nuncupare poterimus sive Syriacum, sive Palæstinum, & forte etiam Ægyptiacum: quandoquidem in Ægypto, ut postea dicemus, crescit.

ASSVRGIT autem, referente Doctissimo viro Christophoro Weixio Medico (qui illam circa Hiericò nascentem ad flumen Iordanem observabat & legebat) ad duorum cubitorum, vel etiam ampliorem altitudinem, satis crasso stolone, in aliquot ramos diviso, qui multo succo ex candido pallescente abundant. Quantum verò ex resiccatæ plantæ parte (quam ipse Weixius ex Aegyptiacâ, Syriacâ, & Constantinopolitanâ peregrinatione redux, mihi Viennæ Austriæ communicabat cum uno fructu, & alijs exoticis) colligere potui, striato est caule, cui alternatim bina semper, contrarijs inter se pediculis innascuntur folia satis magna, crassa, & quodammodo cutacea, ex viridi pallescentia, aliquot nervis, ex medijs costâ satis crassâ se spargentibus, prædita, obtuso muctone, gravis odo- *Apocynum Syriacum forte.*

ris, tenella folia extremis ramis adnascentia prorsus incana sunt: ex foliorum alis alternatim emergunt crassi & longi ramuli bifidi, sustinentes aliquot flores longiusculis petiolis innitentes, unico quidem folio constantes, sed quinque profundis incisuris diviso, instar florum Apocyni, Asclepiadis, & multorum aliorum, coloris, quantum conijcere licebat, foris pallescentis, internè obscurè & obsoletè purpurascentis, quibus succedunt singulares, binæ, aut ternæ crassæ, incurvæ, binas uncias longæ siliquæ, quibus hiscentibus, sub summâ siliquæ cute, inclusa apparent membranaceo involucro, frequentia & quasi imbricatim disposita grana plana, qualia fere Asclepiadis, & Apocyni vulgaris semina, quorum extremæ & angustiori parti inhæret candidissima & mollissima quædam villosa materia.

Sitne perennis an non, nihil affirmare possum. Qualem autem à Weixio accipiebam plantam, ut commodiùs describere possem, paululum in aquâ macerabam, deinde crassâ minervâ delineabam, observatâ in fructu addito eâ proportione, ut dimidio minorem exprimerem, quàm ille qui à Weixio mihi donatus. *Beidsar* autem ab incolis appellari dicebat.

Beidsar.

Non dubium est quin ea sit, quam doctissimus vir Prosper Alpinus Medicus cap. xxv. Libri quem de Plantis Ægyptiacis evulgavit, & circa Alexandriam Ægypti observatam descripsit *Beidelsar* nomine, fruticosam, multis stolonibus ab radice rectis, sursum ad duorum cubitorum altitudinem sese attollentem, folijs longis, latis, crassis, & candidis, ex quibus dissectis, lacteus succus emanet, fructum habentem in quo lanugo, & semina parva, lata.

Beidelsar.

Facultates.

Eius autem facultates esse ait, ut folia contusa, cruda, & in aqua cocta, emplastri modo apponantur, frigidis tumoribus & doloribus: ex lanugine parent cubilia in suum usum, eáque tamquam esca idoneâ & pabulo, ad ignem silice excussum excipiendum, ac fovêdum utantur: lacteum ejus succum calidissimum & exurentis facultatis esse, quê plerique quibusdam vasis excipiant ad depilanda coria, nam aliquâto tempore in eo macerata, pilis nudari. Lac quoque siccatum præstanter corpora solvere, dysentericos autem fluxus lethales facere: præstantissimum verò æstimari remedium, ad impetiginem curandam, & alias corporis maculas tollendas, si eo partes illinantur.

De hac porrò planta, consule Honorij Belli viri doctissimi Tertiam ad me epistolam, in quâ multa diligenti observatione dignissima.

HACHAL INDI, SIVE ADMIRABILIS PERVANA.

CAPVT V.

Admirabilis Peruana.

HVius Stirpis iconem ante aliquot annos dabam, atque qualemcumque historiam adumbrabam in Notis ad Aromatum Garciæ Historiam, paulò pòst quàm nostrę Europæ innotuit. Eam postea in Pannonicarum Stirpium Observationibus auctiorem faciebam. Nunc licet adeò vulgaris sit notitiæ, ut nullus ferè sit hortus, in quo culta non reperiatur, etiam à rei herbariæ imperitis, ob florum elegantiam, ejus tamen descriptionem hoc loco repetemus, nonnullis additis, quæ interea circa illam observavimus.

1. *Admirabilis varijcolore flore.*

PRIMVM igitur emergit Ocymi, quod cereale nonnulli cognominant, aut Circeæ Lutetianæ ferè modo: deinde caulem promit cubitalem, aut bicubitalem, vel etiam interdum ampliorem, pollicari crassitudine, succulentum, firmum, ex viridi flavescentem, frequenter, uti Balsaminæ feminæ caulis, geniculatum, & in multos ramos, eósdemque similiter nodosos divisum; qui ex ipsis prodeunt, non bini utrimque, & ex adverso oppositi, sed singulares dumtaxat, alternatim modò in unam, modò in alteram partem vergentes, & quem primùm servarunt ordinem aut seriem, perpetuò ferè retinentes, hoc est, ut tertius, quintus, & septimus ramus in eandem partem spectent, quam primus: quartus verò, sextus, & octavus (si modò tot primarijs ramis planta sit prædita) eodem latere nascantur quo secundus: folia in singulorum ramorum nodis bina adversis pediculis semper nascentia, Siliquastri foliis pænè similia, viridia, satis carnosa, succulenta, circa pediculum ampla, extremo mucronata, quæ, trita, Siliquastri gravem odorem, gustata verò, ingratum saporem, & tandem illius, vel foliorum Tabaci etiam acrimoniam propemodum referunt: flores in extremorum ramulorum alis singuli, longi, concavi, in quinque sinus, antequam aperiantur, complicati, explicati verò Tabaci floribus non valde dissimiles, non tamen in mucronatos angulos, ut illi, desinentes, sed in obtusos, Convoluoli florum instar, Tabaci etiam floribus ampliores, elegantissima interdum purpurâ, sive kermesino colore nitentes, nonnumquam laterity, aliquando flavi,

do flavi, aut pallentes, interdum prorsus albi, vel exalbidi duntaxat, nonnumquam obsoletè rubentes aut flavescentes, sæpissimè binis coloribus simul elucescentibus, vel purpureo mediam floris partem occupante, vel virgatim totum florem intercursante, aut radijs modo flavis, modo purpureis alternatim totum distinguentibus, vel interdum magnis, nonnumquam exiguis purpurascentibus maculis vario situ & mixtura per totum florem vel flavescentem pallescentémve, aut album, candicantémve, vel obsoletum, aspersis, odoris satis suavis, & Narcissinum quidpiam referentis, sex oblongis staminulis, stiloque paulo longiore è medio flore emergentibus: valde autem caduci sunt hi flores: nam cùm noctu explicari incipiant, postridie sub horam octavam antemeridianam (per æstus præsertim) sese contrahere incipiunt, florum convolvoli modo: at temperatiore aurâ, integro nonnumquam die expansi permanent, & sub noctem dumtaxat contrahuntur: singulis tamen diebus alij recentes aperiuntur, qui si integri cottidie decerpantur, & inter chartas reponantur (diu enim colorem retinent) atque deinde inter se conferantur, ijsdem quidem coloribus constare deprehendentur: at eorundem situ & mixtione, inter se variare, quisquis diligéter observaverit, animadvertet. Quæ sanè insignis varietas, quotquot istum florem observant, in summam admirationẽ, non immeritò rapere debet: etenim diutissimè viret, & à Iulio mense ad Octobrem usque (nisi pruinæ interveniant) numerosâ florum sobole luxuriare solet. calículi flores amplectétes in quinq; mucronatas lacinias sunt divisi, virides & quasi membranacei, in quibus unicum semen, nullâ membranâ sive pericarpio inclusum, mucrone, cui flos insedit, obtuso, infima verò, qua calículo adhæret, parte, tamquam exigua corona ornatum, pentagonum ferè, baccæ myrti propè magnitudine, initio viride, maturitate fuscum, & quibusdam veluti tuberculis obsitum, sponte, vel tenui vento, vel levissimâ commotione decidens, nucleúmque continens album, qui tritus in candidissimam, & amyli instar niveam friabilémque pulpam resoluitur: radix satis crassa, & φαφανώδης est, intus alba, foris nigra, aliquot fibris prædita, gustu nonnihil acri, cui admista sit superficiaria quædam dulcedo. Eam licet annuam initio censeremus (nam singulis annis nobis erat serenda, hieme radicem in horto relictam corrumpente) vivacem tamen esse, ab optimo & peritissimo viro Sebastiano Wolmario Ill^mi Ducis Wirtembergici Pharmacopæo, & horti Medici tum temporis Præfecto, nunc verò Senatore Eslingensi candidè sumus admoniti. Is enim cùm sub Autumni exitum aliquot plantas eruisset, & caule præciso, ex illis unam, propter formę elegantiam exiccandam servasset, initio autem Martij sequentis cuidam amico ostendere vellet, eam succulentam & quasi revirescentem deprehendẽs, terrâ in fictili obruit, & paucos post dies folia proferre cœpit, deinde circiter Kal. Iulij etiam flores. Cujus rei postea nos etiam aliquoties periculum fecimus, atque etiam alij nostro exemplo. Sed exigui momenti est compendium illud conservandarum hieme radicum: nam novo Vere terræ commissæ, forsitan flores proferent quindecim diebus ante, quàm illæ plantæ, quæ semine terræ eodem tempore credito, sunt natæ.

Summa colorum in flore varietas.

Admirabilis Peruãna rubro flo.

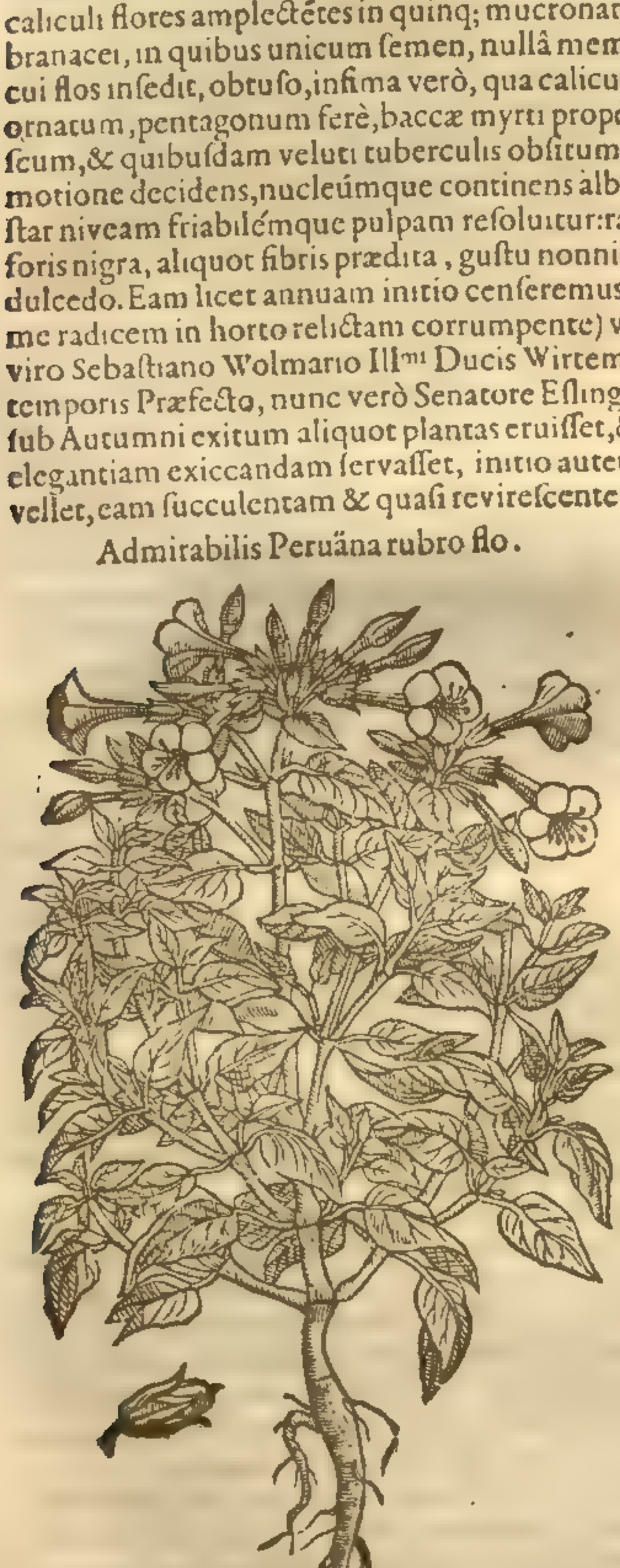

II. *Admirabilis rubro flore.*

ALIVD autem genus habuimus, quod licet à superiore, caulis magnitudine & crassitudine, ramorúmque situ & foliorum formâ non differret, color tamẽ stolonis & florum dissimilis est: nam dum primùm terrâ emergit, cauliculi foliorúmque pediculi, uti betæ rubræ jam recens nascentis, purpurascunt, manétque is color in adultæ etiã caule & ramis: flores verò rubente nitidissimáque purpurâ infecti videntur, sex etiam tenuia stamina longiorémq; stilum continentes, ejusdem cum superiore odoris. Hi verò non mutantur, sed unius perpetuo sunt coloris, & quem primi habuerunt, reliqui deinceps retinent: semina in caliculis singularia, superioribus respondentia: radix non dissimilis.

Hoc genus è superioris semine, cui rubri flores insederant, originem trahere non est dubium, quia proximo anno & alijs subsequétibus, utriusque generis semina seorsim terræ mandavimus, ut diligentiùs istam varietatem & colorũ distinctionem observare possemus,

possemus, & comperimus ex rubri floris semine nullas alias stirpes prognatas, quàm eas, quæ rubros flores darent.

Admirabilis flavo flore. Admirab. alco flore.

Idem periculum fecimus de granis flavo flore genitis, è quibus provenire observavimus, quę nullos alios flores darent, quàm flavos: simile etiam de alborum florum semine factum periculum, ex quo natæ plantæ, albos quidem initio flores dederunt: sed qui sub Autumnum primum explicabantur duorum colorum evadebant, commixtis in eodem flore albo & purpureo, minus tamen quàm in versicolore primùm descripta.

Illud præterea observabam in istâ distinctâ satione, ex solis plâtis rubræ semine natis, statim ab exortus initio agnosci posse, quos flores sint daturæ: ex versiculorum autem, flavorum & alborum semine provenientibus, nullum certum indicium, si mixtim sint satæ, sumi posse, quia ejusdem omnes sunt coloris in tenerâ ætate.

III. Admirabilis Peruâna albo flo.

Iasmin rosso.

ALIVD portò Rubræ genus mihi Viennæ natum, semine ex Italiâ allato *Iasmin rosso*, hoc est, Iasmini rubri nomine: in fictilibus quidem natæ plantæ, pusillæ & humiles erãt, latè nihilominus ramos fundentes: quæ autẽ in horto satæ, superiori generi rubros flores gerenti longè ampliores, & latissimè ramos spargentes, eadem serie quâ in supra descriptis alternatim nascentes, eundémq; ordinem servãtes, ut videlicet alternis in idem latus semper vergerent, atque spectarent, ipsi similiter cum suo caule admodum succulenti, & frequentibus nodis sive geniculis pręditi, atque magnâ ex parte purpurascentes: folia in hoc genere magis atra, magis splendentia, interdum majora, alterâ parte magis prominula, & inferiùs suum exortum in nervo habentia, similis tamen cum superioribus & odoris, & saporis: flores alijs forma pares, eodemq; modo ex postremarum alarum sinubus nascentes, oblongiores tamẽ, tenuiores, & colore dilutius rubente, extremâ etiã parte minus ampli, sex similiter staminula cum stilo in meditullio continentes, suavemque odorem spirantes: semẽ in caliculis rubro alteri simile, hoc est, angulosum & tuberculis obsitum, sed brevius & magis crassum: radix etiam brevior & crassior altera, interdum in binos aut ternos ramos crassos divisa.

Magis serotina est reliquis, & misi solẽ valde apricum habeat, vix ad frugem pervenit in frigidioribus regionibus. Ex radicibus tamen, per hiemem in fictili, siccâ terrâ pleno, conservatis loco calido, plantas Viennæ habui, quæ maturũ semen protulerũt: sed cùm per meam absentiám, ex horto nõ essent erutæ sævâ illâ hieme anni M.D.XXCVI. corruptæ sunt, & genus illud mihi intercidit: Lugduni verò apud Batavos semine peregrè accepto, denuò natum M.D.XCV. Sed illud mirum in omnibus his plantis & observatione dignum, quòd, cùm tabescere incipiunt, primùm folia, deinde integri ramorum articuli simul decidant, & circa nudos jam remanentes nodos, candida quædam efflorescentia interdum adnascatur, quæ temporis successu concreta, salis gustum referat: cujus postremæ notæ C.V.D. Ioachimus Camerarius pro nostrâ amicitiâ primus me admonuit.

Nomina.

CETERVM peregrina & venusta hæc planta, varia, pro regionum diversitate obtinuit nomina: etenim ex Hispanijs semen primũ missum est *Marabillas del Peru* appellatione, propter admirabilem florum in eadem stirpe varietatem: deinde *arreboleras* nomen inditũ: ex Italiâ nunc Indici, núc Mexicani *Iasmini* nomine ob suavẽ videlicet ejus florum odorem: Belgæ *Solanum odoriferum*, à foliorũ cum Solani folijs similitudine, & florum odoris gratiâ vocarunt: Peruânos, à quibus initio semẽ ad Hispanos pervenit, *Hachal indi*, crassâ & in palato formatâ pronuntiatione nominare intelligo: Mulierculę Viennenses, apud quas etiam in delicijs est, Sey. heket Indianſche blumen/ id est, versicolores Indicos flores nuncupant.

Hachal indi.

AN apud quos sponte nascuntur hæ stirpes, medico in usu sint, nondũ intelleximus: magis autẽ elegantiæ, & hortos suâ venustate exornãdi causâ, ab omnibus ali arbitror, quã facultatum ratione. Scribebat tamẽ ad me Patavio usq; amplis. vir Iacobus Antonius Cortusus, ejus, quæ vario est flore, radicis binas drachmas intus sumtas, egregiè aquas educere. An ita sit, nullũ feci periculum: herbarũ tamẽ cognitione sese oblectãtes de eâ re admonere volui.

PAPAVER

PAPAVER CORNICVLATVM. CAP. XI.

PRÆTER vulgare corniculatum Papaver quod flavo eſt flore, & omnibus maritimis ferè locis calidiorum regionum ſponte naſcitur, duo alia genera obſervabam, ab alijs, qui ante me Plantarum Hiſtoriam ſcripſerunt, nondum prodita. *Papaver corniculat flavo flore.*

Papaver corniculatum flavo flo.

Papaver cornutum phœniceo flo.

VNVM folio eſt, Erucæ foliorum inſtar, laciniato & altè inciſo, vulgari minore, tenuiore, non adeò incano, ſed hirſuto: caules interdum vulgari non minores, teneriores tamen & graciliores procumbunt in terram: flores quatuor etiam folijs conſtantes, minores, nonnumquam intenſo colore rubent, & illi primi ſunt, quos planta florere incipiens producit, interdum languidiore, & quodammodo pallente colore, medijs folijs ad phœniceum tendentibus, qualis ferè in altero floris genere qui à vulgo herbariorum Adonis flos dicitur, nimirum quando mediam ætatem ſuperàs planta, jam deficere incipit, & hirſutia illa in caule & folijs dilabi: alioqui ſi quis vigentem & flores primùm producentem plantam conſpiciat, deinde jam adultam & ſeneſcentem, ex florum colore & caulis, ramorum, foliorum hirſutiâ, vel glabritiâ facilè quis diverſas eſſe ſtirpes ſibi perſuadeat, atque ut verum fatear: id mihi, dum Salmanticæ viverem, impoſuit: prælonga autem floribus ſuccedunt cornicula, quibus inſident latiuſcula quædam veluti opercula vel capita, ſemen in his nigrum, rugoſum, Papavere majus: radix longa eſt, alba, ſatis craſſa, & in ramos interdum diviſa, quæ tamen perennis non eſt, ſed plerumque, prolato ſemine, perire ſequente hieme ſolet. I. *Papaver cornic. rubroflo.*

Naſcitur agro Salmanticēſi ſecundùm vias & agrorum marginibus, ubi florebat Iunio, ſemen autem Iulio proferebat. In Belgicâ ſatum, non niſi Auguſto & Septembri florere voluit, interdum etiam ſerius, nec niſi altero à ſatione anno, ut plurimum. Viennenſi etiam agro, & per Moraviam atque Bohemiam ſponte naſcens etiam obſervabam & flores proferens Iunio menſe, in arvis avenâ conſitis, præſertim ſecundùm vias publicas. Omnibus autem ijs locis croceum in illa planta ſuccum videre mihi non contigit; tametſi non deſint, qui ſimili ſucco turgere eam plantam putent. *Natalem.*

ALTERI folia ſunt multo minora, teneriora, valde minutim diſſecta, non candicantia, ſed viridia: caulículi tenelli, ſubhirſuti: flos ſuperiore non minor, quatuor etiam folijs conſtans, coloris ex purpureo cærulei exſaturati, & nigræ violæ pænè æmuli, fugax admodum, & qui lævíſſimâ aurâ excutitur: huic ſuccedunt cornicula digitali duntaxat longitudine prædita, plerumque etiam breviora, exilia, duriuſcula, rigidioréque hirſutiâ prædita, in quibus continetur ſemen valde exile, coloris ex cineraceo nigricantis: radix tenuis eſt & inutilis, nec ſupra annuum ſpatium perdurat. II. *Papaver cornic. cæruleo flore.*

Invenitur

Papaver cornic. phœnic. pallesc. flo.

Papaver cornicul. violaceo flo.

Natalis. Invenitur hoc multis Hispaniç locis, sed non nisi inter segetes: Maio mense floret: Apud Belgas satum, multo seriùs, quod tardè admodum germinet: istic tamen, & in Austriâ nonnullis hortis satum, semen ad frugem pervenit, & in terram sponte decidens, novas plantas producit: sed longè minores & teneriores, quàm ubi in arvis sponte nascitur, quod contra evenire solet in reliquis semine Hispanico natis, quæ plerumque ob multi alimẽti copiam, frigidiore nimirum cœlo, & humidiore solo, valde adolescunt. Memini etiam olim colligere agro Narbonensi in agris avena consitis, non procul Laterâ, secundùm flumen Ledum, paulò infra Mompellium.

Nomina. GRÆCIS hæc Planta *μήκων κερατιτὶς*, Latinis Papaver corniculatum dicitur. Nomen vulgare non intellexi: Castellani tamen, genus illud quod cæruleo sive violaceo est flore, *Rosetta*, nonnulli *Amapolas moradas*, ideſt, Papaver erraticum purpureo flore, à succi mororum colore appellabant: nam erraticum papaver, Hispani *amapolas* vocant. Mompeliani, cùm apud eos vivebam, inter Anemones referebant.

Facultates. PAPAVERIS autem ceratitis radici vim eam inesse Dioscorides tradit, ut in aquâ decocta ad dimidias, coxendicum & jocinoris affectus potu sanet, prositque his qui crassa quædam, aspera, aut araneosa cum lotio reddunt: semen leniter alvum purgare, acetabulo in aquâ mulsâ poto: crustas emarginare illita ex oleo folia, floresque, & argema ac nubeculas jumentorum perunctas, abstergere.

PAPAVER SPINOSVM. CAP. VII.

Papaver spinosum. PERELEGANS & planè novum est hoc Papaveris genus, nemini, quòd sciam, adhuc descriptum. Cubitalem verò aut ampliorem adquirit caulem (plantam autem quam apud Ioannem Mülerum Pharmacopæum Francofurtensem in horto pensili natam vidi, describo) digitalis crassitudinis, rotundum, infernè candicantem, quibusdam spinis obsitum, per quem inordinata nascuntur folia, nullo pediculo illi inhærentia, sed medium quodammodo amplectentia, sinuosa & lacinijs aliquot divisa, ipsis lacinijs & crenis otas foliorum ambientibus in spinas desinentibus, infernè canescentia, supernè viridia, albis tamen venis per foliorum & laciniarum longitudinem excurrentibus, instar foliorum Cardui B. Mariæ vulgo nuncupati, minùs autem ampla: ex horum alis nascuntur rami spinosi similibus folijs præditi, sed minoribus, in quorum & caulis fastigio nascitur capitulum triangulare, spinosum, in tres majores firmioresque spinas desinẽs, quo dehiscente & defluente, flos se-

Papaver spinosum.

flos sese ostendit senis folijs constans colore flavis, corniculati papaveris vulgatioris floris instar, odorem Chelidonij majoris quodammodo referens, caducus admodum, in cujus medio sese exerit capitulum spinosum pentagonum, multis staminibus flavis id ambientibus, quod summâ parte rubescit dum recens est, maturum verò & vetustum nigricat, & pollicaris est crassitudinis sescuncialis longitudinis, frequentibus firmisque spinis obsitum, semina continens rotunda, rugosa, nigra, seminis Papaveris cerratitis rubello flore instar, cui & persimilem habet radicem: quæ an vivax sit, me latet. Tota planta flavescente succo, instar Chelidonij majoris, abundat. Florebat Iulio & Augusto anno M D XCIII.

HVIVS plantę capitulum reliccatum cum pauco semine, Londino usque primum ad me mittebat Iacobus Garetus junior, nullo addito nomine: nam cum alijs rebus navi allatis acceperat. Id semen terræ commissum, non germinavit: quod verò Londino attulit Ioachimus, magni illius Ioachimi N. Ioachimi archiatri Noribergensis F. Camerarius anno M D XCII. istic eodem anno natum, fertile fuit, & hanc quam describo plantam protulit: Nominabat autem *Ficoidel inferno*, hoc est, Ficum infernalem.

Hypecoum legitimum.

HYPECOVM LEGITIMVM. CAP. VIII.

Hypecoum legitimum.

FOLIA sunt huic plantæ multis incisuris divisa, figurâ, colore, & aspectu Rutæ folijs valde similia, molliora tamen, & interdum longiora: caulículi aliquot, qui in multos ramulos divisi, pusillis floribus onusti sunt flauis, satis odoratis, senis folijs constantibus, sed mirandâ figurâ, & à reliquis floribus diversâ: nam duo folia habet reliquis majora, nervo viridi foris extremâ parte (quę obtusior est, & veluti compressa) prædita, quatuor alia perexigua sunt, & vix, nisi flore expanso, conspicua: cornicula succedunt in singulis ramulis quaterna, aut plura, longa, plana, articulis distincta, & falcis instar incurva: semen in singulis internodijs nigricans, longiusculum, quod difficulter admodum eximi potest, continentia: radix singularis, subflava, interdum bifida, annua tamen, nec vivax: tota planta ingrati admodum saporis.

Narbon.

Primùm istam plantam observabá in Galliâ Narbonensi anno M D LII. supra Nemausum urbem, inter Aimargues & Vover, Arelatensi itinere: deinde valde copiosam inter segetes, agro Salmanticensi, totaque Castellâ, Granatensi item Murcianoque Regno. Florebat istic Martio & Aprili, semen Maio maturum erat. Apud Belgas & Viennenses sata, provenit quidem, sed longè tenerior, quàm ubi sponte nascitur, veluti papaver illud corniculatum violaceo flore, cujus paulo

ante

ante meminimus: serius etiam florebat: semen tamen plerumque ad plenam maturitatem perveniebat.

Nomina. CVM initio hanc plantam observabam, ilicò mihi visa est ad Hypecoi historiam plurimum accedere, quòd Græcis ὑπήκοον & ὑπόφυον dicitur: & certè nulla mihi hactenus cõspecta, etiam illarum quæ hoc nomine à Rei herbariæ scriptoribus proponuntur, quæ ad Dioscoridis Hypecoum magis accedat, meâ quidem opinione. Non desunt tamen, qui ad Cuminum silvestre alterum Dioscoridi descriptum referre malint, licet facultates sint dissimiles. Vocatur autem hæc Granatensibus & Murcianis *çadorÿa*.

DIOSCORIDI, Plinio, Galeno, natura ejus eadem quæ Papaveris succo.

ACONITVM LYCOCTONVM. CAP. IX.

Aconitum lycoctonum vulg. luteo flo.

Aconitum lycoct. flo. Delphinij 1. Silesiac.

Aconit. lycoct. luteo flore. PRÆTER vulgare Aconitum Lycoctonum, quod plerisque Austriæ & Stiriæ montibus umbrosis sponte provenit (præsertim verò quodam jugo supra Petelstorf ad Septentrionem obverso, secundo fere à Viennâ miliari, ubi copiosissimè) varia alia nascuntur in ijsdem Provincijs Lycoctoni genera, nusquam alibi mihi conspecta, quæ omnia hoc nono capite Quinti Libri describemus, nonnullis etiam additis, quæ, aliunde missa, in hortis aluimus. Initio autem, vulgaris flore luteo iconem præfigendam censuimus, ut tanto facilius reliquorum ab eo diuersitas observari possit: proximè historiam dabimus illius peregrini, quod foliorum similitudine maximè ipsi respondet, & florum elegantia insigne est.

1. *Lycoctonum flo. Delphinÿ caruleo, Silesiae.* CVBITALI igitur aut ampliore assurgit peregrinũ illud Primum genus caule, firmo, lævi, intus cavo, foris ex purpurâ virescente, & quasi farinæ polline leviter aspersо, sive eo coloris flore, qui in prunis, & plerisque alijs fructibus, Tuliparumque folijs & caule, nondum manu tactis elucescit, leviss imoque tactu detergitur: folia longis pediculis inhærentia, inordinatè caulem ambiunt, longè ab ejus Lycoctoni, quod flore Delphinij vulgo cognominatur, cujusque iconem huic subijciemus, folijs diversa, subhirsuta, minoribusque & minus profundis incisuris divisa, Lycoctoni luteo vel pallido flore folijs similia, supernè tamen magis atra: summum caulem exornat oblonga florum spica, qui pediculis inhærentes, antequàm aperiantur, locustas aut parvos lacertas æmulantur, longiusculis caudis & sub extremum incurvis insignes, expansi verò, quinis folijs, quemadmodum aliorum aconitorum flores, constare deprehenduntur, duobus ad latera, binis infernâ parte, & superiore quinto, quod in oblongum corniculum rugosum, & extimâ parte inflexum desinit, omnibus folijs

externè

externè rugosis purpureisque, internè lævibus & elegantissimo cæruleo colore præditis, singulorum oris anteriore parte introrsum nonnihil reflexis, coloréq; è viridi-pallescente: medium florem occupant quatuor alia foliola fusca & nigricantia, quorum bina superiora dura, & quasi in vnum coëuntia, fornicem referunt, duo alia infernè propendent, molliora, luteo partim villo, partim albo hirsuta, multis staminibus capillaceis subtus delitescétibus: excusso flori succedunt trigona siliquosa capita simul cohærétia ut in alijs Aconitis, in quibus semen inæquale, fuscum, rugosum: radix crassa, tuberacea, instar radicis alterius Lycoctoni flore Delphinij, quod apud Belgas alebatur, nigra, rugosa, nonnihil concava, graviter olens, multis tenuibus, fuliginosáque lanugine pubescentibus fibris prædita, ad cujus latera secundùm infimum caulem, singulis annis nova germina repullulant.

Nascitur referente doctissimo viro Achille Cromero Medico, qui ejus plantas anno M.D.LXXVIII. Viennam Austriæ ad nos mittebat, frequens in montibus territorij Freywaldensis in Silesia, & ab incolis Wolfwurtz/ hoc est, Lupina radix appellatur, ubi in tricubitalem interdum altitudinem excrescere & Augusto florere aiebat: quod ab eo certè missum, in horto colebamus Viennæ, Iunio florebat, & sesquicubitalem altitudinem primo anno non superavit, at subsequentibus bicubitalem, aut majorem attigit. *Natales.*

Aconit. Lycoct. flo. Delphinij II.

Aconit. Lycoct. IIII. Tauricum.

HVIC subijcimus vulgare in Belgicis hortis genus illud Lycoctoni flore Delphinij alterum, cujus folia longè tenuius incisa, & multifida flores purpurascentes. *Lycocton. flo. Delph. purpurasc. flo. II.*

FOLIA Secundo peregrino, sive Quarto Lycoctono emergunt ineunte Vere satis crassa, quinque incisuris usque ad summum pediculum divisa, & in multas deinde profundas lacinias dissecta, minus tamen quàm Napelli vulgaris folia, atrâ viriditate supernè prædita, non infernè, utrimque tamen splendentia: quæ alternatim caulem ambiunt, tenuius alinquantum incisa sunt, eodem tamen modo splendent: caulis cubitalis, aut sesquicubitalis plerumque, firmus, medullosus, lævis, splendens, supernâ parte in aliquot ramos dividitur, paucos flores ferentes, vulgaris Napelli floribus formâ similes, quatuor videlicet folijs compaucos flores ferentes, vulgaris Napelli floribus formâ similes, quatuor videlicet folijs constantes & humili cassi le illa tegente, coloris violæ saturatissimi & elegantissimi: succedunt deinde, quemadmodum in vulgari, tria cornicula fusca, angulosum, rugosum, nigricans semen continentia: radix exigui napi magnitudine, multis longis fibris, tenui, fuliginosique coloris lanugine pubescentibus prædita est, in lateribus alios similes napos promens, qui singulis annis novos & recentes caules proferunt. *Lycoct. prærox Tauric.*

Invenitur in Tauricis montium jugis, non procul à Salisburgo, in quibus floret Iulio, in cultis *Natales.*

cultis verò multò maturius, imò reliquis Lycoctonii generibus præcocius, nempe Maio interdum mense.

Aconitum Lycoct. v. Neubergense.

Aconit. Lycoct. vi. Napellus vulgar.

III. *Lycoctonum Neubergiū.*

LATIORA vulgari Napello habet Tertium genus peregrinum, sive Lycoctonum Quintum, folia, licet similiter incisa & laciniata, magis atra similiter & splendentia. caulem rectum, firmum, rotundum, trium interdum cubitorum altitudinem æquantem, & in multos ramulos superiore parte sæpenumero divisum, qui flores, spicæ instar congestos, ferunt, colore purpureos, Napelli vulgaris floribus planè respondentes, hoc est, quatuor folijs constantes, quinto veluti galeola supereminente, & bina circumvoluta, instar Litui, cornicula occulente, staminum tamen media congeries magis fusca est: florum spica in extremo caule nascens, reliquis oblongior est, & magis expansa: singulis floribus terna succedunt cornicula, interdum quaterna & quina in caput unum congesta, semen atrum & inæquale continentia: radix illi vulgaris Napelli instar, parvo napo similis, cui in lateribus adhærent alij napi fibris præditi, quibus se propagat.

Natales. Crescit in montis Neuberg Ducatus Stiriæ jugo, ad vaccarum, istic æstivis mensibus pascentium, stabula. Floret paulò post vulgarem, videlicet Iulio.

Napellus vulg. Natales. VVLGARIS porrò Napellus frequentissimus est in Snealben, & aliorum quorundam montium jugis, ubi ternis illis æstivis mensibus Iunio, Iulio, & Augusto, boves ac vaccæ sua stabula habent in quæ nocte recipiantur, sic ut fimi pinguedine, & bubuli stercoris illâ eluvie, cum præcedente delectari videatur.

IIII. *Lycoctonum Lycaonum.*

MEDIVM quodammodo inter vulgarem Napellum, & genus Aconiti illum præcedens, Lycoctoni Quartum peregrinum genus, sive ordine Septimum est: folia enim illis similima obtinet: caulis inter illos medius, infirmior tamen, & supernâ parte aliquantulum nutans: flores utriusque floribus prorsus responderent, nisi cassis supra quatuor folia eminens, magis sublevaretur & hiaret, rostroque magis mucronato esset: semina in ternis corniculis simul junctis similia: radix etiam non multum variat.

Natales. Missum fuit Viennam hoc genus à C. V. D. Stopio p.m. è Lincæanis montibus erutum, quod postea in horto cum reliquis generibus aluimus. Floret cum superioribus, aut paulò etiam seriùs. Proximè accedere videtur ad id Aconitum (si ex icone judicium ferre licet) quod Matthiolus septimo loco depingit.

V. *Lycoctonum nutans sema.*

TRIVM nonnumquam cubitorum altitudine assurgit Quintum genus peregrinum sive Octavum Lycoctonum, caule tamen satis gracili, rotundo, superiore parte in multos ramos diviso & nutante: summo caule longam florum spicam fert, Lycoctoni cærulei vulgaris

Aconit. Lycoct. VIII. coma nutante.

Aconit. Lycoct. IX. Iudenbergense.

garis ſive Sexti Napelli dicti floribus ſimilium, ſed paulò dilutiore purpurâ ſplendentium, quorum ſingulis (ut in alijs Lycoctoni generibus) ſuccedunt terna longiuſcula cornicula ex eodem pediculo naſcentia, ſemine inæquali, fuſco plena: folia ampla & oblonga, in multas tenues profundáſque lacinias magis dividuntur, quàm in ullo alio Lycoctoni (præter id quod à Belgis flore Delphinij nomine alitur) genere, quæ ſupernè atrâ quidem viriditate prædita ſunt, non ſplendent tamen: radicem habet craſſam & longam, napi ferè magnitudine, foris nigricantem, & per intervalla multis fibris donatam, ac ſuperiore parte in multa capita extuberantem, è quibus caules emergunt: ſubinde tamen recentes exiguos napos ad latera adnatos habet, quibus ſe propagat.

A C. V. Friderico Sebizio Medico primùm ex Italiâ Viennam delatum eſt, & nobis communicatum. Floret Iulio. fortè Matthioli IX. *Natalis.*

VI. *Lycoctonum Iudenbergenſe.*

HABET etiam Sextum peregrinum genus, ſive Lycoctonum Nonum folia in quinque lacinias altè diviſa, & illas denuo in ambitu conciſas, Thoræ Italicæ foliis interdum adeo ſimilia, ut ſi quis plantas, ante quàm in flores abeant, conferat, nullum fermè diſcrimen deprehendere queat, niſi Italicæ Toræ folia ſplenderent, hujus minimè: caulem bicubitalem nonnunquam, rotundum, non valde craſſum, firmum tamen & rectum, ex viridi purpuraſcentem, ſupernè quinos aut ſenos ferentem flores inter omnia Lycoctoni genera maximos, quatuôr foliis ut reliquorum generum, conſtantes, ſuperemincnte galeâ longè majore, & uncialis aliquando longitudinis, elegantis ex cæruleo purpurei coloris, ſub quâ binâ longa cornicula extimâ parte latiora, & litui Veterum Romanorum fere inſtar inflexa, coloris dilutius purpuraſcentis teguntur, ſtaminibus nigris medium florem occupãtibus: floribus ſuccedunt tria, ut plurimùm, cornicula conjunctim ex eodem pediculo naſcẽtia, interdum quaterna & quina, ut in Tertio peregrino genere, ſed longè majora, ſemen inæquale, fuſcum continentia: radix parvi napi formam æmulatur, nigricãtibus fibris prædita: alias præterea ſimiles radices lateribus adnatas habet, tenuioribus adhuc fibris prædĭtas, quæ ſingulis annis recentes caules proferunt: ſed etiam infimi caulis nodis adnaſcuntur tubercula, non ſecus ac in Italicâ Thorâ.

Sponte provenit in Iudenberg, altiſſimo totius Stiriæ monte, ubi Spica celtica legitur, & plurimæ aliæ elegantes ſtirpes naſcuntur: Floret iſtic Auguſto, in hortis ſub extremum Iulium, ſerius reliquis ſuperioribus. Anno autem M.D LXXXV. copioſè inveniebam in alio Sneberg jugo, quâ difficillimus eſt aſcenſus, cum Alectorolopho alpinâ, & alijs raris plantis. *Natalis.*

ITALICA Thora (quo nomine aliquando ad nos in Belgicam mittebat C. V. Alphonſus Pantius Ferrarienſis Medicus) huic (ut ante dixi) admodum ſimilis, florem minorem & dilutiorem *Thora Italica.*

Aconit. Lycoct. x. Thora Italica.

Anthora vulgaris.

dilutiorem habet, nec ejus galea, licet ceteris altiòr, ad Sexti peregrini floris longitudinem & amplitudinem accedit. Erit autem nobis Lycoctoni Decimum genus.

Natalis. Vbertim nascitur ad Monasterium Neuberg, secundùm torrentem qui Monasterium alluit, & proximè altissimum illum lacum, magno Germanico miliari supra Gamingam, ad Zeehof villam (quæ ab ipso lacu nomen sumpsit) situm. Floret istic Augusto.

Forsitan Aconitum Octavum Matthioli erit, malè depictum.

VII. *Lycoctonum autumnale.* SEPTIMI peregrini, sive Lycoctoni Vndecimi folia, media quodammodo sunt inter Thoræ Italicæ, & Tertij generis peregrini folia, Thoræ quidem Italicæ foliorũ quasi æmula, nonnihil tàmen ad Tertij generis peregrini foliorum formam accedentia, nec illis minus ampla, atrá viriditate splendentia supernè: caulis illi bicubitalis, crassus, firmus striatus, virescens & splendés, summo fastigio florum spicam, Tertio peregrino generi fere similem gestans; quibus etiam succedunt pares siliquæ seu capita, & simile semen: radix illius etiam radici par, perennis, & multis ad latera adnatis se propagans

Alebamus hoc genus in Belgicâ, à Petro de Ouerstraete diligẽti Pharmacopolâ Bruxellensi primùm communicatum, deinde meâ operâ Viennam delatum, ejus urbis elegantiores hortos ornare cœpit. Florebat seriùs, nempe Augusto, eam ob causam Napellum Autumnale n appellare solebamus.

Illius non meminissem, nisi à nostris Belgis, qui Stirpium historiam scripserunt, neglectum animadvertissem.

Anthora. LYCOCTONI generibus valde affinis est, quæ vulgo Anthora dicitur, cujus caulis cubitalem interdum altitudinem attingit, numerosis foliis tenuius insectis quàm in ullo Lycoctoni genere, septus: flores Lycoctoni floribus persimiles, colore pallidi: semen in similibus capitulis, illius semini par: radix etiam illius radici non valde dissimilis. Quæ omnia cùm diligenter considero, Anthoræ hujus usum valde suspectum mihi reddunt, præsertim tantâ copiâ aliorum remediorum, quorum facultates jam sunt exploratæ.

GERANIVM. CAP. X.

LYCOCTONIS Gerania subijciemus, quia nõnulla horum genera magnam foliorum similitudinem habent cum Aconiti Lycoctoni 1. quod luteo est flore, & Silesiaci foliis: Nostri tamen non est instituti, omnes Geranij varietates describere: multorum enim generum historia ab alijs jam est contexta: sed ea duntaxat in medium adferemus, quæ alijs antea

antea obſervata non memini, præter unum aut alterum, quæ huc inferenda cenſui, quia ſponte naſcentia obſervabam in ijs regionibus quas adij, cùm in Belgicæ cultioribus hortis duntaxat alantur. Initium autem faciemus ab eo genere quod folia habet primis duobus Lycoctoni generibus non diſſimilia.

Geranium 1. pullo flore.

Geranium II. βατραχιῶδες minus.

CVBITALES frequentéſque ex unâ radice producit Primum caules, firmos, geniculatos, virides, ſanguineis tamen veluti guttis aſperſos, lanugine pubeſcentes, in aliquot ramos diviſos: in quorum faſtigio, ad ſingula genicula longi enaſcuntur pediculi, in quibus bini flores, quinque laciniatis (præter reliquorum Geraniorum uſitatam formam) foliolis conſtantes, colore ſaturatius rubente, & quaſi atro, medium florem occupantibus multis ſtaminulis circumvolutis cum ſtilo prominente: ſemen deinde ſuccedit in valvulis mucronatis (quæ maturitate, ut in reliquis Geranijs, diſſiliunt, & circumvolvuntur) fuſcum: folia illi ex radice multa, ampla, mollia, lanugine obducta, externâ parte nervoſa, Geranij βατραχιώδεος foliis ſimilia, quinis, ſenis aut ſeptenis profundioribus inciſuris diviſa, nõ tamen uſque ad umbilicum, deinde per ambitum ſerrata, qualia etiam ad ſingulos nodos ſub ipſis ramis naſcuntur (minora tamen) atque ſubinde ad ſingulas inciſuras nigricantibus maculis inſignita: radice nititur magnâ, in multa craſſa rubentiáque capita, & multas fibras ſpargentia, extuberante, ſingulis etiam annis augeſcente & novos ſtolones producente. 1. *Geranium pullo flore.*

Invenitur in Stiriæ alpibus, ubi ſilvæ deſinere ſolẽt: & floret Iunio: in hortis verò, in quibus felicíſſimè provenit & luxuriat, Maio. Anno item M. D. LXXIX. maximâ copiâ obſervabam in Maio menſe ſuis floribus onuſtum in ſilvoſis illis montibus Pannoniæ inter Dravum & Savum ſitæ, & propterea, Interamnis cognominatę. Semine autem Viennâ ad amicos in Belgicam miſſo, natis ex eo plantis iſtic innoteſcere cœpit. *Natales.*

ALTERVM prodeuntibus è radice frequentibus longóque pediculo nitentibus foliis præditum eſt, Ranunculi platyphylli, aut Aconiti Lycoctoni pallido flore, folio reſpondentibus ferè, rugoſis, ſubhirſutis, in aliquot profundas lacinias diviſis, deinde in ambitu ſerratis, quæ guſtata initio adſtringere, & linguam exſiccare, deinde nonnihil calfacere deprehenduntur: caule cubitali ut plurimùm, firmo, rotundo, geniculato, in multas alas diviſo, quibus ſubnaſcuntur folia ſuperioribus minora, paucioribúſque lacinijs diviſa, perinde tamen in ambitu ſerrata: ſummi rami in oblongis pediculis flores geſtant quinque folijs conſtantes, Geránij batrachiodis quod in Belgicis hortis alitur, floribus forma pares, paullò tamen minores, nec, ut illi, cærulei, verùm ex purpurâ rubentes, decem ſtaminulis cum ſtilo ex umbilico floris prodeuntibus: deinde oblonga erectáque roſtra, non inflexa aut inclinata, quinis II. *Geranij batrachiodis alterum.*

Geranium III βατραχιῶδες majus.

Geran. IIII. bulbosum Pennæi.

ta, quinis utriculis ad eorum basim turgentibus & semen continentibus, quod maturitate exilit, aliorum Geraniorum more: radix superiori ferè respondet, & summâ tellure in plura crassa, internéque rubentia capita extuberat, quæ fibras etiam agentia, singulis annis augentur.

Natalis. Crescit hoc in Pannonicis Stiriacisque alpibus, nusquam tamen abundantius, quàm supra Gamingam, in illo ascensu ex Herrenalben jugo ad sublimes scopulos Durrenstain. In quibus floret Iulio & Augusto, in hortis autem Maio.

III. *Geran. Batrachioides primum. Natalis.* GERANIVM autem illud Batrachiodes majus, cæruleo flore, quod in Belgicis hortis alebatur, sponte provenit abundè in pratis ad Corenneuburg non procul à Danubio, binis supra Viennam milliaribus, alijsque Austriæ pratis, tum etiam maximâ copiâ in pratis Brunnæ Moraviæ urbi vicinis, atque etiam Bohemiæ, non procul ab oppido Werawn, tribus milliaribus à Pragâ distanti, viciníque Francofurto pratis & hortis gramine consitis.

IIII. QVARTI, quod foliorum similitudine Secundum refert, iconem mihi anno M. D. LXXXI. communicabat Londini C. V. Thomas Pennæus ejus urbis Medicus, cum hac descriptione.

Geran. bulbos. Pennæi. Geranium bulbosum, radicem habet ex multis parvis & longis bulbis constantem, versus summum fibratam, caulem cubitalem, geniculatum, juxta radicem & genicula parum rubentem: è singulis geniculis duo folia longiusculis pediculis nitentia, in quinque præcipuas partes dissecta, quarum singulæ in ambitu inæqualiter incisæ sunt: è singulis juncturis, juxta foliorum exortum quinque foliola mucronata exoriuntur: flores in summis ramulis conjugatim parvis pediculis insistentes rosei, ex quinque folijs constantes, colore ex purpureo rubescentes, Geranij cæruleis floribus similes, sed paulò minores.

Natalis. In Daniâ provenit agro Hafniensi, unde doctissimus & mihi amicissimus Turnerus, Medicus Anglus attulit & mihi dono dedit.

V. *Geran. nodosum Platean.* ALIQVOT à radice promit Quintum folia, satis firma, in quinque lacinias altè divisa, inter quæ bini aut terni caules assurgunt pedales, graciles, ex fusco purpurascentes, geniculati & nodosi, bina ad singulos nodos seu articulos ferentes folia ex adverso sita, in tres duntaxat lacinias secta; deinde è medijs alis longiores pediculos, in quibus bini semper flores conjugatim nascentes, quinque folijs bifidis (ut malvacei) constantes, purpurei coloris, sed quibusdam saturationibus venis distincti, protuberante in medio rubro umbone, summo fastigio in quinque partes fisso, qui in longiusculum deinde rostellum transit, quod infernâ parte in tumentibus utriculis semen continet, maturitate, ut in reliquis generibus sponte exiliens

Geranium v. nodosum Plateau.

Geranium vi. tuberiferum Plateau.

exiliens: radix nodosa est & geniculata, aliquot præterea fibris donata. Floret Maio & totâ deinceps æstate in Autumnum usque flores, & semen, ferre non desinit.

Hanc plantam unà cum icone, Francofurtum Mœno flumini impositam urbem Imperialem, ad me mittebat honestissimus vir, & in Stirpium cognitione egregiè exercitatus Jacobus Plateau, quæ semine sponte decidente satis feliciter deinde sese propagavit.

vi. *Geranium tuberiferum Plateau: quod iaē est cum Quinto.*

PRÆCEDENTI non valde dissimile erat Sextum genus: nam caules nodosos, circa genicula rubentes, folia etiam in caule nata tribus duntaxat lacinijs divisa habebat, radicis item caput multis crassis fibris, fusco colore rubescente permixto infectis, perinde firmatū. Huic tamen folia è radicis capite nascentia majora erant, & in quinque lacinias secta: flores in summis ramulis, non bini, sed plures, tres videlicet aut quatuor simul nascentes, à superioris floribus formâ & colore non discrepantes: quibus succedebant longa, ut in illo, rostra, semen in utriculis, quod maturitate exiliebat, continentia. Illud autem singulare habebat, ut ex ipsius Plateau litteris (qui hujus etiam iconem suis coloribus eleganter expressam Francofurtum ad me mittebat anno M.D.XCIII.) intellexi, quòd productis floribus & seminibus, circa Septembrem & Octobrem adnascerentur in radicum superficie, caulibus & ramis, multa veluti tubera, albi initio coloris, instar florum Brassicæ floridæ, sive Cypriæ, qui tamen supervenientibus pluvijs, eluatur, tubera etiam durescant. A tuberibus autem illis occasionem sumpserat Plateau, Geranium tuberiferum cognominandi. Insequente tamen Septembri scribebat idem Plateau, hòc Sextum genus à Quinto non differre: sed unum genus esse, quod diversis temporibus fuisset delineatum: nimirum, cùm ipsum monuissem idem genus mihi videri, nulla verò in ea planta quam ad me miserat conspecta fuisse tubera. Iconem tamen jam expressam addere volui.

vii. *Geranium ciliatum.*

SEPTIMO, Multi sunt caules admodum ramosi, & frequentibus nodis cincti, villis obsiti, supernè, quâ Solem spectant, purpurascentes vel rubentes, folia, ad singula genicula, bina, contrarijs pediculis nascentia, Geranij columbini alterius folijs haud multum absimilia, in quinque lacinias ad umbilicum ferè divisa (quæ magnâ ex parte in tres alias minores lacinias incisæ sunt) lanugine pubescentia, supernè virentia, infernè nonnihil canescentia, gustu linguam exsiccante: ex superioribus alis oblongi nascuntur pediculi, unicum sustinentes singuli florem, inter reliqua Geranij genera maximum, quinque folijs constantem, Cisti maris flori fermè parem, colore eleganti rubro, decem intus staminulis: deinde capita mucronata, seu rostra pentagona, semen (uti reliqua) in tumescentibus utriculis continentia, quod maturum cum sonitu exilit, circumvolventibus se (quemadmodum in ceteris generibus) utriculorum mucronibus radix satis crassa, rubescens, aliquot fibris donata, novas sub ter-

Geranium VII. αἱματῶδες.

Natales.

Geran. αἱματῶδις alterũ.

VIII. Geranium Salmantic. roſtratum.

Geranium Creti.

Cariophyllata vulg. Geum Plinij.

Nomina.

Empirica facultas.

Facult. Veterum.

Geum Plinij.

ſub terram propagines ſingulis annis ad latera ſpargit, quæ nõ modò ſimiliter fibras agũt, ſed etiam craſſioribus radicibus interdum ſeſe firmant.

Naſcitur in omnibus Pannoniæ, & Auſtriæ infra Aniſum, cæduis montanis ſilvis, editioribuſque gramineis locis: mons præterea arci Grebẽn imminens ultra Dravum in Pannoniâ interamni, totus ferè eo Geranij genere conſitus, quâ parte Occidentem ſpectat. Silvæ etiam Francofurto ad Mœnum vicinę eo abundant. Floret Maio, & plerumque totâ ſubſequente Æſtate.

2. Simili quidem flore, diſparibus tamen foliis & Batrachiodis Geranij foliorum potiùs æmulis, invenitur aliud genus ad pratorum margines umbroſos & inter vepres, ad pagum Calzeret, ſupra Noribergam itinere Pragenſi.

PERPVSILLVM aliud Geranij genus, Salmanticæ agens, obſervabam in vicinis ultra Thormim amnem collibus nudis ferè & petroſis, aut ſaltem tenui gramine tectis; cum puſillâ illâ Lychnide ſilveſtri vt. mihi hujus hiſtoriæ Tertio libro deſcripta: & Colchico montano, cujus iconem & deſcriptionem libro Secundo inter Colchici genera dedi. Id autem, Ranunculi ferè folia habebat, purpureum exiguum florem, & longiſſima, craſſiſſimáque (pro ſtirpis tenuitate) capitula roſtrata, Geranij Cretici (quod Mompeliano agro etiam ſpõte naſcitur) roſtris pænè æqualia: ſemen obſervare non licuit: radicem verò valde exilem.

TRAGO Septimum genus non ignotũ fuiſſe videtur: ſed ab eo Blutwurtz appellari cẽſeo. Reliquorum hoc capite deſcriptorũ nullum vulgare nõmen mihi cognitum. Vngari vulgare Geraniũ, tenuiter inciſis folijs *Varyu lab*, id eſt, Cornicis pedem nũcupant, ut Columbinũ *Golia korem*, hoc eſt, Ciconiæ unguem. Germani Storzet ſchnabel/ id eſt, Ciconiæ roſtrum; Galli *Bec de Gruë*, hoc eſt, Gruis roſtrum; Hiſpani, *Pico de Cigueña*, quod ſignificat, Ciconiæ roſtrum.

SLAVONICÆ mulieres Sexti decoctũ ex profluente aqua, mirificè cõmendant in capitis gravedine, ſi ſynciput, ubi dolor eſt, eo abluatur, deinde herba decocta ſuperimponatur, poſtremò (quod ſuperſtitione non caret) in profluentem, unde aqua hauſta, abijciatur.

Dioſcorides Geranion nullius in medicinâ uſus eſſe ait: Plinius autẽ tradit in vino albo potum, profluvia feminarum ſiſtere, quod verò rotũda eſt radice, ejus radicem reficientibus ſe ab imbecillitate, utiliſſimam.

CARYOPHYLLATA MONTANA. CAP. XI.

GEVM radiculas tenues habere, nigras, benè olentes, tradit Plinius. Recẽtiores, qui non infeliciter in Plantarum cognitione verſati, nõ abs re vulgarem Caryophyllatam eſſe cenſent. Ad illius genera referri debent aliæ etiam ſtirpes in montanis naſcentes, quarum qui-

rum quidem radices, odoris gratiâ cum illius radicibus non sunt comparandæ, sed reliquis notis tàtis conveniunt. Illarum historiam hoc capite describemus.

Caryophyllata montana. I.

Caryophyllata montana II.

PRIMVM radicem habet digitali, aut pollicari, interdum crassitudine, summâ tellure crescentem, crasso & purpurascente cortice tectam, impensè adstringentem, nodorum vestigijs quemadmodum in Acori radice alternis distinctâ, anterius (illius instar) progredientem, & multis nigricantibus fibris, non injucundi prorsus odoris, sed aliquantulum ad Vulgaris radicum odorem accedentibus, firmatam, supremâ parte in aliquot capita divisam: è quibus longæ, ut in Eupatorio, emergunt foliorum alæ, multis minoribus virentibus & in ambitu serratis folijs, modò æqualiter, modò inordinatè nascentibus, utrinque constantes, extremâ alâ in majora tria folia, aliquantulum per oras laciniata, & instar aliorum in ambitu serrata, semper desinente, quorum tertium (quod & postremum) reliquis majus est, & magis orbiculare, gustus exsiccantis: inter has alas, emergunt pedales, interdum etiam majores caules, firmi, rotundi, brevioribus minoribúsque foliorũ alis latâ sede eos amplectentibus obsiti, supremâ parte purpurascentes, in aliquot ramulos simili colore præditos, & deorsum inflexos sive nutantes divisi, qui propendentes sustinent flores, quinque, ut plurimum, folijs, nonnumquam etiam senis aut septenis, suaviter rubentibus & orbiculatis ferè, constantes, oblongiore tamẽ & angusto ungue, nùmquam se explicantibus, aut caliculum superantibus, sed quodammodo ipso inclusis, medium occupante villosâ congerie luteis staminulis obsitâ, quæ paulatim purpurascentem colorem contrahit, & tandem sese erigens & explicans, maturitate semen cui inhærer, ut in vulgari Caryophyllata ostendit. Tota planta cum suis etiam caliculis lanugine pubescit.

I. *Cariophyllata alpina nutante flore.*

Crescit media ferè montium regione, locis udis & riguis, cum eo Saniculæ montanæ genere, cui lactei sunt flores, veluti sanguineis maculis aspersi, & Ranunculo illo platyphyllo, sub ipsis arboribus. Floret istic Iunio. in hortos translata, Maio, aliquando etiam maturius.

Natales.

SIMILI etiam propemodum ratione serpit Alterius radix, superiore non minor, at ratò in tam multa capita extuberans: è quibus similiter multæ foliorum ala nascuntur, superioribus non breviores, sed frequẽtioribus minoribus folijs, in ambitu serratis, utrinque ornatæ, unico duntaxat, & quodammodo circinato folio, in tres tamen plerumque lacinias diviso, & in ambitu serrato, extremam alam occupante, quæ splẽdet, & dilutius viret quàm in primo genere: nascuntur etiam inter eas foliorum alas pedales caules, graciliores quàm in superiore, minoribus, magísque laciniatis folijs ornati, qui singulares plerumque, nonnumquam etiam plures, caliculos sustinent, in quibus flores aurei, quinque folijs vulgari majoribus

II. *Cariophyllata alpina aureo flore.*

Caryophyllatæ montanæ II. flores.

Caryophyllata montana III.

majoribus prædıti, floris Cisti feminæ amplitudinem interdum æquantes, medium occupant multa lutea stamina, inter quæ latet villosa quædam congeries, quæ excusso flore sese explicans mollior est superiore, & semen planum adnatũ ostendit, quod maturitate fuscum fit. Tota etiam planta lanugine obsita, & adstrictionis particeps.

Natalis. Hoc genus in summis duntaxat Alpium jugis, nec in omnibus tamen, sed inter gramen, vel sub fruticibus nascitur. Floret istic Iunio, semen Augusto maturum: in hortis maturius omnia cum superiore.

Genus aquatici Gesneri. MERITO his conjungenda est elegans alia planta, quam quidem nascentem nunquam conspexi, nec is qui iconem suis coloribus depictam mihi communicabat Pennæus noster: sed ex C. V. Conradi Gesneri depicto herbario desumpsisse fatebatur.

Folia quidem Caryophyllatæ sunt, sed an lanugine pubescant, ex picturâ colligere non licuit, quemadmodum nec quâ sit radice prædita, nec qualia sint quę ex eâ prodeunt folia: soli enim caules cum floribus unóque aut altero folio cauli inhærente depicta fuêre: flores sanè elegantis & sanguinei sunt coloris, veluti Byzantinus Ranunculus. Duorum autem videtur genus: nam alterius flos multiplici foliorum texturâ & serie constat: alterius verò, simplici tantum: utriusque tamen medium occupat villosa congeries, non secus ac in aliarum Caryophyllatarum floribus.

Nomina. NVLLVM vulgare nomen istarum stirpium intelligere potui: sed secundũ genus à Matthiolo, Commentarijs in IIII. lib. Dioscoridis, Caryophyllatæ montanæ nomine describitur: picturâ tamen non valde feliciter expressâ. Tertiæ iconi adscriptum erat, Geum aquaticum flore simplici & multiplici. Vulgarem autem Caryophyllatam, officinæ Garyophyllatam appellant, quòd ejus radices Caryophyllos aromaticos nonnihil redoleant, nonnulli Benedictam, ex qua voce Galli suum *Benoiste*, Germani Benedictenkraut & Benedictenwurtz mutuati sunt.

Gei facultates. QVAS habeant facultates binæ illæ hoc capite descriptæ à montanis pastoribus nõ licuit intelligere. Geum autem scribit Plinius nõ modò pectoris doloribus aut lateris mederi, sed & cruditates discutere jucũdo sapore. Similibus pænè facultatibus præditam ajunt Recentiores suam Garyophyllatam. Ejus decoctũ ex aquâ, aut vino aquâ diluto, grumos sanguinis dissolvere, internáque vulnera curare prædicant, si bibatur, externa etiam vulnera si eo eluantur Decoctum ex vino, ventriculum roborare, concoctionem juvare, jecoris obstructiones aperire, pectus mundare & purgare ab humoribus crassis & pituitosis. Radicem siccam ex vino sumptam adversus venena, & coli dolores utilem esse.

QVINQVE-

QVINQVEFOLIVM. CAP. XII.

COPIOSE nascuntur per Pannoniam & Austriam varia Pentaphylli genera, multis alijs Provincijs etiam vulgaria; quæ, cùm ab alijs descripta essent, supervacaneum ducebamus, Pannonicarum Stirpium observationes scribentes, eorum historiam illis inserere. Propterea de ijs peculiari capite duntaxat egimus, quæ à nemine (quantum quidem intellexissemus) adhuc erant evulgata. Nos igitur, ea quæ tum commentati sumus, hoc capite repetemus. *Pentaphylli varia esse genera.*

Quinquefolium. I. majus albo flore.

Quinquefol. II. minus albo flore.

VNVM, multa folia habet Quinquefolio vulgari similia, in quinque partes usque ad pediculum divisa, in ambitu minimè serrata ut illa, sed extremis duntaxat foliorum oris, subtus incanâ quadam lanugine pubescẽtia, gustu initiò gummoso & emplastico, deinde nonnihil amaricante: aliquot sub his exoriuntur cauliculi, exiles & tenues, dodrantales, humi procumbentes, in summo ternos aut quaternos flores proferentes, Pentaphyllo vulgari similes, sed prorsus albos: quibus excussis, apparet calix lanugine obductus, semen continens planum, seminis ranunculi ferè æmulum, in rudimentum fragi congestum: radix crassiuscula, nigricans, in ambitu sese diffundit, & multis fibris hirsuta est. I. *Pentaphyllum majus albo flore.*

Provenit non modò in colle illo nemoroso supra Manderstorf oppidulum tepidarum aquarum scaturigine nobile: sed etiam in omnibus illis mõtosis silvis, quæ à Danubio procurrentes, ad Alpes usque pertingunt. In silvis item supra Nemethwywar, & Zollonock, apud Entzestorf, & plerisque siccioribus pratis, uno ab urbe Viẽnâ miliari: in Moraviâ præterea, atque in montibus ultra Dravum amnem, Pannoniâ Interamni. Floret Aprili & Maio, interdum denuo Autumno. *Natales.*

ALIVD, ex eadem radice, quæ nigra est, multos plerumque cauliculos proferre solet, confestim nascentibus, secundùm radicem, incanis foliolis formâ superiori similibus onustos, graciles, non humi fusos & procumbentes, sed rectos, & summo fastigio multos flosculos priori similes. Superioris genus videtur, sed per omnia minus. II. *Pentaphyl. minus albo flore.*

Eruebam hoc inter saxa & scopulos, summis Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis. Floret sub finem Iunij, interdum etiam Iulio & Augusto, prout juga illa maturius aut serius à nivibus sunt libera. *Natales.*

TERTIVM, ex radice fibrosa & nigricante, ramos promit humi se spargentes, & subinde oblongas alias fibras agentes: qui summo capite, multa folia proferũt Pentaphyllo vulgatiori III. *Pentaphyl. aureoflora.*

Quinquefol. III. aureo flore.

Quinquefol. IIII. flavo flo. I. ſpecies.

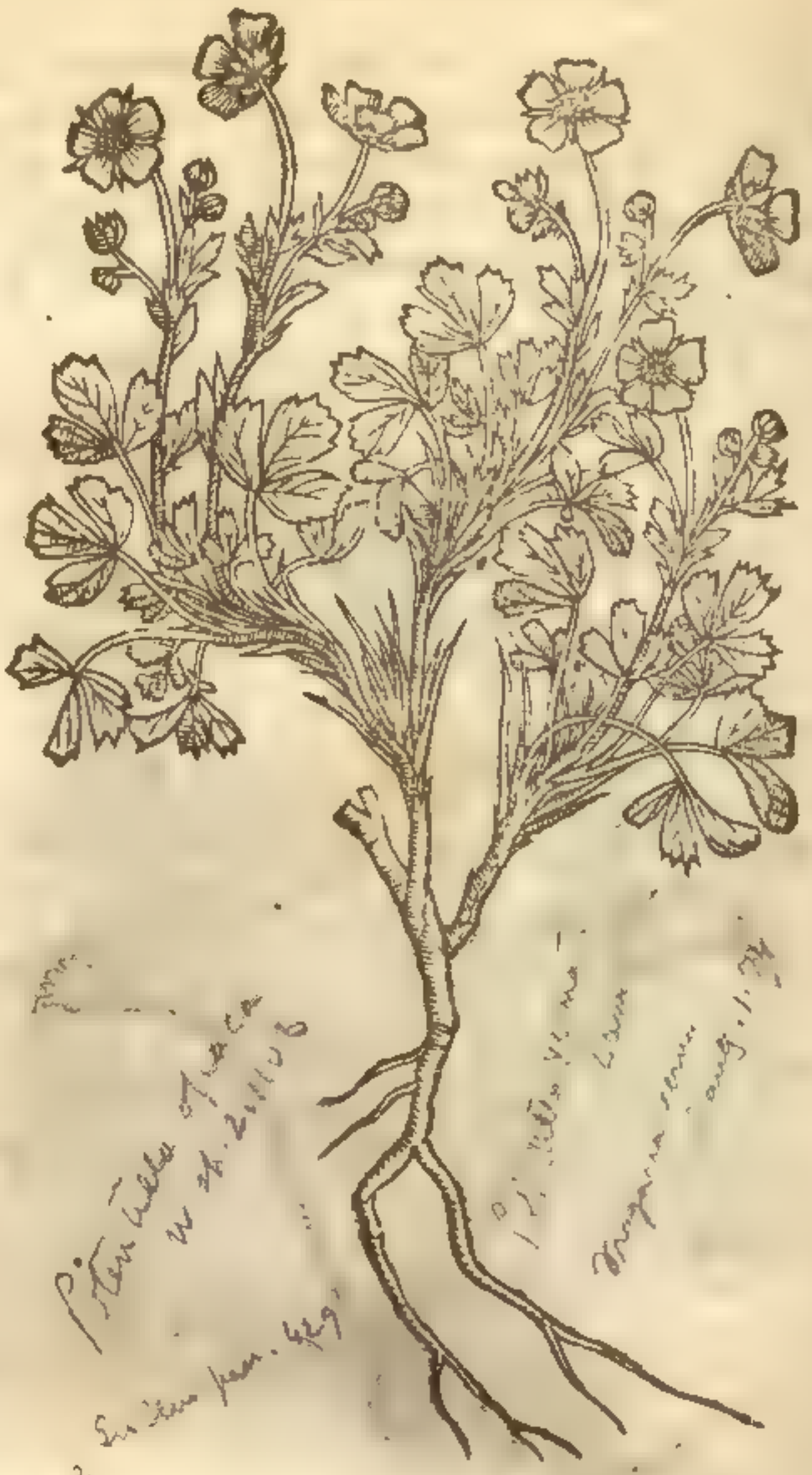

Quinquefol. IIII. flavo flo. II. ſpecies.

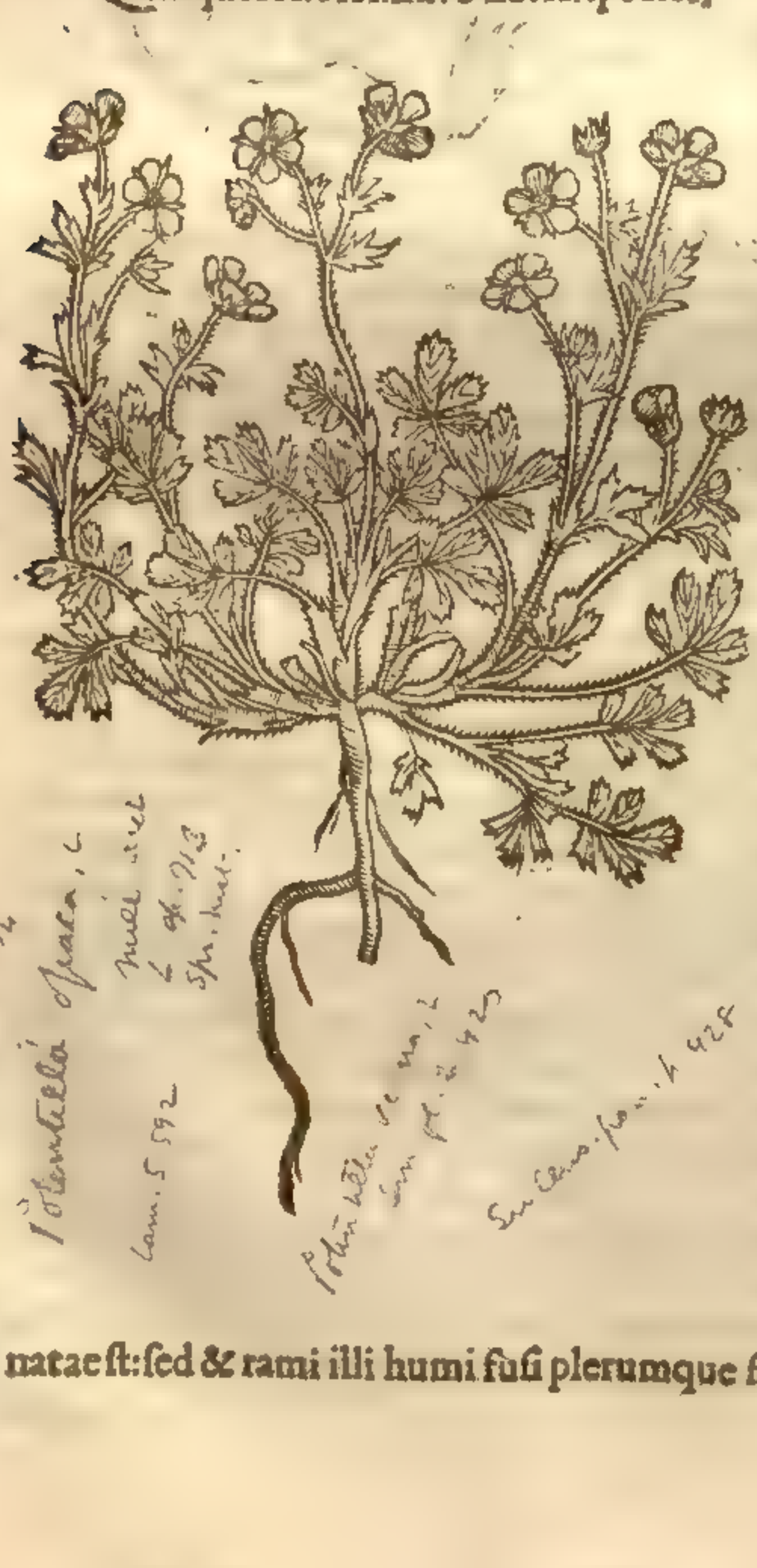

Natales.

IIII. *Pentaph repens minus luteoflore.*

gationi ferè ſimilia, in quinque profundas ſiſſuras diviſa (quarum ſingulæ inſtar vulgaris Quinquefolij per oras ſerratæ ſunt) molliora tamen, aliquantulum incana & ſplendentia, adſtringétis guſtus: ex horum medio cauliculi exeunt palmares, multifidi, qui proſtirpis exilitate ſatis magnis floribus prediti ſunt, eleganti & planè aureo colore, multis intus croceis ſtaminibus: ſemen aliorum Pentaphyllorum more, in fragi rudimentum congeſtum, fuſcum, exile.

Creſcit hoc ſimiliter in ſummis Auſtriacarum Alpium jugis, quæ tamen herboſa ſunt, & ſub Junij finem floret, in hortis autem Maio.

QVARTO, multa exeunt ab unâ radice capita ramoſa, humi fuſa, aliquot folijs Pentaphylli vulgaris & elatioris formâ ſimilibus prædita, hoc eſt, quæ quinque foliolis in ambitu ſerratis, mollique lanugine pubeſcentibus conſtant, ſed non, ut illa, incanis, guſtu initio exſiccante, deinde nonnihil linguam vellicante: ex ijs capitibus prodeunt dodrantales interdum cauliculi, ſimilibus, ſed minoribus, folijs ornati, geſtantes in ſummo multos flores luteos elegantiſſimos, quinque folijs, ut ſuperiorum, conſtantes, medium florem occupantibus multis luteis ſtaminulis: ſemen in caput, & veluti fragi rudimentum congeſtum, fuſcum: radix longa, dura, ſatis craſſa, foris nigricans, & tenuibus fibris donata eſt: ſed & rami illi humi fuſi plerumque fibras agunt, & vicina loca occupant.

Nihil

Nihil illo vulgatius ſecundùm vias, locis ſiccis & nudis Pannoniæ, Auſtriæ inferioris, Moraviæ, & Bohemiæ. Florere incipit ineunte propemodum Vere. *Natalis.*

2. Cum eo naſcitur atque etiam floret, minus tamen frequens, aliud hujus genus humi ſimiliter fuſum, cujus caulículi non virent ſed purpuraſcunt, & graciliores ſunt, folia anguſtiora, magis villoſa, & illorũ oræ altius ſerratæ: flores etiam magis aurei: ceteris cõveniunt. *Pentaphyl. repens minus aureoflore.*

Quinquefol. v. fragiferum. Pentaphyl. ſupin. quorundam Potentillæ facie.

QVINTVM, habet, quinque, ſex, aut plures foliorum alas à radice prodeuntes, hoc eſt, longas coſtas rubentes, quibus quinque, ut plurimùm, folia, interdum etiam ſeptem inhærent, contrario inter ſe foliorum exortu naſcentia, uno, quod extremæ alæ inſidet, imparem numerum faciente: ſunt autem ea rugoſa, villoſa, per oras ſerrata, ſupina parte virentiâ, dorſo aliquantulum incano, Fragariæ vulgaris foliorum pænè inſtar, minora tamẽ. adſtringentis aliquantulum ſaporis: aſſurgit deinde caulis gracilis, firmus, pedalis aut amplior, rubeſcens, in quo ſparſa ſunt rara folia infernis minora, quinque tamẽ ut illa numero, ſed arctius conjuncta, ſummo autem faſtigio, ubi in quoſdam ramulos dividitur, terna tãtùm uniti pediculo inhærentia: ferunt verò ij ramuli, ſive virgulæ, albos flores, vulgaris fragariæ floribus prorſus ſimiles, niſi paulò minores eſſent, quinque foliolis, ut illa, conſtantes, & in medio lutea ſtamina obtinentes: quibus ſuccedit fructus frago nõ diſſimilis, minor tamen, nec ullâ ſaporis gratia cõmendabilis, qui in exigua rufeſcentia, & facilè diffluẽtia ſemina tranſit: radix ſatis craſſa, longa, dura, lignoſa rubeſcit, & nigro adſtringente cortice tecta eſt. V. *Pentaphyl. fragiferum.*

Naſcitur in Leytenberg, locis vmbroſis, ad arcem in media ſilvâ ſupra Manderſtorf ſitam, quo loco primũ, & aliquot deinde annis duntaxat obſervabam. Sed anno M.D.LXXIX. copioſè naſci videbam inter Rabam, Muram, & Dravum Pannoniæ flumina, omnium autem abundantiſſimè circa Sakturnya Illus Comitis de Zrinio arcem munitiſſimam, quę ſita eſt inter Muram & Dravum: creſcit verò iſtic non modò in cæduis ſilvis, ſed etiam grãmineis campis. Anno autem illum ſequente etiam reperiebam aliquot ejus ſtirpes in ſilvis ſupra Petelſtorf, ſecundo ferè à Viennâ miliari. Floret Maio, fructus paulò ſerius matureſcit, effluúntque, ut dixi, ſemina, quemadmodum in reliquis Quinquefolijs. *Natalis.*

PRIORIS meminiſſe videtur diligentiſſimus Anguilara, opinione XII. Alterum fortè deſcribit noſter Lobelius in doctiſſimis adverſarijs: noſtrum tamen flores habet fragariæ floribus magnitudine non inferiores. Poterit autem eodem nomine, quo ille ſuum vocavit, inſigniri, Pentáphyllon miníminum & petræum. Tertio, Pentaphylli alpini flore aureo nomen indidi: licebit verò pro arbitrio nomẽ mutare. Commodè Quartum dici poterit Pentaphyllon repens minus. Quintum Plinio forſitan non incognitum: nam lib. XXV. cap. IX.

Natural.

Quinquefolium Plinij.

Natural. Hist. sic scribit. Quinquefolium nulli ignotũ est, cùm etiam fraga gignẽdo commendetur. Vulgaris certè fragaria tria duntaxat folia habet, nec verisimile est ejus stirpis formam à Pliniano tempore mutatam, quare ad eam plantam, cujus Plinius jam dicto loco meminit, minimè referri posse arbitror: hujus verò fructus esui nõ aptus, facit, ut Quinquefolium Plinij esse, nostrum hoc quintum, asserere nõ ausim. Nisi fortè eo loco Plinius lapsus sit, & Fragariæ historiam cum Pentaphyllo confuderit: quæ enim postea addit, ad Quinquefolium vulgare proculdubio pertinent. Vtut sit, hoc meum Pentaphyllon fragiferum tantisper appellabo, donec aliud aptius nomen mihi aut alijs succurrat.

Pentaphyl. supin. Potentillæ facie.

NEMINEM porrò existimare velim, hoc meum idem esse cum Pentaphyllo supino Tormentillæ facie, cujus iconem & historiam Lobelius in suis Observationibus exhibet; nam illud etiam frequens est agro Viennensi, in extremis pratorum marginibus, secũdùm silvas: & nonnihil affinitatis cum Anserinâ Tragi, seu Potentillâ Fuchsij, habere potiùs videtur, quàm cum Pentaphyllo, tametsi neque incana sit planta, neque repat, sed humi duntaxat diffusa sit.

Anserina Tragi.

MVLTAS facultates tribuunt Veteres Quinquefolio, quas ex ipsorum libris petere poterunt studiosi. An verò quas hoc capite descripsi stirpes similibus viribus sint præditæ, me latet: omnes tamen adstrictionis participes, ex quâ qualitate colligere possumus, in quibusdam, cum Quinquefolij facultatibus convenire.

HEPTAPHYLLON. CAP. XIII.

Alchimilla vulgaris.

Heptaphyllon.

BINI aut terni, huic Plantæ, ramuli ab eadem exeunt radice, teretes, firmi, pedales, ut plurimum, aliquot geniculis donati, cũ quibus etiam folia, sex, septem aut pluribus divisuris insecta ad pediculum usque, tota incana, & veluti argentea, adstringẽtis & resiccantis, ut & tota planta, gustus: ex geniculis similia etiã prodeunt folia, sed minora: circa extremos & summos ramulos glomeratim nascũtur numerosi flosculi, Oleę floribus persimiles, parvi, stellati & albi: radix illi satis crassa, foris nigricans, dodrantalis.

Natales.

Provenit in Pyrrenęis jugis apud Cantabros: memini & ante in Allobrogum Alpibus seriùs florentem videre, cùm apud Cantabros Maio floreat.

QVO nomine aut Veteribus, aut Neotericis, aut etiam à vulgo appelletur hæc planta, mihi incompertum est. Heptaphylli nomenclaturam indidi, quòd plerumque septenis foliis ex eodem pediculo dependentibus, aut folio septifariam vel in septem lacinias diviso constet. Historia illa universalis Plantarum, quæ post mearum Hispanicarum Observationum evulgationem in lucem prodijt, Tormentillam candidam vocat. Ego ad Alchimillæ vulgo

Tormentilla candida.

vulgo dictæ (quam etiam albo flore variantem aliquando videre memini) genus aliquod potiùs referendam esse censerem, tametsi Alchimilla folia non habeat tam altè dissecta: qualitates tamen non sunt dissimiles. *Alchimilla alba flore.*

PLANTAGO. CAP. XIIII.

PLANTAGINIS varia sunt genera, satis vulgaris nunc notitiæ, quorum cùm ab alijs tradita sit historia, ab ijs describendis abstinebimus: quædam tamen videre memini, quorum mentionē, nemo, quod sciam, hactenus fecit. Ea hoc capite comprehēdere volui.

Plantago major incana.

Plantago peregrina latifol. Gareti.

IN collibus Salmanticæ vicinis, alijs item Castellæ locis aridis, dum istic vivebam, Primum genus observabam, vulgari minus, folijs incanis, multāque lanugine obductis, humi stratis, maximâ anni parte caule viduum, & floris expers: inter multas tamen plantas, nonnullas animadvertebam Maio mense ferentes exiguam spicam Plantaginis instar, minorem, plenam florum pallescentium. Ejus radix tenuis, longa, & nigra erat. I. *Plantago Salmanticensis.*

ALTERI multa sunt lata folia nervosa, illis fermè similia quæ in eo genere Plantaginis cónspiciuntur, quæ à capite numerosis foliolis sibi invicem quasi imbricatim incumbentibus constante, & rosam plenam quodammodo ementiente, Rosea vulgo cognominatur: inter quæ, quini aut seni progrediuntur nudi pediculi, capita mirum in modum variantia sustinentes: nam quædam Roseæ plantaginis capita æmulantur, alia spicæ instar sunt efformata, nonnulla ex mediâ rosâ brevem veluti spicam producunt, in quibusdam, ex infimâ spicæ parte, alia capitula dependent, alia aliter sunt efformata. Tota autem planta magis incana est quàm vulgaris rosea. II. *Plantago latifol. exotica.*

TERTIVM multa similiter ex radice promit folia Angustifoliæ plantaginis folijs non dissimilia inter quæ emergunt nudi etiam, ut in præcedente, pediculi, sive potiùs caulículi, summo fastigio sustinentes capita multis longiusculis folijs (minoribus tamen & angustioribus, quàm quæ ex radice nata) constantia, deinde interdum ex illis foliosis capitibus plures alij pediculi, quorum fastigio innascuntur, spicarū loco alia foliacea capitula; prodeunt tamen, & alij ex radice pediculi, foliacea duntaxat capitula sustinentes. III. *Plantago angustifolia exotica.*

Secundi & tertij iconem ad me mittebat Londino, honestissimus vir, & idem rei herbariæ studio valde se oblectans, Iacobus Garetus junior mihi amicissimus, anno M. D. XCII. Tertij tamen plantam ipsam virentem ante conspexeram Londini in exculto horto N. V. *Vide nostr.*

Plantago angustifol. Gareti prolifera.

Holosteum Salmanticense majus.

Edwardi Poynts Angli, anno M. D. XXCI. An verò utrumque genus semen ferat, ignorabam dum hæc scriberem. Tertium tamen pangi posse puto capitibus foliosis in terram depactis, & forsi an etiam Secúdum. Vtrumque genus deinde alui Lugduni apud Batavos, & latifolium semen præbere observavi.

Id porrò, cujus primo loco memini, nō semel legitimum Dioscoridis Cynoglossum esse suspicatus sum: etenim si spicam florum (quā Dioscorides fortè non observavit, cum, ut dixi, maximâ anni parte sine caule & flore conspiciatur) demas, nullam hactenus ejus descriptioni exactius convenientem, inter tam varias plantas, videre memini.

CETERVM huic capiti, non incōmodè forsitan adnecti poterit, Plantaginis aquaticæ elegans genus, Plantagini aquaticæ humili Lobelij congener, quod observabat & legebat Doctiss. Gulielmus de Mera Medicus, dum ex Italiâ rediret M. D. XCIII. mihíque Francofurti donabat.

Tota autem humi fusa est hæc plantula, & foliola producit à radice, longiuscula & angusta, longo pediculo innixa, atque inter illa multos tenues cauliculos, humi jacentes, uncialis, aut paulò amplioris longitudinis, in capitellū desinentes, quod exiles fibras spargens, ijs se telluri figit, aliáque minora folia profert: inter quæ, quini aut seni (florem non cōspexi) orbiculi, tenuissimis petiolis innixi, qui in binas partes hiantes, semen valde exile ostendunt: ex ijsdem capitellis nascitur & alter capitellorum ordo, folia & orbiculos adhuc minores proferens: radices nil nisi exiles fibræ sunt.

Nascitur, ut apparet, uliginosis locis, vel ubi interdum lacunę, ab imbribus subito cadentibus, exortæ fuerunt.

HOLOSTEVM SALMANTICENSE. CAP. XV.

NON ignoro varias ostendi stirpes pro Holesteo, sive Holostio, quarum nullam adhuc offendisse puto, quæ Holestij veri descriptioni exactè cōveniat. Quæ tamen inter reliquas proximius veterū descriptioni accedant, illam esse arbitror, quam cùm Mompelliani tùm Salmanticenses eo nomine donabant.

ILLARVM autem prior, Herbula est foliis ferè Plantaginis angustifoliæ, verùm, longè & minoribus & angustioribus, crebris, per terrā stratis, incanâ lanugine obsitis, subadstringēte gustu: inter quę quini aut seni cauliculi, seu potiùs pediculi nudi exiliunt, palmum alti, qui ferè à medio ad summū usque fastigium, multis & sese mutuo contingentibus floscul is ex herbaceo candicantibus ornati sunt, uti Coronopi spicę: quibus deinde succedit semen Plantaginis semini valdè simile, theculis inclusum: radix est longa, tenuis, dura, & quodammodo lignosa.

Aridis

Aridis collibus Salmanticæ vicinis provenit. Nusquam tamen majorem aut candidiorem observabam, quàm juxta Valentiam Hispaniæ secus vias. Flores proferebat Salmanticæ Maio: Valentiæ autem Martio & Aprilis initio. *Natales.*

Holosteum Salmantic. minus.

CRESCIT ijsdem locis aliud ejus genus multò minus, cujus folia Psyllij foliorum latitudinem nõ excedunt, longiora tamen, & villosa quidem illa, sed minus incana superiore, in ceteris prorsus illi simile, eodémque tempore florens. II. *Holosteum alterum.*

Id genus etiam olim observare memini Mompeliano agro locis incultis & aridis.

VTRAQVE hæc planta Salmanticensibus Holosteum dicebatur: posterior etiam apud Mompelianos hoc nomine insigniebatur: mihi utraque Plantaginis angustifoliæ genus potiùs videtur, licet (ut dixi) nullæ proximius ad Holostei descriptionem accedant. *Nomina.*

HOLESTII porrò meminit Dioscor. lib. IIII. Holestion, inquit, herba est pusilla, tribus quatuórve digitis extra terram supereminens, foliis viticulisq; Coronopo aut Gramini proximis, gustu adstringentibus: radice albâ, prætenui, usque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum. Nascitur in collibus terrenis. *Holestion Dioscor.*

PLINIVS lib. XXVII. cap. X. Holosteon herbam esse dicit sine duritiâ, ex adverso (sive per ἀντίφρασιν) appellatum à Græcis, sicut fel dulce: reliqua, ut Dioscorides. *Holosteon Pliny.*

VSVS ejus ad rupta, in vino potæ; nam & carnes coguntur decoctionibus additâ. *Facultates.*

LEONTOPODIVM CRETICVM. CAP. XVI.

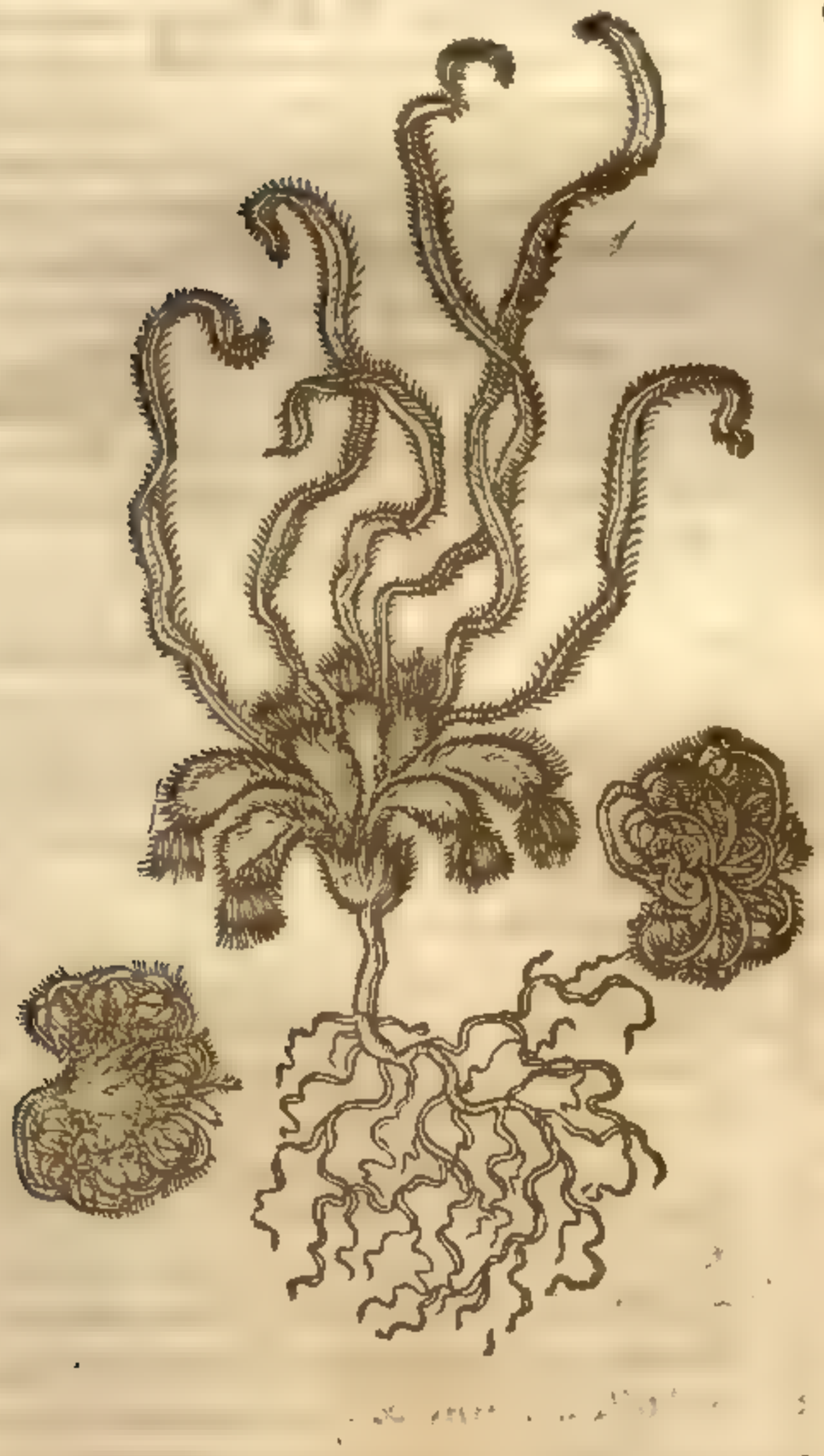

FORSITAN & ad Plantaginis angustifoliæ, similiúmque classem, referenda ea planta, quam Frãcofurti à duobus amicis ex Italiâ accipiebã, diversâ appellatione insignitam. Amplissimus enim vir Iacobus Antonius Cortusus mittebat eam adhuc tenellam, vestigia autem capitum adhuc retinentem, unà cum icone, ipsam stirpem satis scitè referẽte, addito Catanances nomine. Iosephus verò à Casa bona ipsam plantam maturam & aridam, ac recens è Creta delatam, Leontopodij appellatione. Diligenter autem conferens utramq; cum Leontopodij & Catanances descriptione, animadverto notas aliquot habere satis inter se convenientes. Nam quantum ex tenellâ illa planta & icone, à Cortuso missa, colligere licet, herbula est statim à terrâ proferens quaterna aut quina folia, longa, angusta, tenella admodum & lanuginosa, inter quæ multi emergunt pedicelli, breves planè lánuginosi, ad terram inflexi, summo fastigio sustinẽtes aliquot capitula, multa lanugine obsita, in quibus flos, nõ satis cõspicuus, ut, qualis sit, describi queat: radicis summũ caput quodammodo squamatum, à quo deinde ipsa radix descendẽs paulatim gracilescit, & in multas fibras definit, fusco colore prædita. Planta autem matura & sicca à Casa bona transmissa, infimam foliorum partem duntaxat retinebat, cum crassiore radicis parte fibris orba, pediculos deinde breviores, crassos, maximâ ex parte lanugine suâ destitutos, capitula ferentes crassiuscula & brevia in quibus apparebant quidã albicantes flosculi nigricante umbilico præditi, quandam foraminum speciem præbente: pediculi autem illi adeò incurvabantur & contrahebantur ad ipsius radicis caput, ut leoninum quodammodo pedem referrent (unde fortè λεοντοποδίον nomen) aut milvi exanimati contractis articulis pedem exprimerent, quâ postremâ notâ affinitatẽ cum Catanance primâ haberet, reliquis verò notis plurimum

Catanances Cortusi.

Leontopodion Creticum.

Leontopod. Creticum aliud.

Leontopodiũ Dioſc.

Catanancẽ prima Di ſ.

Leontopodion Plinij.

Catanance Plinij.

plurimum ad Leontopodij deſcriptionem accederet. Vtriuſque autem hiſtoriam ex Dioſcoride proferam, addita tabellâ in qua utramque plantam recentem videlicet & aridam exprimi curabam, ut Lectores utriuſque adminiculo faciliùs judicium ferre queant.

DIOSCORIDES igitur lib. IIII. Leontopodium ſic deſcribit. Leontopodion duorum digitorum herbula eſt, folia ferens anguſta, longitudine trium quatuórve digitorum, villoſa, & juxta radicem majore lanæ flocco incana: capitula in ſummo caule quaſi perforata: in quibus flores nigri: ſemen uſqueadeò ſpiſsâ lanugine involutum eſt, ut ſæpe fallat: radice parvâ nititur, quam tradunt appenſam ad amatoria prodeſſe, & tubercula diſcutere.

CATANANCEN autem primam tertio ſubſequente capite, hoc modo. Catanance una, folia Coronopi habet, longa, radicem junci inſtar tenuem, capitula ſena aut ſeptena, in quibus ſemen orobo ſimile. Areſcens curvatur in terram, & ſimilis fit unguibus mortui milvij.

PLINIVS etiam utriuſque meminit: Leontopodij quidem lib. XXVI. Nat. Hiſt. cap. VIII. Leontopodion, alij Leucoroon, alij Dorypetron, alij Thorybetron vocant, cujus radix alvum ſiſtit, purgátque bilem, in aquam mulſam addito pondere denariorum duûm. Naſcitur in campeſtri, & gracili ſolo. Semen ejus potum, lymphatica ſomnia facere dicitur.

LIBRO autem XXVII. cap. etiam VIII. Catanances mentionem facit. Catanancen Theſſalam herbam, qualis ſit, à nobis deſcribi, ſupervacuum eſt: cùm ſit ejus uſus ad amatoria tantùm. Illud non ab re eſt dixiſſe, ad detegendas Magicas vanitates, electam ad hunc uſum conjecturâ, quoniam areſcens contraheret ſe ad ſpeciem unguium milvi exanimati.

Tuſſilago alpina 1. flore aperto.

Leontopodium Belli.

1. *Tuſſilago alpina caneſcente folio.*

HÆC cùm de Leontopodio commentatus eſſem, miſit ad me Doctiſs. vir Honorius Bellus Cydoniâ, Cretæ inſulę urbe, Leontopodij ſuis coloribus expreſſam iconẽ, cum aliquot ejus plantis ſiccis multo veluti tomento obductis, quarum nonnullæ folia adhuc retinebant anguſta, trinervia, capita florũ inflexa & incurva, ad ſpeciem milvinorũ unguium, & unicâ ſpicas florum integras uncialis longitudinis nec cõtractas aut inflexas habente: ex quibus notis apparet hanc plantam è generibus Plantaginis anguſtifoliæ eſſe. Iconem quam ad me mittebat, ſculpẽdam curabam, additâ in eadem tabella ejus plãtæ figurâ, quæ ſpicas integras habet. Sed lectorem moneo, ne ipſum pigeat conſulere primam Honorij ad me epiſtolam, quam ad horum Commentariorum calcem reperiet.

TVSSILAGO ALPINA. CAP. XVII.

BECHII Alpini perelegantia duo genera in Auſtriacarum & Stiriacarum Alpium jugis obſervabam, quorum deſcriptionem hoc capite dare voluimus.

QVINA aut ſena habet Primum folia, circinatæ ferè rotunditatis, Chamæciſſo vulgari non valde diſſimilia, in ambitu nõnihil ſinuoſa, & crenata, ſupernè rugoſa, & nigricãte viriditate ſplendentia, infernè candida & multo quaſi tomento obſita, exſiccante initio guſtu, deinde

deinde amaro: cauliculus nudus est, palmaris, concavus, incanâ lanugine pubescẽs, unicum florem sustinens muscosum purpurascentem, maturitate in pappum evanescentem: brevi postea arescit & perit is cauliculus, ut reliquo anni tempore, sine caule planta conspiciatur: radix fibrosa serpit, & in latum se diffundens, multas propagines agit tenuibus fibris sese firmantes.

Oritur in summis Austriæ & Stiriæ jugis, & totos interdum cespites, cum Soldanellâ Alpinâ, cujus Tertio libro memini, occupat. Sub Junij finem ut plurimum floret, interdum verò tantum Augusto mense, pro aëris ratione & constitutione: in hortis, maturius, Aprili videlicet, in quibus etiam cauliculus magis adolescit. *Natalis.*

Tussilago alpina I. flore evanido.

Tussilago alpina II.

SECUNDUM à Primo non multum dissidet; figura enim foliorum eadem est, sapor idem, flos similiter purpurascens, radix etiam summâ tellure serpens, novásque plantas subinde producens: folia dumtaxat paulò ampliora nonnumquam conspiciũtur, neque adeò splendent supernâ parte, aut aversâ candicant: sed tantum modò nonnullis villis obsita sunt. II. *Tussilago alpina glabro folio.*

Invenitur id in superiore collis parte post Monasterium Neuberg ad radices celsissimi jugi ejusdem nominis. Postea etiam observabam inferioribus jugis aliarũ Alpium, gramineis locis. Initio, Asarinam esse existimabam, frustra tamen requirens floscul orum quos Matthiolus suæ Asarinæ adpingit, vestigia: sed flores in nonnullis deinde plantis conspecti, omnem dubitationis ansam præciderunt, ut certo statuere possem Tussilaginis montanæ genus esse. Maio floret in hortos translata & Aprili, ubi formam non immutat, quemadmodum nec superior: hujus etiam cauliculus paulò longior est superiore.

Sed subibat mentem cogitatio, eam stirpem quam Matthiolus Asarinam appellat, hoc *Asarina Matthioli.* bechium secundũ esse posse, & illius iconem non satis fideliter fuisse expressam, in quâ forsitan pictor ex aridâ plantâ, & ante quàm in florẽ abiret lectâ, emergentis primum floris capitulum discernere non potuit: certè natales satis cõveniunt. Sed nihil pronuntio: hęc duntaxat monere volui, ut Lectoribus occasionem præberem, de hac re accuratius cogitandi.

GALENVS Tussilaginis (cujus has plantulas genera esse non dubito) meminit libro VI. simpl. med. his verbis: Bechium ideo sic nuncupatum est, quod *βήχας*, hoc est, tusses, & orthopnæas juvare creditum sit, si quis videlicet folia arida sumens, aut radicem in prunis accendens, ascendentem inde fumum inspiratu attrahat. Est autem modicè acris, ut sine mocestia, noxáve, omnes thoracis abscessus rumpere credatur. Sanè virentia folia partes crudâ inflammatione obsessas, illitu extrinsecus adjuvant, propter aquęæ humiditatis admistionem, qua omnia viridia, teneráque participant, alia plus, alia minus. *Bechium unde dictum.* *Ejus qualitates.*

MATTHIOLVS porrò suam Asarinam asserit, modicam abstergendi vim habere, sed attenuandi, incidendi, aperiendique magis præstantem: potam drachmæ pondere ex mulsâ, sive oxymelite alvum exolvere, duceréque crassam pituitam & atros humores: ideo novos quosdam herbarios præferre ad luis venereæ dolores & articulorum morbos: dari utiliter hydropicis, & morbo regio laborantibus, nec deesse, qui ad comitiales & resolutos eam propinandam consulant, nempe aut herbam per sese, aut ejus decoctum: urinam ciere & menses, & vermes intestinorum necare. *Asarinæ facultates.*

CALTHA palustris quorundam, sive potiùs CHAMÆLEVCE pleno flore. CAP. XVIII.

PLANTAM illam circa rivos aquarum & uliginosis pratis nascentem, quam vulgus Herbariorum Caltham palustrem, nonnulli Chelidonium aquaticum appellant, Doctissimus Anguilara Opinionum lib. XII. Chamæleucem Plinij esse existimat, ijsdémque adhuc *Caltha palustris.* *Chamæleuce Plinij.*

Caltha palustris vulgaris.

Caltha palustris pleno flore.

adhuc nominibus cognitam dicit Patavino agro, quibus Plinius Lib. XXIIII. cap. XV. eam donat, nempe Frani (Plin Farrani) & Farfugij. Cl. Matthiolus commentarijs in Lib. III. Dioſc. cap. de Tuſſilagine, ejus opinioni aſſentitur, aſſentiuntur & alij.

Cùm verò illa (ut quæ in ſingulis regionibus naſcatur) omnibus nota ſit, & à reliquis qui Stirpium Hiſtorias evulgarunt, deſcripta; ſupervacuum eſſet ejus hiſtoriam hic repetere: iconem tamen ſubijcere neceſſarium duximus, ut conſpici queat, quale diſcrimen ſit inter ipſam, & aliam quam obſervabam, cujus nunc hiſtoriam dabimus.

Caltha palustris pleno flore.

MVLTA autem habet, Aliud illud genus à me obſervatum, folia, circinatæ fere rotunditatis, ſucculenta, venoſa, in ambitu nonnihil, vulgaris foliorum inſtar, ſerrata: prodeunt inter illa palmares caules, interdum etiam (ſi udo pinguiſque ſolo naſcatur) pedales & majores, obliqui, in aliquot alas diviſi, quæ, ut plurimum, vulgaris more, ex ſummo geniculo binos proferunt flores, uncialibus petiolis innitentes, multiplici foliorum texturâ conſtantes, coloris plane aurei, quorum quina inferiora, reliqua veluti ſuſtinentia & amplectentia, majuſcula ſunt: radix, non minus quàm vulgaris, multis candidis craſſiuſculisque fibris prædita eſt. Floret eodem, quo vulgaris, tempore, interdum etiam denuo Autumno.

Natales.

Ex Saltzburgenſibus pratis (in quibus copioſè naſci intelligebam) primùm Viennam Auſtriæ delata, Nobilibus Matronis cepit eſſe in delitijs, cùm iſtic viverem: poſtea etiam ex Auguſtâ Vindelicorum accerſita: verùm non adeo elegans ut prima, ſed paulo humilior: ejus item folia minus vegeta, & quaſi palleſcentia: flos etiam dilutior, & magis pallens. Auguſtanæ fere ſimiles plantæ paucæ, inventæ ſunt pratis quibuſdam uliginoſis, Francoforto ad Mœnum vicinis, anno M D XCI. aliquot etiam flore quidem pleno, ſed rarioribus folijs conſtante, quæ in hortum illatæ, ſequente anno, ſimplici florum textura præditos tulerunt flores, inſtar vulgaris. Abijcere tamen nolui: nam experiri volebam an anno M D XCIII. ſimplices flores porrò ferre pergent: verùm per infortunium non licuit: quam autem Lugdunum Batavorum detuli, ut iſtic etiam obſervare liceret, ſimplum florem mihi ſemper præbuit.

Chamæleucis Faculam et.

CETERVM Plinius Chamæleuces radicem imponi ſcribit carbonibus Cupreſſi, atque eum nidorem per infurnibulum imbibi in vetere tuſſi.

CACALIA.

CACALIA. CAP. XIX.

AD Tussilaginis etiam genera, haud dubiè referenda est planta illa, quæ, in omnibus Austriacis Stiriacisque jugis obvia, à nonnullis Cacalia appellatur, cujus duo genera observabam.

Cacalia incano folio.

Cacalia glabro folio.

VNVM multis præditum folijs, Tussilaginis vulgatis folijs pænè similibus, majoribus tamen, mediæque inter illius, & alterius majoris, Petasitis vulgo creditæ, folia, quodammodo magnitudinis, circinatæ ferè rotunditatis, in ambitu serratis, supernè dilutius virentibus, infernè incanis, in quibus multæ apparent venæ sive nervi, gustus ingrati, amatiusculi, & calidi, innituntur autem purpurascentibus & striatis pediculis: caulis illi bicubitalis interdum, striatus, purpurascens, non secus ac foliorum pediculi, cui per intervalla innascuntur alia folia oblongis pediculis prædita, supra dictis minora, magis angulosa, etiam in ambitu serrata: supremus caulis extremique ramuli purpurascentium capitulorm congeriem instar umbellarum ferunt, in quibus terni plerumque flosculi quaternis foliolis, bifidoque stilo constantes, purpurascentis coloris, odorisque valde tenuis, non tamen ingrati, qui deinde in pappum seu lanuginem abeunt (perinde fere ut Eupatorij aquatici flores) in qua oblongum semen latet: radix in multa capita extuberat, frequentibusque candidis, longis fibris donata est, singulis annis novos caules ad latera proferens. I. *Cacaliæ vulgaris incano folio.*

ALTERIVS folia magis cutacea sunt (si sic loqui licet) & duriora, supernè saturatius virentia, nec subtus incana, nec anteriore parte, quæ pediculo inhærent simul coëuntia ut in priore, pediculisve striatis innixa, sed rotundis & lævibus, perinde tamen ut illa frequentibus venis ornata, & in ambitu serrata, ingrato similiter gustu, amariusculo & calido: caules etiam læviores, & flosculi dilutiores: in ceteris conveniunt. II. *Cacaliæ glabro folio.*

Nascuntur commemoratis jugis ad silvarum margines, inter frutices, & umbrosis locis. *Natales.*

OBSERVABAM & aliam quandam plantam in montanis pratis nascentem, secundum villarum stabula, cujus folia postremæ Cacaliæ foliis valde erant similia: neque radix etiam erat dissimilis. Verùm ἄκαυλον illam semper deprehendi: nec unquam ab illis montanis hominibus intelligere potui florémne ferat, an non. *Cacaliæ genera plura.*

TAMETSI porrò dubitari possit, an quæ Cacaliæ nomine vulgo agnoscitur, cum Cacaliâ Dioscoridi descripta, & Plinianâ (quæ & utrique Leontice nuncupata) conveniat: facultates *Cacalia Dioſc. Cacalia Plin.*

Petasites florens.

Pyrola 1. vulgatior.

Petasites sine flore.

facultates tamen uterque suæ Cacaliæ tribuit à Tussilaginis (cujus haud dubiè hęc nostra Cacalia genus est) facultatibus non alienas. Scribunt enim Dioscorides Lib. IIII. cap. De Cacaliâ, ejus radicem in vino madefactam ut Tragacantha, delincta & manducatu per se tussibus, & arteriæ scabritijs mederi. Plinius autem Lib. XXVI. Nat. Hist. cap. VI. radicem Cacaliæ commanducatam, & in vino madefactam, non tussi tantùm, sed & faucibus prodesse.

ABVNDE etiam in Pannoniâ, Austriâ & Stiriâ sponte crescentem reperiebam plantam illam quę vulgo Petasites credita est, doctiorum tamen omnium judicio, inter Tussilagines referendam, & à foliorum amplitudine Tussilaginem majorem nuncupandam. Eam albo flore variantem aliquando videre memini.

Petasites vulg.

Petasites albo flore.

1. Pyrolæ vulg. differentia.

PYROLA. CAP. XX.

VVLGARIS Pyrolæ binas observabam differentias: unam, satis amplum molleq; folium habentem: alteram, minus & durius, Soldanellæ alpinæ minutioris folio fermè æquale, nascentem utramque plerisque Pannoniæ, Austriæ & Stiriæ locis, cùm paulo editioribus inter frutices, tum herbidis ad quorundam siccorum pratorum umbrosos margines: omnium autem copiosissimè silvosis quibusdam pratis ad Maurbach Cartusianorum cœnobium in Viennensi saltu situm, atque etiam in silvâ arci Entzestorf im langhe thall proximâ, quinto ab urbe Viennâ germanico miliari, sive unius fere diei itinere. Sed cùm vulgatioris historia, à plerisque

plerisque alijs sit prodita, eam retexere non est operæpretium, ejus duntaxat mentionem facere voluimus, ut prolatâ ejus icone, tria alia genera ipsi subijceremus, à nemine ante quàm Pannonicarum Stirpium Observationes in publicum emitterem, adhuc descripta.

Pyrola II. tenerior.

Pyrola III. frutiçans.

DIFFERT autem Primum genus à vulgari, cauliculorum gracilitate, & foliorum florumque tenuitate: hujus enim folia non adeo crassa carnosaque sunt, sed tenuia admodum, mucronata, in ambitu tenuissimè serrata, atriora, pyriqúe folium referentia: flos in cauliculis vulgaris pyrolæ flori similis, minor tamen, & frequentior: ei succedunt pentagona, ut in vulgari, capitula stilo prominente, radix etiam serpit, non minus quàm vulgaris radix, & subinde nova germina è longis pediculis sub musco latentibus profert. II. *Pyrola tenerior.*

Crescit in Alpium Austriacarum & Stiriacarum jugis, loco umbroso inter frutices muscumque terrestrem, sed uberrimè in silvâ illâ jam memoratâ arci Entzestorf vicinâ. Memini etiam olim colligere in jugis Lausannę Allobrogum ad Lemannum lacum proximis. Floret Iunio & Iulio, interdum etiam Augusto. *Natalia.*

Miror autem quid Dalechampium moverit, ut hanc inter Ambrosias collocet, Ambrosiamque montanam nuncupet, quam si degustasset, non dubito, quin sententiam mutasset, nam longè aliud hujus temperamentum quàm Ambrosiæ.

ELEGANTISSIMVM est Alterum genus, interdum quodammodo fruticans: nam novelli brevésque ramuli, singulis annis succrescentes, aliquot annos firmi virídésque permanent, & supra tellurem eminent, donec tandem pondere suo depressi, humi procumbant, & musco se condant, fibrásque interdum agant: folia ut plurimum ad singula internodia, ubi novi ramuli succrescunt, bina, terna, aut quaterna habet, carnosa, supernè saturatiùs virentia & splendentia, Chamædaphnes (quam vulgus Laureolam vocat) foliis, formâ & magnitudine propè similia, in ambitu tamen serrata, gustu admodum exsiccante, deinde amaricante, ut reliquarum Pyrolarum folia: ex horum medio solent Aprili nova germina prodire, quę foliolis veluti squamulis prædita, in virgulas tandem desinunt, quibus terni, quaterni, interdum etiam quini insident flores, vulgaris Pyrolæ floribus similes, paulo tamen majores, ex albo purpurascentes; quibus excussis, succedunt pentagona capitula, tenui semine instar scobis plena, quæ cum suis virgulis hieme exarescunt: radix, sive potius caulículi sub musco latentes, longè lateq; summâ tellure spargũtur, & subinde fibras agunt. III. *Pyrola fruticans.*

Abundè provenit in silvis Entzestorf, generosi Dn. Wolfij Christophori ab Entzestorf arci ante memoratæ vicinis, vulgari & Primo permixtum interdum, ubi anno M D LXXIX. primùm observabam, & ab incolis Wintergruen (quòd hieme vireat) communi cum vulgari *Natalia.*

nomine

Pyrola.iiii.minima.

iiii.
Pyrola minima.

Natalis.

Lunaria botrytis, minor.

Facultates.

Lunaria minor botrytis.

nomine appellari intelligebam. Audiebam & in Bohemicis silvis frequentem, mihi tamen illas penetranti, dum eodem anno Viennâ iter facerem Pragam, & inde Noribergam, videre non licuit. Sed & in Silesiâ natam similem plantam, icone etiam additâ, sequēte anno ad nos mittebat doctiss. vir Fridericus Sebizius, Ducis Brigensis Medicus.

MVLTIS etiam serpit Tertium sub summâ terrę cute viticulis, quæ terna aut quaterna eodem ortu nascentia interdum gerūt foliola, Pyrolæ primæ, non vulgaris sive illius tenerioris quæ ante hanc tertia est, foliis formâ ferè similia, sed longè minora, tenuiora, magis orbiculata, & in ambitu, etiam serrata: inter quę pediculus eminet binas ferè uncias longus, nudus, tenellus, summo fastigio sustinens unicum florem satis magnū, quinque mucronatis foliis constantem, Graminis Parnassi, vulgo vocati, quod Cordus Hepaticam albam appellat, florem, propemodum formâ referentem, decem reflexis staminulis medium orbem exornantibus, & capitulo in medio protuberante, stilúmque exerente coronulâ quinque radijs cōstante ornatum: fiunt ea capitula temporis successu satis crassa, pentagona, quæ matura, copiosissimū semen minutissimum, scobis ligni à vermibus erosi instar, continent. Tota planta amaritudinis manifestæ particeps.

Nascitur umbrosis locis in Alpibus Sneberg, Hochbergerin, Durrenstain & alijs vicinis circa radices summorum illorum jugorum. Floret sub finem Iunij & Iulio: semen Augusto maturum.

NON dubium est quin omnes hæ plantæ similibus cum vulgari Pyrola facultatibus sint præditæ, quandoquidem easdem qualitates habent.

DESICCAT autem, adstringit, & glutinat vulgaris Pyrola: Foliorū succus illitus, recentia vulnera sanat. Idem etiam præstant folia. Eorundem ex vino decoctum, si bibatur, interna vulnera sanare creditur, propterea vulnerarijs potionibus addi solet.

LVNARIA MINOR RAMOSA. CAP. XXI.

CRESCIT etiam in Pannonicis, Noricísque, ex veterum Geographorum descriptione, jugis, præsertim verò in pratis quæ silvis cinguntur, ante quàm suprema Alpium supercilia attingas, Lunaria illa minor, quæ & botrytis cognominata, cujus historiā plerique descripserunt, & facultates mirè commendarunt in internis vulneribus: quamq; C.V. Fab. Columna Epimedium Dioscoridis esse censet. De illa autem hîc agere non est animus, sed de alia ejus specie rariſſima, quam quidem nullibi nascentem vidi; sed in Silesiæ quodam monte natam, & erutam, ad me mittebant Viennam Austriæ Doctissimi Viri Fridericus Sebizius & Achilles Cromerus Medici, fidâ amicitiâ mihi conjuncti, cùm Pannonicarū Stirpium Historiam describerem.

DODRAN-

Lunaria minor ramosa.

DODRANTALIS autem est planta, statim à radice, unam aut aliam foliorum alam, sive folium ramosum & multifidum, frequentibus foliis, vulgaris Lunariæ minoris foliis ferè similibus constans, sed longioribus & crassiusculis, crebráque incisurâ divisis, colore, ut in vulgari, viridi dilutiore & quodammodo pallescente: secunda ala, ut quæ tenerior, & postremo nata, tenui quadam, sed rarâ admodũ lanugine pubescere videtur, succulentiórque est prima: ex ejus quasi utero, secundùm radicem emergit cauliculus pinguis & succulentus, sustinens multifidam & majorem uvam (florine an fructus dicere debeâ, hæreo) quàm vulgaris, alioqui admodum similem, quæ an in albam farinam, quemadmodum in vulgari resolvatur, affirmare non ausim, quandoquidem nondum maturæ erutæ fuerant, quas accipiebam plantæ, inter quas una fuit quæ ternos botros protulerat: radix vulgaris instar, multis fibris latè in ambitum sparsis, crassioribus tamé, constat. *Lunaria ramosa.*

In altis Silesiæ montibus gignitur: apparere autem & florere eodem cum vulgari tempore nobis significabant. Ioannes Aicholtzius Medicus Viennensis, ad quem etiam mittebantur ab ijsdem amicis aliquot recentes ejus plantæ, sæpe in hortum suum intulit: sed comprehendere noluerunt, omnem enim culturam respuere videntur, quemadmodum pleræque aliæ montanæ. *Natalis.*

LVNARIÆ minoris aliam elegantem speciem etiam ramosam exhibet C. V. Ioachimus Camerarius Ioach. F. Archiatros Noribergensis ex Angliâ allatam, in Epitome Matthioli ab ipso diligenter auctâ & locupletatâ. *Lunaria minor ramosa Camerarij.*

Cetertùm Silesij suam illam ramosam *Rechter wiberthon/* appellant, hoc est, Trichomanes legitimum. Vulgarem verò Itali *Lunaria del grappolo*: Germani *Mowrauten & Monkraut* nominant. *Natalis.*

VVLNERARIAM autem esse plantam, omnes Recentiores rei herbariæ scriptores tradunt: potam intrinsecas corporis fracturas curare, & extrinsecas illitam: mirè etiam commendatur ad puerorum enterocelas: tota planta in pulverem contrita ex vino austero pota utilis esse perhibetur dysentericis, & albas uteri fluxiones, simul etiam rubentes, sistere. *Fuchsius.*

DENTARIA, vulgo dicta. CAP. XXII.

EIVS Plantæ quæ, à dentatâ radice, apud Recentiores rei herbarię scriptores, Dentariæ nomen obtinuit, varia sunt genera, à me quidé varijs in regionibus observata: sed non omnia descripta, quia ex his nonnulla etiam ab alijs prodita memoriæ Singulorum tamen quæ observabamus, mentionem hoc capite faciemus; ab ijs exordium facientes, quæ radicem maximè dentatam habent, & ἄφυλλα sunt. *Dentariæ variæ genera.*

PRIMA autem sit illa, quæ Cordo, quæ Matthiolo, fuit cognita, longâ & crassâ radice, ex multis veluti dentibus squamatim compactis, constante, nullum caulem, nullum folium ferens, sed succulentum pediculum duntaxat promens, pedalem, Leimodœri pediculo ferè æqualem, floribus etiam illis formâ similibus onustum, coloris carnei elegantissimi, illis in semen abeuntibus, marcessit caulis, nulloque alio plantæ vestigio relicto, radix reliquo tempore sub terra latet. I. *Dentaria ἄφυλλος prima.*

Multis locis nascitur, frequentem tamen reperiebam in Leytano saltu, sive Leytenberg supra oppidum Manderstorf, & Viennensi silvâ, inter frutices umbroso loco nascentem, & Aprili florentem. Postea illius radices fortè etiam eruebam Iunio anni M. D. XC. in montibus Francofurtoad Mœnum vicinis & ei urbi ad Septentrionem objectis (cùm alias stirpes eximere vellem) sub arboribus & fruticibus crescentem. *Natalis.*

ALTERA tota tenella est, radicémque habet candidam, è multis veluti denticulis congestam, cauliculum, seu potiùs pediculum proferentem dodrantalem aut paulò amplio- II. *Dentaria ἄφυλλος altera.*
rem, succi plenum, & quasi transparentem, candicantem, foliorum expertem, quibusdam tantùm velut articulis distinctum: qui flores summo fastigio gerebat binos aut ternos alternatim

Dentaria major, sive ἄφυλλος I.

Dentaria coralloide radice, sive ἄφυλλος III.

Epifagus Clusij

ternatim disposítos, ex albo purpurascentes, nigræ violæ, aut verius orchidis seu leimodori florum æmulos, & valde tenellos.

Natales. Florentem Augusto mense inveniebamus ad radices Etscheri jugi (dum illud anno reparatæ salutis humanæ M. D. LXXVIII. per silvam conscenderemus) sub abietibus, alijsque hujus generis arboribus, quò sol vix unquam penetrat, nullæque propè aliæ stirpes nascuntur. Similem porrò etiam Augusto mense florentem pedalis altitudinis cauliculo succulento, plures flores omnino niveos ferente, simili formâ præditos, prominentibus ex hiatu purpurascentibus villis, majore copiâ sub abietibus & fagis umbroso admodum loco reperiebam, dum quinquénio post, ex Sneberg, comite ibicum venatore itineris duce, per aliud jugum in Rehenaw descenderem. Sed & illa amplior adhuc, pluribúsque floribus onusta, anno M. D. LXXXIX. eruebatur in silvulâ Francofurto ad Mœnum vicina, Iunio mense.

III. *Dentaria ἄφυλλος tertia, sive κοραλλοειδης.* TERTIÆ flores sunt quinque aut sex, minores, orchidis pumilæ floribus pares, similiter ex herbaceo pallescentes (labro tamen propendente exalbido, & circa umbilicum purpureis radijs insignito) inodori, spicæ in speciē in palmari cauliculo enascentes, folijs carente, & subfuscis veluti vaginulis recondito: radix illi ramosa, coralij instar, prorsus alba, succi plena, nullis fibris cohærens, amariusculi saporis.

Natales. Hanc duntaxat observabam Maio mense florentem, anno M. D. XXC. in silvâ recens cæsâ, paulò supra Entzestorf im lahghe thal ante memoratâ.

IIII. *Dentaria baccifera.* OBLONGA serpit radice Quarta, dentatâ quidem, sed veluti ex multis nodis constante, albâ, interdum etiam pupurascente, subinde ex lateribus novas propagines generante, ingrato, & linguam primum siccâte gustu, deinde acri: ex cujus lateribus prodeunt oblongo pediculo, sive costæ (quæ secundùm terram purpurascit, postea viridis est) inhærētia folia, quina plerumque, interdum plura, magnâ ex parte inter se opposita, alteróq; latere tantum crenata, eo, quòd imparem numerum facit, & extremæ alæ insidet, dūraxat utrimque crenato, gustu initio acido, postea acri & fervente: caulis cubitalis est, gracilis, nudus, quem circa medium binæ aut ternæ alæ, interdum plures, ex tribus tantummodo folijs, jam descriptis respondentibus, constantes ambiunt, superna verò pars oblongis angustisq; folijs, nunc leviter, modò nihil crenatis, confuso ordine obsita est: extremo cauli insident quaterni, quini, aut plures flores, Leucoij, aut Hesperidis florum quidem æmuli, sed minores, quatuor folijs albis aut ex candido leviter purpurascentibus, præditi: quibus succedunt siliquæ seu cornicula, Sinapi corniculis similia, breviora tamen, quæ, una cum suis pediculis marcescentia, plerumque decidunt & pereunt, nonnumquam tamen crassescunt & matura, semen se-

Dentaria IIII. baccifera.

Dentaria V. τριόφυλλος.

men ferunt Hesperidis semini ferè par, quod dissilientibus corniculis excutitur. Sed præter id semen, ad singulorum ferè foliorum, quæ caulem ambiunt alas & exortum, tubercula quædam adnascuntur, bulbulis Lilij cruenti illius quod Marragon bulbiferum vulgo appellatur, haud absimilia, ac velut è squamis compacta, initio viridia, deinde pulla, ingrati admodum gustus, quæ facilimè decutiuntur, & præmatura sponte decidunt, terráque sepulta, novellas plantas gignunt.

Reperitur, ut puto, hoc genus in omnibus Germaniæ mõtanis silvis. Nam memini eruere suis bulbulis onustum anno M.D. XLVIII. comite C. V. Andræa Hyperio, in silvis Hassiæ non procul Martpurgo, & doctiss. vir Ludovicus Ioachimi F. Camerarius, plantam aridam ad me mittens Viennam, in Misniâ inveniri significabat, ego verò, dum illic agerem, aliquoties vicinis Viennæ saltibus, opacisque silvis Austriæ, Styriæ, Carinthiæ, Pannoniæque observabam, demum etiam vicinis Francoforto ad Mœnum montanis silvis cum illâ primâ ἀφύλλῳ. sed & anno M. D. XCII. vir doctissimus idémque politissimus Ferrantes Imperatus Francofurtum ad me mittebat Neapoli Apuliæ cum alijs elegantibus stirpibus. Florere autem solet Aprili: bulbuli nigricantes Maio conspici, alarum cavis inhærentes. *Natales.*

CAVLEM profert Quinta pedalem, firmum, rotundum, lęvem, quem, in summo ferè, ambiunt terni pediculi (rarissimè plures) singuli terna folia sustinentes, ampla, mucronata, in ambitu serrata, saturatè virentia, gustu fervido: summum caulem exornant quini aut seni flores, quatuor folijs constantes, Dentariæ Heptaphylli florum æmuli, deorsum spectantes & propendentes, colore ex herbaceo pallescente: flores sequuntur oblonga cornicula, torosa, mucronata, qualia sunt Dentariarum Pentaphylli & Heptaphylli cornicula, & in his etiam simile semen, hoc est, Hesperidis ferè, sed crassius atque viresćens, quod dissilientibus corniculis exilit, ante quàm probè maturum videatur: alia præterea folia à radice profert, terna tantùm in singulis oblongis pediculis nascentia, superioribus multo ampliora, sed breviora: radix novella alba est, vetusta nigricat, multis articulis sic distincta, ut è plurimis dentibus coagmentata videatur, Dentariæ ἀφύλλῳ radici non valde absimilis. *V. Dentariæ τεῖγμοι.*

Exit in umbrosis Austriæ, Styriæ, Carinthiæ, Pannoniæque silvis, non modò ad montium radices, sed etiam circa mediam eorum regionem, ubi prælatarum arborum silvæ ut plurimum, in Alpibus hujusmodi, desinere solent. Inveniebam & ultra Dravum, in monte Grebén imminenti, cum Quarto genere bulbifero: atque etiam Hercinià silvâ Bohemiam ambiente. *Natales.*

Floret Aprili, vicinis Viennæ Austriacæ silvis, & alijs humilioribus: semine prægnans est, Maio. At in montibus, hæc omnia seriùs. *Tempus.*

Dentaria VI. πεντάφυλλος I.

Dentaria VII. πεντάφυλλος II.

D. digitata, Lobel.

VI. *Dentaria πεντάφυλλος.*

SEXTAE à radice nodosâ, & in plurimos articulos distinctâ, tenuibúsque aliquot fibris ex articulorum distinctione prodeuntibus donatâ, exeunt aliquot folia, longis pediculis nixa, in quinque profundas & ad pediculum usque sectas lacinias, in ambitu crenatas, divisa, scabra & tactu aspera, saturè virentia: caulis pedalis aut amplior, rotundus, quibusdam ex intervallo folijs, alijs paribus, donata, summo fastigio quinos aut senos flores bulbiferæ floribus similes gerens, colore tamen paulò magis saturatè purpurascente, qualis ferè in floribus Violæ latifoliæ non vivacis, quam nonnulli Lunariam Græcam appellant: succedunt longiora cornicula, semine, quale Quarta & Quinta habent, plena.

VII. *Dentaria πεντάφυλλος altera.*

MAGIS est dentata Septimæ radix, sive inæqualis, & pluribus crassis squamis, quemadmodum propè Primæ radix, exasperata, & raris fibris inter illas nascentibus, prædita, ex qua prodit caulis rotundus, pedalis, in quo per intervalla quina folia longiusculo pediculo subnixa, lõga, in ambitu serrata, molliora quàm in superiore, neque adeò saturâ viriditate prædita: flores in summo fastigio Sextæ floribus persimiles, quatuor videlicet folijs, Leucoij florum instar, constantes, colore Sextæ floribus non dispari.

VIII. *Dentaria πεντάφυλλος*

OCTAVAE aliquot è radice exeunt folia, quina interdum, sed maximâ ex parte septena, longæ costæ inhærentia, foliorum fraxini instar digesta, hoc est, ut ex adverso bina semper respondeant, folium impar extremam alam occupet, omnia in ambitu serrata, dilutius virentia quàm Sextæ folia. & subtus candicantia: caulem etiam pedalem, rotundum, binæ aut ternæ foliorum alæ, ijs quæ à radice prodeunt non dissimiles, ornant, ejus autem summum, flores Superioris floribus pares, quatuor videlicet folijs constãtes, candidi tamen coloris: cornicula quæ succedunt, etiam paria, simile semen continentia: radix minus squamata, quàm præcedentis, Quintæ radici fermè respondens, & paucis crassioribus fibris firmata.

Natales.

Sextam & Octavam ad Allobrogicarum Alpium radices supra Lemanum lacum, sponte nascentes observare memini, ante quadraginta annos, dum per Helvetios, è Galliâ Narbonensi, in patriam redirem, præclusâ per reliquam Galliam viâ, feruente bello inter Imp. Carolum V. & Galliæ Regem Henric. II. Septimam autem Machliniæ nascentem conspiciebam in cultissimo horto Ill. Viri Ioannis de Brancion. mihi semper carissimi fratris loco habiti, ex Allobrogibus aut Italiâ acceptam. Quin & doctissimus Vir Ferrantes Imperatus, in eo catalogo stirpium bulbosarum & tuberosarum, quæ Neapolitano regno nascuntur, quémque mittebat ad Ill. Virum Ioan. Vinc. Pinellum (qui meo nomine hoc ab ipso petierat) enumerat Dentarias Quinquefoliam, Septifoliam & Corallinam, quam vulgo nuncupari

Dentaria VIII. ἑπτάφυλλος.

nuncupari ait *Sequita Romana*, & à levibus quibusdam mulierculis usurpari ad amatoria. Illas verò nusquam in Pannoniâ aut vicinis regionibus conspicere licuit. *Sequita Romana.*

AN porrò veteribus fuerint notæ hæ Plantæ, nondum mihi constat. Priorem Cordus Anblatum cognominavit à Germanica voce *anblat*/ quasi dixisset foliorum expertem, quia nulla in caule sive pediculo flores sustinente, nec ex radice exeuntia conspiciuntur, in hac planta, folia: Matthiolus, à radice détata, Dentariam majorem appellavit: mihi non incommodè Dentaria ἑπτάφυλλος major dici posse videtur: à rhizotomis mulierculis S. Georg wurtzel/ hoc est, S. Georgij radix nuncupatur, quod fortè circa diem D. Georgio nuncupatum, interdum germinare conspiciatur. Alteri Dentariæ ἑπτάφυλλου secundæ sive minoris nomẽ dedi, vulgare nullum nomen intellexi: quemadmodum nec Tertiæ, quę Dentaria ἄφυλλος κοραλλοειδὴς (à radice corallini rami speciem referente) à me cognominata est. Quartam, Dentariam bulbiferam sive baccifieram appellari posse arbitror; ea autem esse videtur, quam Cordus lib. Hist. Stirpium II. cap. CXI. Coralloidem appellat: Austriæ vicinarúmque regionum incolæ weiß Sanickel/ id est, Saniculam albam; rhizotomæ autem mulierculæ, quę multas stirpes in Viennensi foro venales proponere solent, Steinwurtz/ à facultatibus quibus eam pollere putant, vocant. Quintam initio Dentariam ἐννεάφυλλον cognominaveram, quia tres illæ foliorum alæ contrarijs inter se pediculis in summo ferè caule nascentes, & singulæ ternis folijs præditæ novenarium numerum explebant: nunc τρίφυλλον appellare magis placet, quoniam terna duntaxat in singulis pediculis folia nascuntur. Sextam, Cordum, Coralloidem alteram, dixisse, nonnulli arbitrãtur, Matthiolus Dentariam minorem: mihi Dentaria πενταφύλλος prima à foliorum uni pediculo inhærentium numero, non ineptè fortasse dici posse videtur: quemadmodum nec sequens Dentaria πενταφύλλος altera. Octavam similiter, si quis à foliorum numero quæ in eodem pediculo nascuntur ἑπταφύλλον nominaverit, non errabit, meo judicio. *Nomina.* *Coralloid. Cordi altera.* *Dentaria minor Matth.*

SEPTIMAE, & Octauæ meminit Iosias Simlerus ad finem Commentarij de Alpibus, his verbis. Wilder Senff/ herba ejus nominis duarum specierum reperitur. Priot uno pediculo septena habet folia, supremo caule multos flores purpureos & partim albos [*albos ego duntaxat conspexi*] post quos cornicula subnascuntur semen continentia minutum [*non satis exactè observasse videtur, nam Hesperidis semini dispar non est*] compressum: radix subest alba, alabastri modo splendens, squamea. Altera quinque folia habet uno pediculo, [*florem qui Hesperidis purpura scente flore, vel Lunariæ græcæ inodoræ est, non vidisse existimo*] aliàs superiori non dissimilis: tota substantia utriusque acris est, sinapi æmulans, aut raphanum. Ad cubiti altitudinem crescunt, umbrosa loca amant & latices, primo Vere statim emergunt. Aliqui Pulmonariam hanc vocant.

Hæc Simlerus, ea Gesnero, Ioanni Fabricio, & Benedicto Aretio, veteri meo amico, accepta referens.

CETERVM nullas istarum Plantarum, quæ hoc capite descriptæ sunt, facultates comperi, præter eas, quas Viennenses mulierculæ Quarto generi attribuunt, nempe, quòd ejus radicis decoctum, pueris tormina patientibus propinatum, utile esse credant, unde nomen ab illis plantæ inditum: & quas Matthiolus Dentariæ pentaphyllo adscribit Commentatijs in Dioscoridem lib. IIII. cap. de Symphito, nempe in potionibus ad enterocelas, internáque vulnera, præsertim ad ea quæ in thoracis cavitatem penetrarunt, radices prodesse. *Facultates.*

PLVMBAGO quorundam. CAP. XXIII.

MVLTOS ab una radice caules emittit cubitales, aut ampliores, plurimis ab infimâ parte, ad summum usque, ramis lentis & sequacibus divisos: folia habet Lepidij, minora, Isatidis ferè, viridia, succulenta, acerrimi gustus, & urentis facultatis: flores in summis ramulis confertos, membranaceo, & hispido glutinéque quodam obsito calículo inclusos, quinque foliolis constantes, ex purpurâ cæruleos: semen nigrum, exiguo avenæ deglubatæ grano *Plumbago.*

Plumbago quorundam.

Natalis.

Lepidium Antonii Nebrissensis. Molybdæna.

Draba 1. vulgaris.

grano simile: radicem albam, longam, digitalis crassitudinis, unicam, in novellâ (qualem hîc exhibemus) plantâ: sed, ubi adolevit, multifidam, longè latéque sese spargentem, atque ad ipsum, unde propagines istę dependent, caput, novos caules sæpenumero proferentem.

Provenit plerisque Hispaniæ & Lusitaniæ locis calidioribus, jùxta vias: varijs item Galliç Narbonensis, & ejus quam vocát Provinciæ, observabam. Serius autem floret: in Belgicâ certè, rarò admodùm, & non nisi Septembri: eáque de causâ, tametsi floreat, semen ad maturitatem nunquâ istic pervenire potest. Viennæ autem de unâ atque alterâ, quam semine natam alebam, plantâ (cùm æstas fervida) maturum colligere memini.

ANTONIVS Nebrissensis hanc plátam Lepidium vocavit. Sunt qui Molybdænam, hoc est, Plumbaginem Plinij putent: vulgo Herba S. Antonij dicitur. Mompellianis meo tempore Dentilaria appellábatur, quòd dentium dolori mederi crederetur, etiam manu retenta. Granatenses vulgò *Belesa* vocant.

PLINIO, Molybdena commanducata, si oculus subinde elingatur, vel (ut alij malunt) liniatur, plumbum (quod est genus vitij) ex oculo tollitur.

DRABA. CAP. XXIIII.

SATIS vulgaris notitiæ est Draba, & ab alijs etiam descripta: quia tamen in Austriâ valde frequentem observabam, nó potui ejus historiam alijs cógeneribus stirpibus non adijcere, præsertim cùm duæ aliæ stirpes sese mihi obtulerint, sub ejus classem, meâ opinione, referendæ.

I. *Draba vulgaris.*

Natalis.

II. *Draba altera.*

PEDALES igitur habet Draba caules, striatos, tenues, firmos, quos inæquali ordine ambiunt uncialia folia, in ambitu dentata, circa pediculum latiora, ex viridi cineracea, gustu acriusculo: quæ autem secúdùm radicem nascuntur, frequentia sunt & majora: supremi caules in multos ramulos æqualis lõgitudinis divisi, & flosculis quatuor albis foliolis constantibus onusti, sambuci umbellam quodammodo referunt: floribus succedunt exigua capitula, turgidula, & veluti duobus utriculis constantia, mucrone, qui eos separat, prominente: in singulis utriculis unicum semẽ continetur: radix candicans, tenuis, longè latéque serpit, & quibusdam fibris prædita est.

Nulli ferè agrorũ margines circa Viennam, totáque adeò inferiore Austriâ, hac plantâ non sunt obsiti, quę subinde in ipsa etiam arva latè irrepit. Floret Maio & Junij initio, semen sub Junij finem maturum est. Memini etiam hãc plantam legere in insula illa quam facit Rhodanus in duo cornua divisus inter D. Ægidij phanum & Arelatem, dum Massiliam proficiscerer.

MVLTOS ex eadem radice ramulos humi fusos, profert Prior illa planta Drabæ generibus adnumeranda, qui terrâ obruti, aut sub illâ sese condentes, atque etiam summâ tellure, serpente

Draba II.

Draba III.

serpentes, subinde fibras agunt: ij deinde summo capite numerosa folia producunt villosa, Drabæ foliis formâ & colore similia, sed minora, nonnihil in ambitu dentata, subacidi initio gustus, deinde acris: ex horum medio cauliculi exeunt palmares, nonnumquam majores, recti, teretes, virentes, hirsuti, aliquot minoribus foliis latiore basi eos amplectentibus donati: flores in extremis cauliculis spicæ in speciem nascentes, quatuor albis foliolis constant, quibus decidentibus, planæ oblongæque, ut in Sinapi, succrescunt siliquæ, duplici serie, pusillum, rufum semen continentes: radix candida fibrosáque est, ex quâ, ad cauliculorum exortum, alij enascuntur ramuli, similibus foliis præditi, in latera sese diffundentes.

Invenitur in Tauro monte: memini & Ferrariâ in Belgicam nobis missam ab Alphonso Pancio, Leucoij montani nomine. Floret maturiùs superiore, nempe Aprili. *Natales. Leucoium montanum.*

FREQVENTIBVS etiam ramulis, prædita est Altera, ex eadem radice prodeuntibus, tenuibus, dnide in caput extuberantibus, ex quo aliquot folia quasi in orbem disposita prodeunt, crassa, succi plena, atrâ viriditate splendentia, Auriculæ ursi Quartæ (quæ flore est carnei coloris) foliis magnitudine & forma fermè respondentia, sed nonnihil in lateribus dentata, acri gustu, & illico linguam vellicante: ex horum medio pedalis aut major exit caulis, gracilis, quem per intervalla ambiunt & amplectuntur folia superioribus minora, & ad petiolum latiora: flores spicæ instar supremum caulem ambiunt, ut in Prionre, & quatuor albis foliolis constant: quibus succedunt teretia & oblonga cornicula, duplici ordine, rufum, pusillum, & planum semen continentia: radix tenuis & repens latè sese diffundit, & novas plantas singulis annis producit, viuax, & totâ hieme virens. *III. Draba tertia succulenta fol.*

Crescit in declivi montis Herrnalben, supra Zeehof, villam Cœnobij Gamingensis: ubi sero floret: at in hortos translata, maturiùs, cum præcedente, nonnumquam etiam ante hiemem. Ea forsitan est, quam Lobelius in Appendice exhibet pag. 463. *Natales.*

HIS adijciendum est genus illud Drabæ minus, quod multa promit, à summo radicis capite, foliola, longis pediculis nixa, aliquantulum anguloſa, villis quibusdam obsita, inter quæ gracilis exilit cauliculus, palmaris, paucis foliolis longioribus præditus, qui à medio ferè ad summum, orbicularibus capitellis onustus est, membranulâ in binas partes divisis, semen exile, fuscum, continentibus: radix, pro plantæ exilitate, satis crassa, pauciſſimis fibris donata: vivax, ut arbitror, nam præcedentis anni cauliculum adhuc retinebat ea planta, quam Gulielmus de Mera Medicus, in itinere observatam, & inter chartas repositam, floribus tamen carentem, mihi Francofurti donabat anno M.D.XCIII. *Draba minor.*

Nomina. GRAECIS ἀραβὶς καὶ δραβὶ: Latinis Arabis & Draba dicitur: nomen vulgare nullum novi: Sunt tamen qui Germanis Turckiſch kreſſ dici ſcribunt.

Facultates. COQVITVR Draba cum Priſana, ad pituitoſa pectoris vitia. Semen aridum, pro pipere obſonijs miſceri, ſcribit Dioſcorides.

TVRRITA. CAP. XXV.

IIS congener videtur Planta illa, quæ vulgo, apud eos qui Stirpium cognitione & ſtudio delectantur, Turritæ nomen obtinet, ab extremorum caulium formâ, qui in metæ aut pyramidis effigiem deſinunt. Ejus autem bina obſervabam genera.

Turrita vulgatior. Turrita major, Plateau.

1. *Turrita vulgatior.* HABET verò Prima, quæ & frequentior, & vulgatior, conferta circa radicem folia, binas uncias longa, ſucculenta, hirta, & aſpera, ſaturatiore colore viridi prædita: inter quæ pedales, aliquando etiam cubitales promit caules, quos inordinata ambiunt folia, circa pediculum latiora, deinde in mucronem deſinentia, ſucculenta & hirſuta: ſummo caule confertim naſcuntur multi exigui flores, quatuor foliolis albis conſtantes: quibus diſcuſſis, alij apparent, caulis faſtigio ſenſim, veluti in metæ formam, ſeſe attollente, ut tandem frequentibus longiuſculis corniculis cinctum conſpiciatur, quæ puſillum, rufum, acre ſemen continent: radix illi alba, multis fibris prædita, quam tamen vivacem eſſe non puto.

Natales. Sponte provenit, in pleriſque Auſtriæ collibus lapidoſis & ſalebroſis. Floret Maio, ſemen maturum eſt Iunio.

II. *Turrita major.* MVLTA etiam promit Altera ſecundum radicem folia, Prioris foliis majora, in ambitu nonnihil criſpa & ſinuoſa, minus tamen aſpera, & colore dilutius virente: inter quæ caulem promit, interdum plures, bicubitales ut plurimùm, in aliquot ramos diviſos, per quos inordinata naſcuntur folia, valde latâ ſede eos complectentia, foliorum Braſſicæ campeſtris (de quâ proximè ſequente capite) propè inſtar: ſummo caule multos ſimiliter fert flores, ſuperioris floribus paullo majores, quatuor etiam foliis conſtantes, coloris ex albo interdum pallentis & ὠχρολεύκου, aliquando omnino nivei: quos ſubſequuntur conferta, ut in priore, longa cornicula, ſemine altero aliquantulum craſſiore, plena: radix eſt alba, prioris radice craſſior & dúrior, pauciorib usque fibris donata, nec vivax: nam altero plerumque à ſatione anno, caules prolato ſemine exareſcunt, & tota planta perit.

Natales. Rarius invenitur priore, & umbrâ magis delectari videtur, quare facilius in cæduis ſilvis, quàm apertis collibus (quibus prior gaudet) naſcitur. Floret Aprili & Maio. Huic valde ſimilis (niſi eadem ſit) nata Iacobo Plateau, ſemine neſcio unde accepto. Illius ad me

Brassica campestris I.

Cardamine alpina 1. trifolia.

icônem etiam cum varijs alijs mittebat.

NON videtur absimilis Brassicæ virgatæ Cordi, Histor. plant. 1. cap. XXXI. *Brassica virgata Corda.*

BRASSICA CAMPESTRIS. CAP. XXVI.

PEDALES habet hæc Planta caules, candicantes, rotundos, aliquot ramis præditos, folia, ex intervallis, Perfoliatæ foliis non valde dissimilia, albicantia, & colore ferè Brassicæ usualis, caulem sic amplectentia, ut tenellæ plantę ad Perfoliatam plurimùm accedant, gustu fervido: ramuli è lateribus prodeuntes, sustinent aliquot flores albos, Brassicæ floribus similes, deinde cornicula longa, quadrangula, in quibus continetur semen Brassicæ sémine minus, ex rufo fuscum. I. *Brassica campestris albo flore.*

ALIVD ejus genus est firmioribus virgis, nec adeo ramosis, cujus folia in summo aliquantulum serrata, reliquis notis à Prioris foliis non differunt, & fervido etiam sunt gustu: flores Prioris floribus similes, majores tamen; Leucoij aut Hesperidis floribus magnitudine pares, colore autem Lunariæ græcæ flori, purpureo videlicet: cornicula lucœdentia prioribus similia & simile semen continentia. Radix tàm in hoc quàm in alio, licet dura fibrisque quibusdam prædita sit, vivax tamen non est, sed prolato semine perire solet. II. *Brassica campestris purpureoflore.*

Frequens est utrumq. genus Murciano regno, ad Eliocrotam urbem, vulgo Lorca dictam, in arvis & secúdum vias: ubi Martio florebat. Sed & primum genus sponte crescens observabam magnâ copiâ, in arvis Viennense agro, Maio florens. *Natales.*

BRASSICAM campestrem hanc plantam nuncupavi, tum quia in agris & campestribus nascentem conspiciebam, tum quia, apud quos nascitur Murciani, Collejon appellabant, id est Brassiculam. Cordus primam speciē non ignoravit; nam Brassicam agrestem vocat, quam verisimile est apud suos in agris sponte nascentem observasse, propterea agrestis nomen indidisse: non desunt qui Brassicam semine quadrangulo vocent, ineptè: à corniculo potius, in quo semen, nam semen quadrāgulum non est. *Nomina.*

Hujus plantæ acrimonia, proximè ad Brassicæ facultates accedere indicio est, & illâ valentiorem forsitan esse.

CARDAMINE ALPINA. CAP. XXVII.

PRAETER Cardamines Vulgaris genera, quę in Pannoniâ, Austriâ, vicinisque regionibus, non minus sunt obvia, quàm in reliquis Provincijs quas ante peragraverim: aliquot non vulgaria etiam observabam, quæ silentio minime premenda duxi.

VNVM, nigricantibus ex purpurâ ramulis per terram serpit, in quibus, oblongo ejusdem coloris pediculo, terna perpetuo folia innituntur, circa pediculum angustiora, per oras latiora & quasi orbiculata, in ambitu nonnihil crenata, initio tenella & viridia, deinde dura, nigricantia, acidulo primum gustu, postea acri: I. *Cardamine alpina trifolia.*

caulículi

caulículi teretes inter folia erumpunt ex purpura nigricantes, palmares, nullis aut rariſſimis (quæ terna etiam eidem pediculo inhærent) foliis prædíti: flores extremis ramis inſident candidi, quatuor foliolis conſtantes, Cardamines pratenſis, quam Fuchſius Iberidem nuncupavit, floribus perſimiles; his ſuccedunt toroſæ & oblongæ ſiliquæ, ſive cornicula, Dentariarum corniculis penè ſimilia, ſed minora, ſemine etiam ſimili, licet minore, plena: radix ſummâ tellure ſerpit, & ſubinde parvas candidáſque fibras agit, ſic ut facilè ramulis terrâ obrutis pangi poſſit.

Natalis. Invenitur in ſilvoſis montibus, nudo ſolo potiùs quàm herboſo, ad Abietum & prælatarum arborũ radices, totâ hieme etiam virens. Floret Iunij initio, in cultis verò, etiã Aprili.

II. *Cardamine alpina media.* ALTERVM, habet folia elegantiſſimo ordine in orbem diſpoſita, duarum ferè unciarum longitudine, profundioribus crenis inciſa, & laciniata, ut Siſymbrij cardamines, ſive Naſturtij aquatici vulgo vocati, folia, hirſuta & aſpera, ſupernè veluti cinereo colore aſperſa, infernè autem viridiora, guſtu initio aliquantulum acido, deinde acriuſculo: ex quorum medio prodit caulículus dodrantalis, tenuis, albos floſculos in ſummis ramulis ferens: deinde cornicula teretia, parva, ſemen obſervare non licuit: radix longiuſcula eſt, alba, quibuſdam fibris capillata.

Natalis. Naſcitur in Stiriæ inferioris ſcopulis ad Cœnobium Neuberg, quod Alpium ejus Provinciæ jugo ipſi imminenti nomen impoſuit. Florebat Auguſto.

Cardamine alpina III. minima.

Cardamine altera ſimplici flore.

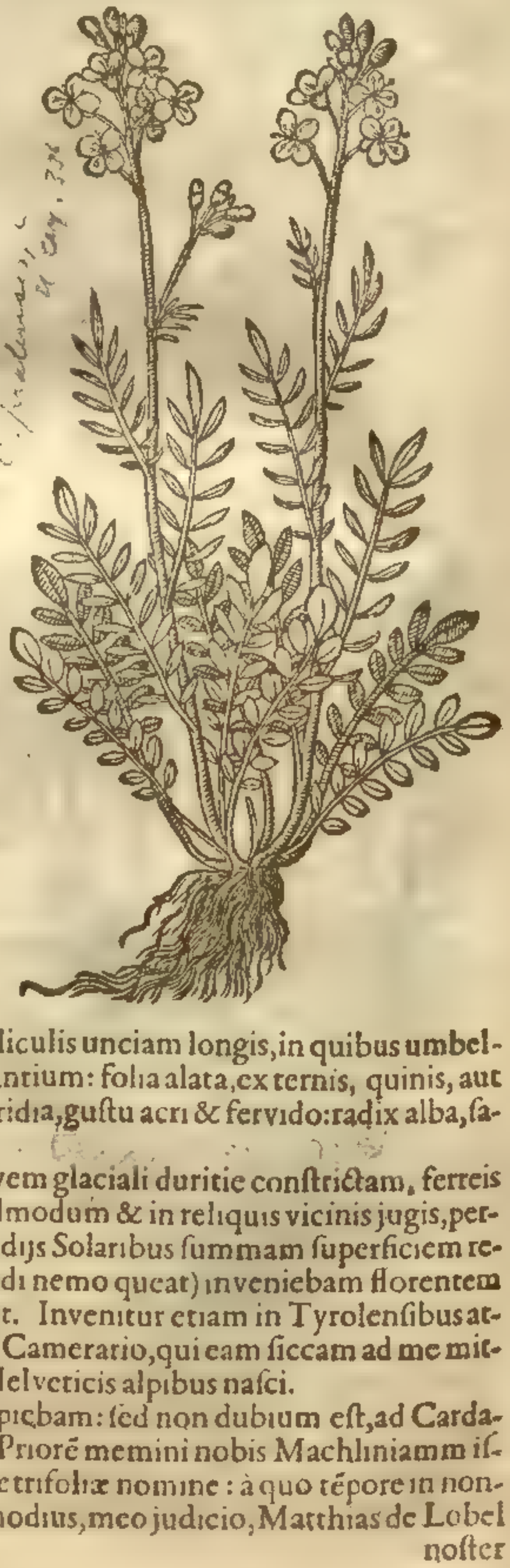

III. *Cardamine alpina minima.* MINIMA & tenerrima eſt Tertij plantula, caulículis unciam longis, in quibus umbella floſculorum candidorum, quatuor foliolis conſtantium: folia alata, ex ternis, quinis, aut ſeptenis foliolis uni coſtæ adhærentibus conflata, viridia, guſtu acri & fervido: radix alba, ſatis longa, quibuſdam fibris capillata eſt.

Natalis. In ipſis ſcopulis ſummi jugi Sneberg, dum per nivem glaciali duritie conſtrictam, ferreis uncis ad pedes alligatis delabor (iſtic enim, quemadmodum & in reliquis vicinis jugis, perpetuæ ſunt nives à multis ſeculis collectæ, eæque, radijs Solaribus ſummam ſuperficiem reſolventibus, adeò lubricæ, ut ſine uncis per eas ingredi nemo queat) inveniebam florentem Auguſto, ubi nives jam primùm diſſolvi incipiebant. Invenitur etiam in Tyrolenſibus atque Saltzburgenſibus montibus, teſte D. Ioachimo Camerario, qui eam ſiccam ad me mittebat. Ex C. V. Geſneri Epiſtolis apparet etiam in Helveticis alpibus naſci.

VVLGARE nullum nomen iſtarũ plantarum accipiebam: ſed non dubium eſt, ad Cardamines ſive Siſymbrij alterius genera referẽdas eſſe. Priorẽ memini nobis Machliniam miſſam ante multos annos ab Alfonſo Pantio, Saniculæ trifoliæ nomine: à quo tẽpore in nonnullis Belgicis hortis perdurare arbitror. Eam commodius, meo judicio, Matthias de Lobel

Sanicula trifolia.

noſter

noſter inter Cardamines recenſuit, trifoliámque cognominavit. Tertiam Geſnerus, quantum ex ipſius verbis colligere licet, in Epiſtolis Naſturtiolum appellat. *Naſturtiolum.*

CETERVM plantam illam Cardamines, ſive Siſymbrij alterius Dioſcoridis æmulam, paſſim uliginoſis locis & humidioribus pratis, interdum etiam hortis fructiferâ arbore conſitis naſcentem, quam Fuchſius Iberidem arbitratus eſt, prato quodam ſicciore, nonnullis tamen depreſſioribus locis humente, colligere memini floribus multiplici glomeratáque foliorum ſerie conſtantibus onuſtam, anno M. D. LXXIII. Maio menſe, trimeſtri videlicet ante quàm Belgicâ excederem Viennam Auſtriæ profecturus.

Cardamine altera pleno flore. Plantula Cardamines alterius æmula.

Similem nunc in Belgicis hortis à diligentioribus rei herbariæ cultoribus ali, me monebat ante biennium Iacobus Plateau, qui ejus etiam iconem manu proprià delineatam ad me mittebat Francofurtum. Eam poſtea in ligneâ tabellâ exprimi, & ſculpi curabam, ut cum vulgaris, quæ ſimplici eſt flore, icone hoc capite infererem. *Cardamine vulg. pleno flore.*

OBSERVABATVR porrò à me alia plantula in Etſcheriano jugo ſcopulis inhærens, quam apud me conſtitui in quam claſſem referenda: ne tamen nullum locum in his Commentarijs obtineret, huic interea capiti adjiciendam cenſuimus.

Sena verò aut ſeptena, humi ſecundùm radicem expanſa, habet illa foliola, Bellidis foliis non diſſimilia, teneriora tamen, & levi acrimoniâ prædita: è quorum medio, tenellus & gracilis prodit cauliculus, raris foliolis ſeptus, palmaris aut paulò altior, in cujus ſummo ſeni aut ſepteni erant floſculi, quatuor albis foliolis conſtantes; in quibuſdam plantulis totidem ſine flore ſiliquæ ſive cornicula ſatismagna pro plantulæ ratione, duplici ſerie, quemadmodum in Cardamines alterius & ſimilium corniculis, ſemen continentia exiguum, planum, rufeſcens, nonnullâ acrimoniâ præditum: radix ſummâ tellure ſerpens, nova germina ſubindè profert. *Sinapi pumilum alpinũ.*

NASTVRTIVM SILVESTRE Valentinum. CAP. XXVIII.

VNICO hæc planta aſſurgit caule, ſed ſtatim àradice, ſupra ſolum, multis alis diviſo, hirſuto & aſpero, virente, rotundo, pedalis longitudinis; inferna folia qualia ſint, pronuntiare non poſſum, quia jam in ſemen magna ex parte evaſerat planta cùm obſervabam: quæ tamen ſub alis cauli inhærebant, tenuia erant & multifida, Naſturtij vulgaris, & legitimi, folio- *Naſturtium ſil Valentinum.*

Nasturtium silvestre Valentinum.

mi, foliorum parè æmula, tenuiora tamen & viridia, acri gustu, ut Nasturtium: extremis ramis ferè multos, spicæ in speciem, congestos flosculos, quatuor foliolis pallescentibus constantes, in quibus totidē stamina, quibus evanescentibus, succedunt siliquulæ breves duabus valvulis sive utriculis constantes cum singulâ prominente, non quidem sursum erectæ, ut reliquarum congenerum, sed deorsum inflexæ, in quibus Nasturtij æmulum semen: radix est singularis, candicans, satis crassa, nō tamen vivax, sed quæ singulis annis perit.

Eodem locō, eodémque tempore, nempe Martio, florentem hanc plantam & semine jam plenam inveniebam, quo Alysson Galeni, Valentino videlicet regno: & quia pleraque notas cum Nasturtio communes habere conspiciebam, Nasturtij nomen indidi: cui (quantum ex gustu judicare licet) persimiles facultates habet.

HVIVS, meâ sententiâ, nomen immutare non debuerat Lobelius, qui ipsam stirpē nunquam conspexit: nam plantis mihi antea ignotis & primùm observatis, festinanter, & tumultuario quodammodo impetu nomina dare non soleo, sed priùs omnes illarum notas & reliqua necessaria maturè perpēdo, ante quàm aliquam stirpem certo nomine donare adgrediar, ut facilè animadvertent, quotquot meas lucubrationes diligenter & sedato animo legent: malo enim interdum ipsas plantas ἀνωνύμους relinquere (ut mihi adhuc usu venit in his Commentarijs) cùm in commodo nomine applicando mihi ipse non satisfacio, quàm temerè nomen aliquod, naturæ plantæ nō satis respondens, donare. Sed quam quæso majorem affinitatem habet hæc planta cum Erucâ, quàm cum Nasturtio? Si quis utramque stirpem sano judicio conferet, inveniet profectò me, non sine probabili causa, Nasturtij silvestris nomen hujic plantæ dedisse.

Thlaspi montanum 1.

Thlaspi genus multiplex.

1. Thlaspi montanum pelatum.

THLASPI MONTANVM. CAP. XXIX.

EX illarum numero est hæc Planta, in quarum generibus maxima varietas conspicitur, ut ex eorum Lucubrationibus colligere licet, qui Stirpium Historias scripserunt: Ejus etiam quædam genera observabam, in Pannoniâ, viciníque regionibus, nusquá alibi mihi conspecta.

PEDALI assurgit primum genus caule, nonnunquam altiore, gracili, firmo, foliis pænè Brassicæ campestris, ipsum amplectentibus, minoribus tamen, mollioribus, supernè virentibus, infernè candicantibus, odore propemodum allij, quali sunt etiam ea quæ statim à radice prodeunt: flos in extremis ramulis nascitur copiosus, albus, quatuor foliolis constans, odoris expers: quo decidente, latæ, planæque propendent siliquæ, sive thecæ, non bifidæ, ut in alijs Thlaspi generibus, sed circinatę ferè rotundiratis, & in orbem, peltæ instar, efformatæ, uni-

Thlaspi montanum II.

Thlaspi III. pumilum.

tæ, unicum in ipso centro continentes semen, flavescens, gustu amaro & acri: radix alba, fibrosa, tenuis, summâ interdum tellure serpit, & nova ad latus germina profert.

Invenitur umbrosis locis ad arcem Stichenstain, & quâ iter est ex eâ arce ad Sneberg, nusquam alibi mihi observatum: nunc verò meâ operâ, missis Viennâ ejus Plantis & seminе ad amicos, Belgicis & Anglicis hortis inquilinum factum. Floret Iunio, semen Iulio & Augusto ad maturitatem pervenit. *Natales.*

Illius iconem in Belgicâ expressam, vel ex plantâ eò missa, aut semine istic natâ, tametsi non adeò feliciter, ut necesse erat, retinere libuit & hîc inserere, ne Typographum nimijs expensis gravaremus.

II. *Thlaspi Badense.*

NVMEROSA sunt Secundo folia, humi strata, parva, crassa & succulenta, saturâ viriditate nitentia, quasique cęsij coloris, Globulariæ, quam Anguillara Aphyllantem appellat, foliis proxima, cuspide orbiculatâ, acri gustu: caules plures, rotundi, pedales, aut etiam minores, paulo brevioribus & magis virẽtibus foliis stipati: onusti verò albis floribus ex quatuor foliolis compositis: quibus marcidis succedunt compressæ thecæ, Thlaspi vulgaris vasculis similes, in quibus semen subrufum, Thlaspi Cretici semini par, nisi minus esset: radix candicans, fibrosa, lateribus in propagines sese explicat, & diffundit.

Provenit in declivi montis illius glabri, qui urbi Badensi (in qua calidârũ aquarum sunt scaturigines) imminet, quarto à Viennâ miliari. Floret Aprili, semen fert Maio & Iunio. *Natales.*

III. *Thlaspi montanum minus.*

ALIQVOT habet Tertium foliola, per terram sparsa, Brassicæ campestris foliorum formam & colorem pænè imitantia, sed longè minora, quæ verò per caulem sparguntur, qui singularis est, & palmaris altitudinis, rarò major, rara sunt, latieréque pediculo ipsum quodammodo amplectuntur, Brassicæ campestris foliorum instar, & gustu aliquantulum acri: flores pusilli, albi, quatuor foliolis constantes, summis cauliculis insident, quos subsequuntur compressa vascula, ijs quæ in Cretico Thlaspi conspiciuntur similia, superiore parte fissa, duobus utriculis planis prædita, in quorum singulis bina aut terna granula flavescentia, acris saporis.

Crescit in petris, & siccis quibusdam, umbrosis tamen, Austriæ collibus. Floret Aprili, semen Maio maturum. *Natales.*

VVLGARE nomen an obtinuerint apud illius Regionis incolas, & porrò in medicum usum apud eosdem receptæ sint, non intellexi.

MEMINI olim in Allobrogibus, cùm per Helvetios mihi esset iter in Germaniam

Thlaspi

Thlaſpi IIII. parvum odorato flore.

Thlaſpi incanum Machlinienſe.

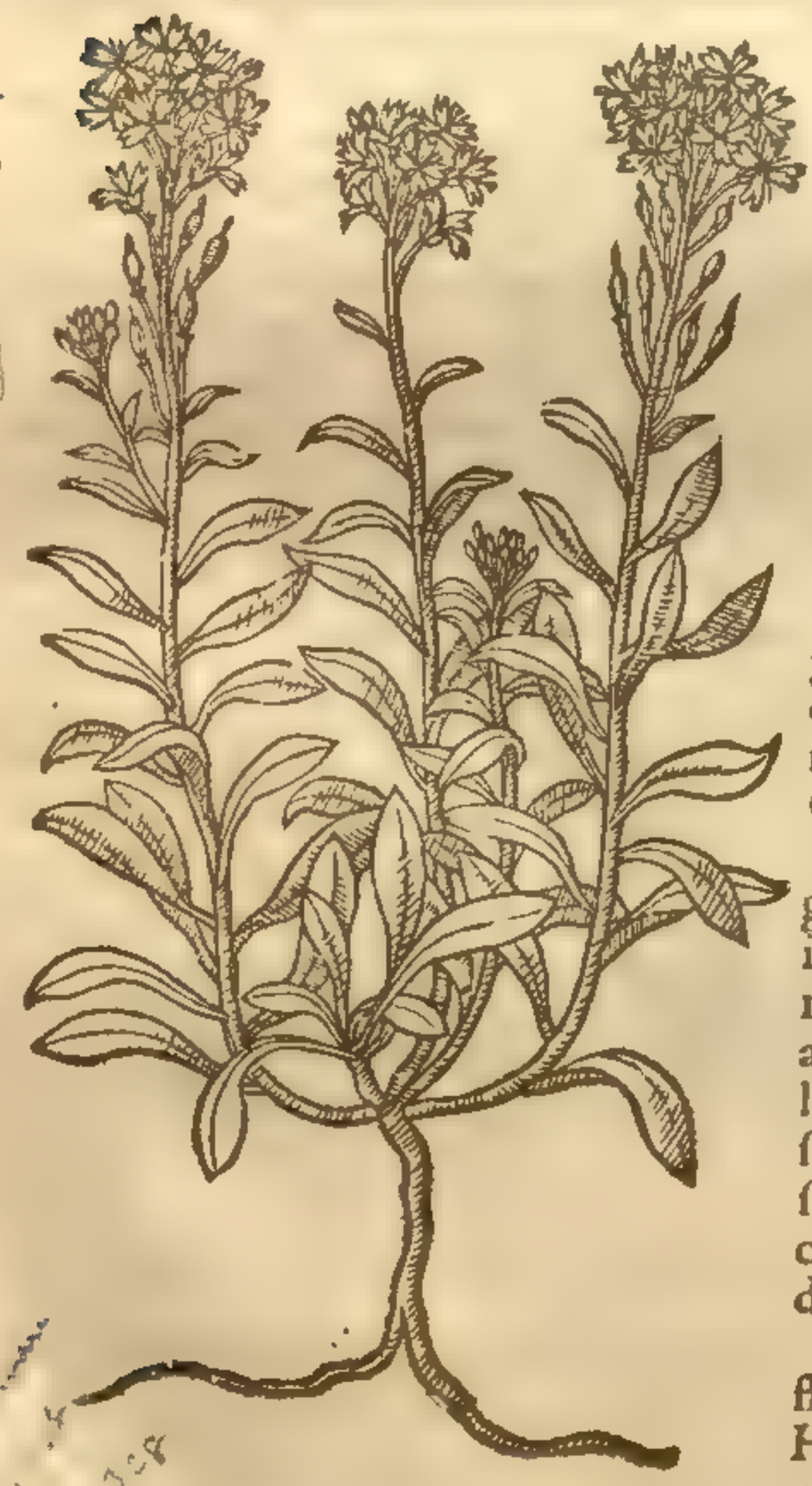

IIII. *Thlaſpi Alobrogic Cretopar. alto flore.*

V. *Thlaſpi parvum albo flo. odorato.*

VI. *Thlaſpi Hiſpanic candido flo.*

Nomina.

Thlaſpi V. Hiſpanic. albo flore.

Thlaſpi genus invenire, Cretico valde ſimile, cujus tamen flores nõ eſſent purpurei, ſed omnino nivei: foliorum tamen acrimoniâ, Cretico reſpondens.

SED & Thlaſpi bina genera Iacobo Plateau ſemine nata, ut ipſe ante biennium ad me ſcribebat, & utriuſque iconem ad me mittebat.

VNVM humile, ſingularibus virgis aſſurgit, rotũdis, in plures ramos diviſis, per quos, ut per caulem, ſparſa erant anguſta & extremo mucrone ſerrata folia, Cretici foliorũ æmula, acri guſtu prædita: ſummo caule & extimis ramis, naſcebantur veluti quædam in unũ caput congeſtæ umbellę florum niveorum, odoratorum, quibus ſucceſſerunt thecæ Cretici Thlaſpi vaſculis ſimiles, in quibus ſemen: radix etiam Cretici inſtar, non vivax.

ALTERVM ſtatim à radice multas emittit virgas inęquales, frequentibus ramis donatas: folia illius anguſta, mucronata, nullo ſervato ordine, caulem & ramos ambiunt, ſatis manifeſtæ acrimoniæ: extremi rami multos albos floſculos in caput congeſtos ferunt, quibus excuſſis, ſubſequuntur planæ thecæ in ſpicæ ſpecie naſcentes, ſuperioribus ſimiles, duobus utriculis conſtantes, in quibus ſemen: radix craſſiuſcula, dura, non vivax.

Prioris iconi adſcriptũ erat, Thlaſpi parvum flore niveo, odorato: Alterius autem, Thlaſpi Hiſpanicum flore cãdido: quod, an affinitatem aliquam habeat cum Thlaſpi fruticoſo altero

Lobelij,

Thlaſpi clypeatum.

Alyſſum minimum.

Lobelij, ex iconibus judicium ferre nequeo: ejus tamen quam expreſſam hîc damus icon, vaſcula bifurca habet, qualia ferè in Cretico: fruticoſi verò, ſimplicia ſunt & mucronata.

NASCITVR etiam pleriſque Auſtrię & Moraviæ locis, ſecus viàs & agrorum margines, gramineiſque incultis locis, non minus quàm in Belgicâ, Thlaſpi genus illud quod nõnulli Machlinienſe cognominant, quia juxta Machliniam Belgicæ celebrem urbem, in quâ ſupremum omnium illarum Provinciarum Concilium, plurimum naſcatur publicâ viâ, quâ Antuerpiam itur. *Thlaſpi incano folio Machlienſe cognominat.*

Habet verò folia unciam longa, dimidiam lata (inæqualiter & inordinatè caulẽ amplectentia caulem pedalem aut ampliorem) cineracei coloris & acris ſaporis: caules in ramulos diviſi, extremis albos flores proferunt, quatuor bifidis folijs cõſtantes, in caput congeſtos & quaſi umbellatim naſcentes: quibus decuſſis, paulatim illa capita ſuccreſcunt & producuntur, vaſculáque oſtendunt mucronata, brevia, ſemen cõtinentia: radix albicans, fibris quibus prædita eſt, ſub terrâ latè ſerpit, Drabæ inſtar.

SVPRA Badenſes etiam Thermas viciníſque collibus, adeóq; totâ illâ Collium (montes enim appellare nõ poſſum, ſi ad alios longè celſiores in illis Provincijs cõferantur) catenâ, quæ deinde per Leytenberg & ſupra Mãderſtorf ad Danubiũ uſque verſus Orientem excurrit, copioſè naſcitur illud Thlaſpi genus, hirſutis & veluti circum eroſis folijs, quod in ſummis cauliculis & extimis ramulis, flores ex luteo palleſcentes profert, deinde bĩna vaſcula orbiculata, plana, clypei inſtar efformata, medio turgidula, in quibus ſemen, quale noſter Lobelius in Adverſarijs deſcribit. *Thlaſpi clypeatum.*

CETERVM Thlaſpi bilem per ſuperna & inferna purgat, acetabuli menſurâ potũ, Iſchiadicis in clyſtere infunditur, potum ſanguinem ducit, & interiores abſceſſus rumpit, menſes cit, &c. *Facultates.*

ALYSSVM MINIMVM. CAP. XXX.

THLASPI generibus quodãmodo congener eſſe videtur ea Plantula, de quâ hoc capite nobis inſtitutus eſt ſermo.

MVLTOS ex eadem radice (interdum unicum tantum) proferre ſolet illa caulicos, dodrante minores, tenues, magnâ ex parte purpuraſcentes, per quos ſine ullo ordine ſparſa ſunt numeroſa foliola, lini foliolis haud majora, incana, ſubacidi guſtus, ſed ſalivam quodãmodo cientis: ſummi ramuli, comâ floſculorum exornãtur, quinque perpuſillis luteolis foliolis conſtantium: ea coma paulatim deinde veluti in ſpicam explicatur, floribúſq; ſuccedunt orbiculatæ & compreſſæ quidem, ſed in medio turgentes peltulæ, ſive parmulæ, initio virides, deinde ſubflavæ, exiguum rufum ſemen continentes: radix candicat & fibroſa eſt, attamen annua. *Alyſſum minimum.*

Eruca peregrina.

Natalis.

NVSQVAM non crescit Viennensi agro, ad arvorum, vinetorúmq; margines, quibus à publica via separantur, quinetiam siccis & gramineis agris non modò Austrię sed etiam Moraviæ, & Pannoniæ. Floret toto Aprili, interdum etiam Maio.

AN nomẽ aliquod vulgare obtineat apud eos populos ubi nascitur, non intellexi: affinitatem autẽ habere videtur, cum eâ plantâ, quæ à vulgo Herbariorum, Dioscoridis Alysson esse creditur: aliud enim est Galeni Alysson, de quo libro superiore egimus.

ERVCA PEREGRINA. CAP. XXXI.

ALIQVOT caules ex unâ radice prodeuntes, habet hæc planta, sesquipedales interdũ, rotundos, graciles, & in his multa folia, oblonga, angusta, costâ prominente, incana, nõnihil in ambitu veluti circumrosa, acri gustu prædita, ut & quæ humi secundùm radicem fusa sunt, quæ plerũque ampliora sunt: flores in summis caulibus simul congestos, lúteos, quatuor folijs bifidis constantes, Erucæ sativæ floribus minores, Leucoij silvestris Tertio libro descripti floribus, magnitudine quidem respondentes, forma tamẽ dissimiles: ijs succedũt vascula seu folliculi subrotundi, tumentes, in binas partes divisi, prominente in extremo, mucrone, seu stilo, semen subrufum, acre, continentes: radix ad minimi digiti crassitudinem excrescit, candidâ, nonnullis fibris prædita.

Crescit quibusdam Castellæ locis incultis, & juxta vias: ubi Maio floret. Semine in Belgium misso nata, non nisi Iunio & Iulio.

SVNT qui, Leucoium semine rotundo, vulgo vocarint; alij Patavinum marinum Leucoion, ob aliquam, ut puto, quam ejus folia cum Leucoij folijs similitudinem habent. Sed mihi inter Erucæ genera potius referenda videtur. Vulgare nullũ nomen novi.

Androsace altera Matthioli.

Natalis.

Leucoium semine rot. Leucoiũ marin. Patavin.

Androsace altera Matthioli.

ANDROSACES ALTERA MATTHIOLI. CAP. XXXII.

ISTAM Plantam in Commentarios nostros inferre animus non erat, cùm à Matthiolo sit exhibita. Verùm cùm illius duntaxat iconem, & eam quidem non satis scitè expressam, nullâ ejus historiâ additâ evulgarit: eam describere non pigebit, ut rei herbariæ studiosi pleniorem ejus cognitionem consequi possint.

MVLTA sunt illi folia, humi expansa, foliorum Plantaginis æmula, sed minora, trinervia, colore ex viridi pallescente, in ambitu dentata, Ilicis foliorum ferè instar, mollia tamen, succulenta, gustu aliquantulum acri: inter quæ seni, interdũ plures assurgunt cauliculi, palmares, herbacei coloris, aliquando purpurascentes, nudi, aliquantulum villosi, qui summo fastigio, corollam sustinẽt, quinque, ut plurimum, orbiculatorum foliorum, nonnihil etiam dentatorum, & lanuginosorum, unde quini aut plures emergunt pedicelli, caliculum

caliculum ferentes herbaceum, lanuginosum, quinque etiam foliolis donatũ, sive in quinque lacinias desinẽtem, & in ejus meditullio, flosculum album, in quinque crenas sectum: bascula deinde tumescunt, & semen continent, inæquale, rufum, primulę veris semini non dispar, sed majus: capitella cum foliis prænansa, adstringentis initio gustus, paulò pòst amari & acris deprehenduntur: radix illi unica, tenuis, paucis tenuibus fibris capillata, non vivax: nam prolato semine tota planta perit.

HANC plantam pro Androsace alterâ exhibet Matthiolus, ab amico acceptam, qui ex Syriâ allatam referebat. Verùm non necesse erat illam tam procul petere, quandoquidem Austria in quâ vixit, abundè subministrasset: copiosè enim nascitur inter segetes circa Badenses thermas sæpiùs memoratas, atque adeò locis Viennensi urbi vicinis. Aprili floret, semen verò Maio & Iunio maturum est. *Natalis.*

NVLLVM vulgare nomen illius intellexi: negliguntur enim pleræque ejusmodi stirpes à rusticis, nisi earum aliquas vires exploratas habeant.

AN porrò hæc similes obtinere possit facultates quas Dioscorides suæ Androsaci tribuit, me fugit, & Medicis id discutiendum relinquo. Dioscorides autem Androsacen, drachmis duabus ex vino potam, hydropicis copiosam urinam ciere: eundem effectum præstare, & semen potum, & herbæ decoctum: præterea podagricis utiliter illini, scribit.

ATRIPLEX SILVESTRIS baccifera.

CAP. XXXIII.

ELEGANS est hæc Planta, à me quidem in Hispanijs non observata, sed ante biennium arida ad me missa Francofurtum, à Iacobo Plateau, cum icone ipsius manu delineatâ, cui paucas notas adscripserat, è quibus qualécunque illius historiâ concinnavimus.

ASSVRGVNT à singulari radice, paucis fibris præditâ (quæ vivax non videtur) terni aut quaterni caules, interdum unicus, statim à summo radicis capite divisus in aliquot ramos pedẽ aut circiter longos, inæquales, angulosos, in terram procumbẽtes, minoribus alijs ramis donatos, in quibus, ut & in majoribus, singularia alternis nascuntur folia, modò in unum latus, modò in alterum disposita, angulosa, qualia in Atriplicis quibusdã generibus, incana, ad quorum exortum, multi in unum caput congesti orbiculi, fructus mori rudimentum quodammodo referentes, qui, maturitate, rubellum colorem contrahentes, exiguum morum ementiuntur, atq. magnam toti plantæ addunt venustatem & gratiam: singuli autem illi orbiculi semen continent exiguum, rotundum, cineracei coloris, quale fere in Papavere ceratite, violaceum florem ferente. *Atriplex sil. baccifera.*

Qui mittebat, Hispanico semine ipsi natam adscribebat: quo autem tempore, flores & semen daret, nullam mẽtionem faciebat.

SIMILEM porrò plantam in Tyrolensi comitatu reperisse se affirmabat Doctiss. Vir Gulielmus à Mera Medicus, dum ex Italiâ rediens per eam regionem iter faceret anno MDXCIII. sub extremum Augustum, magis fruticantem, & suis fructibus onustam adeo elegantibus, ut ipsum etiam ad vescendum invitarent.

Sed mihi etiam Lugduni Batavorum natæ plantæ anno MDXCV. semine quod ex siccâ illâ plantâ, quam Francofurti accipiebam excusso, quę hiemem superantes, insequente anno valde luxuriantes frequentes cubitalesq; caules in multos ramos divisos protulerunt, plurimos fructus rubentes in unum caput congestos ad foliorum exortum nascentes habuerunt totâ fere æstate; denique sub Autumni initium contabuerunt.

RVTA MONTANA.

CAP. XXXIIII.

MONTANA, eademq; silvestris Ruta, non ea quam Dioscorides peculiari capite describit sed cujus, capite de Rutâ, mentionem facit, herba est multis foliis per terram stratis, multifidis, tenuissimeq; divisis, ex pallidâ viriditate cãdicãtibus gravissimi acerrimiq; odoris: ab radice, quæ longa est, candida, lignosa, & minimi interdum digiti crassitudine, bi- *Ruta montana.*

Ruta montana.

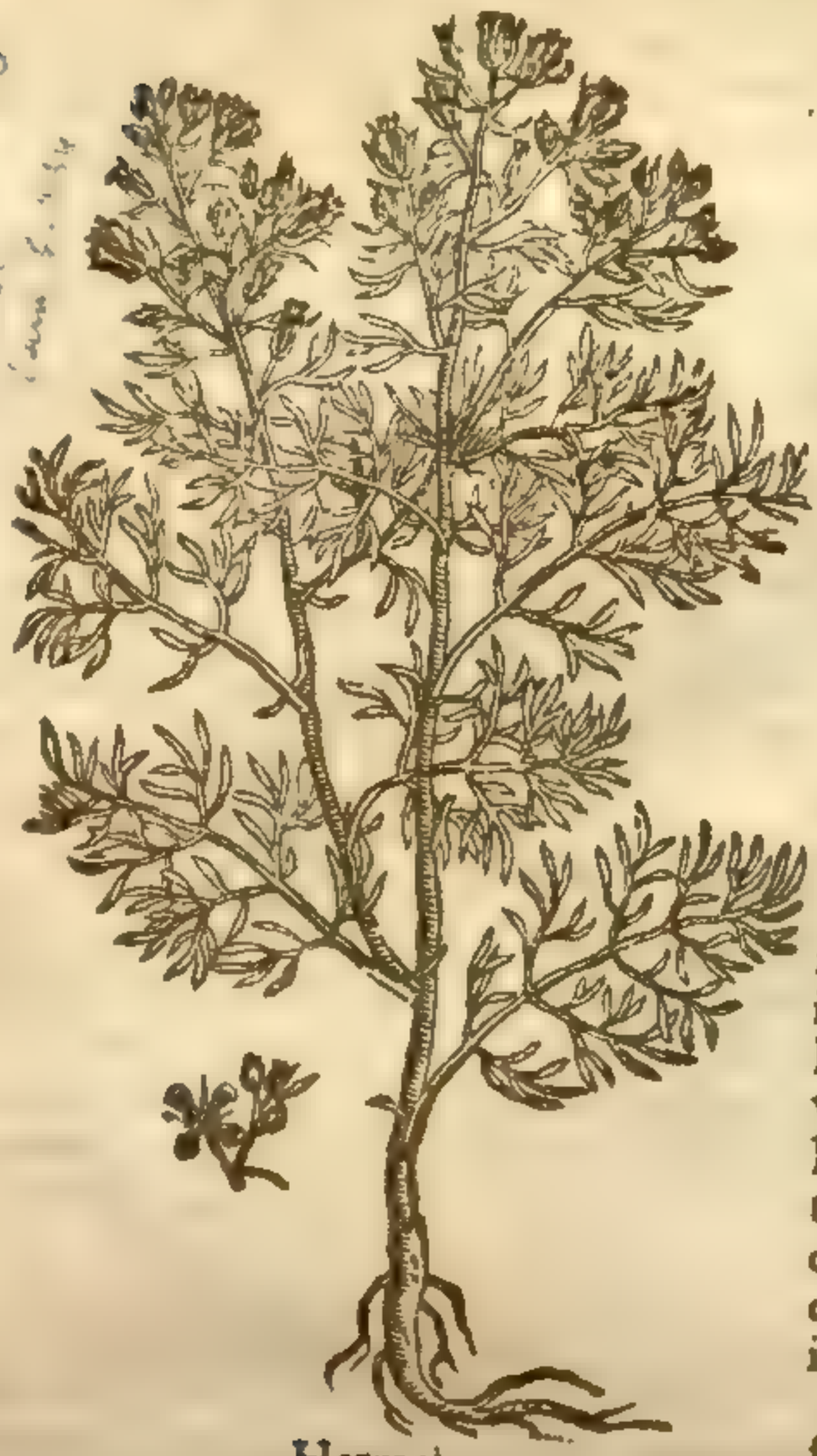

Natalem.

Harmala.

Ruta silvestris Cretica.

Nomina.

Facultates.

Harmala

nos aut ternos aliquando fert caules, in ternos aut quaternos ramulos sese superiore parte dividentes, qui florem sustinent, hortensi similem, minorem tamen, & ex luteo pallescentem: deinde capita quadrangula, in quibus semen continetur exile, nigrum, acre.

Tota planta gravissimi odoris est, tantæque acrimoniæ, ut per triplices chirothecas ad legentis manus penetrare, non semel expertus sim: & si quis, quâ eam decerpsit manu, faciem demulceat, ilico vehementẽ inflammationem excitat, quemadmodũ rectissimè scripsit Dioscorides. Memini sanè, dum Mompellij vivebam, Germanũ studiosum, qui in herbatione comitem se mihi adjunxerat, monere, ne eâ lectâ faciem tractaret: is quidem à facie abstinuit, sed cùm vehemens esset æstus, & versaremur loco aperto, à solaribus radijs valde illustrato, sterilique; & deserto, ubi nulla alia frondium copia, me non animadvertente, ramorum hujus rutæ teneriorum, manum plenam legit, capiti imponit, deinde petasum inducit, existimans hac ratione, Solis ardorẽ à capite arcere posse: verùm brevi sensit suo damno quænam esset Plátæ acrimonia. Nam & caput illi vehementer æstuare cepit, & ea partis frons, quæ sudore defluente tacta fuerat, tota veluti erysipelate corripi, excitatis multis rubentibus papulis, ut in urbẽ rediens, aptis remedijs fuerit curandus.

Siccis autem petrosisq; & Sole adustis locis sponte nascitur, cùm in Hispanijs, tùm Gallià Narbonensi, alijsq; fervidis regionibus. Floret Iunio & Iulio, Augusto semen maturum est. In Belgio aliquoties sata, altero tantùm à satione anno floruit, atq. serius, & cũ frigoris sit impatientissima, plerumq. prolatis floribus cõrabuit.

AB hac differre non videtur, quæ semine è Cretâ allato nata est amico, anno MDXCII. floruit sequente, nisi quod vegetior fuerit & magis luxurians, quia in culto loco nata: nã & folia valde tenuiter incisa, & gravis admodũ odoris, flores pallidi, quatuor foliolis cõstantes, capitum rudimenta (floruit enim sub Augusti finem) tetragona. Missum verò semen Rutæ silvestris nomine.

HANC Dioscorides πήγανον ὀρεινὸν ἢ ἄγριον vocat, id est Rutam mõtanam & agrestẽ, ejus verò radicem μῶλυ ὀρεινὸν, hoc est, Moly montanum: forte Ruta mas Pythagoræ apud Plinium. Hispani ab hortẽsi non discernunt, sed communi cum illâ nomine, *Ruda* appellant.

CIBIS damnatam refert Dioscor. etenim si copiosius edatur, interficere: cutem, dum colligitur, inflare, & rubore quodam inficere cum pruritu & vehementi inflammatione: in Antidota autem ejus semen commodè addi.

RVTA SILVES. HARMALA. CAP. XXXV.

FRVTICOSA hęc est plãta, multos ab unâ radice emittens caulículos, pluribus ramis donatos, pedales, ex viridi nigricantes: in quibus folia oblonga, densa, sive pinguia & carnosa, saturè virentia, multifida, Napelli tenuifolij (quem quidam Antitoram vocant) foliis non valde dissimilia, gustu lento, gũmoso, amaro, aliquãtulum tamen mordaci: flores in summis ramis candidi, quinque foliolis constantes, mul-

tes, multis in medio fibris luteis præditi: deinde capitula hortensis rutæ capitibus majora, molliora tamen quàm illa, & triangula, semine referta inæquali, anguloso, ex rufo nigrescente: radix dura est, minimi interdum digiti crassitudinem æquans, fibrosa, colore ex luteo pallescente. Tota autem planta graveolentis, atque adeò ingrati odoris est.

Plurima in Castellâ novâ, circa Madritium & Guadalajara, collibus & læto solo provenit. Floret Iulio & Augusto, semen Septembri maturum colligebam. Sed & florentem & semine prægnantem etiam Octobri istic reperiebam. In Belgica sata, aliquot nonnunquam annos perduravit, sed vix, aut rarò admodum ad florem pervenit, utpote quæ non secus ac superior, frigoris sit valde impatiens. Viennæ autem aliquot etiam annos semine natam alui, sæpissimè egregiè florentem, aliquando etiam deciduo flore trigona capita proferentem, quorum tamen inane esset semen. *Natalis.*

HANC etiam, πήγανον ἄγριον appellari, testis est Dioscorides: Cappadocibus autem μῶλυ, aliis ἅρμαλα, Syris *Besasa* dici: Latini Rutam silvestrem & Harmalam vocant. Castellani *Gamarsa*, & *Cogombrillos amargos*, id est, exiles Cucumeres amaros nuncupant. *Nomina.*

SEMEN cum melle, vino, croco, fœniculi succo, ac gallinaceo felle, teritur contra retusam oculorum aciem, referente Dioscoride.

BELLONIVS lib. II. Observationum cap. XXI. ait, arenosis circa Alexandriam Ægypti locis nasci, & apud Arabes, Ægyptios, Turcos vario in usu esse: præsertim verò hanc apud eos invaluisse consuetudinem, ut ejus fumo singulis diebus mane suffiantur, sibi persuadentes, noxios spiritus hac ratione abigi. Quæ adeò res illi herbæ, & ejus semini, tantam celebritatem peperit, ut nullæ sint adeò viles Institorum officinæ, quæ eam non habeant tamquam precio sum aliquod medicamentum.

SCORSONERA. CAP. XXXVI.

TRAGOPOGIS adnumerandas esse eas plantas, quas vulgò Scorsoneras appellant, nemo est, ut arbitror, in re herbariâ mediocriter versatus, qui dubitet, cùm totâ facie illis respondeant. In eo tantùm differre videtur, quod illorum radix minimè sit vivax: sed seminis partum subsequente hieme perire soleat: Scorsonera verò perenni sit radice, vel saltem multos annos (licet singulis florem & semen proferat) perdurare soleat. *Tragopogi & Scorsonera differentia.*

Ad hujus genera referendas esse existimo nonnullas stirpes, quas in Pannoniâ & Austriâ observabam.

Scorsonera major Hispanica I.

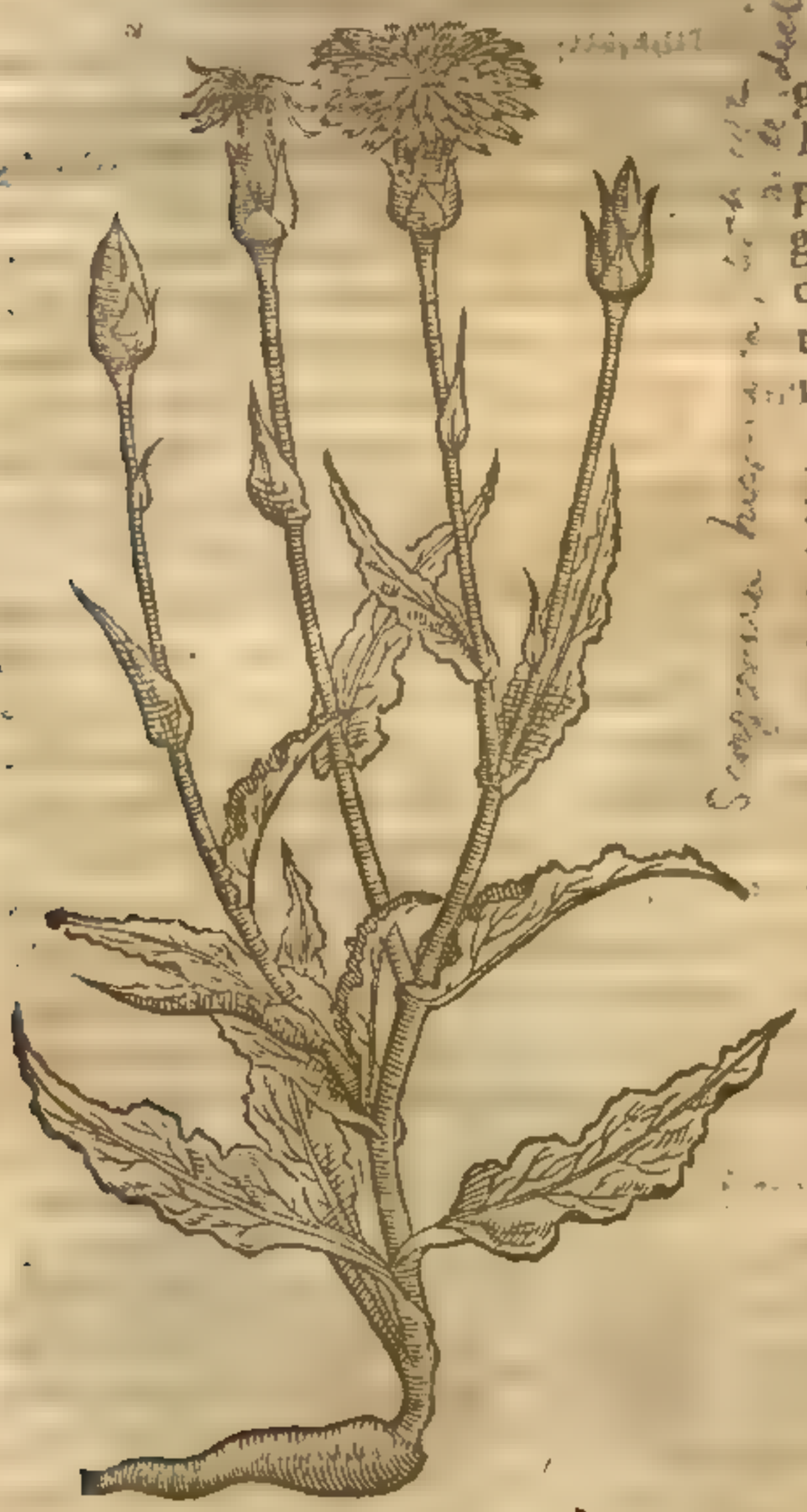

PRIORI, angusta sunt folia, Hispanicæ angustifoliæ, quæ odorato flore est, proxima, sive Bohemicæ adeò vicina, ut ab illa differre non putem: caulis, flores, radices lacteo succo turgentes, foris nigricante cortice tectæ, intus candidæ admodum, conveniunt. Huic iconem Latifoliæ Hispanicæ præposuimus, ut quæ sit inter utramque differentia, facilius observari possit. I. *Scorsonera major.*

LATIORA breviorâq; habet Altera folia, Bupleuro latifolio, sive Elaphoboscо Mompelliano non valde dissimilia, crassiora tamen & duriora, quinque nervis, seu venis per longitudinem excurrentibus, distincta, cærulei quodammodo viridi permixti coloris, gustu verò aliquantulum amaro & fervido: caulis inter hęc assurgit gracilis, pedalis altitudinis, striatus, rarís foliis septus, cui insidet flos superiori similis, luteus, magnus; quo marcido nascitur in calicibus semen oblongum, asperum, Tragopogo simile, sed minus, in villosâ materiâ albâ latens: radix pollicaris est crassitudinis, interdum major, longa, nigro rugosóq; cortice tecta, intus alba, quæ confracta, lacteo succo manat, successu temporis flavescente, superiore parte, hirsutâ veluti cęsarie donata est, & in plura capita plerumque extuberat, ex quibus folia prodeunt. II. *Scorsonera humilis latifolia.*

TERTIA, firmatur crassâ radice, longâ, nigro, denso, rugoso cortice præditâ, lacteo succo plenâ, quæ nonnumquam superiore parte in plura capita, quęadmodum præcedęs, extuberat, crassitudine minimi digiti (novellarum plantarum instar) villosâ: ex quibus multa nascuntur folia III. *Scorsonera humilis angustifolia.*

Scorſonera major Pannonica I.

Scorſonera humilis latifol. Pan. II.

Scorſonera humil. anguſtifol. Pan. III.

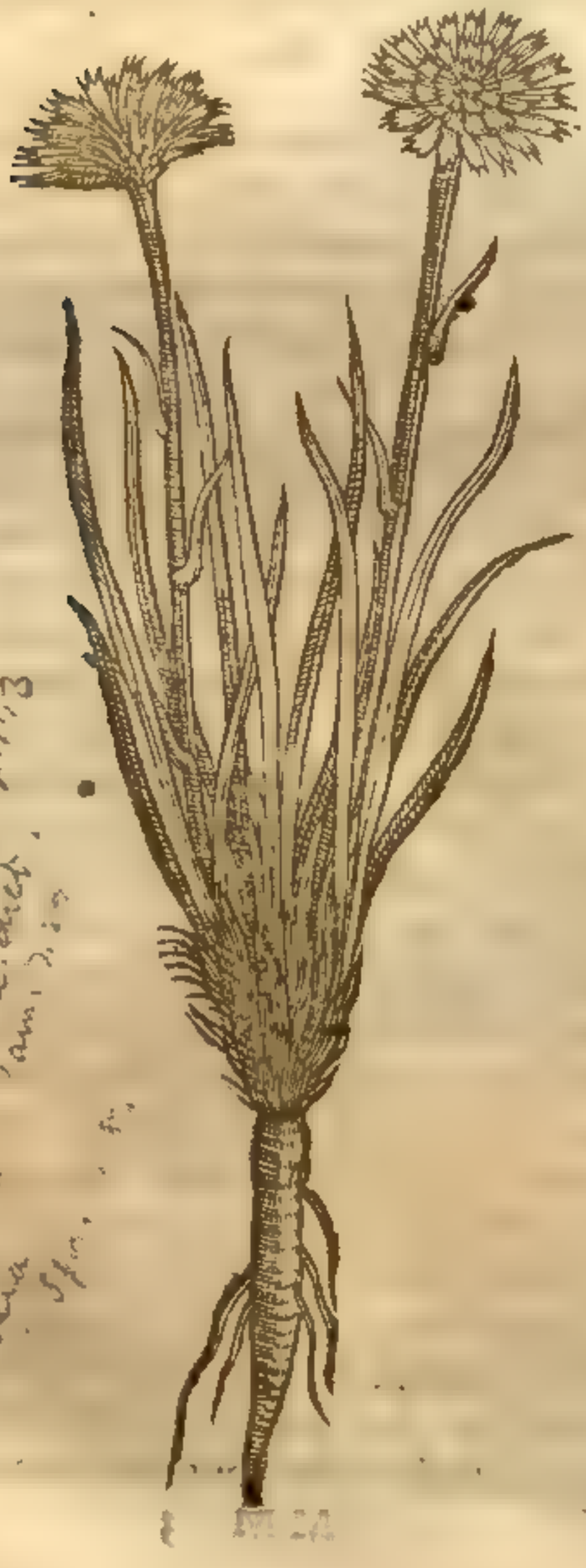

III.
Scorſonera major anguſt. fol. carul. flore.

folia Tragopogo ſimilia, firmiora tamen, breviora, & ejuſdem, cum præcedentis foliis, coloris: interea excreſcit humilis, palmum vix excedens caulis, aliquot brevibus foliolis ſeptus, cavus, florem in ſummo faſtigio ferens flavum, alteri ferè ſimilem: ſemen deinde in longioribus calículis Scorſoneræ Hiſpanicæ ſemini par, minus tamen, quod maturitate, leviſſimo auræ flatu excutitur, & ejus arbitrio fertur.

FREQVENTIA ſunt Quartæ folia, longa, Tragopogi foliis minora & anguſtiora, inter quæ cubitalis aſſurgit caulis, cavus quidẽ ille, ſed firmus, durus, viridis, aliquot oblongis foliis ſeptus, & ſupremâ parte in binos aut plures ramulos diviſus, ferentes in longioribus calicibus, florem Scorſoneræ Anguſtifoliæ floribus non diſſimilem, niſi quod paulò minor ſit, & coloris ex cæruleo purpuraſcentis, jucundi odoris, paſtillorum è benzoino confectorum nidorem quodammodo æmulantis, ſed fugacis admodum: ſena deinde, octona, aut plura in ſingulis calicibus ſemina, Scorſoneræ ſeminum æmula, quæ matura, cum ſuo pappo à vento excutiuntur: radix ſingularis, minimi digiti craſſitudinem æquat, denſóque, foris nigricante, & rugoſo cortice obducta, ſupremâ parte hirſuta, & villoſa, quæ vulnerata, ſuccum exſtillat initio lacteum, deinde fulveſcẽtem, guſtu primùm gummoſo, poſtea aliquantulum acri: vivax eſt, ut

Scorson. anguſtifol. elatior Pan. IIII.

Hieracium I. latifolium.

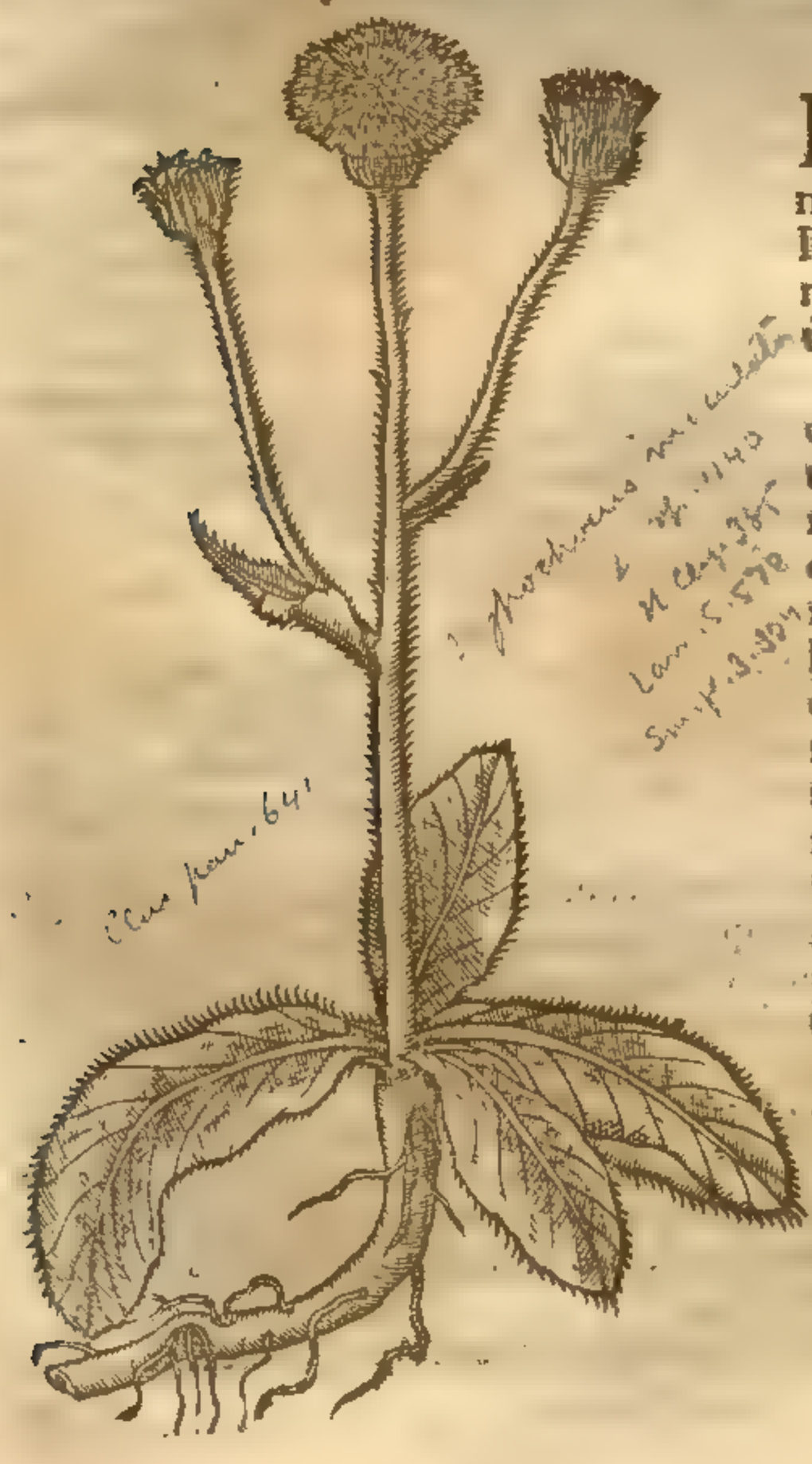

eſt, ut reliquarum radices, vetuſtate craſſior evadés,& ſuperiore parte in plura capita ſubinde extuberans.

Similis planè ea eſt, quæ in colle oppido Stampfen vicino, duobus ultra Poſoniũ Vngariæ celebrem urbem miliaribus invenitur: niſi Stampfiana anguſtiora folia habêret, calices breviores, ſemen craſſius, brevius, Cnici fermè ſemini æquale.

PRIMVM genus, in Hamburgenſi monte, octo infra Viennam miliaribus herboſo quodam loco & arboribus circumſepto obſervabam. Alterum, in monte Badenſibus thermis imminẽte vicinique alijs. Tertium & Quartum, non modò in Hamburgenſi monte, quâ parte glaber eſt, & tenui gramine duntaxat tectus, & quá Auſtriam ſpectat, ſed etiam in vicino Preſſenberg, Leytenberg, catenâ illâ montium à Calenberg ad Alpes excurrentium & pleriſque Vngariæ locis, naſcuntur. Florent Aprili & Maio: ſemen interdũ Maio, aut ſub Iunij initium matureſcit. *Natales.*

SECVNDVM porrò genus, Scorſoneram humilem latifoliam appellare licebit: ut Tertium humilem anguſtifoliam: Quartum autem, Scorſoneta elatior anguſtifolia purpureo flore cognominari poterit. *Nomina.*

An verò ſimilibus facultatibus prędita ſint hæ Scorſoneræ, quibus celebrẽ illam, & adeò decantatam Hiſpanicam pollere aiunt, neminem adhuc periculum feciſſe arbitror.

HIERACIVM PANNONICVM.
CAP. XXXVII.

INSIGNIS etiam in Hieracio obſervatur varietas, per Pannoniam, Auſtriam, vicináſque regiones: nam præter ea quę cum alijs Provincijs alunt genera, nonnulla obſervare memini, quæ nuſquam alibi ſeſe mihi obtulerant. *Magna Hieracy varietas.*

PRIMVM autem locum Latifolio dabo, cui quina aut ſena ſunt folia, humi ſtrata, lata, Intybo ſativo latifolio, non multum diſſimilia, in ambitu nonnihil ſinuoſa, interdum etiam laciniata, mollia, hirſuta, nigricantibus maculis ſæpiſſimè infecta, aliquandò nullis, lacteo ſucco turgentia: inter quæ caulis exit cubitalis, cavus, raris folijs ſeptus, in quo plerumque unicus (nonnumquam alter & tertius) flos ex craſſiuſculo nigráq; lanugine hirſuto calice emicat, Hedipnoidis flori ſimilis, ſed pallidior, plenus, nonnihil odoratus: ſemen deinde oblongiuſculum, comâ incanâ pappi inſtar prædituni, ut Tragopogi ſemen, quod matutum leviſſimo flatu diſpergitur: radix illi minimi digiti craſſitudine, nigro atque craſſo cortice obducta, lactei ſucci plena. *1. Hieracium latifol.*

Invenitur pleriſque Vngariæ, Auſtriæ ſuperioris & inferioris, atque Moraviæ montibus, gramineis & ſimul apricis locis, ſiccioribúſque pratis. Inveniebam etiam & maculis lividis, & nullis maculis inſignito folio, ſiccionibus *Natales.*

cioribus circa Francofurtum pratis. Floret Maio, semen plerumque maturum Iunio.

II. *Hieracium maius latifolium.*

CVBITALES atque etiam bicubitales interdum sunt Alteri caules, firmi, rotundi, quadam lanugine obsiti, quos inordinata, sive confuso ordine nascentia, multa ambiunt folia, tres uncias aut amplius lõga, unam lata, mollia, in ambitu dentata, lacteo succo plena: summus caulis in aliquot ramulos finditur, sustinentes imbricata capitula, è quibus prodeunt flores lutei, denis, duodenis, aut pluribus foliolis, extimâ parte incisis, constantes, medium occupantibus multis luteis fibris: radix minimi digiti crassitudinem æquat, multisq; tenuibus fibris capillata, singulis annis augescit, & ad latera novos, frequẽtioresq; caules profert. 2. Ejus genus invenitur graciliore caule, angustioribus, & vix semunciam latis foliis, in reliquis conveniunt.

Hieracij III. genus alterum angustifol.

III. *Hieracium majus angustifol.*

TERTIO cubitales etiam assurgunt caules, rotundi, superioribus minus crassi, frequentioribus durioribúsque villis obsiti, quos similiter confuso ordine ambiunt multa folia, superioribus angustiora, breviora, duriora, non minus tamen lacte turgentia: summus caulis etiam finditur in ramulos, imbricata capitula ferẽtes, è quibus exoriuntur flores, superiori ferè similes: radix superioris radice minus crassa, perinde tamen fibrosa, & in novis prolibus educandis fertilis.

2. Illius etiam genus observabam angustioribus folijs, & multo longioribus, licet non minus duris, quod alioqui, totâ quodammodo facie ipsi respondet.

Magnam verò affinitatem hoc genus habet cum grandiore Hieracio apud Belgas secundùm publicas vias inter frutices nascente.

Nascuntur omnia in extremitatibus siccorum pratorum inter vepres, etiam ad cæduarum silvarum margines.

PLANTARVM similitudo facit, ut duobus postremis generibus, Quartum subijciam, non in Pannoniâ natum, sed in Britanniâ anno M. D. XXCI. observatum.

IV. *Hieracium Britannicũ.*

CVBITALES verò habet id genus interdũ caules, striatos, digito graciliores, ex viridi purpurascentes, quos nulla serie disposita, sed inordinata ambiunt folia, Conyzę majoris foliis non dissimilia, non adeò tamẽ pinguia, latâ sede caulem amplectentiâ, in circuitu dentata, extremo mucronata: caliculi summo caule ex foliorũ alis emergentes, oblongis pediculis insident, villosi, qui in luteos flores reliquis Hieracijs ferè similes, sese explicant: ijs succedit semen oblongiusculum, striatum, candicans, quod cum pappo levi aurâ dispergitur, ut in congeneribus plantis: radice est vivace, multis longis, crassiusculis, nigricantibúsque fibris constante, quæ singulis annis numerosiorem caulium sobolem procreat.

Impensè amara est hæc planta, nusquam sponte nascens mihi conspecta: sed Londini duntaxat, in hortis doctissimorum virorum Ioannis Richæi & Hugonis Morgani Pharmacopolarum Regiorum, qui Cichoreum montanum nuncupabant, ex borealibus Britanniæ regionibus, in quibus sponte crescit, delatam. Floret Iunio & Iulio, semen Augusto maturum.

Cichoreum montanum.

V. *Hieracium alpinũ hirsuto folio.*

ALIQVOT Quinto sunt folia è radice prodeuntia, uncialis ferè latitudinis, oblonga, molli crispáque lanugine admodum hirsuta, & quodammodo incana, lacteo succo prædita; inter quæ prodit caulis, pedalis ut plurimum, villosus, quem per intervalla ambiunt folia, ijs quæ ad radicem nascuntur, breviora quidem, at triplo latiora, & in mucronem desinentia, non minus quàm illa villosa, aut lacteo succo turgentia: unicum fert summo fastigio capitulum, è multis hirsutis & incanis foliolis compactum (nonnunquam autem in lateribus alterum & tertium) quod sese explicat in florem Hieracij floribus similẽm, multis folijs luteo colore tinctis constantem, & tandem in pappum cum suo brevi, nigro semine evanescentem: radix nigricat, multis tamen candicantibus fibris prædita, singulis annis novos caules producit. Tota planta valde amara est.

Natales. Invenitur in herbosis Alpium jugis, ubi Iulio, interdum tantùm Augusto floret: in hortis au-

Hieracium v. villosum.

Hieracium vi. montanum.

tis autem, Maio, semen Iunio perficit. An porrò ea planta quam Dalechampius Sonchum lanatum appellat?

vi. *Hieracium montanum.*

Sexti radix digiti crassitudinem interdum æquat, longa, nigricans, tenuibus fibris prædita, summâ parte, in plura nonnunquam capita, extuberans, quæ summâ tellure sena aut plura oblonga folia, semunciam ferè lata, & nonnihil incana proferunt: è singulis radicis capitibus, prodeunt inter folia, singulares cauliculi, duri, nudi, dodrantales, aut palmares tantùm, unicum florem sustinentes, è multis oblongis, extremo insectis foliis, luteoque colore præditis, constantem: quo defluente, semen oblongiusculum cum pappo levi auræ flatu excutitur.

Natalis.

In omnibus illis montibus à Calenberg (Danubio imminéti binis miliaribus supra Viennam) ad Alpes excurrentibus nascitur. Floret Maio.

2. Aliud ejus genus invenitur, cujus folia nonnihil in lateribus laciniata sunt, fermè instar foliorum Leucoij marini, minus incana: flos aureo colore magis rutilat, alioqui per omnia simile. Vtriusque planta lacteo succo plena, & amariusculo gustu est.

vii. *Hieracium humile.*

Septimvm genus, in Pannonicis Observationibus, quarto loco inter Scorsoneras reposueram, nunc, propter radicis cum illis dissimilitudinem, inter Hieracij genera commodius referendum censeo. Angustis autem id constat folijs, Tragopogo aut Scorsoneræ angustifoliæ proximis, carinatis, colore cinereo, digitalis lõgitudinis, lacteo succo plenis, amariusculis; ex quorum medio exilit tener cauliculus, dodrantalis, per quem sparsa sunt rara folia, alijs minora: is in aliquot ramos divisus, sustinentes capitula, aliorum more, squamata, quæ in luteos flosculos Tragopogo similes, sed minores explicantur, maturitate in pappum evanescentes: radix nigra est, multis fibris albis capillâta, lateribus propagines quotannis agens. Copiosè nascens illud duntaxat observabam in saxis ad Gamingam Carthusianorum cœnobium, Iulio flores proferens.

viii. *Hieracium montan. laciniato folio.*

Ex radice obliquâ & rugosâ, minimique digiti crassitudine, multis etiam fibris donatâ, aliquot extuberant Octavo generi capita, unde sena aut plura enascuntur folia, unius, duarum, & trium unciarum longitudine, semunciam lata, crassiore nervo per mediam longitudinem excurrente, mollia, brevi incanáque lanugine prædita, infimâ parte valde laciniata & angustiora, supernâ verò latiora, sed dentata duntaxat, candido succo turgentia: è quorum medio, bini aut terni emergunt cauliculi, palmares, enodes, foris læves, intus concavi, sustinentes flores luteos, Quinti generis floribus similes, quibus tamen color paulò saturatior. semen maturum, tenue, longiusculum, nigrum, pappo involutum, à vento abripitur. Crescit in Leytenberg, Florétque Iunio.

Quaten-

Hieracium VIII. folio Hedipnoidis.

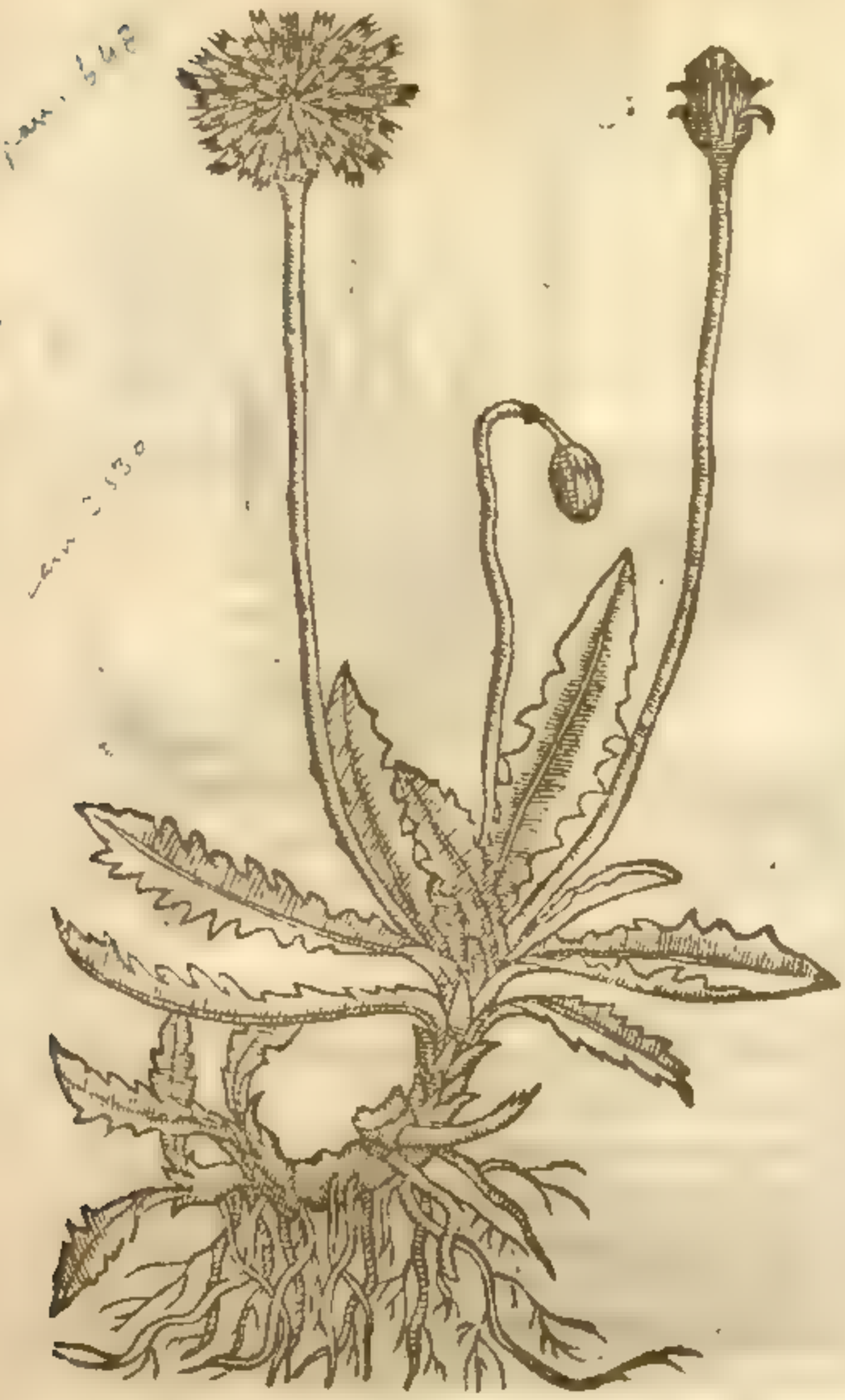

Hieracium IX. minimum.

Hieracium IX.

QVATERNIS aut quinis à radice prodit Nonum genus foliis Hieracio vulgari formâ non dissimilibus, sed mollioribus, superne magis villosis, infernè pænè glabris, lacteo succo plenis, & subamaris, inter quæ prodit caulis pedalis aut amplioris longitudinis, gracilis, hispidus, ferens in summo veluti umbellam quandam caliculorum etiam villosorum, qui dehiscentes, ostendũt flores Hieracij vulgaris floribus pænè similes, sed colore longè elegantiores, nempe impensè flavos, & quasi aureos, multis foliolis extremâ cuspide crenatis cõstantes, inter quæ flava stamina, odoris non ingrati: semen in pappum aliorum congenerum instar evanescens: radix perennis, multis candidis fibris prædita, & subinde adnatis virgulis humi sparsis sese propagans. Flores promit Iulio & Augusto.

Natum hoc est apud Batavos, semine Viennâ Austriæ accepto.

Hieracium intybaceum quod esset X.

ALTERA etiam planta istic mihi nata semine ex Italiâ misso Hieracij intybacei appellatione, quæ, mea opinione, verius ad Cichorij genera referenda videtur.

Ea ex singulari radice statim multa promit folia Cichorio silvestri similia, erucę modo in lateribus divisa, & veluti erosa, deinde inter illa multos breves cauliculos minoribus foliis, minúsq. incisis cinctos, & in frequentes ramulos divisos, dodrantales aut longiores, nudos, summo fastigio sustinentes calicem sive capitulum septem aut octo squamis hirsutis constans, è quo flos exit denis aut duodenis foliis exterioribus, totidem internis, minoribus præditus, colores elegantis ex purpurâ rubentis, cui succedit pappus, in quo oblongum & gracile semen fuscum.

Annua videtur planta, subinde tamen novos flores proferens, ut totâ æstate, imò etiam in medium usque Autumnum, florida conspecta sit.

XI.

IAM descriptis conjungendum est pusillum illud Hieracij genus, cujus iconem & ipsam descriptionem etiam Londini mihi communicabat anno M. D. XXCI. Thomas Pennæus V.C. his verbis:

Hieracium minimum.

Hieracium minimum planta dodrantalis, aut paulò altior, radice singulari, tenui, albâ, paucis fibris vestitâ: folia ab radice quinque sex, septem, quandoque plura, bellidis ferè, sed paulò longiora & serrata: è quorum medio caulis exit unicus, quãdoque duo, vel tres, foliis omnino vidui, fistulares, juxta radicem rubentes, interdum versus summum ramosi ramis juxta exortum rubentibus: caules omnes versus capitula, contra ferè quàm in alijs plantis extuberant crassioréque fiunt, singuli singula capitula globosa sustinentes, ex quibus flores parvi, lutei, ex apicibus constantes, & tandem pappescentes exoriuntur. Lacte scit & amariuscula est.

Provenit inter segetes, locis parum arenosis, & terrâ friabili: frequens in Angliâ multis in locis, alibi, nusquam nisi in agro Heidelbergensi, unico tantùm loco, me vidisse memini. Iulio & Augusto floret. Hæc Pennæus. *Natales.*

HVIVS porrò siccam plantam, aut certè valde similem, adferebat anno M.D.XCIII. & mihi communicabat, Gulielmus de Mera Medicus, monens, flores in pappum non evanescere, sed sine pappo, in caliculis (ut etiam in siccâ plantâ observabam) semẽ oblongiusculum, maturitate nigricans, relinquere. Animadvertebam præterea, tenuissimos esse caules, palmum altos lignosos, supremâ parte laxiores, & concavos, octo aut decem interdum, simul à capite radicis inter folia prodeuntes, qui, circa summum, ubi laxari incipiũt, aliquando gracilem ramulum, summo etiam fastigio laxiorem, & flosculum terentem flavum, adnatum habebant: radix tenuis erat, & candicans. *Hieracium maximum alterũ fortè.*

CETERVM Dioscorides Hieracium (cujus haud dubiè hæc sunt genera) vim refrigerandi, & modicè subadstringendi habere auctor est, eam ob causam stomacho æstuanti, & inflammationibus prodesse, impositum: succum, erosiones stomachi sorbitione mitigare. Herbam cum radice impositam, ictis à scorpione auxiliari. *Facultates.*

CONDRILLA. CAP. XXXVIII.

DVo Condrillæ genera in Hispanicâ meâ peregrinatione observabam: quorum Primum nunquam ante mihi conspectum, ad Dioscoridis primum Condrillæ genus, meâ opinione, plurimum accedere videtur: Alterum multis alijs regionibus, & ante, & post etiam, obvium.

Condrilla prior Dioscoridis legitima.

LATA Primo generi sunt folia, Cichorij foliorum instar divisa, omnino incana, & densâ lanugine tomentóque obducta: inter quæ caulis emicat pedalis aut amplior, rotundus, candidus, in aliquot ramulos fissus, folijs minoribus, angustioribus, inordinatis septus, quibus (ut etiam ipsis ramulis) plerumque inhærent grumi fulvescentes gummi istic concreti: flos extremis ramulis sustinetur, anthemidis flori ferè par, lutei coloris, maturitate in pappum evanescens: radix longa, nigricans, minimi digiti crassitudine, raris fibris prædita, & summâ parte in aliquot capita interdum divisa, è quorum singulis folia, qualia dixi, prodeunt. Tota (ut diximus) planta incana est, & succo prægnans, qui siccatus fulvescit, & acris est. 1. *Condrilla 1. Dioscoridis.*

Invenitur Salmanticensi agro locis incultis, & multis alijs Hispaniæ, Augusto florens, vel etiam seriùs. *Natales.*

Nihil autem commune habet cum Zacyntha Matthioli, seu *Mazza di Cavalliero* Italorum, ut quidam censent, qui hanc meam iconem, ex siccâ plantâ, quam in sportulis ex Hispaniâ attuleram, à perito pictore expressam, Zacynthæ, sive Cichorij verrucarij descriptioni accommodarunt, illius fortè iconis quæ apud Matthiolum ineptè expressa est, facie decepti: nam Cichorium verrucarium alia habet folia, quàm nostra, intubacea ferè, non incana, sed viridia, ramos valde striatos, & in frequentes ramos divisos, quorum lateribus, & cavis alarum, inhærent brevi petiolo, parvi cichoracei flores, flavi non in pappum abeuntes, sed in capita angulosa & dura transeuntes, octogona plerumque, & clavæ ferreæ instar efformata, in quibus semen, ut in plantis (semine ex Italiâ misso) mihi Viennæ sæpius natis, non semel observavi. Quæ res adeò me cogit, ut Cichorij verrucarij legitimam iconem meæ Condrillæ Primæ subjungam, quò, utriusque collatione factâ, facilius studiosi discrimen animadvertant. *Zacintha. Mazza di Cavalliero.* *Cichorium verrucarium.*

ALTERVM planè viminale est, & longis, lentis, flexibilibus, candicãtibus, sesquicubitalibus, & veluti visco oblitis, virgis constans, quæ frequentibus angustis, brevibúsque foliolis obsitæ sunt: quæ secundùm radicem nascuntur majora sunt, longiora, in multas lacinias alternè divisa Cyani ferè foliorum æmula: sed plantâ flores jam proferente, flaccescunt ea folia & pereunt, 11. *Condrilla viminalis.*

Cichorium verrucatum, Zacintha.

Condrilla viminalibus virgis.

& pereunt, ut magnâ ex parte majoribus folijs orba conſpiciatur: extremi rami floſculos exiguos flavos, maturitate in pappum evaneſcentes ſuſtinent: radix oblonga, lacteo ſucco manat, ſi vulneretur, quemadmodum & tota planta. Floret quo ſuperior tempore.

Natalis. Conſpicitur Salmanticenſi non modò agro, poſt meſſes in arvis, & ad eorum margines, ſed plurimis alijs regionibus. Naſcitur & copioſè per univerſam Pannoniam, & varijs Germaniæ locis.

Nomina. NONNVLLI Hiſpani Primum genus, eodem nomine appellant, quo Phyllum ab illis vocari dixi, videlicet *Yerua de S. Gutteria*: nullum aliud vulgare nomen novi. Græcis autem χονδρίλλη καὶ κιχώριον ἢ σέρις nuncupatur.

Alterum Condrillæ genus vimineum, Salmanticenſes *Iunquerina* vocant: alij *Ajunjera.*

NON prætermittenda eſt etiam elegans illa planta Cichoracea, cujus iconem ſuis coloribus egregiè expreſſam, cum reſiccata planta ad me mittebat anno M. D. XCIII. Iacobus, Plateau, cujus in his Cõmentarijs frequens mentio. Eam propter viminales ramos proximè Condrillam viminalem collocare placuit.

Condrilla peregrina. ALIQVOT autem illi è ſummo radicis capite prodeunt folia humi fuſa, Cichorij foliorum facie, ſed anguſtiora, longa, in ambitu circumroſa, qualibus etiam ſunt prædita, infima parte, tenues vimineę virgæ, inter illa ſtatim à radice prodeuntes, pedalis aut amplioris longitudinis, nodoſæ, quarum ramuli bifurci in cuſpidem deſinunt; nodis ſuperioribus virgarum, inhærent breviora, minora, nec circumroſa folia: in ipſis autem virgarum alis naſcuntur longi imbricati calices, è quibus prodeunt ſingulares flores quinque folijs ſummâ parte leviter inciſis conſtantes, cærulei coloris, aliquot flavis ſtaminulis medium florem occupantibus: radix illi craſſiuſcula denſo cortice tecta foris albicante, longiuſcula & raris fibris prædita. Tota planta lacteo ſucco turget.

Semine peregrè accepto natã ſibi ſcribebat: ſed an ſemen porrò dediſſet, nõ adſcribebat.

Facultates. PRIORI, eaſdem facultates tribuunt Hiſpani, quas Phyllo: nimirum, illius decoctum præmorſis à cane rabido utiliter exhiberi.

CONDRILLÆ gummi cum myrrhâ tritum & linteo appoſitum, inſtar olivæ, feminarum menſes trahere auctor eſt Dioſcorides, & inordinatos pilos replicare. Ipſius radicem in vino potam contra viperas proficere: quæ facultates cum ijs conveniunt, quas ſuæ Scorſoneræ tribuunt Hiſpani.

Bellonius lib 11. Obſerv. cap XCI. ſcribit Condrillę gummi in Syriâ vulgare eſſe, eoq; mulieres uti Maſtichus loco. Libro item 1. cap. XXXI. ait fabris lignarijs glutinus vicem præbere.

Alterius

Condrillæ genus elegans cæruleo flo.

Condrilla altera Dioſc. putata.

Alterius generis nullus uſus eſt apud Salmanticenſes, quàm ad ſcopas conficiendas: & pueris, ad parandum ex ejus radice cum nigro melle, viſcum, carduelibus alijſque aviculis capiendis idoneum. Arbitror tamen ijſdem cum priore facultatibus pollêre. Et Fabius Columna Condril. 1. Dioſc. eſſe cenſet.

CETERVM Doctiſſimus vir Ferrantes Imperatus Neapoli ad me mittebat, ſuperiore Autumno, aliquot tubera ſeu bulbos Cichorij illius tenellis & gracilibus cauliculis, parvis folijs & flavo flore, quod à pleriſque, etiam ab ipſo Imperato, Condrillæ genus alterũ apud Dioſcoridem cenſetur: tametſi non deſint, qui Perdicion, cujus meminit lib. 1. Hiſt. Plant. cap. XI. Theophraſtus (Perdion enim in eo Auctore legere non memini) eſſe judicent Pleraque etiam, inquit, herbaceorum ejuſmodi radices habent, ut Aſpalax, Crocus, & quod Perdicion appellatur: nam ei ſunt radices craſſæ, & plures quàm folia. *Condrilla altera Dioſc Imperato & alijs.* *Perdicion Theophr.*

Iſtam autem Condrillam naſci ſcribebat Imperatus in ſepibus, via qua Neapoli Puteolos iter eſt: iſtic Scrofularia minore, ab alijs *Herba di latte*, à Pandectario Stridula dici. *Nomina.*

Illam etiam anno M. D. XCVI. Hiſpali accipiebam à Doctiſſimo viro Simone de Tovar ejus urbis Medico.

DOCTISSIMVS tamen Leonhardus Rawwolfius, duo alia Condrillæ alterius Dioſcorid. genera obſervabat vicinis Halepo locis, ut è cap. IX. lib. 1. itinerarij ejus apparet. In arvis, inquit, ſatis abundanter invenitur alterum Condrillæ Dioſc. genus radice lævi, ex fuſco flaveſcente, ſupernâ parte circiter minimum digitum craſſa, quinque vel etiam octo tranſverſos digitos longa, infimâ parte tenuiore, cui inhæret rotunda alia radix caſtaneæ magnitudine, lacteo ſucco adeò plena ut turgeat. Superna radicis pars qua ſe in tres caulículos dividit, multa habet oblonga & graminis inſtar anguſta folia, ſimul naſcentia, ad terram valde inclinata, inter quæ prodeunt cauliculi, aliquot folijs onuſti, è quorum alis, longiuſculi exeunt pediculi, ſinguli florem ſuſtinentes Pilloſellæ majoris (quæ Auricula muris à vulgo nuncupatur) flori æqualem, flavum. Non procul inde, aſperioribus tamen, magiſque petroſis locis, naſcebatur aliud inſuper Condrillæ alterius genus, radice & floribus cum ſuperiore conveniens, cujus tamen folia latiora, magis villoſa & cineracea, Holoſtei Mompelliani folijs ferè ſimilia. *Condrilla altera Dioſc. Rawwolfio.*

CONDRILLÆ alterius cauli & folijs concoquendi vim tribuit Dioſc. ejus verò ſucco, ut incommodos palpebratum pilos reflectat. *Facultates.*

SONCHVS LÆVIS. CAP. XXXIX.

NON minùs copiosè nascuntur in Pannoniâ, Austriâ & vicinis Provincijs, vulgata Sonchi genera, quàm in alijs regionibus: aliquot tamen lævioris generis istîc prętereà observabam, quæ silentio minimè premenda existimavi. Ea serie quadam hoc capite describemus: illorum autem Historiæ, lęvioris vulgatissimi, qui valdè lacinioſa habet folia, binas icones præfigendas esse censuimus, ut commodius inter se conferri possint.

Sonchus lævior vulgaris I.

Sonchus lævior vulgaris II.

2. *Sonchus lævior caulescens.*

CVBITALI autem vel ampliore excrescit Primus, quem non vulgarem observabam, caule rotundo, striato, lanugine obsito, intus cavo: quem ambiunt multa folia, ampla, aliquot profundis lacinijs utrinque divisa, extremo mucronata, latiore pediculo caulem amplectentia, in ambitu nonnihil dentata, subtus aliquantulum incana, lacteo succo plena: plurimos, in summo caule, flores profert, purpurascentibus & villosis petiolis inhærentes, vicenis folijs, ut plurimum, constantes, Sonchi lævis vulgaris 1. (cujus icon præfixa) floribus non dissimiles, sed elegantissimi coloris cærulei, qui per maturitatem in pappum cum semine cinereo exiguo evanescunt: radix pollicaris est crassitudinis, oblonga, non in profundum acta, sed obliqua, candicans, dura, veluti internodijs distincta, multas circumquaque fibras crassas agens, & vivax, singulis annis novos ex latere caules profert.

Natalet. Abundè nascitur in Durrenstain locis umbrosis, in Etschero jugo, paulò suprà Gamingam, in Sneberg & Snealben, apud retorridum & pumilionem illum Pinastrum.

Floret istic Iulio & Augusto, quo mense etiam semen ad maturitatem pervenit. In hortos translatus, maturius multò, imò interdum mense Iulio denuo floret.

II. *Sonchus lævis purpureo flore.*

ÆQVALIS ferè altitudinis sunt Alterius, aliquando, caules, graciliores tamen, neque striati aut villosi, vel intus cavi, sed pleni & firmi, satis tamen fractu contumaces: quos ambiunt minora quàm superioris folia, nec adeò in lacinias divisa, angustiora prætereà, in medio latiuscula, deinde sensim in mucronem definętia, in ambitu dentata, lacteo succo prægnantia, gustu amaro: è summis foliorum alis, exeunt tenues firmiq; ramuli, quaternos aut quinos flores in oblongis caliculis ferętes, quinis foliolis per extremum lacinıatis constantes, colore purpureo, medium occupantibus aliquot staminulis, qui deinde in pappum cum suo semine abeunt: radix fibrosa, vivax, prioris radice minor, non pauciores tamen, quotannis novos caules producens.

Natalet. Crescit cum superiore, paulò supra Gamingam abũdanter: crescit & alibi, velut in Pannoniâ

Sonchus lævior Auſtriac. III. cæruleo flo.

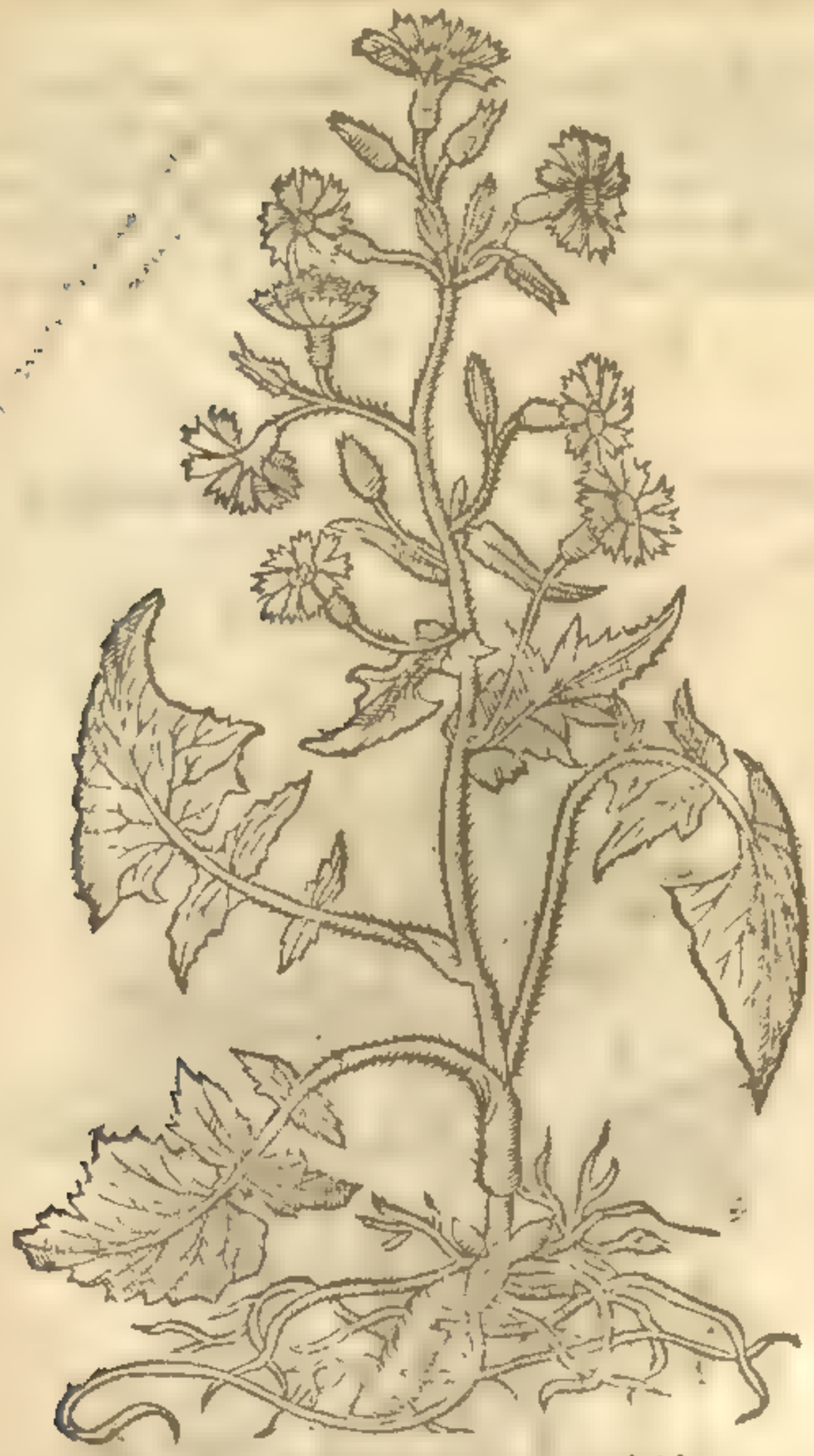

Sonchus lævior Pannon. IIII. purp. flo.

Sonchus lævior Auſtriac. V. altiſs.

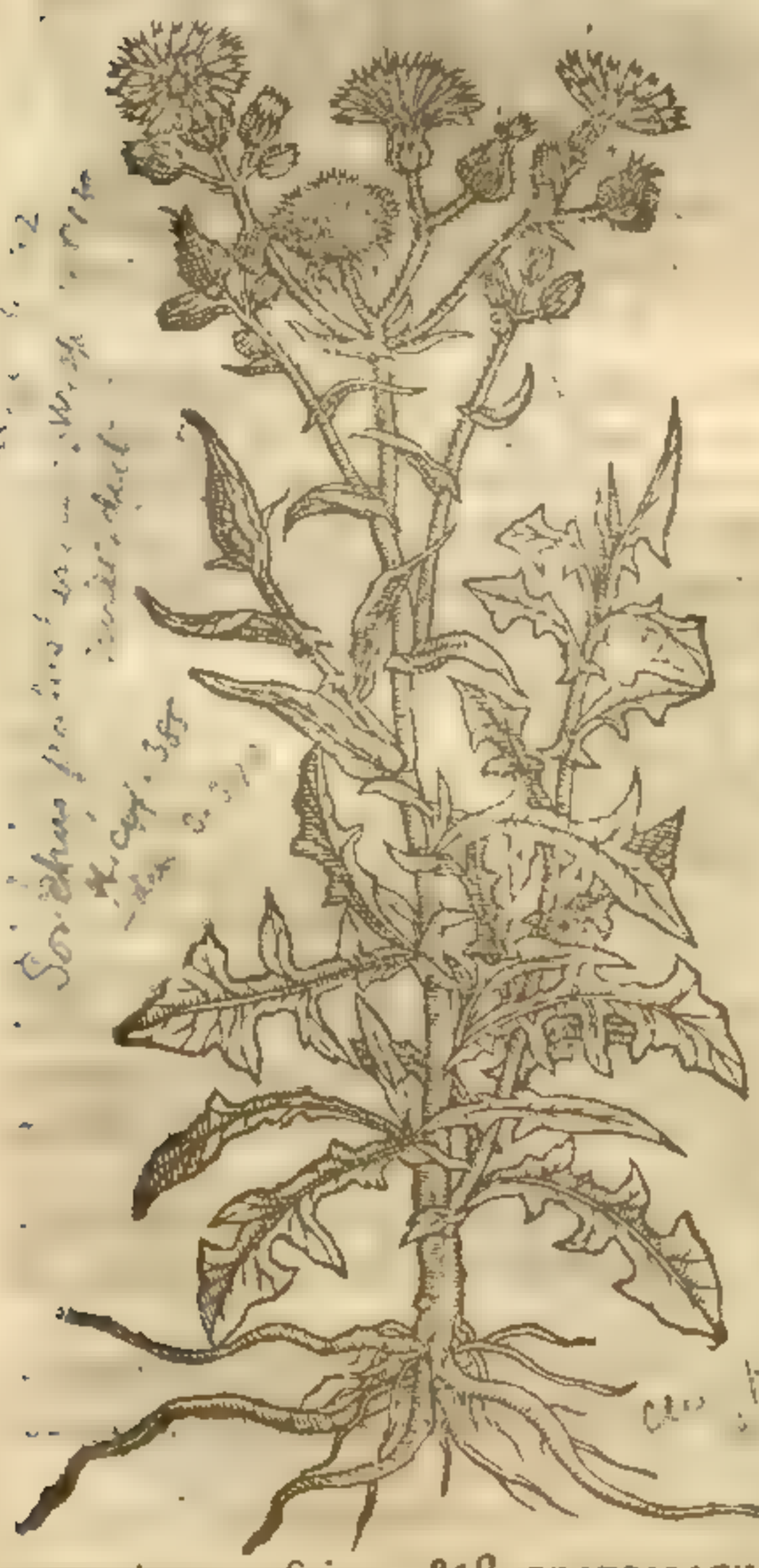

nonià & Hercinià ſilvâ, ſed minor. Floret plerumque Iulio, vel interdum paulò maturiùs.

III. *Sonchus lævis altiſſimus.*

HUMANAM altitudinem ſuperat Tertius, caule pollicaris craſſitudinis, firmo, ſtriato, lævi, nec ullis ſpinis aſpero, quem frequentia folia, quatuor aut aliquando binis tantùm lacinijs æqualiter reſpondentibus diviſa, latâ baſi & utrinque appendices habente amplectuntur (de ijs loquor quę in infimo & medio caule ſunt, ſuprema enim nullas lacinias habent) omnia ſpinis in dorſo, ſive coſtâ, carentia, dura tamẽ, & in ambitu creberrimis aſperiſq; denticulis ſerrata, ſupernè viridia, inferne ſubcinerea, lacteo ſucco plena: ſupremus caulis villis aſperſus eſt, & in aliquot ramulos dividitur, qui flores æquali altitudine, & quaſi umbellarum ritu naſcentes, ſuſtinẽt, non magnos quidem, pro ſtirpis amplitudine, ſed Sonchi vulgaris lævis luteo flore, vel ejus qui cæruleũ fert florem, pares, ſimiliter è caliculo villoſo prodeuntes, multis luteis & per extremum inciſis foliolis medium orbem cingentibus conſtantes, numeroſis in meditullio ſtaminibus aureis, qui maturi in albâ lanuginem reſolvuntur, in quâ latet ſemẽ, ejus, qui cæruleum fert florem, ſemini, valde ſimile, ſtriatum, cinereaceum, quod cum ſuâ lanugine à vẽto rapitur: radix craſſa, candicans, fibris donata, ſingulis annis novos ſtolones profert, & adnatis ad latera ſe propagat.

Natalem

Invenitur in paludoſis ſalicetis & harundinetis, juxta piſcinas, & ſtagnantes aquas, ſupra Badam Auſtriæ urbem, via quæ Neapolim

Austriæ ducit, & supra Triebswinckel pagum, quibus duntaxat locis observabam. Floret Iulio.

CVM porrò hæ plantæ Sonchi sint haud dubiè genera, ijsdem etiam facultatibus præditas esse, verisimile est. Dioscorides autem, Vtriusque Sonchi vim refrigerare, modicéque adstringere auctor est, propterea æstuanti stomacho & inflámationibus illitu prodesse, succum, Stomachi rosiones, sorbitione mitigare, lac elicere, in lanâ appositum, sedis ac vulvæ collectionibus, opitulari; Herbam autem & radicem, emplastri modo impositam, scorpionum ictibus subvenire.

CIRSIVM. CAP. XL.

SED & plura inveniuntur Cirsij genera, quorum (quæ ab alijs non descripta comperimus) historiam hoc capite pertexemus.

Cirsium Pannonic. I. pratense. Cirsium Anglicum II.

I. *Cirsium pratense.*

QVINA aut sena Primum genus statim à radice promit folia, circiter tres uncias longa, unam lata, sensim in mucronem definentia, latiore verò circa pediculum basi, subhirta, & crebris spinulis per circumferentiam prædita, cæsij coloris: ex horum medio, caulis emicat pedalis, aut etiam cubitalis, tenuis, firmus, lanugine quadam obsitus (per quem sparsa sunt folia jam dictis minora) unicum in summo plerumque ferens caput, nonnunquam alterum & tertium, multis squamulis imbricatim compactis, nonnihil purpurascentibus & acutis asperum, quod in stamineum florem expanditur, vulgarium Cirsiorum modo, colore purpureo: semen etiam illorum semini non dissimile, multâ lanugine involutum nascens: radix multis nigricantibus & duris fibris prædita est, eámque supremo capite hirsutam, vetustorum foliorum nervi remanentes efficiunt.

Natalis. Nascitur inter arbores in declivi montium supra Pānoniæ urbem Sopronium: sed montanis pratis quæ secundùm Danubium extenduntur, multo abundantiùs. Iunio floret, & subinde semen etiam profert.

PROXIMVM locum dabimus Alteri Cirsij generi non minùs eleganti, cujus descriptionem & iconem mihi anno M. D. XXCI. communicabat Londini C. V. Thomas Pennæus Londinensis medicus.

II. *Cirsium Britannicum.* Singulari caule est hæc planta, cubitali aut ampliore: folia per caulem alterna, longa, in ambitu spinulas minimè pungentes habentia, quorū supinæ partes virent, pronæ albicant, & canâ

& canâ lanugine obducuntur: in ſummo caule capitulum unum carduorum modo eſt, quaſi ex ſquamis mucronatis compactum, florem ſuſtinens ſatis magnum, ex multis apicibus, colore ex rubro purpuraſcente, ac tandem in pappum abeuntem: radix eſt nigricans, fibrata, quandoque per magnas fibras ſe propagans.

Provenit in pratis ad radices montis Engleborow totius Angliæ celſiſſimi in Comitatu Eboracenſi. Floret Iulio & Auguſto.

Cirſium III. montanum.

Cirſio V. congener, Card. bulboſ. Monſp.

MVLTA etiam profert Tertium, folia, oblonga, Centaurij majoris non laciniati, foliorum propemodum æmula, braſſicæ foliorum colore & viriditate, ſatis carnoſa, in ambitu crebris aculeis prædita: inter quæ medius exit caulis, cubitalis aut amplior, ſtriatus, quem alternè ambiunt folia ſuperioribus minora, latiore pediculo eum amplectentia, & veluti membranaceas quaſdam alas, ad proxima folia, ſecundum caulis, cui adnatæ ſunt, longitudinem producentia, eâ de causâ caules quodammodo alati apparent: ſummus caulis in hiſpidum, multisque ſquamulis imbricatum caput deſinit, quod tandem in ſtamineum florem purpureo colore rubentem explicatur, & propendet: in ſuperioribus alis naſcuntur interdum ramuli quadam lanugine obſiti, ſimiles ſuſtinentes flores, qui deinde, ut alij, in papPum & lanuginem reſolvuntur, ſemenque in eâ reliquis ſimile occultant: radix minimi interdum digiti craſſitudine, aliquot fibris donata & vivax, ſingulis annis propagines è latefibus fundit. III. *Cirſium multifolium* 1.

Creſcens hoc genus obſervabam in montanis quibuſdam ſilvis Pannoniæ, ut ſupra Poſonium & Memethwywar, alijs etiam ad Alpes tendentibus, ſupra Badenſes videlicet Thermas, & vicinis. Florebat Iunio. *Natale.*

Hujus meminit Dodonæus in Appendice ad Purgantium Stirpium Hiſtoriam, quam ſeorſim, ante quàm Pemtades evulgaret, publici juris, fecerat: & primo poſtea loco deſcripſit cap. XIX. Lib. V. Pemptadis V.

VVLGARE ijſdem locis etiam eſt montanum aliud Cirſium, quod aliquando in Belgicæ hortis ali memini, caule ſtriato, folijs paululum laciniatis, mollioribus quàm in ſuperiore genere, ſimilibus tamen floribus, radice etiam fibroſa & vivace. IIII. *Cirſium mont.* II.

AD Cirſij proculdubio genera referendum eſt id Cardui, ſive Spinæ molle genus, quod in bicubitalem, & majorem interdum altitudinem excreſcit pollicaris craſſitudinis caule, ſtriato, incanâ tomentaceaque lanugine obſito: folia illi majora quàm in ſuperioribus generibus, magis carnoſa, ſucci plena, viridia, in ambitu dentata, mollibusque ſpinis hirta: capita in ſummo caule ſummisque ramis majora jam deſcriptis, quæ in ſtamineos purpureo colore nitentes flores expanſa, maturitate in pappum reſolvuntur: ra- V. *Cirſiũ max. montanum incano fol. bulb. radice.*

tur: radix multis crassis fibris, Asphodelinos bulbos fere referentibus, & oblongis firmatur.

Natales. Nascitur in montanis pratis, etiam ad piscinarum udos margines, inter salices amerinas quoque, & harundines. Floret Iulio.

Nardus montana Mompeliana. Similem plantam, sed longè minorem in pratis urbi Mompellianæ vicinis olim eruere memini, quam tum nonnulli, qui in Stirpium cognitione egregiè versati esse credebantur, pro montanâ Nardo nobis obtrudere volebant: noster Lobelius postea Carduum bulbosum Monspelliensium appellavit.

Nomina. Κιρσία porrò nomine Græcis, Cirsij autem, Latinis, commodè, meo judicio, hæ stirpes nuncupari possunt: nullum verò nomen vulgare illarum intellexi.

AN verò Cirsij veterum facultatibus respondeant, ignorare me fateor: & judicium de ijs ferre difficile. Nam neque Dioscorides suo Cirsio ullas vires tribuit, nisi quas ex Andrea descripsit.

CETERVM non minus vulgaris agro Viennensi, multisque Pannoniæ locis & apud Francofurtum, est, quàm in Zelandia, Flandriæ Hollandiæque maritimis, Spina illa quam Clariss. Dodonæus inter Cirsij genera tertio loco recenset, magno, valde spinoso, nutanteque capite, è quo flos multis purpureis elegantissimisque staminibus constans emergit & explicatur: floret cum Cirsij generibus Iunio, & Iulio, quibus etiam persimile semen habet. Id niveo flore variare aliquando memini.

Cirsium tertium Dodonæi.

Varietas.

CARDVVS MOLLIOR. CAP. XLI.

CARDVI nomine has stirpes appello, tametsi inter Acanacei generis plantas recensendæ non videantur, cum nullo spinarum vallo munita sint: propter similitudinem tamen, quam cum mollioribus quibusdam vulgaris notitiæ carduis habent, in illorum classem rejeci.

Carduus mollior I.

I. *Carduus mollior laciniato fol.*

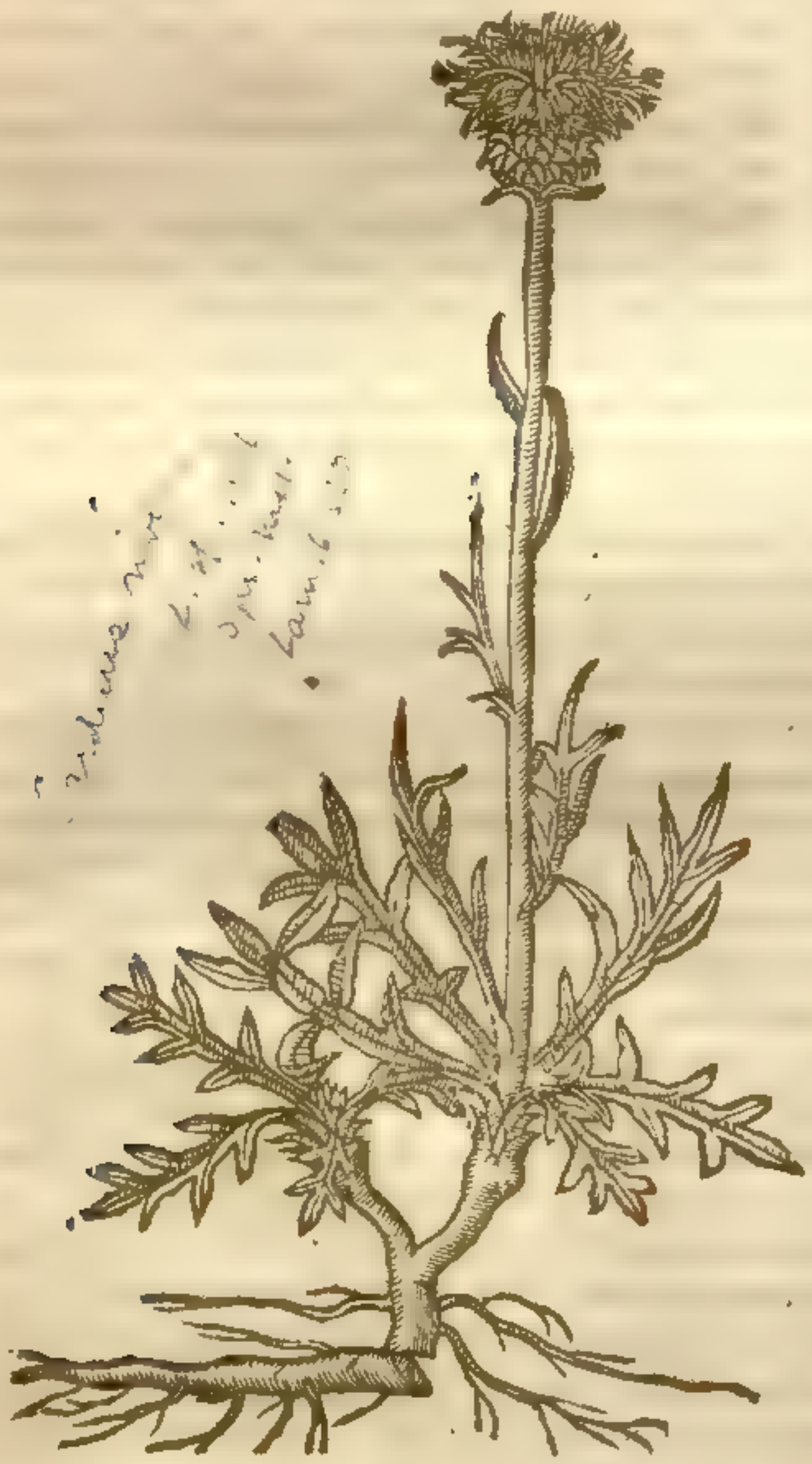

PRIMVS, multa secundum radicem habet folia, cùm humi sparsa & jacentia, tùm surrecta, infernè canâ mollique lanugine obsita, supernè virentia, valde laciniata, & ad medium usque nervum dissecta, Calcitrapæ, sive cardui muricato capite, mollioribus & tenerioribus foliis pænè similia, nullis tamen spinis horrentia, gustu primùm exsiccante, deinde amariusculo: è quorum medio unus aut alter caulis assurgit cubitalis aut amplior, teres, rotundus, striatus, purpurascens, & molli quadam lanugine obsitus: inferiora folia per infimum caulem sparsa, etiam laciniata sunt, licet jam dictis minora, quæ verò supremum caulem ambiunt, oblonga, angusta, nullis lacinijs divisa, mucrone ut plurimum purpurascente: extremi caules in aliquot ramos interdum dividuntur (magnâ tamen ex parte singulares sunt, unicumque sustinent caput) qui capitula sustinent, ex multis tenuibus squamis imbricatim dispositis composita, molliter echinata, quorum medium, occupat stamineus & villosus flos, coloris purpurei elegantissimi: flori flaccido & evanido succedit semen angulosum: radix digiti crassitudinem nonnunquam æquat, subfusca, longa, aliquot fibris donata.

Natales. Invenitur totâ illâ montium catenâ, quæ à Calenberg & Danubio, cui imminet, ad Alpes usque extenditur, & deinde per Leytenberg, rursumque per Prellenberg & Hamburgerberg ad Danubium duobus supra Posonium miliaribus reflectitur. Floret Maio, semen perficit Iunio & Iulio.

II. *Carduus mollior Lapathi folio.*

PEDALI assurgit Alter caule, utcumque crasso, striato, nonnihil lanuginoso: folia illi circa radicem majora, Lapathi foliis ferè similia, aut potius illius plantæ, quam vulgo Totam bonam, sive Bonum Henricum cognominant, quâ pediculo adhærent, latiora, & quodammodo angulosa, extremâ verò parte mucronata, in ambitu aliquantulum sinuosa, & mollibus veluti aculeis obsita, supinâ parte virentia, pronâ verò, omnino incana, foliorum albæ

Carduus mollior II.

albæ Populi instar, & densâ lanugine obsita, gustu initio exsiccante, deinde amariusculo, quę verò caulem amplectuntur, minora sunt & angustiora, ex quorũ sinu circa summum caulem ramuli exeunt, terna, quaterna, aut plura sustinentes capitula squamata, Cyani, aut Iaceæ capitulis respondentia, quæ, dũ expanduntur, florem promunt ex cæruleo purpurascentem, & semen deinde continent lanugine involutum, cyani semini non valde dissimile, sed paulò majus, candicans: radix nigra, aliquot tenuibus fibris prædita, dura, vivax, è lateribus propagines spargit.

Hunc eruebam, circa secundùm Sneberg, excelsi admodum montis, jugum inter saxa nascentem cum Auricula ursi flavo flore incano folio: deinde etiam in Etschero. Florebat utroque loco mẽse Iulio. Viennam relatus & in horto repositus semẽ tulit Augusto, deinde perijt. Vbi tamen spõte nascitur, vivax est: nã superioris anni caules aridos retinentem, cùm floreret, deprehendebam. *Natalis.*

III. *Carduus mollior humilis angustifol.*

HVMILIOR hic est, neque palmarem altitudinem excedit, caule nõ minùs crasso fermè quàm superioris, multis longis folijs exornato, supernè etiam virentibus, infernè canâ (non tamen adeò densâ, ut superioris folia) lanugine vestitis, & molles quasdam spinas in ambitu obtinentibus, gustus etiã amari, initio autem adstringentis: summo cauli insidet singulare capitulũ squamatum, majus quàm præcedẽtis capita, ex quo flos multâ lanugine ex cæruleo purpurascente pubescens exoritur: semen observare nõ potui: nam tametsi aliquot stirpes in horto magnâ diligentiâ excoluerim, quas loco natali & florentes & nondum florentes erueram, ad frugem tamen non pervenerũt, sed paulatim flaccescentes, prorsus tandem contabuerunt & perierunt: radix nigra, & frequentibus subnigris fibris prædita, subinde nova germina è lateribus producit.

Crescit in summis Snealben jugis, cum Auricula ursi quarta, quæ glabro & splendente est folio, carnei coloris flore. Floret verò Iulio & Augusto. *Natalis.*

GESNERO atque Benedicto Aretio notus fuisse videtur Prior, ex relatione Simleri ad calcem Commentarij de Alpibus, qui eum sic describit.

Edelditel/ Carduus inter Carduos speciosissimus, folia habet mollia, ab una radice, per caulem rara, quæ referũt folia herbæ quam Mosselumen nominamus: altitudine cubiti in altum assurgit caulis: capita in summo sunt singula, interdũ bina, cærulea, quãdoq; alba, interdum purpurea, color collucet mixtus viridi tũ in capitibus, tum in supremis foliolis. Mollis est tota, & etiam spinis quas æmulatur, nam non pungunt. Radix subest longa & bifida. *Edeldistel Gesneri.*

Istam florum varietatem in meo non observabam, sed toto illo, quem dixi, tractu & circulo, unius duntaxat coloris ferentem florem, nempe purpureum elegantissimum.

CARDVI etiam mollioris genus elegans, prælatum, & radice serpente, videre memini in cultissimo horto C V. Ioachimi Camerarij Reip. Noribergensis Medici primarij: cujus descriptionẽ cum pleriſque alijs summâ diligẽtiâ observatis in studiosorum rei herbariæ gratiam brevi in lucẽ emissurum speramus, tametsi in adornãdis Matthioli Cõmentarijs quos Germanico sermone loquẽtes fecit, & valde illustravit, & ijsdem in Epitomen contrahendis latinè scriptam egregiam jam collocarit operam, & multas novas icones intulerit. *Carduus mollis Camerarij.*

DE istarum Plantarum facultatibus nihil pronunciare possum, cùm de illis, neque à rusticis, neque à montanis venatoribus quidpiam intellexerim. Ex earum tamen qualitatibus & temperamento, peritiores medici facilè judicabunt.

CNICVS. CAP. XLII.

LEGITIMVS Cnicus vulgaris est notitiæ, atque illius usus, omnibus satis cognitus de eo ut tagamus, non est operæpretium: nam quotquot de re herbariâ scripserunt, & ejus historiam dederunt, & iconem proposuerunt. Eam tamen huc intulimus, quia de alio Cnici genere, quod in Hispanijs observabam, sumus acturi, cum quo hujus icon conferri possit.

VNICVS

Cnicus vulgaris.

Cnicus alter Clusij, cæruleo flore.

Cnicus alter. VNICVS plerumque, Alteri Cnico est caulis: interdum statim à radice dividitur in binos, ternos aut quaternos ramos, cubitales, firmos & lignosos, perinde ac ipse caulis, nullis tamen, aut quàm paucissimis alijs ramis præditos: folia pænè Cnici vulgaris, candidiora, paulò longiora, & pluribus venis distincta: capitula Cnici, è squamis, imbricum instar, sibi invicem impositis, conflata, è quibus flos colore diversus: nam luteus non est, sed ex multis staminibus cærulei coloris constat: semen Cnici semine minus & subrufum: radix pollicaris crassitudinis est, carnosa, succulenta, foris fusca, non annua, ut vulgaris radix, sed aliquot annis interdum permanens.

Natalis. Circa Cordubam in segetibus & agro Hispalensi invenitur. Floret Maio & Iunio.

NOMEN vulgare, quod sciam, non habet: sed cum totâ propemodum facie vulgarem Cnicum referat, Cnicum alterum nuncupavi.

Nomina. CNICVS autem legitimus Græcis κνικὸς: Mauritanis, *Kartan*, à qua voce Officinę Cartamum appellarunt; Italis, *Saffarano Saracinesco*; Gallis *Saffran bastard, graine de Perroquet*, quòd ejus semine Psittacos alere soleant: Hispanis, *Alaçor*, *Açafran salvaje*: Germanis wilder Saffran. Alterius nullum nomen vulgare novi: neque ejus facultates cõpertas habeo.

Facultates. DIOSCORIDES verò scribit, Seminis tusi, & expressi succum, cum aquâ mulsâ, vel jure gallinacei, alvum purgare, sed stomacho adversari: lac cogere, & magis ipsum resolvendæ alvi facultate donare.

SCOLYMVS THEOPHRASTI. CAP. XLIII.

Scolymus Theophr. à Scolymo Dioscor. differt. THEOPHRASTI Scolymus à Dioscoridis Scolymo valde differt, ut peritiores omnes censent: nam Theophrasti Scolymus ignotus fuisse videtur Dioscoridi: Dioscoridis autem Scolymum probè novit Theophrastus, qui Cacti appellatione eum donat. Nos autem de Theophrasti Scolymo hoc capite agemus, & sub ejus finem, Dioscoridis Scolymi mentionem subijciemus.

Scolymus Theophr. ALIQVOT autem profert ab eadem radice, Scolymus Theophrasti, caules, cubitales, ramosos, spinis horrentes, ad quorum singulas alas nascuntur saturè virentia folia, sinuosa, & albis spinis horrida: flos illi luteus, Cnici floris fermè instar, è spinosis capitulis emergit: quibus succedit semen latum, foliaceum, squamatim cohærens: radix autem longa est, digitalis crassitudinis, carnosa, dulcis, qua sues non minus libenter vescuntur, quàm Eryngij vulgaris radice, ut ego aliquoties conspexi, dum, Salmanticæ vivens, observandarum stirpium

Scolymus Theophrasti Hispan.

Scolymus Dioscor. Cactos Theoph.

Scolymus Theophrasti Narbonensis

stirpium causâ, vicina circa eam urbem loca, peragrarem. Tota verò planta, recens adhuc, lacteo succo manat.

Salmanticensi agro, totáq; adeò Castellâ, frequentissima est hæc planta. Integra æstate floret, interdum etiam Autumno, subinde semen proferens. *Natale.*

ILLI similèm videre memini circa Mompelium, sed multò magis luxuriantem, longioribus ramis, minus tamen frequentibus floribus, & cui folia veluti lacteis maculis aspersa sint.

THEOPHRASTI ὄχόλυμος esse putatur, cui radicem tribuit lacteum succum emittẽtem, eámque vescendam tùm decoctã, tùm crudam scribit lib. VI. Plant. Histor. cap. IV. Anguillãra Eryngium Vegetij esse arbitratur, quæ, ni fallor, causa fuit, ut à nonnullis Eryngium luteum appellaretur. Salmanticenses Silybum nuncupabant (Silybum tamen Dioscoridis non est) vernaculâ linguâ *Cardon lechal*, sive *lechar*, id est, carduum lacteum. Bellonius lib. I. Observationum cap. XVIII. & XXV. à Cretensibus vulgari Græco sermone ἀσχόλυμβρος dici tradit: agro autem Romano *Spina borda*: atque veteribus latinis Græco nomine Glycyrrhizon nuncupatum æstimat. *Eryngium Vegetij.* *Silybum.* *Cardon lechar.* *ἀσχόλυμβρος.*

SALMANTICENSES, tenellam adhuc plantam, & primum germinantem, cum ipsâ radice elotam, crudam, aut cum carnibus coctam edunt: ipsius lacteo succo omne lactis genus coagulant: etiam ejus flore crocum adulterant (tametsi vicinis locis laudatum crocum abundè nascatur) ut quædam aliæ nationes cnici flore.

CETERVM

Scolymus Dioscoridis. πάντως Theophrasti.

CETERVM Dioscoridis σκόλυμος Scolymus qui Theophrasti πάντως est, magnâ copiâ sponte nascitur pinguibus Lusitaniæ arvis, præsertim ad Anam, veteribus appellatum flumen, vulgo *Guadi-ana*, & plerisque etiam Bæticæ locis.

ILLIVS radix Dioscoride teste, graveolentium alarum, totiusque corporis emendat, illita, item si decocta, in vino bibatur. Copiosam autem urinam fœtidamque expellit.

CARDVVS ERIOCEPHALVS. CAP. XLIIII.

Carduus eriocephalus.

HVIC Carduo multa initio sunt folia, humi sparsa, magna, longa, valde laciniosa, spinis horrentia, pronâ parte canescentia, supinâ autem, viridia quidem, sed tenui quadam lanugine obsita: inter quæ, cubitalis, nonnumquam longè amplior excrescit caulis, crassus, striatus, in multos ramos divisus, foliis aut similibus ijs quæ per terram sparsa, aut minoribus, inordinatè eum & ramos cingentibus: summis ramis innascuntur crassa capita, multis aculeis prædita, & adeò densa lanugine involuta, ut spinæ paululum duntaxat emineant: aperientibus sese capitibus, flos emergit multis purpureis staminibus cõstans: cui succedit pappo involutum semen, splendens, longiusculum, quale in multis cardui: radix longa, paucis fibris prædita, pollicarem crassitudinem excedit, & foris fusca est, quibusdam (in quibus sponte nascitur) locis vivax, in alijs minimè.

Natales.

Observabam primùm hanc plantam anno M.D.LXIIII. Salmanticensi agro locis apertis & non cultis nascentem, cujúsque semen amicis in Belgium mittebam, additâ inscriptione, forte *Corona fratrum*, quia multis notis respondere videbam, cum eâ plantâ, quam Monachi, Commentarijs in Mesven, sibi in Hispaniâ conspectam, Coronam fratrum appellassent, quoniam rami æquali pariè altitudine nascentes, & suis capitibus eriophoris onusti, medium caput, reliquis majus, summo cauli innatum, quodammodo in orbem cingerent, ut monachi suum Abbatem aut Priorem solent. Ex quo tempore diu apud Belgas (ubi feliciter provenit, & in majorem amplitudinem evasit, nullâ servatâ ramorum extremorum æqualitate) Coronæ fratrum nomen obtinuit: postea tamen à capitibus candicante lanâ involutis, convenientiore appellatione Carduus eriocephalus dici cœpit.

Varietas.

Eum deinde non minus vegetum & luxuriantem, quàm in Belgicis hortis, sponte crescentem reperi multis Austriæ & Stiriæ locis, præsertim verò ad Neuberg & similium Alpium radices, ubi interdum florem variantem, & albis staminibus constantem ferè conspexi.

QVIBVS porrò facultatibus peculiaribus sit præditum, neque ego intellexi, neque quenquam fecisse periculum arbitror.

CHAMÆLEON SALMANTICEN. CAP. XLV.

Chamæleon Salmantic.

EX Acanaceorum genere est hæc planta: caulem autem pedalem habet, interdum etiam cubitalem, multis alis sive ramis concavum, striatum, & quasi φυλλώδη, durum tamen & firmum: folia numerosa, longa, angusta, candicantia, spinis horrida: summis ramis veluti umbellæ quædam ex quinis aut senis caliculis sive capitellis spinosis constantes innascuntur, in quibus flos purpureus dilutior, qui (maturo semine) subinde in pappum evanescit, reliquorum Acanaceorum more: semen est cuici seminis forma, sed minus, foris subnigrum aut cinerei coloris, intus candidum, dulce: radix nigra, dura, si gustetur, dulcis. Tota planta ἀκανώδης est, & firmarum spinarum vallo munita.

Natales.

Agro Salmanticensi frequens in arvis, cum Scolymo Theophrasti. Floret Iulio, semen Augusto maturum est. Apud Belgas natus, semine ex Hispanijs à me misso, altius assurgebat, neque adeò candicabat, & semen rarò ad maturitatem perveniebat.

VOCABA-

Chamæleon Salmanticensis.

Carlina elatior, Chamæleon alb. vulg.

Chamæleon alb. Dioſc. ἰξία Theoph.

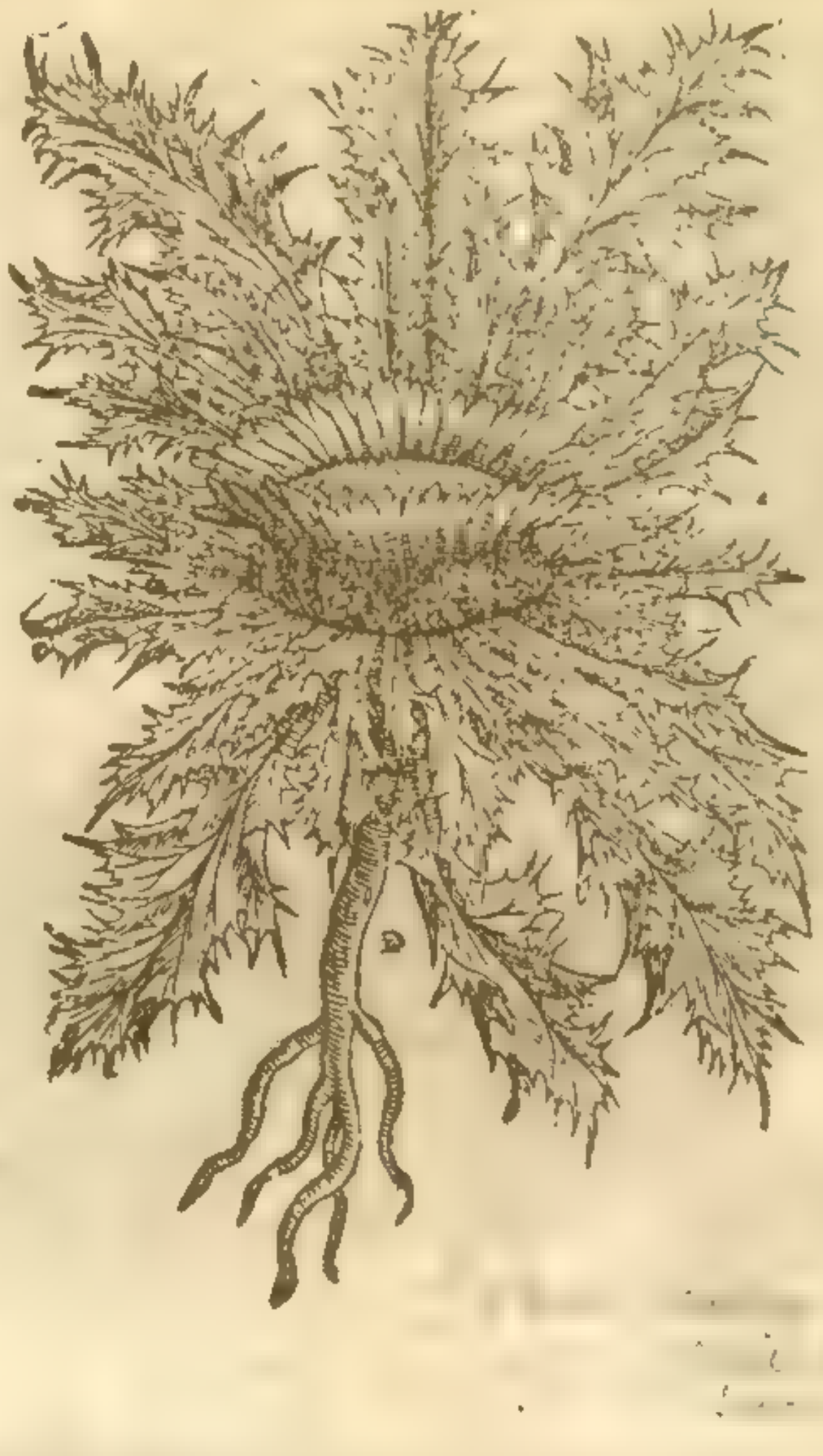

VOCABATVR à Salmanticensibus Chamæleon, tametsi historia prorsus refragetur: affinitatem tamen habere videtur, cum eâ plantâ, quam Anguillara pro Chamæleone nigro Dioscoridis exhibet.

CETERVM, Chamæleon albus Dioscoridis, sive ἰξία Theophrasti existimatus, in Pannoniæ, Austriæ, & Stiriæ montium declivibus à me observabatur, capite amplo, echinato (ex quo flos multis albis folijs circa orbem medium nascentibus constans) sine caule ê medio foliorum humi fusorum, longorum & in ambitu sinuosorum, atque spinis armatorum emergente: radice crassa, denso cortice obducta, foris fusca. *Chamæleon alb. Dioſc. ἰξία Theoph.*

SED multò frequentior invenitur Alter ille, qui pedalem caulem adquirit, angustiora habet folia, in multas lacinias divisa, non paucioribus tamen, quàm superioris folia, aculeis horrida, caput in extimo caule minus amplum, florémque minorem: radix perinde crassa ac superioris, foris etiam fusci coloris.

VTRAQVE Carolinæ, à Carolo Magnó, nomen adepta, sive Carlinæ, qui illius usum primus demonstrasse creditur; Germanis Eberwurtz dicitur. *Carlina Eberwurtz*

ALIA verò est planta à quibusdam Carlina minor appellata, humilis & ut plurimum caulis expers, folia habens, Secundæ Carlinæ foliis non valde dissimilia, saturatius tamen virentia, *Carlina minor.*

Carlina minor, purpureo flore.

Carduus Septentrionalium.

Chamæleon Theoph.

Carlina fil. Acarna Theoph.

Eryngium Archigenis

Carlina filveſt. vulgaris.

Carlina fil. minor.

Natales.

Nomina.

ἀκάνθιον Theoph.

rentia, & mollioribus ſpinis prędita: capita multò minora, & purpureum florem. Hæc frequēs in pratis montanis & ſiccioribus, etiam in acclivitatibus herbidorum collium.

LOBELIVS Carduum Septentrionalium ſine caule, Chamæleonem album Cordi & Chamæleonem exiguum Tragi appellat: Germani klein Eberwurtz: Ex quorundam autem opinione, non videtur diſſimilis eſſe Chamæleoni Theophraſti, cujus meminit lib. Hiſtor. Plantar. VI. cap. III.

CARLINA SILVESTRIS. CAP. XLVI.

SI quis diligenter conferat vulgatiſſimam illam ſpinam, quæ circa publicas vias in arvorūm marginibus & aggeribus, ubique ferè naſcitur, cum Acarnâ Theophraſti, cujus memicit Plantarum Hiſtoriæ lib. VI. cap. IIII. his verbis: ἡ δὲ ἄκαρνα προστυφερὴς ὡς ἀπαλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν πρόσοψιν τῇ κνίκῳ τῇ ἡμερᾷ· χρῶμα δὲ ἐπίξανθον ἢ λιπαρὸν, hoc eſt, Acarna, quantum ſimpliciter exprimere licet, aſpectu cnico domeſtico ſimilis eſt: colore flavescens & pinguior: non valde diſſimilis forte reperiet: aut ſaltem ad Eryngium illud referri poſſe non negabit, quod Aëtius de Archigenis ſententia deſcribit, folijs Attractilidis, durioribus, & ex candido pallidioribus, multis ramis ab unâ radice cubitalibus: floribus buphtalmo ſimilibus, ſed oculi formam ſtamina in medio naſcentia perturbant.

ILLIVS autem Hiſtoriam hoc capite non repetemus, eſt enim non modo ab alijs deſcripta, ſed etiam ipſa planta omnibus notiſſima. Iconem tamen ſubijcimus, quia elegans aliud ejus genus in Hiſpanicâ meâ peregrinatione obſervabam, cujus hiſtoriam hic adponendam operæprecium eſſe duxi, licet ante in Hiſpanicis Obſervationibus fuerit evulgata.

PALMI verò altitudinem ea planta non ſuperat, cauliculo tenui, unico, canâ lanugine obſito: folia illi Carlinæ ſilveſtris (cujus modo meminimus) foliorum æmula, minora, incana, ſpinis horrida; ſummo cauliculi faſtigio, bina ut plurimum, fert capitula ſpinoſa (nonnunquam etiam in alis) in quibus flos luteus orbem oculi imitans, media lanugine pallida, quam ambiunt rigidiuſcula & exſuccà foliola, coloris flavi: radix tenuis, rufeſcens, vivax non eſt, ſed ſingulis annis perit.

Nuſquam hanc inveniebam, quàm aridis quibuſcam petroſisque & deſertis circa Salmanticenſem urbem locis, promiſcuè naſcentem cum thymo duriore, & Auguſto menſe florentem.

VVLGARE ejus nomen non intellexi, imò ipſis etiam medicis iſtic ignota. Priorem verò, Carlinam ſilveſtrem nonnulli vocant, alij ὀνόπυξον Theophraſti eſſe cenſent, cujus inter aculeatas

Carlina silvest. minor Hispan.

Eryngium campestre, vulgare.

aculeatas meminit, Plantarum Histor. lib. VI. cap. III. Germani Dzep diſtel/ Bew diſtel appellant: Viennenses rhizotomæ Sat kraut nominant ab effectu, quia non modò illius siccæ sive recentis gestatione, sed etiam intuitu, den sat (sitim & faucium accensionem ex nimiâ crapulâ & bilis regurgitatione ortam esse puto) sisti, vulgus istic sibi persuadet, & experimento probatum asserit. Certè aliquando observavi, Nobilium virorum famulos in equis heros suos præeuntes, hujus herbam in pileis gestantes, ut perpetuò nimirum illam heri in conspectu haberent, &, si corriperentur eo vitio, ab illo liberarentur.

ERYNGIVM. CAP. XLVII.

PRÆTER vulgare Eryngium singulis notum, & in omnibus, quas adij Provincijs, frequenter obvium, observabam etiam peculiaria quædam alia genera, quorum Historiam hoc capite dabimus.

BICVBITALEM autem, vel ampliorem habet Primùm altitudinem, caulem firmum, striatum, medullâ albâ plenum, ac veluti nodis distinctum, præsertim quâ parte eum amplectuntur latâ & membranaceâ sede folia, tres aut plures uncias longa, duas lata, viridia, venosa, in ambitu serrata, & aspera nonnihil, subamaro, acriusculóque gustu: quæ verò circa radicem nascuntur, longiora latioráque sunt, & oblongis pediculis innituntur: summus caulis in aliquot ramos divisus, breviora folia habet, eáque in profundas lacinias divisa, & mollibus spinis prædita: summæ deinde alæ in aliquot ramulos desinunt, echinata capitula ferentes, sphericæ ferè rotunditatis, in quibus multi cærulei flosculi albicantibus staminibus præditi, sub ipsis autem capitulis novem aut plura oblonga, angusta, aculeata foliola, stellæ instar expansa: ipsa porrò capitula cum summis ramulis, supremáque caulis parte, interdum vetustate cæruleum prorsus colorem adquirunt: radix in novellis plantis digiti crassitudinem & longitudinem æquat, aliquot fibris donata, foris subfusca, intus alba, carnosa, gustu dulcicula, perinde ac Eryngij marini radix: vetustate subinde grándescit, & in plures alias radices extuberat, singulis annis ex lateribus frequentiores caules proferens: aliquando tamen hoc in ista plantâ observabam, ut producto semine, subsequens hiems illam prorsus corrumperet, præsertim cultioribus locis. 1. *Eryngium latifol. Pannonic.*

Frequens nascitur in pratis ad Danubium supra & infra Viennam sitis promiscuè cum Asparago, & in hortos illatum feliciter provenit. Floret Iunio & Iulio. *Natalis.*

Simile planè in Silesiacis montibus sponte natum ad me mittebat Viennam Achilles Cromerus Medicus: nec huic fortè absimile quod Pena & Lobelius in Adversarijs describunt. Idem verò prorsus est cum eo quod Matthiolus planum nuncupat, ipsi primùm demonstratum à C. V. Paulo Fabritio Medico & trium Cæss. Mathematico.

Eryngium Pannonicum latifol.

Eryngium pusillum planum Moutoni.

Varietas.

EJus autem florem variare, mihi testis est N. V. Ioannes à Hoghelande, qui anno M. D. XCII non modo scribebat, habere se plantam semine ipsi natam, cujus flores non cærulei, sed albi essent, caulis non purpurascens, sed ex viridi pallescens, verum etiam caulis supremam partem aridam, & semen, eodem anno Francofurtum ad me mittebat.

II. Eryngium planū Moutoni.

ALIVD etiam est Eryngij (plani cognominati) genus, non à me quidem natali loco observatum, sed in exculto horto Ill. viri Ioannis de Brancion crescens conspectum, quod Ioannis Moutoni Tornacensis Pharmacopæi doctissimi, & in Stirpium cognitione exercitatissimi, munere acceperat.

ID autem humile erat, statim à radice in plures ramos divaricatum, tereres, rotundos, procumbentes, ad quorum singula veluti genicula nascebantur inordinata folia, extremo latiuscula, circa pediculum angustiora & crenata: quæ verò circa radicem, formâ quidem illis similia, sed ampliora, unciam lata, binas aut amplius longa, ex viridi pallescentis coloris: frequentes ex alis ramuli nascebantur, ad quorum singulos nodos foliola, & echinata virentiáque capitula exoriebantur. Florem observare non licuit, qui nondum se prodebat, cùm subsequentem Autumnum Viennam evocarer: radix satis crassa, & aliquot fibris donata: quin & procumbentes caulículi plures, secundùm radicis caput, crassiusculas fibras agunt, quibus subinde sese firmant.

III. Eryngium pumilum Hispanis.

TERTIVM genus quod in Hispanijs observabam, passim agro Salmanticensi in colliculis nascitur, palmi, nonnunquam pedis altitudine, caule gracili, multis ramis, ex adverso ut plurimum nascentibus, prædito: folia circa radicem in rotæ speciem humi spargúntur, majuscula, latiuscula, & molliora: at, quę in ipso caule sub alis nascuntur, multifida sunt, tenuia, in ambitu serrata & aculeata: ramulorum summitatibus globosa insident capitula, octo plerumque spinosorum foliorum ambitu stellæ instar circumvallata, ipsa etiam spinosa: flos & tota capitula cum suis foliolis ea ambientibus cærulei sunt coloris: succrescente plantâ, folia secundùm radicem in orbem nascẽtia marcescunt, deinde alia caulem ambientia exsiccantur & decidunt, ut rarò plantam (cùm defloruit) cum foliis, præsertim inferioribus, reperire liceat: radix dura quidem & lignosa, sed quæ non vivax sit, & singulis annis semine maturo pereat, seminéque deciduo renascatur.

Mata'is.

Post messes plerumque invenitur, quo commemoravi loco: nusquam alibi videre memini: semine quidem inde relato, natum est apud Belgas, sed serius flores protulit, qui nullum semen dederunt, deinde color ille cæruleus longe fuit remissior.

III. Eryngium montan.

CETERVM Eryngij genus natum memini Ill. Viro Ioanni de Brancion, cujus hoc cap.

mentionem

Eryngium planum Hispanic.

Eryngium marinum.

mentionem feci, semine è Gallia misso Eryngij montani nomine à Doctiss. viro. eodemq; Regis Galliæ Chirurgo peritissimo Nicolao Rassio, quod nullâ in re differebat à vulgari & passim obvio, præterquam summorum ramorum & capitulorum colore, qui elegans cæruleus erat, radix etiam non minùs crassa, longa, sub terrâ se condens, & repens.

QVOD verò maritimis locis nascitur Eryngium, amplis & crassis foliis, minimum laciniosis, sinuosis tamen in ambitu, & spinosis (nisi cùm novella sunt) nõ modò in calidiorum regionum, quales sunt Hispania, Italia, Gallia Narbonensis & similes, sed etiam frigidiorùm & ad Septentrionem vergentium, ut sunt Anglia, Belgium, Hollandia, atque aliæ ijs adhuc frigidiores, maritimis frequens sponte nascitur, & radice sub terrâ vagatur. *V. Eryngium marin.*

ERYNGIVM porrò, Græcis ἠρύγγιον: Italis, *Iringo*. Gallis, *Panicaut*: Hispanis, *Cardo corredor*, quia caulis resiccatus & abruptus, à vento impelli & provolvi solet, præsertim locis planis & apertis: Germanis Bracken distel/& Manns trew dicitur: vulgare vocant officinæ, Iringum: nonnulli Centumcapita. *Nomina.*

DIOSCORIDI, radices Eryngij tusæ, præcisis nervis, & vulneribus glutinandis illinuntur: decoctum, etiam nervorum affectibus prodest. Camerarius addit è tenellis Eryngij foliis aquam stillatitiam fieri, ijs apprimè utilem, qui morbi Gallici ulceribus laborant, si diutius quotidie eâ utantur in potu: Multas præterea alias facultates recensèt, quas ex ejus Plantarum Epitome petere licet. Memini autem C.V. Gulielmum Rondeletium, marini radices (quas potissimum usurpandas censebat) saccharo conditas præscribere solere, mulieribus frigidiore uteri intemperie laborantibus, ad juvandum conceptum, prius tamen purgato, ut decet, corpore, & reliquis necessarijs præmissis. *Facultates.*

ALOE. CAP. XLVIII.

VVLGAREM Aloën sponte provenientem observare memini, in veteribus muris arcis Vlysipponensis, quâ descensus est ad proximum templum in declivi situm. Intelligebam etiam Valentiæ, in vicinæ Sagunti vetustis muris & macerijs abundanter provenire. De illâ tamen hîc nõ est nobis institutus sermo: verùm de Americanâ, cujus descriptionem ante multos annos in nostris ad Aromatum historiam scholijs polliciti sumus. Tamen si autem hîc non suo ordine reponi videatur, quòd, cùm crassa admodum radice sit, tuberosis potiùs fuisset adijcienda. rigida tamen ejus facies, à vulgari Aloë planè diversa facit, ut Aculeatarum classi eam accommodarim. *Aloës vulgatæ.*

Aloë.

Aloë Americana.

Aloë Americana.

MVLTA sunt illi folia, humanam longitudinem attingentia, saturatè virentia quidem, sed quibus insparsus videatur cineracei quidpiam coloris ut in Tuliparum quarundam foliis, lævia, circa infimam sedem trium aut quatuor digitorum transversorum crassitudine, quodammodo carinata, valde lata, mutuo se amplectentia, instar foliorum vulgaris Aloës aut Asphodeli, sensim in mucronem desinentia, qui nihil aliud est, quàm spina, fusca, crassa, unciam cum semisse interdum longa, & adeò firma, ut Americani pro subula uti solerent, & cuspidis ferreæ loco ad sua tela adaptarent: foliorum latera tenuiora sunt, & spinis ejusdem coloris aspera, sed brevioribus, latâ basi præditis, & deorsum incurvis ut in Rhamno tertio, interiore parte fibrosa sunt hæc folia, & succi plena, sed nõ amari. Ex eorum medio caulem enasci intellexi (nullum enim vidi) brachiali crassitudine, & brevioris lanceæ altitudine: radix est crassa, longa, curva, veluti internodijs articulata, è quibus ad latera nascuntur alternis aliæ plantæ, ut in Arundinum nodis germina seu gemmæ sunt dispositæ.

Primùm mihi hanc plantam demonstrabat C. V. D. Ioannes Plaça medicus & professor in Valentinâ Hispaniæ Academiâ, primo ab urbe Valentiâ miliari, in cœnobio D. Virgini sacro, cui cognomen de IESV inditum, eodem quo Persea crescit hortulo: postea alijs etiam locis observabam: erutam autem, omnium maximâ radice conspiciebam in suburbano ornatissimi viri Petri Alemani civis Valentini, cujus hospitio exceptus eram, duorum videlicet cubitorum fermè longitudine, ad cujus latera circiter triginta pumilę plantę enatæ, ex quibus binas detractas in Belgicam deferebam; & unam quidem donabam Generoso Dn Carolo à Divo Audomaro, viro rei herbariæ, & omnium Naturæ miraculorum studiosissimo & peritissimo, quam secunda subsequens hiems corrupit: alteram verò Petro Coudebergo Pharmacopolæ doctissimo, Antuerpiæ ad Campanæ symbolum commoranti, quam diu in fictilibus conseruavit: nam ex illâ hanc iconem exprimi curabam. Vivax est, multósque annos durat, radice multipliciter se propagans, cujus rei gratiâ, & propter spinarum rigiditatẽ sive asperitatem Indos seu Americanos, circa agros eam serere consuevisse, ad eos communiendum, & fures arcendum (ut apud nos sepibus spinosarum stirpium fieri solet) memoriæ proditum invenio Nunc à multis alitur in fictilibus: adeò autem prolifica est, ut alternis annis (Viennæ agens) eximere cogerer, ad soboles detrahendum, non secus ac legitimæ Aloi, quæ etiam prolium valde ferax, sed circa radicis summum caput duntaxat.

Nomina. VALENTINI *Fily aguila* vocabant, id est, filum & acus, quia foliorum extremæ spinæ, acus:

næ,acus: fibræ autem interiores fili vicem præstent. Americani *Maguey* & *Metl* appellant: nonnulli istic Hispani *Cardon*, ab aculeorum, ut opinor, frequentiâ.

FREQVENTI autem in usu fuisse apud Indos, refert Gomara ad calcem Mexicanæ historiæ, cujus verba, quia integram hujus plantæ historiam continent, latina facere, & hic adscribere volui.

METL, nonnullis *Maguey*, alijs *Cardon*, arbor est duorum hominum altitudine, aut majore assurgens, humanæ coxæ crassitudinem æquans, inferiore parte crassior & densior, deinde paulatim in pyramidalem formam desinens instar Cupressi: quadragena illi folia, tegularum amplitudine propemodum, & eodem modo carinata, sede inferiore crassa, deinde in mucronem desinentia, lateribus tenuiora, crassa autem spina mucronem occupante. Metl. Maguey.

Tanta istic (videlicet circa Mexico) copia nascitur, quanta apud nos vites: facit spicam, florem, & semen. Ex ea ignem struunt, ejus cineres parando lixivio idoneos: truncus ligni vicem præbet, folia tegularum aut imbricum.

Cadere eam solent ante quàm nimium adolescat, ut radix in majorem crassitudinem excrescat: eâ enim excauatâ, quendam liquorem colligunt, qui serapij instar illicò densatur: is levi decoctione mel fit: depuratione, saccharum: dilutione, acetum: & addito *Ocpatli* (radix ea est, quæ, à præstantiâ, vini medicina vocatur) vinum: illis quidem in usu, sed parum salubre: etenim valdè caput tentat, & inebriat: nullum autem cadaver, nulla impura sentina ita fœtet, ut illorum anhelitus qui eo vino inebriati fuerint. Ex hujus germinibus & tenellis foliis fit conserva. Foliorum prunis assatorum liquor, recentibus vulneribus aut ulceribus instillatus, brevi ea curat. Germinum & radicum succus, cum absinthij illius regionis succo, mixtus, viperarum morsibus utiliter instillatur. varia ejus usus. Ocpatli.

Illius foliis paratur charta in usum vulgarem sacrificiorum & pictorum: ex ijs (lini videlicet aut cannabis modo paratis) fiunt alpergates (calcei genus Hispanis admodum familiare ex funiculis contextum) storiæ, chlamydes, cingula, capistra, & funes: denique cannabini fili vicem illis præbent. Horum foliorum cuspides seu spinæ, adeo firmæ sunt, ut illis acus aut subulæ loco sint, fibræ autem fili vicem suppleant. Ijsdem Sacerdotes illius regionis pungere & vulnerare se solent in sacrificijs, earum enim cuspis non infringitur, & quantum opus est penetrat, exiguo foramine facto. Non contemnenda sanè planta, quæ ad tam varios effectus hominibus utilis est. Hactenus Gomara.

ADDVNT quidam, Americanos venereâ luem hujus plantæ usu curare solitos hac ratione. *ad venerem luem.*

Ejus fragmentum, in minutas partes sectum, deinde ollæ, canthari aquæ capaci impositum, trium horarum spatio decoquebant, ollâ prius luto obstructâ: decoctione factâ, ollam apud ægrum collocatam aperiebant, copiosus inde fumus exhalans, multum sudorem excitabat. Aut, Folium hujus plantæ prunis impositum assabant, cujus fumum æger excipiebat: sed adeo vehementes sudores hujus remedij usu excitabantur, & vires collabebantur, ut æger vix ferre posset, licet triduo duntaxat uteretur.

HVIVS plantæ foliorum fibris, contextum à mei Hospitis sorore reticulum, mihi ostendebatur, cùm Valentiæ essem. Intelligebam etiam, undusia ex ijs parata, Hispali urbe Bæticæ & celebri Emporio, venalia inveniri.

CYNOGLOSSVM. CAP. XLIX.

VVLGARE illud Cynoglossum, quod doctiores & in Stirpium cognitione egregiè exercitati non sine probabili ratione legitimum esse censent, ut quod ceteris notis satis conuenientibus, multorum etiam sit annorum interdum, ante quàm caulem proferat, in omnibus quas percurri regionibus mihi fuit obvium. Id cùm à nemine eorum qui Stirpium historiam scripserunt, sit prætermissum: illius descriptionem à me expectare non est necesse. Tria autem alia genera observabam: quorum Primum natali loco crescens nunquam vidi, sed in quorũdam hortis semine natum duntaxat, quod ipse etiam sæpius in meo alui, atque nunc adhuc alo: Secundum, etiam in hortis tantum: Tertium verò, frequenter sponte nascens conspexi. Singulorum historiam qua poterimus perspicuitate & facilitate, hoc capite dabimus. *Cynoglossum vulgare.*

PROFERT igitur Primum à summo radicis capite multa folia, longa, vulgaris foliis multò angustiora, venis aliquot secundũ longitudinẽ excurrẽtibus prędita, ex viriditate canescentia: inter quæ nascitur caulis inæqualis, minimi digiti crassitudinẽ non attingens, per quem, inordinato situ, nascuntur folia, ijs quæ à radice prodeũt breviora & angustiora, ipsum quodãmodo amplectẽtia, ex quorum alis circa summũ caulem nascuntur ramuli, aliquot cavis floſculis, in quinq. lacinias per extremas oras divisis, onusti, vulgaris quidẽ floribus formâ similibus, sed minoribus, & dilutioris coloris, in quorũ medio quinq. staminula saturè rubentia: singulis floribus succedunt, quemadmodum in vulgari, quatuor rugosa & aspera semina simul conjuncta (prominulo ex illorum medio stilo) vulgaris tamen seminibus minora, sed non minus quàm illa, vestibus attingentium inhærentia: radix est longa, singularis, candicans, crasso & succulento cortice obducta, summâ tamen cute subfuscâ, minimi digiti crassitudine, fractu contumax, raris tenuibus fibris per totam longitudinem prædita. 1. *Cynoglossum Cretic. 1.*

Cynogloſſum Creticum I.

Cynogloſſum Creticum II.

Nobis primùm hæc planta nata eſt in Belgicâ, ſemine ex Italiâ miſſo Cynogloſſi Cretici nomine, deinde ſponte deciduo conſervata: Floret Maio, atque etiam Iunio, quo ſimiliter menſe matureſcit ſemen.

II. *Cynogloſſ. Creticum II.* SECVNDVM, primo anno, ex radice longâ, infra digiti minimi craſſitudinem conſiſtente, rariſque fibris per longitudinem ſparſis prædità, craſſiuſculóque cortice foris fuſco amictâ, multa promit folia, palmum aut amplius longa, unciam lata, humi fuſa, mollia & tenui brevique lanugine tecta, nervo ſatis craſſo illa per longitudinem æqualiter ſecante; inter quæ altero anno prodit caulis cubitalis aut amplior, ſtriatus, firmus, rectus, molli lanugine obſitus. quẽ confuſo ordine veſtiunt folia jam dictis ſimilia, ſed quæ breviora ſunt, quo propius ad ſummum caulem accedunt, ex viridi palleſcentia: ſummus caulis in multos graciles ramos dividitur ſummo faſtigio Scorpiuri aut Heliotropij majoris inſtar inflexos, in quibus plurimi caliculi quinque lacinijs conſtantes, unde flores emergũt Primi floribus breviores, illis tamen ampliores, in quinque lacinias orbiculares diviſi, candicantis initio coloris, ſed multis tenuibus purpuraſcentibus venis (quæ vetuſtate in cæruleum colorem tranſeunt) ornati: defluentibus floribus, conſpiciuntur in caliculis quatuor ſemina conjuncta, ut in Priore Cynogloſſo Cretico, rugoſa & aſpera, è quorum medio prodit ſtilus.

Tota ſtirps ingrati odoris eſt: Iunio floret: ejus radicem vivacem nõ eſſe arbitror, ſed hieme, profluvium ſeminis inſequente, corrumpi, & ſemine ſponte deciduo renaſci.

Hoc genus in ſuo horto alebat Francofurti ad Mœnum Ioannes Mylerus illius urbis Pharmacopæus, quod ſemine Cynogloſſi Cretici nomine ad ſe miſſo natum aſſerebat.

III. *Cynogloſſum pumilum.* INTRA pedalem altitudinem plerumque conſiſtit Tertium, tametſi nonnũquam ſuperet, cauliculus illi ſingularis, tenuis, firmus, rotundus, ſubhirtus, infernè purpuraſcens, ſupernè viteſcens; per quem ſparſa ſunt inæquali ſitu foliola uncialia, anguſta, eminente dorſo, molli lanugine tecta, colore ferè cineraceo, guſtu aliquantulum excalfaciente: ſummi caulículi in aliquot ramos dividuntur, qui, Scorpiuri modo contorti, floſculos ex foliorum adverſo proferunt, Bugloſſo vulgari, aut Cynogloſſo jam deſcripto ſimiles, minores, cærulei coloris: quibus ſuccedunt quaterna etiam ſimul juncta ſemina, in umbonem protuberantia, admodum echinata & aſpera: radix longa, tenuis, raris fibris donata, quæ annum duntaxat ſupereſſe, & poſt ſemen maturum perire ſolet.

Natales. Creſcit ad viarum & agrorũ margines circa urbem Viennam, in nudis & ſalebroſis jugis huic urbi vicinis, pleriſq; aridis Pannoniæ locis ad arvorũ ſublevatos margines, tum etiam Moraviæ, præſertim verò ad arcem vrbis Brũnæ in eâ Provinciâ ſitę. Floret Maio & Iunio.

AN VE-

Cynogloss. pumil. sive Austriac. alterum.

Echium vulgare.

Lithospermum repens majus.

AN verò hoc postremũ Cynoglossum, planta ea sit, quam Plinius Natur. Historiæ. lib. xxv. cap. viii. scribit Cynoglosso similem & quæ ferat lappas minutas? cujúsq; radix ranis & serpentibus advertsetur? *Planta Cynoglosso similis Plin.*

VVLGARE Cynoglossum appellant Itali, *Cinoglossa* & *Lengua canina*: Galli, *Langue de chien*: Hispani, *Lengua de perro*: Germani, Hundszung: Belgæ, Eenenehonds-tonghe. *Nomina.*

CYNOGLOSSI potrò folia, cũ suillo adipe veteri, canum morsibus, alopecijs, & ambustis medentur: alvum emollit decoctum herbæ, ex vino potum. *Facultates.*

ADMODVM etiam frequens est in silvula ad Lachn primo ab urbe Viennâ miliari, & Viennensis saltus aliorúmq; montiũ urbi vicinorum radices, inter frutices Lithospermũ illud majus vulgo nuncupatum, cujus sarmenta humi fusa subinde fibras agunt, & mirè se propagant. *Lithospermum majus.*

NEC minus frequens varijs Pannoniæ, & Austriæ locis, aliud illud Lithospermi genus legitimum, semine cãdido, cujus in officinis usus est. *Lithospermum legit.*

ECHIVM. CAP. L.

VARIA, præter vulgare subcæruleo flore, quod Viennensi agro & vicinis locis frequentissimum, etiam variante in subcinereum, vel omnino album colorem flore, interdum reperitur, nascuntur in Austriâ Echij genera, eáque elegantia. *Echium vulgatũ.*

PRIMVM

Echium pullo flore.

Echium rubro flore.

I. *Echium pullo flore.*

PRIMVM pedalem habet caulem, striatum, villosum, foliis Echij, aut Buglossi silvestris, molli lanugine præditis, & inæquali situ ipsum ambientibus ornatum, superiore parte in multas alas divisum, quę deinde in breves ramulos sese findentes, multis floseulis concavis, extremâ parte in quinque crenulas divisis, coloréq; ex atro purpurascente præditis, onustę sunt, qui è vasculis molli lanugine hirsutis & inter folia latentibus prodeunt: semen ut in hujusmodi generis plantis, viperino capiti simile: radix oblõga, minimi digiti crassitudinem interdum æquat, foris fusca, paucisq; tenuibus fibris prædita, capite, unde caulis prodit, extuberante, & præcedentis anni caulis vestigia servante: præmanta folia, nullum initio manifestum saporem peculiarem præbent: sed postea nonnihil acrimoniæ habere videntur.

Natalis. Crescit multis locis Viennæ vicinis, totâ etiam inferiore Austriâ, & Pannoniæ parte siccioribus pratis, & gramineis locis ad collium radices, atque in ipsis collibus nudis, & tenui duntaxat gramine obsitis. Floret Maio.

II. *Echium rubro flore.*

OBLONGA & angusta habet Alterum folia, villosa, vulgaris Echij foliis ferè similia, paulò tamen latiora, humi strata: caulem modò pedalem, aliquando cubitalem, firmum, striatum, lanuginosum, maculisq; purpureis conspersum, quem inçõdito ordine multa ambiũt folia, infernis breviora & angustiora, non minùs tamẽ hirsuta: summum caulem exornant multi breves ramuli in se veluti convoluti, atque Scorpiuri instar inflexi, pleni floribus vulgaris Echij floribus similium, sed colore rubro elegantí prædito rum, qui proximè caulem primum aperiri incipiunt: excusso flore, semen, ut in alijs Echij generibus, apparet in caliculis nigrum, viperino capiti simile, sed minus: radix satis longa, dura, & lignosa, nigro cortice tecta, summo capite multos interdum caules promens, sed maximâ ex parte duntaxat unicum.

Natalis. Abundè admodum, siccis pratis supra & infra Sopronium Vngariæ urbem, nusquam verò alibi, hanc plantam observabam Maio florentem, nunc saturatè rubentem, modò dilutiore colore præditam.

BINA porrò alia Echij genera, Cretico semine, quod mittebam, nata, creverunt Ioanni ab Hogelande anno M.D.XCIII.

III. *Echium Creticum I.*

AMPLA, initio habuisse, dicebat Primum folia, mediæ, inter plantaginem & buglossum substantiæ, humi strata, inter quę nascebantur caules rotundi, scabri & asperi, frequentibus alis donati, quos ambiebãt inordinata folia, minora, hirta, extremi rami circumvolvebantur & inflectebantur, Echij & aliarum Anchusarum instar, gestabantq; caliculos quinque foliolis angustis & hirtis constantes, ex quibus cavi flores, Echij floribus non dissimiles prodibant,

dibant, coloris rubri diluti elegantis, in quinque lacinias summis oris divisi (quos successu temporis, purpurascentem colorem contrahere, observabat) e quorum umbilico exiliebant staminula ex rubro purpurascentia, apicibus pallidis, & medius gracilis stilus, exalbidus, & bifurcus: flori successit semen, echij semini non dissimile. Flores dedit Iulio & sequentibus mensibus.

CAVLES Alteri magis scabri erant, quàm Priori, rotundi, parvis maculis rubris distincti, Serpentariæ ferè ritu: folia promebat quaternas aut quinas pænè uncias longa, unam lata, pallidioribus maculis aspersa: flores extremis ramis nascebantur egregiè rubentes, nativam rubedinem, etiam adulti retinentes, è quorum umbilico majora duo staminula prodibant, & tria minora, quorum tertium, reliquis minus, omnia autem apicibus albis prædita. Florere incipiebat sub extremum Iulium. IIII. *Echium Creticum* II.

Accipiebam autem semina, ex quibus hæ plantæ natæ, non Echij appellatione, sed Anchusæ, cujus semen è Cretâ allatum esset: cùm verò Echium magis referant, quàm Anchusam, ad Echij caput reijciendas has plantas esse duxi.

GRÆCIS hæc planta ἔχιον; Latinis, echion; Italis, *Bugloſia ſalvatica*: Gallis, *Bugloſſe ſauvage, ou Herbe aux viperes*: Hispanis, *Lengua de buey, ſalvage, y Yerva de las bivoras*: Germanis, wild Ochſenzung: Belgis, wilde Oſſen-tonghe. *Nomina.*

ECHII radix, teste Dioscoride, percussis à serpentibus, non modò ex vino pota, prodest, sed eos qui ante biberint, feriri non patitur: Folia & semen, similes habent facultates. *Facultates.*

ANCHVSA. CAP. LI.

DIOSCORIDES & Plinius tria Anchusæ genera describunt, quorum Alterum genus, illis Onochiles dictum, mihi duntaxat cognitum esse, ingenue fateor: id autem cùm in Galliâ Narbonensi frequenter legere memini, tum plerisque Hispaniæ & Lusitaniæ locis observare. Sed cùm ab alijs hujus ævi De re herbariâ scriptoribus ejus icon fuit exhibita, & historia tradita, ad eos Lectores ablegabimus. *Anchusa genera tria veteribus prodita.*

Anchusa exalbido flore.

ALIVD verò genus observabam, cui numerosa folia, palmaris longitudinis, valde angusta, & pũgente lanugine hirsuta: è quorum medio caulis assurgit secundo anno (primo enim ἄχαυλος est) pedalis, interdum etiã cubitalis, crassiusculus, firmus, hirtus, in multos ramos divisus, in quibus breviora multò, hispidaq; folia: extremis ramis prodeunt, è vaginulis hirsutis & asperis, flores Symphiti majoris floribus quodammódo similes, albi, aut ex albo nonnihil pallescẽtes, sive ὠχρόλευκοι, in angulos quinque divisi, quibus discussis, semen in vaginulis conspicitur viperino capiti aut Echij semini simile: radix minimi digiti crassitudinem æquat, nigráq; cute tecta est, qua sublatâ, omnino rubet, & elegantissimo colore inficit: adeò autem carnosa est, ut radicum Buglossi vulgaris instar condiri possit, dulcis tamen & insipida. *Anchusa exalbido flore.*

Nascitur arido & salebroso solo, ut in mõte Badensibus thermis imminente & alijs vicinis, apud Carnuntũ præterea, Pannoniæ olim amplissimam urbem, nunc autem vile oppidulum, Petronella vocatum, maximâ copiâ, tum plerisque alijs Pannoniæ, Austriæq; ficcis & aridis locis. Floret Maio, & semen Iunio profert: deinde perire arbitror, ut Echij genera. *Natalis.*

GRÆCI porrò Anchusam Latinis dictam ἀγχοῦσα ἢ χάλυκα & ὀνοχείλειον appellant, Secundum genus Dioscorides ἀλκιβιάδιον ἢ ὀνοχείλες quibusdam dici scribit. Nullum nomen vulgare novi, nisi quod Secundum genus, nõnullis Hispaniæ locis, *Argamula* vocatur. *Nomina.*

PRIORI generi radicem adstringentem tribuit Dioscorides: ad ambusta, & vetera ulcera, ex oleo & cerâ, efficacem esse ait: igni sacro cum polentâ mederi: lepris & vitiliginibus illini ex aceto, partus extrahere, vulvæ inditam: ejus decoctũ renum vitijs, lieni, & bile suffusis da- *Facultates.*

fusis dari, & si febris sit, ex aquâ mulsâ: folia alvum sistere in vino pota. Radice pigmentarios uti ad unguentorum spissamenta. Similes fere facultates tribuit etiam illi Plinius. Secundum autem genus vim habere qtæ contra virus reliquorum serpentum, præsertim autem viperarum auxiliretur, sive cibo, sive potu, sive alligatu. Verisimile autem est similibus huic secundo generi facultatibus pollere, quam hoc capite describo Anchusam.

Cùm Granatæ essem, venales conspiciebam pyxidulas unguento plenas ex Anchusæ, quæ in eâ Provinciâ frequens nascitur, radice rubrâ parato, ad fucandam faciem (quod istic usitatum est) idoneo.

Anchusa lignosior.

CETERVM, non ineptè ad Anchusæ genera forsan referri possit quædam planta, aridis locis circa frutices & dumeta nascens, in Lusitaniâ à me observata. Tres verò aut quatuor ab unâ radice producebat virgas, pedem altas, tenues, duras, & lignosas, quas ambiebant frequentia folia, Anchusæ foliis similia, nigricantia supernâ parte & hirsuta: summis virgis, quæ Scorpiuri instar incurvantur, innascuntur oblongi flores, Anchusæ floribus similes, intensè cærulei, aspectu pulcherrimi: radix dura est, lignosa, detractâ summâ cute nigricante rubescens, temperati gustus. Florebat istic Ianuario inter Scintry arcem Regiam & scopulum cui nomen *Nostra Señora de la peña*, ad cujus radices frequentior. Ab incolis *Tomarguera* nuncupabatur.

Tomarguera.

Non absimilis ei videtur quam Doctissimus Lobelius Anchusam lignosiorem angustifolium appellat, nisi fortè eadem sit.

SYMPHITVM TVBEROSVM. CAP. LII.

Symphitum tuberosum majus.

Symphitum tuberosum minus.

Symphitum tuberosa radice.

ANGVLOSVM & quodammodo pentagonum habet caulem, rarissimè pedalem altitudinem superantem, succi plenum, per quem rariora, quàm in Symphito majore, sparsa sunt folia, illisq; minora, teneriora & minus aspera, insipido ferè gustu: flores in summis ramis pallidos, oblongos, Symphiti majoris floribus forma similes, cócavos, inodoros, extimâ parte in quinque crenas divisos, quinque staminibus in medio flore, veluti in umbonem tendentibus, protuberâte in medio stilo: caliculos deinde majoris Symphiti instar, in quibus semen, Echij semine non dispar: radicem longam, ramosam, teneram & fragilem, minimi digiti crassitudine, subinde in tubera excrescentem, exiguis fibris capillatam: pediculi, calices, caules anguloti, & folia hirsuta sunt.

Natales.

Invenitur in omnibus Pannoniæ & Austriæ silvis, umbroso loco, præsertim verò sub fruticibus:

ticibus: reperiebam etiam in Pannoniâ interamni, ultra Dravum flumen, in Grabén arcis saxus memoratæ montanis. Primùm verò innotuerat Belgicæ incolis anno M. D. LXVIII. planta ipsa vi ête Machliniam ad nos missa à C. V. Alphonso Pancio Ferrariénsi Professore.

EIVS historiam & iconem minimè dedissem, nisi aut minus diligenter ab alijs descripta fuisset historia, aut icon non satis scitè expressa: tametsi & in eâ quam exprimi jussi, pictor oscitantiæ merito accusari possit. Nam radicem nimis tenuem illi dedit, & tubera omisit: utramque tamen hîc subjecimus.

De facultatibus, nescio an quispiam periculum fecerit: verisimile autem est, ijsdem pollere, quibus Symphitum majus.

CERINTHE QVORVNDAM. CAP. LIII.

HVIVS stirpis, quatuor inveniuntur genera, forsitan etiam plura; tria observabam, quartum ab amico accipiebam. Nos singula ordine describemus.

Cerinthe quorundam major versicol. flo.

Cerinthe quorund. major flavo flo.

QVATVOR aut quinque ramos sive caules habet Primum, à summo radicis capite prodeuntes, rotundos, succulentos, interdum cubitales, quos amplectuntur numerosa folia, oblonga, circa pediculum latiora, mucrone obtuso, colore ex viridi ad cæruleum quasi tendente, candidis maculis aspersa, nonnihil villosa: è foliorum sinu nascuntur alij ramuli, Heliotropij majoris ramulorum instar sese intorquentes, pleni florum secundùm ramulorum longitudinem dispositorum, longiusculorum, concavorum, à medio in extimam partem, flavorum, alterà, quâ caliculis inhærent, ex rubro purpureorum, quibus apes valde delectantur: his decidentibus bina plerumque in eodem caliculo semina conspiciuntur, nigra, Ervi magnitudine, seminis Echij, aut Ciceris arietini forma: radix alba, oblonga, & satis crassa est, an verò perennis, ubi sponte nascentem observabam, ignoro. 1. *Cerinthe quorundam major versicolore flore.*

Crescit autem nonnullis Lusitaniæ locis, sed copiosè per totam Bæticam. Floret novo Vere & Martio. Apud Belgas in hortis sata multo serius, videlicet sub æstatis finem, & subinde floribus scatet in hiemẽ usque, tum perit, & deciduo semine singulis annis renascitur. *Natalis.*

ILLI non absimile est Alterum genus, habet enim medium caulem surrectum, & frequentes ramos, à summo radicis capite prodeuntes, & humi fusos, quos, uti & caulem amplectuntur alternis, folia qualia in superiore, non adeò tamen ampla circa pediculum, sed perinde maculis albis infecta, & veluti tenellis spinis obsita, atque mollibus villis in ambitu prædita: caulis in aliquot ramulos supernè dividitur, è foliorum sinu prodeuntes, qui extimâ parte 11. *Cerinthe quorundam flavo flore.*

mâ parte nutant, & è singulis foliorum alis flores proferunt priori formâ & magnitudine pares, sed omnino flavos, semen præcedenti simile: radix crassiuscula, alba, æqualis cum superiore longitudinis, frequentioribus tamen fibris donata, quam subsequens etiam hiems corrumpere solet in Belgicis hortis.

Natalis. Sponte nascentem observabam Valentino Regno, & florentem Martio, atque Aprilis initio. Semine tamen ex Italiâ misso nata in Belgicis hortis, non nisi Iunio & Iulio, atque etiam serius florebat, & subinde in hiemem usque.

III. TERTIVM genus neque sponte nascens, neque in hortis cultùm conspexi: sed honestissimus & in stirpium cognitione versatissimus, Iacobus Plateau Tornacensis civis, in cujus horto cultissimo crevit, iconem misit, additis notis, ex quibus, hanc descriptionem concinnabam.

Cerinthe major quorundam flo. ex rubro purpureo. IN bipedalem, aut tripedalem, ut plurimum, assurgunt altitudinem caules, sive rami, statim ab radice divisi, quos ambiunt etiam alternis folia, jam descriptis paulò minora, ex viridi & cæruleo quasi commixti coloris, superne maculis etiam albis conspersa: supremi rami nutant, florésque singulos inter folia proferunt in calicibus purpurascentibus saturis, ex rubro purpureos, quibus aspersa videatur quædam albedo, longos, cavos instar præcedentium: quibus deciduis, semen in caliculis nigrum, Borraginis semini formâ simile: radix similiter alba, brevior tamen & minus fibrosa, quàm præcedentium.

Scritur, teste qui ad me iconem mittebat, Februario, Martio, Aprili, pro aëris verni temperie: humido solo delectatur, propterea, cùm æstivi dies incipiunt, & arescit solum, crebris rigationibus indiget ut augmentum sumat: nam ut plurimum Autumno duntaxat flores profert, cùm videlicet de cælo crebri imbres cadere incipiunt. Annua est.

Cerinthe quorundam minor flavo flo.

IIII. *Cerinthe quorundam minor flavo flo*

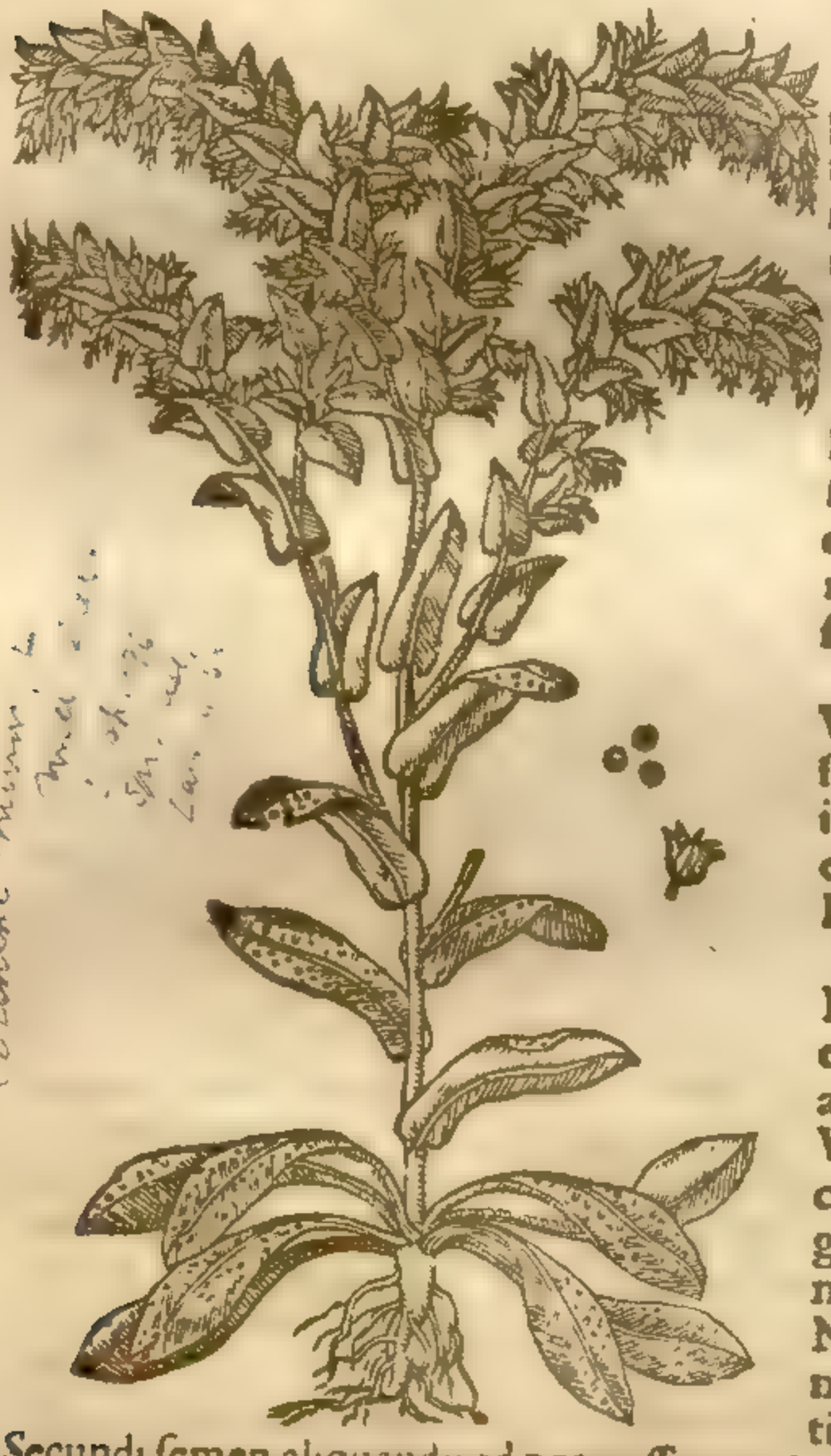

Natalis.

Nomina.

GRACILIOREM modò descriptis, habet Quartum genus caulem, cubitalem, aut ampliorem, rotundum, in plures ramos divisum: folia etiam alternis per caulem sparsa, minora quàm Tertij, & angustiora, albis similiter maculis conspersa: summi rami inflectuntur & nutant, frequentibus foliis magis mucronatis tecti, è quorũ alis singulares propendent flores suis caliculis inhærentes, superioribus longe minores, extremis oris dẽticulati, prorsus flavi: quibus deciduis, semen in caliculis continetur nigrum, altero minus, formâ tamen non dispari: radix etiam alba, & aliquot fibris prædita, non tamen vivax.

Alebatur etiam in Belgicis hortis, quando Viennam evocatus sum: nec ante sponte nascentem hanc plantam conspexeram, quàm in Austriam venirem, in cujus agris atque etiam Stiriæ copiosè crescit, interdum etiam hieme in suâ viriditate permanens.

DE hujus nomenclaturâ, variæ sunt inter Neotericos sententiæ: Nam alij Cerinthen esse volunt, eâ ratione, ni fallor, ducti, quòd apibus grata sit, & id de Cerinthe testatur Virgilius in Georgicis, tum Plinius lib. XXI. cap. XII. Vulgus herbariorũ Memitham magno errore vocavit: Memitha enim Arabum nihil aliud est quàm Glaucium Græcorum. Nec desunt qui Maru, sive Almaru Avicennæ lib. II. cap. II. descriptum putent, præsertim quartum ejus genus, quo nomine etiam Secundi semen aliquando ad nos missum ex Italiâ. Sed, meâ sententiâ, nihil eo loco videtur Avicenna describere, quàm vulgare nostrum Buglossum, aut Borraginem, quibus hanc stirpem, cujus genera descripsi, temperamento proximam existimo.

PVLMONARIA. CAP. LIIII.

I. *Pulmonaria maculosa fol.* *Varietas.*

QVÆ Pulmonaria vulgo nuncupatur, & folia candicantibus maculis notata habet, copiosè multis Pannoniæ & Austriæ silvis spõte nascitur, cùm inter Krumpach & Gleisfeld, tùm in Viennensis Leytanique saltus varijs locis: hujus florem niveo colore variantem aliquando conspicere memini. De eâ autem, quandoquidem ab alijs descripta est, sermonem

Pulmonaria vulgaris maculoso fol.

Pulmonaria III. Austriaca.

monem instituere non est animus: sed de alijs aliquot generibus, quæ ante quàm in Austriam pervenirem, mihi conspecta non fuêre.

II. *Pulmonaria folio non maculoso.*

PRIMVM igitur quod observabam genus, sed inter Pulmonarias Secundum, ex radice nigrâ, minimi digiti crassitudinẽ fermè æquante, obliquâ, & multis crassioribus fibris, quales sunt vulgaris fibræ, donatâ, plura fert capita, è quibus prodeunt folia longis pediculis innixa, vulgaris foliis non valde dissimilia, minus tamen ampla, asperâ etiam lanugine tecta, sed, quod magnum discrimen facit, nullis albicantibus maculis supernè infecta, prorsus viridia, infernè autem dilutiora: deinde caules pedales, angulosos, foliis angustioribus, nõ minùs tamen villosis, inæquali situ inhærentibus præditos, qui summo fastigio in breves ramulos dividuntur, sustinentes cavos calices in quinque lacinias divisos, è quibus emergunt flores longiusculi, cavi, oris in quinque crenas divisis, coloris initio rubescentis, postea ad cæruleum tendentis, perinde atque Pulmonariæ vulgaris flores: illis cadentibus, apparent in loculis vetustate jam laxioribus, semina caput viperinum referẽtia, maturitate nigra: radix vivax est, & singulis annis augescit, non minùs quàm Pulmonariæ maculosæ radix.

Natalis. Nascitur in Viennensi saltu mixtim cum vulgari, & multis alijs Germaniæ locis: in silvis etiam Francofurto vicinis frequens. Floret Aprili, semen extremo Maio maturum est.

III. *Pulmonaria angustif. l. carnlee flo.*

EXILIT Tertium novo vere, florúmque congestorum thyrsum ferè ante folia promit, quæ sunt angusta & villis obsita, Buglossi silvestris, Echiive, aut Anchusę foliis non absimilia, molliora tamen, neque tam aspero villo hirsuta, nullo pediculo prædita, sed medium caulem amplectentia, qui paulatim succrescens, angulosus & hispidus, interdum nonnihil purpurascens, in pedalem tandem altitudinem excrescit, in cujus fastigio multi pentagoni caliculi, in quinque purpurascentes lacinias divisi, & subhirsuti nascuntur, continentes oblongos, concavos flores, Buglossi hortensis, aut Pulmonariæ vulgaris floribus formâ similes, qui per oras in quinque orbiculares ferè lacinias divisi, colore, ante quàm aperiantur, ex purpurâ rubente, deinde, quando explicati sunt, cæruleo adeò eleganti nitent, ut Gentianellæ vernæ floris venustatem, si non superare, attamen proximè æmulari videantur, odore autem nullo grati: ij maturi decidunt integri, quemadmodum Buglossi hortensis & similium flores, atque caliculam inanem cum stilo, & quatuor seminum rudimẽto relinquunt, quod maturitate nigrum evadit, Echij aut Buglossi vulgaris semini respondens. Adnascuntur deinde secundùm caulis pedem, alia hirsuta folia, angusta, palmaris aut amplioris longitudinis, Echij aut Anchusæ foliis latiora, molliorâque, inter quæ (licet sicca sint) subsequente vere prodit caulis suis venustis floribus onustus: radix crassis carnosisq; fibris præ-

Pulmonaria v. Pannonica.

Trachelium vulgare.

Cervicaria sphærocephalos

Rapunculus alpestris

per caules graciles ſparſa, anguſtioribus, ſpicâ longiore aut breviore florum, coloris vel albi, vel vio-

dita eſt, ut Pulmonaria prima maculoſo folio, initio candicãtibus, deinde vetuſtate foris nigricantibus, dulci ſapore.

Naſcitur paſſim per Pannoniã & Auſtriam inferiorem, in montanis & cæduis ſilvis, & diutiſſimè floret.

INVENITVR & quibuſdam Pannoniæ locis, Quartum quoddam genus, jam deſcripto ferè ſimile, niſi craſſiorem, majoré mq; caulem, & latiora folia haberet, flores ſimiliter, nõ, ut illud, cæruleos, ſed pulcherrimè rubẽtes: alioqui & radice & temperamento conveniunt.

EST præterea & Quintum genus, forma & amplitudine Quarto reſpondens; cujus flores initio rubent, ut in Tertio genere, deinde cæruleum colorem ſaturatiorem contrahunt.

Creſcunt poſtrema hæc duo genera ad cæduarum ſilvarum margines, umbroſis locis, & eodem cum tertio tempore florent.

Quo nomine dicta fuerit Veteribus hæc Planta, me ignorare, ingenuè fateor; ad Bugloſſi tamen genera referri poſſe arbitror. Recentiores Pulmonariam appellarunt, quia nimirum Pulmonum vitijs auxiliari credatur. Italis *Polmonaria* dicitur, Germanis Lungenkraut/ Fleckenkraut/ klein Walwurtz: Gallis, *Herbe aux polmons*: Belgis, Longerkruydt: maculoſa autem, Onſer vzouwen melck kruydt.

CVM Lutetiæ vivebam, mihi pro Pulmonaria demõſtrabatur (folia enim albis maculis conſperſa habebat) Hieracij quoddam genus, in Vivariolo Madritiano, ad ſilvulæ ingreſſum, quà iter in arcem. Noſter Lobelius iconem dedit, Pulmonariæ Gallorum Hieracij facie appellatione: ſed maculas in folijs non expreſſit pictor.

TRACHELION & RAPVNCVLVS ALPIN. CAP. LV.

TRACHELII & Rapunculi varia in Pannoniâ, Auſtriâ, vicinîſque regionibus ſponte naſcuntur genera. Nam nullæ montoſæ ſunt ſilvæ, quę Trachelium illud urticę folijs, quod nonnulli Cervicariam, alij Vvulariam appellant, ſubcæruleo flore non alant: ſublimiora juga, ut Sneberg & alia ſimilia, idem quod albo flore eſt: aliud præterea genus, mollioribus folijs, oblongâ minorũ florum, in anteriorem partem vergentiũ & ſpectantium ſpicâ, cujus radix alioqui craſſa & inſtar præcedentis edulis, tenuibus fibris mirè ſerpit, & novas plantas ſubinde generat; cujus rei cauſa, illis qui ſelectiores flores & coronarias ſtirpes duntaxat colunt, ſatis exoſa: genus item illud floribus ſummo caulis & ramorum faſtigio confertim & quaſi pilæ inſtar in orbem naſcentibus, cujus etiam ſecundum genus eſt paulò minus, flores ſingulares per caulẽ ſparſos habens, præter ſphæras illas ſummo caulis faſtigio innaſcentes: & omnibus prope ſilvis familiares rapunculos latioribus inferioribus folijs, quæ

Trachelium minus.

Rapunculus alopecuroides longiore ſpica.

Campanula Perſicæ folio.

vel violacei elegantis & ſaturi: tum rapunculos vulgares, cum Campanulâ illâ, mali Perſicæ folio quibuſdam cognominatâ, quam C.V. Matthiolus Phyteuma eſſe cenſet, nunc cæruleum, modò album florem proferentem. *Campanula Perſici folia.*

OMNIVM porrò illarum ſtirpium hiſtoriam hoc capite dare nõ eſt animus: quemadmodum neque Trachelij illius, Belgis majoris appellatione cogniti, neque Violæ Marianæ quibuſdam Medium creditæ, quæ ut plurimum violacei coloris flores geſtat, ſed tamen etiam albos, interdum exalbidos, nonnũquam cineracei coloris, atque etiam verſicoloris, hoc eſt, ex albo & violaceo, vel maculatim, vel radiatim commixtos; neq; Campanulæ illius majoris lacteſcentis dictæ, quã Pyramidalem nonnulli appellant, cujus folia & ipſe etiã lacteus ſuccus virus olent, & radicis fragmentis facilè pangitur, quas quidem tres ſponte naſcentes nunquam obſervavi, ſed in hortis cultas duntaxat cõſpexi: ſunt enim ab alijs aut jam deſcriptæ, aut illarum icones exhibitæ. Sed eas tantum ſtirpes deſcribere ſtatuimus, quas ab alijs proditas non arbitramur. Antequàm tamẽ earum deſcriptionem adgrediar, non abs re futurum exiſtimavi, ſi jam dictarum aliquot icones initio hujus cãpitis inſererem. *Trachelium majus Belg. Viola Mariana cujus magna varietas. Campanula lacteſcens Pyramidalis.*

PRIOR autem earum quarum mihi tradenda eſt hiſtoria, dodrantalis eſt plantula, caulículo ſtriato, in plures ramulos diviſo, quorum ſinguli ſuſtinent florem ſatis magnũ, cavum, campanulæ inſtar efformatum, in quinque angulos deſinentem, quemadmodum vulgaris Trachelij, aut Campanulæ vulgo dictæ flos, cinereo colore præditum: floribus ſuccedunt capitula ſa- 1. *Trachelium Pumilum alpinum.*

Trachelium majus Belgarum.

Campanula lactescens fœtidior.

Natales.

II. Trachelium Bugonedis.

Natales.

Viola Mariana quorundam.

tula satis magna, trigona, nutantia, seu deorsum spectantia, quæ continent semen vulgaris trachelij semini nō dispar, sed minus & exalbidum: folia quæ per cauliculum sparsa sunt, latiusculâ basi eum amplectuntur, & in oblōgum mucronem desinunt: quę verò summâ tellure stirpi inhærent, latiuscula sunt, & longiore pediculo innixa: radix pro plantæ exilitate satis magna, candicans, supernâ parte in plura capita extuberans, & quibusdam fibris hirsuta. Tota planta lanugine pubescit, lacteóque succo abundat.

Nascitur in Sneberg, aliarúmque vicinarum Alpium jugis. Flores profert Iulio.

MVLTA habet Altera folia, angusta, hirsutaque, Echij folijs ferè similia; inter quæ exoritur pedalis caulis, firmus, minimi interdum digiti crassitudine, striatus, & multis angustis, oblongis, hirsutisque folijs septus: à cujus medio ad summum, thyrsus, seu potius florum inter foliola latentium pulcherrimo ordine dispositorum, Trachelij aut Rapunculi floribus similium, sed minorum pallescentisq; coloris, crassa spica nascitur: evanescentes flores in capitula transeunt, exile subflavumq; semen continentia: radix crassa est, digiti amplitudine, rugoso cortice tecta, candicans, & aliquot crassioribus fibris donata. Tota planta lacteo succo turget.

Oritur in Sneberg & alijs vicinis jugis: observabam etiam in ascensu Neuberg ad silvulam quæ in editiore tumulo est supra cœnobium: sed anno MDLXXXV. maximâ copiâ in amplo quodam montano prato, die Gense appellato, quâ è

Niveo

Niveo nŏte deteriùs est in Rehenaw, Abbatis Neubergēsis arce m. Floret Iunio & Iulio.

Videtur eam postea exhibuisse Dalechampius sub Echij montani appellatione. Verum eundem est, ejus folia ad Echij tohorum similitudinem proxime accedere, sed semen exile Rapunculorum semini pæne respondens, floris forma, radix lacteo succo abundans, & quæ trachelij radicum instar mandi potest, refragantur.

TRACHELII porrò aliud genus elegans observabat N. V. Fab. Col. in D. Virg. monte natum, Tragopogi folijs. *Trachelion Tragopogi folijs.*

Campanula minor alpina rotundioribus imis folijs.

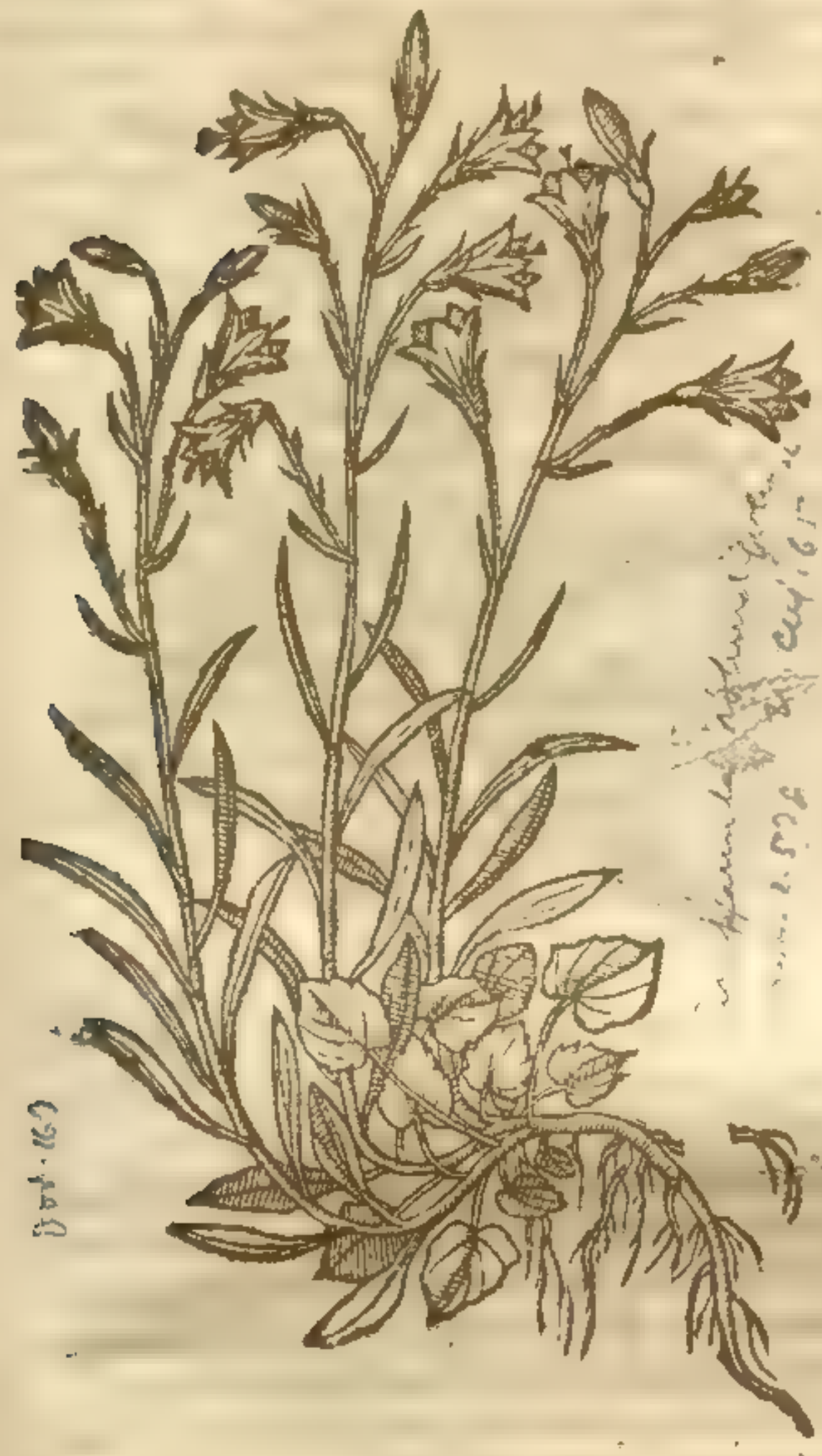

Campanula minor alpina

ALVNT etiam summa illa juga, præsertim in rupibus & præcipitijs, Campanulæ vel Rapunculi genus, cujus radicales fibræ valde serpunt, & vicina loca occupant, subinde germinantes, & novas stirpes procreantes; habent illę initio orbiculata ferè folia, deinde statim alia angusta confertim nascentia, Caryophyllei secundo loco suprà descripti folijs adeo similia, ut incautos plerumque fallat, qui interdum cum suo cespite eruunt, Caryophyllæum collegisse existimantes. Emergit deinde ex horum medio gracilis cauliculus, in multos tenues ramulos divisus, oblongioribus foliolis, nullo servato ordine nascentibus, septus, flosculos è singulis ramulis dependentes proferens Campanulæ, sive Rapunculi vulgaris floribus formâ similes, vel eleganti cæruleo colore præditos, vel saturato purpuræ colore, sive violaceo nitentes, vel dilutiore purpureo colore & quasi cineraceo conspicuos, interdum etiam niveos: capitula deinde Rapunculi vulgaris capitibus similia, aut potius illi Campanulæ minori quæ cùm in Belgicâ, tum plerisque Germaniæ locis, ad agrorum sub fruticibus, aut silvularum margines, secundum profundiores & convexas vias, in umbrâ provenit. Floret Iulio, interdum etiam Augusto. Tota etiam lactescit. *flores variant.*

CETERVM, descripto hoc capite, ex Italicâ suâ peregrinatione rediens Gulielmus de Mera, Medicus, mihi Francofurti communicabat duo Rapunculi genera elegantia, quæ in itinere observaverat: eorum historiam, quoniam commodè suo loco reponere non licebat, ad capitis calcem addere volui.

CVBITALI Primus assurgebat altitudine, caule satis gracili, parte inferiore purpurascente quodammodo, supernâ viridi, cui inhærebant aliquot folia, quatuor uncias longa, in ambitu serrata, dodrantali pediculo innixa, & ea quidem quæ infimæ parti caulis adnata erant, secundum pediculum, unciam aut pollicem lata, deinde sensim in mucronem desinentia, quæ verò medio cauli, & summæ ejus parti inhærebant, longè erant angustiora, & breviore petiolo fulta, non minus tamen longa: summum caulis fastigium desinebat in brevem & quasi orbicularem florum spicam, quæ solis staminibus ex purpurâ cæruleis, constare videbatur: quibus deciduis apparebant caliculi pentagoni: radicem non adferebat, qui in itinere observabat, quia eruere non potuerat, inter saxa & confragosis locis nascentem Tota autem planta lacteo succo abundabat, non secus ac reliqua genera. *Rapunculus Alpecuroides orbiculatâ pane spicâ.*

ALIVD quod adferebat genus, nunquam ante mihi conspectum, abruptum similiter erat, & sine radice, quam eximere non potuerat. In pedalem autem id excreverat altitudinem, vel etiam breviorem: plura, quàm Primum, habebat folia, breviore pediculo, eóque plano subnixa, supernè viridia, infernè exalbida, instar foliorum Sonchi, quibus valde forma respondebant, erant enim, ut illa, in ambitu dentata, sed minora: summo cauli, innitebatur veluti umbella, longiusculorum caliculorum striatorum, in quinque angulos desinentium, in quibus flos, coloris mihi non comperti, quia neque ipse Mera referebat, neque ullus, in totâ plantæ umbellâ, restabat, ex quo conjecturam facere possem. *Rapunculus Sonchi folio.*

Ceterum rapunculos, Fabius Columna, in doctissimâ illâ suâ Plantarum Historiâ, Erinum Nicandri, & Dioscoridis esse suspicatur.

CORIS QVORVNDAM. CAP. LVI.

Coris Gallorum & Hispanorum.

Natalis.

Nomina.

Iuncaria Salmanticensis.

MVLTIS fruticat ramulis palmaribus ut plurimum, interdum dodrantalibus, firmis, rotundis, purpurascentibus, qui densis foliis stipantur Ericæ (majoris scilicet) crassiusculis, succulentis, amariusculis, serie quadam interdum dispositis, aliquando autem inordinatis & incōditis: spicæ aut capitula extremis ramulis inhærent, ex innumeris caliculis in quinque mucrones divisis, & totidem maculis nigris, in singulas divisiones impressis, cōstantia, è quibus flos emicat non inodorus, purpureus, aut ex purpurâ cæruleus, elegantissimi & quasi immarcessibilis coloris, quatuor foliolis bifidis cōstans, quorum duo superiora reliquis majora sunt; semen deinde in caliculis nonnihil pungentibus continetur rotundum, nigricans: radix crassa est, pro plantæ proportione, palmaris longitudinis, foris rubra, utquia interdum lineī panni etiam infici possint.

Floret Maio mēse, nonnunquam etiá Martio, siccis quibusdam circa Salmanticam & Mompellium locis, maritimis item Valentiæ & Galliæ Narbonēsis, ubi tota major, crassior & succulentior nascitur, ut ferè solent omnes maritimæ stirpes, si cum eis, quæ macrō & arido solo proveniunt, comparentur.

HANC Mompelliani meo tempore Corin vocabant, eámq; esse existimabant quá Græci κόριν χερσαῖον appellant, cujus sanè descriptioni multis notis respondere videtur: Dioscorides enim, Coris folia Ericę tribuit; Plinius, Tamaricis, pinguia sive crassa, deinde suavem esse dicit & odoratam (de flore id intelligendum puto) Plinius aculeatam esse addit, quales sunt hujus caliculi qui semen continent.

Doctissimus vir Ioannes Plaça Medicus & Professor Valentinus apud Hispanos, dum unà varias stirpes in illius urbis maritimis legeremus, Alypum esse censebat: Hispani vulgari nomine *Pinçel* appellabant: Alterius alicujus nationis nullum scio, nec quenquam prodere memini.

AD hanc autem plurimum accedere videtur, quam Clarissimus Matthiolus Symphyti Petræi nomine exhibuit, nisi mea me fallit opinio.

CETERVM Coridis semen potum, menses & urinas trahit: contra Phalangiorum morsus, ischiadicis, & opisthotonicis ex vino potum auxilio est: horroribus ex pipere, opisthotonicis ex oleo, utilissimè illinitur.

Symphyt. petræū Matth.

Faculates.

Iuncaria Salmant.

IVNCARIA SALMANTIC. CAP. LVII.

FOLIOLORVM quædam similitudo facit, ut eam Herbam quam Salmanticenses à junceorum cauliculorum formâ & gracilitate Iuncariam appellant (tota enim juncea est, sed Equiseti modo aspera & geniculata) proximo capite describēdæ præfigam. Habet autem in singulis geniculis bina folia ex adverso sita, Asperulæ odorato flore foliis quodam-

quodammodo similia, breviora tamen, & Lini sativi foliis non abdimilia: frequentes ramuli ex alarum sinu prodeunt similibus foliis prædit , copiosos, paleaceos candicantesq proferentes flores: semen deinde exile, nigricans: radix tenuis est, candicans, nõ vivax, sed singulis annis semine deciduo, novellæ plantæ enascuntur, illo ipso anno etiam sub finem mensis Augusti.

Provenit locis arenosis, inter vineta, secundo à Salmanticâ miliari. Floret Iulio, semen Augusto maturum est. *Natalis.*

GENERALIS illa Plantarum Historia'que ante pauces annos Lugduni Galliæ celebri emporio typis expressa est, hujus icone n a meis Observat. Hispanicis desumptam, inter Synanchices species refert: Synanchices autem historiam legere non memini.

GALLIVM RVBRO FLORE. CAP. LVIII.

Asperula odorato flore.

PRORSVS novum, & à nemine, quod sciam, adhuc descriptum est hoc Gallij genus: tenerius est vulgari, pedalis aut majoris altitudinis, cujus caulículi in multos ramulos alternatim utrinque nascentes, dividuntur, prodeuntibus sub singulis alis, ad genicula, quaternis, quinis, aut senis angustis foliolis, viridibus: flores in summis ramulis nascuntur quini, seni, aut plures, tenelli admodum & pusilli, quatuor foliolis rubris mucronatis constantes, micante in meditullio aureo vel flavo puncto: ijs succedunt vel singula, vel gemina, rotunda parva grana, initio viridia, maturitate nigricantia: radix vulgaris Gallij radicis instar rubescit, quæ etiam contusa rubrum succum reddit, multis autem tenuibus villis prædita est, & vivax. *Gallium rubro flore.*

Hanc stirpem primus in Italiâ observabat eruditissimus adolescens Stephanus Sigismundus Sprengerus, Philippi Stephani Sprengeri Aulæ Palatinalis Heydelbergæ Pharmacopœi F. ipsámque plantam cum semine in patriam referebat. unde meritò Gallium Sprengerianum cognominari possit. Floret æstate, semen sub Augusti finem maturum est. *Natalis.*

QVANDOQVIDEM porrò novum Gallij genus descripsimus, & ejus iconem exhibuimus, non abs re erit, si binas icones stirpium, Gallio foliorum similitudine quodammodo affinium, illi subijciam, Asperulæ videlicet odorato flore, & Mollugmis, quas licet plurimis Germaniæ locis sponte nascentes observaverim, non minùs tamen frequentes in Pannoniâ, Austriâ, vicinisque Provincijs: in silvis quidem Asperulam odorato flore, eam Francofurti ad Mœnum (ubi etiam plurima) vulgus Leberkraut appellat, in cæduis verò Asperugi- *Asperula odorato flore.*

Mollugo.

Mollugo.

Rubia marina.

Natales.

Rubia marina.

Rubia sive Aparine spicata Cretensis.

Asperuginem, & Molluginem, cujus genus quod pluribus geniculis constat, foliaque habet ceteris molliora, Rhizotomæ illic à nodorum non modò frequentia, sed etiam à facultatibus, Stiedtkraut cognominant: nam eius decoctum, ad fovendos & firmandos artus, valde utile esse ferunt.

RVBIA MARINA, ET SPICATA. CAP. LIX.

QVADRANGVLI sunt huic plantæ caules, palmares magna ex parte, interdum pedales, geniculati, duri & lignosi, ad quorum singula genicula, quaterna folia, inferne, quà cauli inhærent, latiuscula, extremâ parte mucronata, rigidiuscula, candicantia, stellæ instar in orbem adnascuntur, & subinde in alis ramuli numerosis foliis brevioribus & valde confertim nascentibus ornati, in quibus oblongi flosculi, radiati, pallidi: radix crassa, dura, foris intensiùs rubet, intus rufescit.

IN Mediterranei maris, quod Hispaniam & Galliam Narbonensem alluit, littore, frequens nascitur, præsertim verò circa Calpen & Valentiam, ubi eam in peregrinatione meâ Hispanicâ colligebam, & sæpius etiam antè, littore illo quod supra stagnum ad Peraul est, ac in montem usque Setium extenditur: ubi florebat æstatis initio.

Habui eam aliquandò in Belgicâ semine mihi prognatam, ex qua hanc subiectam iconem exprimi iussi, ramis aliquot humi sparsis, pedalibus, medio caule assurgente cubitali, infirmiore tamen quàm ut se sustentare posset. Præterea lõgè tenerior erat & minùs incana, quàm locis vbi sponte provenit: & cùm secundo anno serius flores protulisset, subsequens hiems corrupit.

Huic conjungendâ existimavi semine Cretâ allato natam, quam Iosephus De Casa bona qui plantam ipsam in Creta nascentem observabat à similitudine quadam quam ejus folia cum Rubiæ foliis habere videntur, Rubiam nominauit, & spicatæ cognomen addidit, quia summi caulículi & rami in spicæ formam desinunt. Cùm autem tota planta nonnihil aspera sit: non minùs commode forsitan Aparine, vel Asperugo appellari potuisset.

A radice porrò, quæ crassiuscula est, subrufa, & frequentibus tenuibusque fibris capillata, exeunt multi caulículi, nodosi, quadranguli, asperiuscúli, statim ab infimâ parte, frequentibus ramulis, ad singulos nodos ex aduerso nascentibus, præditi, quos etiam in orbem in ipsis geniculis ambiunt, quaterna, quina, interdum sena folia, breuia & nonnihil aspera: summi caules & ramuli desinunt in longam, tenuem, spicam, virentem, specie quadrangulam, quia flosculi exiles & vix conspicui, coloreque subvirescentes, alternatim contrario inter se situ nascuntur. Annua est planta, quæ prolato semine perire solet.

Florebat

Rubia spicata Cretica.

Rubia major.

Corruda prior.

Florebat in hortis in quibus nata, Augusto: semen observare non licuit, quia sub exitum mensis Septembris sequentis dum Francofurtò discederem, nondum erat maturum: tenue tamen & oblongiusculum id esse postea deprehendi. *Tempus.*

RVBIAM marinam vocabant priorem illam Mompelliani & Valentini, quia ad Rubię legitimæ formam quodammodo accedit: quibus autem facultatibus sit prædita, nihil compertum habeo. *Nomina.*

RVBIAM porrò legitimam sponte nascentem observabam in quibusdam pratis ad Danubium sitis, præsertim inter Posonium & Tubenopidulum ad cõfluentes Moravæ Fl. Moraviam perluentis, & Danubij, situm. *Rubia legitima.*

CORRVDA. CAP. LX.

VNVM silvestris Asparagi genus à Veteribus descriptum invenio: ego tria per Hispanias observabam. *Tria Asparagi sil. genera.*

PRIOR fruticosa est planta, duabus, tribúsve aut pluribus virgis candidis, lignosis, firmis & ramosis prædita, circa quas quina aut sena foliola simul semper conjuncta nascuntur, brevia, rigidiuscula & pungentia: flosculi lutei è senis foliolis constantes sub alis inter folia enascuntur, odore jucundo, uti violæ martiæ: baccæ initio virescunt, deinde cinereum colorem contrahunt, semenq; continent nigrum, durum, radices ab uno capite multæ, crassæ, instar Asparagi altilis, sed breviores, nascuntur. 1. *Corruda prior.*

Abundè

Corduba altera.

Corduba tertia.

Natales. Abundè creſcit agro Salmanticenſi locis pètroſis, totaque ferè Caſtellâ & Granatenſi regno, non modò in ſepibus, ſed plerumque etiam in arvis cultis: vidi etiam Narbonenſi agro, inprimis autem juxta ſepes. Floret uva matureſcente, hoc eſt, Auguſto: ſemen Octobri maturum eſt.

Alebatur apud Belgas à quibuſdam rei herbariæ ſtudioſis, ante quàm inde excederem: ſed fructum non proferebat.

II. *Corruda altera.* FRVTICOSVS etiam eſt alter, in viridibus & mollioribus ramis, ſive virgis ramoſis, tres aut quatuor ſpinas ab eodem ferè exortu prodeuntes hinc inde ſparſas pro folijs ferens, virides itidem uti rami ſunt: florem nullum in hoc conſpiciebam, ſed frequentes baccas rotundas, ut in ſuperiore, initio virides, deinde per maturitatem nigricantes, ſucco & pulpa virente plenas, qua ſemen includitur durum, foris nigrum, intus candidum, ut plurimum unicum, interdum bina: radices habet plures, craſſas, longas, ſuperioribus non valde diſſimiles.

Natales. Frequens eſt ad Tagum flu. in Luſitaniâ, atque etiam in Bæticâ, ſolo petroſo, in collibus & ſepibus. Novembri ſemine onuſtum inveniebam. Crevit & iſte quibuſdam Belgis, ſemine à me è Luſitaniâ delato.

III. *Corruda tertia.* TERTIVS cubitales habet virgas, ramoſas, candidas, lignoſas, Priori ſimiles, candicantibus, firmis, deorſum ſpectantibus ſpinis alternatim, & ſecundum virgarum ramorumque inæqualium inflexionem horridas: ad quas quina aut ſena folia, ex eodem capite ſimul prodeunt, ut in Larice, Prioris aſparagi ſilveſtris folijs longiora molliora què, Larignis folijs non diſſimilia, quæ commanducata, ſubdulcia, & aliquantulum gummoſa deprehenduntur: flos inter folia ex alarum ſinu longo tenuique petiolo dependet, ex viridi palleſcens: deinde fructus pænè rotundus, ſed qui tricoccus videtur (tametſi unicum granum magna ex parte contineat, rarò bina. foris nigrum, intus candidum, firmum, ut in ſuperioribus) initio vireſcens, maturitate rubeſcens & carnoſus, ſive ſuccum & pulpam continens lentam & viſcidam: radice firmatur multiplici, inſtar aliorum ſilveſtrium aſparagorum, longâ, craſsâ, intus albâ, foris flaveſcente. Fert initio veris aliquot turiones, inſtar altilis aſparagi, qui illorum modo manduntur crudi & cocti, cum oleo, aceto & ſale.

Natales. Nuſquam abundantius, quàm ſupra Olyſipponem ſalebroſis locis juxta vias, non procul à Tago fl. etiam ſub eâ urbe, publicâ viâ Tago imminente, ante quàm in Oceanum ſe exoneret. Naſcitur tamen & alijs Luſitaniæ locis, & totâ ferè Bæticâ. Novembri cum fructu maturo in Luſitaniâ legebam, raris aliquot floribus hinc inde per ramulos ſparſis etiam onuſtum.

Nullâ

Nullâ verò culturâ aut diligentiâ facere unquam potuimus, ut istius semen apud nos in Belgica nasci vellet. Sed duo superiores, ut dixi, in Generosi & verè nobilis viri Dn. Ioannis vander Dilft cultissimo viridario conspiciebantur, cum multis alijs rarissimis stirpibus, quarum, uti etiam omnium Naturæ miraculorum, erat studiosissimus.

DICITVR hic Asparagus Græcis ἀσπάραγος πετραῖος, ἢ μυάκανθα, id est Asparagus petræus, sive silvestris, & Murina spina. Plinius etiam à Latinis Corrudam, ab aliquibus Lybicum, ab Atticis Orminium vocari tradit. Corrudam quidem nonnulli dictam volunt teste Rueilio, quòd, ubi adolevit, facile corruat decidátve: sic Horminium ἀπὸ τοῦ ὄρνυω, quod est ruo; Lybicum autem, à patria. Hispani indifferenter *Esparragos*, tametsi mitem *Esparragos trigueros* (quia in agris frumento consitis apud eos plerumque crescit) appellant. Galli, *Asperges sauvages*; Itali, *Asparago salvatico*: Germani, Wilder Spargen. *Nomina.*

Asparagus marinus.

SECVNDVM genus intelligere videtur Theophrastus (quem secutus est Plinius) cùm ait lib. VI. histor. Plant. cap. I. Aculeatorum alia ex toto aculei sunt, ceu Asparagus (corrudam intellige) & Scorpius sive Nepa: hæc enim nullum, juxta aculeum, folium gerunt.

TERTIVM videtur in Cretâ observasse Bellonius. Nam Lib. I. Observationum cap. XVIII. sic scribit. Vix tota Cretâ invenias Asparagum altilem: silvestrem duntaxat habent, Corrudam vocatam, quæ passim nascitur. Præter eam tamen, aliud genus istic invenitur, nomine vulgari & antiquo Polytricha dictum. *Polytricha.*

QVAM Matthiolus exhibet, Corruda non est, sed Asparagi altilis genus, quod nos (quia maritimis declivioribus & herbidis locis sponte provenit) marinum vocamus, caule breviore, firmiore, folijs crassioribus, firmioribus, ex cæruleo virentibus: baccis majoribus, quàm vulgaris hortensis, non adeo corallij instar intensè rubentibus. Forte is erit quem Galen. lib. de Aliment facultatibus I. ἕλειον, id est palustrem nominat. *Asparagus marinus.* *ἀσπάραγος ἕλειος.*

Similem observasse videor in pratis ad Danubium sitis cùm Viennæ Austriæ in aulâ Cæsaris versarer, una cum eo qui istic etiam frequens nascitur, altili respondens, cujus etiam magna copia, & crassioribus quidem tenerioribúsque germinibus, in quibusdam æditioribus pratis invenitur, paulo supra Clement, & Entzestort im langhe thal Generosi Dn. Wolfij ab Entzestorff. *Asparagus mitior sponte nascens.*

PORRO Corrudæ cauliculi in cibo cocti, ventrem emolliunt, & urinam ciunt: radicis decoctum contra urinæ difficultates, regium morbum, renum vitia, & coxendicum cruciatus in potu proficit: cum vino autem, phalangiorum morsibus. Breviter hujus efficacior vis quàm domestici. *Facultates.*

FINIS LIBRI QVINTI.

CAROLI CLVSI RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBER SEXTVS.

QVINTO *Libro absoluto, superest Sextus (sex enim libris rariorum stirpium historiam comprehendere habemus in animo) à miscellaneis plantis, quas in commodum ordinem redigere nequivimus, illius initium facturi. Eas subsequentur lacteo succo manantes: deinde umbelliferæ, atque aliæ quædam tenui foliorum incisurâ præditæ. Addentur præterea gramineis & arundinaceis foliis donatæ, legumina, trifoliorum genera, & aliarum stirpium farrago, cum nonnullis pelagicis, & in aquâ nasci gaudentibus.*

CENTAVRIVM PARVVM flavo flore. CAP. I.

Centaurium parvum flavo flore.

Natalis.

TAMETSI Centaurij majoris historiam cap. v. lib. IIII. nostrarum Observationum dederimus, & hæc planta ob nominis affinitatem conjungi potuisset, quia tamen pleraque notas illi dissimiles, & cum proximò capite describenda magis communes habet, eam sejungere libuit, atque ab illa Rariorum stirpium à nobis observatarum lib. VI. comprehensarum historiam incipere.

MVLTIS porrò foliis Saponariæ vulgari non dissimilibus, minoribus tamen & candicantibus perque terram sparsis, hæc planta prædita est: inter quæ caulis exit rotundus, pedalis altitudinis, geniculatus, & ex singulis nodis folia Centaurij minoris, aut Hyperici æmula, bina semper inter se opposita, & sic conjuncta, vel simul cohærentia, ut caulis ipsa traijcere videatur: summi ramuli aliquot flores Hyperici floribus ferè similes, Saturationis lutei coloris, & planè aureos, sustinent, semen deinde in vasculis tenuissimum scobis instar, nigrũ. radix candida est tenuisq;.

PROVENI. lęto solo in collibus juxta Tagum, ubi ab incolis *Semper nova* dicitur, quòd toto fermè anno floreat, quasíque renascens conspiciatur. Observabam etiam alijs Hispaniæ locis, atque olim agro Mompelicano; sed & anno deinde LXXI. supra millesimum & quingentesimum in Anglià, Essexiensi comitatu, in Hornamiensi vivario, juxta Thalistedium florentem Septembri: decennio verò post copiosam colliculo quodam, inter Gravesendam & arcẽ Illmi Dn. de Cobham quinq; Portuum Præfecti, in eadẽ Anglià, Iulio floribus onustã conspiciebam.

MEDIOCRIS caloris particeps est, & aliquantulum amara.

HYPERICVM SVPINVM. CAP. II.

VVLGARIS Hyperici historia à multis prodita est, ideóque illam hîc repetere non est necesse: sed aliud genus in Hispanicâ meâ peregrinatione observabam, cujus historiam non negligendam esse duxi.

EST VE-

Hypericum supin. tomentos. Hisp.

Hyperic. supin. tomentos. alterum.

Hyperic. supin. III. minimum.

Est verò illud multis ramulis hirsutis humi stratis præditum, numerosis confertisque foliis illos ambientibus, alterius seu vulgaris Hyperici foliis similibus, sed planè tomentosis & incanis (pictor in villis exprimendis negligens fuit) ejus flores secundum ramulos lutei, pallidiores tamen & minores aliquantulum, quàm in vulgari: quibus succedũt capitula seu vascula vulgaris capitulis similia: radix est dura & lignosa: sed ipsi etiam rami per terrã sparsi, subinde fibras & radices agũt. *Hypericum supinum 1.*

In convallibus quibusdam non procul Salmanticâ crescit, ubi Iulio mense florentes plantas inveniebam, adeò latè sparsas & diffusas, ut ampli petasi orbem æquare possent: Martio verò sequẽte, in maritimis Regni Valẽtini locis, etiã floribus onustas conspiciebã. *Natalet.*

Inter Hyperici genera referendam esse hanc stirpem, non est dubium: nam plurimas notas illi respondentes habet: imbecillior tamen est, & vulgari minus odora.

Vir doctissimus Ioannes Plaça, medicus celeberrimus & Professor in Academiâ Valentinâ, rutam silvestrem Dioscoridis esse censebat, quæ à Ruellio inter notha rejecta est, unde descriptionem ejus petere licet: Salmanticensibus vulgo *Coraçonçillo* dicitur, perinde ac vulgare Hypericum. *Nomina.*

Alterum est Hyperici supini genus, etiam tomento obsitum, à nostro Lobelio observatum Mompelliano agro, quod palmo non majus esse asserit: meum autem, modò descriptum, esse quod censeat, mihi injurius est: nam plantæ dissimiles, & meum esse assero, quod in Observationibus pro minimo supino Septentrionalium perperam vsurpavit. *Hypericum supin. II.*

Differt enim plurimum ab isto Hypericum illud supinum Belgicum, sive Septentrionale, quia tota planta valde tenella est, raros habet ramulos, raráque folia, nec illa incana, quæ tamen trita, sanguineum succum, per oras nigris punctulis distinctas reddunt, ut plerumque observare memini, illam in agrorum aggeribus post messes legens. *Hypericum supin. III.*

PARONYCHIA HISPANICA. CAP. III.

Paronychia Hisp.

Natales.

Nomina.

LONGE elegantissima est hæc planta, multas viticulas humi stratas spargens, dodrantales magnâ ex parte, interdum tamen etiam pedales aut lógiores, nodosas, quibus adnascuntur folia Polygoni maris, minora, & viridia quidem in novellis plantis, successu autem temporis numerosa & contertissima, cáq; acerosa & membranacea, prorsus alba, sic ut tota planta argenteis squamis constare videatur, gratissimo spectaculo: flos illi candidus Polygoni vulgaris floris instar, sed adeò exilis, & inter membranulas istas latens, ut vix appareat: semen Polygoni: radix oblonga, gracilis, candicans.

Hujus iconem, quia vetustas & perfectiores plantas, inter chartas repositas, ad manum non habebam, ex novellâ, & semine mihi recēs natâ, quæ paleaceas illas membranulas nondum adquisierat, exprimi curabam, atque apud Belgas, ubi multum de candore suo remittit.

NVSQVAM abundantius, quàm in petrosis & siccis collibus Salmanticæ vicinis observabam, trans flumen Thormim, ubi & Colchicū montanum cap. XL. lib. II. descriptum copiosè provenit: tum etiam circa Valentiam & Murciam: observare etiā memini lapidoso illo campo supra Arelatem, non procul à Divi Martini diversorio, quâ iter Massiliā est, sed multò minorem, & unciales ramulos seu viticulas vix habētem. Florebat Maio & Iunio, seménque proferebat.

SALMANTICENSES & Valentini παρονυχίαν, Paronychiam, vocabant: meo tamē judicio nihil aliud est, quàm Polygoni maris genus peculiare; etenim cùm semine recens nata prodit, à Sanguinariâ vulgari nihil aut quàm minimùm differt: & commanducata, eodem gustu deprehēditur: itaque viribus multum absimilis Paronychiæ, quæ teste Galeno lib. VIII. Simpl. tenuium partium est, exsiccatoria & morsu vacans: talia enim sint oṗ ortet, quæ paronychias sanant. Murcianorum vulgus *Asprilla* vocabat, ab exsuccorum foliorum, uti conijcio, asperitate.

ANAGALLIS. CAP. IIII.

Anagallis flavo flo.

Natales.

Anagal purpurascentis flore.

ANAGALLIDIS, præter vulgarem phœniceo & cæruleo flore, duo alia genera observabam flóris colore inter se differentia.

DODRANTALES sunt Priori ramuli, rubētes, teneri, succi pleni, humi sparsi, in quibus multa folia, Anagallidis phœniceo flore foliis maiora, bina semper inter se opposita, acidiusculi saporis: ex alis prodeunt flores Anagallidi vulgari formâ similes, quinque foliis constantes, flavo colore præditi: capitula deinde turgentia alterius Anagallidis capitulorum æmula, minora tamen, semen etiam non dissimile: tenui & latè serpente est radice: quinetiam ipsi ramuli humi sparsi fibras agunt.

Nascitur in Hogebergerin summo ferè jugo inter arbores, alijsque montium Etscher, Durrenstain, vicinísque jugis, sed locis opacis. Floret Iunio, Iulio, & Augusto.

ALTERVM, tota facie vulgare illud, cui phœnicei aut cærulei sunt flores, refert, quos etiam quinque foliolis stellatim expansis constantes habet, cum totidem in umbilico stamnulis: floris tamen color diversus, nam obsoletè purpureus est,

Anagallis purpurascente flore.

Alsine repens major.

reus est, cui phœniceum quidpiam permistum cónspicitur. Floret Iunio cum vulgari.

ID mihi sponte natum Francofurti anno redemptæ salutis humanæ nonagesimo supra millesimum & quingentesimum: subsequentibus deinde annis, suum genus deciduo semine conservavit, cùm istic, tùm Lugduni apud Batavos.

ALSINE REPENS. CAP. V.

Alsine repti.

SARMENTIS verius quàm caulibus, ijsq; numerosis, prædita est hæc planta, geniculatis, flexibilibus, humanam altitudinem plerumq, superantibus, prœsertim si frutices, quos scãdere possit, vicinos habeat, alioqui, propter infirmitatem, humi diffusis: bina singulis geniculis & internodijs adnascuntur folia ex adverso sita, Alsines vulgaris foliis figurâ & colore similia, longè tamen majora, & ad Helxines foliorum amplitudinem accedentia, mollia: flores ex cãlicibus, seu folliculis prodeuntes ex herbaceo candida sex foliis constant, quibus succedũt acini Piperis nigri, aut granorum Iuniperi vulgaris magnitudine, folliculo illo inclusi, initio virides, per maturitatem nigri, semine exiguo & plano pleni: radix candida, valde fibrosa, longa & sarmentitia: quæ singulis annis novos caules promit, alijs per hiemem marcidis & corruptis.

Natalia.

Copiosa invenitur Salmanticensi agro, umbrosis locis & circa sepes. Nostris etiam nunc in hortis frequẽs & pergulas scandens. Aliquot verò post annis abundè observabá pone arcem Ebresforf Magnifici ac Generosi Dn. Hieronymi Bèck à Leopoldstorff, Cæsari à Consilijs, & Annonæ olim per Vngariã Præfecti, loco paludoso inter arundines. Floret totâ æstate.

Nomina. κυκλάμινος ἑτέρα.

SVNT quibus κυκλάμινος ἑτέρα, Cyclaminus altera Dioscoridis (quam nõnulli χιασάνθεμον vel χιασόφυλλον vocant) dicatur, quoniam multis cum Dioscoridis descriptione notis convenire creditur: gustus tamen insipidus & herbaceus facit, ut eam ad Alsines genera referendam putem. Lectori tamen liberum relinquo, ut ad quam volet classem referat.

CYCLAMINI porrò alterius acinos, drachmæ unius pondere cum vini albi cyathis duobus potos per quadraginta dies, lienẽ, per urinam & alvum absumere testis est Dioscorid. ad orthopnœam bibi, & reliquias à partu repurgare.

ALSINEN autem, vim refrigerandi adstringendiq; obtinere, oculorum inflãmationibus cum polenta illini, succum aurium doloribus infundi, & omnia, quæ Helxine, emendare.

ALSINE CORNICVLATA. CAP. VI.

Alsine cornigulata.

PALMARIS hæc est herbula, unico caule, qui in aliquot ramos dividitur, constans, eoque geniculato, tenero, subhirsuto, ut Alsine vulgaris: folia Alsines foliorũ æmula, paulò longiora, subhirsuta etiam, inter se oppositа, & ex intervallis gemina: alarum cavis insident pusilli flores, candicantes, quibus succedunt membranacea & transparẽtia cornicula

Alsine corniculata.

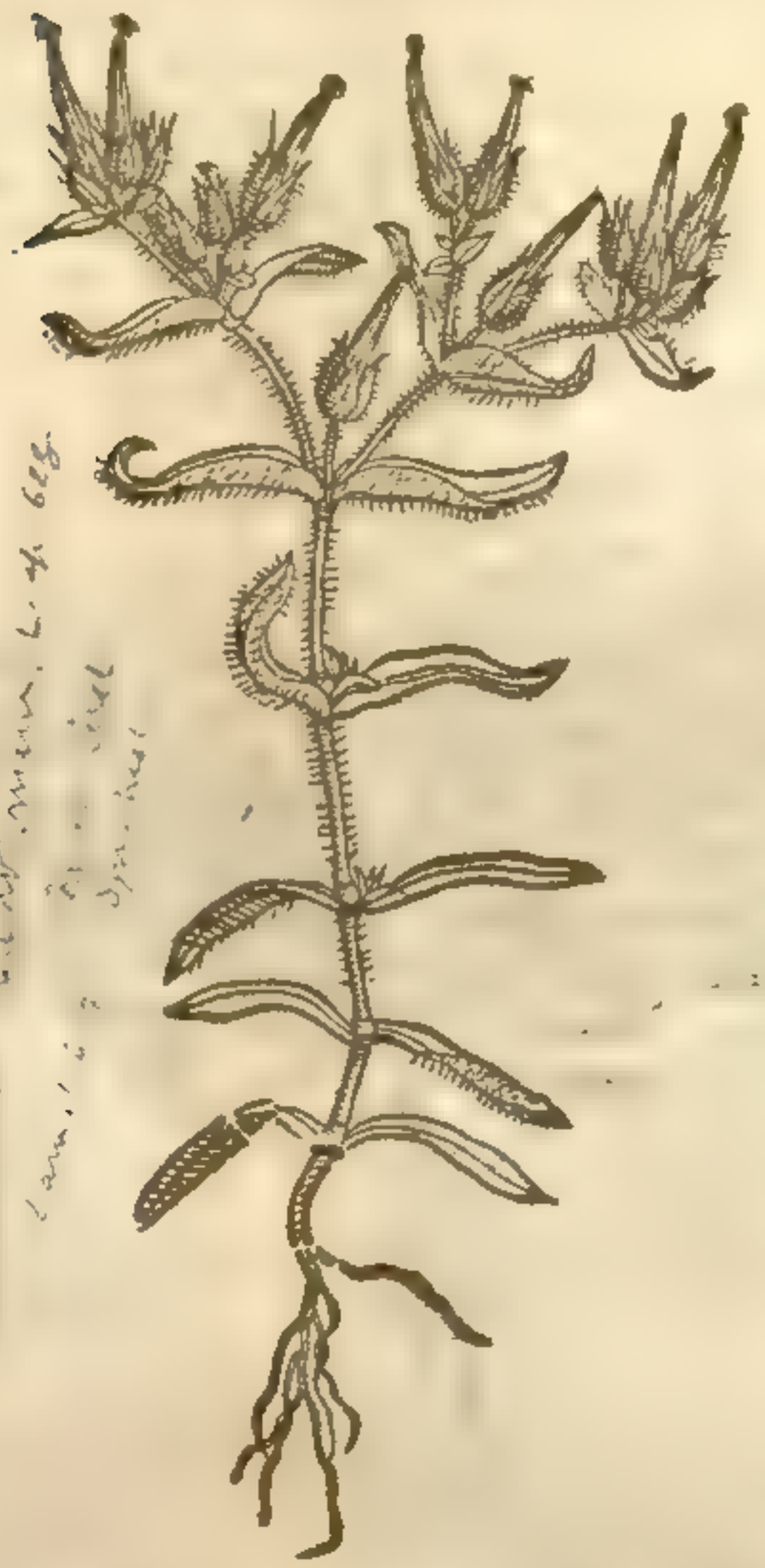

Natalis.

Alsine Bætica.

Natalis.

Auricula muris μυὸς ὦτα.

gallinaceorum calcarium forma, quæ lento quodam consperſa humore à tangentibus deprehenduntur: semen in illis exiguum, maturitate nigrum: radix inutilis & annua. Tota insipida est.

Inter segetes frequens Salmanticensi agro, ubi Maio mense flores producit, & semen maturum præbet.

SED & aliud Alsines genus non vulgare, circa *Xerez de la frontera*, alijsque Bæticæ locis observabam, caule simplici ut plurimum & singulari, interdum multiplici, geniculato, pedis dodrantem alto, subrubente, aliquot ramulis prædito: folijs satis angustis, secundùm petiolum tamen latioribus, & extrema parte mucronatis, dorso magis eminente, nulla lanugine obsitis alterius instar, sed lævibus & saturatè virentibus, geminis semper ad singulos nodos ex adverso nascentibus: extremi ramuli veluti capitulis instar Symphyti petræi, onusti erant, quæ oblongis & purpureis floribus referta: radix mediocris, candida.

Nusquam alibi quàm commemorato loco mihi conspectus est hęc planta, Ianuario mense flores proferens.

AD Auriculę muris historiam, quam Græci μυὸς ὠτίδα appellãt, multum accedere mihi visa: solus flos, qui non est Anagallidis, neque cæruleus, refragari poterat. Si cui ea opinio non placet, certè Alsines genus esse non diffitebitur, quæ Dioscoridis testimonio, nonnullis etiam μυὸς ὦτα dicitur.

Facultates. PORRÒ radix Auriculæ muris illita, ægilopia sanat Dioscoridi. Galenus eam desiccare ordine secundo refert: cæterùm nullam evidentem caliditatem possidere. At Plinius vim ei septicam tribuit, & exulceratricem: quam sanè, in câ quam propono planta, non invenias, cùm potius ejusdem cum Alsine sit temperamenti.

HVIC capiti adjungendum putavi Alsines quoddam genus pelagicum & littorale, anno M.D.XCV. primùm mihi conspectum & observatum in sabulosis illis Hollandiæ collibus Oceano objectis, & qui marinis undis interdum alluuntur, ad Pagum Egmond op t'sand vulgo dictum.

Longè latéque summâ arenâ id serpit, multísque ramis humi jacentibus præditum est, tenuibus, lentis, flexibilibus, quadrangulis, quos multa ambiunt folia, Anagallidis vel Alsines folijs non dissimilia, sed crassa admodum & succi plena (ut sunt pleraque pelagicarum stirpium) foliorum portulacæ pænè instar, bina semper ex adverso alternatim nascentia, valde viridia & salso gustu, inter quæ extremis ramulis flosculi virescentes quinq; foliolis constantes, & in his quinque staminula pallida.

CHAMÆPITYS AVSTRIACA. CAP. VII.

TAMETSI meum institutum non erat, de Ajuga quidpiam commentari, quandoquidem à plerisque alijs ejus historia est prodita: quia tamen ejus genus, ab alijs neutiquam observatum, deprehendi, illius historiam non negligendam duxi, sed hoc loco esse proponendam.

Ajuga ge-nus. CETERVM præmonere Lectorem volui, Ajugam luteo flore totâ Austriâ adeóque Pannoniâ frequentissimam esse in agris & gramineis campis: quinetiâ & illud genus multifidis folijs & rubescente flore, quod Cl. viris Fuchsio & Dodonæo tertium est, multis earum Provinciarum, & aliarum Regionum locis inveniri.

Chamæpitys Austriaca. EST autem id genus, cujus historiam describere hîc constitui, elegantissimum: numerosos, cùm adolevit, proferens caules, pedales, nonnũquam etiam duntaxat palmares, quadrangulos, firmos, lanugine (quam pictor non expressit) onustos, frequẽtibus nodis cinctos, quibus utrinque sibi opposita innascuntur folia Chamæpityos vulgaris folijs similia, latiora tamen, & in quatuor aut plures interdum lacinias divisa, superne viridia & splendentia, subtus nervosa & nonnihil incana, odoris non injucundi, gustus calidi, non ingrati tamen: ex singulis alis nascuntur ramuli similiter quadranguli, frequentibus folijs Ajugę similibus

septi,

Chamæpitys Auſtriaca.

Pſeudochamæpitys.

ſepti, durioribus tamen, qui deinde alia oblonga in alis foliola, anguſta, mucronata, Libanotidis coronariæ ſeneſcentis foliorum pænè æmula gerunt: ſummos ramos verticillatim ambiunt rigidiuſculi caliculi, è quibus exeunt flores Ajugæ tertiæ floribus formâ non diſſimiles, ſed longè majores & elegantiſſimi, colore faturæ purpuræ, & violaceo, inferiore tamen & propendente labro nonnihil candicante, & ſanguineis guttis reſperſo: ſemina in ſingulis caliculis plerumque quaterna, oblonga, angulola, colore nigro & ſplendente prædita: radix nigra, dura, multis fibris capillata, & ſingulis annis novos caules proferens.

Satis frequens naſcitur in ſummo jugo montis illius, qui pago Radaun imminet, non procul à Peterſtorf, ſeſquimiliari ab urbe Viennâ diſtante, tenui nigróque ſolo, quale ut plurimum eſt vicinorum montium, atque etiam Alpium illius regionis: nec uſquam alibi aliquot annis mihi obſervatum. At anno M. D. LXXXV. & ſequente, in alio quodam jugo, non procul à Starnberg copiosè naſci deprehenſa eſt, multò vegetior, atque inter multas illius ſtirpes, nonnullas rubri dilutioris & floridi, unam etiam cineracei coloris floribus prædıtas, qui alioqui nec formâ, nec magnitudine, ab ejusquam modò deſcripſi floribus differebant. *Natales.*

Flores profert ſub finem Maij & Iunij initio, quo etiam menſe ſemen plerumque maturitatem adquirit. *Tempus.*

INVENITVR porrò in Hiſpanijs puſilla quædam planta Ajugæ valde ſimilis, tum caulículis, tum foliorum trifidorum formâ, hirſuta tota, ſubſalſo guſtu, & inodora, niſi ingratum quidpiam & herbaceum oleret: flores extremis ramis ex alis prodeunt Ajugæ floribus non diſſimiles, majores tamen paulò, & albi: ſemina ſubſequuntur quaterna in ſingulis caliculis ſeu utriculis, cineracei coloris, majuſcula & fermè orbiculata: radix craſſiuſcula eſt, ſubalbida, & perennis, quantum conijcere licuit. *Pſeudo Chamæpitys.*

Provenit locis incultis, æſtate flores producens. *Natales.*

HISPANI ob formæ ſimilitudinem inter Ajugas referebant: ſed cùm ejus temperamentum non reſpondeat, Pſeudo-Chamæpitys potiùs cenſenda erit, donec legitimum nomen inveniat.

ANTHYLLIS ALTERA. CAP. VIII.

Anthyllis altera.

Natales.

Ἀνθυλλὶς ἑτέρα
Herva crina.
Yva moschata.
Facultates.

AIVGÆ congener est hæc planta, propterea proximum illi locum dedi. Habet autem ramulos humi expansos, teneros, villis obsitos, digitalis longitudinis, folia oblonga, viridia, villosa, extimâ parte in ambitu serrata, & Chamæpityos foliorum quodammodo æmula, bina semper ex adverso serie quadam disposita, gustu nonnihil fervido, & odore satis gravi: florem in singulis foliorum alis Ajugæ floribus persimilem, purpurei tamen coloris: semina in singulis vasculis quaterna simul conjuncta, oblongiuscula, cineracei coloris: radicem crassam, subalbidam.

Nascitur læto solo ad Tagum flumen in Lusitaniâ, Granatensi etiam regno, & Galliâ Narbonensi, ubi, dum istic vivebam, illam sæpe legere memini. Floret æstate & Autumno, Granatensi tamen agro maturius.

GRÆCIS, hæc *ἀνθυλλὶς ἑτέρα*; Latinis, Anthyllis altera: Lusitanis, *Herva crina* dicitur. Mompelliani meo tempore *Yvam moscatam* appellabant.

BIBITVR hæc, teste Plinio, in duritiâ vulvarum, & in torminibus, in comitiali similiter morbo, cum melle & aceto, quatuor drachmis.

Lusitani & Granatenses mihi referebant ejus decoctum, ad repurgandum sanguinem impurum propinari.

Anthyllis Valentina.

ANTHYLLIS VALENTINA. CAP. IX.

Anthyllis Valentina.

Natales.

Anthyllis altera Plaça.

LICET hæc planta eodem nomine quo superior sit insignita: quia tamen facie illi dissimilis est, peculiari capite ejus historiam describere volui.

Ex unicâ verò radice multos profert caulículos sive viticulas dodrantales humi stratas, ramosas, subrubentes: foliola lentis exigua, seu potius Chamæsyces (cui totâ planta adeò similis est, ut primo aspectu Chamæsycen putarem, illam tamen diligentius considerans, lacteo succo carere deprehendi) & plerumque cum suis ramulis veluti quadam salsugine aspersa, sed etiam ipsa salsi gustus: flores inter ipsa folia enascuntur pusilli, quatuor foliolis constantes (licet pictor siccam plantam exprimere volens, quinque foliola habentes depinxerit) ex albo purpurascentes: radicem singularem habet, nigricantem.

Hanc plantam nusquam alibi conspexi, quàm ad fossas urbis Valentiæ in Hispanijs, juxta eam portam quæ Regiam arcem spectat, eam mihi demonstrante Doctore Ioanne Plaça ejus urbis Medico & publico in eâ Academiâ Professore. Florebat Aprilis initio.

Ἀνθυλλίδα, Anthyllidem idem Plaça vocabat, eamque ad primum genus Dioscoridis descriptum referebat. Etsi autem inter Anthyllides

Chamæsyce.

Peplis.

lides procul-dubio recenſenda ſit, prima tamen eſſe nequit, quæ rectis ramulis aſſurgit, cùm hæc repentes, uti dixi, ramulos habeat, totaque facie Chamæſycen propemodum referat.

CHAMÆSYCE. CAP. X.

FACIE perquam ſimilis eſt (ut diximus) proximè deſcriptæ hæc planta: nam & ſupina eſt, & humi etiam procumbens, numeroſóſque ramulos, teretes, quaternûm digitorum tranſverſorum, ſive palmi interdum longitudine, vel etiam longiores, nodoſos, ſeu geniculis interceptos, purpuraſcentes, qui in orbem diffuſi humi iacent: folia habet puſilla, Lenti aquaticæ formâ perſimili, Peplidis foliis minora & teneriora: flos illi Peplidis aut Tithymali Cypariſſię: fructus tricoccus, Peplidis fructu minor, ſub foliis reconditus: radix tenuis & inutilis. *Chamæsyce.*

Lacti ſimilem ſuccum emittit hæc herba vulnerata, non minus quàm ſubſequentibus aliquot capitibus deſcribendæ.

Copioſa ubiq; agro Salmanticenſi, ſqualidis & petroſis locis, atque etiam inter ipſa vineta (quemadmodum & circa Mompelium) & pleriſque alijs Hiſpaniæ locis. Apud noſtros Belgas ſemel ſata in hortis, præſertim macro ſolo, maturo ſemine ſponte decidente ſingulis annis renaſci ſolebat. *Natalis.*

Χαμαισύκην appellát Græci, & συκῆν, ut Peplum: Latini, Græcam vocem retinentes, Chamæſycen: Salmanticenſes *Nogueruela*, quaſi pumilam nucem exprimere vellent, à ſeminis nimirum, uti puto, formâ. *Χαμαισύκη.* *Noguerula.*

ABSTERSORIA & acri facultate pollet, uti & Tithymali.

PEPLIS. CAP. XI.

LACTARIIS ſtirpibus congener eſt Peplis, tota enim lacteo ſucco turget, illarum inſtar, non tamen aſſurgit ut illæ, ſed comam humi diffuſam habet quemadmodum Chamæſyce: ramuli ſunt ei digitales, teretes, nunc purpurei, nũc herbacei coloris: folia inter Portulacam ſilveſtrem & Chamæſycen media, his craſſiora & majora, illis verò minora & tenuiora: flos ex herbaceo purpuraſcens: ſemen puſillum in triangulis valvulis ſub foliis latentibus: radix puſilla. *Peplis.*

Abundè hæc naſcitur in omnibus Mediterranei maris littoribus tum Hiſpaniæ, tum Narbonenſis Galliæ: in Oceani littoribus nunquam obſervavi: imò ne in cultiſſimis quidem Belgicis hortis mihi conſpecta. *Nomina.*

DIOSCORIDES hanc πεπλίδα vocat, & ab aliquibus ἀνδράχνην ἀγρίαν, ab Hippocrate verò πέπλιον dici ſcribit: & viribus Peplo reſpondere. *πεπλὶς. ἀνδράχνη ἄγρια. πέπλιον.*

TITHYMA-

TITHYMALVS. CAP. XII.

QVANQVAM nunc plura Tithymali genera inveniantur, quàm Veteribus prodita sint, eorum tamen historia confundenda non est, sed quam commodissime fieri potest, ad illorum descriptiones referenda.

Tithymali genera.

CHARACIÆ, quemadmodum & reliquorum Tithymalorum varias species observare memini, quas, cum ab alijs descriptæ sint, eas repetere non est necesse. Vnius tamen Characiæ, qui præ ceteris descriptioni Dioscoridis convenire videtur, historiam hîc adijcere libuit, cum altera specie, quæ in Pannoniâ & Austriâ mihi duntaxat conspecta.

Tithymalus characias I. Tithymalus characias III. Austriac.

Tithymalus Characias I.

VNICVS porrò Characiæ primo generi, magnâ ex parte, est caulis, interdum plures, cubitales, ampliores, rubente cortice tecti, minimi digiti crassitudinem æquantes, infimâ parte glabri, foliorum duntaxat vestigijs insigniti, veluti insecti & vulnerati essent, quales illi Dioscorides capite de Sedo tribuit, supernâ verò, folijs duris, lævibus, viridibus, majoribus quidem longioribúsque quam sint Oleæ folia, minoribus tamen quam Amygdalæ, ornati, deinde in plures junceos & firmos ramulos umbellæ in modum divisi, quos ambiunt veluti acetabula aut caveolæ folijs balinearum similes, & in his flos, non subluteus, aut pallidus, quemadmodum in alijs, sed niger: postea fructus tricoccus, in quo semen per maturitatem exiliens reliquarum Lactariarum seminis instar: radix dura est & lignosa.

Natales.

Nascitur id genus in asperis montosisque per Hispanias, Valentino regno, & circa Malacam, atque etiam supra Arelatem itinere Massilienſi, & quibusdam alijs Narbonensis Galliæ locis. Tota planta lacteo succo prædita est; & Martio flores profert.

Characias II.

ALTERVM genus est ei ferè simile, cui tamen plures caules ab unâ radice prodeunt, folia molliora & lanugine pubescentia, flores pallidi.

Natales.

Crescit id etiam in Hispanijs, deinde tam in Narbonensi, quàm reliqua Galliâ, tum etiam apud Helvetios ceterósque Germanos. Apud meos Belgas in hortis semel satum, copiosè provenit.

Characias III.

MVLTOS ab unâ radice profert Tertium genus, in Pannoniâ observatum, caules, pedales, nonnunquam etiam cubitales, firmos, læves, infimâ parte nonnihil purpurascentes, & foliorum, quæ deciderunt, vestigijs notatos, ut in Primo genere: hos deinde ambiunt confuso ordine nascentia folia, crassiuscula, lævia, duas interdum uncias longa mucronata: summi caules in multas virgulas inter folia emergentes dividuntur, quæ bina subrotunda

seu quo-

Tithymal. myrsinites legitimus.

Tithymal. myrtites Valentinus.

seu quodammodo circinata foliola, & quasi vasculum seu labellum imitantia sustinent, in quibus flores reliquorum Tithymalorum floribus similes, qui cum suis virgulis & vasculis pallido subluteóve colore præditi sunt: succedunt triangula capitula semine plena: radix longa, digitalis crassitudinis, infimâ parte in aliquot fibras divisa. Maturo semine caules singulis annis emoriuntur: novo autem vere recentes alij è radice germinant, qui subsequente anno flores ferunt.

Nascitur plerisque Pannoniæ locis: sed Viennesi agro tantâ copiâ, in gramineis & siccioribus pascuis, ut Iunio mense (tum enim floret) omnino pallescere videantur. Tota planta lacteo succo turget perinde ac reliqua Tithymalorum genera. *Natales.*

MYRTITEN legitimum Hispanis & Gallis ignotum esse arbitror: nam Valentinorum Myrtitem, non desunt, qui inter Characiæ genera referre malint. Sed legitimus in hortis semel satus, semine deciduo satis fœcundè nascitur. *Myrtites.*

LATIFOLIVM Tithymalum verum legitimúmque in Hispanicâ meâ peregrinatione etiam observasse puto: nullum enim genus amphoribus foliis uspiam videre memini.

EST autem Platyphyllos Tithymalus mihi creditus pedali, interdum majore altitudine, in aliquot à radice divisus ramos, nonnunquam simplici caule assurgens, quem ambiunt ampla folia, rotundiore & quasi orbiculato mucrone prædita, ad Isatidis novellæ foliorum formam accedentia, viridia, crassiuscula & aliquantulum carnosa, pallescente & acri succo turgentia: flos ramulis insidet ex flavo purpurascens, ac veluti acetabulis sive balinearum foliolis comprehensus, ut in reliquis Tithymali generibus: radix crassa est & candida. *Tithymalus latifolius.*

Vno Valentino regno inter Biar & Huentiniente, viâ salebrosâ, inter medios frutices Martio mense florentem duntaxat observabam. *Natales.*

CETERVM sub meum Francofurto discessum, ad me mittebat Iacobus Plateau vir in stirpium cognitione diligenter versatus, Tithymali cujusdam plantam siccam, de quâ in epistola addita sic scribebat.

OBSERVABAM etiam in meo horto plantam Tithymalo Cyparissiæ Dodonæi non valde dissimilem, quæ non inelegans mihi visa est, nec à quopiam hactenus descripta. Vni cum illa promit ex radice caulem, rectum, cubitalem, satis firmum, in frequentes ramos divisum, ut parvum fruticem æmulari videatur: radix non serpit Tithymali Cyparissiæ Dodonæi radicis instar, sed superveniente aspero gelu perit: semine tamen sponte deciduo singulis annis renascitur. *Tithymalus peregrinus.*

Non incommodè forsitan (mea quidem opinione) ad Pepli genus aliquod referri posset, nisi

Tithymalus platyphyllos

Τιθύμαλος.
Lactaris.
Lactuca caprina.
Leche trezna.
χαραξίας.
κομήτης.
ἀμυγδαλοειδὴς.
χαβιὸς.
πλατύφυλλος.
κορυμβίτης.
πιτυώδης.

Temperamenti.

Tithymal. suberos. 1.
Ischas 1.

Tithymalus tuberosa radice, Ischas.

Nomina.

Ischas 11.

nisi stirpis magnitudo refragari videretur: multas enim notas alias cum Peplo communes habet.

Τιθύμαλον porrò, auctore Plinio, Lactariam, & Lactucam caprinam Latini nominant. Hispanis, *Leche trezna* & *Arnaballo* dicitur: Germanis Wolffs milch: Gallis *Reveille-matin.*

Mas prior mihi descriptus, χαραξίας, id est, vallaris; κομήτης, ab amplâ & effusâ comâ, ἀμυγδαλοειδὴς à foliorũ formâ, & χαβιὸς cognominatur.

Latifolium Græci πλατύφυλλον à foliorum amplitudine appellant; nec enim ullius, ut Plinianis verbis utar, latiora sunt folia: pleriquè etiam κορυμβίτην.

Peplus Græcis πέπλος vocatur: vulgo Herbariorum Esula rotunda, Gallis *Reveille-matin de vignes* (frequentissimè enim in vinetis nascitur) Germanis Teuffels milch/ id est diabolicum lac.

TITHYMALI autem omnes, teste Galeno, vincentem habent acrem & calidam facultatem, neque amaritudinis sunt expertes.

ΑΠΙΟΣ, sive TITHYMALVS TVBEROSVS. CAP. XLII.

ISCHADIS, cujus meminit Dioscorides lib. IIII. historiâ, nemo à me expectet: nam satis luculẽter eam descripsit ipse, & alij etiam ejus iconem exhibuerunt. Quia tamen Neapoli ejus stirpes aliquot accipiebam à doctissimo viro Ferdinando Imperato cum alijs plantis bulbosis & tuberosis, non potui non facere illius mentionem, & quin iconem hîc inserẽrẽ; quam Cl. V. Dodonæus à Petro Bellonio mutuatus; quia aliud ejus genus hoc capite describere constitui.

Adfertur autem Dioscoridea (quæ Græcis ἄπιος ἢ ἴσχας Græcis dicitur, & nonnullis χαμαιβάλανος) ex Cretâ, ubi Bellonius crescentem observabat χαμαιπύδια istic vocari scribens: sed Apuliæ etiam peculiarem esse monebat Imperatus, & in Neapolitano regno *esola rotonda* appellari.

ALTERIVS autem, cujus historiam tradere cupio, iconem accuratè suis coloribus depictam ad me mittebat Tornaco, Iacobus Plateau mihi amicus singularis.

RADICE autem ea constat tuberosâ, non in pyri formam turbinatâ instar prioris, at æquali propemodum ubique crassitudine, unciam, interdum etiam binas uncias longã, cujus extrema pars in quatuor alias radices, sive crassas fibras sensim gracilescentes desinit, & paucis fibris prædita est, colore foris fusca, intus candida, lacteo succo turgens ut Tithymali. Ex summo ejus capite exeunt quini aut seni ramuli in terram procumbentes, palmares, aut ampliores, secundùm radicem nonnihil purpurascentes, foliis viridibus non magnis, sed prioris foliorum instar, & incondito

Iſchas altera.

incondito ordine eos ambientibus præditi: illi deinde in minores & graciliores dividuntur, bina folia paulò rotundiora, & contrario ſitu naſcentia ſuſtinentes, in quorum medio exoritur flos ex flavo rubeſcens, cui ſuccedit capitulum trigonũ, ut in Tithymali generibus, rugoſum & tuberculis obſitum, in quo ſemen.

Quo tempore flores proferat non adſcribebat: ſed ſemine peregrè accepto ſibi natam duntaxat aiebat.

FACVLTATE & temperamento reliquis Tithymalis reſpondet hæc planta, ac perinde humano corpori moleſta & noxia eſt.

VMBELLIFERÆ.

LACTARIAS *Umbelliferæ ſequentur, quarum nonnullæ lacteo etiam ſucco prægnantes ſunt. Magnus autem in variis Provinciis earum eſt proventus: nam præter pleraſque ab alijs deſcriptas, nonnullas alias peculiares in illis regionibus, quas peragravi, obſervabam, quarum hiſtoriam, ſubſequentibus aliquot capitibus, quàm accuratiſſimè potero, tradere conabor, initium à valde peregrinâ faciens.*

TATARIA VNGARICA. CAP. XIIII.

Tataria Vngarica.

NON vulgaris eſt hæc planta, quæ radicem habet craſſiſſimam & longiſſimam: nam brachialis craſſitudinis, & cubitalis longitudinis, aut etiam ampliores aliquot accipere memini ab Ill^ri Dn. Balthaſare de Batthyan, qui in meam gratiam ex Vngariâ trans-Danubianâ adferri iuſſerat, ut in meum hortum Viennæ transferrem. Illis autem folia emerſerunt rapi foliis non valde diſſimilia inciſuris & lacinijs, breviora tamen, & verius ad Panacis Heraclij foliorum formam accedentia, rudi atque aſperâ lanugine prædita, ex viridi palleſcentia, alia deinde paulò minoribus inciſuris diviſa, nec minus aſpera, inter quæ aſſurgebat caulis cubitalis aut amplioris longitudinis, pollicaris verò craſſitudinis, ſtriatus, cavus & nodoſus, perinde aſper ac folia, quem lato pediculo amplectebantur minora folia & multifida, aſperâ etiam lanugine obſita: ſummus caulis in umbellam deſinebat, Panacis Heraclei umbellis ſimilem, in quibus flores & formâ pares & colore, quibus evanidis, ſuccedebant rara (nam ſinguli flores non ſunt fœcundi) ſemina, valde craſſa, nec valde abſimilia ſemini illi magno & ſtriato Libanotidis cachryferæ. Biennio quidem eas radices alui, ante quàm una illarum & caulem, florémque & ſemen proferret: deinde corruptæ ſunt, támque fœtidum odorem exhalarunt, ut ex horto fuerint eijciendæ.

ejus uſus.

HVIVS porrò radice Vngari Agriæ vicini, atque etiam ulteriores Daciæ contermini, in annonæ caritate & inopiâ, veſcuntur alterius panis penuriâ, ut mihi aſſerebant non modò Heros ille Illuſtris, ſed etiam alij nobiles viri qui in eâ Provinciâ vixerant. Quæ adeò res effecit, ut dubius eſſem, an eademeſſet cum *Baltracan* in Tartariâ naſcente, cujus meminit Joſaphat Barbarus Patritius Venetus in epiſtolâ ad Petrum Barocci Epiſcopum Patavinum, quæ adjecta eſt ad calcem ultimi capitis Narrationis ipſius quæ evulgata eſt. De ejus in Perſidem profectione.

Baltracan.

BALTRACAN, inquit, folia habet Rapo ſimilia, è quorum medio caulis aſſurgit pollicaris craſſitudinis, & brachialis altitudinis, cortice obductus è viridi flaveſcente, qui per maturitatem finditur, & à ligno recedit, ut in vitis palmitibus, per quem rara ſparſa ſunt folia: ſemen fœniculi, ſed majus, validi odoris, iucundi tamen ſaporis, qua de cauſa ſine ſale edi poteſt: unicâ conſtat radice. Tartari folia ejus decoquunt in aqua, decoctum in vaſcula infundunt, refrigeratum inſtar vini bibunt, atque refrigerandi facultate præditum aiunt.

ejus uſus.

Maximo eſt in uſu apud Tartaros hæc planta: nam abſque eâ, per magnas illas ſolitudines, in

dines, in quibus nihil edule reperitur, iter facere non possent: itaque eâ nâtâ, suas peregrinationes instituere solent.

Nominis causa. A Tartaris forte hujus radicis usum edocti sunt Vngari, propterea *Tataria* nomen illi dederunt: *Tatren* enim (ut & Germani) vulgo appellant, qui nobis Tartari dicuntur.

Chara radix. AN verò huic similis, radix *Charæ*, quâ lacti admistâ, Cæsaris milites inopiam levasse legimus?

THAPSIA. CAP. XV.

Thapsia I.

Natalis.

Supina quorundam negligentia.

FERVLACEA habet folia, viridia, villo, seu lanugine quadam obducta, humi veluti in orbé diffusa, ingrati saporis, inter quæ cubitalis, interdum etiam bicubitalis exilis caulis, digitalis crassitudinis, nodosus, intus cavus & fungosus, raris foliis præditus, summo fastigio magnam & latam sustinens umbellam luteorum seu flavorum florum, quæ dum maturuit semen, quod latum & acerosum est, germenq; habet longũ & angustum, sphęricam & orbicularem figuram quodammodo refert: radix crassa, longa, summâ parte capillata, ut plerçq; ferulacei generis, crassiore libro vestita, foris subnigro vel fusco, interiore parte candicante, lacteo succo plena, gustu amarissimo & acri, nauseam tamen movente, adeò ingrata est, medius ejus nervus fungosus.

Gaudet collibus petrosis, quales sunt non procul ab ostio Tagi supra Vlyssipponem, & multis alijs Lusitaniæ, Hispaniæq; locis editioribus & incultis. Floret Augusto, nonnunquam maturius.

Verùm mirari subit quosdam inveniri, qui adeò proclives sunt, ut non expensis probè stirpium singulis notis, sed ex levibus duntaxat picturæ cójecturis, statim de illâ judicium ferant, quod usu venisse ijs video, qui hujus meæ Thapsiæ icónem, ad Seseli Peloponensis historiam accommodare non sunt veriti, & illi quidem, qui hanc nunquam crescentem viderunt: ut taceam utriusque plantæ facultates esse dissimiles.

Thapsia II. IISDEM porrò, quibus dixi, locis aliud Thapsiæ genus invenitur cubitali caule præditum, graciliore tamen quàm superioris, umbellâ etiam simili florum & seminis, sed minores folia illi multo tenuiora quàm illius, Fœniculi pæne foliorum instar, nullam insignem qualitatem habentia: radix longa, digitalis crassitudinis, foris nigra, intus candida & fungosa, acris, summo capite villosa.

Thapsia III. TERTIVM præterea Thapsiæ genus observabam in Hispanicâ meâ peregrinatione, longè majus superioribus, utpote caulem habens trium aut quatuor digitorum crassitudinem æquantem, instar caulis ferulæ, & sæpissimè humanam altitudinem superantem: florem & semen Primo generi non dissimilia: folia, ante quàm planta in caulẽ assurgat multò ampliora, in orbem tamen non secus ac illa humi diffusa: radicem etiam crassiorem.

Natales. Nascitur ea non solùm agro Salmanticensi, sed circa Pinciam, vulgo Valladolid dictam, & totâ vetere Castellâ, ad Pyræneos usque montes.

Sed nec parum hallucinantur, qui hanc plantam, Cicutariam maximam & fœtidissimam Lobelij esse censent.

Thapsia III. EODEM Salmanticensi agro & vicinis locis nascitur ferulacei generis quædam planta, foliis Libanotidis, per terrâ similiter expansis, lento quodá & glutinoso rore semper aspersis, saturâ viriditate splendentibus: radice crassâ, longâ, tenerâ & fragili, foris nigrâ, intus albâ, lacteo succo plenâ: caulem nullum observabam, sed eum ferre dicebant rectum, tenuem, & in eo umbellam florum pænè in globum coactam.

Tota planta teterrimi odoris est: unde verisimile esse conijcio non minus esse noxiam, quàm sit Thapsia, ad cujus genus referenda videtur.

Nomina. CETERVM Θαψία Græcis, Latinis etiam Thapsia dicitur: Prima à Murcianis & Valentinis *çumillo*, à succi, ni fallor, abundantia dicitur: reliqui Hispani *Cañaheja*, appellant, quam vocem omnibus ferulaceis plantis (quarum summa varietas per universam Hispaniam) tri-

Cañaheja.

niam) tribuunt: nam Ferulæ, & Libanotides illis etiam *Cañahejæ* dicuntur, quia videlicet harundinaceum caulem habent. Tertium genus Salmanticenſibus etiam *Cañahejæ* eſt: Quartum autem *Tuero*. Tuero.

Granatenſes imperiti Pharmacopœi, prioris radice loco Turbith magno errore utuntur: peritiores autem diſcrimen obſervare norunt. Vetulæ Salmanticenſes medicinam iſtic exercentes, Tertiæ radice utuntur ad provocandos menſes, aliáſque dejectiones moliendas. Tanta autem vi cùm ſupernè, tùm infernè purgat, ut ſumentes in maximum periculum ſæpenumero conjiciat. Facultates.

SESELI MONTANVM. CAP. XVI.

TRIA hoc capite deſcribere conſtituimus genera in montanis Auſtriæ & Pannoniæ obſervata, planè inter ſe differentia; quorum

Seſeli I. montanum Pannon.

Seſeli II. montanum Pannon.

PRIMVM ampla habet folia humi ſparſa, & in multas alas diviſa, ſeſeli Peloponenſi ferè ſimilia, ſupernè viridia & ſplendentia, infernâ parte minimè, ferulæ odore, acri nec admodum grato ſapore: caulem deinde ſeſquicubitalem aut ampliorem, craſſum, ſtriatum, intus fungoſum, nodoſum, & multos ramos in ambitu ex ſingulis geniculis, ſeu nodis ferentem, per quem ſparſa ſunt folia ſuperioribus reſpondentia, ſed minora: extremi rami in magnas umbellas floſculorum quinque foliolis candidis conſtantium deſinunt, odoris ferè ſambucini: flori ſuccedit ſemen gemellum, ſtriatum, flaveſcens, aromatico & fervido guſtu: radix craſſa eſt & foris nigra, quæ (ut in pleriſque ferulaceis contingere ſolet) ſemine prolato perit, nec niſi altero aut tertio à ſatione anno flores producere ſolet. Seſeli mont. I.

Creſcit in celſis Sneberg & aliarum Auſtriæ Alpium jugis, ubi lætiora ſunt paſcua: floret ſub finem Junij, aut Julio: ſemen verò Auguſto, vel etiam ſerùs maturéſcit. Natale.

BRACHIALI interdum nititur Alterum radice, præſertim ſi planta vetuſta ſit (recentiores & juniores pollicarem habent) in aliquot ramos inferiore parte donata, craſſo, rugoſo, nigróq; cortice ſepta, gummoſo primùm lentóque ſapore prædita, deinde acri & ſalivam ciente: quæ ſummo capite in multa capita extuberat villoſa, quemadmodum ferè omnes ferulacei generis ſtirpes, unde exeunt magnæ & ſatis amplæ foliorum alæ, aliquot foliis per ambitum ſerratis & nonnihil inciſis, uni coſtæ inhærentibus, ſed ex adverſo naſcentibus conſtantes, colore ſupinâ parte dilutius virente, & aliquantulum ſplendente, pronâ ſubcineraceo præditis: inter quæ ſeſquicubitalis nonnunquam emergit caulis, ſtratus, pollicaris interdum craſſitudinis, geniculatus, in aliquot ramos diviſus, quem ambiũt ad ſingulos nodos ſive Seſeli mont. II.

dos ſive genicula minores foliorum alæ; ſummum caulem atq; extremos ramos exornant umbellę palleſcentium floſculorũ, quibus ſuccedũt ſemina Sileris montani ſemini ſimilia.

Natale. Invenitur ferè in omnibus Pannoniæ & Auſtriæ inferioris montibus, aſpero ſolo ventiſque perflato, Iulio & Auguſto floret, & ſubinde ſemen profert. Simile aliquando legere memini ad Allobrogicarum Alpium radices.

Seſeli mont. iii. TERTIO multæ ſunt foliorum alæ, Fœniculi foliorum inſtar in multa folia tenuia, illis tamen craſſiora & breviora diviſæ, virides admodum, mucrone omnium foliorum candicante & duro, cãlidi guſtus: inter quas enaſcuntur cubitales caules aut ampliores, digitalis craſſitudinis, ſtriati, geniculati, in aliquot ramos ſecti, quos ſecundùm nodos aliæ minores amplectuntur foliorum alæ: flores in extremo caule & ſummis ramis in umbellas diſtributi naſcuntur albi: deinde ſemina gemina conjunctim, ut in omnibus umbelliferis, ſtriata, Angelicæ ſemini non diſparia, guſtu fervido: radix multis craſſis & oblongis fibris latè & obliquè ſparſis conſtat, quæ ſingulis annis ſummo capite novas propagines ad latera facit.

Natale. Naſcitur in pleriſque Auſtriæ inferioris & Stiriæ montanis pratis, atque Iulio floret.

INTER σεσέλεως, Seſeli genera referri poſſe has ſtirpes, omnino exiſtimo. Prima quidem, proximè accedere videtur ad Peloponẽſe Dioſcoridi deſcriptum, quod illi ordine tertium eſt. Altera plurimum ſimilitudinis habet cũ Libanotide altera Fuchſij, ſive Dauco ſecundo Matthioli: & Petersworttzel quidam ruſtici vocant, tametſi aliam umbelliferam ſtirpem frequentius etiam hoc nomine donent. Tertiam (quæ Maſſilienſis Seſeli picturam apud Matthiolum aliquantulum refert) nõnulli fortaſſe alteram Libanotidem Dioſcoridis fructiferam potius eſſe contendant, à qua ſanè non multum differre videtur. Nullum vulgare nomen illa, quemadmodum nec prima, apud earum Provinciarum ruſticos, in quibus obſervabam, quod equidem ſciam, obtinuit.

Seſeli Peloponenſ. Libanotidis altera Fuchſij. Dauci ii. Matthioli. Seſeos Maſſilienſis.

Seſeli Æthiopicum Matthioli.

Aſtrantia.

Seſeli æthiopic. Matth. SESELI porrò æthiopicum Matthiolo nuncupatum, uberrimè naſcitur per omnes Vngariæ, Auſtriæ, & Stiriæ ſilvas, ubi illius folia in tantam amplitudinem interdum evadunt, ut palmum æquare poſſint: habent verò magnâ ex parte ſingulæ foliorum alæ quina duntaxat folia, uno extremam alam occupante, per ambitum ſerrata, ſupernè atrovirentia, infernè ſubcineracei quodãmodo coloris: caulis cubitalis eſt, aut amplior, geniculis interceptus, & ſupernâ parte in aliquot ramulos diviſus, ſuſtinẽtes exalbeſcentiũ floſculorum umbellas, qui in oblongiuſculũ & anguloſum ſemen tranſeunt, cuminũ aut ſileris montani ſemen odore & ſapore referẽs: radix pollicaris aut amplioris eſt craſſitudinis, craſſioribus aliquot fibris prædita, & craſſo cortice, ſapore initio dulci, deinde amaricante, ſupremo capite hirſuta (veterũ foliorum, quę marcida evanuerunt, fibris eam hirſutiẽ faciẽtibus) perennis.

VERVM

Siler montanum.

Oreoselinum.

Archangelica.

VERVM hujus Seseli aliud præterea genus est satis vulgare in illis ipsis Provincijs: quod nusquam tamẽ abundantiùs invenitur, quàm in Calenberg. Majores id habet foliorũ alas, hoc est, in plura folia, nempe bina & vicena plerumque, superioribus magnitudine longè cedentia divisas, quæ supernè splendentia minus virent, & pronâ parte cineracei ptorsus sunt coloris, omnia in ambitu non modò ut superioris serrata, sed etiam lacinijs dissecta: æqualem cum superiore habet caulem, nodis similiter interceptum, florum umbellas similes, semen par, radicem non dissimilem. *Seseli æthiop. aliud genus.*

Hoc Germani Schwartz hirtzwurtz/ hoc est, nigram cervi radicem, illud autem Weyss hirtzwurtz/ id est, albam cervariam appellant. Sunt qui inter Libanotidis genera recensent. Floret utrumque Iunio, interdum etiam seriùs, semen Augusto maturum est. Schwartz hirtzwurtz. Weyss hirtzwurtz.

Producunt etiam prata ad radices mõtium Alpibus Austriacis & Stiriacis viciniorũ magnâ copiâ plantam illam acri & aromaticâ radice præditam, quam vulgus Herbariorum Astrantiam sive Imperatoriam appellat, Germani Maisterwurtz/ à facultatibus quibus pollet, nominant. *Astrantia.* Maisterwurtz.

FREQVENS etiam est montibus Austriacis Siler: at nusquã abundantiùs crescere memini, quã in eo qui Badẽsibus thermis imminet. Vbi, & in alijs vicinis collibus, atque urbi Viennę proximis, vulgare etiã est Oreoselinũ. *Siler.* *Oreoselinum.*

ARCHANGELICA autem à nonnullis appellata, amplioribus, quàm Angelica, foliorum alis, & dum teneræ adhuc sunt, subpurpureis, caule

Peucedanum.

Peucedanū.

Peucedanum Pannonic.

Saxifraga Pannonica.

caule humanam altitudinem ſuperante, brachialis aut amplioris craſſitudinis, frequentiſſima eſt in montibus vicinis arci Greben III. Herois Balthaſaris de Batthian, ſitæ in interamni Pannoniâ, quã Germani Windiſche land appellant: expanſa enim eſt inter Dravum & Savum flumina. Solet ea, quemadmodum & Angelica, perducto ad maturitatem ſemine, perire, atque illo in terræ ſinum ſponte recepto, renaſci.

PEVCEDANVM PANNONICVM. CAP. XVII.

QVIA Peucedani hiſtoria prodita eſt ab omnibus qui de Plãtis commẽtati ſunt, illã hîc repetere non eſt neceſſe: volui tamen illius mentionem facere, & ejus iconem oculis ſubijcere, ante quàm alterius Peucedani, quod in Pannoniâ obſervabã, deſcriptionem darem: nam in omnibus, quæ adij, locis mihi conſpecta eſt, nuſquam tamen frequentior quàm in pratis ad Danubium ſitis infra Ratisbonam, & Straubingã anno M.D.LXXXVIII, cùm adverſo flumine veherer Ratisbonam.

SED Peucedanum quod in Pannoniâ obſervabam, radicem habet pollicaris, ut plurimùm craſſitudinis, interdum minorem, nonnunquam etiam majorem, lõgam, craſſo cortice, modò candicante, modò fuſco & nigricante tectam, guſtu initio Paſtinacæ, deinde nonnihil acri, tranſverſis & obliquis aliquot craſſioribus fibris donatam, ſupremo capite hirſutam: ex qua quinq; vel plura exeũt folia, Peucedano vulgari & legitimo ferè ſimilia, ſed minora & breviora, colore ex viridi cæruleo, non, ut illa, nigricante, ſubamaro ſapore, & odore ferè ignavo, nihilque ſingulare referente: caulis inter illa aſſurgit cubitalis, rotundus, gracilis, in multos ramos diviſus, in quibus umbellæ candidorum florum: ſemen Selini ferè, breve & craſſiuſculũ, geminum ut in omnibus pænè umbelliferis, cineracei coloris, ſaporis verò aliquantulũ amari & acris.

Provenit multis Vngariæ & Auſtriæ inferioris locis, montium acclivitatibus petroſo, & ſalebroſo ſolo, ubi Iunio floret: at in illarũ Regionum Alpibus (ubi etiam naſcitur) Iulio & Auguſto, & ſubinde ſemen ferre nõ deſinit.

NON multum differre videtur à Saxifragâ ſecundâ Matthioli.

Natalis.

Saxifraga II. Matth.

Saxifraga Pannonica.

SAXIFRAGA PANNONICA. CAP. XVIII.

MVLTO minor Peucedano eſt Saxifraga Pannonica, & brevioribus folijs prędita, capni foliorum ferè æmulis, quorum ſapor & odor; Peucedani Pannonici foliorum odorem & ſaporem quodammodo referunt, paulò tamen acriora ſunt: inter quæ caulículi exeunt pedales, graciles, geniculati, aliquot exiguis folijs exornati, ſummo faſtigio candidorum floſculorum umbellam ſuſtinentes: radix Peucedani radici non multùm abſimilis, ſed

Saxifraga, Pimpinella German. major.

Saxifraga, Pimpinel. German. minor.

Pimpinella Italica major Sanguisorba.

lis, sed brevior, acrior salivámque ciens, multa hirsuta capita supernâ parte producens, è quibus folia & caules emergunt.

Invenitur ijsdem locis quibus Peucedanum, præsertim verò in aperto & glabro illo monte quimedium quasi spacium inter Hamburgum, & Altenburgum Vngariæ urbes occupat, etiam è medijs saxis plerumque erumpens. Sed & colliculo juxta Zimmerin, itinere ad Phasionorum, juxta Lachn, & plerisque alijs circa Viennam locis crescit. Floret Iulio. *Natale.*

CETERVM vulgaris admodum est per Vngariam, Austriam, Stiriam, vicinásque Provincias Saxifraga vulgaris, à Germanis Pimpinella nuncupata, major & minor, & utriusque variæ inveniuntur differentiæ foliorum formâ inter se discrepantes, præsertim in minore, quæ interdum singula folia laciniata habet, aut angustioribus & oblongis incisuris divisa. In majore autem, tametsi magnâ ex parte foliorum forma non variet (omnia enim in ambitu serrata sunt, & per alas ordine disposita) unum tamen genus ex atro virentia ea obtinet & splendentia, alia minimè: genusq; aliud invenitur, cujus folia in lacinias sunt divisa: præterea Etscherus mons alit, cujus flores elegáter ex purpurâ rubescunt, cum reliquorum sint candidi. *Pimpinella major & minor German. varietas.*

Pimpinellam verò Germanicam ubique tamen nascentem, & Italis Pimpinellam hircinam dictam, Tragium alterum Dioscoridis esse suspicatur C.V. Fabius Columna. *Pimpinella hircina Tragium alterum Dioscoridis.*

Vlmaria.

Daucus, Meum.

Pimpinel. fem. Sanguisorba sativa.

Vlmaria.

Barba caprina Fuchsij.

Daucus Theophrasti.

Daucus legitimus.

Daucus vulgaris.

Carum.

Meum vulgare.

NEC minùs est frequens, cùm in pratis, tùm siccionibus illarum ipsarum Provinciarum locis, Pimpinella Italorum & Gallorum major & minor, quas Germani Sanguisorbas appellant.

ALVNT etiam earundem Provinciarum prata humidiora & torrentium ripæ, Vlmariam ab ulmaceis foliis vulgo dictam, temperamento, atque etiam odore Pimpinellæ majori Italicæ quodammodo respõdentem. At montanæ silvæ Barbam caprinam Fuchsij & Tragi, ab Vlmariâ diversam.

DAVCVS MONTANVS. CAP. XIX.

ELEGANS est id Dauci genus, quod in Alpium Austriæ & Stiriæ sublimibus pratis nascitur. Illi enim ex radice prodeũt quinæ aut senæ tenuiorum foliorum alæ, Seseli pratensis (quod abundè in totius inferioris Austriæ pratis nascitur) alatis foliis pænè similes, sed longè minores, neque palmi amplitudinem excedẽtes, sed proximè ad Acus pastoris vulgaris folia accedentes, admodum virides: inter quas prodit caulis pedalis, nudus, striatus, satis gracilis, qui summo fastigio binas aut ternas sustinet parvas & benè confertas umbellas floscul orum è rubro dilutè purpurantium, sive carnei, vt vulgo loquimur, coloris, quinque foliolis constantium, quos excipiunt Selini hortensis æqualia semina: radix digitalis est longitudinis, cortice foris nigricante, rugoso, & multis tenuibus fibris prædita.

Tota planta Daucum vulgarem quodammodo redolet, & illius gustum etiam refert. Floret Iunio, in hortis etiam Maio.

AT legitimus Daucus, Greticus appellatus in Durrenstain frequens: Etscherus tamen illo magis abundat: nascitur illic inter saxa tenui solo aspersa, ut difficulter ejus radix integra erui possit, cineracei coloris folio, & viribus, cum eo quod in Creta insula crescit, procul dubio conferendum.

VVLGARIS autem Daucus, passim in omnibus his Provincijs jam numeratis provenit, & officinis in usu est. Quemadmodum & Carum, quo præsertim siccicora Vngariæ prata abundant, & magnã seminis copiam, in quotidianũ usum singulis annis suppeditant.

ALPIVM verò juga, Meum vulgare tenui folio, quale nos hîc lectoris oculis subijcimus, alunt: sed nullibi frequentius observare memini, quàm in Durrenstain.

ANTHRISCVS PLINII. CAP. XX.

A NVLLO Recentiorum hactenus descriptã arbitror hujus stirpis historiam, quæ nata Lugduni Batavorum in Academico horto anno M.D.XCV. semine è Cretæ Cydoniâ ad me missõ à Doctiss. Viro Honorio Bello, ejus urbis Medico.

DODRAN-

Anthriſcus Plinij.

DODRANTALIS eſt plantula, ſtatim à radice tenui, longâ, albâ, paucis fibris donatâ, multa folia in multifidas tenuéſq; alas inciſa proferens, pænè inſtar foliorum Scandicis, nõ injucundi, ſi terátur, odoris, neque, ſi guſtentur, ſaporis, qualis ferè Chærefolij vulgaris, inter quæ breves prodeunt cauliculi, quadam tenui lanugine præditi, qui in breves, virides, gracileſque ramulos dividuntur, ſuſtinentes umbellulas, quatuor, quinque, aut ſex floſculorũ, quinque foliolis albis præditorum, in quorum medio exile quidpiam ex purpurâ nigricans: floſculis ſuccedũt, ſeu verius floſculi ſuſtinentur, à ſtilis quibuſdam gracilibus, qui paulatim in uncialem longitudinem ſuccreſcentes, formam referũt thecarum ſeminis Pectinis Veneris vulgo vocatæ plantæ, ſive Scandicis ſilveſtris. *Anthriſcus Plinij.*

Flores & ſemen (ſed immaturum) protulit Iunio. De hac ſtirpe conſulenda Honorij prima ad me epiſtola, ad calcem hujus ſtirpium Hiſtoriæ poſita, Plinius item libro XXII. cap. XXII. in Scandice.

SELINVM PEREGRINVM. CAP. XXI.

VMBELLIFERARVM, præter Thapſias & alias enumeratas, duo genera Salmanticenſi agro obſervabam, quæ ad Selini genera commodè referri poſſe arbitror.

PRIMVM Coriandri aut Elaphoboſci foliis ſimilia habet folia, per terram ſtrata, inter quæ caulis exilis cubitalis altitudinis, in multos ramos diviſus, flores in umbellis ferens candicantes, deinde ſemen Petroſelino vulgari ſimile, acre, & aromaticum: radix longa, digitaliſq; craſſitudinis eſt, candida, odorata, Selini ſapore. *Selinum peregrinum 1.*

Naſcitur in vinetorum marginibus, juxta vias & ſemitas. Floret menſe Iulio, ſemen Auguſto maturum eſt. *Natales.*

ALTERVM, multa habet ab una radice prodeuntia folia, Cicutæ foliis non diſſimilia: ſed quæ caulem ambiunt, minora ſunt: caulem cubito majorem, ſæpe unicum, nonnunquam plures, & in his umbellas candidorum florum, quibus ſuccedit ſemen latum, minus tamen quàm ferulæ: radicem digitalis etiam craſſitudinis, albam, odoratam, & utcunque acrem. *Selinum peregrin. 11.*

Provenit apricis & à Sole illuſtratis locis: Iulio floret; Auguſto ſemen profert. *Natales.*

Mirum in modum urinam ciere plantæ decoctum, aut aquam in quâ radix macerata, mihi iſtic referebant. *Facultates.*

ILLIS non poſſum non adjungere umbelliferam quandam plantam, quam Salmanticenſi quidem agro cum ſuperioribus obſervabã: ſed multos annos ante, etiam agro Mompelliano, & toto illo tractu Maſſiliam uſque, quæ mihi plurimum accedere viſa eſt ad Seſeli Maſſilienſis hiſtoriam à Dioſcoride traditam. *Seſeli Maſſilienſe Dioſ.*

Conſtat autem ea foliis Anethi ferè, exilibus & minutim inciſis, Rutæ propemodum colore: caulem habet unicum, interdum cubitalem, ſed ſæpiſſimè minorem, in aliquot ramos diviſum, qui umbellas florum candidorum aut purpuraſcentium ſuſtinent: quibus ſuccedit Apij ſemen: radix longa erat, alba, digitalis etiam interdum craſſitudinis, ſatis odorata.

Mompelliani, cùm iſtic vivebam, Fœniculum tortuoſum appellabant. Caſtellani verò *Enxalmos.* *Fœniculi tortuoſi. Enxalmos.*

SELINVM MONTANVM pumilum. CAP. XXII.

ALIVD porrò in montanis obſervabam Selini genus exile & pumilum, quod aliquot à radice ſpargit folia, fœniculi aut peucedani foliis formâ quidem ſimilia, ſed longè minora, & rarò pluribus quàm quindenis foliolis conſtantia, è quorum medio dodrantalem craſſumque *Selinũ mont. pumilum.*

Selinum montanum pumilum.

Natale.

Cicutaria Pannonica.

Cicutaria vulgaris.

Natale.

Vsus.

crassúmque fert caulem, in multos tamen ramulos divisum, sub quibus aliæ foliorum alæ minores nascuntur, novenísque duntaxat foliolis constantes, lata basi caulem amplectuntur, pastinacæ sive staphilini gustu & odore: singuli ramuli exiguorum florum quinque candidis foliolis præditorum cum totidē staminulis, & odoris expertium umbellulis sunt onusti: quibus succedit semen Selini semini non dispar: radix suprema parte in crassum caput extuberat, multísque villis (qui foliorum superioris anni fibræ sunt) hirsuta, brevis, quasiq; in orbem convoluta est, intus fungosa & alba, exterius fusca & rugosa, infernâ parte bifida plerumque, & in raras fibras desinens.

Invenitur quibusdam siccorum desertorúmque, virentium tamen, agrorum marginibus, & in nudis gramineísque montibus inferioris Austriæ & Pannoniæ: florétque Maij initio. Biennalem esse arbitror, uti pleræque sunt umbelliferæ, quæ prolato semine perire solent.

CICVTARIA PANNONICA.

CAP. XXIII.

LICET Cicutariæ quoddá genus in Pannoniâ & Austriâ nascentis historiam hoc capite describere mihi duntaxat fuerit animus, vulgaris tamen, & in omnibus ijs, quas adij, regionibus sponte crescentis iconē præfigendam esse duxi, non historiam, quandoquidem à plerisque alijs est descripta.

QVINA porrò sena, aut plura promit à radice Pannonica folia, ramosa uti Selinum vulgare, minora tamen & tenuius incisa, multum ad Bulbocastani vulgo nuncupati, folia accedentia, sapore aliquantulum acri: caulis inter illa emergit pedalis fermè, interdum etiam, (fœcundum solum nactus) cubitalis, circa nodos crassior, umbellam ferens candidorum flosculorũ, semen deinde oblongum, Chærefolij vulgaris ferè instar: radix tuberosa est Bulbocastani radicis pænè æmula, sed rotunda & aliquantulum internâ parte turbinata, ut Aristolochiæ rotundæ radix quæ albicantem fert florem, sive secundæ, intus alba, sapore & odore Pastinacæ, sivè Elaphoboscí propemodum, fusco & nigricante cortice tecta, quæ succrescente caule, instar napi longior fit, & magis turbinata, flaccidaq; & rugosa evadit; atque tandem maturo semine perit, è semine tamen sponte deciduo singulis annis renascens.

Novo Vere, in hortis & herbidis Viennensis agri locis prodit: nascitur & quibusdam similibus Vngariæ locis: eo tempore radices firmiores & magis succulentæ cum novellis suis folijs in Viennensi foro venales reperiuntur: coquũtur enim, & cum oleo, aceto, & sale primis mensis istic vulgo inferuntur, quàm salubri cibo, nescio.

Floret

Floret Aprili & Maio, Iunio semen plenam maturitatem adipiscitur.

QVO nomine istam plantam donarem, diu ambiguus fui: accuratius tandem notis ejus perpensis, succurrit, magis proprium (meâ quidem opinione) nomen dari non posse, quàm Cicutariæ: quia frequens ejus usus non sine noxa est, & capitis gravedinem doloremque, ut expertus sum, inducit.

VVLGVS Austriacum Peperlin appellat: Vngari, *Magiaro salata*: nam & illi ejus radice & teneris folijs in acetarijs vescuntur. Peperlin. Magiaro salata.

CAVCALIS MAIOR. CAP. XXIIII.

Caucalis albo flore.

CAVCALIS hæc omniũ maxima, multos à radice producit stolones, rectos, bicubitales, & tricubitales, interdum etiam quatuor cubitorum altitudinẽ attingentes, striatos, intus cavos, geniculis interceptos, & in plures ramos divisos: sub quibus latâ sede adnascuntur magna alatáque folia, in ambitu incisa & serrata, instar foliorum Angelicæ, ex atro virentia; summis ramis innascuntur umbellæ candicantium florum, subtus nonnihil purpurascentium & ad carneum colorem accedentium: quibus succedunt lata semina, ferè ut in Sphondilio vulgari, subhirsuta, & summo mucrone bifida, aculeatáq; instar spinarum: radicem habet albam, duram, lignosam raris fibris præditam. *Caucalis major.*

Qui illam ad me mittebat Iacobus Plateau, scribebat mense Septembri esse serendam: nam illico emergere, viridémque deinde permanere tota hieme, quàm percommodè ferre potest: subsequentis anni Iunio flores producere, deinde maturum semen, sub exitum Iulij & Augusto: tandem perfecto & ad maturitatem perducto semine totam perire. Dubitabat autem, an, propter semen gemellum, Tordilij genus aliquod potius referret.

PROXIMVS autem ad Dioscoridis Caucalidem accedere mihi visa, quę à Clariss. Dodonæo exhibetur, in arvorum marginibus atque inter segetes vinetáque nascens, caulículo pedali, aut majore interdum, folio apij ferè, umbellam ferens florum candidorum, quorum externa folia majora sunt reliquis, deinde semen geminum, hispidum. Similem sed majoribus alatísque folijs, atque ad Pimpinellæ Germanicæ folia magis accedẽtibus, agro Francofurtensi abundanter nascentem observabam, florem variantem, qui major erat, & æqualis magnitudinis folia obtinebat, saturè rubente colore. *Caucalis Dioscoridis.* *Caucalis saturè rubens flore.*

A prima harum vulgarium Caucalidum, non valde differt ea quæ semine ex Hispanijs allato *Caucalis Hispanica.*

Caucularis rubello flore.

Anisum vulgare.

Anisi Philippinarum insul. umbellâ.

καυκαλὶς. δαῦκος ἄγριος.

Anisum vulgare.

Anisum peregrin.

allato nata mihi est aliquãdo, cùm apud Belgas, tùm Viénæ Austriæ: caulículos enim habebat striatos & asperos, umbellas verò cãdidorum flosculorum minores, & quasi in orbiculare caput coactas: semen etiam crassiusculum, valde striatũ, non hispidum. Annua etiã est plãta: nã maturo semine perire solet.

CAVCALIS porrò à Græcis καυκαλὶς dicitur, à nonnullis δαῦκος ἄγριος, id est, Daucus silvestris.

EADEM facultate pollet, qua Daucus, strenuè enim movet urinas.

ANISVM PHILIPPINARVM insularum. CAP. XXV.

VVLGARIS Anisi iconẽ huic capiti præfigo, non quod ejus historiam post tot alios qui de Plantis scripserũt, tradere libeat: sed duntaxat ad demonstrandum, quanta sit inter illud atque aliud genus, cujus mentionem facere instituo, differentia.

PLVRIMVM enim differt à vulgari Anisо, quod è Philippinis Insulis (quæ ducẽtorum ferè milliarium intervallo à Sinarum regione distant) allatũ ante paucos annos à Nauclero Anglo, cui nomẽ Thomas Candi, cùm è suâ navigatione, quâ totum orbem circuivit, redijsset. De hujus autem radice, caule, folijs vel etiam floribus quidquam pronunciare nequeo, quandoquidem nihil horum mihi cõspectum: sed è seminibus & umbellarum particulis, quas Londino accipiebam, paulo pòst Candi reditum, ab optimis & honestis

neſtis viris Hugone Morgano Regio pharmacopæo, & Iacobo Gareto aromatario, qualemcunque ſed mutilam ejus hiſtoriam concinnare ſtudebo.

Erant porrò eæ umbellæ ſatis latæ, Archangelicæ umbellis non minores, ſed ut conijcere licebat, etiam laxiores, aliquot pediculis ſatis craſſis & firmis in orbẽ ex ſummo ramorum faſtigio naſcentibus conſtantes, quorum ſinguli, non geminum ſemen, quale Aniſi vulgaris, ſuſtinebant, ſed plura in orbem unciam latum interdum, ſerie quadam diſpoſita, videlicet ſena, octona, aut plura, fuſci coloris, rugoſa, in binas æquales partes compacta, quæ ſuperâ parte diviſa, ut plurimum inania reperiuntur, aliquot tamen plena deprehenduntur, & ſemen unicum continentia, læve, ſplendens, cineracei coloris orobi pænè magnitudine: ſapor idem qui in vulgaris Aniſi ſemine, atque etiam odor: quam ob cauſam, ab his qui mittebant, Aniſum appellatum: proprium tamen quod natali loco obtinet, eſt *Damor* (addiderat enim Garetus appellationem, unius ex Inſularibus, quem Candi advexerat manu exaratam Sinanis characteribus) quos imitari nequivi, ſed erant ducti perpendiculariter à ſummâ parte ad infimam, vulgato in illis Provincijs ſcribendi more, hoc modo, D

Aniſum Philippinarum ſive Novæ orbis.

Damor.

D
A
M
O
R.

CHELIDONIVM MAIVS. CAP. XXVI.

Chelidonium majus vulgare.

Chelidonium majus laciniato flore.

DVo Veteres agnoverunt Chelidonei genera valde inter ſe diſſimilia, majus & minus. De neutro iſtorum, cùm cuilibet ſint ſatis cognita, hoc capite agere conſtituimus: ſed de majoris quodam genere, cujus notitiam ante paucos annos adquiſivi Francofurti ad Mœnum vivens, miſsâ ad me plantâ à Philippo Stephano Sprengero Palatinali pharmacopœo, in cujus horto ſponte nata erat Heidelbergæ.

Chelidonium majus.

A vulgari autem Chelidonio majore non differt hæc planta, vel formâ, vel magnitudine: ſola varietas deprehenditur in folijs, quæ longè tenuius inciſa & tenella ſunt, & floribus, qui ejuſdem quidem ſunt cum vulgari coloris, flavi videlicet, & quatuor ut plurimum folijs conſtant, illis tamen non, ut in vulgari, integris, ſed per oras laciniatis. his ſuccedunt longa, quemadmodum in vulgari, cornicula, tenui mẽbranâ diviſa, exiguo, nigro ſemine plena. Tota æſtate floret, & ſubinde ſemẽ profert, ſemine ſponte deciduo ante brumam renaſcens & genus ſuum conſervans: nam ſingulis annis producto ſemine perire arbitror.

Chelidonium majus laciniato flore.

VVLGARE

Nomina. VVLGARE majus Græcis dicitur, χελιδόνιον μέγα: Latinis Chelidonium majus: Officinis Chelidonia Gallis *Chelidoine & Eſclaire*, à facultate: Germanis Schellkraut und Schwalbenwurtz: Inferioribus Germanis, Schwoztel ende groote Gouwe.

Illud verò alterum majoris genus: commodè nominari poſſet Chelidonium majus multifido folio.

Facultates. DE vulgari autem Chelidonio majore hoc experiebar, illius ſuccum in levia quæcunque vulnera recentia inſtillatum, mirificè conferre.

AQVILINA. CAP. XXVII.

Aquilina pleno flore.

Aquilina pleno inverſo flore.

Aquilinæ magnæ varietas. INSTIVS plantæ hoc meminiſſem, nimis enim vulgaris eſt notitiæ, nec ullum inveniri hortum arbitror, in quo, ob floris elegantiam, non alatur: nam præter illam quæ ſimplici eſt flore, quámque in multis montanis ſilvis cæruleo flore ſponte naſcentem legere memini, reperitur pleno & multis corniculis invicem inſertis conſtante flore, qui vel cæruleus eſt prorſus, vel violaceus, vel cineraceus, vel blandè rubens, vel ſaturè ruber, vel albus, vel ex albo & cæruleo, violaceóve multifariam commixtus, vel alterius coloris, quis enim omnes enumeret? interdum etiam (ut natura ludit) corniculis inverſis conſtans, hoc eſt, corniculorum contortis mucronibus omnibus ex floris centro prodeuntibus.

Aquilinæ verſo flore. VERVM aliud elegans genus, paucis ablinc annis ſemine natum obſervabam, cujus flores colorem quidem inſtar vulgaris mutant (nam albi, carnei ſive blandi rubentis, cæruleique coloris reperiuntur) ſed aliam formam habent: carent enim corniculis illis litui inſtar inflexis, & plana duntaxat habent folia, qualia ſunt ea, quæ in ſimplici cornicula ab invicem ſegregant: conſtant verò flores vel ſimplici octo aut decem foliorum ordine diſpoſitorum ſerie, vel ea multiplicata ad ſenarium aut ſeptenarium numerum, hoc eſt, ut ſingulis illis octo aut decem foliorum ordinibus, ſena vel ſeptena alia incumbant, interdũ etiam plura, eleganti ſpectaculo, non alternatim cõfuſa ut in Rosâ plenâ, paucis ſtaminibus cum corniculis, quemadmodum in vulgatiore, floris mediũ occupantibus, & ſimili nigro ſplendentéque ſemine plenis. In eadem planta conſpicere licet nonnunquam flores, quorum prima & ſecunda foliorum ſeries calcari ſeu corniculo illo contorto caret, interiora reliqua inſtar vulgaris cornicula inflexa habent. Sed etiam hoc genus mirum in modum colorem variat: nam ejus quæ cæruleo flore eſt ſemine deciduo ſponte natas plantas habui, quæ cærulcum, album, rubellum, ſuave rubentem, cineraceum, purpureũ remiſſum vel ſaturum, pullumque,

Aquilina pleno roseo flore.

Aquilina degener.

pullúmque, & quodammodo obsoletum florem tulerint, eúmque vel simplici foliorum serie vel multiplici constantem.

HANC plantam, alioqui vulgatæ formâ respondentem, primùm conspiciebam anno nonagesimo quarto supra quingentesimum & millesimum, Maio mense suos flores explicantem, apud Ioannem ab Hogelande, Lugduni Batavorum.

Degener quidem appellari posset hæc Aquilina, quia floris illius forma vulgari dissimilis; malim tamen Aquilinam roseo flore cognominare, licet multiplicata folia alio ordine quàm in rosæ pleno flore sint disposita. Sed alia est quæ Aquilina degener rectè vocari possit. Eam ante viginti sex & plures annos conspicere memini exiguæ rosæ formam æmulantes flores ferentem, coloris vel omnino viridis, vel ex viridi purpurascentis, mutatâ videlicet pristinâ formâ, sive potiùs vitio contracto, ex stirpium intempestivâ ex uno loco in alium translatione. *Aquilina degener.*

QVO nomine porrò Veteribus dicta sit Aquilina, sive Aquilegia, quotquot hactenus de stirpibus commentati sunt, ignorasse video, præter N.V Fabium Columnam, in eo libro qui Φυτοβασάνος inscribitur. Is enim exactè perpensis & examinatis ejus Aquilinæ quæ simplici flore est, notis, Ἰσόπυρον, Isopyrum Dioscoridis esse censet, cujus judiciũ de Aquilinâ, quemadmodum & de multis alijs stirpibus, de quibus in eo libro agit, mihi valde probatur. *Fabij Columnæ sententia.* *Ἰσόπυρον.*

CETERVM quæ de Aquilinæ facultatibus ante triginta annos accipiebam à Doctissimo viro Francisco Rapardo, urbis Brugensis in Flandriâ primario Medico (tametsi ut medicinam facerem, nunquam in animum induxissem meum) libet hîc scribere: nimirum Aquilinæ vulgaris semen tenuissimè contusum, & ex vino propinatum, mulieribus in partus difficultate cum optimo successu exhiberi: si prior tamen haustus minus fuerit efficax, alium simile propinandum esse. *Facultates.*

DELPHINIVM seu Consolida regalis. CAP. XXVIII.

HANC stirpem descripserunt plerique, & iconem etiam præposuerunt. Nec ejus meminissem, ne actum agere videar, nisi post evulgatos aliorum labores, quasdam non pœnitendas circa illam notas observassem.

DVO autem (ut omnibus notum) sunt Delphinij à plerisque vocati, seu Consolidæ regalis, ut vulgo appellatur, genera. Vulgare in ramos latè sparsum, passim inter segetes spõte nascens cærulei coloris elegãtis flore. Alterum majus, in altũ se attollens, & multis quidem alis præditum, sed illis etiam surrectis, in hortis cultum: de quo primùm agemus. *Delphinij duo genera.*

Delphinium elatius simplici flore.

Delphinium elatius pleno flore.

Delphinium elatius.

ELATIVS ergò in bicubitalem plerumque altitudinem assurgit, interdum etiam majorem, nonnunquam infra illam consistit. Caulem verò habet rectum, firmum, striatum, quem indiscriminatim ambiunt multifida folia, frequentiora quàm in vulgari, è quorũ alis prodeunt rami virides, similibus foliis onusti, desinentes in oblongã florum spicam sex foliis constantium, quorum quaterna in latera expanduntur, quintum supernum caudâ aut calcari in posteriorem partem prominente insignitũ, reliquis majus, cui subest sextum medium florem occupans, extimâ parte longiusculum & bifidum, deinde per latera alatum, multa stamina umbilicum floris occupantia tegens: flori succedunt, ut plurimum, singularia, rarius plura, longiora & crassiora cornicula semen inæquale, maturitate nigrum, continentia. Color floris, in hoc genere, mirum in modum variat: nam aut niveus est, aut exalbidus, aut carneus, isq; vel saturatus, vel dilutus, aut cineraceus, aut purpureus seu violaceus, atque is vel dilutior vel saturatior, nonnunquã etiam versicolor, hoc est, vel mediâ ex parte purpureus alterâ incarnatus, sive suavè rubens, interdũ etiam alterâ parte albus, quales mihi Francofurti natos memini. Hæc autem varietas satione adquiritur: nam unius generis semine omnes hi colores mihi nati. Aliud præterea in hac plantâ animadversione dignum est, illam videlicet inveniri floribus multiplici foliorum numero cõstantibus, omnium supradictorum colorum, nullo aut perexiguo calcari præditis, quibus succedũt minora quàm in superiore cornicula, bina, terna, aut quaterna, pleraque inania, rara quæ paucum semen præbeant, è quibus terræ commissis raræ nascuntur plantæ plenũ florem ferentes, pleræque simplicem, quarum tamen semine sponte deciduo, denuo nascãtur (quod mirum) quæ plenum florem proferãt, ut mihi cùm Viennæ (ubi primùm illam plantam observabam) tum Francofurti contigit: quod sibi etiam accidisse, de ea mutatione à me præmonitus, cùm illi semen communicarem, anno M.D.XCII. Ioannes ab Hogelãde ad me scribebat, magnamque coloris varietatem in isto flore habuisse, nempe album, suavè rubentẽ, rubellum, purpureum, ex purpureo varium, semine deciduo à ventis per totum hortum dispersо, quin & cæruleos flores semiplenos ipsi natos esse.

Floris varietas.

Delphinium elatius pleno flore.

Delphinium elatius cæruleo flore.

Sed aliud est Elatioris Delphinij genus multò uberiùs superiore, atque interdũ adeò amplum, ut humanam altitudinem superet, numerosiores ramos proferens, & plura majoraq; folia, sive foliorum alas, non minùs tamen, quàm supra descriptum, in tenues lacinias divisas. Hujus flores superioris floribus formâ similes, sed longè ampliores, & coloris aut cærulei elegantissimi, aut ex cæruleo purpurascentis: cornicula floribus succedẽtia, crassiora, nigrum inæquale semen quale alterius cõtinentia, quod satum, genus suum conservare semper obser-

Delphinium vulgare pleno flore.

per obſervavi, nullâ prorſus coloris mutatione factâ: licet Hogelandus habuiſſe ſcripſerit ad me aliquando, cujus flores veluti maculis albis ſeu radijs diſtincti fuerint: illius tamen ſemine (quod ad me mittebat) natæ plantæ cæruleum florem protulerunt. quam ob cauſam, ſuſpicor eos flores in quibus maculas obſervarat, vitiatos fuiſſe, aut ſtillicidio ex arboribus, aut pruinâ, quam ſequutus ſit nimius fervor ſolis, quod in hoc genere interdum accidit.

Delphinium vulgatius.

MAGNA etiam eſt coloris varietas in Vulgatioris floribus, tametſi neque ramis, neque folijs ab eò quod in ſegetibus ſponte naſcitur, diſcrepet: nam præter cæruleum, qui in arvis, invenitur & albo flore, & candicãte, & rubro, & dilutius rubẽte. Sed toto illo triennio ante quàm Francofurto exciderem, natæ mihi plantæ florem ſuave rubentẽ ferentes, qui ſimplici quidem ſex foliorum texturâ conſtabat, ſed terni, quaterni, quini ſimul commixti innaſcebantur, totidem breviſſimis calcaribus præditi, majore tamẽ & grandiore in extimo illo flore qui reliquos veluti comprehendebat, & amplectebatur: idem mihi accidit ut anno M. D. XCIII. & ſequente Lugdum Batavorum: quin & aliquot plantæ ſeminẽ illius natæ cæruleos omnes flores magnâ ex parte interius plenos habuerint. Vtriuſq; autẽ generis & elatioris & vulgaris pleno flore icones huic capiti inſeruimus.

Delphinium humilius, ſive vulgatius pleno flo.

MELANTHIVM PLENO FLORE.

CAP. XXIX.

DVo Melanthij genera jamdudum in hortis cultâ fuere: De his agere non eſt neceſſe, ſed binis alijs non vulgaribus hoc capite agendum mihi eſſe, operæpreciũ duxi, quæ paucis in hortis obvia eſſe ſolebant, temporis ſucceſſu tamen, ſatis facili negotio illis inquilina facta.

Melanthij duo genera.

PRIMVM, virgis folijſq; à ſativo, cujus ſemen odoratum, flóſque è viridi candicat, nihil vel quàm minimũ differt: flores tamen, qui in ſativo ſimplices ſunt, in hoc, triplici aut quadruplici novem aut decem foliorum ſerie conſtant, exurgẽtibus in medio ſtaminulis & pẽtagono hexagonóve capite in totidẽ cornicula inflexa ſupernè diviſo, quod, intercurſãtibus internè mẽbranis, plenũ eſt ſeminẽ rotundo, nigro, odorato, ut vulgaris.

Melanthium odorum pleno flore.

ALTERVM caulículos, & folia valde tenuiter diſſecta habet, inſtar illius ſilveſtris quod Damaſcenum cognominatur, ampliores autem ſuperiore flores, plurimis laciniatis, & eleganti cæruleo colore præditis folijs conſtantes, qui quadruplici aut frequentiore ſerie ſunt diſpoſiti eleganti ſpectaculo, nullius tamen, quemadmodũ nec ſimplex, odoris, plura longioraq; in medio habẽtes ſtamina. Florem ambiũt, & quodammodo ſuſtinent aliquot tenuia multifidáque folia in orbem diſpoſita, magnam gratiam & venuſtatẽ illi addentia: inde ſuccedunt, imò medium flo-

Melanthium Damaſcenũ. pleno flore.

Melanthium Damascen. pleno flore.

Capnos tenuifolia.

Melanthium arvense.

Cauni genera.

Capnos tenuifolia.

Natales

rem occupant pentagona, interdum etiam hexagona & heptagona capita laxa, in totidem contorta cornicula desinentia, & semen nigrum, rugosum, inodorum continentia.

Floret utrumque genus Iunio & Iulio: semen maturum est Augusto.

Illud ante multos annos in hortis cultum observabã: hoc verò demùm anno M.D.XCI. quibusdam in hortis Frãcofortanis, unde semine à me misso amicis, illorum hortos ornare cœpit.

His adijciendum putavi aliud Melanthij genus Cretico semine natũ: cujus prima folia, Delphinij vulgò vocati foliis nõ multum absimilia sunt, angustiora tamen: caulis deinde brevis emergẽs, paulò supra radicis caput, in plures ramos dividitur, tenues & teretes, bipedalis vel amplioris lõgitudinis, valde infirmos, & vix sustinere se valentes, quibus innascuntur rara folia, paucis incisuris prędita: dividuntur rursum illi rami in alios minores ramulos, qui singuli singularem sustinẽt florem, in quinque folia, ut plurimum, divisum, è viridi candicantia initio, ut Nigellæ vulgaris, deinde exalbida, postremò cærulei nõnihil contrahentia, mucronibus interim suam viriditatem retinentibus: è floris medio exit caput in quinque, sex, septem, definens cornua, ut in vulgari Nigellâ, & in ambitu frequentia stamina viridia, quorum apices cærulei: infrà stamina porrò, super ipsis foliis expansa recumbunt octo alia foliola bifida, pari distantiâ ab invicem sejuncta, quorum petiolus cum suâ basi cæruleus est, binç transversæ venæ fuscæ, quod inter venas mediũ est è viridi flavescit: radix etiam flavescit instar rãdicis nigellarum, nec vivax est, sed hieme perit.

Illi non valde dissimilis, si non eadẽ, invenitur in arvis post demessas segetes totâ Pannoniâ, Austriâ, reliquaque Germaniâ & Belgio.

CAPNOS, FVMVS TERRÆ. CAP. XXX.

DVo, prçter vulgarem, alteram Belgicam albo flore, viticulis seu capreolis sepibus vicinis se implicantem, & tertiam *Splu* Italis dictã, alia Fumi terræ genera observare memini. Quorum primum quidem, inter Stirpes à me per Hispaniam observatas descriptum fuit: Alterum, Cretico semine mihi postea natum. Vtriusque verò historiam hoc capite trademus.

DODRANTALIS herbula est, Primum illud genus à me inter Hispanicas stirpes descriptũ, cauliculis mollibus & quodammodo transparentibus, ut in vulgari Fumariâ, firmioribus tamen & surrectis, non procumbẽtibus: quibus inhærent folia mollicella, capillacea, & tenuissimè incisa, vulgaris foliis candidiora: summos cauliculos exornant majusculæ purpurascẽtium flosculorũ vulgaris floribus minorum & cõfertim nascentiũ spicæ: radicem habet exilẽ. Tota verò planta amara est.

Natales Invenitur plerisque Hispaniæ regionibus in arvorum marginibus & juxta vias ac semitas: non-

tas: nonnullis etiam Narbonenſis Galliæ locis obſervare memini, præſertim ſupra Arelatem, dum Maſſiliâ, per eam urbem, anno M. D. LII. Monpelium redirem.

HANC quidem in Hiſpaniâ Sideritin tertiam facere volebant, neſcio quibus indicijs ducti: vulgo à nonnullis *Palomilla*, & *Palomina* dicitur, nomine cum Fumariâ vulgari cõmuni. *Palomilla. Palomina.*

MAIVS eſt illud genus quod ſemine Creta allato natum, nec minus ſuculentos habet caulículos vulgari, anguloſos, teneros, procumbentes: folia minutim inciſa & capillacea, ut Hiſpanica, ſed duriora: flores confertim in oblongiuſculâ ſpicâ naſcuntur extremis ramis, vulgaris floribus candidiores, deorſum ſpectantes, extremam vireſcentem partem occupante fuſcâ maculâ: illis ſuccedit ſemen quale in vulgari, quod maturum facilè decidit: radix tenuis, flaveſcens. Annua eſt ut vulgaris, & Iunio Iulióque floret, atque ſubinde ſemen profert, quod ſponte cadens, novellas plantas producit in ſequentem annum. *Caput Creticum.*

SCROFVLARIA. CAP. XXXI.

Ruta Canina. Scrofularia Cretica 1.

PRÆTER duo genera omnibus ſatis nota Plantæ illius quæ vulgo Scrofularia appellatur: cujus Vnum tuberculis quibuſdam radicem habet obſitam: Alterum nullis grumis ad radicem adnatis prædituin eſt. Bina alia obſervabam ſemine nata, quorum hiſtoria hoc capite tradetur. *Scrofularia, ſive Ruta Canina.*

PRIMO autem generi prodeunt initio folia humi expanſa, Scabioſæ primis foliis non valde diſſimilia: deinde ſeſquicubitalis aſſurgit caulis, quadrangulus, cavus, viridis, anguli purpuraſcentibus, interdum etiam totâ eâ parte quæ à Sole illuſtrata eſt, purpureus: cujus infimam partem ambiũt longè amplíora folia in multas lacinias diviſa, ex adverſo naſcentia, deinde reliquum caulem alia, quæ alata ſunt & Filicis aut Alectorolophi foliorũ inſtar ferè, multis lacinijs prædita, quæ rurſus in alias longè minores & in ambitu ſerratas ſecantur: à medio caule ad ſummum ex alarum ſinu naſcuntur rami etiam quadranguli, minoribus folijs prædíti, & illi ſimiliter in alios ramulos diviſi, ſuſtinentes floſculos inſtar utriculorum, cavos, Scrofulariæ vulgaris floribus non abſimiles, ex flavo vireſcẽtes, ſex folijs conſtantes, quorum bina infima valde ſunt exigua, & inferne aliquantulum reflexa, quæ in lateribus ſunt paulò quidem altiùs attolluntur & ſupremâ parte aliquãtulum purpuraſcunt, ſed bina ſuperna majora ſunt reliquis & quodammodo reflexa, purpureíque ex atro coloris, paucis & brevibus flavis ſtaminibus ex umbilico prodeuntibus: radix pollicaris pænè craſſitudinis eſt, in multas craſſas fibras diviſa, albicantis coloris: an ſit verò perennis, nihil *Scrofularia Cretica 1.*

affirmare possum, quandoquidem sub meum Francofurto discessum, primùm observabam in Ioannis Mulleri horto, natam semine Cretâ accepto, Rutæ silvestris appellatione

Scrofularia 1 genus alterum.

HVIC non valde dissimilem, cùm Lugdunum Batavorum pervenissem, ad me adferebat eruditus vir Theodoricus Clutius Delphensis tum pharmacopola, quam subsequens hiems abstulit.

Scrofularia Cretica 11.

SED & aliud Scrofulariæ genus Cretico semine natum sequente anno conspiciebam, aliquot stolones à radice proferens cubitales & ampliores, quadrangulares, ex atro purpurascentes, quibus folia inæquali & inordinato situ innascebantur longiusculo pediculo appensa, urticæ foliis non dissimilia, sed lævia, non mordacia, satisque mollia, supernè saturâ viriditate nitentia, infernè nequaquam, ex quorum alis breves emergebant ramuli, quadranguli, in similes alios sed longè minores divisi, sustinentes parvos calices in quinque lacinias sectos, & in his flosculos coloris ex atro purpurei, quatuor lacinijs constantes, supernâ bifida & sursum reflexâ, infernâ ut labellum propendente, duabus alijs latera claudentibus: ijs succedebant vascula sive globuli duobus sulcis tanquam divisi, extima parte aliquantulum mucronati, in quibus semen vulgari simile. Tota planta vulgarem illam refert, cujus radix nullis grumis prædita est: sed odorem magis fœtidum spirare videtur.

ALECTOROLOPHOS ALPINA. CAP. XXXII.

Alectorolophus plura genera.

HANC plantam Scrofulariæ voluimus subjungere, propter foliorum quandam cum illius primâ specie similitudinem. Ejus autem plura genera in Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis montanisque pratis inveniuntur.

Alectorolophos alpina.

Alectorolophos alpina 1.

Alectorolophos 11.

Alectorolophos 111.

VNVM enim plures ab unâ radice promit cubitales caules, minimi ferè digiti interdum crassitudine læves, per quos sparsæ foliorum, Filipendulæ vulgaris foliis non valde dissimiles alæ: flores innascũtur summis caulibus copiosi, oblongæ spicæ instar, quemadmodum in Orchidibus confertim nascentes, & illarum floribus persimiles, è caliculis pentagonis inter minutiora folia prodeuntes, exalbido colore: ijs succedunt mucronata capitula, maturitate dehiscentia, semẽque ostendẽtia exiguum, inæquale, cineracei coloris: radix crassiuscula est, perennis, ut ex præcedentis anni restantibus caulibus siccis tamen, conjecturam faciebam, in crassas fibras Asphodelinis bulbis pænè similes divisa.

INVENITVR & aliud genus per omnia illi ferè simile, sed longè mollius, cujus flores modò pallidi, modò purpurei sunt: radix etiam crassa, & fibras Asparagi radicibus similes agens.

Vtrumque genus in summis Alpibus Durenstain, Etscher, alijsque celsis & herbosis jugis nascitur: posterius etiam in inferioribus, uliginosisq; pratis. Memini & in Flandriæ pratis humidioribus, atque etiam pratis Gentilly pago vicinis, non procul Lutetiâ Parisiorum observare.

TERTIVM in ijsdem etiam jugis quibus Primum, crescit: sed lõgè humiliùs, ut quod palmarem altitudinem non superet: illius cauliculi graciles, & raris minoribúsque foliis obsiti sunt: florum spica brevior, & eleganti rubro purpurascente colore nitens: caliculi flores continentes, laciniati, & veluti è foliolis contexti: quæ floribus succedunt capitula, majora quàm in superioribus, & veluti rostrata, angulosum & inæquale semen etiam continentia: radix minimi digiti crassitudinem interdum æquat, fibrisque candicantibus & satis crassis donata est.

Alectorolophi 111 genus alterũ.

Ad illius genus referri potest tenerior alia planta cauliculis angulosis, & lanugine, non secus quàm folia (quæ minora sunt) caliculique (qui breviores & minores) pubescentibus: flores

Alectorolophi III. genus alterum.

Filipendula vulgaris.

flores simili purpurâ ferè nitent, sed minores & humiliore galea præditi sunt: capitula vix è caliculis emergunt: & radix non adeò fibrosa est.

Eam in gramineis locis, siccioribusque pratis superioris & inferioris Germaniæ, sæpius observare memini Maio florentem, cùm Iulio in Alpibus floreat: Sed & anno M. D. LXXXI. Aprili florentem, atque vel purpureo, vel blandè rubente, vel albo flore variantem colligebam, ad Groutz prædium C. V. Richardi Garth, supra Londinum. *Natalis. Varietas.*

VVLGO hæc à nonnullis Fistularia, à caulis, ut opinor, cavitate vocatur: quidam etiam Pedicularem appellant, præsertim aliquot Germaniæ locis, in quibus vulgato nomine braun Lausstraut dicitur, quòd credatur, oves quæ pascuntur ubi abundè provenit, pediculari morbo corripi: dicitur etiam illis Rodel vnd braun Rodel. Priorem describere videntur Pena & Lobelius, in Adversarijs Filipendulæ alterius montanæ nomine. Forsitan & illa erit, cujus Iosias Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus meminit his verbis: *Nomina. Filipendula altera.*

Herba foliis Asspleno persimilis, cauliculis ab una radice quinque vel sex, duos ferè palmos longis, & spicam florum sustinentibus, ut orchis ferè.

Haud dubiè Alectorolophi genus ea est planta (licet folia ejus dissimilia) quæ in omnibus fermè siccioribus pratis nimis luxuriat, totáque æstate flores producit pallidos, cui Cristæ gallinaceæ etiam nomen indiderunt Recentiores, inferiores Germani Hanekammekens. Sunt qui Mimulum Plinij esse censeant. *Crista gallinacea. Mimulus Plinij.*

FILIPENDVLA porrò vulgaris frequentissima est cùm in multis Provincijs, tum in Vngariæ & Austriæ, vicinarúmque regionum gramineis præsertim campis, & cæduarum silvarum marginibus. *Filipendula vulg.*

Inveniuntur etiam ijsdem Provincijs, varia Oenantes genera, siccioribus gramineis locis, atque udis pratis nascentia. *Oenanthes genera.*

FILIX PVMILA SAXATILIS. CAP. XXXIII.

FOLIORVM quædam similitudo & divisura facit, ut elegans hoc Filicis genus, Alectorolopho Alpino præcedente cap. descripto, subjungam: id autem in marem & feminam distinguemus, Theophrasti sententiam lib. IX. cap. XX. Hist. Plant. sequentes.

MAS

Filix pumila saxatilis I.

Filix pumila saxatilis II.

Lonchitis altera Maranthæ.

Filix pumila mas.

Filix pumila fem.

Natalen.

Lonchitis altera Maranthæ.

MAS igitur radice serpit nigrâ, tenui, longâ, in obliquum sese spargente, raris fibris tenuibus & duris capillatâ, valde adstringentis saporis: ex quâ prodeunt multi pedales cauliculi, divisi in quosdam alatorum foliorum ramos, sive frondes, Filicis maris majoris (Feminæ vulgo Herbariorum creditæ) instar, multò tamen minorum, tenuiúsque incisorum, & valde tenellorum, pronâ parte multis, ut plurimum, nigris maculis, quemadmodum, Filicis feminæ folia, distinctorum.

FEMINA quinos aut senos habet cauliculos teretes, tectos, initio virides, deinde temporis successu omnino nigricantes, palmares, à medio unicam foliorum insectorum alam, unico ad fastigium usque, arcu porrectam sustinentes, eadem qua in mare vulgari formâ & facie, multò verò minorum tenuiorúmque, sapore nonnihil adstringente, pronâ etiam parte multis nigris maculis (quæ vetustate efflorescere videntur) aspersorum: radix veluti in caput coacta, sicut in mare vulgari, & multis nigris durísque fibris capillata est.

Prior copiosissimè nascitur in saxis, nõ modò ad Gamingam & Neuberg: sed ad omnium ferè montium radices Austrię & Stiriæ. Altera verò in præruptis montibus, inter ipsa saxa invenitur, verùm non adeò frequens.

FILICVLÆ porrò elegans illud genus quod à C. V. Bartholomæo Marantha, Lonchitis al-

Lonchitis altera Neotericorum.

Phyllitis vulgaris.

Phyllitis laciniato folio.

Lob. ic. 805.

chitis altera nũcupatur, abundè admodum nascitur in Stiriacarũ Alpium jugis. Sed quæ vulgo Lonchitis alterius nomen obtinuit, valde rara in illis jugis invenitur; licet per universam Germaniam sit frequentissima. *Lonchitis altera Neotericorum.*

PHYLLITIS. CAP. XXXIIII.

NVLLA Provincia mihi est peragrata, præsertim quæ mõtosa sit, in quâ Phyllitidem, vulgo Lingua cervina nuncupatam, non observarim, vel umbrosis locis nascentem, vel in ipsis puteis, inter lapidum sive laterum commissuras: cujus mentionem non feciſſem, neque ejus iconem proposuissem, nisi de altero eleganti ejus genere mihi faciendus fuisset sermo. *Phyllitis vulgaris.*

SOLA autem foliorum formâ, à vulgati Phyllitide differt illa nõ vulgaris, alioqui reliquis notis ei persimilis: prodeunt verò ipsi ex radice multis nigris fibris & veluti capillamentis præditа, sena aut septena folia palmaris longitudinis, ejusdem cum vulgaris folijs lævoris & viriditatis internâ parte: at externâ, nullis aut rarissimis transversis lineis insignita, extimâ verò parte multipliciter dissecta. *Phyllitis laciniato fol.*

Hanc in Cantabris, supra montem D. Adriano nuncupatum, quâ per ejus specum, & forniceм transitus est in Hispaniam, locis umbrosis in ipsis rupibus observabam, raram tamen inter pleraſque alias vulgares: atque ipsius folia, alia alijs per extremum vel pluribus lacinijs vel paucioribus erant divisa. *ejus Natalis.*

Memini & olim plantam unam è Gebennis montibus erutam, Mompelij in C. V. Gulielmi Rondeletij Medici celeberrimi hortum, huic pænè similem, transtulisse. *Sed & alijs locis observata.*

Sed &

Sed & quę ad nos missa fuit ex Angliâ,à Doctissimo Lobelio Hemionitidis nomine,posteaquam biennio,ob teneritatem,in fictili adservata fuisset,tandem in Phyllitidem foliis laciniatis evasit: verùm non adeo multipliciter dissectam ut hæc est, cujus nos picturam damus, sed tribus duntaxat aut quatuor lacinijs folia in extremo divisa ferentem: quam quidem metamorphosin, satis mirari non potui. Etenim plantulæ quas ad nos mittebat, totæ tenellæ & mollicellæ erant, & plurimum ad Hemionitidis figuram accedebant

Anno autem LXXI. supra Millesimum & quingentesimum, cùm Bristolij essem,duxit me ad specum illam Divi Vincentij, unde eruerat, idem Lobelius, è quâ aliquot plantulas meis manibus evellebam, illis quas miserat, similes, hoc est totas tenellas & molles:quibus pares aliquot deinde conspiciebam ex Angliâ in Galliam rediens, puteo quodam non procul Bononiâ,dum mihi expectandus est equus veredarius, qui ad proximam equorum mutandorum stationem me veheret:deinde etiam Machliniæ in Brabantiâ,puteo illius diversorij,cui symbolum Galea aurea,frumentario foro,ut testis mihi tum fuit Illustris vir Ioannes de Brancion, cui eas demonstrabam.

Facultates. VERVM Phyllitidis folia in vino pota, serpentium morsibus auxiliantur,teste Dioscoride; quadrupedibus verò per os infusa, auxilio sunt, & in dysenteriâ aut resolutâ alvo utiliter potui dantur.

HEMIONITIS PEREGRINA. CAP. XXXV.

Hemionitis vera.

Hemionitis peregrina.

MERITO conjungendam superiori plantæ æstimavi hanc elegantem Hemionitidem quam Romæ ex veteris cujusdam Theatri ruinis erutam doctissimus idémque summo animi candore præditus Medicus Ioannes Henricus Gandavensis, mihi amicissimus, ex Italiâ redux anno M. D. LXVI. dono dabat, quam diu cùm Phyllitide laciniato folio, & plerisq; alijs stirpibus,quas in meis peregrinationibus collegeram,ante annum M.D.LXXIII. quo Viennam ad Cæsarem Maximilianum hujus nominis II. vocatus sum, repositam habui:sed Belgium relinquens istic deserui.

Hemionitis peregrina. HVIVS folia quaternorum digitorum transversorum, vel circiter trium unciarum longitudinem non excedebant, ferrei venabuli mucronis formam explicantia, inferiore basi, quâ suo petiolo sustinebantur, duplicem apophysin habentia, & extimâ parte mucronata: parte internâ lævia, & dilutâ viriditate prædita, externâ verò lineis seu versibus obliquis ex utraque nervi parte insignita, quemadmodum Phyllitidis folia, gustu acerbo & exsiccante perinde atque Phyllitis: radices illi nigræ, fibrosæ, quales in legitimâ Hemionitide conspiciebam Româ usque missâ Illri Ioanni de Brancion à Clarissimo eodémque doctissimo viro Hippolito Salviano Romano Medico, quámque in fictili adhuc alebat, cùm Belgicâ discederem.

ἡμιονῖτις σπλήνιον. GRÆCIS porrò ἡμιονῖτις καὶ σπλήνιον dicitur,Latinis, eorum nomenclaturam sequentibus,Hemionitis & Splenium: Officinis ignota.

Facultates. Hemionitis autem ex aceto pota, lienem absumere creditur.

TYPHA

Typha paluſtris media.

Panicum Americanum.

Panicum vulgare.

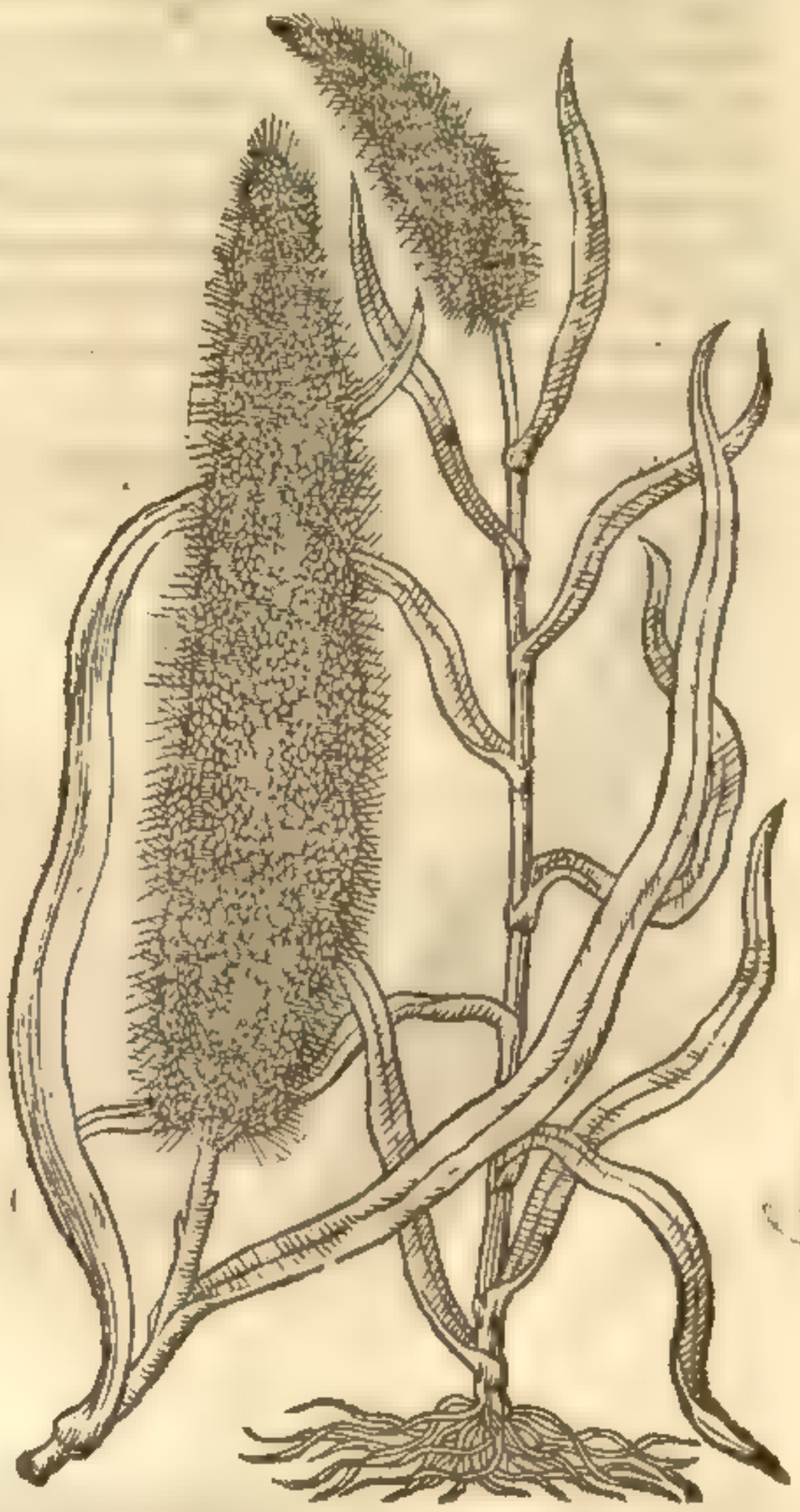

TYPHA MEDIA. CAP. XXXVI.

PECVLIARE quoddam genus Typhę veluti medium obſervabam anno M. D. LXXXI. copioſè naſcens paluſtri quadam foſsâ apud Tyburn ſacellum, nō procul ab eo loco, in quo ſepeliuntur, quibus ob maleficia laqueo gula fracta eſt, primo ab urbe Londinenſi miliari, quâ ſpectat Occidentem.

ERAT verò Typha illa folijs multò anguſtioribus quàm Typhæ vulgaris folia, & graciliore clavâ, majore tamen quàm minima illa à D. Pennæo inter ſiccas ſtirpes quas inter chartaceas paginas adſervabat, mihi oſtenſa, & à Penâ Lobelióq; in doctiſſimis Adverſarijs expreſsâ. Alioqui à majore non differt pullo illo tomento in clavam compacto, & florum oblongâ ſpicâ, tenui flavo polline reſpersâ, ſupra clavam enaſcente. Florebat Iunio.

PANICVM. CAP. XXXVII.

Panicum vulgare.

MAGNI per univerſam Germaniam, Vngariam, & Bohemiam Panici uſus eſt: etenim in alimentum cedit, & pultes ex ejus ſemine deglumato fiunt non ingrati ſaporis. De illo (tametſi iconem inferam) nihil commemoro, quia jam à multis inter fruges eſt deſcriptum: ſed de alio genere ex Peruäna Provinciâ ante trigeſimum annum in Europam primùm illato.

Panicum Americanū.

HABET autem id culmos longè craſſiores, firmiores, altiores vulgari Panico, & planè harundinaceos, ut quos humanam altitudinem attingere, interdū etiam ſuperare plerumque viderim, crebris geniculis & veluti articulis præditos & lanugine obſitos: folia harundinacea

dinacea è singulis articulis prodeunt, longa, lata, dura, Melicæ foliis non valde dissimilia: inter quę prodeunt è geniculis alij veluti breviores culmi, similibus foliis obsiti, desinentes in spicam digitalis longitudinis, nonnunquam breviorem, & duntaxat pollicarem, densè compactam, & æqualis propemodum ubique crassitudinis: semina oblongiuscula gracilibusq; petiolis innixa proferentem & capillaceis veluti glumis inclusa, quæ extimâ parte è glumis prominente, crassiora, magis rotunda, & quasi orbiculata sunt, lævia, subcęrulei coloris, qui in calidioribus regionibus magis fatur est, ratò tamen vel in Germaniâ, vel in Belgicâ (in illis enim Provincijs sæpe terræ mandavi ejus semina ex Hispanijs accepta) ad plenam maturitatem perveniunt: radices ejus fibrosæ sunt, validiores & majores, quàm in vulgari Panico.

Panici Americ. sesquipedalis spica.

Lachryma Iob.

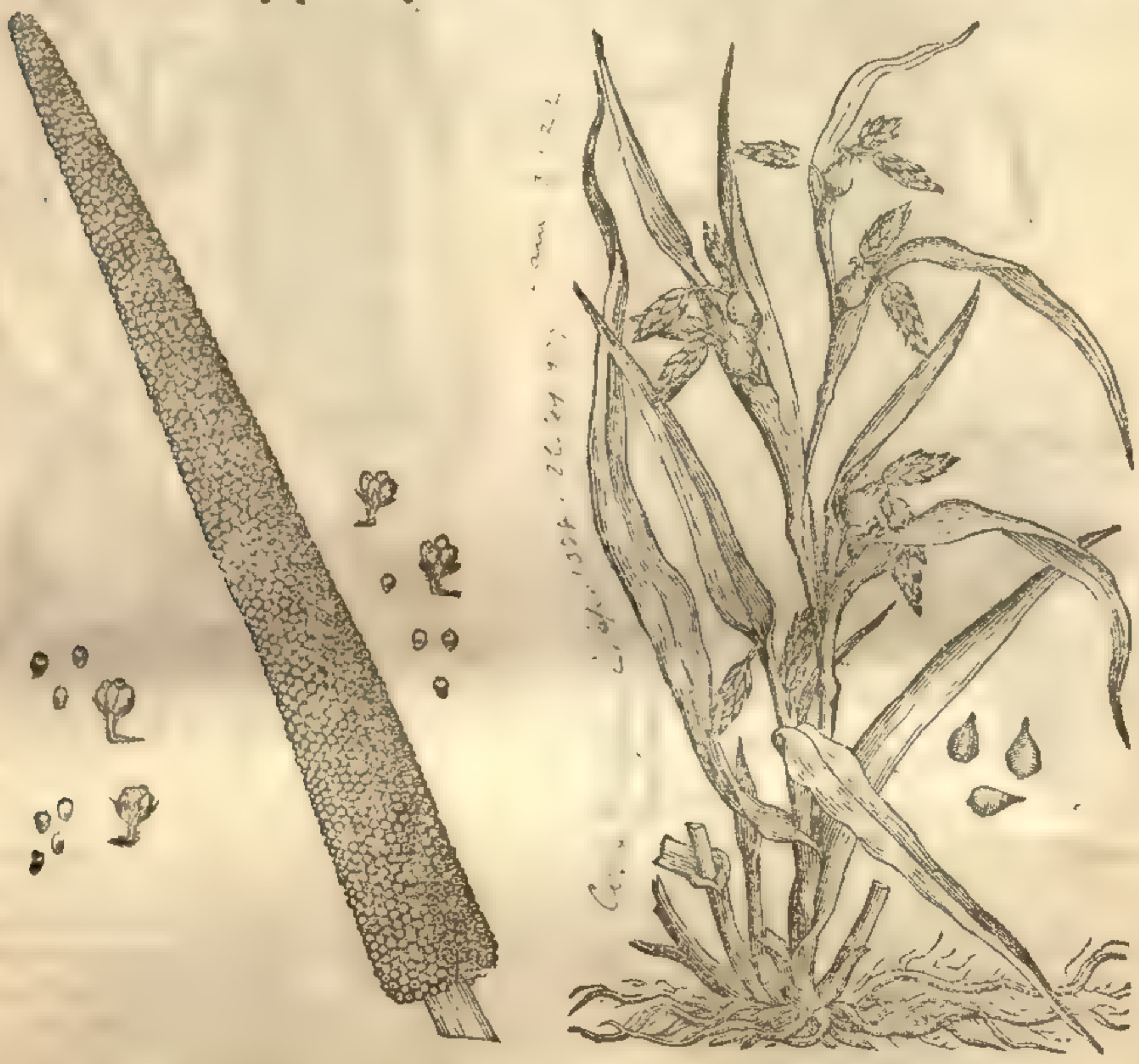

Panici Americani spica grandis.

Istius porrò generis spicam crassam, valde firmam & benè compactam, non ubique tamen æqualem, sed paulatim & sensim extimâ parte gracilescẽtem, sesquipede longiorem, nec tamen integram ad me mittebat Londino Iacobus Garetus anno M. D. XCII à Nauclero quodam Anglo ex sua navigatione reduce emptam, cujus semina, nõ multò majora mihi visa, quàm illius Panici Americani, cujus modò memini, ceteroqui prorsus similia: nisi, plura simul juncta & hispidâ glumâ inclusa brevi pediculo inniterentur: illius stirpem nascentem videre non licuit, nam serere neglexi, quia vetustate nimis resiccatum existimabam, spicam tamen in ligneâ tabellâ Francofurti exprimendam curabam à perito artifice, ut hoc loco insererem, digna enim mihi videbatur, cujus aspectu alij etiam fruerentur. Proximè autem sequente anno scribebat ad me N. V. Carolus de Tassis Veredariorum Antuerpiæ Prefectus, ipsi natas istic plantas semine quod ab eodem Gareto acceperat, non valde dissimiles illis, quæ jam à multis in Belgicis hortis sunt conspectæ: nec dissimiles etiam spicas sive paniculas protulisse.

Lachryma Iob.

Sed & hîc, ac commodiore quidem loco, nisi me judicium fallit, quàm cùm stirpes per Hispanias observatas describerem, Lachrymæ Iobi vulgo vocatæ iconem subijcere libuit: tunc enim, licet peculiarem ejus historiam dare decreuissem, quia multis Hispaniæ locis mihi planta observata, & jam multis etiam ante annis, nempe M. D. L. & duobus sequentibus Mompelij lecta. Sed cùm illas observationes evulgaré, Lobelius & alij quidam ipsam plantam exactissimè descripsissent, supervacaneum videbatur ejus historiá repetere. Quoniam tamen ipsius iconem iam delineatam & sculptam habebam cum alijs quarum in eo libro memini, ante quàm doctissimæ Lobelij lucubrationes, aut ullius alterius qui mentionem fe-

nem feciſſet, in lucem prodirent, locum dabamus tunc ipſius iconi (quia in eâ opellâ non poteram commodius) inter Graminis genera. Nunc verò cùm aliquot harundinacearum ſtirpium hiſtoriam, quâ potuimus diligentiâ, conſcripſerimus, hoc noſtro Obſervationum ſexto libro, ejus iconem capite de Panico revocare voluimus.

VT autem vulgò ab Herbarijs Lachryma Iobi vocatur hæc planta, quia ejus ſemina lachrymarum ex oculis procedentium formam quodammodo æmulantur; ita Hiſpani *Lagrimas de Moyſen*, Narbonenſes Galli *Larmes de noſtre Dame* appellant.

Lagrimas de Moyſen, Larmes de N. Dame.

GRAMEN. CAP. XXXVIII.

VARIA Graminis genera nunc ſunt cognita, & ſubinde alia ab alijs proponuntur & deſcribuntur. Nemo tamen illius Graminis iconem exhibuit, quod in magnâ Europæ parte, præſertim per Hiſpanias & Gallias, ante quàm Stirpium in Hiſpanijs obſervatarum hiſtoriam evulgarem: Quoniam verò ob illius tum elegantiam, tum uſum, cognitu dignum erat, illius deſcriptionem & iconem tum dabamus: nunc etiam eaſdem ob cauſas hîc repetimus.

Gramen legitimum.

Iſchæmon Plinij.

PEDALIBVS autem aſſurgit id Gramen culmis, rotundis, purpuraſcentibus, geniculatis: è quibus angusta promit folia, in acumen faſtigiata, dura: ipſi culmi, ſive calami, in quaternas aut quinas deſinunt paniculas, mixti ex atro purpureóque coloris: radicibus firmatur longis, nodoſis, geniculis interceptis, candicantibus, ſubdulcis cum quadam adſtrictione ſaporis, quæ longè latéque ſerpentes, ſubinde plurimis locis germinant, novóſque culmos & folia proferunt. *Gramen legitimum.*

Hoc gramine nihil vulgatius totâ Hiſpaniâ & Galliâ, in arvis, vinetis, atque etiam in maritimis, in quibus multo lætiùs & uberiùs creſcit: nam ejus radices, interdum digiti craſſitudinem æquantes eruere memini. *Natales.*

DICITVR Græcis ἄγρωστις, Latinis Gramen, Gallis *Chien-dent*. Sunt qui Iſchæmonen Plinio lib. XXV. cap. VIII. nuncupatum eſſe putent: quorum ſententiam probare non poſſum. Et multò quidem aptius Iſchæmonis hiſtoriæ quadrare videtur Milij genus illud ſilveſtre & ſupinum, in humidis naſcens, folijs aſperâ lanugine obſitis, quod celeberrimus Matthiolus Panicum ſilveſtre appellare videtur. Serpit, inquit Plinius, è terrâ Milio ſimilis, folijs aſperis & lanuginoſis, farcitur in nares. *ἄγρωστις. Gramen. Chien-dent. Iſchæmon.*

Quòd ſi ad Pliniani graminis ullum aliud genus referenda eſt hæc planta, aculeatum illud po-

Gramen, Dactylus Plinij

lud potius erit, cui, quòd in cacumine aculei sunt plurimùm quini, Dactyli nomen inditum esse ait Lib XXIIII. cap. ultimo, & illius aculeos convolutos naribus inseri, extrahique sanguinis cìendi gratiâ.

Facultates.

RADIX Graminis, inquit Dioscorides, trita & illita, vulnera conglutinat. Decoctum ejus epotum, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus: calculosa etiam excrementa comminuit.

Gramen amourettes.

Amourettes tremblantes.

Gramen Amourettes.

PERELEGANS etiam Graminis genus inveniri dicebamus nonnullis Hispaniæ locis aridis & sabulosis, quod superiori foliis & culmis non valde dissimile est, sed paniculas habere breviores, crassiores, & numerosiores, ejusdem quodammodo cum superiore coloris, & radicem non nodosam & serpentem instar illius: verùm fibrosam potius & capillarem. Memini etiam id graminis genus observare & colligere Parisiensi agro, non procul à trajectu Sequanæ, qui ferè est ex adverso monasterij vulgo dicti *Les bons homes*, secundum semitas frequentissimum, ubi à rusticis non *Chien-dent*, sed *Amourettes* appellatur, ob panicularum, ut opinor, elegantiam.

CETERVM aliud Graminis, seu veriùs Poæ, genus in omnibus quas unquam lustravi Regionibus, prata (ut ceteræ herbæ) multis locis vestiens, cui similes paniculæ ferè, breviores tamen & ab exortu latiores è summis culmis dependent. Id Galli & Artheſij seu Atrebates, mei populares *Amourettes* etiam appellant ob panicularum elegantiam, sed vocem *tremblantes* adijciunt, ad Alterius differentiam: quia vel unico vel pluribus ejus scapis manu retentis, omnes ejus paniculæ perpetuo tremulæ sunt.

Amourettes tremblantes.

GRAMEN MONTANVM SPICATVM. CAP. XXXIX.

Varia graminum genera.

VARIA in Austriacis Stiriacisque Alpibus, locisque montanis nasci graminis genera scripsi in Pannonicarum Stirpium Observationibus: at duorum duntaxat historiam eodem capite dare constituisse.

Gramen montanum spicatum.

PRIMVM autem multis capitibus ex radice digitalis crassitudinis, bifidâ interdum & trifidâ, multisque tenuibus fibris supremâ parte hirsutâ prodeuntibus constare, quorum singula proferrent sena aut plura oblonga, crassa & nonnihil catinata folia, Cariophyllæi illius, quem vulgo Gramen marinum majus cognominant, foliis valde similia, infimâ sede sese invicem amplectentia, gustu amariusculo & acriusculo: ex horum medio dodrantalem, nonnunquam & pedalem exire cauliculum, firmum, lævem, nudum & enodem, qui

summo

Gramen montanum spicatum.

Gramen mont. avenæ semine.

summo fastigio, multos flosculos spicæ instar congestos, herbaceoque colore præditos proferret.

Inveniri in montanis quibusdam pratis, duobus, supra Badenses thermas, miliaribus. Similem autem in Flandriç maritimis frequenter legere memminisse, quam vulgus, ni memoria labitur, Suden appellaret. *Natalis.*

ELEGANS etiam mihi videbatur Alterum genus, quod ante illud tempus nondum fuerat conspectum, cubitalibus culmis constans, tenuibus, geniculatis, qui palmaribus angustisque folijs septi, summo fastigio desinunt in tenuem oblongámque & nutantem spicam, in lanuginosis glumis, grana nudç Avenæ similima ferentem: radix tenuis est, multisq; oblongis fibris prædita, singulis annis anterius serpens, uti Spartum & junci. *Gramen m. tenuum Avenæ facie.*

Nascitur secundum vias, in montanis umbrosisque silvis Pannoniæ, Austriæ, & Bohemiæ: semen autem Iulio mense maturum observabam.

SPARTVM PLINII. CAP. XL.

IAM Primo libro diximus, Spartum Græcorum fruticem esse, illudque à Plinio Genistam appellari: nunc sumus acturi de alio Sparto, nempe Latinorum, à frutice differente, ut quod duntaxat herba est graminacia folia proferens: eamq; ob causam Graminis generibus subjungimus. Ejus autem varia genera observabam. *Spartũ Græcor. Genistã Latinor.*

PRIMVM, quod Plinij est, numerosa, tenuia, juncea, viridiáque habet folia cubitalis longitudinis ex eadem radice prodeuntia, quæ, dum novella sunt, latiuscula conspiciuntur, & interiore parte canescentia, successu verò temporis contrahuntur & convolvuntur, fiuntque juncea, dura, flexibilia tamen, & marginibus ita conjunctis, ut vix rima appareat, nisi diligentius observes. Inter hæc culmi exiliunt ipsis folijs paullò longiores, qui Vere & Æstate parvam arundinaceam paniculam ferunt, simili propemodum cum illâ ratione florentem: deinde oblongum semen, ut nonnulla Graminis genera: radicibus nititur fibrosis & perennibus, è quibus multæ simul enascuntur plantæ contiguæ, junci modo, ut interdum una planta, sive multarum simul congestarum plantarum cumulus, duorum pedum spatium vel illo etiam amplius in ambitu occupet. *Spartum herbæ 1.*

Frequens nascitur collibus arenosis inter *Vaëna* & *Alcalal-Real*, atque alijs Bæticæ locis: sed omnium abundantissimè ab initio Granatensis regni, sive Bæticæ limitibus, usque ad Murgim urbem, vulgò Murçia dictam, ut non sine causa totus ille tractus veteribus appel- *Natalis.*

Spartum herba, Plinij.

Sparta herba alterum.

Spartarius campus latus sit Spartarius campus, quo etiam nova Carthago, vulgo *Cartagena*, urbs maritima
Carthago Spartaria. continetur: hæc etiam à nonnullis Spartaria cognominata est, ob sparti (ut credibile est) eo agro nascentis abundantiam. Nascitur & Valentino regno, atque illud quidem superiore longè uberius & lætius.

Spartum Plinij. Est verò Spartum hoc, quod Hispanis, apud quos nascitur, etiam nunc *Sparto* dicitur, illud ipsum quod Plinius lib. XIX. cap. II. describit. Eodem enim in usu nũc est apud Hispanos, quo fuit Plinij tempore. Nam ex crudo & exsiccato tapetes seu aulæa, storias, corbes, rudentes aliósque funes conficiunt: corbes etiam illi in quibus ficus & uvæ passę advehuntur, ex sparto contexti sunt. Sed ex illo aquâ, instar lini, macerato, deinde siccato & tuso, calceamenti genus, quod ipsi *alpergates* appellant, paratur, funes etiam & alia subtiliora opera. Præfertur autem id quod Valentino regno crescit.

Alpergates, calces Hispanos genus.

Spartũ herba II. Alivd Sparti genus nascitur Murciano regno, humidioribus præsertim locis, superiore tenerius, cujus valde rarus est usus, ut quod storijs aut hujusmodi operibus conficiẽdis, minimè sit idoneum: plurimus autem ejus usus in eâ regione, ad lineos saccos, quos lectis substernant, implendos, ut nos stramine uti solemus, quoniam molliore tenuioreq; sit junco, quàm primum: paniculam fert brevem, & pericarpio quodam, sive membranaceo folliculo inclusam, uti Narcissorum & similium ferè flores.

Natales. Nascitur eodem, quo superius illud ad multa utile, modo: paullò tamen maturiùs flores producit: nam Martio suis floribus onustum legebam.

Albardin. Incolæ *Albardin* vocant, nescio qua moti ratione, nisi quòd fortè illò suas clitellas è crassiore panno cannabino confectas, quas ipsi *alabardas* appellant, jumentis imponendas, isto sparto impleant.

Sed transeamus nunc ad Oceanum, cui vicinæ aliquot Provinciæ non carẽt suo sparto, licet non adeò utili ad ea præstanda, ad quæ superiora duo dixi esse idonea, non est tamen ejus usus prorsus inutilis, ut suo loco dicemus.

Spartũ herba III. Haim. Spartvm igitur Tertium, sive Oceanicum Primum, quia nõnullis Galliæ, Flandriæque locis & aggeribus illis fabulosis, Oceano objectis, invenitur, *Halm* ab incolis, præsertim Flandris vocatum: quod Priori Hispanico non valde dissimile est, sed multò majus & rigidius, cruribus eorum, quibus per eos aggeres sine ocreis iter est, permolestum: pungunt enim & cutim penetrant ejus folia.

Vsus. Crescit eodem modo quo superiora, magis tamen latè serpit graminis modo: spicam autem fert Secalis pænè imitar: ejus usus, ut latis suis cespitibus & valde contortis atque obliquè spargentibus sese radicibus, arenam firmiorem reddat & colliget in aggeribus, ne tam facilè

Spartum herba III. maritim.

Spartum herba IIII. Batavicum.

Spartum Auſtriacum pennatum.

facilè marinis undis & fluctibus eluatur, & facilius reſiſtant tempeſtatibus, qui in Oceano crebræ.

QVARTVM autem ordine, ſive Oceanicum Alterum, à Tertio minimè differt totâ plantæ formâ, radicéſque ſub arenâ condèndi, latéq; ſpargendi licentiâ: ejus tamen ſpicæ breviores videntur & Phalaridis potiùs quàm Secales paniculas imitari. Id Batavis, quibus valde familiare, ijſdémque uſibus ſervit quibus Oceanicum Primum, etiam *Halm* dicitur. *Spartum herba IIII.* Halm.

IAM ſupereſt nobis deſcribendum Quintum ſpartum, non in locis aurâ marinâ afflatis natum, ſed procul à mari, procul ab arenoſis illis aggeribus, ſponte etiam creſcens. Habet verò id folia pedalis lõgitudinis, gracilia, viridia, numeroſa, plana initiò, ſed quorum limbi tandem coëunt, junci modo lævia teretiáq; fiunt, Sparti Hiſpanici foliorum inſtar, quibus non multũ abſimilia ſunt, ſed minora & graciliora: inter ea culmi exeunt graciles, foliorum faſtigium non ſuperantes, qui ſpicam ferũt alijs diſſimilem, ſed tribus aut quatuor oblongiuſculis granis, longa contortáq; cauda inſignitis, duntaxat conſtantem, quæ in dodrantalem, imò pedalem interdum veluti penulam, tenuioribus alarum avis illius Mamucodiatæ ſive paradiſi vulgo nuncupatæ, pennulis fermè reſpondẽtem definit: radix ſubeſt è multis capillamentis gramineíſq; fibris compoſita, Hiſpanici ſparti radicis inſtar. *Spartum herba V.*

Natalis. Abundè hoc genus provenit in monte Badenſibus thermis imminenti, totáque illa catenâ montium qui inde ad Danubium uſque procurrunt, præterea ad ſilvulam Lachn, alijſque apertis & gramineis locis Auſtriæ & Vngariæ: ſed omnium uberrimè in Vivario illo Neapoli Auſtriacæ urbi contiguo, in quo uberius lætiúſque provenit. Semen maturum Iunio, vel à lævisſimo auræ flatu excutitur, atque cum ſua pennula paululum volans, ubi decidit, ſtatim per gramen irrepit, & terrâ ſe condit.

LEGVMINA.

DESCRIPTIS *harundinaceis & gramineis aliquot ſtirpibus, nobis ad Legumina congeneréſque illis plantas procedendum.*

PHASEOLI. CAP. XLI.

PHASEOLI vulgo appellati, multa inveniuntur genera, lentis & obſequentibus ſarmentis, foliorúmve formâ & reliquo naſcendi modo, non equidem inter ſe diſcrepantia, ſed quorum flores, licet formâ ſimiles, & Piſi vulgaris florũ æmuli, colore variant, quippe qui plerumque nivei, interdum palleſcentes, nonnunquam etiam purpuraſcentes, ſive amethyſtini conſpiciũtur. Ceterùm in fructu, ſive ſemine, renum formam quodammodo exprimente, & oblongis ſiliquis, ſive lobis incluſo, longè major coloris varietas deprehẽditur. Nam anno M.D.LXXXII. naſcebantur mihi aut prorſus nivei, aut nigri, aut flavi, aut ex flavo obſoleti, aut purpurei, aut amethyſtini, aut cærulei, aut rubri, aut lateritij ferè coloris, vel albi nigris venis & lituris diſtincti, atque etiam cineracei, & carnei coloris, ſimilibus venis inſignes.

Phaſioli vulgaru varietas.

Attamen præter jam enumerata genera, aliquot alia, dum Viennæ vixi, obſervabam, ſemine ab amicis communicato mihi nata, nec ante quàm Pannonicas obſervationes ſcriberem mihi conſpecta.

Phaſeolus peregrinus I.

Phaſeolus peregrinus I.

CAVLIS in Priore, ſtatim à radice in aliquot oblonga ſarmenta dividitur, lenta, vicinos ſtipites & virgulta reliquorum Phaſeolorum modo amplectẽtia: in ſingulis alis terna folia vulgaris Phaſeoli folijs ſimilia, atriora tamen, ex eodem pediculo naſcentia, extremo (ut in vulgaribus) impari: ex ijſdem alis breves ramuli prodeunt, multis floribus vulgari haud abſimilibus, minoribus tamen, albis, uvæ in modum congeſtis onuſti: quibus ſuccedunt oblongę ſiliquæ, ſeu lobi, vulgaribus multò latiores, continentes ternos aut quaternos fructus, planos, communibus Phaſiolis latiores, albos, ſed multis nigris maculis ſive venis, ab hilo in latitudinem ductis elegantiſſimè depictos.

VALDÈ ſerotina fuit hæc planta anno M.D.LXXVI. ſemine à C. V. Georgio Purkirchero Poſonienſi in Vngaria Medico primario, mihi pro noſtrâ amicitiâ communicato nata: quâ de causâ ad frugem pervenire non potuit. At ipſi Purkirchero, dũ vixit, & poſtea ejus vxori (nam ad pergulas, aprico loco ſata) ſingulis annis maturum fructum dedit. Mihi deinde anno M.D.LXXXII. & aliquot ſequentibus egregiè provenerunt aliquot ejus ſtirpes, quarum nonnullæ lobos dederunt qui matura ſemina protulerunt: interdum etiam quos ad maturitatem pervenire poſſe exiſtimabam, ob Solis radiorum defectum, ſpem meam fruſtrati ſunt.

Phaſeolus peregrin. II.

TOTA formâ & naſcendi modo à vulgari haud differt Alterum genus: valde ramoſa enim habet ſarmenta, quæ vicinis perticis ſeſe advolvunt, eáſque ſcandunt, oblongos pediculos ex foliorum (quæ ſemper terna, ut in vulgari, ſimul naſcuntur) ſinu promentia, in quibus

Phaseoli peregrini I. genus alterum.

Phaseolus peregrinus II.

Phaseolus peregrinus III.

quibus bini, quaterni, interdum etiam seni nascuntur flores, ex adverso semper siti, vulgaris Phaseoli floribus magnitudine & formâ respondentes, initio, dum recens aperti sunt, candidi, postea verò pallescentes: quos excipiunt oblongæ, & propendentes, ut in vulgari, siliquæ seu lobi, quina, septena, & plura interdum cãdidissima & quasi ex ebore tornata semina cõtinentes, minora & tumidiora quàm albi vulgaris.

Iulio floret, fructus Augusto. nonnũquam Septembri demùm maturus est.

HABET & Tertium genus oblonga sarmenta, ex singulari caule statim secundum radicem ipsam prodeuntia, & in multos ramos divisa, lenta, obliquè se contorquentia, & humi procumbentia, nisi perticis aut pedamentis sustineantur, quibus sese circumvolvunt, reliquorum Phaseolorum modo: purpurascũt ea juxta alas, ad quas etiam adnascuntur terna folia, minus ampla superioris folijs, & dilutiore colore virentia, longo petiolo inhærẽtia, qui ea parte quâ folia sustinet, contrariáque, quâ sarmentis inhæret, ex atro purpurascit: flores in oblongis petiolis plerumque bini, magni, Pisi forma, foris ex candido pallescentes, interiore verò parte ex purpurâ cærulei: his succedunt totidem prælongi lobi, teretes, & quasi cylindracei, in quibus fructus reliquis Phaseolis minor, Anagyridis legitimæ fructui pænè similis, rubescentis coloris. *Phaseolus peregr. III.*

Semine

Phaseolus peregrinus IIII.

Phaseolus peregrinus V.

Semine ex Hispanijs misso natus etiam mihi hic Phaseolus anno M. D. LXXVI. seriùs quidem, ut fructus plenam maturitatem consequi nequiverit: proximo tamen subsequente anno satus, non modò maturus flores dedit: sed ejus præterea fructus ad frugem pervenit.

Phaseolus peregr. IIII. DISSIMILIS est Quartus superioribus. Caret enim longis illis sarmentis, quibus illi præditi, & brevi firmóque caule constat, pedalem longitudinem rarò excedente & in brevissimos ramos diviso, ad quorum exortum folia quidem superiori similia nascuntur, terna numero, sed breviori pediculo inhærentia, qui non purpurascit, ut in proximè descripto: pediculi ex alis prodeuntes, longi, crassiusculi, firmi, binos etiam flores magna ex parte sustinent, formâ, colore præcedentis flori similimos, deinde binos lobos illius cylindraceis siliquis paullò longiores & teretes, in quibus fructus formâ par, sed colore differens: nam niveus est, circa hilum nigrâ maculâ insignitus, & quibusdam nigris punctis interdum in lateribus notatus.

Satis præcox hic est, nec ullis pedamentis eget, cùm (ut dixi) brevi, firmóque sit caule. Crevit etiam hic mihi Viennæ anno M. D. LXXVI. donatus à C. V. Remberto Dodonæo S. C. Mtis tum Medico, qui ejus fructum præcedente anno, dum Pragæ esset, in Arcis horto observaverat, & legerat.

Idem fructus etiam ex Hispanijs missus fuit Cæsari sequente anno, cum tertio genere, in quo triplicem coloris varietatem observabam: nam aut rubescebat, aut pallescebat, aut pulla nigredine nitebat.

Phaseolus peregrin. V. TENVIA habet Quintum genus sarmenta, ex singulari caule statim proximè radicem enascentia, eáque valde ramosa, ex viridi purpurascentia, quæ vicinis perticis & pedamentis sese convolvunt: folia ex eodem pediculo, ut in aliorum Phaseolorum genere, semper terna, longè tamen minora, & Trifolij mœnianthis (quod in umbrosis & ubere glebâ nascitur) folijs perquam similia, ex atro virentia, circa pediculum purpurascentia: flores in spicæ modum congesti, magni, Pisi vulgaris formâ & magnitudine ferè, coloris flavi, in oblongo crassiusculoq; pediculo ad foliorum exortum prodeunte nascuntur: lobos non observabam, quia flores duntaxat produxit ipsa planta, eósq; valde caducos propter adventia frigora: breves tamen angustósque esse intelligebam ab his qui conspexerant, & terna aut quaterna grana continere: quæ verò accipiebam, parva erant admodum, Laburni granis non majora, utroque tamen mucrone plerumque obtusiore, pulli coloris, seu potiùs ex nigro subviresentes.

Pictor nullos lobos in hac planta expressit, sed flores duntaxat quos in illa florente vidit:

vidit: ipsa autem quæ illi dederam semina, ut ad plantæ latus exprimeret, nescio qua incuriâ & negligentiâ, in eo, qui infra supremam florum spicam est, folio, adpinxit.

Phaseol. peregrin. VI. angustifol.

ANNO autem octogesimo primo supra millesimum & quingentesimum, ipso Autumno dum ex Anglia rediba m, elegãs aliud Phaseoli genus videbam Coloniæ apud nobilem matronam C.V. Ioachimi Hoperi, Præsidis Belgici in Hispaniâ Consilij viduam, sarmentis perinde atque secundum genus pergulas & perticas scandentem, illisque se advolventem, sed angustioribus folijs, fructu vulgaris Phasioli fructu minore & planiore, subrubri coloris, semine natũ, ab illâ ex Hispanijs accepto *frixoles Guatels* appellatione. Id mihi erit Sextum genus, cujus postea historiam C. V. Rembertum Dodonæum nobis daturum sperabam, cùm hæc scriberem: nam ille haud dubiè ipsam plantam ad frugem pervenisse observare potuit, quandoquidem tum temporis Coloniæ vivebat: editâ tamen novâ suâ Stirpium Historiâ, quam tũ prę manibus habebat, comperi illius iconẽ duntaxat proposuisse cap. VI. lib. II. Pemptadis IIII. *Phaseolus peregrin. VI.*

IN lucem emissâ porrò meâ Stirpium apud Pannones vicinósq; populos observatarum historiâ, sex mihi nata sunt Viennæ Austriæ alia Phaseoli genera, semine peregrè accepto, septimum Francofurti ad Mœnum: quorum historiam prædictis subijciemus.

MULTA autem habet primus Phaseolus, qui nunc mihi erit ordine Septimus, sarmenta statim à radice prodeuntia, Purkircheriani, sive in ordine Primi Phaseoli modo, quæ, licet eadem ratione vicinis perticis sese circumvolvant, non tamen adeò luxuriant, aut altè assurgunt. Ad horum nodos folia enascuntur terna numero, ut in alijs Phaseoli generibus, multò tamen angustiora, Sexti folijs, quem Coloniæ apud Hoperi viduam conspiciebam, non valde dissimilia: ex horum alis emergebant digitalis longitudinis cauliculi, parvos flores in uvæ modum congestos sustinentes, albos initio, sed, ubi senescunt, pallescentes: ijs succedebant planæ latæque vaginæ Primi lobis ferè pares, breviores tamen, initio virides, quæ maturæ, fulvescunt, semenq; continent planum, Purkircheriani, seu Primi granis minus, sed similibus coloribus albo & nigro varium, nunc in longitudinem extensis nigris strijs, nunc confuso ordine sparsis maculis nigris majoribus aut minoribus per universum phaseoli corpus: nonnunquam integro fructu nigro, vel exiguis albis maculis conspersо, aut dimidiâ duntaxat ex parte. Florebat mihi Iulio & Augusto: semen etiam maturum præbere incipiebat Augusto. *Phaseolus peregr. VII.*

ALTER, seu ordine Octavus, pluribus etiam sarmentis assurgit, ejusdem cum superiore longitudinis, quæ vicinis palis sese applicant, & eos scandunt: ubi sese in ramos dividunt adnascuntur folia Primi foliis similia, terna numero, sed paullo minora: flores ex alis profert etiam Purkircheriani, seu Primi floribus similes, albos, vetustate pallescentes, uvæ instar nascentes: quibus & planæ, ut in præcedente, succedũt vaginæ, illis haud majores, continentes bina, terna, aut quaterna grana, plana, superioribus magnitudine respõdentia, non adeò candicantia, sed colore interdum exalbescente, aliquando nigricantibus virgulis secundùm longitudinem, vel confusè notata, interdum toto etiam pænè fructu (ut in superiore) nigricante. *Phaseolus peregrin. VIII.*

TERTIVM, sive ordine Nonum, adquirebam semine, quod N. V. Ioannes Boisot ex Hispaniâ acceperat, mihi communicato natum: erat verò is fructus Purkircheriano major, sed totus albus, nisi quidam radij sparsi varium quodammodo fecissent: terrę creditum semen, prodijt, crevitque Purkircheriani instar, similibus sarmentis, foliis, floribus, & vaginis: sed cùm æstas subsequeretur tardior, humidior, & frigidior, neque hic, neque alij quos severam Phaseoli exotici, ad frugem pervenire potuerunt. *Phaseolus peregrin. IX.*

QVARTO, mihi ordine Decimo, multi etiam sunt ab una radice assurgentes rami, superioribus quidem altitudine æquales, & sese circumvolventes, ex viridi purpurascentes, nodosi & geniculati, quibus adnascuntur folia Octavi foliis similia, secundùm tamen articulationes *Phaseolus peregrin. X.*

lationes quibus connexa sunt, purpurascentia: ex alis etiam prodeunt digitalis longitudinis ramuli, flosculos superioribus magnitudine & formâ, respondentes, uvę quoque instar congestos ferentes, sed quorum galea seu cassis obsoletè purpurascit, bina lateralia folia, coloris sunt floridioris: his succedunt planæ, latæ, fuscæ & nigricantes vaginæ, semina continentes plana Purkircherianis, sive versicoloribus Africanis minora, per maturitatem prorsus nigra.

Phaseol peregr. xi. NON dissimilia habet Quintus, sive Vndecimus, sarmenta, altè etiam assurgentia, similia folia, & flores in digitalibus ramulis uvæ modo congestos, parvos, Octavi floribus similes, albos; vaginas Septimi & Octavi generis lobis similes, in quibus semina terna aut quaterna, plana, diluta rubedine prædita, quę nigris venis sive radiolis secundum longitudinem distincta sunt, nonnunquam magnis vel exiguis nigris maculis confusè aspersa: interdum etiam utrinque prorsus, vel, alterâ duntaxat ex parte, nigra, emicantibus sparsim parvis rubentibus maculis, ut ex marmore aliquo ποικίλῳ tornata videantur.

Phaseol. peregr. xii. SEXTVS, hoc est Duodecimus, nascendi modo, & reliquis fere notis, illi per omnia ferme similis: sed cujus flores Decimi floribus valde similes, paulo tamen dilutius purpurascentes sint: fructus autem magis diluta rubedine præditus, regularumque colorem quodam modo referat, quem raræ per longitudinem nigræ striæ varium faciunt, aliquando autem plurimæ totum pæne atrum reddunt. Hoc genus mihi natum, semine quod communicabat C. V. Ioachimus Camerarius Inclytæ Reip. Noribergensis Medicus primarius: reliqua fructu ex Hispanijs misso. Florent autem fructumque proferunt eodem tempore.

Phaseol. peregr. xiii. HVIC Septimus, hoc est, ordine servato, Decimus tertius, addi potest, Decimo, sarmentis, foliis, florum colore & formâ non dissimile: qui tamen succedebant lobi, longiores, & quasi cylindracei, non fusci aut nigricantes, ut illius; sed per maturitatem, nigris duntaxat venis confusè sparsis insigniti; octo, novem aut plura interdum continentes semina, renis quidem formam exprimentia, sed longiora, tumidiora, atri omnino & splendentis coloris. Floret paullo maturius superioribus, eam ob causam semen facilius ad maturitatem pervenit. Habebam Francofurti hunc Phaseolum natum semine ex Italiâ misso Phaseoli æthiopici appellatione.

Phaseol peregr. xiiii. ILLI non valde dissimilis Octavus, vel (ordine servato) Decimus quartus, mihi Lugduni Batavorum natus anno M.D.XCV. semine ex Italiâ accepto simili appellatione, ob nigredinem, ut verisimile est, vel forsitan quòd ex Æthiopiâ prima ejus origo.

LONGA verò & lenta habet hoc Phaseoli genus sarmenta, reliquorum generum instar, quibus, perticis & pedamētis (si adponantur) se circumvolvit & innititur: alioqui adeo infirma, ut humi procumbant, & se spargant: ijs innascuntur folia numero terna, longo pediculo inhærentia, ut in vulgaribus Phaseolis, & ejusdem cum illis amplitudinis, nervosa; in sarmentorum nodis unde prodeunt folia, nascuntur oblongi pediculi, in quibus flores, bini, quaterni, seni, interdum etiam octoni, ex adverso ut plurimum nascentes vulgarium formâ, hoc est, floris pisi instar pænè formati, coloris purpurascentis, seu verius amæthistini: quibus succedunt totidem oblongi, teretes lobi, initio virides, deinde maturitate flavescentes, in quibus bina, terna, quina, sena, vel etiam octona grana vulgarium quidem formam referentia, sed minora, & coloris, quando matura, nigri.

Floret cum vulgaribus, vel etiam aliquando paullo maturius.

Phaseol peregr. xv. SED eadem appellatione Nonum, sive ordine servato, Decimum quintum genus accipiebam illo ipso anno, à Doctissimo viro Bernardo Paludano, quod etiam mihi natum, facie quidem & formâ non dissimile jam descripto, sed cujus sarmenta purpurascentia essent, terna illa longo pediculo inhærentia folia pro parvis appendicibus, quæ in alijs generibus, bina interdum foliola adjuncta haberent, flos etiam magis saturè, & prorsus amæthistinus, lobi præterea initio quidem virides, sed paulatim purpureum colorem contrahentes maturitate tandem purpureum saturum, & ferè nigrum: fructus in ipsis comprehēsus initio purpurascens, deinde atri omnino coloris ut præcedens: eam ob causam verè æthiopicus nuncupari potest.

Phaseol. peregr. xvi. HVIC addi potest Decimum genus, quod, servatâ institutâ serie, Decimum sextum erit: cujus quidem lobum non conspexi, sed ipsum fructum duntaxat suo lobo exemptum, annóque M. D. XCV. ex Guineâ delatum, qui à plerisque illo ipso anno terræ creditus, multis enim communicatus fuit, uni Cornelio Mannio, piæ mem. Pharmacopæo Delphensi ad speculi symbolum, crevit ad palmarem altitudinem, caulículo satis firmo & rotundo, binásque aut ternas foliorum alas protulit, in quibus, ut reliquis Phaseolis, terna folia, sed valde crassa & pinguia, longéque minora, trifolij asphaltitis foliorum magnitudinem non excedentia. Ipse phaseolus semuncialem magnitudinem non superabat, satis densus & crassus, coloris fusci cum spadiceo commixti.

Nomina.

Phaseol Purkircherianus. PRIORIS fructum Purkircherus primus in Pannoniam inferebat ex Neapolitano regno delatum, singulísque annis colebat, ut illius (ut dixi) genus istic conservaverit: eam ob causam, apud rei herbariæ illius regionis studiosos, Purkircheri cognomen inditum, & ut Phaseolus Purkircherianus nuncuparetur, obtinuit. Ante multos verò annos similem planè mihi missum memini phaseoli Africani appellatione: & ex Africâ Italos primùm accepisse, verisimile est. Alter ex Hispanijs anno M.D.LXXXI. missus *frizoles blancas de Guatimela*, hoc est,

Phaseol African

Frizoles blancas de Guatimela.

hoc eſt, Phaſeoli albi ex Guatimela (quæ novi orbis provincia eſt) nomine, mihiq; eodem anno communicatus, ſubſequente vere ſatus crevit, & ad frugem, quo dixi tempore, pervenit. Proxima duo genera ex Hiſpanijs accepta cum hac inſcriptione *alubias de Indias*, id eſt, lobi Indici: quam etiam habuerunt Septimus & tres illum ſequentes. Quintus mihi Patavio mittebatur à doctiſſimo viro Bernardo Paludano Friſio primario nunc urbis Enchuſanæ Medico, tunc verò ex Syriâ & Ægypto reduce, anno videlicet M.D.LXXVIII. ſemen terræ committebam anno illum inſequente, ſed cùm ſerius prodijſſet, non potui commodè ipſam plantam obſervare. Tertio demùm poſt anno è ſeminibus conſervatis & telluri creditis, natæ aliæ plantæ, quarum una Septembri menſe flores protulit: qui caloris inopiâ ad frugem pervenire non potuerunt: hoc ſemen à Paludano accipiebam *ἀνώνυμον*: at deinde ex Italiâ Ægyptiaci phaſeoli nomine ſimile miſſum: & fortè Dolichus eſt Bellonij libro II. cap. XIX. Obſervationum. Sextum jam dixi ex Hiſpanijs miſſum *frizoles Guateli* inſcriptione.

Alubias de Indias.

Phaſeolus Ægyptiac. Dolichus Bellony.

Frizoles Guateli.

Phaſeolus peregrinus XIIII. Leblab.

ALIVD portò Phaſeoli genus cum Quinto mittebat idem Paludanus, cui *Leplap* nomen inſcriptũ erat: ſed nec tum temporis, nec poſtea aliquoties acceptum & terræ oportuno tempore creditum naſci voluit, reſpuens fortè regionum Septentrionalium frigidiorem aërem. Illius tamen cum ſuo ſemine vaginam ſeu lobum exprimi curabam, ut Lectoris oculis ſubijcerem. Brevis & lata erat, quaternáque grana oblongiuscula, nigra, hilo nihilominus albo valde longo prædita continebat. Decimo deinde poſt anno, accipiebã Lugduni Batavorum ab Illi viro Ioanne Vincentio Pinelio duo Lablab genera à Doctiſſimo Proſpero illi cõmunicata: unum videlicet nigrum ut quod modò deſcripſi: alterum rufum.

Leplap.

LABLAB autem, ſeu Phaſeoli nigri meminit Proſper Alpinus libro de Plantis Ægypti, capite XX. in hæc verba.

EST arbor ſarmentoſa, quæ creſcit ad vitis magnitudinem, ſarmentíſque vitis modo extenditur, ac expanditur foliis, figuráque ſimilis eſt omnino vulgari phaſeolo: flores fert bis in anno, Vere ac Autumno, phaſeolorum floribus aliquatenus ſimiles, à quibus ſiliquę longæ, inſtárque fabarum latiſſimæ cernuntur, quę ſemina nigra phaſeolis planè ſimilia continent, quorum alia nigra, alia ſubrubra cernuntur. Hæc arbor vivit annos centum, & amplius [*difficile creditu ijs, qui phaſeolorum & leguminum naturam norunt, præſertim mihi qui Ægyptum non vidi, non eo tamen inficias, ſilveſtres pleraſque reſtibiles eſſe, vivãque radice aliquot annis perdurare, ſingulis tamen, earum ſarmenta pereunt ad radicem, & ſequente nova rèpullulant*] perpetuóque viret. Ægyptij phaſeolos illos in cibo frequentant, noſtriſque non minus guſtui ſuaves exiſtunt. Mulieres utuntur decocto cum croco ad excitandos menſes: præterea utile eſt ad tuſſim, & diſpnæam, & ad urinam ſuppreſſam movendam.

Lablab *Proſperi Alpini.*

CETERVM Londino accipiebam elegantiſſimum quẽdam Phaſioli (ut arbitror) fructum à Iacobo Gareto viro humaniſſimo, cujus iconem & brevem hiſtoriam, propter venuſtatem & raritatem, Lectoris oculis ſubijcere volui, præſertim cùm *Phaſeoli ex Indiâ Orientali* inſcriptionem haberet.

Phaſeolus peregrinus Indicus.

Phaſeolus Indicus alter, Mates.

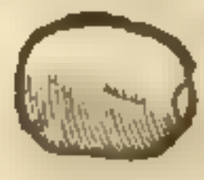

IS autem Pontica nuce paullo minor eſt, in medio tumidior & pulvinatus, lævis, ſplendens, durus, ſolidus, in aquâ ſubſidens, extimâ parte (qua nimirum ſuæ vaginæ aut lobo addhæſit) veluti diducto & hianti oſculo ſupernè paullo elatiore & aquilino præditus, duobus duntaxat coloribus cõſtans: ſuperior enim pars ab elatiore roſtelli parte, quaſi lineâ ad alterius extremitatis infimã in fructu partem obliquè ductâ, tota utrinque atra eſt, ebeni nigredine & nitore, inferior verò, omnino aurea, cui admixtum ſit pauxillũ minij, ſive præmaturi mali aurei colorem refert, & ut altera nitet. Ejus pulpam deſcribere nequeo, cùm confringere noluerim, utpote qui unicus ſit, inter reliquos exoticos fructus etiam ſervandus.

Phaſeolus Indicus.

HVIC autem rariſſimo fructui, alterum, cui Mates inſcriptio erat, adijcere libuit, licet illius meis in Garciam notis meminerim, & inter peregrinos fructus decimum ei locũ dederim: quoniam tamen ejus pictura meo judicio iſtic probè expreſſa non fuit, melioré hoc loco

Mates.

Lupinus ſativus albo flore.

Lupinus flavo flore.

Tria Lupinorũ genera Belgicis hortis familiaria.

Lupini genus XXII.

Lupinus flore cæruleo.

loco adponere volui. De varijs autẽ Phaſiolis alijs exoticis vel ab amicis communicatis, vel meo ære redemptis, nos, Deo vitam tribuente, inter fructus exoticos, quorum brevem deſcriptionem meditamur.

LVPINVS. CAP. XLII.

LONGO jam tempore Belgicis hortis inquilina facta ſunt tria Lupinorum genera: unum videlicet ſativũ, quo diu aquâ macerato, ut amaritudinẽ deponat, pleręque nationes veſcuntur, ut Vlyſſipone obſervabam æthiopica mancipia, & tenuis fortunę homines, & vulgo in medicũ uſum cedit: bina alia ſilveſtria, quæ neque veſca ſunt, neque adeò frequenter in medicum uſum recipiuntur.

Sativum non niſi cultum vidi: Silveſtrium, dum in Narbonẽſi Galliâ vivebam, alterum genus, id videlicet quod cæruleo eſt flore, minoribuſq; folijs & fructu conſtat, inter ſegetes non procul Mompelio ultra flumen Ledum ſpõte natum obſervabam: quod verò flavum habet florem, eumq; odoratũ, duntaxat cultum in hortis conſpexi ob elegãtiam & odoris ſuavitatẽ. De illis porrò non eſt mihi nunc ſermo, quandoquidem ab alijs pleriſque tradita eſt eorum hiſtoria. Icones tamen ſubijcere libuit, quia de quarto quodam Lupini genere agendum mihi eſt, ante annum M. D. XCV. mihi non conſpecto.

Natum id fuit Lugduni apud Batavos ſemine peregrè accepto, crevitq; in cubitalem aut majorem altitudinem, ſatis firmo ſcapo & in ramos diviſo præditum: cui, ut in alijs Lupini generibus, inhærebant folia ex uno longo pediculo

pediculo dependentia, septena aut plura, molliora tamen, quàm in eo qui flavũ profert florem, paullo etiam latiora, longioréq; lanugine obsita: flores extremũ caulem & ramos, tribus, quatuor, aut pluribus ordinibus ambiunt, verticillatim, aut coronę instar in orbem dispositi, quaterni & quini, ijs qui albi sunt, ferè æquales, sed coloris ex cæruleo purpurascentis & elegantis: quibus succesſerunt siliquæ non dispares vulgari sativo, in quibus fructus illo non minor, verùm alterius coloris. Florebat Iulio mẽse, semen Septembri maturũ fuit.

Cùm anno M.D LXV. è Lusitaniâ per Bæturiam in Granatense regnum transirem, memini Februario mense agros Lupino consitos videre, cujus flores albi, aliquid cærulei commixtum haberent: an hujus fuerit generis, ignoro.

PISVM silvestre. CAP. XLIII.

Lathyrus silvestr. Dod. Clym. Matth.

NEC sarmentis, nec folijs à vulgari piso, quod in arvis seritur, multum differt: nam enim & oblonga ex eadem radice profert sarmenta angulosa, striata, fractu contumacia; folia deinde uncialia, membranacea, viridiáque, bina semper, modò hinc, modò illinc ipsa sarmenta amplectentia, è quorum medio ala extẽditur quatuor aut sex foliorum contrario semper situ nascentium, quæ in capreolos, quibus sese vicinis plantis implicat, desinit: summa sarmenta in multos deinde ramos dividũtur, qui ex foliorum alis oblongas tenuésq; virgulas promunt, in quibus multi exigui candicantésq; flores spicæ instar congesti nascuntur, Ciceris sil. Matthioli (quod passim in Pannoniæ & Austriæ inferioris pratis atque secundùm illorum, quibus cinguntur, sepes sponte crescit) flosculis persimiles: quibus excussis, succedunt lobi pisi vulgaris vaginis paullo graciliores, continentes grana Clymeni Matthioli, sive Lathyri sil. Dodonæi granis similia, fusca, ingrati saporis, meo quidem palato, qui crudis pisis aut fabis nunquam vesci soleam: radix lignosa, nigricans, minimi digiti crassitudinem interdum æquat, & tenuibus fibris donata est, perennis, & singulis annis novа sarmenta longè sub terram sese condentia proferens, ante quàm germinent. *Pisum sil vestre.*

Primùm mihi cõspecta est hęc planta ultra Dravum flumen in Pannonia interãni (cujus pars Windische land nuncupatur) jugis arci Grében vicinis, anno M.D LXXIX. copiosè interxerat (nam ejus ea arx erat, & pagi aliquot vicini) maturum fructum mihi adferri curavit, quæ plerisque amicis cùm in Belgicâ, tum alibi viventibus communicabam. Subsequente deinde anno alijs locis Viennæ vicinioribus observabam, veluti in silvoso illo monte supra Gumpostkirchen, item supra Posonium ad Danubium, & in Leytenberg. Floret Iunio, semen maturum est Iulio. *Natalis.*

Clymenum Matthioli. Lathyr. fil. Dodonæi. Ervum sat. Cordi.

SPONTE etiam gramineis locis ſiccioribuſque Pannoniæ, Auſtriæ & Stiriæ pratis naſcitur Clymenum Matthioli, ſive Lathyrus fil. Dodonæi, vel Ervum ſativum Cordi: cujus duo genera obſervabam, latifolium, & anguſtifolium; illud quidem in Auſtriâ duntaxat, hoc verò Francofurtenſi etiam agro.

Quid verò ſit Clymenum Dioſc. qui noſſe deſiderat, conſulat Plantarum hiſtoriam Fabij Columnæ.

OROBVS PANNONICVS. CAP. XLIIII.

ERVI, ſive Orobi nomen apud rei herbariæ ſtudioſos obtinuerunt aliquot plantæ, quas per Pannonias, Auſtriam, Stiriam, aliáſque Provincias naſcentes obſervabam, & à nemine deſcriptas meminerã, cùm illarum hiſtoriam proderem. Eam hoc capite repetemus.

Orobus Pannonicus I. Orobus Pannonicus II.

Orobus Pannonicus I.

MVLTOS habebat prior caules ab unâ radice prodeuntes, pedales aut ampliores, firmos, erectos, anguloſos, virides, in quibus hinc inde ſparſa ſunt oblonga & pennata folia, ex ſenis, octonis aut pluribus folijs mucronatis, trinervijs, uni coſtę adnatis, & ſibi invicem oppoſitis, congeſta: flores in ſurculis ex alarum ſinu prodeuntibus ſpicæ inſtar naſcentes, piſi aut viciæ florum æmulos, coloris purpurei elegantiſſimi, deinde, ubi evaneſcere incipit, cærulei: quibus ſuccedunt longi cylindracei lobi, fuſci, in quibus ſemen rotundum interdum & exiguum, nonnunquam verò oblongiuſculum, varium, quo maturo, lobi diſſiliunt, vt in pleriſque ejus generis: radix vivax eſt, longa, nigra, dura, per intervalla extuberans, fibroſa, & ex lateribus novos ſtolones ſingulis annis producens. Tota planta acrimoniæ cujuſdam particeps.

Orobus Pannonicus II.

ALTERA tenuioribus & gracilioribus conſtabat caulibus, firmis tamẽ, cubitalibus, anguloſis, & in multos ramos diviſis: folia alata ſunt, hoc eſt, ſena, octona, & interdum dena uni coſtæ inhærentia, Superioris folijs longè minora, & Lenticulæ folijs haud majora, tenella, viridia, guſtu amaricante & calidiuſculo: flores ex ſuperioribus alis numeroſi, lõgioribus petiolis inhærentes, ſuperioris floribus forma ſimiles, minores tamen, purpuraſcentis coloris, qui vetuſtate in cæruleum etiam commutantur: lobi ſunt longi, nigri, continentes oblongiora majoráq; ſemina quàm habet ſuperior, ſubfuſca, & maturitate ſimiliter diſſilientes atque ſe contorquentes: radix dura, lignoſa, fibroſáque eſt, in diverſa tendens, vivax, & ſingulis annis plures caules proferens.

Copioſè

. Copiosè nascuntur in montanâ illâ silvâ Leytenberg supra Manderstorf, simîliter supra Medeling,& omnibus montanis illis silvis quadam serie productis à Danubio ad Alpes, variis item Pannoniæ locis. Florent Aprili atque etiam Maio: semen autem proferunt Iunio. *Natales.*

Orobus Pannonicus III.

Orobus Pannonicus IIII.

GRACILES promit Tertia caulículos, rectos, firmos, angulosos, pedales & cubitales: folia per intervalla, uni costæ inhærentia, quaterna plerumque ex adverso sita, erecta, angusta, trium ferè unciarum longitudinis, gustu aliquantulũ acido initio, deinde amariusculo, nullis capreolis prædita, quòd caules, satis firmi, adminiculis non egeant: flores in longis nascuntur furculis spicę instar congesti, florum pisi aut viciæ formâ, seni aut octoni, candidi coloris: deinde oblongi lobi, nigricantes, prioris lobis pares, semine nigro, interdum etiam maculoso pleni, qui per maturitatem cum strepitu dehiscentes semen abijciunt: radicibus nititur quinis aut senis minimi digiti longitudine, crassiusculis, Asphodeli, aut Pæoniæ feminæ minoris, oblongis bulbis ferè similibus, minoribus tamen, foris nigris, intus albis. *Orobus Pannonic. III.*

Invenitur magnâ copiâ in pratis non procul Walterstorf, Maurpach, Medeling,& Thermis Badensibus Austriæ vicinis. Observabam etiam in montosis ultra Danubium locis, ad cæduarum silvarum margines. Floret cum superioribus, seménque perficit Iunio. *Natales.*

QVARTÆ, ab unâ radice prodeunt aliquot caules, cubitales, striati, recti, folia alternatim proferentes pennata, quaternis folijs satis amplis & mucronatis constantia (quibus adnascitur aliquando in extremâ alâ quintum) viridibus, per quæ aliquot venæ transversim à medio nervo excurrũt, subacidi quidem initio gustus, sed postea amariusculi: flores ex alarum sinu brevi petiolo insidentes prodeunt quini aut seni, antrorsum spectantes, viciæ floribus non dissimiles, albo colore præditi, qui in binis foliolis sursum reflexis pallescit, odoris expertes: lobi quales in primo genere ferè, in quibus semen fuscum, majus quàm in reliquis generibus: radix minimè vivax est, sed prolato fructu perire solet, ut plerisque Leguminum generibus accidit. *Orobus Pannonic. IIII.*

Natales.

Raram hãc plantam in Austriâ primùm inveniebam, nec nisi in Alpibus illius Provinciæ nascentem, unde delata, & in hortum translata, altero anno flores mihi protulit Aprili, & Maio, deinde semen. Anno verò M. D. LXXIX. observabam Maio florentem maximâ copiâ in eâ Pannoniæ parte quæ inter Dravum & Savum est flumina in Danubium illabentia, quæq; ob eam causam Interamnis Pannonia nuncupatur, in monte quodam silvoso Grebén arci vicino. *Aphaca.*

SECVNDVM porrò genus in Belgicis hortis aliquando videre memini, & Aphacæ nomine à

mine à rei herbariæ ſtudioſis appellari. Quartum autem ad Phaſeli ſilveſtris, aut Viciæ genus aliquod commodè referri poſſe exiſtimo.

CETERVM Orobi hiſtoria, mihi in memoriam revocat duas alias ſtirpes, quæ ſemine ad nos hac appellatione Venetijs primùm miſſo, in Belgicâ priùs, deinde Viennæ Auſtriæ ſunt natæ: quæ quoniam à nemine adhuc deſcriptæ erant, illarum hiſtoriam, Cap. de Orobo in meis Pannonicarum ſtirpium Obſervationibus inſerebam, quam eodem capite hîc etiam repetimus.

Orobus Venetus.

Onobrichis Dodonæi.

Orobus Venet. I.

MVLTOS ex eadem radice Prior fundit ramos, pedales, anguloſos, & ad ſingulas foliorum alas, modò in hanc, nunc in alteram partem inflexos, humíque, ut plurimum, diffuſos: folia in ſingulis alis quaterna aut ſena uni coſtæ inhærẽtia, bina ſemper ex adverſo ſita, nullo extremo imparem numerum faciẽte, Orobi Pannonici primi foliis pænè ſimilia, ſed dilutè virentia: flores oblongis virgulis ex alarum cavis prodeuntibus innaſcuntur, numeroſi, in comam inflexi, puſilli, quatuor foliolis, ut reliquorum leguminum flores conſtantes, hoc eſt, ſuperiore latiore ſurſúmque reflexo & expanſo, binis minoribus ad latera, quarto inferiore cavo, & quodammodo carinato, coloris purpurei: oblongi lobi, mucronati, viciæ loborum pænè æmuli, rotundiores & magis teretes, maturitate rufeſcentes, ſemen continent orobaceum, oblongiuſculum, albicantis coloris: radix dura, lignoſa, multis fibris in diverſa tendentibus donata, vivax eſt, & ſingulis annis frequentiores caules profert.

Orobus Venet. II.

ALTERA duntaxat differt à præcedente foliorum & ramorum colore, qui ex viridi palleſcit, & floribus qui prorſus ſunt albi.

Florent Maio menſe, cum alijs pleriſque ejuſdem generis.

PLVRIMÆ porrò aliæ ſtirpes ad Leguminum & ſimilium claſſem pertinentes, ſponte per Pannoniam, Auſtriam, Stiriam, Moraviam, Bohemiam, aliáſque Provincias naſcentes obſervabam; quarum licet ſit ab alijs prodita hiſtoria, nomina tamen recenſere hoc loco volui.

Onobrichis Dodon.

Glandes terreſtres.

Pſeudoapios Dodon.

Anthillis leguminoſa.

Gramineis locis, ficcioribúſque pratis naſcuntur Onobrichis Dodonæi, quæ Brabantis *Hanekammeken*/ linguâ vernaculâ, id eſt, Criſta gallinacea cognominatur: Glandes terreſtres, ſive Pſeudoapios Dodonæi flore purpureo odorato, alia ei congener luteo flore Anthillis leguminoſa Lobelij, cujus genus purpuraſcente flore Ferrariâ ante multos annos accipere memini à C. V. Alphonſo Pancio.

In ſilvis,

Glaux vulg. Glycyrrhiza fil. Gesneri.

Galega vulgaris.

In silvis, pratorum marginibus umbrosis, atque etiam interdum in pratis apertis Fœnum græcum silvestre Tragi, sive Gesneri Glycyrrhiza silvestris: Cicer silvestre Matthioli, cujus ante memini, exili candicante flore, folliculis tumentibus, in quibus exiguum semen: & Galega vulgaris, quam nonnulli Rutam caprariam, Fracastorius Onobrichin appellant (quo nomine ejus semen nobis etiam ex Hispaniâ missum & planta nata) sed hæc omnium abundantissimè crescit inter Muram & Dravum flumina, paullo supra eorum confluentes.

Fœnum græc. sil Tragi. Glycyrrhiza fil. Gesneri. Cicer fil. Matthioli. Galega vulg. Ruta caprariæ Onobrichis Fracastorij.

ASTRAGALVS. CAP. XLV.

QVONAM hanc plantam referrem, diu multúmque apud me deliberabam: sed nullam veteribus descriptam inveniebam, cujus historia illi per omnia quadraret. Cùm verò esset elegans, & nemini ex recentioribus, quod scirem, cognitæ, ante quàm Stirpium per Hispanias observatarum historiam evulgarem, operæ precium me facturum tum putabam, si illius iconem cum historia, cap. de Astragalo subijcerem: quam simili capite nunc repeto.

Astragalus 1.

CVBITALES autem, & ampliores sunt illi Astragalo (qui primus ordine erit) caules, minimi ferè digiti crassitudinem æquantes, pentagoni, sive anguloſi, duri, subrubentes, & lanuginosi: folia lanuginosa & incana, in longa costa ex adverso semper inter sese opposita, veluti in Viciæ & Ciceris foliis, gustu primùm adstringente, deinde fervido: flores copiosi, Lupini aut Fabæ vulgaris florum æmuli, secundùm oblongos ramulos seu virgas ex alarum sinu prodeuntes nascuntur serie quadam digesti, albi omnino, sed ante quàm aperiantur & explicentur ex luteo foris nigricantes: fructum ferre dicitur (nam florentem duntaxat observabam) in lobis Faselo minori Dodonæi similem, qui gustatus, fauces, os, & linguam inflammatione torqueat: eum anno M. D. XCVI. accipiebam à Doctissimo viro Simone de Tovar: radix, pro stirpis magnitudine amplissima, brachialis nonnunquam crassitudinis, palmaris verò longitudinis, deinde in binos aut tres ramos divisa, foris nigra, rugosa, intus candida, dura, & lignosa, ingrati saporis, quæ arefacta, cornu duritie superat.

Natales.

Primùm hanc plantam collibus quibusdam supra Vlysipponem, quos Tagus fluvius alluit, inter vepres observabam, atque mense Decembri eruebam anno sexagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum: deinde sub exitum Ianuarij insequentis, silvosis locis non procul Hispali, dum Gades proficiscerer, florentem inveniebam.

Alfabeca Garavancillos.

LVSITANI, *Alfabeca* vocabant: Bætici autem, *Garavancillos*, hoc est, Cicer exile.

Astragalus Bæticus.

Astragalus Mompelianus.

Si facultates, quas ex ejus temperamento contrarias deprehendere licet, non refragarentur, legitimum Astragalum esse censerem, cum cujus historiâ plurimis notis convenit. Videtur porrò ea esse, quam Amatus Lusitanus Apocynon facit, & Lusitanis *Atramoços de can*, id est, Lupinos canimos vocari ait.

Apocynon Amati.

Atramoços de can.

CETERVM Astragali nomine, multæ plantæ hodie insigniuntur: nullę tamen, meo judicio, ad Dioscoridis descriptionem propriùs accedere videntur, quàm illa cujus historiam nunc dedi, & alia quam in Cantabris, Helvetiorum alpibus, atque etiam Pannonicis observabam, ramulis aliquot ex una radice prodeuntibus, gracilibus, interdum surrectis, ut plurimum autem procumbentibus, foliis Ciceris foliorum instar in alâ ordine disposi-

Astragalus II.

tis, sed rarioribus & longioribus, nec in ambitu serratis, sed valde accedentibus ad Orobi primi, præcedenti capite descripti folia: flore Viciæ aut Ciceris flori simili, ex cæruleo purpurascente, cui succedunt lobi Arachi siliquis ferè pares, in quibus semen continetur: radix est tuberosa, nigra, dura, cui propagines adnascuntur sarmentitijs radiculis inhærentes, illi similes, sed minores.

Natales. Astragal. Dioſc.

Nascitur in mõtibus, quos dixi, vento perflatis & apertis, & eam esse existimo, quam Fabius Columna, pro legitimo Dioscoridis Astragalo, exhibet: multum differentem à Chamæbalano, seu Glandibus terrestribus.

Chamæbalanus.

Astragalus III.

HISPANI aliam quandam plantam proponebant, Astragali quidem facultatibus respondentem: sed formâ radicis minimè. Nam tametsi pusilla haberet Ciceris aut Lentis folia, tota incana, caulículos breves, duros, & in his floscúlos pisi florum æmulos, pusillos, congestos & purpureos, summis ramulis inhærentes: radix tamen, ut plurimùm singularis, & nullam affinitatem cum Astragali radice habens, omnino repugnabat.

Natales.

Crescebat ea in vinetorum & arvorum marginibus secus vias, per Lusitaniam & Hispaniam. Florebat Aprili.

Onobrichis Plaça.

Herva de S. Laurenzo.

DOCTISSIMVS vir Ioannes Plaça, Medicus & Professor in Valentinâ Hispaniæ Academiâ, Onobrichin esse censebat; discrepat tamen historia. Lusitani *Herva de S. Laurenzo* nuncupabant: atque illius in clibano siccatæ pulverem, vulneribus & ulceribus utiliter inspergi asseverabant.

Astragalus Mompelianus

Illam aliquando alere memini in horto, dum in Belgicâ vivebam, unà cum Astragalo Mompelienſibus vocato: sed illa toto triennio ante quàm stirpium in Hispanijs observatarum historiam publici juris facerem, perierat. An altera porrò adhuc perduret, quæ erat foliis superioris quidem foliis pænè similis, sed minùs incanis, majusculis floribus; curvis & inflexis, instar falcis, siliquis; duplici serie semen continentibus subfulvum, rotundiusculum, radice persimili, me latet.

VICIA SILVESTRIS.

CAP. XLVI.

VARIA per Pannoniam, Auſtriam vicináſque regiones inveniuntur Viciæ ſilveſtris genera, alijs Provincijs etiam communia: duo tamen me obſervaſſe arbitror, quæ alibi videre non memini.

Vicia.

Vicia fil. albo flore.

MVLTOS ex eadem radice, quæ perennis eſt, profert Primum genus ramos teretes, ſtriatos, pedales, etiam cubitales interdum, quos ambiunt foliorum alæ, quemadmodum in Vicâ vulgari ſativâ & ſilveſtri, ſed denſiore lanugine obductæ, & quaſi incanæ, capreolis, quibus vicino gramini ſe implicat, extremam alam occupantibus: flores in ſupernis foliorum alis terni plerumque, Viciæ vulgaris floribus perſimiles, candidi coloris, ſuperiore tamen folio, obſoleti coloris venis internè diſtincto, inferiore foliolo ejuſdem coloris: floribus ſuccedunt ſiliquæ ſeu vaginæ planæ, (quantum videlicet ex illarum rudimentis colligere licuit, nam Maio menſe florentem anno M.D. LXXIX. duntaxat obſervabam) viciæ vulgaris ſiliquis ſimiles: radix fibroſa eſt, tuberculiſque ut Leguminum pleræque radices vivaces, donata. *Vicia fil. albo flo ſive 1.*

Naſcitur in arvis deſertis apud Chyztreg oppidum Magi viri N. Bamfy, in Pannoniâ ſitum, olim florens, cùm verò iſtac iter facerem magnâ ex parte exuſtum, & ob continuas Turcorum in ea loca excurſiones, omnino ferè deſertum, non procul à *Kerka* fluvio. *Natales.*

CVBITALIBVS eſt alter ramis, ſtriatis, lentis infirmis & humi, niſi capreolis ſeſe ſuſtineant, procumbentibus, obliquè modò in hanc, modò in alteram partem, ſecundùm foliorum alas, inflexis, è quibus frequentes plerumque ramuli enaſcuntur: foliorum alæ oblongæ, tenues, deorſum incurvæ ſeu nutantes, & in binos capreolos deſinentes, duodenis, vicenis, vicenis ſenis, aut pluribus interdum oblongis anguſtiſque foliolis ſurrectis, & ex adverſo nunc æqualiter, modò inæqualiter naſcentibus, prædítæ ſunt: floſculi elegantes, ſuperioris floribus formâ non diſpares, minores tamẽ, & Onobrichidis quartæ floſculis propemodum reſpondentes, coloris ex cæruleo purpuraſcentis, viceni nonnunquam aut plures, ſpicæ inſtar in oblongis nudis ramulis, ex ſuperiorum alarum ſinu exeuntibus, naſcuntur: deinde uncialis longitudinis ſiliquulæ exiguum ſemen continétes: radix tenuis, latè ſerpens, & ſub tellure ſe condens, ſingulis annis novos frequentioréſque ramos profert. *Vicia fil. II.*

Paſſim in agris & inter vepres, illis ſe implicans creſcit, per Vngariam, Auſtriam, Moraviam & Bohemiam, atque Maio floret. *Natales.*

VNGARI cùm ſuperiorem, tum hanc (quæ plurimum à Belgicâ vepribus ſe implicante differt) atque denique omne ſilveſtris viciæ genus, *Waryw borſo*, nuncupant, hoc eſt, cornicis piſum. *Waryw borſo.*

CICERCVLA

CICERCVLA ÆGYPTIACA. CAP. XLVII.

Cicercula Ægyptiaca.

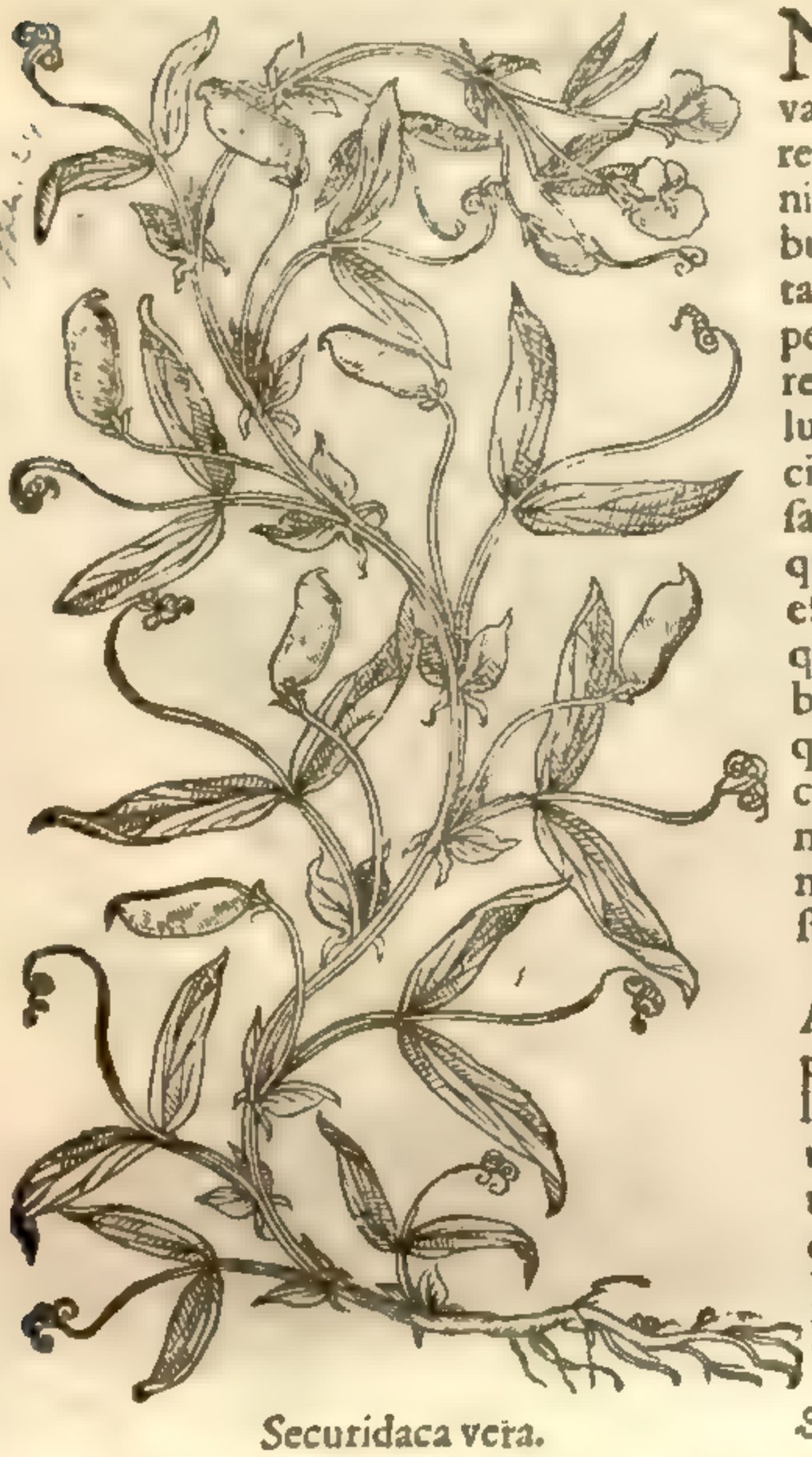

Natalis.

NEQVE foliis, neque cauliculis, reliquíve partibus à sativâ vulgari Cicercula valde differt ea, cujus historiâ hoc capite dare instituí: nam cauliculos habet infirmos, &, nisi sustineantur, humi procumbêtes, in quibus hinc inde bina adnascûtur ex adverso sita foliola, è quorum sinu prodeunt oblongo pediculo innixa bina alia folia angusta & surrecta, ac tandê is pediculus definit in capreolum nonnunquam multifidum, quo sese vicinis herbis & virgultis implicat: flos etiam sativæ flori non dissimilis, sed color diversus, quia qui in sativâ albus, in hac internè elegâs est cæruleus, foris ex cineraceo purpurascés: quo defluente subnascuntur in longis tenuibúsq; petiolis alatæ vel supernè pinnatæ siliquę seu lobi, in quibus bina, terna, rarò plura continentur grana, domesticæ cicerculæ granorũ magnitudine, inæqualia, frequentibus nigris maculis insignita: radix, ut in ejusmodi stirpium generibus, tenuis, non vivax.

Primum mihi nata est hæc planta Viennæ Austriæ anno M.D LXXXVII. semine in Ægypto lecto, & Constãtinopoli misso. Flores tulit Iunio & Iulio, atq. etiam in Septembrem usque: semen maturum fuit Augusto & Septembri. Natam etiã arbitror plerisque amicis, quibus semen communicabam: nam & Francofurti singulis annis provenit, flores tulit & semen maturum produxit.

GRÆCIS porrò vocatur hoc legumen λάθυρος, Lathyrus: Plinio & Columellæ, Cicercula, (sativam intelligo) Galli *Cerres & pois cerres* appellant: Parisiénses, quorũ agro abundè colitur, *des Sars*. An verò quam describo, ea est, quam Bellonius cap. XIX. lib. II. Observationum inter legumina recenset, & à Græcis vulgo *Latyri* appellari scribit? certè ipsa appellatio ad Græcam alludit.

Securidaca vera.

λάθυρος. *Cicercula.* Cerres. Pois cerret. des Sars. Latyri.

Securidaca legitima.

Securidaca altera.

SECVRIDACA. CAP. XLVIII.

ALIQVOT plantas in meis peregrinationibus observare memini, quæ nõ incommodè, meo judicio, ad Hedisari sive Securidacæ historiam referri posse arbitror.

MVLTOS, atque oblongos ex eadem radice fundit Prima caules, humi diffusos, viridos, striatos, intus cõcavos, valde ramosos: folia alata, è multis foliolis, cõjugatim, & æquali, contrario tamen, situ uni costæ inhærentibus, constantia, solo extremo impari, Hedysari legitimi foliis perquam similia, amari saporis: è singulis superiorum florum àlis, oblongi pediculi prodeunt, coronam flosculorũ legitimi Hedisari floribus formâ similium gravitérq; odoratorum sustinentes, non flavi, ut illi, coloris, sed varij: nam superiora folia, carnei, ut sic appellem, sunt coloris, hoc est, blandè & dilutè rubentis, laterum alæ niveæ, & carina infima, licet alba, rostro est purpureo: siliquę flores subsequentes, non sunt planæ, sed teretes, oblongæ, rostratæ, internodijs distinctæ, quemadmodum Polygalæ Valentinæ siliquæ, continentes subrufum semen, oblongiuscu-

Securidacæ II. ptior ſpecies.

Securidacæ II. altera ſpecies.

longiuſculum, ſaporis non minus amari quàm legitimi ſemen: radix tamen, non annua ut illius, ſed maxime vivax & fibroſa, longè latéque ſub terrâ ſe condens, & vicina loca occupans, atque etiam è tenuiſſimis fibris renaſcens.

Natalis.

Vulgatiſſima hæc eſt per univerſam Pannoniam, Auſtriam, Stiriam, Moraviam atque Bohemiam, cùm in pratis, tum in agris, & ſecùndùm vias. Floret Iunio, interdum totâ etiam æſtate: ſemen maturum eſt Iulio & Auguſto. Variat etiam interdum floris colore, qui vel totus candidus eſt, vel exalbeſcit, vel intenſius purpuraſcit.

Galega altera.

ALIQVANDO nobis in Belgicam miſſum fuit hujus ſemen, Galegę alterius nomine, cum qua, ſiliquarum facie duntaxat affinitatem habet: mihi multis notis Hedyſarum referre videtur, exceptis corniculis & ſemine, quæ, ut dixi, plana non ſunt.

SED aptius forſitan Hedyſari deſcriptioni conveniet ea planta cujus iconem & deſcriptionem cum alijs ſtirpibus à C. V. Thoma Pennæo accipiebam, quam Dioſcoridis Securidacam eſſe ipſe cenſebat.

Securidaca Pennæi.

CVBITALIS, eo teſte, eſt planta, aut altior, multos caules ramoſos ab radice lignoſa & perenni emittens, foliáq; habens ciceris modo ſecundùm oblongum nervum binatim diſpoſita, uno impari extremitatẽ ejus tenente, cicere minora: flores in ſummis caulibus glomeratim cohærentes, ex candido rubentes: ſiliqua fuſci coloris, ſecuris formam quam nos *bylhouck* vulgo appellamus (anglicum eſt vocabulum *bylhouck*, quo putatoriam ſive arboriam falcem exprimunt) probè referentes, vel cultri genus quo noſtri & Belgici ſutores uti ſolent: ſingulæ ſiliquæ unicum ſemen ejuſdem figuræ continent. [*ex ſicca tamẽ planta, quam mihi communicabat, diſcebam, ſiliquas nonnunquam longiores eſſe, & ſupra ſecuriculam ſeu falcem illam, alium articulum longiorem obtinere, qualem extrema ſuperiorũ ſiliquæ habent, quemadmodum in icone addi curabam*] Tota amara eſt, præſertim ſiliquæ & ſemina.

Natalis.

Creſcere aiebat agro Genevenſi non procul à Ponte tremulo, inter dumeta, nuſquam alibi ipſi conſpectam.

ἡδύσαρου ἢ πελεκινῆ.

AD ἡδύσαρου ἢ πελεκινῆ Græcis, Hedyſari & Securidacę Latinis dictæ, claſſem referri poſſe arbitror has plantas. Nullius tamen ſemen aptius veterum ſecurim meo judicio refert, quàm ejus quę ab omnibus Hedyſarũ legitimum cẽſetur, & aliquot locis inter ſegetes ſponte naſcẽtem in meâ per Hiſpaniam peregrinatione obſervabam, quam ob cauſam ejus iconem initio capitis hujus præfigere volui. Nam infra Madritium ſecures videre memini, quæ huic ſemini eſſent ſimillimæ, nempe in medio quâ manubrium traijcitur, & adaptatur, craſſiores, & utrinque in planam aciem deſinentes.

Hedyſarum legitim.

Securis hiſpanica forma.

IN hoc

Securidaca peregrina.

Hedysarum peregrinum

Scolopendria leguminosa.

Onobrichis I.

Onobrichis I.

Natalis.

IN hoc porrò caput inferendam etiam duxi, raram, peregrinam & elegantem eam plantam, cujus iconem ad me mittebat anno M.D. XCIIII. Amplissimus vir Iacobus Antonius Cortusus Patavinus Patritius.

STATIM verò à radice (quantum videlicet ex icone nullis coloribus expressâ colligere licebat) se spargebat ea plāta in multos ramos, striatos, Securidacæ alterius ramis similes, ad quos nata erant simili modo alata folia, hoc est, vicena aut plura uni costæ inhærentia, & ex adverso sibi oppositа: ex horum autem alis, prodibāt alij ramuli similibus alatis folijs præditi, qui summo fastigio flores tulerāt (ut quidem apparebat, nulli enim expressi erant) simul congestos, deinde siliquas (ut expressæ erant) quaternas, quinas, aut plures, alterius quàm omnium quas unquam viderim, formę, uncialis nimirum, aut amplioris longitudinis (si pictura fideliter expressa est) angustas, planas, & utrinque in ambitu dentatas: quale autem semen continerent, cujus temperamenti esset tota planta, viviradixne, an quotannis periret, nihil erat adscriptum: sed id duntaxat significabat missam fuisse plántam à C. V. Honorio Bello Medico, qui eam nascentem observabat in scopulis apud Sebenicum Illyrici urbem.

Ipse autem Cortusus picturæ adscripserat, Scolopendria leguminosa, vel Hedysarum peregrinum: quod postremum nomen aptius illi convenire videtur.

Biennio post mittebat ipse Cortusus plantę reficcatæ fragmentū aliquot flores & siliquas retinés, ex quo hanc iconé exprimi curabam.

ONOBRICHIS. CAP. XLIX.

AD Onobrichidis classem reduci posse existimo eas stirpes quas hoc capite describere instituimus, quoniam illi quodammodo affines esse videntur.

CVBITALES plerumque habet Prior caules, frequentes (si vetusta sit planta) rotundos, duros, humi procumbentes, in quibus frequentia folia lenti similia, angusta, hirsuta seu lanugine quadam obducta, quindena subinde, & totidem alia ex adverso uni costæ adhærentia, uno impari extremam alam occupāte, gustu amaro & ingrato: ex alarū cavis exoriuntur ramuli similibus folijs septi, ex quibus dodrantales exeunt pediculi striati, ferētes multos flores, trifolij florum æmulos, oblōgiusculos, eleganti purpurâ nitentes, inodoros, cōfertos, & veluti spicā trium interdum unciarum longitudinem æquantem efficientes, nonnuquam etiam longiorem, præsertim quando in semen abeūt, quod bifidis brevibus turgidiusculisq; vasculis continetur exile, nigrum, durum, sapore ingrato ut alia legumina. radix illi magna, longa, dura, in obliquas nonnullas fibras sese spargens, & subinde ad cauliculorum exortus recentes fibras agens, vivax & perēnis.

Frequentem inveniebam ad Danubij ripas,

supra

supra Posonium, arido solo, apud Petronellam oppidum (quod nonnulli, ex loci situ, ruderibúsque antiquis Carnũtum veterum esse conijciũt, à Plinio numeratum inter Pannoniæ urbes) ad viarũ margines, & frequentissimè toto illo itinere ad Badenses thermas tendente, multísque alijs circa urbem Viennam Austriæ locis, tam citra quàm ultra Danubium.

Flores proferebat Maio, Iunio, & Iulio, interdum etiam Augusto, quo etiam tempore semen maturum legebam.

Onobrichis II.

Onobrichis III.

MVLTOS ex eadem radice promebat Altera vimineos cauliculos, pedales, nonnunquam etiam longiores, humi fusos, crebris nodis distinctos, & in his alata folia, hoc est, tredecim, quindecim, septem & decem, aut pluribus & oblongis foliolis uni costulæ inhærentibus constantia, extremo semper imparem numerum faciente: prodeũt deinde ex alis tenues pediculi seu virgulæ, flosculos in spicam confertos ferentes, Pisi aut Viciæ florum formâ, sed longè minores, colore dilutè cæruleo, vel ex cæruleo purpurascente: his succedebant exiles siliquæ quasi duplicatæ, continentes pusillum semen renis formâ, nigrum: radix minimi digiti crassitudinem fermè æquabat, dura, lignosa, cõtorta, obliquè se spargens, & altè sub terra se condens, rarísque fibris donata, quæ summâ parte in aliquot capita extuberabat, è quibus singulis annis novos cauliculos fundebat. *Onobrichis II.*

Rara est, nam paucas duntaxat plantas inveniebam publica via secundùm orbitas, inter Schweket & Götzestorf infra Viennam Iunio florentes anno M. D. LXXX. & illum præcedente, non procul à Znaim Moraviæ oppido, dum Pragam, & inde per Germaniam in Angliam proficiscerer. Etiam in hortum translata florebat toto Iulio & subinde semen proferebat. *Natales.*

SESQVICVBITALIBVS assurgebat Tertia ramis, rectis, firmis, duris, viridibus; in quibus folia Lentis, sive Viciæ silvestris, longa, angusta, duodena aut quindena, & totidem ex adverso, eidem costæ adhærentia, uno etiam quod extremæ costæ insidet, impari, lanugine obsita, gustu ingrato & amaro, deinde nonnihil acri: ramuli extremo caule ex alarum sinu prodeuntes, palmares, striati, in dodrantales spicas flosculorum trifolij floresæmulantium, oblongiusculorum, pallidorum desinebant, quibus impressi nigricantes quidam radij: his succedebant siliquæ Prioris siliquis similes, mucronatæ, duobus valvulis constantes, in quibus semen fœnogræco pænè simile, sed minus & nigrum: radix crassa, dura, lignosa, longa, aliquot fibris donata, candicans, perennis. *Onobrichis III.*

Valde rara & hæc est, duobus duntaxat locis mihi conspecta, ad Hamburgum videlicet urbem, duobus supra Posonium (vulgo Presburg) miliaribus, & ad oppidum Fischmuntz ad Fischam *Natales.*

ad Fiſcham flumen ſitum paullo ſupra quàm in Danubium ſe exonerat, publicâ viâ, unde ſingulares plantas ſingulis locis duntaxat eruebã florentes Maio menſe, anno M. D. LXXIIII. atque biennio poſt.

In hortum tranſlatæ. Maio etiam floruerunt, atque totâ deinceps æſtate: Auguſto ſemen, ſed ægrè admodum protulerunt, nimium videlicet properè caducis magnâ ex parte floribus, ante quàm in ſiliquas formari poſſent, ipſa planta, uti conjicio, luxuriante præ nimia ſoli pinguedine & humiditate.

Onobrichis IIII.

Onobrichis IIII.

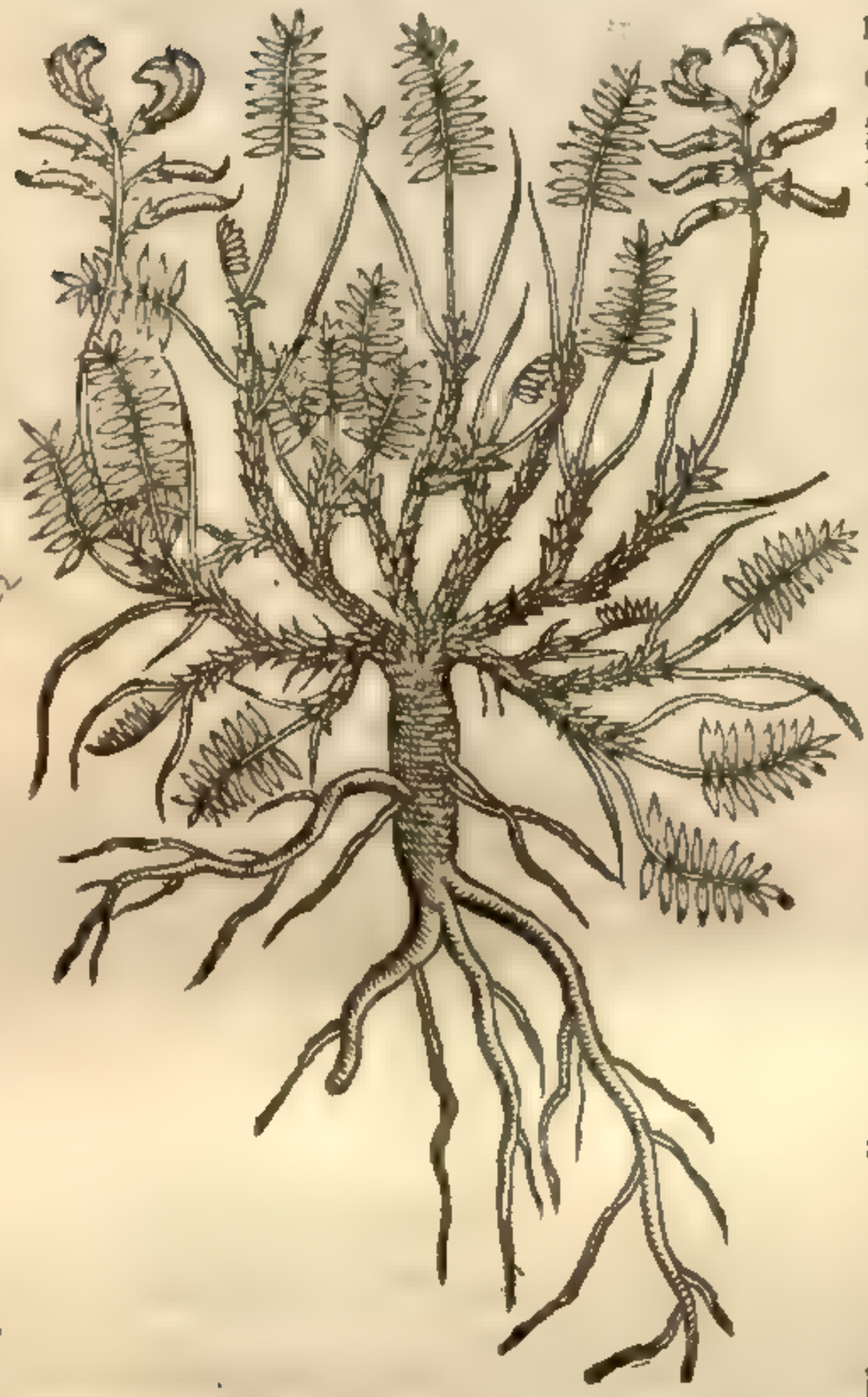

Natales.

Onobrichis V.

QVARTA multa folia promit ab eadem radice, Lenticulæ aut Tragacánthæ folijs proxima, uni ſimiliter coſtæ inhærentia, molliora tamen, viridia quidẽ illa, ſed lanugine quadam candicante pubeſcentia, lento primùm guſtu, deinde nonnullam amaritudinem relinquente, poſtremò linguam vellicante: naſcuntur inter foliorum alas cauliculi ferè dodrantales, ſupini, exiles, quadam lanugine obducti, aliquot floſculis onuſti, viciæ ſilveſtris aut lenticulæ florum magnitudine, colore ex cæruleo purpuraſcente: quos excipiunt ſiliquæ puſillæ geminis cellulis conſtantes, ſemine (quòd cùm adhuc immaturum eſſet, probè non potui obſervare) plenæ: multas ex eadem radice, quæ longa craſſiuſculáque eſt, & obliquas fibras agit, propagines & ramulos dodrantales, humi fuſos, in latera emittens.

Creſcit in ſummo Sneberg jugo, atque in Etſcheri ſummis ſcopulis, quibus duobus locis florentẽ & ſiliquas jam formantem eruebam Auguſto.

NEC minus forſitan rara erit, quam Britannicâ anni M. D. LXXXI. peregrinatione, Londini in doctiſſimi viri Ioannis Richæi pharmacopæi Regij horto naſcentem videbam, ad deſcriptarum hoc capite ſtirpium claſſem proculdubio referendam, cùm proximè ad Quartum genus accedat.

Similima etenim habebat folia, mollia, incanâ lanugine pubeſcentia, ut Tragacanthæ legitimæ folia, & eodem modo uni coſtæ inhærentia, quindena & plura, interdum etiam vicena quina, uno extremam coſtam occupante: cauliculi tamen in hac oblongiores ſunt, fuſco cortice tecti, lenti, fractu cõtumaces, humi fuſi, & plerumque nudi, qui extremâ parte frequentes ramulos ſuis alatis folijs onuſtos proferunt, & in unciali villoſóque pediculo multos floſculos in caput & globum congeſtos, Tragacanthæ floribus proximos, candicantes, deinde membranaceas ſiliquulas ervi ſiliquulis minores, & Dorycnij vulgariter nuncupati ſive Hiſpanici valvulis pares, ſingularia ſemina fœnogræco ſimilia continentes.

Florebat Iulio & Auguſti initio: ſemine deinde Londino ad me miſſo & terræ commiſſo natæ plantæ, quæ feliciter & flores & ſemen inſequente anno protulerunt.

A nullo autem deſcriptas fuiſſe has ſtirpes exiſtimo, ante quàm Plantarum in Pannonia viciniſque Provincijs obſervatarum hiſtoriam in lucem emitterem: nec etiam nomen vulgare ullum aut facultates à ruſticis vel alio quopiam intelligere tum licuit.

Si quis verò non inter Onobrichides, ſed inter Aſtragali congeneres plantas, præſertim duo poſtrema genera, cum quibus magnam ſimilitudinem habere videntur, referre malit, Aſtragali ſunto: prior Alpinus, alter peregrinus.

Aſtragal. alpinus.

Aſtragal. peregrin.

GLAVX. CAP. L.

MVLTAS plantas Glaucis nomine, à Recentioribus proponi, & deſcribi non ignoro: nullam tamen adhuc (meo quidem judicio) magis ad Glaucis hiſtoriam à Dioſcoride traditam, reſpondentem videre memini, eâ quæ à me hîc exhibetur.

Glaux Dioſc.

TERNIS autem, vel quaternis à radice aſſurgit cauliculis, dodrantem altis, gracilibus, incanâ lanugine pubeſcentibus: folijs ſerie quadam ſecundum coſtæ longitudinem utrinque digeſtis, ſive ala foliorum illos veſtiente, Onobrichidis, aut Aſtragali prioris in modum, mollioribus tamen, ſupernè virentibus, infernè canâ lanugine obſitis, guſtu nonnihil ama-

Glaux Hiſpanica.

to: flos extremo cauliculorum faſtigio innaſcitur confertus, capituli, ſpicæve brevioris & obtuſæ inſtar, Glycyrrhizę vulgaris florum forma, & colore perquam ſimilis: radix candicans eſt & exilis, quæ, an vivax ſit, aſſerere nequeo.

Nuſquam enim alibi, quàm ad ripas flumînis Thormis Salmanticam alluentis, paullò infra eam urbem obſervabam, nomine vulgari carentem, menſe Iunio: verùm is locus procul à mari diſtat, juxta quod Dioſcorides Glaucem naſci tradit. *Natalis*

GRÆCIS γλαυξ perinde atque Latinis Glaux appellatur hæc planta: quæ appellatio, ſi quibuſdam minus probabitur, permittant quæſo Glaucem Hiſpanicam à Cluſio nuncupari tantiſper, donec magis aptum nomen invenerit. γλαυξ.

DIOSCORIDES porrò Glaucem cum hordeaceâ farinâ, ſale & oleo coqui ait in ſorbitione, ad revocandam extincti lactis ubertatem. *Faculitates.*

TRIBVLVS TERRESTRIS.
CAP. LI.

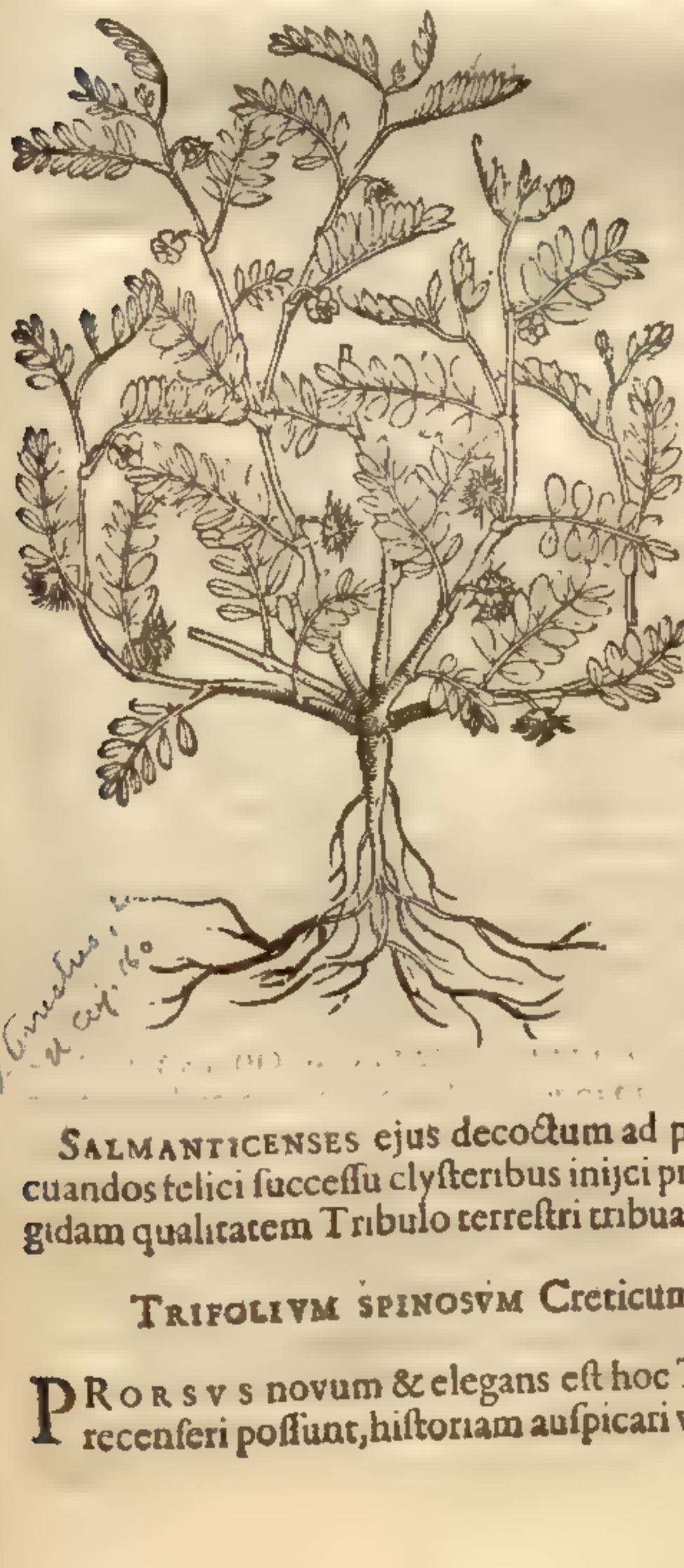

Tribulus terreſtris πρώιος Theoph.

HERBA eſt Tribulus terreſtris, multis viticulis gracilibus, humi ſtratis, prælongis, cubitalibus plerumque, quas frequentes nodi diſtinguunt, prædita: quibus adnaſcuntur alata folia, ſeu numeroſa foliola uni coſtæ inhærentia, Ciceris foliorum inſtar, quibus valde ſimilia ſunt, ſubacri guſtu cum quadam adſtrictione: flores ex ſingulis foliorũ alis naſcuntur longis petiolis innixi flavi, Potentillæ floribus formâ pares, ſed minores: fructus ejus quinquepartito diviſus (quatuor autem ſpinis ſingulę diviſuræ quæ gibbæ & dorſo eminenti ſunt, conſtant) ſub folijs latens, in quo totidem ſemina: radix interdum minimi digiti craſſitudinem æquat. *Tribulus terreſtris.*

Ad arvorum ſemitas, in quibus Melopepones Salmanticæ ſeruntur, frequentiſſimè provenientem reperiebam, hortulanis valde moleſtum & exoſum, quoniam fructus ejus (qui per maturitatem facilè de plătâ decidit) firmis aculeis pedes illorum nudi graviter offenduntur. Florebat iſtic Iulio, ſemen verò Auguſto & Septembri maturum. Memini etiam olim Mompeliano agro obſervare, ſub ipſis ferè urbis mœnibus inter oliveta. *Natalis.*

ESSE autem hanc plantam Dioſcoridis τρίβολον χερσαῖον, id eſt, Tribulum terreſtrem, affirmare non velim: ſed optimè quadrare videtur alteri ex terreſtribus Theophraſto deſcripto lib. VI. Hiſtoriæ Plantarum cap. V. πρωΐῳ videlicet, tametſi hic non ſit valde præcox, locis ſaltem quibus ſponte naſcentem obſervabam. Hiſpani *abrojos* appellabant. τριβολος χερσαῖος πρωΐος Theop. Abrojos.

SALMANTICENSES ejus decoctum ad pituitam craſſósque humores incidendos & evacuandos felici ſucceſſu clyſteribus injici prædicabant: cùm tamen Galenus terream & frigidam qualitatem Tribulo terreſtri tribuat, Dioſcoridem nimirum ſecutus. *Facultates.*

TRIFOLIVM SPINOSVM Creticum.
CAP. LII.

PRORSVS novum & elegans eſt hoc Trifolij genus, à quo ſtirpium quæ inter trifolia recenſeri poſſunt, hiſtoriam auſpicari volumus: certè mihi ante annum nonageſimum tertium *Trifolium ſpinoſum.*

Trifolium ſpinoſum Creticum.

ejus hiſtoria.

Medica legitima.

ὀρθόκερας Cretenſium.

τρίβολος χερσαῖος Dioſcoridis.

Medica legitima.

tertium ſupra milleſimum & quingenteſimum non conſpectum: cujus primam cognitionem acceptam fero doctiſſimo viro Petro Spehrerio R^mi & Ill^mi Electoris Moguntinenſis Medico, qui ejus ramum, brevem quidem, ſed ſecundùm radicem reſciſſum, & pluribus alijs ramulis præditum, ſuiſq; floribus & capitulis onuſtũ ſub Auguſti finem, Moguntiâ uſque Francofurtũ mittebat paulò ante meum ex eâ urbe diſceſſum, quem in in tabellâ ligneâ ſtatim exprimi curabam, ut hîc proponitur. Nata autem erat ea planta Moguntiæ in R^mæ ejus Celſitudinis horto, ſemine ex Italia quidem miſſo, ſed Cretâ accepto.

HVMI autem ſparſa fuerat in orbem tota planta, tenuibus ramis quadrangulis (qui frequẽtibus geniculis ex viridi purpuraſcentibus cincti erant) prædita, ad quæ utrinque ſibi oppoſita naſcebantur terna foliola uni petiolo oblongiuſculo & plano inhærentia, anguſta, craſſiuſcula, viridia, mucronata, prominentibus in ſingulis nodis ſeu geniculis, quatuor ſpinulis, binis ſupernè, totidẽ infernè ſpectantibus: in ſingulis ramulorum alis naſcuntur ſingulares flores, quinque foliolis conſtantes, coloris purpurei, anagallidis flore majores, quorum medium occupant decem ſtaminula flavo apice prædita, capitulo interea latẽte, quod tẽporis ſucceſſu, in quinque angulos ſive pinnas formatur, ut ferream clavam (qualem avorum noſtrorũ ætate equites geſtare ſolebant, & adhuc Vngari geſtãt) ſpeciem, quodãmodo referat: ea deinde capitula, incurvato petiolo ſub ramis ſe condũt, & matura, in ſingulis angulis ſeu pinnis, unicum ſemen continent, planum, nigrum: qualis ſit ejus radix, me latet: nam cùm unica eſſet, ei qui ramũ mittebat, nata planta, eruere noluit. Tota autem γονιοειδὴς eſt, & frequentiſſimis ramulis prædita.

Diſcedens autem Francofurto, nonnulla ſemina ab Honorio Belli è Creta accipiebã, curante Illuſtriviro, eodémq; eruditiſſimo & humaniſſimo Ioanne Vincentio Pinello, inter quę genus unũ ὀρθόκερας nomine, è quo terræ commiſſo inſequente Vere, nata Lugduni Batavorum planta, illi, cujus modò hiſtoriam ſcripſi, prorſus ſimilis: verùm cùm eâ æſtate in graviſſimum morbum, qui me ferè ſuſtulit, incidiſſem, ipſius plantę reliquas notas plenius obſervare non potui.

SED cùm multas notas Tribulo terreſtri Dioſcoridis non repugnantes habeat (liceat quæſo liberè & ſine præjudicio meã opinionem in mediũ adferre) hærebã, an legitimus Dioſcoridis τρίβολος χερσαῖος eſſet; aut ſaltem ad genus ejus aliquod referri poſſet.

MEDICA FLAVO FLORE. CAP. LIII.

LEGITIMA Medica non modò variis Hiſpaniæ locis ſponte creſcit: ſed etiá pleriſque diligenter colitur in pecudum pabulum, ſed maximè equorum, vice fœni, ut quod, propter

Medica flavo flore.

propter ubertatem, singulis annis aliquoties demeti possit. De illâ autem nobis non est sermo (nam à plerisque tradita est ejus historia) sed de aliâ quadam sponte etiam nascente, quâ in meis peregrinationibus observabam. Placuit tamen legitimę iconem Lectoris oculis etiam subijcere.

MVLTOS porrò Medica, de quâ nobis sermo, ex eadem radice profert ramos cubitales, aut longiores, humi plerumque fusos, teretes, viminales & flexibiles; in multas alas divisos, folia terna uni petiolo inhærentia, Legitimæ Medicæ folijs respondentia, & dorso eminente, sed longè minora: flores in extremis ramulis confertos, alterius floribus formâ pares, flavo tamen colore, non inodoros: cornicula deinde plana contorta, corniculorum legitimæ Medicæ instar (quæ perperam à pictore fuere expressa) angustiora tamen quàm illa: in quibus grana sativæ granis similia continentur, sed paullo minora: radix legitimæ radici par, crassiuscula, latè sparsa, fibrosa, perennis, singulis annis novos caules profert. *M. d. caflavo flore.*

Nascitur tota Pannoniâ, Austriâ, Moraviâ, & quibusdam Bohemiæ, Norici, Franconiæque locis. Floret autem Iunio & Iulio. *Natales.*

MEDICA MARINA. CAP. LIIII.

Medica marina.

Medica marina.

CAVLES sive ramulos habet hęc Medica tres aut quatuor pedales, humi fusos & procumbentes: folia Trifolij, aut Cytisi Maranthæ folijs minora, quæ, cũ ramulis, tomentosâ lanugine obsita sunt: flores extremis ramis inhærẽtes suis petiolis, ex alarum sinubus exiliunt quini aut seni simul congesti, Medicæ aut Sertulæ campanæ florum formâ, coloris flavi: siliquæ deinde glomeratę & contortæ sive inflexæ, in quibus semen continetur subrufum, Medicæ semini simile: radix crassiuscula, perennis seu vivax, ex candido pallescit.

Provenit hæc passim in Hispaniâ & Galliâ Narbonẽsi, ad Mediterranei maris littora: inveniebam etiã in Oceani littore, ad Tagi fluminis ostium, ad D. Ioannis propugnaculum nondum tunc absolutũ, & Caxcays, sub Olysippone Decẽbri florentem anno M.D.LXIIII. Floret alioqui æstate & Autumno, & subinde semen profert. Apud Belgas fata, à quibusdam rei herbariæ studiosis colebatur ante meum in Austriam abitum, longioribus tamen ramis, neque adeò densâ canave lanugine obductis (ut pleræque stirpes è suis natalibus translatæ, degenerare solent) serius etiam florebat, & rarò semen dabat. *Natales.*

MARINAM Medicam nuncupabam, quod Medicæ cùm sit similima, maritimis locis Meridiei præsertim obversis nascatur. *Nomen.*

Cùm anno M.D.LI. in Galliæ Narbonensis maritimis eam plantam primùm conspicerem & legerẽ, parum abfuit, quin Helenium Ægyptium Cratevæ Dioscoridi cap. de Helenio descriptum, esse mihi persuaderem: multas enim habere videbam notas, quæ ad Helenium illud accommodari possent, ut sunt cauliculi interdum cubitales, per solum diffusi & repentes, *Helenium Ægyptium.*

repentes, folia Lenticulæ numerosa & crebra, radix minimi digiti crassitudinem æquans, pallidiuscula, per ima tenuis, supernè crassior: præterea, quod in maritimis nasceretur. Nam licet Dioscorides corticem nigrum radici attribuat, in Cratevæ exemplari nõ inveniri Anguilara scribit. Nihil tamen in re dubiâ affirmo.

Facultates. CETERVM Ægyptij Helenij radicem in vino potam, contra serpentium ictus auxilio testis est Dioscorides.

OXYTRIPHYLLON quorundam. CAP. LV.

Oxytriphyllon Scribonij. Lotus silvest.

DVM Mompelij vivebam, Trifolij genus cubitale aut amplius, & quodammodo frutescans observare memini ad lævam pontis Iuvenalis quâ ad Grammontiam silvam iter est, ad Ledi fluminis ripam, quod nonnulli Oxytriphyllon Scribonij nuncupabant, aliqui Lotum silvestrem: nec defuerunt qui inter Cytisi genera referrent.

Oxytriphyllon duplex. SIMILEM porrò ferè plantam (si non eandem apud Granatenses observabam cubitali altitudine, & multis ramis præditam, per quos secundùm nodos & ramulorum divaricationes sparsa erant terna semper folia, uni petiolo inhærentia: flores summis ramis nascebantur, pusilli, candicantes, in globum quodammodo congesti: quibus succedebant cornicula sive lobi semen exile rotundum, nonnunquam oblongiusculum continentes. Ejus autem plantæ duplex erat genus: unum candidioribus ramis & alba radice: alterum caule & ramis ex albo purpurascentibus, similiter & radice, quæ tamen in quibusdam plantis magis rubere videbantur.

Perempsana Arabum. Granatensis quidam Medicus Lagopum esse volebat, refragantibus tamen notis. Ioannes Plaça Medicus & Professor in Academiâ Valentinâ (nam & Valentino regno frequentem observabam) Perempsanam Arabum vocabat, eámq; duplicem faciebat: primam humidis nascentem, Granatensi similem: alteram montanam lanuginosámque. Granatenses Mauritani *Enzivar* suâ linguâ appellabant, & ex utriusque radice, quæ satis crassæ magnæ adstrictionis particeps est, præsertim autem ex rubescente, serapium confit ad dysenteriam utile.

Enzivar.

Facultates.

Lotus frutescens. Hujus semen deinde ex Italiâ missum Loti fruticosi nomine & natæ ex eo pl[a]ntæ, satis magnitudine, magnitudine, omnibus Pannoniæ & Austriæ pratis: sed Narbonensi paullo durius, quantum quidem mihi videbatur.

Lotus pratensis siliquosus. TRIFOLII autem genus illud teretibus viticulis humi sparsis, flore pisi pallescentibus, ragno, foliis perpetuo ternis uni pediculo inhærentibus, & molli lanugine pubescentibus, rius per viticulas sparsis, quod Mompelliani, dum istic vivebam, à siliquarum Lotum pratensem siliquosum cognominabant, maximè frequens est

Lotus siliquosus rubello flore.

Lotus siliquosus rubello flore.

Pisum rubrum.

Lupinus ruber πτερυγωτόλοβος. πτεράλοφος. πλευγώδης. πτερόπτερος.

Sandalida.

ILLIVS verò genus invenitur frequentiori humi ut plurimũ fusis, quobus ramis præditis, nonnihil se attollũt, in quibus rum extremitatibus sunt folia terna semper uni petiolo inhærentia, mollia & quadã lanugine pubescentia, e quorũ alis, breves crassiusculíq; oriuntur pediculi ternis etiam folijs paullo minoribus præditi, binos ut plurimùm flores sustinẽtes, flore Viciæ æmulos, eleganti colore præditos, qui ad sericum villosum saturè rubrum accedit: illis succedunt longiusculæ siliquæ seu lobi, supernè & infernè binis alis satis magnis ac sinuosis præditi, quibus resiccatis, lobi quadranguli quodammodo apparent, granáq; continent, rotunda, cineracei coloris, piso minora: radix annua est, quam subsequens hiems tollere solet.

Noribergæ primum genus illud videbam anno M. D. LXXIX. in horto Oellingeri pharmacopœi & aromatarij ejus urbis: ipse pisum rubrum nuncupabat: postea missum fuit ejus semen Lupini rubri nomine, licet ejus planta Lupino prorsus sit dissimilis: nonnulli τετραγωνόλοβον & τετράλοφον cognominarunt ob siliquam quatuor alisve cristis præditam: non minùs aptè tamen τετρυγώδην ἢ τετράπτερον forsitan appellare liceret. Postremo ex Italiâ missum aliquoties ejus semen *Sandalida* appellatione.

CRESCE-

CRESCEBAT etiam in ejusdem Oellingeri horto Trifolij quoddam genus satis amplis folijs pro plantæ exiguitate, quod à magnis & membranaceis vesiculis quibus semen cum suo pericarpio continetur vesicariam appellabant, etiam Mompelij, ubi in nudis & petrosis quibusdam collibus cum Hyacintho autumnali minore aliquoties eruere memini. Id postea plerisque Germaniæ hortis vulgare factum. *Trifolium vesicarium.*

TRIFOLIVM MAIVS. CAP. LVI.

VARIA sunt Trifolij genera: sed tria majora, spicæ forma & floris colore inter sese differentia passim in Pannonia & vicinis Provincijs nascentia observabam. *Trifolij varia genera.*

Trifolium majus I.

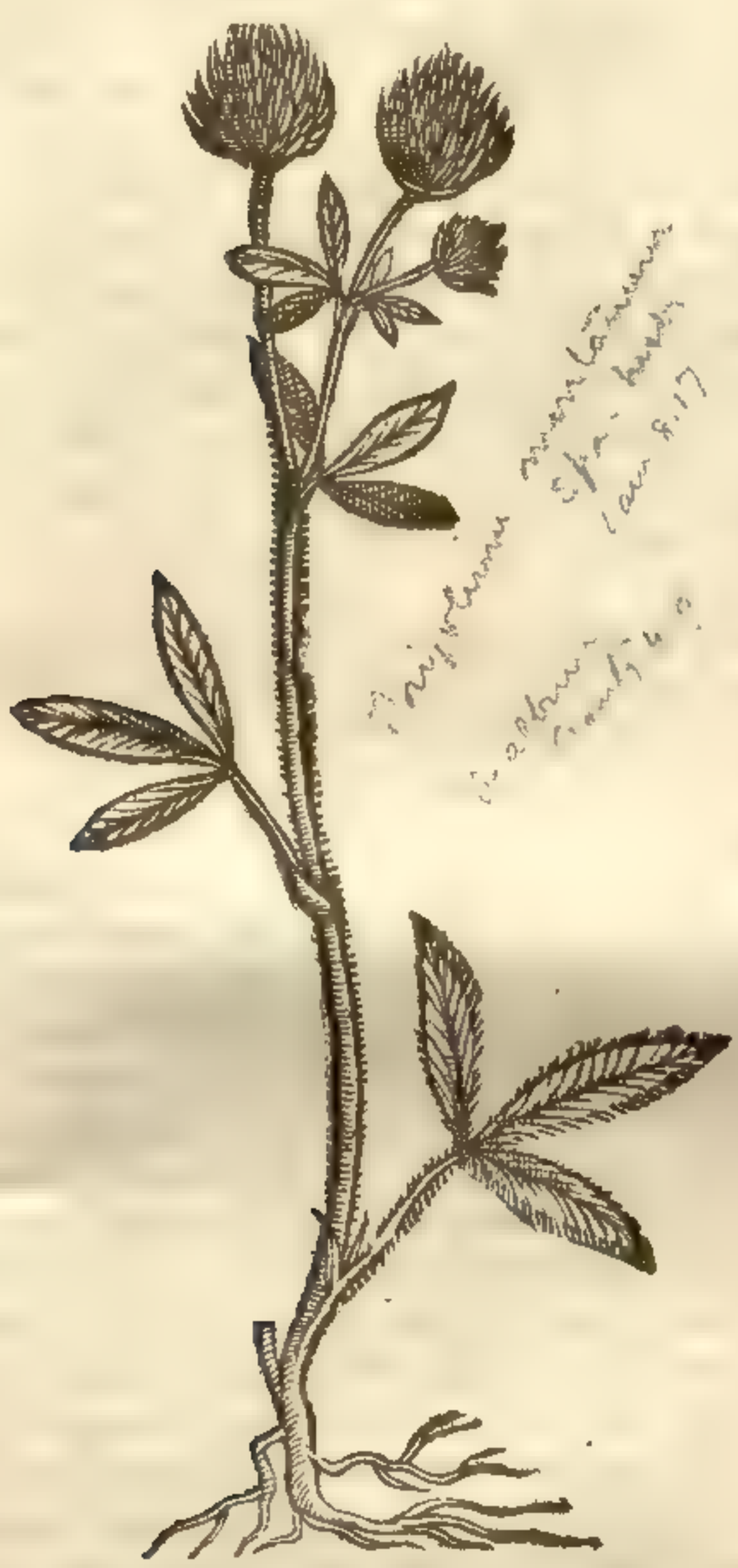

Trifolium majus III.

PRIMVM ternis, aut quaternis interdum assurgit virgis aut cauliculis, pedalibus, firmis, rectis, teretibus, circa quos nascuntur rara folia, oblonga, angusta, dura, nervosa, carinata, & dorso elatiore, terna semper ab uno exortu prodeuntia, ut in reliquis Trifolij generibus, incana, in ambitu veluti dentata, ab radice frequentiora, & majora: flores extremis ramulis, in quos cauliculi separantur, inhærent parvi, frequentes, conferti, & spicam quodammodo formantes, albo colore, & nonnullo odore præditi: radix vivax, minimi digiti crassitudinem æquans, fusco & denso cortice tecta, longa, aliquot fibris donata est. *Trifolium majus I.*

ILLI non valde dissimile est Alterum genus, vel amplitudine, vel formâ: folia tamen paulo angustiora, & crassior flosculorum, qui confestim nascuntur, spica, eáq; summo caulis fastigio inhærens sine ullo petioli vestigio, & quasi inter folia latens, cui plerumque adnascitur alia brevior, rarissimè tertia: flosculi verò differunt colore, qui non albus est, sed ruber, & odore cujus sunt expertes: radix, prioris radici ferè par. *Trifolium majus II.*

MAIORE multò crescit Tertium altitudine, quæ plerúque cubitalis est: caules etiam habet crassiores, nodosos: folia ex singulis geniculis alternatim prodeuntia, longa, striatáque, dorso magis eminente & elato, laxâ quadam veluti vaginâ in binas appendices desinente, caulem amplectentia, deinde terna numero ex eodem petiolo nascentia, superioribus duplo longiora, illis tamen non minùs dura, & per oras denticulata, gustu nonnihil adstringente: huic spica oblongior, & major, elegantissima, rubrorum flosculorum è caliculis hispidis emergentium serie composita: radicem habet superiorum radici similem, vivacem, & singulis annis plures caules proferentem. *Trifolium majus III.*

2. Hujus generis alia est species, quæ vel magnitudine vel foliorum & florum formâ aut colore, *Trifolij majoris III species altera.*

Trifolij majoris III. altera ſpecies.

Matolet.

Gzoſſer Gepotlee. *Cytiſus Tragi. Lagopus alter Lobelij.*

Lobere.

Lagopus maximus Lobelij.

Lagopus maximus Lob.

Lagopus Hiſpan. major.

colore, nihil, aut quàm minimum differt: folia tamen anguſtiora illorum longitudinem aliquantulum excedere videntur, & florum ſpica longior eſſe.

INVENIVNTVR non modò in Hamburgenſi Pannoniæ monte, & illi vicino Prellenberg, ſed alijs etiam Pannoniæ & Auſtriæ, Stiriæque montibus alpeſtribuſque pratis & ſilvis, ſecundum & tertium utrumque genus præſertim: priora etiam duo genera, ſiccioribus pratis Viennæ vicinis, tum pariter in Moraviâ & Bohemiâ. Florent Maio & Iunio.

TRAGVS Tertij generis alteram ſpeciem Gzoſſer Gepotlee/ hoc eſt, magnum hircinum trifolium, & Cytiſum appellavit: Lobelius, alterum Lagopum nuncupaſſe videtur. De eo autem quem Lagopum maximum vocat, proximo capite Deo volente agemus. Vngari porrò vulgare Trifolium *Lobere* appellant, quia equis in pabulum cedit.

LAGOPVS MAIOR. CAP. LVII.

QVEM Lobelius Lagopum maximum vocavit, Belgicæ primum innotuit Anno M. D. LXX. C. V. Alphonſi Pancij munere, qui ejus ſemẽ dum Machliniæ viveremus mittebat, è quo nobis tum natæ plantæ, quæ cùm annuæ ſint, & maturius ſuum ſemen perficiant, ſpontaneâ ſatione genus ſuum tum iſtic, tum toto Belgio hactenus conſervarunt.

MVLTA autem illi Trifolio ſeu Lagopo, ſtatim à radice prodeunt folia, terna ſimul in oblongo pediculo naſcentia, pænè orbiculata, mollia, dilutius virentia; inter quæ pedalis aut amplior nonnunquam aſſurgit caulis, in aliquot ramos diviſus: ſub quibus adnaſcuntur ſimilia folia, non adeò tamen orbiculata, ſed paullo longiora: extremis ramis inſident in quinque lacinias anguſtas diviſi utriculi, in longiuſculum caput, ſeu ſpicam congeſti, è quibus emergunt floſculi coloris elegantiſſimi, ex purpura rubri: quibus excuſſis, ſuccedunt in utriculis ſemina, in ſingulis ſingula, flaveſcentia, rotunda, craſſiuſcula. Floret totâ æſtate, nonnunquam etiam in Autumnum uſque, & ſubinde ſemen profert, quod ſponte decidens, etiam ante brumam novellas plantas procreat, inſequentis anni æſtate flores daturas, ut Lugduni apud Batavos obſervabam.

ALIVD porrò Lagopi majoris genus, ſemine ex Hiſpanijs accepto natum, cujus iconem ad me mittebat Iacobus Plateau: Id unicum fert caulem gracilem & ſatis firmum, nodis quibuſdam diſtinctum, & in aliquot ramos diviſum, naſcentibus ad ſingulos nodos pediculis, ſatis laxâ ſede caulem & ramulos amplectentibus, quorum extremis terna inſident folia ut in ſuperiore, non orbiculata tamen, ſed

Lagopus anguſtifol. Hiſpanicus.

Hepatica trifolia cærul. flore.

Trifolium pratenſe Salmantic.

men, ſed longiuſcula & anguſta, carinata, ſive dorſo elatiore, caneſcentia inſtar foliorum vulgaris Lagopi: ſummi rami deſinunt in longas caliculorum ſpicas, è quibus emergunt floſculi vulgaris floribus formâ ſimiles, & ferè concolores, hoc eſt dilutè rubentes.

Simile, vel forte illud ipſum genus obſervare memini Salmanticenſi agro, dum in eâ urbe vivebam, ad vinetorum aggeres. *Natalet.*

TRIFOLIVM PRATENSE Salmanticum. CAP. LVIII.

LICET non multum à Belgico vulgari Trifolio differat illud, quod paſſim in pratis circa urbem Salmanticam naſcitur: quia tamen quaſdam notas habet diſſimiles, illius hiſtoriam negligendam eſſe non exiſtimavi.

Cauliculis autem eſt pedalibus, quinis aut ſenis, humi ſparſis, folia terna ſimul conjuncta habet uni petiolo inhærentia, uti Belgicum, minora tamen, in ambitu ſerrata, & parvâ lividiuſculâ maculâ inſignita: virgulæ teretes ex alarum ſinubus prodeunt, ſuſtinentes capitella floſculorum elegantiſſima purpurâ rubentium: quibus ſuccedunt membranacei folliculi, & in his ſemen exile ſubrufum: radix qualis in vulgari Trifolio. *Trifolium pratenſe Salmant.*

Totâ æſtate floret. Hiſpani, *Trebol de prados*, & ſimpliciter etiam *Trebol*, quemadmodum & cetera Trifolij genera, vocant. Trebol de prados. Trebol.

CETERVM, quoniam in Trifoliorum hiſtoriâ verſamur: obiter etiam meminiſſe hoc loco libuit Plantæ illius, quam nonnulli Trifolium nobile, vel Trifolium aureum (ad imitationem Germanicæ appellationis Guldenklee) & Hepaticam trifoliam appellant. *Trifolium nobile. Trifolium aureum. Hepatica trifolia.*

Eam

Hepatica trifolia rubro flore.

Hepatica trifolia cærul. pleno flo.

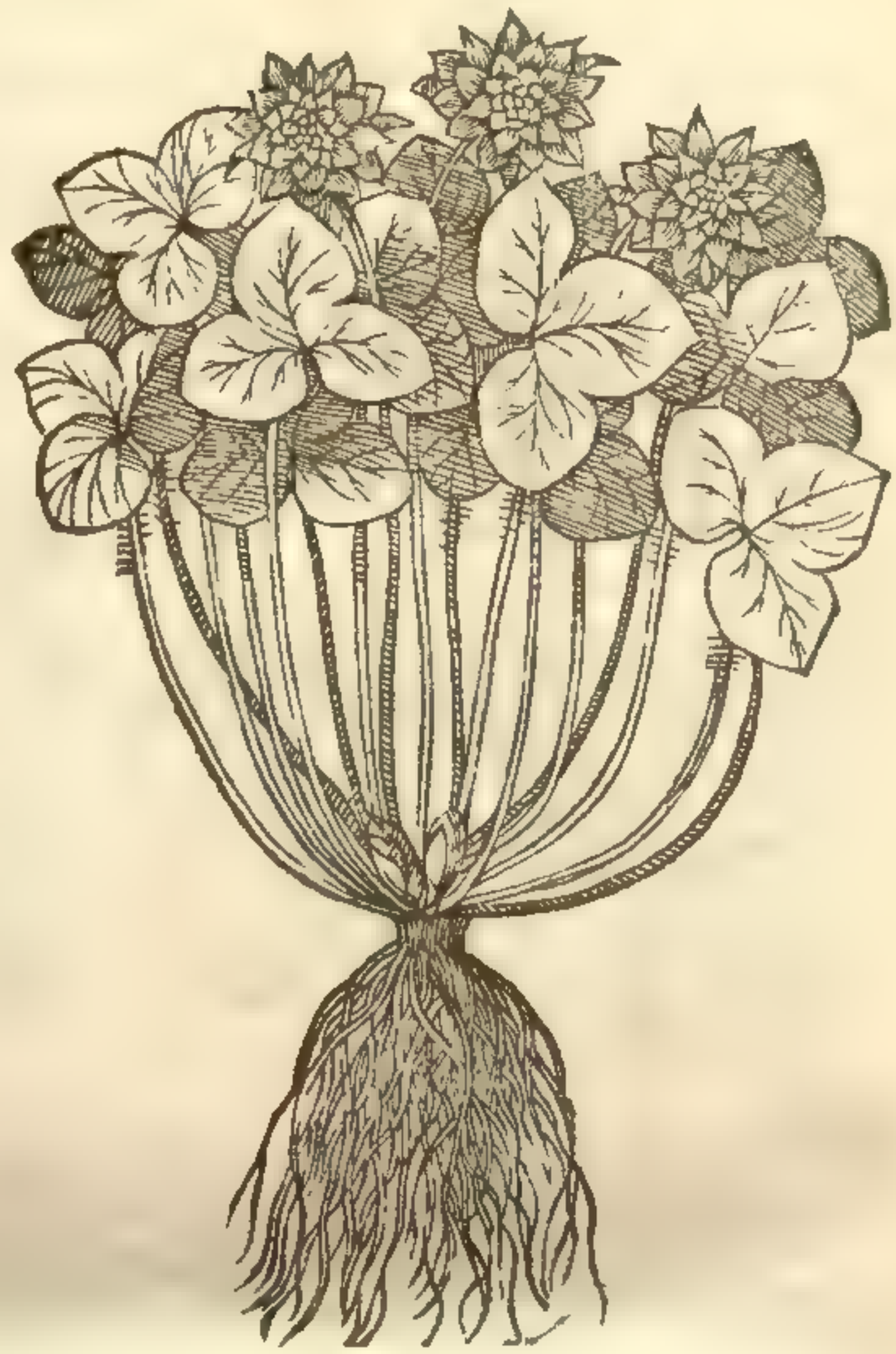

ejus varietas

Eam flore vel cæruleo, vel ad violaceum tendente alunt Belgici horti: alunt & flore rubello & albo munere Alphonsi Pancij, qui nobis utramque mittebat Machliniam: atque πολυφύλλῳ flore cæruleo, bis aut ter. sed quæ nunquam comprehendere voluit.

Natalen.

Omnes autem, præter eam quæ pleno flore est, Viennensi agro sponte nascentes observabam. Nam Viennensis saltus, & cæruleam præcociorem, & eam quæ florem ad purpuram tendentem habet paullo serius florentem, alit, tum illas quæ incarnato sive rubello, tum albo sunt flore. ubi aliquot earum stirpes eruebam anno M. D. LXXIX. atque eam quæ niveo prorsus est flore (diversam ab ea quæ à Pancio mittebatur) priùs apud Gamingam cœnobium Cartusianorum. Priores verò duæ, non modo Viennensi agro, sed in omnibus Pannoniæ & Austriæ inferioris silvis abundanter proveniunt: quæ autem rubello est flore, apud Nissam Silesiæ, & Ienam Thuringiæ etiam sponte nasci ab amicis intelligebam: at albo flore præditam apud Sabaudos, superato monte Senis, qua iter faciunt qui ex Italiâ in Galliam proficiscuntur, non procul à pago Lunenburg, frequentissimam nasci mihi referebat D. Balthasar à Nerden Medicus. Anno autem octogesimo sexto supra millesimum & quingentesimum & sequentibus, jam venalem proponere cæperant satis frequentem Viennensi foro rhizotomæ mulierculæ è montanis silvis erutam. Post meum verò Viennâ discessum, inventa est apud arcem Starnbeg Magª Domini de Heusenstain in silvis illis quæ ab illâ arce ad Niveum montem extenduntur, etiam illa quæ pleno est cæruleo flore, ut ipsius Dn. de Heusenstain uxor Francofurtum ad me perscribebat, quin & florem illius, ne dubitarem, papyro involutum & epistolæ inclusum mittebat, brevi additura dimidiam ejus plantæ (quam unicam habebat) partem, nisi Turcicum in eâ Provinciâ bellum fuisset exortum.

Hepatic. trifol. albo flore.

Hepatic. trifol. rubello flore.

Hepatic. trifol. cærul. pleno flore.

OXYS FLAVO FLORE. CAP. LIX.

Oxys flavo flore.

AD Trifoliorum etiam classem pertinet hæc elegans plantula, quæ ramulos dodrantem pedis longos habet, interdum longiores, graciles, rotundos, rubentes, nodosos, per terram repentes, & subinde ad singulos nodos radices agentes, novósque surculos & ramulos proferentes: folia illi oxydis vulgaris, terna in singulis petiolis, sed minora & ex pallido virentia, acidi saporis, quæ sub vesperam, aut ingruente imbre, complicantur, & veluti in umbonis cujusdam figuram coëunt: flores in oblõgis pediculis terni aut quaterni simul enàscuntur,

Oxysflavo flore.

Muscus terrestris Lusitanicus.

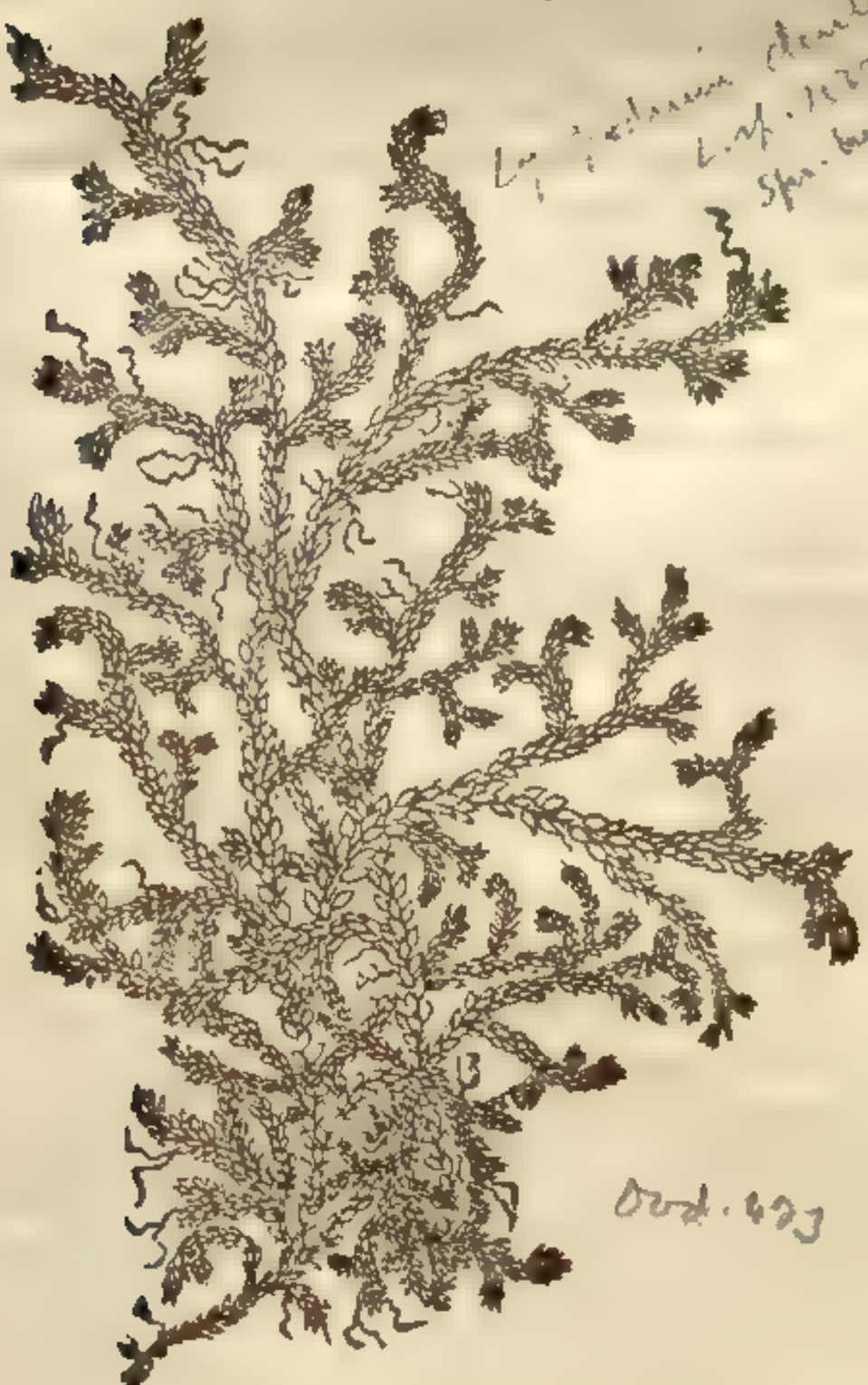

enascuntur, quinque foliolis stellatim decussatis conspicui, vulgari minores, flavi coloris: quibus succedunt oblongiora mucronatáque capitula, sive cornicula, semine exili, rufo, plena, quod (per maturitatem dehiscentibus corniculis) exilit, & recentes plantulas, insequente anno flores & semina prolaturas, generat: radix tenuis & capillata, singulis annis perit.

Vmbrosis quibusdam circa Hispalim locis nascitur: olim similem etiam videre memini, Mompelij in horto D. Guichardi, professoris Medici in illâ Academiâ, quem in urbe quidem, sed ad mœnia situm colebat, in quo & Cyclaminum folio hederaceo & angulosо conspiciebam. *Natalis.*

Apud Belgas, atque adeò in omni solo sata, provenit, quin & semel sata, postquam florere cœpit, tota deinde æstate flores producit, & semen fert: plantæ tamen omnes, ut jam dixi, hiemis inclementiâ pereunt: sed & semine deciduo renatæ (si rigida hiems subsequatur) plerumque corrumpuntur, prorsúsque genus interit, frigidioribus præsertim regionibus.

OXYDIS Plinio, ut putant, dictæ, genus est hæc planta, quam terna habere folia; & ad dissolutum stomachum dari, atque adversus enterocœlen edi, lib. XXIIII. cap. XII. scribit. *Oxys Plinij. ejus facultates.*

MVSCVS TERRESTRIS. Lusitanicus. CAP. LX.

TENERRIMA herbula est hic Muscus, dodrantalibus aut pedalibus interdum repēs viticulis filo tenuioribus, numerosis utrinque adnatis ramulis in obliquum expansis, & subinde capillaribus quibusdam, quas producunt, fibris, terræ inhærentibus. Omnes autem viticulæ tectæ sunt frequentissimis foliolis, sive squamulis potiùs tenuissimis & tenerrimis, pulcherrima serie digestis, dilutioréque & quodammodo pallescente viriditate præditis, tactu quidem mollibus, sed veluti siccis, adstringente gustu, cui tamē grata quædam dulcedo admista sit. *Muscus terrestris Lusitanicus.*

Nusquam hoc Musci genus mihi conspectum, quàm in umbrosis aggeribus Olivetorum, ad Colibriam Lusitaniæ urbem, & Academiam totius regni celeberrimam, vulgo Coimbra dictam, trans flumen Mondego, Latinis Munda nuncupatum, non procul à deserto quodam sacello, in colle sito, juxta quod linum silvestre latifolium alterum legere me dixi, & pone ipsum sacellum, Ruscum suis baccis onustum observare memini. *Natalis.*

PELAGICÆ quædam & AQVATILES plantæ.

TRADITA Terrestrium stirpium historiâ, pro Coronide Sexti & Vltimi mearum Observationum Libri, plantas quasdam adijcere volui, quæ in mari & aquis nasci gaudent: inter quas primum locum obtinebunt tres elegantes peregrè ad me missæ.

MVSCVS

MVSCVS MARINVS. CAP. LXII.

Muſcus marinus.

Palma marina Theoph.

HARVM prima, Muſci marini genus quoddam videtur, quatuor unciarum, aut paullo amplioris lõgitudinis, in frequentes & latè ſparſos ramos diviſum, qui deinde in alios plures minores & multifidos deſinunt inſtar foliorum Chamęmeli, vel ſi quæ ſint illis minora aut tenuius inciſa, molles initio, & flexiles, tranſparentes, ſi lumini opponantur, virides infimâ parte, ſuprèmâ verò purpuraſcentes: ſed nec reſiccata planta, licet aſperior ſiccitate reddita, valdę fragilis eſt ut Corallina vulgo dicta, tametſi ad ejus aliquod genus quodammodo referri poſſit, ſaporem tamen valde ſalſum retinens, &, ſi aquæ immergatur & aliquantulum macerętur, denuo molleſcens.

Illam Neapoli ad me mittebat Doctiſſimus vir Ferdinandus Imperatus anno M. D. XCII. Palmæ marinæ Theophraſti appellatione: ſed quiſquis VII. cap. lib. IIII. Theophraſti de Hiſtoria Plantarum leget, & Palmæ marinę hiſtoriam eo capite deſcriptam, diligenter expendet, nullas hanc habere notas cum Palmâ marinâ convenientes comperiet: & forſitan ad Brũ genus quodpiam potiùs eſſe referendam, pronunciabit.

LICHEN MARINVS. CAP. LXII.

Lichen marinus.

Lichen marinus.

Sertularia.

Corallina latifolia.

Opuntia marina.

PALMARES habet elegans hæc Planta ramulos, quaqua verſum in latera expanſos, foliaceos, quia ſingula folia alia pariunt vel ſingularia, vel bina vel etiam terna interdum, & illa deinceps alia, ſic ut tota planta ramulis prædita ſit, qui folijs ſuper altero inſidentibus conſtant, ijſque planis & orbiculari formâ præditis, ſibi invicem autem ita connexis, ut tenui aliquo filo vix conſpicuo duntaxat trajecta videantur, admirando ſpectaculo. Infima porrò folia, quâ ſaxis adhærent, fuſci ſunt coloris, reliqua candicant, extima (ut quæ novella) dilutius virent: omnia verò ſplendent & lævia ſunt, etiam inter chartaceas paginas aliquot annis adſervata: vetuſtate tamen lævorem illum priſtinum amittunt, & rugas contrahunt, aſperioráq; fiunt, ſalſedinem autem retinẽt.

Eam etiam ad me cum ſuperiore Neapoli mittebat Imperatus, iconem verò infeliciter expreſſam. Ampliſſimus vir Iacobus Antonius Cortuſus, curante Illuſtri viro Ioanne Vincentio Pinello. Imperatus quidem, adſcripto Sertularię nomine, quia veluti ſertum aliquod aut corallam ipſius folia ita connexa repręſentant: Cortuſus verò è Corſica plantam accepiſſe ſcribebat Corallinæ latifoliæ appellatione: nomen autem illi impoſuiſſe, Opuntiæ marinæ littoralis & ſaxatilis, ſatis (meâ quidem ſententiâ) commodâ ratione. Nam Theophraſtus libro I. capite XII. Hiſtor. Plant. ſcribit circa Opuntem

her bulam

herbulam esse quandam, quæ ex folijs radicem mittat, ac cum suavitate mandi possit. Plinius verò ipsum sequutus, lib. Naturalis Hist. XXI. cap XVII. circa Opuntem, inquit, Opuntia est herba, etiam homini dulcis: mirúmque, è folio ejus radicem fieri, ac sic eam nasci. Et certè credibile est, hanc plantam recentem cum aceto, sale & oleo, vel etiam sine sale, non minus suaviter edi posse, quàm portulacæ marinæ & similium folia. *Opuntia herba.*

CETERVM qui Cortuso plantam è Corsicâ insulâ mittebat, & Corallinam latifoliam nuncupabat, addebat, ijsdem facultatibus eam pollere, quibus reliquæ Corallinæ. *Facultates.*

MYRIOPHYLLON PELAGIVM Cortusi. CAP. LXIII.

SVPERIORIBVS non minùs elegans & peregrina hæc Planta, cujus iconem, cum caulis infimâ parte & radice, ab eodem Cortuso accipiebam anno M.D.XCII.

QVANTVM porrò ex ipsâ pictura conijcere licebat, fuerat hæc planta cubitalis altitudinis caule recto, satis tamen gracili, prædita, in plures ramos, seu potiùs, ut Pliniano utar verbo, ramulosa folia diviso, foliorum filicis pęnè formâ & effigie, sed longè tenuiora, nutantia instar ramorum Palmæ, colore pallescente, summus caulis minoribus folijs obsitus desinebat in nuculas quasdam veluti in caput congestas, quæ nullum aliud semen continere deprehensæ sunt, quàm tenellas plantulas jam formatas, matri facie similes, quæ cadentes infimum mare petunt, deinde crescunt, & in eandem magnitudinem evadũt, quam matres obtinent: ipse caulis quàm plurimis tenuissimis & plusquam capillaceis fibris, tanquam radice nititur, non super saxis, aut ostreorum testis, ut pleræque aliæ pelagicæ plantæ, sed super arena aut luto in imo mari sito: fragilis est caulis non minùs quàm vitrum aut Corallina, dum siccus est: at viridis, & terræ adhuc inhærens, lentus est & flexibilis instar sparti. *Myriophyllon pelagium.*

Nascitur in altissimis gurgitibus maris Illyrici, unde piscatores extrahunt hamis & instrumentis, quæ ipsi *sperne* appellant. Tota planta etiam exsiccata, salsedinem suam retinet.

IPSE Cortusus valde apto nomine Myriophyllon pelagium appellavit. Piscatores verò *Penachio delle Ninfe*, & *Palma di Nettuno*, quidam etiam *Scettro di Nettuno* nuncupabant. Penachio delle Ninfe. Palma di Nettuno. Scettro di Nettuno.

REFEREBANT præterea utilem esse adversus morsum omnium serpentum marinorum, & virulentos ictus piscium: applicatam supra levia recentia vulnera, ea viginti quatuor horarum spatio curare. Cortusus autem ejus periculum fecisse scribebat, ad vermes necandos & eijciendos, illámque non minoris esse efficaciæ deprehendisse, quàm quævis Corallina, etiam minore quantitate datam. *Facultates.*

MYRIOPHYLLON AQVATICVM minus. CAP. LXIIII.

VVLGARE admodum est in Pannoniæ, Austriæ, vicinarumque Provinciarum fluviolis, quorum aquæ versandarum molarum causa retinentur, Millefolium illud aquaticum flore albo, à Neotericis descriptum. *Millefolium aquaticum.*

SED in lacunis secundùm rivos sitis, nec profundis, exiguum aliud genus observabam, latè se fundentibus scapis præditum, qui rotundi, virides frequentibúsque nodis intercepti sunt, è quibus tenues capillaceásque fibras spargit, quibus telluri inhæret: superior scaporum pars palmum supra aquas eminet, quam ad singulos nodos quinæ tenuium parvisque foliolis præditorum foliorum alæ ambiunt, vix unciam longæ, virides admodum, quæ sensim circa scaporum summitatem minuuntur, sic ut in pyramidalem quasi formam scapi desinant, *Myriophyllon aquaticum minus.*

Myriophyllon aquaticum minus.

Tribulus aquaticus minor.

Tribuli aquatici minoris species altera.

desinant, qui summo fastigio totidem flosculos, quot foliorum alas in singulis nodis ferunt, pusillos valde, octonis candidis foliolis simul junctis, nec sese explicantibus, præditos, qui deinde in quædam tubercula quatuor radiolos in capite habentia transeunt.

Flore & semine onustam conspiciebam hanc plantam mense Iunio.

TRIBVLVS AQVATICVS MINOR. CAP. LXV.

BICVBITALES, tricubitalésque, aut longiores, pro aquæ altitudine, ex radice profert hæc planta, scapos, tenues, punicantis coloris, planos, nodosos (qui resiccati, lenti sunt & flexibiles) circa summum divisos in plures ramos, alternatim ferentes in singulis nodis singularia folia, duarum interdum unciarum lõgitudine, & semiunciali latitudine, tenuia & quasi transparentia, in ambitu adeò crispa & sinuosa, ut laciniata videantur, colore ex viridi subpuniceo: pediculi exiguos candicantes flosculos uvæque in morem cõgestos sustinentes, oblongi crassiusculiq; sunt, & inter folia exoriuntur, quæ bina semper ex adverso sita nascuntur, contrario quàm reliqua inferiora modo: singulis floscul is plerumque succedũt quaterna aculeata grana simul cohærentia, paucam cãdidam medullam continẽtia: scapi infimâ parte ad singulos nodos oblongas, tenues, candicantes fibras agunt, quibus firmantur, & alimẽtum necessarium attrahunt. Tota planta aquis immergitur.

PRIMVM in stagnis apud Nemeth-wywar, maximâ copiâ, interdũ tribulum aquaticum majorem fructu eduli, & Nymphæam flore albo nascentem, atque Iunij initio florẽtem, & semine prægnantem observabam anno M. D. XXC. maturius tamen florere existimo, quia omnes fermè plantæ semine abundabant: deinde eodem mense Viennam reversus, in ejus urbis fossis, ad portam quæ vulgò Stubenthorn nuncupatur, crescentem, de ponte prospiciebam.

SIMILEM deinde ferè plantam illo ipso mense videbam apud Ebresdorf Magci Dn. Hieronymi Beck à Leopoldstorf arcem (ad cujus hortũ, in muro meridiei obverso plurimæ veteres Inscriptiones latinæ in Pannoniâ repertæ, seriè quadam sunt repositæ, ut Nobilis ille vir totius Antiquitatis diligẽs est observator) in lacunis secundùm purissimæ aquæ rivos decurrentes nascẽtem, scapis autem non planis, sed rotundis, eodem tamen modo geniculatis, bina semper inter se opposita foliola, ad singulos nodos ferentẽ superioribus breviora, mucronata, in ambitu minimè crispa vel sinuosa: flosculos deinde ternos vel quaternos, pusillos, Muscatellę Cordi flosculis persimiles, tenui brevíque petiolo insidentes: semen non observabam, quia non licebat mihi quovis momento istuc recurrere: serpit hæc, & ad ramulorum nodos atque alas plerumque fibras agit.

FINIS LIBRI SEXTI.

APPENDIX AD HISTORIAM PLANTARVM CAROLI CLVSI.

QVIA *nonnulla planta demùm à me ſunt obſervata, jam traditâ Typographo, ut cuderetur, meâ Hiſtoriâ, eas in Appendicem congerendas cenſui, quæ ad ejus calcem accederet, indicatis capite & libro, quibus inſeri deberent.*

CORAL ARBOR, ad finem Cap. IX. lib. I.

PROPTER foliorum quandam cum Siliquæ ſilveſtris folijs ſimilitudinem, peregrinæ cujuſdam arboris hiſtoriam adijcere volui, cujus tres aut quatuor ramulos, Hiſpali ad me mittebat doctiſſimus vir Simon de Tovar, ejus urbis primarius Medicus.

Coral arboris ramulus.

EAM arborem in horto alere ſcribebat, ſemine ex Americâ accepto ipſi natam, cui nomen inditũ eſſet Coral, ob flores Corallij æmulos, ſed eorũ formam non addebat; illud dumtaxat in epiſtolâ adſcriptum, binas ipſum habuiſſe arbuſculas, quæ florem tuliſſent, in quarum adultiore etiã ſiliquæ ſive lobi nati eſſent, prægrandibus phaſeolis pleni, rigidiſſimâ autem, quæ iſtic anno præcedente fuerat, hieme, non modò illam arborem, atque ceteras Indico ſemine natas, verùm etiam pleraſque alias plantas, ipſi perijſſe. Quandoquidem porrò lobos profert ea arbor, conjecturam facio, ejus flores piſorum floribus formâ nõ eſſe diſſimiles, quales in Siliqua ſilveſtri, vulgo arbore Iudæ nuncupatâ naſcuntur, ſed alterius coloris, videlicet rubri ut coralliũ, præſertim quũ in Indice horti ipſius, quem ad me anno præcedente miſerat, adſcriptum eſſet, Arbor indica, dicta *Coral*, ob ejus florem ſimilem Corallo: cujus folia valde ſimilia ſunt folijs arboris Iudæ, ſed ſpinas illa habet, quibus hæc caret. Et certè ramuli quos mittebat (etenim ramulos cum folijs mittere ſcribebat, duplo autem & triplo majora arborem etiam proferre) folia habebant, arboris Iudæ folijs non valde diſſimilia, ſed breviore innixa pediculo, atque ex adverſo naſcentia, extremum ramulum, qui aliquot ſpinis, ut hamus recurvis, præditus erat, occupante ſingulari folio: an verò hi ramuli ſint dumtaxat foliorum coſtæ, aut veri ramuli, hæreo, quia quotquot mittebat, terna ſolummodo folia habebant; facilè autem mihi perſuaſerim, dumtaxat folia fuiſſe, quum extrema coſta in unicũ folium deſineret, & infima unius, inter ceteros, ramuli pars, veſtigium adhuc retineret, quo ramo inhæſiſſe videbatur. Nihil verò aſſero, quum, ob brevi ſubſequutã ejus, qui mittebat, mortem, nemo fuerit à quo percontari poſſem. Foliorum tamen aliquot formam, ut ramo adnata fuiſſe conjecturam faciebam, in tabellâ adpoſitâ exprimi curabam.

Coral arboris hiſtoria.

AN verò iſtam adumbrare voluerit C. V. Matthiolus icone Acaciæ primæ, quæ ſpinoſa, & folijs, arboris Iudæ foliorum æmulis eſt expreſſa in Commentariorum ipſius in Dioſcoridem poſtremâ editione, ignoro: ſed ſi hanc arborem voluit, pictor iconem fideliter non expreſſit.

Acacia 1. Matthioli.

GVAYAVA ARBOR. ad Cap. XXIX. lib. I.

Guayavæ arboris ramus.

Guayava arboris fruct.

Dorycnium Plateau.

Guayabus Ovied.

Dorycnij alterius histor.

TAMETSI hæc arbor nullâ affinitatem cum Pruno, cap. XXIX. lib. I meæ Plantarum historiæ descripto, habeat, quia tamen dubius eram cuinam arbori in eâ historiâ descriptæ, illâ subijcere possem, jam dicto tandem capiti accõmodandam esse censui, præsertim quũ ejus fructus, pulpam pruno non dissimilem habuisse videatur, licet officuli expertem. Quòd si hanc Plantarũ historiam recudi cõtingat, peculiare caput illi dari poterit, & commodiore ordine reponi: interea fruatur benevolus lector ejus in hac Appendice historiâ, & illi adpositâ icone.

ISTVM etiam ramulum ad me mittebat vir eruditissimus Simon de Tovar, addito ipsius arboris fructu, sed prorsus rugoso, &, ut opinor, immaturo, *Guayavæ* appellatione.

Erat autem is ramulus, cujus summã partem cum fructu exprimi curabam, pedalis longitudinis, quadrangulus, alternatim binis foliis ex adverso semper sitis obsitus, quatuor uncias longis, unam cum semisse vel binas interdum latis, laurinorum foliorum formâ, satis firmis, quæ pronâ parte, tumente nervo secundùm longitudinem, & in latera excurrentibus venis erant insignita, cineraceiq; & incani coloris, supinâ verò læviora, minusq; apparentibus venis, quæ confracta, licet vetusta essent, laurinorum foliorum odorẽ adhuc retinebant, ac etiam quodammodo saporem manducata: fructus, ut dixi, rugosus erat, & levis, quia forsitan immaturus, exigui mali magnitudine, oblongiusculus, foris nigricans instar prunorum maturorum, intus pulpâ rubescente plenus, acidiusculi saporis, in cujus meditullio multa grana candicantia congesta erant, milij, aut granorum, quæ in ficubus reperiuntur, magnitudine.

Guayabi porrò historiam describit Ferdinandus Oviedus cap. XIX. lib. VIII. Primæ partis Historiæ generalis & naturalis, quam Lector reperiet inter peregrinas plantas, quarum Historiã ex varijs Auctoribus concinnare (Deo vitã concedẽte) in animo habemus.

DORYCNIVM VERVM Iacobo Plateau creditum. ad Cap. LXVIII. lib. I. ante sectionem, VETERES porrò.

CETERVM aliud Dorycnium proponebat ornatissimus vir Iacobus Plateau, ipsi semine natum, quod, ejus opinione, legitimum erat. Sed quum ipse plantam nascentem nõ conspexerim, nihil pronunciare possum: ejus tamen qualemcumque descriptionem ex notis quas ipse Plateau ad me mittebat unà cum ramulis folia etiamnũ retinentibus, & icone ipsius manu delineatâ, concinnavimus, quam subjectâ etiam tabellâ expressam hîc damus.

EST igitur Dorycnium illud, planta fruticosa, ad duorum aut trium pedum altitudinem assurgens, & multos ramos lignosos spargens, non valde dissimiles tenellis ramis Zyziphi albæ,

albæ,cui etiam ſimilia folia habet,hoc eſt,incanâ lanugine pubeſcentia, verùm minora & firmiora: ſummis ramis multas florum gemmas profert veluti in umbellam congeſtas,quę deinde aperiuntur inſtar florum convolvoli aut ſtramoniæ,ſed ſatis fugaces, quia uno marceſcente, alter ſeſe expandere incipit: fructum ſe obſervare non potuiſſe ſcribebat, quoniam nullus floribus deciduis ſucceſſiſſet,ipſam deinde plantam periſſe: fruticem tamen eſſe ſemper virentem, & hieme folia non abijcientem.

ASCLEPIAS CRETICA. ad Cap. LXXXIX. Lib. I.

TAMETSI in meâ Plantarum hiſtoriâ de Aſclepiade non agam,quia illa à multis eſt deſcripta:quum tamen ejus quoddam genus Cretico ſemine natum obſervarim ab alijs nondum proditum, illius hiſtoriam in hac Appendice ponendam eſſe exiſtimavi, quæ addam congeneres plantæ continentur.

MVLTIS porrò ab eadem radice virgis aſſurgit,lentis,flexibilibus,gracilibus & viridibus, quas alternis ambiunt folia,vulgaris Aſclepiadis foliis non diſſimilia,bina ut plurimũ,contrarijs inter ſe pediculis naſcentia, dilutius virentia: inter quæ terni aut quaterni prodeunt floſculi brevibus petiolis nitentes,quinque pallidis foliolis conſtantes, quibus ſuccedũt interdum ſingulares,nonnunquã geminæ ſiliquæ, breviores quàm in vulgari, ſed craſſiores, ſtriatæ, bifido mucrone, continentes ſemen planum ſuâ lanugine involutum, perinde atque vulgaris. Tota planta gravis eſt odoris,buxeum referentis. Eam muſcis perniciоſam eſſe deprehendebam,quandoquidem illas floribus inſidentes,enecatas reperiebam. *Aſclepiadis cretica hiſtoria.*

LILIVM MONTANVM FLAVO FLORE. ad Cap. IIII. Lib II ante ſectionem Lilij porrò ſilveſtris. Si verò contingat Plantarum hiſtoriam rurſus cudi, peculiare Caput illi dari poterit.

ELEGANS eſt hoc Lilij montani genus, quod proximis his annis demum obſeruatum, nec à quopiam hactenus,quod ſciam, deſcriptum. De hoc enim primùm ad me ſcribebat, in Plantarum cognitione egregiè verſatus Ioannes Robinus Sereniſſimi Regis Galliarum atque Chriſtianiſſimi Simpliciſta, ut vulgo appellant, Lutetiæ Pariſiorum habitans,bulbos ejus ſe habere ſignificans anno M. D. XCVIII. menſe Februario, unum ex illis ſe miſſurum pollicitus, quem inſequente Novembri accipiebam, ſed valde corruptum, quia pyxidulæ terrâ plenæ fuerat incluſus, cujus attritu ex geſtatione ſquamæ plurimùm afflictæ: terræ tamen creditus,comprehendit, & ſequente anno caulem cubitalem protulit,nullum florem,rigidiſſima deinde quæ ſubſequuta hiems prorſus corrupit,ut & ſelectiſſimas pleraſque alias plantas. Scribebat verò, florem habere ex aureo flaveſcentem, foliis inſtar Lilij montani,aut Byzantini miniati reflexis, diſtinctum maculis nigris, ut ſunt Lilij montani,ſive Martagonis Matthioli flores. Ceterùm illam ipſam plantam eſſe cenſebam, de qua Nobilis vir Ioannes Boiſot ad me ſcribebat ejuſdem anni menſe Auguſto, his verbis. Superioribus diebus,meus vicinus accepit à N. Bidaut, nepote Ioannis Bidaut canonici Inſulani,Lilij montani picturam,cujus exemplar ad te mitto. Is ante ſeptennium, vel circiter,in montanis Pompeiopoli proximis, regno Navarræ, ſemina cujuſdam Lilij montani iſtic reperti collegerat,dum radicem,quæ nimis altè demerſa, aut nimis tenaciter hærens,commodo inſtrumento deſtitutus, eruere nequiret ob temporis anguſtiam, quia ejus comites jam longius proceſſerant,quos aſſequi cupiebat: ea ſemina patruo mittebat, qui plantarum culturâ valde delectabatur, quæ partim ipſe ſerebat, partim alijs communicabat,inter quos fuit Medicus Inſulanus,cui anno M. D. XCVIII. binæ plantæ illo ſemine natæ flores tulerunt,nonnihil (ut me monebat Iacobus Plateau, qui eas florentes viderat) differentes: natæ etiam binæ Canonico,ſed quæ nondum flores tulerant. Boiſoto etiam ſemina miſerat,cui unica planta nata, ſed ab ipſo neglecta,donec picturam videret: tum demum requiſitam plantam invenit. Habebat autem, ipſo afferente,radicem Lilio albo ſimilem,aut,ſi quid flavi admixtum,modicum id erat: certè quam accipiebam,alba erat, ſin alius color admixtus fuerit, corruptus is erat ex attritu. Sed & alij bulbi quos poſtea mittebat amicus,albis ſquamis erant prædiți.

Ceterùm pictura quam Boiſotus mittebat, anguſtiora folia habebat, quàm Lilium Byzantinum miniatum,quod etiam afferebat Bidautius,incondito ordine (ut ſequente anno in meâ plantâ obſervabam) per caulem ſparſa, & (quod ille omittebat) dilutiore viredine prædita atque parte ſupina magis ſplendentia,quàm in Lilio miniato aut vulgari cruento: in cujus ſummo, bini inter folia nati flores, longo pediculo ſubnixi, ſex foliis reflexis conſtantes, inſtar florum Lilij Byzantini miniati, colore flavo, nigris punctis circa umbilicum diſtincti: è quo ſex ſtamina miniatis apicibus prædita prodibant, inter quæ media clava vireſcens ſurgebat, ſiue, ut Nicander Georgicorum ſecundo apud Athenæum libro XV. appellat,turpe armamentum rudentis aſini. An autem,adultæ plantæ plures flores proferant, ignoro: ſed tempus nos docebit. *Lilij montani flavo flore hiſtoria.*

Lilium mont. flavo flo. maculis distincto.

Liliú mont. fla. flo. nullis macul. distin.

CERTE ea quam illo ipso anno Robinus donabat nobilissimo viro Philippo Marnixio Sanct'-Aldegondio (ex quâ adpositam iconem exprimi curabam) quatuor flores tulit summo caule, ut Lilium Byzantinum miniatum, ab eodem exortu nascentes, colore flavo dilutiore, & quasi pallente, circa umbilicum nigricantibus maculis distincto, & sex stamina apicibus miniatis donata, habentes. Florebat extremo Maio; sed nullum semen ferebat.

Lil mont fla. flo. varietas.

QVVM porrò hæc de Lilio montano flavum florem gerente commentatus essem, mittebat ad me Burdegalâ eruditissimus vir Ioachimus Venerius, quatuor istius Lilij crassos bulbos, monebátque duorum generum esse, alterum enim altero magis præcoces flores proferre: addebat insuper se aliud adhuc genus observasse, cujus flores nullis punctis internè distincti, sed omnino flavi essent, illiúsque unicum bulbum se duntaxat habere. Ipso autem teste, nascitur Lilium istud de quo agimus, in *Cageire en barechs* nuncupatis locis, atque Pyrenæorum montium alijs, unde ipse retulerat, cum quibusdam alijs elegantibus plantis, quæ in illis montibus sponte proveniunt. Plures deinde hujus Lilij bulbos ab ipso superiore Martio accipiebam, quos amicis communicabam.

Lilij montani flavo flore plenior historia.

CETERVM quatuor illi priores bulbi hoc anno sexcentesimo supra millesimum flores tulerunt, non, ut adscriptum erat, alij præcocius alijs, sed omnes eadem hebdomada, bini ternos, tertius quinos, quartus septenos: qui ternos, extimo caule & eodem exortu natos: qui plures, paulo infra summum caulis fastigium, in ala binos habuerunt. Erant porrò omnes flores (quum primùm aperiebantur) coloris ex viridi pallentis, deinde pallidi, tandem flavi, sex foliis constantes sursum reflexis & convolutis, instar florum Lilij Byzantini miniati & montani, à medio ad umbilicum internè punctis seu maculis ex atro purpureis distinctis, sex staminibus virescentibus, miniato apice præditis cum pistillo triangulari crassiusculo ex umbilico prodeuntibus, quo pistillo nonnullos flores carere animadvertebam, etiam in eadem plantâ quâ alij: odor medius inter gravem & suavem, qualis ferè in Sambuci & quarundam Iridum floribus. Caules flores sustinentes, bicubitales aut ampliores fuerunt, rotundi, virides, quos incondito ordine plurima ambiebant folia longa, angusta, viridia, mollia, trinervia, oris albicantibus, & veluti lanugine quadam obsitis: radix crassa multis squamis prædita, instar radicis Lilij albi. Flores produxit dumtaxat (ut hic annus serotinus) Iunio, maturiùs tamen Byzantino & montano.

FRITILLARIA PYRENÆA. ad Cap. XI. Lib. II. Plant. Historiæ, ante sectionem, QVI ad me primum genus.

MITTEBAT idem Venerius cum Lilij montani flavo flore bulbis, paucos etiam Fritillariæ cujusdam è Pyrenæis montibus erutos, è cujus floribus quos insequente anno pro-

no proferebat, diverſam eſſe obſervabam ab ijs quas cap xi lib. ii. Hiſt. Plant. exhibui.

BVLBVM quidem habebat Fritillariæ illo cap. deſcriptæ formâ ſimilem, minorem tamen, ex quo prodibat pedalis caulículus, gracilis, viridis, ſenis aut ſeptenis folijs ſeptus ex viridi cineraceis, qualia fere ſunt in alijs fritillarijs, in cujus ſummo faſtigio naſcebatur flos, aliarum Fritillariarum flore minor, ſex folijs conſtans, quæ extimas oras nonnihil reflexas habebant, ut parvi tintinnabuli formam exprimeret, quorum terna exteriora, internis erant anguſtiora, omnia obſoleti foris coloris, circa oras tamen (præſertim interiora) venis quibuſdam flaveſcentibus diſtincta, interne verò ex viridi flaveſcentis & ſplendentis: à medijs porrò folijs ad ipſos uſque ungues (qui ſimilem colorem habebant) plurimis maculis ſaturatè purpuraſcentibus teſſelatim diſpoſitis notata: ex umbilico prodibant ſex brevia ſtamina longis apicibus pallidis prædita, triſulco ſtilo è medio illorum procedente: odor ejus gravis, quaſi phalli odorem referens, & proximè ad eum, qui in ſpatula fœtida percipitur, accedens. *Fritillaria Pyrenæa hiſt.*

Florebat Maio cum Fritillaria ſerotina: nullum ſemen tulit, aliundè tamen accipiebam, prorſus ſimile Fritillariæ vulgaris ſemini, à quo natæ quinque aut ſex plantulæ, quæ, ubi adoleverint, an matri ſimiles flores dabunt, aut ab illis variantes, tempus nos (ſi vivemus) docebit: ſin minùs, alios, ad quos eæ plantæ pervenient. *Tempus.*

NARCISSVS IVNCIFOLIVS MINOR. ad Cap. XII. Lib. II. Hiſt. Plant.

EODEM tempore, ab illo ipſo accipiebam Narciſſi juncifolij alteriùs generis binos bulbos, qui minor, ad aliorum differentiam vocari poterit.

PRODVCEBAT autem is Narciſſus, ex bulbo aliorum Narciſſorum junceo folio bulbis formâ non diſſimili, valde tamen puſillo, quinque aut ſex folia, anguſta quidem illa & juncea, aliquantulum tamen planiora, dodrantem aut pedem longa, nonnihil procumbentia, viridia: inter quæ prodibat unus aut alter caulículus, gracilis, nudus, viridis, pedalis longitudinis, ſummo faſtigio geſtans folliculum membranaceum inſtar aliorum Narciſſorum, è quo exiliebāt unus aut alter flos longo pediculo innixus, formâ juncifolij vulgaris floribus ſimilis, ſed paullò minor, ſex folijs pallidioribus conſtans, cum medio calice flavo, majore aliquantulum & magis patente, quam in vulgaris Narciſſi juncifolij flore, è cujus umbilico pallidula breviáque ſtamina emergebant, medio ſtilo prominente: odoratus quidem eſt flos, paullo tamen gravior eſt ejus odor quàm vulgaris juncifolij. Florebat Aprili. *Narciſſi juncifolij minoris hiſtoria.*

Sponte naſci in illa Galliæ parte ſcribebat, quæ vulgo *Rovergue* nuncupatur.

HYACINTHVS MAVRITANICVS. ad Cap XXVI. Lib. II. Hiſt. Plant calcem.

Sin hanc Hiſtoriam denuo cudi continget, peculiari capite donari poterit.

EX eâ Mauritaniæ parte in qua *Feza* & *Marocco* urbes ſitæ, initio anni nonageſimi noni ſupra milleſimum & quingenteſimum, cum alijs bulbaceis plantis adferebatur Hyacinthi genus exoticum, illi non valde diſſimile, quod in Hiſpaniâ natum, XXVI. cap. lib. II. meæ Plantarum deſcriptum eſt, quum folijs, tum floribus: omnia tamen in hoc paulò majora. Nam hujus folia Hyacinthinis, aut Ornithogali Arabici legitimi folijs ſatis reſpondebant: & inter illa prodibat caulis pedalis longitudinis aut amplior, craſſior quàm in Hiſpanico, firmus, impensè viridis, vicenos interdum etiam plures flores ſuſtinens ex folijs conſtantes, quorum externa tria nonnihil explicantur, interna quodammodo coëunt, & tubi cujuſdam formam exprimunt, extremitate tamen aliquantulum reflexâ, veluti in Hiſpanico jam dicto, coloris autem magis obſoleti & fuſci: de ſemine nihil pronunciare poſſum, quia nullum tulit: radix bulbacea, alba, Hiſpanici radici non diſſimilis, paullo tamen major, & ad Ornithogali Arabici legitimi radicem valde accedens. *Hyacinthi Mauritanici hiſtoria.*

Flores dabat Maio inſequente: plantas verò omnes corrumpebat cum multis alijs ſingularibus, aſperrima quæ ſubſequebatur hiems.

Hunc cum alijs, ut dixi, bulbis, è Mauritania acceptum, honeſtiſſimi viri Willelmus Parduyn, & Ioannes Somer cives Medioburgenſes in Walachriâ, amicis communicabant.

INTER reliquos porrò bulbos, fuerunt Narciſſi, quorum flores jam præterierant, & Siſyrinchij majoris genus, quod mihi flores protulit, Siſyrinchio majori quod in Luſitaniâ obſervabam, formâ prorſus ſimiles, non tamen cæruleos, ut illius, ſed purpurei dilutioris coloris, valde etiam fugaces & ephemeros, quorum terna majora folia inflexa & terram ſpectantia, albâ maculâ erant inſignita. *Siſyrinchium Mauritanic.*

ORNITHOGALVM MAXIMVM. ad cap XXXIII. lib. II. Hiſt. Plant. ante ſect. ALTERVM.

TAMETSI cap. XXXIII. Lib. II. meæ Plantarum Hiſtoriæ ſcripſerim, Ornithogalum illud, quod C. V. Dodonæus Aſphodelum Galeni appellat, omnium maximum eſſe: nunc tamen ſententiam muto. Nam poſtea aliud genus mihi conſpectum eſt illo longè majus, cujus hiſtoriam in hac Appendice Lectori proponendam cenſui.

MVLTA id ineunte vere ab radice producit folia, longa, dilutius virentia, latióráque, quàm *Ornithogali maximi hiſt.*

quàm Narbonenſe & Byzantinum, inter quæ prodit ſeſquicubitalis, & amplior interdum, caulis craſſus, viridis, lævis, magnam longámque florum ſpicam gerẽs, ut centenos aut plures in eadem ſpicâ numerare meminerim, ſex foliis conſtantes, nivei prorſus candoris, & nullo nervo viridi, ut aliorum flores, inſignitos, qui interdiu explicantur, ſéxque ſtamina brevia & latiuſcula, alba, flavis apicibus prædita, capitulúmque trigonum cingentia & umbilicum occupantia oſtendunt, noctu verò contrahuntur, aliorum inſtar: floribus excuſſis, ſuccedunt trigona capita, ſemen rotundum, nigrum continentia: radix bulboſa, craſſa, candida, è latâ ſede multas fibras emittens.

Tempus. Floret cum alijs majoribus Maio, interdum etiam Iunio, pro anni præcocioris aut magis ſerotini ratione.

EVM bulbum accipiebã Ornithogali Arabici Lilij Alexandrini appellatione inſignitum: quemadmodum etiam Byzantinũ eadem appellatione non ſemel ex Italia ad me miſſum.

ORNITHOGALVM MINVS è Pyrenæis.
ad idem Cap. XXXIII. Lib. II. anteſectionem SEPTIMVM.

Ornithogalũ minus è Pyren.

BINOS etiam à Venerio exiguos bulbos in Pyrenæis erutos accipiebã Hyacinthi ſtellati albicantibus floribus appellatione inſignitos, quorum flores quum hoc anno M.DC. conſpiceré, non Hyacinthi, ſed Ornithogali parvi eſſe deprehendebam: etenim & ſimilima folia, & flores nõ diſſimiles Ornithogali minoris ſexto loco deſcripti cap. XXXIII. lib. II. meæ Plant. Hiſt. foliis & floribus habuerunt: in eo dũtaxat differre mihi videbantur, quod iſtius flores paullo majores apparerent, ſex etiam foliis conſtantes, ut illius, quorum ſingula foris nervo, ſeu venâ ſubcæruleâ ſecũdùm longitudinem per medium eſſent diſtincta, & ſex ſtaminulorum apices in hoc furvi, qui in illo violacei. Florebat Maio.

ASPHODELVS MINIMVS.
ad Cap. XXXIX. Lib. II. Plant. Hiſt. ante ſectionem GRÆCIS ἀσφόδελος.

NOVVM porrò Aſphodeli genus, & à nemine deſcriptũ, ſemine natum ſibi eſſe ſcribebat Iacobus Plateau, à quo iconem ipſius manu delineatã XXI. Iulij hoc anno M.DC. accipiebam cum aliquot notis, quarum adminiculo hanc hiſtoriam concinnabam.

Aſphodelus minimus.

Aſphodelus minimus.

Tempus.

MINOR eſt Tertio jam deſcripto, & ab eo plurimum differt: nam grãduloſas radices habet inſtar Secundi generis, licet minores, è quarum capite prodeunt quina aut ſena folia valde anguſta, & longiuſcula, inter quæ aſſurgit cauliculus rotundus dodrantẽ aut pedem altus, ſingularis, nec ullis ramis præditus, in quo ſpicæ in modum naſcuntur multi flores albi, ſex foliis conſtantes, quorum ſingula interné & externè venâ quadam ſecundum longitudinem ſunt notata, perinde ac Tertij præcedentis flores.

Iulij initio flores proferre incipere ſcribebat, quum reliqua genera ſuos abjecerunt, propterea magis illis ſerotinum cenſendum: hieme folia amittere, & nova denuo adquirere circa Aprilis initium.

COLCHICVM ποικιλανθὲς alterum.
ad Cap. XL. Lib. II. Hiſt. Plant. ante ſect. QVARTVM genus.

Colchicum ποικιλανθὲς alterum.

ALIVD Colchici verſicolore flore genus accipiebam ab honeſto viro Theodorico Coornhart anno M.D.XCIX. quod bulbo, foliis, cum vulgari prorſus conveniebat, & perinde altè aſſurgebat, flores proferens vulgaris floribus formâ quidẽ ſimiles, ſed diverſo colore, ex albo videlicet & purpuraſcente vario, diſſimili tamen à præcedente, quia in hoc colores magis permixti, & purpuraſcens dilutior: binos vel ternos tulit flores, quibus ſucceſſerunt longa, craſſa, & trigona capita, vulgaris capitibus non diſſimilia, ſemen etiam ſimile continentia. Florebat cum vulgari, paullò maturiùs præcedente.

Eodem

Eodem capite, ad finem sectionis PAVCOS porrò Colchici.

Ex illis tamen ipsis, binos habui bulbos, quorum singuli quaternos aut quinos flores protulerunt anno M.D.XCVIII. & eum insequente, non adeò altè assurgentes ut in vulgari, sed breviores, quorúmque folia luci oppositа, tessellatim distincta apparebant, perinde ferè ac in dilutiore Fritillariæ flore: semen etiam abundè præbet id genus, sed in minoribus brevioribúsque capitibus quàm vulgare.

Eodem etiam capite, ad finem sectionis, ALIVD porrò elegans.

Hujus autem Colchici plenos flores anno M. D. XCIX. observabam esse versicolores, & folia habere similibus coloribus distincta, quibus Colchici versicoloris alterius flores distincti sunt; hoc est, ex albo & dilutius purpurascente mixtos.

CROCVM VERNVM capillari folio.
ad Cap. XLII. Lib. II. Plant. Hist. ante sect. NONNVLLI.

MITTEBAT præterea idem Venerius Croci verno tempore florentis genus capillari folio, quod Burdegalensi agro locis desertis nasci scribebat, & duorum generum inveniri: unum, purpurascente flore: alterum (quod rarius) albo.

ID autem exiguam radicem habebat, bulbosam, duro spadiceo cortice tectam, instar illius quod in Hispaniâ observabam ad Anam flumen, vel ejus, quod Casabonus mittebat: è qua insequente anno bina aut terna prodibant angustissima & quasi capillaria folia viridia, surrecta, inter quæ pediculus verius quàm cauliculus uncialis longitudinis aut paullò major, ab unâ parte planus, sustinens semuncialis magnitudinis florem sex foliolis constantem, quorum terna exteriora paullò longiora, erant, & purpurei coloris, tribus venis saturationibus secundùm longitudinem exterius distincta, tria interna breviora & dilutiore colore prædita, omnia autem internè dilutè purpurascebant, & ungues habebant pallidos, ternis venis distinctos, prodeuntibus ex umbilico tribus staminulis brevibus, longo apice flavo præditis, & medio stilo extremâ parte diviso. *Croc. vern. capillari folio historia.*

Florem proferebat initio Maij, qui sole splendente aperiebatur, sub noctem autem claudebatur, & paucos dies durabat, nullius, aut pertenuis odoris. *Tempus.*

STACHYS SPINOSA. ad calcem Cap. xx. Lib IIII.
nisi quis peculiare caput illi tribuendum existimet, quod statim post caput de *Marrubio* collocandum esset.

QVANQVAM hujus plantæ descriptionẽ in Epistolis C.V. Honorij Belli Lector inveniet: quia tamẽ Iacobus Plateau ejus iconem cũ aliquot notis (nam & ipsi nata erat, & mihi non conspectã existimabat) misit, eam denuo, cũ icone in tabellâ expressâ, hîc subijcimus.

Stachys spinosa.

PRIMO quo hæc planta mihi nata fuit anno, ad Stachydem à C. V. Matthiolo propositam valde accedere videbatur: etenim folia illi non dissimilia habebat, oblongiuscula videlicet, incanâ lanugine tecta, nullo autem grato odore prædita: secundo anno cauliculi excrescebant in cubitalem pænè altitudinem, & in plures ramulos dividebantur, in molles quasdam spinas definentes, ad quorum exortus bina ex adverso semper nascebantur folia, prioribus minora & angustiora: flores rari per ramulos sparsi nascebantur, floribus Teucrij Bæticí non valde dissimiles, minores tamẽ, qui valde caduci, nullum semẽ tulerunt: radix lignosa & dura. Semine porrò ab Honorio Bello è Cretâ misso, *Gaiderthymo*, hoc est, asinini thymi appellatione nata hæc planta, priore anno tota hieme virens in horto permansit, eo loco ubi sata fuerat, vitreo vase tecta: altero anno, famuli negligentiâ, qui, ut præceperam, hieme non texerat, perijt. Ejus qui, plantę apud se etiam Cretico semine natæ, iconem ad me mittebat, opinione (cui etiam mea accedit) non incommodè Stachys spinosa dici poterit, quo nomine etiam illam exhibemus, donec aliud magis aptum occurrat. *Stachydis spinosæ hist.* Gaiderthymo.

PISTOLOCHIA altera semper virens.
ad Cap. XLVII. Lib. IIII. ante sectionem NOVVM autem &c.

CRETICO semine natum est hoc Aristolochiæ genus Iacobo Plateau, cujus in hac Planta-

Pistolochia altera.

Hieracium parvum Creticum.

Plantarum historia frequens mentio. Is autem anno sexcentesimo supra millesimum à nato Christo, illius aliquot ramulos cum eicone ipsius manu delineata, additis quibusdam notis ad me mittebat.

Pistolochia altera.

Multa porrò è summo radicum capite proferre scribebat tenuia sarmēta, pedem aut plus vel minus longa, angulosa, striata, ramosa, lenta, fractu contumacia, humi sparsa, & ex atro virentia, in quibus incondito ordine nascūtur folia nervosa, superiori similia, magis tamen mucronata & ad smilacis asperæ foliorum formam quodāmodo accedentia, minora, atraq; & immarcessibili viriditate prædita, oblongis pediculis nitentia, è quorum sinu nascuntur longi caviq; flores, Aristolochiæ longæ floribus formâ similes, saturâ tamen rubedine foris magis distincti, internè verò aliquantulum flavescentes, oblongisq; pediculis inhærētes: his succedit fructus Aristolochię longę fructui non dissimilis, sed minor: numerosas autem hoc genus habet radices instar præcedentis, vel smilacis asperæ, verùm graciliores, & fibris quibusdam tenuibus donatas, odoratas. Flores proferre monebat Iulio & Augusto.

HIERACIVM PARVVM, CRETICVM. ad finem Cap. XXXVII. Lib. V.

SEMINE natum etiam est Iacobo Plateau istud Hieracij genus, cujus iconem vivis coloribus depictam Tornaco ad me mittebat qualem tabulâ subjectâ proponimus.

Hieracij parvi historia.

ELEGANS autem est plantula, cujus sena aut plura folia summâ tellure diffunduntur, quâ parte radici adhærent, angustiora, extremâ parte latiora, per ambitum incisa, medio nervo purpurascente: inter quę nascuntur bini aut terni cauliculi, circiter pedem alti, enodes, præterquam supremâ ferè parte, ubi in binos ramulos dividuntur, subnascentibus parvis foliolis valde incisis: flores in extremis fastigijs nascuntur satis grandes pro plantæ proportione, ex multis foliolis sibi invicem incumbentibus constantes, superna parte prorsus albis, subtus carnei (si ita appellare licet) coloris: radix est singularis, oblongiuscula, supernè crassior, deinde paulatim ad infimum vsque gracilescens, aliquot lateralibus fibris donata, instar radicis cichorij silvestris.

FINIS APPENDICIS.

FVNGO-

FVNGORVM

IN PANNONIIS OBSERVATORVM

BREVIS HISTORIA,

A

CAROLO CLVSIO ATREBATE

CONSCRIPTA.

ILLVSTRI HEROI

IOANNI VINCENTIO PINELLO, &c.

CAROLVS CLVSIVS ATREBAS.

MEMINI, Illustris Heros, ante annum me ad te scribere, occupatum esse in concinnando de Fungis Commentariolo (abs te verò monitum, Clarissimum virum Vlyssem Aldrovandum in eodem argumẽto versari) respondere, de ijs duntaxat agere instituisse, quos in Pannoniâ vario tempore observassem, qui, licet alijs etiam in Provincijs sint communes, fieri tamen posse, ut quædam notæ mihi perspectæ fuerint, ab alijs forsitan minimè animadversæ. Et sanè nunquam existimassem tot tamque varia genera in unâ Pannoniâ reperiri, aut illa in adeò diversas species distingui potuisse.

Dvm verò istic versabar, summa mea cura fuit, ut in illis observandis, viros mihi adjungerem, in eorum dignotione industrios & adprime exercitatos, qui monerẽt, quales innoxij, quales pernicioſi essent: nam, nisi valde exercitatis, difficile est Fungos dignoscere, cùm plerique inter lethales reperiantur esculentis persimiles.

Singvlorvm itaque, cùm edulium, tum pernicioſorum, quæ observabã genera, nativis coloribus à peritó pictore exprimi curabam, sumptus faciente Illustri Heroe Balthasare de Batthyan, hæreditario Dapiferorum Regni Vngariæ Præfecto, qui me unicè amabat.

Cetervm omnium brevem historiam concinnavi, eamq; in duo summa capita distribuendam censui: Primo quidem esculentos fungos descripturus, eósq; in varia genera, & illa rursus interdum in suas species distributurus, addito etiam apparandi & condiendi (prout intellexi) modo: Altero autem, pernicioſos & lethales, eorumque varia genera & species.

Hvnc porrò libellum, Illustris Heros, tibi nuncupare, meæq; erga te observantiæ publicum testimonium esse volui, certo mihi persuadens, minimè ingratum tibi futurum. Deum autem Opt. Max. oro, ut te quàm diutissimè servet incolumem. Lugduni in Batavis VII. Cal. Maij M. D. IIC.

FVNGORVM
IN PANNONIIS OBSERVATORVM
BREVIS HISTORIA,
à Carolo Clusio conscripta.

FVNGORVM, *cùm Viennæ Austriæ viverem, multa & varia meis in Pannonias peregrinationibus observabam genera, quorum magnam partem, cùm in vicinis, tum alijs Provincijs etiam crescere non dubito: sed quia istic diligentius (subinde in prata, cæduas silvas, nemora, montanáque & aperta loca excurrens, cum ijs qui noxios & pernicioſos ab èsculentis discernere norant,) observare potui, non inutilem operam me sumpturùm existimavi, si eorum brevem historiam pertexerem*

ILLAM *porrò in bina summa capita dividendam esse judicavi: ut scilicet Primo de ijs fungis agam, qui edules & minimè pernicioſi æstimantur: quanquam (ut ait Plinius) quæ voluptas tanta ancipitis cibi? Altero autem eos percurram, quibus nemo vesci solet: sed pernicioſi sunt & lethales.* *Fungorum in bina capita distributio.*

FVNGI ESCVLENTI CAP. I.

ESCVLENTORVM Fungorum, quos primo hoc capite describere instituì, varia sunt genera, atque singulorum diversæ etiam interdum species. Singulorum autem generum historiam pro temporis, quo nascuntur, ordine, tradendam existimavi, atque etiam singula genera, in suas species (si quas habebunt) distribuenda. *Fungi esculenti.*

PRIMVM GENVS.

APRILI crescit genus illud, quod apud Vngaros, atque per universam Germaniam adeò in delitijs est, ut filo trajectum & in corallas compoſitum è clavo suspendant, & adservent, ut etiam media hieme eo vesci possint. Vocatur autem ab Vngaris *Szemerchyek*, à Germanis *Mauracheu*: Cujus quatuor observantur species, colore & magnitudine inter se differentes. *Primi esculti. fung gen. varia species. Szemetchyek.*

Prima enim, pollicis extremum articulum magnitudine rarò superat, valde rugoſa, & quasi favi instar in cellulas distinctâ membranaceâ cute, coloris albicantis quasi fuligine infecti, præsertim illius venæ rugoſæ & prominentes, pediculo, quo nititur, cavo, ut & totum fungi corpus. *Mauzachē I.*

Altera, priorem magnitudine non multum superans, aliquantulum contractior est, & pyri in clybano cocti instar rugoſa, vel potiùs tuber aut radicem Aristolochiæ rotundæ vetustate contractam & multis rugis præditam, valde mentitur, coloris ex rufo fusci: cujus rei causa Germani *Braun mauracheu* cognominant. II. *Braun*

Tertia, Primæ formâ non dissimilis, sed duplo amplior, orbicularis plerumque, præter pediculum quo sustinetur: interdum autem in trium unciarum longitudinem, æqualémque aut ampliorem crassitudinem excrescit, ejusdem cum Prima coloris, nec minùs quàm illa rugoſa, & veluti in cellulas distincta, internè etiam cava: Germanis *Stock mauracheu* dicitur. *Mauracheu III.* *Stock mauracheu.*

Quarta recens natæ figura, quodammodo ad Tertiam, quæ orbicularis est, accedit, sed rugis magis turbatis & compreſſis, ut in Secundâ, color etiam magis candicans, & pediculus longior. Paulò adultior verò, in longitudinem excrescit metæ instar, aut pilei sive petasi Germanici longioris qui limbo caret, cujúsque apud eos usus duntaxat hieme, foris etiam rugoſa, & in cellulas distincta, quæ colorem pallescentem veluti fuligine quadam infe- IIII

I. Genera esculentorum Fungorũ 3. species.

Vol mauracheu. Natales.

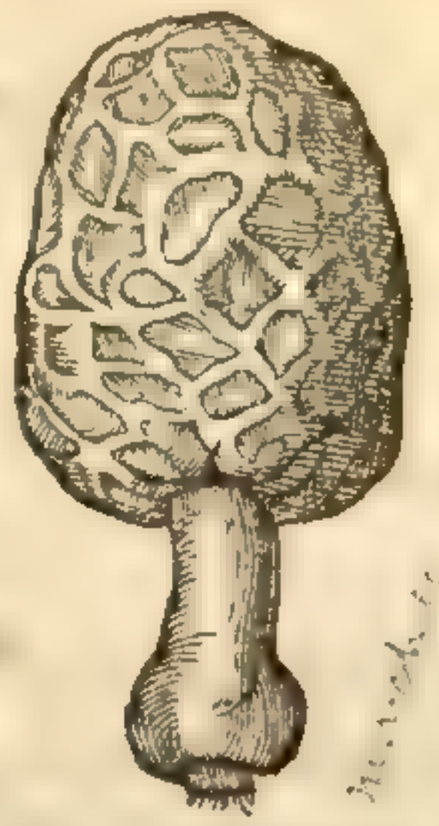

Fungus spongiosus.

Morilles.

Spongiole.

Parandi ratio.

Alterũ genus fung. esculẽt.

III. Genus esculentorum Fungorum.

Tertiũ genus fung esculẽt. Szent Gyevvrgi gambaia. S. Görg schwämen.

Natales

Parandi ratio.

fectum habet: internâ autem parte cava & hiante: Germani illã Vol mauracheu nominãt.

Nascitur autem Prima species apud Vngaros plerumque sub abietibus, in dumetis, atque pratis, sed in his Altera præsertim: Tertia verò & Quarta sub quercubus, magna ex parte.

Videtur porrò hic fungus is esse, quẽ Dalechãpius spongiosum cognominat, in asperis & saxosis nascentem, sæpe tamen ad Castaneatũ radices, colore fulvo, corpore spongioso, figurâ in metam desinente, suavissimi gustus: quam ob rem in delicijs haberi varijs modis præparatum, ut hominum palatũ varijs condimentis oblectatur. Gallos vocare *Morilles*, inde fortasse, quòd ad mori fructus figuram nonnihil accedat. Et quem Baptista porta, à Neapolitanis *Spongiolas* appellari scribit.

Cetertùm Mauracheu recentes solent Vngari assare supra craticulam, vel ex oleo decoquere: sed etiam reliccati torreri possunt, priùs tamen macerati: qui verò elixis vesci mavult, macerari non oportet.

GENVS II.

VLTRA Balatonem lacum Vngariæ, in parva insula cui nomẽ *Fanot*, Simidiensi Comitatu, Aprili etiam mense nasci intelligebam Fungi genus delicatissimi saporis, cujus nomen indicare nemo poterat: sed illi similis esse ferebatur, qui inter pernicioſos & lethales Decimum sextum genus est, & ab Vngaris *Kygio gomba*, à Germanis Natter schwammen dicitur: pyramidali tamen dodrantaliq; apice & angusto hunc fungũ esse.

GENVS III.

TERTII generis, quod Vngari *Szent Gyewrgi gambaia*, Germani Sant Görg schwammen appellant, quia circa diẽ D. Georgio sacrum (qui in vicesimum tertium Aprilis incidit) invenitur, unicam observabam speciem.

Parva autem illa est, duarum unciarũ amplitudinem vix æquans, orbiculari ferè formâ, supernè quidem aliquantulum extuberante, & quodãmodo pulvinatâ: infernè verò concameratâ, & quibusdam veluti venis distincta, pediculo crasso, breviq; , coloris exalbidi, cui flavi quidpiam admistum sit.

Crescit in siccioribus atque pascuis pratis: & fortasse is erit fungus, quem Horatius satyra quarta lib. II. Sermonum, optimum pronunciat his verbis,

——— pratensibus optima fungis
Natura est: aliis malè creditur.

Est verò Tertium hoc genus, aliorum fungorum modo præparandus, qui repurgati, ut plurimùm elixari solent, & in frusta concidi, quæ inter binas lances reposita, insperso oleo olivarum vel butyro, & pipere addito, super prunas coquuntur: aut cum larido injicitur jusculum ex lactis cremore paratum, quod Germani Milchraum appellant.

GENVS

GENVS IIII.

QVARTI generis, Vngaris *Szilwa alya* dicti, quia sub pruni arboribus nascitur (Germanicum nomen nullum novi) plures etiam sunt species. Nam aut parvæ sunt, aut mediocres, aut majores. IIII. *Genus esculēt. fung.* Szilvva alya.

IIII. Generis esculent. Fungor. 3. species.

V. Generis esculent. Fungor. 1. species.

Prima, uncialis duntaxat est magnitudinis, aut paulò amplior, crasso subnixa pediculo, infernâ parte convexa, & quasi fornicata, sulcis vel strijs quibusdam apparentibus notata: supernâ autè in mucronem quodammodo vel metam fastigiata, coloris albicantis fusco tincti. I.

Media species paulò planior est, quasi in orbem circinata, duarum unciarum, aut majoris amplitudinis, infernâ parte similiter fornicatâ, & strijs quibusdam veluti exaratâ: color idem qui in superiore. II.

Major, quæ & Tertia, formam quidem Primæ similem habet; etenim supernâ parte in mucronem fastigiata est, infernâ cava & fornicata: sed ejus magnitudo plerumque est trium unciarum, crassioréque pediculo nititur: color hujus magnâ ex parte magis fuscus est, & notis quibusdam interdum distinctus: deinde superna pars, ut plurimùm lacera & scissa apparet. III.

GENVS V.

PLVRES item habet Quintum genus differentias, sed omnes uno nomine appellatas: ab Vngaris quidem *Peztricz*, à Germanis verò *Pasternitz*. Sola porro earum differentia in magnitudine consistit, quandoquidem formâ, materiâ, & colore pænè conveniunt. V. *Genus esculēt fung.* Pestricz Pasternitz

Prima autem species angulosâ figurâ est, quatuor unciarum amplitudinis, brevi & quasi nullo pediculo, sed eo valde crasso: inferna pars candicante & satis densa materiâ constat: superna veluti spongiosa est, & villis quibusdam obsita, coloris ex rufo fusci. I.

Altera magis orbiculatâ est figurâ, crassiore & paullò longiore pediculo prædita, quinas aut plures uncias lata, totidem longa, infernè & supernè à Prima specie non multùm differens: materiâ autem, seu corpore, paulo crassiore, & magnitudini respondente. II.

Tertia longè major est, orbiculata ferè figura, in tres tamen lacinias divisa, ut trifolij frondem quodammodo referre videatur: sex autem aut plures uncias in longitudinem patet, totidem in latitudinem: crassiore etiam ea constat pediculo, unciámque lato, brevi tamen: color idem qui in superioribus, infernè; sed supernè, dilutior illis, & spongiosis quibusdam crassisq; villis sive potiùs frõdium rudimentis ex fusco pallescentibus prædita. III.

In Vlmorum, Populíque albæ caudicibus dejectis nasci solet, & bis plerumque, etiam ter interdum, in anno provenire. *Natalet.*

Pezitæ fungus. An autem genus illud quod Plinius à Græcis Pezicas dici, & ſine radice, ſine pediculo naſci aſſerit?

Parandi ratio. Ceterùm *Peztricz* repurgati, eodem modo condiri poſſunt, quo Keyſerling/ de quo infra Decimo ſeptimo veſcorum fungorum genere: ſed & elixi conciduntur, atque in lance compoſitis fruſtis, laridum accenſum inſtillatur.

GENVS VI.

VI. Genus eſculentorum Fungorum.

VI. Genus eſculēt. fung. EXIGVA eſt in Sexto genere diverſitas: aut ſi quæ eſt in magnitudine differentia, eam ex ætate duntaxat provenire arbitror. Hoc autem peculiare habet iſtud genus, quod non ſingulare, ſed confertim plures ſimul plerumque creſcunt: nam vel bini, ternive ſimul fungi conjunctim naſcuntur, vel etiam quini, ſenive, aut plures.

Sunt autem omnes ferè orbicularis formæ, planæ tamen, infernâ parte albi, & ſtriati, ſupernâ aliquantulum protuberantes, mediâ autem nonnihil depreſſi, ut umbilicum exprimere quodammodo videantur, colore magis fuſco quàm infernâ. Minores, circiter unciam lati ſunt, aut paulò ampliores: Medij, binarum unciarum latitudinem adquirunt, vel explent: Maximos, quaternarum etiam unciarum amplitudinem ſuperare exiſtimo.

Szil fa termevvt alya. Omnes verò hæ Vngarico nomine dicuntur *Szil fa termewt alya,* hoc eſt, ad ulmos naſcens fungus: tametſi indifferenter ad ulmi, quercus, cerri, fagi, oſtriæ (quam Galli *Heſtre*, Germani Hagenbuchen appellant) betulæ, populi albæ, & juglandis radices, aut earum dejectarum caudices, creſcant: Germani Buchenſchwammen/id eſt, faginos fungos nominant. Vngari autem eum qui ad Oſtriæ radices naſcitur, coloréque magis fuſco tinctus eſſe videtur, peculiariter *Gilwa gyerthyan fa termewt* appellant.

Buchen ſchwämen.

Gilvva gyerthyan fa termevvt.

Natales. Magna etiam copia naſcuntur in truncis reſectis ſupradictarum arborum, præſertim verò ulmi & juglandis, ſi leviter terrâ, vel etiam ſolo ſtramine ſepulti & tecti putreſcãt. Quod valde conſonum eſt cum his quæ Matthiolus Comment. in Dioſcorid. lib. 1. cap. de Populo ſcribit: cujus verba in ſtudioſorum gratiam, hîc adſcribere libuit, ne quis vana eſſe exiſtimet, quæ Vngari de fungi modò deſcripti natalibus aiunt.

Fungorum educendorum ratio. Atqui, inquit, præter ea quæ à Galeno de Populi facultatibus ſcripta ſunt, ſciant velim rei medicæ ſtudioſi, populum albam, humo tenus ſectam ad radicem uſque, & aquâ calidâ, in qua fermentum fuerit diſſolutum, perfuſam, infra quadriduum fungos copioſos edere, eſui quoque gratiſſimos.

Reperitur autem à novo Vere in Autumnum uſque.

Parandi ratio. Simili porrò ratione apparatur hic fungus (ne eam repetere cogar) qua Decimum ſeptimum eſculentorum genus Germanis Keyſerling/ Vngaris *Vr gomba* dictum: unde petere licet.

GENVS VII.

VII. Genus eſculēt. fung. SEPTIMI generis forma duplex eſſe mihi viſa eſt: Nam vel planos conſpiciebam ſupernâ parte nonnihil tumentes, interdum etiam in ambitu laceros, coloris aut albi fuſco permiſti, vel maculis quibuſdam diſtincti: infernâ nonnihil convexâ, & veluti ſtrijs

ſive

VII. Genus esculent. Fungorum.

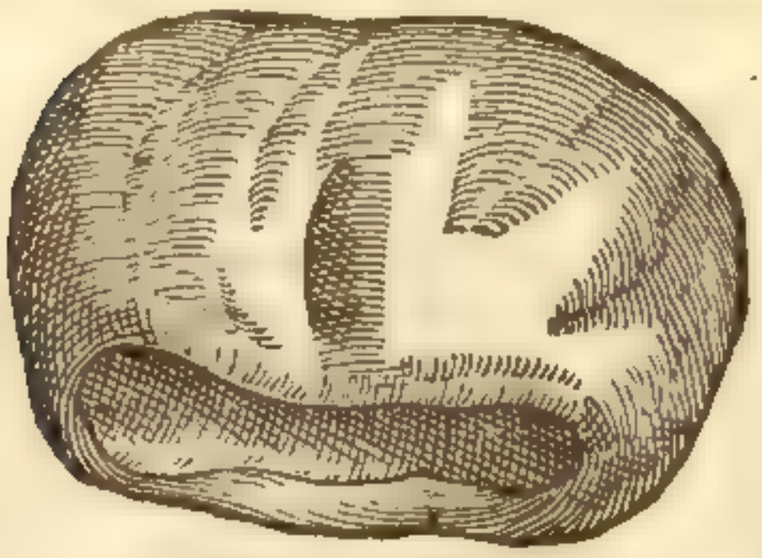

VIII. Generis esculent Fung. 2. species.

sive sulcis, à pediculo crassiore in oras usque ductis, exaratâ, fusci coloris. Aut orbiculari pęnè figurâ, supernè, immò totâ superficie, candicantes, ut ovum excalptum exprimere videatur, præsertim adempto pediculo.

Hoc genus Vngari *Chöpörke gomba*, id est, tuberosum fungum, appellant: Germani Angerling/ quoniam in siccioribus pratis, sive pascuis juxta pagos sitis (quæ ipsi Angern nominant) proveniat. Ter autem in anno reperitur. Chöpörke gomba. Angerling.

Sed & istud genus non incömodè forsitan referri possit ad illud Horatij, de quo in Tertio genere.

GENVS VIII.

OCTAVVM genus nő ineptè in tres species (meâ opinione) quis dividat: quarum Primæ & secundæ discrimen in solâ magnitudine consistit, nonnihil & colore: omnes tamen tres, similis formæ. Vngari, *Keserew gomba*, hoc est, amarum fungú: Germani, Pfifferling: Galli, *Champignon & Potiron* vocant: tametsi in universum omnia pænè Fungorum genera ijs nominibus donent. VIII. Generis esculẽt fung. Keserevv gomba. Pfifferling Châpignon. Potiron.

Prima ergo species, binas ferè uncias lata est, planæ, sed orbiculatæ figuræ, supernè tamen quodammodo pulvinata, & candicãs, infernè veluti camerata & convexa, strijs quibusdam à crasso pediculo in oras ductis distincta. I.

Altera, huic prorsus similis, sed amplioris magnitudinis, ut quæ quaternas aut plures uncias æquet, ejusdem cum Primâ figuræ, sed crassiore pediculo subnixa: supernè albâ cute, cui insperſæ aliquot maculæ fuscæ & flavescentes: infernè flavescens aliquántulum, & magis conspicuis strijs à pediculo in extremas oras productis, exarata. II.

Tertiam speciem Vngari *Vörös Keserew gomba:* Germani eadem de causa Rode pfifferling nominant, quia magis rubet præcedentibus: sed & Vngaris *Bik alya* dicitur, quòd sub fagis interdum crescat. Amplior est hæc Secunda specie, & magis circinatæ rotunditatis, longiore graciliorèque subnixa pediculo, & colore supernâ & infernâ parte ex fusco subrubente, non minùs evidentibus & conspicuis strijs, à pẽdiculo in orbem diffusis, inferius distincta, quàm Secunda species. III. Vörös Keserevv gomba. Rode pfifferling. Bikalya.

Omnes autem species, ut plurimùm, in cæduis silvis nascuntur, circiter Pentecosten, hoc est, sub extremum Maium, aut Iunij initium. *Natales.*

Priores duæ species, palato gratæ esse feruntur, atque ijs plerique vescuntur eodem modo paratus, quo Decimum septimum genus. Tertiam edunt etiam nonnulli, sed perpauci. *Parandi ratio.*

GENVS

GENVS IX.

11. *Genus of ulét fung.* Herench. Kzemling.

IN Nono genere plures etiam obſervabam differentias, quas ordine deſcribo: ſed omnes uno nomine dictas cùm apud Vngaros, tum apud Germanos: etenim illi *Herench*, hi Kremling ſua lingua appellant.

1. *Prior* autem ſpecies, Secundo generi valde abſimilis non eſt: nam circinatæ in plano ferè eſt rotunditatis, unciam aut binas magna, ſupinâ parte pulvinata & candicans, infernè autem magis eſt fuſca, & evidentioribus ſtrijs donata, quàm Secundum genus.

11. Ad Quinti generis Primam ſpeciem plurimùm accedit *Altera* ſpecies: etenim anguloſa eſt, ſed amplior, ut quam uncias quatuor aut plures æquare exiſtimem, ſupernè etiam albicans, non, ut illa, fuſca: infernè verò nõ lævis & glabra, inſtar illius, aut alba, ſed craſſis ſtrijs ab umbilico, ſive pediculo, in oras ductis, inſignita.

111. *Tertia* magnam affinitatem habet cum Octavi generis *Altera* ſpecie: quia ferè orbiculata eſt, & æqualis pænè magnitudinis: ſupernè tamen in albedine magis fuſca eſt: infernè illi non diſſimilis, niſi quod ejus ſtriæ craſſiores ſunt, & pediculus illam ſuſtinens craſſior, brevior, atque magis nigricans.

1111. Sola magnitudine ab Octavi generis Tertia ſpecie differt hujus *Quarta* ſpecies Illa enim amplior eſt, hæc minor, utraque autem circinatæ ferè in plano rotunditatis: illa ſupernè rubeſcens, hæc multò magis rufeſcens, eámque adeò ob cauſam Vngaris *Vörös Herench*, Germanis Rotte Kremling dicta: graciliore illa pediculo ſubnixa, hæc craſſiore & magis albo, ut etiam inferna hujus pars candidior eſt illâ, & minus evidentibus ſtrijs exarata.

Vörös Herench. Rotte Kzemling.

Natales. Naſcuntur autem omnes eodem, quo Octavi generis ſpecies, tempore, atque in cæduis, ut plurimùm, ſilvis, quemadmodum & illæ.

GENVS X.

x. Genus eſculẽt. fung. Hirſchling.

MANIFESTVM eſt inter utramque Decimi generis ſpeciem (binas enim ejus ſpecies obſervabam) diſcrimen, licet magnitudo ferè ſit æqualis. Nomen utrique apud Germanos Hirſchling/quaſi cervinum dicas. Vngari ut vocent, ignoro.

x. Generis eſculentor. Fungor. 1. ſpecies.

1.

Rauche hirſchling. Schwartze hirſchling.

11.

Natales.

Prima ſpecies pediculo binas uncias longo, minimum digitum craſſo nititur: ipſius verò fungi orbicularis in plano eſt forma (cujus diameter duarum unciarum aut amplioris magnitudinis eſt) ſupernè nonnihil extumeſcens, & veluti ſericeis villis obſita, colore puniceo dilutiore, & veluti carneo, oris in infernam partem valde reflexis, quæ ex albo rufeſcit, & multis ſtrijs, inſtar aliorum fungorum diſtincta eſt. Hanc ſpeciem Germani Rauche hirſchling/hoc eſt, hirſutum ſive villoſum cervinum fungum, quemadmodũ Alteram ſequentem Schwartze hirſchling/ quod ſignificat nigrum cervinum fungum.

Altera ſpecies longiore conſtat pediculo, ejuſdem tamen cum ſuperiore craſſitudinis, ſed infima hujus pars craſſior eſt & veluti limbo circumvoluta: præterea in hac bini plerumque fungi conjunctim ex eodem pede oriuntur: orbicularis etiam in plano ſunt figuræ (præterquam qua parte ſeſe mutuo comprimunt) ejuſdem cũ ſuperiore magnitudinis, aut paulò amplior, paululum extumeſcens ſuperiore parte, & glabra, coloris ex rufo fuſci, oris non adeò in infernam partem inflexis, quæ non minùs frequentibus ſtrijs eſt prædita, quàm Prima ſpecies, colore ex pallido nigreſcente.

Naſcuntur in cæduis ſilvis, eodem propemodum tempore quo Nonum genus.

GENVS

GENVS XI.

XI. Genus esculentorum Fungorum.

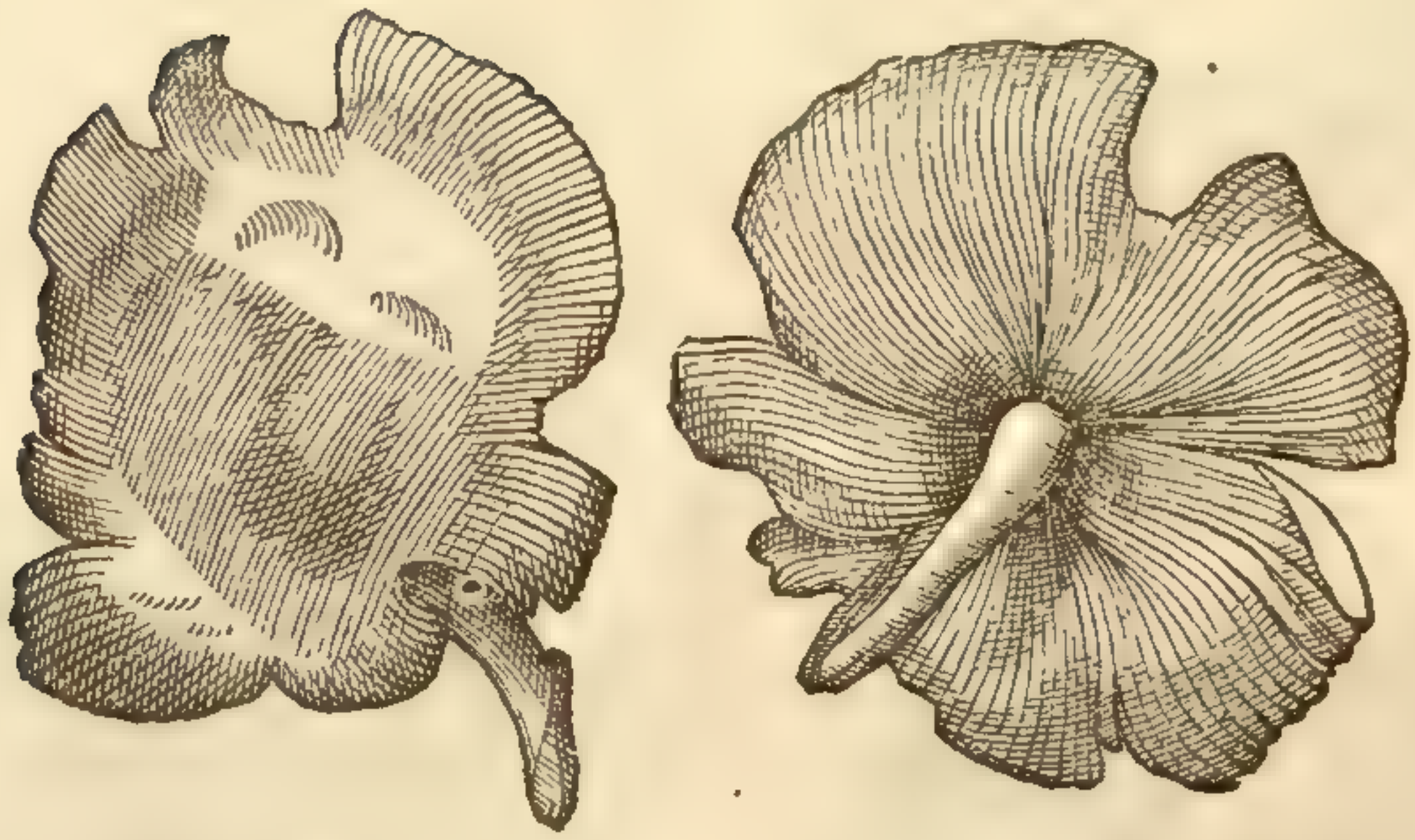

IISDEM locis, atque eodem quo Decimum tempore reperitur Vndecimum genus, cujus unicam speciem videre memini: aut, si quæ est differentia, ex fungi ætate duntaxat provenit. Germani Gepſottaw/ hoc est, caprinum pedem sive ungulam appellant, ab Vngaris nullum nomen intelligere potui, nisi illud à Germanis mutuatum. *XI Genus esculēt. fung.* Gepſottaw

Initio quidem inæquali est figurâ hic fungus, magis tamen ad orbicularem tendente, per oras lacer, duarum unciarum latitudine, supernè subfusci coloris; infernè candicantis, & strijs distincti. Adultior autem, magis orbiculatæ est figuræ, & per oras magis laceræ, quàm recens natus, tum longè amplior, ut cujus diameter sit quatuor unciarum: ejus item color magis fuscus supernè, & albicans infernè, cui fuscedo quædam admixta.

GENVS XII.

PROVENIT etiam in silvis Duodecimum genus, & reperitur circa Pentecosten. Id Germanis Reheling/ quasi Capreoli fungus dicitur: Vngaricum nomen mihi ignotum. *XII. Genus esculēt fung.* Reheling.

Vnicam etiam hujus Fungi speciem observabam, nec formâ, nec magnitudine à Primâ specie Octavi generis valde differentem: sed color diversus, qui supernè flavescit, infernè ex flavo rufescit, striásque habet in superiorem pediculi (qui eum sustinet) partem usque productas, illásque in eum radiatim desinentes: gracilior autem is est pediculus, quàm Octavi generis.

GENVS XIII.

DECIMI-TERTII generis variæ sunt species: eam ob causam apud Vngaros & Germanos varia obtinuit hoc fungi genus cognomina: generali autem appellatione Vngaris *Galambicza*, Germanis Teubelinge dicitur. *XIII. Genus esculēt. fung.* Galambicza. Teubelinge

Nascuntur autem omnes ejus species promiscuè in silvis, & Iunio Iulióque mensibus inveniuntur. Germanorum porrò distinctionem sequentes, quinque hujus generis species faciemus. *Natalis.*

Prima, omnium amplissima est, ut cujus plana superficies quincuncialem diametrum habeat, orbicularis, ut plurimùm, est ejus figura, digitalis longitudinis pediculo, unciam crasso, subnixa: supernâ parte protuberante, colore ex albo virescente prædita: infernâ candicante & striata. Istam Germani Fraw Teubelinge/ hoc est, Dominarum cognominant. *I.* Fraw Teubelinge

Alterius paullò minor est amplitudo, ut cujus diameter quaternas uncias non excedat, orbicularis etiam & planæ est figuræ, supernè tumescentis, sed in medio & quasi centro nonnihil compressæ, ut umbilicum mentiatur, coloris ex cæruleo, viridi, & fusco commixti: infernè ex albo subfusci, pediculo fulta pollicaris crassitudinis, sed breviore quàm Prima. Huic Vngari, *Keek galambicza*, Germani Blaw Teubelinge/ quod ejusdem est significationis, cognomen dederunt. *II.* Keek galambicza. Blaw Teubelinge

Aequalis

xiii. Generis esculent Fung. 2. species.

iii.

Võ eyr gallamb cza. Rott Teubelinge.

iiii.

Schwartze Teubelinge

v.

Rauhe Teubelinge

Aequalis ferè cum superiore est *Tertia* amplitudinis (interdum autem vix binas uncias superat ejus diameter) sed paululum angulosa, coloris supernè elegantis, ut qui ex purpureo & saturato rubro commixtus videatur, emicantibus aliquando, sed raris albis maculis, quas cõtrahi arbitror flore illo ex cõtactu detorso: inferna pars candicat, & fuscis strijs exarata est, oris in ambitu parũ & dilutè purpurascentibus, extremis nempe supernæ partis oris aliquãtulum inflexis. Vngaris *Veresws Galãbicza*, Germanis Rott Teubelinge/ quod idem est, dicitur.

Quarta species minor est Tertiâ, nec ejus superficiei (quæ orbicularis est figuræ) diametrum binas uncias excedere puto. Vncialis longitudinis pediculo sustinetur, graciliore quàm superior: superna pars quodam modo pulvinata, in medio nonnihil cõpressa, & umbilici formam exprimens, colore flavescente, veluti fuligine infecto: inferna pars alba, fuscis strijs à pediculo ad circũferentiam distincta. Germani Schwartze Teubelinge/ id est, nigrum cognominant.

Quintæ speciei, cognomen dedêrũt Vngari *Waras galambicza*, Germani Rauhe teubelinge/ quasi dicas asperum. Æqualis autem est cum Quartâ magnitudinis, circinatę in plano quodammodo rotunditatis, supernè etiam intumescens, & pulvinata, asperiorq; reliquis speciebus, coloris supernè ex albo fusci: infernâ verò parte, candicante quidem, sed quam fuscæ strię in oras excurrentes, veluti inficiunt.

Genvs xiiii.

xiiii *gen. escul. fung.* Nivi gomba. Haſen öhrlin.

EODEM, quo superioris generis species, tẽpore in silvis oritur *Decimum-quartum* esculentorum fungorum genus, quod Vngari *Niwl gomba*, hoc est, Leporinum fungum: Germani Haſen öhrlin/ Leporinam auriculam, appellant. Videtur autem in duas species posse distingui: nisi quis forsitan ætate duntaxat differre putat.

i. *Prioris* speciei forma angulosa est, magis tamen in orbẽ circinata, unciam, aut paulo amplius lata, brevi crasśoq; pediculo subnixa, supernâ parte extuberans, pallidi coloris, quem flavæ aliquot maculæ varium faciunt: inferna pars flavescit, fuscisque strijs exarata est.

xiiii. Generis esculentorum Fungorum secunda species.

ii. *Altera* species duplo major, non minus tamen, quàm Prior in ambitu angulosa, & veluti crassioribus quibusdam lacinijs secta, supernâ parte non pulvinatâ, ut superioris, sed potius cavâ,

xv. Generis esculentor. Fungor. 2 species.

cavâ, ita ut, si quis manu teneat, & obliquè sive ex latere duntaxat conspiciat, flavum (nam talis est ejus color) florè tenere videatur: inferna pars multis strijs in oras excurrentibus & productis, insignita est, croceoque colore infecta.

GENVS. XV.

DECIMO-QVINTO generi, nomen dederunt Vngari *Dizno gomba*, hoc est, Suilli fungi: Germani ejusdem significationis vocabulo *Schwaindling*/ expressérunt. xv gen escul. fungor. Dizno göba. Schwaindling.

Nascitur in silvis eodem, quo Decimum-quartum genus, tempore. Duæ autem sunt ejus species manifesto discrimine inter se differentes: quarum Natales.

Prior orbicularis ferè est figuræ, circiter quatuor uncias lata, brevi crassioréque pediculo fulta: supernè nonnihil extuberans & pulvinata, coloris subalbidi, sed veluti fuligine infecti, per quem sparsę sunt aliquot albæ maculæ: inferna pars subalbi etiam est coloris fuligine infecti, multis crassioribus strijs nigricantibus, à pediculo in circuitum excurrentibus, notata. I.

Altera Priorem amplitudine superat, & ejus oræ in interiorē partem magis reflexæ, orbiculatæ quodámodo figuræ, cujus superior pars pulvinata, coloréque tincta purpureo, cui ruber saturatior commixtus, in meditullio tamen flavescens, & secundum oras, albis maculis distincta: inferior pars ex albo fusca est, & tenuioribus strijs exarata, pediculo, quàm in Primâ, longiore. II.

Germani hanc postremam speciem à rubro colore Rott Schwaindling nominant. Rott Schwaindling.

Tametsi autem non valde probetur hoc fungi genus: non desunt tamen qui illo vescantur, adeo intemperantis gulæ reperiuntur quidam. An porrò hoc genus, tertium illud Plinij, quod XXII. Natural Historiæ cap. XXIII venenis accommodatissimum esse asserit? Certè nomen convenit: licet ille formam non expresserit, sed circa radices quercus, roboris, cupressi & pini, gigni scribit. Ioannes Baptista Porta, Suillos antiquum nomen apud Neapolitanos adhuc retinere ait, atque illis Silli dici. Suilli.

xvi. Generis esculent. Fungor. 2. species.

GENVS XVI.

DECIMO-SEXTO vescorũ fungorum generi, nomen satis obscœnum apud Vngaros: nam illi *Varganya* appellant: Germani autem Bültz/ quia pediculi, quo sustinetur, pars infima, in majorem crescat amplitudinem quàm suprema, ad ejus penè sagittę formam, quæ crassiore & veluti orbiculata est cuspide, ipsis *bültz* nuncupatæ, Gallis autem *materaz*. Reperitur in silvis circiter extremum Augustum. xvi. gen esc. fungor. Varganya. Bültz. Natales.

Ejus porrò tres observabam species inter se differentes: nonnulli quartam addebant, sed eam propter formæ dissimilitudinē, ad aliud potius fungi genus referendā censui, dubiamq; feci, reponens inter Vndevicesimum & Vicesimum pernicioforum fungorum genera. Plura ejus species.

Prima

1. *Prima* verò quatuor uncias longo fulcitur pediculo, ſupernâ parte ſatis gracili, & minimi digiti craſſitudinem vix ſuperante, infernâ craſſo, ut qui uncialis ſit aut amplior, coloris varie mixti ex cæruleo, viridi, & fuſco: ſuperior fungi pars orbicularis in plano eſt figuræ, tumeſcens & quaſi pulvinata, cujus diameter trium unciarum aut paulo major, color ex candicante ſubfuſcus: inferior pars, cui pediculus inhæret, nullis ſtrijs deformata eſt, ſed plana & alba: quam ob cauſam Vngari *feyer varganya*, hoc eſt, album cognominant.

Feyer varganya.

11. *Secunda* ſpecies breviore conſtat pediculo, ſed eo longè craſſiore quàm Prima, ut qui digitalem craſſitudinem ſupernè æquet, vel etiam ſuperet, infernè, binas uncias cum ſemiſſe, & coloris ex albo flaveſcentis. ipſius fungi caput orbiculatæ quidem eſt figuræ, ſed inæqualis & quaſi ſinuoſæ, cujus diameter, pediculi infimam partem amplitudine non valde ſuperat, coloriſque eſt ex flavo rubeſcentis: verſa pars nonnihil camerata eſt, coloriſque eſt ex flavo rubeſcentis, nullis ſtrijs exarata. Vngaris *verews varganya*, id eſt, ruber dicitur, cùm verius *ſarga varganya* appellari deberet, meâ opinione, id eſt, flavus: niſi fortè eo cognomine donare voluerunt, quia ejus averſa pars, aliquantulum, ut dixi, rubet.

Verevvs varganya. Sarga varganya.

111. *Tertiæ* ſpeciei duplex eſt differentia. Nam alia eſt junioris & recens natæ facies, alia adultioris. Iunioris porrò figura prorſus orbicularis eſt, diametrum duarum circiter unciarum habens, valde in rotundum elata ſupernè, & fuſci admodum coloris, fulginoſiſque: infernè cava & fornicata, coloris albi & nullis ſtrijs deformati: pediculus illam ſuſtinens binas uncias longus eſt, aut paulò longior, ſupremâ parte pollicaris craſſitudinis, infimâ, duorum digitorum. Adultior autem, longè amplior eſt: nam quaternas aut quinas uncias latus eſt, ternâs ferè altus. & in rotundum quaſi faſtigiatus, coloris ſupernè ex fuſco rufeſcentis: infernè planus, æqualis, albus, nec ullis ſtrijs exaratus: pediculo fulcitur ternas uncias longo, ſupernâ parte unciam craſſo, infernâ binas, coloris ex albicante fuſci. Iſtam ſpeciem Germani *grawer bültz* cognominant.

Grawer bültz. ἀμανῖται.

Habet verò hoc fungi genus aliquot notas, ob quas Pauli ἀμανίτας eſſe liceat conijcere: etenim colore fuliginoſo ſunt ejus ſpecies, orbe etiam quarundam tam amplo, ut ſæpe humanum caput æquent, pediculo omnium craſſo, infra colore nigro vireſcente.

Parandi ratio.

Ceterùm hic fungus apud Vngaros in hunc modum apparari ſolet. Repurgatus conciditur, fruſta paululum in clibano exſiccantur, deinde in aqua elixantur: ijs deinde exemptis, panis vulgaris, quo videlicet familia uti ſolet, taleæ ſuper craticulam toſtæ, in prædicto juſculo coquuntur, id demum juſculum cribro farinario ſuccernunt: poſtremò, huic condimento (quod nec tenue nimium, nec craſſum nimis eſſe debet) elixa fungi fruſta imponuntur, additóque aceto, piperis, gingiberis, atque caryophyllorum aromaticorum polline eduntur. Tenuis autem fortunæ homines & ruſtici, illo cum panici ſemine pultis inſtar decocto, & pipere denique inſperſo, veſcuntur.

XVII. Genus eſculent. Fung. primum prodiens.

XVII. *Genus eſculēt. fung.*

Natales

Vr gomba.

Keyſerling.

GENVS XVII.

AD nobiliſſimum porrò eſculenti fungi genus (quod, ſecundùm ordinem à nobis obſervatum, Decimum-ſeptimum eſt) tranſeamus.

Provenit autē id in ſilvis rarâ quercu conſitis, ijſque cæduis præſertim, & editioribus ſiccioribúſque locis, bis ſingulis annis, circa meſſem videlicet, & ante vindemiam. Vngari propter excellentiam *Vr gomba*, veluti ſi diceres Dominorum fungum, ſeu primarium fungum: Germani ob eandem cauſam *Keyſerling* appellant, quaſi Cæſareum, quòd inter fungos principatum teneat. Et ſanè adeò elegans eſt, ut non mirādum ſit, ſi eos qui libenter fungis veſcuntur, præ ceteris generibus fungorum, ad ſe edendum invitet.

Illius unicam duntaxat ſpeciem videre & obſervare memini: licet ex ætate diſcrimen quodpiam eſſe videatur.

Primùm è terra erūpentis hujus fungi forma, ovum quodāmodo candore & figurâ refert: altera aut tertia die laceratur hæc alba cutis, ſeu (ut Plinij vocabulo utar) volva, ſupernâ parte, & veluti ovi luteum oſtendit: deinde magis extuberat illud luteum, & fungi formam induit, paulatim & ſenſim evaneſcente pereūtéque volvâ: magnitudo autem

fungi

XVII. Genus esculent. Fung. jam expansum.

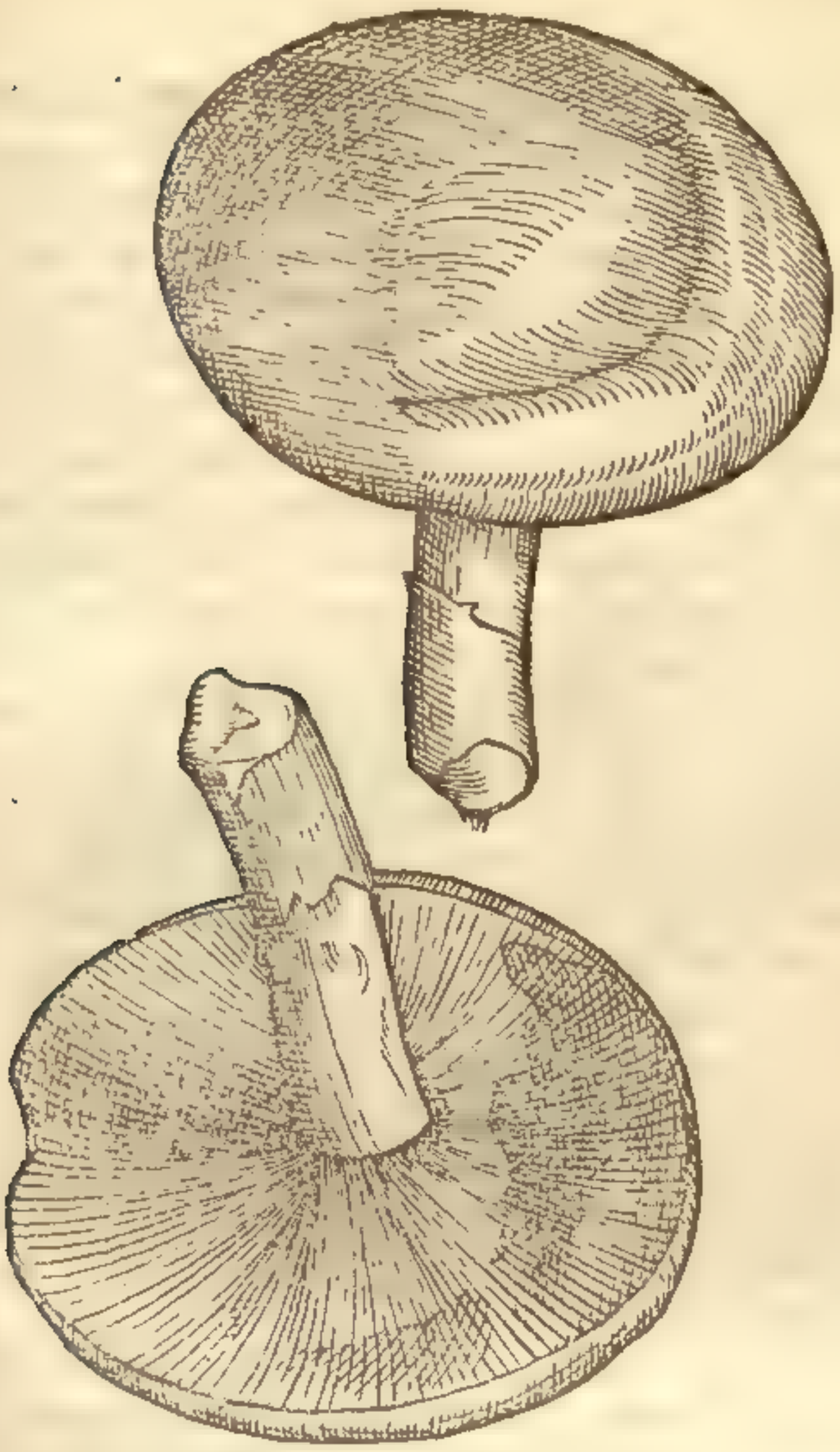

fungi sua volvâ inclusi, ternas uncias in longitudinem patet, binas in latitudinem. Consumpta volvâ, fungus in planam orbicularem sese explicat formam, cujus diameter quatuor pænè unciarum est, cujus superna pars aliquantulum intumescens, aureum sive croceum colorem elegantissimum habet: inferna flava est, & multis strijs à pediculo in extremas oras productis insignita: pediculus fungum sustinẽs, digitalis lõgitudinis & crassitudinis est, flaviq; coloris. At cùm jam adolevit, paulò amplior est ejus magnitudo, & in ternas aut quaternas partes scinditur, colorisque illum florem & elegantiam deperdit: nam supernè, languidioris est aurei coloris, infernè, omnino pallidi.

Non dubium autem est, quin hic fungus, sit ille Veteribus adeò celebratus Boletus, à Principibus viris sic in delicijs habitus: nam si conferantur quæ de Boleto scripsit Plinius, cum hujus historia, similis esse deprehendetur. Infamis autem, & immenso exemplo in crimen adductus fuit, Plinio teste, quod Tiberium Claudium Cæsarem (qui Boletorum esu impẽsè delectabatur) cõjunx Agrippina, boleto veneno illito, sustulerit, ut Neronem filium ipsi successorẽ in Imperio daret. Hinc illi Iuvenalis in satyris sales de Boleto. Nam satyra quinta, *Boletus veterum.*

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino: sed qualem Claudius edit
Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.

Et satyra sexta,

—— minus ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: siquidem unius præcordia pressit
Ille senis, tremulúmque caput descendere iussit
In cælum ——————

Sed & ipse Nero, Boletum Deorum esse cibum cavillari solebat, quia illo perijsset Claudius Cæsar, & defuncti Cæsares in Deorum numerum referri solerent.

Cetervm ad Boleti parandi rationem, quali Vngari utuntur, nunc transeamus.

Recentes boleti (suaviores enim & delicatiores illi sunt adultioribus) repurgati, in aquâ elixantur, deinde in tenuia frusta conciduntur: frusta concisa in jusculum è cremore lactis confectum injciuntur, adjectis selini folijs minutim sectis & pipere. Vel repurgati, præciso pediculo invertuntur, & super prunas positi, addito ovi luteo torrentur. Vel recentes etiam (emundati videlicet) recisis pediculis, friguntur cum butyro atque ovo simul in sartagine coctis, dissolutis & simul mixtis, instar ejus ferculi ex ovis & butyro in sartagine frixis parati, quod Germanis est in delicijs & paratu facile, illis Eyerschmaltz nuncupatum. Sed & exsiccati servantur: deinde ovorum instar coquuntur, aut in aqua elixantur: tum demum, ut præcedens genus, cum condimẽto illo ex ipsorum jusculo & pane tosto parato, additis aceto, piperis gingiberis, & caryophyllorum aromaticorum polline, eduntur. *Parandi boleti ratio.*

MEMINI anno M.D.XXCIIII. ad Illustrẽ Heroem Balthasarem de Batthyan sub vindemiæ tẽpus accersitũ (solebat enim ille bis aut ter singulis annis, missâ, qua veherer, rhedâ, ad se evocare) in ejus arce firmissimâ Nemeth-Wywar hospitio exceptum, atque forte fortuna semel in mensa, dum pranderemus, adpositum hunc fungũ in lance cum suo jure elixum: tum ego, qui fungis minimè vesci soleo, & ignarus croceam illam tincturam ẽ boleti succo esse, gallico sermone ad ipsum (plures enim ille Heros peregrinas linguas præter vernaculam perfectè callebat, Latinam, Italicam, Gallicam, Hispanicam, Germanicam, & Vandalicam, sive Croaticam, ab Vngarica diversam) valde crocatum, sive croco tinctum est hoc jusculum, inquam. Ille suaviter ridens, ad Nobiles viros, qui ejus mensæ assidere soliti erant octo aut decem, conversus: *Clusius Vram*, hoc est, Dominus Clusius (& cetera verba ungarico idiomate proloquutus) existimat hoc jusculũ, croco in eo dissoluto esse tinctum: tum omnes illi cachinnum sustollere, & mirari, mihi ignotam boleti naturam, præsertim cùm scirent, & illo, & præcedentibus aliquot annis, diligenter observasse, præter alias multas elegantes stirpes, fungorum quæ apud eos nascerentur genera. *Ill. Balthasar de Batthyan multarum linguarum peritus.*

GENVS XVIII.

XVIII. Genus esculent. Fungorum.

XVIII gen. escul. fung.

Evyz lab.

NVLLVM inter fungi, qui innoxius æstimatur, genera esse puto, quod longiore præditum pediculo, quàm Decimum-octavum: est enim ille in octo aut novem unciarum longitudinem porrectus, digiti minimi crassitudine, rectus, versicolor, & ποικίλος, strijs quibusdam, & maculis parvis & magnis, ex albo, rufo, & fusco colotibus commixtis distinctus marmoris varij instar. Ipsum verò fungi corpus pilei seu galeri formâ quodammodo refert, valde laxis oris, deinde sensim in turbinatam metam desinens, altitudine trium unciarum, aut ampliore, orarum diametro uncias ferè octo occupante, candicantis supernè coloris, multis tamẽ maculis magnis & exiguis ex fusco rufescentibus infecti, supremo fastigio prorsus fusco: inferna pars cava admodum & camerata, candicans quidem, sed plurimis strijs fuscis obliquè & veluti in cincinnos compositis, distincta: duabus autem ferè uncijs infra supremum pediculi fastigium, corolla digitalis circiter latitudinis ipsum amplectitur, unde corporis ipsius fungi oræ abruptæ videntur, dum in laxitatem sese diffudit.

Hujus unicam speciem observabam, quæ in arvis plerumque provenit. Tribus verò diversis anni temporibus interdũ nasci intelligebam. Vngari *Ewz lab*, hoc est, capreoli pedem, satis improprio, ut mihi quidẽ videtur, nomine appellant: Germani Waitzling.

An autem ille fungus, quẽ Ioan. Bap. Porta à Neapolitanis *Conoccielle* vocari scribit?

Waitzling

Conoccielle.

GENVS XIX.

XIX. Generis esculent. Fung. I. species.

XIX Genus esculẽt. fung.

Szarvas gomba.

Zigenbart.

Geisbart.

Schöberling.

Hirschling.

III. ejus species.

I.

Gelber Zigenbart.

Sarga Szarvas gomba.

SEPTEMBRI mense sub corylis nasci gaudet Vndevicesimum fungorum esculentorum genus: quod Vngari *Szarvas gomba*: Germani Zigenbart oder Geisbart (quod idem est, utraque enim vox caprinam barbam significat) tum Schöberling appellant: nonnulli etiam Hirschling, eodem quo Decimum genus, nomine.

Diversæ porrò à reliquis fungi generibus est formæ, eæque elegantis, quod in tres species colore inter se differentes, nõnihil etiam formâ dividi posse arbitror.

Primum autem locum dabo illi, quæ & reliquis elegãtior videtur, & colore magis conspicua. Ipsum corpus binarum ferè unciarum crassitudinem habet, intus cavum, coloris fusci & fuliginosi, in quo elucet albedo quædam pallido mixta: deinde corpus illud in plurimos tenues ramos dividitur, duas aut amplius uncias longos, coloris suprema parte flavi elegantis, cui insperſæ croceæ maculæ, flosculorum formam quodammodo exprimere videntur. Hanc Germani Gelber Zigenbart, id est, flavam caprinam barbã, aut Hirschling cognominant; ad quorũ imitationem Vngaris *Sarga Szarvas gomba* dici posse existimo.

Non mi-

Non minùs crasso est *Altera* species trunco, coloris tamen albi: in eandem interdum magnitudinem crescit cum Priore: nonnunquam brevior est, aliquando autem vix binas uncias alta, videlicet primum nata, cujus rami unciales, & illi ferè prorsus dilutè rubescentes: jam adulta verò, candicantes ramos habet, quorum extimæ partes rubescunt, formámque totum fungi corpus habet, quale cerebrum brassicæ Cypriæ degeneris, & quæ ob præmaturas pruinas ad frugem pervenire non potuit. Huic Germani Rotte Geisbart/hoc est, rufæ caprinæ barbæ cognomen indiderunt, sive Rotte Hirschling. II. Rotte Geisbart. Rotte hirschling.

Minus crasso corpore est *Tertia*, coloris ex albo pallescentis: hujus rami longiores & crassiores sunt quàm in binis superioribus speciebus, & aliquantulum rariores, coloris, ut ipse truncus, pallidi albo commisti: exsiccatam & marcidam eam esse, quis credere posset. III.

Affinitatem quandam habere videtur hoc fungi genus, cum illis fungis quos Bapt. Porta è saxis ex Gargano monte erutis nasci scribit non pileatos, sed turiones ut asparagos, & in ramos divisos. *Fungi è saxis nascentes.*

GENVS XX.

VICESIMVM genus esculenti fungi rursus ad vulgatiorem fungorum formam redit, & sub extremum Autumnum in silvis, plerumque autem sub abietibus nascitur: cujus rei causa Vngari *Fenyo alya gomba*, Germani Thanneling appellãt, licet illis Gresseling etiam dicatur: nam Vngaris *fenyo-fa* Abies est, atque Germanis Thannenbaum idem significat. Hoc autem genus in tres species dividemus. *xx. gen. esculent. fungor.* Fenyo alya gomba. Thanneling. Gresseling.

xx. Generis esculent Fung. 3. species.

I.

Prima, orbiculatæ (planæ tamẽ) est figuræ, binas aut ternas uncias lata, supernè, coloris vel dilutè admodũ rubẽtis, aut lateritij, venis quibusdã sic exarata, ut hirta videatur, non secus ac Decimi generis Prima species, cui valde similis est, in medio nonnihil compressa, & veluti umbilicata: infernè pallescens, & multis strijs fuscis à pediculo (qui unciâ paullò longior est, minimum digitum crassus) in orbem ductis, insignita.

II.

Altera, Priorem magnitudine nõ valde superat, paullò tamen crassiore pediculo constat, magnâ etiam ex parte orbiculata est, sed non compressa supernè, immò potiùs extuberans, coloris ex albo, pallido, & fusco permixti: infernè candicans, & strijs fuliginosi coloris, à pediculo in oras productis, exarata.

III.

Tertia, longè amplior est binis superioribus, orbiculatæ tamen perinde, atque illæ, figuræ, cujus diameter pænè quinc-uncialis est, pediculo subnixa non majore quàm præcedentes duæ: supernâ parte etiam extuberans, mixtique ex albo, pallido, rufo, fuliginosóque, coloris: inferna pars plana est, rubescentis coloris, crassis strijs ex atro purpurascentibus, à pediculo in ambitum excurrentibus, notata.

GENVS XXI.

MONSTRVM verius fungi, quàm fungus censeri potest Vicesimum-primum genus esculentorum fungorum, quia adeò vastę interdum est amplitudinis, ut integrã etiam μυκητοφάγων familiam explere & satiare possit: nam audiebam (dum hunc fungum in Vngariâ observabam) circa Lewa Dominorum Dobo oppidum, in extremæ Vngariæ limitibus Croatiæ vicinis, tantâ nonnunquam amplitudine excrescere, ut bigam facilè impleret, præsertim, ut aiebant, si quis præteriens (quod superstitione non caret) admirabundus subsistat: immò (quod magis ridiculum) asserebant nonnulli, convitijs proscindendum esse, ut in tantam molem excrescat, alioqui manere in eâ magnitudine, qua primùm conspectus est, quasi ægrè ferentem se negligi. *xxi. gen esculent. fungor. monstrosum.*

Nascitur autem in Vngariâ sub extremum Autumnum, vel circiter diẽ Divo Michaëli sacrum, ad quercuum radices. Vocatur ab Vngaris *Bokros gomba*, à Germanis Scheberling. *Natalis* Bokros gõba Scheberling.

Ceterùm tantæ magnitudinis non erat, quem in Vngariâ obſervabam, ſed illius molis duntaxat, quæ ternos aut quaternos paſcere poſſet, multos flatus pariens, ut ab ijs intelligebam, qui ederant. Amplitudine tamen ſuperabat omnes quos unquam conſpexerim fungos: nam pediculum ſeſqui palmarem aut amphorem, & ſemipedalis altitudinis habebat, corpus fungi ſuſtinentem in longitudinem & latitudinem diffuſum bipedalem aut majorem, multis veluti amplis & laciniatis folijs, ſquamatim vel imbricatim ſibi invicẽ incumbentibus conſtans, quorum etiam nonnulla, quercus ſinuoſa folia imitarentur: coloris ex ruſo nigricantis, vel ex albo nigri, aut multis maculis nigris in albo conſperſis, notati.

Si quis porrò Quinti generis ſpecies cum hoc monſtroſo fungo conferat, non ſine cauſa forſitan exiſtimabit, illas eſſe hujus generis nondum adultas ſpecies, adeo illæ ad iſtius formam accedunt.

Fungus latinis litteris inſcriptus.

Conſiderandum autem eſt, an ſimilis fuerit fungus, qui (referente Diodoro Caſſio Nicæo) Traiano Cæſare adverſus Decebalum Daciæ Regem proficiſcente, ingens latinis litteris inſcriptus circumferebatur à Barbaris.

Gallinaccia.

Eum certè eſſe conijcio, quem Ioan. Baptiſta Porta vulgo à Neapolitanis *Gallinaccia* appellari ſcribit, tantæ magnitudinis, ut ſexaginta libras interdum pendat, ſufficeréque poſſit ad univerſam familiam paſcendam.

ET hæc quidem ſunt, quæ de Fungis eſculentis apud Pannones naſcentibus, cùm apud eos diverſis anni temporibus verſarer, intelligere potui. Ea ut Lector boni conſulat, etiam atque etiam rogo: etenim mihi nõ licuit, de ſingulorum ſapore vel guſtu certi quidpiã pronunciare, quandoquidem fungis non veſcor, & naturâ ab illorum uſu ſemper abhorrui.

Ill. Balthaſaris de Batthyan mors.

Quamobrem Illuſtris ille Heros Balthaſar de Batthyan, cujus memoriam, dum vivam, colam (è vivis autem ille exceſſit anno M.D.XC. hoc eſt, circiter biennium poſt quàm Viennâ Francofurtum me contuli) cum intelligeret me de fungis in eo Regno naſcẽtibus aliquid commentari velle, ridens (ut erat vir lepidus & valde facetus) dicere ſolebat: ubi, inquit, quę meditaris in lucem protuleris, inſigniter te nugari dicã, qui de ijs rebus ſcribere in animum induxeris, quas ne ſemel quidem guſtare unquam volueris. Sed de his ſatis. Nũc ad eorum Fungorum, qui non ſunt eſculenti, ſed pernicioſi potiùs & lethales, brevem hiſtoriam conſcribendam accingamur.

FVNGI NOXII ET PERNICIOSI. CAP. II.

Fungi pernicioſi.

BREVIOR ero in ſcribenda horum Fungorum hiſtoria: nam cùm apud Veteres nulla eorum fiat mentio (niſi fortè generatim, & nullo nomine addito) atque Recentiores ſupervacuum æſtimarint quidquam de ijs fungis ſcribere, quibus nemo veſceretur, omnes mihi erunt ex propriâ obſervatione deſcribendi. Et ſanè, licet à ruſticis & peritis facilè agnoſcantur: operæpretium tamen eſſe putavi, de illis aliquid commẽtari, atque eorum formam exponere, ne quis imprudens pro innoxijs legat, quandoquidem multi inveniantur, ijs qui eſculenti ſunt perſimiles.

Eundem porrò ordinem ſequemur, quem in veſcorum fungorum hiſtoriâ tradendâ obſervavimus, atque ſingula genera in ſuas ſpecies, ſi quæ erunt, diſtribuemus.

GENVS I.

1. Genus pernicioſorum Fungorum.

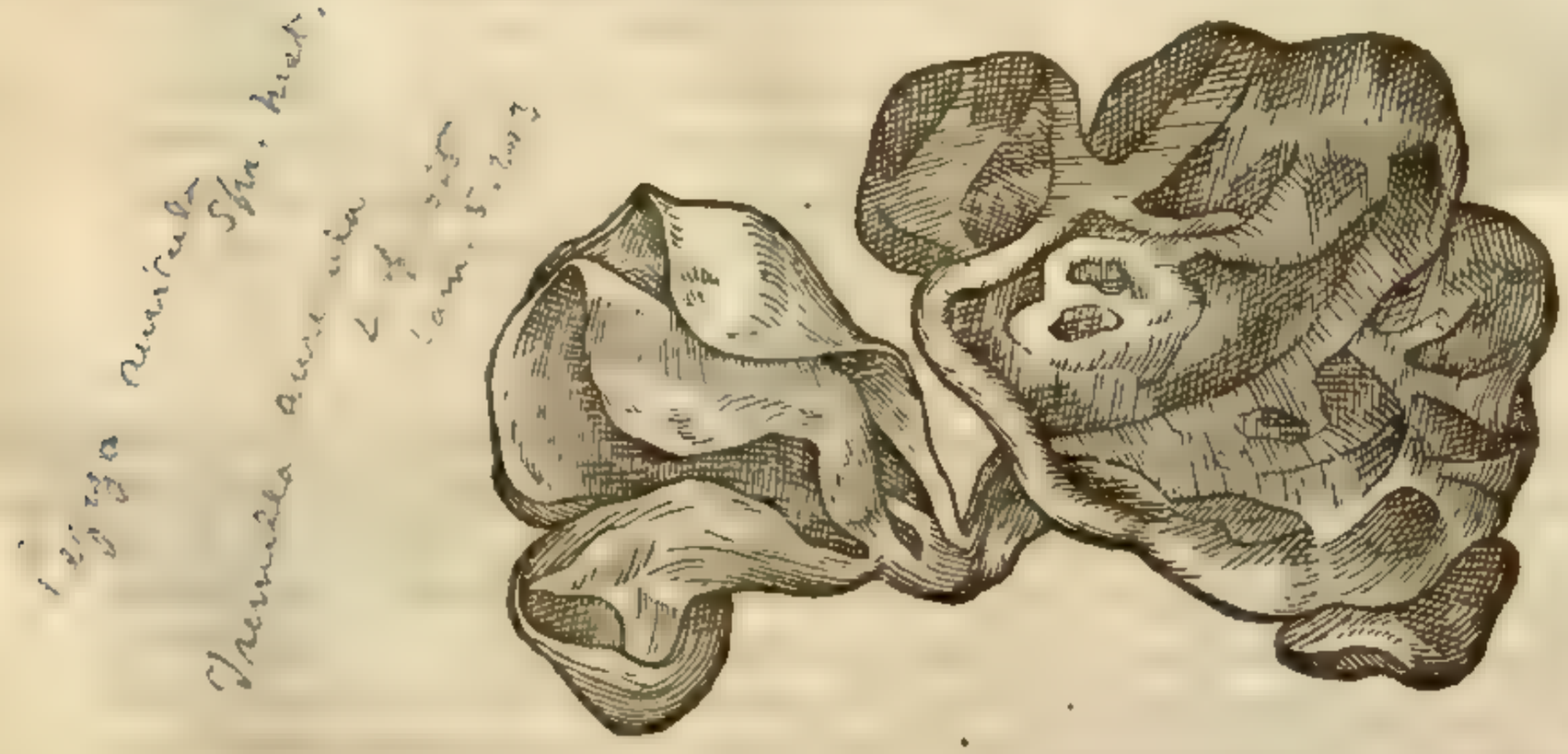

1. genus pernicioſor. fungor.

PRIMI generis unicam ſpeciem obſervare memini, licet magnitudo ejus una non ſit: ſed eam diverſitatem ex ætate oriri arbitror. Quotquot autem conſpexi, breviſſimo, vel po-

vel potiùs nullo pediculo nituntur, ſed caudici arboris inhærent, aut ſingulares, aut gemini, mẽbranaceâ cute conſtantes implicatâ & ſinuoſâ, coloris ex cineraceo nigricantis. Vulgus auriculam Iudæ nominat, cartilagineâ enim & membranaceâ eſt ſubſtantiâ, quemadmodum auris. Vngari *Boza fa termewt*: Germani Holder ſchwammen appellant, quia in Sambuci caudice naſcitur, cùm huic arbori primum prorumpunt folia. *Auricula Iuda.* Boza fa termewt. Holder ſchwãmen.

Solet is fungus, tametſi non eſculentus, à pleriſque adſervari exſiccatus, in uſum: nam in gutturis tumoribus, acetum in quo maceratus ſit, exhibere ſolent, ad gargarizandum & guttur eluendum. *Eſculentus.*

GENVS II.

SVB Pruni arboribus novo Vere naſcitur Secundum genus, ideóque ab Vngaris *Szilwa alya* nuncupatur. *II. Genus noxior. fung.* Szilvva alya.

Illius unicam ſpeciem etiam obſervabam, numeroſam ex eodem pede, nullo tamen pediculo conſpicuo, confertim naſcentem, variâ magnitudine & formâ: nam fungorum nonnulli, binas aut ternas uncias lati ſunt, atque etiam ampliores, vel orbiculatæ figuræ, aut anguloſæ: alij paulò minores, nonnulli vix unciam lati: omnes coloris ex albo, pallido, & fuſco commixti.

GENVS III.

TERTIVM genus Vngari *Ganejou*: Germani Miſt ſchwammen appellant, quoniam in ſterquilinijs naſcitur primo Vere. *III Genus noxior. fung.* Ganejou. Miſt ſchwãmen.

Vulgaris admodum eſt hic fungus, propterea nemini nõ notus, formæ orbicularis in plano, veluti circino ductæ, exili & tenui fultus pediculo, tenui non craſſo corpore, candidus omnino, & veluti farina conſperſus cùm infernè, tum ſupernè: pars tamen averſa ſeu ſupina, fuſcis ſtrijs, à pediculo in oras ductis, diſtincta eſt.

GENVS IIII.

QVIA novo vere poſt præmaturas pluvias plerumque naſci ſolet in Salicum caudicibus Quartum genus, ideo ab Vngaris *Fiz fagomba*, à Germanis verò Felber ſchwammen vocatur. *IIII. Genus noxior. fung.* Fiz fa gõba. Felber ſchwãmen.

Eſt porrò hic fungus confertim naſcens, & caudicibus Salicum firmiter inhærens, Lichenis inſtar, in corpus tuberoſum excreſcens varia formâ & magnitudine: nam pleraque tubera uncialem magnitudinem non ſuperant, alia binas & ternas uncias interdum ampla ſunt, coloris elegantis & variè commixti: nam in eis & albedo conſpicua eſt, & pallor, & ſuave rubens color, & ſatur, atque etiam flavus, addo his fuſcum ſive fuliginoſum colorem hinc inde ipſis inſperſum.

GENVS V.

V. Genus pernicioſorum Fungorum.

NASCITVR etiam novo Vere in putreſcentibus Ceraſorum caudicibus, Quintum genus pernicioſorum fungorum: eam ob cauſam apud Vngaros *Rewes cereſnye fa gomba*, apud Germanos, Kerſenbaum ſchwammen nomen invenit. *V Genus noxior. fung.* Revves cereſnye fa gomba. Kerſebaum ſchwãmen.

Plures autem fungi ex eodem pede nati, imbricatim, sive tegularum instar, alter super alterum conferti nascuntur, infimâ parte unciam lati, deinde sensim altitudine crescente, ternarum aut quaternarum unciarum in extremis oris, palmum autem longi. Superna corporis fungi pars variis coloribus infecta est: nam circa pedem ex albo pallescit ad uncialem altitudinem, deinde transversi colores secant, ex flavo rubróque commixti, postea flavus: supra illum denuo transversim secant colores flavus & ruber simul mixti: hos sequitur flavus color, quibusdam tamen veluti suliginosis maculis infectus: extimæ oræ saturâ rubedine nitent, quam nonnihil fœdat linea quædam veluti farina conspersa: supinâ verò parte, aut pallescit, aut flavus est.

Vtilitas. Sed & hic fungus, tametsi hominibus noxius, alicujus tamen est usus: nam Rustici exsiccatum recondere solent, quia illius pollinem cum sale & pabulo mixtum, ægris bobus & vaccis salubriter dari, sibi persuadent.

GENVS VI.

VI. *Genus noxior fung.* Monyaro alya gomba.

SEXTVM genus, quia sub corylis crescit, Vngari *Monyaro alya gomba* vocant: orbicularis autem est figuræ, binas uncias latus aut major, supernè nonnihil tumescens, extremis oris in supinam partem flexis, coloris ex rubescente suliginosi, cui albedo quædam permista videtur, interdum etiam omnino suliginosi & fusci: internè nonnihil rubescit, strijsque exaratum est, à pediculo gracili binas uncias longo, in ambitum ductis, crassiusculis, fusci coloris.

Invenitur circiter Pentecosten, hoc est Maio, aut sub Iunij initium.

GENVS VII.

VII. *Genus noxior. fung* Bagoly gomba. Krotten schwämen.

CIRCA idem tempus prorumpit etiam Septimum fungi pernicioſi genus, quod Vngaris *Bagoly gomba*, Germanis Krotten schwammen dicitur, utriusque linguæ nominibus eandem rem significantibus, nimirum rubetæ, vulgo buffonis dictæ, fungum. Cujus tres observabam species.

I. *Vnam* valde gracili, & plus quàm duas uncias longo pediculo fultam, pilei sive galeri pænè figurâ in metam sublatâ, unciali ferè latitudine, orarum verò circiter trientali ambitu, coloris albi suligine quodammodo infecti, summo fastigio flavescẽte: interior & cava pars fusca est prorsus, & nigris strijs, à pediculo in oras ductis, exarata.

II. *Alteram* magis orbiculato & tumente corpore, crassiore pediculo subnixam: superna & tumescens pars duas interdum uncias duntaxat est ampla, nonnunquam etiam tres, modo fusci omnino coloris, ex albo pallescentis, modo flavi suligine infecti, singuli autem maculis albis & nigris summâ parte notati, ut rubetæ colorem, præsertim fuscus, valde referre videatur: pars inferna alba est, levib⁹ strijs subfuscis, à pediculo in oras excurrẽtibus, distincta.

III. *Tertia* reliquis major est, & orbiculatæ prorsus in plano figuræ, cujus diamater trium unciarum est, supernè alba, cui rubescens aliquantulum color est admixtus, & raræ pallescentes maculæ insperſæ: inferna pars quodammodo pallescit, & frequentibus suliginosis strijs, à pediculo minimum digitum crasso, ad extremas usque oras secta.

GENVS VIII.

VIII. *Genus noxior fung.* Nyrfa gombaya. Birchen schwämen.

OCTAVVM genus etiam circa Pentecosten provenit in silvis, ad betularum caudices & truncos, cujus rei causa Vngari *Nyrfa gombaya*. Germani Birchen schwammen appellant, hoc est, betulaceum fungum.

Orbiculatæ pænè est figuræ, supernè paulò elatioris, albi coloris levi suligine adumbrati, in quo maculæ quædam rufescentes, latitudo duarum unciarum: inferna pars tota alba est, exceptis strijs, quæ suligine infectæ, à pediculo binas uncias longo & gracili ductæ, in extremas oras desinunt.

GENVS IX.

IX *Genus noxior. fung* Borsos gomba. Hohen schwämen.

CIRCA Solstitium æstivum invenitur Nonum pernicioſorum fungorum genus in silvis nascens: quod Vngari, *Borsos gomba*, Germani, Hohen schwammen nominant, quia (ni fallor) crasso & tumente sit corpore: nam satis brevi est pediculo, unciam non multum superante, digitum aut pollicem crasso.

Ejus licet binæ videantur ſpecies, ætate tamen inter se duntaxat differre arbitror. Constat verò, ut dixi, crasso & protuberante corpore, ſphericæ quodammodo & orbicularis figuræ, binas uncias lato in minoribus: in adultioribus autem, tres atq. etiam quatuor, vel etiam ampliore, colore supernâ parte ex atro rufescente; infernâ, exalbido, & multis strijs rufescentibus, à pediculo ad oras usque ductis, insignito.

GENVS

GENVS X.

x. Genus pernicioſorum Fungorum.

BIs in anno reperitur Decimum noxiorum fungorum genus, circa meſſem videlicet, & vindemiam, in ſilvis proveniens: Vngari *Keſke gomba*, Germani Geyſe Schwämen appellant, hoc eſt, caprinum fungum. x. *Genus noxior. fung.* Keske gomba. Geyſe ſchwämen.

Valde exilis eſt hic fungus: nam primùm emergens, vix uncialis eſt magnitudinis, interdum ſingularis, nonnunquam geminus, id eſt, bini ſimul naſcentes, ipſo fungi corpore, minimi digiti unguem vix æquante, rufeſcentis coloris: cùm adolevit corpus, in uncialem magnitudinem excreſcit, infernâ parte valde à pediculo ſtriata ſeſe invertente, adeo ut ſuperna pars veluti camerata & cava reddatur, &, cum ſuo pediculo, parvum infundibulum mentiri videatur: color flaveſcit tam externè quàm internè; & ſuperna pars jam in umbilici ſpeciem contracta, rufis maculis eſt diſtincta.

GENVS XI.

EODEM tempore, ſimilibúsque locis reperitur Vndecimum genus, quod è terrâ primùm erumpens, valde boletum imitatur, immò quodammodo mentitur. Vngaricum nomen nullum intellexi, ſed Germanicum eſt *Narzen ſchwammen*/ ac ſi diceres fatuum vel fatuorum fungum, quoniam fortè, ſi quis veſcatur, mente turbetur, quod facilè cõtingere poteſt, ad ejus eſum invitante præſertim pirmùm naſcentis tanta cum boleto ſimilitudine. xi. *Genus noxior. fung.* Narzen ſchwämen.

Corpore, dum è ſua volva erumpit, eſt boleto diſſimili, longiore pediculo ſubnixum minimo digito graciliore, ſeſcuncialis latitudinis, in metam aſſurgens, ſupernâ parte candidâ, infernâ cameratâ, & multis ſtrijs, à pediculo in ambitum productis, notatá.

GENVS XII.

NEc hujus pernicioſi Duodecimi generis nomen Vngaricum mihi notum eſt: Germani *Fliegen ſchwammen* appellationem dederunt à muſcis, quæ illud valde appetunt, & plerumque huic inſident, non ſine ipſarum pernicie, ſiquidem quotquot deguſtant intereunt. Variæ autem ſunt ejus ſpecies, omnes extremo Sextili in cæduis ſilvis provenientes: quas hac ſerie deſcribo. xii. *Genus noxior. fung.* Fliegen ſchwämen. *Natales.*

Primæ ſpeciei duas obſervabam differentias, magnitudine quidem convenientes, ſed colore diverſas. Orbicularis & quaſi circino ductæ utraque eſt figuræ, unam interdum, ſæpiſſimè binas uncias latæ: Vni, color ſupernè parti palleſcens, cui quidpiam rubedinis & fuliginis admixtum ſit: Alteri autem luridus & fuligine infectus, cui inſperſæ albicantes maculæ atro permixtæ, non ſecus ac in Septimi generis pernicioſorum Secunda ſpecie: pars ſupina in utraque perſimilis, hoc eſt, alba, exarata tamen fuſcis ſtrijs, à pediculo (qui gracilis eſt, & circiter ſeſcunciam longus) ad extremas oras ductis. i.

Paullò major eſt *Altera* ſpecies, & longiore craſſioréque pediculo ſubnixa, ut qui minimi digiti longitudinem & craſſitudinem æquet: ejus autem forma pæne orbiculata, cujus diameter triente paullò minor, color ſupernè varius, hoc eſt, ex purpurâ dilutiore & ſaturâ, rufo, pallido, & albo coloribus variè mixtus: infernè pallet, & nigris craſſioribus ſtrijs, à pediculo in extremas oras ductis, notata eſt. ii.

Tertia ſpecies differentiam habet ex ætate perpetuam: nam primùm emergens contracto eſt corpore, craſſo & unciali, quaſiq; ari radicem mentiente, pediculo fulta, duas uncias lata, totidem longa, in metæ formam ſublata, coloris rubri, ſive potiùs lateritij, frequentibus maculis albicantibus conſperſa, ſummo tamen faſtigio pallida: Adultior verò palmari pediculo, eóque digitalis craſſitudinis, aſſurgit, infernâ parte tuberoſo: ipſum corpus fungi in orbicularem figuram compoſitum (cujus diameter quatuor uncias ſive trientem latus) iii.

per

per oras interdum fissus & lacer, coloris pronâ parte rubri, & albis quibusdam maculis infecti, oræ rufæ sunt: supinâ autem, albâ prorsus, striis tamen levi fuligine intectis, à pediculo in ambitum procurrentibus.

XII. Generis pernicioſor. Fung. 4 ſpecies.

IIII.

Natalet.

Omnium elegãtissima est *Quarta* ſpecies, cujus ab ætate duntaxat quoddam discrimen est: Iunioris enim & recens natæ corpus minorem habet orbem, & binas uncias solummodo latum, rubro colore valde saturo instar concreti sanguinis tinctum, per cujus superficiem frequentes exalbidæ sunt cõsperſæ maculæ: Adultior in majorem latitudinem patet, ut quæ quincuncialis sit, aut amplior tumida supernè, rubro etiam colore, sed paullò remissiore, quàm in juniore, tincta, obscurioribus veluti undis intercursantibus distincta, & crebris etiá exalbidis maculis infecta: pediculo autẽ constat protuberante infimâ parte, deinde trientem longo, unciam crasso, à quo infernâ parte crassæ nigræ striæ ductæ in ambitum: bini interdum ex eodem pede conjunctim nascuntur.

Invenitur etiam hæc ſpecies in cæduis silvis Francofurto ad Mœnum vicinis, unde rusticæ mulieres lectam, in urbem deferunt venalem, cùm non ignorent plerosque empturos ad muscas necandas: nam cùm, ut dixi, muscæ libenter illi insideãt, divulsam in fragmenta, varijs in conclavi locis ante fenestras spargere solẽt, ad quæ invitatæ & excitæ muscæ, succum fugunt ipsis pernicioſum, & paulò pòst etiam lethalem.

Crasso etiam est *Quinta* ſpecies pediculo, nec minùs longo, quam superior: atque ex ætate conſpicitur etiam in ea aliquod discrimen: nam Recens nata, binas uncias vix est lata, in totidem unciarum metam assurgens, coloris ex rufo fusci, & fuligine veluti infecti: Adultioris corpus longè majus est, trientalem videlicet latitudinem aut ampliorem habẽs, in metæ formam assurgens, & oris valde lacerıs, coloris supernè mixti ex albo, rufo, pallido, fusco, mixturâ vel radiatim, vel maculis duntaxat inſperſis, constante: color infernâ parte prorsus fuliginosus, quem nigræ striæ, à pediculo in extimas oras ductæ, intersecant.

GENVS XIII.

XIII. *Genus pernic. fung.* Wt felem terevvm gomba. Fzoſchen ſtuel.

DECIMVM-TERTIVM genus noxiorum fungorum, secundùm vias & semitas in cæduis silvis provenit extremo etiam Augusto. Vngari wt *ſelem terewm gomba*, hoc est, ad semitas nascentem fungum: Germani autem Fzoſchen ſtuel/ quasi ranarum sedem, appellant, quoniam ranæ his libenter insidere conſpectæ sunt.

In hoc genere obſervari potest discrimen quoddam, sed illud ex ætate duntaxat proveniens: nam Recens nati corpus, ad binarum unciarum latitudinem non pertingit, & supernâ parte candicans, fuligine quadam infectum est: infernâ etiam ejusdem coloris, sed raris striis, vixque apparentibus præditum: ubi autem Adolevit, majorem habet latitudinem, quatuor videlicet unciarum, & in orbem ferè ciroinatum est, immaculati supernè candoris, nisi orbis centrum palleret: infernâ pars etiam candida est, multis purpurascentibus striis exarata: pediculus gracilis & longus.

GENVS XIIII.

XIIII. *Genus noxior fung.* Saw taſchen.

IN cæduis etiam silvis crescit Decimum-quartum genus, atque eodem quo præcedens tempore invenitur. Vngaricum nomen intelligere non licuit: sed Germani Saw taſchen appellant, causa nominis me latet, nisi quòd à sue appellatio desumpta videtur. Ejus autem binas obſervabam ſpecies, magnitudine, & infernæ seu supinæ partis colore inter se differentes.

Primæ

Prima inęqualem habet magnitudinem: nam Recenter natę corpus, unciâ majus non eſt, faſtigiatum, coloris albi fuligine velut infecti, uncialis longitudinis pediculo, minimum autem digitum craſſo, ſubnixum, interdum geminum ex eodem pede naſcens: Adulta triuncialem diametrum habet, in orbem ferè circumſcriptâ figurâ, ſupernè alba quidem, ſed fuſco colore infecta, flavo faſtigio: infernè verò pallida, & rufis ſtrijs, à pediculo excurrentibus, exarata: pediculus digitalis longitudinis & craſſitudinis. 1.

Alterius forma, orbiculatæ, & veluti circino circumductæ, eſt rotunditatis, cujus diameter trientem latus eſt, pediculo brevi pollicémque craſſo prædita, ſupernâ parte candida, cui maculæ parvæ fuſcæ, & flaveſcens nonnihil color, inſperſus eſt, & oris aliquantulum in infernam partem converſa: infernâ ipſa parte pallidâ, fuliginosisque ſtrijs inſignitâ. 11.

GENVS XV.

xv. Generis pernicioſor. Fung. 1. ſpecies.

DECIMVM-QVINTVM pernicioſi fungi genus, quod Vngari *Tinor gomba*, Germani Smeer ſchwammen appellant, perinde ac ſi unguinoſum fungum diceres, in cæduis quoque ſilvis creſcit extremo Sextili, hoc eſt, circa diem D. Bartholomæo ſacrum: cujus variæ dicuntur inveniri ſpecies: ego binas obſervabam. xv. *Genus noxior. fung.* Tinor gomba. Smeer ſchwämen.

Priorem, triuncialis amplitudinis cum ſuo pediculo, alioqui corpus ipſum fungi uncialem magnitudinem non ſuperat, pediculus autem binas, ſupremâ parte pollicaris craſſitudinis, infernâ ſeſcũcialis, in bulbi formam excreſcens, coloris ex albo palleſcẽtis: ipſum etiam fungi corpus ſupernè pallidum eſt, ſed maculis dilutè nigricantibus diſtinctum, atque oris in ſupinam partem inflexis: infernè multis ſtrijs ex pallido fuſcis, à pediculo in ambitum porrectis, diſtinctum. 1.

Hanc ſpeciem *feyer ti nor*, id eſt, albam, Vngari cognominant. feyer ti nor.

Alteri, cognomen dederunt à nigro colore, Vngari, *Feketc ti nor*; Germani, Schwartz ſmeer ſchwammen. Informis hæc eſt ſpecies, & valde tetri coloris, ut verius ligni, ſive radicis cujuſdam nodoſum & nigrum fragmẽtum videatur, quàm fungus, quod utraque manu vix comprehendi queat: craſſo brevique pediculo innititur. 11. Fekete ti nor Schwartz ſmeer ſchwãmen.

GENVS XVI.

EXTREMO etiam Sextili provenit ſub corylis Decimum-ſextum genus, fœtidi admodum odoris, quod Vngaris *Kigyo gomba*, Germani Natter ſchwammen/ quaſi ſerpentinum, ſive colubrinum fungum appellabant. Ejus porrò tres ſpecies obſeruabam magnitudine pænè inter ſe æquales, ſed colore & formâ diſpares. xvi *Genus noxior. fung.* Kigyo gomba. Natter ſchwãmen.

Prior oblongo graciliq; fulcitur pediculo, cui inſidet initio veluti ovum excalptum, uncialis magnitudinis, coloris albi fuligine perfuſi externâ parte, nigri ſtriati infernâ & ſupinâ: deinde, oras explicans, ſeſcuncialem amplitudinem adquirit, in pilei parvique galeri ſimilitudinem formatam, albi ſupernè coloris, frequentibus fuſcis maculis diſtinctam, atque ipſo faſtigio veluti fuligine infecto. 1.

Altera longo gracili que pediculo ſuſtinet fungi corpus, parvi galeri figurâ formatum, vix ungue majus initio, dilutiore fuligine infectum: ſeſcuncialis autẽ magnitudinis cùm adolevit, galeri etiam formâ, colore ſupernâ parte atra fuligine tincto: infernâ autem, inſtar fornicis cameratâ, & nigris ſtrijs exaratâ, quemadmodum & junior. 11.

Tertia

XVI. Generis pernicioſorum Fungorum 3. ſpecies.

III. *Tertia* corpus, ejuſdem cum ſuperiore magnitudinis, valde laceris eſt oris, & quodammodo in lacinias diviſum, rufi interdum coloris ſupernè, fuliginoſis ſtrijs notatũ infernè: nonnunquam autem albi coloris fuligine infecti ſupernè, & nigris ſtrijs exaratum infernè: aliquando etiam infernâ & ſupinâ parte adeò inversâ & reflexâ, ſurrectiſque lacinijs, ut florem aliquem exprimere vel mentiri videatur.

GENVS XVII.

XVII. Generis pernicioſ. Fung. 2. ſpecies.

XVII. *Genus noxior. fung.* Hoz gatyl len.

II. *Secundam*, ejuſdem cum illa magnitudinis, ſed graciliore pediculo præditam, circinatæ etiam rotunditatis, niſi laceras haberet oras in ambitu: color in hac ſupernè planè luridus, hoc eſt, ex palleſcente fuliginoſus, & venis quibuſdã exalbidis maculoſus, ipſa fungi ſubſtãtia, ſub externâ illa cute, omnino atra, ut etiam eſt pars infima, ſic tamen ut craſſæ nigræ ſtriæ obſcurè appareant. Hanc ſpeciem Schwartze hoz gatyllen Germani cognominare poſſent, ut Priorem Rott hoz gatyllen.

CIRCITER diem D. Bartholomæo ſacrum, planis & apertis locis provenit Decimum-ſeptimum noxiorum fungorum genus, à Germanis Hoz gatyllen appellatum, Vngaricum nomen nemo mihi indicare potuit, & an ullum etiam apud Vngaros obtinuerit, haud ſcio: quandoquidem magna ex parte negligere ſolent eos fungos qui nõ ſunt eſculẽti. Ejus autem duas obſervabã ſpecies:

Primam, dodrantalem amplitudinem habentem, & minimi digiti craſſitudine præditum pediculum, binas aut ternas uncias longum, ex cujus imo plerumque ſubnaſcitur exigua proles: orbiculatæ ferè eſt figuræ, oris in inferiorem partem nonnihil inflexis, colore ſupernâ parte rufo ad nigredinem tendente, cui flaveſcens circa medium admixtus eſt: inferna pars pallida eſt, ſtrijſque fuliginoſis exarata.

GENVS XVIII.

XVIII. *Genus noxior. fung. Kueling.* EODEM quo proximè præcedens tempore creſcit Decimum-octavum pernicioſorum fungorum genus, in ſilvis proveniens, & à Germanis Kueling appellatur: quoniam vaccæ valde appetunt.

Longè

Longè minor est hic fungis Decimo-septimo, nec uncialem aut sescunciadem magnitudinem superat, pilei sive parvi galeri figuram exprimens in metam quodammodo sublatam, coloris supernè rufi, infernè exalbidi, fuscis strijs distincti: pediculus gracilis est, & binas ternásve uncias longus.

EIVS Fungi pernicioſi quem Vngari *Varganya* appellant, duo comperio genera: Vnum à Germanis Bingſlin dictum, alterum ab ijſdem Bultz nuncupatum: quod diſcrimen, non ſine judicio ab ijſdem factum eſſe cenſeo: nam alia eſt Primi, altera eſt Secundi facies. Nos Germanorum diſtinctionem ſequemur, & bina genera conſtituemus. Bingſlin. Bultz.

GENVS XIX.

VNDEVICESIMVM ergò pernicioſorum fungorum genus nobis erit, quod Germani Bingſlin appellant, ſecundùm vias & in quercetis naſcens circa Calendas Septembres. Hujus autem multæ ſunt ſpecies, omnéſque pernicioſæ, preſentémq; interdum mortem ijs inferentes, qui veſcuntur; quia ſimilitudine, quam cum XVI. genere Veſcorum habent, illecti, illos ab innoxijs diſcernere non ſciverunt. *XIX. Genus noxior. fung.* Bingſlin.

XIX. Generis pernicioſor. Fungor. I. ſpecies.

Prima, valde gracili ſubnixa eſt pediculo, binas uncias aut amplius longo, ſuſtinente ipſum fungi corpus orbiculatę formæ, ſeſcunciam latum, aliquātulum in ſupinam partem inflexum, coloris ex flavo, rufo, fuliginoſo, commixti ſupernè, ex pallido fuſci infernè, & multis ſtrijs exarato. I.

Altera amplior eſt, nec adeò gracilem habet pediculum: orbiculatæ etiam eſt figuræ, paululum ſupernè tumeſcens, & coloris vel ruſſi, raris quibuſdam maculis conſperſi, vel fuſci omnino & fuliginoſi: infernè autem pallidi, frequentibus fuſcis maculis notati, vel ex fuſco pallidi omnino, nec ullis ſtrijs diſtincti. II.

Tertia ſpecies, Quarti generis eſculentorum Tertiam ſpeciem plurimùm imitatur: craſſo etenim prædita eſt pediculo, unciam longo, corpore in metam aſſurgente, uncialis magnitudinis dum recens nata, & ex cineraceo fuſci coloris: adulta autem, binarum unciarum, coloríſque magis exalbidi, & notis quibuſdam diſtincta, lacera & hians. III.

Quarta ſpecies, duplex eſſe videtur: nam, vel infra duarum unciarum magnitudinem conſiſtit, craſſo corpore, gracilioréque pediculo prædita, ſupernè ex atro rufeſcentis coloris, infernè flavi, frequentiſſimis parvis maculis inſperſis: Vel trientalem amplitudinem adquirit, craſſo & protuberante corpore, fuſco ſupernè & ſciſſuris quibuſdam albis lacero: infernè ex flavo palleſcente, ſtriarúmque experte. IIII.

Quinta ſpecies ſatis informis eſt, tuberis (dum junior) figurâ, ſupernè valde fuſcâ, infernè rubra ſatura & nigricans, circa oras flava & ochræ colore, binas uncias latá: in Adultâ magnitudo amplior, quatuor videlicet unciarum, orbiculatæ pænè figuræ, per intervalla protuberantis ſupernè, & fuſci coloris, in quo dilutior rubeſcens color quibuſdam locis elucet: infernè autem ex rubro atri atque obſcuri, ſtrijs carente, pediculo valde craſſo, inæquali & fuſco, ipſum autem fungi corpus confractum cærulei, vireſcente intercepti, eſt coloris. V.

Sexta ſpecies, magnum cyclaminis tuber valde refert, tum amplitudine, tum colore, & inæquali rotunditate: infernâ autem parte ochræ colore eſt, venis quibuſdam rubeſcentibus aut ſubfuſcis diſtincto, nullis tamen ſtrijs. Hanc ſpeciem Vngari *Baba Varganya* appellant. VI. Baba Varganya.

Omnium autem ampliſſima eſt *Septima* ſpecies, ut quæ ſeſquipalmaris ſit, inæquali tamen ambitu, ſupernè magna ex parte purpuraſcentis coloris, cui permixti ſint rufus & fuliginoſus: ipſum interne corpus ſubcærulei coloris, ut etiam pars ſupina cui pediculus inhęſit: reli- VII.

xix. Generis pernicioſorum Fungorum 5. ſpecies.

ſit: reliqua pars inferior flava eſt, binis aut ternis magnis maculis rufis infecta. Iunior verò & primum emergens, longè minor eſt, duarum videlicet unciarum duntaxat, ſupernè & infernè ejuſdem cum Adultiore coloris.

ANTE quàm ad Viceſimi generis noxiorum fungorum hiſtoriam deſcribendam accedam, operæpretium me facturum arbitror, ſi dubij cujuſdam fungi mentionem hoc loco faciam, tanquam ejus qui à non nullis inter innoxios reponebatur nomine *Varganya* inſignitos: meâ tamen opinione potiùs ad præcedens non veſcorum genus referendi.

Varganya *dubia ſpecies.*

Triunciali autem is eſt pediculo, digitalis pænè craſſitudinis, albicantis coloris, ſed multis fuſcis venis varij: ipſe fungus circinatæ in plano rotunditatis, tres uncias latus, ſupernè aliquantulum tumens, & lateritij coloris, propter quem Germani Rotterbultz cognominabant: infernâ parte cineraceum quodammodo habet colorem, nullis ſtrijs diſtinctum. Sunt tamen, qui inter ejus generis, quod proximè deſcribam, ſpecies, referendum cenſent: quorum ſententiam etiam improbare non poſſum in re dubiâ.

Rotterbultz.

GENVS XX.

xx. Generis pernicioſor. Fung. 1. ſpecies.

xx. *Genus noxior. fung.* Varganya. Bultz.

Natales.

Graſſe bultz.

Sargan arganya.

VICESIMI Fungorum noxiorum generis (quod, ut dixi, Vngaris, *Varganya* etiam dictũ, Germanis verò *Bultz*, perinde ac XVI. veſcorum fungorum genus, ob eã quam iſtic expreſſi cauſam) variæ etiam ſunt ſpecies, quæ eodem quo Vndeviceſimũ genus, tẽpore, in cæduis ſilvis naſcentes reperiũtur.

Craſſo eſt corpore *Prima* ſpecies, in metæ formam ſurrecto, cineraceo ſupernè colore, infernè ex flavo pallente, nullis ſtrijs rimoſo, brevi, ſed craſſo pediculo, hoc eſt, ſeſcũciam longo, unciam craſſo: à Germanis Graſſe bultz cognominatur.

Longiore eſt *Altera* pediculo, non minus tamen craſſo, parte terræ proximâ, ſummâ autem, graciliore: ipſum fungi corpus craſſum, binas uncias latum, etiam in metã quodammodo aſſurgens, colore, vel ex pallido fuſco, vel fuliginoſo prorſus & inelegãti: inferna pars nullis ſtrijs notata, ochræ colore eſt, quam ob cauſam ab Vngaris *ſarga Varganya* appellatã puto, licet aliæ ſpecies etiam infernè flavæ ſint, ſed non adeò eleganti colore præditæ.

Tertia ſpecies craſſo ſimiliter conſtat pediculo, parte terræ proximâ: corpus ipſum in primum nato fungo ſeſcuncialem magnitudinem non excedit, & rufo colore eſt: in adulto duarum unciarum, aut amplioris latitudinis,

dinis, circinatę uterque ferè rotunditatis, & nonnihil extumescens: inferna pars striis etiam caret, & colorem ochræ fuligine perfusam habet. Germani Rotte bultz vocant, non minus tamen propriè (meâ opinione) Schwartze bultz nuncupaturi. Rotte bultz. Schwartze bultz. IIII.

Quartæ speciei orbis trium unciarum est, inelegantis coloris, ut qui ex rufo & fuliginoso commixtus sit, pediculo subnixus binas ferè uncias longo, minimi digiti crassitudine: interna pars subrufo est colore, & præter superioris generis omnes species, hujúsque reliquas, multis fuliginosis striis scissa est: cujus rei, ut opinor, causa, Germani Wilder bultz/ hoc est, silvestris cognomen indidêre. Wilder bultz.

GENVS XXI.

SVB extremum Septembrem provenit *Vicesimum-primum* genus subter abietibus, quemadmodum & Vicesimum genus esculentorum, cui persimile est: sed quoniam interiore parte hirsutum est, rejicitur. Germani falsche Gæsling/ quasi spurium nominant: Vngari, *fenyoalya gomba*, hoc est, sub abietibus nascentem fungum: sed additis his duabus vocibus, *nem io*, ut solent omnibus fungis non vescis. XXI. Genus noxior. fung. Falsche Gæsling. Fenyo a.ya gomba.

Recens natus hic fungus unciâ non multo major est, & oris valde in supinam partem inflexis, crassiusculo corpore, & veluti crassis quibusdam venis subrubentibus in orbem superne ductis notato in albicante planicie: Adultus autem, Vicesimi esculenti amplitudinem adquirit, superne ejusdem cum primùm nascentę coloris, & pari ratione subrubentibus venis in orbem ductis intignito, oris tamen magis inæqualibus: inferna pars dilutè rubet, & multis rufis striis exarata est: pediculus digitalis ferè crassitudinis, binásq; uncias longus, qui confractus, rubrâ substantiâ constare deprehenditur.

GENVS XXII.

VICESIMI-SECVNDI generis noxiorum fungorũ, quod Vngaris dicitur *Tuuis alya gomba*, Germanis Vnderdozn schwammen (quod nomen Vngarici interpretationem exprimit) quia ad Spinarum, quæ vetustate corrumpi incipiunt, atque inter dumeta nascuntur: multæ sunt species, quarum proventus circiter Calendas Octobris. XXII. Genus noxior. fung. Tuuis alya gomba. Vnderdozn schwämen. Species. I.

Primæ speciei, seni aut septeni nascuntur ex uno pede fungi, longis & gracilibus pediculis fulti, orbiculato ferè corpore (fornicato tamen, seu camerato infernè) vel semũciali, vel unciali, colore flavo, quemadmodum ipsi etiam pediculi, qui maculis tamen nigris distincti.

Confertim etiam nascuntur in *Altera* specie, octo aut novem fungi ex uno exortu, breviore & perinde gracili subnixi pediculo, in orbem veluti expanso corpore, quod unciã aut sescunciam latum est, supernè pressum, & tanquam umbilicatum, coloris flavi rufo suffusi: infernâ autem parte flavâ, & multis fuliginosis strijs distinctâ. II.

Rufi coloris sunt, qui confertim etiam in *Tertia* specie nascuntur fungi viceni & plures ex eodem pede, gracilibus pediculis fulti: ipsius corporis fungi forma orbiculata est, latitudo inæqualis, pro ætatis ut arbitror vetustate: nam & inveniuntur ungue nõ majores, & unciales, & sescunciales, omnes rufo colore tincti supernè, infernè fuscis strijs exarati. III.

Quarta species plurimos habet ex eodem ortu provenientes fungos, tricenos videlicet aut plures, pediculo, pro singulorum ætate, brevi aut longo suffultos, orbiculatæ omnes figuræ, magnitudine tertiæ speciei fungis pares, colore tamen inter se variant in hac specie: nam vel flavi sunt, multo tamen rufo colore perfusi, aut omnino rufi, sed nonnihil tumescentes & fusci: infernè autem nigricantibus strijs notati. Germani Stock schwammen appellant, quia in ipsis truncis humi jacentibus nascuntur. IIII. Stock schwãmen.

xxii. Generis pernicioſorum Fungorum 5. ſpecies.

v. Majorem orbem habent *Quintæ* ſpeciei fungi, quippe cujus diameter ſit duarum unciarum,& quindeni aut plures ex eodem ortu naſcuntur ſimul, dodrantalibus, gracilibus, candicantibúſque pediculis fulti, colore ſupernâ parte vel rufo, vel ex rufo dilute albeſcente: infernâ parte, quæ aliquantulum camerata eſt, ſubalbidâ,& craſſis fuſcis ſtrijs diſtinctâ.

vi. Turbinato,& quaſi in metam aſſurgente ſunt *Sextæ* ſpeciei fungi corpore, ſeni aut plures ab eodem exortu naſcentes, & oblongis gracilibúſque pediculis, mediâ parte craſſiuſculis, inſtar caulis ceparum, fulti; latitudinem habentes uncialem, aut duarum unciarum; ſupernè cineracei quodãmodo ex rufo coloris, aut fuſci: infernè craſſis nigris ſtrijs exarati.

GENVS XXIII.

xxiii. *Genus noxior. fung.* CIRCA idem tempus, cùm ſecundùm vias, tum in lignis putridis & paluſtribus locis proveniunt aliquot alia fungorum genera, quorum nomina Vngaris & Germanis, ut exiſtimo, ignota, certè nullius nomen ab ipſis edoceri potui. Nos ea omnia ſub Viceſimam tertiam claſſem pernicioſorum fungorum reducemus.

i. *Primus*, uncialis magnitudinis habet orbem, ſupernè tumidum,& rubri perelegantis coloris: infernè albicantem, fuſcis tamen ſtrijs exaratum, unciali pediculo, non valde tamen gracili fultum.

ii. *Alter*, orbiculatæ etiam eſt formæ, paulò tamen amplior ſuperiore, longioréque pediculo ſubnixus, prolem fungi ab exortu plerumque proferente: ſupernè rufi, & ad lateritium tendentis coloris: infernè dilutior, & frequentibus ſtrijs diſtinctus.

xxiii. Generis pernicioſ. Fung. 3. ſpecies.

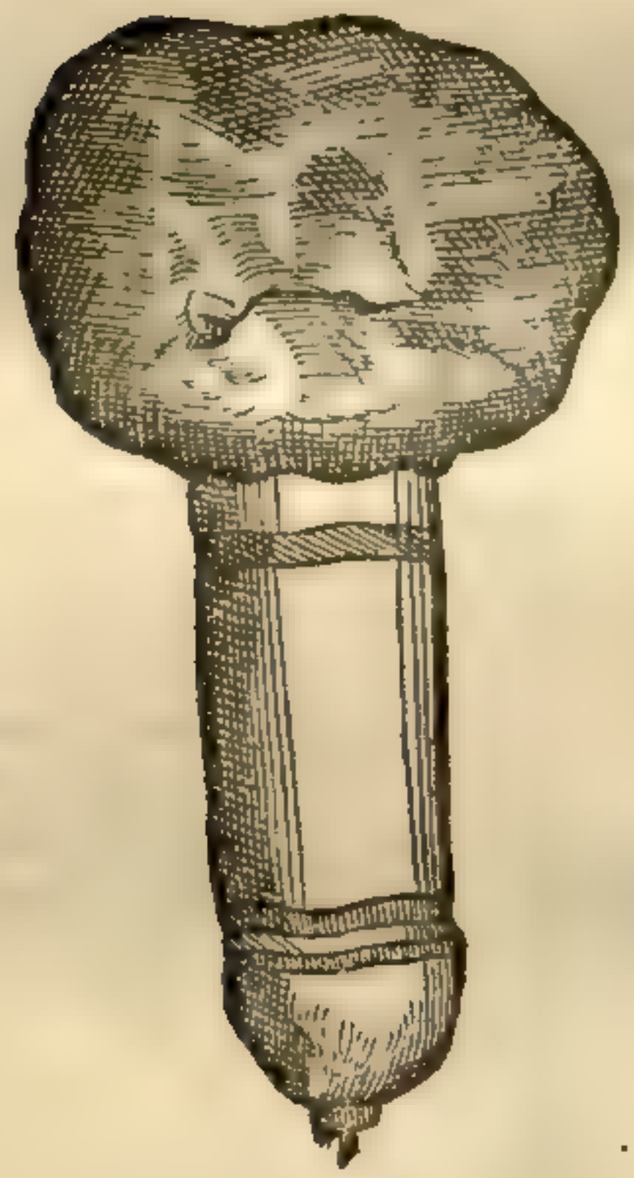

xxiii. Generis pernicioſ. Fung. 5. ſpecies.

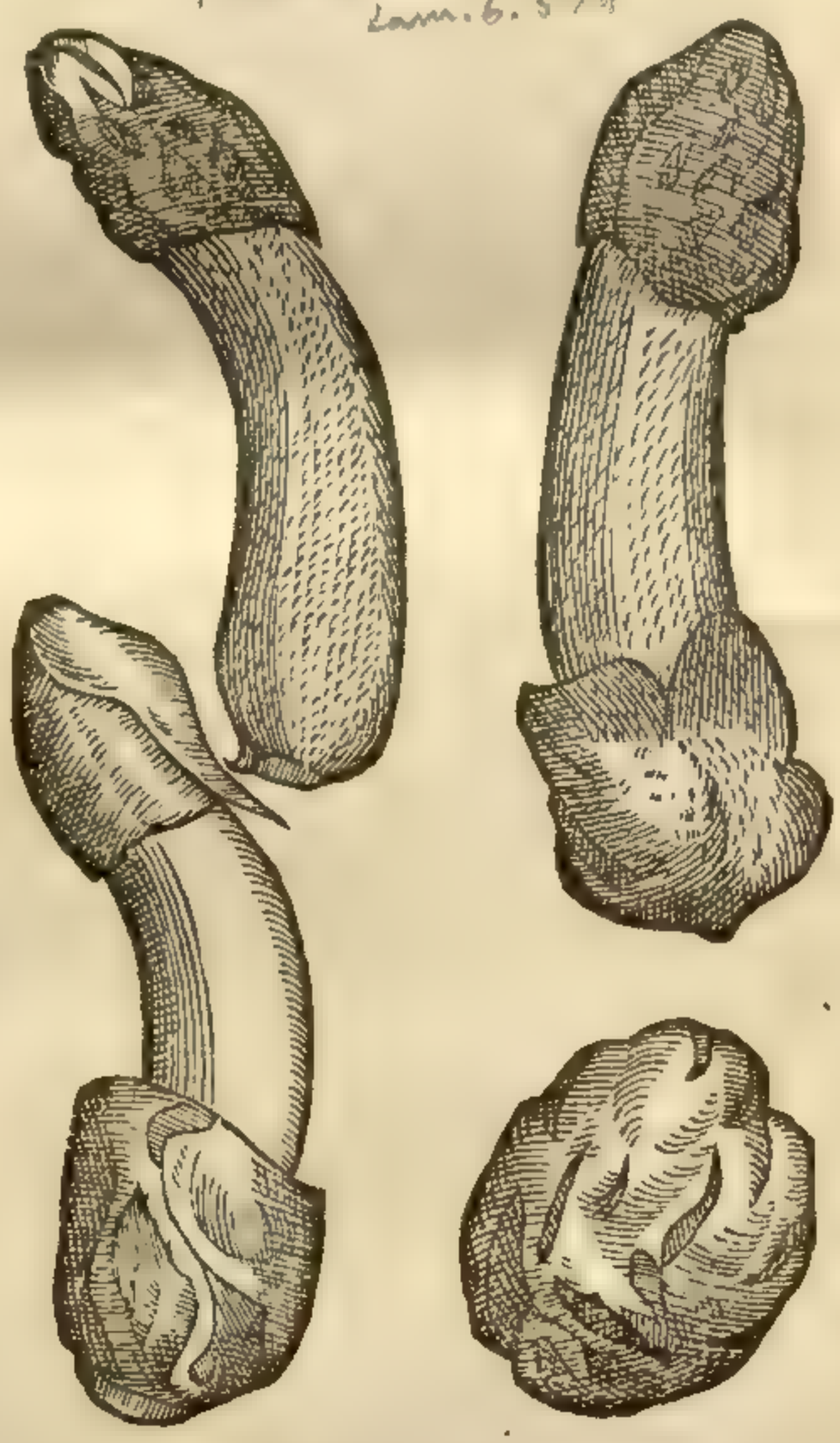

iii. In nodum veluti collecto eſt corpore *Tertius*, infernè fornicato atque camerato, ſuis oris pediculum uncialis craſſitudinis, duarum autem unciarum longitudinis ſtringente & amplectente, coloris ex albo, rufo,& fuſco variè commixti.

iiii. *Quartus*, binas uncias latus eſt, ſed inæquali orbe, ſupernâ parte candicans ex cineraceo, infernè ſimiliter, ſed fuſcis ſtrijs à pediculo ad extimas oras productis: pediculus brevis & craſſus.

v. *Quintus*, informi pænè figurâ emergit, tuberis inſtar: deinde ruptâ illâ externâ membranâ, ſive volvâ, ſtilus exilit pollicari craſſitudine, digitali autem longitudine, penis aut verêtri canini inſtar,& tanquam unciali glande ſummo faſtigio præditus, initio quidem ex atro vireſcente, deinde nigrâ,& cellulis quodãmodo præditâ, quales ferè in Primi generis eſculentorum

lentorum fungorum ſpeciebus conſpiciuntur: ea autem ſuo tempore expanditur, & ſtrijs infernè diſtincta eſt. Volva ipſa cineracei quodammodo eſt coloris, interdum etiam ſubruſi, ipſe ſtilus ſive coles initio albus, deinde ποικίλος & varius, parvíſque notis ſubfuſcis maculoſus: fœtidus eſt hic fungus, & jam periturus quodámodo liqueſcit, atque in atramentum diſſolvitur, nigro colore tellurem inficiens. Intelligo etiam muſcas eo deguſtato interire. Valde autem accedere videtur ad Phallum à C. V Hadriano Iunio olim in ſabulóſis aggeribus Hollandiæ, Oceano objectis, obſervatum & decantatum. *Phallus Hadr. Iunij.*

Ab his porrò omnibus, prorſus diverſus eſt is fungus, quem ἀνώνυμον vocabo, & omnium minimum eſſe exiſtimo: nam vix ſemunciam altus, Autumno plerumque nullo petiolo fultus, ligneis tabellis pulvinos & areolas in hortis ab invicem ſegregantibus adnaſcitur, cineracei vel exalbidi coloris, formâ pænè groſſum immaturam referens, minimi digiti extremum articulũ magnitudine & craſſitudine vix æquans, ſingularis plerumque, vel (quando plurimi) bini, terni, aut quaterni ſimul cohærentes, qui maturi ſupernâ parte dehiſcentes, pleni apparent lento quodam ſucco, & ſeminibus, magnitudine quidem ſeminis cyclamini, ſed exiles fungulos formâ figuræ exprimentes, cineracei, ut parens, coloris. *Fungus minimus ἀνώνυμος.*

Naſci etiam in Italiâ hunc fungum, nullum eſt dubium: nam memini ejus ſemen exſiccatum, iſtinc olim ad me miſſum ab amico, exotici cujuſdam ſeminis nomine, explorandi gratiâ, an dignoſcere poſſem: ut reperiuntur quædam ingenia, quæ ex aliorum ignorantiâ laudem captare & venari ſtudent.

GENVS XXIIII.

VICESIMVM-QVARTVM fungorum noxiorũ genus Germani *Holtz ſchwammen* appéllant, quoniam Octobri menſe, in putridis dejectarum arborum ramis creſcat. Vngaricum nomen mihi ignotum. Tres autem ejus ſpecies obſervabam: quarum, *xxiiii Genus noxior. fung. Holtz ſchwãmen.*

Prima reliquis major in majuſculis ramorum fragmentis humi jacentibus naſcitur: formâ Primo generi non eſculentorum fungorum haud valde diſſimili, ſed colore elegantiore, nempe rubro, uncialis aut duarum unciarum magnitudinis: interdum plures ſimul cohærentes, & in unum corpus veluti coaleſcentes, valde tamen ſe remittente colore. I.

Altera longè exilior eſt, & unguis latitudinem interdum non ſuperans, nonnunquã etiam latior, ſingularis aliquando, interdum bini ſimul conjuncti, formâ veluti ſupernè exſcalptâ, coloris egregiè rubentis, & adeò floridi, ut coccineum provocare videatur. Inhæret plerumque tenuibus ramorum humi jacentium, aut corticis illorum fragmentis, in vijs obſcuris & ab arboribus obſeſſis, quæ Solis radios adimunt. II.

Prorſus rugoſo eſt *Tertia* corpore, uncialis aliquàndo magnitudinis, nonnũquam ſeſquncialis: interdum bini ſimul cohærent unciâ minores, plerumque etiam terni, & illi quidem elegantiore aureo colore præditi, reliqui flavo: adnaſcuntur ſimiliter tenuibus vel ramulis vel eorum fragmentis humi jacentibus. III.

GENVS XXV.

IN putridis dejectarum arborum caudicibus creſcit Viceſimum-quintum fungorum non eſculentorum, immo pernicialium genus circa Calendas Novembres. Vngari *feyer ſzarwas gomba*, à candore cognominãt: Germani *wilde Hirſchling*/ id eſt, ſilveſtrem cervinum fungum, ad ejus differentiam, qui Vndeviceſimo veſcorum genere deſcriptus eſt. *xxv. Feyer ſzarvvas gomba. Wilde hirſchling.*

Semipedalis magnitudinis eſt hic fungus, aut amplior, elegantiſſimæ formæ: nam frutícoſus eſt, & in innumeros quodammodo ramulos diviſus, candoris immaculati, quorum nonnulli abiegnorum ramulorum figuram exprimunt, adeò ut ſi ſplenderet, ex puro puto argento conflatum quis æſtimare poſſit: aliquando nullum habet pediculum, ſed ipſi dejectæ arboris caudici inhæret: interdum ſeſcunciali fulcitur pediculo.

GENVS XXVI.

SVPEREST Viceſimum-ſextum noxiorum fungorum, quos in Vngariâ obſervabam, genus, quod circiter Calendas Novembres etiam provenit, non in arborum dejectarum caudicibus aut ramis, ſed in ſiccioribus pratis, & cæduis ſilvis. Vngari *Póffeteg*; Germani, *Weiber fiſt*/ id eſt, muliebrem crepitum; Galli, *Veſſe de loup*, hoc eſt, crepitum lupi, appellant, quod nomen etiam apud Herbariorum vulgus obtinuit. *xxvi. Genus noxior. fung. Pöffeteg. Weiber fiſt. Veſſe de loup. Crepitus lupi.*

Ejus autem tres obſervabam differentias, magnitudine, nonnihil etiam formâ inter ſe diſcrepantes. I.

Prima, omnium vulgatiſſima, etiam ipſis pueris nota: nam in omnibus, quas adij, provincijs, naſcentem obſervare memini. Boletum terrâ primùm erumpentem valde mentitur, & initio eximij candoris eſt: deinde evaneſcente candido colore, ſuccedit alius palleſcens, & tanquam fuligine ſuffuſus: internum corpus albâ ſubſtantiâ conſtare deprehenditur per medium ſectum. Cùm verò maturum eſt; confractum & preſſum, pulverulentum quen-

dam fumum effundit, ut memini me puerum frequenter obſervare, cum æqualibus ludentem in ſiccioribus pratis (ad quæ nos ſæpiuſculè deducere ſolebat noſter pædagogus animi relaxandi gratiâ) in quibus hæc ſpecies creſcit, & certantem, uter plures hujus fungos maturos extimo pede propelleret, ad pulverulentum illum fumum excitandum.

XXVI. Generis perniciof. Fung. 3. ſpecies.

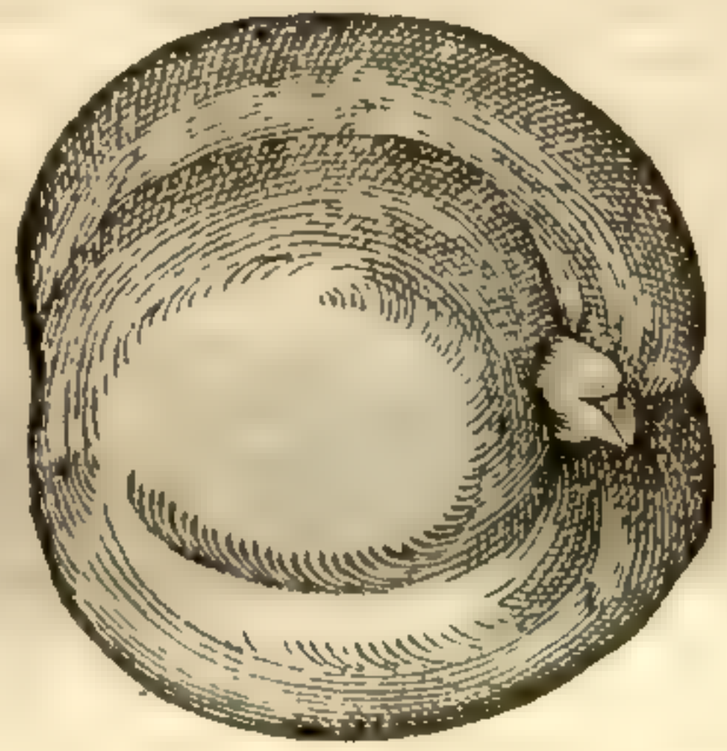

Altera in cæduis ſilvis creſcit in pleriſque, ut credibile eſt, Provincijs: ſed mihi in Vngariâ duntaxat obſervata. Magno illa conſtat corpore, amplitudine capitis pueri aliquot annos nati, cineraceâ cute tecta: ſed quæ deinde, multis locis lacera, ſubſtantiam oſtendit ſpongioſam, coloris prorſus fuliginoſi, quæ compreſſa, multum pulverem effundit.

Tertiam ſola amplitudine à Secundâ differre arbitror: nam cutis illa tenella ipſum corpus tegens, ejuſdem eſt coloris, & perinde atque illa varijs locis lacera, ipſúmque fungi corpus illâ amictum & tectum, planè etiam ſpongioſum, fuliginoſique coloris, pulverem, ſi comprimatur, non ſecus ac illa effundens. Excreſcit hæc interdum in follis pugillatorij, quem vulgo ballonem appellant, amplitudinem. Eam exſiccatam, & omni pulvere, quem continebat, vacuam, adſervare ſolent tonſores, illáque uti ad ſanguinis fluxum in vulneribus reſtinguendum: quam ob cauſam in ſuis officinis penſilem eos habere plerumque, etiam in Germania multis locis obſervabam.

ISTA etiam de perniciofis fungis in medium adferre libuit. Quiſquis autem perfectam & abſolutam fungorum cognitionem adquirere volet: his adjungat, & diligenter evolvat quæ Plinius cap. VIII. lib. XVI. Naturalis Hiſtoriæ, quæ item cap. XXII. & XXIII. lib. XXII. ejuſdem Natural. Hiſtoriæ ſcripſit de fungis: quæ ſimiliter Dioſc. cap. LXXVIII. lib. IIII. atque cap. XXIIII lib. VI. de ijſdem fungis tradidit, atque Matthioli in eundem Commentarios. Deinde Athenæi lib. II. Deipnoſoph. poſtremò quæ cap. LXX. lib. X. Villæ ſuæ ſcripſit Ioan. Bapt. Porta, vir nobilis & in Philoſophico ſtudio ſummâ cum laude verſatus, qui omnium diligentiſſimè, quidquid Veteres de fungis ſcriptum reliquerunt, peculiari complexus eſt capite.

QVIA verò plerique ejus librum fortè non conſpexerunt, aut etiam conſpectum ad manum non habent: non abs re me facturum exiſtimavi, ſi, in illorum gratiam, totum illud caput hîc ſubijcerem.

DE

DE FVNGIS.

Caput LXX. Libri X. Villæ Ioan. Baptistæ Portæ Neapolitani.

INTER Cartilaginea referemus & fungos: nec nisi supra terram totus est. Diocles Caristius inter rusticas dapes recenset apud Athenæum. Nunc autem sua jucunditate tam moroso divitum palato placent, ut eos in mortis discrimen sæpiùs adducant. Euripides, quum in Icarum insulam adnavigasset, matréque cum duobus filijs & virgine, fungorum esu mortuos vidisset, hoc epigramma fecisse dicitur, teste Athenæo.

Sol, qui perpetuo cælorum tramite curris,
An visum facinus huic simile ante tibi est?
Pars eadem lucis geminos cum virgine fratres
Abstulit, & matrem: quatuor urna tegit.

Libuit Plinio coquendi dare aliquas communes in omni genere observationes, quando ipsæ suis manibus deliciæ pręparant hunc cibum solum, & cogitatione ante pascuntur, succineis novaculis, aut argenteo apparatu comitante. Noxij erunt fungi, qui in coquendo duriores fient; innocentiores, qui nitro addito coquentur, si utique percoquentur. Tutiores fient cum carne cocti, aut cum pediculo pyri, prosunt & pyra confestim sumpta. Debellat eos & aceti natura, contraria ijs. Diphilus Medicus ijs, qui hoc cibo strangulantur, remedio esse dicit, aquæ mulsæ, nitri & aceti potum, ita ut in vomitione reddatur: itaque parari debent ex aceto, aqua mulsa, vel melle & sale, ex Athenæo. Apitius de fungorum apparatu hæc habet. Fungi farnei elixi, calidi, exsiccati, in garo cum pipere excipiuntur, ita ut piper cum liquamine feratur. Aliter: In fungis farneis piper, carenum, acetum & oleum laudantur. Vel, fungi farnei ex sale, oleo, mero & corianno concisо inferuntur. Fungos boletos, carenum, fasciculum corianni viridis ubi ferbuerint, exempto fasciculo inferes. Vel, boletorum coliculos, liquamine, vel sale aspersos inferunt: vel, boletorum thyrsos concisos in patellam ováque perfundes, addito pipere ligustico, modico melle, & liquamine, temperabis oleo modico. Platina coquendi rationes aliquas affert. Cum succosa illa thyrsi parte, qua terræ inhæret, in aqua primum cum excavato pane, cúmque pyris, aut pyrorum furculis, ac pediculis coquendi sunt. Allium quidam indunt, quod obstare venenis putatur. Elixi ac saliti, in oleo aut liquamine friguntur, fricti, moreto, quod salsam vocant, aut alliato suffunduntur Sunt etiam qui eos ablata pelle, aut superiore folliculo (indito sale atque oleo) sursum versum in carbonibus decoquant, piperéque aut cinnamomo aspersos devorent. *Fungorum condiendorũ ratio.*

Græci μύκητας ab ensis capulo, vel summo vertice vaginam occludente appellarunt. Significat μύκης ensis manubrium, sicuti ex Herodoto liquet, unde & Mycenas nuncupari credunt, quòd ibi à Perseo sint conditæ Mercurij præcepto, ubi excidit gladij manubrium. Poëtæ γηγενεῖς vocant, hoc est terræ natos: nam quorum pater ignotus est, filios terræ vocare solent. Quod Cicero ad Atticum in epistola confirmat. Porphyrius θεσπρόπους, Deorum filios, quòd sine semine provenire videantur. Latini fungos vocant, noménque (aliquorum opinione) à funere deducitur, quòd suo veneno ad funus vescentes ducant. Italis *funghi*. *Nomen.*

Nunc genus, suis verò particulatim tractationibus species subscribemus. Theophrastus cortice, medulla, nervo, & vena carere dixit, ac radice penitus. Sed Athenæus Theophrasti testimonio fretus, levi cortice esse dicit, sine radice: sed principium habere suæ pullulationis caulem in longitudinem propensum, atque per ipsum nervum se extendere. Phanias verò, neque florem, neque seminum vestigia demonstrare. Quod falsum esse, jam alibi diximus, quippe semen ferunt. *Descriptio.*

Fungorum pernicios natura. Nos paucis genera perstringemus. Fungorum genus, vel naturæ, vel artis opus. Sunt enim ægiritæ ex industria, ut dicemus. Naturalium duplex discrimen, Dioscoride auctore: ait enim. Qui manduntur, aliquando perniciales sunt. Letales multifariam virus contrahunt, vel ubi clavus ferreus, in quo sit rubigo, vel ubi putridi panni, vel serpentum latibula & cava, vel si juxta arbores erumpunt, qui noxios privatim pariunt fungos: omnibúsque ijs colluvies quædam insidet, & spuma, ijdémque à carptu celeriter computrescunt, atque marcore vitiantur. Plinius, à Dioscoride & alijs excipiendo, hæc habet. Pernicialia prorsus improbanda: si enim caligaris clavus, ferrive aliqua rubigo, aut panni marcor adfuerit nascenti, omnem illico succum alienum, saporémque in venenum concoquit, deprehendisséque nisi agrestes possunt, atque qui colligunt. Ducunt ipsi alia vitia, nunc quidem si serpentis caverna juxta fuerit, si patescentes primo adhalaverit, capaci venenorum cognatione ad virus accipiendum: itaque caveri conveniet prius quàm se condant serpentes. Signa erunt tot herbæ, tot arbores, fruticésque, ab emersu earum ad latebram usque vernantes: & vel fraxini tantum folia nec postea nascentia, nec antè decidentia. Quorundam ex his facilè noscuntur venena, diluto rubore, rancido aspectu, lividointus colore, rimosa istria, pallido per ambitum labro. Non sunt hæc in quibusdam: sicci- *Genera.* *Fungi naturales duplices.* *Pernicialis ne dignoscantur.*

que & nitoi similes, veluti guttas in vertice albas ex tunica sua gerunt. Vnde à peritis regionum legendi sunt.

Que arboris noxios fungos pariant.

Arborum verò, quæ varios fungos parere solent, qui cibis abdicantur, sparsim Authores meminere. Nicander in Georgicis suis Athenæo teste.

——— oleis inimica propago,
Quercu, & punicèæ malo tristissima pestis,
Ilicibúsque venit fungus gravis, humidus atque
Letifer. ———

Plinius, robur, cupressus, & pinus noxios pariunt, item fagus. Theophrastus: robur è radicibus, & juxta radices emittit fungos. Avicenna, ex olea improbos. Platina noxios emitti. Sed edules autumnali, vel verno tempore nascuntur.

Dicemus de Autumnalibus qui primis imbribus nascuntur. Horum genus tripliciter partiemur: vel enim in pratis, vel arboribus, vel lapidibus adnascuntur. Dicemus primo de

Fungi laudabiles.

pratensibus quum sint laudabiliores. Horatius,

——— pratensibus optima fungis
Natura est, aliis malè creditur:

Pratensium optimi, quique principatum tenent, boleti sunt dicti à Latinis, à Græcis verò βωλῖται, Galeno, & Paulo Æginetæ suo assecl æ. Sunt qui dictum volunt ἀπὸ τῆς βώλου, quod glebam, & privatim rubricam illam vulgo bolus dictam, significat, unde colos boleti. Neapolitani *ouole* & *bolocctoli* vocant: ita enim ovorum vitellum dicunt, cujus formam præ se ferunt. Quanti olim existimati fuerint, indicat vel illud Martialis:

Argentum atque aurum facile est, lenamq; togamq;
Mittere: boletos mittere, difficile est.

Boleti.

Plinius, Interea, quæ temerè mandantur, boletos meritò posuerim: optimi [opimi] quidem hos cibi, sed immenso exemplo in crimen adductos, veneno Tiberio Claudio Principi per hanc occasionem à conjuge Agrippina dato. Origo talis est. Volvam terra ob hoc priùs gignit, ipsum postea in volva, ceu in ovo est luteum: nec tunicæ minor gratia in cibo infantis boleti. Rumpitur hæc primò nascente, mox in pediculo corpus absumitur, raróque unquam geminis ex uno pede. Origo prima causáque è limo, & accescente succo madentis terræ, aut radicis fermè glandiferæ: initióque spuma lentior, dein corpus membranæ simile, mox partus. Ortus, occasúsque ejus omnis intra dies septem est. Robur boletos producit circa radices. Glaucias stomacho utiles putat boletos. Galenus: omnium fungorũ sunt minimè noxij. Sed ne quis largius eis utatur. pravi enim sunt succi, atque interimere possunt. Variè conduntur, ut ea, quæ nulla insigni qualitate prædita sunt. Eadémque Paulus asserit.

ἀμανῖται. Suilli. Farnei fungi.

Succedunt quos Græci ἀμανίτας vocant, Latini Suilios, quos ad hunc usque diem Neapolitani vocant *silli & ammoniti*. Apicius farneos fungos vocat, à farno roboris genere, ut suspicor. Dixit enim Plinius, robur eos producere. Proximi bonitate jam dictis. Galenus: Secundi post hos sunt amanitæ. Et Paulus: Colore sunt fuliginoso, pediculo omnium crasso, orbe, ut sæpe humanum caput æquent, infra colore nigro virescẽte. Quum elixantur fiunt mucosi. Nascuntur in silvis, ubi solum incultum. Nicander eum non torreri debere dixit ex Athenæo. Plinius: venenis accommodatissimum. Familias nuper interemêre, & tota convivia, Annæum Serenum præfectum Neronis vigilum, & tribunos & cẽturiones Quæ voluptas tanta ancipitis cibi? Siccantur pendentes suilli junco transfixi, quales è Bithynia veniunt. Suilli gulæ novissima irritamenta. Circa roborum radices gignuntur. Tutissimi qui rubent callo, minus diluto rubore, quàm boleti. Mox candidi, velut apice flaminis insignibus pediculis. Hos Neapolitani *Conocchielle* vocant, longo enim prodeunt pediculo, callo corporis in turbinem mucronato: à nero fusorum glomere, *conocchia* vulgo dicto, ita appellantur, placéntque morosо divitum palato. Sunt in fungorum genere à Græcis dicti *Pezicæ*, qui sine radice aut pediculo nascuntur, ex Plinio.

Suilli fungi venenis accommodatissimi.

Conocchielle.

Pezicæ.

Nunc aliquos subjungemus antiquis indictos. Est fungorum species, Neapolitanis *Gallinaccia* vulgò dicta, mirabili profectò forma, ut nescias cui assimiles: ad magnam crescit altitudinem, ut brachijs diductis vix homo complecti possit, pondus sexaginta librarum, non orbiculari forma, ut ceteri, sed veluti manus in digitos plures diducta, ut quercus frondibus assimiletur, albi, callosi, ut vix integro universa familia vesci possit. *Galinella* verò parva est forma, spongijs vel nascentibus porris similis, quatuor digitorum longitudine: nascitur Autumno locis umbrosis. Est & fungus quem *Piperitim* vocant: quia vescendo linguam vellicat, ac si piper voraremus, ac fauces incendit: nascitur etiam Autumno, coloris albi, vulgóque *peperella* dicitur. Est & candidus, odoratissimus, orbem vix utraque manu diductis pollice & indice cinges, tam esui suavis, ut crudus edatur: præbetur ægris innoxiè, incolæ *Richione* vocant, quasi magnum fungorum regem dicas. Qui vulgo *galucci* dicuntur, candoris sunt immaculati, bini, aut terni ab uno pediculo juncti, forma non rotundi, sed veluti galli cristæ, unde nomen sumpsisse suspicor, croci odore, coma velut villosa. Sed ne molesti simus, summa est, quod unaquæque regio suos populares habet.

Gallinaccia.

Galinella.

Piperitis.

Peperella.

Richione. Galucci.

Fungi ex arboribus.

Nunc ad aliud genus deveniendum, quod scilicet circa arbores adnascitur. Nicander maximè fungos, qui ficui adnascuntur, laudat, inquiens:

Quum

Quum fuerit ficus multo ſub ſtercore tecta,
Si mox perpetuo fluxu conſperſeris illam,
Innocui ſurgent radicibus undique fungi,
Quos tu ne vertas, radicem cædito nullam.

Plinius non ſolùm ex ficus arbore: ſed, his aberit, inquit, veneni argumentum, quo ſimilior fuerit arborum fici. Quidam diſcrevere arborum generibus, fico, ferula, & gummi ferentibus. Populus alpina fungis naſcentibus laudatiſſima. Quercus probatiſſimos, inquit Plinius. Sed apud nos noxij ſunt: neſcio cur quercus probatiſſimos ab eo producere dicatur, robur verò noxios, quum ejuſdem generis ſit, ne dicam idem. Diphilus medicus: Familiares & innoxij creduntur recentes, minutiſſimi, molles, friabiles, qui in ulmis & piceis naſcuntur, ex Athenæo. Sed omnium optimi, qui in Sambuci radicibus adnaſcuntur: eos hieme edimus.

Poſtremum genus è ſaxis naſcitur Præciditur ad eſum, alius ſubnaſcitur, ſemperq; novos producit, reſtibili fœcunditate: ſeptem diebus perficitur, ſexies anno demetitur, terra dodrante operitur. Neapolim afferuntur ex Veſuvio monte lapides: Surrentum ex Fageto altiſſimo ſui tractus monte: Abellini, ex Partenio monte; in Apulia, ex Gargano, & celſioribus montium partibus: nam ſaxa, ubi ſemel produxiſſe vident, ſuffodiunt, & venum exportant. Naſcuntur aliquando non pileati, ſed turiones ut aſparagi, & in ramos diviſi. *Fungi è ſaxis.*

Nunc & genera indicabimus, quæ verno naſcuntur tempore. Plinius: Nec non & carnoſa aliqua appellabimus, ut ſpongias in humore pratorum enaſcentes. Naſcuntur Martio menſe, eiſque veſcimur quadrageſimalibus jejunijs. A ſpongiarum ſimilitudine *ſpongiolas* dicimus. Strobilos magnitudine & forma præferunt, ut trium librarum pondus ſæpe expleant; foraminibus perviæ, & vacuæ ſunt. Simul & cum his naſcuntur, quas vulgo *monacelle* vocamus, colore nigro, cauli ſex foliolis rotundis per centrum annexis hærentibus, ſed ſapore inferiores. Sunt & omnium fungorum optimi, qui vulgo *Virni* dicuntur, quòd verno tempore naſcantur, Romanis *prignoli*; primis Aprilis imbribus erumpunt, odorati, guſtui ſuaves, & innocui: naſcuntur in ſilvis ſub arborum umbris, & ubi naſcuntur, quotannis repullulant. Aliquando, cæſis arboribus, è loco evaneſcunt: ſolum in quo creſcũt cinerei coloris. Hermolaus innocentiſſimos dixit, qui è rubis vere naſcuntur rotunditate cluſili, quos inde *prunello* & *ſpinulo* vocant, & è carduis, quos inde *cardueles* appellant. *Fungi verno tempore naſcentes.* Spongiole. Monacelle. Virni. Prignioli. Prunello. Spinulo. Cardueles.

Poſtremò eos proſequemur, quos ars reperit. Dioſcorides tradit eſſe qui dicãt, utriuſque populi, albæ nigræq; cortices in minutias conciſos, & ſtercoratis ſegetibus inſperſos, fungos utiles innocentéſque parere toto anno reſtibiles. Ait Tarentinus: Fermento in ipſis populi nigræ truncis, juxta terram reciſis aqua diluto, protinus coaleſcunt *ægiritæ*: addítque, ſi montanum arvum, multis calamis, ſtipulis, & fruticibus ſcatens, quũ cælum imbres parturit, incendatur, permulti ſponte naturæ prorumpent fungi: ſi tamen arvo jam ignem experto, non ſubſequitur imber, qui impendêre videbatur, aqua linteo rarò ſtillatim, imbris imitatione conſpergenda ijs incenſis locis, naſcentúrque fungi quidem, ſed aliquanto deteriores: ſiquidem meliores in hoc genere ſunt, qui imbre aluntur. *Fungi arte parati.* Aegiritæ.

Hactenus Ioan. Bapt. Porta, qui, quum Athenæi verſionem poſtremam à C. V. Iacobo Dalechampio factam multis alijs Villæ ſuæ locis ſit ſequutus, eam toto libro Decimo neglexiſſe videtur: quæ tamen longè elegantior eſt, & magis probata.

FVNGO.

FVNGORVM ALIQVOT ALIÆ ICONES.

QVoniam *Typographus aliquot fungorum icones jam sculptas habebat, quibus C. V. Matthias Lobelius ad calcem sui Herbarij Germaniæ inferioris Idiomate conscripti usus est: eas hîc subijcere, atque illius descriptione uti libuit. Fatemur tamen binas in nostrum Commentarium intulisse, quæ solæ, ad eorum, quos descripsimus, Fungorum Historiam accommodari potuerunt, ad primum videlicet Esculentorum genus, & ad postremum Pernicioſorum: quorum quidem icones vivis coloribus expressas totidem habemus, ac utriusque generis species descripsimus: sed paucas in tabellis scalpi voluimus, ne nimijs sumptibus Typographũ gravaremus.*

E vernaculo Lobelij Herbario desumptæ icones & descriptiones.

VVLGARES EDVLES FVNGI, PLANI, ET IN METAM QVODAMMODO ELATI. A.

Vulgares edules fungi. A.

VVLGARES, quibus fermè passim vescuntur, satis sunt cogniti: carne constant illi prorsus alba, dum recentes sunt, & infernè subrubent. Vetustate vitium contrahunt, &, noxij fiunt, gravem odorem contrahentes, & fuscum colorem. Deglubati elixantur, deinde condiuntur butyro, vel oleo olivarum, omphacio vel aceto: minus nocent, si piper tritum inspergatur. Nascuntur Vere & Autumno fabulosis recens stercoratis agris, subinde etiam in fimetis, in quibus insalubres oriuntur.

Horum fungorum in tabula A *delineatorum, alij ad Tertium & Quartum genus Fungorum esculentorum à Carolo Clusio descriptorum referri possent, majores verò ad Octavi generis primam speciem.*

SINVOSI NEMORVM FVNGI. B.

IN silvis & nemorosis locis nascuntur quidam fungi sinuosis oris, supernè pallentes, & maculis rubris infecti, infernè subalbidi & striati: qui à nonnullis, primum repurgati elixantur, aut friguntur, denique eduntur: ac perinde probantur, ut alij ejusdem generis prope arbores, aut sub illis nascentes, quia purioris sunt naturæ, & absunt à ferreis

Sinuosi nemorum Fungi. B.

Amplus nemorum Fungus. C.

ferreis clavis, aut putrilaginosis locis: nisi fortè sub perniciosis arboribus, & circa serpentum latibula crescant.

Amplvs nemorvm fvngvs. C.

Iisdem locis reperitur aliud Fungi genus planum, quod interdum in tantam amplitudinem excrescit, ut lancem implere queat. Id aliquando prorsus album, nonnunquam supernè maculis nigris & rufis distinctum, infernè album & nigris strijs exaratum, pediculi inferiore parte nigra.

VVLGARES PERNICIOSI FVNGI.

Exiles perniciosi fvngi. D.

Passim isti nascuntur, in agris, pratis, hortis, & veteribus ædificijs, qui facile à superioribus dignosci possunt, ut & reliqua genera. Horum autem,

Quidam sunt exiles, in rotunditate oblongiusculi, & prælti galericuli instar concavi, colore flavo præditi.

Alij ampliores, albi, aut cineraceis fuscisve interdum maculis notati, infernè aut in cavitate nigri. Sunt & plani ut acetabula, nonnulli etiam parmis similes.

Exiles pernicioli Fungi. D.

FVNGI ALII CLYPEIFORMES PERNICIOSI. E.

Fungi alij Clypeiformes pernicioſi. E.

HORVM forma plana quidem eſt, ſed rugoſa & per oras reflexa, flavi coloris, pediculis fuſcis. Innaſcuntur plerumque putridis lignis aut aſſeribus vetuſtarum ædium ruſticanarum & ſtabulorum.

Ijſdem locis & ſecundùm ruſticorum caſas inveniuntur etiam alij ejuſdem quidé formæ, planę & orbiculatæ, ſed qui non ſunt reflexi, quorum etiam aliqui per oras crenati.

Inveniuntur adhuc alij his non valde diſſimiles in arvorum aggeribus, ſub ſepibus, rubri coloris, quorum nonnulli nullo peculiari odore ſunt præditi: alij verò moſchi odorem quodammodo referunt.

FVNGI IN ARBORIBVS NASCENTES.

ARBORVM FVNGVS AVRICVLÆ IVDÆ FACIE. F.

EX vetuſtarum arborum truncis oriuntur quædam alia Fungorum genera, quorum alia alba ſunt aut flaveſcentia, rugoſáque & cartilaginoſa, inſtar Auriculæ Iudæ vulgo appellatæ.

Arborum fungus auriculæ Iudæ facie. F.

Alia etiam ſpongioſâ materiâ prædita, ortu, ſubſtantiâ & formâ Agarico non valde diſſimili, colore quo ſpongiæ, aut ex flavo fuſci. Hoc genus aliquoties in lixivio coctum & recoctum, aut in aquâ additis cineribus, exſiccatur, & paratur ad ellychnia conficienda, nam ignem fovet, adeò ut nonnullis locis igniarij vicem ſuppleat. Vidi enim uſurpari, & ipſe uſus ſum in caſtris igniarij fomitis loco, ad ſclopum explodendum. Solebat Antuerpiæ venalis reperiri ad publicam porticum, quo mercatores ſingulis diebus bis convenire ſolent, cum ignitabulis ad ignem excipiendum. Fortè lucernæ fungus Cornarij.

Frequenter & magnâ copiâ hujuſmodi fungum præparatum in foro venalem expoſitum ſingulis hebdomadibus conſpexit Carolus Cluſius, & interdum emit, præſertim hiberno tempore, ad ignis ſcintillas chalybeato ferro excitatas excipiendum, tamquam fomite uſurus, ut ſulphurato flammam excitaret.

PHALLVS HADRIANI IVNII. G.

Glans seu capitellum PHALLI.

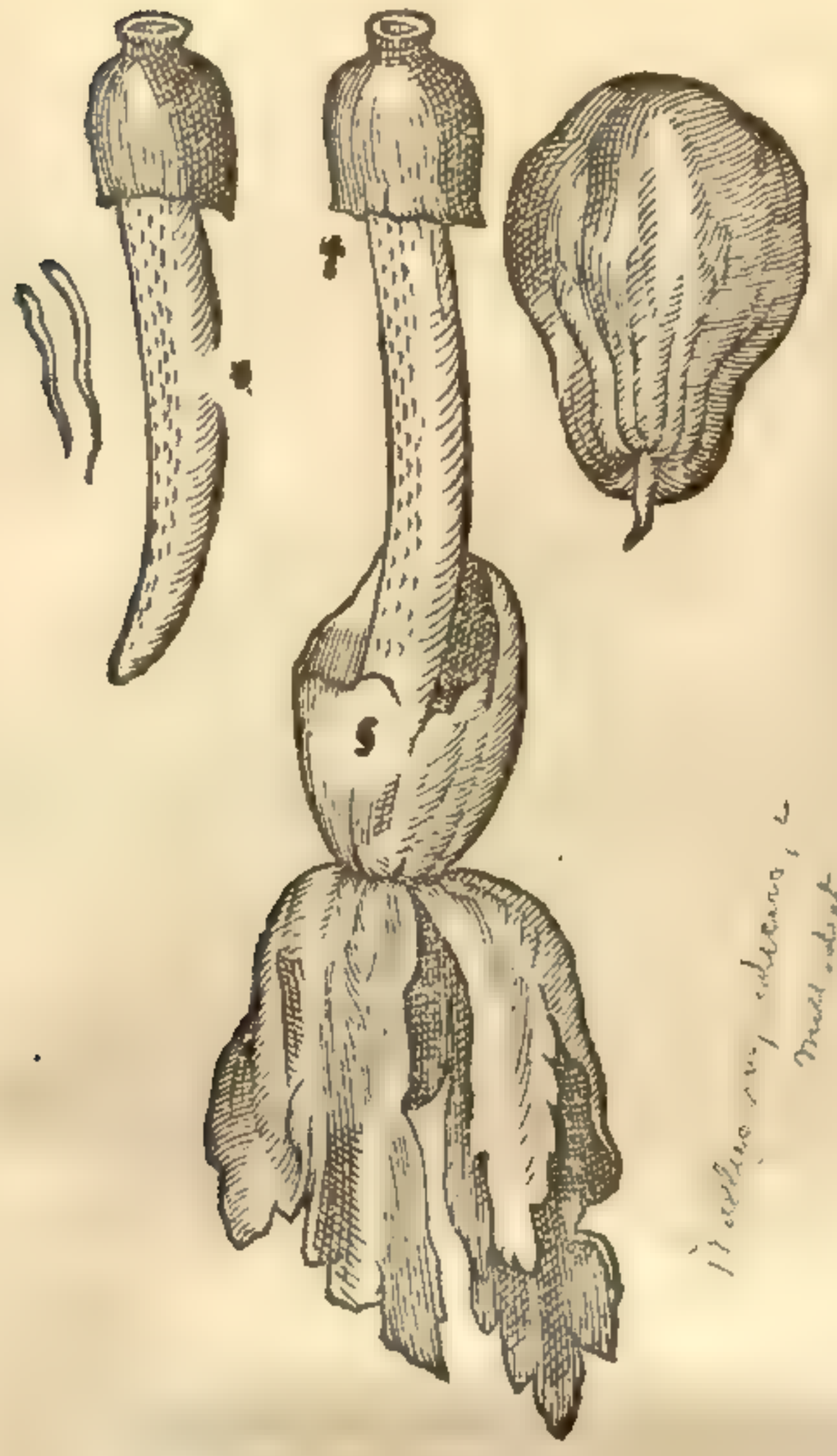

Manium, Cacodæmonumve ova.

INTER Naturæ miracula celebratur hic Fungus apud Batavos, anno M. D. LIX. Antverpiam ad nos missus. Similem deinde septennio post arenoso loco ad Ligeris fluvij ripam non procul Blæsis reperiebam Septembri. Copiosè crescit in Hollandia è radicibus sparti, *Helm* ab indigenis appellati (quemadmodum in Gallia Narbonensi Hypocistis ex Cisti radicibus oritur) diversis sabulosis aggeribus sparto illo rudi consitis, præsertim verò ijs qui Harlemo & Alcmariæ sunt vicini. Sed quandoquidem Hadrianus Iunius elegãter & prolixè illum descripsit, breviter eum adumbrabimus.

† *Scapus colúsve Phallí.*

* *Thyrsus.*

Volva sive matrix, glomus aut scrotum formâ referens (è qua scapus exilit) gemino involucro prædita est, albo, deinde fusco flavescente, insidés pediculo per quem alimentum exugere credibile est. Est verò ea volva plena frigidissimo, fœtido, gravi & coagulato succo, qui quodammodo liquescit, volva è terra erutâ: coles arrectus, cavus, & bipalmaris, maculis cineraceis distinctus, & è media volva prorumpens, brevi etiam flaccescit, quasi destitutus suo alimento & naturali semine: habet autem per mediam longitudinem æquale angustum foramen, in extremo tamen angustius, in quo flava stamina: summum caput veluti galea tectum est, támquam penis glandem exprimens, albi initio coloris, deinde vetustate fusci, foramine in vertice præditum, ex quo fœtidus odor exhalat. Sunt qui asserant frigidissimum illum volvæ coagulatum & lentum muccum valde utilem esse ad podagram ex humore calido prognatam profligandam. Muscæ valde appetunt hunc Phallum, perinde atque alios fœtidos fungos.

§ *Volva unica separata & aperta.*

Cùm anno M. D. XCVII. *Amsterodami esset Carolus Clusius Septembri mense, ostendebantur illi à diversis aliquot ejusmodi volvæ recens ex arenosis aggeribus erutæ, quæ omnes albæ erant præter unicam, in quâ purpurascens & veluti carneus color elucebat: sed omnes adeò frigidæ, ut manu retinenti, non minus rigorem & veluti torporem quendam illi in eâ inducerent, atque si torpedinem apprehendisset: harum unâ per medium sectâ, apparuit coagulatus ille & crassus humor instar lactis coagulati, & in ipso meditullio liquor quidam pellucidus instar nervi optici in oculo. Sed cùm volva illa, tametsi non fœtida, nauseam illi quodammodo excitaret, diligentius observare supersedit. Phallum porrò è volva prominentem nullum vidit.*

FINIS FVNGORVM.

HONORII BELLI

VICENTINI,

Medici Cydonienſis in Creta inſula,

AD CAROLVM CLVSIVM

ALIQVOT EPISTOLÆ,

De rarioribus quibuſdam plantis agentes.

CAROLO CLVSIO ATREBATI,

HONORIVS BELLVS VICENTINVS,

P. S. D.

VM Venetijs eſſem, Adrachnes & Oenopliæ Bellonij icones, à me ad vivum delineatas miſi: nunc autem Cydoniam reverſus (ubi Medicinam me facere tum ſignificabam) licet nullas adhuc à te litteras acceperim, ut tamen certior ſis quanti te faciam, & quantum opus tuum juvare cupiã, mitto tibi ejuſdem Oenopliæ duos ramos, ex quibus facilimè cognoſcere poteris, an icon rectè arborem exprimat. Mitto etiam ſemina Cypri Plinij ex Ægypto accepta: tum aliquot ſemina aliarum plantarum hîc naſcẽtium, ſimul cum aliquibus earundem plantarum ramis ſiccis, à nullo, quòd ſciam, deſcriptarum, quæ fortaſſe tibi non ingratæ erunt, præſertim cùm aliquas legitimas eſſe comperies. Ego enim diu in hac Inſula legitimas antiquorum ſtirpes perquirere ſumma cura conatus ſum, ut & Rempublicam iuvarem, & inventas amicis communicarẽ. Si autem in aliquibus me lapſum deprehendes, rogo, ut æqui boniq; conſulas, atque mihi ut homini parum exercitato, mediocriq; ingenio prædito condones.

PETROMARVLA, Cretica planta eſt, & nuſquam alibi, quod ſciam, ſponte provenit: folia profert cichoracea, magna, profundè inciſa, in orbem diffuſa, ſaturè virentia, infernè ſplendentia, ad purpuram aliquando tendentia, ut Cyclaminus, lævia, cùm autem ſemine nata prodit, prima ejus folia violæ nigræ folijs ſimillima ſunt, rotunda, &, aut nihil, aut parum duntaxat ſerrata: cauliculos autem multos habet, rotundos, ſtriatos, cubitales, bicubitales, aut tricubitales, quibus innaſcuntur flores copioſiſſimi, purpurei, hyacinthi orientalis florum æmuli, denſè compacti, ut ſpicam, eámque magnam referre videantur: quibus ſuccedunt ſemina minutiſſima: radice firmatur magna, alba, in alas diffuſa, eduli, ſapore rapunculi radicem imitante. Tota planta lacte abundat: provenit ubique in arvorum marginibus ſecus vias, læto ſolo, inter ſaxa, & ſuper parietes Floret Vere, & æſtatis Principio, Maióque aut Iunio areſcit tota præter radicem, quæ Octobri folia proferre incipit, & viret tota hieme. Vocatur vulgo πετρομάρυλα, hoc eſt, petræa lactuca, licet cum lactucis nihil aliud commune habeat, quàm quod lacte abundat. Radix manducata, tum etiam caulis adhuc tener, venerem ſtimulare vulgo creditur: & ideo nomine obſcœno πετροκαυλὶ vocatur.

Petromarula.

Rapunculi genus videtur.

CORIS legitima, Ericæ ſimilis, provenit lætis collibus ſatis frequens, in omnibus rectiſſimè Dioſcoridis Hiſtoriæ conveniens, niſi quod frutex eſt multos annos durans, perpetuóque virens: &, ſi pingui ſolo oriatur, ad ſeſquicubitalem altitudinem aſſurgit. Bellonius lib. primo Obſervationum cap. XVII. tribuit Cori radicem ingratiſſimi ſaporis, quod minimè verum eſt: unde facilè ſuſpicor, ipſum legitimam Corin non vidiſſe, ſed aliam ſtirpem, quæ vulgo appellatur ἀγριόδαφνο, meóque judicio Aſcyrum legitimum eſt. Nam fruticoſius eſt Hyperico, majores habens ramos, rubentes, in multas alas diviſos, folia longa, flores luteos, Hyperico ſimilimos, quibus attritis, digiti cruentantur: ſemina reſinoſa ut Hypericum profert: radice nititur ſatis firma, eáque ingratiſſimi ſaporis: ex hoc ſcopæ fiunt parvæ, eſtque tota planta longè major Cori: utriuſque plantæ ramulos ſeminibus onuſtos mitto, ut facilè, an legitimæ ſint, dignoſcere poſſis. Legitima autem Coris vocatur ορπιλόχορτο, hoc eſt, herba orpilo.

Coris.

Bellonij lib. I. Obſ.

ἀγριόδαφνο. Aſcyrum.

ορπιλόχορτο.

PÆONIA alba ubique in celſiſſimorum montium convallibus provenit, promiſcuáque eſt: marem enim vel feminam nondum in hac Inſula vidi, quemadmodum neque rubram: licet non ſatis conſtanter eam inveniri, ruſtici quidam mihi aſſeruerunt: vocatur autem Pæonia ψιφαχιὰ.

Pæonia alba.

ψιφαχια.

ROSMARINI hujus folia Selino ſimilia ſunt, ſerrata, floréſque in umbellis albi: quibus ſuccedunt ſemina, oblonga, aſpera: radice nititur craſſa, foris nigro cortice eóque tenui, veſtita, intus alba, thus maximè olente: ideo Libanotis legitima mihi videtur, quam Theophr. lib. IX. cap. XII. deſcripſit: licet radix ſit nigra, quia detracto levi cortice, ſpectatur maximè alba. Appellatur vulgo σχοτίσαρα, quòd vertiginem inducere credatur: &, ni fallor, Siler Creticum à quibuſdam perperam vocatur.

Roſmarinus.

Libanotis Theophr.

σχοτίσαρα.

Siler Creticum.

ELEGANTIS plantæ, quam Arcturum Creticum voco, licet legitimus non ſit: nam neque rotunda folia habet, neque Cymino ſemen ſimile: ſed folia ſerrata profert, Betonicæ

Arcturus Creticus.

& Verbasco similia, minora verò, & tota lanugine quadam, ut Æthyopidis folia, operta: cauliculi insunt recti, floribus luteis, Verbasco aut Blattariæ similibus onusti: quibus succedunt pillulæ rotundæ, parvæ, Blattariæ similes, in quibus semina parva continentur: provenit inter saxa, & super parietes. Nomine caret.

Smyrnion Cephalon. σμύρνιον.

SMYRNII hujus virentem plantam non vidi, sed in itinere, in Cefalonia, semina ex siccis umbellis legi, atque à rusticis ejusdem Insulæ *σμύρνιον* vocari audivi.

Chrysanthemum. μαντελίδα.

CHRYSANTHEMVM hoc vocatur *μαντελίδα*, & à rusticis editur: mihi tamen sapore & odore parum probatur, licet in multis cum legitimo conveniat.

Aristolochia Clematitis.

ARISTOLOCHIA Clematitis hæc, nisi fallor, optimè describitur à te lib. II. Hispan. stirp. cap. XXIII. eam autem legitimam Clematitidem esse censeo, licet historiæ Dioscoridis non conueniat: textus enim corruptus est, ut etiam alij optimè animadverterunt. Nam Plinius, neque Theophrastus, neque Antiquorum aliquis ullam foliorum differentiam faciũt: immò correctio textus Theophrasti à Dodonæo, optimè quadrat huic: nam folia similia helxini cyssampelo profert: adde, quod Plinius lib. XXV. cap. VIII. scribit, Aristolochiam Clematitidem vocari Creticam. Sed in Creta hucusque nullum aliud Aristolochiæ genus observavi: longam enim aut rotundam nondum vidi: sed hæc ubique provenit copiosissimè, & adhuc *ἀριστολοχία* appellatur: hieme folia retinet, & tota odoratissima est, radicem tenuem, longam, odoratissimámque habet, colore buxeo.

Aristolochia Cretica Plinij ἀριστολοχία.

Hippomarathrum.

HIPPOMARATHRVM folia tenuia fœniculo quodam modo similia, profert, caulem lævem, duos aut tres cubitos longum, minimi digiti crassitudine, geniculatum: florem luteum in umbellis, ut Anethum, semina magna cachryi similia: radice nititur firma, magna, odorata. Vocatur *ἱπποπλατυκύμινον*, quod latum cuminum sonat. Hujus semen vulgariter à mulieribus coquitur in lixivio ad capillos aureo colore tingendos.

ἱπποπλατυκύμινον. Eius usus.

Leontopodium.

LEONTOPODIVM herbula est parva, folia ferens quatuor aut quinque, plantagini angustifoliæ similima, longitudine quatuor digitorum, cauliculos tres, quatuor, quinque, aliquando plures, binos digitos longos: in quibus continentur flores parvi, nigris punctis distincti, quibus succedunt capitula, incana, lanosa, semen parvum, psylio simile continentia: radix verò minima est. Cùm arescit, capitula in se contrahuntur ad speciem unguium milvi exanimati, ut in Catanance prima Dioscoridis: sed Catanance non est, nam folia Coronopi non sunt, neque semen Orobo simile habet. Si autem hęc duo haberet, legitima esset Catanance. Vtuntur hac vulgariter ad solvendos quos putant ex maleficio venere uti non posse: nam herbâ super prunas positâ, ter patientem nudum per fumum transire faciunt, & totidem vicibus indusium ejus fumigant: & sine dubio liberum à maleficio fore prædicãt.

Catanance Dioscor. Vsus ejus.

Anthriscus.

ANTHRISCVS herba similima Scandici legitimæ est, folia ferens tenuiora, crebrius divisa, odoratiora multò; cauliculi ejus dodrantales, flores in umbellis albi, semina longa, sed minora quàm Scandicis: tota planta suavissimi gustus est: provenit lætis collibus, locis siccis, & inter saxa: manditur in acetarijs vere, & maximè appetitur. Venerem mirum in modum excitat & adjuvat, ideo *τριλιμουίδια* nomine obscœno vulgo vocatur, quod vulvæ purgamentum significat. Meminit Anthriſci Plinius lib. XXII. cap. XXII. his verbis. Eadem erat Anthriscus si tenuiora folia & odoratiora haberet, &c. quæ quidem verba corrupta sunt, & hoc modo legenda censeo. Eadem erat Anthriscus, nisi tenuiora folia & odoratiora haberet. Nam si legatur (*si*) & non (*nisi*) Anthriscus esset Pecten Veneris vulgaris: cui non conveniunt vires à Plinio tributæ Anthrisco. Nam Pecten Veneris neque odoratus est, neque ab ullo comeditur: vocatur autẽ *ἀγριοκάντζικα*: Scandix verò legitima dicitur *κάντζικα* & *σκανδίκη*, quæ comeditur quidem, sed ipsa neque Venerem excitat, neque fatigato Venere corpori succurrit. Vnde apparet error Andrææ Tiraquelli comment. in legem Connubialem: qui Scandici hoc tribuit, quod Plinius Anthriſci peculiare esse scripserat. Scandix ab excmo Dodonæo affabre pingitur. Hanc autem herbam, Anthriscum esse, primus Silverius Todeschini Fundanus agnovit (vir in cognitione stirpium exercitatissimus, tuiq; studiosissimus) mihique ostendit, atque excellentissimo piæ memoriæ Melchiori Guilandino Patavium misit.

Plinij locus emaculatus. Pecten Veneris. ἀγριοκάντζικα. κάντζικα. σκανδίκη. Andr Tiraquelli lapsus. Silverius Todeschinus.

Electbrysum.

ELIOCHRYSVM hoc elegantissima planta est, rota tomentosa, folia fert longa, angusta, caules dodrantales, in quibus insunt umbellati flores, aurei, pulcherrimi, corymborũ æmuli, qui in pappos resolvuntur: ij autem perpetuo durant eodem aureo colore fulgentes, si loco sicco condantur.

Ranunculi varia genera.

RANVNCVLI hi, quia elegantes flores proferunt, & copiosissimi in collibus verno tempore spectantur, tibi eorum semina & radices mittendas duxi: nam plurimum temporis effossæ durant.

BRYONIA hæc dicoccos frequentissimè in Creta provenit: elegans est, & differt ab alijs quæ alibi nascuntur. *Bryonia dicoccos.*

CAVCALIS, hîc & in tota Græcia vulgatissima est: vocatur καυκαλιτρὰ, & eadem est, quæ pro Tordylio accipitur, & quam Bellonius lib. III. Observat. cap. XLIX. legitimam censet. *Caucalis. καυκαλιτρὰ.*

AN legitimi Tordilij semina hæc sint, nescio: nam folia adhuc videre non potui, quia tota herba erat arida: sed terræ committam, & diligenter observabo: quod & tu facias, etiam atque etiam rogo. *Tordylium.*

CHAMÆLEON albus, gummi, ut Mastix, ferens, copiosissimus est: radicem habet maximam, odoratam: Iunio & Iulio circa echinum gummi distillat, quod pueri legunt, & aliquantulum masticant, postea digitis lævigant, & complanant, complicatúmque in vesiculæ formam, super alteram manum fortiter impellunt, ita ut ex ictu vesicula rumpatur & crepitum edat: quo ludi genere, summopere pueri delectantur. Quod autem, ut scribit Belonius, loco mastichis id gummi dentibus atterant, nondum scire potui: nam hîc Cydoniæ neque legitur, neque curatur: radices vocantur χολλὶς. *Chamæleon albus.* *χολλὶς.*

DAVCVS tertius folia Coriandri, sed minora & crassa aliquantulum profert, caulem sesquicubitalis longitudinis, flores luteos in umbellis ut Anethum, seménque cumini. Vere manduntur radices & folia, quæ aromatici gustus sunt. Vulgo appellant κορυφόποδι, quod cornicis pedem significat. *Daucus tertius.* *κορυφόποδι.*

ANAGYRIS passim secus vias provenit, differtque ab ea, quam tu lib. I. Hist. Hispan. stirp. cap. XLIII. describis: nam rotundiora folia profert: vocatur αζοήρα, accidítque interdum, ut capræ & oves fame vexatæ, folia hujus depascant, licet odoris sit ingratissimi, & postea ex harum lacte caseus conficiatur: quo si fortè ignarus aliquis vescatur, aut lac bibat, statim excitantur tum vehementissimi vomitus, tum fluxus ventris; & cùm hoc sæpissimè accidat, multi in vitæ discrimen venerunt: eam ob causam frutex hic omnibus est exosus. *Anagyris Cretica.* *αζοήρα.* *Nexa.*

LYCIVM hoc Creticum, vulgo vocatur λουτζία: frutex est ad quatuor aut quinque cubitos assurgens, totus spinis horridus, spináſq; tres simul (ut in berberi vulgari cernuntur) proferens: folia habet parva, ad buxi foliorum formam accedentia, leviter serrata, flores copiosos, luteos, instar Paliuri, sed minores, quibus succedunt fructus aliquantulum longi, ut Berberis fructus, coloris autem nigri, saporis inter acidũ & dulcem medij: in quibus vel unum, vel duo granula continentur. cortex ligni non lævis ut Berberi, sed asper & pallidus est: materies ligni lutea, atque radix ipsius elegantissimo luteo inficit: oritur in altissimorum montium convallibus: differt autem à Berberi, cujus folia majora sunt, & fructus racematim nascuntur. Legitimum verò Lycium non est, quia fructus neque rotundus ut piper, neque amarus est. Propterea potiùs vocanda erit Berberis alpina aut montana, quàm Lycium, quemadmodum Silverius Todeschini censet: qui hunc fruticem frequentissimum in Libano monte etiam invenit. Ceterùm duo alia Lycij genera hîc reperiuntur, quorũ Vnum maximè historiæ convenit: id etiam in Libano monte oritur: cujus cùm ad manus neque semina, neque rami sint, ideo de ipso in præsentia verba non facio. Alterius verò ramos siccos simul cum ejus fructu nondum maturo mitto: vocatur λαζηγιρι, & πετροαμυγδάλα, hoc est, petræa amygdala, licet cum amygdalis nihil commune habeat: frutex est ad duorum aut trium cubitorum altitudinem assurgens, densus, folia parva firmáque ferens, spinis totus plenus est, & fructum rotundum fermè, parvum ut piper habet, cùm ad maturitatem pervenit, nigricantem: radix lignosa est, maxima, eáque firmissima: Hebræi ex hujus fructu elegantem luteum colorem parant. *Lycium Creticum.* *λουτζία.* *Berberis montana.* *Lycij duo alia genera.* *λαζηγιρι.* *πετροαμυγδάλα.*

ASPALATHVS hic est secundus Dioscoridis verus & legitimus: atque in tota Græcia nomen adhuc retinet: illo sepes conficiunt, & integræ silvæ hoc solo constare spectantur: ligni materies alba, durissima & gravis est: medium autem ligni, nigrescit, odore carens: flores habet luteos, geniſtæ æmulos, parum odoratos: vento autem spirante, eorum odor satis suavis manè longiùs percipitur: succedunt parvæ siliquæ, in quibus tria quatuórve semina continentur: folia Rutæ similia sunt, terna simul juncta: spinis totus frutex scatet: radice nititur firma, lignosa, odoris experte. Excmus Matthiolus hunc fruticem non sine errore Acaciam alteram appellat, cùm sit Aspalathus alter Dioscoridis. *Aspalathus alter Dioſc.* *Acacia altera Matth.*

CYTISVS Creticus frutex est totus obliquus, ad quatuor aut quinque cubitorum altitudinem assurgens: folia profert terna simul juncta, argentea, trifolij æmula, dorso aliquantulum prominente: flores trifolij majoris, adhuc tamen majores, rubros, in quibus intermixti sunt albi quidam villi, qui struthiocameli pennas, eásque in minutissimas partes divisas æmulantur: ea ratione flos elegantissimus apparet, videtur enim ex purpura, & argento quodammodo à natura formatus: succedunt semina milio majora: materies ligni nigra durissimáque est: cortex cinereus, & totus profundis scissuris plenus. Oritur ubique in *Cytisus Creticus, adeoq; legitimus.*

αρχοντόξυλο. asperrimis collium locis & præcipitijs. vocatúrq; vulgo αρχοντόξυλο, quod nobile lignum sonat. Hunc fruticem, Cytisum, & fortasse legitimum esse judico.

HÆC sunt Vir Clarissime, quæ tibi nunc mittenda duxi: quæ si tibi grata fuisse intellexero: alia & alia mittam: interea si aliquod semen peregrinum habes, ut & mihi portiunculam mittas, etiam atque etiam rogo. Deus opt.max. incolumem te conservet. Cydoniæ Cretæ XXIIII. Septembris M. D. XCIII.

QVANTO *autem cum meo mœrore hæc omnia, quorum in epistola meminit, perierint: satis declaravi cap.* XIX. *lib.* I. *mearum Observationum, quod Oenopliæ historiam complectitur. Sed nec hoc infortunium intellexissem: nisi ipse ad calcem suæ epistolæ hæc sequentia adjecisset.*

HANC epistolam simul cum seminibus & herbis siccis Illmo Pinello miseram, ut tibi reddendam curaret, eámq Silverio Todeschini Fundano qui navi Venetias petebat, commendaveram. Sed, ut, audio, navis ipsa, maximâ tempestate vexata, in Siciliam appellere coacta fuit, adeò afflicta, ut ad ampliùs navigandum inutilis judicetur: quare timens, ne herbæ, semina & literæ perierint: exemplum earundem litterarum mittendum statueram simul cum aliqua portione eorundem seminum, quæ mihi, nescio quo casu supererant: ut, nisi omnia ad te pervenirent, eorum saltem portione non priveris. Exemplum autem jam conscripseram, méque ad complicandum paraveram: quando tuæ mihi redduntur, Coloniæ Agrippinæ XI. Octobris scriptæ: quæ mihi mirum in modum gratæ fuerũt: ex ijs enim cognovi animi tui candorem, & quantum remp. juvare cupias Propterea si Deus opt. max. incolumem me servabit æstate futura, tibi semina herbásque siccas mittam, & omni conatu efficiam, ut ad te perveniant. Si liber quem misisti, ad manus pervenerit, eum libentissimè perlegam, & inter cariora recondam, atque diligentissimè, ut nostrę contractæ amicitiæ pignus, servabo. Bene vale, Cydoniæ Cretæ, XXII. Ianuarij M. D. XCIIII.

ACCIPIEBAM *autem ipsum hoc exemplar* XXV. *Maij insequentis, & pridie Calend. Junij respondebam.*

CLARISS. V. CAROLO CLVSIO, HONORIVS BELLVS S. P. D.

IAM annus est, quod tibi aliquot semina miserim: sed navi quæ ea ferebat, maximâ terribilíque tempestate in Siciliam ejectâ, omnia perierunt. Quod statim ut intellexi, XXII. Ianuarij tibi iterum alia misi, sed non omnia, quia non supererant: illa an acceperis, & quid de his sentias, pergratum mihi erit intelligere. Sed quoniam, ut alàs scripsi, opus tuum juvare cupio, alia stirpium aliquot adhuc (ut puto) incognitarum semina nunc mitto, simul cum illis quæ deerant, & quorum historiam dedi: addidi Oenopliæ florentis ramulum, & Leontopodij iconem suis coloribus pictam, quæ omnia, ut credo, non prorsus tibi despicienda videbuntur, nova enim sunt, & à nullo, quod sciam, descripta.

Abelicea. ABELICEA, cujus semina nunc mitto, arbor est magna, recta, multis ramis prædita, aspectu pulchra, cui folia Alaterni, sed rotundiora, profundè serrata (quos flores proferat ignoro) fructus magnitudine piperis, figurâ quasi rotundus, colore inter viridem & nigrum medio: materies ligni dura, & paululũ odorata, pulvis enim hujus santala imitatur, unde Pseudo-santalus Cretica jure appellari posset. Arbor hæc in solis montibus Leucis, eorumque altissimis jugis provenit, & ex ea trabes fiunt: Antiquis ignotam fuisse puto, ni sit ulmus montana Theophrasto descripta lib. de Historia Plant. III. cap. XIIII. sed folia neque leviter serrata sunt, neque magna, ut pyri, verùm longè minora. vocatur ἀπιλικια.

Pseudo santalus Cretica Natales.

Vlmus montana.

Pulcherrimus frutex. PVLCHERRIMVS frutex, cujus semina etiam mitto, ad duorum cubitorum altitudinem assurgit, in orbem diffunditur, perpetuoq; viret: folia habet longa, rotundiuscula tamen instar foliorum mali, firmiora, lætissimè virentia supernè, inferius verò albâ quadam lanugine obducta, ut argentea videantur, cauliculos albos, lanuginosos, quos folia utrinque ambiunt, in quorúmq; extremitate flores cernuntur specie thyrsi, ut in saponaria vulgari dispositi, sed figurâ Cyani, colore phœniceo, calice tamen longiore quàm Cyani, squamato, albo & rubro diluto colore prædito: flores in pappos resolvuntur, semen longiùs quàm cymini, calicésque sunt perennes. In altissimis præcipitijs inter saxa provenit: quo nomine autem vocetur, nondum scire potui.

Natales.

Echinopoda. ECHINOPODA, vulgarissima planta est, & multum cum Erinacea à te descripta convenit, nisi quod hæc foliis caret, & flores luteos profert, totáque colore viridi cernitur, in orbem dif-

bem diffusa, & erinaceum mirum in modum multitudine spinarum repræsentans. Hujus stirpis meminit Plutarchus Symposiacωn lib. 1 quæstione quarta, & lib. de Auditione quasi circa finem, antiquum hujusmodi distichum citans.

Ὡς αἰ ἐχινόποδας, καὶ ἀνὰ τριχίαν ὄνωνιν
Φύονται μαλακαὶ ἄνθεα λευκοΐων
Inter Echinopodas velut, asperam & inter ononin
Interdum crescunt mollia leucoïa.

Meminit etiam hujus Athenæus lib. Dipnosophist. tertio, perinde ac si semper inter echinopodas & asperam ononin verseris. sed fallitur in margine Dalechampius Athenæi interpres, quod per echinopodam Cardui Chij genus intelligat: nam Echinopoda tam hîc Cretæ quàm in insula Chio totáq; Græcia vulgarissima est, non cardui genus, sed fruticis censenda: & hanc sub Chenopodis nomine intellexisse Plinium existimo lib. Natural. Hist. XI. cap. VIII. quod etiam ante me animadverterat Turnebus vir summa laude dignus Adversariorum lib. XXIII. cap. XII. nam licet hæc pláta copiosissimos flores proferat, & ubique oriatur, ejus tamen flores apes non attingũt, ut quotidie observari potest. Excellentissimus p.m. Melchior Guilandinus Echinopodam non novit: nam epistola ad Langium eam inter ignotas stirpes enumerat. Bellonius verò lib. 1. Observat. cap. XVIII. ipsam nouisse videtur, sed non descripsit; neque ita congener est Aspalatho ut ipse putat. Nam Aspalathus frutex satis magnus visitur, folia terna simul juncta ferens, licet æstate ipsa amittat, ut Autumno alijs induatur, nec spinis adeò crebris scatet, ut ista.

Cardus Chius.
Chenopus.
Echinopoda flor. non attingunt apes.
Aspalathus.

Elegantissima Planta, quam (ni fallor) nonnulli Poterium perperam appellant: alij Pimpinellam spinosam, cujus semina nunc accipies, legitimam Dioscoridis Stœben esse contendo, licet ipse nullam Stœbes descriptionem reliquerit: sed affinitate nominis fretus, quòd in tota ferè Græcia adhuc retinet, facultatibúsque quas in Medicina habet, aliisque non levibus conjecturis adjutus, non vereor affirmare legitimam esse: differréque multum à Stœbe Galeni, quam libro primo de Antidotis describit. Planta ista perpetuò hîc viret, multósque annos durat, in orbem diffusa, furculosáque ad cubiti altitudinem assurgit, folia ferens carnosa, divisa, in uno pediculo plura utrinque disposita, quæ cũ Autumno primùm erumpunt, in se contracta videntur, & Asplenij folia quodammodo imitantur, sed longè minora, quæ tamen successu temporis majora apparent, & Pimpinellam sorbastellam vocatam foliorum positu & divisuris æmulantur, minora verò sunt. Tota planta crebris, firmis & tenuibus spinis scatet: semina fructus rubi aut mori imitantur, plures enim simul congesti sunt, initio virides, postea ad rufum tendétes: flores parvos, carnosos, ex viridi rufescentes, multósque simul congestos profert. Super hanc stirpem nascitur Epithymum, quemadmodum super thymum, ijsdémq, collibus frequentissimè invenitur, in quibus & thymum, & thymbra, & asparagus proveniunt: nunquam autem invenitur palustris. Adstringendi vi pollet, vulgaritérque in tota Græcia σοίβηδα vocatur. Quod autem sit Dioscoridis Stœbe, clarissimè patebit, ubi priùs ostendero phleos & Stœbe unum & idem esse, & ex aculeatarum genere esse, phleum autem nomine neutro multum à Stœbe differre: nam pleroſque doctissimos viros ex confusione horum nominum in maximas tenebras incidisse compero. Omnes enim qui phleos & phleum apud Theophr. confundentes eãdem esse plantam putant, frustra stœben cognoscere conati sunt. Nam phleos quæ vocatur stœbe, à Theophrasto lib. VI. de Hist. Plant. capite 1. enumeratur inter eas stirpes, quæ præter spinam folium habent, ut hæc Pimpinella spinosa: & non, ut vertit Gaza, quæ juxta folium aculeatum, altero quoque folio conduntur: eámque comparat Ononidi & Tribulo: quæ quidem phleos, sive stœbe, folio constat carnoso, in ramos sparsa, multásque radices habet, non tamen altè descendit, germinat cum vergilijs, primóque aratro unà, nec folia dimittit, non enim annua, sed diuturnior est, ut idem Theophr. lib. VI. de Hist Plant. cap. 1. affirmat. Et Plutarchus in vita Thesei circa initium, Stœben inter spinas enumerat: Menalippi, inquit, filius Ioxus ornyto socius deducendæ in Cariam Coloniæ fuit: unde Ioxides originem traxerunt, quibus mos est patrius neque spinas asparagi, neque stœbes igne cremare, sed honore & cultu prosequi. Aëtius verò libro tertio capite vigesimo nono, super stœbem epithymum nasci affirmat. Quòd autem Theophr cap. III. lib. VI. de Hist. Plant. tribuat phleo, cappari & tribulo peculiare, quod non solùm habeant caulem aculeatũ, sed etiam folium hispidum, mendum esse suspicor: nam eodem libro cap. V. Inturi sive cappari hoc peculiare esse voluit, & manifestè tribuit phleo folium minimè pungens: dicit enim nec phleum & ippophaum æmulatur quæ foliis mitibus constant. Plinius etiam lib XXI. cap. XV. non rectè animadvertens quæ Theophr. locis citatis de phleo seu stœbe scripserat, erravit & ipse, & multis errandi occasionem præbuit. Phleum verò, longè alia diversáque planta est à Stœbe, & ab antiquis Græcis non inter spinosas, sed inter palustres stirpes enumeratur Plutarchus enim Naturalium quæstionum secunda, Phleum palustrem stirpem facit, dicens, Ignoravit Laytus, quod etiam palustres stirpes, ut sunt typha, phleum, & ulva, neque germinant, neque augescunt, ubi imbres suo tempore non decidunt. Idem fecit Aristophanes in Ranis: Chorus enim ait, saltavimus per Cyperum & phleo, gaudétes cantibus. Et Theoph.

Poterium quorundam. Pimpinella spin. sa. Stœbe Dioscor.
Stœbe Galeni.
Pimpinella sorbastella.
Epithymum.
σοίβηδα.
Phleos sive Stœbe spinosa planta.
Phleum, palustris planta.

lib.iiii.cap.xi.de Histor.Stirpium,Phleum inter lacus Orchomenij stirpes enumerat;ejúsque genera statuit,marem fructiferam,& feminam sterilem ad nexus duntaxat utilem: fructus hujus Phlei Anthella vocatur,quo ad lixivia utuntur: éstque placentaceum quoddam molle,& rubidum: quæ quidem planta adhuc mihi ignota est. Ex his liquido constare arbitror, Pimpinellam hanc spinosam, sive Græcorum σοιβηδα legitimam Dioscoridis esse Stœben: nam hæc planta rectissimè Theophrasti descriptioni convenit, cùm ex aculeatarum sit genere,& vulgaris notitiæ, facultatis adstringentis, & adhuc in sanandis alvi fluoribus indistinctè à rusticis usurpetur. Nam ejus in aqua decoctionem jejuni bibunt,& à morbo, ut aiunt, liberantur: præterea antiquum nomen quasi retinet: nam σοιβηδα à σοιβὴ derivatum esse censeo.

Phleum mas. *Phleum fœmina.* *Anthella.* *Facultates flabes.* *σοιβὴ.*

Bvlbvs hic quem mitto,Gethyum antiquorum esse judico: nam folijs concavis constat ut cepa, ijsque longis, floréque & semina cepis similia profert: capite ampelopraso simillimus est,gustúque cepam & porrum æmulatur. Cepam agrestem olim putabam: sed Plinius lib.xx.cap.v.negat cepę genus inveniri silvestre. Licet autem Theophrastus Gethyum sine capite esse scripserit lib.vii.de Histor.Plant.cap.iiii & duntaxat cervice longa constare: capitati tamen genus inveniri,ex eodem Theophr. hinc,inde colligitur. Nam lib.i.cap. x.ait,radix enim bulbi & Gethyi caule omnino carebit: & lib. vii. cap. ix. & aliæ multis tunicis constant, ut bulbi,scillæ vel cujusvis generis bulbosi: adde cepæ & Gethyi, & similium: & eodem lib.cap.xi.scribit, ac Ensis appellati radix, rotunda hæc est, & sine cortice, capillamentis Gethyi modo fibrata: ex quibus apparet apud Theophrastum Gethyi genus extare capitatum,cui folia ut cepæ concava sunt. Idem enim Theophr.lib.i.de Hist.Plant. cap.xvi. ait,peculiare in oleribus,ceu cepa & Gethyo,foliorum concavitas. Athenęus verò Deipnosophist.lib.ix. clarissimè Gethyum describit capitatum, cùm ait. Quidam capitatum id esse volunt quod Gethyum nominant. hujus meminit Phrynicus in Saturno,cujus fabulæ interpres Didymus,Ampelopraso similia tradit esse Gethya,quæ & Gethyllides vocant: licet Epenetus apud eundem Athenæum, porrum capitatum Gethyllidem vocarit: fortasse ob similitudinem bulbi. Gethyllides autem Latonæ sacras credidit antiquitas, quoniam Latonam, cùm Apollinem utero gereret Gethyllidem expetiviisse, memoriæ mandarunt.

Gethyum. *Cepa agrestis.* *Gethyllides.*

Strvthivm legitimum Dioscoridis hanc herbam puto: sed ejus descriptionem nunc describere superfluum mihi videtur: cùm excellentiss.p.m. Melchior Guilandinus rectissimè ipsam descripsit epistola ad Maximilianum II. Cæs. anno M.D.LXXII. Sed tantùm addam quod in tota Gręcia vocatur χυμεὼν,qua utuntur fullones in tingendo serico luteo excellentissimo, cujus quidem χυμέως fit mentio apud Actuarium inter recentiores Græcos, libro de Vrinarum differentijs cap. VIII. At verò postquam aliquam tincturam urinæ capiunt, longè à cruditate discedentes, primum spiceæ existunt, deinde spiceæ, ita ut aliæ videantur similes χυμέῃ quæ mediocriter fuerit infusa humori: sic enim legendum est, non bili: & ita in manuscripto antiquo exemplari legitur. Interpres autem ignorans quænam herba esset χυμέη,reposuit χολὴ. Addam etiam quod Phyteuma (Antirrhinum videlicet silvestre Dodonæi) cujus folia rectissimè cõparantur huic Struthio, vulgariter adhuc usurpatur à Græcis mulieribus ad amatoria, eam multoties conjurantes, silente luna manu sinistrâ colligentes,demum suspendentes fumigantésque,& alijs modis utentes:vocatúrque Cydoniæ Cretæ χαιτουσα.

Struthium Dios. *χυμὸς & ejus usus.* *χυμὸς.* *Phyteuma Antirrhin. silvest.* *Phyteumatis usus.* *χαιτουσα.*

Stratiotes Millefolium ita legitimũ est,& sic Dioscoridis descriptioni quadrat,ut ipsi aliquid addere,supervacuũ mihi visum sit:semina igitur duntaxat mitto:vocatur μυριοφυλλο.

Stratiotes Millefolium. *μυριοφυλλο.*

Thymbram Bellonij, Antiquorum legitimam esse cẽseo: vetus nomen adhuc retinet, vocatur enim θυμβρι & θρυβι: super hanc frequentius invenitur epithymum quàm super Thymum.

Thymbra legitima. *θυμβρι,θρυβι*

ΑΓΡΙΟΑΝΖΙΝΑΡΙ, hoc est, Cynara silvestris planta hic vulgo vocata, ex aculeatarum est genere, cujus echini ut Cynaræ primo vere, ante quàm aperiantur, ab omnibus & crudi & elixi eduntur ex sale,oleo,& pipere,licet spinosissimi sint: sed mira facilitate rustici eos mundant. Stirpem non describo: nam licet vulgarissima sit,ejus tamen formam non rectè memoria teneo.

ἀγριοανζινάρι.

Semina autem Leontopodij,Dauci tertij,Roris marini Theophrasti σκοτισαρα vocati, anagyridis,Cytisi,Anthrisci, Ascyri, Coris, sine descriptionibus mitto: eorum enim anno elapso historias dedi.

σκοτισαρα.

A B Illmo Pinello librum tuum accepi, pro quo gratias ago immortales, agámque dum vivam,& ipsum inter cariora servabo. Vale è Cydonia Cretæ,prima Octobris M.D.XCIIII.

CL^mo V. CAROLO CLVSIO ATREBATI HONORIVS BELLVS S. P. D.

HOSTQVAM ventis reluctantibus navis ex hac insula solvere non potuit, hęc de oeps Tragij quæsita semina seorsim mitto, quæ non minus tibi grata fore id eo, quàm reliqua, quia à nullo forsan alias missa fuerunt, aut observata.

TRAGIVM porrò frutex est rectus, aspectu pulcher, ad tria, nõnunquam & quinque cubita assurgẽs, brachiali interdum crassitudine, perpetuo virens, folia ferens glycyrrhizæ aut Terebinthi, læto virore prædita, flores in umbellis luteos, Hyperico similes, sed quadruplo majores, multis staminibus luteis, longis, plenos: quibus succedunt capitula oblonga, rotunda, terebinthino fructui æqualia, tenuissimo semine referta, quæ à planta non decidunt, sed ei perpetuò inhærent: cortex ligni ad rufum tendit, æstatéque resinam fundit, sed paucam. Secus fontes & rivulos provenit, nec alibi invenitur. Tota planta ita hircinum virus olet, ut longius percipi possit: vocatur à rusticis τερέντι. Sed quoniam Dioscorides Tragium, fructum, folia, & virgas lentisco similia profert scribit, verùm minora omnia: mendum inesse ex Plinio lib. Natural. Historiæ. XIII. cap. XXI convinci potest, qui Tragio fruticem Terebintho, non Lentisco similem tribuit: Guilandinique opinionem probo, legentis μακρότερα non μικρότερα. Quod verò Diptamum album vulgo appellatum Tragium sit, minimè concedo. Nam Diptamum album hirci odorem non spirat, sed gravem, neque in tota Creta id invenitur. Vniversam enim insulam ipse lustravi, diligentissimeq; Tragiũ perquisivi, nullo labori parcens, sed frustra: nullum enim aliud Tragij genus invenire potui, quàm istud: nec etiam ullum comperi, qui Diptamum album in hac insula vidisset. Differt hæc arbuscula à Ruta silvestri Dodonæi: quoniam hęc arboris in morem excrescit, non autem herba est, nec satura viriditate nigricat, sed lætè viret, non lanuginem in foliis habet, non sanguinis æmulum succum reddit, neque ejus semina resinam olent, sed hircum, quemadmodum & folia: unde hanc Tragium esse, jure existimari potest.

Tragium. *Natales.* *τερέντι.* *Diptamum album.* *Ruta sil. Dodonæi.*

Mitto etiam semina Galoctividæ sic vocatæ, ob similitudinem quam cum Stivida habet, multitudine videlicet spinarum. Sed ejus descriptionem in præsentia non accipies, quia ad manum planta non est: oritur enim in parte australi insulæ, quæ quinquaginta milliaribus distat à Cydonia: nec ejus formã rectè memini. Sed aliàs diligentissimè describam: interea semina terræ mandare poteris, & ipse eam observare. Vale è Cydonia Cretæ ultima Octobris. M. D. XCIIII.

Galoctividæ. *Natales.*

POSTREMAM utramque hanc epistolam accipiebam Lugduni apud Batavos XVI. Maij anni insequentis, & XV. Kl. Novembris ejusdem anni respondebam.

CL. V. CAROLO CLVSIO HONORIVS BELLVS MEDICVS. S. P. D.

IVCVNDISSIMÆ mihi tuæ literæ fuerunt, quas Leonida frater Coloniâ Agrippinâ, ubi nunc habitat, incolumes misit, &, si alias dabis, ut mihi reddantur, diligentissimè curabit. Quod autem semina tibi missa, ob Regionis intemperiem non nascantur, displicet sanè plurimùm: nam si stirpes vivas observare potuisses, magnam voluptatem accepisses, eandem enim ex siccarum intuitu percipere nõ potes. Nunc autem tibi mitto historias quarundam stirpium peregrinarum, quas in fictilibus servo, semine ex Ægypto misso natas, earundémque semina cum herbis siccis, nec non quarundam hîc nascentium, quæ omnia gratissima fore spero.

Mitto etiam fructum quendam peregrinum nomine *Abavo*, quem amicus Cayro misit, è Zeila nobili Æthiopiæ emporio extra Erythræum mare sito, allatum. EST autem hic fructus magnitudine mali citrij mediocris, denso duróque cortice ut Cucurbita vestitus, nullis excurrentibus sulcis, sed tantùm extremâ ejus parte mucronatâ, quâ arbori adhæret pediculo crasso & firmo, sulcorum rudimentum cernitur, in quibus lanugo quædam inest, quemadmodum in Cydonijs malis videre licet, reliquo corpore lævis: alterâ non in mucronem, sed in obtusam rotunditatem desinit, ut primo aspectu Cucurbita sicca appareat colore fusco: pulpam continet subrubram, friabilem, ut facilè in pollinem resolvatur, acidam ori gratam, adstrictionis expertem, per quam sparsa sunt semina renibus animalium similia, seminum Anagyridis æmula, duro cortice, qui rubẽte quadam membranâ tegitur, quâ

Abavo. *Ejus historia.*

quâ demptâ ſemina fuſca,ad nigrum inclinantia,& ſplendẽtia cernuntur, intus medullam albam continentia, edulem.Avellanæ guſtu: verùm ſemina ex umbilico fibris non ſuſpenduntur(licet per pulpam multæ fibræ rectæ excurrant) ut ſemina fructus quem tu Guanabano Scaligeri ſimilem ex Mozanbique allatum ſpectandum proponis. Convenire autem multum mihi videtur cum fructu, quem tu Guanabano ſimilem ex Theveti America deſcripto partibus internis; ſed formâ differt: nam Bahobab utrinque mucronatus eſt,pulpámque continet (ut ille ſcribit) non acidam tantùm ut hic, ſed adſtringentem Lemniæ terræ inſtar,quæ nota in hoc deſideratur. Sed quoniam vereor,ne ob difficultatem itineris Ill.nus Pinellus tibi fructum mittere poſſit, ipſum rogavi, ut Patavij delineandum curet, iconemque ſaltem & ſemina mittat. Æſtate præteritâ hujus fructus ſemina terræ commiſi, quorum nonnulla feliciſſimè nata, eáque bina rotunda folia protulerunt eis ſimillima, quæ Staphiſagria e ſemine prodiens ferre conſpicitur,at majora, in quorum medio caudicis rudimentum apparuit, qui ſenſim incrementum ſumens, folia malo citrio ſimilia produxit,ſed ſine pediculo:augeſcẽte autem caudice,aucta ſunt & folia,pediculoq; nitì cœperunt: at ubi caudex pedalem longitudinem attigit,illico ramos ſpargere cœpit, & folia ipſis inhærentia longiores pediculos adquiſiverũt, neque ſingularia tantùm ſingulis pediculis inhæſerunt,ſed initio bina,poſtea terna,quaterna & quina, eo modo diſpoſita, quo ſua proferunt Pentaphyllum, Lupinus, Caſtanea equina,& reliquæ quæ hujuſmodi foliis prædiræ ſunt,eo quod medium locum occupat ſemper majore apparente, deinde alijs duobus quæ utrinque ipſi proxima, ipſi magnitudine cedentibus, poſtremo reliquis duobus, ut in ſicco folio quod mitto obſervare poteris. Radice firmatur rotundâ, tuberoſâ, ovi magnitudine,appendicibus paucis & tenuibus utrinque exeuntibus,cortice tenui veſtita, quem tenuiſſima pellicula fuliginei coloris tegit, faciléque digiti attritu detergitur, ut tunc radix alba appareat,carnoſa,ſubſtãtiâ raphano ſimili,ſed tenerior,in quâ per tranſverſum ſectâ,à centro ad circumferentiam multæ lineæ ductæ conſpiciuntur,ut in raphani radice. Præmanſa,tota fere in aqueum ſuccum vertitur,ſubdulcem,terrei odoris,quique in ore adſtrictionem quandam relinquit,non ſine exiguo caloris ſenſu, ſalivámque ſatis copioſè elicit. Hoc in unicâ tantum radice adhuc obſervavi, mirúmque mihi viſum eſt, arbores reperiri tali radice præditas. Martio arbuſculas in viridarium trãsferam,& an omnes hujuſmodi radicibus præditæ ſint,diligentiſſimè animadvertam: nam, ut dixi,in fictilibus adſervo jam ad ſeſquipedalem altitudinem elatas,pollicari craſſitudine,cortice albo ſcabróque,medulla magna abundantes. Ligni materies ſatis infirma eſſe videtur, quapropter inter eas arbores hanc recenſendam judico,quæ brevi incrementum ſumunt,& fortaſſe brevi ſeneſcunt, tum inter eas quæ perpetuâ fronde natali ſolo virent: Nam hîc Cydoniæ per totum Decembrem folia non amiſit. Illud addam,plantas licet ſemine ex uno eodémque fructu exempto & terræ commiſto natas,diverſa tamen folia protuliſſe: alia enim malo citrio ſimilima fuerunt,minimè ſerrata,alia longiora & ſerrata, plurimum ad Caſtaneæ folium accedentia, ſed inodora omnia: unde ſuſpicari licet hunc fructum diverſi generis arbores generare.

Guanabanus forte Scaligeri.

Bahobab Alpini.

Oſſar.

OSSAR frutex eſt ſtolones multos à radice proferens rectos,rotundos,leves,geniculatos,quibus circa genicula inſunt folia longa,rotunda, craſſa, per quorum medium nervus excurrit albus,è quo utrinque venæ exeunt aversâ foliorum parte ſatis conſpicuæ,folia autem ex intervallis bina ſemper inter ſe oppoſita ſine pediculis ſtolones undique ambiunt, ex quorum alis multi rami nunc erumpere incipiunt, non quidem ex omnibus, ſed alternatim, ita ut ſi,à primo initium ſumens, lineam ab uno ad alium ducas uſque ad ultimum, perfectiſſimè lineã helicen deſcribes. Radice firmatur validâ in multas fibras diuiſâ, luteos flores profert,fructúſque mali magnitudine, cordis figurâ, colore virides, binos aut ternos ex uno pediculo pendentes,in quibus ſemina lata,lanugine quadam molliſſimo candidiſſimóque ſerico ſimillimâ involuta: Caules & folia incana ſunt, lanugine quadam tecta,ut craſſiore quapiam farinâ tota planta conſperſa videatur,quæ imbribus eluitur,eóque tempore folia & caulis colorem ex viridi ad album tendentẽ contrahunt:pars caulis radici proxima albo cortice tecta eſt,fungoſo, rimis diſſecto, ut Sambuci caulis videri poſſit, & illius inſtar multa medulla alba refertus eſt. Stolonum cortex & foliorum nervus copioſo lacte amaro & acri abundant:breviter tota planta aſpectu pulcra eſt,& quas in fictilibus ſervo ſemine ex Ægypto accepto natas, ad trium cubitorum altitudinem jam excreverunt,foliaq; hieme retinent:nondum autem vel flores vel fructum tulerunt. Planta hæc in Ægypto vulgariter *Oſſar* appellatur,fructus verò *Beid el oſſar*, hoc eſt, ovum ex oſſar, aut Italicè *Ovo del Oſſar*,*Beid* enim Arabicè ovum ſignificat,& *el* eſt articulus,qui Italicè dicitur *del*. Hujus fructus lanugine pulvinaria implent, lacte autem coria depilant. Sine dubio, hæc planta illa eſt ſuper quam Avicenna & alij Arabes Saccharum Alhuſar (mannæ ſpeciem) inveniri ſcribunt: & quam Serapio ex Abnanifæ ſententia, Mutono interprete deſcripſit his verbis.

Beid el oſſar. Vſus.

Saccharum alhuſar.

Haoſer, Alaſer, Alhuſar.

HAOSER,ſeu Alaſer,ſeu Alhuſar,planta eſt quę lata habet folia,ſingulis annis ſuccreſcẽs; ſaccharũ ex ramis extillans,& à foliorum cavis quod copioſiſſimè legitur,non parũ quidem amareſcens:

ámarescens poma profert camelorum testibus non dissimilia,à quibus res quædam causti-
ca,aduréns ve emanat,cauterijs maximè accommoda,ex qua etiam & culcitræ, & pulvina-
ria fulciuntur, planta cujus Cherca nuncupatur: folia autem Haoser incisa humorem de- *Cherca.*
stillant in Maio còlligi solitum,in quo coria depilantur, adeoq; exsudat, ut vas quàm capa-
cissimum ex una vel altera expressione adimpleatur:lignum verò Haoser,leve est,crassum,
erectum,pulcherrimũ,ut non injuriâ suis carminibus tum brachia,tum crura formosatum
fanè mulierum,ligno Haoser Poëtæ bellè comparent. Est & alia planta Haoser nominata *Haoser alterius generis*
ex Tithymallorum quidem genere. Hæc Serapio. Sed animadvertẽdum est,veterem Se-
rapionis interpretationem rectius huic plantæ quadrare,quam Mutoni, ut utramque cum
nostrâ conferenti facilè patêre poterit. Describitur etiam hic frutex ab Abembitar Medi- *Abembitar Medicus Malay, ab Medicus.*
co Arabe Hispano,in sua Simplicium Historia, & à Malahysah Medico Persa, qui Abem-
bitaris Historiam in Epitomen contraxit:quorũ libros manuscriptos apud Haym Abenxu-
sẽm medicum Hebræum Hispanico sermone vidi, qui mihi Ossaris historiam ex eorum
scriptis ad verbum hoc modo humanissimè interpretatus est.

Ossar frutex est Tithymalaceus, longus & parte superiore tenuis, folia habens lata, su- *Alia Ossaris historia.*
per quę decidit manna quæ *Zuccar el Ossar* vocatur (florem fert Oleandro similem) hoc ad-
dit Malaysah: Abembitar enim nullam floris mentionem facit,sed fructus duntaxat: folia
ipsius plana & levia sunt, caulem habet viridem,concavum: fert fructum quẽdam similem
sacculo pendenti, qui intus continet particulas albas unas super alias, quibus utuntur Ara-
bes ad accendendum ignem,nihilq; (dicunt ipsi) ad hoc munus peragẽdum præstantius in-
veniri posse:pulvinaria etiam hac materiâ implent. Oritur in montium cavitatibus,scilicet *Natales.*
ubi mons jungitur monti,quandoque etiam in arenis nasci conspicitur. Si caulem aut fo-
lium incidas,lac magnâ copiâ emanat, ita ut quatuor & amplius libræ ex unâ plãtâ exeant,
quod quidem est acre, calidum & siccum, corrodit & incidit, ut sit in principio quarti gra- *Ejus temperamentum.*
dus caliditatis, planta verò ipsa calida est in fine secundi aut principio tertij. Habitatores
Mechę pilos extrahunt à corijs,depilant videlicet coria cum hoc lacte,ea in ipso intunden-
tes: quod quidem est vehementius lacte omnium tithymallorum: drachma enim una &
semis per os assumpta interficit euacuando & excoriando: folia verò in pulverem redacta,
& inspersa super ulcera maligna atque corrodentia, amplius progredi non sinunt: exsiccat
ulcera sordida,humiditatem excrementitiam, carnémque superfluam consumit, lac con-
fert maculis cutem inficientibus. Hujusmodi stirpes nonnullæ Tripoli reperiuntur, non-
nullæ etiam Cayri.Sed cavendum ne propinquius accedas ipsis, aut sub umbrâ dormias.

Bellonius lib 11. Observationum cap. LX. hanc stirpem fortè intellexit sub arboris lani-
geræ nomine, non tamen descripsit. Si verò hanc lanigeram esse Theophrasti aut Plinij pu- *Arbor lanigera Theophrasti.*
tavit,valde hallucinatus est: nam lanigeræ Theophrasti nihil aliud sunt quàm Gossipium,
quod in Arabia & Ægypto arboresçit, & multos annos durat: sed in Cretâ hieme perit.
Alpinus quoque hunc fruticem describere videtur libro quem de plantis Ægyptijs edidit
sub nomine *Beid el sar:* sed ut ingenuè fatear, ipsius descriptionem non satis assequor. Ne- *Beid el sar Alpini.*
scio enim quid commune habeant hujus plantæ folia cum Aloës folijs, quibus ipsa com-
parat, neque in quibus semina hujus conveniant cum lactucæ seminibus: & icon quam
spectandam proponit diligentiorem pictorem requirebat:semina verò & fructus satis rectè
expressi: at majores sunt his quos ex Ægypto accepi, ut ex siccis folijs & fructu quem cum
sua lanugine & seminibus mitto,observare poteris. De saccharo autem quod super hanc
stirpem inveniri scribunt,aut ab ipsâ manare, nihil adhuc compertum habeo: nam in no-
vellis plantis illud observare non potui. Illud tantum animadverti, quod lac detracto folio
emanans, successu temporis circa vulnus concrescit instar gummi cujusdam albi, Traga-
canthæ valde simili,dulcedinis tamen experte.

Sofera suffrutex est, ad duorum triúmve cubitorum altitudinem assurgens, caule fir- *Sofera.*
mo,recto, fibroso, multos ramos firmos è foliorum alis undique spargente, in quibus folia
Myrti folijs similia quidem,verùm angustiora,alata,hoc est, in longo pediculo utrinque si-
ta contrarijs semper inter se petiolis,numeróque paria, ut in Lentisci folio conspicere licet,
supernè lætè virentia,infernè verò satura viriditate prædita,graviter olentia, vesperi, super-
nâ folij parte qua petiolo inhærent, coëuntia,infernâ parte terram spectante, sicque clausa
tota nocte permanent, manè verò circa Solis ortum denuò expanduntur: croceos fert flo-
res, inodoros, plures in uno ramulo pendentes, multáque intus stamina cum siliquæ rudi-
mento continentes, in caulis & ramorum summitatibus nascentes: quibus succedunt sili-
quæ rotundæ, digitum longæ & cælum spectantes, plurima semina continentes rotunda
aliquantulùm compressa:non omnes tamen siliquæ ad perfectionem veniunt, sed plurima
ante decidunt. Elegans planta est, diutissimèque floret, subinde novos & recentes flores
proferens, sempérque virens: radicem habet multifidam,lignosam. Semine primùm nata,
duo,ut observavi,duntaxat profert folia,deinde quatuor,longo pediculo inhærentia,utrin-
que bina,postea sex,utrinque terna, atque ita deinceps quemadmodum caulis augetur,fo-
liorum numerus crescit, eáque majora apparent: duodecimum tamen numerum non ex-

cedunt

cedunt eaquæ caulem ambiunt, hoc est, utrinque sena: nam ramorum folia tametsi eodem modo numero crescant, decimum tamen non superant, quina videlicet utrinque. Hieme (quam satis commodè ferre posse videtur, si diligens aliqua cura adhibeatur & loco quodam calidiore & à ventis libero adservetur) facile à ventis præsertim septentrionalibus lædi mitur, qui folia & flores exsiccant, ea tamen, licet siccissima, à ramis non defluunt, ut in mihi natis plantis observo, imò fere statim nova folia & ramos proferre cæperunt. Hoc eodem nomine Alpinus plantam describit, quæ tamen plurimum ab hac differre videtur, ut ex ipsius descriptione & icone colligere licet.

Sofera Alpina.

NARDVS Cretica herba est Valerianæ simillima, odore, caule, flore & forsitan etiam semine, quod longiusculum & depressum est, figura ad Lini semen accedens & in pappum desinens: folia prima herbacei sunt coloris, rotunda, ut Asari esse videantur, interdum majora, crassa, succi plena, quæ deinde subsequuntur paulo longiora sunt & nonnihil incisa, quibus alia magis secta succedunt, & similiter alia, ut tandem ultima, ante quàm caulis emergat, Valerianæ majoris folia rectissimè æmulentur. Caulem Valerianæ persimilem habet, concavum, ad sesquicubitalem altitudinem assurgentem, quem bina folia Valerianæ divisura utrinque per intervalla ambiunt: flores albos in umbellis Valerianæ similes, majores aliquantulum, odoratos: radicem tuberosam, ex primaria enim, cui caulis nititur, minimiqúe digiti est crassitudine & longitudine, tenues quędam radices per terram sparguntur, quibus aliæ tuberosæ adnexæ, ut in Filipendulæ radicibus, nardi odorem referentes: tota hieme viret, & novo Vere caulem emittit, qui Aprili aut Maio marcescit, & exsiccatur: tota autem æstate radicés sub terrâ latent, & Autumno primis imbribus germinare incipiunt. Oritur humentibus collium locis, invenitúrque etiam inter saxa. Ad Nardi genus accedere videtur Antiquis forte ignotum. Nam licet Galenus Lib. IX. de comp. medic. sec. locos cap. IIII. dum Philonis Tarsensis medicamentum exponit, Nardi Creticæ meminerit, tamen præter nudum nomen, nihil aliud de Nardo Creticâ apud ipsum legere memini. Plinius verò Lib. XII. cap. XII. Nardi genera enumerans, Creticum recenset, quod à nonnullis agrium, ab alijs Phu appellari scribit, folio Olusatri, caule cubitali, geniculato, in purpurâ albicante, radice obliquâ, villosâ, imitante avium pedes: quæ quidem descriptio, non huic nostræ Nardo, sed Valerianæ, sive Phu à Dioscoride descripto quadrat, licet nullam floris Narcisso similis mentionem faciat, ut Dioscorides. Dalechampius aurem Annotationibus in Plinium ad calcem cap. XII. legendum censet in græco Dioscoridis textu ἄνθη πρὸς τὰ τοῦ κιστοῦ, quod optimè convenire ait colori & figuræ. Non me latet nonnullos legisse ἄνθη πρὸς τὰ τῦ ναρδῦ, aliquos etiam πρὸς τὰ τῦ νάρθηκος, sed ultimæ lectiones minimè placent. Quocunque tamen modo legatur descriptio, nostræ huic plantæ convenire non videtur: nam radices repugnant. Hoc tantùm addam, in hac Insula Nardum frequenter inveniri; Valerianam autem minimam frequentius, ubique enim oritur: aliæ verò species admodum raræ sunt.

Nardus Cretica.

Nardus.

Phu.

CICHORIVM spinosum frutex est in maritimis proveniens, siccisque collibus, & arenosis locis: folia ferens cichoracea, profundè divisa, crassiora tamen & minora, magísq; amara, quàm cichorij vulgaris: caules dodrantales, albos, in orbem diffusos, crebris albis spinis scatentes, erinaceum quemadmodum Echinopoda totâ facie repręsentans: flores inter spinas figurâ Cichorio similes profert, colore cyáneos: quibus succedunt semina Cichorij: radice firmatur singulari, magnâ ut Cichorium. Recens semine nata, ante quam in caulem abeat, in acetarijs manditur, sed durior & amarior est Cichorio. Vocatur vulgo σαμιαγατι, hoc est, Hydriæ spina, quia vulgariter in tota Cretâ fictilibus hydrijs utuntur ad hauriendam aquam è fontibus, quas hac herbâ obturant, ne mures aliúdve animal intus penetrare possit, videtur enim ad hoc munus ista planta à naturâ formata: nam semper rotundâ figurâ cernitur Hydria vulgo dicitur σαμι & ἄγατι spinam significat, nomine ab ἄκανθη corrupto: quibusdam Insulæ locis dicitur etiam ῥαδικοσιβίδα, hoc est, radichium stividam, ob similitudinem quam cum cichorio habet, quod in Græcia vulgariter ῥαδίκιο vocatur, & Stœbe quæ dicitur σιβίδα. Hujus usus in defectu cichorij.

Cichorium spinosum.

σαμιαγατι. Hydria spina.

ῥαδικοσιβίδα

GALASTIVIDA, cujus semina aliàs misi, radicem habet multifidam, lignosam, firmam, longam, multos caules conjunctim proferens, in orbem diffunditur & late fruticat, pedem altitudine non excedens; caules albi sunt, crebris firmísque spinis prædíti: inter quos folia leucoij albi folijs similia, licet minora, & quadam lanugine obsita: flores verbasco aut Blattariæ similes, albi, paululum ad flavum tendentes, in quorum medio stamina quædam purpurea: floribus succedunt exiles siliquæ, rotundæ, tenuissimum semen continentes. Rustici ad struendum ignem calefaciendáque fornaces eâ utuntur; ob similitudinem verò spinarum, quam cum Stœbe habet, & album colorem, galam stividam nuncupant, non quòd lac emittat. Sed & alia est planta ex Tithymali genere, hoc nomine donata, quæ spinas ut hæc profert, lutcos flores, folia parva rotunda, lac copiosum effundens, radice (si rectè memini) carnosâ, cujus historiam aliàs dabo.

Galastivida.

Usus.

Galastivida altera.

MITTO

MITTO etiam semina Molochiæ, Cypri Plinij, sive Alcannæ, Bunæ, ex quâ in Ægypto potionis illud genus conficitur Cave vocatum, præterea Seysban fruticis pulcherrimi, jam modò cùm epistolam scribebam ex Ægypto accepta. *Molochia. Cypros Plinij. Buna.*

MITTO similiter ramum floribus & foliis onustum, simul cum fructu ligni illius Rhodij quod clar ſs Matthiolus Olivastrum, nonnulli Agallochum vocant, à quamplurimis etiam pro legitimo Aspalatho in Theriacis usurpatum: ex cujus intuitu facilimè cognosces in quantis tenebris omnes adhuc versentur. Nam lignum illud neque spinosum est, neque oleæ, & multo minùs Aspalathi: sed veri & legitimi Cytisi, perquam similis Cytiso à Maranta descripto, sic ut eundem esse credam. Oritur hic frutex in Insulis Rhodo propinsulâ prope Rhodum sitâ, cui nomen Astachida, ubi singulis annis quamplurimi cæduntur trunci (mercimonium enim non vile est) Rhodumq; & Pathmon, & Constantinopolim, aliaq; loca asportantur: nam Turcæ vulgo pro manubrijs ensium conficiendis usurpant, & Caloieri Pathmi in spherularum precariarum usum convertunt: flores croceos fert in extremis ramulis, quibus succedũt falcatę siliquæ ut Maranthę Cytiso, sed aliquantulũ minores, quãtum ex aliquibus observare potui: semen idẽ quod Maranthæ Cytiso, & terna folia simul conjuncta, ut nihil desit legitimæ descriptioni: frutex ipse humanâ altitudinem superat, brachialiq; aut majore est crassitudine: cùm floret, aliquãtulum acris est, quẽadmodum Aristoteles lib. III. de Hist anim. cap. XXI. scriptum reliquit Theoph. verò lib. V. cap. IIII. tribuit Cytiso medullam spissam & nigram, ut Ebeni proxima videatur, quod in hoc ligno observare licet: idem etiam affirmavit Plinius lib. XVI. cap. XL. licet ex Hygino lib. XIII. cap. XXIIII. ligno nullam gratiam tribuerit. Ex quibus colligi potest errasse Matthiolum credentem & lignum spinosum esse, & oleæ speciem: non esse autem Aspalathum rectè judicat. Erravit & Anguillarius cum suo Rhodiensi pharmacopæo, qui illud suffumigij genus somniavit, hoc enim scire diligentissimè cupiens, mendacium esse deprehendi. Sed omnium maximè in errore versantur, qui hoc ligno in Theriacis pro Aspalatho rectè uti judicant, quemadmodum celeberrimum Patavinorum collegium; & me quoque errasse nunc deprehendo, quando Cytisum creticum ἀρχοντόξυλον vocatum, cujus semina tibi misi, & iterum cum tamo suis floribus onusto mitto, legitimum fuisse putavi. Nam differt ab hoc foliis quæ longiora & angustiora sunt, neque semper uno pediculo terna simul profert, sed quaterna & quina, ut nuper observavi, semẽque non in siliquis, sed trifolij modo, quod significare neglexeram, profert: hanc ob causam, non amplius Cytisum, sed Ebenum Creticam vocandam hanc stirpem censeo. Materies enim ligni plurimum ad Ebenum accedit colore nigro, splendore, & duritie, ut ex fragmento adjecto judicare poteris. *Lignũ Rhodium sive Cytisus verus. Usus. Ebenus Cretica.*

HÆC tibi nunc mittenda habui, quæ non minorem voluptatem allatura spero, quàm prima. Quòd autem rogas, ut tibi permittam meas epistolas publici juris facere, hoc quidem gratissimum mihi esset, maximásque tibi gratias agerem, quòd eas tanti æstimes, ut tuis doctissimis elegantissimísque scriptis adjiciendas judices. Sed quia optimè novi, quàm parum facundiâ valeam, & quàm confuso ordine sint scriptæ: vereor ne tuæ Historiæ, quæ elegantissimo stilo conscripta est, plus dedecoris afferant, quàm decoris: attamen cùm tuæ sint, inq; tui gratiam eas candidissimo animo scripserim, ijs veluti tuis utaris licet: interea vive felix, méque tui amantissimum amare perge. Cydoniæ Cretæ XV. Februarij M. D. XCVI.

HANC epistolam Lugduni Batavorum accipiebam IX. *Maij ejusdem anni, & pridie Cal. Junij respondebam.*

CLARISSIMO CAROLO CLVSIO ATREBATI

HONORIVS BELLVS P. S. D.

EX tuis litteris penultima Maij nuper præteriti scriptis vidi, meas XV. Februarij te accepisse cum aliquibus icombus, & seminum, quæ tibi miseram, parte, quòd mihi maximam lætitiam attulit: licet eas serò acceperis, mirum mihi visum non est, locorum enim distantia, & itineris incommoda hæc efficiunt, satis est semina non periisse: nunc autem pauca tibi mitto, implicitus enim rebus familiaribus, & uxoris infirmitate, quæ diuturna, seminibus colligendis vacare non potui: adde etiam quòd hoc anno in hoc climate, ex nimio diuturnóque æstu præter consuetudinem, siccitatéque maxima, & imbrium inopia, omnia fere herbarum frugúmque genera perierunt, ita ut nunc ea rerum omnium sit difficultas, ut incommodis multis vexari omnes cogantur: imò Ægei maris insulæ ab ipsis incolis desertæ relinquuntur, qui huc & illuc, ne fame pereant, confugiunt.

Nunc icoßem Ossaris rami florentis suis coloribus pictam accipies, ex qua facilè unusquisque præcipuè poterit Malaisah, Alpinúmque non rectè hujus stirpis florem descripsisse: nam neque Oleandro, neque Ranunculo similis est, nec minus coloris lutei, ut alias mihi relatum fuit: sed à te ex Weixij ramo optimè describitur: constat enim unico folio quinque profundis incisuris diviso, coloris foris quidem pallescentis, intus autem circa cuspides incisurarum purpurascentis, in cujus medio quinque veluti stamina firma maximo artificio confecta cernuntur, colore obsoletè purpurascente, quibus succedunt fructus. Hujus fruticis stirpes octo in fictilibus maximis alo, quæ jam ad quinque cubitorum altitudinem sublatæ, innumeros flores protulerunt, sed omnes inanes deciderunt, ita ut in hac insula fructum ferre non posse credam: nunc tamen tres fructus uno pediculo inhærentes ferre incipit, ex quibus semen maturum colligere posse spero. Quod autem scribis à Weixio te intellexisse hanc stirpem multo succo, eóque pallescente abundare, hoc planè falsum est, nisi circa Iordanem alterius sit naturæ: nam in Ægypto, & hic Cydoniæ, lacte candidissimo abundat, non pallido: nec minus planta gravis est odoris, imò prorsus odore tota caret. Circa finem Iulij à medio caule radicem versus, folia decidunt, ita ut trunci omnino foliis nudi conspiciantur: radice firmatur alba in multos ramos diuisa, crasso cortice vestita, lacteq; albo plena, ex qua novi stolones continuo ferè erumpunt.

Abavi

Abavi plantæ quatuor adhuc mihi supersunt, quas in fictilibus magnis servo: alias Martio in viridarijs transtuli, sed aquarum defectu (nam ex anni intemperie siccissima plurimi fontes, quibus irrigari solebant viridaria, aruerunt) cultorúmque negligentia perierunt: hæ omnes radice constabant tuberosa, una eadémque figura elaborata, quod maximum mihi naturæ miraculum visum est. Sed illæ quas domi servo circa Solstitium tantum folia emiserunt, hoc est, circa principium mensis Iulij, sed ita diversa, ut nemo, qui plantas anno præterito viderit, ignarúsque fuerit ex unico fructu satas fuisse, nunquam congeneres eas arbores esse judicabit. Nam una folia aliquantulum serrata, ad Castaneæ folia accedentia, singularia, aut bina, vel terna aliquando unico petiolo inhærentia profert: altera folia minimè serrata, eáque bina aut terna unico petiolo constantia habet: tertia similis est huic, sed folia aliqua quinque alijs foliis ex unico petiolo pendentibus prædita fert: quarta singularia tantum folia brevissimis petiolis hærentia profert, eáque minimè serrata, illius generis mali citrij foliis similia, quod Limones appellant. ita ut merito affirmare possimus Abavi arbores diversorum generum inveniri. folia verò quæ nunc proferunt, minora sunt ijs, quæ primo anno protulerunt: hujus etiam Abavi tres plantæ Iulio mense mihi natæ sunt, semine anno elapso terræ commisso, & fortasse aliæ nascentur.

Nvnc aliquot plantarum hîc nascentium semina tibi mittò, quæ in hac temporis angustia colligere potui: sunt autem Agavani, Calochierni, Gaidarothimi, Phaseoli novum genus, Scordotis, Agriopastinaca, & Agriostari, quæ omnia fortasse tibi nova erunt, & ideo valdè grata.

Agavanus.

Agavanus planta est spinosa, folia habens aliquantulum lata & spinosa, caules bicubitales aut tricubitales, in quibus capitula Echini æmula, è foliorum quæ caulem ambiunt cavis, ut ex extremo caule exeunt, in quibus flores obsoletæ purpuræ, deinde semen rotundum, aliquantulum compressum, cannabis semen colore æmulans: vulgaris est notitiæ in hac insula, & ante quàm in caulem abeat, comeditur. Hanc stirpem Acanon Veteribus dictam fuisse judico, à qua reliqua spinarum genera Acanacea nuncupata: cujus quidem Acani licet pauca ab Antiquis prodita sint (fortasse quia vulgatissimæ plantæ omnibúsque cognitæ notas describere superfluum visum fuit) tamen ipsam legitimum Acanon esse affirmare audeo, conjecturis non despiciendis fretus: nam acanus inter φυλλάκανθα recensetur à Theophrasto lib. 1. Histor. cap. XVI ἄκορτα, ἢ δρυφὼς καὶ ὁ ἄκανος, & VI. Histor. Plantar. cap. 1. Alia constant foliis aculeatis, ut ἄκανες, ἠρίγγιον, κνῆκος. Acanus etiam apud eundem Theophrastum dicitur illud quod veluti malum extuberat in spinarum genere, à Dioscoride ἐχῖνος nuncupatum, vel ἀκανθώδη κεφαλή: ut patet apud Theophrastum in descriptione Chamæleontis, quem Gaza vermilaginem interpretatus est: dicit enim Theophrastus lib. IX. cap. XIII. de Histor. Plantar. τὴν δὲ κεφαλὴν ἔχει ὁμοίαν ἀκάνῳ μεγάλην. οἱ δ' ἄκανον καλοῦσιν. & lib. VI. cap. IIII. ejusdem Histor. de Ixine verba faciens, dixit, ἀπὸ δὲ τῆς ῥίζης μέσης ὁ σπερματικὸς ἄκανος ἐπιπέφυκεν, ὥσπερ μῆλον: hinc ἀκανίζειν vocant hujusmodi acanon ferre, ut apud ipsum eodem loco χαμαιλέων ἀκανίζει. Ex quibus Theophrasti locis clarissimè colligitur Acani nomine apud antiquos Græcos duo significari; uno herbam vulgatissimam aculeatam echinos proferentem, sui generis plantam: altero fructum quarundam aliarum spinarum, quæ omnia huic Agavano conveniunt rectissimè. Nam herba est aculeata vulgaris notitiæ, echinos ferens, & est sui generis planta: & agavani appellatione vulgariter omnium aliarum spinarum echinos vocant, unóque & eodem modo à Cretensibus nunc Agavani nomen vsurpatur, quo veteres acano usi fuere: unde Agavanum ab Acano corruptum fuisse credo, stirpémque hanc legitimum esse Acanum. Quod autem Belonius Observationum lib. 1. cap. XVIII. asserit acanon in Creta aconachra vocari, ipsi impositum fuisse suspicor: nam hoc nomen omnibus cùm nobilibus tum rusticis ignotum est, licet enim innumeros interrogaverim, omnes tamen hoc nomen nunquam aliàs audivisse

Acani nomen πολύσημον.

confessi

confessi sunt Hoc tamen prætereundum mihi non videtur, Guilandinum virum doctissimum, præceptorémque semper colendum, commentario de Papyro pag. 128. asserere ixinem à Theophrasto alio nomine acanon vocari, unde secundum ipsum ixine & acanus unum & idem esset, quod mihi nullo modo convenire posse videtur. Hoc etiam addam ἀγκάνο vulgariter a Cretensibus vocari aristæ cuspidem asperam.

Hujus semine ab Honorio accepto, natæ sunt mihi anno M. D. XCVII. *aliquot plantæ, quæ ad sesquicubitalem altitudinem excreverunt, & florem purpureum in echinatis capitibus tulerunt; sed ante quàm semen perficerent, maturè superveniens gelu abstulit. Conveniebant autem plantæ mihi natæ, cùm ea, quam elegantissimè Honorius hac epistola describit.*

CALOCHIERNI, spina est Atractylidi & Cnico silvestri similis, major tamen, echinos & ipsa proferens, flores non vidi: nam tota sicca erat, semen duntaxat collegi. Hæc etiam à rusticis ante quàm caules exeant, comeditur, & nisi acarna sive acorna sit Theophrasti, ingenuè me eam ignorare fateor: interea semina terræ committere poteris, & eam observare, vocatur καλοχιερνη αγαθη, hoc est, æstiva spina. *Calochierni.*

Et hæc semine nata, quæ ante quàm florem proferret, gelu corrupta, valde autem similis Atractylidi.

GAIDAROTHYMO, planta elegantissima est, & prorsus nova, pedalis, in orbem per terram diffusa, multis spinis sive aculeis horrida, folia longa, digitali magnitudine aliquantulum angusta absque petiolis proferens, quæ caules undique, sed inordinata ambiunt, caules quadranguli sunt, incani quemadmodum folia, ita ut tota colore cineris appareat, ramos utrimque proferens figura quasi crucis, qui in spinas desinunt, & in alios ramulos omnes dividuntur, spinâ, quę medium locum obtinet, majore aliis semper existente: flores salviæ colore, magnitudine & figurâ simules profert in hispidis quibusdam caliculis ternos aut quaternos simul junctos, quibus succedũt semina inæqualia colore nigra: perpetuo viret & Iulio floret, totáque odore caret: radicem habet magnam pro portione plantę & lignosam. Echinopoda mirũ in modum æmulatur multitudine spinarũ, sed colore tota alba apparet. Nascitur occidentali parte insulæ circa pagum *Larda* vocatum, qui triginta sex millia passuum distat à Cydonia, locis siccissimis inter thymum & thymbram, neque alibi vidisse memini. Ignotam prorsus fuisse antiquis credo: vocatur à rusticis γαιδαροθυμο, quod asininum thymum sonat, licet nihil cum thymo commune habeat, nisi solum in quo oritur. *Gaidarothymo.*

Hæc planta anno M. D. XCVII. *satis frequens mihi semine nata est, quæ illo anno multis duntaxat foliis prædita fuit incanis & lanugine obsitis, salviæ minori non dissimilibus nullo petiolo, aut eo brevissimo fultis, nec in caulem abiit. omnes autem plantas, hiems corrupit, præter tres, quæ sequente anno caules protulerunt frequentes ab eadem radice prodeuntes: sed facies valde immutata, nam folia prioribus longè minora fuerunt, & omnes rami qui in alios ramulos ex aduerso semper nascentes finduntur, in spinas desinunt, quarum media semper crassior & firmior est: sub ramulorum separatione bina semper nata fuerunt foliola thymbræ foliis æqualia ferè & incana. In firmioribus spinis circa medium nati sunt inter foliola singulares duntaxat caliculi quinque laciniis divisi, Septembri mense, in quibus flos Salviæ flori nõ dissimilis, sed superna parte repandus & dilutioris coloris. Cùm verò tardè admodum flores protulerit, semen ad frugem pervenire nequivit. An porrò hanc plantam in proximum annum conservare potero, dies me docebit.*

NOVA prorsus & elegantissima etiam hæc est planta, quæ apud me nondum nomen invenit, sed interim ob similitudinem quandam seminis, quam cum phaseolis habet, Phaseoli novum genus vocare mihi liceat. Ad sesquicubitalem assurgit altitudinem, modò simplici caule, modò pluribus stolonibus ab una radice prodeuntibus, digiti minimi crassitudine: folia illi pinnata, hoc est, longo pediculo utrinque hærentia, semper contrarijs petiolis, lentisci æmula, sed mucrone obtuso ut securidacæ folia; è foliorum cavis siliquas fert rotundas, pollicari crassitudine, tumentes & multo aëre plenas, colore rubras, in quibus continentur sex aut octo semina ad luteum tendentia, compressa, phaseoli figura: quos flores proferat, compertum mihi non est, nam eam sponte nascentem in Spagia insula adversus Matonem Peloponesi sita, frequentissimam inveni M. D. XCII. dum Venetias petebam, mense Aprili, quo tempore siliquæ ad maturitatem nondum pervenerant: à nautis grana cruda libentissimè edebantur, græcéque lupinos silvestres vocabant, licet nihil cum lupinis commune habeãt: hujus plantæ semina his diebus ex eadem insula ab amico accepi, quem ut colligeret rogaveram: nam insula habitatoribus caret, & non nisi adversis ventis à triremibus petitur, & à piratis: eam ob causam semina citius habere non potui. *Phaseoli novum genus.*

Valde respondet hæc planta (nam ea etiam semine misso mihi nata eodem cum superiore anno) Bætico astragalo, quam inter Hispanicas plantas descripsi, & cap. XLV. *lib.* VI. *hujus Tomi primum* *Astragalus Baticus.*

locum obtinet, quantum quidem ex ejus facie conjcere licet: superiorem hiemem in horto pertulit, & novo vere denuo germinavit, nullum tamen floris specimen adhuc dedit: nescio an proximo anno (si per hiemem conservare potero, perenni enim est radice) dabit.

Scordotis Plinij.

SCORDOTIS folia tomentosa, Menthastro Marrubióque albo similia profert, per terram in orbem diffunditur, multis ramis è radice, quæ magna & perennis est, prodeuntibus, quadrangulis, tomento albo oblitis ut marrubium, in quorum summitatibus flores marrubij albi in quadam magna & densa spica hærent, quibus succedit semen nigrum: tota planta major & crassior est Scordio vulgari. Nascitur ubique inter saxa, secus vias, & in marginibus agrorum: allij odorem, ut Scordium, refert, & in tota ferè Creta sepiasiarij pro scordio promiscuè hac herba utuntur. Hanc herbam, legitimam Scordotim Plinij esse asserro: nam rectissimè descriptioni ipsius quadrat, & fortasse nemini adhuc cognita est, licet jam octo aut novem abhinc annos, semina Vicentiam, Pataviúmque miserim. Lobelius, Pena, & Dalechampius, pro scordoti stachyn Dioscoridis, salviam silvestrem, & gallitrichum officinarum describunt, quæ quidem stirpes omnes nothæ spuriæque sunt: nam neque allij odorem spirant, neque viribus à Plinio attributis respondent. Scordotis inquit ipse, miscetur antidotis, tussi, misto nasturtio & resina cum melle tusa & arida opitulatur, facit & per se faciles excreationes, stomachum corroborat ejus succus, sistit alvum recentis drachma cum vino trita, vel decocta potu, vetusta vulnera cum melle purgat, farina ejus carnes excrescentes per se insperta consumit, menses & sudores provocat potu & illitu, parotus accelerat pota drachma succi in aqua mulsa cyathis quatuor, venenis magicísque incantationibus adversatur. Hujus plantæ aliquot folia in hac epistola occlusa invenies, ut, an legitima sit, judicare possis.

Vt illa epistola perijt (cujus hoc duntaxat exemplar postea missum) sic etiam ea folia addita: ejus autem semina sine epistola accepta, cum quibusdam alys ab Honorio eodem tempore missis & terræ creditis, non sunt nata, eam ob causam de ea nihil pronunciare possiem.

Agriopastinaca.

AGRIOPASTINACA vulgariter hodie vocatur in Creta herba quædam petroselino vulgari simillima, nisi quod minor est, foliáque eisdem etiam incisuris prædita licet habeat, minora tamen & aliquantulum crassiora profert, caulis petroselini est, flores in umbellis albos sustinens, quibus succedunt semina petroselini, sed minora, colore ad atrum accedentia: radice firmatur unica pollicis magnitudine, semper figura longa, cortice tenui tecta, qui digiti attritu facilimè à radice separatur, quæ candida edulísque est, bulbocastani gustu: tota hieme viret, semenque Maio profert, postea tota arescit præter radicem, quæ terra latet, & primis Autumni imbribus germina protrudere incipit. Hujus stirpis duo reperiuntur genera, colore corticis radicum tantum differentia: nam unius rufus, alterius niger conspicitur. Nigrum genus in montibus totius Cretæ & etiam in Dalmatia provenit. At rufum abundantissimè tantum in scopulis Cretæ propinquis inter saxa, & copiosè admodum in quadam insula parva, nunc *Grabussa* vocata Occidentali Cretæ parte sita, ubi arx munitissima extructa est, quam insulam unam ex tribus Mussagoris à Plinio appellatis esse judico. Hæc herba ad Buselinon à Plinio lib. xx. cap. xii. descriptum accedere plurimum videtur: nam differt à Petroselino brevitate caulis & radicis colore rufo: à Sepiasiarijs pro saxifragia usurpatur, & saxifragia vocatur, à rusticis verò ἀγριοπαστιναχα, id est, silvestris pastinaca, à qua tamen longè differt, pastinaca silvestris adhuc in Creta legitimum nomen retinet, nam eam σαφυλινον vocant, frequentissiméque radice & herba cocta, verno tempore, vescuntur rustici.

Agriopastinacæ genera.

Mussagoris Insulæ. Buselinon Plinij.

Hæc anno M.D.XCVII. *semine mihi nata, sed cùm valde serò germinasset, & maximè tenella adhuc esset planta, hiems proximè sequens corrupit, ut observare nequiverim: erant verò ejus folia ex atro splendentia, non minùs quàm eleoselini.*

Agriostari.

AGRIOSTARI, quod triticum silvestre significat, frequentissimè in Cretâ invenitur, negligitúrque. Herba est tritico similis, folia & caules tritici ferens, spicásque aliquantulum asperas, nigriores, & aristas breviores, ejus grana minora sunt tritico sativo, & altera parte obtusa, ita ut secales grana potiùs quàm tritici æmulentur. Hæc semina nulla alia causa tibi mitto, nisi ut tibi compertum sit, non in sola Sicilia triticum oriri silvestre, quemadmodum Poëtæ tradiderunt: & quòd non absque ratione Cretenses triticum primo à Cerere in Creta inventum fuisse sibi persuaserint, quemadmodum Diodorus Siculus in suæ Bibliothecæ lib. vi. scriptum reliquit.

Felicissimè & abundanter mihi nata erat hæc planta, sed ante quàm caules proferre inciperet, ab eo cui repurgandi horti curam dederam, pro inutili herba evulsa & abjecta fuit, licet serie quadam & ad normam, quemadmodum sata erat, nata.

Ite-

Ιερὰ ζάνη, trifolij, aut loti genus est edule: in foro enim ejus siliquæ, ante quàm durescere incipiant, venales reperiuntur, à pueris & fœminis libentissime eduntur, succosæ sunt, & dulces, pisi recentis gustu: multos tenues caules à radice profert folia trifolij angusta, crassiuscula, aliquantulum mucronata, terna semper simul conjuncta, flores luteos pisi, quibus succedunt siliquæ rotundæ, falcatæ, ac, pro ratione plantæ, magnæ: inter segetes invenitur, & in marginibus agrorum frequentissimè, herbáque omnibus nota est. *Ierozan.*

Hujus etiam semen (quod Astragalo Monspellensium non multum absimile videbatur) cum alys ab Honorio acceptis terræ commiseram: sed non est natum.

Iulio nuper præterito ex Ægypto semina accepi Oenopliæ spinosæ, Bamiæ ab Alpino descriptæ, Leplap diversi ab eo quem in Pannonicarum historia describis, Balsami veri, & Phaseoli ex Iemen, id est, ex Arabia felici, quæ omnia terræ commissa felicissimè nata sunt, maxima mea voluptate, & tibi nascitura confido, nam recentissima sunt.

Oenopliæ spinosæ ossa rotunda ferè figura existunt & durissima, in quibus duplex semper invenitur medulla in duabus ipsius ejusdem ossis quasi cellis ossea membrana distinctis, ita ut ex ijs terræ creditis binæ semper arbores nascantur parum inter se distantes: folia in nuper natis aliquantulum serrata sunt, & spinis acutissimis circa petiolos munita, quæ semper binæ circa singula folia visuntur, hoc est, utrinque una: folia figura & nervis similia sunt eis quæ Oenoplia sine spinis profert, at non adeò firma nec parte aversa incana, fortasse hoc in novellis tantum evenire credibile est. *Oenoplia spinosa.*

Bamia, folia malvæ fert, aliquantulum villosa, maxima, ita ut ad Cucurbitæ folia quasi accedant, longo pediculo inhærent, & procul intuenti malva arborea videtur: florem malvæ profert magnum, quinque folijs constantem, colore pallido inter luteum & album medio, in umbilico purpureum, cui succedit fructus cucumeri silvestri similimus, altera parte acutus, quinque angulis distinctus, plenus seminibus rotundis ad nigrum tendentibus, magnitudine Orobi: ad quinque cubitos assurgit, & in Creta hieme perit. Hanc Trionum Theophrasti, sic interpretante Gaza, Leonardus Rauwolfius in Appendice Historiæ generalis Rovilij, appellat, sed quàm rectè, nescio Ignotam veteribus fuisse judico. *Bamia.*

Leblab, fructu, siliqua, & colore differt ab eo quem tu descripsisti: nam hic siliquas profert magnas, longas & latas, caulis color purpureus ad nigrum tendens, pediculi & nervi foliorum ejusdem sunt coloris, flores plures uno petiolo inhærent. Ab Alpino rectè planta delineatur: sed flores valde differunt: nam non in fine caulium, sed e foliorum cavis exeunt longo pediculo plures quasi spicatim, magni, figura aliorum phaseolorum, sed colore atropurpureo, qui Italicè *pauonazzo* dicitur, phaseolique ad rubrum tendunt nigris maculis insigniti, longo hilo (ut niger) & albo. *Leblab.*

Balsami semen idem est cum eo quo vulgariter utuntur: sed ego recentissimum accepi, quod opobalsami odore maximè fragrabat, ejusdémque odoris resina sicca multis seminibus inhærebat: sed brevi tempore odor fere evanuit, ita ut nunc obscurè sentiatur, semina tamen in ore retenta, levitérque mansa suavem odorem relinquunt, terebintho proximum. Ex his seminibus terræ commissis quinque plantulæ mihi natæ sunt, quæ duo folia figura quasi rotunda protulerunt, in quorum medio cauliculum assurgentem, folijs primo singularibus, & postea ternis, parvis, longo tenuique pediculo hærentibus præditum, colore ex viridi albescente: plantulæ septem tantum folia adhuc habent, tardéque crescunt: caulis nunc crassior aliquantulum fieri incipit prope terram, ita ut quasi pyramidali figura cernatur, colore ad rufum tendente. Hujus tam nobilis plantæ novellæ, si tibi iconem ad vivum delineatam mitterem, gratissimam fore judicans, eadem magnitudine qua nunc spectatur, majore qua potui diligentia ipsam delineavi: adultæ enim Alpinus publicavit. Hiemem in hac insula ferre posse confido: nam Creta & Hiericho sub uno eodemque ferè climate sunt, &, si voti compos fiam, diligentissimè eas observabo: folia opobalsamum olent, licet adeò parva sint. *Balsamum.*

Phaseolos ex Iemen ab Alpino sub Abrus nomine describi puto, licet ipse fructum non rectè (meo judicio) descripserit: nam figura phaseoli non est, sed ovali, orobi granis paulo major, nec totus corallij colore, sed parte, qua siliquæ aut suo fructui adhæret (nescio enim quo modo oriatur) hebeni nigerrimi cernitur: durus est, & difficile dentibus cedit, sapore legumina imitatur, & insuavis est, in cibóque vix admitti posse ob duritiem credo. Hujus tres plantæ natæ sunt, quæ folia protulerunt similia ijs quæ in Alpini icone spectantur, & ad Solem mirum in modum conuertuntur: nam folia quæ pinnata sunt, hoc est, longo pediculo hærentia contrarijs petiolis, & semper numero paria, parte aversa unum contra aliud arctissimè circa Solis occasum clauduntur, ita ut mucrones foliorum terram spectent, pediculique longi quibus folia hærent, noctu terram versus inclinantur, ita ut caulem ferè tangant, & sic tota nocte permanent: at cùm Sol oritur, pan- *Phaseolus ex Iemen. Abrus Alpini.*

tur, panduntur, & pediculi suo in situ ad angulos ferè rectos cum caule convertuntur: Circa meridiem paulatim folia cælum spectare incipiunt, & meridie parte superiore unum contra aliud invicem clauduntur ita arctè, ut unum aliud tangat, mucronesque cælum spectent, contrario prorsus modo quo noctu permanent, postea inclinante jam Sole pandantur. Hæc foliorum ad Solem conversio mirabilis & observatione dignissima mihi visa est: & ideo particulariter tibi significandam duxi.

Hæc, vir clarissime, tibi scribenda habui: alia Deo optimo maximo favente aliàs scribam, interea vive felix, meque, ut soles, ama. Cydoniæ Cretæ die XV. Augusti more veteri M. D. XCVI.

Seminum, quorum hæc epistola meminit, pars sub anni M. D. XCVI. *finem mihi fuit reddita, sed epistola minimè: quod cùm illi significassem* XXV. *Junij anni insequentis, hoc illius epistolæ exemplar cum sequente epistola ad me misit* X. *Octobris ejusdem anni* M. D. XCVII. *sed quæ mihi demum reddita (curante ipsius fratre Leonida)* XXVII. *Augusti* M. D. XCVIII. *Ad utramque autem respondebam* VI. *Septembris insequentis.*

CLARISSIMO VIRO CAROLO CLVSIO,

HONORIVS BELLVS

S. P. D.

SEPTEMBRI nuper præterito epistolam tuam accepi XXV. Junij scriptam, qua certior factus sum, te semina tantum accepisse, litteras verò nullas: quod me maxima admiratione affecit, ipsis enim fuerat adjuncta epistola, cujus exemplar iterum tibi mitto. Et si tardius fortè, quàm desideras, ad te perveniet, locorum distantiæ adscribendum erit: nam si maturius certior factus fuissem, citius etiam exemplar misissem. Cum hac nullum semen accipies: nam uxoris morte, quæ IIII. Nonas Aprilis accidit, ita malè affectus fui, ut per totam æstatem nullum consolationi locum reliquerim, neque semina colligendi, neque stirpes indagandi voluntas adfuit. Quare me excusatum apud te esse velim, si promissis satisfacere non valui: æstate enim futura, abundè tibi satisfaciam. Sed quia per temporis angustiam plura non licet, Vale, meque ut soles, ama. Cydoniæ Cretæ ad X. Octobris veteris calculo M. D. XCVII.

CLARISS°

CLARISS° VIRO CAROLO CLVSIO,

THOBIAS ROELSIVS

Reip. Medioburgensis Medicus

S. P. D.

VPERIORIBVS mensibus ad cœnam, mihi apud Pharmacopœum amicum indictam, accessi libens: ad quam affinis meus Ioan Iunior, florum imprimis studiosus venerat, in qua corporis nostri vires vario ac lauto ciborum apparatu reparabantur, & convivarum animus tum vivâ contemplatione herbarum, ac omnifaria florum amœnitate refocillabatur (quis credat hiberno illo tempore apud Mattiacam gentem, Zelandos hodie vocant, Anemones coccineas duplices, Narcissos juncifolios, Antirrhinum, & Caryophylleorum florum species floruisse passim in hortis, non aliter quàm æstate mediâ, ac cãdida Leucoia, & flaventia lumina Calthæ, ut loquitur Columella de cultu hortorum lib. x?) tum honesto ac utili de floribus sermone delectabatur. Ex his sermonibus delapsi sumus in peregrinas & exoticas plantas: & dum in frequenti convivio sæpe alternantur verba, opportunè mentionem feci epistolæ tuæ, amicorum optime, qua petis ac mones, ut de fructu Caryoces, de farinâ cujus tibi aliquando specimen misi, & de radice *Inhame* scribam aliquid, ut verius de his historiam scribere queas.

Ostendit nobis hospes & dominus convivij Wilhelmus Parduynius, cùm in sua arte peritissimus, tum diligentissimus, radicem crassam, dodrantalem, utrinque obtusam, quæ ab extrema & obtusiore radicis parte sex septémve sarmenta sicca, humi diffusa, & multis exiguis spinis munita produxerat. Sarmentis plurima folia inhærent, quinque aut sex divisuris insecta, súntque ea palmari amplitudine: verùm non licuit folia videre. Radix habet exteriorem corticem nigricantem, partem verò interiorem albissimam: virgultum hoc unum, quod nunc tibi mitto, à radice præcidi, éstque, ut videre potes, lignosum, rotundum, lentum ac vimineum, spinisque frequentibus quidem horridum, sed admodum exiguis. Admonui, ut hanc radicem ad te daret (quod ipsum feciisse cognovi) quæ quidem ab ipso pro *Inhame* habita fuit: sed aliter ab Indorum Præfecto, qui ad famulitium suum duodecim mancipatos nigros ab Insula S. Thomæ adduxerat, edoctus fui. Quum enim ex aëris mutatione in morbum incidisset, me vocavit sanitatis recuperandæ causa: atque hac tam commodâ occasione oblatâ, studui pleniissimè ab ipsis rescire, quæ ad historiam illam spectarent. Atque ipse hanc radicem affirmavit illam esse, ex qua fit farina, quam radicis Manyoucæ farinam nominant, & ab advenis Mandioca perperam dicitur. Manyoucæ radix nec florem, nec fructum facit, sed radice seritur, nimirum in malleolos dissecta. Malleoli novelli terræ commissi in radicem crassam & magnam efformãtur, singulis ut plurimum annis, & nonnunquam semestribus intervallis, prout solum fuerit fœcundum. Fœcunditas soli facit, ut radices interdum in duorum dodrantûm longitudinem excrescant. Cæterùm Manyouca ante paucos annos è Brasiliâ in Insulam D. Thomæ delata est, quæ Æquatori subjacet in longitudinis gradu XXXIII.

Manyouca serendi ratio.

Nomen quidem legitimum apud incolas hujus Insulæ est Manyouca: sed eorum aliqui Yucam à Brasilianis nominari volunt. Non dubium quin plantæ hujus nomen veteribus ignotum fuerit, cùm ne quidem occidentales istæ nationes satis ipsis innotuerint.

Manyouca. Yuca.

Radicis duntaxat usus est illis ad victum necessarius: continet radix succum lethalem, & tamen ab esu radicis non abstinent. Verùm ita præparare norunt, ut farina & panis è radice conflatus edatur innoxiè. Cortice primum abraso secant radices cultris lapideis in frustula, & taleolas, solique exponunt, & ligneis vel lapideis quibusdam instrumentis contundunt, & in minutissimas partes comminuunt: deinde saccis è cortice taris, vel à stramine contextis imponunt, ac pedibus subigunt, donec omnem expresserint liquorem, qui non sine vitæ discrimine degustari possit. Non potui ex Nigris his cognoscere, hunc succum ulla ratione posse fieri salutarem, ne coctione quidem, quod tamen de Yuca testatur doctissimus medicus Nicolaus de Monardes Hispalensis in eo libello quem de simplicibus medicamentis novi orbis instituit, & tu latinum feciisti. Sed alios quosdam de Manyouca conveni, maximè verò nautam istum, qui in Hispaniola Novi orbis Insula, triennium captivus fuit, & Cheirurgum Lusitanum, qui ab urbe S. Dominici ejusdem Insulæ, ante paucos dies ad nos venit, qui mihi affirmarunt, hunc succum crudum valde esse inutilem, maximéque lethalem, exuere nihilominus omnem qualitatem noxiam, si recentes radices cum carnibus elixẽtur, uti ipsimet sæpius experti sunt: quod quidem à multis Nigris ignoratur. Fieri etiam

Manyouca parandi ratio.

potest

poteſt aliquam radicem pro Yuca habitam, eſſe innoxiam: ſed quam multum iſta differat ab ea radice, de qua nunc fit ſermo, dicemus paucis, ubi de Inhame.

Cæterum panem ſeu placentam formaturi, ſumunt totam hanc maſſam compreſſam, quæ ſimilis eſt amygdalarum congerici, cui oleum recens ſit expreſſum, & ut plane exſucca reddatur, furnis imponunt & ſiccant: atque hic eſt planus ille ac depreſſus panis & libum Americanum (*Cazabi* dictum, quo nunc Americani multis ſeculis vitam ſuſtentant. Farinam etiam ex eadem maſſa conficiunt, quam non in furnis ſiccant, ſed ſubactam & diligenter expreſſam minutim dividunt, & in ſole ſiccandam collocant. Atque huic proprium & indigenum nomen eſt farina Manyoucæ, quam ad te cum ſuperioribus litteris miſi. Vix dici poſſit quantum tumeſcat & infletur hic panis, ſi liquor aliquis illi affundatur, & aliquamdiu maceretur, ut exigua hujus ſicci aſſumpta moles abdomen turgere mirum in modum faciat. Atque adeo hinc factum eſt, ut publicis decretis edictisque cautum ſit in Occidentali India, ne quis hunc panem in menſa apponat, quin aqua vel vinum adſit: ne quidam non maceratum, ſed abſque liquore ſiccum, ſuffocationis periculum incurrant. Comodè hi panes incorrupti ſervantur multo tempore: quare etiam navibus, quæ ab India in Hiſpaniam appellunt, imponuntur panis biſcocti vice, pro alimento, ut de Yuca ſcribit Nic. de Monardis. Verum magis nobis favit alma Ceres, &, ut Poëtæ fabulantur, frugum inventrix, quę nobis largita eſt cereales fructus ſalubriores, qui plus alimoniæ, & alimentum Naturæ familiare, abſque ulla facultate noxia ſuppeditant. Quod ipſum abſque ratione Petrus Martyr refragatur lib. VII. Decadis III. ubi de terræ iſtius inaudita fœcunditate hæc ſcribit. Si cui animus aliquando fuit, de ſerendo in montibus tritico, ubi paruper frigoris vigeat (in plano minimè, ab nimiam agrorum pinguedinem) eſt incredibile auditu, ſpicam ſuperare lacerti craſſitudinem, ſpithama longiorem, granáque nutrire quamlibet duo millia amplius aſſeveranter inquiunt, & jurejurando affirmant Sed ſalubriorem Inſulæ panem Yucæ præſertim ajunt, quem vocant Cazabi, quia ſit digeſtioni aptior. Hactenus Martyr. Quod etiam ab ipſo ſcriptum eſt Lib. IX. ejuſdem Decadis. Et eo modo, inquit, exſiccata, conditáque & deducta in Cazabi, panem præbet ſtomachis humanis triticeo ſaniorem, quod aptior ſit digeſtioni.

Cazabi.

Manyouca farina.

Sed cùm illorum panes exigua mole plurimum ponderis adferant, tardiſſimè ſanè dejiciantur neceſſum eſt. Cæterum quod hi panes denſi ſint, & à furfuraceis, quos πιτυρίας Græci nominant, ſint alieni, perſpicuum eſt quod idcirco & fermento copioſiore indigeant, omniumque maximè ſubigere eos oporteat, nec ſtatim poſt fermentum & ſubactionem aſſare, ut pulchrè de ejuſmodi panibus ſummum illud Medicorum decus Galenus ſcripſit. Verùm barbaries apud eos tanta eſt, ut non norint cibum gravem efficere ad coquendum facilem & ſuaviſſimum, in quo Epicuræi noſtræ gentis primas tenent: ſed peccant rurſus in adverſum, dum nullum in cibis & potionibus modum ſervant, & tantum ſæpe cibi atque potionis adhibeant, ut opprimantur vires, non reficiantur.

Altera radix ex Inſula S. Thomæ allata ipſis Inhame dicitur. Inhame autem illud ex una radice germina ſatis craſſa, candida, & ſucculenta mittit, uti planta una oſtendit quam ad te dedi: hujus folia oblonga ſunt, ampla, & non inciſa. Quoſcunque convenі, & florem & fructum ferre negant. Plantatur autem è germine ſtatim à prima germinatione, non aliter quàm apud nos in Siſaro ſativo fit: turiones ſunt tanquam ſemen, hi enim à radicibus ſucciſi & terra reconditi, repullulant, atque in radicem tranſeunt, quam ſingulis annis perficiunt, in eámque molem brevi excreſcunt, quæ neceſſaria ſit ad uſum vitæ. Binas has radices Veteribus fuiſſe ignotas puto, & ideo nullum nomen græcum aut latinum proditum. Occidentales Indi ac Hiſpani hanc vocant Inhame, illam Manyoucam. Ego convenі Indos quam plurimos, nec ullum inuenire potui, qui alio nomine has radices appellaret. Præterquam quod Indorum Præfectus diceret ipſam Manyoucam eſſe radicis Inhame ſpeciem, & eſſe in ſua patria alias Inhamæ ſpecies præter has binas radices, quæ inter ſe parum differant. Editur ab ipſis Inhame radix cruda vel cocta, & coctione amittit lentorem, ac tenacem humorem, quem in ſe habet, fitque cibus ſiccus, & ſatis etiam gratus. Interim cuiquam mirum videri poſſit, indigenas S. Thomæ neglexiſſe uſum Inhamæ, quæ tamen innoxia eſt, poſtquam ad ipſos venit Manyouca, quæ, ut præmonui, aconito lethaliorem in ſe continet ſuccum Sed hoc factum intelligo, quod ſentiant corporis texturam, hujus quàm illius uſu firmiorem fieri. Nec dubium, quin alimentum ſolidum à naturali noſtro calore ſuperatum, reddat corpora fortia, & ad labores ferendos apta. Exemplo ſint agreſtes noſtri mortales, qui cibis duris, & carnibus crudis, more Leonum, Urſarum, ac Luporum victitant. Quod autem illorum ventriculus cibum hujuſmodi durum ac gravem ferat, facit multum ipſa conſuetudo. Tametſi ipſi familiarem uſum Manyoucæ ineant, ob rationem allatam, habent nihilominus Indici Americi ſuas etiam Batatas, & ſuaviſſimos fructus Ananas, ac gratiſſimi ſaporis plurimos alios: præterea habent & Indicas Nuces prægrandes Palmæ arboris, quæ, ut teſtatur in Aromatum hiſtoria Garcias ab Horto, humanis uſibus aptior eſt quàm ulla arbor. Porrò cùm Manyouca ſit Inhamæ ſpecies, & ſerendi ſeu plantandi ratio fere

Inhame.

Ejus ſerendi ratio.

ferè eadem sit utrique, nec forma externa utriúsque radicis multum sit dissimilis, facilè aliquem in errorem abripere posset, ut, quòd diversis radicibus sit adscribendum, unu tantum attribuatur. Etenim Inhame salubris & minime noxia est: Manyouca perniciosa & lethalis: sitne hæc Brasiliensium Yuca, tibi, doctissime Clusi, dijudicandum relinquo, cùm Autores aliqui scribant Yucam omnem in Continenti nascentem salutarem esse, eandémque in omnibus insulis præsens esse venenum, Manyouca verò cruda neque in continenti neque in Insulis facultatem sortitur unquam salutarem. Inhame autem ubique & cruda & cocta estur innoxiè ab hominibus nigris novi Orbis. Sed prolixior sum, quàm par sit. Quare hinc ad fructum Caryoces sive Caryosso venio.

Fructus est Palmæ arboris, quæ ad differentiam reliquarum Palmarum à Nigris S. Thomæ dicitur Palma Ady. Triplicem habet ista insula Palmam, quarum una fert dactylos, & ab ipsis nominatur Palma Tamara quod dactylum sonat: nam *Tamar* Arabica lingua dactylum significat. Et notum satis est omnibus, hanc Palmam Tamaram longè diversam esse à Tamarindifera arbore: licet non rectè senserit in Nomenclatore suo Hadrianus Junius vir alioqui doctissimus, dum φοινικοβάλανον Dioscoridis, officinarum Tamarindum fuisse scribat. *Palma triplex genera in Insula S. Thomæ.*

Altera Palma *Cocoibne* ab ipsis dicitur, & hæc est Indica Palma prægrandem illam nucem Indicam producens, cui Lusitani nomen *Coco* indiderunt ob tria illa foraminum vestigia, quibus Cercopitheci, aut alterius similis animalis caput repræsentat, atque hinc *Cocoibne* dicta est. Habui hujus Palmæ aliquot nuces integras, cum suis villosis corticibus, quæ in itinere vasi inclusæ, germinare cœperunt: harum tibi binas mitto, alterius nucis corticem sustuli, ut germinis exortum, & ejusdem radicationem possem videre commodius: tertiam cum germine nucem penes me servaveram, cujus prædurum ac ligneum putamen internum aperiens, ex hujus medulla germen traxisse initium observavi: nucleus sive medulla concluſam in se nõ habebat aquã (quæ nucibus Indicis recentibus & non germinantibus ineſt semper) sed aqueum illud in materiam fungosam excreverat, dum fortè in germinis alimentum converti cœpit. Germen exit è nucum harum foramine tertio, & mox extra foramen, statim ab exortu per corticem exteriorem crassum ac villosum quinas senásve radicum fibras dimittit in terram, per quas alimentum suæ naturæ conveniens attrahat. Germen quod per foramen emergit unicum, similiter perferat villosum corticem: atque in unius nucis stolone vestigia foliorum arundineorum conspiciuntur, quæ bifida vel bina sunt, & vix aliquam videntur habere latitudinem, quod quinque vel sex plicis commissa sint: folia primum in vagina latuisse videntur, è qua prodierunt necdum expansa, sed plicis commissa, uti metipse hæc omnia in altera hac quam mitto nuce contemplari potes, cujus germen in longum excrevisse videbis trium palmarum mensuram. Decreveram Indicas has nuces dum recentes essent, terræ committere: sed per ægrorum frequentiam neglexi, nec putem germen futurum alicujus evidentis magnitudinis, vel admodum diu posse excrescere ac superstitem manere: quandoquidem climatis nostri temperies earum naturis adversetur. Hæc Palma omni tempore fert Indicas nuces, viréque toto anno, fructibus semper alijs subnascentibus: aliæ enim præcarpuntur, aliæ matureſcunt: & quod Pontanus alibi in Hesperidum hortis, de malis Citrijs testatur, de hac palma dici potest; *Palma Cocoibne.*

Flore novo semper, semper quoque fœtibus aucta.

Hujus Palmæ arboris formam atque figuram nobis exhibuit Ioan. Hugo Linscotius capite LVI. sui Itinerarij: attamen nuces rotundas depingi curavit, cùm ex Guinea, ex Insula S. Thomæ, & occiduis terræ tractibus triangulares ad nos advehantur quotidie. Verùm aruerunt hæ nuces triquetræ: at succo plenæ fortè sunt rotundiores, non tamen omni ex parte putem eas esse rotundas, quod tamen * vigilantissimi Linscotij figura videtur innuere. In hujus arboris descriptione multa videtur à Garcia mutuatus. Sed hoc addit: Arboris truncus nudus est, nulli in eo sparguntur rami, præterquam quod in summitate folia excrescant similiter extensa ac in Phœnicea Palma, & nuces *Cocos* dictas conjunctim profert, aliquando decem vel duodecem connectuntur, rarò solitariæ conspiciuntur crevisse, quæ exeunt subter folia trunco cum pediculo annexæ. Cæterùm cùm arbores sint excelsæ altitudinis, non habent radices nimis magnas, inquit Linscotius, & tamen firmiter terræ hærent: quod mirum videri possit, quum amentsolum arenosum, infirmum aliàs: existimandum idcirco profundè eas radices agere. Sunt autem, inquit, arbores tam vastæ altitudinis, ut non sine horrore posses quenquam videre ascendentem: tanta tamen celeritate eas conscendunt Orientales populi *Canarin*, ut verius simiæ quàm homines esse videantur. Arbores incidunt ad modum graduum, per quos

* *imò minimè vigilans, cùm hanc Palmam, & plerasque alias in suo itinerario exhibi. ad depingi curavit. Plures enim de eadem crasso pediculo peculiaribus petiolis inhærentes dependent, ut in scholijs ad Garciam monui, & de ipsis Indis anno 1597. Amstelredami audivi, interdum vicena, non singulares trunco annexa, ut ille pinxit, nec orbiculata forma, sed triquetra, et am cum recentes, qualis me & Vlyssipone & Antuerpiæ habuisse memini, primùm ex India Orientali delatas, in quibus bina interdum aquæ libræ continerentur.*

quos nullo negotio conscendunt, quod nullus unquam Lusitanus tentare ausus fuit. Ratio conscendendi arborem Palmam à Garcia descripta videtur esse cum minori arboris discrimine, quàm prior modus: inquit enim, ut ex altioribus ramis colligant vinosum liquorem, arborem conscendunt aptatis ad pedes compedibus & laqueis, aut fascijs vinculisve quibusdam arbores per intervalla colligantes. Hunc liquorem *curam* sive *Suram* nominant. Rursum Linscotius paulo pòst eodem capite inquit. Aluntur hæ arbores in duplicem finem: quædam ut fructus Cocos ferant, & quædam ut vinum ab ijs elici possit. Cùm proposuerint negligere Cocos, flores resecant, & ampullam rotundam cui sit orificium strictum, *Collao* nominant, alligant, & arctissimè claudunt argilla commistionis angustissimas rimas, ut arceant omnem externum aerem, & impediant liquoris exhalationem: ac brevi impletur ampulla vinoso liquore Palmæ, quem *Suram* nominant, estque grati saporis. Hinc patet Autoris sententiam esse, quod ex ijsdem arboribus potum *Suram* colligant, ex quibus alioqui provenirent Indicæ nuces, nisi præcarperentur flores. *Suram* hæc colligendi ratio diversa est ab ea quam Garcias & Lusitani referunt, cujus infra meminero.

Palma ady. Tertia Palma, Ady nominata, arbor valde celsa est & insigni proceritate, arborisque truncus crassus, nudus, & erectus est, non suffruticat, ipsáque Pinum superat altitudine, ut mihi à varijs relatum fuit. Trunci atque ramorum materies rara est, succo prægnans; foliijs prioris Palmæ similibus constat. In vertice plurima excrescunt germina, quibus præcisis vel cæsim læsis, vas aliquod idoneum appendunt, in quo lachrymantem colligant succum, qui vini vicem apud Indos tenet, & facilè inebriat. Dulce hoc vinum est, verùm post paucos dies acescit: Non omnes Palmæ hunc vini liquorem fundunt, sed ea tantum quæ Ady ab ipsis Nigris nominatur: nec idcirco fructus suos facere desinunt ejusdem arboris reliqua germina, quæ à ferro intacta manserunt. Hujus autem Palmæ Ady germen non edunt incolæ istius insulæ, quæ quidem majori cura & diligentia percontatus sum, quod apud Garciam legerim, incolas regionum Orientalium, Palmarum germinibus vesci: & quod sublato germine pereat Palma. Sed hæc ipse de Palma Indica generatim loquitur.

Nunc superest ut de fructu Palmæ Ady aliquid subijciam. Integer fructus Lusitanis dicitur *Caryoces & Carioſſo*, ab indigenis nigris istius insulæ *Abanga* nominatur: qui satione producit arborem. Abangæ nucleum ad te misi, cui etiam tum putaminis prædurі pars inhærebat: putamen hujusmodi tegit pulpa seu caro fulvescens, ac pariter luteus est exterior cortex. Itaque cortici caro subest (non aliter quàm in malo Persico) quam pullum putamen osseum sequitur: hoc verò intus nigrum continet nucleum esui aptum, qui adempta pellicula candidus est. Fructus integer forma & magnitudine est Citrij istius mali quod limam sive limonem vocant. Edunt ipsi hos fructus massatos, frequenter etiam crudos: Caryoces nucleos integros inter edendum miscent farinæ Manyoucæ. Hos nucleos credunt ipsi mirum in modum reparare languentes ex morbo vires, adeò ut suis ægris bis térve in die confortandi causa tres quatuórve Abangæ nucleos exhibeant. Quod ipsis tam familiare est, quàm nobis est ovum sorbile, vel pullus gallinaceus, uti asserebant Lusitani, qui Indorum Præfecto tunc temporis aderant. Præterea ipsi ex hoc fructu oleum conficiunt: nempe ut carni à nucleis avulsæ adijciant aquæ ferventis bonam partem: deinde jubent ut pulpa in lebete diu agitetur, commiscatúrque exactè super ignem, deinde remotum ab igne lebetem tanto temporis intervallo stare sinunt, donec amurca omnis in fundum subsederit: tandem oleum aquæ supernatans cochleari excipiunt: quo exhausto, iterum affusa aqua fervente bene commiscent ut priùs, & postquam decoxerint, quidquid olei puri supernataverit vasculo rursum excipiunt. Olei color croceus est, qualem Caryoces pulpam esse diximus, cujus tibi nunc specimen * mitto in vitreo vase, concrevítque ex frigore nostræ patriæ, alias autem liquidum est oleum. Nisi vererer epistolæ limites nimis excedere, moverem quæstionem, quæ inter scribendum occurrebat: Cur nimirum oleum in aqua supernatet? dicunt aliqui corpora ob gravitatem submergi, & ob levitatem natare. Quòd autem corpora non ponderis aut levitatis ratione natent, vel subsideant, sed pro elementorum, ex quibus constant, proportione & dominio, locum inter elementa petant: parvus scrupulus in flumine ostendit, qui ob terream & compactam lapidis substantiam subsidet: in quo ingens trabs lignea, ob aëream ejus & porosam substantiam supernatat. Sed his præteritis ad oleum Caryoces revertor, quod famem non minus tollere potest, quàm olivarum oleum & butyrum nostrum vaccinum: quare pransuri vel cœnaturi, suis edulijs hoc oleum miscent. Et cùm apud nos Medioburgi essent, pisces, carnes, pyra, poma, aliáque cibaria ex hoc oleo in sartagine torrebant, atque ad omnia obsonia tam assa quàm elixa adhibebant hoc oleum Nigræ, ad quæ videlicet cernebant nostras venustas ancillas butyrum addere. Sed butyri nostri ex Batavia allati sapor & odor magis mihi placet: ipsísque profectò ancillis nigris Gellia deformioribus cum oleo isto instructa fercula epulásque lubens relinquam, quousque olivarum & amygdalarum oleum, atque butyrum præstans Bataviæ & Zelandiæ, ancillæ, roseo genarum rubore decoræ, apposuerint.

Abanga fru Eius Palma Ady.

Abanga alia, & ejus parandi ratio.

* *Simile etiã ad me misit vir honestissimus Franciscus Peninus cum nucleo integro suo duro putamine tecto; qualem nudum magna copia anteaccepera ab honestissimo etiam viro Willelmo Parduyn, & etiam pancos quibus putamini fragmẽta adhuc inhærebant.*

Olei

Olei hujus usus apud ipsos etiam vulgaris est ad inungendas corporis partes rigidas, atque contractas, imprimisque nervos distentos relaxare dicunt. Exercitatos etiam, & quovis labore fessos toto corpore inungunt: nempe quod exercitijs similares corporis partes exsiccantur, & colliquescunt: quod ipsum humectatione sua impedit hujus olei perfunctoria ac lubrica frictio. Hoc ipsorum acopum est, & insigne lassitudinis remedium esse prædicant. Olim hæc corporum inunctio frequenti in usu fuit tam apud priscos Græcos, quàm apud Romanos, illorum in delitijs æmulos: & habita certe fuit non postrema salubrioris Medicinæ prophylacticæ, id est sanitatis conservatricis, pars, ut passim Galeni scripta perhibent. *Olei usus medicus.*

Hujus Palmæ Ady meminit autor descriptionis Guineæ, Manicongi, Angolæ & vicinarum regionum occidui Oceani, ubi dotes regni Congo refert, inquiens, In campis proveniunt permultæ & variæ Palmæ, utpote, quæ Nuces fert Indicas, & quæ dactylos gignit. Crescit præterea alia ibidem Palmæ species, non multum à duabus primis fronde diversa, ex qua oleum, vinum, acetum, fructus ac panem colligunt. Per viam expressionis fit oleum è fructus pulpa, uti ex olivis fieri solet, colore & substantia simile nostro butyro, præterquam quod è viridi in flavum colorem magis declinet. Vtuntur ipsi eo pro butyro ac oleo; lampadum flammas eo alunt, eodem oleo sua perungunt corpora, ut glabra & agilia reddantur. Denique cibi vicem gerit necessitatis tempore, uti nobis evenit, qui fame perijssemus, nisi hoc oleum habuissemus. Hujus Palmæ vel fructus nomen non refert: verum ex orationis serie satis patet, hanc esse Palmam Ady quæ fructum Caryosso fert, ex cujus pulpa fit istud croceum oleum.

Et jam dispiciendum duxi operæpretium, an hi palmæ fructus ab Indis allati Veteribus innotuerint, nec ne, quod summa cum cautione peragendum. Sæpenumerò enim rebus quibusdam sunt indita nomina, quę tamen descriptionibus Veterum non conveniunt: quibus nominibus idcirco non nimis fidendum est, ut optimè & pulchrè monet vir gravissimus, doctissimus, & super hæc occupatissimus Petrus Bellonius libro primo singularium & memorabilium Observationum, quas tu mi Clusi latinas fecisti.

Theophrastus de Palmarum generibus, Genera, inquit, Palmarum plura. Primum enim, & quasi discrimine maximo, quod aliud fructiferum, aliud sterile: & paulo post addit: * Fructuum ipsorum differentiæ plures, alij namque sine ligno intus, alij cum ligno: & „ alij duro ligno, alij molli proveniunt: colore quoque inter se discrepant: alij enim candidi, „ alij nigri, alij flavi: ad summam non pauciores quam ficorum colores, aut absolutè genera „ statuunt. Adhæc differre magnitudine figuráque volunt: quosdam enim in modum esse „ malorum, magnitudinéque tantos, ut quatuor tantum in spicam teneantur, alios minutos „ cicerum magnitudine. Denique, paucis interjectis, inquit. Genus aliud est in Cypro, quod „ & folium amplius habet, & fructum multo ampliorem, discriminéque peculiari discre- „ tum, magnitudine mali punici, figura oblongum; non tamen sapidum tanquam cæteræ, „ sed radicibus similem, ut non devoretur, sed succo tantùm expresso expuatur. Hactenus „ Theophrastus. Qui sanè locus desumptus ex Historia Plantarum lib. II. cap. VIII. Caryoces fructum utcunque proponit, quem antè diximus esse ex Palma fructifera, & habere durioris ligni corticem, cui insedit pulpa flava cum ejusdem coloris pellicula, magnitudinem etiam illius esse mali citrij, cujus sit forma oblonga. Quo modo denique præter nucleum pulpæ expressæ ineatur usus, in olei præparatione ostendimus. Itaque apertissimè patet nonnullis cum Palmæ cujusdam fructu Theophrasti notis, hunc Caryoces fructum convenire.

* *Videtur interdum Gaza negligentis interpretis officio functus, aut alium Græcum codicem sequutus: meus enim sic habet. αὐτῶν δὲ τῶν καρπῶν διαφοραὶ πλείους. οἱ μὲν γὰρ ἀπύρηνοι, οἱ δὲ μαλακοπύρηνοι, καὶ τὰς χροιὰς οἱ μὲν λευκοὶ, οἱ δὲ μέλανες, οἱ δὲ ξανθοὶ. τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἐλάττω χρώματά φασιν εἶναι τῶν συκῶν, οὐδ' ἁπλῶς τὰ γένη. διαφέρειν δὲ καὶ κατὰ τὰ μεγέθη καὶ κατὰ τὰ σχήματα. καὶ γὰρ σφαιροειδεῖς ἐνίους ὡσανεὶ μῆλα, καὶ τὰ μεγέθη τηλικούτους, ὡς τέτταρας εἰς τὴν σάχυν εἶναι· ἐπὶα δὲ καὶ εὐπόδους. ἄλλους δὲ μικρὰς ἡλίκους ἐρεβίνθους.*

Ambigo præterea an Theophrasti locus de Palma Ady sit intelligendus. Sed & Cariotas Dioscoridis & Galeni nihil aliud esse aio, quàm palmulas sive dactylos qui ad nos adferuntur, qui quidem immaturi sicci & adstructionis participes sunt, maturi autem dulces pingues & succulenti.

Hujus fortè meminit Dioscorides, dum Caryotarum, sive Caryotidarum Palmarum mentionem facit: inquit enim lib. I. cap. de Palma. *μάλιστα δὲ αἱ καρυώτιδες ἰσθιόμεναι ἀρτηριῶν τραχύτητας ἰῶνται.* præsertim Caryotæ esu faucium asperitati medentur.

Earundem meminit & Galenus lib. II. de alimentorum facultatibus, ubi Palmæ fructus facultatem alimentalem rimatur: *ἔστι δὲ*, inquit, *ἐν αὐτοῖς καὶ μικραὶ διαφοραὶ. τινὲς μὲν γάρ ξηροί τε εἰσὶ καὶ στύφοντες, ὥσπερ οἱ αἰγύπτιοι, τινὲς δὲ μαλακοὶ καὶ ὑγροὶ καὶ γλυκεῖς, ὥσπερ οἱ καρυωτοὶ καλούμενοι*: id est. Non pauca autem in ipsis est differentia: quædam enim sunt siccæ & adstringentes, ut Ægyptiæ: quædá verò molles & humidæ, & dulces, ut quæ Caryotæ appellantur.

Oleum

Oleum præterea hiſce Caryocis ſive Caryotis ineſſe paulo pòſt his verbis approbat: ὁ δ' ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸ σῶμα ἀναδιδόμενος χυμὸς, ὡς ἁπλῶς μὲν πάντως ἐστὶν, ἔχει δὲ τινὰ γλισχρὸν ὅταν ἡ φοινὶξ λιπαρὸς ὥσπερ ὁ καρυωτὸς. id eſt: ſuccus autem qui ab ipſis in corpus diſtribuitur craſſus quidem omnino eſt, habet autem & liquoris quidpiam, ubi palma pinguis fuerit, ſicuti Caryota. Quin & ante dixerat Caryotas eſſe exiguæ adſtrictionis participes: quod videlicet multum olei contineant, & valde ſint unguinoſæ. Ex his non abs re ſuſpicari quis poteſt, hos fructus veteribus innotuiſſe.

Vir doctiſſimus de re herbaria optimè meritus P. Andr. Matthiolus in ſuis in Dioſcoridem longè doctiſſimis Commentarijs, non videtur obſervaſſe diſcrimen, quod Dioſc. & Galen. ſtatuerunt inter Caryotas & reliquos palmarum fructus, dum inquit, Venetias Palmarum fructus, nõnullis palmulæ, aliquibus Caryotæ, quibuſdam verò dactyli dicuntur, ex Syria & Alexandria Ægypti advehuntur, ac etiam ex Neapoli, illuc prius ex Numidia importati. Quod tamen diſcrimen celeberrimus Io. Ruellius (quem ante Hieronymum Tragum, Leonardum Fuchſium, & Matthiolum ſcripſiſſe exiſtimo) annotavit in primo ſuo libro, quem de natura ſtirpium elegantèr, doctè, & copiosè conſcripſit.

In hoc argumento, vir doctiſſime, præter morem prolixior fui, quòd ſpeculationum omnium quæ ſunt in Medicina, ea propemodum ſit utiliſſima, quæ circa facultates verſatur quæ alimentis inſunt. Nam alijs præſidijs non omni tempore utimur: ſine alimento autem, ne vivere quidem, neque ſecunda, neque adverſa valetudine poſſimus. Vale feliciter in multos annos, & me, ut facis, ama. Medioburgi Walachriæ poſtridie Nonarum Maij M. D. XCVII.

FINIS.

PLANTAE,

seu SIMPLICIA, ut vocant,

QVAE IN BALDO MONTE,

ET IN VIA

AB VERONA AD BALDVM

REPERIVNTVR;

Cum Iconibus & nominibus quamplurimarum quæ à nullo antè sunt obsservatæ : nunc à IOANNE PÓNA Pharmacopæo Veronensi repertæ, descriptæ,& editæ.

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Ioannem Moretum.

cIↃ. IↃ c I.

CLARISSIMO VIRO

CAROLO CLVSIO

IOANNES PONA S.

PRAESTANTISSIMAM *Medicinam humano generi neceſſariam eſſe inde conſtat, quòd (uti in Eccleſiaſtico legitur, & in libris Caſtigationum purgantium Ioannis Meſuæi) ipſi propter ejus fragilem, & caducam naturam à ſummo rerum opifice clementiſſimè fuerit elargita; conſtant ſiquidem hominum corpora ex elementis corruptioni ſubjectis invicem agentibus, & patientibus, ex quibus, alterationes, & affectiones neceſſariò hominibus occurrunt, quarum vi actiones facultatum, organorum miniſteria, ſimilarium partium naturales effectus omnes varijs modis læduntur: hinc ipſa rationalis anima labefactatis inſtrumentis (quaſi dentata dolabra) in operibus ſuis, & circa artes omnes, ſcientias, philoſophiam, & (quod gravius eſt) erga ſuum ſummum creatorem deficere ſæpe cogitur; animamque noſtra hac carnea veſte obvoluta hujus corporis inſtrumentis (continuè etiam fluentibus) ut ſua perficiat munera indigere lucidiſſimè conſpicitur; nam quo modo imaginatione corrupta, diminuta memoria diſcurret, & ratiocinabitur? ſuum agnoſcet auctorem, redemptorem, atque illi obtemperabit? ægrotum verò corpus quo modo homini artes convenientes exercebit? proculdubio aut hæc diminutè tractabit, aut depravatè præſtabit: ô verè infœlix humana natura, cùm prope innumeris ærumnis, & tot, tantisque morbis miſerrimè ſubjaceas! His tamen calamitatibus omnibus arte ipſa medica nobis à benedicto Deo benigniſſimè impartita obviam imus, & verè medemur. Hæc etenim præcepta, & medicamenta proponit, ac exhibet, quæ dogmaticè rationabilitérque uſurpata, quantum homini licet, præſentem tuetur, & deperditam ſanitatem reſtituit: jam verò hæ medicæ materiæ (habitibus illis prætermiſſis, qui ex fonte philoſophiæ hauriuntur) cùm ab elementis, fodinis, animantibus, aliſque hujuſmodi rebus naturalibus promanant; tum præcipuè à ſimplicium, plantarúmque admirabili virtute ſumuntur. His igitur ego cùm avidè operam navaverim, tum, ut ex horum admirabili natura, artificio, & effectibus cauſantem artificem intelligerem, admirarérque: tum, ut hæc cognoſcendo, diſcernendóque poſſem (quod muneris eſt noſtri) utiliter, & non adulterinè, quæ ab Excell^mis Medicis in hominum utilitatem præcipiuntur, genuina ſimplicia eligere, & eadem in pharmaca commiſcere; neque expenſis, neque laboribus peperci, ut vegetabilium præcipua loca ſtudiosè inviſerem; quæque ibi ad hoc facientia naſcerentur, quanta poſſem ddigentia perquirerem, obſervarem atque colligerem. Inter hæc igitur cum cæteris dote iſta minimè ſecundus ſit* MONS *noſter* BALDVS *dictus, Baldus (inquam) qui altitudine, latitudine, amœnitate, ac pulchritudine inſignis in Italiæ finitimis limitibus Tridentum verſus, ubi faucibus Alpium ipſa à Rhetia ſeparatur, ſitus eſt; isque in agro Veronenſi, ab ipſa urbe Verona viginti millibus paſſuum diſtans: quæ præter arces, & mœnia tutiſſima, civium ſplẽdore, vetuſtate fundatorum, aëris ſalubritate, amœniſſimis collibus, flumine pulcherrimo Atheſi, lacu Benaco (qui certè benè agit, cùm ſolus Carpiones, regios piſces & producat & alat,) Ædibus, ſuperbo Amphitheatro, illuſtribus Templis, terræ quibuſque fructibus, acutorum ingeniorum feracitate, & quæ tandem naturali, & medicæo Viridario Baldo monte, in quo variæ, ac peregrinæ plantæ abundè conſpiciuntur, præſtantiſſima civitas exiſtit. Hunc itaque ipſum cùm per plures vices unà cũ Illuſtribus, Excellentiſſimiſq;, atque admodum RR. D. Patre Mauro, & D. Cæſare, altero quidem fratre, altero filio peracutiſſimi integerrimíque Iuris conſulti D. Fabij de Nicheſolis, hujuſce civitatis, generis ſplendore, fortunæ bonis,*

& literis primatibus civibus: D. Nicolao Maronea, Hectore Moscalea pariter Vrbis nostræ Medicis clarissimis: D. Hieronymo Calderino cive nostro doctissimo: D. Ioachimo Iungermano Norinbergensi (fœlicis recordationis) Philosopho, Medico, & Herbariæ facultatis peritissimo; à quo veluti à scientissimo Duce plurimum & cognitionis, & artis simplicium omnium mihi comparavi: D. Pascale le Coq. Gallo, D. Iacobo Zuinghero Basiliensi, & D. Georgio Rentzio Vueinspergensi, omnibus Philosophiæ, & Medicinæ doctoribus, atque in plantarum notitia versatissimis: & cùm per plures (inquam) vices montem ipsum Baldum peragrassem, investigando, rimandóque diligenter Valles, Prata, Sylvas, Rubos, Foveas, Cavitates, Rupes, Verticésque omnes præcipites, atque saxosos; ne quæ iterato sæpe labore conquisieram, temporis tractu è memoria effluerent, aut consenescerent, ac demum culpa mortis interirent, hæc de maximo hoc Baldo breviter adnotare non abre fore arbitratus sum: tum præsertim, cùm numerosiora simplicia ipse quàm alij hucusque observaverim, tum potissimum etiam, cùm plantas aliquas novissimè ibi ego adinvenerim, quæ hactenus nec editæ, nec cognitæ ab aliquo (quod sciam) unquam fuerint. quas etiam nec parum & utilitatis, & pulchritudinis, herbariæ supellectili allaturas esse mihi persuadeo.

Memor ergo singularis humanitatis tuæ, quam tu mihi aliquando doctissimis epistolis tuis, simplicium alicujus difficultatis enodationem tractantibus declarasti, méque eorum perfectiori scientia adauxisti: optiméque sciens quantum in plantaria facultate polleas; quandoquidem scientiæ tuæ præstantia cuique ex præclarissimis tuis voluminibus satis patet, quibus præ te fers incomparabilia studia, vigilias, peregrinationésq; ejus comparandæ causa subijsse: eisdémq; manifestas, te mirabili ordine, & eloquētia singulari, non minus singula describendo mentis oculis, quàm suis iconibus referendo oculis corporis subijcere. Pulchrè itaque cognoscēs, te Medicæ materiæ tantū profuisse, ipsamq; tibi infinitè debere, à ratione alienum non esse censui ut hæc tibi uni dicarem. prout etiam in futurum, si qua occurrent, me facturum polliceor, ut apicem perfectionis tum in cognoscēdis, tum in usurpandis simplicibus (si fieri possit) assequi mihi liceat; hoc autem eo libentius feci, quod ad id me (inter cæteros) Perillustris, & undequaque Clarissimus, ac omnium scientiarum genere insignis Ioannes Vincentius Pinellus, præcipuus ac singularis meus dominus, honorificæ servitutis meæ erga te fœlix initium est cohortatus. Hic Vir præstantissime reperies Iter, Villas, Loca, Situs, Aspectus, seriemque omnem ac nomina herbarum, quæ singulis in locis vere exoriuntur. Posthac verò, ac propediem (ut spero) Deo benè annuente, singularum ipsius Baldi partium imagines, ac locorum effigies depictas accipies. Quoniam autem nobilitas, & candor animi tui, mihi jampridem perspectus est, quo labores hos meos qualescumque amplexari non dedignaberis; pluribus hoc à tua benignitate contendere supervacaneum existimavi. Satis id mihi erit si signum hoc esse meæ perpetuæ erga te observantiæ, pro certo habueris. Interim Deum O. M. ut te quàm diutissimè incolumem tueatur, rogo. cura ut valeas. Veronæ, Idibus Augusti, M. D. X C V.

DESCRI-

DESCRIPTIO MONTIS BALDI.

MENSES Vernales cùm jam præterijssent, qui propter montium qualitates in nostri Baldi regionibus, quàm in planitiebus tardiùs sese manifestant, tempus ad iter nostrum faciendum oportunissimum visum est. Itaque circiter Idus Iulij ab Vrbe discessimus Occidentem versus, & egressi statim per amplam agrorũ planitiem, absque vitibus, aliisve arboribus cultam progredimur, in qua abundanter conspicitur:

Eryngium montanum, Matthioli: seu vulgare.
Tithymalus Cyparissias Penæ: perperam Esula minor Italorum, Lobellio.
Spina seu Stella solstitialis, Penæ.
Atractylis multorum: secũdùm aliquos Cnycus sylvest. Gaza Fusum sylvestrem vocat.
Onopyxus, Guillandini: Carduus vulgatis. Lobel.
Acanthium, Dioscor. seu Spina alba sylvest. Fuchsij.
Ornithogalon, Dioscor. seu Bulbus Leucanthemus Dodonæi.
Rhamnus tertius, Matthioli: seu Paliurus, Penæ: frequentissimus.
Pulegium floribus verticillatis: perperam Calamintha officinarum.
Carlina sylvest. minor, Clusij.
Gallium luteum, frequentissimum.
Verbenaca vulgaris, & Matthioli.
Polygonũ minus, Matthioli: à quibusdam Herniaria vocata: ab alijs Herba Turca: Tragus, pro Empetro proponit: Cordus, Millegranam vocat, ab aliquibus, Helleborina Dioscor. putata, & Herba Cancri minor etiam nominatur: ab Italis, Centograna.
Verbascum fœmina, Lobellij; seu Verbascum ramosum candido flore.
Verbascum latius, Dodonæi; prius, Matthioli.
Blattaria, Plinij luteo flore.
Hyoscyamus primus, Matthioli.
Mentastrum vulgare, seu Mentæ sylvest. species.
Plantago aquatica, Herbariorum: nonnulli verò genuinum Alisma; seu Damasconium Dioscor. autumant.
Calamintha tertia, seu aquatica, Matthioli.
Verbenaca recta Fuchsij; sive mas.
Erythrodanum, Græcorum: Rubia tinctorum in Officinis.
Centaurium Collinũ, Gesneri, Ioachimo Iungermano: Aphyllãthes quarta, Dodonæi.
Dipsacus sativus, vel Galledragon Xenocratis, Anguillario: seu Spina selenitis Theoph. Guillandino.
Dipsacus sylvest. major, Fuchsij:
Ranũculus Hortẽsis simplex, seu primus Fuchsij: Ranunc. echinatus sylvestr. tertius, Dodonæi: seu Ranunc. arvorum, Lobellij.
Heliotropium supinum Clusij.
Anthemis, seu Chamæmelum.
Buphtalmum Matthioli.
Sideritis prima Matthioli: Pena verò, Marrubiũ aquaticũ seu palustre facit.
Stachys Dioscor. & Scordotis Plinij, Lobellio: à Trago Marrubium agreste vocatum: at à Matth. Pseudostachys.
Echium Matthioli, floribus rubris.
Item albis floribus.
Echium Loniceri, seu Buglossum vulgare officinarum.
Chamæzizypha, seu Zizypha sylvest. frequentissima.
Echium Fuchsij.
Gnaphalium vulgatissimum.
Ægylops Theophr. seu quartum genus Roboris, Dalechampij.
Hyosiris flore cãdido, sive Iaceæ Pannonicæ species, Clusij.
Sideritis prima Fuchsij: perperã Herba Iudaica Avicennæ, Herbariorum.
Sideritis secunda Matthioli.
Lactuca sylvest. Matthioli: Endivia quarundam officinarum, Penæ.

Et pervenimus ad locum, qui vulgo Clivus dicitur, qui est principiũ planitiei cujusdam magnæ, saxosæ, & ut plurimũ incultæ; latitudinis circiter octo millium passuum, & lõgitudinis quattuor; Hæc omnino æqualis est, aëre salubertimo, & pervia in qua quasi in quodam æquore persisteres, & per illud permeares, eminus absque impedimento prospicis hinc inde Villas, & ipsum Baldum; in hac autem deambulando adnotatur:

Sideritis pratensis rubra, Dalechãpij, & Sideritis etiam luteo flore ejusdem conspicitur.
Eruum sativum, Cordi: Pisum Græcorum, Trago: Matthiolus, pro Clymeno pingit.
Camelina siue Theophr. Erysimum, & Dioscor. Myagrum Dodonæo: à Matthiolo, Pseudomyagrum dicta, hîc abundanter colitur.
Convolvulus minor spicæ folijs, Lobellij: à quibusdam, Scamonium tenue Plinij, creditur.
Convolvulus secundus, Clusij: Cantabrica

brica Plinij, secundùm aliquos: à Dalechampio Volvulus terrestris dictus.
Onosma Matthioli.
Anchusa lutea Dalechampij; frequentissima.
Centaurium parvum Dioscor. à Dodonæo Panax heptophyllon Plinij vocatum: ab Italis Biondella: Quibusdam perperam Lymnesium Cordi videtur.
Blattaria flore cæruleo, elegantissima.
Cytisus Tragi: à Lobellio Lagopus altera pinnato folio dictus.
Cistus annuus alter Lobellij.
Hyacinthi spurij varia genera.
Ampeloprasum frequentissimum.
Lagopyrus Dodonæi; seu Lagopum spicatum.
Pulsatilla vulgaris; seu Anemone silvest. Fuchsij: Ranunculum decimũ Cordus facit: Lusitanus perperam, Alopecuron vocat.
Betonica passim.
Cotinus, Plinij: Cocconelia Theophr: Clusio: Coggygria Plinij Camerario: Chrysophyllon Priscorum Lobellij: fortè Barba Iovis Plinij Gesnero.
Glaux Guillandini: à Belgis Anthyllis leguminosa; seu Anthyllis prior Dodonæi.
Tithymalus platiphyllos Penæ; à quibusdam Characias vocatur.
Holostium Matthioli.
Muscipula altera flore muscoso, Penæ: seu Sesamoydes magnum Salmanticum quorundam, Clusio: etiam Clusius ipse Lychnidis sylvest. speciem esse putat.
Aphyllanthes Anguillaræ: à Pena pro Bellide cærulea exhibita: Italis Botonaria; à Monspelliensibus Globularia.
Armerius flos tertius, Dodonæi.
Lagopus, seu pes leporis.
Clinopodium Lacunæ, Penæ: idem Pena Acinon facit: Betonica Pauli quorundam; seu Clinopodium primum Matthioli.
Clinopodium minus, seu Vulgare; Ocymum sylvest. seu Acinos Dodonæi: vel Pulegium petræum Gesneri: perperam Calamintha montana, Tragi.
Trifolium cochleatum, seu Medicę species, Penæ.
Item Medica spinoso folliculo.
Symphitum petræum Penæ: Consolida minor à Matthiolo: Brunella altera Dodonæi:
Item floribus albis.
Oenanthæ Fuchsij: Filipendula multorum: & dubitat Pena, an Plinij Molon.
Thalictrum nigrum Cordi: Dodonæus Thalictrum magnum facit: à quibusdam Ruta pratensis, & Saxifragia Gallorum.
Osiris, seu Linaria vulgaris.
Sylibum, seu Leucacantha Loniceri.
Aphyllanthes prima Dalechampij.
Sysirinchion Theophrasti, Cordo: seu Bulbus esculentus, Lacunæ: Bulbus sylvest. Fuchsij: à Lobellio, Ornithogallon luteum vocatũ, qui etiam dubitat an sit Vomitorius Bulbus.
Lactuca sylvest. vera Dalechampij.
Lactuca sylvest. Fuchsij, & Matthioli; seu Picris angustifolia Dioscor. Penæ.
Pecten Veneris Ruellij: aut fortasse (ut inquit) Anguillara, Scandix Veterum.
Tordylium, Seseli creticum Lobellij.
Nasturtij species, Gesneri: illa quæ à Trago, Fuchsio, & Cordo pro Seriphio Germanico proposita est: à Pena fortè Thalictrum Dioscor. seu Sophia Chyrurgorum: à Dodonæo etiam pro Thalictro picta.

IN hujus dextera parte prope flumen reperitur

Coluthæa Theophrasti: à quibusdam Cytisus creditus.
Saxifragia alba, seu quarta Matthioli.
Polygonatum Dioscor. seu Fraxinella Italorum: Secacul Gesnero putatur.
Flammula altera Dodonæi, seu Clematis recta.
Stratiotes, seu Achilleæ congener Clusij; fortè Helyochrises Italica, Matthioli.

IN ejus fluminis opposita parte, copiosè pullulat:

Rhus Obsoniorum, & Coriariorum; vel Sumach: sed tamen sterilis est.

ET cùm jam pervenimus ad finem spatiosi hujus agri, ad lævam manum pagum Buxoletum relinquimus (ita vocatum ex copioso Buxo ibi sponte nascenti, cujus sylva etiam in præsentia in fluminis ripa conspicitur) quo in pago inveniuntur plantæ diversæ, videlicet:

Abrotanum mas commune.
Abrotanum inodorum, Penæ.
Abrotanum mas, album.
Alyssum, Matthioli: an potiùs Thlaspi species? fortasse Alyssum minimum Clusij.
Botrys, frequentiss.
Antirrhynum sylvest. sive Phyteũ, Dod.
Chamænerion Gesneri: à quibusdã Delphinium Dioscor. & Linum siliquosum.
Ladanum segetum Plinij Dalechampio; rubro ac albo flore invenitur.
Aristolochia rotunda genuina; frequentissima.
Itẽ Clematitis, Penæ: perperã aliquæ Officinarũ credunt esse genuinã longam.
Thlaspi parvum Hieracifolium, & Leucoion minimum luteum Penæ: à Dalechampio pro Lunaria lutea picta: Clusius Thlaspi clypeatum vocat, in

suis doctiss. Observat. Pannonicis: à quibusdam, Biscutella.
Nepeta, Tragi: Menta Cutti, & Cattaria multorum.
Iberis, seu Lepidium Dioscor.
Tithymalus verrucosus Dalechampij.
Esula minor Tragi.
Polypremnum Dalechampij, seu Polygoni species.
Origanum sylvest. seu commune officinis.
Lappa major Matthioli utraque.

Mox descendimus ad Athesim, inde senis conjunctis navigijs pendentibus ex longo, crasso, & mobili fune, qui alium similem funem amplectitur, magnis arborum truncis in utraque ripa infixis alligatum, in Pagum transvehimur Septimum dictum, quòd ab Urbe distet septem millibus passuum, quod magnam voluptatem spectantium oculis oblegantiam adfert; pergentibus autem per illas semitas reperiuntur hæ plantæ:

Onobrychis Pannonica prima, Clusij: seu, ut ego dicerē, Cicer Astragaloides.
Heliochrysos sylvest. seu Chrysocome, Tragi; vel Amaranthi lutei species.
Verbascum III. Matthioli.
Cynoglossum Vulgare.

Hinc post frugiferos aliquos campos ingredimur in vastum & pariter incultū agrum, parum ab eo dissimilem, de quo in initio itineris, ubi adnotantur:

Euphragia, passim.
Linum perpusillū floribus luteis Lobellij.
Item sylvest. Linum floribus albis.
Eupatorium Græcorum, seu Agrimonia.
Erygerum magnum, seu Iacobæa Senecium Lobellij.
Helxine Cissampelos.
Filix mas, frequentiss.
Iris vulgaris.
Anonis lutea Camerarij: Natrix Plinij, Quorundam: perperàm multi Pharmacopœorū pro vero Meliloto utūtur.
Lotus sativa Matthioli.
Ocymoides Matthioli, flore albo.
Percepier Anglorum Penæ.
Saponaria Rec. Cunder Avicennæ Valerandi, ex Lobellio.
Conyza Helenitis Cordi: seu Baccaris Monspelliensis Penæ: Matthiolus pro Conyza majore pingit, uti etiā Dod. Horminum sylvestre Fuchsij.
Millefolium luteum, an Agerati species?
Polygalla Dioscor. Dalechāpio: seu, Onobrychis Dodonæi: vel caput Gallinaceum Belgarum Penæ.
Sideritis prima Fuchsij: Tethrait & herba Iudaica, Herbariorum.
Sarxifagon Pauli, & Dioscor. Guillandino, & Osteocollum Absyrthi: est Saxifragia communis.
Corruda.
Cicer sylvest. alterum Dalechampij.

In quo loco etiam conspicimus,

Cistum annuum flore guttato, nostrum.

Cistus annuus flore guttato.

Assvrgit recto surculo tripalmari, quadrato, hirsuto, virescenti; cui prope terram folia multa Oleæ effigie, deinde per intervalla ad opposita latera alternato situ bina, ad medium usque, deinde per aliquos ordines terna spectantur, duobus tamen ex his angustioribus, è quibus flores multi, colore & forma Helianthemi. Sed hoc amplius in singulis folijs guttulam sanguineam sortiti, ad instar Pyropi, auro summa arte excepti, tum summitati, tum pediculo longiusculo & capillari calicibus affixi hærent; horum tamen aliqui sine folijs unicum florem in suprema parte obtinentes plantam finiunt. quæ radice unica, exili, lignosa, ac parum fibrata alitur. Floret initio Julij, sapor, & semina ut in alijs Chamæcistis; provenit in plano Agro altero, sed frequentior in opido Ciani.

Et hæc inveniuntur Pontonium usque. Est autem Pontonum rus amœnum in quo jam dictorum Nichesolarum sunt peramplæ prędia, & egregiæ ædes, aptę ad excipiendos propter varia illarum exculta ornamenta, varij generis supellectilem, & absolutas commoditates quosvis Illustriss. Viros, uti sæpissimè contigit; adjuncta huic nobilis. domui duo pulcherrima Viridaria, in quibus prętervarios ordines frequentissimarū Cupressuum, & inserrorum

sertorum selectissimorum, diligenter coluntur istæ nobiles plantæ: (inter quas digniores & magis peregrinæ à Præclarissimo Viro Ioanne Vincentio Pinello transmissæ huc sunt.)

Acanthus aculeatus Lobellij: seu Monspelliensium Chamæleontha.
Caucafon, seu Moly Indicum.
Althæa flore luteo, aut Theoph. Ibiscum Lobellij: seu Abrotonon Avicennæ.
Sanicula montana Clusij.
Aconitum lycoctonum Matthioli.
Aconitum batrachoides Penæ.
Napellus Matthioli.
Napellus Penæ.
Napellus racemosus.
Napellus Moysi Avicennæ, Matthiolo.
Leucoion creticum pulcherrimum, fortè Leucoion cœruleum Dioscoridis.
Tamarindus vel Derelfide Ægyptiorum, Excmo Prospero Alpino.
Acatia Ægyptia genuina Antiquorum.
Stœchas altera Penæ.
Paliurus Athenæi, seu Nabca Ægyptiorum, Alpino.
Aquilina quatuor diversorum colorum pleno flore, sive degener, hoc est, expers corniculorum inflexorum.
Item, quatuor diversorum colorum, pleno flore roseo, sive degener.
Hyppomarathrum.
Dictamnum creticum.
Bryonia cretica.
Hedysarum alterum clypeatum Lobel.
Thlaspi clypeatum Penæ.
Iris bulbosa colore luteo pallescenti. (tior.)
Iris bulbosa versicolor angustifol. saturatior.
Iris bulbosa versicolor latifol. saturatior.
Iris bulbosa violaceo flore.
Iris bulbosa flore rubro.
Iris bulbosa flore rubro elegantior.
Pseudonarcissus pleno flore.
Pseudonarcissus Hispanicus minor.
} Clusij.
Mirtillus Germanica.
Asterprætensis, seu V. Clusij.
Scabiosa Hispanica Clusij: à Fabio Columna, Phyteuma Dioscoridis credita.
Lirio-asphodelus albo flore.
Anonymos Buxifolia.
Seseli Massiliense Dioscoridis.
Panax Heracleum Herbariorum.
Panax Asclepium Dioscoridis Guillandino.
Aloë utraque.
Trachelium majus, nostrum.
Tragium creticum Bellonij: seu Androsemum fruticosum Camerarij: vel Ruta hypericoides Dodonæi.
Isopyrum Matthioli: seu potius ad Melanthij sylvest. species referenda.
Eruca peregrina Clusij: seu Leucoion marinum Paravinum.
Impatiens Dodonæi.
Trifolium Asphaltites.
Viola matronalis, vel Damascena Rec. à Fuchsio pro Leucoio albo pictaria quibusdam Hesperis Plinij credita.
Centaurium majus genuinum Dioscoridis.
Smyrnium Lacunæ.

Hemerocalles Chalcedonica.
Digitalis lutea, flore amplo.
Item purpurea.
Cytisus Maranthæ.
Bryonia cretica.
Peucedanum magnum Italicũ Lobellij.
Hieracium intubaceum flore carneo.
Verbascum quartum Matthioli.
Draba Dodonæi; seu Dryophonõ Plinij, ejusdem: nonnulli verò, Thlaspi Candiæ umbellatum vocant.
Myrrhis parva altera Lobellij.
Superba Austriaca Clusij.
Cacalia Penæ.
Leontopetalon, è Creta.
Tanacetum acutum album Tragi: seu Ptarmica folio Taraconis, Penæ: vel Pyrethrum sylvest. quorundam.
Ocymoides arboreum, seu fruticosum Camerarij.
Cardiaca Melica Penæ; seu Molucæ asperæ.
Tanacetum non odorum Penæ; seu perperam Sideritis Italorum Lobellio.
Chamærhododendros alpina, Penæ.
Corona imperialis, simplici serie florum.
Lilium Susianum Clusij: quidam Lilium Persicum vocant.
Poterion Dioscoridis Penæ: à quibusdã Pimpinella spinosa.
Pthora Valdensium.
Lychnis Chalcedonica: Scarlatea vulgò.
Thapsia Matthioli.
Ferula Galbanifera Lobellij.
Ranunc. polyanthos aureo flore.
Datura Turcarum Garziæ: Solanũ manicum Columna facit.
Muschari Turcarum: Matthiolus exhiber pro Bulbo Vomitorio.
Erysitales, Plinij.
Ocymoides repens polygonifolio, Penæ.
Helianthæ flore candido.
Acorum genuinum Antiquorum: perperam Calamus aromaticus multorũ.
Rhodia radix.
Siliqua.
Iasmynum Cathalonicum.
Syringa cœrulea Lusitanica Penæ: Lilac Turcarum, Matthiolo.
Arundo Indica, vel Cannacorus quorundam: à Camerario Gladiolus Indicus vocatur.
Cumynum sylvestre primum, Dioscoridis.
Calcitrapa candida, & rubra flore duplo.
Cnicus alter Clusij,
Cnicus sylvestris primus multorũ: Atractylis vera Dalechampij.
Chariophyllata montana major.
Item Alpina minima nostra.
Iacobæa II.
Item, III. Pannonica Clusij.
Caltha seu Calendula, pleno amplo flore: Clymenum Dioscoridis. Fabio Colũnæ.

Soldanella

Soldanella alpina Clusij.
Gramen Parnasi Dodonæi.
Primula arboreſcens flore ſimplici.
Lyguſticum verum Dioſcoridis.
Pulſatilla flore albo.
Aconitum tertium Dioſc.
Alectorolophus primus alpinus Cluſij.
Nardus Celtica altera Lobellij.

Scorzonera Hiſpanica.
Item, V. Pannonica Cluſij.
Ornithogalon ſpicatum.
Dentariæ minoris Matthioli, tres ex foliorum numero varietates.

Item:

Stœbe Capitata Roſmarini folio noſtra, cujus Iconis deſcriptio ſequitur.

Stœbe Capitata Roſmarini folio.

EX albicante radice lignoſa, & aliquantulum fibroſa, varij efferuntur caules teretes, modo coronariæ Lybanothidis, trium circiter cubitorum, quadam canitie aſperſi, profert folia uti ipſa Lybanothis, ſed longiora multo, & acuminata magis, quæ paululum flaccida facta, ita ſeſe coarctant, ut omnino appareant Pinaſtri folia; quæque ſupernè ſubvireſcunt, infernè albicant, cum quadam lanugine, uti & cauliculi: in ramulorum faſtigijs edit capitula quèadmodum Stœbe Salmantica prima Cluſij; quaſi magnitudinis Centaurij majoris, cui etiam flos ſimillimus eſt, niſi quòd magis purpuraſcit: ſemen retinet Cnici, ſed nigricans; perennis eſt planta. Hanc ſub nomine Chamæpiperis mihi miſit D. Antonius Berthiolus Ducis Mantuæ Pharmacopæus peritiſſimus, obſervatorque inſignis, ut ipſi de hac ſententiam meam dicerem: ego verò rationes nullas cur ipſa ita vocari deberet intelligens, imò cùm viderem Roſmarinum in foliis æmulari, ac Stœbis formam obtinere, atque temperamentum, (cùm adſtringens & exſiccans guſtu ſentiatur,) non eſſe præter rationem arbitratus ſum, nomine Stœbis Capitatæ Roſmarini folio eam inſigniri, donec verius aliquod inventum ſit, cui me ſubſcribere non recuſabo.

Traſi noſtrum, vel eſculentus Cyperus: Dulcichinũ, à Guillandino vocatum: à Dodonæo pro Cypero dulci propoſitum: Fabius Columna Neapolitanus, Malinathallam Theoph. eſſe autumat, uti etiam Anthalium Plinij, facit. Hæc planta propriè Veronenſis eſt, nullibi enim in tota Europa, præterquá apud nos ſponte n aſcitur. Provenit verò copioſiſſimè prope Vrbem ad meridiem, in qua itidem parte ſurgunt hæ, quæ hîc deſcriptæ ſunt:

Chelydonium ſylveſt. Cordi: ſeu Caltha paluſtris, Geſneri: Matthiolus pro Farfugio pingit.
Phalangium Cretę Salonenſis Penæ: ſeu, Pſeudoaſphodelus; vel Aſphodelus minor Dodonæi. & Aſphodelus III. Cluſij.
Lotus tetragonolobus Camerarij. Vbi etiam abundanter conſpicitur,
Oleaſter Germanicus, Cordi: ſeu (ut multi exiſtimant) Rhamnus primus Dioſcoridis.

RVRSVM traijcimus flumen hîc præſertim rapidiſſimum, & aliqua in parte vorticoſum vel flexuoſum, antedictis annexis anfractis, & ſic incedendo relinquimus dextrorſum Atheſim, & Arcem illam ratione loci inexpugnabilem, ſitam in faucibus montium, nobis appellatam *la Chiuſa*; nam cùm olim montis ſoliditate integri tutiſſimo lapidoſóq; pariete Atheſis clauderetur, atque aliò, non autem Veronam perflueret, mons hominum arte, manúque apertus fuit, parte illa quæ alveo recta opponitur integra relicta, quam ita violenter ipſæ aquæ labentes feriunt, & ab obijce montis rejectæ tanto impetu relabuntur, ut rates, quibus merces utriuſque Germaniæ advehuntur Venetias, Veronam, & alias in civitates, quandoque omnino ibi ſubmergantur, ſemper tamen pars anterior in altum per ipſum montem aſcendat, poſterior autem aquis immergatur; quo fit ut in ea parte morantes cum aliorum riſu, nec ſine ſuo periculo ad genua uſque madeſcant: converſum interim flumen ad dexteram ablabitur, ac denuo reconverſum, tortuosè anguloséque ipſum pervium, acarte factum os ingreditur, ac ſine impedimento perlabitur. Per hanc Arcem perpetuo

petuo præsidio Serenis. Senatus Veneti custoditam, & per callem hunc montibus adhærentem partim arte, partim natura extructum, iter fit in ipsam Germaniam: in via ista inveniturr:

Psyllium, frequentissimum.
Ægylops Penæ: & prima Matthioli.
Alcea vulgaris.
Alcea Veneta Tragi: Alcea peregrina foliisequa Penæ: secundùm aliquos Vesicaria Cordi: à Matthiolo pro Hypecoo exhibita.
Bryonia.
Phyteuma Dalechampij frequentiss.
Chamædrys, frequentiss.
Perfoliata rubra, quorundam, Gesnero: Tamecnemum Cordi: Vaccaria Dodonæi.
Dorycnium Rondelletij, Penæ.
Tribulus sylvest. Dalechampij.
Terebinthus, frequentissimus.
Mahaleb Gesneri, & Matthioli.
Leucoion sylvest. Pannonicum Clusij.
Lycium Italicum, Matthioli: an infectoria Spina altera Clusij?
Lolium Fuchsij: Gittago Tragi: Nigellastrum Dodonæi: à quibusdã Pseudomelanthium, & Lychnoides segetũ.
Clematis altera Matthioli.
Campanula arvensis minima, Dodonæi; quam ipse olim pro vera Onotrichide exhibebat.
Gladiolus vulgaris.
Galega, seu Ruta Capraria: à Clarissimo Philosopho ac celeberrimo Medico, Hieronymo Fracastorio Onotrichis dicta: à quibusdam Italis, Lavanese.
Trio, seu Erysimum.
Lycopsis Loniceri: sylvest. Buglossi congener.
Vvularia Tragi: Cervicaria, & Trachelion multorum: à quibusdam Archangelica.
Rhescda Plinij secundùm aliquos: dubitat an Cantabrica Plinij Pena: ab Italis, Eruca peregrina vocata.
Dentellaria Gesneri: Dodonæus, Erygerum quartum facit: Pena, pro minima Conyza exhibet: Matthiolus pro minore Conyza pingit; & Phyllium, à Cordo.
Veronica fœmina Fuchsij, & Matthioli: Pena verò pro vera Elatine Dioscorid. pingit.
Lamium Plinij; seu iners, ac mortua Vrtica.
Lamium Penæ: perperam à Matthiolo pro Galeopsi Herbariorum picta, ut Lacuna affirmat.
Perfoliata Dodonæi.
Drypis Dalechampij.
Drypis Loniceri.
Fraxinus.
Populus Lybica, Nigra, & Leuca.
Rubus.
Prunum sylvestre ex quo fit Acatia vulgaris.
Ligustrum vulgare: à nonnullis Cyprus vocatur: sive Phillyrea à Dodonæo.
Phalangium ramosum Lobellij.
Fusanum nostrum: Evonymus Theoph. Lobellio: Tragus pro Carpine Theophr. proponit: Cordus verò Anonymon vocat.
Lotus arbor Dioscor. à nostris autem Perlaro vocatur.
Frumentone nostrum; seu Theophrasti Erysimum Penæ: vel Ocymum Veterum Tragi: à quibusdã Lampsana vocatum, hîc copiosissimè colitur.
Melampyrum Theophr. Cordo, Trago, & Dodonæo; seu Vaccinum Triticum: à Clusio Parietaria sylvest. Pannonica tertia: Alopecuros Plinij Lobellio: & Stelephuros Plinij, quibusdam.
Telephium Dioscor. Anguillario, & Guilandino: Scorpioides Matthioli: seu, Telephium Crateuæ, Lobellio.
Brassica campestris Clusij: & Perfoliata siliquosa Anglorum.
Caryophyllata vulgaris, an (ut inquit Pena) Geum Plinij? à quibusdã Chrysogonum Dioscor.
Rapunculus sylvest. cœruleo flore; seu sylvest. Tragi: Dodonæus Rapum sylvestre facit.
Ocymastrum Fuchsij: Ocymum sylvest. seu Acinos Dodonæi: à Pena, pro Clynopodio vulgari odore Pulegij exhibitum: Tragus Calamintham montanam facit, sed malè, nam Calamintha montana vera ab ista diversissima est, ut infra adnotabimus.
Lappa agrestis Tragi: à Pena, Caucalis albo flore vocata: Aster Dioscor. Penæ: alter Matthiolo: Bubonium Galeni, Dodonæo.
Aster primus Matthioli; seu Amellus Virgilij.
Calcitrapa Cordi.
Chamæmelum Eranthemum, Fuchsij: Consolida regalis, quorundam.
Ruta Canina Rec. an tertia Scrophularia Dodonæi?
Galium floribus albis.

POSTEA verò ingredimur Pagum Caprinum, nobilem, multum feracem, pluribus fontibus scatentem, & nobilibus habitationibus exornatum. Hîc observantur:

Asplenum Dioscor. Cetrach Arabum.
Polytrichum, utrumque.
Phyllitis Dioscoridis.
Hydropiper Dioscor. seu Persicaria non mitifolia: perperam Crataogonum Cordi, aliqui vocant.
Hydropiper Ruellij; seu, Hepatorium Cannabinum vulgò, perperam Hepatorium

patorium Avicennæ creditum.
Hydropiper alterum Herbariorum, Dalechampio: à quibusdam Chrysanthemum.
Androsæmum Matthioli, Penæ, & Lobellij.
Ascyrum Matthioli, & multorum.
Lysimachia altera Matthioli: seu (ut Pena inquit) Lysimachia purpurea; an verò Plinianа?
Nummularia Recentiorum: an (ut inquit ipse Pena) Erestedanũ Theoph. à Cæsalpino Borissa dicta.
Artemisia major, seu vulgaris.
Centauroides vel Lymnesium Cordi: fortè (ut inquit Anguillara) Papaver spumeũ: Gratiola, & Gratiadei vulgò.
Anagallis utraque, terrestris, ac aquatica.
Symphitum maius, floribus albis, & purpureis.
Solanum Halicacabum Dioscor.
Hedera terrestris Matthioli.
Hermodactylus, sive Colchicum nõ venenatum Officinarum: quorundam Narcissus Virgilij.
Symphitum medium, & minus.
Ophyoglossum, Fuchsij; seu Enophyllon: à Cordo lingua Vulneraria: Ligulacam Plinij Gesnerus autumat: à quibusdam Ceratia Plinij, Luciola etiam, ac Argentina nuncupata.
Genistella infectoria vulgatissima: an (ut Pena inquit) Lutea Plinij? à Trago perperam pro Ferula proposita.
Potentilla minor, seu Argemone quorundam.
Vitis sylvest. Matthioli: an (ut idem Pena inquit) Melotron Theoph. seu Cyclaminus altera à Dodonæo: Siliquastrum Plinij Guillandino: à quibusdã Circea, & Dulcisamara vocatur.
Chrysanthemum Damocratis Fuchsios Ranunculus verticillatus Apulleij.
Persicaria pusilla Lobellij.
Cirsium Matthioli.
Centaurium luteũ vel Citrium, Mesues.
Vrtica Heraclea Tragi: falsò Scorodonia Cordi à quibusdam credita, nam Scorodonia ab ipso Cordo exhibita alia planta non est quàm Salvia sylvest. Tragi; & Sphacelus Dodonæi.
Dryopteris, frequentissima.
Cassuta Plinij: Linodesmum Gesneri: vel Cuscuta vulgò: quidam, Orobanchen vocant.
Oxyacantha Fuchsij: perperam Berberis multorum.
Oxyacantha Dioscor. & Matthioli, est Berberis genuina Arabum: à Trago Cynosbatos: à Cordo, Sorbus aculeata: Spina Appendix Plinij, à Gesnero.
Siliquia sylvestris Clusij: an (ut Pena inquit) Cercis Theophrasti? est illa commentitia Acacia prima, à Matthiolo picta.

Condrilla major, Dodonæi, & Loniceri, seu Apate Dalechampij.
Periclymenum Dioscoridis.
Periclymenum rectum alterum Clusij.
Periclymenum non perfoliatum alterum, Lobellij.
Xanthium, seu Strumaria.
Caucalis Matthioli.
Tussilago seu Bechion, vel Farfara.
Equiseti variæ species.
Phu parvum, seu palustre.
Acer Monspessulanum.
Erica major floribus purpurascentibus, Lobellij: seu Erica altera Clusij.
Gramen hyrsutum, fortè Gramen Leucanthemum Dalechampij: à quibusdam Combretum Plinij dictum.
Circea Lutetiana.
Orvala tertia Dodonæi: seu Colus Iovis, vel Galeopsis lutea, seu Horminum sylvest. quorundam.
Colutea Scorpioides.
Cytisus Hispanicus alter, Clusij.
Item quartus, ejusdem.
Cytisus alter, Penæ.
Cytisus albus sylvest. Cordi: an Cytisus, Gesneri?
Valeriana rubra Dodonæi; & Ocymastrum Valerianthon: an (ut inquit Lobellius) Cõdurdum, Plinij? fortè Narcissus Virgilij & Columellæ: Strution ab Excell.mo Aldroando: & à quibusdã Ben rubrum creditum.
Aria Theophrasti, Dalechampio.
Phyteuma Matthioli: à Pena Campanula persicifolia, vel quæ Iasone à Theophr. credita.
Viburnũ Matthioli; seu Lantana vulgò.
Daphnoides, seu Laureola.
Digitalis Lutea parva.
Iacea montana Narbonensis, Lobellio.
Anemone tenuifolia Cordi: Eranthemum Gesneri, & Dodonæi: Matthiolus, Adonis florem nuncupat: Lobellius φλὸξ, id est, Phlox Theophrasti, autumat.
Orobus Venetus primus, & alter, Clusij; seu purpureo, & albo flore.
Galeopsis Dioscoridis. cujus radices quia albo Helleboro persimiles sunt, hactenus pro ipso Helleboro in Officinis perperam exhibitæ sunt. hujus effigies à nullo certiùs relata est, quàm ab Excellentissimo Camerario, in Epitome Matthioli.
Genistella aculeata; fortè Vlex Plinij, Penæ.
Pneumonanthe Cordi: Gentianæ minoris species, Penæ: à Dodonæo, Viola Calathiana dicta.
Geranium Bathrachioides Dodonæi: vel Gratiadei Germanorum, Lobel.
Geranium Hemathodes; seu Gruciale supinum Lobellij.
Chamæcistus III. Pann. Clusij.

Hyssopus

Hyssopus Officinarũ, vel potiùs Thymbræ species,
Anonymos linifolio Clusij.
Clematis tertia Matthioli: seu Vitis sylvest. Dalechampij.
Ocymoides repens polygonifolio, Penæ.
Iuniperus minor, seu vulgaris.
Taxus: Milos Theoph. Pena, seu σμίλος, vel σμίλαξ, Dioscor. & Galeni.
Leucacantha Monspellien sium, Dalechampio.
Asarum; perperam Baccara multorum.
Polygala Matthioli, non Dioscor. Astragaloidem, Lobellius facit: an potius ad Loti species referenda est?
Lotus sylvest. Anguillaræ, & Matthioli: seu Trifolium Asphalthæum, Fuchsij; vel odoratum Trifolium, seu Iativa Lotus Dodonæi: an Mel frugum Theophr. ut Pena inquit?
Calamintha montana; & altera Calamintha, Matthioli.
Lampsana Dodonæi.
Clymenum Plinij quorundam: Dodonæus, Androsæmum facit: vel alterum Androsæmum Fuchsij.
Chærephyllum, vel Chærophyllon Columellæ, Dodonæo: à Manardo, Mirrhys credita: Oreoselinum Anguillaræ: & Cerefolium, & Gingidium multorum.
Marrubium agreste, Tragi: seu Stachys Dioscoridis (ut Pena inquit): & Scordotis, Plinij.
Herba sacra quorundam Dalechampio: seu Melissophyllon Tragi, & Cordi: à quibusdam perperam Melissophyllon Fuchsij putata; nam (ut mihi videtur) Melissoph. Fuchsij, est ipsa montana Calamintha, Penæ.
Sphondilium Rec. seu Acanthus Germanica.
Cicuta.
Serpillum, utrumque.
Polium alterum Matthioli: à quibusdam Iva moscata.
Anonymos flore Coluteæ, Clusij, sive prior.
Castanea; atque Carpini frequentiss.

Et hæ plantæ, usque dum ascendendo pervenimus ad coronam.

Locvs Coronæ, est in angustijs duorum montium, qui constant ex solido saxo, semi milliaris altitudinis, adamussim perpendiculariter recti, ac aspectu horribiles, supra medium sinistri quorum exporrecta est magna saxosa portio, hortulum pẽsilem repræsentans, inaccessibilis, nisi per funem ab altitudine superiori demittaris: aut via hominum industria parata, aspera, & difficili circa latus dexteri montis descendendo, ex hoc ad sinistrum transeas per ligneum pontem, valida Tiliæ fœminæ arbore bifurcata fultum, quæ Tilia adeò magna (divinum profectò) ex vivo saxo exoritur, ac alimento à simplici lapide suggesto nutritur, augetur ac germinat, pandens ita nobiles illos duos ramos, ut ponti viride tegumentum paret; hinc per arctam semitam in montis latere gradatim excisam, & unicæ personæ deservientem scanditur ad naturale podium, ubi perpulchrum, neque parvum Templum Deiparæ, semper Virgini gloriosæ erectum est, cunctis non solùm vicinis pagis, sed etiam remotioribus oppidis, & vrbibus venerandum, ad quod præsertim decimo octavo Kal. & sexto Idus Septembris turbæ hominum copiosissimæ confluunt; quod ab Heremita quodam venerabiliter custoditur; quare ab aliquo etiam probo viro solitudinis cupido hujnscemodi apta contemplationi loca initium sumpsisse credibile est: hìc Omnipotenti Deo mentis elevatione aguntur gratiæ, atque divinæ clementiæ beatæque Virgini locorum indagatores semetipsos commendant, subinde benè cultus hortulus religiosi hominis invisitur: jam verò cùm superius denuò reditum est, in initio descensus consistendo, deorsum prospicientibus sese offert admodum amœna Vallecula Brentini, agris vitiferis, & optimè cultis insignita, qui rapido, flexuosissimóque Athesi summa cum voluptate secari conspiciuntur: in hoc admirabili Coronæ situ hæ plantæ virescunt:

Corydalis Galeni Anguillario: seu Fumaria tertia Matthioli: Splith, vel montana Corydalis quibusdam: an (ut Lobellius inquit) Phragmites Aetij?
Scorzonera latifolia, seu Hispanica; è rimis tantum saxorum erumpens.
Crocodilium Fuchsij: à Gesnero, Echinopus vocatum: à Cordo, Carduus Sphærocephalus: à Trago, pro vero Chamæleone pictum: Pena verò, Ritro seu Rutro Theophr. autumat: Dodonæus, pro Spina peregrina pinxit: Spina alba quorundam: seu Sphærocephalus annuus, Camerarij.
Fabaria, seu Faba inversa, vel Crassula: à Trago, pro Scrophularia exhibita, ut inquit Pena, quam Telephium Græcorum ipse putat.
Saxifragia magna Italorum; frequentiss. ex scissuris pullulat.
Polemonia petræa Gesneri, Ioachimo Iungermanno.
Fistularia petræa, seu Alectorolophos tertia alpina Clusij.
Hyssopus montana.
Parietaria sylvestr. prima } Pannonicæ
Item sylvest. altera. } Clusij.
Saxifragia Bavarica } Iungermanni.
Saxifragia hircina elegantissima }
Epimedium Penæ, & Dodonæi: Lunaria media secundùm aliquos.
Euphragia altera, Lobel. & Dodonæi.
Cannabis sylvest. prima Lobel.
Conyza minor, & media, Matthioli.

Campanu-

Campanula Elæophyllos, Iungermanni.
Sedum magnum pallido flore.
Phalangium ramosum, jam dictum.
Colutea Scorpioides, frequentissima.
Galeopsis aquatica, verticillatis floribus.

Trachelium majus petræum.

Tanacetum non odorum Penæ; frequentissimum.
Androsæmum Matthioli: frequentiss. &
Trachelium petræum majus nostrum, etiam hîc pullulat, cujus icon hîc proponitur.

A Radice lignosa & rugosa, colore pallido purpurascente exeunt caulículi multi striati, subhirsuti, cubitales, & cum rubore virides; qui inordinatè emittũt folia oblongâ, crenata, nigricantia, sua pariter hirsurie communita, parte prona potissimum, ubi etiam albicant; & Salviæ folia referũt, magis tamen angusta, & mutronata; inter quæ parvula quædam foliola prodeunt: in summo caule sunt flores multi acervatim congesti, quẽadmodum in umbellata Cervicaria Penæ; & inferius ex eodem globuli quidam, at minori numero, & inferius magis inter caulem, & folia, alij, & adhuc pauciores; formam repræsentãt illorum jam dictæ Cervicariæ, sed minores, albi, & in quinque, & quandoque septem mucronatas scissuras divisi; è quorum centro multa exeunt stamina sublutea, quorum unum modo Proboscidis egreditur, versus cacumen satis crassum, quod dum maturatur, bifurcatum & aduncatum evadit. decedente Augusto florens conspicitur, atque talis per plures dies conservatur; unde hactenus semen minimè observari potuit; inter rimas illorum asperrimorum lapidum Baldi, solum circa Coronæ Templum pullulat. Trachelium hoc non acre, non amarum, sed tantùm adstringens esse sensu dignoscitur, multóque magis ipsa Cervicaria.

Hvic contiguæ aliquæ domus sunt quorundam hominum urbanorum qui Cruciati vocantur, in quibus hospitia non incommoda pro locorum ratione haberi possunt: Hinc discedimus ad Vallem frigidam, & primò transimus per quædam prata, vulgò Prata Bazaria dicta: deinde ad Basianam, & Imen, quæ sunt Valleculæ Meridiem spectantes, admodum herbosæ, in quibus greges pecudum, & armentorum pascuntur, eo præsertim temporis initio, cùm in montes tendunt; atque etiam, cùm meunte frigore ab altioribus descendunt; & hoc ne quid à frigoris subita mutatione animalia patiantur: Quæ Valles multis caudicibus, Acerum: Ariarum Theoph. Viburnorum, Corylorum, Fagorũ, & pullulantium Quercuum abundant, inter quas frequentissima germinat;

Montana Calamintha vera Antiquorum, à Pena, & Lobellio celebrata; sive Melissophyllon verum Fuchsij.

Hic etiam virescunt plantæ hæ:

Bistorta major vulgatissima: à Gesnero Limonium: à quibusdam, Britannica existimata.
Caltha alpina Gesneri: Plantago alpina ab alijs: an Celtica nardus altera Penæ? & Rondelletij? fortè Chrysanthemum Dodonæi: & Doronicum quartum Clusij.
Chamæleon albus Dioscor. Helxine Plinij, Anguillarij: Sylibus Gesneri; & Carlina vulgo.
Martagonis, seu purpurei Lilij, variæ species.
Hyacinthus Germanicus *liliflorus*; & Hyacinthus bifolius Theoph. Penæ.
Asphodelus albus major, frequentiss.
Verbascum Tragi: Cyanus major Lobellij.
Cyanus supinus Lobellij.
Cirsium Pannonicum primum Clusij.
Orobanchæ, variæ.
Panax Heracleum Recentiorum.
Myrrhis altera parva Penæ: perperam Daucoides Cordi, Lobellio: quidam pro vero Seseli; alij pro Ligustico genuino in pharmacis ponunt.

Alectorolophos, Plinij, seu Crista galli: ab aliquibus Alliaria dicta.
Cirsium Anglicum Penæ.
Asclepias flore albo, frequentiss.
Helichrysos silvestris Tragi: vel Chrysocome Germanica, Lobellij: à Matthiolo Pseudoleontopodium dicta.
Onopordon Plinij Dalechampio: fortè Carduus Eriocephalus Clusij: à quibusdam Corona fratrum.

Et sic pervenimus in nobilissimam, ac omni laude dignam frigidam Vallem, ortui solatri expositam. hîc sunt planities non parvæ herbis abundantes quibus à Maio, usque ad Septembrem mensem animalia copiosa nutriuntur; hic adsunt cavitates quædam, in quarum duabus pluviales aquæ conservantur, in tertia autem salientes aquæ perpetuò scaturiunt: his armenta pro potu utuntur. In eisdem copiosè luxuriat,

Potamogetum, seu fontalis: perperam Malabathrum Lusitani.

Hic sunt humiles, & pastorales casæ, seu Tuguria ex viminibus contexta, flantibus ventis pervia, paleis cooperta (Baito) ab Incolis dicta, sub quæ lac defertur atque asservatur, & sub his, & ab imbribus pastores ipsi sese tuentur: in ista planitie frequentissima est,

Alchimilla, seu Stellaria multorum; seu Leontopodium Brunfelsij: Drosium à Cordo nuncupatum.
Soldanella montana Clusij, passim.
Britanica Fracastorij: an potius Herminii silvest. species?
Veronica supina, Lobellij.
Carduus Condryloides Dalechampij.
Hyerabotanæ mas, & femina, Dodonæi.
Bellis cærulea magna.
Helleborus albus, floribus pallescentib.
Primula veris prior, & altera, Matthioli: à Fabio Columna Neapolitano, Alisma sylvarum, & pratorum, vocitatur.
Polygala, Tragi, & Dodonæi: seu Onobrychis, Dioscor. Lobellio.
Item floribus luteis, ab Excellentiss. Iacobo Zuinghero inventa.
Aconitum Lycoctonum vi. Clusij.
Lotus eneaphyllos Dalechampij: multi ex nostris pharmacopeis, pro vero Meliloto utuntur.

Quibus perspectis aggredimur ascensum, (& difficilem sanè, licet talis non videatur) ad scopulorum latus, atque simul hæc simplicia à nobis collecta,

Loti, variæ species.
Helleborus albus floribus atrorubétibus.
Aconita varia.
Pilosella floribus rubris.
Gramen parnassi, vel Lilijconvallij species Dodonei: aut Monophyllon multorum: Cyclaminus altera Dioscor. seu unico folio Dalechampij: non rectè Lobellius Gramen parnassi Cordi facit; nam (ut ipse Cordus scribit) ignorari affirmat.
Bethonica alpina albo flore.
Iuniperi species minima; fortè Iuniperus supina Clusij.

Et cùm jam ad eum locum perventum est, vulgò Saxa Vallis Frigidæ appellatum, quæ ardua, prærupta, ac alicubi valde discissa sunt, laborandum est in ingenti selectarum plantarum copia, quæ hîc amœnissimè vivunt, atque viresçunt, siquidem observantur:

Crocodilium Monspelliensium Dalechampio.
Echium montanum Dalechampij: seu ut ego dicerem, Cervicaria montana Thirsoides, seu Trachelium Alopecuroides.
Scabiosa montana omnium minima Penæ.
Lonchitis aspera major, Ghini, & Matthioli.
Centaurium majus, alterum Clusij: à quibusdam (falsò) Centaurium majus Dioscor. creditum; & Rheubaldensis quorundam: hîc frequentissimum.
Veronica mas Fuchsij, & Dodonæi: Lobellius, Bethonicam Pauli facit.
Veronica Dalechampij.
Veronica recta minima, Lobellij.
Leontopodium, Loniceri: an Myosotis?
Allij montani 1111. species duæ, Clusij.
Serratula Rec. frequentiss.
Carduus pratensis, Tragi: seu Acanthus sylvest. Lugdunensium.
Carduus Araeophyllos Dalechampij.
Chamæleon verus Tragi: Tetralix spinosa Lugdunensium.
Viola Martia surrectis cauliculis Penæ: à quibusdam Viola arborea.
Martagon, seu Lilium montanum Italorũ: vel Hyacinthus Poëtarum Tragi: seu Asphodelus fœmina, Fuchsij: à Dodonæo, Lilium sylvest. vocatum.
Polygonatum latifolium.
Item minus, multorum; seu angustifolium: à Mutono, Chamædaphne Dioscoridis creditum.
Bellis maxima flore Anthemidis: sive Bellis major Lobellij.
Antiphthora, frequentissima.
Napellus verus cæruleus, Penæ.
Napellus vulgaris, seu Lycoctonum sativum Ericarpum, Cordi.
Iacea nigra, Dodonæi.
Panax Chironium Tragi: seu Isophyllon Cordi, vel Bupleurum alterum latifolium, Lobellij.

Bupleurum

Buplcurum Penæ ;ſeu anguſtifolium.
Aſter luteus, ſeu Oculus Chriſti major Dalechampij.
Achillea ſideritis Matthioli.
Iacobea altera Pannonica Cluſij.
Draba Penæ.
Hypogloſſum multorum : Fabius Columna,Radicem Idæam facit.
Lunaria Magorum Arabum Penæ: ſeu Oxalys ſcutiformis, vel ſaxatilis.
Onagra Rec. an potiùs Lyſimachiæ ſiliquoſæ ſpecies? quibuſdam Chamæmeris Geſneri putatur.
Digitalis prima, Tragi ; ſeu amplo flore: Dalechampius Verbaſci ſpeciẽ facit.
Pſeudoaſphodellus Pann. Cluſij.
Dauci alterum genus Fuchſij : à Lobellio, Lybanothis Theophr. vocata.
Daucitertia ſpecies Fuchſij : ſeu Lybanothis altera Dodonæi ; & minor Lobellij.
Geleopſis Cortuſi: Scrophulariæ congener eſt.
Linum ſylveſt. Pann. alterum Cluſij ; vel Ciſtoydes Linum.
Lychnis quarta Cluſij.
Flamula, & Clematis recta.
Trachelium majus, & minus Fuchſij.
Scorzonera v. Pannonica Cluſij.
Succiſa Fuchſij; ſeu Morſus Diaboli.
Ornithopodium Dodonæi.
Condrilla cœrulea flore pulcherrimo; ſeu Sonchus lævis primus Cluſij.
Paſſerina Linariæ folio, Lob. ſeu Chryſocome altera, Mutoni.
Galega montana, Dalechampij.

Vbi etiam;

Clematis Crutiata alpina noſtra, inveniturcujꝰ effigies ac deſcriptio ſequitur:

Clematis Crutiata alpina.

A Sarmentoſa radice egerminant multi caules vitignei, magis ſubtiles quàm in alijs Clematidibus ; lignoſi, angulares, lenti, & tricubitales; è quibus furculi multi adhuc magis ſubtiles quatuor digitorum altitudinis, qui æqualiter bipartiti ad latera dividuntur, ſinguliq; obtinent tria folia iuſto intervallo diviſa, & pediculo breviſſimo adnexa, forma mirtea, tamen majora, ſatis profundè per ambitum ſecta, nervoſa, rugoſa, inæqualis magnitudinis, nigróque virentia: eſt illi flos Crucem repreſentans, foliis mucronatis, lanuginoſis, cœruleis albicantibus, cujus medium acervulo quodam extremulis foliolis (uti in Roſa Alexandrina apparet,) decoratur. Eſt ſarmentoſa, & perenni radice. Oritur in altioribus Baldi rupibus, quibus Eurus dominatur. Bruma arefcunt folia. Planta aliquantulum acri ſapore: radices verò inſipidæ exiſtunt.

Ex ſimplicibus cotibus egerminant:

Phyllum Arrhenogonum majus Dalech.
Nardus Celtica, frequentiſſima.
Daucus primus, Dioſcor. ſeu Creticus vocatus.
Saxifragia major, frequentiſſima.
Vmbilicus Veneris alter, frequentiſſimus.
Rapunculus major latifolius, ſeu Alopecuros Theoph Dodonæo.
Rapunculus montanus anguſtifolius.
Sedum Petræum montanum, Penæ : fortè Phyllum Arrhenogonum primum Dalechampij.
Campanula minor rotundifolia, Lobel. frequentiſſima.
Auricula Vrſi Matthioli : Britanica, ſeu Arthritica, Anguillaræ : Lunaria Arthritica à Geſnero: à Fabio Columna, progenuino Aliſmate proponitur.
Aizoon montanum Dalechampij. & Cneorum aliud Theophr. Matthioli, in poſtrema Commentariorum Latinorum editione.

Indidem præterea mirabiliter, ac elegantiſſimè exſurgunt plantæ hæ noſtræ, Icones quarum, & deſcriptiones, ſunt quæ ſequuntur:

Trachelium petræum minus.

IN ipsius Baldi altioribus summitatibus, cuiusvis alius plantæ, à Trachelio petræo minori, sterilissimis, inter præcipites illas cotes ab eisdē veluti cadentibus pendens, germinat Tracheliū istud, lignosa, pallida, ac valde rugosa radice, sesquipalmari, à qua folia numerosa pediculis quatuor vel ad summū quinque digitos transversos altis nixa, Cymbalariæ folia ut plurimum æmulantia, non ita crassa, sed nervosiora, & profundius laciniata, atque in viridi colore nigricantia; & ex qua separatim caulículi multi, tenues, læves, nigrovirentes prædictæ altitudinis, cum folijs aliquot substantia cum superioribus, quorum aliquando unum non longo pediculo circa medium caulem emicat, reliqua florem semper circumvolvunt, sed hæc angustiora, & magis laciniata prioribus existunt; inter quæ umbellæ vice flores calycibus breviſſimo pediculo contenti prodeunt in nigro purpurascente cærulei, Chymicæ cucurbitæ vitreæ simillimi, quinque incisuras obtinentes in medio corporis tumore, quæ neque ad collum perveniunt, nec totum corpus ad calycem usque discindunt: in cujus medio multa filamenta nutriuntur, quorum unicum illius lōgitudinis est, ut aliquantulum crassum collum, multum egrediatur, & quod maturitate bifurcatum fit: Floret tempore majoris Trachelij nostri: semen nondum conspeximus: perennis, & astringens est planta.

Item:

Veronica petræa semper virens.

EX scissuris simplicis & omnino nudi saxi Baldi, hęc nascitur, quinque, sex, vel pluribus etiam caulibus rotūdis, non ramosis, altitudinis sesquipalmaris, è quibus foliola bina exeunt, (licet aliqua magna reperiantur) æquali ordine dispositā, uti Chamædrys, tamen non sic profundè incisa, admodum crassa, splendida, supernè virentia & lanugine quadam donata, infernè verò albicantia: fert in summitate multos flores ad instar spicæ, quaternis, quinis, & septenis folijs cœruleo colore, aliquantulum albicantibus; quibus cadentibus relinquitur calyx, in quo semen continetur, ut in alijs Veronicis fit. Habet radices parvas fibrosas ac nigricantes, quæ ita saxis illis horridis paucissima commixta terra includuntur, & adhęrescunt, ut difficilimè etiam ligonibus evelli possint. Floret initio Julij, & circa finem maturatur semen. Semper virens est, & elegantissimā pulcherrimáque planta. acerbi, & austeri saporis esse gustu percipitur.

Item:

Veronica minor alpina, Serpilli folio.

Saxifragia alba petræa.

Thlaspi petræum Myagrodes.

cidentibus relinquuntur vascula omnino referentia Dodonæi Myagrum. Floret ad exitum Iunij. saporis acrimonia nulli Thlaspi generi cedens.

ALIQVANTVLVM autem supra ipsa non satis celebrata dirupta saxa, in dextera parte scaturiunt aquæ gelidissimæ ad Notum expositæ, quibus Fons Navolæ nomen est, quarum frigiditatem manus vix ferre possunt; imò quandoque vitrea ipsa vasa, ad refrigerandum potum in ijsdem immersa, quo calores propter difficilem ascensum contractum, leniantur, minimo temporis spatio perfracta sunt; quæ quamvis abundanter satis fluant, per illam Montis partem dimidij milliaris altitudinis ad Vallis frigidæ planitiem, attamen ad hanc non pervehiunt, sed totæ ab illa terrarum superficie absorbentur; circa fontem istum nullæ surgunt plantæ, quæ alibi observatæ non sint.

AD dexteram autem Fontis, est Vallecula quędam appellata (*la Valle del Bastion*) quòd olim ibi magnus murus in formam propugnaculi ædificatus, ad transitum Germanorum retardandum. Hanc percurrentes dum descendimus ad diversorium, in parte dextera Navolæ contigua, Zephyro oppositа, frequentissima vidimus:

Pirolam alteram Pann. Clusij fortè Ambrosiam montanam Dalechampij.
Item quartam Pann. Clusij.
Item Pyrolam Matthioli: & Limonium Fuchsij.
Hepaticam albam Cordi: seu Gramen Parnassi Hederaceo folio Lobellij.
Salicem Platiphylleos: Leucophlæos Dalechampij.
Salicis Pumilæ genus quartum Clusij.
Balsamum alpinum, & Rosam alpinam, quorundam: an (ut Gesnerus inquit) potiùs Ledon alpinum à Dalechampio Evonymon Theoph. creditum: ab Excellentiss. Aldroando Nerium alpinum dictum.
Chamærododédron Allobrogum, Penæ.
Idæam Vitem Theophr. Dalechampio: at Clusius in Pannonicis, alteram Vitem Idæam facit: ab Anguillario Vva Vrsi dicta: Dodonæus, Vacciniam nigram vocat: alij, Myrthyllum.
Tussilaginis alpinæ Clusij, duas species.
Pinguiculam cœruleo, ac albo flore.

IN medio verò ipsius Vallis ad Orientem provenit frequens.

Filix mas.
Cacalia Penæ.
Cacalia prima Pannonica Clusij.
Aconiti varia genera.
Tussilago.

PARS verò ejusdem sinistra, sterilis existit.

MANE à somno experrecti, oriente jam sole ex hospitio (Baito videlicet) scandimus denuo (lævorsum tamen) jam dictas diruptas rupes, ac pervenimus ad verticem montis ubi (quoniam terra nonnihil videtur depressa) & sinum quendam efficit, ideo vulgò Os Navolæ appellatur, expositus autem est locus iste ad Africum sive Lybem, quo circumcirca provenit:

Pulsatilla albo flore Penæ: seu Anemone sylvestr altera Pann. Clusij: vel Samolum Plinij Dalechampio; ut in suo Horto medico Camerarius testificatur.
Tormentilla candida frequentissima.
Ranunculus III. luteo flore Fuchsij: sive Ranunc. nemorosus luteus, Dodonæi.
Item Ranunc. glomerosus frequentiss.

AB hac aliquantulum descendendo venimus in quędam prata ad Occidentem spectantia Vrticaria vocata, quæ plantis istis ornantur:

Crocum

Crocum vernum minus prim. Cluſij.
Ranunculus bulboſus Penæ: ſeu Tuberoſus Dodonæi: aut Batrachium Apuleij.
Ornithophora candida Gemmæ frequentiſſima.
Oenanthe alpina Penæ: paſſim.
Serapias candido flore Lobel. ſive Cynoſorchis montana folio maculoſo Gemmæ.

HINC Aquilonem verſus per eandem hanc partem montis, in alia prata ampliſſima, herboſiſſimáque tranſivimus; Baldenſibus ea Vallis Vaccaria vocatur, quòd illic opimis paſcuis aluntur innumerabilia boum armenta; dives autem eſt locus ille fonte perenni aquarum ſalientium, quæ uſui ſunt non ſolùm paſtoribus, atque armentis ad extinguendam ſitim, verùm & ipſis paſcuis ad humum irrigandum: ſurgunt hîc

Major, minor, & minima Gentiana Matthioli.
Pſeudorchis, Bifolium Dodonæi: à quibuſdam Ophrys Plinij: Gramen Parnaſſi quorundam Lobellio.
Coriandrum ſylveſt. Myconi.
Liriaſphodellus albo flore: ſeu Hemerocales Dalechampij.
Thapſia Matthioli.
Aconitum tertium Matthioli.
Aconitum terrium Dioſc. frequentiſs.
Laſerpitium Fuchſij: à Trago Smyrnium nuncupatum: Anguillara Lyguſticum autumat: Cordus, Struthion facit: ab aliquibus Imperatoria, Oſtrutium, & Magiſtrantia.
Auricula Muris, frequentiſs.
Pæonia fœmina.
Sphondylium laciniatis folijs.
Orchidis varia genera.
Saxifragia umbellifera Penæ.
Galcopſis maxima Pannonica Cluſij.
Ornithopodium Dodonæi.
Draba altera Pannonica Cluſij.

AB iſtis autem herboſiſſimis pratis ad Occidentem verſus, ſtatim aſcendimus (& laboriosè ſanè) ad cacumen montis, à Vaccaria valle unius milliaris altitudine perpendiculariter elevatum; cui nomen eſt, Mons Major. quoniam omnium vicinorum montium altitudinem ſuperat: hîc ſtantes Benacum detegimus, qui à Sarcis Tridentinis initium ſumens, deſinit in Mintium flumen Piſcheriam ingrediens, & eandem in duas partes ſecans: Hic Piſcheriæ locus, mœnibus, propugnaculis, & mole tutiſſimis munitus eſt: hîc numeroſæ Anguillæ, ac Troctæ maximæ abundantiſſimè capiuntur à piſcatoribus: Cernimus ſubinde Syrmionem peninſulam, natale ſolum Catulli noſtri Poëtæ; ubi non longè ſub ipſis Benaci aquis, fontes ſulphurei creduntur eſſe; exhalationem certè ſulphuris, & ſentis, & hauris naribus. Vlterius eſt in conſpectu Decentianum quarumcumque frugum emporium magnum. Præterea Salodium, quod ad urbis dignitatem proximè accedit, oculis ſeſe offert; hîc merx dealbati fili, ejuſdémque ſubtiliſſimi ad veſtes lineas conſuendas & acu pingendas, copioſiſſimè exercetur. Ob oculos quinetiam verſatur, Maternum, & Tuſculanum. His tribus in locis, ubi vitalis ſaluberrimáque aura ducitur, omni arte ac induſtria coluntur Viridaria arborum præſtantiſſimarum, ut ſunt Malus Citria, Malus Medica, & Maſſilica. inter quas ſunt etiam quædam quæ ingentes fructus ferunt, Poma Adami vocitata, propterea quòd in inferiori parte cicatricem obtineant, poſt morſum primi patris, (ut ferunt) relictam. Hæ quidem celebrandæ plantæ quovis tempore florent, & totum annum acervatim fructus conſervant. horum locorum parietes ex Lauro & Mirto, quaſi auleis quibuſdam mirè teguntur. his & hortorum viæ concinnè admodum exornantur: atque adeò abundant Lauro loca iſta, ut hac, vice lignorum, ad inſtruendum ignem etiam populares utantur. Ex quibus amœniſſimis viridarijs, præter delitias, ſummus quoque proventus excipitur, cùm fructus iſti non ſolùm nobis, & vicinis civitatibus, verùm etiam Germanis ipſis cumulatiſſimè impartiantur. Papyrus ſcriptoria hîc etiam in magna copia conficitur. Hinc conſpicitur parva inſula Monachorum minorum D. Franciſci, in qua abundanter provenit,

Herium albis, & rubris floribus, ex ſaxis nudis prope aquam pullulans.

Aſpectui etiam ſeſe offert, Bojacum, ubi piſcatores Carpionum præcipuè degunt. Vlterius Vicus Campioni, quo in loco ad excoquendum ferrum, ferramentorúmque genera omnia extruenda, ædificia varia fabricata ſunt, habent namque hîc aquas ipſis inſervientes, atque fodinas ferrea materia exuberantes; atque ut paucis totam rem perſtringam, hîc contemplari licet aquas diverſicolores: ſelectarum olearum oliveta frequentia: Naves, (quæ tamen naviculæ apparent,) tum ab aſpirantibus ventis, tum nautis remigantibus, Lagiſium hanc Veronenſis oræ, illam ad oppidum Tridentinæ Ripæ impulſam: prætereo rivulos murmurantium aquarum, Piſtrinis ad molendas fruges, ac torcularibus varijs deſervientes: prætereo ut prolixitatem evitem, diverſos alios pagos: taceo tempeſtates procelloſas, ac repentinas, quibus Lacus iſte commovetur, ob contrarios ventos tempore eodem inter ſeſe concurrentes. Vt jure Virgilius Lacum verbis illis compellarit.

Fluctibus, & fremitu aſſurgens Benace marino.

Ad ſummum, humanis delitijs, ac vitæ ſalubritati, ora hæc locupletiſſima Benacenſis opportuniſſima exiſtit.

EX hac etiam specula veluti ab altissima eminentissimáque Arce, Verona, ejus territorium, Athesisque flexus (sisimus oculis sete (confuse tamen,) subjiciunt; luminoso etiam, serenoque existente cœlo remotiores vibes, sed adhuc magis indistinctè, atque confusè apparent. hic locus distat à Benaco consueto itinere sex milliaribus, perpendiculariter verò duobus: in hoc itidem montis cacumine planities est herbosa, ubi oves, & capræ tantummodo pascuntur, in qua invenitur Trifolium angustifolium alpinum, quod ita describo.

Trifolij angustifolij alpini icon.

NASCITVR Trifolium istud in eodem Majori Monte; ea parte, quæ ad Orientem spectat, cujus radix longitudine est ferè quincunciali; exterius quidem colore pallescenti; interius verò albido: lignosa autem, & multis obtecta comis: sapore subamaro. Surgit ab hac unus tantùm cauliculus, omnibus prorsus folijs nudus, rotundus pariter, cavus, ac lævis, semipedalis longitudinis; qui in summo sine ordine flores emittit, quorum forma ad Viciæ flores proximè accedit, in quibus color purpureus admodum venustus enitescit. E summo radicis capite exeunt supra terram quinque, ac plures etiam pediculi, ternas ferè uncias longi, quorum singuli, è medio duas barbulas emittunt; & in summo folia tria, æquo inter se spatio distincta. Horum verò longitudo sesquiuncialis est: at forma angusta, acuminata, ac nervosa. Planta ipsa admodum rara est, & perennis. Floret autem mense Iulio. Illius semen nondùm mihi conspectum, neque vires satis cognitæ sunt. parte autem occasum spectante fonticulus perpetuò scaturit, cujus aquæ labentes per montis crepidines in Vaccaram vallem, paulatim absorbentur & ad nihilum rediguntur: in parte verò Septemtrionem aspiciente semper nives jacent, quas aliquando, cùm nimis altæ non sunt, plantæ penetrant, & caput supra ipsas efferentes in eis virescunt, florent & semen ferunt, quod ego ipse mea manu collegi. In hac eadem planitie, ac contiguis alpinis rupibus exurgunt plantæ infrascriptæ:

Alectorolophus primus Pann. Clusij.
Chamælea Germanica, Tragi & Dodonæi: an (ut Pena inquit) Chamædaphne Dioscor. Fuchsius, Daphnoiden facit: à quibusdam, Mezereum Germanicum.
Tormentilla candida Dalechampij: seu Pentaphyllon alpinum petrosum minimum Lobellij: sive Stellaria argentea, vel Argentaria petræa Gesneri: seu Alchimilla minor Camerarij.
Lunaria racemosa, seu Lunaria minor Matthioli: à Columna pro Epimedio Dioscor. exhibetur.
Gnaphalium alpinum Clusij: Matthioli Leontopodio proponit.
Leontopodium parvum Lobellij.
Pinus Tibulus Plinij; vel Pinastri genus sterile: Itali Mugo vocant.
Anagyris minor.
Cneorum Matthioli: an Oleandrum sylvestr. Avicennæ? fortè Thymelea minor Cordi.
Ranunculi montani primi, species prima } Clusij.
Item primi, species altera }
Gentianella v. Pannonica Clusij: à Dalechampio, Helleborina vocata.
Gentianella sexta Clusij; frequentissima.

VARIÆ etiam plantæ hæ nostræ exurgunt, quarum effigies & descriptiones sequuntur.

Ranuncu-

Ranunculus alpinus Coriandri folio: Clusio, Rutæ folio.

Ocymoides muscosus.

Geranium alpinum longius radicatum.

que, aut sex folijs, tribus lacinijs profundè sectis ac mollibus cóstantia: unico etiam nudóque pediculo foliis ipsis breviori insident flores foliorum quinque, Alceæ colore venis sanguineis depicti; in medio stamina sicuti in Rosis habentes, qui vasculo quinque foliolis mucronatis continentur, & defluentes in breve rostrum desinunt, quemadmodum in reliquis Geranijs. Nascitur alpinis rupibus Majoris montis Orientem aspicientibus, ac ibi passim. Floret initio Julij. semen Kal. Augusti perficitur. Perennis est planta. Radix amariuscula, ac quadam subastrictione donata.

Item:

Cariophyllata alpina, omnium minima.

A Radice crassiuscula, in fibras varias divisa semipalmari altitudine, & albicante, pullulant prope terram multa folia trium digitorum altitudine Agrimoniæ formam æmulantia, (æqualiter tamen inferna foliola veluti alæ utrinque dispositа,) serrata per ambitum, multis in locis per ordinem laciniata, molliter lanuginosa, aliquantulum crispa, saturatè virentia, ac splendore quodam nitentia; inter quæ quædam ad hanc perfectam formam haud perveniũt; ex horũ medio sese attollit unicus, & elegans flos, foliis quinque aurei coloris conflatus (in quorum centro lutea staminula) calyce non absimili ab alterius Cariophyllatæ montanæ Clusij continetur, atque pediculo lanuginoso tereti, ac ad summum palmari insidet. Flores profert initio Iulij. perennis est; ac facultate exsiccatoria. In lugo Viticariæ ad Occidentem provenit.

Cariophyllata alpina, omnium minima.

Item:

Clinopodium alpinum.

PVLLVLANT serpendo ex fibrosissimis radicibus varij caulículi quadrangulares, hirsuti, ac sesquipalmares; quibus bina folia hirsuta, serrata, Ocymum minus æmulantia, ex adverso & directè sita sunt, inter quæ alia parva foliola existunt: flores multi atrorubentes, ac Calaminthæ montanæ

Clinopodium alpinum.

tanæ genuinæ forma, inter folia commixta, globulum repræsentant; floret in initio Julij; est acri sapore. Provenit passim non procul à Majori monte, ubi perennat.

HINC ulterius pergentes paulò inferiùs descendimus in Valleculam æternis nivibus, & glacie majori ex parte contectam, cujus inferior pars constat ex confractis & ita mobilibus saxis, ut super ipsis nullo modo consisti possit, adeò ut lupi, & ursi mortui adinventi sint, quando hac transire volentes, saxis sub eorũ pedibus motis, nullo çùm modo gradũ cõtinere possent, unà cum cotibus præcipites corruerunt. quæ saxa cùm attrita, & candida sint, variasq; sortiantur figuras non absimiles denudatis ossibus, à vicinis Vallis ossium nominata fuit: in hac Valle contiguisque præruptis locis hæc exurgunt simplicia:

Alpigena Chamærhododẽdros, Penæ: à Guilandino, Terionarca Plinij putata: Gesnerus, Vitem Idæam rubris acinis, nuncupavit: Dodonæus, pro Vaccinia rubra proponit: Mihi videtur, Anonymos, Balsami alpini folio.
Cotonaster Gesneri.
Cassia poëtarum Penæ.
Ilex.
Pthora Valdensium, frequentissima.
Heptaphyllon.
Chamæceraſus montana Gesneri: Xylosteum alterum quorundam.
Anemone tuberosa radice Penæ; sive tertia Dodonæi: vel altera Clusij.
Anemone flore albo Clusij.
Lycostaphylos fœmina Cordi: à Pena; Sambucus aquatica: à quibusdam Thraupalus Theoph. credita.
Sambucus sylvest. seu Cervina Tragi: vel Sambucus racemosa Penæ.
Sedum alpinum VI. Clusij.
Chamæiris montana altera Clusij.
Sesseli pratense Monspelliensium, Lob.
Lilium Convallium, frequentissimum.
Syringa flore albo; an Physladelphus Athenæi? Ostrys Theoph. quorundam, male tamen: nam Camerarius in doctissimo suo Medicæo horto, aliã non esse Ostrym, vel Ostrya à Theoph. descriptam putat, quàm plantam illam, quę pro Carpino à Matth. pingitur. hîc paululò inferiùs copiosiss. conspicitur.

ADHVC paulò inferiùs huic Valleculæ contigua sunt prata in latere montis latè extensa, admodum delitiosa, cùm propter apricum situm, tum quia sunt instar Viridarij, ubi multæ ac raræ plantæ, quæ passim toto in monte surgunt, collectæ visuntur. Cujus rei, ea videtur esse causa; quòd cùm in alijs locis, pratisq; editioribus, & his ipsis imminẽtibus herbæ quotannis ematuruerint, exsiccatæq; & in fœnum redactæ, non plaustris, non jumentorũ dorso propter locorum difficultates, convehi domum possint, sed eas trahi per terram necesse sit, & per hæc præcipuè prata transitum habere; hinc fit, ut varia semina decidant, iisdemque mox nascentibus, omnigenis herbis loca redundent. quare etiam per quãdam dignitatem, & excellentiam absolutè, & nullo alio adjecto nomine à Massilinensibus Prata vocantur. numerus autem plantarum in his ipsis luxuriantium, hic est:

Aster v. pannon. Clusij: elegantiss.
Lirioasphodelus albo flore, frequentiss.
Phlomos Lychnitis altera Syriaca, Lob.
Ocymoides magnum flore purpureo.
Caltha alpina Gesneri, frequentiss.
Iacea montana Narbonensium, Lob.
Verbascum Tragi, copiosissimum.
Ornithogalon spicatum, luteo pallescente flore.
Clynopodium Austriacum Clusij.
Ranunc. quartus Dioscor. seu Aconitum Batrachioides Penæ: hîc frequentiss.
Hyacinthus Poëtarum, Tragi; copiosus.
Lilium purpureũ majus, & primũ Penæ.
Hieracium v. Pannonicum Clusij.
Condrylla cœrulea purpurea.
Iuncaria Salmanticensis Clusij.
Doronicum v. Pann. Clusij, frequentiss.
Mirrhys altera parva, Lobel.
Iacobææ Pãnonicæ Clusij, omne genus.
Gentianellæ variæ.
Aconita varia.
Sphondylium laciniato folio.
Sanicula montana Clusij.

Panax

Panax Heracleum.
Geniſta Nuenſis Dalechampij.
Aſphodelus major, frequentiſs.
Aquileia fuſco flore.
Herba Paridis.
Machaleb Geſneri.
Lunaria lutea Dalechampij.
Anagyris minor.
Periclymeni recti duæ ſpecies.
Cytiſi varia genera.
Serrata Cordi; ab alijs Receptioribus Solidago Saracenica nuncupata.
Orobus primus Pann. Cluſij.
Hepatica nobilis Dodonæi.
Helleborina Penæ.
Combretum Plinij, quorundam.
Gentiana major frequentiſſima.
Gerania multorum generum.
Cacalia Penæ.
Pæonia fœmina frequentiſſima.
Scorzonera v. Pann. Cluſij: frequentiſs.
Seſamoides magnum Salmanticum, Cluſij: n altera Muſcipula flore muſcoſo, Penæ?

HINC pariter ſilentio non eſt prætereunda Via illa Fagorum acclivis valde, triũ milliarium longitudine conſtans, modò hac, modò illac, anguem dum ſerpit ſemicontractum referens; ex utroque latere fagis ingentibus ſepta, quarum cacumina ſeſe mutuò vincientia veluti fornicem effingunt, quę viatores ab ardentiſſimi Solis æſtu, & impetu pluviarum aliquo modo tueri poſſint. Ab his verò pratis uſque ad montis ſummum dorſum, Culmen Malſeſinii vocitatum, infraſcriptæ ſunt plantæ:

Libanothis Cheryophoros fruticans.
Item Sterilis.
Liguſticum Matthioli: nõnulli pro Silere, aut Seſeli Maſſilienſe utuntur.
Soldanella alpina.
Tuſſilaginis alpinæ Cluſij duo genera.
Anonymos Balſami alpini folio.
Pulſatilla flore albo.
Seſeli genuinum Maſſilienſe.
Mezereum Germanicum.
Oenanthe alpina Lob. Item:
Clematis Crutiana noſtra, invenitur.

IN hoc etiam culmine, eſt planities ſatis lata herbis refertiſſima, ubi propter varios proſpectus jucundè indagatores animum atque oculos paſcunt. in hac ac circumcirca, germinat frequentiſs.

Chatiophyllata alpina noſtra.
Cotonaſter Geſneri.
Ledum alpinum; &
Soldanella alpina.

EX hoc faſtigio deſcendimus recta verſus Septemtrionem in ſemicirculares quaſdã fauces, inter jam dictum Culmen, & alium mõtem Altiſſimum nominatum, licet ille ad celſitudinem Majoris montis non perveniat. quæ montis in Lunæ formam excavata portio, Os Navenæ dicitur. hic Benaci adhuc multa pars cernitur; imò & ſonorus bombus aquarum Braſæ fluminis, abundantiſſimè ex Brixienſibus montibus è regione montis altiſſimi, de quo agimus, in lacum præcipitantium clariſſimè exauditur, licet inter hęc loca, & illa quatuor milliarium ſpatium interſit. His in locis dicendæ plantæ copioſæ, attolluntur:

Seſeli Maſſilienſe genuinum, frequentiſſimum: fortè Meum Italicum Lobellij.
Daucus Creticus.
Panax Aſclepium.
Abſynthium montanum odoratiſſimum.
Allium Vrſinum Matthioli: Arctoſcorodon Geſneri.
Lunaria odora, vel Græca major.
Lunaria Chymiſtarum: ſeu Viola latifolia Bolbonach, Dodonæi.
Orchidis Serapiadis varia genera.

IN hoc Altiſſimo ubi Baldus terminatur, nullæ naſcuntur herbæ quarum alibi non meminerimus.

AB his faucibus ambulamus per montis latus admodum herboſum, & cui Oriens dominatur, pulcherrimas plantas ſemper obſervantes alibi, tamen deſcriptas. In planitiem tandem devenimus, ubi aliàs ingens, & pulchertima fuit ſylva, Brentonicenſis dicta, Abietibus, Pinis, Ilicibus, Quercubus, alijsque innumeris arboribus, ac præcipuè patulis Fagis referta nunc verò, ut rerum fert viciſſitudo, trunci tantum ipſi craſſiſſimi ramis omnibus reſciſſis, neſcio quid magnum indicantes, cernuntur.

Impatiens herba Dodonæi: an (ut ipſe inquit) Aeſchynomenes Plinij: Mercurialis ſylveſt. altera, Tragi: Pena Perſicariam ſiliquoſam, & Noli me tangere, facit. perperam Eſula ſylveſt. Tragi, multorũ: ab aliquibus Pſeudoapocynum dicta.
Radix cava Herbariorum: à Cordo Capnum Aetij; & Capnos Phragmites, Plinij: à Fuchſio, Piſtolochia credita: à Pena, Fumaria bulboſa Plinij, vocata: Matthiolus, pro altera Fumaria exhibet.
Mutelĩna Geſneri, & Camerarij: à quibuſdam, Meum Alpinum dictum.
Pulmonaria Lichenis facie.
Filix ſaxatilis criſpa; fortè Pteridion fœmina Cordi:
Filix ſaxatilis Tragi.
Saxifragia aurea Lichenis facie, & Eryſimi ſpecies Aldroandi, Penę.
Cacalia Penæ.
Phallus Hollandicus. pro Satyrio primo Dioſc. Excello Matthiolo tribus folijs Rumicis arte affixis; venditus. prout Clariſſimus & Excellentiſs. Philoſophus, ac

phus, ac Medicus, Ludouicus Fumanellus, qui hunc, & illum qui ad Matthiolum est missus, spectavit, apertè testatur: facile autem fuit decipi, propter summam utriusque, antequam è terra erumpat, similitudinem.

Sanicula alpina guttato flore Gesneri: Sanicula montana Clusij: fortè Chariophyllata folio Hederaceo Penæ.

A B hac excisa sylva pergimus per eandem semitam versus Meridiem, ac ingredimur Vallem Attilonem, quę multis scaturiginibus salubrium aquarum irrigatur. Cujus pinguibus herbis copiosissima armenta æstate tota pascũtur: refertissima est numerosissimis plantis, quarum multas silentio præteribo, cùm alibi adnotatæ sint; eas solùm referam, quæ aut copiosiores hîc nascuntur, aut digniores relatione sunt. Abundantissimè igitur hîc nascitur:

Coralloides Cordi: seu minor Dentaria Matthioli: vel Alabastrites nemorosa Alpina, Penæ: & Viola Dentaria, Dodonæi: Pentaphyllea, ac Eptaphyllea, flore albo, atque purpureo, hîc invenitur.

Helleborine, sive Epipactis, Penæ, & Dodonæi.

Polytrichum aureum majus, & minus Herbariorum.

Filix fœmina.

Item, mas.

Primula sylvarum Lobellij.

Cynocrambe, vel Mercurialis sylvestris.

Iacobęa tertia Pann. Clusij.

Sanicula fœmina Fuchsij.

Solidago Sarracenica Lobellij.

Mater Violarũ Dalechampij: alijs Viola surrectis cauliculis vocatur: à quibusdam Viola arborea.

Barbi Capra, Herbariorum: à Brunfelsio, Picnemon credita: ab aliquibus Rhodera; ab alijs Melandrium Plinij: Italis, Vlivaria, & Crostofanaria.

Tanacetum non odorũ Lobellij: Athanasia Leucanthemos quorundam.

Virga aurea major Doriæ floribus.

Item, minor.

Phellandrium Plinij; Guillandino: ab Herbarijs Angelica sylv. vocata: Cordus, Smyrnium facit.

Geranium fuscum Clusij.

Geranium Malacoides, Rec.

Geranium Batrachoides Dod. sive Germanorum Gratiadei.

Geraniorũ communiorũ, varia genera.

Pulmonaria vulgatissima Borraginis folio, major, & minor; itẽ cœruleis, atque purpureis floribus: Cordus, Symphytum sylvest. facit: & Pulmonariã Plinij, Gesnerus: perperam Potamogetum Dioscoridis Lusitanis.

Lythospermum Anchusę facie, Lobellij: fortè Pulmonaria major Dalechãpij.

Auricula Muris major Tragi: à Dalechampio Corchorus Theophr. Galli, Pulmonariam vocant.

Aster non Atticus Tragi: perperam Aconitum Pardalianches Fuchsij: Gesnerus, Solanum Monococcon facit: à Cordo Aconitum Monococcon vocatum: à Pena, Solanum tetraphyllon: ab Herbarijs, Paridis herba dicta.

Aconitum alterum Matthioli.

Item, quartum ejusdem.

Napellus verus cœruleus Lobellij.

Napellus racemosus Dodonęi: an (ut Pena inquit) Actea Plinij? à quibusdam Christophoriana dicta: ab aliquibus, Helleborus niger.

Sambucus palustris, Lycostaphyllon fœmina Cordi.

Rubus Idæus Dioscoridis.

Rubus Idæus lævis.

Rubus alter lævis, an potius Chamærubus? Rubum Idæum Gesnerus facit; & Rubum saxatilem, Clusius.

Mirthyllus Germanica, frequentissima.

Corruda altera Clusij.

Chariophyllata montana Matthioli.

Item, montana Dalechampij.

Seolymos Theophrasti, Clusio.

Muscus arboreus; à Græcis, Bryon.

Muscus terrestris Tragi: seu Chamæpeuce, Gesneri: vel clavatus Muscus, Lobellij: Dens leoninus, secundũ aliquos.

Muscus terrestris repens Clusij: fortè Mirma, Borussi: à Lobellio, Muscus alter denticulatus.

Muscus terrestris denticulatus prior, Lobellij.

Oxys lutea Clusij: seu Oxys corniculata repens, Lob.

Oxys Pliniana.

Virga pastoris, Matthioli: Labri Veneris species.

Tithymalus Characias v. Dodonæi.

Item, Helioscopius.

Item, Platiphyllos.

Pithyusa Dodonæi.

Mezereum Germanicum.

Solanum majus, Rec. hic non solùm frequentissimum est, sed admodum vegetum surgit.

Fragaria.

Myrrhis Fuchsij.

Pyrola Matthioli; frequentissima: Limonium silvestre Tragi.

Hyssopus nemorensis lutea, Lugdunensium.

Nepeta quarta Tragi: seu Calamintha Mentastrifolia, Penæ.

Ranunculus primus, Item, alter, Item, tertius } Matthioli.

Item, quintus ejusdem: nonus apud Cordum: Bulbosus Apuleij Dodonæo.

Item, quartus Dioscoridis copiosus.

Item,

Item, Glomeroſus alpinus, Lobel. Flos Trolius, à Geſnero: Sextus, Matthioli: ſeu, ut ego dicerem, Aconitum tertium Dioſc.
Mollugo altera montana Dalechampij.
Paralytica alpina anguſtifolia major, Lobellij: à Fuchſio, Verbaſculum odorum dictum.
Viola lutea montana Cluſij.
Primulæ arboreſcentis varia genera: à Fabio Columna, Aliſma ſylvarum, & pratorum, vocata.
Amellanchier Gallorum, Penæ: Pyrum Cervinam, Geſnerus facit: Cluſius, in Obſervat. Pannon. ſub nomine Idææ Vitis deſcribit.

Abies.
Pinus ſylveſtris ſeu Muſto.

Ex dignioribus verò hæ ſunt:

Lamium primum, & alterũ Pann. Cluſij.
Cacalia Pann. ſeu glabro folio, ejuſdem.
Anemone v. } Dodonæi.
Item, Anemone trifolia }
Rubra lævis Taurinenſium, Lobellij.
Phyllum Thelygonum Dalechampij.
Satyrium Erythronium Herbariorum Penæ, & Dens Caninus: à Dalechampio Satyrium trifolium ſeu album: à Cluſio (in Pánomcis) Dentali vocatur.
Satyrium abortivum Lobellij: perperam Orobanches magna quorundam.
Circæa Dalechampij.
Sedum alpinum tertium } Cluſij.
Item, quartum }
Orcoſelinum Cluſij: ſeu nigrum Seſeli, quorundam.
Abſinthium alpinũ, ſeu Vmbelliferum floribus albis.
Sanicula mas, Fuchſij: à Matthiolo Diapenſia vocata: Fabius Columna, pro Siderite tertia Dioſcoridis proponit.

Carpinus, Matthioli; vel Oſtrys Plinij Camerario.
Fagus.
Betula.
Acer montana, ſeu Acer major Cordi: Clinotrocha Anguillaræ, Lobellio.
Sorbus ſylv. alpina Penæ, & Matth. Sorbus Torminalis ſecundùm aliquos: Dodonæus, Ornum & Fraxinum ſylveſtrem vocat.
Sorbus Torminalis Matthioli, & Penæ: ſeu Cratægus Theophraſt. Anguillaræ.
Aquifolium, vel Agrifolium, & Ruſcus ſylv. multorum, Cratæogonũ Theoph. Plinij: Lacuna verò, Paliurum ſecundum vocat.
Larix, & Agaricum.

Amblatum Cordi: vel Dentaria major. Matthioli.
Dentaria rubra Dalechampij.
Solidago Sarracenica tertia Cluſij.
Petaſites magna Dalechampij.
Tuſſilago montana ejuſdem.
Eriſitales Dalechampij: perperam Mithridatia Plinij, ſecundùm aliquos.
Baccaris Dioſcor. Matthiolo.
Ribes Officinarum.
Apium montanum Dalechampij.
Bellis lutea ejuſdem.
Thimelææ ſpecies, Myconi.
Ranunc. montanus albus, Dalechamp.
Ciſtus, & Hypociſtis.
After montanus Penæ.
Damaſonium nothum: Calceolus Mariæ, & Sacerdotis Crepida, Recentiorum: Amatus Luſitanus ſub nomine Lonchitidis primæ pingit.
After montanus hirſutus Penæ.
Aizoon ſerratum primum } Cordi.
Item, alterum }

VLTERIVS introimus latitudinem quandam quæ Novezia ab incolis appellatur, in qua frequentiſſimus eſt:

Crocus Vernus primus Cluſij.
Dentellaria, Geſneri.
Solanum majus: ſeu Bella Donna Italorum: vel Mandragora Morion Theophr. quorundam.
Tuſſilago.
Petaſites alpina.
Iacobæa altera Cluſij.
Aſphyllanthes.
Batrachij varia genera.
Aſphodellus luteus, & alter Plinij Donæo.

IN cujus ſiniſtra parte, quædam inæqualitates magnæ ſaxeæ exiſtunt: inter quas variæ cavitates conformantur, Noveziæ cavitates vulgò dictæ; in quibus,

Cicutaria latifolia fœtidiſſima Lobellij: à quibuſdam Peloponenſe Seſeli credita.
Lunaria minor Matthioli: ſeu Botrytes.
Trifolium aureum Dod. flore purpureo.
Allium anguinum Matthioli.
Cacalia Penæ, copioſiſſima.
Aconiti varia genera.
Item:
Clematis crutiata noſtra.

PRÆTER hæc Novezia in montis parte dextrorſum ad Occidentem, tribus dotata eſt Valleculis, quarum capita uſque ad Majorem ipſum jam dictum montem perveniunt: harum Vallecularum prima appellatur Loſanna, quæ licet parva ſit, dives tamen eſt rariſſimis plantis; in hujus convexa parte orienti expoſita aſcendere incipientibus inuentur:

Holoſtium Camerarij: fortè Holoſtium quorundam Dalechampio.
Aconitum aliud Dalechampij.
Pſeudoaſphodellus Cluſij.

ET dum

Et dum magis ascenditur:

Chamæcistus quartus Myrtifolius Clusij.
Nardus Celtica frequentiss.
Aconitum Pardalcanches, Plinij.
Aconitum Pardalcanches Antiquorum Dodonæo.
Phtoræ duæ species, frequentiss.
Doronicum vulgatissimum.
Doronicum Pannon. primum } Clu-
Item Pannon. tertium } sij.
Clinopodium Austriacum ejusdem.

In dextera verò ejus parte Noto subjecta copiosa reperitur:

Pinguicula, Gesneri cœruleo flore, seu Cucullata Dalechampij: à quibusdam Crias Apulei jj credita.

In sinistra autem quæ Græcum Orientem aspicit; peculiariter provenit:

Pinguicula flore albo.
Auricula Vrsi purpureo flore frequentiss.
Item:
Clinopodium alpinum nostrum.

At circumcirca abundantissima est:

Genista Iluensis Dalechampij.
Tussilago altera alpina Clusij.
Tussilago montana altera Lobelij.
Soldanella montana Penæ: seu Lunaria alia minor Dalechampij: à quibusdam Lunaria di dinari vocata.
Bistorta minor Clusij.
Verbasculus alpinus cœruleus Dalechampij.
Carum.
Lonchitis aspera major, frequentissima.

Duarum reliquarum Vallecularum altera Lonzia vocitatur, in qua nihil notatu dignum detegitur, nisi quòd in ea

Phtora major, atque minor frequentissima.
Doronici Recent. varia genera.
Salicis laxatilis duæ species.

Altera verò Bruta nuncupatur, in qua Nives & Glacies perpetuò dominantur. in ipsam præterea feræ diversæ, Lupi præsertim, ac Vrsi sese recipiunt; in hujus summo vertice inaccessibili, prominenti, & simpliciter saxeo, cavitas quædam exsistit (*Coval santo*) dicta, è cujus rimis,

Trachelium minus petræum. & Veronica petræa sempervirens } sese exerunt:

Quarum Icones, ac descriptiones, habentur in descriptione frigidæ Vallis.

Sedum petræum Bupleurifolio: flore verius.

Item:

Sedum petræum Bupleuri folio: flore verius.

Est illi unica radix crassa, teres, sine fibris, sed quibusdam quasi tuberculis hinc inde erumpentibus, crasso cortice obvoluta, intus pallida, extra in rubore nigricans, ad summum cubitalis, supernè partita, (ut in Geranio nostro alpino:) folia angustifolij Bupleuri omnino similia ex protuberátibus illis partitionibus copiosè emanantia, & in circuitum sese expandentia: flores autem ex septem foliolis aliquantulum mucronatis, in luteo pallescentibus, profert in summitate caulis teretis, nudi, & dodrantalis; in quorum medio semina umbellæ modo graviter spirantia exsistunt; atque hæc uti in eodem Bupleuro. Floret Idibus Iulij: & Idibus Augusti colligitur semen: gustu refert Cynaræ saporem.

Dvm

DVM autem descenditur ab hac dextrorsum, videre licet,

Centauroidem magnam, Gesneri: fortè Centaurium Nothum Dalechampij.
Gentianam folio Asclepiadis.
Cirsium Spinosum.
Cirsium primum Pannonicum, Clusij.
Bupleurum angustifolium.

AT nos transeuntes via inter Maonum, & Campedelum pervenimus in Ferrarium pagum, domibus ac hominibus montanis cultissimum: in qua via frequentissimum,

Vincetoxicum albo flore, conspicitur.

Vbi etiam:

Phalangium Matthioli.
Cyclamini duæ species.
Chrysolachanum, Dodonæi: Tota bona, & Bonus Henricus Matthioli.
Oxalis rotundi folia frequentissima: à Rovillio picta, sed non descripta: fortè Lunaria Magorum Arabum, Penæ.

ATQVE ita tandem æterni Motoris favore pulcherrimus fœcundissimúsque, naturæ hortus, Mons Baldus, circulariter perspectus, & cum summa admiratione, & voluptate diligenter observatus à nobis est.

FINIS.

INDEX GRÆCVS PLANTARVM QVÆ IN HAC HISTORIA CONTINENTVR.

Ἀγριελαία pag. 27.
ἄγρωστις ccxvij.
ἄγχουσα clxv.
ἀδράχνη 48. 49.
ἀείζωον lviij. lxij.
αἰγίλωψ 18. 20.
αἱμόδερον 101.
αἱμόδωρον 270.
αἰτώλιον 87.
ἄκαρνα clvj.
ἄκνηστος 86.
ἄκοπος 93.
ἄκυλον 23.
ἁλικάκαβον lxxxv.
ἁλιφλειὸς 18.
ἀλκυβιάδιον clxv.
ἄλυμος 54.
ἀμαμηλὶς 62.
ἀμάρανθον 326.
ἀμομηλὶς 62.
ἀνάγυρις 93.
ἀνδράχνη 48.
ἀνδράχνη ἀγρία lx. clxxxvij.
ἀνεμώνη 260.
ἀνεμώνη λειμώνια 246. 247. 248.
ἀνθερικὸν 197.
ἀθυλλὶς clxxxvj.
ἀνώνυμος 104. 105. 323. 324.
ἄπιος cxc.
ἀπόκυνον 126.
ἀραβὶς cxxvj.
ἀραχίδνα lxxx.
ἀργυροκόμη 328.
ἀρὶς lxxiiij.
ἀρίσαρον lxxiiij.
ἀριστολοχία lxxij.
ἀρκτοστάφιλος 63.
ἅρμαλα cxxxvij.
ἀρτεμισία λεπτόφυλλος 341.
ἀσκόλυμβρος cliij.
ἀσπάραγος πετραῖος clxxix.
ἀσπρὶς 18.
ἀστέβιδα 109.
ἀστὴρ xv.
ἀσφόδελος 197.
ἀτραγένη 122.
ἀχίλλειον 331.

Βατράχιον 237.
βολβὸς ἄγριος 201.
βολβοῦ κώδιον 166.
βουβώνιον xv.
βρετανικὴ lxix.

Γαλεόβδολον xxxij.
γαλίοψις xxxvj.
γναφάλιον 330.

Δαύκος ἄγριος cciij.
δάφνη ἀγρία 50.
διὸς ἄνθος 286.
διόπυρος 5.
δραβὴ cxxvj

Ἐλαίαγνος 30.
ἐλαίαιμερος 26.
ἐλαίπρινος 51.
ἐλάτη 34.
ἐλίχρυσον ἢ ἐλιόχρυσον 326.
ἐπιμελὶς 61. 62.
ἐρείκη 46.
ἐριόφορος 173.
ἔρπυλλος ἄγριος 360.
ἐτυμόδρις 18.
εὔφλοιος 18.
εὐώνυμον 57.
ἐφήμερον 201.
ἔχιον clxv.

Ζυγὶς 360.
ζίζυφα ἢ ζίνζυφα 29.

Ἡδίσαρον ccxxxvj.
ἡλιοτρόπιον xlvj.
ἡμερὶς 18.
ἡμιονῖτις ccxiiij.
ἠρύγγιον clix.

Θαψία cxcij.
θριδακίας lxxxvii.
θυμαλλὶς xxviij.
θύα 36.
θύμβρα 358.
θυμέλαια 87.
θύμος 357.

Ἱερὰ βοτανὴ xlvj.
ἶρις 224.
ἰσόπυρον ccv.
ἴσος 120.
ἴσχας cxcj.
ἰξία clv.

Κάλυξ clxv.
καυκαλὶς ccj. ccij.
κέλαστρος 51.
κενταύριον μέγα xj.
κερκὶς 14.
κερονία 1. 4
κέστρον 87.
κίθαρος καὶ κίσσαρος 70.
κικὶς 14.
κίρσιον cl.
κίστος 70.
κιχόριον cxliiij.
κλήθρα 12.
κνέωρον 87.
κνικὸς clij.
κόκκος βαφικὴ 24.
κόκκος κνίδειος 86.
κοκκονηλεία 17.
κοκκυμηλέα 17.
κολοκασία lxxv.
κόμαρος 48. 61.
κονδρίλλα cxliiij.
κόνιζα xxj.
κόεις clxxiiij.
κότινος 17. 27.
κοτυληδὼν lxiij.
κρόκος ἐαρινὸς 208.
κρόκον ὀρεινὸν 209.
κρυᾶς 311.
κυκλάμινος clxxxiij.
κυμβάλιον lxiij.
κυνοκράμβη 126.
κύτινος 71.

Λάδανον ἢ λῆδον 81.
λάθυρος ccxxxvj.
λάριξ 35.
λινόδρις 352.
λῖνον 87.
λυχνῖτις xxviij.

Μανδραγόρας μέλας lxxxvij.
μαστίχη 15.
μεμαίκιλον 48.
μήκων κερατιτῆς xcij.
μυάκανθα clxxix.
μυὸς ὦτα clxxxiiij.
μυρίκη 41.
μυρσίνη 67.
μώλυ ὀρεινὸν cxxxvj.

Νυρκίσσος 162.
νεῦρὰς 108.

Ὅμιον τῷ ἀράκῳ lxxx.
ὁμομηλὶς 62. 63.
ὀνόκλεια clxv.
ὀνόπυξος clvj.
ὀνοχειλὲς clxv.
ὅρμινον ἄγριον xxxij.
ὀστρύα 55.
ὄστρις 55.
ὀξύκεδρος 39.
ὀξυμυρσίνη 64.
ὀφιοσκόροδον

Πανκράτιον 172.
πελεκινὸς ccxxxvij.
πέπλιον clxxxvij.
πεπλὶς ibid.
περιπλοκὰς 126.
περδίκιον 189.
περιστερεὼν xlvj.
πεύκη ἀγρία 31.
πήγανον ὀρεινὸν ἢ ἄγριον cxxxvj. cxxxvij.
πίτις 33.
πλατύφυλλος 18.
πόλιον 364.
πολύῤῥιζον cclx
ποτήριον 108.
πράσιον 356.
πρῖνος 23.
πυρὸς ἄχνη 86. 87.

Ῥάμνος 110.
ῥόβηθρον

ῥόδινον 71.
ῥοδία ῥίζα lxv.

Σατύεια τρίφυλλον 150.
σπεικὰ 29.
σπλῆπς xlj.
σπυρίγχιον 217.
στύλλα 171.172.
στύφω cliij.cliiij.
συκάμινος xlvj.
συκάλιον lxiij.
σμίλαξ 22.
σμίλαξ τραχεῖα 113.
σπαρτὸν 103.
σπλήνιον ccxiiij.
στλεφῦρον xlv.
σίχας ἢ σοίχας 345.
στεφανωτὸς ὁ χαλεόφυλλ. 331.
σύριγγος ὑποπτικὸν lxxxv.
χιονοβατίνη 15.

χεὶρ 14.

Τερμινθινὴ ῥητίνη 15.
τέρμινθος 13.
τετραγωνία 57.
τετραγωνόλοβος ccxliiij.
τετράλοφος ccxliiij.
τεῖχος 350.
τεῦτλον 364.
τηθύμαλλος cxc.
τίφυον 186.
τράγαγον 92.
τρέμον 92.
τριβόλος χερσαῖος 356.
ccxlj.ccxlij.

Τροχίσκοι lxxxv.
ὑπερικὸν clxxiiij.
ὑπέρικον xciiij.
ὑποκισὶς 71.

φιλλόδρυς 21.
φελλὸς 21.
φηγὸς 18.
φιλύκη 51.
φιλυρία 53.
φύλλον xlix.

Χάλκειον 109.
χαμαιδάλαι cxc.
χαμαίδαφνη 118.
χαμαίδρυς 352.
χαμαιδρυοειδὲς 352.
χαμαιλέοντος 64.
χαμαιλίτον 319.
χαμαιρόδον 117.
χαμαισύκη clxxxvij.
χαμαίτηλα 86.87.
χελιδόνιον cciij.
χρυσάνθεμον 326.

INDEX LATINVS PLANTARVM QVÆ IN HAC HISTORIA CONTINENTVR.

ABIES pag. 34.
Abies marina 35.36.
Abrotonum femina 341.342.
Abſinthium 338.339.340.
Acacalie 46.
Acacia 1. Matthioli ccliij.
Acer 9.
Acinos Dioſcor. 354.
Aconitum xciiij.xcv.xcvj. xcvij.xcviij.
Aconitum bacciferum lxxxvj.
Acorum 230.231.
Actæa Plinij lxxxvj.
Admirabilis Peruãna lxxxviij. lxxxix.xc.
Adonis flos 263.335.336.
Adrachne 48.49.
Agriomelea 63.
Alaternus 50.51.
Alcea xxv.xxvj.xxvij.
Alchimilla cviij.308.
Alectorolophos alpina ccx. ccxj.
Allium alpinum 190.
Allium urſinum ibid.
Alnus 12.
Aloë clix.clx.
Alopecuros non nullorum xlv.
Alpigena 64.
Alſine clxxxiij.clxxxiiij.
Althæa xxiij.xxiiij.xxv.
Alypum quorundam 91.
Alyſſum Galeni xxxiiij.
Alyſſum minimum cxxxiij.
Amanita Pauli cclxxij.
Ambra dulcis 356.
Amellus Virgilij xvj.
Anabaſis 92.
Anagallis clxxxij.clxxxiij.
Anagyris 93.
Anchuſa clxv.
Androſace altera Matthioli cxxxiiij.
Androſace Bellonij 92.
Anemone hortenſis 248.249. 250.251.253.254.255.256. 257.258.259.260.261.262. 263.
Anemone Mompelliana 336.
Anemone ſilveſtris 244.245. 246.247.248.
Anonis mitior 99.
Aniſum ccij.
Anthora xcviij.
Anthriſcus Plinij cxcix.
Anthyllis clxxxvj.
Anthyllis leguminoſa ccxxxij.
Apharca 48.
Apocynum 124.125.126.
Apocynum Syriacum lxxxvij.
Aquilina cciiij.ccv.
Arabis cxxvj.
Arachidna lxxix.
Arbor filici ſimilis 37.
Arbor Gadenſis 2.
Arbor Iudæ 13.
Arbor ſancta 30.
Arbor vitæ 36.
Arbutus 47.48.
Archangelica cxcv.
Aria 11.
Ariſarum lxxiij.lxxiiij.
Ariſtolochia lxix.lxx.lxxj.lxxij.
Armerius flos 287.
Arthemiſia tenuifolia 340.
Arum Byzantinum lxxiiij.
Aſarina cxiij.
Aſclepias 126.cclv.
Aſpalathus alter 105.106.
Aſperula odorato flore clxxv.
Aſphodelus 196.197.cclviij.
Aſter xij.xiij.xiiij.xv.xvj.
Aſtragalus ccxxxiij.ccxxxiiij.
Aſtrantia cxciiij.
Atriplex ſilveſt. baccifera 155.
Avellana Byzantina 11.
Auricula Iudæ cclxxvij.
Auricula urſi 302.303.304. 305.

BACCARIS Dioſc. xxj.
Baccharis Rauwolfij ibid.
Benedicta cliij.
Berberis 120.
Bellis media xliiij.
Betonica xxxviij.xxxix.
Biſtorta lxviij.lxix.
Blitum majus Peruãnum lxxxj.
Boletus cclxxiij.ccxc.
Braſſica campeſtris cxxvij.
Braſſica virgata cxxvij.
Britannica lxviij.
Bruta Plinij 37.
Brya ſilveſtris 41.
Bugula vide Prunella
Bulbus eriophorus 172.173.
Buphthalmum 332.333.
Butomon 232.

CACALIA cxv.
Calamentum inodorum 354.
Calcitrapa vij.viij.
Caltha paluſtris cxiij.
Campanula clxxj. clxxij. clxxiij.
Canna Indica lxxxj.
Cantabrica Plinij xlix.
Cantabrica quorundam ibid.
Cardamine cxxvij.cxxviij. cxxix.

Carduus eriocephalus cliiij.
Carduus mollior cl.clj.
Carduus muricato cap. viij.
Carlina clv.clvj.clvij.
Caryophyleus flos 282.283. 284.285.286.287.
Caryophyllata cij.ciij.ciiij.
Cana quorundam 91.
Castanea equina 7.
Castanea peruãna 8.9.
Catanance cxj.cxij.
Cattaria tenuifolia xxxiij.
Caucalis ccj.ccij.
Caucon 92.
Cedrelate 39.
Cedrus lycia ibid.
Cedrus phœnicea 38.
Celastrus 51.
Centaurium flavo flore clxxx.
Centaurium majus x.xj.
Cepœa lxvij.lxviij.
Cerasus avium 65.
Cerasus laurea 5.
Cerasus Macedonica 64.
Cercis 13.
Cerrus 20.
Cerinthe quorundam clxvij. clxviij.
Chamæbalanus ccxxxiiij.
Chamæcerasus 64.
Chamæcistus 74.75.76.
Chamædaphne Dioſc. 278.
Chamædrys 351.352.
Chamægenista 103.104.
Chamæiris 224.225.226.227.
Chamæleon cliiij.clv.
Chamæleuce Plinij cxiij.
Chamælinum 319.
Chamæmespilus 60.61.
Chamænorus 118.119.
Chamæpeuce Cordi 81.
Chamæpitys Austriaca clxxxiij.clxxxv.
Chamærododendron 82.
Chamæsyce clxxxvij.
Chamelæa 86.
Chamelæafolia 82.
Chara radix cxcij.
Chelidonium cciij.
Chrysanthemum 331.332. 333.334.335.
Chrysocome 326.327.
Cicer silv. Matthioli ccxxxiij.
Cicercula Ægyptiaca ccxxxvj.
Cichorium verrucarium cxliij.
Cicutaria cc.
Cinnaberis Dioſc. 2.
Cirsium cxlviij.cxlix.cl.
Cistus annuus 76.77.
Cistus femina 70.71.72.73.
Cistus ledon 77.78.79.80.81.
Cistus mas 68.69.
Clematis altera 121.122.123.
Clematis daphnoides 221.
Clinopodium 353.354.356.
Clymenum Matthioli ccxxix. ccxxx.
Cneorum Matthioli 89.90.
Cnicus clj.clij.
Coagulum terræ Plinij 270.
Coccus infectoria 24.25.
Coggygria 16.17.
Colchicum 199.200.201.202. cclviij.
Colocasia lxxv.
Colutea Theoph. 14.
Colutea scorpioides 97.98.
Colytea Theoph. 14.
Condrilla cxliij.cxliiij.cxlv.
Connarus Alexandrinorum 27.
Consolida regalis ccv.
Convolvolus altheæ fol. xlix.l.
Convolvolus minor l.
Conyza xix.xx.xxj.
Coral arbor ccliij.
Corallina latifol. ccl.
Coralloides cxxiij.
Coris quorundam clxxiiij.
Cornus 13.
Corona fratrum cliiij.
Cortudá clxxvij.clxxviij.
Cortusa Matthioli 307.
Corylus 10.
Cotinus Plinij 16.
Cotonaster 62.63.
Cotyledon lxiij.lxiiij.
Cratægus Theoph. 9.
Cratæogonum xlv.
Grista gallinacea ccxj.
Crocum montanum 208. 209.
Crocum vernum 203.204.205. 206.207.208.cclix.
Croton Anguillaræ 92.
Cuci 8.
Cupressus marina 36.
Cyclaminus 263.264.265.
Cydonago 62.
Cynoglossum clxj clxij.clxiij.
Cytisus 93.94.95.96.97. ccxlvj.

Dactylus Plinij ij.iij lxij.
Daucus montanus cxcviij.
Delphinium ccv.ccvj.ccvij.
Dens caninus 266.
Dentaria cxix.cxx.cxxj.cxxij. cxxiij.
Dentilaria cxxiiij.
Dolichus Bellonij ccxxvij.
Doronicum xvj. xvij.xviij. xix.
Dorycnium 100.ccliiij.
Dorycnio congener planta 100. 101.
Draba cxxiij.cxxv.cxxvj.
Draco arbor 1.
Draconis sanguis 2.
Dryophonon Plinij 17.
Dyospiros 62.

Echivm clxiij.cxliiij.clxv.
Eleagnus Cordi 86.
Elechrysum 325.326.
Elleborine recentiorum 271. 272.273.
Elleborus 274.
Elleborus niger Dioſc. Dodonæo 308.
Ephedra 92.
Erica 41.42.43.44.45.46.
Erinacea 107.
Ervum Cordi ccxxx.
Eryngium cliij.clvj.clvij. clviij.clix.
Evonymus 56.57.82.

Fabago 15.
Faba Ægyptia lxxv.
Faba suilla lxxv.
Fagulus 55.
Filipendula ccxj.
Filix pumila ccxj.ccxij.
Flammula Matthioli 124.
Flos cancri lxxxij.
Flos Persicus Sisynrichio congener 217.
Fœniculum tortuosum cxcix.
Fœnum Græcum Tragi ccxxxiij.
Fraxinella 100.
Fritillaria 152.153.cclvij.
Frutex coronarius 55.
Fumus terræ ccviij.
Fungi esculenti cclxiiij.cclxv. & sequentibus paginis vsque ad cclxxvj.
Fungi pernicioſi cclxxvj.& seq. pag.vsque ad ccxcv.
Fungus Latinis litteris inscriptus cclxxvj.

Galega ccxxxiij.ccxxxvij
Galeopsis xxxv.xxxvj.
Gallium rubro flore clxxv.
Genista Plinij 102.
Genista vulgaris 103.
Genista tinctoria 101.
Gentiana 311.312.313.314.315. 316.
Geranium xcix. c. cj. cij.
Geum Plinij cij.
Glandes terrestres ccxxxij.
Glaux ccxxxiij.ccxl.ccxlj.
Globularia vj.
Glycyrrhiza fol. Gesneri ccxxxij.
Gnaphalium 327. 328.329. 330.
Gramen ccxvij. ccxviij. ccxix.
Grassularia 120.
Guayava ccliiij.

Halimvs 51.52.
Hedera cilicia 113.
Helenium Ægyptium ccxliij.
Heliotropium xlvj.xlvij.
Hemerocallis 129.
Hemerocallis Valentina 167.
Hemionitis ccxliiij.
Hepatica trifolia ccxlvij.ccxlviij.
Heptaphyllum cviij.
Herba cervi 352.
Herba Iudaica xlj.
Hermodactylus Syriacus 202.
Hesperis 296.297.

Hieracium cxxxix. cxl. cxlj. cxlij. cclx.
Hippoglossum Valentinum 90.
Hippophaës viij.
Hippophæstum 300. viij.
Holosteum lx. cxj.
Hormínum silvestre xxviij. xxix. xxx. xxxj.
Hyacinthus 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. cclvij.
Hydnophyllon 77.
Hyoſciris Plinij vij.
Hyoſcyamus lxxxiij. lxxxiiij. lxxxv.
Hypecoum legitimum xciij.
Hypericum ſupinum clxxxj.
Hypociſtis 68. 79.
Hypogloſſum 278.
Hyſſopus vulgaris 356.

Iacea vj. vij. viij.
Iacobæa xxj. xxij. xxiij.
Iaſione Plinij l.
Illecebra lx.
Ilex 21. 22.
Iris 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224.
Iris anguſtifolia 228. 229. 230.
Iris bulboſa 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215.
Iris tripolitana 227.
Iſchæmon Plinij ccxvij.
Iſchas cxc. cxcj.
Iuglandis genus 10.
Iuncaria clxxiiij.
Iuniperus 37. 38.

Lacatha Theophr 65.
Lachryma Iob ccvj.
Lada 81.
Lagopus ccxlvj. ccxlvij.
Lamium xxxvj. xxxvij. xxxviij.
Larix 34. 35.
Lathyrus ſil. ccxxix. ccxxx.
Lavendula multifido folio 345.
Laurocerasus 4. 5.
Laurus Alexandrina 278.
Laurus ſilveſtris 50.
Laurus taxa 278.
Ledon 77. 78. 79. 80. 81.
Ledum alpinum 81. 82.
Ledum Sileſiacum 82. 83.
Leimodorum 270.
Lentiſcina reſina 15.
Lentiſcus 14.
Leontopodium 328. cxj. cxij.
Lepidium Nebriſs. ccxxiiij.
Leucanthemum alpinum 335.
Leucas montana 352.
Leucoiũ bulboſum 168. 169. 170.
Leucoium marinũ 298. cxxxiiij.
Leucoiũm ſilveſtre 299.
Leucophlæos Dalechamp. 85.
Lichen marinus ccl.
Lili-aſphodelus 137.
Lilio-narciſſus 137. 138. 139. 140. & aliquot paginis ſequentibus.
Lilium album Byzant. 135.
Lilium Byzant. miniat. 131. 132.
Lilium convallium 190.
Lilium fatuum 135.
Lil. Perſicum 127. 128. 129.
Lil. puniceum 136.
Lil. rubrum 133.
Lil. ſilv. ſive montan. 133. 134. cclvj.
Lil. Suſianum 129. 130.
Limæ 6.
Limones ibid.
Limonium peregrinum lxxxij.
Linaria 319. 320. 321. 322. 323.
Linum ſilveſtre 317. 318. 319.
Lirionarciſſus Hemerocallidis facie 167. 168.
Lirium alterum Theoph. 163.
Lithoſpermum clxiij.
Locuſtulæ in ulmi radicibus 13.
Lonchitis ccxij. ccxiij.
Lotus Ægypt. lxxvj.
Lotus Athenæi 29.
Lotus Lybica 27.
Lotus Pharidis 29.
Lotus ſec. Theoph. 5.
Lotus ſiliquoſus ccxliij.
Lunaria cxviij. cxix.
Lupi 224.
Lupinus ccxxviij.
Lupulus 126.
Lychnis ſilveſtris 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294.
Lycium 111.
Lyſimachia l. lj. lij. liij.

Malva trimeſtris xxiij.
Malum terræ lxxiij.
Malus aurea 6.
Malus medica 5. 6. 7.
Mandragora femina lxxxvj.
Mandragoras Theoph. lxxxv.
Marrubium xxxiiij.
Martagon 136. 137.
Marva lantuſa xxxiiij.
Marum 356.
Maſtiche 14.
Medica ccxlij. ccxliij.
Melampyrum xlv.
Melandrium Plinij 293. 294.
Melanthium ccvij. ccviij.
Meliſſophyllum xxxvij.
Menthaſtrum xxxij. xxxiij.
Millefolium 331. cclj. cclij.
Mimulus Plinij ccxj.
Mollugo clxxvj.
Moly 191. 192. 193. 194. 195. 196.
Molybdena cxxiiij.
Muſcari 178. 179.
Muſcipula 294. 295.
Muſcus marinus ccl.
Muſcus terreſtris ccxlix.
Myrica 36. 39. 40. 41.
Myriophyllum pelagicum cclj.
Myrtocиſtus 68.
Myrtomalis 62.
Myrtus 65. 66. 67.

Napellvs vulgaris xcvj.
Narciſſus 154. 155. 156. & aliquot paginis ſubſequentibus, & cclvij.
Nardus celtica & montana lvj. lvij.
Naſturtiolum cxxix.
Naſturtium Valentinum cxxix. cxxx.
Natrix Plinij 100.
Nepa 106.
Nerion alpinum 82.
Nymphæa lxxvj. lxxvij.

Ocimastrvm Valentinum xlij.
Ocimum Indicum 352.
Oculus Chriſti xvj.
Odontitis Plinij 292.
Oenanthe 190. ccxj.
Oenophia Bellonij 27.
Olea 25. 26.
Oleaſter 26.
Onobrichis ccxxxij. ccxxxiij. ccxxxviij. ccxxxix. ccxl.
Opuntia marina ccli.
Orchis 267. 268. 269. 270.
Orioſelinum cxcv.
Ornithogalum 186. 187. 188. 189. cclvij. cclviij.
Orobanche 270. 271.
Orobus ccxxx. ccxxxj. ccxxxij.
Oſtria 55.
Oſyris 91. 325.
Oxalis maxima lxix.
Oxyacantha 64.
Oxycedrus 39.
Oxytriphyllon ccxliij.
Oxys ccxlviij.

Padvs Theoph. 65.
Pæderotis 350.
Pæonia 279. 280. 281.
Palma marina ccl.
Pancratium 170.
Panicum ccxv. ccxvj.
Papaver corniculatum xcj. xcij.
Papaver ſpinoſum xcij.
Parietaria ſilveſtris xliiij. xlv.
Paronychia Hiſpanica clxxxij.
Parthenium 336. 337.
Peplis clxxxvij.
Perdicion cxlv.
Periclymenum 57. 58. 59.
Perſea 2. 3.
Petaſites cxvj.
Petromelis 62.
Peucedanum cxcvj.
Pezica fungus cclxvj. ccxc.
Phallus Iunij cclxxxvij. ccxcv.
Phaſeolus ccxxij. ccxxiij. & aliquot ſequentibus pag.
Phillyrea 51. 52. 53.
Philyca 51.
Phlomis xxvij.
Phrynion 108.
Phyllitis ccxiij.
Phyllum xlviij.
Phyteuma Dioſc. v.

Picea 33.34.
Piloſella minor 330.
Pimpinella cxcvij.
Pimpinella ſpinoſa 109.
Pinaſter 31.32.33.
Pinguicula 310.
Pinus tibulus 34.
Piperitis fungus ccxc
Piſtolochia lxxij.cclix.cclx.
Piſum ſilveſtre ccxxix.
Pityides 33.
Plantago cix.cx.
Platanus 9.
Plumbago cxxiij.cxxiiij.
Polium 361.362.363.
Polygala 98.99.324.325.
Polygonatum 275.276.277.
Polygonum quartum Plinij 91. 92.
Polytricha clxxix.
Poterium Dalechampij 108.
Primula veris 300.301.302.
Pruna 4.
Prunella xlij.xliij.
Prunus myrobalanus 46.47.
Pſeudo-apios ccxxxij.
Pſeudo-aſphodelus 198.
Pſeudochamæpitys clxxxv.
Pſeudoleontopodium 330.
Pſeudonarciſſus 164.165.166.
Pulmonaria clxix.clxx.
Pyracantha 64.
Pyraſter-Idæ 62.
Pyrola cxvj.cxvij.cxviij.
Pyrus cervina & petræa 62.

QVERCVS latifolia 20.
Quercus marina 20.21.
Quercus ſemper virens 18.
Quinquefolium cv.cvj.cvij.

RADIX cava 271.
Ranunculus grumoſa radice 237.238. & paginis aliquot ſequentibus.
Ranunculus montanus 234. 235.236.237.
Ranunculus præcox 232.233.
Ranunculus ſilvarum 246. 247.248.
Rapunculus clxxiij.
Rhamnus 109.110.111.
Rhodia radix lxv.
Rhus 17.
Ribes 119.120.
Robur 18.19.
Roſa 113.114.115.116.
Ros marinus ſilveſtris 83.84.
Rubia clxxvj.clxxvij.
Rubus Idæus & ſaxatilis 117.
Rumex latifolius lxix.
Ruta canina ccix.
Rutamontana cxxxv. cxxxvj.

SABINA baccifera 37.
Salix 85.86.
Salſicortex 18.
Salvia 342.343.
Samamunda 88.89.
Sanguiſorba cxcvij.
Sanicula montana 306.307.
Sanicula trifolia cxxviij.
Saxifraga 308.cxcvj.cxcvij.
Scabioſa j.ij.iij.iiij.v.vj.
Scammonea Valent. 126.
Scilla 171.
Scolymus clij.cliij.
Scorodopraſon 190.191.
Scorpius 106.107.
Scorſonera cxxxvij. cxxxviij. cxxxix.
Scrofularia ccix.ccx.
Securidaca ccxxxvij.ccxxxviij.
Sedum lvij.lviij.lix.lx.lxj.lxij.
Selinum cxcix.cc.
Senecio fœtidus xxij.
Serpillum ſilveſtre 358.359. 360.361.
Serratula Matthioli viij.
Sertularia ccl.
Seſamoides quorundam 295.
Seſeli cxciij.cxciiij.cxcix.
Siderítis xxxix.xl.xlj.
Siler 85.cxcv.
Siliqua ſilveſtris 13.
Sinapi pumilum cxxix.
Siſyrinchium 216.217.cclvij.
Smilax aſpera 112.113.
Solanum lxxxv.
Soldanella alpina 308.309.
Sonchus cxlvj.cxlvij.
Sorbus 9.
Sparganium Placæ 164.
Spartium Græcorum 102.
Spartum Plinij ccxix.ccxx. ccxxj.
Spina appendix Plinij 121.
Spina infectoria 111.
Spiræa 84.
Spongioſi fungi cclxiiij.
Stachys ſpinoſa cclix.
Stelis 34.
Stœbe Salmantica ix.x.
Stœchas 344.345.
Stratiotes millefolia 330.
Suber 21.22.
Suilli fungi cclxxj.ccxcj.
Symphitum tuberoſum clxvj.
Syringa frutex 55.56.

TANACETVM inodorum 337.338.
Teda 33.
Telephium lxv.lxvj.lxvij.
Terebinthina reſina 15.
Terebinthus 15.16.
Terrahil xlj.
Terralix 46.
Teucrium 348.349.350.
Thapſia cxcij.
Thlaſpi cxxx.cxxxj.cxxxij. cxxxiij.
Thora Italica xcvij.
Thymbra 358.
Thymelæa 87.
Thymum 357.
Tinus 49.50.
Tipha ccxv.
Tithymalus clxxxviij.clxxxix. cxc.
Trachelium clxx.clxxj.clxxij.
Tragacantha altera 107.108.
Tragium alterum Dioſcorid. cxcvij.
Tragoriganum 355.
Tragum vulgare 327.
Tribulus aquaticus minor cclij.
Tribulus terreſtris ccxlj.ccxlij.
Trifolium 100.101.ccxlij. ccxlv.ccxlvj.ccxlvij.
Tuberes 28.
Tulipa 137.138. & ſequentibus aliquot paginis uſque ad 153.
Turrita cxxvj.
Tuſſilago cxij.cxiij.cxiiij.

VACCINIVM Plinij 65.
Valeriana liiij.lv.lvj.
Veratrum nigrum j. ij. iij. iiij. 274.
Verbaſcum ſilveſt. xxviij.
Verbena xlv.xlvj.
Veronica 346.347.
Vicia ccxxxv.
Victorialis longa 189.
Viola Mariana clxxj.
Viola montana 309.310.
Viſcum 20.23.26.34.29.85.
Vitis Idæa 61.62.
Vitis ſilveſtris 122.
Vlmaria cxcviij.
Vva marina 91.92.
Vva taminia 122.
Vva urſi 63.

XYPHIVM 190.

ZIZYPHVS alba 29.30.
Zizyphus rutila 28.

INDEX CONTINENS PEREGRINA PLANTARVM NOMINA QVÆ IN HAC HISTORIA DESCRIBVNTVR.

ABBEIS 237.
Abeto 34.
Abbel 37.
Abillota 23.
Abrejos ccxij.
Açafran ſalvage cliij.
Acero 9.
Açofeifas & Açofeifa 29. & Açufeifas.
Açucenas amarillas 164.
Aldaeber 9.
Adozna 55.
Adracla 48.
Ahozn 9.
Aies lxxvij.
Ajo de ciguëñas 180.
Ajunjera cxliij.
Alaçer cly.
Alader 53.
Alaja Suſam 224.
Alaterna 51.
Albardin ccxx.
Alcolcaz lxxv.
Alcornoque 21.
Alczre 35.
Alfabeca ccxxxiij.
Algarouo 13.14.
Alicbrin francés 345.
Aliſier 9.
Aliſo 12.
Allega caon 113.
Almaſtiga 15.
Alno 12.
Alpergas clxxix.
Alproſen 82.
Altamiza 364.
Alubias ccxxvij.
Amapolas xcij.
Amelancher 62.
Amores mios 167.
Amotes lxxvij.
Amourettes ccxvij.
Angerling cclxvij.
Arabiſche Jacinthen 186.
Aragboen 67.
Arbol d' amor 13.
Arbol paraÿſo 30.
Arbouſier 48.
Arbre de vie 37.
Ardivuja 79.
Argamula clxv.
Armoiries 287.
Arnaballo cxc.
Arveira 15.
Arzolla viij.
Aſchritz 10.
Aſparago clxxix.
Aſprilla clxxxij.
Atorga 46.
Atramocos de can ccxxxiiij.
Aube eſpine 121.
Auffenblad 278.
Aulaga 106.
Aulne 12.
Azadarac 30.
Azual-Xochitl 157.
Azebuche 27.
Azedaraeth 31.
Azeite de mata 15.
Azre 9.
Azuche 27.

BABA varganya cclxxxiij.
Bagoly gomba cclxxviij.
Baguenaudier 14.
Blaw Baldzian 185.
Balsracan excj.
Bamia xxvij.
Barboŷca 9.
Barenbluſt 82.
Bata as lxxvij. lxxvuj.
Bathengel 352.
Bec de giue cij.
Bechy fiu lvij.
Behen 292.
Beidelſar lxxxviij.
Beidſar ibid.
Bein holtz 59.
Bel 16.
Belcho 92.
Belend lxxxv.
Beleſa cxxiij.
Bella donna lxxxv.
Bellau 109.
Bellota 23.
Benedicten kraut cliij.
Benedicten wurtz cliij.
Benoitte cliij.
Bergroſen 82.
Berkinye 9.
Beſaſa cxxxvij.
bulle Beſien lxxxiij.
Bikalya cclxvij.
Bilſen krupt lxxv.
Bingſtein cclxxxiij.
Bivzide & Binizante 255.256.
Bidecin 301.
Blechen ſchwammen cclxxviij.
Bitter wurtz 313.314.
Bitwurtz 245.
Blutwurtz cij.
Boga 96. & Boxa.
Bois à faire lardoires 57.
Bokros gomba cclxxv.
Bont quibir & ſougier 16.
Borſos gomba cclxxiij.
Borafa termiwt cclxxvij.
Bzachen diſtel clix.
Bteço 46.
Bzem raepe 271.
Bzuſt beerlin 29.
Bruyere 46.
Buchen ſchwammen cclxvj.
Bugloſſa ſalvatica clxv.
Bugloſſe ſauvage. ibid.
Buburmenent 264.
Bultz cclxxj. cclxxij. cclxxiij. cclxxiiij. cclxxxv.
Burbalaga 89.
Butter wozt 311.

CABEÇVELA x.
Cade 39.
çadorija xciij.
Cafelale 150.
çamarilla 364.
Camarinhera & Camarinhas 46.
Camotes lxxvij.
Camparrilla 116.l.
Candilera xxvij.
Cañabeja cxcij.
Cantueſſo 345.
çarça parilla 113.l.x.ij.
Cardo corredor clix.
Cardon clxj.
Cardon lechal cliij.
Carra xlix.
Carobe & Carobole 14.
Carouger & Carauges ibid.
Caſca 51.
Caſtagna di cavallo 8.
Caſtañ de cavallo ibid.
ad Caſtaneſi 8.
Cavala lale 150.
Caucaſon 191.
Cebolla albarrana 171.
Cebolla de culebra 197.
Cebollina 208.
Ceerapthel 20.
at Ceeſtaneſs 8.
Ceriſier nain 64.
Cerres ccxxxvj.
Chamepidia lxl.
Champignon cclxvij.
Chaſtagne de cheval 8.
Chelidoine cciij.
Cherſa 20.
Cherme 55.
Chermaſel 41.
Cheſne verd 23.
Cheſnette 352.
Chopörke gomba cclxvij.
Chziſtwurtz 274.
Chumo lxxx.
Chypkeſa 118.
Ciden ſari 164.
Cidras 5.
Cinogloſſa clxvj.
Clavellinas 286.
Colcas lxxvj.
Cogombillos amargos cxxxvij.
Collejas 292.
Collejon cxxvij.
Conoccielle cclxxiij. ccxc.
Con zambach 167.
Coquelourdes 166.260.
Coraçoncillo clxxxj.
Cormier 10.
Cornicabra 15.
Coronilla de frayles 91.
Coronilla de Rey 99.
Coſcoja 24.
Craftkraut 305.
Creſpino 121.
Cuentas lxxxij.
Culcas lxxvj.
çumaque 17.
çumillo

Ç^amille excij.
Cypres 342.

DALADER 5'.
Damor cciz.
Devebokini 156.162.
Dizno gomba cclxxj.
Dizno repa 264.
Dit 13.
Dohum 264.
Dolkraut lxxxvj
Dolwurtz lxxxvj.
Durillo 50.

Ebenwurtz clv.
Edeldiſtel clſ.
Egörfa 12.
Elce 23.
Elcren 65.
Ellebore blanc & noir 274.275.
Enebro 39.
Enſayon lviz.
Kleine Entian 313.
Erxalmos cxcix.
Enzina 18.23.
Eouſe 23.
Erbſel 121.
Erdt apfel 264.
Erdt gſtimmen 104.
Erica 46.
Erizo 107.
Erin^e aum 12.
Eſcabon 95.
Eſclaire cciij.
Eſola rotonda cx .
Eſparragos clxxix
Eſpine vinette 121.
Eſteba 70.77.
Eulalia 106.
Ewzlab cclxxiz.
Ezeiethgyw ſiu 272.

FAEL 16.
Fauterne lxxij.
Fay giorgy 20.
Fay ſoska 121.
Feperſcarwas gomba cclxxxviſ.
Felber 85.
Felber ſchwammen cclxxviſ.
Felcher gzeſling cclxxxv.
Fenyo alya gomba cclxxv. cclxxxv.
Fenyo ſi 34.35.
keröztös Fenyo 33.
köz Fenyo 32.
reviſkes Fenyo 39.
vad Fenyo 32.
weiſz vnd ſchwartz Ferent 31.
Feſtü verag 102.
Fette henne lxviij
Feuchten 34.
Fieber kraut 237.
Filiguero 51.
Fiz ſa gomba cclxxvij.
Flambe 224.
Flecken kraut clxx.
Fliegenbeer 62.
Fliegen ſchwammen cclxxix.
Flubirlin 62.
Flubluinle 305.
Follado 50.
Fraiſillos lxxiij.
Framboiſier 117.
Friſoles ccxxvj.ccxxvij.
Fröſchen ſtuel cclxxx.
Fueſpeerkraut xlj.
Fuſam 57.

GAGEL 17.
Galambicza cclxix. cclxx.
Galinaccia cclxxvj.ccxc.
Galipoli ſale 263.
Galaginya ſa 121.
Gamarſa cxxxvij.
Gamonçillos & Gamones 197.
Ganejou cclxxvij.
Garavanci'os cxxxiij.
Garlobs ſtuden 62.
Garoupe 86.
Gaſpeldozne 107.
Gelb beckerl 166.
Gelbe klee 104.
Gelb Hoznungs blumen 166.
Gelb Mertz blumen 166.
Eeel tydeloſen 166.
Gemſwurtz xix.
Geniure 39.
Gengero ſalvatico 246.
Germandree 352.
Geſchecket Indianiſche blumen xc.
Gepfzbart cclxxiiij.
Gepfz klaw cclxix.
Gepfz ſchwammen cclxxix.
Giglio 224.
Giglio marino 167.
Ginepro 39.
Gilgen 224.
Giroflees ſauvages. 286.
Giugiole 29.
Giul 262.
Glidkratte clxxvj.
Goldwurtz 134.
Golia korem ey.
Gouwoztel cclij.
Graine d'eſcarlatte 24.
Graine de perroquet clj.
Grana de tintoreres 24.
Gzeſſeling cclxxv.
Gzimwurtz cxxij.
Gzoote naſcape lxxxvj.
Guardalobo 91.
Guindoulier & Guindoules 29.
Gul catamer 262.
263.
Gyewngy Wyrag 190.

HABHEL 37.
Hachal Indi xc.
Hadhaba 111.
Hagdozn 121.
Hallada 106.
Halm cclx.cclxj.
Hanebane lxxxv.
Hanenbuche 55.
Hanckammeken cclj.cclxxij.
Harmala cxxxvj.
Haſen özlein cclxx.
Herba di latte cxlv.
Herbe aux poulmons clxx.
Herbe aux tignes lxxxij.
Herbe aux viperes clxv.
Herench cclxviij.
Herva de S.Laurenzo ccxxxuij.
Heſtre 55.
Heyden 46.
Heyden pſſop 76.
Heydniſch binkraut 83.
Heyl aller welt kraut 70.
Hiuber 117.
Himeſta 103.
Hirſchling lxxv.cclxviij. cclxxiij.
wilde Hirſchling cclxxxvij.
Hirtzwurtz 352.ccv.

gemeine Hondſtonge clxiij.
Hohen ſchwammen cclxxviij.
Holder ſchwammen cclxxvij.
Holtz ſchwammen cclxxviſ.
Hozgzeillen cclxxxij.
Huile de maſtic 15.
Hundebeer 59.
Hundskirſchen 59.
Hundszung clxiij.
Humerlaub 82.
feyer & fekete Hunyor 274.
Hutrieſ 204.
Hys 24.
Hyſſgnum ibid.

IARO lxxiiij.
Jaſmin roſſo xc.
Iauge 107.
Javorſa 9.
Jeger beer 62.
Jeger kraut 237.
Igliże 104.
Igname lxxix.
Ihaſa 9.
Iletro 51.
Illyan żuet 137.
Inhame lxxvij.
Ionc marin 107.
Ionquillos 159.162.
Iringo clix.
Iröm 338.
Iróm barbara 121.
Iſten nyla 287.
Iujubier & Iujubes 29.
Iunquerina cxluij.
Iuſquiamo lxxxv.

KACHCHI jeſicalch 332.
Kartan clij.
gelbe Käſeblumen 332.
Kechke rago ſa 57.
Kelber ſchiſz 315.
Kemén cher ſa 18.
Kerſenbaum ſchwammen cclxxviſ.
Keſeréw gomba cclxvj.
Keske gomba cclxxix.
roſo Keſten 8.
Keykens 287.
Keyſerlin 301.cclxxij.
gzoſſer geye Klee cclxvſ.
Knaben kraut lxviij.
Knot berries 118.
Kötö ſa 81.
Köz fiz ſa 85.
Kremling cclxviij.
Kreutz blumen 301.
Kreutz wurtz 313.
Krotten ſchwammen cclxxviij.
Kueling cc.xxxij.
Kygio gomba cclxxij.
Kygio hagma 180.

LABLAB ccxxvij.
Ladierna 5'.
Lagrimas de Moyſen ccxvj.
Lale benzede 263.
Langue de chien clxij.
Larmes de N.Dame ccxj.
Latiri ccxxxij.
Lauro ſalvatico 50.
Lauſekraut 274.
braun Lauſekraut ccxj.
Leankwéw.chin 245.
Leche treſna cxc.
Lengua canina clxij.

Lengua

Lengua de buey Salvage clxv.
Lengua de perro clxij.
Leifrat 204.
Lemerinha 46.
Lentagine 50.
Lentijuela 99.
Lentisco 14.53.
Lentisque 14.
Leplap ccxxvij.
Lerchenbaum 35.
Luge 21.
Limas y Limones 6.7.
Linkraut 325.
Linterna 52.
Lirio 213.217.224.
Lirio cardeno 224.
Lirio espadañal 213.
Lirios azules ibid.
Liſch 224.
Lobere ccxlvj.
Lokewkewrchin 245.
Longer krupt clxx.
Lubie Endigi xxvij.
Lunaria del grapolo cxix.
Lynen 122.

MAÇVCAS 217.
Madroño 48.
Maguey clxj.
Magiaro ſalata ccl.
Maiſterwurtz cxcv.
Malbeerpaum 9.
feyer Malva xxiij.
Mamey 3.
Manzanilla 327.
Mannstrew clx.
Manta de N. Señora lxxv.
Marabillas del Peru xc.
Mareſma 54.
Margenbzehen 270.
Marguerites bleuës vj.
Marienſchuch 272.
Maßbeer 9.
Maſtich 15.
Mata 14.
Matulera xxvij.
Maurachen cclxiij.cclxiiij.
Mazola xxiij.
Mazza di cavalliero cxlij.
Meleſe 35.
onſer vzowen Melch krupt clxx.
Menchera xxvij.
Metl clxj.
Meurte 67.
Mezey zeck ſiu 286.
Miſcajm 327.
Mierdacruz 88.
Mijediega 101.
Miſégyerthya 271.
Miſtſchwammen cclxxviij.
Modelger 313.
Moleſſo 50.
Molino 107.
Moltebeeren 119.
Monkraut cxx.
Monrauten cix.
Montan 238.
Monyaro alya gomba cclxxvij.
Morilles cclxiij.
Mort au chien 201.
Mortella 67.
Moßveil 170.
Mouges 70.
Muſchio greco, & Muſcho romi 179.
Muſral 18.
Myrta, Myrte, Myrto 63.
Myrtus baum 64.

NABCA Alpini 28.
Nap & Napeca 27.
Naranjas 5.6.
Narciſſe 162.
Narciſſen röſlin 162.
Narzen ſchwammen cclxxix.
Natterſchwammen cclxiij. cclxxxj.
Nep 27.
Neurinas 39.
Niwl zek ſiu 292.
Niwl gomba cclxx.
Nogeruela clxxxvij.
Nombril de Venus lxiij.
Nozelhas 217.
Nozellas pequeñas 208.
Nuphar lxxvij.
Nyrſa gomba cclxx.

wilden Ochſenzung clxv.
Oelbaum 26.
Oeillets ſauvages 286.
Oko Zom 332.
Olayſa 26.
Olivaſtre 30.
Olivella 86.
Olivier 26.27.
Olivo 27.
Openaw lxxx.
Orbitochorto ccxlij.
Orpin lxviij.
Orvale xxxij.lxxxv.
Oſſuna 364.
Oſterlutzey lxxiij.

PALMA di Nettuno cclj.
Palomilla & Palomina ccix.
Papas lxxix.lxxx.
Paniçaut clix.
Paſſefleurs 260.
Paſternitz cclxv.
Penachio delle Ninfe cclj.
Penachio Perſiano 130. 131.
Peperlin ccl.
Perdiguera 74.
Perlaro 30.
Pezticz cclxv.
Pfifferling cclxvij.
Phidera 53.
Pico de Cigueña cij.
Pie de borro 209.
Piment 17.
Pincel clxxiij.
Pino alver 35.
Pino carax 33.
Pöſſeteg cclxxxvj.
Poncires 7.
Porrion 166.
Potiron cclxvj.
Pſifakia 281.

QVEIRO 46.
welſcher Quendel 357.
Quercivola 392.
Quexigo 18.
Quinua lxxx.lxxxj.
Quiribuela 46.
Quirvela 73.
Quiſpel 180.
Quita meriendas 201.

RAISNIS de mar 92.
Rapontis cxj.
Raſelnil lxxvj.
Rauſch 82.
Recama 113.
Reheling cclxix.
Rekotzye fa 85.
Retama 103.
Reveille matin cxi.
Reylla buey 213.
Reynblumen 325.
Rhon 17.
Roble 18.
Rodel vnd braun Rodel cxl.
Romero 80.
Romero marino 327.
paragi Roſa 117.
Roſella 70.
erd Roſen 117.
dunnen Roſen 116.
heyden Roſen 117.
pimpernelle Roſen 116.
Roſen von Jericho 57.
Roſenwurtz cxv.
wilde Roſmarin 364.
Roßſpeyck 305.
Rouge herbe xlv.
blaw Ruckartza vj.
Ruda cxxxvj.

SAAR ſoz 85.
Sabdari fa xxvj.
Sadar Serapionis 27.
Saffaf 30.
Safran baſtard clij.
wilde Safran clij.
Safranlo ſaracineſco ibid.
wild Salben xxcij.
Salguedeiras 14.
Salice 85.
Salomon pöcheti 277.
Salſero 357.
Sandalida ccxlviij.
Sanguenho 51.
Sanguin blanc ibid.
weyß Sanickel cxxtij.
Sant Seozg ſchwammen cclxtiij.
Sant Johans bzot 14.
Sant Peters wurtzel cxciij.
Sap 34.
Sapin ibid.
Sarga viola 299.
Sarilla 356.
Sarraſine lxxiij.
des Sars cxxxvj.
Saule 85.
Sauze ibid.
Sawbzot 264.
Sawtaſchen cclxxx.
Scakaik 179.
Scambrones 110.
Scheberling cclxxv.
Schelkraut cciiij.
Schluſſel blumen 361.305.
dicke turggiſche rot Schmaltzblumen 244.
Schmerwurtzel lxviij.
Schoßwurtz 267.
Schzubbebeezen 60.
Schwalbenkraut cciij.
Schwertel 224.
Schwindelkraut 305.
Scettro de Nettuno cclj.
Scoba hedionda 326.
Scobas 103.
Scopa 101.

Segullada

Segu"ada 91.
Seisefuni 30.
Semper nova clxxx.
wilden Senff crriij.
Seprew jiu 341.
Sequita Romana cxxiij.
Serbin 38.
Serin cada 162.
Siben hankorn 190.
Siempre enxuta 91.
Sigwurtz 190.
Sincerschwammen cclxxxj.
Snetropfen 170.
Sorbolaro 10.
Spargen clxxix.
Sparto ccxx.
Speick lvij.
Speirbaum 10.
Sperwerbaum 10.
Spina borda cliij.
Spindelbaum 57.
Spino 110.
Spongiole cclxiiij.
Stain aichel 18.
Steinber 118.
Stein negelin 286.
Stein röselin 90.305.
Stichendpfrimen 104.
Stozck schnabel clj.
Stock schwammen cclxxxv.
Stridula cxlv.
Sugaro 21.
Sultan Zambach 131.
Sumac 17.
Susam giule 130.
Szarwas gomba cclxxiij.
Szedory 118.
Södi Szedör ibid.
Szemerchyeck cclxij.
Szent Gyewrgy gambaya cclxiij.
Szent Gyewrgy veraga 190.
Szent Ianos kenyere 14.
Szilwa alya cclxv.cclxxvij.
Szil fatermewt alya cclxvj.

TAMARICE 41.
Tamarischen baum 41.
Tamariſque ibid.
Tamoxi, Tamuexo, Tmujos 111.
Taratouſli lxxx.
Taray 41.
Tarobolos catamen 241.
Tartarsky 232.
Tataria cxcj.
Têly fa 20.
Têly zöd 46.
Terbaick 16.
Terebinthe 15.
Tetiberzics 119.
Teubelinge cclxix.cclxx.
Teuffels abbeys 237.
Teuffels milch cxc.
Thanneling cclxxv.
Thannen 14.
Thym, Thymo, Thymus 357.
Tiktara 189.
Tiztös fiu xlj.
Tomarguera clxvj.
Tomillo 345.357.
Tomillo perruno 342.
Tomillo ſalſero 357.
Toñada 162.
Tornaſol xlvij.
Torneſol ibid.
Toronjas 5.7.
Torviſco 53.
Trebiſon curmaſi 5.
Trebol cclxvj.
Tribi & Timbri 358.
Trique madama lx.
Tuero cxvj.
Turmera 77.
Tuſai 127.128.129.
Tuvis alya gomba cclxxxv.
Tuyſchiacht 129.

VAD-megy 64.
Vad zek fiu 292.
Varganya cclxj.cclxij.cclxxxiij. cclxxxiiij.
Varuy lab cij.
Vazitos lxiij.
Vedegambre blanco y negro 274.
Velcño lxxxv.
Verdezilla l.
Vermeillon 24.
Veſſe de loup cclxxxvij.
Villorita 201.
Viorne 122.
Vnderdozn schwammen cclxxxv.
Vnser frawe har 323.
Vnser frawen schuch 272.
Vnser frawen schwartz rauch 337.
Vogelbeer 9.
Vogel nest 270.
Vr gomba cclxxj.
Vrgueira 46.
Vrs ibid.
Vva de perro 50.113.
klein Walwurtz clxx.
Waryw borſo ccxxxv.
Weiberfist cclxxxvij.
Weiden 85.
Weisse baldzian 19.
Weiß Hoznungs blumen 170.
Weiß Jacinthen 186.
Weiß rauch 340.
Weisse veil 170.
Weiß wurtz 277.
Welsche holder 55.
erdt Weyrel 64.
stain Weyrel 64.
Whit root 311.
rechter Widerthon crix.
Wild gelb veil 299.
Wild kutten 62.
Wild Saffran 201.
Wild neglin 286.
Wolfs milch cxc.
Wolfwurtz xco.
Wt felem terewnt gomba cclxxx.
Wulblumen 328.
Wundkraut lxviij.

XAGVARCA 78.
Xaguarco 80.81.
Xara 77.
Xara-eſtepa 70.78.
Xara-xarguna 78.
Xaron 78.

YERVA *de las biboras* clxv.
Yerva de S. Guiteria xlix.clxiij.
Yerva del quadrillo 77.
Yerva de Valleſteros 274.
Yerva pulgera xxj.
Yerva puntera lviij.
Yerva tora 101.
Ynieſta 103.
Yoptillo 356.

ZAFRAN 208.
Zainabo 30.
Zarneb ibid.
Zaroa 111.
Zëk fiu 286.
Zelnice-fa 65.
Zenſelacht 30.
Zens Ianos five xxxij.
Zent Lazlo kiraly five 313.
Zeod liliom 137.
Zerem cada 162.163.
Zigenbaert cclxxiiij.
Zeydloss 201.
Zlineck 46.
Zoddet negelin 286.
Zuſiniare 331.132.
Zumbul 175.
Zumbul Arabi 186.
Zurumbeth 30.

APPROBATIO.

HÆ Rariorum Plantarum Historiæ CAROLI CLVSII Medici expertissimi, nihil nostræ Catholicæ fidei contrarium præ se ferunt. Quare ante obitum Auctoris in lucem prodire possunt, vt precibus piorum, ipse memor suæ primæ plantationis, iam finem suum certum faciat, quò securior viam vniuersæ carnis ingredi tandem valeat. Ita censeo 27. Februar. an. 1601.

Egbertus Spitholdius Plebanus & Canonicus Antuerpiensis.

Menda quæ Typographicarum operarum oculos effugerunt, in hac Plantarum Historia sic erunt emendandæ: Prior numerus paginam significat, Alter versum.

p.2.v.60 ferebat.p.3.v.36.PERSEAE.p.10.v.1.Aschzitz. p.13.v.34.rectos p.13.v 40.rotunditatis p.14.v.21.fert,in p.17.v.6.ἀιδοῖον p.17.v.10. κακκυμηλ. p.26.59. Cerpa p.29.v.1.à colore v. 30.Guindoüier p.36. v. 19. Tellinarũ p.39.v.4.Genevre p.46.v 45.Lemerinha p. 50.v.19.Lentigine p.51.v. 27.sanguenho p.74. & 75. figuræ Chamæcisti IIII & v trãspositæ p.84.v.26.Sebi.v.62.Viburnum p.86. v 12 fabulosis p.89.v.43.Centaurij p.91.v.1.Velez el rubio. v.37.siam p.94 v.32.ut leguminum p.100 v.18.*titulo*,DORYCNIVM p.110.v.15.pluximus & p.114.v.10. translatas, p.117 v.15.*tit.* RVBVS IDAEVS VVLGARIS p.124. v.49. pingui succo tur. p.133.*supra figuram ponendus titulus* LILIVM MINIATVM PRAECOX ANGVSTIFOLIVM. p. 144. v.4.insidentes p 151.v.6.bulbillos.p.153.v.29.habet hortũ, p.173.v.5. in denos p. 177.v.6. proficiscerer: p.178.v. 26. premenda p.180.*tit.*Hyac.Comos.albo p.186.v. 14. quem p.191.v.61.parens. p.212. *tit.* Iris bulbosa flavo flo. sive IV. p.222.v.9.angusta p.223.v.5.Caroli à S Audomaro, p. 224. v.25.Lirio cardeno, p.228.v.40. tia,semen p.230. v.53.Badenses thermas,p.233.v.9.aconiti p.236.*marg.* Ranunculi m. IIII.l.a. p.244. v. 42. acris p. 259. v. 49. valde dissimilisse p.286.v.26.exterius rub.p.275.*desit* Veratri nigri III *figura, quam additam oportuit ex pag.*679. *Tom. Icon fig.*2 *aut pag.* 680.*fig.*1.p.279.v.4.osseum p.283.v.13.adferebamus p.285. v.6.*supra fig.*2.Caryophyll.fil.VIII.p.291.v.27.PRIOREM &Octavam Sal.p.299.v.9.inciperet, p.304.*post* v.20. *debuissent inseri verba sequentia.*

SEPTIMAE folia ijserant similia,quæ Primum genus flavos gestans flores habet,præsertim his quæ candicant,& veluti farinâ quadam sunt aspersa,minus tamẽ ampla:caulis dodrantalis tanquã farinâ etiam aspersus, summo fastigio multos flores in quinque lacinias divisos format,quarum singulæ in extremo crenâ sunt præditæ,instar florum flavæ,paulò tamẽ minores,coloriscq; exalbidi carneo perfusi: odorem habet Primæ.

In Bataviam,ubi conspiciebam,ex Anglia primùm allatum esse intelligebam hoc genus: an verò sponte istic nascatur, an aliundeillatum,me latet.

Deinde ponendum OCTAVA *pro* SEPTIMA *& in marg. Auric. Vrsi* VIII *& pag.*305 *supra fig.* Auricula ursi IX. minima,& v.8.NONAE *pro* OCTAVAE,*& marg* Auric.ursi IX. p.316.v.5.cognominans. v.11.leis folijs con p. 342. *margine* Chamæcyparissus Plinij *reponi debuerat è regione sectionis* PLINIVS Cha.p.349.v.1.primo genere, p.356.v. 36.duræ, lignosæ, in

Tribus posterioribus libris mutata est numerorum ratio, qua nobis in mendis corrigendis fuit sequenda.

p.iij.v.17.tria exteriora p.xj.v.1.lapidosis juxta p.xviij.*margine* Pannonic.p.xxviij.v.34.Bæticâ v.39.Bætica. v.40.Bætici p.xxxvij. v. 9.Lausannam p. xliiij. v.26. corrumpit.pag. lxiij. *margine* Sedum minus. 1.p.lxvj. v. 28. haberet p. lxvij. v.5.minor.Hoc p.lxviij.v.33.suæ Cepæ p. lxx.v. 18.LONGAE p.lxxv.v.8.postremæ fo.v.34.Alcolcaz p.lxxvj.v.23.virētibus à.p.lxxix.v.19.Yucam.p.lxxxj.8.purgatas v.34.Suillæ p.cxiiij.v.25.pergerent:p.cxxv.v.13.deinde in p.cxxxiij. v.50 consequi. p.cxxxv.v.3.vascula p. cxxxvj. *suppositæ fig. pro legitimæ quam miseram* p.cxlij.*tit.* Hieracium XI.min. p.cxlix.v.11.alternis p.cl. v.21. munitæ sint p. clvj. v. 18.nit Plan.v.24.dissimiles v.53. quibusdam p. clviij.v.25. cum sub inseq.p.clxj.v.2.nonnulli p.clxv. v.15. buglossa sal v. 56. ἀγχουσα p.clxvj.v.7. (quod istius regionis mulieribus usi v. 19.foliam ap.v.28.femini p.clxix.v.28. caliculum p. clxxviij. *utriusque figuræ titulo* Corruda p.clxxxvj.v.42. Chamæsy-v. 46.aspersa,p.cxc. *margine* χαιρεξιας p. cxcij. v. 61. ὄφυια. p. cxciij v. 30.striatus,p.cxcvij v.9.Phalion- p.cxcviij.v.55.descri,*illud* scri *expungẽdum* p.cc.v.44.infernâ parte p.ccj.v.22. PROXIMVS p.cciij.v.16. Chelidonij p.cciiij. v.19. blandè rub p.ccv. v.25. proposuerunt. p.ccix.v. 3. quidam p.ccxviij. v.9.dissimile esset,v.10. beret bre p. ccxij.v. 2. quæ in v. 26. plumulam,p.ccxxiij.v.11. cognita,p ccxlv.v.28. quiconfertim p.ccl. v.26.ad Brij p. cclviij. v. 11. Arabici vel Lilij v.19. glandulosas p.cclix. v. 48.derothymo, p.cclxxix. v.30. primum.

Series Chartarum.

*A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

a b c d e f g.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ

RR SS TT VV XX YY ZZ.

aa bb cc dd ee ff gg.

Omnes sunt Terniones, præter* Y Y *Duernionem, g. & ff, Quaterniones.

ANTVERPIAE,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

APVD IOANNEM MORETVM.

ANNO CIↃ. IↃ CI.